Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Bibliothèque nationale de France

IOSEPHI IVDEI HISTORIOGRAPHI VIRI CLARISSIMI PROLOGVS IN LIBROS ANTIQ VITATVM VIGINTI INCIPIT FOELICITER: ET DE GRAECO IN LATINVM TRADVCTOS: PER VENERABILEM PRESBYTERVM RVFFINVM AQ VILEIENSEM VIRVM DOCTISSIMVM.

ISTORIAM CONSCRIBERE DISPONENTIBVS NON VNam nec eãdẽ uideo eiuſdẽ ſtudii cauſã: ſed multas exiſtere: & ab alterutro plurimum differẽtes. Nã quidã eoꝝ ſui ſermonis pãdere uolẽtes ornatũ: & ex hoc gloriã aucupãtes: ad partẽ huius diſciplinæ accedũt. Alii uero illis gratiã referẽtes: de qbus ipſã deſcriptionẽ eſſe cõtigerit i opere eodẽ ultra uirtutẽ coacti ſunt laborare. Quidam aũt ipſa regꝝ neceſſitate uim paſſi ſunt: ut ea quibus interfuerũt cum agerent: ſcripture declaratione colligerent: Multos autẽ magnitudo rerum utiliũ in occulto iacentium inuitauit: ut hiſtoriã ex his ad utilitatẽ deberent proferre cõem. Harum itaq; quas prædixi cauſarũ: duæ nouiſſimæ mihi etiam prouenerunt. Bellum nanq; quod iter Romanos & nos iudeos fuit: & qui actus ei quicq; finis acceſſerit: experimento ipſe cognoſcens narrare cõactus ſum: propter eos qui ueritatẽ i ipſa conſcriptione corrũpunt. Præſens autẽ opus aſſumpſi: credẽs etiam dignũ ſtudium Græcis omnibus apperiri. Continebit itaq; omnem antiquitatem noſtram & conuerſationis ordinem ex hebraicis litteris interpretatũ. Dudum ſiquidem cũ bella cõſcriberẽ ppoſueram declarare q fuerint i inicio iudei: & quibus ſint uſi fortunis: & per quẽ legiſlatorem ſint eruditi hoc quod ad pietatem aliáq; uirtutis continẽtiam noſcitur attingere: & q̃longis pugnantes temporibus: iuiti nouiſſime uenerint ad certamina Romanoꝝ. Sed quoniã igens erat operis eius ordo: & ualde perplexus in ipſo libro diuidens diſponenſq; principia: atq; finem cõſcriptionẽ ipſam abbreuiare tẽtaui. Tempore nanq; procedente ſecundum illud quod ſolet accidere grandia cogitãtibus: mihi quoq; ſegnicies tarditaſq; ſucceſſit tantã attripiendi materiã in uſum extraneæ quippe linguæ: & a noſtra conſuetudine pegrinæ. Erant aũt qui me hiſtoriæ deſiderio pro rebus talibus iuitarent: & præcipue horum oĩum epafroditus uir qui uniuerſas quidẽ dilligere diſciplinas: maxie autẽ rerum geſtaꝝ cognitione gauderet utiq; cum & ipſe magnis rebus & multimodis cauſis iterfuiſſet: & i omnibus mirabilem naturæ fortitudinẽ: & imutabilem uolũtatẽ ſuæ uirtutis oſtẽderet. Huic enim uiro ſemper obediens qui utiliter & bene agentium cooperator exiſteret: ne uideret deſidia potius q̃ optimo labore gaudere: ad hoc me protinus armaui: illud quoq; ſuper ea quæ iã dicta ſunt nõ tranſitorie cogitas: quia p hæc & de noſtra proſapia aliquid tradere noſtris uolui: & de Græcis ſi quis eoꝝ ſcire quæ noſtra ſunt uoluerit. Cõperi ſiquidẽ quomodo Ptolomeoꝝ ſecundus rex maxie circa diſciplinam & libroꝝ collectionẽ ſtudium habens: in noſtra præcipue lege opus ſuæ largitatis oſtendit: & cõſtituta eius feſtinauit græca uoce tranſferri. Pontifex uero noſter Eleazarus: nulli uirtute ſecundus nõ iuidit: ut prædictum regẽ hac utilitate priuaret: cui oĩo forſitan reſtitiſſet: niſi patriæ noſtræ cõgrueret: ut nihil bonoꝝ eius remaneret occultum. Ideoq; mihi ſcilicet ipſe cõuenire putaui. ut magnanimitatem quidẽ pontificis imitaret: & ut regie largitati ſimiliter reſponderetur ab eis qui doctrinæ amatores eſſe noſcũtur. Neq; enim ille omnẽ deſcriptionem a tranſlatoribus accepit: quando ea tantũmodo quæ legis ſũt: hi qui ad explanationẽ miſſi fuerant Alexandriam tradiderunt: cũ ſint alia innumera quæ per ſacras litteras indicantur: utpote quinq; miliũ hiſtoria in iſtis expoſita: & diuerſæ quidẽ in his continẽtiæ ſunt. multæ uero ciuitatũ fortunæ: & fortia facta ducum: & mutabilitates conuerſationum: qd totũ ex ipſa hiſtoria præcipue poterit quilibet agnoſcere. ſi eam uoluerit lectitare: in qua etiã reperiſ: quõ eis qui uoluntatem propriam non ſequuntur: & ea quæ bene ſancita ſunt tranſcendere non preſumũt omnia ad terminum fidei tendẽtia proſpere paguntur: & honoris fœlicitas præbetur a deo: quando uero receſſerint aliqui ab hujus diligentiæ ueritate: fiunt eis oĩa ſub inopia: quæ uidebantur in abundantia cõſtituta: & i calamitatem importabilem eis uertitur: quicquid quaſi bonum agere feſtinabant. Iam itaq; eos qui lecturi ſunt hos libros exoro: ut uoluntatem ſuam deo ſubmittant: & legiſlatorem noſtrum probent ſi naturam eius digne conſiderauit: & ſemper decentes actus uirtutis eius expoſui: pura rõnem de illo cuſtodiẽs ab omni que refertur ab aliis turpitudine fabulaꝝ licet ex longitudine temporis: & ætate uetuſtiore potuiſſet multam figmẽtorum fallacium habere licẽtiã. Fuit enim ante annos duo milia. In qua longitudine ſeculi: neq; ipſorum deorũ generationes poetæ: niſi forte hoĩum actus aut leges dicere preſumpſerũt: integritatem uidelicet eoꝝ quæ a me conſcripta ſunt: procedens ſermo ordine proprio declarauit.

Hoc factuꝝ me ī negotio iſto propoſui:ut nihil adiitiam:nec iteꝝ prætermittā.Quia uero pene omnia ex moyſeos legiſlatoris ſapientia apud nos pendere noſcuntur: neceſſe mihi eſt pauca de illo prædicere ne qui legentium quærat :cur noſtri ſermo ſtudium deſcriptionis habēs de dictis & factis in tantā naturæ rōnem proceſſerit. Sciendum itaq; quō legiſlator ille omnīū rerum neceſſarium ĵudicauit ut quiſquis ſuā uitam bene gubernaturus & legem eſſet aliis poſiturus : dei primitus deberet conſiderare naturam:opanicq; eius mēte contemplaretur.& eius exemplū imitaretur:& ꝙtum eſſet uirtus hunc ſequi tentaret.Neq; eni uel ipſi legiſlatori fuit ſufficiens mens: dum in ipſius utiq; contemplatione deficeret:nec eis qui conſcripturi ſunt ꝓ cauſa uirtutis aliquis proſper euentus erit: niſi præ oībus doceātur quia pater omniū & dominus deus exiſtens: & uniuerſa reſpiciens:ſequentibus ſe uitā fœliciſſimā præbet:a uirtute uero digredientes:maximis calamitatibus ſubdit . Hoc ergo docere deſiderans Moyſes ſuos ciues ac populos legis cōſtitutionem nō abhorre cōmunī:nec a propriis placitis inchoauit:ſed ad deum & mūdi fabricam eoꝝ mētes erigens & perſuadens:quoniā creaturaꝝ terrenaꝝ opus dei præcipuū hoīes ſumus: dum habuiſſet eos iam ad pietatē obedientes:de rebus reliquis eis facilime perſuaſit.Alii nanq; legiſlatores fabulas ſequētes humanoꝝ delictoꝝ confuſionē potius ī deos ſuos ſacrilego ſermone uerterunt:& multam malignis peccādi licentiam præbuerunt. noſter uero legiſlator ſummā uirtutem deum habere pronuntians.infudit hoībus ea participari:& eos qui taliter non ſaperēt nec crederent:iuſſit ineuitabiliter caſtigari.Secūdum hoc ergo argumentū facere examinationē lecturos exoro.ſic enim conſiderantibus nihil irrationabile dictum nihil ad maieſtatem dei atq; clementiam uidetur incongruū.Cuncta nanq; circa naturam reꝝ affectionē conſonam habere noſcūtur.alia quidem aperto uel ſimplici modo legiſlatore tangente.alia uero cum ſua honeſtate allegorice proferente.quia qui clare dici proderat: hæc manifeſte declarauit .Volentibus autē etiam eas reꝝ ſingulas conſiderare:contēplatio multa nimis:& ualde philoſophica repit. Quod ego nunc quidem dicere ſuppono:ſed deo tempus præbente nobis poſt hoc opus tentabo conſcribere. Conuertar autē ad reꝝ narrationem:reminiſcens primitus eoꝝ quæ de mūdi fabrica Moyſes dixit. Hæc aūt in ſacris libris comperi ita conſcripta.

Capitula in librum primū incipiunt.

Aec inſunt in primo libro ioſephi hiſtoriaꝝ antiquitatis iudaicæ. Cap.i
De creatiōe cæli & terræ:& de opibus ſex dieꝝ:& reqæ diei ſepti. Cap.ii.
De plaſmatiōe prothoplaſtorum; & de plātatione paradiſi:& de ītroductione Adam & euæ in ipſum . Cap.iii.
De tranſgreſſione prothoplaſtoꝝ: & de eiectione eoꝝ de paradiſo. Cap.iiii.
De interfectione Abel ꝑ Cain:& de pena qua multatus ē cain:& de duabus colūnis latericia & lapidea : in quibus conſcripſerunt ſſlii adam omnem diſciplinam rerum cæleſtium quam per ſe adinuenerunt. Cap.v.
De inundatione diluuii ſuper terram;& ubi noe ſaluatus eſt cum generatione ſua per arcam. Cap.vi.
Noe poſt diluuium oblatis domino hoſtiis.oraꝝ nullam aquarum ĩundationem ulterius induci ſuper terram. Cap.vii.
Deus annuit præcibus noe:arcū pluuialem deſignās ei in teſtimoniū fœderis Cap.viii.
De morte noe: & de filiis eius. Cap.viiii.
De nemroth filio chā:& de ædificatōe turris;& de diſcordia diuerſaꝝ liguaꝝ. Cap.x.
De diſperſione gentium ī uniuerſas terras:poſt ædificationem turris. Cap.xi
De filus iaphet filii noe:& de gentibus quæ per eos inſtitutæ ſunt. Cap.xii.
De filiis cham filii noe:& de gentibus ꝑ eos inſtitutis. Cap.xiii.
Noe inebriatus:nudatus:irriſus:irriſorem filium maledictioni ſubdit: fratribus eius maledictū patris effugientibus. Cap.xiiii.
De filus ſem filii noe:ſeu de gentibus per ipſos inſtitutis:& de ortu abrae Cap.xv.
Abraam ſecundum præceptum domini de chaldea migrat in chananeam. Cap.xvi.
Abraam fame opprimente chananeam:egyptum ingreditur:ubi dignus & clarus habetur:diſciplinā ariſmetricæ:& aſtrologiæ:contradens ægyptiis:à quibus iterū regreſſus in chananeā:partitur terram cum loth cognato ſuo. Cap.xvii.
Sodomite congreſſi cum aſſyriis prælio uincuntur: uicti captiui abducuntur; cum quibus loth captiuus abducitur. Cap.xviii.

Abraã irruens ĩ assyrios:loth & captiuos sodomitarũ eripuit:cui regresso occurrit rex sodomitarũ:& melchisedech rex solimorũ:deinde accepto ꝓmisso diuino deposteritate:genuit ismahel: ipseq; circũcisus est præcipiẽte domino:& ismahel:totaq; domus eius. Cap.xix.

De abraam quõ tres angelos suscepit:a quibus audiuit & sarã filiũ piturã:& sodomitaq; euersionẽ:& de loth:qui & ipse susceptt ãgelos hospicio:& de euersione sodomoq; simulq; de eruptione loth cũ tota domo eius : & quomodo uxor loth conuersa est in statuam salis: cum respicit ciuitatem pereuntem: & de cõmixtione filiarum cum patre. Cap.xx.

Quomodo abraam migrauit in gerara:& abimelech adamauit saram uxorẽ abrae:sed correptus a domino:reddidit eam ipsi intactam:& de natiuitate ysaac. Cap.xxi.

Quõ abraã monẽte sara:& ꝓcipiẽte domino emisit a se agar cũ filio ismahele. Cap.xxii.

Abraam accepit mãdatum a domino de immolatione ysaac. Cap.xxiii.

De morte sara & sepultura ipsius:post cuius mortẽ abraã accæpit cethurã uxorẽ. Cap.xxiiii.

Quomodo ysaac quadragenarius duxit uxorem rebeccam. Cap.xxv.

Abraam moritur:& sepelitur in ebron cum sara coniuge sua. Cap.xxvi.

De cõceptu uel ptu rebeccæ:& quõ ysaac pegrinatus est i geraris tpe famis:& quia cũ senuisset: & caligarẽt occuli eius:benedixit iacob cũ putaret se benedicere esau. Cap.xxvii.

Iacob timẽs fratrẽ fugit ad laban in mesopotamiã: ubi filias labã lyam & rachel accepit uxores: cũ ãcillis earũ bala & zelfa:ex qbus filios.xii.genuit:& unã filiã:quæ regresso iacob de mesopotamia ad chananeam:uiolata est a sichem filio emmor regis sicimoꝝ : quare indignati fratres eius totam ciuitatem percusserunt in ore gladii. Cap.xxviii.

Moritur ysaac in ebron:& sepelitur a filiis suis:rebecca uxore prius defuncta.

Iosephi antiquitatis iudaicæ liber primus incipit fœliciter.

IN PRINCIPIO CREAVIT DEVS CELVM ET TERRAM:SED DVM terra ad aspectũ non ueniret:& ꝓfũditate tenebris celaretur:& spiritus dei desup portaret deus fieri iussit lumẽ:quo facto considerãs oẽm materiã:separauit lumen & tenebras: & aliæ quidẽ rei nomẽ imposuit noctẽ:aliud uero uocauit diẽ:uespere & mane appellãs initiũ lucis & reqẽ.Et his quidẽ est primus dies:moyses autẽ eũ unũ eẽ dixit.Et licet sufficiat cãm huius rei etiã nũc dicere:tamẽ qa pollicitus sum rationẽ causaꝝ singulaꝝ seorsum tradere:illud ad huius rei iterpretationem me necessariũ est differre.Post hæc secũda die cælũ super oĩa collocauit:ipsumq; ab aliis distinguẽs:i semetipso cõstitutũ eẽ præcepit:& ei cristallũ circũfigens:humidũ eũ & pluuialẽ ad utilitatẽ quæ fit ex terre imbribus:cõgrue fabricatus ẽ.Tertia die statuit terrã:circa eã mare diffundens.Ipsa uero die repente uirẽs herba & semẽ de terra sunt orta. Quarta aũt die ornauit cælũ sole & luna:aliisq; sideribus:motus eis tribuẽs atq; cursus:qbus horaꝝ distinctiões manifeste designarent.Quita die animalia natatilia & uolatilia:alia qdẽ i ꝓfundo alia uero i aere esse cõstituit:copulãs ea ad cõmunionẽ atq; pmixtionẽ cã ꝓlis ꝓfuture:& ut eoꝝ natura multiplicari potuisset & crescere. Sexto uero die creauit quadrupedũ genus:masculinũ faciẽs atq; fœmininũ: i quo ẽt hoiem finxit.Ita ergo mũdũ cunctũ sex diebus & oĩa quæ i eo sunt facta Moyses ait.Septio die deũ ab opibus manuũ suaꝝ requeuisse dicẽs.Vnde ẽt nos eo die laboribus ꝓpiis uacare dignoscimur : eum sabbatum appellãtes:qd nomẽ requiem hebraica lingua significat. Cap.ii.

POst septimã uero diẽ cepit de hoĩs natura moyses reddere rationẽ:ita dicens. Finxit deus hoiem:puluerẽ de terra sumẽs:& i eũ spiritũ ispirauit & animã. Hic aũt homo Adã uocatus ẽ:qd nomẽ hebraica lingua significat rubeus:quoniã cõspersa rubea terra factus ẽ.Talis ẽ.n.uirgo tellus & uera.Præsentauit quoq; deus ade aialia secũdũ gẽus fœmininũ masculinũq; demõstrans:& his noĩa ipposuit:qbus ẽt nũc uocãt.Videns ergo deus adã nõ habentẽ societatẽ ad fœminã neq; cohabitationẽ cũ utiq; nõ esset:delectãs aũt in aliis aialibus quæ copulata uidebãtur:una dieꝝ eo dormiẽte:auferẽs costã eius:finxit eĩ mulierẽ:& adam sibi iũctã:cognouit de se fuisse plasmatã.Issa hebraica lingua mulier appellat.Nomẽ uero mulieris illius erat eua:qd significat oĩum uiuẽtiũ mrem.Dicit aũt deũ ẽt ad orientẽ plãtasse paradisum oĩ germiatiõe florentẽ:i hoc enĩ eẽ & uitæ plãtationẽ:& aliã prudẽtiæ:qua cognoscerẽt qd ẽẽt bonũ:qdue malũ:& i hũc ortũ itroduxisse adã & eius uxorẽ:ꝓpientẽ plãtationũ eos habere solicitudinẽ.Rigat uero ortus hic ab unofluie: circa oẽm terrã ũdiq; pfluẽte.Hic i quattuor diuidit

pres:& phiſon qđē nomen ē uni:qđ ſundationē ſignificat:eductus ī indiā: ī pelago late diffūdit: qđ geta nūcupaſ a græcis:euphrates aūt & tigris ī mare rubrū ſerūt. Vocaſ euphrates qđ foras: qđ ſignificat diſpſiões ſeu flos:tigris aūt dihgat.qđ ídicat acutū aliqđ & anguſtū.Geon quoq; p egyptū fluēs:oſtēditeū q nobis ab oriēte redditur quem græci appellant nullum. Cap.III.

Eus igiſ adā & mulierē ex aliis qđē plātatiōibus guſtare ꝓcepit.De prudētiæ uero plā tatione uoluit abſtinere:prædicēs cōtingētibus ex ea ꝑditionē eſſe uēturā.Et dū illo tpe cūcta aiala cōcordaret:ſerpēs cohabitās cū adā atq; muliere iuidiā habuit:ī qbus eos arbitrabaſ eē fœlices obedientes utiq; ꝓceptis dei. Quos reputās p ī obediētiā cala mitatis ſuccūbere:pſuaſit mala uolūtate mulieri:ut de prudētiæ plātatiōe guſtaret dicēs i ea eſſe boni maliq; cognitionē. Quo facto:beatā eis uitā:& cui nihil diuinæ cognitiōis deeſſet dicebat accedere:& ſeduxit qđē mulierē:ut dei mādata cōtēneret. Quæ cū ex illa plātatiōe guſtaſſet:& ta li epulatiōe gauderet:ēt ade exide ut ueſceret pſuaſit. Quo facto:ſemetipſos cognouerūt eē nu dos:cōfuſionēq; manifeſtā habēres:tegumētū ſibimet reqrebāt.Illa nāq; plātatio cā acumīs erat & ītellectus.Foliis ergo ſici ſemetipſos opuerūt:& hæc genitalibus opponēres:uidebāt ſibi ī his magis eſſe fœlices quæ prius reputabāt ſe difficilius iuenire.deo aūt in hortū ueniēte: adā ne ad eius uēiret colloqum: cōſcius iiquitatis ſuæ diſceſſit.Deus itaq; ītendēs qđ egerat:cām requebat ꝓp quā prius eius alloqo delectaret:poſtea uero refugeret atq; cōfūderet.Illo ergo nihil loquēte: eo q; ſe cognouerat dei trāſgreſſum fuiſſe mādatū:deus ait.Mihi qđē de uobis notū eſt : quēad modū fœlicē uitā extra oīum maloꝝ paſſionē habueritis:nulla ſollicitudine aīum ueſtrū cōtur bāte:cū uobis ſponte ad fruendū & ad uoluptatis abūdantiā orirenť uniuerſa:me ꝓuidēte uirē tia ſine ueſtro labore & miſeria:ſed nūc male præſentibus ſenectus uelox uobis aduenier:& non lōga uita ſuccedit:quoniā mihi cōtumeliā tali uolūtate feciſtis:mea mādata ꝓuaricādo. Neq; enī uirtutis cā tacitūrnitate cōſtringeris:ſed malā cōſcientia reineris. Adā uero peccati uenia poſtu labat:rogabatq; deū:ne eū nimis affligeret:& de facto cōiugē accuſabat:dicēs ſe ab ea ſeductū de liquiſſe. Que rurſus de ſerpēte q eā ſeduxerat quærebaſ.Deus aūt adam uictū cōſilio mulieris: pene ſubiecit: præcipiēs terræ ne qcq; eis ſpōte ꝓferret: ſed laborātibus & opatione cōtritis:alia quidē fruges daret:alia denegaret.Euā uero partu & cōceptionū doloribus caſtigauit:quō adam ī quibus ipſa fuerat a ſerpēte decepta ſeducēs:calamitatibus ꝑplicita.Abſtulit & ſerpēti uocē:ira tus eius malignitati quā geſſerat i adā: & uenenū ei ſub ligua ponēs : q eēt homībus inimicum: præcepit ut mulier eius capiti plagas inferret:ille uero iacens hominibus eſſet aduerſus:& in teritum facilē eis ꝓ uidicta portaret. Quē etiā pedibus priuauit: ut uolutatus ī puluere traheret. Et deus qđē hæc eos pati præcipiēs:trāſmigrauit adā & euā ex horto ī aliā regionē. Cap.IIII.

Ati ſunt aūt eis filii duo maſculi:quoꝝ unus qđē prior appellabaſ cain:qđ nomē iterp tatū ſignificat poſſeſſionē . Abel uero ſecūdus:qđ ſignificat:nihil hoc.Quibus nate ſunt etiā filiæ. Germāi ſiquidē diuerſis ſtudiis luctabāt.Abel quidē iunior iuſticiā colebat: & in oībus quæcūq; gerebat:deū putabat eſſe præſentē:uirtutiꝝ ꝓſpiciebat: cuius erat cōuerſatio paſtoralis.Cain aūt erat circa alia maligniſſimus:& ad lucra ſolūmodo ſemp intētus.Terrā ararę primus cōpit:& fratrē huiuſmodi cauſa pemit.Nā cū eis placuiſſet ſacrificare deo:cain quidē de culture germiationibus optulerat fructū:abel aūt lac:& primogenita gregū:agnū deus potius in hoc ſacrificio delectatus eſt:q; ſpontaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus:& non in illis quæ ex inuētione hoīs auari nata uidebāt.Qua ꝓpter cain īdignatus:eo q; abel fuiſſet ei a deo ꝓpoſitus:fratrē interemit.Quē cū neciſſet:& mortuū occultaret:credidit latere cōmiſſum. Deus aūt ſciēs qđ erat factū: uenit ad cain:de fratre ꝓquirēs ubi eēt:q; eū diebus plurimis nō ui deret:dū cætero tpe illū cū eo cōuerſari ſpiceret.Cain aūt heſitās:nec habēs qđ deo potuiſſet di cēre:ipſeq; prius ſe q; frem nō uiderit dicēt cogitaret:cū domius uehemēter iſtaret & ſcrutaret: īdignatus ille:nō ſe eē pedagogū nec cuſtodē eius:nec actuū fratris afflatus eſt.Deus ergo repēte cain īcrepauit ītereptorē fratris effectū:& ait. Ammiror ſi de fratre neſcis dicere quid factū ſit: quē ipſe pemiſti;Cui tamē ſacrificiū celebranti : atq; poſcēti:ne ob hoc irā ſuſciperet:leuioré penā homicidii relaxauit:maledictūq; eſſe cōſtituit & eius ſobolē uſq; ad generatiōnē ſeptimā miatus eſt eē puniēdā:& ex illa terra eū cū uxore ꝓiecit.Quo formidāte:ne beſtiis capiēdus icideret:& eo mō periret:iuſſit ut nihil triſte de tali cogitatiōe metueret:nec enī ei ꝓpterea mali qcq; eueiret p beſtias:ac p oēm terrā eū ſine formidīe ſigno ei poſito quo notus fieret:abire ꝓcepit.Multā er go pagrās terrā cū ſua uxore cain collocatus ī loco q naida nūcupaſ:ubi moratus ē:quo ēt ei fi lii nati ſūt.At uero penā illā nō habuit ꝓ emēdatiōe:ſed ꝓ icremēto mali:libidinēq; potius nutri uit ī corpore:licet cū iiuria ſecū cōmorātiū hāc hſet:augēs domū multitudīe pecuniaꝝ:ex rapi nis & uiolētia cū geſtaꝝ. Ad luxuriā quoq; & latrocinia ſuos familiares iuuās : quoꝝ doctor in

cæleſtis ſtudiis erat:& ſimplicitatē quidē cum qua prius uiuebāt hoīes adinuentione menſuraꝝ & ponderum ꝓmutauit:integráq; eorū uitā ex eaꝝ rerū ignorantia & magnanimitate ad callidi-tatē corruptionēq; ꝓduxit. Termios terræ primus poſuit ciuitatēq; cōſtituit:muriſq; muniuit: illicq; coēgit ſuos conuenire domeſticos. Hanc ergo ciuitatē ab enoch filio ſuo ſeniore enoichā appellauit. Enoch uero irath filius fuit:ex quo maiuahel:cuius fuit filius matuſahel qui habuit filiū lamech: cui filii & filiæ ſeptē & ſeptuagīta fuerūt ex duabus uxoribus eius nati ſella & ada. Hoꝝ iobal quidē qui fuit de ada, tabernacula fixit:& greges amauit:tubal conſanguineus eius exiſtēs: mulicam coluit:& ꝓſalteriū:citharáq; laudauit. Tubalcain qui ex altera natus eſt:fortitu-dine cūctos excellēs:res bellicas decēter exercuit:ex his etiamq; ad libidinē attinēt corporis enu-triuit:ferrariā artē primus inuenit:habuitq; ſororē noīe noemma. Et quoniā lamech diuīnas res ſapiēter ſciens:uidebat ſe ſubiacere pene cain ob necē fratris:hoc ſuis uxoribus īdicauit. Adhuc aūt uiuēte adam:cōtigit cain ſoboleꝑ ſucceſſionē eſſe nequiſſimā:& aliū alio peiorē exiſtere:qui utiq; ad bella īcontinētes erant & ad latrocinia ꝓperabant. Si quis eoꝝ ſegnis eſſet ad effunden-dum ſanguinē:aliis rebus peſſimis īmminebat:cōtumeliā faciens & auarus exiſtens. Adam uero qui primus de terra factus eſt:& de quo nos exigit ratio adhuc habere ſermonē: abel quidē extī-cto cain aūt ꝓpter necē eius effugato:de procreatiōe filioꝝ cogitabat:& uehementer eū genera-tionis amor habebat:agentē annos ducētos & triginta:ſup quos alteris uiuēs ſeptīgentis defun-ctus eſt. Fuerunt aūt ei & alii filii plurimi:inter quos etiā ſeth:ſed de aliis quidē longum eſt di-cere:conabor uero de ſeth dicere tantūmodo. Is nanq; nutritus & pueniens ad ætatē quæ iam poſſet ea quæ ſunt bona diſcernere:uirtuti ſtuduit:& cū fuiſſet uir egregius:imitatores ſui filios dereliquit. Illi quoq; omnes cū boni fuiſſent orti:in eadē terra ſine uexatione uiuentes: feliciſſi-me cōmorati ſunt:nihilq; eis uſq; ad uitæ terminum crudele prouenit. Diſciplinam uero rerum cæleſtium & ornatum eaꝝ primitus inuenerunt:& ne dilaberentur:ab hominibus quæ ab eis inuenta fuerant:aut antequā uenirent ad cognitionem depirent:cum prædixiſſet adam extermi nationem rerum omnium:unam ignis uirtute:alteram aquaꝝ ui ac multitudine fore uenturā: duas facientes colūnas:aliam ex lateribus:aliam ex lapidibus ambabus quæ inuenerant conſcri-pſerunt:ut & ſi conſtructa lateribus exterminaret ab ymbribus:lapidea permanēs præberet ho-minibus ſcripta cognoſcere:ſimul & quia lateralem aliā poſuiſſent: que tamē lapidea permanet hactenus in terra ſyria. Et iſti quidē ſeptem generationibus permanſerunt:deum iudicantes eſſe dominum omnium:& ad uirtutem ſemper inſpicientes.

Cap. V.

Einde tempore procedente de paternis ſolemnitatibus ad mala ꝓgreſſi ſunt:neq; le-gitimos honores ulterius ꝓbētes deo:neq; circa hoīes iuſticiæ uerba faciētes:ſed zelū quem prius habuerunt pro uirtute:in duplam maliciam poſtea per ea quæ gerebant monſtrauerunt. Ob hoc itaq; contra ſe deū irritauerūt. Nam multi angeli dei mulie-ribus coeuntes iniurioſos filios genuerunt:qui omne bonum deſpicientes propter confidentiā fortitudinis ſimilia his qui dicti ſunt a græcis gigantes ꝓpetrare traduntur. Noe autem grauiter ferens eorum actus:& habens eorum conſilia nimis in grata:agebat ut ad meliora eorum mentē actuſq; tranſferret. Cum ergo uideret nō acquieſcentes ad talia:ſed uehemēter eos maloꝝ libi-dine detineri:metuens ne ipſum quoq; cum uxore & filiis & ſuis omnibus interficerent diſceſſit ab ea terrā. Deus itaq; Noe quidem iuſticiam dilexit:condemnauit autem non ſolum illorum maliciam: ſed omne genus humanum. Quod dum ei diſperdere placuiſſet:& aliud conſtituere genus malignitate priuatum:& minuere hominum uitam:anniſq; non quantis prius uixerant: ſed uſq; ad centum, xx. annos eſſe menſuram: tunc aridam conuertit in maria: & ſic uniuerſi inūdatione perierunt. Noe uero liberatus eſt ſolus: dicente ei deo: ut ſibi fabricam ad ſalutem huiuſmodi faceret ideſt arcam quattuor cameras habentem: & longitudinem cubitorum tre-centorum: quinquaginta uero latitudinem: & triginta altitudinem: in quam cum matre filioꝝ: & eorum uxoribus introiuit. Et alia quidem quæ ſibi pro ſolatio uitæ erāt neceſſaria poſuit cū-ctorumq; animalium ad ſeruandum genus eorum: maſculos ſimul ac fœminas pariter introdu-xit: aliorum uero animalium numerum ſeptuplum. Erat itaq; arca parietibus atq; camera for-tis: ut ex nulla parte fluctuaret: nec aquæ uiolentia uinceretur. Et noe quidem cum ſuis ita ſalua-tus eſt. Erat autem & ipſe quidem ab adam decimus lamech uero filius: cuius pater fuit matuſa-lan: Hic fuit ex enoch qui fuit iareth: iareth autem fuit ex malaleel: qui de cainan natus eſt: qui fuit ex enos cum ſororibus plurimis. Enos uero ſeth filius fuit: qui natus eſt ex adam. Contigit quoq; hæc paſſio ſexcenteſimo anno natiuitatis noe mēſe ſecundo: qui a macedonibus dyo nū-cupatur: ab hebreis autem marachat: ſeu anmarſuane. Hi enim in egypto ānum conſtituerunt. Moyſes autē niſan menſem qui eſt xanticus: primum in feſtiuitatibus definiuit: ī quo ex egypto

hebreos eduxit.Hic ergo apud eum etiam in cunctis muneribus diuinis ualde pollebat:in uenditionibus aũt & emptionibus:& alia gubernatione prioris ſeculi decreta ſeruauit. Pluuiã uero inchoaſſe dicit die ſeptima & uigeſima die præſentis menſis:& uſq; ad hoc tempus ab adam qui primus creatus eſt,anni fuerunt duo milia:ſexcenti quinquaginta ſex.Quod tempus in ſacris libris cõſcriptũ: multa ĩtegritate ſignatum eſt:una cum natiuitatibus inſignũ uiroꝝ:qui tũc fuerunt ſimul & terminis.Adam ſiquidem cũ eſſet ducentorum annoꝝ &.xxx.ſeth filius natus eſt: qui nongentos &.xxx.uixit annos.Seth centeſimo & quinto anno genuit enos.Qui cũ quinq; & nongentis uixiſſet annis:caine filio ſuo diligentiam tradidit regꝝ:quẽ genuerat ãno nonageſimo. Hic uixit annis.xii.& nõgẽtis. Caina cũ uixiſſet.x.& nõgentis annis:malaleel filiũ dereliquit:annorum ſeptuaginta Iſte malaleel cum uixiſſet nonaginta: & octingentiſquinq; annis defunctus eſt:iareth filium derelinquens:quẽ genuit cum.lx.iam & centum eſſet anorũ.Cui octo &.lx.ſup hãc & nongentis annis uiuenti:enoch filius ſucceſſit:natus cũ.lx.duoꝝ & centum annorum pater eius exiſteret:Qui uiuens trecentis.lxv.annis: diſceſſit ad deum.Vnde non finis eius inuenit eſſe conſcriptus. Matuſalas autem enoch filius quinto ei & centeſimo ãno natus:lamech filium habuit cum eſſet annorum.lxxvii.& centum:cui tradidit prĩcipatum quem ipe tẽuerat ãnis nõgentis ſexaginta & nouem.Lamech itaq; cum habuiſſet principatũ annis ſeptingentis & ſeptem Noe ſuũ filium rerum præceptorẽ oſtendit:qui de lamech natus eſt agente:ãnum ætatis ſecũdũ & octogeſimum:quiq; qnquaginta & nõgentis annis rerum extitit præſul.Iſti uero anni qui collecti ſunt:tempus quod prius conſcriptũ eſt cõpleuerunt.Nullus itaq; perſcrutet priſcoꝝ fines quando cũ ſuis filiis:eorũq; auis aut attauis ſuã quis extendebat ætatẽ:ſed tantũ ortum generationis eorum intendat.Igitur decernẽte deo:& incipiente pluere:aqua cunctis diebus.xl.ferebat: ita ut uſq; ad quindecim cubitos trãſcenderet terrã. Quod ꝓpterea factũ eſt:ne plurimos fugæ occaſio liberaret.Quieſcente aũt pluuia:aquæ uix centũ qnquaginta diebus defecere:quaſi mẽſe.vii.Quo iſtãte paulati ichoauit latẽs herba patere.Deinceps dũ arca circa ſummitatẽ cuiuſdã montis in armenia conſtituti ſediſſet:intelligens noe aperuit eã:& reſpiciẽs modicam terrã circa eam:in ſpe meliore conſtituturus:tunc quidẽ ſiluit.Poſt pauꝯ uerõ dies aqua amplius recedente miſit coruũ uolens agnoſcere:ſi quid etiã aliud terræ fuiſſet ab aqua derelictũ:& ad egrediendũ iam tutum eſſe uideretur.Qui cuncta reperiens inundantia non regreſſus eſt ad noe.Poſt ſeptẽ ergo dies colũba quã miſerat ut aliquid de terra cognoſceret:lutulenta remeãte ſimul & ramũ oliuæ portãte:cognoſcens terram diluuio liberatã:manenſq; adhuc.vii.aliis diebus:animalia ex arca dimiſit:& ipſe cum generatione ſua ſimul egreſſus: ſacrificanſq; deo cum ſuis epulabatur. Hunc autem locum armeni egreſſorium uocant: illic enim arcæ ſaluatæ reliquias nũc uſq; puiciales oſtendunt.Huius uero diluuii & arcæ memoriam faciunt omnes qui hiſtorias barbaricas conſcripſerunt:quorum unus beroſus chaldeus narrans de diluuio:taliter eſt affatus. Dicitur & nauis eius quæ in armeniam uenit:circa montem chordieum adhuc aliqua pars eſſe: & quoſdã bitumẽ exinde tollere:quo maxie homines ad expiationes utuntur. Meminit autem eoꝝ & hieronymus egyptius: qui ãtiquitatem phœnicis noſcitur deſcripſiſſe.Sed & manaſeas damaſcenus in nonageſimoſexto hiſtoriarum libro ita de eis dicit. Eſt & ſuper miniadam excelſus mons in armenia:qui paris appellatur:in quo multos confugientes:ſermo eſt diluuii tempore liberatos & quẽdam ſimul in arca deuectum in montis ocilæ ueniſſe ſummitatem:lignoꝝq; reliquias multo tẽpore conſeruatas.Fuit aũt iſte quẽ etiam moyſes legiſlator iudeoꝝ ſcripſit. Cap.VI.

Oe uero metuens:ne per annos ſingulos diluuium terræ deus induceret:humanũ genus decernens omnino deleri:fana incendens omnia:ſupplicabat de cætero deum pro ſtatu priori:ut nullam ulterius huiuſmodi uaſtationẽ ſuper eam induceret:quo periret genus omne aialiũ:ſed punitis malis parceret eis qui propter bonitatem fuerant derelicti: & decreuerũt mala uitare:nam infœliciores ſcilicet eſſent ab illis & peori afflictione damnati ſi nõ ſaluarent ad integrum ſed magis alteri diluuio ſeruarentur:cum priores quidem terrorem experimentũq; uidiſſent:poſteri uero perditionem nouiſſimam ſuſtinerent:rogabatq; ut eius hoſtias propicius ſuſcipere dignaretur:& nullam iracundiam ſimilem ulterius terra ſuſciperet:ut eius opibus impignati & ciuitates conſtituentes uitam habere poſſent fœliciorem:& nullo bonoꝝ quibus ãte hymbrẽ adepti fuerãt fraudarent:ad longã utiq; ſenectutẽ & uitæ lõgitudinẽ puẽturi.Cap.VII.

Oe ergo has effundente preces: deus pro iuſticia uirum diligens annuit:ut eius uota ad finem uſq; perduceret:neq; defunctos dicẽs ipſe ſe perdidiſſe ſed penam præ malicia propria pertuliſſe:neq; ut tales eſſent homines qui ita perderent fuiſſe factos cum utiq; caſtũ eis noſſet eſſe pricipiũ: neq; donaſſe uitã quæ corruptiõi delectaret:ſed ꝑ quã cõtumeliã ſqt me pietati & uirtuti fecerunt per ea quoq; cõpulerunt me ut pœnã hanc eis inferrem. Ceſſabo

nanq; de cætero poſt hanc iram ab eis pro ſuis iniquitatibus pœnas exigere:& multo potius te
rogante:& ſi in aliquo amplius aliquando peccauerit: iam nō opus erit hymbrium magnitudo:
nec; enim aq ulterius terras ita rigabo.Moneo tamen ut ab humana nece omnes abſtineant: &
ſint ab homicidio puri:facientes quippe tale aliquid:puniturí ſunt. Vltimi uero cunctis aſalibus
his ut ultris:& deſiderium quiſquis habuerit:dominos enim uos omnium eſſe feci terrenorū:
& natalium:& quæcūq; uolatilē habent motū:& in aere quæcunq; uegetāt abſtinētes a ſanguie
in quo eſt anima.Deſigno autē uobis futuram requiem arcu meo.Arcus enim dei apud illos ris
eſſe putatur.Et deus hæc quidem dicens atq; promittens:ſiluit. Cap. VIII.

VOc uero cum uixiſſet poſt diluuiū trecentis & quinquaginta annis:omne tēpus ſolicite
agens mortuus eſt anno uitæ ſuæ nongenteſimo quinquageſimo. Nullus ergo ad uitam
modernam:& annoꝝ breuitatem quibus nūc uiuimus uitā cōparans antiquoꝝ: putet
falſaq; de illis ſunt dicta: & ex eo q nūc uita tāto nō ducat tēpore:credat neq; illos ad uitæ illius
longitudinē peruenīſſe.Illi nanq; cū eſſent religioſi:& ab ipſo deo facti:& cū eis pabula oportu-
niora ad maius tempus exiſterent preparata:tantoꝝ annoꝝ circulis rite uiuebant.Deinde ꝓpter
uirtutes & glorioſas utilitates quas iugiter perſcrutabātur.i.aſtrologiā:& geometriam:deus eis
amplius uiuendi ſolacia condonauit:q nunq; ante adiſcere potuiſſent niſi ſexcentis uiuerēt ānis.
Per tot enim ānoꝝ curricula magnus annus impletur.Teſtes aūt mei dicti ſunt:omnes qui an-
tiquitatem apud græcos & barbaros cōſcribere maluerunt.Nam & manethon qui deſcriptionē
fecit egyptiorū:& Beroſus qui chaldaica defloravit:& mochus & eſtius:ad hæc & Hieronymus
egyptius qui phœnicam diſpoſuerunt:concordant cum meis dictis.Iſiodus quoq; & egatheus:
& helläecus:& acuſilaus:& iter hos ephorus:& nicolaus i hiſtoriis ſuis memoriā faciūt ātiquoꝝ
ānis mille uiuentium. De his itaq; ſicut ſingulis gratū eſt:ita cōſiderent.Filii aute noe tres erant
Sem Cham & iaphet: qui ante centum annos diluuii fuerant generati.Hi primum de montibus
ad campeſtria deſcenderunt: ut habitaculum illic haberent:& alios ualde metuentes ꝓpter di-
luuium ad campos deſcendere & ſegniter habentes:ab excelſis locis ad iferiora uenire cogerūt:
quippe ut eoꝝ fiduciæ imitatores exiſterent. Et campus quidem in quo prius habitauerunt:
ſennar appellatur.Deo autē iubente eos ad crementum hominum peruenire diſperſi ſunt: ne
inter ſe diſſenſiones efficerent ſed ut multa terrarum inhabitantes ſpacia:abundantia fructuum
potiretur.Qui cum eſſent ineruditi:& deo inobedientes exiſterent:in calamitatibus incidentes:
ſua grauiter peccata ſenſerunt.Et quia iuuentutis multitudine feruebāt:rurſus eos deus a ſemet-
ipſis migrare fecit:quoniam non illius propitiatione putabant ſe bona habere:ſed propriā for-
titu dinē ſibi putabāt cām eſſe diuitiaꝝ.Vnde apposuerunt ut uolūtati dei iobedientes exiſterēt:
putātes q̄ p iuidiā eius ab alterutris migrarēt:ut diuiſi facilius poſſent ſubiugari deo. Cap.IX.

Erat autem eos eſſe elatos ad iniuriam dei & cotemptum nēbroth filius cham: filii noe.
Qui cum eſſet audacior & manufortiſſimus:ſuadebat eis:ut non deo aſcriberent: quia
hominibus per illum fœlicitas eueniret:ſed quod eis propria uirtute præberet:& cogna-
tos generis ſui ad cauſam tyrannidis aduxit:ſolus ipſe ꝓſumens homines a dei timore reuoca-
re:& ſpem ſuam in propria uirtue reponere:ulciſiq; ſe dementes in deum putabant:interminātē
ferre diluuiū terræ.Ob quā cauſam turrim altiore edificāda ſuadebat:ubi aquæ nō poſſet aſcē-
dere.Multitudo autem ꝓna erat:ut nēbroth præceptionibus obediret:graue putantes ſeruitiū
obſequi deo:& turrim edificabant in nullo ſua ſtudia deſerentes. Sumebat ergo altitudo ſacili-
tatem:& pluſquā ſperare quis poſſet:multis manibus fabricata creſcebat.Latitudo tamē ita erat
fortiſſima:ut prope eā reſpicientibus longitudo uideretur iminui. Edificabaſ autem ex latere
cocto colligato ex bitumine:ne forte penetraretur:ac ſolueretur aquis.Sic illos inſanientes deus
intendens exterminare omnes non decreuit:quomodo nec aliis dudum perditis formidabant:
ſed diſcordiā illis imiſit diuerſaꝝ linguarum:ut per multas abſonaſq; uoces intellectu carere po-
tuiſſent.Locus autem in quo turrim edificabant:nūc babilon uocatur: dicta propter confuſio-
nem quā circa locutionem ſuam tunc habuerunt.Hæbrei nanq; babel confuſionem appellant.
De hac uero turri diuerſiſq; uocibus hominum meminit & ſibylla dicēs. Cum oēs homes unius
uocis exiſterent:quidā turrim edificauerunt excelſam:tāquā aſcenſuri per eam i cælū. Dii uero
ĩmittentes uentos:euerterunt turrim:& uocē propriam unicuiq; partiti ſunt:propterea & uocari
contigit babyloniā ciuitatem.De campo quoq; qui uocatur ſennar i regione babylonis: memi-
nit eſtius ita dicens. Qui de ſacerdotibus ſunt erepti:iouis ſacre ſumentes in ſennar babylonis
uenerunt. Cap.X.

Iuiſit aute poſt hæc diuerſitate linguaꝝ migrationes agētes ubiq;:& terrā apprædētes
unuſquiſq; fœlicem:& ad quā eos deus deduceret:ita ut omnis terra per eos compleret:

mediterranea ſimul atq; maritima. Quidam etiam nauibus tranſeuntes inſulas habitauerũt: ũde & aliquæ gentes ab inſtitutoribus poſitas appellationes hactenus ſeruant. Quidam uero placita ſibi nomina mutauerunt: alii autem ut inhabitatoribus clarius eſſe uiſum eſt: conuerſationem hominum fecerunt. Græci tamen rei huius auctores: qui poſteris temporibus confortati: etiam antiquoq; gloriam propriam effecerunt: exornarunt & gentes noibus: ut eis ſapiẽs eſſe uidebãt: ornatũ utiq; ponẽtes eoꝝ reipublicæ uelut a ſe conſtitutæ. Cap. XI.

Verunt autem noe filiis filii: quorum nomina propter honorem gẽtibus ipoſuerũt homines qui quacunq; terram apræhendere potuerunt. Iapheth ergo noe filius habuit filios xii. Iſti habitauerunt regionem a tauro & aman montibus incipientem & pertingentem in aſiam: uſq; ad flumen tanaim. In europa uero terra gazirorum cum nullus eorum qui ſupradicti ſunt ibidem habitator exiſteret: gentes eius diuerſis ſe nominibus appellabãt. Qui nũcũ græcis galathæ nũcupantur: olim dicti ſunt gomoritæ quos gomer inſtituit. Magog uero magogas a ſe nominatos inſtituit: iſti a græcis ſcythæ ſunt appellati. Item filiorum iapheth madeus & iauus fuerũt: & ex madeo quidem ſunt gentes quæ a græcis medi uocantur: de iauo uero omnes ionii helladiciq; deſcendunt: qui & græci. Vnde & mare ionicum appellatur. Condidit autem iobelobelos: qui noſtris temporibus hyberes qui & hyſpani: a quibus poſtea celtiberi nuncupati ſunt. Moga uero primum dicebatur: quæ poſtea cappadocia: nũc autem cæſarea: a romãis ſortito hoc uocabulo id eſt a cæſare. Moſchum amorochum plantati ſunt qui nunc capadoces nuncupant: quorum antiquæ appellationis ſignum oſtenditur. Nam ciuitas eſt apud eos quæ hactenus mazaca dicitur: oſtendens intelligere ualẽtibus: eoq; aliquando omnes gentes regionis ipſius ita uocate ſunt. Thyras autem thyréſes appellauit ſuos quorum princeps fuit: a quibus græci traiũ nomen cõmutauerunt. Tantæ ſiquidem gentes per iapheth filios inſtitutæ ſunt. Gomer autem habẽte tres filios: aſtenegas quidẽ aſtinegos iſtituit: qui nũc regini uocãtur a græcis. Riphaat aũt ripheos: qui dicuntur paflagones: tygran uero tygrameos: qui friges a græcis ſunt nũcupati. A iano iapheth filio & ipſo tres habente filios heliſas heliſeos uocauit eos quorum princeps fuit: qui nunc ſunt eolii: tharſis uero tharſos: ſic enim antiquitus cilicia uocabatur. Tharſus nanq; apud eos maxima ciuitatũ metropolis appellatur thau littera pro theta mutata. Cethim autem cethimam inſulam habuit: quæ nunc dicitur ciprus & ab ea omnes inſulæ: & maritima loca cetti hæbraice appellantur. Teſtis enim eſt ſermonis mei una in cipro ciuitatum: quæ antiquam appellationem ualuit retinere. Cithis enim ab his qui ei græcum nomen impoſuerunt uocaſ: neq; ſic fugiens ſcithii nomen. Iapheth itaq; filii ſeu nepotes has habuerunt gentes: quæ forſan ignorãtur a græcis. Hoc ergo prædicens ad narrationem reuertar eorum unde digreſſus ſum. Nomina ſiquidem propter ſcripturæ decorem græci ad delectationem legentium mutauerunt. Neq; enĩ prouinciæ noſtræ eſt huiuſmodi formis uti: ſed licet unum quidem ſcema: & finis nominum ſit unus: ultimas tamen nominum ſillabas aliter illi declinant. Noe itaq; apud eos nochus appellaſ: & abraam abramus: & ſic hæc forma in omni ſcemate cuſtoditur. Cap. XII.

Illi autem cham a prouincia ſyria & amã: & libano mõte cunctas terras obtinuerũt: quæcunq; ad mare ſunt poſitæ: appræhendentes etiã eas quæ uſq; ad occeanũ ſunt: & pprias facientes appellationes tamen aliorum quidem omnino perierunt: in alias uero aliorum tranſmutatæ & trãſformatæ nimis ignotæ ſunt. Quattuor enim filiis exiſtentibus cham: chuſo quidem nihil nocuit tempus. Nam ethiopes quorum princeps fuit hactenus: & a ſemetipſis: & ab omnibus aſianis chuſei uocitantur. Seruata uero etiam merſeis ſecundum appellationem priſca memoria. Egyptum nanq; merſin: & merſeos omnes uocamus egyptios. Inſtituit autem & phut lybiam: phutos a ſe uocans prouinciales. Eſt autem & fluuius in mauritania prouincia: qui iſto nomine nuncupatur. Vnde & plurimos græcorum hiſtoriographorum inuenimus huius fluminis memoriam facientes: & ex adiacẽti prouincia quæ phut uocatur ei nomẽ impoſitum. Mutatum eſt autem ei nomen quod nunc eſt ab uno filiorum merſain: qui lybius dictus eſt. Poſt paululum quoq; dicemus & cauſam pro qua contigit affricam nominari. Chananeus uero quartus exiſtens filius Cham: quæ nunc iudea uocatur ihabitans regionem a ſe chananeam appellauit. Fuerũt itaq; filii ex iſtis: chuſo quidem ſabas: ex quo ſabei: eiulas a quo eiulei: qui nũc getuli appellatur: ſabath ex quo ſabatheni: qui nominantur a græcis uſtabarri. Condidit etiã ſaba ſebathenos. Ram uero rameos inſtituit: & duos filios habuit: quorum iudas quidem egyptiacam gẽtem heſperiorum inhabitans: iudeis cognomen ſuum reliquit: ſabas autem ſabatheos. Nembroth quoq; filius chuſi permanens apud babylonios: tyrannidem exercuit: ſicut a me primitus etiam declaratum eſt. Porro mẽbroth cum eſſent octo filii: omnem terram a gaza egypti uſq; tenuerunt. Solius autẽ philiſtim cognomen prouincia cuſtodiuit: cuius partẽ græci

paleſtinam appellant.Ex aliis uero id eſt nomeo:& anamia:& iabim:ſolus iabim a ſe prouinciam lybiam nominauit.Nedin autem & petroſim:& ceſlim:& cephytos:ultra nomina nihil ſcimus. Bello enim ethiopico de quo poſtea declarabimus,eorum ciuitates euerſæ ſunt.Erat & chanaan filii ſichem: qui & ciuitatem ſui nominis edificauit in fœnice.Sydon uero a græcis appellata eſt. Amat amatheos inſtituit:quæ etiam nunc eſt:& a prouincialibus amathi uocatur: macedoneſque eam ephaniam ab uno priſcorum nomine uocauerunt. Aratheus aradum inſulam habuit: eruceus autem arcem:quæ i lybano poſita eſt.De aliis uero.vii.id eſt Eugeo:Cytheo:Iebuſeo:Amorreo:Gergeſeo:Eueo:Sineo:Samareo:præter nomina in ſacris libris nihil habuimus. Hæbrei nãque eorum deſtruxere ciuitates:huiuſmodi cauſa calamitatibus appræhenſas.

Cap.XIII.

De itaq; poſt inundationem terra ad propriam reuertente naturam:uenit ad opera. Et cum uineam in ea plantaſſet: uidens fructum in ea perfectum:uindemiauit: & ad uſum uino deducto ſacrificans erat in epulis. Inebriatus autem in ſopore reſolutus eſt:nudatuſq; ihoneſte iacebat.Quem cum uidiſſet iunior filiorum: fratribus irridẽdum oſtendit.Illi uero operuerunt patrem. Quod dum Noe ſenſiſſet:aliis quidem filiis fœlicitatem optauit.Cham uero propter cognitionem ſui nõ quidem maledixit:ſed eius proli: & aliis effugientibus maledictum:deus chananei filios emigrauit:& de his quidem dicemus in reliquis.

Cap.XIIII.

Em uero tertio noe filio quinq; fuerunt nati:qui uſq; ad occeanum ſeorſum habitãt aſiam ab euphrate facientes initium.Elam ſiquidem elamites: qui perſarũ ſunt principes dereliquit. Aſſur autem ninum conſtituit ciuitatem:& ſubiectos ſibi ſyros nominauit qui fuerunt ualde fœlices.Arphaxat autẽ qui nunc chaldei uocantur arphaxatheos nominauit cum princeps eorum eſſet. Aran uero aramenos inſtituit: quos græci ſyros appellant. Quos aũt nunc lydos uocãt luth tunc ludos noſauit. Aran filiis.iiii.exiſtentibus. Cis quidem inſtituit traconitidem:& damaſcum quæ media paleſtinæ ſyriæq; coniuncta eſt: armeniã otrus:geter batrianos:mes autem meſeneos quæ nunc arax uocatur ab omnibus. Arphaxat autem filius fuit Sela:de quo natus eſt heber:a quo iudeos hæbreos in initio uocauerunt.Heber iectan genuit & phalech:dictus eſt aũtem phalech:quoniam ſecundum diuiſionem habitationũ natus eſt.Phalech diuiſionem hæbrei uocant.Iectan uero qui filius fuit heber: habuit filios: helinodath:ſaletha:ſormoth:iare:adoram:ugal:dehela:ſebal:abimahel:ſapha:ophir:ebila:iobal. Iſti a flumie cophino idiæ:& poſita circa ſyriæ loca quædã ihabitãt.Hæc itaq; de filiis ſem dicta ſufficiant Faciam uero de hæbreis quoq; ſermonem. Phalech enim filio heber: fuit quidem filius reu:huius autem ſaruch:de quo nachor filius generatus eſt:cuius filius fuit thares:qui fuit pater abraam.Hunc dicimus decimum eſſe a noe.Secundo autem anno & nonageſimo: ſuper ducentos poſt diluuium natus eſt thares:& ſeptuageſimo anno genuit Abraam. Nachor cum eſſet uiginti & centum annorum genuit thare. De ſaruch autem Nachor naſcitur:circa annos triginta centum.Reu uero Saroch habuit cum eſſet annorum trigita centũ Hiſdem annis habuit phalech reu.Heber autem quarto & triceſimo & centeſimo anno genuit Phaleh:natus & ipſe de Sela:triceſimum annum habente:atq; centeſimum:quem Arfaxat genuit quinto triceſimo:& centeſimo anno natus.Sem filius Arfaxat natus eſt poſt annos duodecim facti diluuii. Abraam autem habuit fratres nachor & Aram. Quorũ aram quidẽ filio derelicto Loth:& Sara:& Melcha filiabus inter chaldeos mortuus eſt in ciuitate chaldeoꝝ quæ dicitur Vr:& bactenus ſepulturæ eius oſtenditur.Dixerunt autem uxores fratris ſui filias: Melchan quidem Nachor: Saram uero Abraami.Porro Thares dum odio habuiſſet terram Chaldeorum propter luctum Aran: migrauerunt omnes in Charran meſopotamiæ ciuitatem. Vbi etiam Tharem morientem ſepeliunt: cum uixiſſet annis ducentis quinq;. Recidebatur enim iam uita hominum: ſiebatque paulatim breuior uſq; ad generatiõem moyſi:poſtquã terminus uitæ centum & uiginti poſitus eſt annorum:hos annos ſtatuente deo quãtos & moyſen prouenit uixiſſe. Nachor ergo de Melchã octo fuerunt filii.Vxui.Baus.Camuel.Zachama. Zaus.Zadephaus.Zadaphus. Bathuel.Iſti Nachor filii fuerunt legitimi.Thabeus autem & Gadam.& That.& maubas de concubina eius nati ſunt. Bathuel autem filio nachor nata eſt Rebecca filia: & filius laban.

Cap.XV.

Braã uero loth filiũ fratris ſui Aran:uxoris ſuæ Saræ germanũ adoptauit:filiũ legitimum nõ habens:dimiſitq; chaldeã cũ ſeptuaginta & quinq; annoꝝ eſſet:deo iubẽte

ut migraret in chananeã:in qua etiã habitauit eãq;pli ſuæ reliqt:prudẽs exiſtẽs nimis & ſtelligẽs in oibus rebus: & ſapiẽs i his quæ audierat: & de qbuſlibet aliqd cogitaret. Propterea & uirtute & ſapientiæ maior aliis fuit:& opinionem quũ de deo tunc cuncti habebant: & innouare & immutare prævalunt.Primus itaq; præſumpſit pronunciare deum creatorem unum eſſe cunctorũ. Reliqua uero licet ad ſolicitatem poſt præceptũ:præbentis ſingula quæq; dari: & non propria ſubſiſtere uirtute confeſſus eſt.Hæc cõiiciebat per terræ paſſionem & maris: & ea quæ contingunt circa ſolem & lunam:& ex omnibus quæ circa cælum ſemper eueniunt. Virtute enim eis præſente & prouidentia ordinationis eoꝝ cũcta diſponi dicebat: quibus quicunq; priuarentur manifeſti fierent:q; neq; ea quæ ad utilitatẽ nobis neceſſaria ſunt ſua poteſtate potuerunt poſſidere quæ ſecundum uoluntatis fortitudiné miniſtrãtur:cui bonum ſolummodo eſt: honorem & actionẽm tribuere grauiꝝ. Propter quæ chaldeis & aliis meſopotamitis in eum conſurgẽtibus: migrationem eligens ſequi:per uoluntatẽ & adiutoriũ dei:terrã chananeã late poſſẽdit: ubi collocatus altare edificauit:& hoſtias imolauit deo.Meminit aũt patris noſtri abraã beroſus;nõ quidem hominans eũ:ſed ita dicens.Poſt diluuiũ decima generatione apud chaldeos fuit quidã uir iuſtus & magnus:in cæleſtibus rebus expertus. Iecateus aũt etiã memoriã eius plus aliquid fecit. Librum enim de eo cõficiens deteliquit. Nicolaus uero damaſcenus in quarto hiſtoriaꝝ ſic ait. Abraã regnauit i damaſco:ueniens aduena cũ exercitu de terra quæ ſup babyloné dicitur chaldeorum.Igitur poſt nõ multum tẽpus exurgens etiã de hac regiõe cũ populo ſuo:terrã quæ tũc chananea:nunc uero iudea dicitur habitauit:& hi qui de illo multipliciter ſunt ꝓgeniti: de quibus in alio libro quæ dicenda ſunt explanabo.Abraã nunc uſq; in damaſcena ciuitate nomẽ habetur in gloria:& uicus oſtenditur:q ab eo habitatio dicit abraã.

Cap.XVI.

Amę uero poſteris temporibus appræhendente chananeã.Abraam egyptios uiuere fœliciter audiens:ad eos proficiſci tẽdebat:ut eoꝝ abundantia participaretur:& ſacerdotũ ſimul auditor eſſet:& agnoſceret quæ de diis exponerent:& aut meliores inueniens ſequeretur:aut eos ſua prudentia in ornatum melioré tranſponeret:deducens pariter ſaram: metuens autem uelaniam egyptiorũ circa mulieres;ne rex eum propter uxorem ſpẽm trucidaret hãc exquiſiuit artẽm:ut ſe fratrẽm eius aſſimularet:ſed & illam hoc docens reſpondere eo q ſibi ꝓdeſſe confideret.Qui cum ueniſſet egyptum:pertulit Abrae q ipſe prouiderat Tunc enim pulchritudo uxoris eius innotuit. Vnde & Pharao non ſufficiens de his quæ de ipſa dicebantur etiam ipſam inſpicere feſtinauit:arbitratus ſe Saram cõtingere poſſe.Sed deus impediuit deſideriũ eius iniuſtum egritudiné ſcilicet:& tumultu cauſarum. Cunq; pro libertate ſacrificaretur: per iram dei peſtem ſacerdotes aduenire ſignificabant:eo q uxori peregrini iniuriam uoluiſſet inferre. Ille uero pertimeſcens interrogauit Saram:ut diceret ipſa quæ eſſet:& ille qui eã adduxerat. Qui cum ueritatem audiſſet:excuſabat ſe apud Abraam:dicens putaſſe ſororem:& non eius uxorem: & feſtinaſſe circa eam cognatõnem facere ſibi:& nõ iniuriæ cauſa ſuum deſiderium perpetrare. Cui multa quoq; munera condonauit:& ut eſſet inter ſapientiſſimos egyptiorum inſtituit: uirtutemq; eius & gloriam ex hoc contigit eſſe clariorem. Nam cum eſſent egyptii diuerſis moribus complacentes:& ad inuicem leges proprias reprobantes:& a ſe propterea diſſidẽtes: ſibimet eos comparans& unumquemq; deſpiciens: uerba eorum inania: nihilq; uerum habentia demõſtrabat.Erat igitur in ammiratione cunctorum tanquã uir ſapiens:atq; paratus nõ ſolum ad intelligendum:ſed ad ſatisfaciendum:& ad loquendum quæcunq; docere niteretur. Ariſmetricam eis quoq; contulit:& quæ de aſtrologia ſunt ipſe quoq; contradidit. Nam ante aduentum Abraam in egyptum hæc egyptii penitus ignorabant. A chaldeis eni hæc plantata noſcuntur in egypto:unde etiam peruenisſe noſcuntur ad græcos.Et cum ueniſſet in chananeam:partitus eſt terram cum Loth. Dum paſtores eorum iurgia inter ſe facerẽt propter loca paſturæ;electionem tunc atq; conditionem conceſſit Loth.Sumens itaq; ipſe partem ab eo relictam:habitauit in ciuitate ebron:quæ eſt antiquior ãnis ſeptem:ciuitate egyptia prothanide. Loth igitur terrã quæ eſt poſita in campo circa iordanem fluuium habitauit:non longe a ciuitate ſodomoꝝ:quæ tunc iam erat bona.nunc aũt probatur exterminata uoluntate dei.Quã cãm loco ꝓprio deſignabo.

Cap.XVII.

Llo náque tẽpore aſſyriis;aſiã obtinẽtibus:reges ſodomitaꝝ ualde florebãt diuitiis:& iuuentute multa:qbus erãt quiq; reges:eoꝝ ꝓuinciã gubernãtes:Ballas:Baleas:Sinnabarus Sinoborus:& Ballinoꝝ rex. Singuli náq; eoꝝ hẽbant ꝓpriũ príncipatũ. Aduerſum quos cõgreſſi aſſyrii:& quattuor ptes ſui exercitus facientes;obſidebant eos.Dux erat unuſquiſq; ſuis

ordinatus.Commisso igitur prælio uincentes assyrii:tributum imposuerũt regibus sodomoꝝ. duodecim siquidem annis isti seruientes: tributum sibimet impositũ soluere passi sunt: tertiodecimo abstinuerunt. Qua propter exercitus assyriorum super eos aduenit: ducentibus simul exercitũ:Rabsido:Arioco:chodorlaonio:Thadallo.Isti nãq; & uniuersam diripuerunt asiam:& gigantum sobolẽ subuerterũt.Qui cũ uenissent sodomis:castra posuerũt in ualle quæ dicit puteus bituminis.Illo nãq; tẽpore putei erant in eo loco. Nunc enĩ exterminata ciuitate sodomorum:uallis illa palus effecta est:quæ dicitur assatilis:idest bitumialis.de hac itaq; palude: rursus ~~nõ post multa dicemus.Sodomitis igitur cũ assyriis cõgressis:& prælio forti cõmisso: multi qdẽ~~ coꝝ mortui:reliqui uero captiui ducti sunt:cum quibus & loth ductus est captiuus qui sodomitis aduenerat.

Cap.XVIII.

Braã cũ audisset calamitatẽ eius:timor simul de loth cognato eius: & misericordia in eũ ingressa est ꝓpter sodomitas atq; amicos uicinos.Et cũ festinaret eis ferre solatiũ:nõ tardauit sed accessit:& quita nocte irruens sup assyrios circa dan:sic enĩ alter iordanis fons appellatur:& inueniẽs eos anteq̃ armarentur;alios quidẽ in lectulis cõstitutos occidit: qui neq; suspectionẽ cladis haberẽt;alii uero nondũ in soporẽ cõuersi:p̃ ebrietãte pugnare nõ ualẽtes effugerunt.Abraã aũt ꝓsequẽs eos expoliatos usq; ad terrã damascenoꝝ:ostendẽs uictoriam nõ in multitudĩe:nec ĩ plurimis manibus eẽ:sed cõfidentiã pugnatoꝝ & fortitudinẽ p̃ualere in deo: cõtra totius numeri quãtitatẽ cũ trecentis decẽ & octo uernaculis & tribus amicis tantũ exercitum supauit.Quicunq; igit hostiũ manus effugerunt: inglorii sunt reuersi. Abraã aũt captiuos eripiens sodomitaꝝ qui capti fuerãt ab assyriis:cum pace reuersus est. Occurrit ergo ei rex sodomoꝝ ad colloquendũ:in loco qui uocat uallis regia:in uia solime ciuitatis. Suscꝑitq; eum rex melchisedech:qd significat rex iustus:& erat utiq;:& sine dubio talis:ita ut ꝓpter hãc cãm etiam sacerdos dei esset solimoꝝ.Quã ciuitatẽ postea hierosolymã uocauerũt.Ministrauit autem iste melchisedech abraã exercitui xenia:& multã abundãtiã regẽ opportunaꝝ simul exhibuit: & super epulas collaudare eũ cepit ac benedicere deũ:qui ei subdiderat inimicos.Abraã uero dante ei etiã decimas spoliorũ munus accepit.Rex aũt sodomoꝝ prædã quidẽ de abraã non poscebat:: hoĩes uero qui eius erãt recipe præcabatur:quos ab assyriis eripuerat.Abraã ergo ait nõ hoc solum se facere:sed nec aliã utilitatẽ ex illa habitu;ꝝ præda:nisi quecũq; pro cibo seruoꝝ eius ipensa uidebãtur:partẽ uero quandã amicis suis fore præbendã qui cum eo pugnabãt:quoꝝ primus escol uocabat:ner alius:mãbre tertius. Laudans igitur uirtutẽ eius deus ait. Nõ ꝑdes mercedes tuas dignus es pro talibus actibus habere gratiã. Et quæ putas fuit hæc retributio mercedis cũ nondũ esset qui ei succederet:erat enĩ adhuc sine filio. Deus & filiũ ei ꝓmisit generandũ esse: & multã ex illo sobolẽ:& proximã stellaꝝ numero profuturam.Et ille quidẽ hæc audiẽs:deo sacrificium obtulit:ab eo iussus hoc facere.Erat enĩ huiusmodi sacrificiũ:uitula triennis: & capra triennis:& aries similiter triennis:& turtur & cõlũba:quæ diuidi iusserat:auium uero nihil diuisum est:& anteq̃ cõstitueretur ara alitibus superuolãtibus pro cõcupiscẽtia sanguinis uox affuit diuina:significãs malignos proli eius uicinos fore annis quadringẽtis ĩ egypto: ĩ quibus afflicti supererent inimicis:& uincentes bello chananeos:habituri essent eoꝝ terras & ciuitates.Abraã igitur habitauit quidẽ circa luzã quæ uocat ogygi.Est enĩ regio chananeoꝝ nõ lõge ab ebron ciuitate.Et cũ grauiter haberet sup nõ pariente muliere:deprecatus est deũ: ut ei sobolẽ masculi cõdonaret:deo igitur iubẽte:uti cõsideret pro aliis oĩbus bonis:ĩ quibus a mesopotamia eductus fuerat:etiam filios promsit ei futuros.Tunc sara ꝑcipiente deo unã ancillaꝝ cui nomẽ erat agar: egyptiã genere:collocauit ei tanq̃ ex ea filios habitura.Et cũ concepisset ancilla:iniuriã facere saræ præsumpsit:quasi rex foret filius:qui ex ea fuerat procreatus.Hanc dum abraam pro uidicta saræ tradidisset:fugã meditata est:& afflictiones non sustinens deprecata est deum:ut eius miseretur.occurritque per desertum eunti diuinus angelus: iubens eam ad dominos remeare:& uitã habituram potiorem caste uiuẽtem. Tunc nanq; eo q̃ in dominam superba ingrataque fuerat: mala talia pertulisse: quæ si inobediens esset deo: & longius abscederet: eam perire dicebat: si uero rediret: fieret mater pueri in illa terra postea regnaturi. His obediens illa: ueniam a dominis reuersa impetrauit: & post non multa peperit ismael: ac si quis dicat: a deo nobilitatam: eo q̃ exaudierit preces abraam. Itaq; cum sex annorum esset & octoginta:natus est ei ismael quem prædiximus. In nonagesimonono autem anno eodem constituto apparuit deus: promittens quod filius ei de sara nasceretur: iussitque eum uocari isaac:significans gentes magnas ex eo futuras:& reges: & quia pugnantes omnen terram chananeam a sydone usque ad egypti terminos obtinerent: præcepit:ut genus quod ei nasceretur:aliis non miscereturꝫ suaque genitali circuncidere: & hoc faciendum octaua die post partum. Causam uero circuncisionis

noſtræ in aliis indicabo.Conſulenti autem abraam:utrum iſmael uiueret longeuus:ſignificauit deus eum patrem gentiū fore magnaꝝ.Et abraam quidē in his gratias agens:repente circūciſus eſt:& oēs qui apud eum erant:& puer pariter iſmael qui die illa.xiii.erat annorum.ipſe uero nonaginta & nouem annos habebat.

Cap. XVIIII.

Odem ſcilicet tēpore ſodomitæ diuitiis &'abūdātia pecuniaꝝ elati:hoībus cōtumeliam faciebant:& erāt ipſi circa deū:ut nequaq̄ recordarentur beneficiorꝝ eius, auerſiq; ſunt a ſuſceptione peregrinorꝝ:& circa eos affectus habere deſiterūt. Exaſperatus igitur i his deus:diſpoſuit punire eorꝝ ſuperbiā:& ciuitatē eorꝝ ſubuertere:regionēq; cunctā ſimul exterminare.ita ut neq; plātatio neq; fructus ultra ex ea cōſurgeret. Cum hæc de ſodomitis deus decreuiſſet explere:abraā reſpiciens tres angelos:dūm ſederet ad ilicem mābre circa ianuas domus ſuæ: putaretq; eſſe peregrinos:cōſurgens amplexatus eſt.& ibidē eos retinēs:rogabat quatenus xenia eis ipartiret. Quibus annuentibus:panes repēte de ſimilā præcepit fieri. & occidens uitulum & aſſans:eis obtulit ſub quercu iacētibus. At illi ei gloriā præbuerūt.Et cum adhuc comederēt:de muliere requirebant ubi eſſet ſara. Quo dicente intus eam eſſe:uēturos ſe in futurꝝ eē dixerūt: & inuēturos eam iam matrē exiſtere.In hoc uero ſubridente muliere; & ipoſſibile ſibi fore filium habere dicēte.cum ipſa quidē nonaginta annorꝝ eſſet: uir aūt eius centum tūc illi iam nō ſe celare cōtinuerunt:ſed pronuntiauerunt ſemetipſos angelos dei eſſe:& q; miſſi ſunt ut unus ſignificaret de filio:duo uero ſodomitas euerterēt.Hæc audiens abraā doluit ſup ſodomitis:exurgenſq; deū deprecatus eſt:ne iuſtos & bonos ſimul pderet cū malignis. Deo uero dicente; nullū ſodomitarꝝ eſſe bonum.nam ſi inter eos eēnt.x. ex oībus:remitteret peccati ſuppliciū . abraam quidē ceſſauit:angeli uero in ciuitatē ſodomā puenerunt.quos loth p ſuſceptione rogabat:cum eſſet circa peregrīos ualde humānus:& abraā benignitatis diſcipulus. Sodomite uero reſpicientes iuuenculos nimio uultus decore præcipuos:& apud loth eo ſucceſſiſſe cognoſcentes: ad uim & iniuriam eorꝝ pulchritudinis ſunt cōuerſi.Loth autē monente ut caſti eēnt:& nequaq̄ ad pegrinorum confuſionē accederent.ſed reuerentiā in eorꝝ ſucceſſione haberent. q; ſi ita intēperantes eſſent:filias ſuas p illis cōcupiſcentiæ eorꝝ ſe præbiturꝝ dicebat:neq; ſic quieuerunt. Deus ergo eorꝝ præſumptionibus indignatus:alios equidē excecauit:ita ut nō poſſent ad ingreſſum domus accedere:& ſodomitarꝝ oēm populū peſtifere morti dānauit.Loth itaq; deo dicente ei futuram ſodomorꝝ pniciē:ereptus eſt cum coniuge filias duas aſſūmens:quæ adhuc uirgines erāt.Sponſi egredi cōtēnentes:cōſuetudiné hanc uerborꝝ loth eſſe dixerūt.Deus ergo īmiſit gladiū in ciuitatem:eamq; cū habitatoribus cōcremauit:terrāq; ſimili exterminauit icendio. ſicut dudū a me dictum eſt:cum bellū iudaicū deſcripſiſſem. Vxor aūt loth deſcendens: cum reſpiceret ſepius ciuitatem:& eius curā haberet:iterdicente deo ne hoc faceret:in ſtatuam ſalis conuerſa dinoſcitur.Vidi ſiquidem eam:hactenus enim manet. Fugit autem ille cum filiabus:in paruo quodam agro ſe continens ab igne liberato. qui locus ſegor hactenus appellatur. ſic enim hebrei modicū uocant.Illic igitur de ſolatione hominum:& inopia ciborꝝ afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanum exterminatum exiſtimantes: cuicunq; miſceri uoluerint ſe licere credebant.hoc aūt faciebāt ne deficeret genus humanū.Fuerunt igitur filii de ſeniore quidem moab: ac ſi quis dicat ex patre.iunior aūt genuit āmon:qd nomē ſignificat filius generis. Et iſtituerūt: alter quidē moabitas:quorꝝ hactenus magna gēs ē.alter uero āmonitas:utraq; enī gēs eſt i ualle ſyriæ.Et loth quidē huiuſmōi eē cōtigit de ſodōitis egeſtum.

Cap.XX.

Braam uero migrauit in gerara paleſtinæ:in loco ſororis ſarā habens:ſimilia prioribus ſimulans pro timorē.Metuebat enī abimelech locorꝝ regē:qui eā cū adamaſſet ſaram credens eam ſe poſſe corrūpere:ꝓpter concupiſcentiā in egritudinem incidit dei uoluntate. medicisq; deſperantibus eum:cōſoporatus per ſomniū ne contumeliam faceret uxori peregrini iubetur. Et aliquantulum leuigatus: amicis expoſuit:q; deus egritūdinem hanc ei intulerat pro ultione peregrini:ut eius uxorem ſine iniuria conſeruaret:quod non ſororem eam haberet idē: ſed lege iunctam uxorem:& promiſiſſet præbiturū ſe ei decetero ſoſpitatē: ſi pro uxore ille ſine timore cōſiſteret.Et cū hæc dixiſſet;abraā amicis ſuadentibus euocauit: nihilq; ulterius eundē cōiugi quaſi aliquid turpe paſſurā formidare præcepit:deū eius habere curā dicēs: cuius auxilio uxorem ſuām permanentem ſine iniuria reputaret.Deo enim teſtante conſcientiaq; mulieris: dicebat neq; eam ſe ab initio appetiſſe ſi uxorem eſſe ſciſſet:ſed tanq̄ pro ſorore ſeductum rogabat:ut mitis circa eū eſſet:& deū ei ꝓpicium faceret:& ſi apud eū manere uellet:omnē ubertatē ei cōferret:uolenti uero diſcedere:danda munera regi omnū: quibus ad eū indigēs aduenīſſet. Hæc illo dicēte: abraā nō ſe de cognatōne mulieris mentitū eſſe dicebat:fratris eam filiā referēs & eo q; præter hoc figmentū aduentū ſuū nō fuiſſe ſecurū arbitraret:nec eſſe ſuā culpā in illius

egritudine prædicabat:& debere regē habere, de ſalute fiduciā paratūq; ſe manere apud eū dicebat. Abimelech aūt & terrā ei diſtribuit & pecunias cōſtituerunt; q; iter ſe:ut ſine dolo cōuerſarētur:facientes ad quendā puteū fœdus:quē berſabee uocant; qđ fœdus putei poterit dici. ſic enī hactenus a puincialibus noiatur. Poſt non multū uero tp̄s natus eſt filius Abraā de Sara: ſicut fuerat ei a deo p̄dictum:quē noiauit Yſaac:quod ſignificat riſum. Nam eo q; Sara riſerat dicente domino q; pareret:nec iā p ſenectute ſperaret partū.iō filius ita uocatur. Hæc itaq; annos tunc agebat nonaginta. Abraā uero centū. Natus eſt ergo filius utroq; ſene:quē repente poſt dies octo circunciderunt. & ex illo poſt totidē diem mos eſt iudeoꝝ circūcisiōes efficere. Arabes aūt poſt annos.xiii.circūcidūtur eo q; Iſmael gentē eoꝝ iſtituit filius Abrae de cōcubina. hoc fuerit tēpore circūciſus de quo certiſſime omē tp̄s exponā. Cap.XXI.

Ara natū de ancilla agar primitus diligebat Yſmael:nihil ī eo fauoris īminuēs quē utiq; quaſi ꝓpriū filiū:& principatus nutriebat heredē. Yſaac aūtē filio ꝓcreato; nō dignabat eum cū Iſmael nutrire cū ſenior eēt:eumq; poſſet opprimere patre moriēte. Suadebat ergo Abrae:ut q̄ū in aliā regionē cū matre tranſmitteret. Illę uero in intio ſuā nō appoſuit uoluntatem ad ea quæ Sara fieri feſtinabat:crudele nimis arbitratus paruulū filiū cū muliere & neceſſariis idigentes abiicere. Poſtea uero cū deo placuiſſet ad quæ Sara præcipiebat cōſentiens:matri tradidit Iſmaelē qui nondū a ſe poterat gubernari & aquā in utre & panē ferēte iuſſit abire; quo itineris neceſſitas ſperaret. Dum ergo abeūti neceſſaria deficerent:erāt in malis: cum eſſet aqua difficilis:& exponens puerū ſub arbore quadā ꝓtrahentē animā ne ea præſente deficeret: ꝓcul abſceſſit. Ad quā ueniēs diuinus angelus dixit ei adeſſe fontē & monuit:ut ꝓuideret puerum & recrearet dicens grandia eſſe ei cōſerenda de pueri ſoſpitate. Illa cōfidens de promiſſionibus & ſtudens alere puerū adhibēdo curam:declinauit erūnas. Cum uero puer ad uirilē pueniſſet ætatem:uxor ei cōiuncta ē egyptia genere:unde erat ipſa ātiquitus oriūda. de qua filii Iſmaeli nati ſunt.xii. Nabaioth. Darus. Abdeilus. Marſamus. Maſmarus. Ydumas. Maſmiſus. Quodamus Themaſus Iechurus Naphleſus Cadomas Iſti nāq; oēm terrā ab euſrate ad mare rubrū poſitam uſq; tenuerūt. Nabatheā nominātes ꝓuiciā. Sunt aūt iſti qui gentē Arabicā ſecundū tribum ab eis uocant & ꝓpter uirtutē eoꝝ:& ꝓpter Abrae dignitatē. Yſaac aūtē filiū ſuū pater abraā diligebat cū eēt unigenitus: eiq; a deo ꝓ munere ī ſenectute conceſſus. Prouocabat enim ad fauorē amorēq; ſuū ipſe potius puer parentes:eo quia omni uirtute ſtuduerit:& parētum haberet ſolicitudinem:& affectum circa dei religionem. Cap.XXII.

Braam aūt cum fœlicitatē ſuā filio legittimo relicturus eēt morti uicinus hoc dei uolūtate ꝓmeruit. Qui tentare uolēs religionē eius:apparuit ei:cuncta quæ præſtitiſſet dinumerans. & quoniā hoſtiū melior fuiſſet effectus:& præſentē fœlicitatē eo ſtudio ꝓcepiſſet:& yſaac filiū habuiſſet:eundem filiū eius ſibi ſacra īmolatione præcepit offerri:in monte nomine morim eleuatū:ara ibidē collocata:ſic enī apparitura religionē eius: ſi etiā ſaluti filii ꝓponeret qđ deo placeret. Abraā aūt in nullo iuſtū eſſe decernēs nō obediri deo:ſed cunctos ei miniſtrare debere:tanq̄ eius ꝓuidentia uiuant oēs quibus eſt ipſe ꝓpitius celans cōiugem dei præceptum:& quā ipſe habuiſſet de nece filii uolūtate:ſed neq; ſeruoꝝ cuiq̄ hoc palā faciēs:ne forte deo parere ꝓhiberetur:ſumēs yſaac cū duobus ſeruis:& quæ erāt ad ſacrificiū neceſſaria īponēs aſino ibat ad mōtē:& duobus quidē diebus iter cū eo ſerui fecerūt. Tertia uero cū iā circa locū mōtis eēnt:reliquos ī cāpo relinquēs qui cū eo erāt:cū ſolo filio uenit ad montē:in quo templū rex dauid poſtea collocauit. Portabāt aūt cætera ſeq̄ ſacrificio neceſſaria:ꝑter uictimā. Yſaac uero cū præſentē fœlicitatē eius ſtudio ꝓcepiſſet:cunq; q̄nq; & uigiti eēt ānoꝝ:altare conſtructo interrogabat quid eſſet ſacrificaturus pater:cū uictima deeſſet. Ille aūt dicebat deū ad præbēdū hoc idōneū:qui etiā quæ nō ſunt abundāter hoibus condonauit:& ea quæ ſunt ab his qui in ſemetipſis cōfiderent poſſet auferre daturū & illi uictimā:ſi ꝓpitius ad ſacrificiū ſuū dignaret accedere. Dum ergo altare fuiſſet conſtructū:& ligna ſup ipoſita:& oia præparata dicit ad filiū. O puer:quē īnumeris uotis a deo optaui mihi cōferri:& dū pueniſſes ad uitā: nihil eſt qđ ꝓ alimēto tuo nō feci:nec; me fœlicioré arbitrabar:niſi cū te uideré ad uirilē iuuentutē pueniſſe:& moriens te ſucceſſoré mei honoris & pricipatus relinqre cū gauderē:qui dei uolūtatē tuus pr̄ ſū factus deuo ſecūdū eius placitū te repono:hāc fortiter portari dicatōnē. Deo nāq; te cædo:q hūc honorē a nobis dignat accipe:eo q; placitus mihi fuit:ac ꝓ oia ſuffragator. Natus ergo fœliciter morere;nō ꝯōi mō hāc uitā egrediens:ſed a pre proprio ōblatus deo pri cunctoꝝ ob legitimum ſacrificium. Reor enim quia te dignum iudicauerit:nec egritudine:nec bello:nec qualibet alia paſſione quæ ſolent hominibus accidere ex hac uita liberare: ſed cum orationibus & ſacrificiis animam tuam ſuſcipere; & apud ſe nihilominus obtinere: eritque decetero mei curam

habēs:senectutēq; regens:qua gratia maxime te nutriebam:hæc mihi deo ſ.pro te p̄bituro. Yſaac aūt habens patrē fortiſſimū:ſapientiaq; delectatus:& libētiſſime eius ſermones accipiens: ait: qa neq; iuſtū eſſet:ut initio naſceretur:ſi dei & patris iudiciū ēēt refutaturus: aut nō ſe monſtraret ambog; uolūtatibus p̄paratū:quādo liceret ſolo patre hæc uolēte facere:ſi nō obediret ḡt̄ iuſtū. Hoc dicens acceſſit ad cedē:pariter & ad altare. Sed idē opus infirmatū eſt: offerente deo impedimētum. Clamauit ergo noiatim deus abraam:ſuſpendēs eū a neēe filii. Non enī quaſi ſanguinem deſideraret humanū: necē filii ſe ei iperaſſe dicebat: neq; cuius patrē eū fecerat:hūc ei auferre cū tanta ipietate poſcebat:ſed eius mentē probare ſe uelle:ſi etiā talia iuſſus audiret. Cognoſcēs uero eius obedientiam: & excellentia religionis intendēs delectari quidē ſe in his quæ ei p̄buerat: nec unquam fraudandū eū omni cura dicebat:& genus eius honorādū: futurūq; filiū eius lōgeuū fœliciterq; uicturū in oībus bonis p̄biturūq; ſe magnū ſoboli eius principatū:atq; genus eog; & multis gentibus & diuitiis eſſe conſtituendū:& memoriā ſempiternā generis eius p̄cipibus affuturam:chananeāq; terrā filios eius armis poſſeſſuros:& exemplū boni futuros cunctis hominibus. Hæc cū dixiſſet deus arietē ad ſacrificiū p̄duxit ex iprouiſo. Illi uero præter ſpem ſemetipſos amplexantes: quippe qui bonog; taliū p̄miſſiones audirent oſculabantur. Altero uero die ſacrificio celebrato reuerſi ſunt ad ſaram fœliciterq; degebant cuncta quæ uellent eis p̄bente deo.

Capitulum.XXIII.

Tſara nō quidē multo tēpore defuncta eſt:cū uixiſſet ānis centū uigitiſeptē:ſepultaq; eſt in hebron p̄mittētibus chananeis:ſepulcrūq; eius publice factū eſt:abraā ementē agrum ſiclis quadringētis:a quodā ephron de hebron:& ſepulchra ſibi abraā & eius ſoboli conſtituit. Poſt hæc autē abraā duxit uxorē noīe cethurā ex qua ei filii vi.nati ſūt: & ad labores ualidi:& ſapiētia cauti: zābri:iezar:madan:magian:ieſuoch:& eſue. Nati ſunt etiam his filii:& eſue quidē ſabati fuit & dadā. Huic uero fuerit aſſurim & iaçuſim:& iomni. Madan aūt habuit aphan: & apher:& noch: & abida:& helda. His oībus filiis filiorūq; natis abraā ex p̄priis dona p̄buit:qui & trogoditen appheriderunt: & fœlicē arabiā:inquātū in mare rubrū p̄tingit. Dicitur autē: quia dum apher caſtra fixiſſet in libiā:& filiog; eius filii habitaſſent in ea terrā illā ex illius noīe affricam uocauerūt. Teſtatur mēo ſermōi alexādēr qui dicitur polihyſtor:id eſt multarū hiſtoriarū: ſic dicēs. Cledemus aūt ppheta qui & malchus:ſcribēs hiſtoriā iudeog;:ſicut etiā moyſes legiſlator eog; retulit;ait: quia de cethura abrae fuerūt filii multi. Dicit aūt eog; etiā noīa tria: epheran:ſurin:iaphran: & de ſurin quidē aſſyriā nūcupatā:ex duobus aūt reliquis iaphran & epheran: ciuitatē abiran p̄uinciāq; affricā nuncupatā:his auxiliū p̄buiſſe hercule in libia:& duxiſſe uxorem: filiā iephara nomine eebeā: & genuiſſe ex ea dodorum filium cuius filius phoron: ex quo barbari ſorophacinominantur.

Cap.XXIIII

Yſaac aūt iā circa.xl.ānos cōſtituto a patre abraā ut uxorē duceret rebeccā quæ fuit neptis fratris eius nachor:filia bathuelis:ſenioré ſeruog; ſuog; miſit ad ſponſandā eā magnis fidei ſacramētis obſtrictū:qđ hoc more faciebāt:ſub fœmore manū mittētes deinde iuocātes deū:in teſtimoniū futuroḡ. Miſit aūt & munera ibibē cōmonētibus quæ apud illos rariora eſſent: aut nec omnino repirentur in illa regione. Qui tpe multo uadēs: eo q; ſit iter agentibus: dira meſopotamia:hyeme quidē p̄pter luti p̄funditatē:æſtate uero p̄pter aquæ defectionē:iſup etiā latronibus ibidē cōmanētibus:quos diffugere nō eēt facile:niſi p̄uidātia uiatoribus inheret:uenit in ciuitatē carrenog;. Et cū eſſet in ſuburbanis uirgines uidit plures cūtes ad aquā orauitq; deū:ut rebecca ob quā deſpōſandā filio eū miſit abraā:ſi ſecundū uolūtatē eius eēnt nuptiæ celebrādæ:iter illas ita cognoſceretur:ut aliis quidē aquā poſcēti negantibus illa præberet: & ille quidē hāc uoluntatē habēs:uenit ad puteū:rogauitq; uirgines:ut potū ei præberēt. Illis aūt auertentibus ſe indicātibusq; aquā domi portare:& nō præbere illi:quæ utiq; difficile poſſit hauriri: una ex illis oībus increpās eas p̄ peregrino quaſi nō eſſet hoībus ad illas aliquādo cōio:quia neq; aquā participarēt egeno: ſola ei præbuit abundāter. Ille aūt ī ſpem oium rerū ueniens: uolēs cognoſcere ueritatē laudabat eius nobilitatē:atq; benignitatē:qa etiā cū ſuo labore egētibus ſuffici entiam p̄bere minie declinaſſet:iterrogabat uero:de qbus pentibus eſſet:optauitq; quod illi gratiſſimū foret:ut in domū boni uiri ueniret:filios ei pitura germanos. Illa uero neq; hæc inuidit uolenti cognoſcere:ſed & genus idicauit:& rebecca inquit ego dicor:pater aūt bathuel fuit: ſed ille iā defunctus eſt: laban uero frater eſt noſter: q & domui p̄ſpicit ſimul & matri: & moe uirginitatis ſollicitudinē gerit. Ille gaudebat de his quæ facta fuerāt atq; dicta:deū ita uidēs ſuo itineri clare p̄ſpicere:& p̄ferēs redimicula:& alia pariter ornamēta:qbus uirgies decet uti:dedit puellæ. ut ei cā populi hæc retributio foret & honor:iuſtū eē dicēs:ut talia mereret quæ fuerit bōa p̄ter uirgines uniuerſas. Poſcebat aūt ſuccedere apd eos:quādo ad eā itegrius aliter puenire nequiret:

ſibi eſſe cautius: q̄ quibus iam uidebatur expertus & cohiicere ex ea matris fratriſq; clemẽtiã: & q̄ nihil eẽt eoꝝ uirtuti difficile: neq; ſe eos grauaturũ ſed mercedẽ pegrinationis præbiturũ: & ꝓpriis expẽſis uſurũ eẽ dicebat. Illa uero de pentũ quidẽ ſuoꝝ clemẽtia recte eũ aſſeruit arbitratum: culpauit aũt de mercedis uerbo: cũ oĩa ſine mercede eẽt habiturus. Sed ut nũciaret prius laban: quo ꝓmittente accerſiendũ eſſe dicebat. Quod cum factũ fuiſſet: pegrinus adductus eſt: & camelos quidẽ ſumentes qui erant laban famuli: eis diligẽtiã adhibebãt: ipſe uero cœnaturus cũ eo ingrediebatur: & poſt cœnã ad eum matrẽq; puellæ locutuſq; eſt dicẽs. Abraã charæ qui eſt filius: ueſter uero cognatus nachor. n. hoꝝ o mulier puerorũ autꝫ ueſter ex eodẽ patre uel matre miſit ad uos: petẽs ut hanc puellã filio ſuo uxorẽ detis: iungẽdã: qui ſolus eſt ei legitimus: i omnibus bonis enutritus: cui poſſibile qdẽ fuit fœliciſſimã ĩde mulierẽ ei copulare: ſed noluit. Honorans aũt genus nuptias poſtulãt: cuius ſtudiũ ac uolũtatẽ nolite cõtẽnere. Dei enĩ uoluntate alia nunq̄ præter ꝓſpera per iter cõtigerũt: & puellã citius & ueſtrã inueni domũ. Dum ꝓximus eẽm ciuitati: uirgines uidẽs plurimas ueniẽtes ad puteũ: oraui ut in iſtã incideret: quod & factum eſt. Nuptias ergo diuina ꝓſcientia deſpõſatas uos quoq; firmate. Illi uero per ea quæ eis fuerant ſecũ dæ collata diſpõne diuinæ uolũtatis intellexerũt: miſerũtq; ſicut petebat uirginẽ: quam duxit yſaac potitus omnium rerum Abraæ. Nam qui fuerunt de cethura nati: exinde migrauerunt.

Capitulum. xxv.

OSt paulũ uero tẽporis mortuus eſt ẽt abraã: uir quidẽ omni uirtute ſũmus: & digne a deo pro ſtudio quod circa eũ habuerat honoratus. Vixit aũt oc̃ tẽpus ſuũ annis centum ſeptuagintaquinq;: & i ebron cũ ſara coniuge ſua a ſuis filiis yſaac & Iſmaele ſepultus eſt.

Capitulum. xxvi.

Orro poſt mortẽ abraã cõcepit uxor yſaac: cuiuſ uẽtre nimis ĩtumeſcẽte: hæſitãs cõſuluit deũ: reſpõditq; geminos paritura fore rebeccã: & in oĩbus gẽtibus eẽ nominandos: maioris aũt primatũ eẽ minuendũ. Peperit ergo paulati ſecundũ diuinũ eloquiũ geminos filios: quoꝝ ſenior ut credimus a capite uſq; ad pedes erat uehemẽter hirſutus quẽ iunior ꝓcedẽtem tenebat a planta. Diligebat pater ſenioꝛẽ quidẽ qui uocabatur Eſau ſecũdũ ethimologiam piloꝝ: hebrei nãq; capillaturã ſeiron dicũt: iacob aũt iunior carus erat genitrici. Fame uero ſupueniente: dũ placuiſſet yſaac: ut iret ĩ ægyptũ ubertuoſam ualde puĩnciã: ꝓgebat in geraris deo præcipiente. Hunc ſuſcepit rex abimelech ꝓ muneribus & amicitiis abraã. Et cum multo circa eum fauore fuiſſet uſus initio: in hoc permanere ſemper inuidia faciente eſt prohibitus. Videns nãq; deum in yſaac eſſe præſentẽ: & tãto eum fouentem expulit eum. Ille uero huiuſmodi inuidia tẽtatus per abimelech tunc equidẽ diſceſſit in agrũ: qui dicitur pharan. i. cõuallis non longe a geraris: ubi cum foderet puteũ: irruentes paſtores in lite congreſſi ſunt: ꝓhibentes illud opus impleti: quo nolente contẽdere prævaluiſſe uidebãtur. Diſcedẽtes aũt alium fodiebat: quem etiã alii iniuriam facientibus quibuſdam abimelech paſtoribus relinquens: abſceſſit expectãs bonæ uoluntatis gratiorem licentiam. Quod dũ eſſet ei ſponte conceſſum. ut puteũ ſine prohibitione foderet roboth puteum appellauit: quod nomẽ ſignificat ſpacioſum. Prioꝝ uero alius quidẽ Eſcon appellatur: quod poteſt dici litigium: alius uero ſuennã: quod nomen ſignificat inimicitias. yſaac itaq; rerum magnitudine pullulabat. Abimelech autem contra ſe creſcere putãs yſaac: propter hoc q̄ cum eo litigans ex incertis inimicitiis egerat metuens ne prior amicitia nihil ei prodeſſet: conuerſo yſaac ad ultionem eorum quæ uidebãt eſſe ꝓpeſſus: amicitias rurſus cum eo firmauit: & unum ad hunc ſuoꝝ ducum philocum nomine deſtinauit. Et cũ omnia quæ popoſcerat abimelech meruiſſet propter yſaac bonitatem qui recenti iracundiæ priſcam gratiã in ſe: inq; pãtrẽ ſuum habitam præpoſuerat: tulit eum ĩ propria. yſaac uero filius eſau circa quẽ maximum habebat pater affectũ: cum eſſet annoꝝ. xl. duxit uxores agamidã edonis filiã: & alybamin euiebonis uiroꝝ inter chananeos ualde potentium: ſemetipſum faciẽs dominũ in poteſtate nuptiaꝝ: & neq; pris cõſiliũ ſumẽs: qd nec ꝓmiſiſſet yſaac: ſi i eius uolũtate iaceret: nõ. n. libẽter habebat ad ꝓuiciales ſuã copulare cognatoem. Nolẽs ergo moleſtus eẽ filio: ut iuberet eũ a mulieribus abſtinere: tacere decreuit. Cũ ſenex aũt eſſet: & aſpectũ penitus nõ hãret: euocãs eſau: & ſenectutẽ idicãs: q̄ & ꝓ cæcitate & paſſione uiſus ipedimẽtũ ei iã eſſet deo ſeruire iuſſit eũ egredi ad uenandũ: ut dũ capet qdcunq; potuiſſet: ei præpararet ad cœnã poſtq̄ domino ſuppliçaret: ut auxiliator ei i oĩ uita: & coopator exiſteret: ĩcertũq; eẽ dicẽs: quãdo ẽt moriret: & ãte hoc eis ſe præbiturꝝ: ut deũ ꝓpiciũ eius oĩonibus habere mereret. Et eſau qdẽ ad uenationẽ egreſſus eſt. Rebecca uero deũ ꝓ fauore iacob rogabat: & ꝓter yſaac uolũtatẽ: iuſſit hædos ei occidẽ: cœnamq; ꝓpare. Iacob miſtrabat mãi ei ſemp obediẽs. Cũ uero fuiſſet parata cœna hædi pelle brachia cõuoluit iacob ut pr̃ ꝓpter pilos eẽ crederet eſaũ. Nã cũ i oĩbus aliis ſimilarẽt eo q̄ eſſent gemini.

in hoc tantūmō differebāt: trepiduſq; Iacob ne anteq̄ fierēt oīones reptus i hac caliditate:pfem ut cōtraria faceret irritaret:ꝓferebāt pri cœnā. Yſaac uero ſentiēs uocē iacob ꝓprio eū noie uoci tabat. Illo autem brachium porrigente cui pellem circundederat:cōtingens eum yſaac ait. Voce quidem iacob proximus ſecundum pellis uero profunditatem eſau uideris eſſe:mihiq; ſuſpicans mali cū cœnaſſet cōuerſus eſt ad orationes & dei preces. Domine inq̄t oium ſæculoꝝ & creator uniuerſæ ſubſtātiæ tu patri meo conceſſiſti magnam fortitudinem bonorum:& me dignum rebus præſentibus effeciſti:& ex me procedentibus promiſiſti adiutorem: & ꝓpicium:& datorē te ſemper meliorum. Hæc ergo cōfirma:& noli me deſpicere propter præſentē neceſſitatem:ꝓpter quam & p̄cipue a te depoſco :& hunc filium ꝓpicius ſerua mihi:& ab omni malo ſine paſſione cuſtodi:dās ei fœlicem uitam:poſſeſſionemq; bonorum quorumcunque tibi poteſtas eſt præbere. Fac eum metuēdum equidem inimicis: amicis honorabilem atq; gratiſſimū. Et ille quidē arbitratus pro eſau ſe orationes efficere:rogabat deum. Mox autem ut ceſſauit a benedictione:aſſuit eſau:yſaac ſentiens quod egerat:ceſſabat. Eſau uero petebat ſimilia quæ fratri iā fuerant collata. Pre negante:eo q̄ omnes i iacob fuiſſent orationes expētæ luctum agebat:q̄ eēt oīone fruſtratus:eiuſq; lachrymis afflictus pater:eo q̄ circa uenatōnem & fortitudinē corporis eſſet aptus in armis & oībus opibus eſau probabilē fore dicebat:eumq; fructū eaꝝ regꝝ: & gloriā ſempiternam:etiā genus qđ ab eo deſcēderet habituꝝ:fratri uero eſſe ſeruituꝝ. Capitulū. XXVII.

Acob autem metuentē fratrem ulciſci ſe i illo uolētē mater eripuit. Marito aūt ꝑſuaſit: ut iacob de meſopotamia cognatām ſuā daret uxorē:cū iam iſmaelis patrui filiam. baſamin:eſau uxorē cōiugē accepiſſet. Non.n. deuoti erant chananei circa yſaac i prioribus eius bellis ualde grauati:cū barenati cepiſſet:circa quā p̄cipue laboraūerat. Iacob aūt i meſopotamiā miſſus a matre propter nuptias filiæ Laban eius germani:ꝓmittente yſaac nuptias celebrari:eo q̄ fuiſſet ei uxoris conſilio perſuaſum p chananeam properabat:& propter odiū ꝓuincialium:apud nullum quidem ſuccedere uoluit: ſed ſūb diuo iacebat: caput ſuum lapidibus ſubditis ſūpponens:ibiq; p ſomnium uidit huiuſcemodi uiſionē:aſtitiſſe ſibi ſcalam a terra pertingētem ad cælum: & per eam deſcendentes figuras:honeſtiorē naturam habentes q̄ hoies:& ad ultimum ſuper eam deū manifeſte ſibimet apparentem:noiatimq; uocantē:& huiuſmodi uerba facientem. Iacob cum patris boni ſis filius:& aui qui gloriam magnæ uirtutis inuenit fatigare te i præſentibus non oportet:ſed ſperāte meliora:eteni opulentiſſima tibi maximoꝝ bonorū meo ſolatio erit ubiq; præſentia. Abraam itaq; ex meſopotamia ego huc deduxi a cognatis expulſum: & patrem tuum cunctis fœlicem oſtendi:quoꝝ non minorem partē in te quoq; reponam. Confidens ergo ex hoc itinere tuo ꝓficiſcere me protegente ſecurus. Impetrabis enī nuptias ad quas ualde feſtinas:erūtq; tibi filii boni quoꝝ multitudo numero maior erit: & potētiores filios derelinquent: quibus ego huius terræ dominatū cōdonabo: eorūq; filiis qui replebunt oēm quā ſol reſpicit terram ſimul & maria. Sed neq; ullum periculum timeas:nec laboꝝ multitudinē meruas:me prouidente oīa quæ tibi conferenda ſunt:& in præſentibus:& multomagis i ꝓſpis. Hæc itaq; deus iacob p̄dixit:ille uero letus effectus i his quæ uiderat:fuerantq; ꝓmiſſa:clarificauit illos lapides:quippe cū tantorum bonoꝝ illic factum ei fuiſſet alloquium:uotūq; fecit imolaturuꝝ ſe ſuper eos:ſi acquirens uitā impaſſibilē remearet:deoq; ꝓmiſſum exſoluit denuo remeans. Nā & ipſum agrum honorandum eſſe decreuit:eiq; bethel nomē impoſuit quod diuinas diuitias latina lingua ſignificat. Procedens ad meſopotamiam longo tempore uenit in carram:paſtoreſq; i ſuburbanis inueniens:& pueros adoleſcentulos ac uirgines ad quendam puteum aquā hauriturōs:morabatur cū eis potum querens:& uerba cū eis faciens percunctabaturq; ab eis ſi noſcent quendā laban:adhuc ſi ſupereſſet. Illi uero oēs ſe nouiſſe dixerunt:taleq; uirum eſſe qui ignorari non poſſit:eiuſq; filiam una cū eis gregē paſcere:quā mirabantur nō eſſe præſentem:dicentes ei. Ab ipſa integrius agnoſcere poteris:quæcunq; de illo audire deſideras. Hæc itaq; illis dicentibus:aſtitit puella cū paſtoribus: qui una deſcēderant:eiq; iacob oſtenderunt dicentes. Peregrinus iſte uenit de patre tuo conſulēs:illa uero leta facta p infantiā ꝓpter iacob præſentiā:requirebat eū quis eēt & ad eos unde uēiſſet: & qua cauſa adductus fuiſſet:orabatq; ſimul ut eēt poſſibile preſtandi ei quibus ueniſſet egens. Iacob autem nō propter cognationis cauſam:neq; ꝓpter fauorem præſentē:ſed amore puellæ uictus obſtupeſcebat:pulchritudinē eius talē eſſe cōſpiciēs ut pauce mulieꝝ ita florerent:& ait. Mihi ad te & p̄rem tuū:ſi tamē tu filia es laban familiaritas eſt & antiqua mea tuaq; generatione conſiſtens:de Thare enim abraam & arā & nachor filii fūt progreſſi. Batuel tuus auus filius eſt nachor. De abraam autem & Sara quæ nata ē de aran :yſaac pater meus eſt. Vicinū & nouū cognationis pignus inuicē poſſidemus. Rebecca aūt mea mater: laban tui patris ſoror eſt ex eodem ſimul patre & matre ꝓgenita. Conſobrini ſiquidē ſumus ego

ut frequenter aduenientes multi esse putarẽtur. Placabat ergo p dona irã eius: si adhuc aliqua indignatio remãsisset: sed etiã sermonibus blandis iubebat uti: quos mittebat ad eum. Hæc dispo nens per totum diem nocte ueniente mouebat suos. Cũq; fluuium quẽdam transisset nomine ia bos: iacob ibi remanenti uisio quædam apparuit: cum qua luctabat: illa utiq; uisione imitũ certa minis faciente: q etiam uoce usa ẽ: simul & uerbis: letariq; eum i his monẽs quæ facta uidebant: nec modico se pualuisse crederet: sed grandẽ angelũ dei uicisse: & hoc signũ arbitrari magnorũ sibi fore bonorũ: & q nũq; eius defereret genus: nec fortiorẽ horũ quẽq; illius eẽ uirtutis: præcepitq; eũ uocari israel: quod hæbraica lingua significat reluctatẽ angelo sacro. Hæc igitur iacob poscente illa uisio prædicebat. Qui sentiens angelũ dei esse: rogabat: ut quã partẽ hiturus esset ei significaret. Et uisio quidẽ cũ ista dixisset disparuit. Letatus aũt iacob i his phanuel locũ denoiauit. Cũq; ei pp certamẽ dolor fuisset factus circa neruum latũ: & ipe abstinuit eo cibo: & pp illũ neq; nobis est comestibilis. Proximũ iã audiẽs esse fratrem iussit precedere utranq; cõiugẽ seorsũ cũ ancillis suis: ut de longe cõspicerẽt opa uirorum pugnantium: si hoc uoluisset esau. Fratrẽ aũt sibi proxime uenientẽ ipse salutauit: nihil de eo dolose cogitãtẽ. Et esau ãplexus eum reqrebat de multitudine filiorũ & mulierum. Et cũ cognouisset: ipse quidem uenire eos rogabat ad patrem. Iacob ergo excusante eos de iumẽtorũ labore: esau discessit in seir: illic. n. cõmorabat: appellauitq; uillam de sua. i. hirsuta capillatura. Iacob autẽ uenit ad scenas. i. ad tabernacula quæ hactenus sic uocantur. Vnde in sicimiã quoq; profectus est: quæ ciuitas ẽ chananeorũ. Sicimitis autẽm solẽnitatẽ agentibus: dina quæ fuit filia iacob: sola transiuit ad ciuitatem: emptura ornamentum puincialiũ mulierum. Videns ergo sichem regis emmor filius: eam corrupit abreptã: & amore cõfectus deprecat patrem: ut ei puellã acciperet in uxorem. Ille uero cõsentiens uenit ad iacob supplicans ut filio suo sichem dinam lege contingeret. Iacob igit neq; contradicere ualẽs pp dignitatẽ supplicantis: neq; legitimũ iudicans alienigene filiam copulare petit cõcedendum sibi spatium: ut deliberaret de quibus poscebat. Abscessit ergo rex sperãs iacob nuptias filio suo cõcessurũ. Iacob aũt indicãs filiis: & corruptionẽ sororis & supplicatiõem emmor: petebat cogitandũ eẽ quid fieret: & plurimi quidẽ tacebant: cõsilium nõ inuenientes. Symeõ uero & leui puellæ fratres ex matre eadẽ nati: huiusmõi sibi constituerũt actionem adiuice: ut cum eẽt festiuitas & sicimite requie: & epulis uterent: incunctanter primis custodiis assistentes dormientes occiderent: & uẽientes in ciuitatem interficerent omnem masculum: & regẽ cum eis & filium eius: soliſque parcerent mulieribus. Hæc efficientes pter cõsciẽtiam patris reuocauerũt dinã. Iacob aũt factoq; magnitudinẽ admiranti: & filiis irascenti deus assistens: iussit eũ considere: & purificãtem tabernaculã: sacrificia celebrare: quæ prius cum iret i mesopotamiam pro somnii ãpparitione deo uouerat. Cũ igitur purgaret suos laban deos inuenit neq; n. sciebat a rachel furatos esse: & quia eos celasset in terra sub arbore quadã: hos ergo inde tollẽs sacrificabat i bethel ubi somniũ uiderat cum mesopotamiã prius iret: hinc enim pficiscẽs uẽit i effrata: ubi rachel ex partu. mortuã sepeliuit: q sola iter cognatos i ebrõ honorẽ sepulturæ hñe nõ meruit. Et ualde flens filiũ ex ea natum beniamin appellauit: pp dolorem qui ob eũ matri prouenerat. Isti sũt ergo filii iacob omnes: masculi quidem duodecim: fœmia uero una. Horũ octo legitimi: de lya sex quidẽ: duo uero de rachel: quattuor autẽ de famulabus: bini ex utraq; quorum & nomina superius dixi. Cap. XXVIII.

Enit ergo hinc i ciuitatẽ ebron posita iter chananeos. Illic aũt ysaac cõmorabatur: & paululum quidẽ pariter uixerunt. Rebeccam iacob uiuam nõ repperit. Moritur & ysaac: nõ post multũ q filius eius aduenit: & sepultus ẽ a filiis cũ uxore i ebron: ubi erat sepultura eius parentũ. Fuit ergo ysaac deo uir carus: & multa eius puidentia dignus: post abraam ualde lõgeuus. Cũq; uixisset centum octuagintaquinq; annis: cũ uirtute defunctus est.

Hæc isunt i secũdo libro iosephi historiæ ãtiquitatis iudaicæ. Cap. I.

Quomodo esau & iacob ysaac filii habitacula diuiserunt: & esau quidem idumeã tenuit: iacob aũt chananeam. Cap. II.

Quomodo ioseph iunior filiorũ iacob somniis ei demonstrantibus fœlicitatẽ futuram inuidiã sustinuerit fratrum. Cap. III.

Quomodo idem ipse in Egyptum uenundatus a fratribus pp odium quod habebant i eum: factusq; insignis & clarus: ibi fratres habuit subiectos. Cap. IIII.

Iacob audito quia ioseph uiueret in Egypto: & clarus ibi haberetur: descendit ad eum cum tota domo sua. Cap. V.

De morte iacob & de sepultura qua sepultus est in ebron a filiis: de morte quoq; ioseph & fratrũ eius. Cap. VI.

De oppressione filiorũ israel i Egypto per pharaonem: & de natiuitate moysi quẽ educauit filia

pharaonis:& adoptauit ſibi in filium:& de ſacroꝝ ſcriba qui uoluit interſicere puerum concul-
cantem coronā regis:quā puero rex ipoſuerat. Cap.VII.
Poſtq̄ creuit moyſes iniunctū eſt ei bellū ethiopicū:ubi copulata eſt filia regis ethiopū in matri-
monio. Vnde odiū & iuidiā magnā cōtraxit egyptioꝝ. Cap.VIII.
Moyſes cognitis inſidiis regis egypti latenter effugit & ueniens in madiā:habitauit cum raguele
ſacerdote:cuius filiam accepit uxorem. Ca.VIIII.
De rubo qui uidebaſ moyſi qſi arderet:qui tamē nō cōburebaſ:ubi audiuit mandatū diuinū ut
reuertens i egyptū:liberaret filios iſrael de oppſſione egyptioꝝ. Cap.X.
Moyſes regreſſus eſt in egyptum ſecundū mandatū domini:ubi faciēs ſigna & prodigia maxima
eduxit filios iſrael de egypto in manu ualida. Cap.XI.
Quomodo egyptii penitentia ducti q̄ dimiſiſſent filios iſrael:inſecuti ſunt eos uſq̄ ad mare ru-
brum:quod diuiſum uirga moyſi præcipiente domino: ingreſſi ſunt filii iſrael:& ſicco ueſtigio
tranſierunt illud:egyptii aūt perſequentes ingreſſi ſunt poſt eos:ſed reuertente mare in ſeipſum:
ſuffocati ſunt fluctibus.

Incipit liber ſecundus antiquitatis iudaicæ.

Oſt mortē uero yſaac filii eius inuicē tabernacula diuiſerūt: & nō ea quæ
acceperant tenuerūt:ſed eſau quidē ebron ciuitatē fratri dans habitabat i
ſeir:& in idumea regnabat:quā regionē a ſemetipſo ita uocauit. Edom enī
nominatus eſt: quā nuncupationē huiuſmodi uenatiōis cauſa ſortitus eſt
Aliquādo labore uenationis eſuriens rediebat:dum adhuc puer eſſet ætā-
te:inueniensq̄ fratrē lentem p̄paratē ſibi ad prandiū rubeū colorē ni-
mis habentē:& ꝓpterea potius incitatus rogabat ut p̄beret ſibi cibū. Qui
uendere ſibi primatū ꝓpter cibū p eius eſuriem cōpulit fratrem. Ille fame
cōpulſus conceſſit cū ſacramento primatū. Quāobrē ꝓpter ruborem cibi
a coetaneis infantiæ tēpore edom uocatus eſt. Hæbrei nāq̄ edom rubeum dicunt. Et ideo regi-
onem ſic appellauit:quā græci honeſtius idumeā denominauerunt. Fuit aūt pater filioꝝ numero
quinq̄ quoꝝ hieus quidē & hielon:& chore ex uñā muliere ſunt geniti;oolibama noīe reliquo-
rum uero eliphas quidē ex ada:rabuel aūt de baſemath ethei ſunt nati. Hieus quidē filii non ſue-
runt:heliphas uero fuerunt legittimi quinq̄:themā: omath:ſepphu:gathan:cenes. Amalech enī
naturalis non erat:de cōcubina thamna noīe ꝓcreatus:iſti ſiquidē habitauerunt in idumea quæ
gobolitis eſt dicta & ab amelech amalechitis eſt appellata. Cum enī aliquādo magna fuiſſet idu-
mea:& in tota regione nomē integrum retineret: in patribus appellationem ab habitatoribus
conſeruabat. Contigit aūt iacob:ut ad tantam fœlicitatis māgnitudinē peruenireꝭ:quæ facile ab
aliis appræhendi nō poſſit. Diuitiis enim cunctis ꝓuincialibus eminebat:& filiorum uirtutibus
imitabilis & conſpicuus erat:nec ullius rei penitus indigebat:quādo illi ad opus manuum & la-
borum tolerantiam erant prompti: & ad intelligentiā præparati:in tantū uero eius habuit diui-
nitas fœlicitatis curam: ut etiam ex his quæ triſtia uidebantur eſſe:bonoꝝ ei præberetur ſubli-
mitas:feceritq̄ eum:& qui ex eo procreati ſunt auctores reuerſionis ex egypto: quo patres no-
ſtri huiuſmodi cauſa morati ſunt. Cap.II.

Oſeph ex rachel filium ſuſcipiens iacob:& propter honeſtatem corporis & animi uir
tutem:cum utiq̄ aliis ſapientia præcelleret:eum amplius aliis filiis diligebat. Huic ſi-
ue paterna dilectio odium cōcitauit fratrum ſiue ſomnia. Quæ cum uidiſſet: patri &
eis protinus indicauit:eo q̄ profectum eius anunciarent:cum ſepius celentur homines:etiā ſuo-
rum fœlicitates. Viſiones quæ apparuerunt ioſeph erant huiuſmodi. Miſſus a patre cum fratri-
bus ut colligerent meſſes:& maturas fruges:uidit nimis præcipuā uiſionem:& ultra ea quæ ſo-
lent per ſomnia prouenire. Quam uiſiōem dum ſurrexit fratribus ſuis tanquā ſibi ſomnium di-
ſcernentibus enarrauit:dicens uidiſſe ſe tranſacta nocte manipulum ſuum de tritico ſtantem in
quo eum poſuerat loco:illorum uero concurrentes adorare eum:ſicut dominum ſerui. Illi intel-
ligentes uirtutem eius:& rerum magnitudinem prædicere uiſionem:& contra ſe poteſtatē eius
futuram:ioſeph quidem tanquā ignorantes ſomnia nihil explanauerunt:cōſilium uero fecerūt:
ne ad profectum ea quæ arbitrabantur acciderēt:& circa eum graues amplius exiſtebant. Impu-
gnās autem diuinitas eōrum inuidiam:ſecundam præſtitit ioſeph uiſionem multo mirabiliorē
quā primam. Vidit enim ſolem ſimul & lunam & cæteras ſtellas in terram deſcendere: & ſe ado-
rare:quā uiſionem patri nihil de fratribus mali formidans:etiam his præſentibus indicauit: &

interpretari ſibi qđ hoc ſignificare uelit poſcebat. Ille uero ſomnio gaudés: cũ expoſitionẽ mẽte conſpiceret: & cum ſapientia non ſine conſideratione coniiceret letabatur: magniſq; ſignificationibus fœlicitatem filio nũciabat: tempuſq; largiente deo futurũ: quo a parentibus & fratribus eſſet honorandus: & adorari dignus: lunam quidem & ſolẽ patri & matri cõparans: eo q; illa augeat & nutriat uniuerſa: ille uero formet: & alia fortitudine p̃ſtet: ſtellas uero fratribus: cũ & ipſi. xi. eſſent: ſicut & ſtellæ uigorẽ a ſole & luna percipientes. Et iacob quidẽ huiuſmodi non inſipiẽter diſcretionẽ protulit uiſionis: fratres uero ioſeph uehementer ea q; ſunt prædicta contriſtauerunt: & incitati aduerſus eũ: uelut extraneum bona quæ ſignificata fuerant illis ſomniis habiturum: & non quaſi de fratre gaudentes: dum etiã cum eo potuiſſent his adipiſci bonis: nempe q; cognatione cõmunicarẽt: & fœlicitatis ſocii forẽt: interimere adoleſcentulũ ſunt aggreſſi. Cũq; hoc ſtatuiſſent conſiliũ ad perficiendũ illud tendebant: in ſicimis abeuntes. Hæc autem pulcia paſtorum ẽ ouium optima: & grægũ alimentis ualde copioſa. Quo dũ grægũ curam haberent: & patrem ſcire non fecerunt: quia ibidem remoti eſſent. Ille ignorans hæc: eo q; nullus ad eum a gregibus aduenireț: qui quod eſſet uerum de filiis nunciaret: triſtemq; p illis animũ gerens: & in formidine conſtitutus miſit ioſeph ad græges ut de fratribus ſuis agnoſceret: & quid agerent indicaret. Illi autem fratrẽ uidentes ad ſe uenire: gauiſi quidem ſunt: ſed non quaſi familiaris ſui præſentia: & a patre directi: ſed quaſi ſuper ĩimico: & manibus eoꝝ diuina uolũtate contradito. Ad internitionem ergo eius nolentes differre præſens tempus, prius acceſſerunt. Quos dum ruben ſenior eoꝝ inſpiceret ita conſpirare: & ad actum iam uideret unanimes: eos retinere tentabat magnitudinem p̃ſumptionis: & ſcelus eis oſtendens: quia malignum quidẽ deo & hoibus eſſet abhominabile etiam non conſanguineũ hominẽ perimere: multo magis autẽ celeſtius cædem in fratrẽ ita perficere: quo. ſ. interfecto pater una perimeretur: & mater in luctu ex filii non humana lege facta priuatione conſumeretur. Etiam eis hoc dicebat ut uno animo perciperent qd ipſi paterent mortuo ſibi filio: & iuuẽculo: & recederent a tali præſumptione deũ timentes: qui inſpector ſimul & teſtis eſſet: & ab huiuſmodi actione recederent: penitentiamq; diligerent: & potius temperantiæ deſeruirent: nã accedentes ad hoc opus: omnẽ pœnã p fratris nece p̃ſoluerent: uidentes utiq; dei puidentiã ubiq; p̃ſentem: cui neq; qđ in deſerto: neq; quod in ciuitatibus agitur eſt abſconſum: ubicũq; enim homo eſt: oportet ſcire illic eſſe deum: ſed etiã cõſciẽtiã ſuã eos habitura inimicã ĩ his præſumptionibus edicebat: quã neq; bonã habẽtes aliqui: neq; talẽ qualis in eis tunc habitaret poſt mortẽ fratris effugeret. Adiiciebat dictis etiã hæc: quia fratrẽ neq; iniuſtũ aliquid facientẽ ſanctũ eſſet occidere: bonũ eſſe uero etiã ĩimicis obliuiſci: ſi qđ forte peccauerit: ioſeph aũt ĩ nullo malignũ circa eos extitiſſe: cur eũ occideret: cuius ætatis ſirmitatẽ mẽſurare deberẽt: quãdo ipſe eoꝝ tutelã potius expectarẽt. Cauſa uero huius iteritus multo peioré eoꝝ actionẽ faceret: eo q; propter iuidiã futurorum bonorum eum uita priuare niterẽt: quibus bonis ſimul cum illo uteretur: eius communioni pariter participates: cum nõ extraneus ſed domeſticus eoꝝ exiſteret: unde deberent ſua putare: quæcũq; ioſeph largitas diuina conferret: ſed & iracundiam ſuperna propterea ſeueriorem ſibimet futuram: ſi eum qui a deo iudicatus fuerat dignus: occiderent: & auferrent deo eum cui eſſet talia donaturus. Et ruben quidem hæc dicens & his potiora ſupplicans: eos a fratricidio conabatur auertere. Cum uero ĩ nullo eos mitiores uideret: ſed feſtinantes ad necem ſuadebat ut malum ſceleris aliquatenus leuigarent. Nam ulciſci ſe uolentes prius credebat flectere. Cum uero præualuiſſent ut fratrem occiderent: dicebat non eſſe ualde futuros malos: ſi in his quæ nunc hortaretur obedirent in his enim eſſet & opus quo feſtinarent: non tamẽ huiuſmodi: ſed leuius in comparatione mali. Petebat eos manus quidem in fratrem non iniicere: ſed proiectum in lacum uicinum eum illic deſinerent mori: & ſceluſ manuum ſuarum uel ita leuigari. Illis autem conſentientibus. ſumens ruben adoleſcentulum & caute ligans eum in lacum cum quiete depoſuit: erat enim ſine aqua. Et ille quidẽ dũ hoc feciſſet abſceſſit quærens loca oportuna paſturæ. Cap. III.

Vdas autem qui & ipſe filius erat iacob uidens negociatores arabes ex iſmahelitaꝝ gene re aromata: & onera ſyria portantes egyptiis de galaath poſt diſceſſum ruben fratribus ſuaſit ut extrahentes ioſeph uenderent arabis quo longius conſtituto: uel ſi moreretur apud pere rinos: ipſi forent a ſcelere liberi. Hoc dum placuiſſet: ioſeph extrahentes: negociatoribus uendiderunt: precio nũmorum. xxx. cum decem & ſex eſſet ãnorum. Rubẽ autem nocte ad lacum ueniens: latens fratres ut liberaret ioſeph: dum clamante eo non reſponderet: metuens ne poſt abſceſſum eius interimerent eum culpabat fratres. Illis qđ geſtum fuerat edicentibus: ceſſauit a luctu rubẽ. Cũq; hæc circa ioſeph geſta uiderentur a fratribus quid agerent poſtea ut extra ſuſpitionem patris fierent exquirebant: tunicamq; qua uenerat indutus ad eos ioſeph

quam abstulerant dum eum in lacum deponerent:placuit eis discerpere:& hirci sanguine maculatam portare:patriq; monstrare ut ei uideretur quasi a bestiis deuoratus.Quod facientes uenerunt ad senē.Et cum ab eis de filii cognitione inquireret: dicebant se quidem ioseph neq; uidisse neq; si qua calamitas ei accidisset nouisse illam uero tunicam inuenisse se sanguine maculatam atq; diruptam & arbitrari se q; incidens in bestias interisset:si tamen ex tunica agnosceretur: & si hac indutus fuisset de domo proficiscens.Iacob autem cum prius i leuiori spe fuisset:qđq; forte prædicto suo filio: hanc spem deseruit:cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifestum. Cognouerat enim eum ipsa uestitum cum properaret ad fratres:& uelud super mortuum deceterō uidebatur afflictus adolescentem lugens:& tanquam si unius filii pater esset:aliorumq; cōsolatione priuaretur;sic erat apud semetipsum male: prius fratribus eum estimans comparatum qui a bestiis credebatur esse consumptus. Sedebat sacco uestitus:tristitia grauissimus:ut neq; a filiis consolationem sumens leuior fuisset:neq; laborādo doloribus interdicere ualeret.Ioseph autem uenditum a negociatoribus cōparans putiphares uir eg; ptius q erat super coquos regis pharonis;habebat in omni honore:doctrinamq; liberalium edocebat :& alii eum meliori cibo quam conueniret:seruili fortunæ iubebat:commisitq; ei domesticam curam. Ille uero cum his frueretur:uirtutem humilitatis quæ circa eum erat:neq; hac mutatione dereliquit: sed ostendit prudentiam cum certissime asseuerit prævalere posse rebus in uita difficilimis:nec fœlicitatibus solummodo temporalibus inherere.Itaq; dum uxor eius domini propter pulchritudinē & opportunitatem actuum eius:esset illius amore cōfecta:& putaret quia si hoc ei faceret : manifestū facile eum suaderet uenire ad suum concubitum:quasi ille iudicaret fœlicitatē eo q; ei domina supplicaret:& ad figuram illius tunc seruitii:& non ad modum respiceret castitatis: desiderium suum ei prodit:& uerba de permixtione fecit.Cuius respuebat ille præces:dicendo non esse iustum huiusmodi sibi imponi seruitium.unde emproē a quo tanta dignitate fuerat honoratus: iniqtatis contingeret iniuriā sustinere: sed rogabat eā cōprimere passionē: desperationē quippe ei huius desideri pponens:quia si non esset spes: hoc ei facile posset auferri : se uero omnia potius ferre dicebat quam in hoc quodammodo consentire.Nam si seruum inquit dominæ suæ nihil facere oportet aduersum:contra hæc p̄cepta maxime conuenit resultare.Illius autem amor potius augebatur:eo q; non speraret omnino deuiare ioseph. Et dum uehementer obsideretur a passione:secundum rursus fecit experimentum.Igitur dum festiuitas publice celebrationis istaret:in qua ad cerimonias etiam mulieres interessent:egritudinem marito simulauit:captans ob hoc solitudinem atq; silentium:ut exoraret ioseph.Qui dū accessisset uberiores prioribus obtulit ei sermones:quia bonum quidem fuisset ut præcibus priscis flecteretur:nec in aliquo contradiceret propter reuerentiam dominæ deposcentis:& excellētiam passionis:qua cogeret domina de sua dignitate descendere:sed nunc melius ageret:si quæ pridē contempserat emendaret.Nam si secundas præces expectaret:hoc illa etiam studio maiore se fecisse referebat:egritudinē simulasse:& festiuitati uel cerimoniis præposuisse eius amplexum:sibi autē q; primis sermonibus nō credendo, resultauerat ; nulla factum fuisse malicia iudicaret : signumque crederet utilitatis bonorum præsentium: q; ipsa in ea uoluntate persisteret: quæ bona iam quasi possideret si eius amore flecteretur : & maioribus frueretur obediens : uindictam uero & odium eum asserens susceperum;si eius contemneret dignitatem: sed etiam dominæ castitatem conferre uideretur: Neq; enim hoc illum iuuare posse dicebat : sed ipsa ad accusationem accederet illius ; & tentatam se ab illo marito proprio mentiretur : magisq; creditum uxoris sermonibus quam illius:licet eos ex ueritate proferret. Hæc dicente muliere :simul & flēte: nec misericordia eum recedere a castitate suasit;nec metus coegit:sed & præces respuit : & minis non cessit : metuens iniusticiam sustinere :& pati magis quodlibet seuius elegit:quam letus uti præsentibus:in quibus etiam conscius esset perditionis suæ.Commemorabat autem eam nuptias:& uiri societatē: & his potiora distribuenda:quā temporalis ardoris libidini supplicabat; nam talibus perpetratis : quæ penitentiam magis augerent:dolorem sumeret & nequaquam quod deliquerat emendaret : & timorem nimium esset habitura : quando causa huius mali nullatenus possit abscondi : uiri autem suæ societatis adoptionem habitura sine periculo:insuper magnam conscientiæ apud deum fiduciam simul & apud homines : tanquam in eius manens amplexibus munda & apud eum dominæ potestatem: non pro peccato habitura confusionem : multoq; melius esse habere fiduciam in bonis quæ cognoscuntur : quam in malis quæ timore celatur . Hæc dicens: & his mūlto maiora : ardorem mulieris retinere: eiusq; passionem conuertere ratione nitebat. Illa uero studio suo uehementius incitata:immittens manus : cum uerbis suadere desperasset : eum cogere tentabat, Cunq; fugisset iratus ioseph : illa eius tenente uestem ,qua se exuerat :

exiliuit domo. Quæ ĩ formidine cõstituta:ne uiro suo hoc diceret: iniuriãq; uolẽs preuenire: quatenus aduersus ioseph mentiretur; excogitauit: ut hoc modo ulcisceretur iniuriam: quæ fuerat ita superbe contempta. Precedere uero in accusatione sapientissimum fore simul & mulierbre credens:sedebat quidem deiecta atq; confusa ob tristiciam qua cupiditate sua fuerat decepta:temptamentum corruptionis suæ cum ira frangẽs alias iungens. Veniẽte autem uiro:uultu turbato causamq; consulenti fecit ioseph accusationis initium:& uelut mortua dixit marito Seruum nequam cubile tuum uiolare uolentem castiga: qui neq; qualis in domum nostram uenerit recordatus timuit:neq; quantum ex tua bonitate promeruit: mente percepit:sed pro his cum rebus omnibus bonum se præbere debuisset:insidiatus nobis est:ut lectum tuum contumeliis afficeret:& hæc in festiuitate captans absentiam tuam. Qui licet humilis primitus uideretur:propter tuum quiescebat metum non quia esset natura benignus. Hoc autem factum est:eo q; indigne:& præter spem ad honorem accesserit. Qui dum fidem totius possessionis tuæ & dispensationem obtinere præualuisset:& senioribus famulis prepositus esset: tuam quoq; uiolare tentauit uxorem. Dum uero quieuisset in uerbis:ostendebat ei uestem quasi dum tentasset ei ui facere reliquisset eam. Putiphares neque lachrymis uxoris:neq; his quæ dicebat illa: uel uidebat ipse discredens:& eius amori cuncta distribuens:examinationem quidem ueritatis fieri non permisit:uxori tribuens castitatem Ioseph uero nequã esse decernens:& illum quidem malignorum misit in carcerem uxori uero potius castitatis ornamentum inesse testificatus est. Ioseph itaque deo omnia sua committens:nequẽ ad satisfactionem:neque ad integram factorum manifestationem conuersus est:sed uinculis & necessitate tacitus mansuetusq; succubuit: meliorem esse confidens deum:causam calamitatis:& ueritatem scientem: quam illos:qui eum iniuste pene contraderent:cuius prouidentiæ experimenta repente suscepit. Custos nanq; carceris diligentiam fidemque eius considerans:& uidens dignitatem eius formæ substraxit uincula:& qd erat pessimum leuius ei fecit ciboque eum uti quam uinctis cõueniebat:meliore præcepit. His uero qui in eisdem calamitatibus erant:dum ab erumnarum onere cessarent:ad colloquium ut assolet communionis & similis calamitatis uenientibus:& adinuicem causas pro quibus cõdemnati fuerant requirentibus:pincerna regis & ab eo uehementer honoratus:eiusq; affectu deuinctus & cum ioseph habẽs compedes: familiarior ei magis effectus est. Sapientia nanq; ei uidebatur excellere:cunque somnium uidisset exposuit:petens: ut quid significaret: insinuaret: accusans quia supra mala regis adhuc ei diuinitas sollicitudinem apponeret somniorum. Dicebat ergo se uidisse trium palmitum natos botros:exunoquoq; pendere:grandes iam: & ad uindemiandum speciosos: eosq; se cõprimere in poculo regis mustumq; offerre bibituro:& illũ grate suscipe. Quod ergo uiderat:hoc esse dicebat;poscebatq; ut quæcunq; ioseph ĩ his sortiretur intellectũ: ei suo manifestaret eloquio. Ille uero exhortabatur eum confidere:& speperare in diebus se tribus a uinculo absoluendum:rege desiderante ministerium eius:& rursum in eo esse constituendum. Fructum enim uineæ significauit in bonum deum hominibus præbuisse:quod etiam ipsi libat: & fidem hominibus amicitiamq; pascitur. Soluit ergo lites passionesq; & tristiciam aufert his quibus offertur:& ad delectationes spe conuertit. Hoc ergo quod dicis inquit ex tribus cõpressum botris manibus suscepisse regem tuis:bonam uisionem scito tibi futurã & præsentis necessitatis indulgentiam in tot diebus prenuncientem de quantis palmitibus fructũ uisus es per somnium uindemiasse. Sed memor estó mei cum fueris hæc expertus:qui tibi pronunciaui bona: & in potestate constitutus:non obliuiscaris in quibus nos derelinquis. Nihil enim peccantes ad uincula uenimus:,sed pro causa ueritatis & castitatis:ea quæ reorum sunt sustinere damnati sumus: quando nec in propria delatione eum qui nobis hæc intulit iniuriam sustinere uoluimus. Et pincerne quidem ut assolet audiente huiusmodi expositionem somni gaudium erat: expectabatq; interpretationis finem. Seruus autem quidam supra pistores constitutus:cum pincerna uinctus in carcere:cum talem ioseph protulisset de illius uisione sententiam:in spe bona constitutus: cum & ipse somnium uidisset:petit ioseph:ut & illi quæ præterita nocte uiderat:quid uellent significare depromeret. Erat enim inquit huiusmodi. Canistra tria super caput meũ ferre me uidi:duo quidem panibus plena:tertiũ obsonio: uariisq; cibis:& qualia solent regibus ministrari:superuolantes autem alites: omnia consumpsisse. Et ille quidem credebat sibi similem expositionem futuram: quam pincerne dixerat. Ioseph autem concipiens animo somnium: dixit ad eum: uelle quidem se interpretem ei fore bonorum: & non talium: qualium uisio demonstraret: duas inquit,ei uitæ superesse dies: hoc dicens canistra significare:tertia uero eum crucifigẽdum: cibumq; uolatilium esse futurum: nihilq; fore: quod ei auxilium posset ferre. Hæc ergo similem terminum in ambobus ut ioseph dixerat susceperunt. Prædicto nanq; die cum natalis esset

regis : non ſicut rex agens : piſtorem quidem crucifixit : pincernam uero uinculis abſoluens : in propriũ miniſterũ reuocauit. Ioſeph uero cum duobus annis uinculorum mala ſuſtineret: nichilq; a pincerna prædictorum memoraretur: deus eripere eum uolens è carcere : huiuſmodi ei machinatus eſt libertatem. Rex pharo una nocte uiſiones ſomniorum duas uidens : & cum his utriuſq; expoſitionem : interpretationem quidem oblitus uiſiones recoluit : afflictuſq; in his quæ uiderat : nempe cum ei triſtia uiderentur : die facto conuocauit ſapientes egyptiorum: uolens agnoſcere ſomniorum diſcretionem. Heſitantibus autem illis rex potius turbabatur. Pincerna uero regis uidente confuſionem : memoria reddita eſt ioſeph: eiuſq; circa ſomnia ſapientiæ: & accedens ad regem : indicauit ei de ioſeph : & uiſionem quam ipſe uidiſſet in carcere : pariter & euentum : & quia ipſe dixerit crucifigendum ea die piſtorem : & ſibi omnia ſecundum interpretationem ſomnii eueniſſe prædicente ioſeph: uictumq; eum aſſerens a putiphare principe cocorum ut ſeruum : cum diceret ſemetipſum non humilis hæbreorum eſſe generis : nec gloriæ patris. Hunc inquit euocans : nec propter modernam culpam eum calumnians : quæ tuis ſomniis indicantur agnoſces. Iubente rege ioſeph ad ſuum uultum adduct : obediunt famuli diligentia ei præcepto regis adhibita. Rex uero eius dextram apprehendens : o iuuenis inquit : tu mihi nunc optimus : & prudentia digniſſimus teſtimonio mei famuli nunciatus es. His ergo bonis quibus iſte participatus eſt : etiam fac me eſſe conſortem : pandens quæcunq; mihi ſomniorum prenunciant uiſiones. Nolo autem te ullo terrore conſtrictum : blandiri ſermone fallaci: & delectationem facere: ſi reuera ſit triſte quod uidi. Putabam circa fluuium ambulans uidere me boues pinguiſſimas : ſimul & magnitudine præcipuas numero ſeptem gradientes de paſcuis ad paludem : alias uero tantas numero perſpexi maximas de paludẽ concurrere ualde tenuiſſimas & ad uidendum deformes. Quæ dum deuoraſſent pingues & magnas : nihil adiute ſunt : crudeli fame detente. Et poſt hanc uiſionem de ſomnis ſurgens: & turbatus quid eſſet hæc uiſio apud me conſiderans : rurſus in ſoporem ſolutus ſum: & uidi ſecundum ſomnium multo mirabilius priori : quæ etiam me terrent potius atq; cõturbant. Spicas vii. uidi ex una radice natas capite grauatas & reclinatas a fructu: & aptas ad meſſem & ad hæc alias ſeptem ſpicas inanes: & infirmas nimia ſiccitate. Quæ conuerſæ: ut conſumerent & comederent ſpicas ſpecioſas: ſtuporem mihi fecerunt. Ioſeph autem reſpondens ait. Viſio quidem iſta rex licet duabus formis apparuit unum terminum tamen eundemq; ſignificat futurorũ. Quod enim boues uidiſti animal in aratri labore fortiſſimum a peioribus deuoratas: & ſpicas a minoribus fuiſſe cõſumptas: famam & ſterilitatem egypto totidem annis prenũciat: e quibus ſcilicet primo temporibus fœlicitatem ferẽtibus quorum ubertas totidem poſteriorum annorum ſterilitate cõſumitur. Erit ergo rerum difficultas neceſſarium: quæ inemendabilis uehementer exiſtat. Signum autem hoc eſt: quomodo exhauſte boues meliores conſumpſerunt: faciariq; minime ualuerunt. Deus tamẽ non ut triſtificet: futura prædicit hominibus: ſed ut præſcientibus leuiora faciat experimenta prænunciatarum rerum. Tu ſiquidem congregans bona tempore primo futura facias: ut calamitatem uenturam : egyptiorum terra non ſentiat. Mirante itaq; rege prudentiam ſapientiãq; ioſeph: & conſulente quemadmodum ubertatis tempora diſpenſarentur : ut poſterior ſterilitas leuior eſſe uideretur huiuſmodi conſilium dedit : ut frugũ parcitas haberetur : & non affluenter egyptios his uti pmitteret: ſed quãtũ ſufficeret ad pabulũ erogaret : quæ uero ſupeſſent ſterilitatis in tempore ſeruari: recondiq; monebat triticum ab agricolis perceptum: ut ad fata tantummodo miniſtrarentur expenſa alimentorum. Pharo utrunq; in ioſeph miraf: & diſcretionem ſomnii pariter & conſilium diſpenſationemq; eius rei ipſi commiſit : quatenus ageret ea : quæ populo egyptiorum & regi ſciret utilia : inuentorem ſcilicet huiuſmodi : uitæ etiam diſpẽſatorem optimum eſſe confidens. Ille uero poteſtate ſibi a rege collata : ita ut eius frueretur ſignaculo : & purpura ueſtiretur: per uniuerſam terram ductus : in curru uehebatur: frumẽtũq; agricolis ſufficiens ad ſemen : & pabulum ſingulis metiens : nulli ſignificabat cauſam : pro qua talia peragebat. Triginta ſiquidem ætatis iam annos tranſierat : & omni honore fruebatur ſibimet a rege collato : quem appellauit pſonpthon panicos : uidens eius intellectum inopinabilem. Significat autem hoc nomen inuentorem abſconditorum. Duxit autem uxorem ualde digniſſimam : filiam petefrẽ: qui unus fuit heliopolitanorum ſacerdos : adhuc uirginem : nomine aſeneth : cooperante ſibimet rege. Ex hac fuerunt ei filii duo: ãteſterilitatis tempus : manaſſes quidem ſenior : quod nomẽ ſignificat obliuionem eo q; per fœlicitatem obliuio ei infœlicitatis acceſſerit : iunior uero effraim : quod reſtitutionem ſignificat : eo q; eſſet redditus libertati maiori. In egypto ſiquidem ſecũdum ſomniorum expoſitionem ioſeph ſeptem annis beatiſſime tranſeunte : fames annum iam tangebat octauum : & ex eo q; non præſenſiſſent

casurum super se malum laborantes in eo crudeliter omnes ad regis ianuas confluebant. Ille uero ioseph uocabat: qui eis frumentum uendidit: factus multitudinis sine dubitatione saluator: & mercedem omnium nō comprouincialibus tantummodo faciens: sed etiam paratus uendere peregrinis: omnesq; homines secundum cognationes suas: solatium merebantur. Ioseph fœlicitate eius utentes. His ita gestis dum chananea fame crudeliter uexaretur omnem denicq; terram hæc pestis inuaserat: misit etiam iacob filios uniuersos in egyptum comparaturos frumentum: confidens licere tritici commertium fieri peregrinis: beniamin tātummodo retinēs qui ei ex rachel fuerat generatus: & erat ioseph consanguineus. Illi in egyptum uenientes adierunt ioseph: frumentum emere supplicantes. Nihil enim erat: quod non illius consilio geretur: nam ministratio regia tunc utilis erat hominibus: quando ioseph exhiberetur honor. Qui dum cognouisset fratres nihil de se cogitantes: eoq; adolescens quidem ab eis abscesserit: ad hanc uero ætatem ita peruenerat: ut figura etiam eis ignotus esse uideret: cū magnitudine quoq; dignitatis eis neq; suspectio proueniret: temptabat eos ut dicerent: quam haberent de rebus omnibus uoluntatem. Quibus frumenta quidem non uenundabat exploratores uero rerum principis esse dicebat: & ex multis quidem locis eos esse congregatos: excusationis uero causa se cognatos asserere: impossibile dices esse uiro idiote tales filios: & forma ita clarissimos enutrire: cū regibus tot filiorum copia esset ualde difficilis: ut per hæc etiā de patre quæ prouenissent lateret agnoscere: similiter & ut de fratre suo beniamin audiret. Metuebat enī ne forsitan & in illum ut in se peccauerunt: aliquid deliquissent. Illi nanq; erant in tumultu pariter & timore maximo constituti: periculum putantes sibimet imminere: nihilq; de fratre mēte sua percipientes: & astantes reddebant de singulis rationem: ruben ita concionante primitus: qui eorum senior existebat. Nos inquit non pro lesione uenimus huc: neq; regis negotiis aliqua mala facturi: sed egentes salute & negocio & malorum refugio: quæ nostram regionem obtinere nōscuntur: uestram utiq; scientes clementiam: quos nō solum subuenire ciuibus propriis: sed etiam peregrinis mercimonium audiuimus proposuisse frumenti: ut omnibus indigentibus salutem maximam præstaretis. Quia uero sumus fratres: & communis nobis est sanguis: clarū quidem hoc facit etiam familiaritas formæ non ualde mutatæ. Pater autem est nobis iacob uir hæbreus: cuius existimus filii duodecim: ex mulieribus quattuor: quibus omnibus uiuentibus fœlices eramus uno uero fratre nostro moriente ioseph: res nostræ ad peiora conuersæ sūt. Nam & pater immensum in eo trahit luctum: & nos ex calamitate defuncti: & erumna senis affligimur. Venimus igitur pro comparatione frumenti: curamq; patris & nostrorum prouidentiam beniamin iuniorem fratrem reliquimus. Poteris autem mittendo ad nostram domum agnoscere si quicquam dicimus mētientes. Et ruben quidem huiusmodi uerbis tentabat persuadere ioseph ut de eis meliora decerneret. Ille uero iacob cognscens uiuere: fratremq; beniamin minime deperisse: tunc equidem in carcerem eos quasi de uacantia alias die uacanti discutiendos iniecit. Tertia die deducens eos: quomodo inquit asseretis neq; pro malignitate rerū principis huc uenisse & eē fratres: & unius pris filios de quo dicitis: hæc ita esse mihi manifestabitis: si relinquentes quidem unum ex uobis apud me: nihil iniuriabile passurum: portantesq; pabula genitori: denuo reuersi fueritis ad me: fratrem quem reliquisse uos uobiscum pariter adducentes: hoc enim erit signum ueritatis. Illi in maioribus malis adducti flebant inter alterutros: de calamitate ioseph frequenter ingemiscentes: tanquam propter id quod in illū cogitauerant deo ulciscente in eis: talia sustinerent. Ruben autem nimius erat: & eos in eiusmodi sermonibus penitentiæ increpabat: ex qua nulla quidē generaretur utilitas de ioseph: illos uero quicquid mali sustinerent pro uindicta illius faciente deo: fortiter tolerare poscebat. Hæc autē dicebant ad inuicem non credentes suam linguam ioseph intelligere. Omnes autem ruben increpante: habebat delectio: & penitentia rerum gestarum: cum ipsi non cogitassent illo tempore: pro quibus eum tunc punirent: iudicabant deum esse iustissimum. Videns autem eos ioseph sic estuantes per compassionē cessit in lachrymas: nolensq; fratribus apparere discessit. Et postq̄ reliquit eos iterum uenit ad eos. Et retinens obsidem simeō: pro reuersione fratrum: illos sumentes mercimonium tritici: abire præcepit: iubens ministro: ut pecuniam quam pro emptione frumenti detulerant: oneribus eorum latenter immittens dimitteret eos: illam pecuniā pariter portaturos. Et ille quidem imperata perfecit. Iacob autem filii uenientes in chananeā: nunciauerunt patri quæ eis in egypto contigerant: & quia quasi exploratores regis illuc uenissent sunt creditī: dicentibusq; se fratres esse: undecimum apud patrem domi reliquisse: creditū eis non sit: & quomodo simeon reliquerunt apud principem militiæ donec beniamin iret: & fidē de his quæ a se apud eū dicta fuerant perficeret: rogabantq; patrē nihil metuentē: ut cum

eis iuuenculum deſtinaret. Iacob uero nihil omnino placebat ex his quæ a ſuis ſiebant: & dum de ſimeon detentione grauiter ferret: ſtultiſſimum iudicabat: beniamin eisq; hu-
malis adiiceret. Et ille quidem neq; ruben ſermonibus ſupplicantis flexus eſt: ſuos filios tradentis: ut ſi quid beniamin in itinere pateretur: eos occideret auus. Illos deſinantes in his malis: potius conturbabat argentum: quod in ſaccis miſſum latenter inuenerat. Tritico uero quod delatum fuerat iam deficiente: fame magis inualeſcente: coactus neceſſitate iacob: beniamin deliberauit cum fratribus deſtinare. Non enim poterant in egyptū uenire: niſi cum ſua promiſſione pergerent. Cumque famem quottidie augeri conſpiceret: filius ſupplicantibus: quod aliud de præſenti faceret non habebat. Iudas autem cum eſſet & in aliis uir audax: & in his apud eum fiducialiter uſus eſt: dicens: non eum debere de fratre metuere: neq; aliquid aduerſum ſuſpectionem conſpicere: quomodo nihil circa eum agendum foret: ubi deus adeſſet: & quia ei quicquid immineret etiam apud eum manenti omnino contingeret: eos autem ſic palam in perditione pueri adiicere non debere: nec alimentum ex ubertate pharonis permiſſum: propter puerum irrationabiliter auferendum: cogitandum uero de ſalute ſimeon: ne dū parceretur profectui beniamin: ille perimeretur: deo autem eſſe credendum de illo. Quo exhortante atq; dicente: aut ſaluum reuocare filium: aut ſe cum eo remanſurum atq; uicturum: credens ei iacob: tradidit beniamin: & duplex tritici precium: ſimul & quæ apud chananeos naſcuntur: unguenta balſami: & ſtacten: & therebintum: & mel: munera ioſeph direxit eſſe portanda. Multæ uero a patre in egreſſione filiorum effunduntur lachrymæ: pariter & ab illis. Ille nanq; ſi filios ſaluos de itinere ſuo reciperet cogitabat illi uero ſi fratrem incolumem reppererent: nihilq; pro eorum triſticia mali perpeſſum: quotidieq; eis meror ingerebatur. Et ſenior quidem feſſus tolerabat: illi uero ibant in egyptum: ſpe meliori triſtia rebus curaturi præſentibus. Cum uero egyptum peruenirent: ſucceſſerunt alias receſſerunt quidem apud ioſeph. Timor autem eos non fortuitus perturbabat: ne propter tritici precium crimini ſubiacerent: uelut & ipſi furtum ſub calliditate egiſſent: & apud præpoſitum ioſeph multis ſatiſfactionibus utebantur: domi in ſuis ſaccis dicentes ſe inueniſſe pecuniam: eamq; nunc reportaſſe. Illo itaq; reſpondente: & ſe iam quid dicerent ignorare: releuati ſunt a timore: ſoluenſq; repente ſimeon: cum fratribus eſſe permiſit. Veniente autem ioſeph a miniſterio regis: ei munera proferebant & ſciſcitanti de patre: dicebant: q; eum incolumem reliquiſſent. Ille quoq; cognoſcens ſupereſſe beniamin: ſi is eſſet iunior frater interrogabat quem utiq; in præſenti cerneret. Quibus reſpondentibus eum eſſe: ait deum ſemper omnium ei eſſe ſuffragatorem. Ipſe uero paſſione motus ad lachrymas diſcedebat: nolens ſemetipſum fratribus demonſtrari: ſumptoſq; eos ad cibos fecit diſcumbere: ſicut erant ſoliti apud patrem. Qui dum circa cunctos recumbentes benignus exiſteret: beniamin partibus duplicibus honorabat. Dum uero poſt cœnam fuiſſent in ſoporem conuerſi: iuſſit præpoſito ut eis triticum menſuratum traderet: precioq; rurſum in eorum ſaccis abſconderet monere uero. Beniamin etiam poculum argentum quo bibere congaudebat immitteret. Hæc itaq; faciebat: experimentum fratrum ſumere uolens: utrum auxilium aliquando ferrent beniamin pro furto detento: & patienti periculum an certe relinquentes eum: tanquam ipſi nihil gerentes mali: ad paterna limina remearent. Cum uero famulus mandata feciſſet: die facto: iacob filii nihil horum ſcientes diſcedebant: recipientes etiam ſimeon: & duplici gaudio congaudentes: tam propter eum: quam etiam beniamin reuocantes: ſicut promiſerant patri. Qui dum abirent: inſequebantur eos equites: ducentes famulum: a quo in ſacco beniamin poculum uidebatur immiſſum: & inopinabili equeſtrum inuaſione turbatos: cauſamque ſciſcitantes: pro qua ſic uenirent: illi maliuolos eos appellabant qui dum honore & muneribus potiti a domino ſuo fuiſſent: neque munerum: neq; hoſpitalitatis, ioſeph memoriam retinentes: præſumpſerint in eum in iqua committere & ſcyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferentes: iniuſta lucra ſecum portarent: amicitiamque ioſeph: ſuumque periculum ſi inuenirentur in fraude ſecundo loco ponentes: minabanturque eis ſupplicium eſſe uenturum: quia nec deum latuerint: nec cum furto fugientes euaſerint: licet miniſterii famulum latuiſſent. Cognoſcetis igitur dicebāt: quid ignorantes de poculo paſſi fuerimus: ſcituri tamen repente uos eſſe puniendos. Hæc & his maiora in eo dicens famulus increpabat. Illi uero neſciētes factū eius uerba irridebāt: leuiatēq; uerboꝝ illius famuli mirabāt: quod talē cauſā preſumeret uiris iferre: qui dū pciū in ſuis ſaccis iuētū neq; quā retinuiſſent: ſed qd geſtū fuerat nullo ſciēte reuocaſſet: multo potius ab huius maleficii uolūtate diſcederēt & qa rei pſcrutationē negatiōe iudicabāt eē fideliorē: reqrere fa-

mulum imperabant: & ſi quiſquã rapuiſſet: cum reperiretur omnes eſſe puniendos. Nihil cui ſibi conſcii: fiduciam habebãt: ut putabant omni periculo carituram. Illi uero inquiſitionẽ fieri exigebant: uniuſq; fore ſuppliciũ: qui in furto fuiſſet inuentus. Et dum quererent omẽſq; iã cæteros pertranſiſſent: ſecundum modum inquiſitionis beniamin nouiſſime peruenerũt: nõ ignorantes: quõ in illius ſaculo poculum abſcondiſſent: ſed ſubtilem inquiſitionem ſe facere ſimulantes: aliiq; de ſuo timore liberati: uidebantur eſſe ſolliciti de beniamin: confidebant tamen: qa nec in illo poſſent maleficium inuenire: increpabantq; eos qui fuerant perſecuti: uelut eis multum proceſſuris impedimentum itineris attuliſſent. Cum uero ſcrutantes onus: de ſaculo beniamin inuentum poculum protuliſſent: in luctum & gemitum omẽs repente conuerſi ſunt: & indumẽta rumpentes: flebant fratrem ſuum pro furti crimine puniendum: ſeq; mentitos patri de ſalute beniamin. Creſcebat autem eis hoc malum: eo q; iam ſe credentes triſtitiam deuitaſſe: rurſus in fratris ſui malis inciderent: & paternæ ſuper illos triſtitiæ cauſam ſe fore dicentes: qui uim patri feciſſent: ut eum cum eis una dirigeret. Equites ergo ſumentes beniamin: ad ioſeph adduxerũt: fratreſq; pariter ſequebantur. Ipſe dum cerneret illum in cuſtodia poſitum: illud autem luctuoſo ſcemate laceratos: quod ait: o maligni aut de mea clementia: aut de prouidentia dei cogitantes: talia in peregrinum & benefactorem facere præſumpſiſtis. Illis autem in ſupplicium ſe tradentibus pro ſalute beniamin: & rurſus recordantibus dicentibuſque: beatiorem eſſe ioſeph: qui ſi quidem mortuus eſſet: & a uitæ triſticia liber exiſteret: ſi uero uiueret: certũ: quia pro illo ſuper eos deus uindictam inferret: aſſerentibus ſe eſſe amaritudinem patris: quia triſticiæ quã pro illo haberet hactenus: etiam de beniamin ipſi ei rurſus adiicerent: ruben eos etiam uehementer increpante. Ioſeph ergo dicente: illos quidem a ſe abſoluit: a quibus in nullo fuerat leſus: ſolamq; ei ſufficere pœnam fratris: neq; iuſtum eſſe illum propter eos dimitti qui in nullo deliquerant: neq; illos cum fure puniendos: ſed etiam abeũtibus præbere ſe ſecuritatem: omnes quidem tenuit ſtupor: & dolore huiuſmodi paſſionis obmutuerunt. Iudas autem qui etiã patri perſuaſerat: ut adoleſcentulum dirigeret: & in aliis erat uir efficax: pro fratris ſalute ſe decreuit opponere. Licet crudelia inquit opera commiſerimus in te: & ſupplicio digna: iuſtumq; ſit omnes nos ſubiacere tormẽto: licet nõ ſit iniqtas omnium ſed unius iunioris: tamen deſperantibus de eius ſalute: ſpes relicta eſt nobis de tua benignitate & euadendi nobis te pollicente periculum. Et nunc non ad nos reſpiciens: neq; malefacta conſiderans: ſed ad tuam naturam conuerſus: uirtutem propicius exerce non iram: qua alii cum in fortitudine pari ſint: non in maximis ſulummodo: ſed etiam in fortuitis ſumentes utuntur. Tu eſto magnanimis: neq; uincaris ab ira: ut eos perimas: qui neque ſuam potuerint tueri ſalutem: ſed a te ſumere eam popoſcerunt. Non enim modo eam primitus nobis donas: ſed dum frumentorum ueniſſemus ad emptionem: uelociter & opulentiam donaſti ciborum: & noſtris familiaribus uberrime deferenda præbuiſti: quæ periculum ſuſtinẽtes a peſte famis eripuerunt. Ne deſpicias pereũtes egeſtate rerum neceſſariarum nec punias qui uidentur deliquiſſe: & circa beneficium quod a te nobis ſplendidiſſime collatum eſt: inuidiæ calamitate damnati ſunt. Permaneat tua gratia: alio modo tãtum data. Saluabis enim quos ob hoc etiam nutriſti: animaſq; quas fame laborare nõ paſſus es: a morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mirabile ſit & magnũ: ut & animas nobis dones: præbeaſq; unde poſſint indigentibus permanere. Reor enim deum cauſam hanc præparaſſe: uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis oſtendere: noſq; in hac erumna coſtituiſſe: ut iniquitatibus in te peccantium uidearis ignoſcere: & non ſolis ob aliam cauſam indigentibus tuæ clementiæ amminicula condonares: quãquam & hoc magnum eſt: ſi bene fiat inopibus: principale tamen exiſtet: ſaluare quẽquam eos: qui pro delicto commiſſo in ſe pœnas debeant exoluere. Nam ſi paruas leſiones dimittere delinquentibus laudem attulit multis: iracondiam cohibere in his: pro quibus uita peccantium ſit obnoxia: diuinæ cognoſcitur eẽ naturæ. Et ego quidem niſi ſcirem patrem quemadmodum in amiſſione filiorum affligitur: propter ioſeph mortem: nequaquam quãtum ad nos attinet ſalutis uerba proferem niſi forſan tuis moribus hoc donaſſem: quorum eſt proprium etiam hos ſaluare: qui tribulantur in huius morte: ſed etiam præberemus nos paſſuros quæcunq; uelles. Nunc autem non noſtri miſerantes licet iuuenes ſimus: & nondum fruentes uitæ bonis moriamur: ſed de patre ea cogitantes: & ſenectutis illius miſerantes: has tibi preces offerimus: & commendamus animas noſtras: quas tibi malignitas noſtra tradidit ad ſupplicia perferenda. Nam non ille malignus eſt: neq; tales nos futuros gentit: ſed cum ſit benignus: & ut experiatur talia non ſit iuſtum etiam nunc nobis ſuſpectus affligitur. Cum autem audierit perditos: etiam cauſam mortis amariſſime ſuſtinebit: & ob hoc multo citius uitam ſuam derelinquet: ita ut eum conuerſationis noſtræ turpitudo corrumpat: peſſimumque faciat de præſenti luce

diſceſſum:& dum ad alios ſtuderet noſtra bona plantare:ut noſtri actus neq; ſentiantur efficiet. In hac ergo ratione cõſtitutus licet te noſtra mala cõmoueant:tuã iuſtitiã dona patri:ut propter illius miſericordiã maiora poſſis quã cogeris facere pro noſtra malicia: ne ſenectus eius in deſolatione cõſiſtat:aut noſtra pdtõne deficiat Verere patrũ nomia hoc eis cũ donãs munus.In hoc itaq; & tuũ honorabis genitorẽ:tibiq; præſtabis:cũ iam hac appellatione potiaris:& i ea ſine paſſione ſeruaberis a deo patre cunctorũ:in qua per cõionẽm huius nominis pie agere cõprobaueris:noſtri patris habẽdo miſericordiã:ne fraudatus filiis aliquid patiatur.Tua ſunt ergo quæ nobis præbuit deus:habens uniq; poteſtatẽ & auferre & dare:mihiq; ab eius gratia differes.Nam dũ quilibet uti uiq; habuerit poteſtatẽ: optimũ eſt:ut hac in bonis utatur:& poteſtatẽ quæ in malo eſt tanquã ſi nõ ſit obliuiſcatur:quaſi hoc ſolũ conceſſum ſit ut de ſalute ſit cogitandũ. Tu uero oẽs nos ſaluabis ignoſcendo fratri:in quibus infeliciter egit:neq; enĩ uita nobis eſt hoc punito: quo defuncto ad patrem non licet remeare.Supplicamus igitur domine:ut ſi decreueris fratrem noſtrũ occidi: cũ eo nos pariter punias: tanq; delicti participes. Nõ enĩ patimur noſipſos quaſi propter mortui tribulationẽ afficere:ſed tanq; ſimiles eius maliciæ exiſtẽtes ita debemus interimi.Et quoniã ut iuuenis deliquit & nõ prudẽtia roboratus:& humanũ erat talibus uenĩã tribui: hoc tibi reliquo:& ulterius uerba pferre ceſſabo:& ſiquidẽ nos cõdẽnare uolueris: ea quæ dicta nõ ſunt nõ uidebũtur nos ad triſtitiã deducere:ſi uero abſolueris illa etiã in tuæ benignitatis cõſcientia reuoluẽs:nõ ſolũmodo nos ſaluabis:ſed etiã uitã redonabis: per qd potius iuſtior appareas:quãdo plus a nobiſipſis pbaris de noſtra ſalute ſollicitus.Si aũt caſtigare culpam mãus : me magis pro illo caſtigãs:hunc patri remitte:ſi uero aliquẽ tibi retinendũ iudicas ſeruũ:ego utilitatibus tuis potior ero miniſter:quãto aptior ad utraſq; paſſiones ſicut uides exiſto. Iudas itaq; oĩa ſuſtinere pro fratris ſalute libẽter habẽs: pſtrauit ſemetipſum ante pedes ioſeph:ſi quõ eius iram flectere potuiſſet.Proſtrati ſunt etiã fratres uniuerſi flentes ſemetipſos pro anima beniamin tradentes neci.Ioſeph aũt animi ſui paſſionibus uictus:& nequaq; ualẽs ire tolerare figmentũ: iuſſit quidẽ abire præſentes:ut fratribus ſe tantũmõ demõſtraret.Diſcedentibus igiſ oĩbus:ſemetipm fratribus indicauit dicẽs. Virtutẽ quidẽ ueſtrã atq; fauorẽ circa fratrem ueſtrũ collaudo: & meliores q̃ ſperabam ex his quæ i me cogitaſtis iuenio:Hæc aũt oĩa feci experiri uolẽs amorẽ ueſtræ fraternitatis.Naturaliter aũt neq; circa me malignos uos arbitror extitiſſe:ſed dei uoluntate factum:quo bonoꝝ etiã nũc adoptio alias adeptio:& i futuro ſi ꝓpicius deus nobis fuerit: cõferẽda ſit.Patris ergo ſaluté inopinatã cognoſcẽs:taleſq; uos circa fratrẽ inueniẽs:neq; illoꝝ quæ in me cõmiſiſſe putamini ulterius recordabor. Ceſſabo aũt & ab odio malignitatis qd ſuper his habebam: & tanq; fuerint uolũtate dei cõpleta:& in rebus pſentibus uos mihi eritis occaſio gratiã me hñe pfiteor:uoſq; ipſos uolo illoꝝ etiã obliuionẽ ſumẽtes delectari magis in illo: qd tũc icõſiderate feciſtis:dũ ad huius termini q̃ſitatẽ cauſa peruenerit: quã cõfuſionẽ grauiter ferre ꝓpter hæc quæ putamini deliquiſſe.Non ergo uideat uos cõtriſtare:ꝙ aduerſum me malignã,pruliſtis ſententiã:nec penitentiã eius uos afficiat:quãdo ipleri nõ potuerũt quæ fuerãt cogitata. Exultãtes ergo in his quæ a deo facta ſunt:ite hæc nũciantes patri:nec etiã pro ueſtra cõſumptus ſollicitudine:iſplẽdore meæ fœlicitatis obſcuret:ſi antequã ad meũ ueniens uultũ: præſentiũq; rerum potitus:hac luce priuet .Ipſum ergo:ueſtraſq; cõiuges:liberoſq; & cũctã cognationẽ ſumẽtes:huc migrate.Non enĩ abſentes bonoꝝ meoꝝ oportet mihi chariſſimos eẽ:inſup & fame ãnis adhuc quinq; mẽſura.Hæc cũ dixiſſet ioſeph amplexus eſt fratres.Illi uero i lachrymis & triſtitia cõſtituti:ſup hoc qd cogitauerant cõtra illũ:potius eis uidebaſ eẽ ſuppliciũ bona uoluntas fratris. Et tunc quidẽ erant in epulis.Rex aũt audiẽs ueniſſe ad ioſeph fratres:letatus eſt eximie: & tanquã in ꝓprius bonis affectus pbenda eis uehicula tritico plena,auruq; ſimul & argentũ portandũ patri decreuit:ſumẽteſq; dona regis illi:& ãplıora fratris:alia qdẽ patri ferẽda: alia uero ſibi ſinguli dãta gaudebãt:maioribuſq; mũeribus dãto beniamin exultãtes abibant.

Cap.IIII.

Vm ergo reuertẽtibus filiis:Iacob de ioſeph agnouiſſet:quia nõ ſolũ euaſiſſet mortẽ pro qua degebat in luctu:ſed etiã uiueret clare fœlicitate: & cũ rege totã egyptũ ſua ꝓuidentia gubernaret:nihil quidẽ hoꝝ quæ ei nũciata fuerãt icredibile iudicabat:cogitãs de maxis opibus dei:& ipſius eqtate:& licet multo tẽpore afflictione defeciſſet: repẽte tamẽ pfectus ẽ ad ioſeph.Et cũ ueniſſet ad iuramenti puteũ:ſacrificãs ibi deo:metuenſq; ne propter fœlicitatem egypti filiis amantibus habitationem prouinciæ:nequaquam ad chananeam ſoboles eoꝝ reuerſa teneret eam ſicut deus promiſerat: aut ne præter dei uoluntatem in egyptum eorum aduentus oriretur:formidans quoq; ne prius a uia recederet:quã ioſeph faciem peruenĩret dum has haberet cogitationes in ſoporem reſolutus eſt:aſtititque ei deus: & ſecundo

nomine uocans reſpõdenti quis eſſet:ait.Non eſt iuſtum te ignorare deum:qui ſemper præſidio
tuis maioribus fuit:& poſt eos etiam tibi.Nam cũ te & pater primatu priuaſſet: hũc tibi ego re-
ſtitui:& meo fauore in meſopotamiam miſſus ſolus:& bonas nuptias adeptus es:& filios multi
tudine pecuniarũq; plenus ad propria remeaſti:permanſitq; tibi omne genus ꝓuidentia mea ſa-
lubre:& ioſeph filiũ quẽ te perdidiſſe putabas:ad maiorem bonoꝝ adoptionẽ culmẽq; perduxi:
& egypto dominũ ut paululum uideatur a rege differre conſtitui. Aſſum uero nũc dux tibi futu
rus in hac uia:uitãq; tuam in manibus ioſeph finiendam eẽ nũciaturus:longũq; ſeculum tuã ſo-
bolem in principatu & gloria fore prænuncians: eamq; in terra quã promiſi cõſtituendã. In hac
igitur uiſione confidẽs:ꝓnior in egyptũ cum filiis & eoꝝ oĩbus properabat. Erant ergo omnes
ſeptuaginta.Nomina uero eoꝝ ſignificare mihi non uidetur:& præcipue ꝓpter difficultatẽ eoꝝ.
Attamen attendens eos qui nõ arbitrantur nos de meſopotamia eſſe:ſed ex egypto: neceſſarium
iudicaui nominũ quoq; ferre memoriã.Iacob quidẽ filii erãt duodecim:quoꝝ ioſeph iam prius
abierat.Eos uero qui poſt eũ profecti ſunt:eorũq; ſobolem demonſtrabo. Ruben itaq; fuerunt
quattuor filii:enoch:phalech:eſrom:charmi.Simeon aũt ſex habuit:iamuel: iamin:aoth:iachim:
ſalier:ſaul: Leui filii tres fuerũt gerſon:gaath:merari.Iude aũt filii fuerunt tres: ſylon phares: za-
re.Duo uero nati de phares:eſrom:& amor.Iſachar quattuor habuit.Tholas: Furas:iob:ſemrom
Tres uero zabulon habuit filios:ſarat:ilon:iachili.Hoc ergo genus,de lya deſcendit cũ qua aſcẽ-
derat etiam filia eius Dina.Sunt ergo iſti omnes trigintatres. Rachel filii fuerunt duo: quorum
ioſeph quidem fuerunt filii:manaſſes:& effraim. Beniamin autem decem bela:Bechor: Aſbelus:
iera:Naama:Yſar:Mobim:Ophim:Areth:ros.Iſti decem ſuperioribus additi:fiunt numero qua-
draginta ſeptem:& legitimum quidem iacob genus hoc fuit. De Bala uero famula Rachel: fue-
rũt Dan: & Neptalim:quem ſequebantur filii quattuor:Enol:gunis:Saris:& Sylim.Dan autem
habuit unigenitum huius. His itaq; additis ſuper illos quos diximus:quinquagintaquattuor ad-
impleẽ numerus.Gad autem & aſer nati ſunt de zelpha:quæ fuit famula lyæ:fuerũtque filii gad
ſeptem: Gophoron iaphim: Vnin:Zabron:aurim:rothin:ariel. Aſer autem fuit filia Sara & ma-
ſculi numero ſex:quorum nomina ſunt:iomnis:iſus:ioſe:ubbares:Aber:& melchel. Iſti cum ſint
ſedecim:adiectis eis predictis quinquagintaquattuor memoratus numerus completur:repu:ato
cum eis iacob. Cognoſcens autem ioſeph aduenire patrem:nam iudas præcedens: eius nunciaue
rat aduentum ; occurſurus egreſſus eſt:eiq; in ciuitate quæ heroum uocatur apparuit. Ille ex in-
oppinata magnaq; leticia pene uſq; ad defectũ mortis peruenit: ſed eum recreauit ioſeph : licet
nec ipſe retinere alias retineri potuerit: ut propter nimiam leticiam talia minime ſuſtineret:non
tamen qua pater paſſione deuictus eſt. Deinceps illum quidem cum quiete uenire iubens: ipſe
quinq; fratrum ſecum ſuorum ſumens:pergebat ad regem:dicturus ei aduenisſe genitorem ſuũ
iacob.Ille letus hoc audiuit:iuſſitq; ioſeph:ut diceret eis:quam uitam habere delectarẽtur:ut eos
degere ita decerneret.Ille uero optimos eos eſſe paſtores reſpondit: nihilque aliud præter hoc
ſolummodo uelle:ut non ſeparatim ſed ut omnes pariter habitarent:atq; prouidentiam faceret
patris:quatenus & egyptiis gratus eſſet:& nihil quod illorum eſſet iſtis ꝑponeretur. Egyptiis enĩ
erat abominabilis conuerſatio paſtoralis. Veniente uero iacob ad regem:& ſalutante pariter &
pro regno eius orante:Pharao ſciſcitabatur:quanto tempore iam uixiſſet. Illo centum triginta
annorum ſe eſſe dicente:longinquitatem uitæ iacob miratus eſt. Cum uero dixiſſet:quia pauci-
ores annos uixerit quã eius maiores:conceſſit ei ut cum filiis ſuis in heliopolitana urbe conuer-
ſaret.Illic enim paſcua etiam paſtores eius habuerunt. Fames ergo egyptiis augebatur: & peſtis
eos potius inopes faciebat:cũ neq; fluuius terrã irrigaret:non ei creſcebat ut mos erat:neq; plue
rat deus: cũ utiq; per ignorantiã futura ꝓuideri nequiuerit.Ioſeph aũt ad pecunias dante frumẽ-
ta:cũ eis etiã hæ deficerẽt:de ſuis opibus & mãcipiis triticũ cõparabant:& quibuſcũq; eſſet pars
aliqua terræ: hãc pro ꝑcio aliméti cedebant.Sic itaq; rege oĩum paſſionũ domino facto: alii alibi
migrauerunt:quatenus regiones eoꝝ fierent firma poſſeſſio regi præter ſolũmodo ſacerdotum.
His enĩ regio ſua ſeruata ẽ. Nõ ſolũ ergo eoꝝ corpora ad ſeruituté peſtis adduxit:ſed etiã mẽtes:
ita ut decetero ad turpẽ egeſtatẽ alimẽtoꝝ uenire cõgerẽtur.Imminucte uero ſe fame: & fluuio
terras inundãte:& fructus abũdanter ea ferẽte:ioſeph ad unãquãq; ueniens ciuitatẽ:eiuſq; multi-
tudine cõgregata:eandẽ terrã quã ipſis cedẽtibus rex habere poterat:ſoluſq; frui: in toto redona-
bat:& uelut poſſeſſiõis ꝓprie laborẽ eos amare poſcebat:qntã parte frugũ ſolũmõ regi ſoluturos
pro terra quã illis dabat.Illos ergo ſopinatæ terræ dominos cõſtitutos leticia cõprehẽdit:ob quã
rem ꝑcepta quoq; ſunt cõſtituta.Hoc igit mõ dignitas apud egyptios ioſeph potior habebatur:
maiorq; fauor ab eis regi collatus eſt:& ut quintam frugum partem perſoluere deberent. etiam
apud reges poſteros lex iſta permanſit.

Acob aũt decimo ſeptimoq; ãno in egypto cõmoratus:& languore cõfectus præſentibus ibi filiis: cũ optaſſet aliis quidẽ poſſeſſionẽ bonoꝝ & prædixiſſet per prophetiam quẽadmodũ ex eoꝝ generatione habituri eſſent poſteri chananeã: quod etiam multis poſt tẽporibus eſt effectũ:cũq; ioſeph magnis præconiis prætuliſſet: quia malorum memoriã circa fratres nõ habuerit:ſed benignus potius fuerit in eos; & donauerit bonis innumeris: quæ nec benefactoribus ſoleant repẽſari: præcepit quoq; filiis ſuis ut ioſeph natos ephraim & manaſſen in numerum ſuum reciperent: diuiſuri cum eis chananeam:de quibus poſt hæc loquemur:popoſcitq; ſimul:ut ei ſepultura fieret in ebron & mortuus eſt cũ uixiſſet omnes annos.vii.&.xl.ſimul & centum:in nullo maiorum ſuoꝝ cultu diuinæ pietatis inferior: retributionemq; ꝑmeruit:quã iuſtum erat ita benignum accipere.Ioſeph concedẽte ſibimet rege:patris corpus in ebron reducens:multa largitate ſepeliuit.Fratribus aũt reuerti nolentibus cũ eo: cum eos terror haberet:ne illos patre mortuo cãſtigaret: ꝓ nequitiã quã ei fecerãt:nec ulterius circa eos mitis exiſteret:latiſſecit eis:ut nihil metuerẽt:neq; taliũ habere deberẽt ſuſpectionẽ:multaq; bona quæ ſecũ detulerat donauit mihiq; quod circa eos benigne debuiſſet ipendere dereliquit. Mortuus eſt aũt & ipſe:cũ uixiſſet annos centũ &.x.uirtute mirabilis: & oĩa ratione diſponens: poteſtatẽq; ſuã humiliter agens quod utiq; huiuſmodi fœlicitatis cauſa fuit ei apud egyptios: & aliunde.ſ.ueniente.& talem qualẽ dudũ diximus paſſum calũniã.Mortui ſunt etiã eius fratres in egypto fœliciter cõiuuentes;quoꝝ corpora in ebron poſt mortẽ reportãtes poſteri ſepelierunt. Oĩa uero ioſeph nouiſſime quãdo hæbrei egreſſi ſunt ex egypto in chananeã reportauerũt: ſic enim eos coniurauerat ioſeph. Hoꝝ igitur unuſquiſq; qualiter ſe habuerit: quibuſq; laboribus obtinuerit chananeã ſignificabo;cauſamq; narrabo primitus: ꝑ qua egyptũ deſeruiſſe uideant.

Capitulum.VI.

Gyptiis ſiquidem delicatis: & deſidioſis i labore exiſtẽtibus:& aliis libidinibus ualde ſubiectis:etiã ꝓpter amorẽ lucri contigit ut peſſime circa hæbreos iuuidia eoꝝ fœlicitatis afficerẽtur. Vidẽtes enĩ iſrahelitaꝝ genus augeri: & ꝓpter uirtutẽ & laboris ingeniũ diuitiaꝝ affluentia ualde nobilitatos:cõtra ſe eos augeri ſuſpicabant: oblitiq; bonoꝝ ꝓpter longinquitatem temporũ quæ meruerãt per ioſeph:regnoq; trãſlato ad aliam domũ:crudeliter opprimentes iſrahelitas:ſtudebãt eis uarias iferre miſerias.Fluuiũ náq; eos ꝑ multas deriuationes diuidere:muroſq; ciuitatibus edificare & foſſata circunducere: ut eas inundare fluuius non ualuiſſet: & piramidas edificare:præcipiebant ut noſtrum hoc modo genus atterent.Omnes artes ergo efficientes:& in laboribus aſſueti:ꝗdringentoꝝ annoꝝ tẽpus i his miſeriis extitẽrunt:eratq; hæc inter eos pugna:ut egyptii quidẽ laboribus uellẽt iſrahelitas expendere:illos uero meliores ſemp eoꝝ ſe ꝓceptionibus exhiberẽt. Dum uero in his eẽnt rebus utriq; cauſa pro qua potius ſtuderẽt in exterminatione generis noſtri ſemper egyptiis huiuſmodi fuit. Quidã ſactoꝝ ſcriba:cũ ſint experti de futuris prædicere ueritatẽ:enũciauit regi pariendũ quẽdam illo tẽpore inter iſrahelitas:qui humiliaret quidẽ egyptii principatũ. Augeret autẽ ſuo creꝫento iſrahelitaꝝ genus:uirtuteq; tranſcenderet uniuerſos: & gloriã in ꝑpetuũ memorabilem poſſideret.Cuius cõſilio iuſſit ut omne maſculinũ qđ ex iſrahelitis naſceret:iactãtes in fluuio cõſumerẽt.Cuſtodiẽteſq; cõceptus mulierũ hæbreaꝝ: & partus eaꝝ obſeruare præcipiẽs egyptias obſtetrices.Ab eis enĩ hoc officiũ iubebãt ipendi:quas ꝓp cognationẽ credebat regis nõ trãſcendere iuſſionẽ.Eis aũt qui contẽnerent hoc præceptũ:& partũ eaꝝ occulte ſaluare præſumerent: perimi cũ ſua generatione ꝑcepit.Hanc ergo illi ſuſtinebãt crudeliter paſſionẽ:& nõ tantũ dolẽtes ꝙ filiis priuarentur:aut quia dũ parẽtes eẽnt ad ꝑditionẽ filioꝝ ſibi naſcentiũ miniſtrarẽt:ſed etiã ex illa cogitatiõe q̃ eoꝝ deleret genus:quãdo qđ nati eoꝝ necabant:ipſi uero paulati redigebãt ad nihilũ.Et illi qđẽ erãt i illo malo iacẽtes:cõtra dei uero uolũtatẽ nẽo poterat ꝑualere & ſi inſeris hoc artibus exercerẽt.Puer itaq; quẽ ꝑdixerat ille ſacer ſcriba: latẽter regia cautela nutritus ẽ.& uerax i his q̃ ꝑ eũ ſcã ſunt ille q prædixit inuẽtus eſt:qđ hoc mõ geſtũ eſt. Amaramis unus ꝑ.ebreoꝝ nobilis:cũ meturet pro cuncta gente:ne defectio i nutrienda iuuentute ꝓueniret.& grauiter hoc ferret ne eius uxor pareret:ducꝫ in heſitatione conſiſteret:ad dei ſupplicationem conuerſus eſt rogans:ut aliquã miſerationũ haberet:qui in nullo eius religionẽ præuaricaſſe uideretur:daretq; eis rerum libertatem:pro quibus illo nati affligebantur in tẽpore.Deus autem miſericordiam eius habens:& ad ſupplicationem aures inclinans:aſſitit ei per ſomnium: & neq; quam eum deſperare de futuris exhortabat: pietatiſq; eoꝝ ſe dicebat hñe memoriã. Et ꝓpterea retributionẽ eſſe præbiturum:& dudũ quidẽ eoꝝ donaſſe maioribus:ut ex paucis magna eorũ fieret multitudo.Et abraam quidem ſolũ de meſopotamia in chananeã uenſſe:factũq; locuple-

tem:& inter alia dum uxor eius ad genus primitus fuisset sterilis: deinde eius uoluntate ad hoc habilis facta genuisset filiũ:& reliquisset ismaeli quidẽ & qui ex eo erãt arabiã regionem:ceturæ aũt filiis tragoditen:ysaac uero chananeã.Qui dũ meo fortiter pugnasset auxilio:semp uicit.Iacob etiã cõtribulibus fuit ignotus: qui deinceps magnitudinẽ fœlicitatis qua uixit: suis posteris dereliquit.Quo cũ septuagita solũmodo i egyptũ ueniente:ultra sexcẽta millia iam estis effecti. Nũc aũt me utilitatis uestræ & tuæ gloriæ scito ꝓuidentiã cõiter habiturũ.Is enĩ puer cuius generationẽ metuentes egyptii:cuncta ꝓdere decreuerũt:quæ ex israhelitico semie generanf :tuus erit:& dispdet quidẽ eos qui eius iteritũ intendebãt: nutrituſq; mirabiliter: hæbreoꝝ quidẽ genus ab egyptioꝝ necessitate liberabit:eritq; eius memoria quãtiscũq; tẽporibus uixerit uniuersa apud hoies:nõ solũ hæbreos:sed etiã alieniginas gentes:me utriq; & alia præbẽte tibi:& his qui de te nasciturí sunt.Erit aũt ei etiã frater huiusmõi:qui meũ hẽat sacerdotiũ: & ipse & qui de eo fuerit cũcto tẽpore ꝓcreati.Dum ergo hæc uisio illi ostensa fuisset:surgẽs Amaramis indicauit hoc iohuel cõiugi suæ:maiorq; timor eis alloquio huiusmõi ui ionis iſabat. Nõ enĩ de filio solummõ esse uidebaf eis formido:sed etiã ꝓ magnitudie futuræ fœlicitatis.His tamẽ quæ ꝓnunciata fuerãt a deo:fidẽ ptus præbuit mulieris:qui custodes latuit p cõceptus sui silentiũ:ex eo q; nõ uehemẽter ei dolores iſsterent.Et tribus quidẽ mẽsibus apd semetipsos occulte nutriet ifantem.Deinceps aũt metuẽs amaramis ne captus regie iræ succũberet:& ipse cũ puero deperiret:& dei ꝓuidentiã excluderet: deliberauit potius hoc modo pueri cõsulere saluti ꝓuidentiãq; latẽdi esse hãc iudicauit.Nam illud erat incertũ:cũ piculũ imineret non solũ puero qui occulte nutriebatur:sed etiã nutriẽti:deũq; iudicauit oium habituꝝ cautelã:q̃tenus i nullo quæ ꝓmiserat esset mendax.Hæc cogitãtes:uas rotundũ ex uimine cõplicitũ: uelut alueoli magnitudie præpararũt: quod sufficeret ut infans spacioſe ibi iaceret.Deinde uixerũt illud bitumie;natura enĩ bituminis est:ut i uiminalibus uasculis accessit possit aq̃ coercere.Illic ergo infantẽ mittẽtes:& circa fluuiũ ponẽtes:eius saluté deo reliquerũt.Et fluuius quidẽ eũ suscipiens deportabat: maria uero pueri soror matris iussioné custodiebat:quo illud uasculũ deportaret itendens. Tunc itaq; deus ostẽdit:nõ humana ꝓuidentia:sed oĩa quæcũq; uult ipse fieri:effectũ optimum ꝓtinus adipisci: nec prævalere quidẽ eos qui ꝓ cautela sua alios condẽnare nitũtur iteritu multoq; studio hoc iplere conãtur:cũ ioppinabiliter illi saluenf:& penitus de medio maloꝝ iueniant piculoꝝ ereptionẽ dei solius uolũtate Tale aliqd ergo circa hũc infantẽ gestũ apta uirtute dei ꝓbatũ est. Thermut igiter,erat filia regis: q̃ dum circa litus flumis luderet:portari a fluuio illud uas cõspicimus: ꝓcepit ut ad se ille alueus portaret. Veniẽtibus aũt qui ad hoc fuerãt destinati cũ alueo uidẽs ifantẽ ualde gauisa est:pp magnitudinẽ & spẽm eius. Tanto ergo studio deus circa moysen usus est: ut ab ipsis qui ꝓ natiuitatẽ eius decreuerũt iterimere genus hæbreoꝝ:alimẽto & cura dignus haberet:iussitq; mulierẽ adduci. Thermut regis filia:q̃ daret ifanti mamillã. Quo non accedẽte ad illius ubera:sed eustãte:& hoc i multis mulieribus faciẽte: maria assistens his q̃ fiebãt:non ut q̃si uideret ex opibus:sed iter alias astare ait. Frustra o regina has mulieres ad nutrimentũ infantis uocas:quæ nullã ad eã cognationẽ habẽt.Si uero quãdã hæbraicaꝝ mulierũ adduci præceperis: puto tãq̃ cõtribulæ suæ poterit ubera excipe. Cũq; putaret bene dixisse: iussit hãc ire ut aliquã quæ lactare eũ possit adduceret.Illa uero accepta huiusmõi ptãte:reuersa est:agens mãtri soli cognitum:ifansq; grate quodãmõ accessit ad eius ubera:& supplicãte regina cõmissum ẽ ei cũ omni diligẽtia pueri nutrimentũ.Cui secundũ eũentũ regi nomẽ ipositũ est:eo q; de flumiẽ sit saluatus.Aquã enĩ egyptii moyses uocant : uero saluatus.Cõponẽtes itaq; hæc ex ãbobus:moyses ei nomẽ iposuerũt:id est.ex aq̃ saluatus.Et erat idubitãter secundũ dei ꝓloquiũ prudẽtiæ magnitudine & laboribus sapientũ hæbreoꝝ nimiũ idustrius.Huic igitur abraã pr̃ septimus erat. Erat enĩ iste filius amaramis:qui fuit de pr̃e caath:qui natus est de Leui:leui uero de iacob qui fuit ex Ysaac filio abraã.Erat aũt ei sapiẽtia nõ ꝓ ætate cõcessa:sed sua mẽsura multo supior: & seniorẽ huius rei facultatẽ i ifantia demõstrabat:maioréq; spem actio eius iam tũc q̃ uiri pfecti gerebat. Et cũ trimus fuisset effectus deus mirabiliter eius staturæ eleuauit spaciũ.Nam quãtũ ad spẽm nullus erat ita seuerus:ut uidẽs moysen:eius pulchritudinẽ nõ amaret:multisq; cõtingebat dum eũ cernerẽt ꝓ platea ferri:ut cõuerterent qdẽ ad aspectũ pueri:& ea i qbus uidebãf studiũ hre de sererẽt:delectati potius eius uisiõe.Erat enĩ i eo multa ifatulis gr̃a:& excellẽter decẽterq; circa eũ existẽs:retiebat ispiciẽtes.Hũc ergo cũ talis eẽt: thermut sibi filiũ adoptauit: dũ sobolẽ legitimã nõ haberet.Et cũ aliquãdo eũ portasset ad patrẽ:ostẽdit eũ q̃si de successiõe nõ cogitaret:sed uolũtate dei ꝓpriũ filiũ nõ hr̃et dicebatq;.Nutriui ifantẽ forma diuinũ:& prudentia ualde fortissimũ:mirabiliterq; de flumis gr̃a cõdõatũ:quẽ meũ qdẽ filiũ eẽ decreui:tui ipii succesſorẽ.Hæc dicens;posuit i manibus pr̃is ifantẽ.Ille uero sumẽs eũ:& ad pectus applicãs ꝓ amorẽ ꝓ filiæ gratia

impoſuit ei diadema. Moyſes aũt cõuoluens illud ꝓiecit in terra: quaſi per infantiã cõculcauitq; ſuis pedibus:qđ regi augurũ ferre uidebatur.Contẽplatus aũt ille ſacer ſcriba: qui eius natiuitatem prædixerat:ita futurũ ad humiliãdum principatũ egypti:ipetum fecit ut eũ occideret:& terribiliter clamans ait. Hic eſt puer ille o rex qué deus nobis occidendũ oſtendit: ut de cætero timore careamus.Teſtimonijs enim oſtendit quia tum ſuaſurus eſt principatũ. Iſto nãq; perẽpto: egyptijs quidẽ eius timor tolletur:hæbreis aũt ſpes cõfidentiæ quã ꝓpter eũ habere creditur auferetur. Quod cũ diviſſet: uix prævalebat eum abripere thermut: cũ etiã rex ſegnior eẽt ad eius necem:deo huiuſmodi ꝓpter ꝓuidentiã ſalutis moſaycæ faciente. Alebatur itaq; multa ſollicitudine:& hæbreis quidẽ in eo erat ſpes optima circa cuncta:ſuſpitionis uero eius crementũ generabat egyptijs.Et cũ nullus eſſet certus:ut uel ſi occideret rex infantẽ & cognatũ ꝓpter adoptionem:aut alioq; quilibet:quid amplius ad egypti utilitatẽ ꝓdeſſet: quo iam nõ metuerẽt de præſentia futuroq; abſtinebant omnes ab eius nece. Cap.VII.

Oyſes itaq; prædicto mõ natus & nutritus: & trãſiens ad ætatem perfectam:egyptijs formã ſuæ uirtutis oſtẽdit:& ad humilianoné quidẽ illoq;: augmẽtũ uero hæbreoq; factũ eſt:ut huiuſmõi occaſio ꝓueniret.Ethiopes cũ ſint ꝓximi egyptijs:negocia ſua in eoq; regioné portãbãt:& referebant egyptioq;.Illi irati caſtramerati ſunt: uindicaturi contẽptum:prælioq; cõmiſſo deuicti:alii ceciderũt: alii uero turpiter domi reuertẽtes euadere potuerunt.Secuti aũt ethiopes & arbitrantes defeciſſe illos:ꝑſumptiõe ſua oẽm egypti prouinciam obtinere potius exarſerunt: guſtanteſq; eorum bona:ab eis ſe non abſtinebant. Cũq; uicinas ptes adeuntibus nõ præſumerẽt repugnare:acceſſerũt uſq; ad mẽphis:& mare nulla ciuitate.ſ. reſiſtere prævalẽte.His ergo malis obſtricti:ad reſpõſa & diuinatiões egyptii ſunt cõuerſi; & deo eis præbẽte cõſiliũ:ut auxiliatore uterent hæbreo:iuſſit rex filiæ ut daret moyſen ducem a ſe cõſtituendũ. Illa ſacramẽtis præbitis:ut nihil ei fieret mali:tradidit moyſen: pro magno qdẽ beneficio iudicãs eius auxiliũ:& adnihilãs ſacerdotes:qui eũ uelut hoſtẽ ꝓdixerãt occidendũ: qñ neſcientes q; aliquãdo utile foret eius auxiliũ.Moyſes uero a thermut exoratus pariter & a rege: libenter hoc ſuſcepit opus. Gaudebãt ergo ſacri utriuſq; gentis ſcribe: egyptioq; quidẽ tãq; eius uirtute hoſtes deuincerẽtur:& moyſen ipo dolo cõprimerẽt:hæbreoq; aũt tanq; hæc eis occaſio foret:egyptios omnino diffugere:quo moyſes eoq; dux eſſet.Ille anteq; hoſtes cognoſcerent eius inuaſionem ſumens ducebat exercitum: non per fluuiũ iter faciens:ſed per terrã:ubi ſapientiæ quoq; ſuæ mirabile fecit indiciũ.Nam cũ terra ualde ſit ſeua iter agentibus: ꝓpter reptiliũ multitudinẽ:quia illic hæc oia naſcunt:ita ut etiã quæ apud alios nõ ſunt:ſola illa terra nutriat uirtute atq; malicia: & aſpectu ſolito differentia:quoq; ſunt aliqua etiã uolatilia:ut cũ de terra nocere nequeãt:ſupuolando nõ ꝓuidẽtes occidãt:ꝑ cautelã exercitus & itinere eoq; inoxio:hoc mirabiliter adiuenit.Plectas ex papiro fecit in modũ arcaq;: eaſq; cõplens de hibicibus ſecũ portabat.Hoc aũt animal ſerpẽtibus inimicũ eſt:fugiunt enim eas aduenientes:& cũ ſe celare uoluerit: uelut flatu ceruoq; abrepte deuorantur.Hibices ualde ſunt manſuete:& generi tantũ ſerpentino feroces. Et de his quidẽ prætereo nunc ſcribere:non ignorãtibus græcis quale ſit genus hibicis. Dum uero ad terrã nutricẽ beſtiaq; ueniſſent;per eas ut dixi naturam ſerpentũ expugnabãt:eiſq; uelut aduerſus hoſtes utebantur.Hoc ergo mõ iter agens:anteq; ethiopes agnoſcerẽt ſuperuenit: & cũ greſſus cũ eis pugnã deuicit: ſpẽq; quã habebãt contra egyptios & eoq; ciuitates abſtulit: ibatq; ſubuertens omnia:& terrã ethiopũ maxima uirtute deuaſtabat. Tunc pro fœlicitate alias per fœlicitatem:moyſeos cum de labore ſuo guſtaſſent:egyptioq; exercitus fatigationem minime ſentiebat:tanquã præter eum ſeruituté & nouiſſimum ſubuerſionis periculũ potuiſſent egyptii ſuſtinere.Poſt hæc aũt ſequẽtibus egyptijs cunctos ethiopes ſ Saba ciuitate regia ethiopiæ: quã poſtea cambiſes meroinde nominauit:a ſororis ſuæ nomine obſidebantur. Erat enim inexpugnabilis locus ille cum & Nilus circundaret eum & circuncluderet: & alia flumina aſtabus & aſtabuſras:fluctus difficiles obiicerent eis:qui illic trãſire tentarent. Ciuitas enĩ interior exiſtens habitabatur.ut inſula muro circundata uallo fortiſſimo: & contra hoſtes quidẽ ꝓpoſitus habet fluuios.Foſſata uero grandia inter muros & flumina ſunt:qtenus ſundari nõ poſſit ciuitas:aquæ illic uiolẽtia deportata: hæq; res illa flumina tranſeuntibus difficilẽ faciebant ciuitatis ſuaſionẽ Cum ergo grauiter ferret moyſes ſegniciem exercitus:quãdo hoſtis nequaquã uenire præſumeret ad manus tunc aliqd tale ꝓuenit.Tharbis filia regis ethiopũ fuit.Quæ dũ moyſen circa muros exercitũ applicãtẽ:fortiterq; uideret pugnãtẽ eius efficatiã expientiãq; mirata:& deſpectibus iã pridẽ egyptijs:libertatis auctorẽ eũ extitiſſe bonos ſuæ euẽtus fœlicitatis exiſtimans: ethiopibus.ſ.exultãtibus:i his quæ circa eos geſſerãt:eũq; tũc piculis iherere cõſpiciens,i amorẽ eius eſt lapſa crudeliter.Et cũ paſſio ꝓualeret:miſit ad eũ fideliſſimos ſeruoq;:ut ei de nuptiis loquerent

illo uero ſermonem eius ſuſcipiente:ut traderet ciuitatē:præbitiſq; federibus:ut & uxorē eā du
ceret:& ciuitatem obtinens:nequaquā pacta tranſcenderet: effectus uerba præuenit:& poſt ne
cem ethiopū gratias agens deo moyſes:nuptias celebrauit:& egyptios in propriā terrā reduxit.
Illi uero ex qbus ſaluabant a moyſe:ex his odiū aduerſus eū habebāt:& feruētioribus aduerſus
eum conſiliis utebant arbitrantes:non propter bonos actus eum in egypto ita creuiſſe:inocue
runtq; regi:quid de facta cæde ꝓuenerit.Ille itaq; apud ſe induſtriam uiri continuit:inuidia uero
ducatus Moyſeos:& oppreſſionis ſuæ formidine tactus:cōpulſuſq; a ſacris ſcribis:nitebat i moy
ſeos cæde grāſſari. Cap.VIII.

VI dum cognouiſſet inſidias eius:latenter effugit:& itineribus obſeſſis:p deſertū fugam
expleuit. Cūq; ei cibor̄ eſſet inopia:uiribus tolerentiæ prævalebat:ueniēſq; ad ciuita
tem madian circa mare rubrum poſitā:cognomē habentē ab uno filior̄ abraā de cethu
rā ꝓgenito ſedens ſup quendā puteū:ex labore atq; miſeria quieſcebat exiſtēte meridie:nō ꝓcul
a ciuitate.Quo ei actus acceſſit huiuſmodi ex uſu ꝓuincialium cumulū eius uirtutis oſtendens:
& occaſionem ad meliora prebens.Nam cū ſint loca inaquoſa præcedebant paſtores ne forte a
puteis aquæ exhauriret ab aliis:& oues potu neceſſario priuarent.Aſtit runt itaq; tūc ad puteū
ſeptem uirgines ſorores:raguelis filiæ ſacerdotis:qui multo honore apud prouinciales habebat.
Quæ gregum patris curam agētes:eo q; hoc miniſteriū etiā mulieribus regionū ſit trogolidarū:
ſufficientem aquā de puteo leuauerunt:expectantes ut greges ſuos abūdanti irrigatione ſatiarent.
Supuenientibus uero paſtoribus & uirgines expellētibus:ut aquā ipſi occuparēt. Moyſes crudele
iudicans puellas deſpicere iniuſticiā patientes:uiolentiāq; uir̄ ſinere potiorē q̄ uirginū : illos
quidē ꝓhibuit uiolētos eſſe: uirgibus aūt opportunū præbuit adiutoriū.Quæ beneficio ipſo:
uenerunt ad patrem:iniuriamq; paſtor̄ narrātes:& ſolaciū ſibi præbitum peregrini rogabant ne
eius beneficium eſſet uacuū:ne retributiōe debita priuaretur.Ille autē & filias approbauit circa
benefactorē ita ſtudētes:& Moyſen ad uultū ſuū iuſſit adduci:iuſtiſſimæ gratiæ ꝑmia meritur̄.
Cū ꝙ ueniſſet & filiar̄ teſtimoniū ei de ſuo ſolacio declararetur:eius uirtutē admiratus:nō fore
eius auxilium ſine bona repenſatione dicebat:ſed idoneū ſe ad reddendā gratiā:ita ut magnitu
dine repenſationis:menſurā poſſit tranſcendere benefacti.Fecitq; eū quaſi filiū:& unam filiarum
ei dedit uxorem:grægūq; ſuor̄ in qbus omnis erat antiquis barbaris poſſeſſio:eū uoluit habere
curam & dominum.Et moyſes quidē dum hæc impetraret a gechegleth alias theleo:hoc enim
cognomē erat raguelis:degebat ibi paſcendo eius græges. Cap.IX

OSt hæc autem tempora dum paſceret grægē in monte qui uocatur ſyna : ducebat oues
qui mōs eſt excelſus:& ad paſturas egregius optimas herbas habens .Hic dū eſſet opinio
habitare deū:primitus nemo paſcebat:quia paſtores illic minime ambulare præſumebāt
quo tamen ꝓdigiū ei mirabile nimis apparuit.Ignis nāq; depaſcens rubi uiriditatē:ciuſq; florem
tranſit innoxius:fructiferoſq; ramos nullo incendio diſſipauit.Cūq; flāma uehemens & uelociſ
ſima eſſet:ille etiam ipſam uiſionem inopinabilem formidatus obſtupuit:& potius dū uocem
ignis emitteret:& nomine eius uocaret uerbaq; facere uideretur:quibus etiam eius fiducia præ
ſumentis ad loca accedere ubi nullus hoium primitus ambulaſſet:eo ꝙ eſſent diuina redarguit
eiq; ſuaſit:ut procul ab igne recederet: & ut ſufficerent ei quæ uiderat: cum eſſet bonus uir:ma
gnorumq; proles uirorum nihil amplius idagaret.Prædicatq; ei futurā gloriam & honorē apud
hoies ꝓfente deo:iuſſitq; ut cū fiducia abiret i egyptū:dux & princeps futurus multitudinis hæ
breor̄:& cognatos ꝓprios ab illor̄ iniuria liberaturus.Nā & terrā inq̄t habitabūt hāc felicē:quā
habitauerat pater ueſter abraā:oībuſq; adepturi ſunt bonis:ad hæc utiq; te eos tuaq; ſapia dedu
cēte:iuſſitq; ut educēs hæbreos ex egypto ſacrificiū grār̄ actionis ueniēs ad illa loca celebraret.
Hæc ergo ex illo igne diuina uoce ꝓlata ſunt.Moyſes ergo obſtupeſcēs i his quæ uiderat:multo
potius quæ audierat:uirtuti iq̄t tuæ nō credere domiæ:quā & ipſe cōſo:& maioribus meis apte
apparuiſſe nō dubito:ueſaniſſimū ſecūdū meā ſapiam eſſe puto . Verūtamē hęſito quēadmodū
uir ignarus & nullius uirtutis idoneus:aut ſuadēa uerbis:quatenus cognati relinquētes terrā quā
nūc habitāt:me ſequāt ad quā eos ipſe deducā:aut uel ſi ipſis ſatiſfiat:quō potero exigere pharo
nē ut dimittat hæbreos:quor̄ laboribus & opibus uirtus eius fœlicitatis auget. Deus aūt eū in
oībus cōfidere ſeq; adeſſe ꝓmittēs:& ubi q̄dē opus eēt ſuaſione:uerba ꝓbitur̄:ubi aūt opibus :
uirtutē miſtratur̄:iuſſit ut baculo i terrā ꝓiecto fieret ſerpēs:quo ſigno crederet ꝓmiſſa ſe pcē
ptur̄.Hoc dū feciſſet:draco cōuoluta repebat ſpiris igētibus.& tāq; contra ſe ꝑſequētes ſuū ca
put ſeuiſſimū iſurgebat:q deiceps factus ē uirga.Poſt hoc uero mittere eū dextrā in ſinū ꝓcēpit:
obediēſq; eā cādidā & uelut coloris niuei ꝓtulit:poſt qd tamē ad ſolitū eſt reuerſa.Iuſſus iterum
aquam de ꝓximo ſumere:eam in terrā ꝓiicere:uidit colore ſanguineo factā;mirantemq; in his

considere præciebat deus:& adiutoré sibi eũ nosse maximũ:& signis his ad credendũ apud oés utilitú.dicebatq; missus a me:secundum mea mandata facies uniuersa.Iubeo ergo te in nullo te tardantẽ:ad egyptũ reuisurum:die noctuq; laborãtẽ:ne tua tarditas maius tempus faciat hæbreos in seruitute consistere.Moyses autem non diffidens in his quæ diuinitas ꝓmittebat:inspectorq; talium indicioꝝ:& auditor factus orabat:ut hac uirtute eodẽ modo expiretur i egypto:supplicabatq; ne nominis sui deus noticiã celaretur dũ uoci eius participatus fuisset pariter & aspectus:insuper agnosceret & uocabulũ:quatenus sacrificans noiatim eũ adesse hostis supplicaret. Et deus quidẽ ei suã significauit appellationẽ.quã primitus homes nequaquã uidebãt audisse: de qua mihi fas dicere non est.Moyses itaq; illa signa non tunc solũmodo:sed semꝑ & ubicũq; cõtigeret faciebat.Ex qbus oibus plus maiorẽ ueritatẽ signis distribuẽs:deũq; ꝓpiciũ & suffragatore habituꝝ se credẽs:& domesticos sẽ saluare ꝓperabat: & egyptios malis afficere. Cap.X.

VDeus quoq; egyptioꝝ regem pharonẽ fuisse defunctũ:sub quo ipse defungerat: petiit ragael ut eius ꝓmissu ꝓ utilitate cognatoꝝ iret in egyptũ:sumẽsq; Sephoram uxorem filiam ragaelis:& filios quos habebat ex ea Gersan & eliezer:tetendit ad egyptũ. Nominũ uero horum gersa quidem hæbrea lingua significat in terra peregrina.Eliezer aũt qui adiutore patrio deo usus:egyptios effugisset.Cum uero uenisset iuxta montẽ:frater Aaron deo iubẽte occurrit ei.Cui moyses significauit quæ in monte contigerũt:pariter & diuina mandata. Procedentibus aũt eis:occurrebant nobiles hæbreoꝝ eius præsentiã cognoscentes. Quibus moyses quomodo uerbis suadere non poterat:signa sibimet ostensa mõstrabat.Illi stupore eoꝝ quæ ꝛopinabiliter inspiciebant:omnino credebant:& exoibus erant i spe maxima cõstituti:deo scilicet eoꝝ ꝓuidẽte securitatẽ.Dũ uero iam obediẽtes haberet hæbreos moyses:ꝓmittẽs secururos se quæ iuberet:libertatẽq; respicere:uenit ad regem illũ qui nup susceperat principatũ:& in quocũq; iuuerat olim egyptios ab ethiopibus cõpressos: cum fuisset eorũ direpta prouincia:declarauit: & quia militia & laboribus magnis usus tãquam pro suis:post diuersa periculã nõ dignã retributionem acceperit intimauit:pariter etiam quæ illi in monte syna contingerãt: deiq; uoces & signa singula ab eo monstrata propter fidẽ rerũ decenter exposuit:rogauitq; ne discredens in his: impedimẽtũ faceret dei uolũtati.Deridente uero rege:moyses opẽ fecit:ut cõspiceret signa quæ fuerant in monte syna monstrata.Ille ergo dedignatus:illũ quidem malignissimum appellauit: & prius egyptiorum fugisse seruitium:& nũc pro seditione alias seductioe rem:cessse:& ꝓdigioꝝ opus stuporeq; factũ magicaꝝ artiũ appetisse remedia.Cũq; hæc dixisset:iussit sacerdotes ealdẽ quas ille facere usiones:tãquã egyptii etiã in hac disciplina sapiẽtes existerent:& quasi non solus moyses peritus esset rerũ:quas ipse per deũ possit explere:ut qd erat ualde mirabile:si etiam ab aliis fieret ostenderetur:quomodo humana doctrina cõstaret.Et ponentibus illis uirgas: dracones facti sunt.Moyses autem non expauit sed ait.Nec ego quidem o rex egyptiorũ despicio sapientiam:sed tanto melius hæc a me q̃ horũ magica arte sunt facta:quanto humanis diuina esse constat meliora.Ostendam uero non artibus magicis: nec errore:sed subsistere ueritate:quæ mihi sunt dei prouidentia & uirtute patefacta.Cũq; hæc dixisset:proiecit in terrã uirgã: iussitq; eam ut in colubrũ uerteret.Illa obediens etiam egyptiorũ uirgas quæ uidebantur esse dracones deuorauit:insiliens donec consumeret uniuersas. Quã i suo scemate redeuntem:sumpsit denuo moyses.Rex aũt nihil maius in hoc actu se uidisse simulauit:sed iratus:& in nullo eũ præferri dicens egyptiorum sapientiæ & integritati iussit ei qui super hæbreos uidebaꝰ esse constitutus ut nullã eis præberet requiẽ:sed maioribus q̃ prius eos malis affligeret.Ille ergo cũ prius eis præberet paleas ad lateres:nihil ulterius dedit:sed die quidẽ opibus eos faciebãt affligi:nocte uero paleas congregare.Cum eis duplex hoc malum existeret:& erũna per illum crudelior institisset:ille neq; minis regis fatigatus est neq; increpationibus cessit hæbreoꝝ:sed animam suam constituit ad utra ꝓ:ut & laboraret:& libertatẽ cognatus acquireret:uenitq; rursum ad regem suadebat ei ut dimitteret hæbreos ad mõtẽ syna:sacrificaturus deo.Hoc ei præcepisse dominum dicebat: & in nullo contradicendũ illius iussioni exorabat:deũq; ꝓpicium fore cunctis:si eos dimitteret egredi ne prohibendo illos ꝛbimet reputaret pactũ quæcũq; patrũ qui præceptiõibus dei contradicũt:quando eis qui mã in se cõmouerit diuina in oibus oboriunt aduersa.Ex quibus utiq; neq; terra:neq; aer suauis existit:nec soboles eoꝝ naturali modo progreditur:sed inimica omnia & aduersa sentire egyptios edicebat:& hæbreoꝝ populum abire ex illorũ prouintia etiã illis nolentibus affirmabat:Rege uero moyses despiciente sermones:nullaq; conuersionem sui ad talia facientes:passiones pessimas quas singulas explanabo egyptios intulerunt:nec prius flectebantur quã eoꝝ experimẽta perciperent simul & quia uellet deus moysen i nullo eoꝝ quæ prædixerat monstrari mendacẽ.& quia prodesset hoibus:ut discerent obseruare & facere eam quibus non

poſſet offendi diuinitas:ne ad iracundiã couerſus:in eoꝝ iniquitatibus ulciſcat. Fluuius enim eis ſanguineus dei uolũtate profuit:& qui bibi non poſſet:cũ fonte aquaꝝ aliũ non haberent:nõ colore ſolũmodo talis erat:ſed etiã ſe cõtingentibus doloris amari gemitũ inſerebat: eratq; talis egyptiis:hæbreis aũt dulcis & potabilis exiſtebat:licet naturaliter uideret eẽ mutatus.In hoc miraculo rex timens:atq; heſitãs ꝓpter egyptos:abire pmiſit hæbreos.Cũq; malũ fuiſſet aliquomõ releuatũ,rurſus ſentẽtiã pmutauit:nec eos abire pmiſit.Deus aũt illo cõtẽmnẽte poſt calamitatis ablationẽ:& nolente a ſua malicia tempare aliã intulit egyptiis plagã.Ranaꝝ náq; infinita multitudo eoꝝ terrã late depaſta eſt:plenuſq; erat his etiã fluuius:& polluebat eoꝝ potus: & aĩalibus ibi putreſcẽtibus:fetor cũctis noxius exalabat ex aqua:eratq; cũcta regio huiuſmodi malo plena: ebulientibus ranis & morientibus:quæ etiã domeſtica eoꝝ habitacula ualde uexabãt:dũ in cibis ſepius inuenirent & poculis:& in cubilibus eoꝝ inambulantes : fetorq; crudelis erat:& abominabilis:moriẽtibus ranis ac putreſcẽtibus . Dũ his ergo malis egyptii præmereẽt:iuſſit rex Moyſen tollentẽ hæbreos abſcedere.Cũq; dixiſſet hoc:repente ranaꝝ exterminata eſt multitudo : & terra ſimul & fluuius in ſuam reuerſi ſunt naturam.Pharo uero mox ut paſſionibus terra priuata eſt:oblitus calamitatis illius:rurſus retinuit hæbreos:& tãq; ſi plurimas paſſiones expiri uelit: nequaquã dimiſit moyſen populũq; diſcedere;quẽ prius timore potiuſq; prudenti animo abire decreuerat.Rurſus ergo alterius mali pcuſſione eius fallaciam diuinitas uulnerauit.Peduculoꝝ namq; infinita multitudõ egyptiis pullulauit;ex interioribus ebulliẽs: ex quibus mali male conſumebant:neq; lauacris:neq; medicamentoꝝ unguẽtis genus hoc exterminare prævaléres. Ob hãc ergo peſtẽ Egypti rex turbatus:metuenſq; ſimul peſtẽ ſui populi:licet fautæ uerecundiam ſe deuicti uiri putaret habiturũ:cogebatur tamẽ a malo tẽperare: hæbreiſq; conceſſit egreſſionẽ. Cũq; hoc iterũ leuigaret:filios obſides & uxores reuerſionis ſuæ eos reliquere ſanciebat . Vnde irritauit potius deũ:credens ſe eius quoq; ꝓuidẽtiam fallere:ſicut moyſen.Sed illũ latere nõ potuit egyptũ puniẽtẽ propter hæbreos.Beſtiis náq; multigenis & multimodis quorũ aſpectibus nullus occurrit:eoꝝ prius impleuit regionẽ:quibus & ipſi conſumebant:& terra agricolaꝝ cultura nudabat.Si quis enim primaꝝ paſſionũ ꝓditionẽ euaderet:hoc langore & interitu hoium talia ſuſtinentiũ ſuccũbebat.Cũq; pharo neq; ſic dei iuſſiõibus obediret:ſed uxores qdẽ abire cũ uiris diceret:relinquendos uero filios poſtularet:nõ defuit deo:unde calliditatẽ eius diuerſis malis & maioribus denuo ſupueniẽtibus caſtigaret.Crudeliter náq; eoꝝ corpora uulnerabant iterius corrupta.Ita paſſim egyptioꝝ multitudo conſumebatur.Rege uero neq; hac plaga tempãte grando uehemens:cũ,neq; prius i egypto aer aliqd tale ꝓtulerit:neq; ſimilis apud eos hiemis tẽpore deſcenderet:maiorq; q̃ apud habitatores boreæ partis & ſeptemtrionalis aeris rigore deferretur effluxit & fructus eaꝝ uſquequaq; cõfregit.Deide genus locuſtaꝝ germẽ qd nõ fuerat uexatũ grãdine deuorauit:ut eis generaliter ſpes terrenoꝝ fructuũ depiret.Sufficiebat náq; quẽlibet ſine calliditate fatuũ:etiã ea quæ ꝓdicta ſunt mala ad intellectũ & cogitationẽ utilitatis adducere.Pharo itaq; tantũ iprudẽs quãtũ malignus ſentiens cãm:deo tamẽ cõtradicebat ; iuſſitq; moyſẽ cũ uxoribus ſuis hæbreos abducerẽ:facultatẽ uero eis deſerere:eoꝝ depopulãdas domus. Moyſe uero nõ acgeſcẽte ita dimitti eos:quos oporteret deo ſacrificiũ de ſuis rebus offerre : cũ ꝓpter hãc cãm multo tẽpore morarét:tenebræ ꝓfũdiſſimæ & partẽ lumis nõ habẽtes:egyptiis ſunt diffuſæ:ꝑ quibus & uiſus eoꝝ aeris craſſitudine clauſi ſunt:eoſq; mori miſerabiliter cõpulerunt.Metuebant enĩ ne caligine ſimul abſorberẽt.Deinde his excuſſis poſt tres dies totidemq; noctes:dũ nullatenus penitẽtiã ageret pharo ꝓpter egreſſum hæbreoꝝ:accedẽs ad eum moyſes ait.Quouſque iobediẽs es uolũtati dei?lube dimitti hæbreos:nõ enĩ poteritis ab his malis eripi:niſi hæc uolueritis ĩplere.Rex aũt iratus in his quæ fuerãt dicta:minaꝝ eius ſe caput auferre:ſi ad eũ ob hãc ĩportunitatẽ denuo remearet.Tũnc moyſes nequaq̃ ſe de his uerba factuꝝ dixit:ſed illum ipſum cũ ꝓceribus egyptioꝝ depcatuꝝ fore:ut hæbrei diſcederẽt. Et ille quidẽ cũ hæc dixiſſet abſceſſit.Deus aũt oſtendẽs adhuc una plaga feriẽdos egyptios:ut dimitterẽt hæbreos:iuſſit moyſen præcipe populo:ut ſacrificiũ paratũ hrent:eſſentq; ꝑſtructi a decima die xãtici méſis: uſq; ad q̃rtãdecimã qui apud egyptios quidẽ parmuthi:apud hæbreos aut niſan uocaꝝ:macedones uero xanticũ eũ appellãt.Et egreſſuros hæbreos oĩaque portaturos aſſeruit. Et ille quidẽ,iã præparatos habẽs ad egreſſionem hæbreos:& conſtitutos per tribus ibidem retinebat . Cum autem inſtaret quartusdecimus dies:omnes ad egreſſionem tendentes & immolantes ſanguinẽ: domus proprias yſopi frondibus emundabant . Cunq; cenaſſent : reliquias carnium tanquam egreſſuri concremauerunt. Vnde hactenus ſecundum hunc morem ita ſacrificamus. Illamque feſtiuitatẽ paſca uocauerũt: qd ſignificat tranſcẽſionẽ:eo q; illa die deus trãſcẽdere eos peſtẽ uoluit; q̃ ſcilicet egyptios uiſitauit.Mors enĩ primogenitoꝝ ita egyptiis facta eſt:ut plurimi ꝓceꝝ

c

cōgregati circa regalia Pharaoni perſuaderēt:quatenus hæbreos ſub uelocitate dimitteret.Qui uocatū moyſen abire præcepit:arbitratus:ut ſi de ꝓuintia recederent: iminentē egyptios caſtigationē ceſſare:mulieribuſq; honorabāt hæbreos:alii-quidē ut citius egrediren: alii uero ꝓpter uicinitatis eoꝝ conſuetudinē.Et illi quidē egrediebanſ:flentibus egyptiis & penitētiā agētibus: eo ꝙ fuerint eis ſic crudeles tendebātq; ad ciuitatē noie licus:quæ tunc erat deſerta:ubi babylon poſtea fabricata eſt:dū cambiſes egyptū deuaſtaret:celeriterq; agentes iter ad locū beelſephon: tertia die ad rubrū mare deuenerunt.Et ꝓpter deſertū nihil de terra poſſent habere ciboꝝ: fermentata farina azimis panibus ex modico tempore tantūmodo coagulatis ueſcebātur:hiſq; triginta ſunt uſi diebus:longiori enim tempore eis non ſufficerūt quæ tulerunt ex egypto:cū etiā is cibus ſub neceſſitate cuſtodiretur:nec ad ſatietatem eodem uteréſ.Vnde ad memoriam illius inopiæ:feſtiuitatem octo dieꝝ agimus quæ dicitur azimoꝝ.Omnis itaq; multitudo mulierum pariter & infantum egreſſoꝝ conſiderantibus ineſtimabilis erat.Qui uero ætatē habebant aptā ad expeditū:ſexcenta milia fuerunt:reliquerunt;q; egyptū:menſe xantico:luna.xv.poſt ānos.xxx. &.cccc.o pater noſter abraā ueniſſet in chananeam:poſt iacob autem aduentū in egypto : anno. cc.& quito.Moyſes autē erat quidē āno iā.lxxx.frater autē eius aaron tribus ānis maior extabat. Portabant etiā oſſa ioſeph:dū hæc ille ſuos filios facere præcepiſſet. Cap.XI.

Orro cū egyptios hæbreoꝝ peniteret egreſſus:rexq; grauiter ferret : tanquam ueneficiis moyſeos ſigna illa facta fuiſſent:deliberauerūt ſuper eos:irruere . Et ſumentes arma perſequebantur:tanquam reuocaturi eos : ubicūque cōprehendiſſent: nec eos ulterius deo dimitterent:ſeque contra eos facillime prævalere iudicabant:cum & inermes eſſent illi: & itinere fatigati.Et a ſingulis occurentibus requirentes quo abierent:perſequi cum ſtudio feſtinabant licet moleſta ſit illa terra iter agentibus:non ſolum expeditis:ſed etiam ſingulariter ambulantibus.Moyſes autem per ea loca prouide ducebat hæbreos:ut ſiquidem peniteret egyptios & perſequi uellēt hæbreos: ſupplicium maliciæ ſuæ:& trāſgreſſionis idubitāter exoluerent. Per paleſtinam uero grauiter ferebat tranſire:propter antiquam moleſtiā ; uolebatq; quolibet modo latere pergens.Confinis enim eſt egyptioꝝ hæc ꝓuincia:& propterea uia quidē ducente ad paleſtinam populum non eduxit:per deſertum uero multum iter agens : malaq; perpeſſus innumera:ad chananeā ſtuduit peruenire:inſuper & propter mandata dei iubētis adduci populum ad montem ſyna:ſacrificium illic oblaturos. Apprehenſis ergo hæbreis egyptii ad prælium parabantur:& multa uirtute proſecuti:concluſerant eos in paruulo quodam loco. Sexcenti enim currus eos perſequebantur ; & equites quinquaginta milia : & ducenta milia pariter armatorum.Et itinera quidem clauſerunt quibus hæbreos fugere iudicabant:iter rupes intrāſgreſſibiles eos & mare claudentes: ubi terminatur mons ex aſperitate uiarum:nimis immēſus. Et fugam eis penitus amputantes:a maritima & montis congreſſione hæbreos militibus obſederūt: os ipſum fugæ claudentes:ut egreſſum eis ad campeſtria denegarent.Non itaq; tolerabāt obſeſſionis modum hæbrei:propter egeſtatem neceſſariorum:neque fugæ facultatem habētes: armiſq; priuati qui licet ſi pugnare uellent:eis ſpes rerum omnium amiſſa uideretur:niſi ſemetipſos traderent uoluntati egyptiorum. His ita factis:moyſen in omnibus culpabant:oblitiq; ſignorum quæ eis fuerant a deo pro ſua libertate monſtrata:uſq; ad hoc uenerunt:ut etiam prophetam qui eis ſalutis dona promiſerat:pro incredulitatē lapidibus niterentur obruere:ſeq; tradere cogitarent:eratq; luctus & gemitus mulierum & infantum:ante oculos habentium mortē: montibuſque ſe & mari claudentibus ſimul & hoſtibus & fugam nullatenus ex iſtis inuenientibus. Moyſes aūt licet eſſet in eum exaſperata multitudo:ipſe tamen circa prouidentiam eorū nō ceſſabat : ſed hæc omnia iactabat in deum:qui eis etiam iam alia quæ prædixerat pro eorum libertate contulerat ;& neque in hoc reliquendos eſſe inimicis dicebat:neque ſeruituros:neque perituros:ſtanſq; in medio air. Nec hominibus quidem bene conuerſantibus circa nos iuſtum erat non credere:de dei uero prouidentia uos deſperare opus non eſt:a quo uobis omnia proueⁿerunt quæcunq; per me ad ſalutem & libertatem ſeruitutis ueſtræ neque ſperantibus promiſit: cum potius in heſitatione ſicut putaſtis uenientes:oporteret nos adiutorium dei ſuſtinere:cuius opus erit etiam nunc in tali nos difficultate concluſos:ex deſperatione ſicut uos creditis habituros ſalutē:& ex hoſtibus libertatem:qui fortitudinem utique ſuam circa nos eſt oſtenſurus:& prouidentiam facturus. Non enim i paruis diuinitas auxilium ſui fauoris ſolet accommodare: ſed potius in quibus humanam ſpem ad meliora non uidet accedere . Vnde tali auxiliatori credētes:cui uirtus eſt etiam parua grandia facere : & tantarum infirmitatem rerum ſuo munimine roborare . Nolite egyptiorum arma metuere:nec quia mare & poſteri montes uiam fugæ prohibent:propterea ſalutis ſpacia deſperare:ſient enim uobis hæc quaſi campi dei prouidentia : &

pelagus conuertetur in terram. Cunq; hæc dixisset:ducebat eos ad mare egyptiis intuentibus. Erãt enim e diuerso positi:& labore persecutionis affecti:in crastinũ differre prælium utile fore credebant.Dum uero moyses peruenisset ad litus sumens uirgam rogabat deum: & auxiliatorẽ atque adiutorem inuocabat dicens.Neq; tu quidẽ ignoras quia effugere nobis mala p̃sentia:nec fortitudine:nec auxilio licet humano:sed tu præbe aliquod salutare exercitui:tua uolũtate egyptum relinquenti. Tuum est enim nos eripere:quia nunc omni spe & cõsilio desolati ad tua solius subsidia cõuolamus:& quicquid ex prouidentia tua nobis accesserit:quod nos ab egyptioꝝ ira liberare nunc possit inspicianus:uelociterq; tuam nobis ostende uirtutem:& populum desperatione ruentem in pesus:ad securitatem dignare & ad fiduciam pietatis perducere. Non enĩ in extraneis sumus:sed tuum quidem est mare:tuus est & mons qui nos circũdat:ita ut hic apiri te præcipiente:& mare conuerti possit in terrã. Valebimus etiam effugere p desertũ:sed tuæ placeat uirtuti hac etiam nos parte saluare.Talia siquidem cũ orasset:pcussit uirga mare.Quod repente percussione iciſum:& in se diuisum terram reliquit nudam:ut hæbreis uia esset & fuga. Moyses autem uidens ad destinationẽ dei & pelagus cessisse eis:ppriam terram primus intrauit: & hæbreos diuino itinere facto ꝓpter piculum p̃sentium hostiũ sequi se præcepit.Qui delectabantur in hoc:agebantq; deo gratias:ꝓpter salutem quæ per eũ ultra modum rõnis accesserat: quos iam nequaquã tardãtes:sed cũ festinatione pgentes:uelut sibi p̃sente deo:uesanos quidẽ egyptii primitus iudicabãt:& tãquã ad interminationẽ manifestæ mortis ĩtentos.Cũ uero uidissent eos illesos abire:nullũq; ĩpedimentũ eis nec difficultatẽ aliquã obuiare:psequi eos aggressi sunt:tãquã & illis pelagus ita quietũ existeret.Præordinantes ergo equos: ingrediebãt totus exercitus in mare.Hæbrei uero illis se armantibus atq; tardantibus:ad terrã contra positã puenerunt:sine aliqua passione illos effugientes: Quapropter illi audaciores effecti persequebantur: tanquam nec ipsi aliquid essent passuri:cum nescirent hæbreis proprie factam:& non esse cõmunẽ uiã Quæ utiq; pro salute periculum patientium fuisset ostensa:& non propter eos qui ad pditionem eorũ accedere festinabant.Dun ergo egyptioꝝ exercitus omnis in mare intrasset: rursũ effusum est:& descendens uentorum procella:omnes egyptios compræhẽdit:ymbresq; simul & tonitrua ualde grauissima e cælo descenderunt: choruscationesq; lampadantes:nihilq; fuit rerũ euenientium per iram dei ad perditionem hominum qui eis nimie tunc non accessit. Nox caliginosa insuper & fluctuosa appræhendit.Et isti quidem ita sunt perditi:ut nemo ex eis relinqueretur:hæbrei uero neq; retinere poterant gaudium ĩopinabilis suæ salutis:& hostium perditione firmissimæ libertatis:quando defecerunt qui eos seruire cogebant:deumq; sic aperte suum adiutorem inspiciebãt.Et illi quidem periculum ita effugientes insuper & inimicos punitos sic esse respicientes ut nulli unquam priorum hominum poterant reminisci: hymnum tota nocte dixerunt.Moyses aũt canticũ in deũ & laudẽ gratiarũq; actionem ꝓpiationis eius: exametro cõposuit.Ego itaq; ut iueni ĩ sacris libris ita hæc singula q̃q; tradidi.Nullus uero discredat uerbi miraculũ:si ãtiqs hoibus & malicia priuatus uia salutis licet p mare facta ẽ sine uolũtate dei: siue sponte reuelata:dũ & eis q cũ alexãdro rege macedõiæ fuerũt oli ãtiqtus resistẽtibus pãphilicũ mare diuisũ sit:& cũ aliud nõ esset iter trãsitũ pbuit eis:uolẽte deo p eũ destruere psaꝝ principatũ:hocq; cõsitenſ oẽs:q actus alexãdri cõscripserũt.De his itaq; sicut placuerit cuilibet estimet.Postea uero armis egyptioꝝ pfluctus uiolẽtia uẽtoꝝ allatis:exercitui hæbreoꝝ: moyses & hoc arbitratus dei pmissiõe factũ:ut neq; armis egerẽt:hæc exiit colligẽs:hæbreosq; his muniẽs: duxit eos p desertũ ad montẽ syna:illic imolatus deo: & p salute multitudis hæbreoꝝ ut dictũ fuerat munera redditurus in pace.

Aec continẽtur ĩ libro tertio Iosephi historiaꝝ antiqtatis iudaicæ Cap.I.
Quomodo moyses populum ex egypto sumens duxit ad montem syna:multo itinere fatigatum. Cap.ii.
Quomodo pugnãtes cum hæbreis amalechite & qui cũ eis erãt deuicti sunt:& israel prædam hostium perceperunt. Cap.iii
Quia socerꝝ suũ ietro moyses ad seuentẽtẽ ad montẽ syna libẽter excepit. Cap.iiii.
Quomodo persuasit ei: ut distribueret populum per millenarios:& centenarios qui prius inordinatus erat. Cap.v.
Quomodo hæc singula fecit moyses socero monente. Cap.vi.
Quomõ moyses ascendit ĩ syna montẽ:acceptasq; a deo leges:hæbreis dedit. Cap.vii.
De tabernaculo qd fecit moyses ĩ deserto ad honorẽ dei:ut tẽplũ esse uideret. Cap.viii.
De arca qualiter facta sit:in qua tabulas legis collocauit. Cap.ix.
De mẽsa ꝓpositionis:in q̃ omni septimana duodecim panes azimi ponebãt. Cap.x.

De candelabro aureo:& altari interiori & exteriori. Cap.xi.
Quæ sunt uestimẽta sacerdotum & pontificis. Cap.xii.
Quomõ aaron eligit i sacerdotẽ & quomõ moyses purificauerit tabernaculũ & sacerdotes: & quẽadmodũ de sedituantibus:& singulis diebus fuerit cõstitutũ. Cap.xiii.
Quia moyses procedens a monte syna cum populo:eduxit eum ad locum qui dicit eseroth:ubi murmurantibus filiis israel pro desiderio carnium dominus immisit coturnices:& de plaga quæ secuta est esum carnium. Cap.xiiii.
Quomodo ex inde moyses duxit populũ ad fines chananeoꝝ:unde miſit exploratores. xii. qui cõsiderarent eoꝝ regiones & ciuitates:qui reuersi post ꝙdragita dies:terroꝝ & metũ incusserũt filiis israel:quasi nõ possent expugnare chananeos:unde illi indespationẽ adducti cõsilio iito dẽ creuerunt redire i egyptũ:moyse & aaron interẽpto:quare iratus nõ eos sed filios eoꝝ terram re promissionis itraturos:ipsos aũt p.xl.annos i deserto prædixit eẽ morituros.

Incipit tertius liber ãtiquitatis iudaicæ.

Citur inopinabiliter hæbreos tali salutẽ donatos grauiter itẽꝝ cõtristabat:dum syna ducerẽt in montẽ:esseteꝙ regio ualde deserta:& necessariis alimẽtis egena:& aq difficilis:q nõ solũ ut ꝓbere aliq̃d hoibus indigebat sed etiã nec aliq̃ aialia ut aleret erat idonea.Est eni sterilis nullusꝙ nouus fructus ex ea ualet oriri. Per huiusmodi siqdẽ regionẽ necessarie ꝓpabãt quãdo ũde irẽt ad aliã nõ habebãt. Portabãt aũt aq ex locis iã trãsactis duce iubẽte:& ea expẽsa ad effodiẽdos puteos cũ labore ꝓpter terræ duriciã accedebant:& cũ inueniret erat inoptabilis:sed amara simul & parua. Hoc itaq; modo faciẽtes circa meridiana iter:uesperẽ uenerunt:in locũ quẽ ꝓpter aquæ maliciam mar nominauerunt. Amaritudo enim hæbraica lingua sic dicit.Ibi fatigati itineris uiolẽtia: indigẽtiaꝙ ciboꝝ qui eis defecerant omnino mãserunt.Erat ibi puteus ualde durus:qui nec sufficere quidẽ tanto exercitui poterat: paruã tamẽ eis consolationẽ ꝓbebat:q; in illis locis fuisset inuentus. Audierãt eni ab exploratoribus:quia nihil ãbulantes ulterius inuenirẽt.Illã siquidẽ aq̃ amara grauiter nõ solũ hoibus:sed etiã subiugalibus existebat.Videns itaq; moyses populũ in angustia cõstitutũ: & simul cãm cui cõsulari nõ poterat:neq; eni inimicus erat hostis: quatenus uim iferẽti de necessitate potuisset sua fortitudine resistere.Et dũ isto mõ eoꝝ deficeret uirtus:i fantũq; & mulieꝝ multitudo debilior:nihilq; ꝓdesset doctrina uerboꝝ: calamitatẽ oĩum suã moyses ꝓpriã faciebat.In unũ itaq; cõcurrebãt:eiq; cũcti istabãt:mulieres quidẽ ꝓ paruulis:uiri aũt ꝓ semetipsis ne eoꝝ utilitatem spẽneret:sed eoꝝ saluti quocũq; ordie ꝓuideret.Ad hoc ergo cõuersus ẽ:ut solũmõ deo supplicaret:ut aquã ex malicia plenti cõuerteret:eãq; illis potabilẽ cõdonaret.Et concedẽte deo tãtam grãm:sumẽs summitatẽ uirgæ quã in ꝑsenti gerebat diuisit ꝑ mediũ:& i longitudine ipsam icisionẽ faciẽs:deiceps iactauit in puteũ:satisfaciens hæbreis:eoq; deus eius oones audisset:& promisisset aquã se eis qualẽ cõcupiscerẽt ꝓbituꝝ:si tamẽ iussis eius nõ segniter sed ꝓmptissime ministrarẽt.Illis uero dicẽtibus qd uellet se facturos:si aq̃ cõuerteret i melius:iussit eos q iuuẽtute ualebãt haurire dicẽs:q; prius effusa plurima q̃ ultiã remaneret aqua possit eis eẽ potabilis. Illi qdẽ laudauerũt dictũ:& aqua frequẽtibus contusionibus exercitata:purgataq; facta ẽ potabilis.Hinc itaq; castrametati:uenerũt i helim:q; ꝓcul qdẽ bona uidebãt aspectu.Habebat eni palmaꝝ arbores.De ꝓximo aũt maligna cõprobabãt. Nã palmæ illæ septuagĩta nõ amplius erãt icrescibiles: nec multũ eminẽtes a terra:ꝓpter aquæ inopiã:quia dũ eẽt locus ois harenosus:neq; eis ex duo decim fontibus humectatio quedã:aut ad rigãdũ spes utilis hẽbat:sed dũ germinare nõ possent: steriles erãt indubitãter & paucæ.Cũq; ꝑ hãrent i discurrerẽt:nihil eis occurrebat: uel si paucum aquæ i manibus sumerent:iutile inueniebãt aq; cenosum. Fructũ uero ferre erãt ille arbores nimis iualide:ꝓpter aquæ ut dixi sterilitatẽ.Pro hac ergo causa culpabãt ducẽ:clamabãtq; suam esse miseriã:expimẽtũq; maloꝝ ꝑ eũ se pati dicebãt:triginta dieꝝ ambulãtes uiã. Quæcũq; eni portabãt cõsumpserãt:& nihil penitus inuenientes:erãt in despatione reꝝ cũctarũ. In ꝑsenti nãq; malo ãsum habẽtes & nõ recordãtes quanta eis fuissent a deo & mõysẽ uirtute sapientiaq; collata:irascebãt aduersus ducẽ:& lapidare eũ simul aggressi sunt:quasi ipse causa tãtæ calamitatis existeret.Ille uero ita multitudine prouocata:& contra eum amare commotã:de deo confidens: & coniciẽtia para prouidentiæ suæ:quam gerebat contra contribules suos: semetipsum dedit in medium:& conclamantes atque ad lapides manus habentibus:cum esset ille aspectu gratissimus:& ad loquendũ multitudinẽ suasibilis:mitigare cepit iras eoꝝ:neq; eis prioꝝ beneficioꝝ

obliuiõnem habere poſcebat: propter recordationẽ maloꝝ præſentiũ:nec quia nũc laborarent: ideo deberẽt perpetua dei munera ꝓicere:quoꝝ iã magna & inopinabilia meruiſſent.Sed ſperare potius etiã de præſenti anxietate ſe dei ꝓuidentia liberandos:qui eoꝝ uirtutẽ probare uellet; ſi haberent tolerantiam:& animo bono præcedẽtia retinerent. Quia ſi non ad illa bona ꝓpter præſentia mala reſpicerent:exercerentur in malis:& arguerentur non eſſe boni. Neq; circa patientiam:neq; circa priſcorum bonoꝝ memoriam:cum ita deum eiuſq; uolũtatem cõtemneret: ꝑ quam egyptũ reliquiſſent & ita circa eundẽ miniſtrum eius affecti eſſe uiderentur:cũ in nullo fuiſſet meritus de quibus dicẽdũ aut faciendũ dei mãdato iuberet. Enumerabat igitur oſa:quẽadmodũ ꝓempti fuiſſent egyptii qui eos cõtra domini cõpreſſerãt uolũtatẽ: & quẽadmodũ idẽ fluuius illis quidẽ ſanguineus eſſet;ipſis uero potabilis atq; dulcis: & quomodo per mare ne lõgius fugientes nouã uiam aggreſſi ipſi quidem ex illo ſaluati ſunt:inimici autẽ eoꝝ proꝓſus abſorpti: & quia dũ arma non haberent:etiã hoc eis deus abũde præbuerit:& alia quæcũq; ad pdẽdos inimicos:ipſoſq; ſaluandos neceſſaria fuiſſent:eis ultra ſpem uirtutis ſuæ more contulerit. Non ergo debetis inquit etiam in præſenti de eius ꝓuidentia deſpare:ſed ſine iracũdia ſuſtinere: & cogitare eius auxiliũ non quidem tardũ eſſe:ſed ideo nũc differri ut uos hac difficultate ꝓbet utiq; credentes deum nõ ꝑ defectũ eſſe ſegnẽ:ſed ꝑ expimento uirtutis ueſtræ & deſiderio liberatis:& cognoſcat utrũ & ciboꝝ iopiã:& ſterilitatẽ aquæ pro eo fortiter ferre poſſitis:an ſeruire potius eligatis:ſicut iumẽta dominãtibus ſibi:& eis qui ꝓpter miniſteriũ ſuũ hæc pinguiſſimæ uirtutæ conſueuerũt adiiciens ſup hæc:dicebat non ſe tantũ de ſua ſalute metuere: quãdo utiq; nihil mali pateret;ſi moriretur iniuſte:ſed potius ꝑ illis cogitare:ne ꝑ lapides quos mitterẽt ſup eũ deũ iudicarẽtur contemnere.Sic itaq; mitigauit illos:& ab ipetu lapidationis abſtinere fecit: & ad penitẽtiã ſceleris conuertit:dicens eos nõ hoc rationabiliter:ſed neceſſitate feciſſe:cogitauitq; oportere:ut ad diuinã ſupplicationẽ preceſq; ueniret.Et aſcẽdens quẽdam ſcopulũ:depoſcebat;ut queſtũ populo auferret deus:& eos ab inopia liberaret:in ipſo enim eſſe ſalutẽ ſuã:& ĩ nullo alio:atq; concederet ueniam *his quæ in præſenti fuerant neceſſitate populi geſta*:cũ generi hominum res opportunæ proueniẽtes:& difficile placeãt:& eius accuſatio ſit amica.Deus aũt: & prouiſuꝝ ſe cõpromiſit:& occaſiones eorum deſideriis præbituꝝ.Moyſes uero a deo hæc audiens deſcẽdit ad plebem.Illi cum uiderent eũ promiſſionibus letum;a meſticia ad hilaritatem conuerſi ſunt:ſteritq; ille in medio:ueniſſe ſe a deo dicens:& portare eis pro heſitationibus præſentibus libertatem.Et poſt paululum ortigiaꝝ alias ortigometraꝝ multitudo quas præcipue nutrit ſinus arabicus:tranſcenſo medio mari ſuperuolauit:& poſt laborem uolatus quaſi ad terrã requiẽ deſcendit inter hæbreos.Illi ergo tanq̃ alimentũ ſibi a deo collocatũ cõphendẽrunt eas. Tunc Moyſes ad oꝝones dei repente cõuerſus eſt:qui promiſſionis ſuæ compleuit auxilium.Mox autem poſt occaſionẽ cibi prioris:etiam ſecundũ eis deus emiſit. Extendẽte nanq; Moyſe manus ad orationẽ:ros deſcendit *ex aere*.Cũq; fuiſſet eius manibus illinitus, Moyſes arbitratus eſt etiã hoc ad cibũ eorum a deo fuiſſe collatum:guſtauitq;:& letus effectus:ignorante multitudine:ymbrem eẽ credente;& temporis eſſe pluuiarum quod agebatur.Ille docebat eos: ꝙ non ſecundum eorum opinionem ros e cælo deſcenderet:ſed ad ſalutem eorum cibũq; ueniſſet.Et cum guſtaret:fidem credendi præbebat eis.Illi uero imitantes ducẽ:delectabantur ĩ cibo. Melius enim dulcedinem & delectationem habebat ualdẽ ſuauẽ.Simile autem erat aromatibus ꝑcipuis:& magnitudo eius ſimilis ſemini coriãdri.Feſtinabãt quoq; ſinguli colligere uehemẽter. Quibus præcipiebatur:ut omnes exequo per dies ſingulos aſſarii mẽſuram colligerẽt:nec eſſet ille cibus in craſtinũ reliquẽdus:hocq; fiebat;ne debilibus colligendi difficultas exiſteret:uirtute ualentium:& hoc ad necem accederent. Qui tamen plus a præcepta menſura colligiſſent: nihil amplius quã labores habebant cum maius nihil illic q̃ aſſarium inuenirent: & quod remaneret in craſtinum:nulli utilitati proficeret;quando uermes illud & amaritudo conſumeret. Sic ergo erat ille cibus diuinus & inopinabilis:& huiuſmodi ultio fiebat ipſarum rerum priuationes ſeruantibus.Hactenus autem ſic rigatur ymbribus locus ille:ſicut etiam tunc a Moyſe præſtandũ diuinitas miſit hunc cibum. Vocant autem hæbrei hunc cibum mãna. Manna itaq; ĩterrogatio eſt ĩ noſtra lingua dicentis:quid eſt hoc. Illi igitur gaudium in his quæ eis fuerant cælitus miſſa celebrabãt.Quo cibo.xl.annis uſi ſunt:quanto tempore in deſerto fuerunt. Cum uero inde migraſſent;uenerunt ĩ raſidi;paſſi nouiſſimas pro intolerabili ſiti miſerias.Nam cum præcedentibus diebus paucam aquæ difficultatem habuiſſent: tunc omnino cõperientes terram ſmaquoſam:in malis erant:rurſuſq; iraſcebantur in ducem. Ille ergo paululum multitudinis impetum deuitans:dei conuertebatur ad præces rogans ut ſicut cibum eis indigentibus præbuit: ſic etiã potum daret;cum peteret eis gratiam cibi non exiſtente potu.Qui donum diu non diſtulit: ſed

præbiturum se moysi tantam aquæ multitudinem unde non posset sperare promisit: ut uirga percuteret petram quæ ibidem erat apposita & ex ea sumeret abundantiam rerum quibus egerent. Curabat enim ut neq; cum labore potius eis adesset. Hæc ergo moyses a deo sumens ueniebat ad populum. sustinentem & in eum conspicientem. uiderant nāq; iam eū de monte descendere. Cum uero uenisset: liberaturum eos etiam de hac necessitate dicebat deum: duraráq; salutem non speratam: & de petra eis fluuium manare promissum. Quibus obstupescentibus hunc audiū: si eis siti & itinere fatigatis necessitas ad hæc fieret: ut petrā incideret: moyses uirga percussit petram: illaq; scissa: aqua manauit copiosa & ualde perspicua. Illi igitur inopinabile factū mirati sunt. Quod cum uiderent: iam eis etiam ipsa sitis cupiditas est ablata: bibentibusq; dulcis & suauissimus erat potus: & quale donum esse deo donāte uideretur. Tunc ergo moysen mirati sunt: qui a deo sic fuerat honoratus: & sacrificia pro dei prouidentia collata sibimet ipendebat. Declarat autem scriptura in templo reposita: eo q; deus prædixerit moysi aquam hoc modo de petra manaturam.

Cap. II.

Vm uero hæbreorum nomē iam ualde ubiq; diuulgaretur: & de his sermo crescere: in timore nō paruo prouinciales erant: & mittentes legatos adinuicem solatia deposcebant. ut simul uiros illos interimere niterentur. Erant autem in hoc instantes; qui gobothe petrā inhabitant. Qui uocātur quidē amalechite: pugnatores autē maxīmi illarum tunc gentium existebant. Quorum quinq; reges inuicem semetipsos: & circūhabitantes ad bella contra hæbreos rogabāt dicentes exercitum alienū & egyptiorum seruitia fugientem: sibi inuasiones inferre: nec bonum sibi fore si tale factū despicerent: sed ut antequam eorum fortitudo ad maiorem tenderet potestatem: & ipsi magis pugnare inciperent confidentes: eo q; illis nullus resisteret: destruendos eos esse cautissimum atq; sapientissimū edicebāt. Et pœnā etiā de deserto & actibus quos illic gesserāt exigendā: q; non ita possit euenire: cū ciuitatibus atq; bonis eoꝝ manus inuicerent. Alii ergo inchoantem inimicorum uirtutē mollire & deiicere optimum esse: magisq; iam proficientem ꝓhibere credebant. Alii uero hoc supfluū putabāt. Alii nullā occasionem eis aduersus se fieri permittebāt. Hæc & his similia per multas prouincias adinuicē legationibus agitantes: deliberauerant aduersus hæbreos bella suscipere. Moyses itaq; cum nihil belli speraret. hesitationem & turbam habuit repente prouincialium: & ad congressionem iam præparatam: subitaq; pericula hæbreorum multitudinem perturbabant: quia licet omnium rerum haberent inopiam: petiorem tamen necessitatem pugnandi cum hominibus qui essent rebus omnibus bene conditi putabant. Moyses autem consolari cepit eosq; confidere deposcebat: decretoq; dei credere quō sepe fuerant liberati. Et quia debellarent eos etiam qui eorum hostes existerent: arbitrari exercitum quidem multum & omnibus armis instructum: sed pecunias: alimenta: aliasq; res in quibus solent homines confisi pugnare: in auxilio diuino consistere: & sibi per deum omnia hæc adesse. Inimicorum uero manum paruam: inertem: debilem: tanquam nō fuerint quæ istos habere constaret: deo uolēte facile superari. Scire autem eos oportere dicebat: qualis eorum auxiliator fuisset in multis iam experimentis & grauioribus. Et quia in præsenti quidem bello haberent laborem aduersus homines: cum uero fuerat eis suis & famis inopia: & i montibus atq; mari periculum: ubi fugam inuenire nō poterant: hæc omnia diuino solatio deuicissent. Ergo rogabat eos promptiores esse: tanquam omnium rerum facultas eis esset: ita ut hostibus preualerent. Et moyses quidē populum huiusmodi uerbis exacuens: ad prælium cōuocauit tribuū principes. Et postea singulos adinuicem. Iuuenes quidē exorabat sentoribus obedire. Illos autē ut uerba ducis audirent. Erant aūt eoꝝ aiæ in piculo cōstitutæ: & ad præsentia ꝓparatæ sperabantq; aliquādo a malis huiusmodi liberari. Iubebāt quoq; moysen: ut ad bella ꝓperet neq; tardaret: ne dilatio eoꝝ fiduciā ꝓpediret. Ille uero ex multitudine pugnacē eligens iuuentutē: sup eos instituit iesum naue filium de tribu effraim: ualde rōbustū: & labores tolerare fortissimū: ad cogitandū similis & loquendū nimis idoneū qui nosset decēter deū & moysen colere doctorē pietate: esseq; apud hæbreos aptus. Paucos uero circa aquā cōstituit. Plurimos aūt totius exercitus circa infantū mulierūq; custodiā: & tota nocte erāt ꝓpati: quæcūq; fecerāt arma sumētes: & duces ꝓprios irendētes: tanq; plū aggressuri dū eis ꝓcipent. Inuigilabat aūt & moyses iesum docendo: quemadmodū exercitū collocaret. Incipiente uero die iā pandi: rursus poscebat iesum: ne minor iueniret in ope q; circa eū spes eēt uniuersoꝝ: gloriā ꝑsentis militiæ i futuris natiōibus possessurus. Hæbreoꝝ uero nobilissimos seorsū rogabat: cūctaq; piter multitudinē exhortabat armatā. Et ille qdē cū ita constituisset exercitū sermonibus & operꝝ ꝓparatiōibus: discessit ad montē: deoq; similis & iesum credidit expeditū. Miscebant itaq; hostes: & i manibus erat bellū: fiduciaq; & uiribus utebant in iuicē. Deiq; donec moyses manus extendebat ad cælū: hæbrei cōprimebāt

amalechitas. Cúq; laboré ex defectu manuũ moyſes ferre nõ poſſet:qa quotiés manus depone-
bat:totiés hæbreos pdere cõtigebat:iuſſit fratré aarõ & ſorores marie uirú noie Vir ſibi aſſiſte-
re:eiuſq; manus útroq; latere cõtinere:& adiuuãtes eũ nõ pmitterẽt laborare. Quo facto hæbrei
amalechitas fortiter deuicerũt:& oẽs iteriſſent útiq; niſi nocte ſupueniẽte:populus receſſiſſet a
cæde. Victoriã quoq; optimã atq; pfectã noſtri habuere maiores: inferentesq; ſibi bellũ uicerũt:
& circũhabitantes deterruerunt:abũdantiáq; potiti ſunt magnorũq; bonoꝝ quæ ſuis laboribus
habuerũt. Deuincẽtes náq; exercitũ hoſtiũ:maximas diuitias & publice & priuatim poſſiderũt
omnes:cũ primitus etiã alimẽtis neceſſariis indigerent. Fuit aũt eis nõ ſolũ in præſenti:ſed etiã i
futuro bonoꝝ cã huius quã prædiximus pugnæ pfectio. Nõ tãtũmodo enĩ corpa hoſtiũ ſeruitio
ſubdiderũt:ſed etiã mẽtes:& cũctis circũhabitãtibus poſt illoꝝ deuictionẽ affuere terribiles:eiſ-
que diuiciaꝝ maximũ culmẽ adiectũ eſt. Nam fugiẽtes ĩimici:magnã copiã argẽti ſimilis & auri
reliquerũt ĩ caſtris:& paſa erea qbus ad ueſcẽdũ utebãt multáq; & iſignẽ abũdantiã utrarũq; reꝝ
id eſt ornamẽtoꝝ textiliũ pariter & armoꝝ:& alioꝝ q̃ pparabant ad præliũ: diuerſáq; iumẽta:&
qcũq; moris eſt ſequi iter agẽtẽ exercitũ:prudẽtiaq; repleti ſunt hæbrei ope fortitudĩs:& multũ
deſideriũ uirtutis erat in eis. Semp enĩ laboribus iſiſtebãt:oĩa ſe cape iudicantes. Huius ergo bel-
li hic extitit finis. Poſtea uero moyſes exuebat mortuos hoſtiũ:& arma fugiẽtium colligebat: &
hæc uiris pugnatoribus exhibebat:ducẽq; militiæ ieſum præcõiis attollebat: exercitu teſtificãte
cũ cta quæ geſſerat. Nemo ergo hæbreoꝝ mortuus eſt:hoſtiũ uero tanti:quantos neq; numero
cõpræhendi poſſibile eſt. Pro gratiaꝝ uero actione Moyſes ſacrificãs:altare cõſtruit: qđ dei uicto-
riã noſauit:,pphetauitq; oẽs fore pituros amalechitas:nihilq; eoꝝ ĩ futuro reliquẽdũ:eo q̃ cõtra
hæbreos in ſolitudine dimicaſſent:& nequaq̃ poſitis ĩ calamitatibus pepciſſent. Tunc exercitũ
feſſũ:cõuiuioꝝ opulẽtia reparauit. Hoc ergo bello cõtra hoſtes ſuos poſt egreſſus ex egypto pri
mitus ita pugnauerũt. Cũ uero pacificas poſt uictoriã Moyſes hoſtias obtuliſſet:feciſſetq; non
paucis diebus hæbreos ceſſare poſt pugnã:,pduxit ordinatũ exercitũ:multa náq; eis iã copia erat
armoꝝ. Et ,pcedens pauliſp tribus mẽſibus poſtq̃ mouit ex egypto:uenit ad montẽ ſyna:ubi ei
circa rubũ multas uiſiones factas fuiſſe prædiximus. Cap.III.

Vi raguel ſocer audiẽs eius fœlicitatẽ:libẽter occurrit. Et moyſes excipiẽs cum eo ſe-
phorã uxorẽ ſuã & filios:delectatus aduẽtu eius:facto ſacrificio epulas copioſiſſimas
populo miniſtrabat iuxta rubũ q̃ flãmas euaſerat:& multitudo quoq; p cognationes
epulis ueſcebat. Aaron aũt ſumens raguel & qui cũ eo erãt: hymnos canebãt in deũ:
qui eius ſalutis & libertatis & egreſſiõis auctor extiterat. Simulq; laudabãt ducẽ:q̃ſi eius uirtute
cũcta eis ,pſpera cõtigiſſent. Et raguel quidẽ preconia multa plebis apud moyſen de eoꝝ fortitu
dine dixit:quia ,p cunctoꝝ ſalute ſic laboraueriṅt uniuerſi. Cap.IIII.

Einde uidẽs raguel moyſen in reꝝ multitudine cõſtitutũ:cũctis ad eũ euntibus ut li
tes decideret poſtulãtibus:& tantũmodo ſe iuſtitiã ĩperrare credẽtibus:ſi ille eis arbi-
ter iudicaret:eis enĩ q̃ uincebãt leuius eſſe pdere uidebat ,p iuſtitiã moyſeos:q̃ uicto-
res ſentẽtiã cuiuſlibet auaricia ſuſtinere:tũc eq̃dẽ tacuit nolẽs ĩpedire uolẽtibus du-
cis uti uirtute. Cũ uero qeuiſſet a turba:ſumẽs eũ ſolũ ſeorſũ:dicebatq; eũ oporteret facere:cõſi-
liũq; dabat quatenus minoré qdem rerũ curã aliis cõmitteret. De maioribus aũt & ſalute plebis
ipſe tantũmodo ,puideret. Nã ad iudicãdum etiã alios hæbreoꝝ dignos iueniri dicebat:cogitare
uero ,p ſalute tãtoꝝ nõ quéquã aliũ niſi moyſen poſſe ſolũmodo. Sciẽs ĩq; uirtutẽ tuã & qualis
fueris ĩ miniſterio dei ad ſaluãdũ populũ:reꝝ arbitriũ cõmitte aliis examinãdũ. Tu uero ad ſolũ
dei miniſteriũ retine temetipſũ:in cogitãdo & reqrẽdo quẽadmodũ populũ ab hac poſſis ſopia
liberare. Meis ergo conſiliis utere de rebus humanis:& exercitũ pfecte diſpone p dena milia ui-
ros:deĩde p mille:ita poſt hæc diuides eos p quígentos:& rurſus in centũ:deĩde q̃quagenos:&
iudices cõſtituẽs ſup eos. Qui p trigĩta rurſum diuiſi:p uicenos & denos hẽbunt ,pprios iudices:
eoꝝ negocia finiẽtes. Sit aũt aliq̃s ſup iſtos unus:uocabulũ a pricipio numeri ſumẽs. Et hi ſiqdẽ
ſint approbati ex oĩ plebe:boni & iuſti:q̃ diuerſis rebus iudicent eos:& ſi quid é ſupra & maius:
ad maiores ueniat dignitates:qđ uero etiã apud eos difficile fuerit:hoc deducat ad te. Sic enim
fiet utrunq;:quatenus & hæbrei iuſtitiã ĩpetrare mereanṫ:& tu ſoli deo miniſtrãdo facias eum
exercitui eſſe ,ppitium.

Cap.V.

Aec aũt monẽte raguel:moyſes libenter excepit:& ſecũdum eiuſmodi dictũ fecit:nõ
celans cõſiliũ eius:nec ſuam faciẽs illius ſuaſionẽ:ſed inuẽtorẽ huius rei omni populo
manifeſtãs. Nã ĩ libris ſuis raguelẽ cõſcripſit iuentorẽ predictæ rei:optimũ eſſe cre-
dẽs uroibus notã faceret ueritatẽ:licet ei ſoli potuiſſent p̃bere gloriã: q̃ ab alio ſunt

iuncta. Factū est itaq; quatenus uirtus moysi potuisset etiā ex hac uolūtate cognosci. Sed de his q dē oportune i scriptura alia declarabimus. Moyses uero cōuocata multitudie: ipse qdē ad mōtē syna itq; se esse dicebat: tanq; cū deo mānsurus: & aliqd ab eo utile ꝓpiēs: ad eos sit remeaturus: illos uero precepit iuxta montē tabernacula sua ponere: & uicinitatē dei tenere.

Cap. VI.

Hec cū dixisset ascēdebat i mōtē syna: q excellētissimus ē i illis regiōibus: & ꝓp altitudinē magnitudis suæ & scopulo; ꝑceritate: nō solū hoibus iaccessibilis: sed ēt qui uideri sine aspectus labore nō possit. Et cū sermo esset circa eū deū hitare: terribilis oibus & inadibilis erat uniuersis hæbreis. Siquidē secūdū moysi mādata tabernacula mutauerūt: & radicē mōtis apprehēderūt: eleuātes manus suas ad deū: tāq; cū ꝓmissiōe bono; q eis ꝓmiserat moyses reuerteret a deo: & festiuitatē celebrātes sustinebāt ducē: purgātes semetipsos alia purgatiōe: nec nō & a coitu mulie; tribus diebus sicut eis ipse prædixerat abstinētes: rogabāt deū ut placide suscipet moysen: & dona præparet qbus decetero uiuer bene possint. Vtebāt ergo cōiuuis opulētis: & ornāmēto decēter cū cōiugibus & filiis abstinebāt: & duobus quidē diebus erāt i epulis constituti. Tertia uero die ātequā sol oriret: nubes opuit cūctū hæbreo; exercitū: & locū ubi tabernacula fixerāt oēm circūdedit: & fulgura facta sūt uētiq; uhemētes pluuiā nimiā cōcitātes undiq; ferebā tur: & choruscatiōes erāt uidētibus ualde terribiles: & fulgura crebro dimissa: dei ꝑcutiā oibus idicabāt. Et de his qdē unusq;sq; legētiū sapiat ut uoluerit: mihi uero necessitas ē hæc referre sicut i sacris libris scripta sūt. Hæbreos itaq; ea q uisa fuerāt: & clāgor auribus redditus ualde terrebat: etiā sermo quo ferebat quia deus habitaret i mōte: retinebātq; semetipsos i tabernaculis suis afflicti. Sed et moysen ira dei pisse putabāt: & de ipso similia sustinebat. Cū uero ita cōsisterēt: apparuit Moyses letus & nimis exultās: qui & fortitudinē eis abstulit: & de futuro meliora ꝓmisit: serenusq; repēte aer & prius qui ātē paululū fuerat cōturbatus: moyse aduenīēte reuersus ē. Igit inter hæc cōuocabat populū i ecclesiā: ut audirēt q dixisset deus. Quibus collectis: stās i excelsiori loco unde eū oēs audirent ait ad hæbreos: Deus equidē sicut & prius ꝓpicius me susceꝑit: uitāq; uobis ꝓmittēs fœlicē: & cōuersatiōis ornatū: etiā nūc ipse assistet i exercitu. Eū siqdē & opa q ꝓp illū nobis sūt facta cōsiderātes nō despiciatis ea q dicūt: nec me q hæc dico respiciētes: nec quia p me lingua hūana deus uobis loqt attēdatis: sed uirtutē eius cōsiderate: & magnitudinē eius excellētiæ quoq; cognoscetis: & quō ꝓ utilitate cūctoq; ad me loqui dignatus ē. Nō enī me respiciatis moysen amarami filiū & iochabel: sed eū q nilū ꝓ uobis cōuerti fecit i sāguinē: uariisq; plagis domuit egyptio; astuciā q ꝓ mare iter nobis ostēdit: quiq; cibū de cælo fecit hesitātibus aduenire: q potū de petra estuātibus manare fecit: ꝓ quē adā de fructibus terræ marisq; comedit: ꝓ qué noe ex ymbribus est ereptus: ꝓ quē abraā ꝓgenitor noster obtinuit terrā chanaā: ꝓ quē Ysaac de senioribus parētibus ē editus: ꝓ quē Iacob. xii. filio; uirtutibus ē ornatus: ꝓ quē Ioseph ptātis egyptiorū dominus ē factus: ille uobis me iterꝑte hæc dignat uerba ꝓferre. Fiāt itaq; uobis amabiliora: quā uxores & filii. Fœlicē nāq; hēbitis uitā ista seruātes: terrāq; eritis potituri fructiferā sine fluctibus maris: & ꝑle filio; naturaliter nascēdo;: & hostibus ualde terribiles. Ad dei nāq; ego uenies uultū: icorruptæ uocis auditor effectus sū: ille ꝓ uro genitore alias genere ꝑ eius ē eternitate sollicitus. Cūq; hæc dixisset: eduxit populū cū mulieribus & infantibus: ut deū ipsum sibi loquēte de rebus agendis audirent ne uilior uideretur dictorum uirtus ad aures eorū humana lingua ꝓueniens. Omnesq; audiebāt uocē ex alto uenientē ad uniuersos: ita ut nullū effugeret. Et uerba quidē quæ Moyses in duabus tabulis dereliquit: fas nobis nō est secundū unūquēq; sermonem aperte depromere: uirtutes aūt eo; insinuabimus. Docet itaq; nos primus sermo: quia deus est unus & hic solummodo est colendus. Secundus autem iubet: nullius animalis factam imaginem penitus adorandam. Tertius: ut per deū in nulla re debeat aliquis frustra iurare. Quartus: ut seruandæ sint septimanæ: & ab omni opere cessandum. Quintus: parētes honorandos. Sextus: abstinendum a cæde. Septimus: non adulterandum. Octauus: furtum non faciendum. Nonus: falsum testimonium non dicendum. Decimus autem: nullius alieni rei habendā esse cōcupiscentiam. Et plebs quidem cum hæc audisset præcipientem ipsum de rebus quibus moyses fuerat locutus: gaudens in his quæ prædicta sunt: a congregatione discessit. Succedentibus aūt diebus aduenientes ad tabernaculum: poscebat ab eo etiam leges sibi a deo debere proferri. Ille uero & istas posuit: & de omnibus quocunque modo gerendā forent reliquis temporibus singula designauit: quorum memoriam opportuno tempore ero facturus. Plurimas autem leget i alia scripura disponā seorsum de ipsis expositurus. Igit cū circa eos ita res agerent: moyses ite; i mōtē syna cōscendit prædicēs hæbreis: eisq; uidētibus ascendebat. Cūq; illic tardaret: quoniā. xl. diebus eis absuit: timor inuasit hæbreos: ne moyses aliqd ptulisset: & iter mala diuersa nihil eos sic

affligebat:quã q̃ putarent ſe p̃didiſſe ducẽ.Erat enĩ tumultus inter hoſtes: aliis quidẽ dicẽtibus eum piſſe in beſtias incidentẽ & maxie illi hæc dicebãt:qui circa eũ odiũ habere uidebantur:alii uero ad deũ eum ſeceſſiſſe narrabãt. Prudẽtes aũt & nihil hoꝝ quæ dicebant a populo pro ſua delectatiõe alias dilectiõe ſuſcipiẽtes:ſed & beſtiis ícidentẽ piſſe humanũ putãtes:aut certo a deo tranſlatũ pp uirtutẽ ꝓpriã ueriſimile iudicantes: minus quidẽ hæc ferre ratio faciebat: ſed p̃ſule ſe deſolatos arbitrant:atq̃ tutore qualẽ aliũ habere nõ poſſent:uehemẽter affligebãt: & neq̃ opinari poterãt ĩ tanta mora uiro bono qd accidiſſet:neq̃ ſine triſticia aut deiectione degere præualebãt:exercitũ uero nequaq̃ ꝓmouere cõfidebãt cũ moyſes eos p̃dixiſſet ibidẽ ſuſtinere.Cũq̃ iam q̃draginta trãſiſſent dies:totidẽq̃ noctes:moyſes aſtitit:nullo cibo hoſibus cõſueto participatus:& gaudio apparẽs : totũ cõpleuit exercitũ: ꝓuidentiãq̃ dei quã circa eos haberet expoſuit:ſimul & ordinẽ ſecundũ quẽ uiuẽtes eẽnt habituri fœlicitatẽ:dicẽs oſtenſum ſibi p hos dies & tabernaculũ:q̃le ſibi deus uellet fieri quo deſcendẽs ad eos ipſe ueniret:ut etiam migrãtes ex inde illud portarent:& nequaq̃ ad montẽ ſyna egerẽt aſcẽdere:quãdo ad eos ipſe deſcenderet deus:ut eoꝝ adeſſet oratiõibus.Fiat íquit tabernaculũ méſuris & opibus quæ ipſe mõſtrauit:uobis utiq̃ ad hoc opus íſegniter accedẽtibus.Et cũ hoc dixiſſet:duas tabulas oſtẽdit eis:habẽtes ſcripta illa decẽ p̃cepta:in utraq̃ q̃na. Erãt ĩ ea íſcriptio manus dei. Illi uero gaudẽtes in his quæ uidebãt & audiebãt a principe:quo poſſent eũ laudare ſtudii ſui munificentia nõ ceſſabãt:ſed deferebãt argentũ & aurũ:ſimul & es:lignaq̃ & magnã ualdẽ materiã:q̃ neq̃q̃ potuiſſet putredine uiolari:caprarũq̃ pilos:& ouiũ pelles:alias quidẽ hiacinto:alias uero coccino: alias purpureo flore tinctas: alias albũ colorẽ p̃bentes:lanaſq̃ p̃dictis fucatas coloribus & linũ byſſinũ:lapideſq̃ íſertos auro: q̃bus hoſtes ornamẽti gratia ſolent uti: pecudũq̃ multitudinẽ offerebant piter. Ex tali nãq̃ materia tabernaculũ fabricatũ eſt: quod migratũ:& p loca diuerſa deuectũ:nihil differebat a tẽplo. His itaq̃ a ſingulis cũ magno ſtudio oblatis:ſupra modũ uniuſcuiuſq̃ uirtutis: atq̃ donatis architecto:mãdato dei in his conſtituuntur operibus: quos populus elegerat ſibi poteſtate collata quoꝝ noía hæc ſunt:quæ ſacris inſcripta libris ſueniũtur. Beſeleel uri filius de tribu iuda:& mariæ ſororis moyſi:& heliphas iſamach filius de tribu dan.Et populus ſiquidẽ tanto ſtudio ĩ cunctis rebus obediebat:ut etiã moyſes eos ſuſpẽderet:dicẽs ſufficere ea q̃ data fuiſſent.Hoc etiã artifices iam p̃dixerant abũdare.Accedebãt ergo ad opus tabernaculi faciendũ: & moyſes eos ſingulã quãq̃ menſurã ſecundũ oſtenſiones dei ſimul & magnitudinẽ: quãtaq̃ oporteret fieri uaſa ſacrificiis miniſtratura diuinis edocebat. Mulieres aũt largitatẽ ſuã circa ſacra uelamina: & circa alia quæcũq̃ huiuſmõi opibus erãt neceſſaria: pp deum ĩ ornamento & p̃ciosis lapidibus offerebant.Omnibus itaq̃ in p̃parationẽ iã cõſtitutis.auro:argẽto:& ere & textilibus rebus: prædicẽs feſtiuitatẽ moyſes:& ſacrificia ꝓ uniuſcuiuſq̃ uirtute facienda:ad inſtituendũ tabernaculi opus acceſſit:& atriũ prius menſus eſt ita.

Cap. VII.

Atitudinẽ quidẽ q̃nquaginta cubitoꝝ centũ uero longitudinẽ: tabulaſq̃ ad inſtar colũnarum ſtatuit ereas q̃nq̃ cubitoꝝ habẽtes altitudinẽ: in utroq̃ latere tabernaculi .xx. p longum: per latũ uero .x. Anuli tabulis ſingulis inerant:& capita tabulaꝝ argentea.Baſes aũt deauratæ & celatæ per circuitũ:& in terra cõfixæ: ptingebãtq̃ funes ab anulis ducti uſq̃ ad capita clauoꝝ eneoꝝ qui erant magnitudine cubiti:& p ſingulas tabulas in terrã ualide poſiti:ut ex uiolentia uentoꝝ tabernaculũ ímobile cuſtodirent.Cortina uero molliſſima ex byſſo per oía undiq̃ pẽdebat a capite tabulaꝝ deſcendẽs ad baſem uſq̃ cõcluſa alias diffuſa:& cõcludens oẽm per circuitũ locũ:ut nihil a piete differre uideret.Sic itaq̃ habuerũt tria latera atrii per circuitũ: quarũ uero latus fuit q̃nquaginta cubitoꝝ:qd frons erat totius opis:ubi .xx. quidẽ cubiti erant aperti:q̃ttuor habẽtes tabulas in modũ portaꝝ:oẽſq̃ opere argenti factas p̃ter baſes erãtq̃ eneæ Ex utroq̃ enĩ latere portaꝝ ternæ erãt tabulæ cõſtitutæ:& pp portaꝝ fortitudinẽ incaſtratæ:& per eas cortina byſſina circũibat.Et cũ eẽnt portæ .xx. cubitoꝝ longitudíe: altitudíe uero q̃nq̃: uelum in eis erat ex purpura:& cocco:hiacinto:& byſſo factũ multis floribus & uariis:exceptis animaliũ figuris ornatũ. Intra ianuas aũt aſperſoriũ erat eneũ:ſimilẽ habẽs baſem: ex quo ſacerdotibus manus diluere:pedeſq̃ p̃fundere moris erat: & ambitus quidem atrii erat ornatus hoc modo. Tabernaculũ aũt ſtatuit in medio eius loco cõuerſum ad orientẽ:ut mox cũ ſol oriretur: in eũ radios ſuos emitteret.Cuius longitudo quidẽ .xxx. cubitoꝝ erat: latitudo uero .x. cubitorũ habebat ſpaciũ:& alter quidẽ paries erat auſtralis:alter uero cõuerſus ad aquilonẽ:poſtergũ uero eius relinquebat occaſus:cuius altitudinẽ tantã oportebat aſcendere:quantam latitudinem eſſe conſtabat.Erantque tabulæ ex ligno:ex utroq̃ latere .xx. cubitorum ſcemate quadrangulo factæ latitudine quidẽ unius & dimidii cubiti: altitudine uero quattuor digitorum. Laminæ autem factæ ex auro erant per interiorem exterioremq̃ partem:quibũs ſingulis tabulis erant eardines

bini immissi per duas bases quæ erant argenteæ & in suis foraminibus tabulæ cardines susci-
piebant. Parietis uero occidentalis tabulæ sex erant quidem alterutris omnes perfectissime copu
latæ: ut aptissime his cõpaginatis: unus esse paries esse uideretur: intrinsecus & extrinsecus deau-
rate. Ex lateribus aũt erant tabulæ numero .xx. quarũ latitudo habebat mẽsuram unius & dimi-
dii cubiti: altitudo tertiam partem palmæ: & ita .xxx. cubitos adiplebant. Posterioris uero pari-
tis .viii. cubitos sex tabulæ faciebãt: quibus coniũctæ sunt aliæ dũæ tabulæ ex medio cubitõ fa-
ctæ: quas angulares posuerunt ad instar maiorũ tabularũ. Singulæ uero tabulæ anulos habebant
aureos per exteriores partes eminentes: uelut quibusdam radicibus confixos per ordinẽ: adinui-
cem per circuitum respicientes: & per eos deaurati uectes imissit: unoquoq; habente magnitudi-
nem cubitorũ .v. eranteq; ad coniũctionẽ tabularũ: intrabatq; caput uectis uniuscuiusq; in alio ue
ctis capite: ueluti in modũ cocleæ alias conchæ: & postergum parietum in lõgitudine positorum
unus erat ordo: per tabulas omnes uadens: quo per uncinos utriusq; parietis latera cõtinebãtur
incastrationibus factis & immissis adinuicem. Quod propterea sic exquisitum est: ut neq; a uentis
moueretur: neq; alia causa tabernaculum conturbaret: sed immobile secura quiete seruaretur. In-
trinsecus aũt longitudinẽ eius tripartite diuisit: id est decẽ cubitos ad interiorem partẽ pro futu-
ros distribuit. Quibus dimensis: in medio quattuor tabulas similiter operatas statuit pallulum
abinuicem disiunctas ab alterutris quæ separent .x. cubitos a reliquis .xx. & qd interius erat eorũ
aditus uocabatur: reliquũ uero tabernaculũ sacerdotum erat. Hanc itaq; tabernaculi dimẽsionẽ
ad instar rei naturæ constituit. Tertia siquidẽ pars eius quæ erat intra quattuor tabulas: quæ sa-
cerdotibus intransgressibilis uidebatur: uelut cælum dei erat reliqui uero .xx. cubiti sicut terra &
mare gressibilis est hominibus: ita solis sacerdotibus adiacebat. Per frontem uero unde ingressus
erat factus: columnæ stabant ex auro factæ: & eneis basibus superpositæ numero .v. Tegebatur
autem tabernaculum cortina ex bissino & purpureo: & iacintino: & coccineo coloribus facta. Et
cortina quidem prima cubitorũ erat .x. & undiq; eas tabulas obtegebat: quæ diuidentes templũ:
introitum interius habebant: & hoc erat quod faciebat: ut a nullo uideretur. Et omne quidem
templum sanctum uocabatur: quod uero erat interius & iacessibile: ultra quattuor tabulas san
ctum dei. Cortina aũtem erat speciosa: quasi floribus uniuersis de terra germinantibus uariata:
aliisq; oĩbus itexta quæcũq; pter aialiũ formas poterant exornare picturis. Alia uero huic & ma-
gnitudie: & textu & colore uicina .v. colũnas i ingressu positas obtegebat: ab ãgulo sũmitatis uni-
uscuiusq; colũnæ cortina: anulis cõtinẽtibus usq; ad medietatẽ colũnæ depositã. Reliquũ uero
ingressus erat sacerdotibus accedentibus: sup q̃ linea erat alia cortina eiusdẽ magnitudis: funibus
eã per anulos ducẽtibus ac retrahẽtibus: ut tegeret oĩa: & impediret aspectum intuendi sacrifica
& maxime in diebus insignibus. Nam & in reliquis diebus: & præcipue quando uideretur nubi-
lum: textus eius tegminis fortis erat: & laborem facilem sustinebat. Vnde permansit ista consue-
tudo etiãm edificantibus nobis templum: quatenus uelum huiusmodi in ingressu appendatur.
Decem uero aliæ cortinæ erant singulæ latitudine cubitorũ quattuor: longitudine uero octo: &
xx. aureos habentes uncios: ad copulandum alterutris uncinis & anulis: ut cõiunctæ simul: unã
uiderentur efficere. Quæ extensæ: templum & quod erat desuper obtegebant: & parietes a late-
ribus & a tergo stantes a terra uno pede suspense. Eiusdem uero latitudinis & aliæ cortinæ una
plus numero .i. xi. erant: longitudine tamen excellentes. Erant enim iste .xxx. pedum: textæ uero
de pellibus: sicut illæ de lana: similes omnes sigillata uarietate contextæ erant usq; ad terram teg-
mine suo diffusæ: ad instar thalami culmen uelaminis exhibẽtes: una cortina ante frontẽ pen-
dente. Vndecima nanq; cortina ad hoc erat assumpta: aliæ super has ex pellibus factæ: p tegmi-
ne & adiutorio desuper erant impositæ: propter estum: aut imbrium certæ diffusionem. Multos
itaq; stupor habebat inspicientes a longe: nam colorem eius in nullo differre putabant cælo. Hæ
uero ex pilis & pellibus factæ pendebant: sicut illud uelum portarum: & estuum pariter & im-
brium iniuriis repugnantes. Hoc ergo modo tabernaculum constitutum est.

Capitulum, VIII.

Acta est autem & arca deo ex lignis natura fortissimis: & quæ neq; aquam putredi-
nem sustinerent: quæ hæbraica lingua uocantur heron. Cuius constructio erat hu-
iusmodi: longitudinis quidem .v. cubitorũ: latitudinis triũ ex auro purissimo. Intrin-
secus aũt & extrinsecus sic regebatur: ut eius ligna celarent & aureis cardinibus tegmen
cõpaginatũ habuit ualde mirabile: & undiq; simul eq̃le: nullaq; pars eius cõpaginationẽ poterat
uiolare. Per utrũq; uero latus longitudinis eius anuli erant aurei bini: totũ lignũ penetrates: & p
eos uectes deaurati immissibiles per utrunq; latus: ut quotiens opus esset per eos arca moueretur.
Non enim in uehiculo: sed a sacerdotibus portabatur. Super tegmen uero eius erãt figurationes

duæ:quas hæbrei cherubin appellant. Sunt enim anſalia uolatilem habentia figurā: quæ a nullo hominum eſt inſpecta. Hæc dixit moyſes ſe uidiſſe in dei ſede figurata. In hac ergo arca duas tabulas recōdidit:in quibus fuerant decem uerba conſcripta:quina quidē p ſingulas tabulas binas: ſemis aūt p unāquāq; paginulā:& has in aditu collocauit. Cap. VIIII.

N templō uero méſam poſuit proxime uelut delfigam alias deificā:habentē longitudinem duos cubitos:latitudiné uero unū:& altitudiné trium palmoꝝ. Erant aūt pedes eius ex medietate inferioris partis:facti per circuitū rotundi & tornatiles:qd uero ad ſuperiora tendebat:quadráguli operis erat:habebatq; per circuitū uniuſcuiuſq; lateris labium exornatum:uelut quattuor digitis alto ligno circūeuntem ſuperioré & inferiorem eius corporis partē: & per ſingulos eius pedes ſuperius labio erat anuli:per quos uectes deaurati mittebantur in ligno qd eminebat. Sinum enī habebant:ubi anuli erant cōmiſſi:& his per uiam portabatur. *Ponebatur aūt in tēplo ad aquilonē conuerſa:nō longe ab aditu:& .xii. panes azimos* in ea ponebant:ſenos per partes mundos ualde:ex farina duoꝝ aſſariorum:quæ menſura hæbraica vii. cotilas atticas habet. Super páes aūt ponebātur duæ phialæ aureæ thuræ plenæ. Poſt dies aūt vii. iterum panes alii portabantur:die qui a nobis ſabbatū appellatur. Septimanam ſiquidē noſtri ſabbatum uocant. Cauſam uero huius rei in aliis edicemus. Cap. X.

Ontra ſacié uero menſe reſpicientis ad parietē meridianū conſtitutū erat candelabꝝ ex auro factū fuſile:pondus habēs minas centum qd hæbrei dicūt cinchares: qd græca lingua iterprætatū:talentū nuncupatur. Fecit aūt & ſperulas: & lilia:cū calamis: & ſcyphis:erantq; oīa lxx. ex quibus in una baſe compoſitū erat omne candelabrū i altitudine:& in tantas conſtitutū partes:in quantas diſtribuunt planetas & ſolē. Conſumaturq; in vii. capita alterutra per ordinē conſtituta:in quibus lucernæ ponunt ſeptem: imitantes ſingulas planetaꝝ:reſpiciuntq; ad orientē & meridiē: candelabro obliquo poſito. Inter qd candelabrum & méſam interiorē ſicut dixi thuribulū erat & altare: de ligno qdē unde & priora ſunt fabricata imputribili & forti: *ex uno quoq; latere cubitū latitudinis habens:altitudinē* uero duplicē:eratq; craticula aurea in ea facta:habebatq; per ſingulos angelos coronas aureas puriſſimas ſex: & anuli & uectes inerant quibus per itinera a ſacerdotibus portabatur. Erat aūt & altare ante tabernaculum conſtitutū:& ipſum quoq; de ligno:menſurā uniuſcuiuſq; lateris quinq; cubitoꝝ:altitudine uero trium:ſimiliter exornatū:& ex laminis aureis alias ereis adopertū:cui ſubērat craticula in modū rhetiaꝝ factū. Suſcipiebat enī terra ignem qui de craticula ferebatur:quia baſes ei nō erāt ſubiectæ. Diuerſæ autem ponebantur fuſcinulæ:& phialæ:forcipes & ſciphi:& quæcunque alia uaſa ad ſacrificium fuerant facta:omnia erāt erea:& tabernaculum quidem huiuſmodi erat: necnon & eius uaſa. Cap. XI.

Actæ ſunt etiam ſacerdotibus ueſtes omnibus aliis quos chananeos uocant pariter & principi ſacerdotum:quem arabarchin appellant quod ſignificat principem ſacerdotum. Quotiens autem ſacrificia ſacerdos adiret purificabatur. Lex enim purificationem fieri iuſſit: & alioꝝ quidem ſacerdotum ueſtes erant huiuſmodi. Primum quidem induebatur manachaſſin: quod conſtrictorium poterat dici. Eſt autem cinctorium circa fœmora ſubtile ex biſſo contorto contextum:ingrediētibus per eum pedibus uelut deuaſtrapis. *Scinditur uero ultra medietatem deorſum:* & uſq; ad lumbos aſtrigitur. Super hoc aūt lineo indumento duplicis ſindōis biſſine ueſtitur:quod cethomōe quidem uocatur hæbraica lingua: ſignificat uero lineum. nos enim lineum cethon appellamus. Eſt autem hæc ueſtis tunica uſq; ad talos:corpus omne complectens:& manicis brachia ualde conſtringens:accingūtur circa pectus modice ſuper iliū zonam circūducente latam: quaſi digitis quattuor uarie ita contextam: ut uideatur pellis eſſe uiperea: in qua flores intexti ſunt coccinei purpure: cum iacinto & biſſo commixti. Stamen eius zonæ eſt ſolūmodo biſſus:& ſummés initium cincturæ a pectore:& circundare dicitur iterum ante pectus:& uſq; ad crura dimittitur: donec ſacerdos nihil operiatur. Pro decore nanq; uidētium eſt ita compoſitum. Cum uero ad ſtudia ſacrificioꝝ: & miniſterium præparatur:ne impediatur opus i leuo humero eam portat. Quod moyſes quidem arrabanech appellauit:nos aūt a babyloniis diſcentes: hemſaneam uocamus ſic enim apud eos hæc tunica nuncupatur. Sinum uero nuſq; habet hæc ueſtis: ſed larga eſt ad collum eius apertura: & naſtali ex utraq; parte oram eiuſdem ueſtimenti a parte pectoris:& ſcapularum aſtringūt: hoc etiam baſſabazan uocat. Super caput autē geſtat pileū in modū paruuli calamaci:aut caſſidis qd extēditur ſuper ſummitatē capitis & modice uerticis medietatem excedit:uocaturque maſnemphtis & tale eſt ut uideatur ex lini factum textura:habens uita:quæ inuolutæ ſepius connectuntur:ne facile dilabatur. Deinde aliud unum uelamen deſuper circundatur:deſcendens uſq; ad inferiora

ba: bar: celis pillei illius ligaturam: & totam capitis superficiem: aptaturq; perfecte: ne laborante sacerdote circa sacrificia corruat. Quales sint cæterorum sacerdotum uestes declarabimus. Princeps sacerdotum ornatur quidem & istis: nihil ex prædictis uestibus derelinquens: superinduitur autem tunica de iacinto facta: quæ & ipsa talaris est: uocaturq; mechir secundum linguam nostram: quæ zona constringitur: coloribus prædictis & floribus exornata: auro contexto uariata: ornatuq; in fimbriis eius inest uelut malorum granatorum: & tintinnabulorum aureorum multo decore factorum: ita ut inter duo tintinnabula malum granatum habeatur: itemq; inter duo malogranata tintinnabulum. Est autem hæc tunica ex duabus incisionibus: ut sit suta super humeros: & per latera: sed uno uelo in longum undiq; circuntexta ad collum habens tantummodo sectionem non e latere: sed in longum fissam a pectore ad medias scapulas. Vita autem ei cōsuta est: ne possit eius apertio turpiter apparere. Similiter & unde manus egrediūtur apertum est. Ad hæc autem tertio induitur uestimento: quod dicitur ephot. Simile est autem superhumerali græcorum. Fit enim hoc modo ut sit textus eius magnitudie cubiti de cunctis coloribus: auroq; uariatus: amplectens omnem pectoris locum: & ad manus enciendas apertum est: & omni scemate tunice simile est. Huic uestimento locus uacuus in medio pectore magnitudine palmi dimittit: ubi inseritur essin: quod græca lingua logion: latina ratiōale significat: & complet totum ephot: hoc est illum locum quem texentes propterea reliquerunt uacuum: uniturq; ephot cum rationali: anulis aureis per circulos singulos sub equalitate commissis per uitam hiacintinam: quæ immittitur pro ligaturis & consertionibus alterutris anulorum. Ne autem uacua esset medietas anulorum: & rationalis: filiis hiacintinis adinuentum est ut ea loca conseruent. Superhumerale uero duo sardonici lapides fibulabant per singulos humeros auro clausi: habentes per extremitatem circellos aureos: in quibus suscipiunt rationales ligaturas. His lapidibus iscripta sunt nomina filiorum iacob prouincialibus litteris lingua nostra sena per lapidem: seniores autem i humero dextro sunt. Inserti sunt autem in essin: id est in rationale duodecim lapides: magnitudine & decore præcipui. Hoc ornamentum propter eminētiam eius honoris ab hominibus possideri non potest. Isti siquidē lapides per quattuor ordines terni per singulos ordines cōstituti sunt: habētes aureas per circuitum coronas: quibus inclūsi consertiq; sunt: ne possit quocunque mō textura corrupta defluere. Et in primo quidem ordine trium lapidum: inchoat sardonix: topasius: smaragdus. In secundo habet carbunculum iaspidem: saphirum. In tertio inchoat ligurius: deinde ameustus: achates est tertius: qui & post alios est nonus. In quarto ordine tenet chrisolitus principatum: post quem onix: deinde berillus: qui est ultimus omnium. Litteræ autem in omnibus istis sculptæ sunt nominibus filiorum iacob: quos tribuum principes arbitramur: singulisq; utiq; lapidibus eorum nomina referentibus secundum ordinem: quo nati esse noscuntur. Cum ergo per se illi quos diximus anuli sint infirmi: nec possint pondus lapidū sustinere: alii duo maiores in extremitate rationalis quæ respicit ad collum eminentes: ipsam texturam faciunt qui suscipiant catenas aureas opere plectili uenientes per fistulas quasdam ab extremitatibus humerorum: quarū catenarū sumitas ascendens perducitur postergum: & in circulo qui est ad dorsum in superhumerali conseritur: & hoc est rationalis munimen eximium: ne possit aliqua parte dirūpi. Zona uero rationalis consuitur de coloribus prædictis auro conserta: quæ ex utroq; latere circunducta & iterum reuoluta ante pectus ex ambabus summitatibus pendere dimittitur: & habet quasdam fimbrias ex aureis fistulis miro decore compositas in utraq; zonæ summitate pendentes. Pillcum autem priori similitudine operatum habet pontifex: sicut reliqui sacerdotes: & alium cōsutum ex hiacinto uariatum. Circūdatur uero ei & aurea corona: tribus uersibus facta: supra quam surgit in media fronte quasi caliculus quidam aureus: similis herbæ: quæ apud nos acchoro nuncupatur: quam græci hyoscoamos dicunt. Ne quis autem cum non uiderit hanc herbam per ignorantiam naturam eius ignoret: significo huiusmodi hominibus eius modum. Hæc herba frequenter ultra tres palmos oboritur: radicem uero rotundam habet: & quasi rapæ similem: folia uero eius mente propinqua sunt. De ramis autem eius oriuntur caliculi rotundi: & in circuitu habet oculos: unde fructus egreditur. Calicem ergo quem diximus supra coronam auream positum habet magnitudinem digiti minoris: cuius cauatio rotunda est: quasi cratheris: quem tamen latius condiscipulis explanabo. Est autem quasi spera diuisa: & circa fundum aliam habet incisionem a radice rotundatam. Deinde paulatim cauatura colligitur: & ad superiora denuo decenter aperitur: & in labio ita colligitur: ut proprie uideatur emisperium mira rotunditate tornatum. Super hunc iterum oriuntur incisiones quasi extremitates malogranatorum spinose: & in acutissimum deficientes cacumen: quia semper seruat: & fructum huius caliculi superpositio seminis syderiditis uicium. Habet autem florem

ſimilem plangatini:& per circuitū tota corona his floribus eſt celata:ab occipitio uſq; ad utrūq; tempus. A fronte uero hoc quidem non habet:ſed lamina eſt aurea:ſacriſq; litteris nomē dei habet īſcriptum. *Hoc igitur eſt pontificis ornamentum. Mirari* ſiquidem quilibet poterit odium hominum quod circa nos habere non deſinunt: quaſi nobis hoc modo diuinitatem deridentibus quam ipſi non quieſcunt colere. Siquis enim tabernaculi poſitionem conſideret:& ſacerdotalem inſpiciat ueſtem & uaſa quibus utimur ad ſacrificia celebranda: & legiſlatorem uirum ſacrum agnoſcet & fruſtra nos ab aliis blaſphemari percipiet. Nam ſingula quæq; horū ad ſimilitudinem & formam rerum facta reperiet: ſi abſq; inuidia hæc ſapienterq; uelit conſiderare. Tabernaculum nanq; triginta cubitorū trine diuiſum: in quo duas partes ſacerdotibus cūctis diſtribuit: quaſi profanum quendam cōmunemque locum terram & mare ſignificat. Hæc utique greſſibilia cunctis ſunt. Tertiam partem ſoli dicauit deo eoq; cælum ingreſſibile ſit hominibus. Super menſam duodecim panes poſiti: ſignificant annum menſium quantitate tanta diuiſum. Per candelabrum de partibus ſeptuaginta compoſitum: ſeptem planetarum de camonia tetigit. Et ſuper illud ſeptem lucernæ ipſorū planetarū curſum oſtendit. Tantæ náq; ſunt numero. Cortinæ ex quattuor coloribus contextæ: elementorū deſignant naturam. Biſſus terrā declarat: eo q; linum oriatur ex ea: purpura uero mare: eo q; piſcium ſanguine coloratur. Aerem uoluit ſignificari per iacinctum: cocus uero eſt ignis indicium. *Significat autē & pontificis linea tunica totā terram*: iacintina uero ueſtis polum quæ per malogranata choruſcationes: per tintinnabulorū ſonitum tonitrua indicare dignoſcitur. Superhumerale etiam ad ſimilitudinē naturæ totius eſt: quando & illud deo placuit ex quattuor coloribus fieri: auroq; contextū propter ſplēdorem reor: qui mundo diffunditur. Rationale uero in medio ſuperhumerali in modum terræ conſtituit. Hoc undiq; nāq; tenens medium locum zonæ circulo ſignificat occeanum: qui utiq; cuncta ſuo limbo circundat. Indicat autē ſolem & lunam uterq; ſardonix quos pontifex portat i humeris. Duodecim uero lapides ſeu menſes: *quis intelligere poteſt numerum ſtellarū: quem zodiacum circulum græci uocant*. Pileus uidetur mihi cælum imitari: cum ſit ex iacinto: non enim aliter poterit ſuperponi ei nomen dei. Et in corona deſignatur & in lamina aurea ſplendor quo diuinitas præcipue gaudet. Et hæc quidem tantummodo declarata ſufficiant: cū ſepius & i multis uirtus legiſlatoris oportune poſſit exponi.

Cap. XII.

Gitur cum prædictarū rerum terminus euenisſe: nōdum miniſtris ſacris muneribus dedicatis: aſtitit deus moyſi: & ſacerdotium aaron fratri ſuo eum dare præcepit: qui propter uirtutis opus omnibus honore iuſtior haberetur. Tum illē colligens in eccleſiam multitudinem: uirtutem eius & ſtudium edicebat: & propter eos pericula paſſurum eſſe. Cunq; in omnibus eum populus teſtaretur: & eius ſtudium ualde laudaret: Moyſes ait. Viri iſraelite: fabrica quidem iam perfecta eſt: ſicut ipſi deo gratum fuit: nobiſq; poſſibile. Quia uero tabernaculum oportet iām dedicari: decet prius fieri ſacerdotem ſacrificiis miniſtraturum: & pro nobis orationes facturum. Et ego quidem hac deliberatione nūhi conceſſa: meipſum dignum hoc honore iudicabam: eo q; natura omnes ſui potius amatores *exiſtant: & maxime*: quia multum mihi ſunt conſcius prō ueſtra ſalute laboraſſe. Nunc autem ipſe deus aaron dignum hoc eſſe honore decreuit: & hunc ſacerdotem nobis credidit iuſtiorem: ſciens quia dignus induetur ſtola deo deuota: & curam habebit altaris: & ad hoſtias offerendas & orationes faciendas pro nobis libēter auditurus: qui curam habet generis noſtri: uirum quem ipſe magis elegiſſe dinoſcitur. Hæbreis itaque placuerē quæ dicta ſunt: & ordinationi dei præbuere conſenſum. Erat enim aaron propter genus: & prophetiam & uirtutem fratris: honorē hoc dignior uniuerſis: habebatque filios illo tempore quattuor: nadab: abiud: eleazar: ithamar. Quæcunq; uero ad fabricam tabernaculi præparata ſuperauerant: hæc iuſſit ad tegmen cortinæ ipſius tabernaculi: & *lucernæ: & thuribuli*: aliorumq; uaſorum expendi: quatenus hæc per iter neq; pluuia neq; puluere uexarentur: & populum denuo colligens: ſingulos ad oblationem iuſſit offerre dimidium ſicli. Siclus autem hæbreorum nummiſma quattuor dragmas atticas habet. Illi libenter quæ iuſſerat moyſes: erat offerentiumq; multitudo ſexcentorum quinq; milium & quingentorum quinquaginta uirorum: offerebantq; argenti libras uiginti: ætate uſq; ad quinquaginta annos conſtituti: oblatumq; circa tabernaculi opus expēdebatur. Purificauit autē & tabernaculum & ſacerdotes hoc modo. Myrrham electam ſiclos quingēta: & totidem ireos cinamomi & calami. Eſt autem & hæc ſpecies ſuauis odoris: priorem menſuram & medietatem: iuſſit horum contuſa miſceri: oleīque oliuarum pondus menſuræ prouinciæ quæ dicitur bin: duas coas atticas capiens. Quibus permixtis: & coctis alias coactis: facta eſt arte unguentariorum unctio ſuauiſſima. Deinde

sumens ipſos ſacerdotes:& omne tabernaculum unguens purificauit:offerens hoſtias multas & uarias in tabernaculo:deinde aureum thuribulum:quod magni erat honoris alias oneris:& reliqua quorum prætereo narrare naturam:ne multiloquium fiat legentibus. Secundo autem die: id eſt ante ſolis ortum & occaſum incenſum fieri oportebat omnino:oleumq; purgantes:ad luminaria cõſeruabant.Quarum tres equidem lucernæ ſuper ſacrum cãdelabrum deo tota die lucebant:reliquæ uero accẽdebãtur ad ueſperum. Omniumq; facta ſunt:optimi opifices beſeleel: & heliab fuerunt.Nam & prioribus artificibus ipſi præpoſiti fuerant ad meliorem operatẽrem ingiter exercendam:& intelligentiam rerum:quarum inſtructionem primitus ignorabant.Hoc itaq; beſeleel meliorem contigit iudicari.Igitur omne tempus ad opus faciendum tranſiit i mẽſibus ſeptem:& poſt hoc exquo egyptũ reliquerant primus annus ipletus eſt.Inchoante ergo anno ſecundo:menſe xántico ſecundum macedonas:niſan uero ſecundũ hæbreos:in nono menſe tabernaculum conſecrarunt:& oĩa uaſa eius quæ iam declarata ſunt. Oſtendit autẽ deus ſe gauſum in operibus hæbreoꝝ:& non fruſtra eos laboraſſe in pulchritudine illius edificii: ſed acceſſit & habitauit in eo tẽplo.Præſentiã ſuam náq; hoc modo fecit. Cælum ſiquidẽ mũdũ erat: ſup tabernaculũ uero ſolummõ caligo facta eſt:non alta nube: ſatis autẽ denſa circundans illud: ut tẽpeſtas putaretur eſſe:neq; ruſus ita ſubtilis fuit; ut ualeret per eam ãſpectus aliquid contueri: gratuſq; alias gracilis ros ex inde defluebat:pandebatq; dei præſentiã his qui & uolebãt & credebant.Moyſes autẽ cũ artifices qui talia fuerãt operati dignis muneribus hõnoraſſet: ſacrificauit in tabernaculi ueſtibulo ſecundum mandatũ dei thaurũ:& arietẽ:& hedũ:pro peccatis. Dicturus autẽ de his quæ ad ſacrificia pertinent:etiã de his quæ circa ſacrificia celebrãtur idicaturus ſum ſimul & de quibus iuſſit holocauſta fieri:& quæ comedenda tanq; cibos laxauit alias lex ait.Mactatis igitur animalibus quæ prædixi ex eoꝝ ſanguine ueſtem aaron ipſumq; cũ filiis aſpergebat: purgans eos fontiũ aquis & unguento:ut dei fierent ſacerdotes. Septem itaq; diebus hoc modo ipſos & eoꝝ ueſtes curabat:tabernaculum ſimul & eius uaſa ex oleo prælibato ſicut iam dixi: & ſanguine hircoꝝ & thauroꝝ imolatoꝝ per ſingulos dies id eſt unoquoq; ſecundũ genus Octauam ergo feſtiuitatẽ denũciauit populo:& quẽq; ſecundũ uirtutẽ imolare præcepit.Illi uero alteruтros emulati:& ſacrificiis ſuperare ſemetipſos certantes:ſinguli feſtinanter dictis obediebant.Impoſitis autẽ hoſtiis ſuper altare:repente ex eis ſpontaneus ignis accenſus eſt:& ſimilis flamma fulguri choruſcationis emicuit:& oĩa quæ erant ſuper altare cõſumpſit. Contigit autẽ poſt hæc & aaron calamitas quẽdã: ut tanquã homo ſimul & pater de ea cogitaret:quam tamen fortiter tolerauit:quõ & circa caſus animo fortis erat: & hoc uoluntate domini prouenifſe iudicabat. Et quattuor náq; filiis eius iam dixi duo ſeniores nadab & abiuth portantes ſuper aram hoſtias:nõ quas prædixerat moyſes: ſed quibus primitus utebantur ſubito concremati ſunt ſuper eos igne magno impetu ueniente:& pectora faciesq; eoꝝ in flãmante:ita ut nullus eum ualeret extinguere:& illi quidem ita defuncti ſunt.Moyſes ergo iuſſit patrem eoꝝ & fratres portare corpora extra caſtra deducentes:honore congruo ſepelire luxitq; plebs eos nimis amare propter mortem quæ eis ſic ſopinabiliter acceſſiſſet.Solos aũt fratres eoꝝ & patrẽ nõ cogitare ex hac tribulatiõe moyſes exornauit:cũ deberẽt præponere dei honorẽ ſuæ tribulationi.Iam enim aaron ſacerdotii ſtola uidebatur indutus.Itaq; moyſes oẽm honorem reſpuens:quẽ ſibi oẽm multitudinẽ uidebat offerre:ſolũ dei miniſteriũ celebrabat:& aliquãdo quidẽ ad mõtẽ ſyna ibat:aliquãdo uero tabernaculũ ingrediẽs reſponſa poſcebat:de quibus ſeorſum rogabat deum:& ſtola priuatus: & aliis ſe cunctis publicum demonſtrabat:in nullo ab aliis differre ſtudebat: niſi ut eorum curam prouidere uideretur. Inſuper ſcribebat leges ſecundũ quas deo grati uiuerent: & in nullo alteruтros accuſarent quas tamen dei præcepto conſtituit.Nunc igitur de conuerſatõne eorum & legibus exponam.Quod uero de ueſte pontificis prætermiſi:uolo proferre nullo modo eni maligntantibus detrahentiũm reliqui occaſioné.Si qui tamen tales ſint:ut cõtẽnant dignitatem dei cognoſcere:oipotentem deum ſcire negligentes derelinquunt: ſiue ad ſacra ueniant:ſiue adeſſe nolint:& hoc non ſolum hæbreis uoluit eſſe manifeſtum:ſed etiam peregrinis iſta legentibus. Lapides autem quos ferre ſuper humerum prædixi põtificẽ erant ſardonices.Eoꝝ naturã puto amplius oĩum ad humanã nõtitiã uenientiũ effulgere. Dũ ergo & ſacrificiis deus adeſſet:alter q̃ i dextro hũero portabat micabat:& ex eo ita ſplẽdor exiliebat: ut etiã pcul poſitis appareret: cũ prius hoc lapidi nõ ieſſet.Et hoc itaq; mirabile ẽ:hãs tamẽ q̃ ſapiẽtiã nõ adiectionẽ diuinoꝝ operum nãciſcunt.Quod uero ẽ mirabilius dicã.Per duodeci eni lapides quos ſupra pectus põtifex in eſſim iuros.i i rionale portat: uictoriã pugnaturis deus pnũciauit.Tãtus ergo ſplẽdor fulgebat in eis:cum nondũ exercitus moueretur:ut omni fieret multitudini manifeſtum:eoꝝ auxiliis adeſſe deum. Vnde græci qui noſtras ſolẽnitates honorãt:eo q̃ nihil in his contradicere ualeant:

essin rationale uocant. Cessauit itaq; & essin: & sardonix splendescere annis ducentis anteq̃ hæc ego conscriberẽ: cũ deus molestẽ ferret trãsgressiones legũ: de qbus sub oportunitate dicemus. Nunc aũt ad cõsequẽtia uerba cõuertar. Tabernaculo iam dicato: & ornatis sacerdotũ rebus: populus deũ apud se esse cũ tabernaculo iudicauit: & ad sacrificia simul & requiẽ est cõuersus: quasi oẽm iam molestiã respuisset: & de futuris meliora desiderantes munera deo alia quidẽ cõtert: alia uero seorsũ de singulis tribus offerebãt. Principes enĩ tribuũ bini & bini cõueniẽtes uehiculũ & duos boues offerebant: erãtq; uehicula sex: & ita tabernaculum in itineribus deuehebãt. Ad hæc aũt unusquisque eorum phyalã thuribulumque portabat: & capsam capientem dariços decem: plenam thimiamatibus. Thuribula uero & phyalæ argenteæ erant: habentia utraq; siclos ducẽtos. In phyala tamẽ septuaginta solũmodo sunt expensi. Hæc erãt plena farina: oleo cõsperſa: quibus utuntur ad sacrificia Sup illas aũt oblationes uitulũ & arietẽ cũ agno ãniculo ad holocaustũ id est totũ incendendũ: & cũ his hyrcum pro oblatione peccatoꝝ offerebant singuli principum: sed & alia sacrificia quæ salutares appellantur p singulos dies boues duos: & arietes quinq; cum agnis ãniculis & hedis. Isti enĩ sacrificabant per duodecim dies: unus in tota die. Moyses aũt nequaq̃ ascendebat in montẽ syna: sed ingrediẽs tabernaculũ cõsulebat deũ de actu legũq; dispositione: quas humanã sapientiã præcellẽtes: oporteret firmissime omni tẽpore custodiri: & donum dei esse cunctis ostendit: talesq; fore ut eas hæbrei nec in pace per epulas: nec i bellica necessitate trãscenderent. Sed de his quidẽ legibus dicere suppono aliã scriptõnẽ facturus: nũc tamẽ quarũdam memorabor paucaꝝ: de purgatiõe & sacrificiis positaꝝ. Etenĩ sermo mihi de sacrificiis faciendus est. Duo sunt sacrificia: quoꝝ aliud quidẽ ab uno quoq; priore: aliud uero celebrat̃ a plebe: & hæc quidẽ duobus mõis efficiũtur: aliud quãdo totũ qđ imolatur icẽdit̃: & ppterea etiã nomen holocaustomatis hẽt: ideſt totũ incẽsum: aliud uero qđ p gratiaꝝ actione psoluitur: & ad imolationẽ epulaꝝ exhibetur. De priori nãq; narrabo. Vir priuatus holocaustũ faciẽs: imolat bouem: & agnũ: & hedũ: hæc quidẽ ãnicula. Boues aũt pmittũtur imolare etiã iã maiores: sed hæc oĩa masculini generis fiant holocausta. His cesis: limbũ altaris sanguine pfundũt sacerdotes: deinde purgãtes eã mẽbrati incidunt: & oĩa sup altare iponunt: lignis instructũ: & subiecto igne iflãmatum. Pedes cũ iecore purgãtes: & interim pinguedinẽ una cũ aliis offerũt: pellesq; sacerdotes accipiunt. Et holocaustomatis quidẽ iste ẽ modus. Pro gratiaꝝ uero actione hostias celebrãtes hæc aĩalia sacrificãt: matura quidẽ & ãniculis grãdiora: masculina tantũ fœminis cõbinata: imolantesq; hæc: fundũt quidẽ sanguinẽ sup aram: renes aũt & adipes: & oẽm pinguedinẽ cũ retículis iecoꝝ: & cũ his caudas agni supponũt are. Pectora aũt & crura dextra sacerdotibus præbẽt & duobus diebus de reliquis carnibus epulant̃. Quæcũq; uero remãserint: cõcremantur. Similiter pdicto modo sacrificii etiã p peccatis hostiæ celebrant̃. Qui uero maiora sacrificia nõ habẽt: offerunt colũbas aut turtures duos: quorũ alius quidẽ fit in holocaustũ deo: alius sacerdotibus datur ad cibũ. Certius aũt de sacrificiis hoꝝ aĩalium i sacrificioꝝ sermone dicemus. Qui enim p ignorantiã in peccatũ ĩciderit: agnã & hedũ fœminas eorũdem ãnoꝝ offert: & sanguinẽ quidẽ fundit sacerdos in arã: nõ sicut prius: sed angulo; tangit extremitates: & renes aliũq; adipẽ cum rhetículo iecoris sup altare iponit. Sacerdotes autẽ rollunt & pelles: & adipes: & carnes ea die cõsumendas in tẽplo: lex enĩ in cras relinq̃ nõ sinit. Qui uero peccati: sibiq; cõscius est: & nullum habet qui eũ possit arguere: arietẽ imolat lege pcipiente: cuius carnes i tẽplo sacerdotes similiter comedũt ea die. Principes in qbus peccant sacrificãtes: ea quidẽ offerunt quæ priuati: placãt uero deũ offerendo ad sacrificia thaurũ & hedũ masculos. Lex autẽ pcipit i publicis priuatisq; sacrificiis etiã farinã mundissimã adĩici: in agno quidẽ assarii mensurã: in ariete uero duoꝝ: i thauro trium: & hoc sanctificãt sup altare oleo mixtũ. Nam & oleũ offertur ab immolantibus: i boue quidem hin medietatem: in ariete autẽ huius mensuræ tertiam partem: & quartam in agno. Hin autem mensura hæbreoꝝ antiqua fert choas atticos duos: secundum quã mensurã oleum offerebant & uinũ. Vinum autẽ circa aram libant. Siquis sacrificium non celebrans pro uoto simile primitias offerat: unam dragmam super aram mittit: reliquam uero ad uescendum sacerdotes accipiant aut ad coquendum. Nam & oleo fermentatur aut certe ad faciendos panes sacerdoti tollent: quodcunq; ex ea ad holocaustum necessarium est. Prohibet autem lex immolari alio die natum una cum genitrice: sed nec aliter immolari permittit: nisi cum octaua dies nati transierit. Fiunt & alia sacrificia pro languoribus euitandis: aut pro aliis causis: & equalia libamina cũ hostiis expendũtur: quoꝝ i crastinũ aliquid remãere lex phibet: sacerdotibus. i. ppriã sumẽtibus partẽ. Ex publico aũt sumptu lex est: agnum anniculum singulis diebus occidi: inchoante die & terminante. Septima uero q̃ sabbatũ nũcupat̃ duos occidũt: eodẽ sacrificãtes mõ. In initio mẽsis & quotidiana sacrificia: & duos boues cũ agnis ãniculis septẽ & arietẽ mactãt: hedũ uero p decli-

nationē peccatorū: si forte per casum oblitionis eueniant. Septimo mense quem macedones hyperueretheum uocant: adiicientes his quæ prædicta sunt thaurū & arietem: & agnas. vii. immolāt: & hedum pro peccatis. Offerunt super hæc duos hedos: quorū alter quidē uiuus ultra terminos deserti dimittitur: futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorū: alterum uero i suburbanis in locum purissimū deducentes: cū ipsa pelle totum incendunt: nihil omnino purgātes. Conterenatur autē simul thaurus non oblatus a populo: sed ex proprio sumptu pontificis præparatus. Quo interfecto & allato i templū eius sanguine simul & hyrci: aspergit digito cōtra mēsam alias altare septies. Eodem autē numero & pauimentū & totiens templum & aueam aram: & reliquum quod est circa maius uestibulū: portans super hæc extremitates & renes: & adipem cum rheticulo iecoris superiponunt altari. Præbet & arietē deo pontifex ad holocaustū. Quinta uero eiusdem mensis & decima: tēpore ad hyemē uergente: tabernacula figere iussit singulos p familias: metuentes frigus pro anni custodia. Dumq; patriā peruenissent: in illa ciuitate quā propter templū metropolim haberent: festiuitatē eos septē diebus agere & holocausta facere: & sacrificare deo: & pacificas offerre præcepit: utq; in manibus portarent ramos mirre & salicis: summitatesq; palmarū: & uirgulas maliperfici. Prima itaq; dierum in his fit holocaustū hostiarū ex tribus & decem bobus & agno uno aut pluribus: & arietibus duobus: adiecto hyrco pro declinatione peccatorū. Sex aūt diebus ipe quidē numerus agnorū & arietum cum hyrco sacrificat: subtrahūtur uero singulis diebus unus bos: donec ad septimū ueniatur. & ab omni tempore die octaua requiescunt: & deo sicut prædiximus uitulum immolāt & arietem: & agnas septem: & hyrcum prō declinatione peccatorū. Hæc quidē hæbreis tabernacula figēnibus celebrare patrii moris est. Mense uero xantico qui apud nos nisan appellatur: id est anni principium quartadecima luna soli oppositō in ariete quo mense liberati sumus a seruitute egyptiorū: sacrificiū quod tūc egredientes ex egypto fecerunt immolare nos ānis singulis quod pascha dicitur: celebrareq; sanciuit: & utiq; celebramus illud per tribus nostras: nihil immolatorū in crastinum reseruātes. Quintadecima succedit festiuitas azimorū: quæ septem diebus celebratur in qua azimis uescuntur: & singulis diebus thauri occiduntur duo & aries unus: agni septem: & hæc holocausta fiunt: hyrcus quoq; pro peccato adiicitur: per dies singulos ad epulum sacerdōtum. Secunda uero azimorum die quæ est sexta & decima frugum primitias quas metunt anteq̄ ex eis uescantur: deum indicantes iustū ē primitus honorari: quo sint hac ubertate completi offerunt isto modo. Siccantes spicas: manipulum & contundentes: & munda ad coquendū ordea facientes: are dei assarium offerūt: & urā dragmam ex eo mittentes: reliquū sacerdotum usui relinquūt: & tunc iam licebit omnibus pro sua metere uoluntate. Immolant aūt in principiis frugum agnum in holocaustum deo. Septima uero septimana transacta post hoc sacrificium quoꝝ septem ebdomadaꝝ dies sunt quadragita & nouem: penthecosten celebratur: quā hæbrei asartha uocant: quod significat penthecosten id est qnquagesimā. In qua offerunt deo panes de alphita siccata factos cum fermento assariorum duorū: & ad mactandum agnas duas. Hæc equidem duo offerūtur solūmodo. Nam cēam sacerdotibus præparant: nihilq; ex his in crastinum relinqui permittitur. Immolant aūt ad holocaustum uitulos tres: & arietes duos: & agnas quattuordecim duosq; pro peccato hyrcos. Nulla uero festiuitas est in qua holocaustum non faciant: aut in qua ex operibus laborꝝ requiē nō habeant: sed in omnibus & legitima immolationis species: & certus uocationis modus est: & eorū quæ ad epulandū immolantur: ex cōmuni tamē simila coacta fermento carens datur assariorū uiginti quattuor: & ad panes faciendos expenduntur. Coquentur enim duo diuisi ante sabbatū: & sabbato mane oblati super sacram mensam ponūtur sibi ab alterutris conuersi duabus patenis aureis superpositis: thure plenis qui permanent usq; ad aliud sabbatum: & tunc pro illis alii deportantur: illi uero sacerdotibus exhibent: & thure incenso in igne sacro in quo oia holocausta fiūt: aliud thus super aliud altos panes abiicitur. Immolat uero sacerdos de propriis expensis secundo per diem farinā oleo mixtam & modica coctione duratā: quo fit mensura unius assarii: cuius medietatem quidem mane: aliā uero medietatē meridie igni solent offerre. De his itaq; integrioꝝ denuo non declarabo sermonem: sufficienter uero mihi etiā nūc de his uideor enarrasse. Moyses autē tribū leui a cōmunione populi segregans: sacram utiq; futurā sanctificauit fontiū aquis ualde puris̄imis: & sacrificia pro talibus deo legitima præbens: tabernaculū eis sacrataq; uasa: & reliqua quæcūq; ad tegmē tabernaculi uidebantur fecisse contradidit: quatenus præsidētibus & dicatis iam deo sacerdotibus ministrarent. Et de animalibus discreuit singula quæ comederent: & a quibus se penitus abstinerent. De quibus cum nobis occasio huius scripturæ prouenerit dicemus adiicientes & causas: pro quibus motus: alia quidem nobis ad cibum esse præcepit: ab aliis autem abstinere imperauit. Sanguinis aūt totius usum ad uescendum modis omnibus iterdixit:

animam illū & ſpiritū eſſe putans.Sed & carnes ſponte mortui aialis ab eſu omnino prohibuit: & ab adipe & rheticulo caprino:& ouino:& bubalino:abſtinendū eſſe prædixit.Expulit aūt a ciuitate etiam leproſo corpore maculatos:& ſemine defluentes:ſed & mulieres quibus fit purgatio naturalis: remoueri iuſſit uſq; ad ſeptimā diem:poſt quā diem:quaſi purgatas remeare permiſit. Similiter aūt & mortuo facientes exequias:poſt totidē dies legitimū eſt redire . Eos autē qui ſup numerū horum diez in pollutione conſiſtunt:ſacrificare legitimū eſt agnas duas:quaz alteram quidē ſanctificare conuenit:alterā uero ſacerdotes accipiunt.Similiter aūt imolant & p eo cuius defluit ſemen:quotiēs hoc p ſomniū patit:deſcendēte eo prius in aquā frigidā.Idem facit qui cū legitima uxore concumbit.Leproſos aūt omnino expulit de ciuitate:cū nullo penitus conuiuē tes:& nihil a mortuis differentes.Si uero quilibet ſupplicando deo hac egritudine liberaf: ſaniq; colorem aliquando recipiat:diuerſa deo ſacrificia compenſabit de quibus poſt hæc dicemus. Vnde etiam quilibet irridebit eos:qui dicunt moyſen lepra fatigatum: & propter hanc cauſam ſimiliū proiectoz ducē factū in chananeam ueniſſe cū eis.Si hoc fuiſſet uerū:nequaquā moyſes ad iniuriam ſuā hæc ſanxiſſet cū magis rationabiliter etiā aliis hoc introducentibus cōtradicere præualeret:quando & apud gentes multas leproſi ſint:& fruantur honore præcipuo:& non ſolū iniuria & expulſione priuentur:ſed etiā militias mereanf inſignes:& ciuilia eis ſingula cōmittāf: & in ſacris:& i templis ingrediendi habeant poteſtatem. Qua propter in nullo prohibeaf moyſes ſi aliqua huiuſmodi paſſione circa coloē ipſe aut multitudo quæ cū eo erat uexaref : de iſtis meliora ſancire nullumq; detrimentum huiuſmodi paſſionibus cogebatur inferre . Sed palā eſt: quomodo hæc de nobis inuidia concitati loquuntur.Moyſes autē ab his mundus exiſtens: etiā mundis contribulibus conſtitutis : de languentiḃus hoc modo ſanciuit:& hoc pro dei honore decreuit.Sed de his equidem unuſquiſq; cogitet ut uoluerit.Mulieres uero quando pariunt : intrare in templum prohibuit:ſacrificia contingere non permiſit uſq; ad quadrageſimum diem: ſi maſculus ſit qui pariatur:duplicibuſq; diebus:ſi fœminam generare contigerit.Ingrediētes ergo poſt predictæ dilationis tempus ſacrificia celebrabūt:quæ ſacerdotes ſolenniter deo diſtribuūt. Si quis adulteram ſuam ſuſpicatur uxorem:offert farinæ ordeaceæ aſſarium: & unum pugillum ex ea mittens in altare:reliquum dat ſacerdotibus ad edendū.Mulierem uero conſtituat aliquis ſacerdotum ad ianuas quæ ſunt conuerſæ ad templum:& uelamen capitis eius detrahens:ſuperſcribi i membrano dei uocabulum iubeat ipſamq; iurare nihil uiro nocuiſſe:nec pudicitiæ uinculum diſrupiſſe:quod ſi commiſit:ut fœmore dextro diſiuncto uteroq; putrefacto moriatur : ſi uero amore nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac ſuſpitione moueatur:ut mēſe decimo ei puer maſculus generef:perfectoq; iureiurando:dei nomē diluens e membrana:in phiala exprimat: ſumenſq; terram de templo circa parietem iacentem: & ſuperaſpergens mulieri dabit bibendum.Illa uero ſiquidem iniuſte accuſata eſt:concipit:& pertus eius nutritur in utero:ſi aūt de thoro maritali mētitur etiam deo: cū confuſione uitam relinquam ſuſtinebit.Nam & femur eius putreſcit:& uenter uertitur in hydropem.Et de ſacrificiis quidem & purgationibus eorum moyſes cōtribulibus ſuis ita proſpexit:leges autem eis tales expoſuit.Adulteriū quidē omnino prohibuit:fœliciſſimum eſſe credens:uiros circa thorum eſſe ſecuros:& ciuitatibus ſimul & domibus expedire:filios eſſe ueraces.Sed & matribus miſceri tanquā malum maximū lex negauit. Similiter uxori paternæ & nutricibus & uxoribus:& ſororibus coire quemquam filiorū tanquā prauā iniuſticiam nimis odiuit.Prohibuit aūt & mulieri naturaliter pollutæ miſceri:& iumētis & maſculis:eo q; hæc libido nequiſſima uideaf:& aduerſus eos qui hæc præſumunt:mortis ſupplicium prouenire decreuit.Sacerdotum uero duplicem fecit purgationē.Nam & ab iſtis ſimiliter eos abſtinuit:& ſuper hæc neq; meretrices neq; concubinas eos habere permiſit:neq; ancillā: neq; captiuam eis nubere uoluit:ſed & eas quæ de cauponibus & pandocibus uitā agunt:& quæ prius maritos habentes:& pro cauſis quibuſcunq; dimiſſæ ſunt:ab eorum coniūctione phibuit. Summum pontificem neq; mortui uiri permiſit uxorem habere:licet hoc aliis conceſſiſſet:huic ſoli dedit nubere uirginem eamq; ſeruare. Vnde neq; ad mortuum ſummus ſacerdos accedit:cū reliqui non prohibeanf ſolēnia fratribus & parentibus & omnibus ſuis mortuis exhibere:quos eſſe opoſtet ſimplices:omni uera ſimplicitate.Qui inter ſacerdotes integer non eſt : paſci quidē de oblationibus ſacerdotis conceſſit:aſcendere autem ad altare in templumq; introire phibuit. Hos itaq; non ſolum circa ſacrificia mundos:ſed etiam circa conuiuia & cultum ſuum ſtudioſos & inculpabiles eſſe præcepit.Ob quā cauſam ſtola ſacerdotali ueſtiti immaculati & circa omnia mundi ſunt:& ſapientes exiſtunt.Bibere uinum donec ſtola ueſtiti ſunt prohibentur : inſuper & oues integras immolant:& in nullo pollutas.Hæc igitur etiam in tempore uitæ ſuæ geſta tradidit moyſes:quorum quædam & in deſerto degens adinuenit:quatenus dum terram chananeam

perciperent:hæc ſeruarent:id eſt ut ãno ſeptimo requiem terræ præbeant:ab aratro & plãtationibus ſicut & ipſos ſeptima die ab operibus ceſſare ſanciuit:& ut quæ ſpõte oriũt de terra:eſſent uolentibus i uſum communia & contribulis & extraneis:nihilq; ex eis ſeruarent. Hoc aũt fieri poſt ſeptimam annorum ſeptimanam iuſſit:qui ſunt anni quinquaginta: uocaturq; ab hæbreis hic annus quinquageſimus iubileus:in quo & debitores a credito relaxant: & ſerui liberi dimittuntur:quia dum eſſent contribuli pro quadam tranſgreſſione legum eos ſeruiri fecerat caſtigauit:mortemq; ſuſtinere prohibuit.Inſtante ſiquidem iubileo quod nomen ſignificat libertatẽ reſtituunt etiam agros antiquis dominis iſto modo.Conueniũt uenditor agri ſimul & emptor & reputantes fructus & expenſas in agro factas fructus exuberaſſe compertas : uenditor recipit agrum.Cum uero expenſæ tranſcendũt:hoc quod deeſt recipiẽs emptor:a poſſeſſione diſcedit connumeratis ſcilicet ex equo fructibus & expẽſis prioribus poſſeſſoribus reddit agrum . Eandem legem uoluit etiam in domibus obtinere:quæ per uicos quoſq; uendũtur.Nam de his quæ i ciuitatibus uenũdantur aliter definiuit.Siquidem antequam impleatur ãnus recipiat pecunias: reddere domum cogit emptorem:ſi uero completus annus fuerit poſſeſſionem confirmat emptori.Hanc igitur moyſes legum cõſtitutionem dum ſub mõte ſyna moraretur exercitus a deo cognouit:& hæbreis ſcriptam contradidit.Cum circa legiſlationem iam putaret iſta ſufficere:ab exercitu militaris iura conuerſus eſt:habens in animo bellicas cauſas attingere:præcepitq; principibus tribuũ præter tribum leui:ut numerum pugnãre ualentium perfecte cognoſceret.Leuite ſacrati erant:& miniſterio alio fungi non poterant . Examinatione itaq; facta: inuenta ſunt milia ſexcenta & tria:& ſexcenti quinquaginta:qui potuiſſent arma producere a uigeſimo annõ uſq; ad quinquageſimũ.Pro leui tamen elegit inter principes tribũ manaſſe filii ioſeph:& eſrai pro ipſo ioſeph. Hæc autem fuit ſupplicatio iacob ad ioſeph : dũ feciſſet filios eius ſibi preberi ſicut prædixi.Figentes autem caſtra tabernaculum in medio ſtatuebant:& terne tribus per latera ſingula tabernaculi commanebant:& plateas per medium habebant:eratq; ornatus quaſi forme rumq; uenalium ſingulis i ordine conſtitutis & opifices artium ſingularum in ſtationibus erãt: nulliq; alii loco:quam ciuitati competenter edificatæ & collocatæ ſimilis erat.Ea ſiquidem quæ circa tabernaculum erant ſacerdotes tenebant deinde cuncta leuite . Exquiſiti enim ſunt leuite maſculi:qui ultra uiginti annorum eſſent:inuentiq; ſunt uigintiduo milia:octingẽti octoginta. Quotiens ſuper tabernaculum nebula ſtare contingebat:tanquã deo ibidẽ cõmorante quieſcebant:cum uero conuerteret:procedebant. Adiuenit aũt & modũ tubæ:ex argento factæ:qui eſt huiuſmodi:longitudinem habens pene cubiti.Eſt aũt anguſta fiſtula cãtatoria calamo capacior: prebens latitudinem:quæ conueniat ori ad ſuſceptionẽ ſpiritus:& claſſice ſono uicina: quæ hæbraica lingua uocatur alofra.Factæ ſunt tales duæ:& una quidẽ utebant ad iuſſionẽ & collectionẽ populi in eccleſiis celebrandã:altera uero:cũ oporteret ad cogitandũ de rebus neceſſariis principes conuenire:ambabus aũt multitudo colligebat.Cũq; tabernaculũ moueret hæc flebant:& ſonãte priore:hi qui habitabãt ad orientalẽ tabernaculi parte ſurgebant : cũ uero ſecũda ſonuiſſet:qui ad auſtrũ reſidebant parabãt & ita in thecã inuoluta tabernaculi medietas : p̃cedentibus ſex tribubus portabatur:& alia media ſequẽtibus ſex:leuite uero omnes circa tabernaculũ erãt. Tertia ſonante pars quæ conuerſa erat ad occidentẽ ferebat:& quarta:quæ circa ſeptẽtrionem . Vtebant his tubis etiã in ſacrificiis hoſtias offerẽtes:& ſabbatis:& cæteris diebus.Sacrificauit aũt tũc prius p̃ diſceſſu ex egypto:qd paſca dicit in deſerto. Cap.XIII.

T poſt paululũ p̃cedens a mõte ſyna : & loca quædam cõmutans de quibus dicemus: ad locũ qui dicitur eſerioth uenit.Ibi multitudo rurſus ſeditionem fecit:accuſando moyſen:& neceſſitatem p̃fectus ſui:dicendo:& quia de terra bona eis ſuaſiſſet exire : & cũ illã pdiderint p̃ fœlicitate quã eis ſe p̃miſerat præbituꝝ;diuerſis miſeriis tenerent aſtricti:& aqua priuati:& ſi cõtingeret ut & manna deficeret:eſſent ſine cõſolatione piturí. Cunq; multa ſeuiora in illum edicerẽt: unus quidẽ monebat eos:ut neq; moyſeos laborũq; eius pro cunctorum ſalute exhibitorum immemores eſſe deberent:neq; de dei adiutorio deſperare. Plebs aũt ad hoc potius eſt cõmota:& contra moyſen maior turba conſurgẽs erat.Moyſes itaq; confortans eos tali deſperatione deiectos:licet turpiter ab eis fuiſſet contumeliam paſſus : tamẽ promiſit carnium eis multitudinem ſe præbiturũ:non una die ſed plurimis.Illis aũt nõ credentibus:& dicente quodam unde poſſet hæc tantis milibus quæ prædixerat miniſtrare : deus iquit & egõ licet mala audientes a uobis non tamen recedimus operantes pro uobis:& iſtud nõ tarde proueniet.Cunq; hæc dixiſſet:coturnicibus repletus eſt omnis exercitus:colligebantq; eas circũ ſtãtes.Deus autem non tarde hanc reddidit hæbreis iniuriam & maledictum in ſe commiſſum. Non paruã ſiquidẽ multitudo eoꝝ mortua eſt:& hactenus locus ipſe cognominat cabrothalia :

Educens ergo eos exinde moyſes in terrā quæ uocaſ conualis iuxta chananeoꝝ terminos exiſtentem & ad habitandū difficilē populū in eccleſiam congregauit:eiſq; in contione locutus eſt dicens.Cum deus nobis duo bona promiſerit:libertatem:& fœlicis terræ poſſeſſionem:aliud deo dante iam poſſidetis:aliud eſtis ꝓcepturi celeriter. In finibus ſedemus chananeorum:arcebitq; nos decetero procedentes: neq; rex:neq; ciuitas : ſed neque omnes eorum gentes.Exercitū ergo præparamus ad bellum.non enim ſine labore nobis hæc terra conceditur:ſed maximis eam prælis obtinebimus.Mittamus autem exploratores:qui huius terræ bona conſiderent:& quæ uirtus in ea ſit habitantium.Antea omnia uero unanimes ſimus:& deum qui eſt in omnibus nobis adiutor:& pugnandi ſocius honoremus. Hæc cum dixiſſet moyſes:multitudo ei honorē exhibuit:elegitq; exploratores duodecim hoꝛtiſſimos uiros : unum de unaquaq; tribu . Qui circumeuntes omnem terram chananeoꝝ:a patribus circa egyptum iacentibus uſq; ad ciuitatem emathin:ad mōtem libanum peruenerunt:naturamq; terræ & ſcolarum hominum conſiderantes ualidam:reuerſi ſunt:quadraginta diebus omne hoc opus explentes:inſuper & fructus quos proferebat illa terra portantes:eorumq; abundantiam & multitudinem bonorum terram illam habere narrabant:& a uoluntate bellandi populum ſuſpendebant:metuentes etiam ſuæ paupertatis inopiam:dicenteſq; flumina impoſſibilia tranſituros: & eſſe mōtes inſuperabiles iter agentibus & ciuitates muris ualde fortiſſimis:& ambitus eaꝝ grādi munimine roboratos.In ebron autem & gigantum prolem ſe inueniſſe dicebāt.Et exploratores quidem uidentes:quia cunctis quos ab egypto egredientes inſpexerāt:maiores eſſent chananei : & ipſi tabuerunt:& multitudinem hoc credere compulerunt.Illi auté ex his quæ audierāt poſſeſſionem terræ illius difficilem ſibi iudicabant:ſolutoq; concilio:cū uxoribus & filiis lugentes degebant:tanquam eis deus nihil opere:ſed tantum uerbo promitteret.Rurſumq; moyſen increpabant:& inclamabant ei:eiuſq; fratri atq; pontifici:& peſſimam quidem licet cum illoꝝ blaſphemiis habuerunt noctem.Mane uero concurrerunt ad eccleſiam deliberationem habentes: interfecto moyſe & aaron:ad egyptum denuo remeare.Vnus autem exploratoꝝ ieſus filius naue de tribu effrem:& calep de tribu iuda:metuentes in medium proceſſerunt:tenebātq; multitudinē: confidere ſupplicantes eam:& neq; deum falſitatis arguere : neq; credere his quæ pro terrore nō uere dicebantur de chananeis:ſed ſibi potius qui ad fœlicitatem & poſſeſſionem bonorum eos decentius inuitarent:quando nec montium magnitudo:nec altitudo fluuiorum:uirtutem colētibus effectum impediret:maxime cū deus ſecuritatem præbeat:& eorum propugnator exiſtat. Pergamus ergo inquiunt ſimul ad hoſtes:nullā timoris ſuſpitioné habētes:ſed duce credite deo: noſq; ſequimini quo uocamur.Et illi quidem dicentes hæc:nitebantur iram populi mittigare. Moyſes autem & aaron in terrā proſtrati:rogabant deū nō pro ſalute ſua:ſed ut quieſcere ignorantem faceret plebem:eorūq; ſedaret animos præſentis heſitationis paſſione turbatos . Aſtitit ergo & nubes:& inſtās ſupra tabernaculum ſignificauit dei præſentiā.Moyſes uero iam cōfidēs: in media aſtitit multitudine:deūq; ꝓmotū pro eoꝝ precabat alias pendebat iiuria : ꝓcepturoſq; fore ſupplicium : non quidem delicto dignum:ſed quale patres pro correptione inferunt filiis. Cumq; tranſiſſent in tabernaculū corā deo ꝓ futura eoꝝ perditione deflebant:cōmemorabātq; populū quæ paſſi ſunt ab eo:& quantis beneficiis participati:ingrati circa eum exiſterent:quādo etiam nunc exploratorum terrore decepti:ſermones illoꝝ potius q̄ promiſſiones dei iudicarēt ueriores:& ob hāc cauſam nō equidem perderet omnes:neq; eorum exterminaret genus: quod omnibus hominibus potius apud ſe haberet honoratum:chananeorum uero terra non eos eſſe poſſituros:neq; eius fœlicitate letaturos;ſed etiam ſine domibus & ciuitatibus ī deſerto quadraginta ānis eſſe uicturos:& hanc pœnam eos pro iiquitate ſolūturos filiis autem ueſtris dicebat: deus terram daturum ſe promiſit:illoſq; participaturos bonis:& dominos eorum fore quæ uoſ ipſi uobis inuidiſtis accipere.Cum hæc itaq; moyſes dei uoluntate dixiſſet:in triſticiam & erum nam conuerſa eſt multitudo:rogabantq; Moyſen:ut propicium eis faceret deum;& a deſerto libertatis præberet urbes.Ille autem dicebat deum huiuſmodi non habere conſilium:neq; ſecūdū leuitatem humanā ductum circa indignationem eoꝝ:ſed habita deliberatione in eos ſententiā protuliſſe.Non itaq; iudicandum eſt oportere hæc diſcredi:ſi moyſes cū uir unus eſſet : tantam militiam hominum irascētium potuit mitigare:& ad manſuetudinis uota reducere.Deus enim aſiſtens ei:ſermonibus eius uinci multitudinem præparauit:quippe cum ſepius iobedientes:inutilem ſibimet inobedientiam fuiſſe cognouiſſent:in calamitatibus utiq; incidentes . Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille ad credendum ſibi de quibuſcūq; populus audiret:& hoc non ſolum tempore quo uixit:ſed etiam nunc eſt . Nullus enim eſt hæbreorum qui non tanquā

præſente eo:& caſtigante ſi forte ſit morbus ic̄poſitus obediat ſanctionibus eius:licet alios la tere poſſit.Et alia quidem indicia ultra humanam uirtutem eius exiſtunt.Olim enim quidā tuis euphratem fluuium habitantium ; quattuor menſium itinere uenientes propter honorē noſtri ſacrificii cum multis periculis ſimul & ſumptibus:ſacrificanteſq; non ualuerunt immolatice participari:interdicente hoc moyſe quibuſlibet:qui non ſint noſtris legibus eruditi : neq; nobis ex paterna traditione coniuncti.Et alii quidem nec ſacrificarunt:alii uero ſemiplene ſacrificantes reliquerunt:alii autem neq; initium ingrediendi in templum ualentes facere diceſſerūt:obedire moyſeos preceptis potius quam ſuam uoluntatem facere præponentes : & cum prohibentem ſe de talibus non metuerent:ſolam tamen conſcientiam formidarunt.Sic legiſlatio quæ uidebatur dei : fecit illum uirum meliorem ſua natura putari.Sed etiam ante tempus modicum huius belli Claudio romanis imperante:ymaele apud nos exiſtente pontifice:cum fames noſtram regionē talis obtinuiſſet: ut quattuor dragmis uēderetur aſſarium:allata farina ad feſtiuitatem azimoꝝ in choris ſeptuaginta qui modii quidem ſinguli ſunt unus & triginta:attici autem quadraginta & unus:nullus ſacerdotum præſumpſit comedere cum ſcilicet terram iopia tanta detineret:qp̄ cum metuerent legem & iram:quā etiā ſuper iniqtates hoibus occultas ſolet inferre diuinitas. Igitur nō oportet ammirari de his quæ tunc geſta ſunt:quando etiam nunc litteræ a moyſe derelictæ:tantam uirtutem habent ut etiam inimici noſtri fateantur:quia is conſtituit rempublicā noſtram per moyſen eiuſq; uirtutē:deus eſt.Sed de his quidē ut placuerit unicuiq; conſideret.

Aec ſunt capitula ī quarto libro ioſephi hiſtoriaꝝ antiqtatis iudaicæ. Cap.i.
Bellum hæbreorum ablq; noticia moyſes contra chananeos geſtum atq; deuictum; Cap. ii.
Seditio chore & plebis cōtra moyſen & fratrē eius de ſacerdotio. Cap. iii.
Quemadmodū moyſes iſtituit decimas dare leuitis & ſacerdotibus:& de morte mariæ:& aaron primi ſacerdotis domini:cui ſucceſſit eleazarus filius ipſius. Cap.iiii.
Quemadmodū cōmiſerunt ſeon & ogreges amorreorum bellū:uicitq; eos moyſes & filii iſrael: terras eorum & ciuitates tenentes & hereditare poſſidentes. Cap. v.
De balach moabitaꝝ rege:ſeu de balaam propheta:cuius aſina humana loquela uſa eſt: qui poſt benedictiones quibus benedixit filiis iſrael conſilium dedit balach qualiter ſeduceret populū p mulieres madianitas:& de ultiōe quæ ſecuta eſt:& ſeductos hæbreos:& ſeductores madianitas: & ubi moyſes ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit. Cap. vi.
Moyſes alloquitur populum ante mortem ſuam:& tradidit ei librum legis:& quēadmodum ab hominibus eſt ablatus.

Hic liber continet tempus annoꝝ qudraginta.

Incipit liber quartus antiqtatis iudaicæ.

Aebreos itaq; deſerti moleſtia atq; difficultas cogebat ēt ꝓhibēte deo ad chananeos accedere;Non enī moyſes ſermonibus acqeſcebāt obedire : ſed etiā ꝓter illius uolūtatē ſupare ſe hoſtes exiſtimātes:illū eqdē accuſabant ſuſpitionē habētes:eo q; eoꝝ negociarē inopiā:& ut ſemp eius uideret egere ſolacio.Prælia uero aggreſſi ſūt chananeos:dicentes deū non propter moyſen eis auxiliari:ſed cōiter genti ſuæ ferre ſolatiū ꝓpter maiores eoꝝ ſuāq; uirtutē quoꝝ ſemp ꝓuidētiā habuiſſe uidebāt:& quō q; prius libertatē ꝓbuiſſet:etiā tūc laborare uolētibus ferre ſolacia nō tardaret:dicebantq; etiā ſolos ſe poſſe hoſtibus ꝓualere:licet uelit moyſes deū ab eis alienare;oībuſq; hoc expedire:ut ipſi ſui rectores eſſent:& non ab egyptioꝝ iniuria digreſſi:moyſeos tyrannidem denuo ſuſtineret:& ſecūdū eius uolūtatē uiueret:nec decipent quaſi diuinitas ei ſoli utilia ꝓ eius deuotione ꝓdiceret; tanq; nō oēs eſſent de genere abraam:ſed unus eſſet his auctor oīum:cui deus oīa noſſe futura ꝓberet: qui uiderent ſapere ſi eius ſuperbiā contenentes & deo credentes:obtinerent terrā quam eis uolētibus promiſerat : & non ꝓpter prædictam cauſam ſub dei nomine reſpicerent prohibentem. Ergo cogitantes inopiam atq; deſertum propter quæ ad hoc potius urgebantur:ad chananeoꝝ bella ſunt ꝓfecti:deum ducem exiſtimantes:& non ad legiſlatorem ſolatium ſuſtinentes: donec ſibi meliora fore decernerent.Quo facto hoſtes aggreſſi ſunt . Illi autem eoꝝ nō expaueſcentes

inuaſionem ſeu multitudinem eos fortiter exceperunt:& hæbreoꝝ multitudo eſt interempta. Reliquæ uero militia cohortis eorum ſoluta eſt:ſectatiq; in tabernaculum turpiter confugerũt: & eo q̃ pter ſpem tãtæ çalamitati occubuiſſent:omnino deiecti ſunt:& nihil utile decetero ſperabant:cogitantes q̃ hæc p̃ dei iracundiã eueniſſent:accedentibus ad bellũ cõtra eius uolũtatẽ. Moyſes ergo uidens ſuos p̃ditione cõpreſſos;& metuẽs ne uictoria confidentes inimici:& appetentes maiora ſup̃ eos accederent:iudicauit exercitũ in deſertũ procul a chananeis educere.Cũq; multitudo ei cõſentiret:quæ utiq; cognouerat q̃ abſq; præceptionibus eius p̃uidẽtiæ preualere non poſſet:eleuato exercitu abiit in heremũ:faciens eos ibi quieſcere:nec prius chananeos adire: donec ad hoc oportunũ tempus a deo acciperet.Igitur quod in magno contigit exercitu:& præcipue apud eos qui in erumnis calũniatores & inobedientes exiſtunt:hoc etiã iudeis euenit. Nã dum eſſent ſexcenta milia:& forte præ multitudine conſiliis melioribus ſe minime ſubiicerent: inopia potius & erumnis iraſcebãtur:& aduerſus alterutros:& aduerſus ducem.Seditio enĩ talis: quãlem nec apud græcos:nec apud barbaros factam audiuimus tunc eos apprehendit:per quam omnes deſerendos a deo atq; perditionis piculum ſuſcepturos eripuit moyſes:oblitus maloꝝ:licet paulominus ab eis fuiſſet occiſus.Pro cuius.p̃cibus deus nihil mali eos fuſtinere p̃miſit: licet legiſlatorem ſuũ contumeliis affeciſſẽt: & mandata quæ ipſe p̃ moyſen dederat deſpexiſſent:eripuit tamen eos:quãdo eis p̃ ſeditione ſua mala p̃uenire potuiſſent:niſi ipſe eoꝝ piculo p̃ſpexiſſet.Seditionem uero & quẽadmodũ poſtea moyſes cõuerſatus eſt narrabo: prædicẽs cãm ꝓpter quam talia ſunt commiſſa. Cap.II.

Hore hæbreoꝝ ex genere nobilis:& abũdans diuitiis:& lingua facilis:ac ad p̃ſuadẽdũ plurimis idoneus:uidens moyſen in maximo honore conſtitutũ p̃ inuidiam grauiter hoc ferebat.Nam cũ eſſet ex ea tribu erat & eius cognatus:& mordebat quaſi iuſtius eſſet:ut eam gloriã ipſe obtineret:qui & ditior illo:& genere apud leuitas nõ uideret eſſe deterior clamabatq; dicens eſſe crudelẽ moyſen:gloriamq; ſibimet occupaſſe:& hanc p̃ caliditatem queſiſſe ſub occaſione:quaſi uideret deum:& cõtra leges aaron fratri ſacerdotiũ dederit non cõi placito plebis:ſed ſuo iudicio:& ſup̃ hæc modo tyrannico honores q̃bus uellet:impenderet.Seujus autẽ eſſe dicebat:& ultra uiolentiã:qa leſionẽ niteretur ĩferre latẽter:quãdo nõ ſolũ nolentibus:ſed neq; intelligentibus inſidias eius honores aufferre contẽderet:quia cũ ſcierĩt inquit hoĩes nõ ſe poſſe uiolentia preualere:hanc quidẽ uolentes boni uideri non inferunt:doloſa tamen arte machinãtur:quatenus deſideratũ perueniant ad effectum. His & ſimilibus ſuadebat plebi:quia utile foret ut dũ adhuc huiuſmodi latere ſe crederẽt:punirentẽ:nec ſinerentẽ ad ꝓtiorem accedere cumulum:ne manifeſte fierent inimici:adiiciebatq; dicẽs.Quam rõnem reddere poterit moyſes:ut aaron & eius filiis daret ſacerdotiũ.Si enim ex tribu leui deus honorem alicui p̃bẽdũ eſſe decreuit:ego hũc iuſtior ſum accipe genere quidẽ ipſo cõſiſtens quo moyſes:diuitiis aũt & forma potentior.Si uero maior tribus querĩt:dignũ eſt ut ruben tribus potius honoretẽ:& hũc accipiant dathan:& abyron & ſalas.Iſti enim ſeniores erant ĩ illa tribu:& potentes facultate pecuniaꝝ.Hæc itaq; chore dicẽs:uolebat uideri quidẽ cõi utilitate prodeſſe:opere uero agebat: ut honorẽ hunc in ſe populi ſuffragatione tranſferret.Et ille quidẽ hæc maliuole plebi cũ doloſo dicebat eloquio procedente uero ſermone:paulatĩ ad multos & creſcentibus auditoribus: cõtra derogationẽ aaron oĩs exercitus eſt agitatus.Erant enim concordantes cũ chore ducenti & quinquaginta priores uiri:ſtudẽtes quatenus fratrẽ moyſeos ſacerdotii iure priuarẽt:& p̃ hoc eũ exhonorarẽt. Tũc itaq; populus:ut etiã moyſen lapidaret aggreſſus eſt:& in eccleſiã iordinate & turbuléter cõueniebãt:& ante tabernaculũ clamabãt oẽs.Exeat tyrãnus:& populus ab eius ſeruitio liberetẽ:qui ſub occaſiõe dei uioléta mãdata p̃cepit.Dicebãt enĩ Quod ſi deus ipſe ſacerdotẽ futuꝝ elegeret:digniſſimũ ad hũc honorẽ p̃ueheret & nõ eũ multis ĩferiori daret:& ſi decreuiſſet hũc aaron dari corã populo faceret:& nõ in fratris hoc poteſtate reliqueret. Moyſes ergo cũ derogationẽ chore iam ex multo p̃ſciret:etiã irritatũ populũ nõ expauit:ſed cõfidẽs rebus quas fideli deuotione tractabat:& ſciens fratrẽ dei uolũtate ſacerdotiũ:& nõ ſuo munere meruiſſe ad conciliũ uenit:& multitudini quidẽ nihil omnino locutus eſt:ad chore aũt clamãs:cũ eẽt dexter etiã in aliis:& ad loquẽdũ nimis ĩgenioſus:mihi ĩqt o chore & tu:& unuſq;ſq; hoꝝ:oſtẽdebat aũt ducẽtos & quĩquagĩta uiros:honore digni ẽe uidemini: & totũ exercitũ huiuſmodi honore nõ priuo:licet non habeãt quæ uobis ex diuitiis & culmine aliæ dignitates exiſtunt. Igitẽ ſacerdotiũ aaron nõ eo q̃ diuitiis p̃cellat:cũ tu ambos nos pecuniaꝝ multitudĩe uidearis ſupare neq; propter genus:quãdo cõmune nobis hoc fecit deus:eũdẽ p̃genitorẽ dans nobis:neq; ꝓpter fraternũ amorẽ:q̃ iuſtius alter habeꝛ potuiſſet:ego hoc cõtuli fratri.Nã ſi nõ cogitarẽ de dei legibus:hũc honorẽ mihi potius p̃buiſſem:quãdo plus mihi ego ſum uicinus q̃ alter:& mihi magis q̃ alteri

familiaris existo: neq; sapiens cõsiliũ erat memet periculis subdere: & alio ex tali causa fœlicitatis dona cõterre. Sed a malicia ego sum remotus: deus uero se cõtemni nõ despexit: neq; uos ignorare uoluit: sed hoc facientes ei præstatis: & ipse eligens sacerdotem futuræ sibi a querela uos huiusmodi liberauit. Non enim aaron gratia mea hoc: sed iudicio diuino sortitus est. Vnde ponat hoc deus in medio quasi ad disceptandum: ut nunc qui dignus ad hoc inuenitur: accedat. Quod dedit deus non delinquimus: si uolentes accepisse iudicamur: cum sit impium: honorẽ quem ille præbet non adire: & nimis irrationabile uniuerso tempore securitatẽ ꝓmittente deo contẽnere. Sed & nũc iteræ ꝓbare nulle eũ qui pro uobis ei debeat hostias immolare. & presul pietatis existere. Incongruum nãq; est o chore ut quilibet appetens honorẽ: deo hũc prebẽdi cui uoluerit auferat potestatẽ. Igitur a seditione & huiusmodi murmure quiescite: mane uero omnes qui sacerdotũ queritis thuribula singula portantes a uestris domibus cum thimiamate & igne uenite. Sed & tu chore cede deo iudiciũ: & in his eius expecta sniam & non temetipsum deo uelis facere meliorẽ: sed potius adesto: de hoc honore taliter iudicandus: nec non & abiron arbitror itereſſe iudicãdũ cum & ciusdẽ sit generis: & in nullo possit de rebus sacerdotii iuste culpari: cõueniẽtesq; pariter corã omni populo incensum facite: & cuiuscũq; uestrũ sacrificiũ suaue iudicauerit deus: hic uobis ordinabitur sacerdos: & ita derogatione fraterna tanq; ei honorẽ sacerdotii ego donauerim liberabor. Hæc moyse dicẽte: & a turba: & a sua suspitiõe multitudo cessauit & laudauerũt cuncta quæ dicta sunt. Erat enim uir optimus: & loqui utilia uidebatur. Tunc siquidem concilium est solutum. Altera autem die cuncti congregati sunt in ecclesia: ut adessent sacrificio & electioni de sacerdotio concertantiũ: eratq; populus conturbatus: cum esset multitudo suspensa spe futurorum: & aliis delectabantur: si moyses malignus ostenderetur: sapientes uero si huiusmodi seditione liberarent. Metuebant enim: ne procedente turba ordinator eorũ disciplinæ potius deperiret. Omne siquidem uulgus cum naturaliter queri cõgaudeat de eis qui in potestate sunt constituti: ad ea quæ forte placuerũt summopere sententiam tumultus efficiebat. Moyses autem missis ad dathan & abiron ministris: eos secundum constitutum uenire iussit & sacerdotium expectare. Cum uero nec obedire eos nuncii retulissent: nec uelle dicerent moysi quasi contra omnem populum malignitate crescẽte succumbere: audiens hæc ab eis moyses: sequi se maiores natu præcipiens: ibat ad dathan & abiron: nec idignum esse putabat ad superbos accedere. Illi uero nihil contradicentes secuti sunt. Dathan autem & qui cum eo erant cognoscentes moysen cum nobilibus populi ad se uenire: accedentes cum uxoribus & filiis ante tabernaculum respiciebant quæ moyses esset acturus: eranteq; circa eos constituti famuli: ut si uellet aliquam uiolentiam moyses facere: uindicarent. Ille uero cum uenisset in proximum: manus ad cælos tendens: multumq; clamans ita: ut populus cunctus audiret ait. Domine cæli & terræ: & maris: tu enim mihi meorũ actuum fidelissimus testis existis: quomodo omnia tua uoluntate feci: tu fugientibus prebuisti obuiam misericordiam: in omnibus satisfaciens necessitatibus hæbreorum: esto meus & in his uerbis auditor. Tibi nãq; nec quod agitatur: nec quod cogitatur absconsum est. & ideo neq; cõprimis ueritatem: ut horum contra me uelis defensare ingratitudinem. Antiquitatẽ meæ generationis tu nosti certissime: non auditu cognoscens: sed usu his quæ facta sunt tũc assistens. In his ergo quæ de me licet ueritatem aperte scientes iniuste suspicantur: te testem mihi precor existere. Et ego uitam simplicem habens: mea quidẽ uoluntate tua uero uirtute: hanc mihi raguel relinquente socero: bonorum illorum adeptionem deferentes: meipsum tradidi pro istorũ erumnis: & primo pro libertate eorum: nunc uero pro salute maximos labores toleraui: omniq; periculo me pro eis subieci. Nũc uero quoniam ut malignus in suspitione sum uiris: quorum uita meo labore subsistit: tu qui mihi locutus es in monte syna & tuæ tunc uocis auditorem esse uoluisti: & inspectorem prodigiorum quæ in illo loco fecisti: & iussisti ad egyptum properare: & tuam uoluntatem his innotescere: qui egyptiorum mouisti fœlicitatem: & a seruitute his prebuisti refugium: mihiq; potestatem pharonis paruulam demonstrasti: & in terram nescientibus itinera nobis pellagus conuertisti permixtumq; mare egyptiorum necibus conturbasti qui nudis armorum munimina contulisti: qui corruptos fontes nimis hesitantibus potabiles fecisti; potũq; nobis ex lapidibus produxisti: qui a terrenis cibis inopes: maritimis satiasti: qui etiam cibum celestem prebuisti primitus non inspectum: qui legum modũ condidisti: & ordinem nostræ reipublicæ demonstrasti: ueni domine oĩum iudex & testis meus: ad quẽ suffragia ulla non redimũt: tu nosti q̃ nullum munus contra iusticiam ab hæbreis accepi nec contemsi propter diuitias paupertatem: nec contra uniuersitatis lesionẽ conuersatus sum qui nunc inextraneas meorũ studiorum suspitiones incurri: tanq; te nõ iubente: sed mea potius uoluntate sacerdotium aaron dederim: ostende nũc: quia oĩa tua ꝓuidẽtia gubernant & nihil fortuitu: sed tuæ uoluntatis interpo-

ſitiſſe ꝓuenitũt ad effectũ:& quõ geris ſollicitudinẽ generis hæbreoꝝ:uidica ĩ abiron & dathan: qui de inſenſibilitate te cõtemnũt:quaſi mea uideant arte cõpreſſi. Fac itaq; ſup eos aptum iudicium prouenire:ita contra tuã gloriam ſeuientiũ:non eos cõi modo faciens tranſire de uita: nec humana lege morientes:ſeculo ꝓſenti facias recedere: ſed deglutiat eos ſimul & generationẽ & ſubſtãtiã eoꝝ terra quã calcant. Hæc enĩ erit tuæ uirtutis oſtenſio:atq; doctrina cũctoꝝ: ſic eos caſtigabis:qui talia de te nõ bene ſuſpicãt:ſic ego miniſter ꝓceptoꝝ tuoꝝ fidelis oĩbus apparebo. Si aũt uere contra me derogaſſe noſcunt:illos quidẽ innoxios ab omni leſione ſeruato:necẽ uero quã illis optaui ſacito meã:& pœnã ab eo exige qui tuã uoluit nocere plebem: ut decetero pax concordiaq; ſuccedat. Sana multitudinẽ tuis preceptis obedientẽ:illeſam cuſtodiens eam: & a pœna peccati huius exſortẽ. Tu ſiquidẽ noſti:quoniã iuſtũ nõ eſt ſuppliciũ ꝓ eoꝝ malicia cõiter ſuſtinere cunctos iſraelitas. Hæc eo dicente ſimul & flente:repente terra cõmota eſt:& uelut uiolentia uenti turbatis fluctibus agitata. Populus autem cũctus expauit:grauiq; & duriſſimo ſtrepitu per eorum tabernacula cõcitato: terra ſciſſa eſt:& oĩa quæ erant illis gratiſſima: in ea ſunt ꝓrſus abſorpta. Quibus ſic exterminatis:ut ne occurrerent quidẽ illud agnoſcere: mox apertio terræ ſup eos reducta eſt:& ita reintegrata:quaſi nihil hoꝝ quæ prædicta ſunt factũ eſſe uideret inſpicientibus. Et illi ita pierunt. Probatione uero diuinæ uirtutis effecta:cognati quidẽ illorum dolebant non ſolum calamitatẽ quæ digna gemitu uideret: ſed etiã ꝓximitatis affecti. Sapientes aũt quos euidenter uoluntas latebat illorum euẽtus iudicii certos fecit:& decernẽtes: quia ueluti erratici deperiſſent:qui fuerãt cũ dathan:de eorũ necẽ non contriſtabãt. Igitur moyſes euocauit eos qui de ſacerdotio contẽdebant ad ſacerdotũ probationẽ:ut ſcirent cuius ſacrificium deus ſuſciperet:& illum conſtitui ſacerdotẽ. Conuenientibus aũt ducentis quinquaginta uiris:qui & propter patrũ uirtutẽ honorabãt a populo:& propter ſuam illos etiã tranſcendebãt: proceſſerunt quoq; aaron & chore:& ante tabernaculum omnes ſanctificauit in thuribulis quæ ferebant. Ignis uero repente tantus effulſit:quãtum nullus opifex uidit:nec de terra ꝓlatus: uel concurſione fluctuũ: aut uiolentia ſpiritum materia adinuicem percuſſa:ſponte aliquãdo uiſus eſt exilire:ſed qualis potuit dei uoluntate ſuccendi:clarus & flameus:quo ueniente ſuper eos cũcti ducenti quinquaginta extincti ſunt:& chore ſimul:ita ut nec corpora eoꝝ alicubi uideretur. Solus aũt liberatus eſt aaron nihil ex igne leſus:qui utiq; a deo uidebatur electus. Moyſes igitur his pereuntibus:uolẽs pœnam eorum reſeruare alias reſeruari memoriæ: & futuros agnoſcere: iuſſit eleazarum filium aaron thuribula eoꝝ circa altarẽ eneum collocare:ut in memoriã eſſent futuro generi:quæ illi ſunt paſſi qui putabant uirtutẽ dei ſe poſſe deludere. Et aaron quidẽ iam non munere moyſeos ſacerdotiũ ſe habere credebat:ſed dei iudicio patefacto:cũ filiis firme ipſo honore fruebatur. Seditio tamẽ neq; ita ceſſauit;ſed multomagis augebatur: & crudelius accreſcebat:erat tumultus ualde deterior:& nunq; hoc malũ finiri putabatur:ſed longe tempore pmanere. Homines nanq; iam nihil præter dei ꝓuidentiã geri credentes:& hæc abſq; dei gratia circa moyſen geſta minime iudicantes:culpabant moyſen:eo q; tanta ira dei non tam propter iniuſticiam punitoꝝ:q; propter fauorem moyſi prouenerit. Illos enim periſſe dicebant:nihil delinquẽtes niſi q; circa dei religionẽ ſtudium haberent:moyſen uero ĩ interitu talium uiroꝝ & omnium optimoꝝ populũ deleuiſſe:inſuper & fratri ſacerdotium dediſſe quod auferri nequiret: nullũq; alium ad hoc ulterius promoueri:cũ priores uiderent ita periſſe. Super hæc etiã & a cognatis extinctoꝝ ſupplicatio multa fiebat ad populũ:ut gloria moyſeos minueret:hoc enĩ ad ſuã cautelã accidere iudicabant. Moyſes aũt diu in tumultu populũ conſtitutũ patienter audiebat:metuẽſq; ne quid iteꝝ ſeditionis emergeret:& magnũ malũ aliquod proueniret in eccleſiam congregauit multitudinẽ:& ſuſtinens audiebat:nec ad ſatiſfactionem ueniebat:ne magis uulgus exacueretur auditu. Hoc uero ſolũ principibus tribuũ prædixit:ut noĩa tribuũ ſuis uirgis inſcripta portaret. Illum enim ſacerdotium dicebat habituꝝ in cuius uirga deus ĩdicium gloriæ deſignaſſet. Portauerũt ergo oẽs alii uirgas: & aaron ſcribẽs in uirga ſua tribũ leui:eaſq; moyſes ĩ tabernaculo dei collocauit. Altera uero die ꝓtulit uirgas:erãt enim cognitæ. Cum uero omnes eas ſinguli uiri ſignaſſent:& coram multitudine deportaſſent:alias quidem ĩ quo ſcemate eas moyſes accepit:in eo pmãſiſſe uidebant:de aaron aũt uirga germen & ramos ortos:& fruccũ ſpecioſum amigdale ex eo ligno ꝓceſſiſſe mirabãt. Tunc obſtupeſcentes huiuſmodi uiſionẽ:& licet aliquod fuiſſet odium circa moyſen & aaron:linquẽtes hoc continuo:mirariq; ceperunt in illis dei iudicium:& decetero placito diuino fauẽtes:ſinebant aaron pontificatum habere. Ille ſiquidem tertio iam eum deum ordinante:hunc honorem firmiſſime poſſidebat. Hæbreoꝝ itaq; ſedi tio licet multo tempore uiguerit:hoc tamen modo quieuit.

Cap. III.

Gitur moyſes leuitaꝝ tribũ ſeruituꝝ deo.a pliis & miliciã ſegregauit: ne ꝓpter inopiam aut queſtum neceſſarium ad uitam ꝓtentem eſſent circa ſacrificia negligẽtes: iuſſitq; ut deũ ſecundũ dei uolũtatẽ chananeã obtinerent hæbrei.leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas diſtribuerent:ſed & terrã ante muros ducorum miliũ cubitoꝝ ad eos ptinere deſcripſit.Sup hæc aũt & populũ conſtituit annuoꝝ fructuũ decimas ipſis leuitis ſacerdotibuſq; præbere.Hæc eni ſunt quæ accepit hæꝯ tribus a populo.Neceſſariũ aũt iudicauit:iploꝝ ſacerdotũ quæ ſint ꝓpria declarare.Quadraginta octo quidẽ ciuitatũ.tredecim ex eis leuitis cedere ꝑcepit:& decimaꝝ quas a populo p annũ accipiũt decimas eis diuidi: inſuper etiam primitias omnium frugum de terra naſcẽtium:deo populum iuſſum eſſe offerre ſanciuit. Quadrũpedum quæ ſacrificiis offeruntur quod primitus naſcitur:ſi maſculus ſit imolandum præberi ſacerdotibus iuſſit:& ut ipſi cum domo tota epularentur in ciuitate. Sacratẽꝝ uero quæ comedi non poſſunt ab eis ſecundum patrias leges:dominus ſiclum & dimidium eis præberi fecit:pro hominis uero primogenito quiq; ſiclos.Sunt autem eos primitie etiã tonſiõis ouium & meſſium:unde panes facti eis ſolenniter miniſtrantur.Siquis eoꝝ uouerit quos nazareos appellant comam nutrire: & uino nõ uti:iſti dum capillos ſuos dedicant propter ſacrificia uenientes ad ſacerdotes corban offerunt deo:quod ſignificat munus:mulier quidem triginta ſiclos:uir aũt quinquaginta.De his uero qui eo ſunt egeni pecuniis:ſacerdotibus licet ut uoluerit iudicare:ſed etiam his qui domibus imolant epulationis cauſa non religionis:neceſſe eſt offerre ſacerdotibus pectus & dextrum brachiũ pecoris.Et ſacerdotibus quidẽ moyſes ex his quæ propeccatis populꝰ ſacrificans prebet ſicut in precedenti libro ſignificauimus:hoc dari conſtituit: omnium uero quæ ſacerdotibus offeruntur:participari conſtituit:& ſeruos & filios:& mulieres: abſq; hoſtiis quæ offeruntur pro peccatis.Illa enim in templo ſoli maſculi ſacerdotes ea die conſumunt.Cum hæc moyſes conſtituiſſet:ſurgens cum omni exercitu ad terminos idumeæ uenit: & legatos ad regem idumeorum miſit:poſcens uiam ſibi concedi:quam ſe confidebat accipere: & illum cum nihil lederetur ſine dubitatione prebere. Neceſſaria nanq; exercitui ſe miniſtrare dicebat:& aquæ pretium eos iubebat accipere.Ille uero his quæ moyſes petebat nõ conſentiẽs: neq; uiã cedens:ſed caſtrametatus occurrit:prohibiturus eos qui tranſire uiolenter preſumerẽt. Moyſes autem cum deus pugnæ initium fieri non iuſſiſſet recedebat:per deſertum iter faciens. Tunc itaq; ſororem eius mariam finis uitæ accepit:cum quadrageſimum expleſſet ánum ex quo egyptum dereliquit:decimi xantici menſis initio ſecundũ lunam:ſepelieruntq; eã publice nimis ſplendide:ſuper quendam montem qui uocatur ſyn:& poſt triginta dies afletu populum moyſes hoc modo purgauit. Vitulam fœminam aratro & cultura inexptam: totaq; rubeam paululũ ab exercitu procul ductam:in loco mundiſſimo pontifex imolauit: & eius ſanguine ſepties digito aſperſit tabernaculum dei:deinde incenſo:ut erat tota uitula cum pelle atq; uiſceribus:ligno cedrinum in mediũ ignem miſerũt: & hyſopum & lanam coccineam:colligẽſq; oẽm cinere uitule uir mundus: poſuit in locũ puriſſimũ.Hi ergo qui morte polluti erãt:paululũ in fontem cineris mittentes: & hyſopũ baptizãtes:& hoc cinere ſpargentes tertia & ſeptima die ꝯerant in reliquo mundi.Hoc etiã uenturos ad promiſſam ſorte ſeruare ꝑcepit. Poſtq; uero ꝓpter luctũ ſororis in exercitu huiuſmodi purgatio facta eſt:duxit populum p deſertũ & per arabiam : uenitq; ad locũ quẽ arabes metropolim ſuã putant:primo quidẽ archim nominatum:qui nunc petra uocitatur. Hic itaq; cũ eſſet excelſus mons:aſcendens in eũ aaron moyſe ſibi manifeſtante quia moriturus eſſet:uidẽte cuncto populo:erat enim e diuerſo locus:ubi erat populus conſtitutus: exutus põtificali ſtola:tradit eam eleazaro filio ad quem propter ætatem põtificatus uenit:& mortuus eſt populo eum uidente:ipſo quidem anno quo ſoror uidebatur eſſe defuncta : cum uixiſſet annis tribus:& triginta & centũ.Defunctus aũtẽ eſt ſecunda luna initio menſis qui uocaꝫ apud athenienſes ecatonbeon apud macedones aũt lochis:apud hæbreos uero ſadebat:apud romanos nũcupatur auguſtus . Cunq; luctus ſuper eum diebus triginta fuiſſet expletus poſt hæc ceſſauit.

Cap.IIII.

Vmens igitur moyſes exinde exercitũ uenit ad fluuiũ arnon:qui de mõtibus arabiæ deſcẽdens:& per totum deſertum fluens in ſtagnum aſſatim erumpit:diuidens moabitidem:& amonitidem.Hæc autem terra eſt fructifera:& hoium multitudine nobilis:alere bonis ibi naſcentibus copioſa. Ad ſeon itaq; regẽ illius regionis moyſes mittit terra: neq; qui ſub eo conſtituti eſſe uidebantur:ſed etiam uenalia populo ſub precio fore uendenda: ſicut illorum procuraret utilitas:& aquam peregrinis ut uellent eos uenundare deposcẽs. Seon aũtẽ hæc negans propriũ armauit exercitũ:ut hæbreos arnon fluuium tranſire ꝓhiberet.

Tunc moyſes uidens hoſtiliter amorreum inſiſtere:non paſſus ut hæbreis per inertiam proueniret inopia:primitus acceſſit ad eos: & cum eſſet difficile ut præualeret aduerſus ſeon : conſuluit deum: ſi eum pugnare permitteret. Cunque deus uictoriam promiſiſſet: fiducialiter ipſe ad certamen uenit:& exercitum totum exacuit: dicens eos bellandi nunc deſiderio potituros: quod diuinitas iubebat. Illi uero ut deſiderabant poteſtate percepta: ſumentes arma ad prælia repente profecti ſunt.Amorreus itaq; inſiſtentibus populis cum iam non eſſet equalis: ipſe quidem obſtipuit hæbreos;exercitum autem eius fortem ſe non opere ſed timore reſpondit. Primâ ergo congreſſionem non tolerantes:nec ſuſtinere hæbreos ualentes in fugam conuerſi ſunt:hæc ſibi potius pro ſalute quã pugnare utile iudicantes. Confitebant enim in ciuitatibus ualde munitis:in quibus cum recluſi fuiſſent:nihil profuit eis. Hæbrei nanq; dum eos fuga declinare reſpicerent inſiſtebant:& irrumpentes eorum aciem:eos inſecutione perterruerunt. Illi ſiquidem diſrupti fugiebant ad ciuitates:hæbrei uero perſequentes nequaq; fatigabantur:quando & ad labores præparati:& uti fundibulis experti: & in omnibus iaculis propter facilitatem armorũ ad perſequendum uidebantur aptiſſimi:ita ut dum hoſtes longius eſſent:fundibulis & iaculis ſternerentur ut proximi.Multa ergo cedes effecta tunc noſcitur quãdo etiam fugientes uulneribus uexabantur:laborabantq; potius propter ſitim quã propter pugnam. Erat enim tempus eſtatis. Et cum multi ſitis deſiderio ad fluuium concurrerent fugientes circundantes eos hæbrei percutiebant:omneſq; illos iaculatos ſagittatoſq; peremerunt:ita ut etiam ſeon eorum rex ſimul extingueretur.Hæbrei uero mortuos ſpoliabant:prædamq; ſumebant:multamq; copiam habuerunt ex illa terra:cum eſſet adhuc fructibus plena.Tunc igitur exercitus ſine terrore iam captis hoſtibus egrediebatur ad epulas. Nullum enim eis erat impedimentum pugnæ: cum omnes pariter deperiſſent.Amorreos ſiquidem huiuſmodi peremptio compræhendit:qui nec prudentia uidebantur aſtuti:nec opere neceſſario boni:quorum hæbrei terram late ceperunt.Eſt autem hic locus inter tria flumina poſitus:quaſi naturam inſulæ tenens.Quem locum arnus alias arctos qui dem a meridiana parte circundat:iaboch ſeptentrionis circuit latus: qui in iordanis fluuium deſcendens:illi etiam nomen tradidit.Occidentalem uero partem eius regionis:iordanis ripa concludit.Cum ergo res ille ita conſiſterent: iſraelitis inſtabat oggaladine & galanitidis rex:ducens exercitum copioſum:& feſtinans tanquã ſolacium amico ſeon præbiturus. Cum uero eum iam cognouiſſet extinctum:etiam tunc deliberauit congredi cũ hæbreis putans ſe præualere:eorũq; uirtutem experimento cognoſcere.Cunq; fuiſſet ſpe ſua deceptus:& ipſe bello mortuus & omis eius exercitus eſt peremptus.Moyſes autem iaboch fluuium tranſiens: regnum o gregis perambulabat:ciuitates deſtruens; & omnes habitatores eius occidens: qui & diuitiis omnibus in illa terra:& uirtutibus & opulentiæ magnitudine præcellebat.Ogigitur regis magnitudo & pulchritudo uehemẽs erat:qualis eſt paucorum.Erat enim manu uir fortis:ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritudo corporis uideretur equalis;Fortitudinis uero & magnitudinis eius ſunt experti:qui lectum eius uiderunt:in ciuitate rabbatha regni ammanitidum factum ex ferro: quatuor cubitorum latitudinem habentem:longitudinem duplicem:& uno cubito fortiorem.Hoc igitur cadente non ad præſens ſolummodo hæbreis rerum fiducia eſt conceſſa: ſed etiam in futuro cauſa eis bonorum moriens eſt effectus. Nam quadragita urbes alias ſexaginta clare nimis munitas illiq; ſubditas tenuerunt:prædaq; copioſam & ſeorſum ſinguli & cõiter oẽs adepti ſunt

Cap.V.

Oyſes itaq; caſtrametatus:deduxit exercitum ad iordanem: circa magna campeſtria: contra hierico ciuitatem opulentiſſimam:& palmas atque balſamum quæ ſolet ferre copioſe. Ceperunt autem proni eſſe iſraelite.& deſiderium habere bellandi. Porro moyſes cum paucis diebus deo pacificas hoſtias immolaſſet populumq; epulari feciſſet partem quandam amatorum miſit:qui terram madianitarum explorarent: & eorum patrias obſiderent.Cauſa uero bellandi aduerſus eos huiuſmodi fuit.Balach moabitarum rex cum amicicias paternas haberet:atq; ſocietatem circa madianitas & iſraelitas uideret tanto cremẽto proficere:etiam de rebus ſuis in formidine nimis erat conſtitutus.Deniq; non credebat terram aliã hæbreos querere niſi ſuam:cũm promiſiſſet utiq; deus chananeam illos fore poſſeſſuros: uelociterq; ſtuduit amicos de hac re ſuis tẽptare ſermõibus:& pugnare quidẽ ipſe ſ fœlicitate cõſtitutus: contra illos quiobſtrigerent erũnis nõ iudicauit:ſed phibere magis eos:ne potiores efficerẽt: deliberauitq; legationẽ p eis ad madianitas ptinus deſtiare.At illi dũ eẽt qdã ab euſrate propheta pclarus illoꝝ tẽporum:eiſq; nimis amicus ad hunc miſerũt cum legatis balach uiros de ſuis fide digniſſimos:rogãtes ut ueniret ille ꝓpheta;qtenus pro perditiõe iſraelitarũ maledictiões efficeret

Qui ueniet legatos ſuſcepit:& largitatē eis hoſpitalitatis exhibuit.Cunq; cenaſſet dei uolūtatem cōſuluit:qui forent de quibus madianite rogarent. Cum uero deus impedimentum eorum uoluntati feciſſet: ad legatos rediit:deſiderium quidem ſuum & ſtudium eis oſtendens circa ea quæ ab eo requirerent:ſed deū reſiſtere ſuæ uoluntati dixit qui eum ad tantam gloriam propter ueritatis eloquium perduxiſſet:exercitumq; pro quo maledicendo eum uenire rogarent:eſſe nimis deo amabilem:ſuadebatq; eis ſimul:ut propter hanc cauſam inimicicias ſuas ab iſraelitarum gente ſuſpenderent.Cumq; hæc dixiſſet:legatos dimiſit. Madianite uero balach uehementer inſiſtente:& preces maximas offerente:miſerunt iterum ad balaam. Tunc ille ſtudens aliquid uiris illis præſtare:denuo conſuluit deum.Qui uolens eum rem experimēto probare: iuſſit ne legatis in aliquo contradiceret:ſed cum eis iret.Qui arbitratus deum hæc ei non pro deceptiōe iuſſiſſe: cum legatis mox ibat:angelo ſancto occurrēte ei per uiam quodam anguſtiſſimo loco: qui erat accinctus gladio bis acuto. Aſina autem in qua balaam ſedebat intelligēs ſpiritum diuinum cē: declinauit balaam ad unam maceriam:non ſentiens plagas quas ei balaam inferebat: dum percuſſus ad maceriam alias a maceria uexaretur.Cum uero angelus inſiſteret:aſina percuſſa uoluntate dei uocem loquentis emiſit: balaam accuſans uelut iniuſtum:quia dum prioribus miniſteriis nihil quod de ea quæreretur haberet:tunc ei plagas inferret:non intelligēs:quomodo uoluntate dei prohiberetur ab his quæ feſtinaret implere. Cumq; balaam humana loquente aſina perturbaretur:palam etiam angelus apparuit eumq; increpāſ de plagis aſinæ cepit: tanquam nō eſſet hæc culpa iumenti:ſed q; eius iter contra dei uoluntatem fieri prohiberetur. Metuens autē balaam:ſtuduit remeare:ſed deus eum confortauit ut iret:præcipiens: ut quicquid eius in mente poneret: hoc ille manifeſtaret. Et ille quidem: cum hæc deus iuſſiſſet: uenit ad balach . Rege uero decenter ualde eum ſuſcipiente : petebat ut ductus ad quendam montium: conſideraret quemadmodum hæbreorum exercitus eſſet conſtitutus.Balach autē ipſe per ſe deduxit prophetam cum regio miniſterio i montem qui ſupra eorum caput uidebatur exiſtere: aberat enim ab exercitu ſtadiis ſexaginta.Videnſq; eos ille:præcepit:ut ſeptem aras rex conſtitueret:& totidē tauros & arietes adduci iuberet.Cumq; rex celerrime miſtraret: ille hæc immolauit holocauſta. Quo facto:cepit e diuerſo benedicere dicēs. Hic populus felix:cui dabit deus multorum poſſeſſionem bonorum:eritq; eius auxiliator in omnibus:& præſulem prouidentia ſua ei concedit:ita ut nullum humanum genus ſit:quod non uirtutem eius & ſtudia iudicet optima:& ab omni malicia ſegregata.Hæc itaq; & uos iquit habebitis:& melioribus filiis relinquetis.Deo quippe uos ſolos homines intendente:& ubicunq; fueritis in omni terra ſub ſole poſita fœliciores habente: terram in quam uoſipſe miſit obtinebitis: ſeruituram ſemper filiis ueſtris: quorum gloria complebitur omnis terra ſimul & mare: & ſic abundabitis in orbe terrarum:ut omni terræ habitatores ex ueſtro genere præbeatis.O admirandum te atq; beatum exercitum qui tantus ex uno patre creatus es.Sed nunc quidem uos adhuc paucos chananeorum terra ſuſcipiet:ſcituri orbē terrarum ueſtrum fore habitaculum in eternum.Nam multitudo ueſtra ita & in inſulas dilatabit: & in omēs terras ſicut nec in cælo numerus eſt ſtellarum.Et cum tanti fueritis: nec ubertatē uobis negabit deus:in pace omnia bona miniſtrando:& uictoriam atq; potentiam in bello largiet: & filios inimicorum qui contra uos aliqua præſumptione contenderint ſubiugabit. Non enim ultra reuerteretur aduerſarius noſter uictor:qui filios ſuos letari faciat aut uxores. Tanta uobis fortitudo prouidētia dei præſtabitur: cui grandia minuere uirtus eſt:& latius augere quæ parua ſunt.Talia ſiquidem ille ſua ſacratione proferebat:cum non eſſet in ſemetipſo:ſed dei potius ſpiritu uinceretur.Balach autem contriſtato & proclamante:eo q; pacta tranſcēderet: quibus fuiſſet a ſuis amicis magnis muneribus inuitatus: & cum ueniſſet pro maleditione hoſtium : eos diteret:& beatiores omnium hominum oſtenderet:ait ad eum balaam.O balach:de cunctis rebus cogitare putas in nobis eſſe:de talibus quicq̄ dicere ſeu tacere:quando dum nos ſpiritus dei percipiet:uoces & uerba quæ ipſe uult nihil ſcientibus nobis emittit. Ego uero recordor: quomodo tu:& madianite ſupplicantes me deſiderabiliter huc adduxiſtis:& ꝓpterea ueni:fuitq; mihi uotiuum.in nullo tuum deſiderium uiolarē.Sed melior deus eſt horum quā quæ ego tibi præſtare credebar.Nimis enī ſani ſunt:qui ꝑſentiā humanā rex apud ſemetipſos ita ſuſcipiunt:quare nus nō ea quæ diuinitas dictat edicāt:ſed magis illius uiolentiā faciāt uolūtati. Ego ſiquidē hūc exercitū neq; laudare ꝓpoſui:nec in quibus bonis genus eoꝝ deus habiturus ſit apire: ſed deus ꝓpicius eis exiſtens: & feſtinās eis fœlicē uitā gloriāq; ꝑbere ꝓpetuā: hæc mihi uerba promiſſionum talium miniſtrauit. Nunc autem quomodo mihi uotum eſt:tibi & madianitis præſtare: quorum preces repellere me nimis indecens eſt: ueni rurſus erigamus aras alias : & ſacrificia

proxima prioribus celebremus:si forte flectere potero deū:ut me permittat hos omnes maledictionibus obligare. Cunque balach fieri permisiſſet: & ſecundo ſacrificanti nequaquam diuinitas ut iſraelitas malediceret ānuiſſet:cadens pronus in terrā: ꝑdicebat regibus affuturas paſſiões & quæcunque ciuitatibus erāt euentura eximiis:quarū aliquas quidem nec habitari cōtingeret. Quæ etiam facta ſunt:dum hæc temporibus priſcis per terram ſiue per mare uſque ad memoriā meam hominibus euenīſſent. Et cum hæc omnia talem terminum exceperint:qualem ille prædixit:quilibet conicere poteſt:quomodo & in futuro ſic erit: quemadmodum præfatus eſt ille. Balach autem indignatus eo ꝙ non maledicti eſſent iſraelite: remiſit balaam: nullo honore remuneratum. Ille uero iam deſcendens & circa tranſitum eufratē ueniens:& balach principibuſq; madianitarum uale dicens ait. O balach & madianite præſentes:oportet me hæc & præter uoluntatem dei præſtare uobis. Hæbreorum quidem genus nulla peſtis pœnitus apprehendit:nec bella:nec aliqua neceſſitas:nec ſterilitas fructuum terrenorum: nec alia quælibet eos ueſania corrūpit. Eſt enim cura deo liberare eos ab omni malo: nullamq; permittere ſuper eos uenire huiuſmodi paſſionem quatenus omnes debeant deperire. Euenient autem eis pauca : & ad modicum tempus:quibus humiliari uidebuntur. Sed deinde intelligent: ꝙ pro timore fuerit illa eis talis uexatio. Vos quaſdam uictorias ad breue tempus aduerſus eos deſiderates:quod impetrabitis: ſi hæc quæ moneo feceritis:filiarum ueſtrarum ſpecioſas præcipue uirgines:quibus ſubdi & deludi caſtitas poſſit inſpitientium propter pulchritudinis honeſtatem:circa exercitum eorum proxime deſtinate:& ſupplicantibus eorum iuuenibus:ut earum amplexibus miſceantur præcipite: quatenus dum eos concupiſcentia obligatos uiderint:deſerant rogantibuſq; manere eas: nō primitus audiant:quā eos patrias leges relinquere iubeant:ſimul & honorem dei qui eas poſuit eis: & madianitarum atq; moabitarum colere ritum cogant. Sic enim illis indignabitur deus. Cunq; hæc ille dixiſſet:abſceſſit. Madianite uero dum miſiſſent filias ſuas ſicut ille monuerat:hæbreorum iuuenes decepti ſunt pulchritudine puellarum:& ad earum colloquia uenientes:rogabant quatenus earum pulchritudine fruerentur:nec conſuetudinis proximitate recederent. At ille libenter hæc uerba ſuſcipientes conſenſerunt eis:obligantes eos amore ſuo. Quibus dum concupiſcentia creuiſſet:eos ille cepere deſerere. Dumq; illos anguſtia de mulierum diſceſſione crudeliter inuaſiſſet:uberrimis fletibus exorabant:ne eos ille deſereret : ſed futuras uxores & dominas omniū poſſeſſionum uel ſubſtantiarum ſuarum manere poſcebant. Hæc autem cum iuriſiurandi religione firmabant:deumq; mediatorem in promiſſione faciebant flentes:& undiq; ſemetipſos miſericordia dignos oſtendentes mulieribus. Ille uero dum eos ſeruitute iam captos eē cognoſcerent & omni uinculo fœde conſuetudinis obligatos: eis talia cœperunt dicere. Nobis quidem o fortiſſimi iuuenes domus paternæ ſunt:& magna poſſeſſio bonorū parentum atque domeſticorum fauor & dilectio: nihilq; horum egentes:uenimus ad ueſtrum eloquiū: nec queſtum ſpecioſi corporis requirentes:ueſtram nobilitatem adiuimus:ſed uiros bonos & iuſtos exiſtimantes:honorare uos xeniis quibus indigetis aduenimus. Nunc quomodo dicitis circa nos habere dilectionem:& noſtro contriſtari diſceſſu:neq; nos ueſtras preces abiicimus:ſed tantummodo fidem uolumus fauoris ueſtri percipere:per quam nos credere digniſſimum iudicamus: ut ueſtram conuerſationem uidentes:uxores eſſe poſſumus. Formidamus &enim:nedum fueritis ſatietate noſtræ conſuetudinis adimpleti:deinceps contumeliis affectas:ad parentes nos proprios remittatis. Rogantibus autem illis:& ut uellent fidem daturos ſe pollicētibus:& ob amorem in nullo contradicentibus:dixerunt ille. Quomodo hæc quidem uobis placēt:moribus & uita utimini:ut ab omnibus alienati populis ſitis:ita ut etiam cibos proprios habeatis:& pocula cum nullo communia:neceſſe erit uolentibus uobis habitare nobiſcum: etiam deos colere noſtros nec erit indicium circa nos aliud ueſtri fauoris:niſi eoſdem deos quos nos adoretis: nulluſque culpabit uos:ſi terræ ad quam ueniſtis:eius colatis & numina:cum dii noſtri ſint communes omnibus:ueſter uero in nullo ſit talis:dicebantq; eis:ut aut quæ eſſent omnium:ea facerent: aut aliam quererent terram:in qua poſſent legibus propriis conuerſari. Illi autem amore earum deuicti:optima illas dicere iudicantes:& ſemetipſos tradere uoluptatibus earū: patria iura trāſgreſſi ſunt:deoſque plurimos iam putantes:immolare eis lege prouinciæ proponentes:cibis etiā extraneis congaudebant:& omnes ad libidinem mulierum contra leges proprias inſurgebant: ita ut etiā per oēm exercitū iuuenes agerēt cōtra legē:& ſeditio priore multo peior ſcideret:cum ōino ſolēnitates iā ꝓprie deperirēt. Nam dū ſemel iuuenes mores attigiſſent extraneos:eos uberius appetebant. Sed & ſiq priorum uirorum propter uirtutes patrum nobiles erāt:cum eis uitio ſubiacebant. Denique Samarias princeps tribus ſymeon:dum haberet chorami madianitidem mulierē:ducis cuiuſdā filiā:uiri inter illos ualde potētis:uxore iubēte ante ſolēnitates moſaycas

quod illam magis delectaret:effecit:non immolando lege patria:ſed alienigine nuptias eligẽdo, Et dũ hæc ita gererẽtur:moyſes metuens:ne quid peius accideret: congregás populũ in eccleſiã nullum equidẽ nominatim culpauit:nolens quẽquam deſperatione deiicere:quia dũ laterẽt poterant penitere.Dicebat aũt:quomodo non agerent digna ſe:aut ſuis patribus oportuna:dũ libidinem deo preponerẽt:& ei placentia uiolarent:oportere tamẽ:ut dũ adhuc bene eis eſſet: reuerterent ad fortitudinem:arbitrantes non ad uim inferendam leges eſſe poſitas:ſed ad concupiſcẽtiam repellendam.Super hæc adiiciebat non eſſe rationabile ut qui caſti fuiſſent in heremo: nũc conſtituti inter bona tanta peccarent:& rerum quas adepti fuerant per indigentiã tempore ubertatis amitterent.Et ille quidem hæc dicens:conabatur emendare iuuenculos:& ad penitentiam eorum quæ geſſerant reuocare.Poſt quem ſurgẽs Samarias:ait. Tu quidẽ Moyſes utere legibus quas poſuiſti:ex ipſa conſuetudine eis firmitatem attribuens:& quomodo iam frequenter caſtigaſti hæbreos qui non bene ſeducuntur:me in his quæ tyrannice imperas nõ habebis obnoxiũ Non enim aliud quicquam hactenus ſub figmento legum dei: qua iugum ſeruitutis nobis inferre machinaris:& tibimet defendere principatum:auferendo nobis deſideriũ:& ppriũ uiuendi arbitrium:quod eſt liberorum & dominũ non habentiũ.Itaq; crudelior circa hæbreos ut ſolus eris ægyptiorum; caſtigare nos uolẽs:& ſecundũ leges tibi placitas ſingulo& uolũtates aſtrigere. Sed multo iuſtius eſt:ut tu potius puniaris:quando ea quæ omnibus idubitanter bene ſe habere uidentur:ſolus exterminare contendis:& cõtra omniũ placita tuam ualere ſententiã Mulierem itaq; peregrinam ſicut aſſeris duxiſſe me fateor.A me enim audieẽs meos actus ſicut a libero. Nõ enim latere propoſui:nec pro me alter delator erit.Et ſacrificaui diis:quibus ſacrificandum nõ iudicatis iuſtum exiſtimans per multos me debere acquirere ueritatem:& non uelut ſub tyrãno uiuere & omnem ſpem ſemper ex unius cõuerſatione pendere.Dum hæc autem ſamarias de his quæ ipſe:& alii male geſſerant edixiſſet;populus equidem quieſcebat formidine futurorum legiſlatorem intendens:nolentem illius ſuperbiam ex aduerſo litigio prouocare. Metuebat enim ne multi propter luxuriam uerborum eius imitatores facti multitudinem perturbarẽt:& in his quidem dimiſere cõuentum:ſed cauſa mali potius augebat.Cũq; ſamarias ex tali cauſa mortuus non fuiſſet: fines uir & in aliis quidem rebus melior exiſtens multorum iuuenum & dignitate patris tranſcendens coetaneos uniuerſos:eleazari ſacerdotis filios & fratres:moyſeos nepos:dolens in his quæ geſſerat ſamarias:& antequam per licentiã fortior efficeretur iniuria:opere uolẽs ultionem inferre:& iniquitatem ne creſceret amplius prohibere:dum adhuc qui hæc arripuerãt minime punirentur:animo ſimul & corpore ſic audacia confortatus eſt : ut non prius decertare quieſceret quam uictoriam in eo facto perciperet. Tunc ad tabernaculũ ſamariæ ueniens:ipſum euaginato gladio & chorami ſimul extinxit. Iuuenes autem omnes quibus erat uirtutis amor: & fines imitatores eſſe uidebantur ; perhibebant eos qui in culpa ſamariæ ſimiles exiſtebant. Multi ſiquidem inique gerentium horum uirtute perempti ſunt:omneſq; peſtilentia perierunt: deo illis poſt hæc immittente languorem:& quicunq; eo& cognati fuerant:& cũ prohibere deberent:magis ad iniuriam dei eos exacuerant pariter ſunt extincti. Perempti ſunt itaq; ex eorũ cetibus:non minus quatuordecim alias uigintiquinq; milia uirorum. Hac itaq; cauſa exaggeratus moyſes ad iteritum madianitarum miſit exercitum:de quorum prælio poſt paululum edi cemus:narrantes primitus quod reliquimus.Iuſtũ nanq; eſt legiſlatoris uoluntatem:nequa quã in hoc ſine laude trãſire. Balaam enĩ qui petitus fuerat a madianitis : ut malediceret hæbreis: & hoc quidem complere diuina prouidentia non prævaluit:ſed cõſilium dedit:quo hoſtes utẽtes:hæbreorum populum pene conſumerent:moyſes magnifice nimis honorauit eius diuinationis uerba deſcribens:cum poſſet huius gloriam propriam facere:quando nullus qui mendaciũ probans argueret teſtis extaret. Illi nanq; teſtimonium reddidit:& eum memoria dignũ fecit. Et hæc quidem ſi uoluerint quicunque conſiderent. Moyſes itaq; pro quibus prædixi rebus ad terram madianitarum miſit exercitum ex una quaq; tribu:duodecim milia uiros eligẽs:quorum ducem ſtatuit fines: cuius fecimus paulo ante memoriam ; qui leges cuſtodiuit hæbraicas: & zamariam tranſgredientem eas ipſe percuſſit. Madianite uero uidentes exercitum contra ſe uenire & quantus nunquam aduerſus eos acceſſerat:congregantes prouinciæ multitudinem ex pectabãt hoſtes:& undiq; muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis congreſſione facta: madianitarum cecidit multitudo quæ computari non poſſet ; numerumq; tranſcenderet. Sed & reges eorum quinq; pariter ſunt perempti:quoꝝ nomina erant Och:& Sur: Obeth:& Huir: Quintus uero rex eſt Arach:de cuius cognomine ciuitas in terra arabum conſtituta : hactenus ab omnibus de nomine regis ædificantis arachen uocatur: quæ apud græcos dicitur petras.Hoſtibus igitur effugatis:hæbrei eorum tenuere prouinciã:multamq; ſumẽtes pdã : & poſſeſſores

cum mulieribus perimentes: ſolas uirgines reliquerunt. Hoc enim moyſes duci ſines iuſſerat. Qui reuerſus: incolomem reduxit exercitum: & prædam ualde copioſam: id eſt boues quinquaginta duo milia: & ſexaginta ſeptem: aſinos autem ſexaginta milia: auri uero & argenti uaſa innumere multitudinis quibus utebantur in domo. Nam per longam fœlicitatem erant ualde locupletes. Deductæ ſunt autem & uirgines: quaſi triginta uero milia. Moyſes itaq; diuiſa i duas partes præda: alterius quidem quinquageſimam partem eleazaro dedit & ſacerdotibus: leuitis autē alterius quinquageſimam: reliquam uero uniuerſo populo diſtribuit. Viuebátq; decetero ualde fœliciter: eratq; eis per uirtutem omnium bonorum copia: nullaq; triſticia eorū uoluptates impediebat. Moyſes igitur cum eſſet ſenex: ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit: ad pphetias: & ad militiæ principatum: licubi neceſſarium foret iubente deo: ut iterum teneret imperium. Ioſue autē omni doctrina legum: diuiniſq; miniſteriis moyſe docente erat inſtructus. Inter hæc duæ tribus: gad: & ruben: & manaſſe dimidia quadrupedium multitudine & omnibus aliis ualde diuites: habentes commune conſilium: rogabant moyſen: ut eis præcipue amorreā concederet: quæ paſcuis optima uidebatur. Ille uero exiſtimans eos timuiſſe chananeorum pugnam: & occaſionem hone ſtam quaſi pro paſcuarum diligentiam requiſiſſe: malignos eos appellabat: & turpem occaſionē timoris adinueniſſe: ipſoſq; uelle ſine labore delicare: dum omnes adhuc in erumna cōſiſterēt: & terram ideo pēterent obtinere: ne decetero cum eis laborarent: quibus terram traditurū ſe deus promiſerat: trans iordanem & aduerſas gentes iterempturum. Illi ergo cōſpicientes iratū ducem & contra ſe iuſtiſſime prouocatum: reſpondentes ſatiſfaciebant non pro timore periculoꝝ: neq; propter laboris defectum hoc petere: ſed ut prædam in oportunis conſtituētes locis: expediti ad certamen & ad bella uenire poſſent: dicebantq; ſe præparatos: ut dum poſſideret ciuitates ad cuſtodiam filiorum & uxorem & facultatis ſuæ: ubiq; cum exercitu properarent. Porro moyſi dum iſte ſermo placuiſſet: uocans eleazarum ſacerdotem & ieſum: & ad ultimum uniuerſos: cōceſſit eis amorream: ita ut auxilia conferrent cognatis ſuis: donec omnia complerētur. Accipientes itaq; iſta conditione prouinciam: & ciuitates fortiſſimas poſſidentes filios & coniuges: & alia quæcunq; poterant circūeuntibus impedimentum facere in eis apte conſtituerūt. Edificauit aūt & moyſes decem ciuitates: quæ in numero quadragintanouem forēt: quaꝝ tres diſtribuit: ut ad eas qui nolentes facerent homicidium confugerent: & tempus fugæ conſtituit habentes ptātem ſcilicet perempti cognati occidere homicidam: ſi eum extra terminos ciuitatis ad quam fugerat inueniſſent: quod nulli alii permiſſum eſt perpetrare. Hæ ſiquidem ciuitates fugacibus diſtributæ ſunt: boſor quidem in arabiæ finibus: arimnan autem in terra galaditorum: galalim uero in bataltidem regionem. Cumq; etiā chananeorum terram obtinerent: tres alias ciuitates inter urbes leuitarum moyſes fabricandas ad habitaculum fugatium delegauit. Moyſes autem adeuntibus eum maioribus natu tribus manaſſe: & dicentibus uirum inſignē in tribu ſua fuiſſe defunctū nomine orophatim: & filios quidem maſculos non reliquiſſe ſed filias: & conſulētibus ſi earum fuiſſet hereditas: ait ſiquidem aliquos de tribu ſua ducerent: cum hereditate ad eos irent: ſi uero ex alia tribu alicubi nuberent: hereditatem in paterna tribu relinquerent: & tunc manere uniuſcuiuſq; hereditatem in propria tribu conſtituit.

Cap. VI.

Vm uero iam quadraginta minus triginta dies implerētur: moyſes cōgregans ad iordanem: ubi nunc ciuitas eſt abilal: locuſq; palmaꝝ conuentum: uniuerſo populo ita locutus eſt. O uiri commilitones: & ſicut deo placuit calamitatis longe participes: cētum uiginti annis ſenectute confectum oportet me ab hac uita diſcedere. In his quæ gerenda ſunt trans iordanem: iam non ero ueſter adiutor: neq; pugnabo uobiſcum: a deo prohibitus. Iuſtum igitur credidi neq; nunc meam deponere pro ueſtra fœlicitate curam: ſed propriā iudicare ueſtræ ubertatis adeptionem: & memoriam meā in abundatia bonorum referre ueſtrorum. Nunc igitur explanans: quemadmodum uos fœlices eritis: ueſtris filiis bonoꝝ ueſtrorum relicturi poſſeſſionem ab hac uita diſcedo: dignuſq; ſum: ut mihi fides habeatur: & propter priſtinas uirtutes & eo: q animæ ad uitæ huius terminum uenientes: cum omni loquantur integritate. O filii iſrael cunctis hominibus cauſa bonæ poſſeſſionis propicius deus eſt. Hic enim ſolus dignis hoc diſtribuere: & auferre in ſe delinquentibus poteſt: cui uos exhibentes quales uos ipſe uult eſſe: ſimul & ego uoluntatem eius ſciens: aperte uos moneo. Non enim eritis beatiſſimi: & omnibus mutabiles aut fœlices: ſi ex illius mādatis aliquando ceſſaueritis. Poſſeſſio nanque bonorum quam nunc tenetis: firma manebit: & præſentium rerum celerrimam ſecuritatē habebitis: ſi ſolummodo quæ uos deus uult ſequi obediatis: neq; legum alienarum ordinem proponatis: neque pietatem quam nunc circa deum geritis ſpernentes: admodum alium conuertamini.

Hæc autem agentes:fortiſſimi cunctorum eritis bella ferre:& inimicoꝝ nulli ſuccumbere. Deo enim uobis auxiliatore præſente:cunctos ſuos poſtponere rationis nō eſt;præmia ſiquidem magna uirtutis uobis ſunt polita: quæ omni uita poſſideatis. Virtus &enim primitus bonarū cauſarum eſt præmium:deinceps etiā aliaꝝ rerum præſtat augmentum: ita ut dum inter uos ea uſi fueritis:magnā conferat uobis uitam:& inter alienigenas glorioſos efficiat:& apud poſteros eminentes oſtendat.Hæc itaq; poteritis adipiſci: ſi legibus quas dictante mihi deo conſtitui obediatis:eaſq; cuſtodiatis:& eaꝝ ſapientiam meditemini.Ego gaudens diſcedo in ueſtris bonis:cōmēdans uos caſtitatis legi & bonæ conuerſationis ornatui:uirtutibuſq; ducum:qui prouidentiam ueſtræ utilitatis exhibebunt. Deus aūt qui hactenus ueſtri præſul extitit pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui:nō uſq; ad præſens ſtare faciet prouidentiā ſuam:ſed quanto tempore ipſi uolueritis eum habere patrocinantem:in uirtutis ſtudiis permanētes tanto præſidium eius habebitis.Conſilia nanq; uobis præbebunt optima;quæ ſequentes:fœlices eritis:pōtiſex eleazarus & ieſus:necnon & ſeniores:& principes tribuum quos audire uos cōuenit: ſcientes quoniam omnes qui bene ſub principe conſiſtunt; & principatū tenere: & libertati præeſſe poſſunt: nec indignemini in his quæ uos agere duces ueſtri popoſcerint. Nunc &enim ut benefaciētibus iniuriam faciatis in hoc fiduciam ponetis: q; decetero declinātes meliores cauſas habebitis; nec huiuſmodi iram aliquādo ſumatis quali circa me uti ſepius præſumpſiſtis.Noſtis enim q; frequēter peiora a uobis quā ab hoſtibus mortis pericula ſuſtinui.Et hæc nō improperia ferens uobis edico:nō enī in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens hæc ad memoriam reuoco: quādo nec tempore quo hæc patiebar iratus agnoſcor: ſed ut de futuro a talibus temperetis: & in nullo ueſtris præſulibus iniuriam propter diuitias faciatis:quæ uobis iordanē tranſeuntibus & chananeā obtinentibus affluenter aduenient.Nam ſi procaces fueritis contemptores effecti: & uirtutē deuotionemq; perdideritis:quā circa deum geritis:eum primitus habebitis inimicum:& terram quam armis obtinuiſtis iterum cum magnis obprobriis amittetis: totumq; diſperſi per orbem: ueſtro ſeruicio omnem terram & mare complebitis:eritque uobis dum horum omnium experti fueritis inutilis iam penitentiæ memoria legum non ſeruatuꝝ.Vnde ſi uultis hæc apud uos permanere:dum hoſtibus præualueritis:nullum relinquatis ex eis:ſed omnes perire decernite:ne uiuētibus eis illoꝝ ſtudia deguſtantes a conuerſatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & tēpla quæcunq; habuerint deſtruenda cōmoneo:& genus & memoriam eorū igne conſumi. Sic &enī bonoꝝ ueſtroꝝ uobis erit firma ſecuritas. Ne uero p ignorātiā melioris rei natura ueſtra ad peiora declinet:& leges uobis dictante mihi deo compoſui:& ordinem bonæ conuerſationis inſtituī:cuius ſeruātes ornatū:fœliciſſimi eritis oīum reꝝ.Hæc dicēs:dedit eis in libro leges:& cōuerſationis modum ibi conſcriptū.Illi uero flebant:& multū quærebantur ducem:memoriā pericu lorum eius habentes:& quanta p eoꝝ ſalute geſſiſſet:deſperātes etiā de futuris: q̄ſi nullus ei priceps ſimilis foret:minuſq; iam deum ſui curā prouidere credētes:eo q; moyſes eū potiūs exoraſſet.Tunc eorū quæ in deſerto ei cū ira locuti fuerant penitētiā agentes ingemiſcebant:ita ut oīs populus in lachrymas ꝓrumperet:& pluſq̄ ſermone dici poteſt:gēmitus cū dolore ꝓferret.Moyſes autem conſolabatur eis: & licet dignus utq; magna uterentur conuerſatione poſcebat. Tunc ergo conuentus ita dimiſſus eſt.

Cap.VI.

Olo aūt conuerſationē dicere primitus moyſeos:eiuſq; dignitatis uirtutes exponere: ut qui hæc legerit: agnoſcāt: q̄lia initia noſtri habuere maiores: & ſic ad aliaꝝ rerum uenire narrationē. Scripta ſunt hæc oīa ſicut ille reliqt nihil nobis adiicientibus ad ornatum:quod a moyſe relictum nō eſt. Hoc tantum nobis placuit modo nouitatis inducere:ut ſecūdum genus nobis ſingula diſponātur;diſperſæ quæ ab illo ī ſcriptis relicta ſunt: & quēadmodū deum in ſingulis quibuſq; conſuluit.Propterea nāq; neceſſariū iudicaui hæc p̄dicere:ne aliq nobis a cōtribulibus hanc ſcripturā legentibus quō generetur.Hic ergo ordo eſt legum in noſtra conuerſatione cōpetentiū.Quas aūt nobis cōiter ad alterutros dereliquit:has de moribus & cāis explanare & referre diſtuli:ſed adiuuante deo poſt nobis inſinuare propoſitum eſt. Ait enim. Dum chananeorum terram poſſideritis:& ad uſum bonorum peruenieritis:& ciuitates iam edificare ceperitis:ea facientes quæ deo placita ſunt:fortiſſimumq; pignus fœlicitatis habebitis; ſit uobis una ciuitas ſacra in terra chananeorum in loco optimo & uirtute præclaro quamcunq; deus ſibi p prophetam elegerit:& templū unum in ea ſit:& altare unum ex lapidibus non manu dolatis:ſed paſſim iacentibus qui dealbati erunt:& ad decorē ualde puriſſimi: acceſſus aūt ad eūm ſit nō per gradus.In alia uero ciuitate:nec altāre:nec templum ſit.Deus enim unus & genus hæbreorū eſt unum. Qui blaſphemauerit deū:lapidatus ſuſpēdatur p dīc: & ſine honore ; turpiterq; ſepeliatur. Conuenīāt aūte in ciuitatem in qua templū conſtruūt ter ī anno

a finibus terræ quam hæbrei tenuerint:quatenus deo & pro illis quæ poſſident gratias referant: & de futuris preces effundant:& conuenientes adinuicem:tunc epulantes amici ſint. Bonum eſt enim:ut ſemetipſos alterutrum contribuli nō ignorent:ſed ſua ſtudia ſibi cōicent. Hoc aūt eis ex hac ſocietate proueniet:ut & aſpectu:& loquela memoriā ſui ſemper obtineāt. Si enim alterutris impermixti ſunt:extranei ſibimet putabūtur. Sit & decima exceptio frugū uobis præter eam quā diſtribuit dominus ſacerdotibus & leuitis dare:quæ uendatur quidem p prouincias & ad epulas miniſtretur & hoſtias:quæ in ſacra urbe ſunt celebrandæ. Iuſtū eſt enī ex his quæ de terra naſcūtur quā deus nos poſſidere cōceſſerit:ut ad honorē eius qui hæc tribuit perfruātur. Ex mercede mulieris fornicariæ nō ſunt ſacrificia celebranda. Nunq enī ex his quæ de cōtumelia procedunt diuinitas delectatur. Nihil nimiꝝ confuſione corporꝝ peius eſt. Similiter aūt ſiquis p coitu carnis:aut uenatu:aut cuſtodiis græcum mercedē acceperit: nunquā exinde deo ſacrificandum eſt. Nullus blaſphemet eos quos principes aliæ ciuitatis eſſe putant. Sacra pēregrina nō ſunt curāda: neq; uas denoiatum alicui deo eſt ſumendū. Nullus ueſtrū texta ex lana & lino tunica ueſtiatur. Hæc enī ſolūmodo ſacerdotibus eſt cōceſſa. Conueniente uero multitudine ī urbe ſacra ad immolandum poſt vij annos iſtante feſtiuitate quæ uocatur ſcenophegia.i.tabernaculorꝝ defixio: ſummus ſacerdos ſtans in excelſo tribunali unde poſſit audiri legationibus leges: & neq; uxor: neq; filii audire ꝓhibeant:ſed neq; ſerui. Bonū eſt enī:ut a māibus iſcriptæ leges:etiam memoria conſeruētur:qua nunquā deleri poſſint. Sic ergo neq; peccabūt:nō uolentes dicere: eo q; decreta legum ignorāre uideātur. Leges itaq; multā habebūt contra peccātes audaciā: utiq; prædicentes eis quæ ſint paſſuri delinquentes: & a ſabus eorꝝ inſcribētes quæ p̄cipiunt per auditum: q̄tenus omnino in iterioribus eorꝝ cōſiſtat uolūtas legū:in qua cū deficiūt: auctores ipſi ſuæ leſionis exiſtunt. Diſcant etiā pueri primū leges:quæ eſt doctrina optīa:& cauſa fœlicitatis eximia. Secūdo aūt per ſingulos dies mane & ueſpere teſtificanda ſunt dona dei:quæ liberatis de terra egyptiaca cōceſſit. Iuſta eſt enī naturaliter gratiarꝝ actio quæ referē:& p cōpēſatiōe rerꝝ iam factarꝝ:& pro inuitatione futurorꝝ. Inſcribenda uero ī ianuis ea ī qbus eis deus benefecerit & brachiis ſingula quæq; declaranda: quæ uirtuté dei ualeant deſignare:& fauoré eius circa uos oſtēdere: quatenus undiq; circa eos illuceat dei fauor. Principes aūt ſint ī unaq; ciuitate uiri.vii.qui & uirtute & iuſticiæ ſtudio ſint exēpti: unicuiq; uero pricipatui duo uiri miniſtri præbeāt ex tribu leuitarum. In oībus honoré qui ī urbibus iudicare cōſtituti fuerit habeāt ita:ut illis p̄ſentibus neq; blaſphemare:neq; aſpere agere liceat aliquibus:ſic utiq; reſpiciētibus pudoré dignorꝝ hoīum: tanquā ſibi deū in illis cōtēnere uideātur. Iudices aūt ptātem habeant ꝓnunciandi:quodcūq; uideē eis:niſi forte pecunias eos quilibet accepiſſe ꝑ iudicii diuerſitate demōſtret: aut aliā cām ꝓferat:p quā eos nō bene iudicaſſe cōuincat. Non enī lucrū attendētes:aut dignitatē cōuenit iudicare; ſed iuſticiam rebus oībus ꝓponentes. Nam hoc nō agēs:deū qlibet cōtēnere putaē:eūq; īfirmiorē credere quā illos: qbus cōtra iuſticiā timore ptātis ſententiā ꝓpriā p̄ſtare cōtendit. Dei enī uirtus iuſticia ē. Quiſquis igit̄ p̄ſtat eis qui aut nō iuſte q̄runt aliqd:aut nō iuſte ī dignitate ſunt cōſtituti: illos potius deo potiores facit. Si uero iudices nō itelligūt de rebus ſibi creditis iudicare:quando multa talia ſolēt hoībus ꝓuenire:integrā cām in urbe ſacra remittāt:& cōueniētes pōtifex & prophetā:& ſeniores q̄ eis uidenē iuſta: ꝓnúncient. Vni teſti non credaē:ſed tribus: aut ultimū duobus:quorꝝ teſtimoniū ueꝝ faciat uita prior. Mulierꝝ teſtimoniū nequaquā recipiendū pp leuitatem:& procacitatē generis earꝝ. Sed neq; ſerui teſtimoniū ꝓhibeant:pp ignobilitatē animi:quos aut ꝓpter lucrū:aut pp timoré ueriſſime poteſt credi:nō poſſe uere teſtari. Siquis aūt falſe teſtatus:eſt cōiunctus:ea patiaē q̄ paſſurus eēt is:cōtra quē teſtimoniū dixit. Si homicidio facto ī aliq; regione:nō iueniaē hic qui fecit:ne ī ſuſpitōne ſit aliqs:q̄ſi p odiū ꝓpetrauit:q̄ratur quidē homicida cū multo ſtudio:& de eo nunciando ꝓponanē edicta. Cum uero nullus eū nūciauerit:principes ciuitatū uicinarꝝ regionis illius in qua cædes facta eſt:& ſeniores cōueniētes: metiant a loco ubi iacet mortuus regionē:& ps q̄ fuerit uicinior ciuitati:populi eius emētes uitulā: & deferētes eam ad uallē:& ī locū inutilē aratro & plātationibus: icidāt ceruices bouis:& ſumentes aquā lauent māus ſuas ſupra caput bouis ſacerdotes & leuite ſimul: & ſeniores illius ciuitatis:& exclament ab homicidio mūdas ſe manus habere:neq; geſſiſſe:neq; factori cōicare:& iuocēt deum ſibi ꝓpicium fore:& nunquā tam malā paſſionē in illa terra cōtingere. Optima īquit ē huiuſmodi diſpoſitio:& cōuerſatio talis:nec uobis alterius reipublicæ ſit affectus: ſed hāc diligite:dominas leges habentes:& ſecundū ea omnia faciētes:ſatis eſt enim:ut deus ſit ueſtri ꝓceps. Si abheſerit uobis regis amor: ſit quidem iſte contribulis: ſitque ei iuſticiæ prouidentia ſemper: & uirtutis alterius magnitudo. Sciat aūt is legibus atq; deo plurimum ineſſe ſapientiam: nihilq; gerat præter pontificis ſenioruq; ſententiam: nec multas nuptias uſurpet: neq; abundantiā ſectetur pecu

niarum:nec ornatus equoꝝ:quibus rebus ſibi collatis ultrá leges ſuperbus erit.Prohibeatur etiã ſi quis hoꝝ ſtudiũ habuerit fieri:ultra modũ utilitatis ueſtræ potẽtiet. Terminos terræ moueri nõ licet:nec ꝓprie nec aliene: ꝑ quos uobis ſeruabiť pax: ſed hẽantur firmi ieternũ poſiti ſicut diuina ſententia:tanꝯ prælijs ex hoc & ſeditionibus mundus uexatur:dum accedere ultra termi nos auari uoluerint. Nanꝯ procul non eſt:ut tranſcendat leges qui terminos uoluerit permuta re.Qui in terra plantauerit:ſi ante quartum annum fructum attulerit:neꝯ deo ex hoc primitias offerat:nec ipſe comedat. Non enim ſecundum tempus hoc illatum eſt: dum naturæ ꝓter tẽ pus uim feciſſe uideatur. Vnde hoc neꝯ deo:neꝯ proprio domino cõpetit ad utendũ. Quarto ~~uero anno uindemiet omne quod naſcitur tunc enim maturum eſt:colligenꝯ~~ ad ſacram depor tet urbem:& cum decimis aliaꝝ frugum expendat cum amicis propriis epulando: & cum pupil lis & uiduis. Quinto autem anno:ſint domini ſui quæ fuerint nata. Qui terrã uineis plantat non ſeminet eam:ſatis eſt enim hanc enutrire hoc germẽ:laboribuſꝯ aratri eſſe priuatã. Bobus terra aranda eſt:& nulla cum eis altera animalia iungenda ſunt:ſed propriũ hoc genus ſit ad arã dum.Semina uero ſint munda & impermixta:& nõ duobus aut tribus generibus ſeminetur: nõ enim cõione diſſimiliũ natura letatur neꝯ iumenta permiſceantur:quæcunꝯ cognata nõ ſunt. Metuebat enim legiſlator:ne per hoc iniuria tranſiret ad homines: initium a minoribus & tur pibus primo ſumens.Nihil ergo huiuſmodi debet eſſe licitum:ex quo per ſimilitudinẽ cõuerſio quædam in cõibus rebus habere poſſit acceſſum.Qua ꝓpter neꝯ de rebus uilibus legis negligẽ tiam habuerunt:ſcientes omnibus prouidere:ne in aliquo uiderẽtur eſſe culpabiles.Metẽtes in quit & manipulos colligentes non omnem decet meſem excutere; ſed relinquere aliquos mani pulos:qui ſint egentibus alimentũm.Similiter aũt & de uinea ramuſculos pauperibus relinquẽ dos:& oliuaꝝ quendã fructum reſeruandũ colligentibus:& eſcam propriam nõ habẽtibus.Non enim tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia domino utilis erit:quanta gr̃a ex indigen tium ſatietate proueniet.Tunc diuinitas terrã ad illationem fructuum proniorem efficiet: eorũ qui non ſuæ tantũmodo utilitatæ proſpiciunt: ſed etiam pro aliorum cibo cogitare noſcuntur. Sed & boum ora dum ſpicas terunt in area non ſunt liganda.Non enim iuſtum eſt: ut qui ſimul laboraverunt in fructu & circa natiuitatem eius fatigati ſunt:participare prohibẽtur. Neꝯ po ma manꝺra contingere inter agentes arcendi ſunt:ſed tanꝯ de propriis eos debent permittere ſa tiari:ſiue prouinciales ſiue ſint peregrini:& cum gaudio præbendum eſt eis ad comedendũ: por tare uero eis nihil liceat. Neꝯ uindemiãtes ex his quæ ad torcular portantur guſtare prohibeãt ſibimet occurrentes.Iniuſtum eſt enim:bona quæ dei uoluntate ad utendum data ſunt:inuideꝝ deſiderantibus ea comedere:dum pomum ſit in maturitate ſicut deo placuit: & mox abire feſti net.Et licet per uerecundiam aliqui contingere non præſumant; rogantes eos cum ſint quidem iſraelite tanquã ſocii:& propter cognitionẽ alias cognationem pariter domini:& ex loco alio ue nientes:ut munera ſuſcipiant deprecandi ſunt:quæ deus eos uidere conceſſit. Damna ſiquidem iudicanda non ſunt:quæcunꝯ per benignitatẽ tranſeuntibus conferuntur:quãdo deus ubertatẽ bonoꝝ præſtat hoibus:non ut utantur ſoli:ſed ut etiã aliis largiantur:uolens hoc modo fauorẽ ſuum circa iſraeliticum populum & fœlicitatis eoꝝ adminiſtrationem aliis apparere: cũ eos ſuã abundantiam aliis participare præcepit.Qui uero præter hæc fecerit,xl.minus una plagas habe na publica accipere uoluit:& liberum pœnãm hanc turpiſſimã ſuſtinere: quia dum lucro ſeruit: fecit iniuriam dignitati.Bene inquit uobis erit expertis erumnaꝝ egyptiaꝝ atꝯ deſerti:ſi habea tis curam eoꝝ qui nunc in ſimilibus conſtituti ſunt:& adepti diuitias ex miſericordia & prouidẽ tia dei:eaſdem ſimiliter egentibus diuidatis.Super decimas aũt duas quas annis ſingulis prædixi celebrandas:aliam quidem leuitis;alteram uero ad epulationes: tertiam quoꝯ per annum tertiũ expedit fieri:ad diſtributionem inopum:mulierũꝯ uiduarum:& infantum & pupilloꝝ.Germia quæcunque prius naſci contingit:ad templum præferant:& pro terra hæc proferentes quam eis præſtitit poſſidere:deum benedicentes:ſacrificia quæ leges offerre eos iubent celebrantes: horũ primitias ſacerdotibus templi diſtribuant.Cum uero hæc quilibet impleuerit:& omnes decimas una cum primitiis quas leuitis:& ad epulandum dari mos eſt obtulerit:diſceſſurus domi:ſtans e diuerſo templi;gratias quidem agat deo:qui eas ab egyptioꝝ iniuria liberauit; terrãꝯ eis magnã frui:multãꝯ conceſſit:teſtimonium perhibeat:ꝙ & decimas ſecundũ leges moyſeos obtulit: ex oret deum ſibi propitium & placidum ſemper eſſe: & cõiter cum hæbreis omnibus permanere atꝯ ſeruet bona quæ dedit eis:& addat quæcunꝯ donare poteſt. Vxores aũt ducant nobiliũ tẽ pore conſtituto:uirgines liberas:bonis parentibus procreatas. Qui uero uirginem ducturus nõ eſt:ei nõ iungatur:quã diſcedere ſuaſit ab alio:neꝯ cõtriſtet priorem maritũ eius. Ancillas libe ri non ducant uxores:nec ſi per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiſcentia nanꝯ eſt:

decorũ retinere:& cõgruũ libera dignitate.Sed neq; fornicariæ ſequendæ ſunt nuptiæ:p quibus corporis iniuriis nuptiales hoſtias non ſuſcipit ſumma diuinitas. Sic itaq; prudentia filioꝝ erit libera:& ad uirtutẽ rectitudinis ꝑparata:ſi non fuerit de turpibus nuptiis neq; de concupiſcentur non legitime conuenientiũ ꝓcreati.Siquis uirginẽ deſpõderit:deinde non ea talẽ inueniat: cãm dicturus:ipſe quidem accuſet:utens ad probationẽ documentis ſuis:reſpõdeat aũt puellæ pater aut frater:aq; quicũq; poſt eos genere uicinior eſſe monſtratur:& dum iudicatũ fuerit puellam non eſſe culpabilem: cũ accuſatore ꝑmaneat: nullam habente uiro ulterius poteſtatem dimittẽdi eam:niſi magnæ cauſæ proceſſerint:& contra quas ne reſpondere poſſit. Is qui audaciter aut petulanter puellæ cãm uiciauerit:& derogationes intulerit multas:cõdemnet.xl.minus una plaga.&.l.ſiclos patri dare cogatur.Si conuicerit puellam fuiſſe corruptam: ſiquidem popularis ſit: eo q; caſte uirginitatẽ uſq; ad legitimas nuptias non ſeruauerit lapidetur:ſi uero de ſacerdote ſit nata:uiua protinus cõcremetur.Siquis duas uxores habuerit:& alia quidẽ in honore magno & fauore fuerit:aut propter amorẽ:aut pulchritudinẽ:aut ob aliam cãm: altera uero ĩ minori apud eum parte conſiſtat:ſi ex dilecta filius cũ ſit iunior ab illo qui ex alia ꝓcreatus eſt petat ꝓpter fauorem patris quẽ circa matrem habet priuilegia ſenioris:qtũs duplicem ſubſtantiæ paternæ partem accipiat:ſicut in legibus diffinitũ eſt:non ei concedatur.Iniuſtũ nanq; eſt: ut qui natiuitate ſenior ẽ: eo q; minus mater eius a patre diligit debita ꝑte fraudet.Qui puellã corruperit alio deſponſatam:ſiquidẽ ſuadens ei & ad corruptionẽ ſibi conſentientem habuerit:cum ea moriatur. Maligni enim ſunt utriq;:ille quidem eo q; turpitudinem puellã uolũtarie ſuſtinçre ſuaſerit: & nuptiis liberis hæc mala præferre coegerit:alla uero q; ſemetipſam ꝓpter libidinem propriã: aut propter lucrum ad contumeliam perſuaſam præbuerit. Si alicubi eam ſolam inueniens: nullo adiutore præſente compreſſerit:ſolus ipſe moriatur.Qui uirginem corruperit:nõdum alicui deſponſatam:ipſe eam ducat uxorem.Si uero puellæ non placeat ut habeat eũ:patri.l. ſiclos preciũ iniuriæ ſoluat.Ab uxore copulata ſibi uolens diſiungi propter quaſcunq; cauſas:quæ multimode hominibus prouenire noſcuntur:ex ſcripto eo q; nunq; poſtea cum ea cõueniãt cõpromittat. Sic enim habebit poteſtatem aliæ copulari:nam prius illa alteri iungi non poteſt. Si auté & illo moriente uoluerit eam prior uir recipere:non ei liceat. Quæ ſine filiis fuerit a marito derelicta: frater illius eam accipiat:& natum filium mortui nomine uocans hereditatis nutriat ſucceſſorẽ. Hoc enim & publicis utilitatibus proderit:domibus minime deſtitutis:& cognatis poſſunt ſubſtantiæ conſeruari:& mulieribus reuelatio calamitatis auferri:quãdo prioꝝ maritorum ꝓximis coniungentur. Si uero noluerit eam ducere frater:ueniens mulier:apud ſeniores teſtimoniũ huius rei perhibeat: q; uolentem eam domi manere:& filium ex eo habere non ſuſcepit: iniuriã faciens fratris defuncti memoriæ.Requirentibus uero ſenioribus pro qua cauſa nuptiis eius abſtineat:ſiue maximam cauſam ſiue paruam dixerit:ad hoc ueniẽdum eſt:ut ſoluens uxor fratris caligulas illius uiri:& expuens in faciem eius dicat:hoc diguum eſſe ab ea pati:iniuriã defuncti memoriæ facienti. Et ille quidem a ſenioribus abſcedat:hoc obprobrium habẽs omni tempore uitæ ſuæ:illa uero ſi uoluerit alio cuilibet ſe petentium nubat. Siquis captiuam ceperit uirginẽ:ſiue iam nuptam:uolens ei copulari:non primitus liceat eius cubile cõiunctq; contingere:anteq; illa radens caput ſuum:& lugubre ſcema percipiens:parentes defleat:& amicos quos in bello ꝑdiderat: qtũs de eorum triſticia ſanata:ſic deinceps ad epulas conuertatur & nuptias. Bonum eſt enim & iuſtum:acceptur⁹ de qua filiũ habiturus eſt:ut eius ſatiſfaciat uoluntati: & nõ tantummodo libidinẽ ſequẽs propriã qđ uxori futuræ eaq; poſſit eẽ conténat. Triginta uero in luctudie bus expletis: ſufficiũt ẽnĩ iſti dies ſapientibus ad lachrymas amatoꝝ: tunc ꝓcedat ad nuptias. Si uero cupiditate plenus:habere eam conténat uxorem:ad ſeruiciũ eam deducere nõ habeat potẽſtatem:ſed ubicunq; uoluerit mulier ire diſcedat:hanc libertatem habens. Quicunq; iuuenum contemnunt parentes ſuos:& eis honorem non præbent:aut propter uerecundiam: aut propter inſipientiam iniuriã facientes eis:primũ quidẽ ſermonibus eos moneant ipſi parentes:ſufficiunt enim ad hæc huiuſmõi iudices:dicentes nõ ſe ꝓp delectationẽ fuiſſe coitu naturali ꝑmixtos:neque ꝓ augmẽto pecuniaꝝ:dũ eſſent facultates parenti utriq; cões: ſed ut ipſi filios haberẽt; qui eos in ſenectute gubernarẽt:& qbus egerent ꝑ eos haberent:qđ dũ grato fiet:deo ꝓpue eaꝝ ẽ: adiiciãt etiã hæc uerba dicẽtes: fouentes ſtudio magno nu triuimus:nulliq; rei pepercimus:quæ ad ſalutem tuam tenderet:& utilitatem optime tibi eruditi oĩs afferret:nũc aũt quoniã decet ue niam tribui iuuenũ delictis:monemus te:reſpue in quocũq; pro noſtra exhonoratiõne minor iuuentus es:& admodum temperamenti conuertere:ſciens etiã deũ ea quæ cõtra parentes præſumuntur nimis ingrate ferre: quomodo & ipſe totius humani generis pater eſt:& una cũ illis exhonorari uidetur:qui eandẽ appellationem habere noſcũter.Indignum eſt ergo a filiis hæc ſuis

ſuſtinere:cum & lex taliũ ſit ultrix ineuitabilis:cuius te filii experimentũ ſumere non optamus. Et ſi in his uerbis iuuenũ temperet audacia:ab obprobriis liberant quæ ex ignorantia ꝓueniũt. Sic enĩ & legiſlator bonus inueniet:& patres fœlices erunt:nõ uidentes nec filiũ puniri nec filiã. Cum uero parẽtis ſermones atq; doctrina ꝓpter intemperantiã ſuam pro nihilo eſſe uidebũtur inimicas ſine pacis fœdere ſibi faciens legis:cum frequẽtibus contra parentes preſumptionibus incitatur:hic inquit iectus extra urbem:ſequente multitudine:lignoq; ſuſpẽſus & ꝑmanẽs tota die ad uiſionem cunctorũ:nocte ſepeliatur:ſicut etiã alii:qui quocũq; modo primi legibus decernuntur.Sepeliantur autẽ & hoſtes:& nullus mórtuus expers iaceat ſepulturæ:ſoluẽs pœnã ultra iuſticiam.Nulli hæbreoꝝ ad uſuras liceat fenerare neq; cibũ neq; potũ.Non enim iuſtũ eſt a cõtribuli redditus ſuſtinere:ſed ſolaciũ utilitatis eius lucrũ eſſe decernere:& gratiæ actionẽ & rẽcõpenſationem a deo referendã pro benignitate ſufficere. Qui acceperint ſiue pecunias:ſiue quoſcũq; fructus ſiccos uel humidos reminiſcentes deum hæc cum dilectione reſtituant: tanquã reponentes in propriis loculis:& iterum cũ opus fuerit hæc tollentes.Qui uero circa redditionem impudentes extiterunt:non in domos eoꝝ introcũdũ eſt:& pignus ſumendũ: antequam ex hoc cauſa dicatur.Pignus enim a foris petendũ eſt:& debitor per ſe portare debet nihil reſiſtẽs ei qui cũ auxilio legis ad eum uenit.Siquidem idoneus ſit cui pignus ablatũ eſt:teneat illud creditor: quouſque reſtituat quod debetur:ſi uero eſt ꝓpauꝑ:reſtituat antequã ſol occumbat : & maxime ſi ueſtis ſit in pignore conſtituta:ut eam habeat ad ſoporẽ:quando naturaliter deus paupi miſeret. Mola uero & uaſa ei congrua non ſunt accipienda pro pignore:ne inſtrumẽtis neceſſariis ad ciboꝝ alimenta priuẽtur:& pro egeſtate aliquid peſſimũ patiantur.In furto bois pœna ſit mortis: qui uero aurum aut argentum abſtulerit:condẽnetur in duplum.Qui iumentũ rapuerit damno quadrupli condẽnetur;præter bouẽ:pro hoc enim quintuplum ſoluat . Qui ad ſoluenda multa fuerit inops:ſit ſeruus eoꝝ:quibus eſt condẽnatus.Siquis fuerit cõtribuli uenditus : ſex ãnis ſeruiat:ſeptimo autẽ anno liber abſcedat.Si uero filio ei ex ancilla nato apud emptorẽ ꝓpter affectũ eius ex familiaritatis dilectione ſeruire uoluerit inſtante anno iubileo quẽ quinquageſimũ nominamus:liber efficiatur cũ uxore ſimul & filiis.Si quis aũt aurũ uel argentũ per uiam ĩuenerit: querat cum qui ꝑdidit:preconemq; mittens:in quo eum loco inuenit reſtituat:& ex alio damno non bonam utilitatẽ eſſe decernat.Similiter aũt & de pecudibus quacũq; in deſerto errare compererit:non inuento repente domino apud ſe reſeruet:teſtem habens in his deũ: q; noluit aliena lucrari. Nulli liceat ꝑtranſire:cũ iumentũ alicuius tẽpeſtate fatigatũ in luto uiderit cecidiſſe:ſed alleuet illud & proprio adiuuãdo labore:ei adiutor exiſtat:uias aũt ignorãtibus demonſtrandas: & non riſum aucupantes de eoꝝ errore alienis utilitatibus liceat impedire. Nemo blaſphemet abſentẽ.Percuſſus in lite quis:ubi non eſt ferrũ:repente macteturidem patiente eo qui ꝑcuſſit q; fecit.Si uero portatus ad ꝓpria qui ꝑcuſſus eſt:egrotet diebus multis deinde moriatur ſit inocẽs qui ꝑcuſſit.Sanato aut illo & multas expenſas in egritudine faciente : reſtituat uniuerſa ꝑcuſſor: quæcũq; i uulneris ſanandi tempus expendit & quæcũq; medicis erogauit.Qui mulierẽ pregnãtem calce ꝑcuſſerit:ſiquidẽ abortiuũ fecerit mulier:pecuniis a iudicibus condẽnetur:tanquã per corruptionem uentris:plebis faciens detrimẽtum. Dentur ergo & uiro mulieris ab eo pecuniæ. Moriente aũt ea ex ea plaga:& ipſe moriatur:aĩa ꝓ anima cenſente lege ponendã. Venenum neq; mortiferum neq; aliud quod ſit utile leſioni: ullus iſraelitaꝝ habeat.Si uero inueniatur quiſquã hoc poſſidere:moriatur hoc patiens:qđ toleraret ille contra quem uenenũ ꝑbatur eſſe cõfectũ. Qui cecauerit quẽquã ſimilia patiat:priuet quo priuauerit alios:niſi forte pecunias accipere uoluerit qui cecatus eſt:lege uidelicet illi dante licẽtiã qui paſſus eſt eſtimare paſſionis ſuæ caſum: & concedente ſi ſeuerior eſſe uoluerit.Bouem eoꝝ ꝑcutientẽ dominus iterficiat.Si aliquẽ interficiat ꝑcutiens taurus:ipſe quidẽ lapidatus moriat:& neq; ad cibũ utilis habeat.Si uero etiã culpabilis approbet dominus:preſcius eius naturæ:nec cauens:& ipſe moriat:tanquã ipſe eius qui a boue pemptus eſt auctor mortis extiterit.Si ſeruũ uel ancillã bos pimat:ipſe quidẽ lapidet.xxx. uero ſiclos eius domino lapĩdati dominus dari damnet.Bos aũt ſi a boue ꝑcuſſus mortuus fuerit:uendat:& q mortuus eſt & q ꝑcuſſit:& ꝑciũ amboꝝ eoꝝ domini ſibi diſtribuãt.Qui puteũ: ſiue lacũ offodiũt:diligẽtiã hẽant:ut tabulaꝝ illic faciãt tegumẽtũ:nõ ut alq haurire ꝓhibeaꝝ:ſed ut nullũ ibi ſit cadendi piculũ.Et ſi in huiuſmodi ꝓfunditatẽ non clauſa incidens iumẽtũ alicuius moriaꝝ:eius preciũ domino ꝓprio ſoluat.Circũdanda eſt quoq; maceria ĩ puteis ſiue lacis:q ꝓ muro ſit:qtenus nõ ſinat aliquos illic deuolutos extingui.Depoſitũ ſiqs accepit:tãquã rẽ ſacrã aut diuiniã ita cuſtodiat:nulluſq; fraudare creditorẽ ſtudeat neq; uir neq; mulier:nec ſi ĩmenſam auri lucraturus ſit quãtitatẽ:ſpernens q̃ſi nullus ſit:q eũ poſſit arguere. Generaliter itaq; cõuenit unũ quẽq; ſuã cõſcictiã ſciẽtẽ bene ageꝝ:& teſtimonio ſuo ſibi ſufficiẽtẽ uniuerſa agere quæ

ab aliis possint laudis premia condonare:& maxime respicientem ad deum:quē nullus maligno rum latere potest.Si uero nihil agens dolose:perdiderit cui creditū est depositū:ueniens ad septē iudices:iuret p deū: q neq; eius cōsilio uel malicia periit:neq; aliqua rei perditæ pte sit usus: & i culpabilis tūc abscedat.Si uero uel in aliqua pte usus fuerit:rem sibi creditā ipse perdat etiā uniuersam:& quæcūq; accepit:reddere condēnetur.Sicut aūt de rebus depositis sancitū est: ita & si quis mercedē fraudet operantium corporibus suis:habeatur odibilis.Vnde nō est fraudanda uiri pauperis merces;scientibus uniuersis:quia p terra aliisq; possessionibus ei deus hoc præstitit. Sed neq; differenda solutio est:sed sub die præbēda:tanquā nolente deo fraudari quāq; usu laboris sui.Pro iniusticia patris nō debere filios puniri:sed propter suā potius uirtutem eis misericordia præbenda est nō lesio:quia filii pessimoꝝ fuere patrū:neq; odio habēdi sunt ab iniquis nati. Sed neq; patribus filioꝝ sunt repēsanda peccata:cū multa iuuenes extra nostrā doctrinā sibimet arrogent per superbiā:nolentes quæ sunt utilia doceri & coitū fugere:per quē una secū & masculi uirtutem & fructū filioꝝ creationis amittunt:quā nobis hoibus ad augmentū generis pbuit deus:quando i nece futuroꝝ filioꝝ agitur:& per hoc eoꝝ exterminatur initiū. Nam sicut aniæ illoꝝ debilitantur:ita & quæ sunt corporis permutantur.Similiter aūt quicquid putat esse uidē tibus monstruosum:nō liceat fieri neq; de hoibus neq; deceteris aīalibus. Hæc siquidē uobis legum uestræ reipublicæ sit pacifica cōstitutio:& deus ppicius eius decorē inuiolabilē cōseruabit. Nullūq; fiat tempus quod in aliquo aliquis hæc innouet:& in contrariū mutet. Quia uero necesse est humanum genus incōsiderata picula aut uolūtarias turbas icidere:ēt de his breuia collo quemur q̄tenus pscientes q̄ oportet fieri:ad opus salutis sitis idonei:& nō tūc reqrentes quæ nos conueniat facere;minus instructi tēporibus succūbatis.Terrā quā uobis sine laboribus præbuit deus:& sine uirtutū exercitatione cōcessit:pstet quidē:ut ea sine bello fruamini:neq; aliis i ea cō tra uos præliātibus:neq; itestina seditione cōcussis:p quā cōtraria uestris patribus gerentes:quæ ab illis sunt custodita pdatis:sed utētes legibus hōis quas uobis deus præbuit plīstatis.Si uero ca sus belli aut nūc uobis:aut uestris filiis postea forte ꝓuenerit extra terminos hoc agatur. Bella turi: legationes & precones mittite ad uoluntarios hostes Ante arma nanq; bonū est apud eos uti sermonibus declarātibus:quoniā & militiā copiosam habentes:& equos & arma:& ante hæc ppicium deū:& uobiscū piter dimicantē:tamē petite:ut nequaq̄ cū eis pugnare debeatis: ne res eoꝝ auferre cogami.Et siquidē consentiūt:bonū uobis est seruare pacē: si uero cōfidentes in se: quasi uirtute præcellāt:& uos uexare conent:exercitū sup eos inducite:pricipe quidē utētes omnipotēte deo sub pricipe uero cōstituite unū:qui cūctos uirtute præcellat.Multoꝝ nāq; pricipatus his q agere qcquā excelléter alias celeriter cōpellunt ipedimentū est:& potius nouit ledere q̄ iuuare.Exercitus aūt ducat mūdus:& iter oēs corporis robore & animi audacia ualde ppositus: timidi uero discerēdi sunt:ne dū circa cōgressionē belli cōuertunt ad fugā:hostibus magis uires adiciāt.Eos qui nup edificauerit domos:q̄bus tēpus ānale nō fuit ad fruendū:& q plantauerūt: & necdū pticipati sunt fructibus i ꝓuincia dimittendos cēsemus:sed etiā eos q ipōsi sunt: & qui nup uxores duxerūt ne desiderio eaꝝ pcentes uitæ & seruātes semetipsos:ut illis fruantur;arma tractare cōtēnant.Cū uero castra iquit ducitis,uidete ne qd mali geratis . Obsidētes ciuitatem & lignis egētes ad machinationis opus:nō icidatis arbores tertæ fructiferas: sed parcite scientes: eas a deo p utilitate hoium eē pductas.Quæ si uocē haberēt iurgiū uobis iferrēt:qa cū nō sit in eis cā belloꝝ:iniquæ sectiōis piudicia patiāt:& si uirtus eis foret:ēt demigrarēt: & i aliā terrā recederent.Vincētes aūt i pugna:rebelles occidite:alios uero ad tributa reddēda seruate: absq; gēte chananea.Hos enī cū omni domo cūctos oportet exterminari.Custodite i bello præcipue:ut neq; mulier utat instrumēto uirili:nec uir tunica mulieri. Huiusmōi siquidē moyses hæbreorū rempublicā dereliqt.Leges aūt prius q̄drageſimo anno cōscriptas tradidit:de quibus in alia sum cōscriptione dicturus.Reliquis uero diebus frequētes benedictiōes p ecclesias eis dedit: & super eos qui nō legitime uiuerēt:si quæ in eis sunt definita trāscenderēt maledictiones iposuit: deide exametrū eis carmē effecit: qd in libro dereliquit in sacrario cōseruandū:eloquiū continēs futu rorum:secundum quod ola facta sunt atq; fient:nullaq; ueritate priuat. Hos igitur libros simul & arcam in qua decē uerba duabus tabulis cōscripta recondidit:& tabernaculum tradidit sacerdotibus:& populū adortatus est:ut dum obtinerēt terrā:& collocarentur in ea:amalechitaꝝ nō obliuiscerent iniuriā,sed castrametati super eos:pœnā de eis sumerēt:eoq; eos in deserto positos afflixissent.Capta uero terra chananeoꝝ:& oēm eius multitudinē pimi iussit & altare erigendū: qd ad solis respiceret ortū: tum nō longe ab urbe sicimoꝝ iter duos mōtes: garizeo quidē a dextris posito:a leuo aūt eo qui hebal nūcupatur:diuisoq; exercitu per sex tribus in duobus montibus:& eū eis leuitis & sacerdotibus:primū quidē eos qui in mōte garizeo eēnt orare sancciuit:

bona ſup eos accidere:qui circa religionē dei legūq; cuſtodiā ſtudiū haberēt:nec offenderent in his quæ moyſes imperauit:& his fauere alias tribus:rurſumq; his orātibus:ſex alias reſpondere benedicētes:deide tranſgreſſoribus ponere maledicta:& ī eoꝝ cōfirmatione ſibi tribus adnuicē conſonare.Conſcripſit aūt benedictiones eoꝝ:ut nequaquā longo tpe hæc doctrina deficeret. Quas etiā moriēs in altaris latere utroq; conſcripſit:ſcīte populo:& ſecū ſacrificia & holocauſta celebrante:qđ nequaquā ulterius fecit.Hæc igitur conſtituit moyſes:& hæbreoꝝ gens hæc mā data ſequēdo conſtitit.Altera uero populū cū mulieribus & infantibus in eccleſiā conuocauit: ita ut famuli etiā adeſſent & ei iuſiurandū ꝓ legū cuſtodia celebrarēt:ut de dei uoluntate pfecte cogitātes:neq; cognatis fauctes:neq; terrore pmoti:neq; aliā quēlibet fortiorē cām q̄ legū cuſtodiā arbitrantes:eaꝝ ꝓcepta tranſcenderēt:ſed ſiue quiſquā eoꝝ conſanguineus temptaret huius conuerſationis iura confundere ſiue ciuitas foret:in eis ulciſcerent & ſingulariter & cōiter: & cū eis prævalerent:etiā fundamenta ſubuerterent:ut neq; pauimentū contemnentiū ſi eſſet poſſibile remaneret:ſi uero nequirent inferre tormentū:hoc ipſum oſtenderent:quia non ſua uoluntate feciſſent.Et in his quidē multitudo iurabat.Docuit aūt eos quēadmodum ſacrificia ꝓcipue deo placerent:& quō prælīantes digni fierent utentes coniectura lapidū:de quibus primitus declaraui.Prophetauit uero & leſus præſente moyſe. Igitur moyſes cuncta quæ forent pro populi ſalute facienda in bellis ſimul & in pace tractās:legibuſq; compoſitis:& diſtributis reipublicæ piter ornamentis dicit:quia ei diuinitas indicauerit q; ſi tranſgrederent eius religionē hæbrei experirentur aduerſus:ita ut eoꝝ terra armis hoſtiū compleretur:& urbes deſtruerentur:& cōcremarentur templum:& uiri uenditi ſeruituri forent nullo eoꝝ calamitatibus miſerante:eoſq; cū talia ſuſtinerēt:fruſtra eē pēituros . Deus tamē iqt q uos creauit:& ciuitates ciuibus uris tēplūq; reſtituet:eritq; haꝝ rerū calamitas non ſemel ſed ſeplus affutura. His dictis:exhortans leſum ad chananeos exercitum ducere tanquā deo cooperante in his quæcūq; tentarēt; & omni multitudini benedicens quomodo ego inquit ad noſtros pergo maiores : & deus hoc die me ad illos ire decreuit gratias quidem ei adhuc uiuens uobiſq; præſens refero:propter ꝓuidentiā eius:quā nō propter libertatē ſolummō ueſtram gerens:ſed etiā pro muneribus optimis ſemp exhibuit:laborantiq; mihi & omnē ſollicitudinē adhibenti pro meliori ueſtra cōuerſatione ſua ſolacia nō negauit:& in oībus placidū nobis præbuit ſemetipſum:magis aūt ipſe fuit:qui etiā bonā conuerſationem dedit:finemq; conceſſit:me utens ſub principe pariter & miniſtro:in quo ueſtrū populū uoluit adiuuare.Pro quibus oībus benedicere uirtuti dei cui cura erit & ī futuro cogitare ꝓ uobis:moriens optimum iudicaui.& ipſe utiq; hoc debitum deo reſtituens:& uobis ad memoriam dereliquēs : qa colere uos ſemper hunc oportet:& honorare:& leges reꝝ omnium quas præſtitit:placiduſq; permanens adhuc præbebit;tanquā optima dona ſeruare:quia peſſimus inimicus eſt & homo nequiſſimus : qui legiſlatori facit iniuriam:& leges ipſas fruſtra poſitas arbitratur. Deum ergo non prouocetis ad iracundiam legibus neglectis:quas ipſe generās uobis dedit.Hæc autem moyſe ad finem uitæ dicente:& cum benedictione ſingulis tribubus futura prophetāte: populus ceſſit cunctus ad lachrymas:ita ut etiam mulieres tundentes ſua pectora:demonſtrarēt in eius morte lugubrem paſſionem.Sed & peruuli flentes:cum adhuc magis ad retinendam triſticiam inualidi forent declarabant:quomodo & ipſi uirtutem eius & magnitudinē ultra ipſam infantiam ſentiebant.Erat itaq; iuuenibus ac ſenioribus erumna magnæ triſticiæ.Alii nanq; ſcientes:quali tutore priuarentur:de futuro lugebant:aliis uero maximus ob hoc erat luctus :quō cum nondū bene eius uiderentur deguſtare uirtutē: tali principe fraudabant.Nimietatem uero gemitus populi:atq; dolorū:coniicere poterit unuſquiſq; ex eo;q; tunc ipſi legiſlatori proueniſſe dinoſcitur.Nam cū omni tempore ſuaderet non oportere quēquā ꝓ futura deiici morte: tanq̄ hanc uoluntate dei & legis natura ferente: in his tamen quæ gerebantur a populo : uictus eſt ut deflerer.Igitur properantē quo erat auferēdus:cuncti cū lachrymis ſequebātur.Moyſes aūt alios quidē manu ſilentiū faciens:procul quietos manere precepit:proximos uero ſuis conſolabat ſermonibus:ne ſequentes lugubrem ei facerent finem.Illi etiā hoc ei præſtandū iudicātes : ut ꝓpria uolūtate diſcederet:ſemetipſos ī aliis locis detinuere flētes:& abeuntē lachrymis currentibus ītuentes:quē ſolūmō ſeniores deduxerūt:& pōtifex eleazarus:& princeps leſus Cunq; ueniſſet ad montē qui uocat abarim:qui eſt excelſus & ē diuerſo poſitus:hiericho terrā optimā chananeoꝝ & amplā intuētibus ad uiuēdū ꝓbens:ſeniores dimiſit:& dū ſalutaret eleazaꝝ:& ieſum:eiſq; adhuc loqret:nube ſubito ſup eū aſtāte;in quadā cōualle ſublatus eſt.Scriptū eſt aūt ī ſacris libris: eū fuiſſe mortuū pp metum:ne pp excellētiā uirtutis q̄ erat circa eū ad diuinitatē abiſſe putaret Vix itaq; oē tēpus ānoꝝ.xx.& cētū:ex qbus pte tertia priceps fuit:minus uno mēſe.Defunctus eſt aūt ultimo mēſe āni:q a macedonibus uocat diſtrus;apud nos aūt adari mēſis initiū eſt:ſapia

cūctos hoies qui fuerūt quocūq; tpe fupans:& optime his quæ intelligebat utēs:ad dicēdū uero & ad loquēdū populo ualde gratiſſimus:& alia multa bona poſſidēdo nimis idoneus: ſic quoq; cunctis abſtinens paſſiōibus:ut neq; eſſe in eius aia putarent:ſed ſolummō eoꝝ noīa ſciret:& in aliis potius:q̄ in ſe eſſe conſpiceret. Et dux quidē inter paucos illi ſimilis fuit: ꝓpheta uero qualis ille: alter nullus:ita ut qcquid eū cōtigiſſet loqui:deus putaret audiri. Luxit hūc populus trigīta diebus: & nunquam triſticiæ magnitudo hæbreos tāta detinuit:quāta fuit in tranſitu moyſēos. Diligebant etenī eū non ſolū qui fuerūt expti:ſed etiā qui eius legebant leges:queſtioneſq; uehementiſſimas faciebant:& eius uirtutē ita cōſiderabant. Finis itaq; moyſes declaratus a nobis hoc modo ſufficiat.

Acc inſunt in quinto libro ioſephi hiſtoriaꝝ iudaicæ antiquitatis. Cap.i.

Quō ieſus duxit hæbreoꝝ exercitū: & dū pugnaſſet cōtra chananeos: & deuiciſſet terrā eoꝝ ꝓ ſortes funiculoꝝ ē ptitus:& de morte ipius ioſue:& pōtificis eleazari. Cap.ii.

Quō moriēte duce:filii iſrael fœliciter aliquāto tpre pugnaueret cōtra chananeos. Cap.iii.

Quō ꝓcedēte tpe iſraelite trāſcēdentes patrias leges ad grādes erūnas deducti ſunt:& ſeditione facta:adinuicem pugnauerunt:huiuſmodi cauſa pro qua deleta eſt tribus beniamin præter ducentos uiros. Cap.iiii.

Quō poſt hanc afflictionē iſraelite rurſus impie agētes:opprimūt a chananeis: & a curſato rege aſſyrioꝝ cui ſeruierūt ānis octo ſed poſtea libertas eis reſtituta eſt ꝓ zenizē beli filiū: pricipate annis quadraginta:qui apud finicas dicitur iudex. Cap.v.

Quō rurſus populus noſter annis.x.& octo ſeruierunt moabitis:& a quodā aoth noſe ſeruitute priuatus ſit:eo principatū annis:lxxx.tenente. Cap.vi.

Quō chananeis eos in ſeruitutē redigētibus ꝓ annos.xx.liberati ſunt per barachum & debborā: qui eoꝝ principes fuerunt. Cap.vii.

Quō pugnātes amalechite contra iſraelitas uicerūt:eorūq; ꝓuinciā afflixerūt ānis ſeptem quos liberauit dominus ꝓ gedeon:qui ſup populū fuit annis quadraginta. Cap.viii.

Quō abimelech filius gedeonis ex cōcubina mortuo patre arripuit principatū:interfectis cūctis fratribus ſuis excepto uno:& de pœna quā exſoluit ꝓ fraterna cæde. Cap.ix.

Quō iſraelite relinquētes legē dei opprimūt ab āmonitis:quos liberauit dominus ꝓ iepte galaadītē qui tenuit principatū ꝓ ſex annos. Cap.x.

Prenunciatio natiuitatis ſamſon: & fortitudo eius: & quantorum malorum auctor fuerit paleſtinis. Cap.xi.

Poſt mortē ſamſon p̄fuit iſraelitis beli ſacerdos:& de noemi uxore elimelech:ſeu de ruth moabitide:quā duxit uxorē boos:pater obed patris ieſſe:p̄ris dauid. Cap.xii

De ortu ſamuelis prophetæ: qui predixit cladem iſraeliticam; filiorum beli ſacerdotis perditionem Cap.xiii.

Quō filii iſrael pugnātes cū paleſtinis ceſi ſunt:filii beli ſacerdotis ī bello pereunt:arca dei cap ta abducit:ipſe ſacerdos cōpto quod factū eſt:de ſella corruens:mortuus eſt:cū tenuiſſet pricipatū quadraginta ānis. Continet hic liber tēpus annoꝝ quadringentoꝝ ſeptuagintaſex.

Incipit liber quintus.

Oyſe itaq; predicto mō ab hoībus abeūte leſus oībus iā ī eo legitimis fīnē habētibus:& luctu qeſcēte:ꝓcepit ut populus eſſet ꝓparatus ad expeditū: miſitq; exploratores ad hiericho:q & uirtutē eoꝝ:& q̄ ipſi uolūtate hīe uiderēt:agnoſcerēt. Ipſe uero diſponebat exercitū: tāquā iordanē oportuno tpe trāſiturus:& cōuocās pricipes tribuū ruben & gad:& ꝑſides manaſſe: nā & huius tribus mediā ptē ī ar nō aſcripſerat habitare:q eſt chananeoꝝ terræ ps ſeptia:cōmemorabat eis q̄cūq; moyſi ꝓmiſiſſent:atq; poſcebat: ut p̄ſtātes & illius ꝓuidētiæ q neq; dū morerēt circa eos defeciſſet:& utilitati cōi ſemetipſos ad ea q̄ precipiebat ꝓniſſimos exhiberēt:& cū eqtibus qnq̄ginta milibus armatoꝝ a loco q dicīt abela ad iordanē acceſſit ī ſtadiis.lx. Cūq; fuiſſet illic caſtrametatus; repente exploratores aduenerūt nihil hoꝝ q agebāt apud chananeos ignorātes. Latēter enī prius oēm urbē eoꝝ liceter cōſiderauerūt ſimul & muros qcūq; tortes:& qui nō ita cauti eē uidērēt:ſed & portas:q dū eſſent fragiles:oportunū ꝓberēt iuaſuris introitū. Nō aūt curabāt ciues qcūq; uidebāt eos iſta cōſiderare putātes uiſiōis gīa pegrinos aptiſſima eos ciuitatis loca ſingula ꝑſcrutari:nō uolūtate tamē hoſtili. Cūq; ueſpe factū fuiſſet:& deſcendentes in habi

taculū quodā muro uicinū uenissent i quo cenaturi erāt:esseteq; eis addiscēdi cura:nunciatū ē regi cenanti:eo q; exploratores qdā ex hæbreog; exercitu uenētes eēnt i raab habitaculo:cū multa latēdi ꝓuidētia cōstituti.Ille uero repēte eos ꝓcepit cōprehēsos adduci:ut eos torquēs agnoscēret.qd agere uolētes adessent.Cūq; iuasionē eog; raab agnouisset:nā supra murū stipulā lini siccabat:exploratores qdē illic abscondit.His aūt q missi fuerāt a rege dicebat:q; pegrini qdā ignoti fuerit ante paululū q̄ sol occūberet apud eā:& cenātes abisse rūt.Quos si timore ciuitatis:& regi piculū ferētes uenisse putarēt sine labore cōprehēderēt psequētes.Illi uero mulierē ita loquēte: nullū eius sentiētes dolū abisse rūt:neq; pscrutātes habitaculū eius. Cūq; prexissent ꝑ uias per qs eos præcipue ire credebāt.& q̄ ducerēt ad uada iordanis & nullū signū agnoscerēt:a labore qeuerūt.Tumultu aūt sedato:raab deducēs uiros & piculū ꝓ eog; salute facies suū: q̄ si capi i eog; occultatione potuissēt:nequaquā supplicia regis euaderet:sed cū oī domo pessime depisset roga uit ut haberent sui memoriā:& dū chananeog; terrā obtinerēt:huius salutis repēsationē eos sibi cōferre poscebat.Quo facto:dimisit abire eos ad ꝓpria iurātes:ut eā liberarent & quæ cū ea forent:dū uenētes i ciuitatē uastarēt eā:& oēs habitatores eius:secundū sniam apud se ꝓmitā una pimerēt.Hæc enī illa scire se dicebat signis dei uirtute mōstratis.At illi de ꝓsentibus q̄as referētes: & de futuris iurabant ope se:repensaturos sore:& suadebant:ut dū senturet capiendam ciuitatē: oēm possessionem suā atq; domesticos in illo habitaculo recōderet:& ante ianuas coccineū funē appēderet: quatenus sciens domū princeps ne qd ei mali fieret custodiret. Aduciebāt enī.Nūciamus ei: quia tuo fuerimus solatio liberati.Siqs uero pugnandō ceciderit tuog;:aut tu:neq; quā nobis hoc ascribas:qui ꝓpter deū qđ iurauimus nunc tibi ꝓponimus ut in nullo debeas qsi de iurisiurādi trāsgressiōe dubitare.Et illi qđē hæc ꝓmittētes abibāt dimissi ꝑ murū:& ad suos puenētes nūciauerūt qcūq; in urbe gessissent. Iesus aūt pōtifici eleazaro & senioribus dixit q̄ fuerāt ab exploratoribus iurata raab:qui iusiurādū sua quoq; sentētia firmauerūt.Metuēte uero duce trāsitū flumis:cū esset grādis eius ipetus & nō pontibus trāsiret:nā primitus nō erat iūctus: q̄ ēt si uellēt ei pōtē facere:nequaquā se arbitrabāt ꝓptēr hostes hīe ꝓmissionē iter hæc deus & trāsibilē fluuiū fieri ei ꝓmisit:magnitudinē eius iminuēs:& duobus trāsactis diebus.Iesus trāspositi cūctū exercitū:totāq; multitudinē tali-mō.Precedebāt eq̄dē sacerdotes habētes arcā:deide leuite tabernaculū & uasa quæ ad sacrificiog; ministeria sunt necessaria deferētes.Sequebat aūt lectas ꝑ tribus suas ois exercitus habēs i medio isantes atq; mulieres.Metuebāt enī ꝓpter eos: ne uim paterēt in flumie.Cūq; sacerdotibus primis i trocūtibus meabilis iā fluuius uideret ē: altitudine qđē eius iminuta:alueo uero eo q; multus nō esset fluctus:q̄si ad ficci pauimenti istar expostō: oēs iā cōfidēter fluuiū trāsmeabāt & qualē eū deus futurog; esse predixerat:talē esse conspiciebāt. Steterūt aūt i medio sacerdotes donec turba trāsiret:& securitatē attingeret.Oibus itaq; trāseūtibus egressi sunt sacerdotes:liberq; iā fluuiū relinquētes:ut more suo decurreret.Et fluuius qūdē egressis hæbreis denuo creuit:& magnitudinē suā recepit.Illis uero quinq̄ginta stadiis precedētibus exercitus usq; ad decē stadia hierichūtis accessit.Iesus aūt altare ex lapidibus quos singuli principes tribuū tulerāt de ꝓfundo iordanis iubēte ꝓphēta cōstituēs ꝓ futuro signo iterrupti fluminis: sup eū sacrificauit deo:& festiuitatē pascæ i illo loco cunctus populus celebrauit:& oia q̄ eis deerāt primitus facillīe tūc abūdabāt.Nā & messem iā maturā chananeog; metebāt:& cætera opulētissima possidebāt.Tūc eis etiā cibus māne defecit:ex quo alibi.xl.fuerūt ānis.Cū hæc uero israelite facerēt:& chananei neq̄quā cōtra eos exirēt:sed clausi muro qescerēt:iesus eos obsidere deliberauit.Et ꝑia die festiuitatis ferebāt arcā sacerdotes:precedebantq; septē bucinis suis tubas mittētes: rogabantq; simul exercitū:ut uiriliter circuirēt murū: senioribus suis sequētibus:& tubas mittētibus solummō sacerdotibus.Quo gesto:ea die nihil amplius facientes ad castra reuersi sunt.Cūq; hoc.vi.diebus feciss̄ent.vii.die oēm populū colligēs armatog; iesus: captiuitatē urbis ānūciabat:& qa eis illa die deus eā sine eog; labore cōtraderet:muris eius spōte ꝓstratis:oia tamē occidēda q̄cūq; aio placuisset hīe ꝓcepit:& nullo labore ab hostiū nece quiescēdū:& ut neq; misericordia cederet:neq; circa ꝑdā uacādā fugiētes cōtenerēt inimicos:sed aiantia cūcta imerēt:& nihil ad usum ꝓprie uoluptatis auferret;aug; uero & argentū quodcūq; inueniret iussit auferri: ut deo præcipue gestog; primiciæ seruarent:quæ primū fuissent ciuitate subacta ꝓceptæ:solā uero raab liberandā decreuerunt:& generationē eius eo q; ei exploratores prebuerant iusiurandū Hæc dicens iesus:atq; disponens exercitū, deduxit ad ciuitatem. Circuibant autem iterum urbē arca precedente:& sacerdotibus ad opus populum commonentibus.Cunq; septies circuissent:& paulatim quieuissent repente ceciditmurus:neq; machinā neq; alia uiolentia muro ab hæbreis illata.Illi uero ingredientes urbem iericho omnia in ea peremerunt: inopinabilem muri ruinā obstupescentibus mentibus utiq; eorum ; ad defensionem suam inutilibus subito constitutis.

Necabant aũt per itinera cõstipati:& ĩ domibus apprehensi:nulliq; penitus percebat:sed omnes pter occidebãtur:usq; ad mulieres etiam & infantes:eratq; ciuitas plena mortuoꝝ corporibus: & nullus effugit necis incursum.Ciuitatẽ quoq; cunctã incenderũt:simul & regionẽ.Raab uero ad illud cenaculũ cũ suis confugientem exploratores eripuerunt.Quã dum ad se iesus uenire se cisset:gratias egit ꝓ exploratoꝝ salute:& ꝓ tali beneficio dixit non se retributionis fore minorem:donauitq; eã repente multis agris:& rebus maximis honorabat.Siquẽ locũ ciuitatis ptrãsiebat:ignis eum destruebat:& sup habitatores eius deiiciebat.Sed & siquis uastatã postea uellet instruere maledixit quatenus qui fundamenta muroꝝ iaceret:priore filio careret:qui uero pficeret:& nouissimũ simul amitteret.Hoc uero maledictũ nõ neglexit diuinitas:sed imposteꝝ dictu rus sum passionẽ quæ ꝓpter eã facta aduenerit.Congregata est igit innumera multitudo argẽti simul & auri:necnõ & eris:cũ nulli placuerit aliquid exinde sustulisse nec ad utilitatẽ ꝓpriã ea diripuisse.Et hæc quidẽ iesus sacerdotibus thesauroꝝ recõdenda contradidit.Hoc ergo mõ periit hiericho. Achar uero charini filius ex tribu iuda dũ iueĩsset clamidẽ regiã:totã auro cõtextã:habentẽ auri mazã alias masanã:hoc é siclog pondus ducẽtoꝝ:crudele iudicãs:si is q piculũ habuerat lucrũ iueniẽs qd in sua utilitate cõferret:daret hoc deo:& nõ magis egenti: foueã faciẽs ualde ꝓfundã ĩ suo tabernaculo suffodiẽs eã:latere se iudicãs deũ:sicut potuit latere cõmilitones. Vocatus est autẽ locus in quo castrametatus é iesus galgala:qd nomẽ significat libertatẽ.Trãseũtes enĩ fluuiũ:iã semetipsos ab egiptiis:& ab erũnis deserti cõfidebãt esse securos . Post paucos ergo dies uastationis hiericho:mittit iesus.xxx.milia armatoꝝ ĩ ciuitatẽ adan:positã sup hiericho quatenus dimicaret.Et cõgressis hostibus:ceciderũt hæbreoꝝ uiri sex & triginta.Cunq; hoc nũciatum fuisset israelitis:magnã tristiciã & crudelẽ angustiã ꝓtinus habuerũt:& nõ tantũ ꝓpter cognatos amissos:licet oẽs uiri boni & nimis exerciti essent:quãtũ ꝓpter despationẽ suã.Credentes enĩ iam se terrã obtinuisse:& a prælis iã exercitũ uacare:hoc deo taliter ꝓmittẽte:potiores inopinabiliter uidebant hostes:& faccos supinduentes stolis suis:tota die erãt ĩ luctu & lachrymis constituti:nulla rẽ inherentes:nec cibo casu siquidẽ qui contigerat grauissime uidebant afflicti.Videns aũt iesus exercitum ita percussum:& ex omnibus iã rebus pessima despatione deiectũ:audacter accessit ad eũ:& ait.Non nra petulantia uenimus ut hãc terrã armis subiiceremus: sed moyse famulo tuo ad hoc nos adhortante ꝓcessimus dũ multis signis possessionẽ huius terræ præbituꝝ.te nobis dẽ ꝓmiseris:exercitũq; armis hostiũ facere meliorẽ.Quæ sunt hæc quæ nobis repẽte uenerũt.Nũc aũt ꝓter spẽ decepti uidemur : & tãq; nõ firma sint tua ꝓmissa q moyses ꝓdixit afficimur:& deterior nunc de futuris metus nos despabiles habet:primũ expimento talia sustinẽtes.Sed tu domine quõ tibi uirtus est malis his adhibere medicinã & ꝑsenti nræ triſticiæ prebere uictoriã:etiã de futura desperatione tuo fauore nos libera.Sic equidẽ iesus pronus in terrã iacens deprecabatur deũ.Cui rẽsponsio a deo data est:ut surgeret & exercitũ a sua pollutione purgaret :ꝓpter furtũ rerum ei dicataꝝ hanc deuictionẽ nunc super eos euenisse dicens: si uero requireret qui fecerat ac puniret:uictoria eis semp de hostibus proueniret.Hæc ergo populo iesus enarrabat:& uocans eleazarum pontificem:& principes tribuum:sortem super eos mittebat. Cunq; hoc delictum in tribu iuda factum esse declararetur : rursum per genus sortem mittit:& ueritas huius iniqtatis circa cognationẽ achar illuxit.Tunc denuo per unumquẽq; uiꝝ inquisitione facta:apprehensus est achar. Ille uero cum non potuisset negare deo:dum eum ita cõtrinxisse probabatur:furtum confessus est:& protulit in medium uestem. Et ille quidem repente peremptus turpẽ pœnam & incũctanter cõgruã suæ præsumptioni ꝓmeruit sepulturã. Iesus ergo purgatum exercitum deduxit ad adã urbem : & nocte circa ciuitatem insidias constituens : diluculo hostibus est congressus. Israel autem cum fiducia propter priorem uictoriam super eos euntibus : simulando se recedere populus hæbreorum : hoc modo longius eos persequentes traxit a ciuitate : & tanquam de uictoria confidentes. Dum uero resilisset exercitus contrã faciem eorum:dedissetq; signa quæ constituerat eis : quos in insidiis collocauerat : eosq; excitasset ad pugnam: tunc illi in ciuitatem ingressi sunt. Dumq; essent circa muros ciues intenti:alqui uero & circa aspectum eorum qui egressi fuerãt mentibus occupati illi quidem ciuitatem ceperunt:& omnes occurrentes sibimet extinxerunt. Iesus autem procedentibus illis ad prælium occurrens omnes conuertit in fugam . Cunq; refugerent quasi ad integram ciuitatem : cum & ipsam captam inspicerent : & incensam cum mulieribus & filiis agnouissent: per agros dispersi sunt:defendere semetipsos sollitudine non ualentes. Cum talis calamitas hostes apprehendisset:infantum turba capta est atq; mulierum:& rerum aliarum uasorumq; innumera multitudo necnon greges pecudum hæbrei ceperunt ac multas pecunias. Erat enim locus ido

neus. Et hæc omnia iesus in galgalis positis multitudinibus partitus est. Gabaonite uero habitantes iuxta hierosolymam:uidentes passiones quæ prouenerũt hiericho & adamis: & ad semetipsos transire hanc uastationem existimantes. Iesum quidem aperte rogare noluerunt: neque enim hoc impetrare se quasi aliquid mediocre putabant;dum in interitu potius chananeorum gentis eum pugnare cognoscerent.Cheferitas autem & chaterimitas quæ uicini eis erant,ad auxilium popoſcerunt:dicentes neq; illos periculum declinare: si istos israelite deuicerent; adunati uero possent magnitudinem eorum uirtutis euadere. Et dum hæc uerba placuissent:miserunt legatos ad iesum amicitias postulantes:quos præcipue iudicabant idoneos:ut agerent quæ omnibus expedirent. Illi uero confiteri se chananeos incautũ existimantes: fugere se huiusmodi piculũ crediderunt si dicerent:nihil sibi cum chananeis quolibet modo competere: sed longissime ab his habitare & uenisse se pro fide uirtutis eorum: ambulantes itinere multo:& pro coniectura sermonis huius uestimenta monstrabant. Vestes enim cum nouæ fuissent quando egrediebãt; longo itineris tempore attritas sibimet asserebant. Cilicinis enim ut eorum uerbis credere ef uestibus utebantur. Stantes ergo in medio dicebant se missos a gabaonitis: & uicinis ciuitatibus multũ ab ea terra remotis:facturos cũ eis pacem:more fœderis priæ fua;agnoscẽtes dei gra atq; dono chananeoꝝ terrã eis possidere concessam:his tributarios fore gratanter & ciues eoꝝ fieri promereri. Hæc itaq; illi dicentes:& iudicia itineris ostendentes: rogabant hæbreos ad pacta amicitiasq; descendere. Iesus autem dictis eorum credens:quod non essent de gente chananeorum:amicitias fecit cum eis:& Eleazar pontifex cum senioribus præbuit iusiurandum habituros amicos & socios:nihilq; cogitare se aduersus eos iuste;populo.f.in iureiurãdo una consentiente.Et illi quidem quæ uoluerant callido consilio promerentes ad semetipsos ibant.Iesus uero castrametatus contra chananeos in confinio gabaonitarum:& agnoscens non procul ab hierosolymis gabaonitas inhabitare:& chananeorum generis esse:uocans eorum priores de salita te culpabat. Illis autem non aliam præter hanc salutis occasionem se habuisse dicentibus: & propterea ad hæc ex necessitate uenisse: conuocabat pontificem eleazarum & seniores: eisq; censentibus publicos eos famulos ne iusiurandum transgrederetur esse decretum est.Et illi quidem pro calamitate comprehenderant eos:hanc sui cautelam atque custodiam inuenerunt. Cũ uero rex hierosolymorum grauiter ferret:eo quod gabaonite cum iesu pacta fecissẽt uicinarum gentium reges contra eos pugnaturos ad solacia rogabat. Quibus eis præbentibus; quattuor enim erant:& cum eo castrametantibus:circa quendam fontem non procul a ciuitate:dum iam pararent obsessionem gabaonite auxiliatorem aduocauerunt iesum. Ad hoc enim uentũ erat ut a suis quidem perimi se putarent:& ab eis qui ad interitum chananeorum gentis castrametabantur saluari se propter amicitias existimarent. Iesus autem cum omni exercitu ad eorum solacia properare festinans:& die noctuq; perambulans: diluculo uenit ad hostes: & fugientes sequebatur:pergens in descensu bethoron:ubi etiam dei quoq; operatione cognouit significatam sibi tonitruis & fulminibus:& grandinis demissione maiore quam solitum est: insuper etiam die crescente:ne nox succedens hæbreorum impetum refrenaret iesus reges in quadam spelũca celatos circa macedа uenit:omnesq; puniuit. Quod uero longitudine tunc dies extensus est.& plus solito creuit:palam est per scripturas:quæ sunt i templo repositæ. Sic igitur exterminatis regibus qui eduxerant contra gabaonitas exercitum; reuersus est rursum ad chananeæ montana iesus:& multã cæde in ea facta:sumens prædã uenit ad exercitum galgalis constitutum. Et cum hæbreorum uirtute per circuitum habitantes sermo discurreret:& stupor haberet omnes audiẽtes multitudinem peremptorum:castrametati sũt super eos reges chananei:qui circa montem libanum habitabant:& chananei qui campestribus erant: palestinos secum ducentes;uenerunt; ad ciuitatem berothi galileæ superioris & deiersę:qui locus non procul a galileis est. Totius aũt exercitus armatorum erant.ccc.milia:& duo milia curruum. Turbabat itaq; hæc multitudo & ipsum iesum & israelitas:& sperare meliora ppter timoris magnitudinem dubitabat. Deo uero arguente timorem eorum:& si magis solacium ab eo quereret:promittente ut deuincerent inimicos: & iubente equos hostium subneruare: currus incendi: audax in promissionibus dei factus fidens perrexit ad inimicos: & quinta die ueniens circa eos: congressus est: pugnaq; fortis effecta est & cædes fide potior: quam possit audiri. Persequens autem eos multũ pambulauit: & oẽm exercitũ hostium præter paucos:extinxit:regesq; ceciderũt uniuersi:deficientibus hoibus ad interficiẽdos: eo quod iesus eoꝝ equos occidit:& currus icendit.Quo facto: paucia licẽtius;possidebat:nullo pſumẽte bellũ ei inferre:sed ciuitates obsessione capiebat:& quicquid potuisset sumere deuastabat.Quintus iam annus transierat; & nullus remanserat chananeorum: nisi qui munitione murorum effugerant. Iesus autem de galgalis denuo castrameta-

tus:ſacrum tabernaculum conſtituit circa ciuitatem Sylo:locus enim opportunus pulchritudie uidebatur:donec edificari templum quietis cauſa permitteret.Et inde procedens ad ſicimam cū omni populo altare conſtituit deo:ubi moyſes quóque prædixit:& diſtribuens exercitum i mon te quidem garizi conſtituit medium:& in bael dimidium:in quo & altare edificauit: necnon & leuitas ſacerdoteſque diuiſit.Sacrificantes uero & maledicta facientes:& eas in ara conſcriptas re linquentes:ad ſyloam denuo ſunt reuerſi. Ieſus autem cum eſſet ſenex & chananeorum ciuita tes non facile capi uideret: tam propter locorum munitionem:in quibus erant quá propter for titudinem murorum:quos pro naturali ciuitatum cuſtodia circunduxerant:& credebant hoſtes deſperatione captionis ab obſidione recedere:nam propter ſuum interitum chananei cognoſcē tes iſraelitas egreſſos ab egypto:omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates.fortiſſimas occu pati. Congregari ergo ieſus tunc populum in eccleſiam ſylo.præcepit. Quibus cum ſummo ſtudio concurrentibus:commemorans eis: & quibus fuerant iam potiti: & actus quos geſſerāt: quam eſſent oppimi:& deo præbente digni:& ꝙ uirtute legum quas ſequebantur.xxx. & unum reges præſumentes eis bellum inferre deuicerant:& omnem exercitum quicunque ſperauerant contra eorum ſe fortitudinem dimicare ita necauerant:ut neque eorum generatio relinqueret: cum uero ciuitates aliæ quidem iam captæ uiderētur:apud alios autem longo tempore oppreſſione adhuc opus eſſet:propter murorum munitionem:& habitantium in eis audaciam:petebat eos qui trans iordanem erant:ut laborantes cum eis:& in periculo adiuuantes fratres ſuos ſorti bus propriis fruerentur:grates utique eis pro labore reſtituendas. Tunc etiam ſingulos ait per tribus de quibus teſtimonium daretur:eo ꝙ uirtute præcellerent dirigendos qui terram metiē tes fideliter:& in nullo malignantes eius magnitudinem ſine dolo renunciarent. Et ieſus qui dem hæc uerba faciens:populum ſibi habuit fauentem:& uiros qui terram eorum deberent me tiri direxit:dans eis aliquos terræ menſores doctos:quos propter artem ueritas non lateret man dans eis:ut in ea menſuras eſtimarent:& fœlicem terram & quæ minus eſſet idonea. Natura nā que terræ chananeorum huiuſmodi eſt:ut & planiciem magnam habeat:& fructus ferre ſit copi oſa. Quæ comperata quidem aliæ terræ creditur eſſe fœlix cum locis autē hierichuntis:& hie roſolymitarū eſtimata putatur ualde uiliſſima.Licet omnino hæc ſpacia parua: & eorum multa montana ſint:magnitudine uero fructuum & ad cibos aptorun ex pulchritudine alia ſimilis nō eſt:& propterea eſtimandas potius quam metiendas decreuit has ſortes:dum ſepius unum iuge rum pro mille ſit dignum. Viri autem qui miſſi fuerant cum eſſent decem circuneuntes & eſti mantes terram:ſeptimo ad eum menſe reuerſi ſunt ad ciuitatem ſylo:ubi tabernaculum conſti tuerat, Tunc ieſus eleazarum & ſeniores cum principibus tribuum ſumens diuiſit hæc nouem tribubus & dimidiæ tribui manaſſe:ſecundum magnitudinem ſingularum tribuum menſuram efficiens. Cunquè miſiſſet ſortem:iudæ quidem tribus ſorte cadente elegit ſuperiorem idumeā. Quæ in longum quidem extenditur uſque hieroſolymam: latitudine uero uſque ad paludem quæ ſodomæ conſtituta eſt.In hac autem ſorte ciuitates erant aſcalon & gaza.Simeon uero i ſecunda ſorte prouenit idumea quæ circa egyptum eſt & arabiæ montem. Beniamite uero ſortiti ſunt a iordane quidem flumine uſque ad mare longitudinem:latitudinem uero quæ hieroſoly mis bethelíſque terminatur. Hæc ſors anguſtiſſima fuit propter terræ fœlicitatem: dierichon enim & hieroſolymitarum tulerunt urbes. Effraim autem tribus a iordane flumine uſque ad gazara longitudinem habuit:latitudinem uero quācunque habuit bellis quæ uſque ad cam pum maximum terminatur:manaſſe uero medietas a iordane quidē uſque ad ciuitatem doron: latitudiné aūt ad bithiſanos:q̄ nunc ſcitopolis appellatur. Poſt hos autē yſachar carmelum mō tem: & fluuium in longitudine habuit taburium alias itabirium móntem uero in latitudine. Zabulonite uero uſque geneſar deſcendentem circa carmelum & mare ſortiti ſunt: & conuallē quæ carmelum nuncupatur:eo ꝙ etiam huiuſmodi ſit. Aſſerite uero omnem terram quæ ad ſidonem conuerſa eſt habuerunt. Ciuitas autem arce in horum parte fuit:quæ etiam hactipos nuncupatur.Partem uero ad orientem conuerſam uſque ad damaſcum ciuitatem: & galileam ſuperiorem neptalite ſumpſerunt uſque ad montem libanum: fonteſque iordanis:quorum de montibus eſt fluctus collectus.Danite autem loca conuallis ad occaſum ſolis poſita tenuerunt: azoto & doris:determinationemque iamniam ſimul & geth abethoron uſque ad montem: ex quo tribus iuda pendebat. Sic itaque diuiſit ieſus terram:& nouem atque dimidiæ tribui eam tradidit poſſidendam. Nam amorream quæ & ipſa ab uno chananei filio ſic uocata eſt moyſes dudum capiens:tribubus duabus:dimidiæque diſtribuit.Hoc autem & primitus indicaui.Loca uero circa ſidonem & archeos: & amatheos & aritheos inculta tunc erāt. Ieſus autem cum eum iam ſenectus impediret:ut non poſſet ea quæ cogitabat efficere:& dum qui poſt eū erant princi-

patum sumpturi negligenter in communi utilitate conuersarentur:præcepit singulis tribubus ut nullum de chananeoꝝ genere in terra quã sunt sortite relinqueret. Hanc enĩ cautelã eis atq; custodiam paternaꝝ solẽnitatũ fore:hanc etiã moysen prædixisse cõmemorans:& hoc ei eẽ credendũ dixit:sed & leuitis octo &.xxx.ciuitates eẽ restituendas:qui iã prius accepant i amorrea.x. Quaꝝ tres distribuit fugacibus habitandas .i.de tribu iuda ebron. Sichen uero ex effrem. & cades de neptalim.Est aũt hic locus supra galileã.Diuisit eis & cũctas præde reliqas. Erat náq; terra ãpla:& magnas diuitias obtinebant.Abundabãt enĩ & cõiter oẽs & eoꝝ singuli auro & uestibus:& alijs uatis:& qdrupedũ copia:quoꝝ numerus cõprehendi nõ poterat. Post hæc aũt exercitu in ecclesiã cõuocato:eis qui super iordanẽ in amorrea cõstituti erant: quoꝝ exercitus quinquaginta miliũ armatoꝝ esse uidebatur:ita locutus est.Cum deus pater & dominus generis hæbreoꝝ hanc terrã nobis possidere contesit:& possessam semp se nobis seruare promisit:p cuius mandato cognatis indigentibus ,pmissime uos obtulistis ad oia:iustũ est nulla uos difficultate ulterius detinente quiete etiã frui securis utiq; nobis de uoluntate uestra:quia si rursus opus fuerit ad necessaria eã strigniter offeretis:neq; post hos labores eritis aliquando tardiores. Gratias ergo agimus uobis ,p periculis in qbus uixistis nõ mõ solum:sed etiã semp acturi sumus:& quia cũ fitis boni memoriã habebitis oium:& mẽte retinebitis quæcunq; p uos ,puenerunt nobis:& quõ usum bonoꝝ uestroꝝ pp nos distulistis:& laborates primitus in quibus nũc dei fauore consistimus postea uã sortẽ frui utile iudicastis.Accesserũt aũt supra uestra bona ex laboribus:quos nobiscum habuistis multæ diuitiæ prædã preciosiorẽ augẽtes: & aurũ & argẽtũ sup hæc oia. quod maius est uester fauor.Ob quã rẽ ita nos ad quodcũq; uolueritis i repẽsatiõe paratos habebitis: ꝙ neqq hoꝝ quæ moyses prædixit estis oblti:illo etiã in oibus certum habetore nõ est quicq in quo uobis gratiaꝝ debita nõ soluamus.Gaudentes ergo uos ad sortes uestras dimittimus:& rogamus ut nullũ esse terminũ nostræ cognationis existimetis:nec quia iter nos iste fluuius est: alteros nos:& nõ hæbreos nos esse credatis. Omnes enĩ sumus ex abraã qui hic & illic habitamus: unusq; deus q & nostros maiores & uestros ad illoꝝ pduxit uitam:cuius religionis habetote curam & cõuersationis: quã per moysen ipse cõstituit.Perdurantes enĩ in istis fauorẽ dei & eius solatium semp habebitis:cõuersis uero uobis ad imitatõnẽ gentiũ externaꝝ auersabitur uestrum genus.Hæc cũ dixisset singulos maioꝝ:& cõiter eoꝝ multitudinẽ salutans:ipse quidem restitit. Deduxit aũt eos populus:nõ tamen sine lachrymis:& uix semetipsos abinuicẽ dimiserunt.Transiens aũt fluuium tribus rubẽ & gad:& qcũq; de manasse piter sequebant:altare super ripã collocare iordanis decreuerunt.ut memorabile signũ generationis futuræ cognationis eoꝝ:qui intra Iordanem habitare uidebant existeret.Audientes aũt qui ĩtra iordanẽ erãt:quia dimissi ab eis altare cõstituissent.Et nescientes qua hoc uoluntate fecissent: ,p nouitate tamẽ culturæ deorum peregrinoꝝ hoc celebratũ credentes & sacræ religioni derogatũ uerisimile iudicantes erãt arma ꝛ ad ultionem eoꝝ qui collocauerant altare fluuiũ transituri & puniturí eos q̃si ,p paternaꝝ destructione solẽnitatum.Non enĩ uidebat eis iustũ ut cognationẽ respicerent:aut dignitatẽ eoꝝ: qui auctores fuerant haurũ reꝝ:sed deamplectabant mandata:& cõmodo honorari congaudebant.Et illi quidẽ armati sunt p furorẽ:retinuit aũt eos iesus & põtifex Eleazarus:& pariter seniores sermõibus suadẽtes:ut prius experimenta eoꝝ uoluntatis accipent:deide si male uoluntatis agnoscerẽt eoꝝ mẽtes:tũc armis super eos incederent. Miserunt itaq; legatos ad eos:fineen filiũ Eleazari:& decẽ alios apud hæbreos honoratos:cogniturosꝙ sapienter cur altare transeũtes super ripã flumis statuissent.Cũq; illis trãseuntibus:& ad eos ueniẽtibus fuisset ecclesia cõgregata: stãs finees hæc dicebat.Magis equidẽ deliquistis quã positis correpti de futuro sermõibus emendari: uerũtamen nõ secundum magnitudinẽ iniqtatis nos redditurí uobis ad arma repente ultionẽq; descẽdimus. Cognatos náq; uerbis prius corripe uolẽtes: hãc celebrauimus legationem:q̃tenus agnosceremus cãm ,p qua accessistis:ut altare fabricetis:ne petulãter uideremur armis adir uos: utrum uoluntate bona fecistis hoc: an reuera culpa ꝙuincatur: unde in uobis iustius ulciscamur.Non enim credimus uos ipso experimento dei uoluntatem sepius agnoscentes:& auditores legum: q̃s ipse nobis cõtulit existentes:diuisos a nobis:& in ,ppriam sortẽ uenientes q̃ dei gratia & ipius circa uos ,puidentia meruistis;obliuionẽ eius habere: & tabernaculũ arcãq; deferentes: & altare quod uobis est proprium:peregrinos introducere deos: chananeorum mala sectantes. Sed nihil inique fecisse optamus;agentes penitentiam:& nequaq̃ uesanientes ulterius:legum paternarum pudorem:memoriamq; sumentes.Si uero in delicto consistitis:nequaq̃ laborem pro legibus refutamus:sed transeuntes iordanẽ defendimus eas:& ante omnia deum nihil uos a chananeis differre credẽtes:sed sicut ipsos uos quoq; similiter ꝑimentes.Nõ enĩ puteis ꝙ qa trãsistis

fluuium: etiã a dei uirtute eſtis extranei. Vbiq; in his quæ ſunt ipſius eſtis:& effugere poteſtatẽ eius atq; iudicium nullo modo poteritis.Si uero creditis hunc locum ubi nũc eſtis poſiti impedimentum eſſe correptionis:nihil prohibet denuo terram diuidere:eamq; ad pecudũ paſcua deputare. Sed agite tẽperãter:& a nouo delicto recedite.Rogamus ergo uos per filios & uxores:ne nobis faciatis neceſſitatẽ huius defenſionis: qđ nec ueſtræ:nec ipſoꝝ ſaluti aut cauſis expedit ſic cogitare:aut nõ uerbis uinci potius quã experimentũ uelitis ſuſtinere plioꝝ. Hæc ſineæ dicente: præſules eccleſiæ & qis multitudo ceperunt de qrimoniis ſatiſfacere:& pfiteri:neq; ab coꝝ ſe cognatiõe receſſiſſet:neq; p nouitate altare cõdidiſſe:ſed & deũ unũ noſſe:q hæbreis é oĩbus cõis: & illud altare poſitũ ãte tabernaculũ ad ſacrificia facienda. Hoc aũt altare pp qđ & ſuſpecti eſtis facti:dicebãt nõ p religione collocatũ:ſed ut ſignũ fieret:& indiciuꝫ i futuro uræ familiaritatis. Et neceſſe é nobis tẽperare:& i patriis legibus pmanere:nõ utiq; trãſgreſſionis ĩdiciũ ſicut ſuſpicamini facere. Teſtis aũt nobis ſit deus:qa iſtud altare nõ p tali cauſa cõſtruximus. Vnde meliorẽ de his hẽntes opinionẽ nihil culpetis ulterius:neq; nos extra ſortẽ iudicãdos eẽ credatis:nec coꝝ ſimiles q cũ generis abrã ſint:ad nouas ſolẽnitates accedũt. Hæc dicẽtes laudãs ſineen:reuerſus eſt ad ieſum:& coꝝ uerba populo nũciabat.Ille uero gaudens q neq; ulla pugnandi foret neceſſitas:nec ad ſanguinẽ bellũq; deducerentur cõtra cognatos:pacificas deo p his hoſtias ĩmolauit: & dimittẽs poſt hæc multitudinẽ in ꝓprias ſedes:ieſus ipſe in ſichem cõmoratus eſt.Poſt hæc annos.xx.ſenior iã exiſtens euocabat honoratos maxie ciuitatũ & principes & ſeniores: & multitudinem quantãcũq; cõgregari eẽt poſſibile.Quibus in unũ cõuenientibus cũcta beneficia dei cõ memorabat.Erant enĩ multa:per quæ ab humili forma ad hanc gloriã & ſubſtantiã pueniſſent: & ſeruari dei uoluntatẽ:quæ talis circa eos eſſet orabat.Et pie cũctos poſcebat agere: p quã ſolã eis grata diuinitas pmaneret.Hoc enĩ bene ſe habeꝝ dicebat:ut trãſiturus a uita huiuſmõi eis monita derelinqueret:poſcebatq; ab illis:ut quæ ille diceret memoria retinerent. Et ille quidẽ talia præſentibus loquẽs:defunctus eſt cũ uixiſſet annis centũ & decẽ:quoꝝ cũ moyſe quidem p doctrina utiliũ reꝝ cõmoratus é q̃dragĩta:dux aũt poſt illius mortẽ ſex & uiginti ãnis fuit uir neq; ſapiẽtia indignus:nec eaꝝ quæ cogitabat ut multa ſapiẽter ediceret inexpertus: ſed ubiq; ſummus & ad opa periculaq; magnanimus audaxq; bella diſponere:& in pace dexter:& i omni tẽpore ꝑci pua uirtute cõueniens.Sepultus eſt aũt in ciuitate thamna ĩ tribu eſſraim.Eodem uero tempore mortuus eſt & Eleazarus pontifex ſineæ filio ſacerdotium dereliquens:cuius ſepultura eſt facta in gabatha ciuitate.

Cap.II.

Oſt hoꝝ itaq; tranſitũ ſineen ꝓphetauit ſecũdũ dei uolũtatẽ ad delendũ chananeoꝝ genus tribui iudæ præbẽdũ eẽ principatũ.Erat enĩ ſtudiũ populo cognoſcere:qđ etiã placeret deo.Tũc aſſumpta ẽ etiã tribus Simeon ad pugnandum: q̃tenus extermiatis hoſtibus ſub ditione etiã eos qui in ipſa ſorte cõſiſtebãt efficerẽt. Chananeis aũt uiuẽtibus apud ſe illo tẽpore rebus cũ magno exercitu eos in bezedin expectabãt:regi bezidinorum adonibezech principatum credẽtes:qđ nomẽ ſignificat dominus bezedinoꝝ:adoni enĩ hæbrea lingua dominus ĩdicatur.Sperabãt enĩ uincere iſraelitas mortuo ieſu. Cõgreſſi uero iſraelite duabus tribubus:qs prædixi:magnifice pugnauerũt:& occiderũt eoꝝ quidẽ.x.milia:fugãtes aũt reliquos:& iſequentes:adonibezech quoq; ceperũt:eiuſq; manuũ ac pedũ ſummitates ĩciderũt: nõ enĩ poterat deũ latere.Ille aũt hæc patiens ferẽ dixiſſe.Quæ cõtra uos egi:& ſeptuaginta regibus faceꝝ nõ eribui: digna recõpenſatione hodie redditũ eſt mihi.Et uiuũ quidẽ illũ tulerunt ad hieroſolymã moriẽtem uero ſepelierunt:& egrediebãtur uaſtantes ciuitates:& plurimas capientes. Inter hæc obſederunt hieroſolymã:ſed hanc quidẽ longo poſt tẽpore capiẽtes:oĉs in ea habitãtes interemerũt. Erat aũt eis ualde grauis deſup munitio murorum:& loci natura reſiſtẽdo. Vnde caſtrametati ſunt in hæbreon:& hãc capiẽtes oĉs interfecerũt. Reliquebaẽ adhuc genus gigantũ:qui pp corporum magnitudines atq; formas in nullo aliis hoĩbus ꝓximabãt:ultra modũ mirabiles: ut hactenus eoꝝ oſſa monſtrãt:in nullo hĩs de quibus fides habeẽ equalia:quoꝝ genus leuites præcipue deleuerunt.Munus etiã cũ duobus milibus cubitis terrã denuo dederunt nato moyſeos:hic enĩ fuit unus exploratoꝝ:quos miſit moyſes i chananeã. Dederũt aũt & filiis ietro madiãite qui fuit gener moyſi terrã ad poſſidendũ.Nã patriã relinquẽtes ſecuti ſunt eos:& fuerunt in deſerto cũ eis. Tribus itaq; iuda & ſimeon ciuitates quidẽ chananeas i mõtanis ceperũt: in campeſtribus aũt & ad mare poſitaꝝ aſcalonẽ & azõtũ.Euaſit uero eos gaza & accaron.Nam dũ eẽnt in cãpeſtribus:& copioſam haberent curruum abundantiã:irruentes ſibimet cõfligebant. Et iſte quidẽ tribus maxime bellando locupletate ad ciuitates proprias receſſerunt:& arma depoſuerunt.Beniamin uero:quorum erat hieroſolyma habitatores ſuos conceſſerunt tributa perſoluere:& ita quieſcentes omnes alios quidem interfecere:alios uero pericula ſuſtinere:ad terraꝝ ſe tradidere

culturam.Hoc aũt & reliquæ tribus imitãtes beniamitas faciebant:& eoꝝ tributa parcipientes permittebant chananeos ſine prælijs eſſe.Tribus autem effrem cum obſediſſet bethelẽ:hoẽm dignum tempore:& magna laboꝝ obſeſſione inuenire non potuit: quando illi licet affecti in obteſſione omni modo perdurabant.Deinde effranite capientes quendã in ciuitate cõmorantẽ: & neceſſaria eis deferentẽ fidem dederunt:ut ſi ciuitatẽ traderet:ſaluarent eũ & cognatos eriperẽt. Et ille ſñ his iurabat ciuitatem ſe traditurum. Qui tradens urbem:cum ſuis hoc modo ſaluatus eſt.Illi aũtẽ interimẽtes cũctos inhabitãtes ibi tenuerũt decetero ciuitatẽ. Cap. lll.

Gitur poſt hæc circa hoſtes quidem molliores erant iſraelite: circa terrã uero & eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias ſe tradentes per epulas & libidinẽ iam uirtute deficiebant:& in conuerſatione legum integri nõ erant: in his idignata diuinitas ſuſcitauit primum quidem ut ita dicam ſua uolũtate chananeos, qui poſt ea ſecundum eorum actus multa contra eos crudelitate uſi ſunt. Hæbrei nanq; & circa ea quæ dei ſunt negligentes erant:& circa bella difficiles:cũm multa chananei eis abſtuliſſent:& ad labores iam erant propter epulas diſſoluti:agebaturq; ut eorum optima iam conuerſatio deperiret & ſeniores non audiebant:nec aliud præceptum:nec priorũ ulla ſolemnia conſeruabãt. Erãt autem in agris libidine lucrorum itenti:& propter multam requiem ſeditio eos crudelis iterum compræhendit:& ad hoc uſq; perducti ſunt:ut adinuicem huiuſmodi pugnarent cauſa: pro qua deleta eſt tribus beniamin: præter ſexcentos uiros. Vir de populo leuita: qui erat ſortis effrem & ibi habitabat:de bethleem duxit uxorem.Hic autem locus eſt tribus iude.Cunq; uehementer amaret coniugem: & eius pulchritudine uictus afficeretur:quãdo ab illa non ſimiliter amabat: & ille propter paſſionis eius amorem potius ureretur:lites frequenter inter eos eueniebant. Ad ultimum uero mulier his grauata relinquens uirum abiit ad parentes menſe quarto. Vehementer autem graue ferens uir propter amorẽ uenit ad ſoceros:ſolutiſq; litibus placatus eſt circa ea. Et quidem quattuor diebus ibidem commoratus præbẽtibus ei hoſpitalitatem puellæ pntibus quinta die abierunt:& circa meridiem ſunt egreſſi.Tardius enim dimittebant parẽtes filiam: & dei iam tarditas accedebat.Vnus autem famulus eos ſequebatur:& aſinus erat eis in quo mulier uehebatur.Cunq; uenſſent circa hieroſolymam ambulantibus ſtadiis.xxx.perſuaſit famulis ut manerent:ne & propter noctem ambulantes difficultas aliqua compræhenderet:dum nec pcul hoſtes exiſterent:& tempus frequenter incautum faciat ſuſpecta etiam quæ putantur eſſe turiſſima.Illis autem non placuit apud alienigenas uiros ſuccedere. Erat uero ciuitas chananeorũ: ſed accedentes.xx.adhuc ſtadiis optabant ad propriam deſcendere ciuitatem. Cunq; hæc ſententia ualuiſſet uenit in gabaa tribus beniami iã ueſpere.Et cũ nullus ciuium eum in manſione ſuſciperet:ſenior quidam ex agro deſcendes: qui de tribu quidem erat effrem in gabaa uero commorabatur:uidens eum qui eſſet interrogabat:& propter quas cauſas non mittens cum iam eſſent tenebræ neceſſaria cœnæ requireret.Ille leuitam quidẽ ſe dixit eſſe:mulierem autem a pntibus reducere:ad propria remeare:habitationẽ uero ſignificabat habere i ſorte effrem. Quem ſenior & pro cognatione:& eo q; eandẽ poſſederat tribũ:& ꝓpter colloquiũ ad ſuũ duxit hoſpitiũ.Quidã uero iuuẽculi gabaonitaꝝ mulierẽ in platea uidentes:& pulchritudinẽ ſtupentes:dũ apud illum ſenẽ eam ſucceſſiſſe cognoſcerent:contẽnentes eoꝝ infirmitatẽ & paucitatẽ uenerũt ad ianuas eius.Et cũ eis ſenior ut abſcederent ſupplicaret:& ut ne uiolentiã inferrent hoſpiti: nec iniuriam illi petebant:ut data ſibi muliere a rerũ mãſioe recederẽt.Seniore uero dicẽte q; & cognata eẽt le uite:& p libidinẽ inique in lege delinquerẽt: deficientes circa iuſticiã derjdebãt: minabãturq; ſe eum interficere:eo q; eoꝝ cõcupiſcentiã impediret.Cunq; in neceſſitate ueniſſet nolẽs hoſpites in cõtumelia magna relinquere:ſuã eis filiã ceſſit: dicens minus eẽ peccati ſi cõcupiſcentiã ſuã in ea cõplerent:quã ſi iniuriã pegrinis inferrẽt:& iuſticiã nõ pferre quos ſuſceperat: hoc mõ putabat. Cũ uero illi neq; a ſuo ſeruore ꝓ pegrina recederẽt:ſed imminerent ut eã acciperẽt:ille quidẽ ſupplicabat:ut nihil inique pſumerẽt. At illi rapiẽtes & adiiciẽtes,p libidine uiolẽtiã:ad ſemetipſos mulierẽ deduxerũt: & p totã noctẽ uſq; ad principiũ diei i eius corpore ludibria ſunt extẽti. Illa uero defecta i his quæ ꝓpuenerãt ad hoſpitẽ redit:& cõtriſtata pro his quæ ptulerat:præ uerecũdia ad facie mariti minie pſumebat accedere.Cũq; circa ſe,p his quæ cõtigerãt icurabilẽ reputaret:lectulo decũbẽs aiam dereliqt. Vir aũt eius arbitratus ſopore graui mulierem detineri:nihil mali metuẽs excitare eã tẽtabat & cõſolari:qa raptoribus nõ ſpõtanea uolũtate ſe pbuiſſet iniuriis.Cũ uero certe defunctã cognouiſſet a maloꝝ magnitudie:iponẽs iumẽto mortuã ad ſe portare uxorẽ:& diuidẽs eã p mẽbra i ptes duodeci:p tribus ſingulas deſtinabat mãdatũ dans portãtribus:ut ꝓderent auctores mortis eius:& eiuſmõi crudelitatẽ cũctis tribubus idicarẽt.Illis aũt & aſpectu & auditu graui hoꝝ maloꝝ affectus nullũ ſumẽtes primitus hmõi exẽplũ ira itẽperata

& iuſtiſſima concitati in ſylo ſunt ante tabernaculum congregati:& in arma procedere repente tentabãt:& inſilire gabaonitis:ut hoſtibus.Retinuerunt autem eos ſeniores ſuadentes non oportere:ſic cito contribulis inferre bellum:antequã uerbis agerent de criminibus quãdo nec lex circa extraneos permitteret præter legatiõe iſraelitas bella tractare:ſi forte penitẽtiam agerent qui iniuſte aliquid præſumpſiſſent:bonũ eſſe ut legi obedientes ad gabaonitas mitterent:& mali auctores expeterent: quibus præbitis eos puniret:conténentes uero armis adirent. Miſerunt ergo ad gabaonitas accuſantes iuuenes de muliere: & eos dari ad ſupplicia depoſcentes:qui legitime nõ egiſſent:quaſi non eſſet iuſtum:ut pro oĩbus illi potius morerẽtur.Gabaonite uero neq; iuuenes tradiderunt: & crudele iudicauerunt timore belli alienis obedire præceptis:in nullo ſe putãtes eſſe minores armis;neq; multitudine:nec bellandi præſumptione.Erant aũt nimis inſtructi: & ſuper alias tribus induſtrii deſpexeruntq; illos:& indignati ſunt e diuerſo tanq; cõpreſſuri uiolentia facientes.Cunq; talia fuiſſent iſraelitis enunciata:iuſiurandum fecerunt: nullam ſuaq; uiro beniamiti dare nuptiis filiã:ſed armari ſuper eos:& amplius eis quã aduerſus chananeos reſiſtere:quos hæbrei ſepius expugnaſſent.Repente ergo eduxerunt ſuper eos exercitum quadringẽta milia uiroꝝ. Beniamite uero habuerunt.xxv.milia armatoꝝ:& alioꝝ ſexcentoꝝ:qui ſiniſtris manibus fundibularii uidebantur experti.Et commiſſo prælio circa gabaa fugauerunt iſraelitas beniamite uiri:ceciderunt q; ex eis.xxii.milia;fuiſſentq; plurimi forte necati:niſi nox eos retinuiſſet:& pugnam ſoluiſſet.Et beniamite gaudẽtes abibant in ciuitatẽ:iſraelite uero obſtupeſcẽtes ſe ita uictos:ad exercitum remeabant.Altera uero die rurſum congreſſi beniamite uicerũt:& mortui ſunt decem & octo milia iſraelitarum:metuenteſq; exercitum reliquerunt. Venientes autem in ciuitatem bethleem proxime conſtitutam:ea die ieiunantes; altera die deprecabantur deum per ſineen ſacerdotem:ut eius ira quieſceret:& ei in duabus eoꝝ deuictionibus ſatiſfieret: daretq; eis potentiã contra hoſtes atq; uictoriã.Deus aũté hæc fieri ſineæ prophetãte promiſit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitũ:mediã quidẽ parté in inſidiis circa urbem nocte collocauerant:medii uero beniamitis congreſſi;paulatim eis imminentibus recedebant: & beniamite perſequebantur:hæbreis paulatim refugientibus:& omnio uolẽtibus oẽs eos ab urbe ꝑtrahere; quos quaſi fugientes inſequebantur:ita ut etiã ſeniores & iuniores in ciuitate propter ifirmitatem relicti diſcurrerent; adire uolẽtes hoſtes. Cum uerõ multum a ciuitate receſſiſſent:fugere quidem hæbrei ceſſauerunt:conuerſi aũté ſteterunt ad pugnam: & illis qui i iſidiis erãt dederũt ſignum.Qui ſurgentes cum clamore hoſtes aggreſſi ſunt.Illi uero ut ſenſere ſe eẽ deceptos:ĩ anguſtia conſtituti: in quodam coacti & cõcauo loco collecti ſunt: & tibi iaculis ſauciati: ita ut oẽs interirent ꝑter ſexcentos uiros. Quiq; conuerſi & cõſtipati:& ꝑ medios hoſtes tranſeuntes effugerunt ad uicinos montes:quos tenẽtes ibidẽ cõmorati ſunt.Illi uero circa uiginti & quiq; milia ſunt extincti.Igit iſraelite & gabaa ciuitatẽ igne cõcremauerũt:& mulieres:& infantulos maſculos peremerunt: aliis beniamitaq; ciuitatibus ſimilia facientes:ſicq; erant cõtra eos infeſti:ut etiã habitas qui erant galaditidis regionis: eo ꝙ eis auxilium non præbuiſſent contra beniamitas: mittẽs. xii.milia de ſuis armatis:iuberent omnes interimi: occiderantq; hi qui fuerant miſſi omnes pugnaces ciuitatis cum filiis & uxoribus præter quadringentas uirgines tanta ira ſuccenſi ſunt propter paſſionem correptæ mulieris: & armorum ab eis electa cõditione.Poſt hæc aũt iſraelite pro calamitate beniamitaq; puniti ſunt:& ſuper hoc ieiunare propoſuerũt: licet iuſta paſſi eẽnt: eo ꝙ in lege peccauerint:tunc ſexcentos qui fugerant euocant legationibus.Erant enĩ ſuper quãdam petram quæ ſuas appellatur. Legati uero non illis tantummodo calamitatem proueniſſe: ſed etiã ſibi cognatis peuntibus ingemiſcẽtes:ſuadebãt eis ut patiẽter ferrẽt:& ad illoꝝ cetũ concurrerẽt:ne oĩno q̃tum ad ſe beniamitaq; tribũ exterminari decernerẽt:dicebantq; eis.Concedimus uobis terrã & ꝓdã quãtũcunq; tollere potueritis:illi uero his cõtra ſe dei decreto geſtis:quãdo i ſua iniqtate ſciẽtes pugnauerãt ad alias cõtra tribũ primam obediẽtes uocãtibus aduenerũt. Iſraelite uero uxores eis quadringẽtas uirgines iabitidas dederunt:& deducentis reliquis cogitabant:quõ & illi haberent uxores ut filios ꝓcrearent:cũ utiq; iuraſſent ãte bellũ:ut ſuas filias nulli bẽiamite cõiungerẽt.Et alii quidẽ ſuadebãt illud iuſiurãdũ nõ debere ſeruari:qd ꝑ iram nõ uoluntate nec iudicio ꝓueniſſet:nihilq; foret deo moleſtũ:ſi tribũ pitura ſaluare poſſent: adiicientes piuriũ nõ quãdo neceſſitate fit eẽ peſſimũ:ſed quãdo fuerit malignitate cõmiſſũ.Cũq; ſeniores piurii nomẽ ualde metuerẽt:qdã ait.Hoc cõſilio & iſti uxores habebũt: & religio iuriſiurãdi ſeruabit.Ter ĩ ãno ĩ Sylo ad mercimoniũ fit cõuẽtus:ſequũturq; mulieres & uirgies.Sinant ergo bẽiamite ut raptu ducãt uxores q̃ſcũq; potuerit:nobis neq; iuitãtibus:neq; ꝓhibẽtibus.Et dum ꝓres eoꝝ qſti fuerit uindictamq; popoſcerint:dicemus eos potius eſſe culpabiles qui cuſtodiam nõ habuerũt filiaꝝ.Oportet enĩ bẽiamitas irã euadere:qua iã circa eos uſi ſumus q̃meſa.His itaq;

consentientes decreuerunt beniamitas raptu nuptias celebrare.In stante uero festiuitate:illi quidem.cc.uiri bini uel terni ante ciuitatem per uineas & loca:in quibus se latere credebant positi: insidiabantur uirginibus uenientibus.Ille autem cum lusu:nihilq; metuentes sine custodia properabant.Tunc illi surgentes tenuere dispersas eo modo ducentes uxores:& ad opera se terræ dederunt studentes ut ad secundam fœlicitatem denuo remearent.Hoc itaq; modo tribus Beniamin cum pene tota periisset: israelitarum sapientia reparata est.Floruit itaq; repete:& opulentiæ magnitudine:aliisq; ditata rebus est.Hoc itaq; bellum ita sedatum esse dinoscitur.

Capitulum.IIII.

Orum uero similia etiam tribum dan ex huiusmodi causa contigit sustinere. Cum israelite bellorum iam studium reliquissent: & ad opera se terræ dedissent: chananei contemnentes eos:nec aliquid se ab eis pati credentes:suum collegerunt exercitū: firmam habentes spem:quasi hæbreos affligerent.& decetero ciuitates licenter inhabitarent:curruscq; faciebant:& exercebantur armis:& urbes adinuicem sibi consentiebant.Et de tribu quidem iuda ascalonam ciuitatem:& accaron abstulerunt:& alias multas in campestribus cōstitutas:& ipsos danitas in montana fugere compulerunt:nec paululum eis locum in campestribus relinquentes.Et dum illi nec ad bellandum essent idonei:nec terram sibi iam sufficiente haberent:miserunt de suis.v.uiros ad loca mediterranea:qui terrā inspicerēt:in qua habitare decetero potuissent.Illi aūtem non procul a monte libano:& iuxta iordanis fontes circa maximum campum in dominus ciuitatis uiam trium dierum perambulantes contemplantesq; terram bonam & nimis uberrimam significauerunt eis.Quo cum exercitu procedentes ; edificauerūt illic urbē dān cognominatam ab uno filiorum iacob : ex quo & ipsa tribus appellata uidebat. Israelitis autem & cum iam essent in labore difficiles:& in diuinitatis cultu desicerent: aduersa proueniebant.Nam dum fuissent a sua conuersatione transgressi:ferebantur ad libidinem: ut p̄ sua uiuerent uoluntate:ita ut imminentibus chananeis:malis omnibus implerētur . Iratus est igitur eis deus:& fœlicitatem quā innumeris laboribus acquisierant propter epulas amiserunt. Castra siquidem contra eos agente cusarto rege assiriorū:multi pugnantes perierunt:& obsessi fortiter capti sunt:quidam uero propter timorem sponte se illi contradiderunt:& maiora quam possent tributa ipositā sibimet exsoluebant:& diuersas iniurias perferebant per annos.viii.post quos hoc modo liberati sunt.Zenes quidā de tribu iuda uir industrius:prudentiaq; fortissimus responso sibi dato ne despiceret hæbreos in necessitate huiusmōi constitutos: sed ut potius reducere eos ad ius libertatis aditet paucos quosdam in his laboribus præceptis diuinis adhibens sibi quibus tunc in illis rebus positis aut pudor esset: aut quos spes confidentiæ nimis acueret primum quidem cusarti castra dirupit.Cunq; plurimi hæbreorū ad certamen accederent:eo q̄ bene eis prior confidentia processisset:cum assyriis congressi sunt:eosq; ualde persecuti: eufratem transmeare coegerunt.Zenes autem cum ipso fortitudinis opere præbuisset effectum pricipatus accepit honorem:ut populum iudicaret:in quo.f.xl.annis conuersatus est. Cap.V.

Oc autem moriente:denuo res israelitarum sine principe uexabantur.Et dum honorem deo non referret:nec legibus obedirent:magis ac magis afflictionibus subiiciebātur:ita ut eglon rex moabitarum despiciens in honestam cōuersationem eorum: bellum eis inferre præsumeret:& multis eos prælīs obtineret ac subderet:& omnem potestatem eorum prorsus humiliaret:eosq; iuberet tributa persoluere. Constituēs autem sibimet regnum i hiericho nihil mali reliquit:quod populo non imposuit:eosq; ad inopiam perduxit annis octo & decem.Misertus autem & deus in his quæ patiebantur:& eorum supplicationibus inclinatus:ab iniuria moabitarum hoc modo eos eripuit.Quidam iuuenculus nomie aoth:de tribu beniamin:ex patre Gera:audaciaq; fortissimus:& corpore ad opera exercenda robustus: in leua manu maximam fortitudinem habēs: cum i hiericho habitaret: eglon regi factus est notus muneribus eum placans:ita ut per hæc etiā cæteris qui erant circa regem carus existeret.Aliquā do aūt cū duobus famulis munera regi ferens:latēter gladio in dextro femore ligato:introiebat ad eū.Erat aūt etatis tēpus.Cūq; iam dies medius eēt:regiæ quiescebāt custodiæ:pp estū cunctis ad prādia recedētibus.Cum ergo iuuēculus eglon munera p̄buisset:cōmoranti in quodam loco caloris temporibus oportuno:eius secretū petiit.Aderant aūt soli famuli regis. Cunq; rex famulos abire iussisset:& cum aoth loqueretur:& sederet super solium suum:& aoth terror ingressus fuisset:nec eū fortissime percutere ualeret:relaturū se ei ex dei pcepto somniū dixit. Cū ergo ille letus pro somnii recitatione de solio surrexisset:aoth eū i corde percussit:& gladiū derelinquēs egressus est clausam sanuam derelinquens. Ministri uero quiescebant: credentes regē in soporē conuersū.Aoth uero ierichūtis latenter hoc indicans:exortabat eos ut suā defenderēt libertatē

At illi gratissime hoc audientes tubis utebantur:mos enim est patrius his populum conuocari. Ministri itaq; eglon diu quæ ei contingerant ignorantes: cum iam adue spasceret: metuentes ne quid ei inopinabiliter accidisset:in eius cubiculum sunt ingressi:eúq; mortuum cõperientes: in stuporem conuersi sunt:& anteq̃ sua castra colligerent:israelitaq; super eos irruit multitudo. Et alii quidem repente perempti sunt:alii in fugã uersi:tanq̃ in terra moabitida liberandi. Erant aũt peremptoq; ultra.x.milia. Viri israelite uero præoccupantes iordanis transitum:eoq; multos interfecerunt:& nullus eoq; manus euasit. Et hæbrei quidem hoc modo ab istoq; seruitute priuati sunt. Aoth uero ob hanc causam principatu honoratus a plebe:defunctus est:dum hanc potestatem.lxxx.tenuisset annis: uirtutiq; etiã pter hanc cãm maxima laude dignus existens. Et post hunc Sanagar filius anath electus ad principatũ: primo anno uitã expleuit.

Cap. VI.

Gitur israelite calamitates quas passi fuerant:non colẽdo deum:nec legibus eius obediendo:correptionem non assignantes deo: anteq̃ a moabitaq; seruitio respirarent: a rege chananeoq; labin nomie subiugati sunt. Hic aũt ortus quidem uidebatur de ciuitate Aseroth:quæ posita est super paludem samachonitidẽ: habebatq; armatorum. ccc.milia equitum.x.milia:& curruum tria milia possidebat. In hac itaq; militia dux erat Sysara: apud regem honore primus. Qui ueniens ad israelitas:uehementer eos afflixit:ita ut tributa eis imponeret. Quæ.xx.quidem annis soluere passi sunt:cum nec ipsi per infelicitatẽ suam respiscerent:& deus maiore tempore eos domare uellet:ppter eoq; iniurias & ingratitudines nimis iniustas. Decetero aũt tẽperates a malis suis:& agnoscẽtes has calamitates sibi pro legum contẽptu ueniss̃e:quandã prophetissam nomine Debboram:quod nomẽ hæbraica lingua significat apim: rogauerunt ut deprecaretur deum:quatenus misericordiã haberet eoq;:ne despiceret eos a chananeis oppressos. Deus aũt annuit eoq; saluti:& ducẽ elegit de tribu neptalim Barach:quod nomen chorusçationem hæbrea lingua significat. Euocans igitur cum debbora:iussit eligere iuuenum.x.milia:& ad hostes procedere: præsumebat enim prædicẽte deo & uictoriam promittẽte. Cunq; barach dixisset:nõ se exercitum fore ductuq;:nisi & illa quoq; una procederet:irata dixit. Tu quidem cedis mulieri dignitatem quã deus tibi contulit:ego uero non refutabo. Et congregantes.x.milia uiros castrametati sunt apud thabor montem. Quibus sysara rege præcipiente obuiam uenit:& nõ procul ab eis castra fixit. Israelite uero & barach obstupescẽtes multitudinẽ hostium:cũ de fuga iam cogitarent: debbora retinebat eos:& ipsa die dimicare pcipiebat uictoresq; eos deo auxiliante pollicebatur. Congressis ergo atq; permixtis:eis ymber magnus ifluxit. Et quia nimia simul & grando & pluuia in faciem chananeorum uersa:& uentus eorum aspectibus imminebat:ita obcecati sunt:ut arcus eorum & fundibule inutiles fierent:& armati propter frigus uti gladiis non ualerent:israelitas uero tempestas immissa:cum eis post terga esset: minus nocebat. Qui auxilio dei sumebant ualde fiduciam: & hostes in medium circundantes: multos eorum interfecerunt. Et alii quidem ab israelitis extincti sunt:alii uero excussi propriis ceciderunt:ita ut etiam multi eorum conculcati curribus morerentur. Sysara uero exiliens de curru cũ uideret fugam exercitus sui factam:fugiens uenit ad quandam mulierem cenidelarum: nomine Ialis. Quem rogantem ut celaret eum suscepit:& petenti potum dedit lactis. Erat enim fatigatus Et cum nimie bibisset:conuersus in somnium est. Illa uero dormienti ferreum clauum per tempus immisit:& cum malleo percussum ad terrã usq; deposuit: & hominibus barach post paululum uenientibus eum ostendit terra confossum. Sic ergo uictoria constitit secundum ea quæ a debbora dicta sunt:ut per mulierem hic triumphus accideret. Barach autem agens exercitum su per assur & obuiam uenientem interemit iabin: & cadente principe ciuitatem usq; ad fundamẽta deiiciens princeps fuit per.xl.annos hæbreorum.

Capitulum. VII.

Odem tempore moriente Barach & debbora madianite rogantes amalechitas & arabes castrametati sunt super israelitas:& congressos sibimet uiros pugnates intereme-runt:eosq; manibus alligantes cuncta deprædabantur. Hoc autem facientibus illis per annos.vii.israelitarum populus per montana collectus est:& cãpestra dereliquit; foueas quasdam & speluncas facientes ut fugientes ab illis potuissent quodammodo liberari. Nam madianite estatis tempore agentes exercitum: per hyemem israelitas colere terrã pmittebant:ut laborates cõprimere facillime possent. Erat igit fames:& ciboq; maxia difficultas. Tunc ergo cõuersi ad deũ pcibus hæbrei:ut eos eripet exorabãt. Gedeõ aũt iasi filius de tribu manasse paucos manipulos spicarum ferens:latẽter eos terebat in torculari:cum metueret hoc publice in area facere propter hostes. Tunc uisio apparuit ei in forma iuuenculi:dixitq; eum fœlicẽ & eaq;

deo:hocq; esse maximum eius ꝓpiciationis indiciū: eo q̄ tunc uteretur ꝓprio torculari. Cūque præciperet cum fiduciam habere & festinare:quatenus defenderet libertatem:ille hoc ipossibile esse dicebat:quādo tribus ex qua esset multitudine priuaretur:& puer esset ad tantaꝫ rei opus infirmior. Deus aūt quod decrat se impleturꝫ esse dicebat:eoq; duce israelitis se uictoriam præbiturum. Et cum hoc gedeon quibusdam iuuenibus enarrasset:creditūq; fuisset eiꝫ ac repente ad certamina decem milia uiroꝝ uideretur præparatus exercitus astitit gedeon per somnium deus imbecillem naturam hominū sibi placere declarauit: & quæ esset fortitudine præcipua refutauit:ut uictoriam non sibi:sed deo proprie reputarent:tanq; si multo hoc dignoq; gererent cum exercitu:& crederent:quia eius auxilio uictoriæ opus fuisset impletum: præcepitq; ut circa medium diem in solis ardore ad fluuium faceret uenire exercitum:eosq; qui inclinati biberent magnanimos estimaret: qui uero cum festinatione turbatā biberent aquā:eos crederet hostium formidine detineri. Et cum gedeon secundum dei iussionem hoc adimpleſſet:trecenti uiri reperti sunt: qui aquā manibus cum timore & tuba lāberent:dixitq; deus:ut istos duces hostes adiret. Posuerunt itaq; castra super iordanem die altera transitum. Et cum gedeon cū timore consisteret quō ei prædictum fuerat:ut nocte hostes iuaderet: uolens eum deus a formidine reuocare:præcepit: ut sumens unum militem iuxta tabernacula madianitaꝝ accederet:ab eis consilium belli confidentiamq; sumpturus. Obediēs aūt & sumens proprium famulum nomine phara: accedens ad quoddam tabernaculum:inuenit uigilantes in eo:& iuuenculum aliquē suo cōmilitoni somnū recitantem:ita ut gedeon audiret. Erat enim huiusmodi uisio:quā dicebat:quasi uidisset panem ordeacium:qui pro uilitate sua incomestimabilis esset hominibus:per exercitum reuolutum regis apprehendisse tabernaculum necnon & cetera deiecisse. Ille ergo uisioné interitū exercitus significare pronunciauit:dicens unde etiā hoc uideretur ei:omne inquit semen quod uocatur ordeacium constat esse uilissimum:& iter oēm populū israelite uidentur abiecti uelut genus ordei & apud israelitas nunc Gedeon exultat & eius exercitus. Quod uero panem te uidere dixisti:qui tabernacula nostra uastauit:metuo ne deus contra nos gedeon uictoriam condonet. Gedeō aūt somnium audiens spem magnam habuit pariter & fiduciam:iussitq; suos armari: narrās eis etiā hostium uisionē. Illi uero in his quæ dicta fuerant præparati sunt: & circa primā uigiliā gedeon suum ducebat exercitum tripartite diuisum:portabantq; cūcti uacuas pharetras & lampades ardentes:quatenus grauis hostibus uideretur inuasio: & in dextra manu cornua ferebant: quibus pro tubis utebātur. Multum itaq; locum hostium tenebat exercitus:habebantq; multitudinē camelorum: & secundum gentium morē pascentes in unō circuitu erant omnes. Hæbreis aūt præ dictum fuerat: ut dum uenissent circa hostiū castra:signo dato tubis canerent:pharetrasq; cōcutientes cum lampadibus impetū facerent iubilantes:q̄ uictoriā deus gedeon cōferret. Quod cū feciſſet:stupor cōprehendit homines adhuc dormientes:erat enim nox:& hoc deus fieri ita ꝑcerat:suntq; perempti pauci quidem ab hostibus:plurimi uero a semetipsis:eo q̄ linguis propriis discordarent. Nam dum fuissent in turbā redacti:unusquisq; perimebat proximū: dum eum crederet inimicum:& facta est magna cedes. Fama uero uictoriæ gedeonis ad israelitas perueniēte: cuncti simul armati sunt persequētes hostes:& cōprehenderūt eos in quadā ualle scopulis ualde circūdata: quā transire nō possent:& circunstantes occiderunt omnes:duosq; simul reges oreb & zeb Reliqui uero duces relictos milites colligentes: qui erant quasi.viii.&.x. milia:castrametati sunt multo procul ab israelitis. Gedeon aūt labore non fessus: sed persequens cum omni exercitu eiusq; congrediens fortes uniuersos funditus interemit:& reliquos duces zebin & zarnō apprehendens captiuos duxit. Mortui sunt aūt in ea pugna madianitaꝝ & arabum qui eis solatia præbuerunt quasi centum uiginti milia:multaq; præda auri & argēti & uestium & camelorū & subiugalium hæbraice tunc est collata uictoriæ. Gedeon aūt uadens in effrē propriam regionē:occidit quoq; madianitaꝝ reges. Tribus aūt effrē ex qua erat gedeon cum grauiter ferret:q̄ cum ea minime dimicasset:exercitū super eū festinabat inducere:quia eis non indicasset quando hostes inuaserat. Gedeon uero cū esset humilis animo & omni uirtute summus: dicebat non se auctoritatis suæ consilio præter eos contra hostes:sed deo iubente pugnasse: uictoriā uero nō minus eorum quā sui laboris esse fatebatur. His ergo sermonibus eoꝝ mitigans iram:plus hæbreis ꝓfuit quā hostium præda:eosq; a præcipicio intestinæ seditionis eripuit. Iniuriæ tamen huius penam illa tribus excepit:quā.l. oportuno tempore declarabimus. Gedeon itaq; principatū ponere uolens:coactus retinuit illum annis iugiter.xl. populi iura disponens: & diuersis ad eius iudicia concurrentibus:quæcunq; dixisset:firmissime omnia seruabātur. Qui cum senex defunctus fuisset:in effrē regione sepultus est.

Capitulum.VIII.

S habuit quidem filios liberos.lxx.plures enim habebat uxores:unũ aũt filiũ habuit ex concubina droma noie abimelech:qui post morte patris pgés i ſyché ad cognatos ſuæ mris unde fuerat orta:& ſumés ab eis pecunias:quoniã iniquitatũ magnitudine uidebatur inſignis:cũ eis ad paterna quoq; prædia regreſſus eſt:& oés fratres occidit abſq; ſolo ioatha. Hic eni fugæ beneficio eſt liberatus.Abimelech aũt aſſũpta tyrãnide:dominũ ſe ꝓ legitimis filiis i his q uellet facẽ declarauit:qđ uehemẽter iuſticiæ præſulibus erat accerbũ. Igitur dũ quodã tpe publica in ſyché feſtiuitas eſſet:cũctaq; illic multitudo cõſiſteret:frater eius ioathã quẽ fugiſſe ꝑdiſſimus:alcendés i monte garizim qui ſicimoꝝ ſupeminet ciuitati:clamauit:& multitudine prebẽte ſilẽtiũ præcatur ut qđ diceret libenter audiret:factoq; ſilẽtio dixit:q; arbores facto ſui cõcilio:hũana uoce petiſſent ficũ:ut ſupra eas regnaret.Qua denegãte:eo q; honore fructus ꝓprii frueret:nec aliũ ꝙrere deberet extraneum:arbores rurſum cogitatione regni nõ reliquerũt:uiſumq; eis eſt ut honoré uiti ꝓberet.Sed & uitis electa hiſdẽ uerbis quibus ficus uſa reſpuit regnũ.Hoc ipſũ facientibus & oliuis:ramnus quã arbores petierãt ut regnũ ſumeret ſup eas:hoc eni genus eſt inter ligna quod habet ignẽ ꝓferendi naturã;ꝓmiſit ſe regnũ ſuſcipe & inſigniter ꝑare:ita tamẽ ut ſub eius umbra requieſcerẽt.Si uero ei cõtraria foret:eius igne cõcremarent.Hoc aũt inquit nõ riſus cã dico:ſed quõ multoꝝ bonoꝝ expti gedeonis ea quæ nũc gerunt deſpiciũt;uidentes abimelech principẽ hi qui meos cũ eo fratres interemerũt:cũ utiq; nihil ab igne differat.Cũq; talia dixiſſet abſceſſit:& habitabat latẽter in montibus annis tribus:timens abimelech. Hinc poſt nõ multũ tpus:ſycimite penitẽtiam agentes ꝓ nece filioꝝ gedeon: expulerunt ab urbe abimelech pariter & a tribu.Ille ergo cogitabat affligere ciuitatẽ . Tempore aũt ſupueniente uidemiæ: metuebant colligere fructũ:ne quid eis abimelech faceret mali.Veniẽte uero ad eos quodã principe:gaal noie:cũ armatis cognatis ſuis:ſycimite querũt ſibi ab eo ꝓberi munitionẽ:donec uidemias cõgregarẽt.Quo eoꝝ faciẽte petitionẽ:ꝓcedebãt ad opuſuũ: & cũ eis gaal ſuos ducebat armatos.Cũq; fructus fuiſſet cũ ſecuritate collectus ; & per ſingulos choros abimelech aperte iã ꝓſumerent blaſphemare: ſed & principes inſidiis loca circa ciuitatẽ apprehendentes:multos abimelech latenter interfeciſſent;zebul quidã princeps ſychemitaꝝ:cũ eſſet extraneus abimelech eis quibus populũ gaal exacuebat:abimelech miſſis nũciis indicauit: & monuit ut inſidias poneret ante urbẽ ſeq; ſuaſuꝝ gaal ut egrediẽt de ciuitate:quo facto:irruere ſup eũ deberet abimelech & agere:ut i eo ſe defenderet:& deiceps populi ſibi amicicias copularet. Cũq; abimelech in inſidiis reſediſſet:& gaal icaute moraretur i ſuburbano:& cũ eo zebul uidens paulatim ordinatos accedere gaal:ad zebul ait inſiſtere ſibi uiros armatos.Quo reſpondente umbraculũ eſſe petraꝝ:cũ magis appropiquaret:uerius hoc aſpectu cõſideras:nõ umbrarũ eſſe:ſed uirorum dixit inſidias.Reſpõdit ad eũ zebul. Nonne tu maliciã abimelech accuſabas. Cur itaq; tuæ uirtutis magnitudinẽ nõ oſtendis:& cũ eo pugnã cõgrederis? Gaal ergo turbatus cõgreſſus eſt cũ abimelech:& ceciderunt equitũ aliqui de eis armatis:ipſe uero fugit in ciuitatẽ: ut alios euocaret.Et denuo zebul egit;ut gaal expelleretur ex urbe:accuſans eũ quaſi contra milites ꝓbimelech melior extitiſſet. Abimelech uero cognoſcens egreſſuros ad uidemiã denuo ſychemitas:loca circa urbẽ inſidiis occupauit.Quibus ꝓcedentibus:iã quidẽ ps exercitus aprehẽdit portas:ut ciuibus auferret igreſſum:alii uero diſpſos iteremerunt:& ubiq; cædes effecta é:& ciuitatẽ ad fundamentũ uſq; ſubuertens:ſal quoq; ſup eius ruinas ſeminãs:uictor abſceſſit. Oés itaq; ſychemite hoc modo perempti ſunt.Quicunq; uero ꝓ puinciã diſpſi pericula fugierũt:ſup quãdã petrã munitiſſimã cõgregati morabant.Cũq; eã murare niterẽt uolũtate eoꝝ abimelech prenoſcens:ſuper eos cum exercitu uenit:collectiſq; de ſilua lignis:iuſſit ut hæc etiam exercitus faceret uniuerſus.Velociter autem ſaxo circundato lignis ſubiectus eſt ignis:& flamma ſurgente:nullus ex eo ſaxo defugit:ſed una cum uxoribus & filiis ſunt extincti:uiri quidẽ circa mille & quingentos.Reliquã uero omnem multitudinẽ ſychemitaꝝ:huiuſmodi calamitas interemit, Quibus hæc afflictio nata eſt:eo q; ſuper uiꝝ ſibimet utilẽ:eiuſq; genus mala talia protuliſſent. Abimelech autem iſraelitas malis ſycimorum perterrens:præſumebat etiam maiora tentare : & nequaquam uiolentiæ ſuæ modum imponere donec perderet uniuerſos.Veniebat ergo ad thebes & ciuitatem quidem facto diſcurſu cœpit.Cunq; eſſet in ea maxima turris : in qua uniuerſi confugerant:obſidere hãc uolens:dum proxime ueniſſet ad murum ſumens mulier quædã fragmentum mole caput eius repente percuſſit.Qui dum cecidiſſet faucius:armigerum rogauit : ut eum occideret:ne mors eius opus mulieris eſſe uideretur.Et ille quidem præceptũ fecit.Abimelech autẽ huiuſmodi pœna pro fraterna morte:& his quæ in ſychemitas præſumpſiſſe ꝓbabat exſoluit.Hæc ergo calamitas ſecundum diuinationem ioathan uidetur impleta, Exercitus uero qui cum abimelech fuit eo cadente diſperſus diſceſſit ad ꝓpria.

Cap.IX.

Sraelitarum principatum post cum iamer alias iair galatinus ex tribu manasse pcepit: uir & in aliis fœlix: & filios bonos habens. xxx. numero: & i equitatu preclaros & principatum ciuitatum galaadinarum habentes. Hic duo &. xx. annis obtinens principatū: senex defunctus est: & sepulturam i gamon galaadinorum ciuitate promeruit. Res eq dem hæbreoꝝ ad inhonestam uitam: & iniuriam dei legumq; ferebantur. Quos ammonite despicientes & palestini: cum magno exercitu prouinciam deuastabant: omnemq; regionem trans iordanem detinentes: reliqua comprimere præsumebant. Hæbrei uero malis afflicti: ad supplicationes dei conuersi sunt: & sacrificia celebrabant: rogantes eum ut placatus eorum precibus ab ira quiesceret. Deus uero placatus: eis suum concessit auxilium. Interea ammonitis castrametantibus in terra galaadinorum: prouinciales occurrerunt ad montem egentes duce. Erat autem quidam nomine iepte: uir nomine paterno potens ad exercitum dispensandum quē sub merce de poscebant. Ad hanc ergo mittentes rogabant ut cum eis pugnaret: promittentes ut ei cuncto tempore principatum exercitus sui concederent. Ille uero nequaquam precibus obediuit: culpans eos quod nō ei præbuissent auxiliū: dum i iusticiam perpessus aperte fuisset a fratribus. Non ei consanguineus eis erat: sed pegrinus. Cuius utiq; matrem propter amoris ardorem filius superinduxerat pater. Ergo fratres expulerunt eum: despicientes eius infirmitatem. Et ob hoc in prouincia galaditica morabatur: & omnes de longe ad se uenientes: sub mercede propria retinebat. Illis uero supplicantibus atq; iurantibus: omnem se principatum eidem fore prebituros: tandem aliquando consensit: & uelociter diligentia rerum habita: in urbe masphat exercitu constituto: legationem misit ad regem ammonitarum: causam eius inuasionis accusans. Ille remittens: potius israelitarum accusabat egressum ex egypto: petebatq; ut ab amorreo recederēt: quaꝝ patrum eius a tēpore antiquo fuisset. Cui respondens iepte ait: q; irrationabiliter p genitores israelitarum de amorrea culparet: sed potius eis gratias agere deberet p ammonitide alias āmanitide terra sibi concessa: quia dū possibile fuisset secundū moysi iussionem ut eā tollerent: isti eos illic degere permisissent: quam post annos trecentos dei auxilio reparauerant: ob quam rem pugnaturum se fore dixit. Et hæc quidem effatus: legatos abire dimisit. Ipse uero deū pro uictoria deprecatus: & sacrificiū promittēs: ut si uiuus reuerteretur quicquid ei prius occurreret immolaret. Congressus copiose uicit: & occidens hostes psecutus est usq; ad āmanitā alias ammonitā ciuitatē. Et ide digressus i āmaniten multas uastauit urbes: prædamq; collegit: & a seruitute domesti cos liberauit: quā decē & octo sustinuerant annis. Reuersus aūt calamitatē incurrit: nullo modo prisce fœlicitati equalē. Nam eius filia unigenita & uirgo: tūc ei primitus cum uenerat occurrit. Qui grauiter igemiscens magnitudine tanti doloris afflictus: filiam sibi obuiā uenisse culpabat: quā sacrificandā deo deuouerat. Quæ tamen in illo casu non doluit: pro patris uictoria & ciuū libertate moritura. Petit aūt duos menses sibi concedi: ut iuuentutem suam cum ciuibus lamentaretur: & tunc uota perferat. Quo tempore transeunte: filiam pater īmolauit: nec legitimū faciens holocaustum: nec deo caꝝ: non utiq; deliberans apud animū suum: qualis apud cæteros huius facti causa uideretur. Igitur cum tribus effrem super eum exercitum niteretur inducere: eo q; bellum ammonitaꝝ alias ammanitaꝝ eis nō idicasset: sed absq; ipsis uoluisset prædam habere & gloriam: hoc satisfaciebat dicens: eo q; primo quidē non eos latuisset cognatoꝝ oppressio: sed etiam uocati ad auxiliū non uenissent: cum oportuisset eos ante preces occurrere. Deide dicebat q; hostibus quidem iniuste pugnantibus non præsumerent resistere: postea uero cognatis inferre bella tentarent: & interminatus est: si non temperarent a talibus: deo auxiliante ab eis pœnas exigeret. Quibus dū satisfieri non potuisset: sed contra eū cum exercitu a galaadina terra uenientes pugnaret: amplū eoꝝ dilatuit interitū: & psequēs fugientes: & occupans exercitu ꝑmisso uada iordanis: pene quadragita duo milia uiroꝝ occidit. Ipse uero cū principatū tenuisset sex annis defunctus est: & sepultus in sebasti patria sua q est i terra galaadinæ. Moriente uero iepte tenuit principatū absanis de tribu iuda ciuitatis bethleē. Hic filios habuit. lx. xxx. masculos: & reliquas uirgines: quos omnes dimisit uiuos: filias uiris tradēs: & filiis dans uxores. Qui dum nihil gessit in septem annis sermone & memoria dignum: in senectute defunctus est: & sepulturam in patria sua ꝑmeruit. Igitur absani moriente: neq; his qui post eū decem annis habuit principatū: noie chilon: de tribu zabulon: aliquā egit uirtutē pcipuā. Post hunc abdō filonis filius de tribu effraim ciuitate pharathonitoꝝ existēs principatū habuit: qui pro sola eruditice poterat haberi memoriā: nullūq; opus pp pacē rerūq; licentiā nec ipse claꝝ exercuit. Hic aūt filios habuit qdraginta: & alios ex coꝝ femine descendētes. xxx. erātq; simul oēs septuaginta: equis exercitū. Quos oēs supstites derelinquens: senectute defunctus est: & opinabilē i pharathuni ꝑmeruit sepulturā. Hoc aūt mortuo: israelitis palestini ꝓualuerūt: ita ut ab his p quadragita ānos tributa perferent.

VIdam manue de tribu dan: inter paucos egregius: & patriæ sine dubio primus habuit uxorem pulcherrimam: & quæ inter cetum cõprouinciales fœminas eminebat. Et cum filios non haberet: grauiter ferens: deum pro cara successione rogare cœpit: in suburbano suo in campo maximo frequenter aduenies cum uxore. Erat autem & nimius ī uxoris amore: & ob hoc sine temperatione zelus ipsius. Et quodā tempore cum mulier esset sola: apparuit ei angelus dei pulchro iuueni similis & procero: eique masculum filium futurum dei prouidentia nunciauit: qui foret optimus: & fortitudine precipua clarus a quo crescẽte palestinos cõprimendos asseruit: monuitq; ut eius come minime tonderetur: nullum potum nisi aquæ deo præcipiente bibiturus. Et cum hæc dixisset: abscessit. Illa uero marito uenienti indicauit angeli uisionem: & admirandi iuuenis pulchritudinem atq; proceritatem ita: ut ille zelatus in eius laudibus obstupesceret: & suspitionem quasi ex eius amore extraneo conceperit. At illa uolens irrationabilem eius tristiciam mitigare: rogauit deum: ut angelum denuo destinaret: q̃tenus maritus eius eũ inspiceret. Et itez̃ p dei gratiā angelus uenit in suburbano illoz̃: & apparuit mulieri: uiro remoto. Quem rogabat: ut sustineret donec maritũ adduceret: pmittẽteq; alias permittente angelo: manue uocatus uenit. Qui cum uidisset nec tũc a suspitione cessauit: rogauitq; ut quæcunq; uxori eius dixerat: illi pariter declararet. Cunq; dixisset angelus: sufficere ut nosset illa quæ dixerat: rogabat eum: ut ei manifestaret quis esset: quatenus filio nato: gratias ei & munus offerrent. Illo uero dicente: q̃ nihil horum egeret: nec ob hãc causam futurũ eis filiũ nunciaret: petiit: ut expectaret: quatenus ei aliquod munus offerret. Qui dum primitus non annuisset: postea eo precibus instante cõcessit: ut aliquid ei donodaret. Tũ manue occidẽs hedũ: cumq; coquendum uxori prebẽs: dũ gestũ hoc fuisset: præcepit ut poneret supra saxũ & panes & carnes absq; uasis. Quo facto: uirga quam tenebat angelus tetigit carnes: & igne protinus emicante: carnes cum panibus sunt absumpti. Tunc angelus super fumum quasi in curru eis cælum ascendere uidebatur. Cunq; manue metueret: ne quid ei propter uisionẽ dei ꝓueniret aduersũ: cum uxor ut confideret confortabat: & pro sua utilitate deum se uidisse fatebatur. Cum uero cõcepisset: custodiam habuit mandatoz̃: natumq; appellauerunt samson: quod nomen significat robustum. Crescebatq; puer uelociter: & tam per abstinentiam ciborum: q̃ capillorz̃ remissionẽ propheta iam futurus agnoscebatur. Hic itaq; ueniens cum parentibus thamna palestinorum ciuitatem: dum celebraretur ibi festiuitas: uirginem prouincialium concupiuit: rogauitq; patẽtes ut ei puellam peterent in uxorem. Quibus negantibus: eo q̃ esset de aliena gente ꝓgenita: deũq; dicẽtibus ei nuptias ex hæbreis congruas præbiturum: uicit eius petitio ut ei uirgo despõsaret. Dumq; frequenter ad eius parentes iret: occurrit leoni: & cum esset inermis: tenens eũ manibus suffocauit: & in silua iteriore extra uiã ꝓiecit. Rursumq; dũ iret ad puellã: inuenit agmẽ apũ: fauũ mellis ī leonis illius ore fecisse: & tollens exide tres fauos mellis cũ donis reliquis quæ portabat: puellæ contradidit. Cũq; thamnite oẽs essent in epulis nuptiarz̃: metuentes fortitudinẽ iuuenis: triginta circa eũ pubertate præcelsos constituerunt: sermone quidem uelut socios futuros: ope uero custodes: ne qd uellet forte cõmittere cõiuniorz̃ lætitia crescente. Cũq; ī ludo cõsisteret: qualis solet tali tẽpore ꝓuenire: samson ait. Proponã uobis parabolã: & si solueritis septẽ diebus ꝓpositam questionem: lineas singulas & stolas totidem ꝓpter honorẽ uestræ sapientiæ: me date pcipietis: & cũ hac largitate gloriã quoq; & lucrũ sapientiæ possidebitis. Illisq; petentibus ut diceret ait. Qui cuncta uorat: cibũ genuit de semetipso suauẽ: licet ipe nimis sit insuauis. Illis aũt p tres dies questionẽ non ualẽtibus inuenire: & dicentibus puellæ ut a uiro cognoscẽs eis annũciaret: cui etiã minati sunt incendiũ: nisi hoc studeret implere. Samson puella rogãte ut diceret: primũ qdẽ restitit. Cũq; illa nimis insisteret & ad lachrymas pueniret & indiciũ hoc esse quereretur q̃ eã samson minus amaret: indicauit ei quẽadmodũ leonẽ interimeret: & quõ apes in ore eius inueniens: tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidẽ nihil dolosum metuẽs oĩa declarauit: illa uero sermonẽ hunc petẽtibus rursus exposuit. Septma uero die cũ tpus esset ut ꝓpositã exoluerẽt questionẽ: anteq̃ sol occũberet conuenientes dixerunt: neq; a leone cõprehensis quicquã insuauis esse: neq; dulcius utentibus melle: Quibus samson respondit. Nec quicq̃ aliud muliere dolosius: quæ uobis idẽ exposuisset uerbũ. Et illis quidẽ dedit quæcũq; ꝓmiserat: facta præda aschalonitarz̃ qui ei per iter occurrerunt: nam & isti palestini sunt. Ille ergo nuptias refutauit: & puella quæ eũ ꝓuocauit ad iracũdiã: duxit eius amicũ. Pro qua iniuria exaspatus samson: deliberat ut palestinos oẽs cũ ea affligeret. Cũq; esset tpus estatis & fructus messiũ preparatus appropiquaret: cõprehendens trecentas uulpes: & caudis earz̃ ligãs ardentes lampades: dimisit in messes palestinorz̃: & hoc mõ eorz̃ depopulatus ẽ fructus. Palestini uero sciẽtes esse opus samson & cãm

pro qua talia ꝑpetraſſet:miſerunt principes i thamna:uxorémq; eius cũ parẽtibus ſuis ĩteremerũt: tanquã qui mali huius auctores exiſterẽt.Samſon aũt cũ multos i paleſtinoꝝ campeſtribus occi diſſet:habitabat in etham:eſt enim ſaxum ualde munitũ in tribu iuda.Paleſtini itaq; cõtra tribũ iuda caſtrametati ſunt.Illis uero dicentibus:iniuſte eis inferri ſuppliciũ ꝑpter delicta ſamſon: dũ utiq; tributa ꝓſoluerẽt:dixerunt ut ſi hoc nollent pati:ſamſon contraderent alligatũ. Qui uolẽ tes euadere:uenerũt ad ſaxum ubi ſamſon habitabat cũ tribus milibus armatoꝝ:& culpantibus eũ pro his quæ cõtra paleſtinos uiros egerat:qui poſſent oĩ genere hæbreoꝝ calamitates ĩferre: rogabant ut deſcenderet : quatenus eũ ditioni illoꝝ cõtraderent:poſcebãtq; ut hoc ſponte ꝓfer ret.Qui cũ iuſiurandũ accepiſſet: eo ꝙ nihil ei plus fieret quã ut hoſtibus traderet:deſcendẽs de ſaxo:ſemetipſum contribulis ſuoꝝ poteſtati contradidit:ubiq; eum duobus funibus alligates: ducebant ut traderent paleſtinis.Et cum in quẽdã locũ ueniſſent qui nunc maxilla nũcupatur: ꝑ fortitudine quæ in ſamſon uidebatur:cũ nomen primitus non haberet:nõ ꝓcul paleſtinis ca ſtrametantibus & occurrentibus cũ gaudio & clamore:tanquã ea quæ cupiebant deſiderabiliter adimpleſſent:diſrũpens uincula ſamſon:& arripiens aſini maxillam quæ in præſenti iacebat : in hoſtes inuectus eſt:& percutiens eos cũ maxilla quaſi mille quidem ꝑemit:alios uero turbatos in fugã uertit.Samſon igitur pluſquã oportebat exultãs:non dei coopatione credebat hoc factũ: ſed ſuis uirtutibus aſcribebat:eo ꝙ ꝑ maxillam alii quidẽ hoſtium ceciderunt:alii uero in fugam ſunt uerſi.Quẽ dũ ſitis fortiſſima tenuiſſet:conſiderans ꝙ nihil eſt uirtus hũana:dei cuncta eſſe teſtatus:rogabat ne ꝑpter hoc iraſcens eũ traderet inimicis:ſed ut potius illi auxiliũ i neceſſitate cõferret:& a malis eriperet.Cuius precibus miſertus deus:fonte circa quãdã petrã de aſini maxil la ſuauẽ copioſumq; ꝑduxit.Inde ſamſon ipſum locũ uocauit maxilla:& hactenus hoc noĩe nũ cupatur. Poſt hanc pugnã ſamſon decipiens paleſtinos uenit i gazam:& in quodã diuerſorio mo rabat.Agnoſcentes ergo gazæ principes eius præſentiã fecerũt iſidias ante portã:ut egrediẽs non lateret. Samſon uero dũ hoc cognouiſſet circa mediã noctẽ ſurgẽs:arripuit portas:ipſaſq; ſimul clauſuras:& uectes:& alia eoꝝ ligna ſup humeꝝ tollẽs: ea ſup montẽ hebrõ deferrẽs collocauit. His itaq; geſtis:trãſcẽdebat iã leges patrias:& edicta ꝓpria relinq̃bat.mores imitando pegrinoꝝ: qđ ei initiũ mali fuit.Concupiſcẽs enĩ mulierẽ meretricẽ noĩe:dalilã:apud paleſtinos habitantẽ:cũ ea degebat.Vnde tũc iudices paleſtinoꝝ uenientes ad eã:ꝑmiſſionibus aſtrinxerũt:ut a ſamſon diſceret:quæ cã fortitudinis eius eſſet:ꝑ quã uinci nõ poſſet.Illa uero dũ circa potũ & huiuſmodi conſuetudine eſſet cõſtituta:& miraretur eius actus:arcius agebat:ut agnoſceret:quẽadmodũ tãta uirtute precelleret.Samſon autem dum adhuc ſapientia fortis eſſet:ſallebat eam dicẽs. Si ſeptem uinearum palmitibus:qui adhuc flecti poſſunt: uinctus fuero:cunctis infirmior ero . Illa ergo tunc quidem tacuit: poſtea uero ĩdicans principibus paleſtinis:celebat aliquos militum intra do mum:& dormientẽ hæbreum artiſſime palmitibus alligauit: deinde excitans:dixit inſiſtere ali quos ſuper eum.Ille ruptis palmitibus tanquam contra inimicos nitebatur inſurgere.Tunc mu lier eo ſibi loquente grauiter ſe ferre dicebat:ſi propter incredulitatem fauoris ſui & tanquã non celature quod ei proderet:nollet edicere ueritatem.Cunq; rogantem rurſus falleret dicens:ſeptẽ ſi funibus eſſet alligatus:perderet fortitudinem:dum & hoc quoq; faciens :nihil geſſiſſet:tertio alligari comas ſuas dixit.Cum uero neq; hoc uerax inuenitur:nimium ſupplicanti:ad ultimum cum iam ei calamitas immineret:uolens præſtare dalilæ ait. Mei deus curam habet:& eius pro uidentia natus:hanc nutrio comam:iubente deo ne tondear : mea ſiquidem fortitudo in huius augmento eſt. Hoc illa cognoſcens:abraſis crinibus eius:eum tradidit paleſtinis:cum iam non ualeret ab eorum ſe inuaſione defendere.Qui auferentes eis oculos:ligatum circunduci undiq; fecerunt. Procedente uero tempore:coma ſamſon creuit:& dũ eſſet feſtiuitas publica:paleſtini principes atq; nobiles cum epularentur ſimul in fano:cuius edificium duæ columnæ portabãt: adductus eſt ibi ſamſon ad conuiuium:ut ei omnes illuderent.Ille crudelius hoc arbitratus : eo ꝙ ad iniurias defendere ſe nequiuerit : puero ducenti ſe perſuaſit : ut diceret eo ꝙ poſt laborem requieſcere opus haberet : & eum ad columnas reclinaret . Vbi dum aduenĩſſet: commo uit eas: ſimulq; cuncta deſtruxit : ſubuerſiſq; cum fano columnis ſria milia hominum ſunt extincta:inter quos & ſamſon una defunctus eſt:cum tenuiſſet principatum iſraelitarum annis. xx.Dignum eſt igitur laudare uirtutem:& fortitudinem:& magnanimitatẽ huius uiri etiã circa mortem:& iram quam uſq; ad finem ſui cõtra hoſtes exercuit.Nam quod a muliere captus eſt: humãæ naturæ oportet aſcribi:quæ ẽ ad uicia facilis:uirtutis uero eius coronam memorabilia neceſſe eſt hĩe ꝓconia.Cuius cognati ſumẽtes corpus ſepelierũt i ſaraſa regione cũ cognatis eius.

Capitulum.XI.

Oſt mortẽ ſamſon:præfuit iſraelitis ſacerdos hæli. Sub hoc prouinciã eoꝝ appræhen dẽte fame:elimelech quidã de bethleẽ ciuitate tribus iudæ famẽ ferre nõ ualẽs:uxorẽ

ſuam noemi;& filios ex ea natos:celliõ & malliõ ſumens:migrauit interram moabitaꝝ. Dumq; ei cũcta bene ꝓcederẽt:filii ſui moabitidas duxere uxores:celliõ quidẽ orſam ; malion aũt ruth. Tranſactus aũt annis.x.&.viii.elimelech & filii eius in breui defuncti ſunt. Noemi amare ferens qđ ei proueniẽrat:& deſolationẽ caroꝝ non ſuſtinens filioꝝ ꝓpter quos:& de patria ſua uidebat egreſſa : rurſus reuertebat ad iudeã. Audierat enĩ ꝙ iam ꝓſpa de ipſa regione nũciarent . Cuius nurus deſeri ab ea nõ tolerabãt:ſed nec ipſa refutando eas ſecũ ꝓficiſci poterat euitare. Et cũ inſiſterent:optans fœliciores nuptias eis:quã quibus fuerant iã priuate:& filios:aliaq; bona cõferri; eas illic remanere poſcebat:nec cũ ea debere ꝓficiſci:in rebus ĩ cæteris & terrã ꝓpriã deſerentes. Et orſa quidẽ manſit.Ruth aũt cũ ei a ſe recedere ꝓſuadere non potuiſſet:ſociã ſibi duxit : in oẽ quicquid emergeret. Veniẽte itaq; ruth cũ ſocru in bethleem:boos elimelech cognatus ſuſcepit eas.Et cum noemi noĩe ſuo uocarent:ait illa.luſtius marame uocate.Significat enim lingua hæbraica noemi quidẽ fœlicitatẽ:mara doloꝛẽ.Ruth interea tempore meſſis egreſſa eſt ꝓmittente ſocru:poſt metẽtes ſpicas colligere:ut alimentũ haberent:ueniteq; in agrum boos. Veniẽs autem poſt paululũ boos:uidenſq; puellã:de ea agrimat ſuum prepoſitum requirebat.Ille uero dũ iã ab ea primitus agnouiſſet;domino declarauit. Qui de fauore ſocrus atq; memoriã mariti ſibimet copulati gratias agẽs:& ei experimentum rerũ bonaꝝ exoptans:ſpicas quidẽ eã colligere noluit: ſed metere quicquid poſſet ſibi portare ꝓmiſit:præcipiens illico ut nihil eam tollere ꝓhiberet: prandiũq; & potũ ei præbuit:dũ meſſores hora cõpetenti comederẽt.Ruth autem tollens ab eo alpheta ſocrui cõſeruauit:& ueſpe cũ ſpicis ad eam uenit. Seruauerat aũt ei noemi partes ciboꝝ: quos ei uicini præbuerant . Narrauitq; & ruth ea quæ illi dixerat boos.Cunq; illa indicaſſet ꝙ cognatus eſſet:& propter pietatẽ ei ſuam ꝓuidentiã exhiberet:rurſus ſequentibus diebus egreſſa eſt ad colligendas ſpicas cum ancillis boos.Veniẽs autem nõ poſt multos dies boos;cum iã eſſet meſſis ordearia maturata:ad aream ꝓpriam ibi dormiebat.Hoc cum audiſſet noemi; cogitabat quẽadmodum cũ eo ruth collocare poſſet.Iudicabat aũt utile:ſi boos ruth haberet uxorẽ ; aitq; puellæ ut circa pedes eius clam dormiret.Illa ergo dũ nephas eſſe iudicaret:ut ſocrus ſuæ iuſſiõi reſiſteret:feſtinãs ad aream;tunc quidẽ latuit boos ꝓfundiſſime dormientẽ.Excitatus uero circa mediam noctẽ:requirebat quæ eſſet.Illa ſuum nomen dicente:& petente ut tanquã dominus eã cubare ꝓmitteret:tunc equidẽ quieuit.Diluculo uero antequam ad opus famuli mouerent:excitans eam iuſſit ut tollẽs ordei quantũ poſſet;ꝓperaret ad ſocrum antequã ibi dormiſſe uideret ab aliquibus:dicens caſtitatẽ in talibus derogationibus eſſe ſeruandã:& maxie quãdo nihil ꝓpetratur aduerſum.De reliquis uero ſic ait.Eſt mihi ꝓximior genere qui te ducere poſſit uxorẽ:& ſi uoluerit neceſſarie ſequeris illũ quo te repudianie cõiugẽ : te ego ſecundũ leges habebo. Hæc illa ſocrui referẽte:ſecuritas eas tenuit:ſpem habẽtes ꝙ pro eis boos decetero cogitaret. Ille ergo iam media die ueniens in ciuitatẽ:& ſeniores colligẽs:mittens etiam uocauit ruth atq; cognatũ. Quo ueniente;elimelech inquit:& filioꝝ eius hereditatem tenes.Illo confitente hanc ſibi ꝓximitatis lege competere:boos ait.Ergo non ex media parte oportet legum habere memoriam: ſed ut ſecũdum eas uniuerſa facias.Mallionis enim uxor hic uenit:& ſi uis partem agri obtinere: oportet te & uxorem eius ſecũdum legẽs accipere.At ille boos & hereditatem & uxorem ceſſit, cum & ipſe cognatus eſſet defuncti:qui & uxorẽ habere dixit ſe iã & filios.Boos itaq; teſtificans ſeniores:iuſſit mulieri ut eius calciamentum ſolueret ſecundum legem:& in faciẽ eius expueret. Quo facto;boos ruth duxit uxorem:eiſq; poſt annũ maſculus eſt filius ꝓcreatus;quẽ noemi ſumens conſilio mulieꝝ uocauit obed:eo ꝙ in eius ſenectute nutriret. Obed enĩ hæbraica lingua ſignificat ſeruiens.Porro obed habuit filium ieſſe:ex quo natus eſt Dauid:qui regnauit & principatum ſuis filiis p.xx.& unam generationes uirorum longo tempore dereliquit. Hæc quidem neceſſariæ quæ de ruth geſta ſunt explanaui:oſtendere uolẽs dei potentiam: ꝙ ei poſſibile eſt ad dignitatis culmen euehere quoſcũq; uoluerit:& qualẽ ꝓduxit etiã dauid:huiuſmodi ortũ initiis.

Capitulum.XII.

Aebrei itaq; iebuſeorum afflictione prægrauati bellum rurſum ob huiuſmodi cãm habuerunt cum paleſtinis.Heli ſacerdoti erant filii duo:ofni & finees:circa homines inſurioſi:& circa diuinitatem impii:nulliq; iniquitati parcebãt:& alia quidem numera ab oblaturis propter honorem ſibimet ſequeſtrabant:alia uero rapinæ modo tollebant:& mulieribus religionis cauſa uenientibus cõtumelias inferebant:aliis quidem uiolẽtias facientes aliis uero perſuadentes donis: nihiloq; eoꝝ uita a tyrannide peſſima differebat. Quoꝝ pater grauiter hæc ferebat:ſed ut dicebat non corripiebat:populus autem quanto non ſperabat uenturum dei ſuper eos fore ſupplicium:tanto uehementius gemiſcebat. Cunq; futuram cladẽ filiorum eius deus expoſuiſſet & heli & ſamuel qui illo tempore puer erat : tunc palam ſup filiis

habuit luctum. Volo itaq; primitus de propheta loqui: & postea de heli filiis enarrare: necnon & infœlicitatis casum: quē habuit populus hæbreoꝝ. Helchana uir leuita inter medios ciues effrē sortis existens: & ramatha inhabitans ciuitatem: duas uxores duxit: anná & fenennà: ex qua etiá ei filii sunt ꝓgeniti. Qui tamen annà cum esset sine filiis diligebat. Veniente ergo cum suis cōiugibus helchana in ciuitatem silo: ubi erat dei tabernaculū constitutum sicut prædiximus: dum eaꝝ uir per epulas uxoribus & filiis distribueret partes: ánа respiciēs alterius mulieris filios circa matrem suam: descendit ad lachrymas: eo q̄ non habuerit filios: & magna sollicitudine ingemiscebat: dumq; consolatione uiri contristari prohiberetur: uenit ad tabernaculum rogans deū: ut ei sobolē concederet: filiiq; faceret esse matrem: uotum uouens: ut primogenitum suū ministraturum deo diceret: nec eū similem cū priuatis hominibus uictum habere pmitteret. Et dum in orationibus multo tempore moraretur: heli sacerdos sedens ante tabernaculū: uelut ebriā abire præcepit. At illa dū nusquā se bibere fateret: nec ebriā esse: sed ꝓpter sterilitatē filioꝝ afflicta rogasset deum fiduciam eam exhortabatur habere: deū ei filium donaturū esse ꝓmittens. Cū bona itaq; spe uenens ad maritum: cibum lassa præcepit: & reuertentibus eam in patriam: concepit & peperit filium quē appellauerunt nomine samuel: quasi a deo postulatum. Quibus uenientibus: ut ꝓ natiuitate filii hostias immolarent: & decimas offerrēt: recordata mulier oronis suæ & pmissionis quā de filio uouerat deo: tradidit eū heli dicatū deo futurū ꝓphetā: crescebatq; eius coma: & potius eius erat aqua. Et samuel quidem nutritus in templo cōmorabat: helchanæ aūt ex ána alii filii: & tres filiæ ꝓgenitæ sunt. Porro samuel pleno iam anno duodecimo ꝓphetauit. Quem quodā tempore dormientem: nominatim deus uocauit. Ille uero putās se a sacerdote uocatum: uenit ad eū. Sacerdote uero dicente eū se nō uocasse: tertio deus hoc fecit. Quod dū heli cognouisset: dixit ad eū. Primo quidem samuel filii: nūc aūt dico tibi deum qui uocat: & nota q̄ dicat. Cunq; deus iterum locutus fuisset audiens petit: ut quæ uellet præciperet: in nullo eius ministeriū dilaturus. Cui deus: quō inquit ades cognosce cladē futurā israelitis omni narratione: & crudelitate maiorē: & heli filios una die morituros: & sacerdotiū a domo heli esse migrandū. Heli náq; plus suos filios etiá contra eoꝝ utilitatē elegit diligere: q̄ mihi placere. Cūq; iureiurādo cogeret heli ꝓphetam samuelē: ut hæc ei indicaret: nolebat enim eū contristare samuel de tali sermone tamen eo dicēte: certiorē magis habuit expectationē de eoꝝ pditione. Samuel aūt magis ac magis gloria augebat: cū utiq; qcūq; ꝓphetabat: ꝓbarent esse uera cia. Cap. XIII.

O itaq; tempore palestini castra mouerunt sup israelitas: circa ciuitatē afech: leuiterq; hoc israelitis ferentibus ad potiora uenerūt. Vicerūt palestini: & occiderūt hæbreoꝝ usq; ad tria milia: reliquam uero multitudinē usq; ad castra ꝓpria persecuti sunt. De summa ergo pditione formidātes hæbrei: miserunt ad seniores & pōtifices: ut arcam dei deferrēt: quæ præsente congressi hostibus præualerent: ignorantes quō maior esset ab arca: qui eis calamitatem inferre decreuerat. Aderatq; arca piter & pontificis filii: quibus præceperat pater: ut si capta arca uiuere uoluissent: ad eius faciem non uenirent. Finees enim iam sacerdotii fungebatur officio patre hoc propter senectutem sibi permittente. Quo facto: securitas data est multa nimis hæbreis tanquā per aduentum arcæ possent hostibus præualere. Inimici uero stupescebant israelitas: metuentes arcæ præsentiam: sed utriq; parti non sicut putabant accessit. Facta; nanq; congressione uictoria quam hæbrei sperabāt palestinis allegata est: & perditionem quam illi metuebant: suscipientes hæbrei cognouerūt frustra se habuisse in arca fiduciā. Repente náq; in manibus hostiū deuenerunt: & amiserunt usq; ad triginta milia uiroꝝ: inter quos ceciderunt quoq; filii sacerdotis: & arca ab hoste ablata est. Nunciata uero perditione in silo & arcæ captiuitate per quendā iuuenculū beniamiten qui interfuerat bello: cūcta ciuitas luctu repleta est. Porro heli sacerdos sedebat ad portas in altiori sede: & audiēs ciuitatis planctū atq; putans aliquid noui circa suos effectū: euocato iuuene dum agnouisset ea quæ in bello fuerāt gesta de filiis & aliis quæ de exercitu pariter dicebantur: leuiter habuit tanq̄ per deū prescius futuroꝝ: quando ualde ea mala confundunt quæ præter spem repente ꝓueniūt. Cū uero etiá arcā audisset ab hostibus captā: dolore turbatus eō q̄ ei ꝓter spē tātū omen accesserat: ruens de sede defunctus est idū octo & nonaginta uixisset ānos: quoꝝ quadraginta tenuerat principatū. Ea itaq; die defuncta ē & cōiunx finees eius filii: dū post occasum mariti nequaq̄ uiuere toleraret. Cui ꝓgnanti nūciatus est luctus uiri. Pepit aūt filiū septē mēsium: quē iccaboth appellauerat: qđ nomē designat igloriū: eo q̄ illo tpe exercitū huiusmodi deformitas accessit. Habuit aūt pricipatū primus heli ex domo ithamar: q̄ fuit unus filioꝝ aaron. Nā primitus de domo eleazari sacerdotis erāt: ex quo honorē filius a pre ꝓpiebat: & heli finees filio suo tradidit. Post quē abiezer eius filius hūc honorē accepit: quē bozi suo filio dereliqt. Cui rursum ozi filius successit suus: & post hūc heli tenuit sacer-

dotiũ:de quo nũc nobis ſermo ẽ habitus:cuius genus uſq; ad tepora impii ſalomõis hoc habuit: tunc enĩ ſacerdotiũ ex domo eleazari denuo receperunt.

Aec inſunt in ſexto libro loſephi hiſtoriæ antiquitatis iudaicæ. Cap.i.
Interitus paleſtinoꝝ & terræ eoꝝ:per irã dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta: & quẽadmodũ eam remiſerunt ad hæbreos. Cap.ii.
Quemadmodum paleſtinoꝝ exercitus ſup eos uenerit:& de uictoria hæbreoꝝ: quã ducatu Samuelis prophetæ adepti ſunt. Cap.iii.
Quod ſamuel cũ ꝓpter ſenectutẽ eſſet infirmus:ſuis filiis res deſpẽſandas iniũxit. Cap.iiii.
Quod dũ illi principatũ bene nõ regerẽt:populus p iram periuit regẽ. Cap.v.
Indignatio ſamuel ꝓpter hæc:& Saul regis ordinatio deo iubẽte facta. Cap.vi.
Præliũ Saul ſup ámonitaꝝ gentẽ:& uictoria hoſtiũq; uaſtatio. Cap.vii.
Quẽadmodum denuo paleſtini pugnãtes deuicti ſunt ab hæbreis. Cap.viii.
Bellum & uictoria Saul cum amalechitis. Cap.ix.
Quia præuaricante Saul mandata prophetæ Samuel:alius rex Dauid iubente deo latenter eſt factus. Cap.x.
Quẽadmodũ denuo pugnauerũt paleſtini aduerſus hæbreos adhuc regnante ſaul & monomachia Dauid cũ golia:q paleſtinoꝝ erat eximius:eiuſq; péptio & defectio paleſtinoꝝ. Cap.xi.
Quẽadmodũ miratus ſaul fortitudiné dauid:ei ſuã filiam copulauit. Cap.xii.
Quẽadmodũ poſt hæc ſuſpectũ dauid ſibi rex ſaul pimere feſtinauit. Cap.xiii.
Quia ſepius Dauid per Saul piculum mortis paſſus effugit:& ſecũdo eũ ſuper ſe uenientẽ habẽs poteſtatem noluit interficere. Cap.xiiii.
Quẽadmodũ caſtrametãtibus paleſtinis:iteꝝ hæbrei bello deuicti ſũt:& rex eoꝝ ſaul pugnãdo mortuus eſt una cum filiis.

Continet hic liber tempus annoꝝ trigitaduoꝝ.

Incipit liber.vi.antiquitatum.

Gitur tenentes paleſtini captiuã ſuoꝝ hoſtiũ arcã:ſicut dudũ ꝑdiximus ĩ ciuitatẽ azotũ portauerũt eã:& apud deũ ſuũ dagon q̃ſi tropheũ aliquod poſuerũt.Sequẽti uero die diluculo igreſſi tẽplũ ut deũ ſoleniter adorarẽt iueniret deũ ſuũ circa arcã iacentẽ: iacebat .n. euulſus de baſe ſua in q̃ ſtaturus eſſe uidebaẽ:quẽ denuo eleuãtes ſtatueret:grauiter de eius caſu dolẽtes.cũq; frequẽter ueniẽtes dagon iuenirent iacẽtẽ:& arcã ſimiliter adorantẽ:ĩ ãguſtia & cõfuſione grauiſſima cõſtituti ſunt.Nouiſſime azotoꝝ ciuitatẽ atq; ꝓuinciã diuinitus peſtis ĩuaſit.Moriebãt enĩ crudeli paſſiõe diſſẽterie & ãteq̃ uelox eius iteritus ꝓueniret ãteq̃ aĩæ boria reſolueréẽ a corpe:inteſtina eoꝝ corrupta corpis putredine ferebãt.Prouiciã uerocõſurgẽs multitudo muriũ deuaſtabat:ita ut neq; arboribus neq; fructibus abſtineret.Dũq; ĩ his malis azoti teneréẽ:& reſiſtere calamitati nõ poſſent:itellexerũt hãc ſibi cladẽ ꝓp arcam domini ꝓueniſſe:uictoriãq; eius nõ ſibi ꝓ bono fuiſſe.Miſerunt ergo ad aſcalonitas:petentes:ut arcã do mini ipſi ſuſcipent.Quibus azotoꝝ ſupplicatõ nõ erat ĩgrata:ſed eis quodãmõ gras retulerũt:arcã uero ꝓcipiẽtes:ĩ malis ſimilibus cõſtituti ſũt.Secũdũ paſſiões,náq; azotoꝝ:paſſiõis aſcalonitis arca deuexit.Quã denuo ad alios aſcalonite miſerũt:ſed neq; apud illos mãſit,Ná cũ & ipſi hiſdẽ paſſiõibus turbaréẽ:eã uicinis ciuitatibus tradiderũt.Et iſto mõ arca ciuitates paleſtinoꝝ qnq; trãſiuit:q̃ſi ꝑdã quãdã exigẽs:paſſiõibus ſingulas ciuitates quaſſans.Deſpati uero malis hi q iam uidebãt expti:& dũ audiẽtibus hæc nota fieret:nec aſtã ulterius aliq ſuſcipe uellent: huiuſmodi ĩminẽte mercede:ad ultimũ cogitabãt quẽadmodũ ea careẽ poſſẽt:cõueniẽteſq; qnq; urbiũ prĩcipes:geth & accarõ:& aſcalõ necnõ & gazæ:& azoti;tractabãt:qd fieri cõueniret.Et primũ qdẽ placuit:ut arca remitteréẽ ad ſuos:cum deus eã ꝓprius uidicaret:& ob hoc peſtes illis iferret urbeſq; uaſtaret.Erãt aũt q dicerẽt hoc eq̃dẽ fieri nõ debere:nec falli:ut arcæ paſſionũ cãs aſcriberent cum ei ptãs huiuſmodi aut fortitudo nõ eſſet:quando ſi habuiſſet deus curã eius : nequaq̃ tradita fuiſſet hoĩbus:ſed quieſcendũ:& cãm haꝝ paſſionũ dicebãt leuiter tolerãdã: qd utiq; nõ deberẽt niſi ſolũmõ reputare naturæ;q̃ corporibus:& terræ & arboribus:& oĩbus q̃ ex ea conſiſtũt:ꝓ tẽpoꝝ caſus huiuſmõi mutatiões ĩgenerat.Prædictas itaq; ſentẽtias cõſilia uiroꝝ q priſcis tẽporibus ĩtellectu ꝓcedebãt atq; prudẽtiã ſupabãt:& maxie quãdo ĩ rebus ſuadere cõgrua uidebant:neq; remittẽdã arcã:neq; retinẽdã eſſe dicebãt:ſed quiq; ſimulacra aurea ꝓ unaqq; ciuitate dedicãda deo ꝓ graꝝ actione:quõ eoꝝ ſaluti ꝓuiderit:eoſq; uiuere fecerit:& paſſiõibus quibus ꝑualere nõ poterãt liberaret:totidẽq; aureos anulos & mures q eoꝝ regionũ depaſti fuerãt atq;

corrupāt:& hæc ī loculū esse mittēda & sup arcā ponēda:faciēdūq; uehiculū nouū:& boues qui nup genuerāt esse iugēdas:quaq; partus claudēdos ac retinendos.ne sequentes mires impedirēt: sed ut eoꝝ desiderio celerrimū potius iter faceret:tūc illas depulias portatesq; arcā in triuio dese rendas:eisq; cōmittēdū quā uellēt agere uiā.& liquidē ad hæbreos ire.& eoꝝ regionē accendeꝛent:arcā arbitrandū cam fuisse passionū:si uero alibi fortuitu ꝓparent:reuocandā esse dicebāt: & cognoscerēt:eo q; arca nullā uideret hre uirtutē.Hæc itaq; recte se habere iudicantes repente fieri decreuerūt.Agentes aūt ea q̄ sunt ꝓdicta uehiculū cū bobus deduxerūt ī triuiū.illudq; reliquentes ibidē fecerūt.Bobus aūt recta uia uelut quodā ductore ꝓcedēte ꝑgētibus palestinoꝝ principes sequebant:quo starent:aut quo uenirent uolētes agnoscere.Est aut quida uicus i tribu iuda:noīe bethsamis:ī quo uenerūt boues.Cūq; in campū maximū deuenissent:ulterius accedeꝛe cessauerunt:statuentesq; illic uehiculū:gratū miraculū habitatoribus uici illius præbuerunt. Estatis nanq; tempus erat:dū oēs in agris essent ꝓ colligendis fructibus.Cū aūt uidissent arcam: delectatione rapti:& opus manuū relinquētes:repēte cucurrerunt ad eā:& deponētes arcā & uas in quo erant recondita simulacra simul & mures posuerunt sup quanda petrā q̄ erat in campo.& mox imolantes deo:& uehiculū simul & boues holocaustū obtulerunt.Hæc uidētes palestinoꝝ iudices:ad ꝓpria sunt reuersi.Ira uero atq; idignatio dei.lxx.uiros bethsamitis; & quinqginta milia plebis occidit:eo q; nō fuissent digni arcā contingere:q; nec sacerdotes erant qui ad eā accesserāt interemit.Quos talia patientes fleuerunt sui ꝓuinciales:& luctu in eis leuauerunt:qualē potuissent habere ꝓ malo diuinitus missō:suūq; mortuū unusquisq; lugebat.& indignos se iudicantes ut apud eos consisteret:mittentes ad oēs hæbreos indicauerunt arcā a palestinis fuisse reuocatā. Qui cognoscentes hoc:reportauerunt eam in cariathiarim:ꝓxima ciuitatē bethsamitaꝝ ubi in domū cuiusdā leuite āminadab noīe:qui uidebat esse iustus & uita religiosus/arcā introduxerunt:uelut in loco deo digno:in quo habitaret uir iustus. Ministrabant enim arcæ eius filii.& huic curæ annis.xx.præfuerunt. Tantis enim tēporibus fuit in cariathiarim dū apud palestinos mensibus.vii.habitasset. Cap.II.

Vmq; oīs populus illo tēpore quo ciuitas cariathiarim habuerat arcā in orationibus & sacrificiis dei deditus esse uideretur:& maximū circa eam religionis exhiberet obsequium:samuel ꝓpheta uidēs fiduciā eoꝝ quali oportunū esset ut talibus loqueret de libertate & bonis eius fecit alloqū:secūdū q; crēdebat eoꝝ mētibus esse gratu.& air. O uiri quibus adhuc hostes sunt grauissimi palestini:& deus iā icipiēs esse ꝓpicius & amicus:nō solū cōcupiscenda liberias est:sed etiā facienda p q̄ uobis eius bona ꝓueniat.Non eni optare debetis ab hoibus liberari:& agre ꝓ quibus potius seruiatis:sed estote iusti:& malicia depellentes ab aiabus uris:easq; purgātes totis mentibus inuitate deū:eūq; bonis actibus honorate.Hæc eni uobis facientibus bona ꝓuenient:seruitusq; fugabit: & de hostibus repēte triūphus aderet. quē ꝓmereri nō poteritis armis:nō robore corpoꝝ:nō multitudine populoꝝ.Non eni malis deus ꝓmittit se talia præbiturū;sed bonis existētibus atq; iustis.Ego aūt uobis digna gerētibus:huiusmodi ꝓmissoꝝ astipulator adero.Cūq; dixisset hæc:uniuersus populus ei fauit:& eius exhortatione gauisus est:simul & ānuerūt oēs obedire deo.Quo facto cōgregauit eos samuel in quadam ciuitate quæ uocat masphat:qd nomē deorsum inspicere hæbraica lingua significat.Hic haurientes aquā imolauerūt deo:& tota die ieiunātes in oīmbus cōuersati sunt.Qui tamen ibidē cōgregati: palestinos minime latuerūt.Nā cognoscentes cōuētū eoꝝ:magno exercitu atq; uirtute: ut nō suspicātibus bellū & imprepatis iferret hæbreis aggressi sunt.Illos aūt hoc ualde terruit: & ad tumultū formidinēq; pduxit:& recurrētes ad samuel alas suas corruisse & morti ꝓximas iam pditiōe dicebāt.Et ꝓpterea quiescendū:nec uirtutem hostiū cōmouendā:quando nobis te duce ad orationes & sacrificia & turamēta uenientibus:sup nudos & iermes castrametati sunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla salutis est:nisi per te exoretur deus:ut euadere nobis cōcesserit palestinos.At ille & fiduciam habendā dixit: & deū allaturū eis adiutoriū ꝓmisit.Et lumens lactātem agnum sacrificauit ꝓ populo:rogauitq; deum ut eos contra palestinoꝝ bellū sua dextra tueret: nec eos pituros despiceret:qui secundo iam uidebantur afflicti. Exaudiuit itaq; deus orationes hostiasq; placitas:& auxiliātrici mente suscipiens: annuit eis uictoriam & potentiam cōferendā. Dumq; adhuc esset sup altare dei sacrificium positū:& nondū sacra fuisset flamma cōsumptum: processit e castris hostium multitudo:& acie constituit ad pugnandum:tanquam ipē multa uictoriæ.Dū utriq; iudei in angustia uiderent inclusi:quādo nec arma haberēt:nec ad pugnādū ibidē cōcurrissent.Inciderāt eni iopinate in rebus talibus:quæ etiā si predictæ fuissent:no facile cōgregarent. Palestinis igit primū deus terrā mouit eāq; trepidare fecit:& eis dubia alias ābiguā demōstrauit:ita ut ex eis balis subtrahi uideret;& scissa ī diuersis aperiōibus sorberet.Deinde tonitruis

concrepantibus:& igneis choruſcatiõibus lõge micãtibus: uelut incẽdens eoꝝ uultus nimis eos allecit:& ex eoꝝ manibus arma diripiens nudos in fugã uertit. Quo facto:ſamuel eos cũ multitudine ꝓſecutus eſt:& plurimos interfecit:ꝓſecutuſq; uſq; ad locũ quendã q uocaꝫ correõ:ibi lapidem fixit:uelut terminũ uictoriæ & hoſtiũ fugę: eũq; lapidẽ fortitudinẽ appellauit: q̃ſi eis ſignũ eſſet diuini ſolacii cõtra hoſtes adhibiti. Inimici uero poſt illã plagã nequaq; ſup iſraelitis egreſſi ſunt:ſed timore & memoria regꝝ quæ ſuper eos acciderat ꝙſcebant. Fiducia ſiquidẽ quæ dudũ fuerat paleſtinis aduerſus hæbreos:poſt hãc uictoriã facta eſt hæbreoꝝ. Porro ſamuel ſup eos caſtra ducens:pemit multos: eorũq; ſuperbia ad nihil dedũxit & abſtulit regionẽ illam:quã primitus uictis iudeis rapuerũt. Hæc aũt erat uſq; ad ciuitatẽ accaron:a finibus geth extenſa. Igitur illo tẽpore inter iſraelitas & reliquos chananeos frequẽter agebãtur bella: deoq; pro obſeruantia legũ ꝓpicio:iudei ſupauerũt chananeos. Propterea uẽro Samuel diſpoſito populo:eiſq; reddita ciuitate in ea eos cõuenire ꝓcepit:ut de diuerſis actibus adinuicẽ deceptarẽt:ipſe uero ſemel i anno circuiens ciuitates iudicabãt:& multo tpe eqtate oĩa expleuit. Cap.III.

Einde ſenectute grauatus:& agere ſolẽnia ꝓpeditus:filiis ſuis populi tribuit pricipatum: quoꝝ ſenior quidẽ dicebaꝫ Iohel:iunior aũt abia. Præpoſuit aũ aliũ quidẽ in bethleem ciuitate:ut illic ſederet & iudicaret:aliũ uero in berſabeæ diuidẽs populũ qui eoꝝ iudiciis obedirent. Iſti ſiquidẽ facti ſunt exemplũ & indiciũ manifeſtũ cuiuſdã:ne ſimiles parentibus ſuis filii exiſterẽt:ſed ut boni quidẽ & moderati ex malis:& mali ꝓducerẽt ex bonis. Nam & patris ſui ſtudiũ nõ recordantes:ſed uiã contrariã ambulantes:& muneribus turpibus lucris iuſticiam cõprimebãt:& iudicia nõ uera:ſed ſecundũ præmia proferebant:& ad epulas præciolaq; cõuiuia declinantes:primũ quidẽ:quæ erant inimica deo gerebant:ſecũdo aũt patri uidebantur aduerſi: qui multo ſtudio ac ꝓuidentia geſſerat:ut etiã plebs ſciret ſeruare iuſticiã. Populus itaq; dum cõtumeliam priori cõuerſationi prophetæ filii facerẽt:grauiter hoc ferẽs ad patrẽ denuo remeauit: qui i ramatha ciuitate cõmorabatur: eiq; iuſticias filioꝝ oẽs expoſuit:& quõ cũ ſenex eſſet: & a tẽpore ſam defectus rebus præeſſe non poterat:ſupplicabant ei:atq; rogabant:ut aliquẽ eorũ regem eligeret:qui & principatum gentis haberet & paleſtinos affligeret:qui eis erant prioris iniuſticiæ debitores. Capitulum.IIII.

Hæc ergo uerba cõcuſſerũt ſamuel propter ſertam ei iuſticiã:& odium circa reges. Optimam enim illius tunc cõuerſationis electionẽ deus ualde diligebat quæ dũ eſſet ſancta: beatos etiã ciues utentes ſe faciebat:nimiaq; cogitatione afflictus. his dictis neq; cibi memoriam habuit:neq; ſomnii:ſed facta nocte regꝝ cogitatiões euoluẽs ſine ſopore ꝑmanſit. Cunq; talia cogitaret:apparuit ei diuinitas:eũq; cõſolata eſt dicẽs:ne ꝑ petitione populi deberet affligi: quaſi nõ i illo ſupbi fuerit:ſed magis i ſe:ne ſolus ſup eos ipſe regnaret:& hæc opa ex quo egreſſi ſunt ab egypto molitos:nõ tamẽ poſt multũ tẽpus eos grauiſſimã eſſe penitentiã habituros: per quã nihil equidẽ qđ geſtũ fuerit:ineffectũ erit. Arguenẽ aũt eſſe contẽtores:& cõſilia nõ pacifica circa me:& circa tuã prophetiã habuiſſe. Præcipio ergo tibi ut eis ordines quẽcũq; monſtrauero regem prædices tamen eis:quales erunt:& quæ ſub rege mala paſſuri ſint: poſtea qualem mutationem habere feſtinant. Hæc ſamuel cum audiſſet:mox die facto conuocatis iudeis: ait daturũ ſe eis regem:ſed primitus quidem narrare eis deberet:quæ illis eſſent futura per reges: & quibus forent afflictionibus atterendi. Scitote inquit:q; primũ quidem filios ueſtros auferent:& alios qdem curruum agitatores eſſe uidebũt:alios uero equites & armigeros: & precurſores: alios, millenarios:& centenarios:facientq; alios armoꝝ artifices:& opifices curruum:& inſtrumentoꝝ fabros:& agroꝝ ſuoꝝ cultores:uineaꝝq; foſſores:& nihil erit:in quo nõ obediant his quæ ſubentur:ſeruientes ad ſimilitudinem eoꝝ qui precio cõperantur in plebe. Sed & filias ueſtras inquit unguentarias habebunt & cõquæſtrias & molarias:efficientq; omne opus ſub neceſſitate: quaſi ſamuele plagas metuentes & uerbera. Sed & ueſtras poſſeſſiones auferent:& eas eunuchis ſuis & armigeris cõdonabunt:& iumẽtoꝝ greges eis diſtribuẽt. Et ut breuiter ſit dicẽdũ ſeruietis cum oĩbus ueſtris regi ſimiles ſeruoꝝ eius effectis. horũq; ſermonũ memoriã tũc hẽbitis:quando hæc paſſi fueritis & penitẽtiam ducti rogaueritis deũ ut uĩ miſereaꝫ:& dõet a regali onere uelociſſimã libertatẽ:q uĩas nõ ſuſcipiet ꝓces:ſed eas reſpuẽs uĩas ſinet:ut maloꝝ cõſilioꝝ torméta ſuſtineatis. Erat aũt populus i hac ꝓphetia futuraꝝ regꝝ ualde fatuus & difficilis:ut cõſiliũ qđ ſemel in mẽte collocarat expleret. Nã neq; audiẽtes talia ſunt cõuerſi:neq; eiſdẽ ſermõibus eos ꝓpheta ꝓterruit:ſed magis uehementer inſtabãt & regẽ ſibi ordinari nimie poſtulabãt:nec cogitandũ de uenturo eſſe cenſcebãt:ſed fore neceſſariũ ſecũ ꝑ afflictione inimicoꝝ habere ꝓpugnatorũ regẽ: quando nulla prouinciarũm in tali conuerſatione ſine rege conſiſteret. Videns autem eos Samuel nec in his quæ fuerant prædicta conuerſos: ſed potius imminentes ait. Nunc equidem ad

ppria ſinguli quiq; recedite: oportune uero uos euocabo:dū quē uobis daturus ſum regē a deo cognouero.Erat igitur quidam de tribu beniamin uir nobilis moribus & laudabilis nomine.Cis Huius erat filius iam iuuēculus:formaq; pulcherrimus:& corpore ualde procerus:quiq; multos mente ac prudētia præcedebat:uocabaturq; Saul. Hic uero cis dum aſini præcipui de grege eius erraſſent in quibus nimis:& ſicut i nullo alio iumēto delectabatur:filium ſuū ad requirēdos eos cum uno famulo deſtinauit.Qui dum tribū patriā requirendo aſinos circuiſſet:uenit ad alias:& dum neq; in eis inueniſſet:diſcedere cogitabat ne patri de ſe moleſtiā cogitationis inferret.Cūq; in ramatha ciuitate ueniſſet:& puer qui cum eo erat dixiſſet ei:in ea eſſe pphētā uerū: dediſſetq; conſilia ut ad eum irent:ac per eum de aſinis quos quærebant agnoſcerent:reſpondit nihil habere præ manibus quod euntes deberent offerre prophetæ:quoniā uiæ pecunia iam fuiſſet expenſa.Tunc famulus dixit eſſe quartā partem ſibi ſicli:& hoc ei datum poſſe ſufficere.Errabāt enim ignorātes:eo q; nō acciperet propheta mercedē. Cūq; ueniſſent ante portas:& uirgines iuuenētes ad aquā euntes:interrogauerunt eas de domo prophetæ.Quæ cum indicaſſent:adiiciebant ut feſtinarent:anteq; ad comedendū accederet.Multos enī eum ea die dicebāt paſcere:& ex his qui uocati fuerant eū primum diſcumbere.Samuel aūt pptērea multos tunc ad conuiuium uocauerat. Nam dum præcedēti die deprecabatur dēū ut ei prædiceret quē conſtitueret regem:indicauerat ea hora altera die miſſurū ſe aliquē iuuenem de tribu beniamin.Porro Samuel in domo ſedens: tempus quod ei pmiſſum fuerat expectabat.Quo ad impleto deſcendens ibat ad menſas:occurritq; ei Saul:cui deus protinus indicauit hunc eſſe regnatuꝝ hæbreis. Saul aūt acceſſit ad Samuel:eūq; ſalutans ſupplicauit: ut ei domū prophetæ monſtraret:quā ſcilicet ut peregrinus ſe ignorare dicebat.Cunq; ſamuel ſe eſſe dixiſſet:eumq; duceret ad conuiuiū:incolumes eſſe pro quibus quærendis miſſus fuerat aſinos indicauit:& omnia ei bona regnī eſſe conſerenda promiſit. Cui ſaul:minimus inquit ſum domine mi hac ſpe:& de ultima tribu quæ regibus apta non eſt: & ex inferiori patria urbiū cæteraꝝ:ſed tu me de hac ſpe magis illudis:& pro ridiculo me fatigare cōtendis:de rebus maioribus quā ut mihi cōuenit nunc loquendo. Quem propheta deducens ad conuiuium:recumbere fecit:ſimul & ſequentem puerū:ſuper eos qui fuerāt inuitati.Erant enim numero ſeptuaginta.Præcepitq; ut pars ei regalis apponeretur.Et cum hora dormiendi aduenīſſet:ſinguli quiq; ad propria diſceſſerūt Saul autem apud prophetam cum famulo ſuo ſoporatus eſt.Die ergo facto:ſamuel eum excitans duxit foras.Et cum extra ciuitatem ueniſſent:famulum quidem præcedere iuſſit:illum uero remeare:quaſi aliquid nullo alio præſente dicturus.Dumq; Saul puerum præmiſiſſet: ſumens propheta uas olei:ſuper iuuenis caput effudit:eumq; complexus ait.Eſto tu rex cōſtitutus a deo:& contra paleſtinos uindicaturus hæbreos. Hoc autem erit tibi ſignum quod te uolo præſcire.Cum profectus fueris inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deum.Quorum primum quidem tres panes efferre uidebis: ſecundum uero hædū & tertium utrem uini.Iſti te ſalutabunt:& libenter te ſuſcipient:& dabunt tibi duos panes. Tu accipiens:exinde uenies ad ſepulchrum rachel:ubi cognoſces:eo q; inuenti ſint aſini. Poſt hæc uenies in gabatha:& eccleſiam inuenies prophetarū:& diuinitus ſpiratus: prophetabis cum eis: ita ut omnes habentes ſenſum cum uiderint obſtupeſcant:atq; mirentur dicentes. Vnde ad hāc felicitatem peruenit filius cis:ut poſſit etiam prophetare.Cunq; hæc ſigna omnia fuerint facta: ſcito eſſe deum tecum:& ſalutabis patrē tuum atq; cognatos: ueniesq; poſt hæc uocatus a me in galgala:ut pro his deo pacificas hoſtias immolemus.Hæc autem prædicens:dimiſit eum. Porro ſaul omnia ſecundum prophetiam ſamuel euenerūt.Cunq; ueniſſet in domum:cognato ſuo abner quem præ omnibus parentibus diligebat interrogante de profectiōe eius:& quid acciditſſet: aliarum quidem rerum nihil abſcondit:neq; q; apud ſamuelem prophetā fuiſſet:neq; q; ei aſinos inuento eē dixiſſet: de regno aūt & eius euentibus: quæ etiam ſi audirentur:& inuidiam & incredulitatem parerent:tacendum eſſe decreuit:quod nec amico & amplius ſanguinis uicinitate coniunctio cautum aut ſapiens credidit indicare: dubitans ut reor de humana natura quippe cum uerum ſit: q; perfecte nemo deuotus:nemo amicus:neq; cognatus: ne uſq; in dei donis purum aliquis ſeruet affectum:ſed circa prouectus ſublimium:maliuoli & inuidioſi eſſe noſcūtur. Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatem Maſphat:& apud eum diuino mandato uerba diſpoſuit dicens.Quō cum eis deus præſtiterit libertatem:& ſubdiderit hoſtes beneficiorum ſint eius immemores:& deum quidem regno priuauerint:neſcientes quomodo nimis ut:limum eſt:ab omnium rege excelſo iuuari:cum deus utiq; omnium ſit ſolus excelſus:elegerint aūt habere ſe hominē regem qui eis uelut iumētis ſubditis conſilio & deſiderio ſuo aliiſq; uolūtatibus ſit uſurus & poteſtatem ſuā ſine aliquia pcitate omnibus ſit illaturus:quiq; non ita ſicut deus ppriū opus atq; factura tueri genus hoium feſtinauit:qd deū ſolū ſemp conſtat efficere.Sed quō uobis

inquit placuit:& hæc iniuria prævaluit contra deum:ordinamini omnes per tribus & sceptra:& mittite sortes uestras. Quod dū hæbrei fecissent:sors cecidit tribui beniamin.Et dū fuisset denuo sors missa p genus:exiit ꝓgenies nlctri.Cunq; p uiros ipius generis sors missa fuisset:ad saul filium.Cis sors regni perducta est.Quod dū iuuenis agnouisset:semetipsum abscōdit : nolēs ūideri aut arbitror sponte suscipere principatū:sed tanta sui abstinentiā & temperantiā demōstrauit:ut dum multi nec in parua fœlicitate gaudiū ualeant retinere:sed oīno cōspicui eē desiderēt: ille nō solū semetipsum ꝓ tali regno:& tantaq; gentiū futurus dominus nō ostendit:sed etiā conspectui eoꝝ quibus erat regnaturus eripuit:& quærendū se nō sine eoꝝ fatigatiōe fecit.Quibus difficultatē patiētibus & cogitātibus eo q; nō adesset: rogauit ꝓpheta deū:ut ei ubi eēt ostēderet: & iuuenē manifestū efficeret. Dūq; cognouisset a deo locū in quo erat celatus saul: misit qui eū adduceret.Et cū inuenisset:eum in medio populi collocauit.His eni oībus eminebat: & ipia pro ceritate regius erat.Dixitq; ꝓpheta Hunc uobis deus dedit rēgē:uidetis q; & melior cūctis est:& imperio dignus.Cūq; optasset populus regi salutem:ea quæ illis erāt futura ꝓpheta conscribēs: rege audiente legit:& librū in tabernaculo dei reuoluit;ob testimoniū eoꝝ quæ prædixerat uēturus generationibus offerendū.Dum hæc itaq; samuel celebrasset dimisit populum ꝓpheta: & ipli quidē in amathin ciuitatem patriæ suæ ꝓfectus est. Cum uero saul iret in gabath:ex his qui erant multi quidē bonoꝝ uiroꝝ secuti sunt:honorē regi debitū exhibentes; plurimi uero maligni:& illū contēnabāt:& alios irridebāt;& neq; munera offerebāt;neq; studio aut sermone saul sibi placere demonstrabant.

Cap. VI

Ost mensem uero honoris eius initium belli causa contigit contra naas regem āmonitarum.Hic enim multa mala iudeis habitātibus trans iordanē intulit:& cum multo ac pugnaci exercitu eos afflixit:urbesq; qoꝝ seruituti subegit.Quoꝝ fortitudinē ui propria ad præsens suæ subdidit ditioni:sapientia uero atq; tractatu sic infirmos reddebat:ut neque rursus iugum potuissent euadere seruitutis.Eoꝝ nāq; etiam qui ad eū aut fide data uenissent:aut quos lege bellica cepisset:dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat:ut sinistram partem uultus sui scutis celantes: ad bellandum nimis forent inutiles. Et hæc quidem āmonitaꝝ cum fecisset habitantibus trans iordanē:sup galadinos abiit:& castra ponens circa ciuitatem iabes:legatos ad eos misit præcipiens ut se ei traderent:quatenus eoꝝ oculos dextros auferret. Quod si nollent: p obsessionē eoꝝ ciuitatē se interminabat euertere:electionē uero ī ipsis esse:utrū uellent partē corporis amittere:aut certe uniuersi pire.Galadini uero merentes in talibus:neutrū hoꝝ ꝓmittere psumpserunt;neq; semetipsos tradere:neq; repugnare. Septē uero dieꝝ īducias poposcerūt: ut ad cōtribules legationes mittētes:solatiū ab eis poscerēt.Et si quidē auxiliū ueniret pugnarēt: si uero huius rei foret inopia:tradere se dixerūt passuri quodcunq; placeret hosti. Naas aūt sperens multitudinē galadinoꝝ:eorūq; respōsum:dedit eis īducias:& solatia a quocūq; uellēt postulare pmisit.Illi ergo repēte p ciuitates israelitaꝝ miserūt:indicātes quæ eis faceret naas:& in q̄ tenerentur angustia.Qui usq; ad lachrymas magnāq; tristitiā hoc audito uenerūt. Timor autē eis aliud quicq̄ facere nō permisit.Cūq; legati in regis saul ciuitatē uenissent: & in quibus essent iabite periculis nunciassent:populus quidē idem fecit qđ illi priores: flebant eni oes cognatorū calamitates.Saul aūt ab ope agri reuersus inopidū uenit:inueniteq; flentes ꝓprios ciues:& dū cām eoꝝ tristitiæ & cōfusionis inquireret:agnouit qđ contigerat a legatis:diuinituscq; īspiratus iabitas quidē remisit;ꝓmittens eis ī auxiliū se uenturū die tertia:& ante solis ascēsum hostes eē uictu rum;ita ut uictores eos & timore liberos ortus solis īspiceret:iussit eoꝝ aliquos ꝓ ducatu itineris sustinere.Igitur uolēs populū ad āmonitaꝝ bellū dāni timore cōuertere:eis quo citius subuenirent:icidēs boum suoꝝ neruos:hæc se facere cūctis intermiatus est:si nō armati alia die cōcurrerent ad iordanē:eūq; sequerent & samuelē:ubicūq; eos educerent.Illis aūt pp timorē īminētis damni definito tēpore currētibus in ciuitatē balā dinumerata multitudine:inuenit eoꝝ numeꝝ præter tribū iuda septingēta milia fuisse collectos:illius aūt tribus septuagīta milia uiri fuerunt. Transiēs ergo iordanem: & decem finium tota nocte faciens iter:oriente sole exercitui in tribus partibus constituto:repente & inopinabiliter ruit super hostes:factaq; pugna:& alios multos ammonitarum peremit simul & regem. Hoc igitur opus clarū fecit ualde saul:& apud oēs hæbreos eum laudabilem demonstrauit:magnāq; fecit gloriam fortitudinis adipisci.Nā si qui primitus fu erant qui eum spreuerant:tunc conuersi sunt ut eū honorarēt:& melioré cunctoꝝ principatum eius iudicarent.Non enim sufficit illi solummodo iabesſenos eripuisse:sed etiam cūctā studuit pugnando ammonitarum subuertere regionē:prædāq; exinde copiosam sumēs:clarus ad ꝓpria remeauit.Populus ergo pro rebus quæ gestæ fuerant a saul: magna delectatione gaudebāt & q̄ regem talem ordinauerant exultabant. Contra illos uero qui eum nihil rebus prodesse dixe-

rant exclamabãt:ubi sunt nunc illi exoluant pœnas:& reliqua simul adiiciebant:ut solet uulgus fœlicitate detenta euomere:& cõtra illos qui in principiis huiusmodi regẽ esse uidẽtur auctores. Saul aũt hoꝝ quidẽ circa se fauorẽ amplectebatur & uoluntatẽ:iurauit aũt nullũ se nocere cõtribulium:nec illa die necari pmittere:cũ esset nimis incongruum:si data a deo uictoria:ppri generis sanguine fœdaretur:sed deceret ut gratiã habẽtes adinuicẽ festiuitatẽ potius celebrarent. Cunq; samuel dixisset secundã ordinationẽ in cõfirmatione regni saul oportere fieri:oés congregati sunt in galgalã ciuitatem, Illic enĩ eos uenire præceperat:& rursus uidente populo ppheta unxit saul oleõ sancto: & secundo denũciauit regẽ. Itaq; isto modo hæbreoꝝ respublica ad rerũ alias regum iura conuersa est. Nam tẽpore moysi & iesu eius discipuli:qui post eũ dux fuit: optima ducis cõuersatione regebãtur:post illoꝝ uero mortẽ annis.x.& octo populus eoꝝ sine principe fuit. Postea ad cõuersationẽ pristinã sunt reuersi. ei qui bello & fortitudie cunctos excelleret tribuentes iudicii ptãtem:& ppterea rẽpus cõuersationis huiusmõi nimis eximiũ uocauerũt. Samuel aũt ppheta cõgregatis hæbreis ait. Coniuro uos p maximũ deũ: qui fratres illos optimos moysen & aaron deduxit ad uitã:& pres nros ex egypto:de domo seruitutis eripuit:ut nequa uere cũdiæ aliqd conferẽtes:neq; timore pterriti:neq; alia qlibet passione detenti:dicatis:siqd a me puũ aut inultũ:aut lucri gratia:aut auaricia causa gestũ ẽ:arguite me si cuius aliqd accepi: aut si unulũ:aut ouẽ:aut cibũ recepi:aut si cuius iumẽta ad utilitatẽ meã tollẽs aliquẽ cõtristaui:ex his ergo oĩbus siqd abstuli dicite corã rege. Illi uero clamabãt hoꝝ nihil ab eo factũ eẽ:sed iuste & sancte fuisse cũ cũ populo hæbreoꝝ. Samuel aũt cũ aud. siet cũctoꝝ huiusmõi testimoniũ fuisse de eo platũ ait. Quõ iudicastis mihi:q; nihil icongruũ de me dicere ualeatis coram rege nunc audite cũ fiducia me dicẽtẽ. Quõ ipie nimis egistis i deo petẽtes regẽ:cũ uos oportuisset habere memoriam:q; cũ septuaginta solumodo nostri generis auus iacob ppter famẽ uenit in egyptum:& illic multis milibus procreatis:quæ ad pessimũ seruitutẽ egyptii pduxerunt:oĩone patrũ absq; rege tantã multitudinẽ ex necessitate deus eripuit:mittẽs eis moysen & aaron fatres: qui uos eduxerunt in terrã hanc:quã nunc utiq; possidetis. Et his adeptis per deũ bonis: didicistis pietatem atq; religionẽ dei:quos ille hostibus subditis liberauit:& primũ quidẽ assyrioꝝ rege & eoꝝ fortitudine potiores effecit:deide pbuit uictoriã ámonitaꝝ:nouissime uero palestinoꝝ:& hæc oĩa concessa sunt nõ habentibus regẽ: sed cũ iepte & gedeon duces exteterũt. Quæ uos ergo tenuit stultitia:ut fugiẽtes a deo:hois eẽ uelitis sub regno. Et ego quidem hunc uobis istitui: quẽ deus elegit:ut tamẽ uobis manifestũ sit deũ irasci: & ingrate ferre petitionẽ uestrã in regno:faciam ut deus ipse hoc uobis ostendat aptis iudiciis:quod nullus aliquãdo uestrũ hic uidit factum messis tempore imbrem deũ deprecor effundere. Cunq; hæc samuel dixisset ad populũ: tonitrua subito:& chorruscationes:& grandinis ipetus diuinitatis iussione prupit:ueritatẽ ppheticam apud cũctos ostendens:ita ut obstupescentes:& in formidine cõstituti:sese peccasse cũcti pfiterent:& in hoc p ignorantiã incidisse:utq; deũ ppheta uelut optimus pater & mitis rogaret:qtenus ppicius esset eis:peccatũq; quod per incuriã & iniquitatẽ cõmiserãt:dimitteret exorabãt. At ille promisit deũ se rogaturum:ut eis uineã cõcederet meritoꝝ:monuit tamẽ eos:ut si iusti forent & boni:& haberent semp memoriã eoꝝ in quibus puarationẽ uirtutis inciderãt:& signoꝝ dei & legislationis moysi:eis cũ fœlicitate regia salutis esset affectus:si uero hæc negligerent: uenturã eis corũq; regi a deo plagam maximã prophetauit. Igitur samuel dum hæc dixisset hæbreis cõfirmato secũdo saulis regno:populum remeare dimisit ad propria.

Cap. VII.

Saul igitur eligẽs quasi tria milia uiroꝝ ex omni plebe:duo milia quidẽ ipse recipiẽs:morabat i ciuitate bethlee: ionathe uero suo filio mille dedit armigeros:eũq; misit i gabaa. Illẽ aũt obsidebat castra palestinoꝝ nõ procul a galgalis. Palestini nãq; qui in gabaa morabãtur:arma iudeis abstulerãt:& munitissima loca: susceptq; castris opportuna detinebãt:interdicẽtes hæbreis uti ferro. Propter quã cãm agricolæ si qd instrumẽtũ eis eẽt necessariũ ad culturam uenientes ad palestinos:fabricabãt illud. Cũ ergo palestini cognouissent castra sua ab hæbreis obsessa indignati:& cõtentũ hæbreoꝝ magnã iniuriã iudicates:iudeis pliũ irulerũt,cc. pedestriũ qdẽ ccc.milia currũ uero.xxx.milia:& equitũ sexaginta milia:castraq; posuerunt circa ciuitatem magnam, Quod cum cognouisset saul rex hæbreorum descendit in galgalã ciuitatẽ:& in omnem prouncia misit populum pp libertatẽ ad bellũ cõtra palestinos iuitas:eorũq; poretiã uilissimã eẽ declarans & nimis indignã: ut pertimore penitula sustineret. Dũq; populi qui erant cũ saul multitudinẽ palestinoꝝ aspicerẽt: ualde sunt territi:& alii quidem in spẽluncis & cauernis & cloacis semetipsos celauerũt:plurimi uero trans iordanem fuga dilapsi sunt:qui erant præcipue ex tribu gad & ruben. Misitq; saul ad propheram uocans eum:ut cũ eo de bello & rebus præsentibus cõgitaret. Ille aũt sustinere eum ibi præcepit:& hostias præparare:post septem uero dies uenturum

ad eum:ut ſeptima die ſacrificantes ita congrederent ad bellū. Qui ſuſtinuit quidem ſicut pro-
pheta mandauit:mandatum uero nequaq̄ cū perfectione ſeruauit: ſed cū uideret prophetā qui-
dem morari:ſe autē a militibus derelinqui:celebratis hoſtiis cum audiſſet ſamuel uenientē:eius
in occurſum feſtināter egreſſus eſt.Ille ergo non recte eū feciſſe dixit:eo q̄ orationes & ſacrificia
quæ dei uoluntate erant facienda pro populo:offerre petulanter ipſe præſumpſiſſet. Saul uero
ſatiſfaciente & dicente ſuſtinuiſſe ſe quidem præfinitos dies:ſed pro neceſſitate & diſceſſu mili-
tum:& propter hunc timorem & inimicorum aduentum:cum in magno eſſet metu:eo q̄ auditi
fuiſſent hoſtes in galgala deſcendiſſe:ad offerenda ſacrificia ſe fuiſſe cōpulſum. Reſpondens ſa-
muel ait,Sed tu quidem ſi iuſtus eſſes & mihi non inobediens:nunquā in his quæ pro præſenti
bus præcepit deus primitus defeciſſes quā in rebus neceſſariis expediret:ut tibi tuæq̄ ſoboli re-
gnare plurimo tempore licuiſſet.Et ſamuel quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta: di-
ſceſſit ad propria ,Saul aūt i galgala ciuitatē habens ſecum ſexcētos ſolūmodo uiros:cū ionatha
filio ſuo uenit:quoq̄ plurimi arma neq̄quā habebant:dum ferrum utiq̄ in prouincia minus eēt:
& qui arma facere potuiſſent. Non enim ſinebant eos paleſtini:ſicut dudum iam declarauimus
hæc habere.Igitur diuidētes tribus agminibus exercitum paleſtini:& per totidem itinera diſcur-
rentes:hæbreoq̄ prouinciā deuaſtabant:uidentibuſ ſcilicet ſaul rege & eius filio ionatha: & ter-
ram defendere cum eſſent ſexcenti ſolūmodo non ualentibus.Cunq̄ reſideret ipſe & eius filius:
& ſacerdos achias qui erat de prole hæli ſacerdotis:ſuper collem excelſum:terramq̄ populari re-
ſpicerent:eis in maxima anguſtia conſtitutis:ſaul filius cum ſuo armigero conſtituit: ut latenter
ad hoſtiū tabernacula ꝓperarent:turbatiſq̄ eis ſequendo modum cōmotionis inferrent.Dumq̄
armiger eius pronum ſe eum ſecuturum aſſereret:etiam ſi mors imineret:ſumēs ſolaciū iuuenis
& de colle deſcendentes:ad hoſtes pariter ibant.Erant igitur caſtra hoſtium ſuper ſcopulum ha-
bentem ſubtiliſſimam longitudinem:tribus uerticibus acutiſſimis prominentē:ſcopulis per cir
cuitum euntibus:& quaſi propugnaculis inuaſiones pugnantiū ꝓhibentibus. Vnde contigebat
ut cuſtodes minorem haberent ſollicitudinem caſtroq̄:q̄ natura locus ille omnibus uidebatur
eſſe munitus:& ad capiendum ualde difficilis:eo q̄ non ſolum aſcendere illic;ſed etiam accedere
difficile uideretur.Dum ergo ueniſſet ad caſtra ionathas:armigerum confortabat exacuēs ut ad
hoſtes accederent: ſignum eis hoc uictoriæ iudicarent:ſi eos ad ſe uocarent: ſi uero nihil loque-
rentur:tanquā eis non uocantibus reuerti deberent.Accedentibus igitur ad exercitum hoſtium
apparentē iam die:uidentes paleſtini eos alterutris dicebant.Ecce de cauernis & ſpeluncis egredi
untur hæbrei.Et ad ionathan eiuſq̄ armigerum dicebant.Venite aſcēdite ad nos: ut uos digne
pro ueſtris præſumptionibus puniamus. Quam uocem ſuſcipiens grate ſaul filius: tanquam ei
victoriam deſignantem:tunc quidem ab illo loco in quo hoſtibus fuerant uiſi receſſerunt: mu-
tanteſq̄ locum uenerunt ad petram quæ erat propter munitiōis locū deſolata cuſtodibus: & ex
inde quaſi reptando trahentes ſemetipſos cum multo labore naturam loci uicerunt:ut ad inimi
corum caſtra conſcenderēt,Irruenteſq̄ eis dormientibus:occiderunt quidem uiginti:turbam ue
ro ſtupore uehementius impleuerunt:ita ut alii quidē effugerent arma omnia relinquentes: alii
uero ſemetipſos non agnoſcentes:eo q̄ congregati ex multis gentibus eſſent:credentes inimicos
& irruiſſe ſuper ſe iſraelitas putantes:& non hoc duorum hominum præſumptione cōmiſſum:
ad alterna bella conuerſi ſunt.Quoq̄ alii quidem perempti moriebantur:alii uero fugientes per
ſaxa præcipites collabebant.Dūq̄ exploratores ſaul dicerent regi:paleſtinoq̄ caſtra ualde turba
ri:requirens ſaul ne quis ſuoq̄ deeſſet:audiuit ſuū abiſſe filiū & eius armigerū:iuſſitq̄ ut pōtifex
ſumpta ueſte ſacerdotali de futuris rebus ei ꝓphetaret,Cūq̄ ille cōuincere eū:& hoſtibus fortiter
ꝓualere diciſſet:paleſtinos iuaſit:& turbatos aggreſſus eſt:qui ſe inuicem peremerūt . Qui auē
refugerant petriſq̄ ſe celauerant iudei audientes ſaul eſſe uictorem:cōgregati quaſi decem milia
hæbreorum:perſecuti ſunt inimicos:cuncta regione diſperſos Igitur ſine propter inopinatæ uic-
toriæ gaudium dum ſepe fœlices contingat extolli:ſiue ignorantia faciente:palmæ illius decus
peſſima lamentatione fœdatum eſt.Volēte enim ſaul funditus interimere paleſtinos & pœnam
exoluere:māledixit hæbreis:ut ſi quis ſe a cæde retinens inimicoq̄ antequā nox futura ueniret
comederet: &ab iterectore hoſtiū: aut a perſecutione ceſſaret:maledictus eſſet.Cunq̄ ſaul hoc
dixiſſet:ueniens ad quendā quercū excelſam i ſorte effē cōſtitutā: ionathas filius eius dum illic
apum cōtingiſſet eū iuenire cubila:& maledictum patris ignorans:& populi ſuper eo ꝓfuſionē
non agnoſcens expreſſo mellis fauo comedit.Inter hæc agnoſcens : quomodo nimio cum ma-
ledicto eius pater interdixiſſet:aliquē guſtare cibū ante ſolis occaſum:comedere quidem ceſſauit
non auē recte patrē ꝓhibuiſſe dixit:quando cū maiori potius fortitudine atq̄ fiducia perſequē
tes cibo ſumpto plurimos inimicoq̄ capere & iterficere potuiſſent. Multa ſiquidem milia pale

ſtinorum interficientes:circa uesperam ad ſpolia hoſtium ſunt conuerſi: magnamq; prædam & pecora ſumentes occidebant.Hoc ergo a ſcriba nunciatū eſt regi:quō populus peccaret i deū: & occiſis pecudibus:antēq; ſanguis bene dilueretur:nondū purgatus carnibus uescerent:iuſſitq; ſaul uolui lapidē magnum in medio:& prædicari iñ populo ut ſuper eum interficerent.& carne cum ſanguine nō comederent:quō hoc nequaq̄ deo placeret.Cunctis uero iuxta regis præceptū facientibus.ſtatuit illic altare ſaul:& holocauſtum ſuper illud deo celebrauit. Hoc aūt altare conſtituit primum.Mox itaq; uolens ad hoſtiū procedere caſtra:ut quæ in eis uidebantur diriperet āte diem: militibus iſigniter eum ſequentibus: & cū multa fiducia ciūs præceptis obedientibus:uocauit rex achitob ſacerdotē:iuſſitq; ut conſuleret:ſi deus annueret:ut cuntes ad inimicoꝝ caſtra:hoſtibus denuo prævalerent.Dicēte uero ſacerdote:deū reſponſa nō dare:ſaul dixit.Non ſine cauſa conſultus deus uocē nobis non reddidit:qui primitus anteq̄ interrogaretur oia nunciauit. Sed hæc taciturnitas ait alicuius latentis cauſa peccati eſt. Vnde per eundē ipſum deū:licet filius meus ionathas peccaſſe reperiatur:interficio eum:& deū ita placabo:quātomagis extraneo & nihil mihi cōpetenti perſonæ ſupplicium inferre cognoſcar. Cunq; hoc fieri populus exclamaſſet: repente cunctos in unō loco conſtituit:ſtetitq; ipſe in alia parte cū filio:& eū qui dereliquerat in ſtanti ſorte requirebat:inuētuſq; ionathas peccaſſe:interrogatus a patre eſt quid feciſſet: & quid in ſua uita non recte nec ſancte peccaſſet.Cui dixit pater:nihil aliud ſcio:niſi q̄ ignorans heſterno maledictum ac iuſiurandum a te prolatum perſequens inimicos:ſanum guſtaui mellis Quē ſaul occidere ſe repete iurauit:quatenus & generi & naturæ:ſimul amori hoc modo præponeret iuſiurandum.Qui nequaq̄ mortis interminatiōe perterritus: ſed animam ingenue nimis magnanimiterq; cōponens:nec ego ſupplico inquit pater parcendum mors mihi ſuauis eſt:quæ p tua geritur pietate:& populi magna victoriā.Maxima ſiquidem mihi conſolatio eſt: hæbreos de paleſtinis reliquiſſe victores. In his itaq; omnis populus doluit:& nimis ingemuit:iuraūtq; non ſe mori permittere Ionathā:victoriæ huius auctorem. Et ipſi quidem abripuerunt eum a maledicto patris:orationes pro eo facientes:ut ei peccatum quoq; dimitteret deus.Saul uero reuerſus ad propriam ciuitatē:uſq; ad ſexaginta milia hoſtium interfecit: regnauitq; fœliciter: & uicinas prouincias:genteſq; belli iure ſubiecit:id eſt ammonitaꝝ:& moabitaꝝ:& paleſtinoꝝ: idumeorum & reges eoꝝ tributarios fecit.Fuerūt aūt ei filii maſculi quidē tres: ionathas: & Ieſus:& melchiſ: filiæ uero duæ:merob & micol:habuitq; militiæ principem patrui filium:abner filium ner. Ner aūt & Cis pater Saul fuerunt fratres:filii Abihel.Habebatq; Saul curruum multitudinē: & equeſtrium & cum quibuſcunq; pugnaret:cum uictoria remeabat: hæbreoſq; ad excelſum magnitudinem fœlicitatis euexerat:& aliaꝝ gentium potentiſſimos demonſtrarat. Iuuenes aūt proceritate & pulchritudine præcellentes elegit:eoſq; armigeros ſuos effecit.

Capitulum. VIII.

Eniens igitur ſamuel ad ſaul:miſſum ſe dixit a deo ut eū commōeret: quia eū electū ex omnibus regem fecit:& propterea debere eum obedientem ſibi eſſe: quō ipſe quidem haberet gentium principatum: deus uero & ipſius eſſet & rerū omnium dominaor:adiiciebatq; dixiſſe eum:quō multa mala amalechite hæbreis i deſerto fecerūt: quando egredientes ex egypto ueniebant in regionem quæ nunc eſt eorū: ideo bello perimēdos amalechitas:quibus ſubditis:nullum eorum debere uiuum pēnitus relinqui alias reliquere:ſed omnem necandā ætatem;incipientes a mulieribus pariter & infantibus:& hoc ſupplicium eos q̄ maiores noſtros afflixerunt ſuſtinere.Sed neq; iumentis neq; aliis pecudibus ob utilitatem propriamq; poſſeſſionē ait eſſe parcendum:ſed cuncta dicanda deo:& nomē amalech ſecundū moſi mandata delendum.Saul uero p̄ſeſſus eſt ſe præcepta cōplere:& obedientiā non ſolum in hoc credidit:ut cōtra amalechitas pugnaret: ſed ut etiā uelociter properaturū eſſe monſtraret:cōgregauit cunctum exercitum : eūq; dinumerans in galgalis inuenit iſraelitaꝝ abſq; tribu iuda circa. xl.milia uiroꝝ:illa nāq; tribus ſola.xxx.milia armatos habebat. Tunc ergo ſaul amalechitaꝝ regionē igreſſus:inſidias occultas circa torrentē fecit:ut nō ſolū a perte alias ab arce pugnās:eos affligeret: ſed etiam inopinate ſuper eos per incertas uias irrueret:& circūdatos deuaſtaret. Igitur cōgreſſus in pugnam:fugauit hoſtes multoſq; demit:& reliquos p̄ſecutus eſt fugientes. Cunq; illud opus propicia diuinitate compleſſet: amalechitaꝝ urbes obſedit: & alias quidem molitionibus: alias uero ſuffoſſionibus cloacarum & muris extrinſecus e diuerſo edificatis: alias autem fame & ſiti:alias uero modis aliis obſidens:& fortiter capiens ad necem cunctorum infantum & mulierum ſimul inuectus:nihil crudele:nec ultra humanam naturam ſe facere credens:primum q̄ in hoſtes hæc agebat: deinde q̄ præcepto diuino cui non obedire foret grande piaculum: miniſtrabat.cœpitq; regem hoſtium agag captiuum. Cuius corporis pulchritudinem magnitudi-

nemque miratus:decreuit esse saluandum:non hoc faciens diuina uoluntate: sed iudicium proprium sequés:& sine causa ei cedés uitam quasi misericorditer:unde illi potestas sine suo periculo miserendi non esset. Deus nanq; sic odiuit amalechitaꝝ genus:ut neq; infantibus parceretur: quibus potius misereri natura est.Saul itaq; regem agag & malorꝝ quæ contra hæbreos gesta uidebantur:auctorem a morte seruauit:& hostis pulchritudinem præceptis dei præposuit. Peccauit quoq; cum eo simul & populus.Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt:eaq; sibi diripuerunt:iubente deo non esse seruanda:sed & alias res diuiciasq; collegerunt. Siquid uero dignũ possideri non erat consumpserunt.Cumq; uicisset saul uniuersos a peluſio egypti usq; ad rubrum mare residentes hostes:sicimitarum gentem solũmodo dereliquit. Isti nanq; in regione madian in medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit ut abscederent:ne forte amalechitarũ calamitati cõmunicarent. Nam dum essent cognati raguel soceri moysi: credidit esse saluandos. Saul igitur tanquã in nullo prophetæ mandata præuaricans quæ acceperat: dum contra amalechitas pugnaturus exiret:& uelut omnibus integre conseruatis:deuictis hostibus:cum letitia reuertebaf ad propria. Deus autem pro amalechitaꝝ uita & rapina pecudum quã populus gesserat contristatus est:quõ hæc fuerant eo prohibente cõmissa.Dirum nanq; iudicabat:ut cuius fortitudine fuerant adepti uictoriam:eũ spernerent:& nec tanq̃ humani regis præceptionibus obedirent:dicebatq; prophetæ peniteꝛ se:eo q; saul ordinauerat regem: quõ eius iussa nõ faceret:sed uteretur propria uoluntate. Hæc audiens samuel:ualde cõfusus est:& deum cœpit tota nocte rogare:ut esset propicius saul:seq; ab eius indignatione suspenderet. Qui ueniam se dare saul etiã propheta poscente non annuit:iniustum esse decernens:se tantis peccatis indulgentiã condõare: non ob aliam cãm asserens mala generari:nisi cum aliqui iniustitiam passi:ad uindictam negligẽtiores existerent: alias extiterint.Aucupantur enim inquit gloriam benignitatis meæ & patiẽtiæ: & latenter hæc pariunt.Dum ergo deus precibus prophetæ denegasset:nec parceret:die facta Samuel ad saul uenit in galgala:uidensq; eum rex: cucurrit & osculatus est dicens, Gratias ago deo qui dedit mihi uictoriam:& quia omnia pro eius uoluntate sunt gesta. Cui respondens ait samuel.Vnde ergo audio clamorem iumentorũ & ouium in exercitu.Cui respondit populum hæc ad sacrificia reseruasse:genus autem amalechitaꝝ mandato diuino omne se deleuisse nullũq; fuisse derelictum nisi tantũmodo regem:de quo quid oporteret fieri dicebat adinuicem quid cogitãdum.Cui propheta dixit:deum non super sacrificia delectari:sed super bonos & iustos huiusmodi autẽ illos qui eius mandata consiliũq; secuntur:& nihil aliud bene se agere iudicant:nisi quod pro dei fecerint uoluntate.Is enim contẽnitur:non quãdo ei sacrificatur:sed quãdo in obediẽtiæ spiritus adhibetur. Ab his enĩ qui ei subditi nõ sunt:nec eũ uera religione colũt:neq; dũ multas hostias & magnas obtulerint:neq; dum ornamento ex auro argentoq; facta dicauerint suscepit hæc libenter: sed potius auersatur:& magis studiũ hoc nequiciæ iudicat non esse pietatem. Ad illos autem qui sulũmodo quod præcepit diuinitas recordantur:& mori potius elegũt quã præuaricari aliquid quod iubetur:semper conuertitur & neq; sacrificiũ ab eis exqret:sed & dũ sacrificauerint siue simplex aliquid:siue utilissimũ:grauiter eorum praua munera:quã ditissimoꝝ maximam suscipiet opulentiã.Tu siquidẽ scito tibi deũ iratum:spreuisti nanq; & neglexisti ea quæ tibi mandauit. Quõ igitur arbitraris eum sacrificia respicere:ex his rebus quæ decreuit ille perire:nisi forte similia iudicas illa peccata:& quis deo offereda sacrificia.Scito igitur regnũ tibimet auferendum:& potentiã quã a deo tibi neglexisti collatam fuisse:alii conferendã.Porro saul fatebatur quidem inique se fecisse: & peccatũ se negare non posse:transgressũq; se mandata pphetæ dicebat:sed pro timore ac metu exercitum non prohibuisse prædam diripientem nec tantã multitudinem retinere potuisse;sed ignosce inquit:& esto mitis nunc: decetero enim obseruabo ne peccé.Rogabatq; prophetam:ut reuertens hostias deo pacificas immolaret.Ille uero cum deum illi non parcere præuideret:remeauit ad propria. Saul autem uolens retinere samuel apprehendit eius pallium:uiolenterq; tractum:eo q; samuel impetu facto discederet:uestem eius disrupit. Cui propheta dixit. Sic tuum scindetur imperium:& accipiet illud uir bonus & iustus:quando deus permanet in suo decreto:nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam passiõis humanæ:non fortitudinis est diuinæ.Saul autem impie quidem se gessisse fatebatur:ifecta uero facere quæ fuerant facta non posse:rogabatq; eum:ut se coram multitudine honoraret: & cũ eo ueniens adoraret. Quod cum fecisset samuel ueniens adorauit deum deductusq; ad eum est rex amalechitaꝝ agag.Et dum diceret agag:quã esset amara mors ait samuel.Sicut tu multas hæbreorum matres pro filiis ingemiscere lugereq; fecisti: sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq; repentè eum in galgalis mori.Ipse uero in ramatham ciuitatem abiit.

Capitulum.VIIII.

Ex ſaul ſentiens quæ mala paſſurus eſſet:qui ſibi deum in regno fecerat inimicū aſcē
dit in gaba:quod nomen interpretatum ſignificat collem:& poſt illā diem non uidit
ſaul Samuelē.Cunq; propheta propterea triſtis eſſet:iuſſit deus:ut a cogitatiōibus qe
ſceret:& ſumens uas olei bethlee ciuitatē iret ad ieſſe filiū obed:& eius ungueret na
tum:quē ipſe monſtraret in regem.Cum uero metueret ire:ne cognoſcens ſaul:& aut latēter aut
palam eum occideret:dicente deo & dante ſecuritatē:prædictam peruenit ad ciuitatem. Quem
cuncti ſalutauerunt cauſam eius inquirentes aduentus.Quibus dicebat uenisse ſe ut deo ſacrifi
caret. Tunc ſacrificio celebrato:uocabat ieſſe cum filiis ad altare:& inſpiciens filium ſeniorē pro
cerum & optimum:credidit propter pulchritudinem hunc eſſe futurum regē:ſed prouidētia di
uina fruſtratus eſt.Dum enim conſuluiſſet deum:ſi iuuenē ungueret:quē ipſe admiratus fuerat;
& dignum ſperio iudicabat:reſpondit deus:non ea uidere homines quæ deus intendit:ſed tu in
quit pulchritudinem iuuenis reſpiciens:hunc arbitraris regno placere:ego aūt non corporis pul
chritudinem ac ſpeciē apicem facio eſſe regalē:ſed animi ſine dubitatiōe uirtutem.Ille quidem
perfecte pulcher eſt:qui pietate & iuſticia eſt ſimul & fortitudine:necnon & obedientia ſplendi
dus:& oībus ex quibus animæ pulchritudo conſiſtit.Cunque dixiſſet hæc deus:præcepit ſamuel
ieſſe:ut omnes ei ſuos filios demonſtraret.At ille alios quinq; uenire fecit:quos& quis ſenior qui
dem erat eliab uocabatur:ſecundus uero aminadab ſammaa tertius:quartus uero hathan:quin
tus aūt rachel:ſextus aſam.Videns aūt & iſtos propheta in nullo minores pulchritudine ſenio
ris:conſuluit deum quē hos eligeret fore regem. Quo dicente nullum:denuo requiſiuit ieſſe:ſi
præter iſtos haberet alios filios.Qui dixit eſſe alium nomine dauid paſtorē ouium curam haben
tem:iuſſitq; eum ſamuel uelociter uocari:impoſſibile dicens eos eſſe comeſſuros anteq ille ueni
ret.Cunq; uenisſet dauid uocatus a patre:puer colore quidem rubeus:& pulcher aſpectu: tacite
ſamuel dixit ad eum.Hic eſt qui deo placuit ad regendum.Tunc & ipſe diſcubuit:fecitq; iuuenē
ſub ſe diſcūbere:& ieſſe cum reliquis filiis.Deinde uidente dauid:ſumens oleum unxit eum:eiq;
adhuc tacite dixit atq; ſignificauit:quō regnare eum deus elegerit:monuitq; iuſtum eſſe debere:
& eius præceptis obedire. Sic &enim regnū ei multo tempore fore manſurū:domūq; claram ac
famoſiſſimā habiturum:uaſtaturūq; pariter paleſtinos.Sed & cum quibuſcūq; gentibus congre
deretur uinceret:& ingentem gloriā poſſideret:quod & ipſum habere & poſteris relinquere pro
mittebat.Samuel quidē dum hæc monuiſſet abſceſſit:diuinitas aūt ad dauid ſaul relicto migra
uit.Et ille quidē prophetare cœpit: ſancto ſuper ſe ſpiritu ueniente:ſaul uero quædā paſſiones &
demonia repente cōprehenderunt:ſuffocationes ei & anguſtias inferentes: ita ut medici ei ſalu
tis nullum remedium inuenirent.Siquis tamen cantare eſſet pitus: & in cithara pſallere doctus:
hunc adduci iuſſerunt:ut cum eū demonia inuaderent & turbarent;ſuper caput eius aſtans pſal
leret:& hymnos ediceret. Ille uero hæc nō diſſimulauit efficere:ſed queri huiuſmodi hominem
protinus imperauit. Cunq; ei quidā ſuoꝝ dixiſſet:uidiſſe ſe i ciuitate bethleē quendā, ieſſe filiū:
adhuc ætate iuuenculū:pulchrū atq; decorū & aliis ſtudiis ualde dignū necnō pſallere & hym
nos cantare doctū:inſup & eximiū pugnatorē:mittēs ſaul ad ieſſe dauid ſublatū a gregibusad ſe
uēire ꝓcepit:mādās ei uelle ſe iuuenculū uidere:de cuius pulchritudie ac fortitudie cognouiſſet.
Ille uero miſit filiū:dās ei mūera ſaul portare.Quo ueniente gauiſus eſt:fecitq; eū armigerū ſuū:
& bonis omnibus honorauit.Delectabatur enim i eo:maxime i inuaſione demonioꝝ:qui cū ad
eum accederēt; ſolus erat medicus:hymnos dicendo & pſallendo rurſus in cithara:& ſaul a mē
tis oppreſſione reuocando. Miſit igitur ſaul ad patrem pueri ieſſe:petēs ut apud eum dauid ma
neret:eo q; eius præſentia delectaretur:yſai uero ſaul non contradicendo conceſſit.

Capitulum.X.

Oſt non multa ſiquidem tempora:paleſtini denuo congregati:& magnūm ſuper iſra
elitas omnes exercitum cōligentes:inter ſocho & azecha caſtrametati ſunt. Contra
quos denuo ſaul produxit exercitum:& ſuper quendam montē caſtra ponens: coegit
paleſtinos priora quidem caſtra relinquere:& ex aduerſo montis quē ſaul appræhēde
rat aduentre:diuiſitq; eoꝝ exercitus medius mons:qui erat poſitus inter eos. Igitur deſcendens
quidam de exercitu paleſtinoꝝ nomine goliad de ciuitate geth:uir ualde procerus: cuius altitu
do quattuor erat cubitoꝝ:& palmi unius:accinctus armis quæ pro magnitudine ſua natura eius
corporis exigebat: induteſq; lorica cuius erat pondus quinq; milium ſicloꝝ eris:galeam uero &
tibi alia habebat erea:quæ talis uiri & magnitudine & inopinabilia potuiſſent membra protege
re:haſtā uero eius erat non leuis dextræ portatio:ſed quā ipſe geſtabat in humeris: cuius ferrum
ſexcentorum ſicloꝝ fuit:ſequebanturq; eum multi arma portantium.Hic igitur goliad ſtans in
ter medias acies:uocem emittit grandem cōtra ſaul & hæbreos dicens.A pugna nūc & piculo uos

abſoluo. Qui enim neceſſitas eſt noſtroꝝ exercitus depire. Sed date aliquē ueſtrum contra me pugnatuꝝ. & totā bellū unius uictoria terminet: ſeruiatq; pars altera illis: quoꝝ fuerat ille qui uicerit. Eſt enī multo melius & ꝓpantius: unius piculo ꝓ̄ merēri: quod poteſtate adeſt multoꝝ. Hæc cum dixiſſet: caſtra remeauit ad propria. Altera uero die rurſum uenit: ac eadē uerba fecit: & ſimiliter uſq; ad diem quadrageſimum hoſtes ad prædictas cōditiones prouocare nō deſtitit: ita ut terreret & ipſe ſaul: & eius exercitus. Conſtituebant equidem acies quaſi pugnaturi: ad cōgreſſionem uero minime ueniebant. Bello itaq; conſiſtente iter paleſtinos & hæbreos: ſaul remiſit dauid ad patrem ſuum eſſe: cum ei eius tres alii filii ad ſolacium & piculum pugnæ ſufficerent. Ille ergo tunc quidem ad ouilia & paſturas pecudum remeauit nō multo poſt ad caſtra reuerſus hebreoꝝ miſſus a patre: ut neceſſaria fratribus deportaret: & qd ageret agnoſceret. Cūq; goliad denuo reuertens & ꝓuocans exprobraret: quaſi nullus inter eos uir eſſet q contra eum pugnare præſumeret: cum fratribus loquens dauid ea quæ mandauerat pater: & audiens illū blaſphemātem exercitum: & pariter affligentē indignatus eſt & fratribus ait: paratū ſe eſſe ſolū cum hoſte pugnare. Cui ſenior fratrum aminadab interminatus eſt: & præſumptionem habere eum præter ætatem dicens: & expertū huius officii: iuſſit ad patrem & ad paſcua remeare. Qui reuertens qdē fratrem diſceſſit: & apud quoſdā militum eſt locutus: qꝫ uellet cum paleſtino ꝓuocāte pugnare. Illis autem repente Saul iuuenis indicantibus uoluntatem: rex eū uocauit: & dū quæreret: ut qd uellet ediceret dixit. Non deficiat mēs tua rex: nec metuas: ego ſuperbiam huius hoſtis pugnādo ꝓſternā: & ita ſublimen & ꝓcerū ſubdā & ſic iſte quidē irridebitur tuus uero exercitus glorioſus inueniet: ſi neq; a uiro bellatore habet in acie perire: ſed ꝓuocatus a puerili ætate moriatur. Saul autem eius præſumptionem atq; magnanimitatem ualde mirante: non tamen in eo habente fiduciam propter ætatē. ſed infirmū eſſe: ut contra peritum hoſtē bellū ſuſcipet: ea dicente: dauid ait. Pollitior hoc: confidens in deo qui mecū eſt: cuius etiam adiutorio fungor expimento. Nam dum aliquando leo ouiculas meas inuaſiſſet: & agnū arripuiſſet: ſequens appræhendi eū & agnū quidē ex ore eius eripui: ipſum uero dum contra me impetum feciſſet: a cauda compræhenſum: & perçuſſum in terra peremi. Idem & urſo faciente: in eo ultus ſum. Putet ergo ille hoſtis unū ſe eſſe huiuſmodi beſtiaꝝ: diu exprobrans exercitui: & noſtrum blaſphemans deum: qui eū faciet mihi ſubiectū. Saul igitur uoluntatē pueri atq; præſumptioni ſimilem orans deo terminū dixit. Vade ad pugnā Et accixit eū lorica ſua ſimul & gladio: & apponēs ei galeā deſtinauit. Dauid aūt oneratus his armis: cū nō eſſet exercitatus i eis ait. Iſta quidē rex tua ſint ornaméta: cui fortitudo eſt hæc geſtare præcipua: mihi uero tanq̄ ſeruo tuo cōcede ſicut ego uolo pugnare. Ergo poſitis armis ſumpto baculo: & qnq; lapidibus de torrente in paſtorali pera: & fundā in dextera manu portās ibat ad Goliad. Videns aūt eū Goliad ſic ueniētē ſpreuit: & iniuriā ei fecit quaſi nō arma gerens hoſtium pugnaturus ueniret: ſed quibus canes repelli ſolēt: dicens. Nū me canē exiſtimaſti. Ille aūt nō canem: ſed deterius aliquid eum ſe putare reſpondit. Cōmouitq; Goliad ad iracundiā: ut ei maledictum apponeret ex uocabulo dei ſui: & interminatus eſt: daturum ſe carnes eius terreni beſtiis: & cæli uolatilibus deuorandas. Cui reſpondit dauid. Tu quidem uenis cōtra me cū gladio: & haſta: & lorica: ego aūt uenio ad te armatus deo: qui & te & omnem ueſtrū exercitum noſtris manibus ꝓditurus eſt. Hodie nāq; tuū caput abſcidemus: & reliquū corpus tuū ſimilibus canibus apponemus: ſcientq; cuncti: quo deus præſul eſt hæbreoꝝ: & arma noſtra ipſe eſt ſemp & fortitudo. Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis eſt abſente deo. Paleſtinus autē armoꝝ pōdere grauatus: cū currere non ualeret: paulatim uenit ad dauid: cōtennēs eū & ſe nudū confidens ſimul & adhuc ætate puerulum ſine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore ſuo: qui ab hoſte non uidebatur: & ſumens de pera unum lapidum quos de torrente collegerat: & emittens eum de fundibula: percuſſit repente goliad in fronte: & uſq; ad cerebrum pertranſiuit: ita ut mox confracto capite goliad caderet ꝓnus in terram. Tunc ſtetit dauid & caput eius incidit. Cadens ergo goliad: factus eſt paleſtinis occaſio maximæ fugæ. Nam dum peritiſſimum ſuorum cecidiſſe conſpexerunt: de rebus omnibus deſperantes: reſiſtere non ualuerunt: ſed uidentes ſe uictos turpiq; fugæ ſe tradentes: conabātur liberari. Saul autem & cunctus exercitus hæbreorum clamorem facto: ſuper eos exilierunt: & multos interemerunt: & perſecuti ſunt uſq; ad terminos geth: & portas aſchalonis. Mortui itaq; ſunt paleſtinorum. xxx. milia: & totidem uulnerata. Porro ſaul reuerſus ab exercitu hoſtium: eorum caſtra diripuit & ſimul incēdit. Caput autem goliæ dauid ad tabernaculum proprium deportauit: & haſtam dicauit deo. Porro circā dauid inuidiam atq; odium ſaul regis uirgines mulieresq; prouocauerunt. Occurrēntes enim uictrici militiæ cum cymbalis & tympanis: delectabantur omni letitia milites: mulieres quidem qꝫ multa milia ſaul paleſtinorum interemiſſet: uirgines autem qꝫ multa dena milia ex-

terminans dauid cœpit.Hæc audiens rex q̃ millenario numero teſtimonium ipſe perciperet: & denum milium multitudo iuuenculo uouceretur:& cogitans q̃ nihil poſt hunc tam clarum ſauorem niſi regnum minus eſſet dauid cœpit eum timere:& minus habere ſuſpectũ. & a priori quidem officio quem utiq; ſuum armigerum fecerat cum amouens:ne dum minus proximus eſſet: eum poſſet occidere:conſtituit cum millenarium:dans ei locum quidem meliorem: & ut putabat ſibimet cautiorem:uolebatq; eum ad hoſtes & prælia mittere : ut in his periculis ſuſtinendo periſſet.

Cap.XI.

Auid ergo deum habens ubiq; ducem:quocunq; ueniſſet prævalebat:& optime agere uidebatur:ità ut propter excellentiam fortitudinis & populus eũ & regis filia uirgo concupiſceret:& amore detenta cunctis ita fieret manifeſta:ut hoc eius deſiderio perduceretur ad patrem.Ille uerò quaſi percepta occaſione in morte dauid.hoc libenter audiuit daturumq; nuptias eius ſe uirginem hæc ſibi nunciantibus ait:ſi ducenta ei capita hoſtiũ adueheret necatorum.At ille honore ſic claro ei propoſito:uolens ex opere periculoſo & incredibili gloria magis procedere:tendebat ad cauſam.Saul autem cogitabat eum ab hoſtibus timendum:& decenter ſua uota complere:ſi per alios & non eo faciente moreretur:auſſitq; ſuis famulis ut uoluntatem dauid experirentur:qualis circa puellæ nuptias eſſet.Illi uero cœperunt cũ eo loqui:q̃ diligeret eum rex ſaul una cum populo & uellet ei etiam ſuam filiam copulare. Qui dixit.Non modicum uidere putatis me generũ eſſe regis.Mihi uero nihil tale ſubſiſtit: præcipue cum ſim abiectus:& a gloria uel honore ſegregatus.Saul autem dum famuli dauid re|pò a dixiſſent:ait.Dicite ei non me pecuniis egere:nec honoribus:quibus rebus uenditur filia potius quã nuptiis collocatur:ſed eligere generum habentem fortitudinem:alia|q; uirtutes:quas te habere manifeſtum eſt:& uelle me recipere ab eo pro nuptiis filiæ:non aurum nec argentũ.neq; ut hæc de domibus paternis euciat:ſed propter ſupplicii hoſtium:capita ſexcenta paleſtinorũ. Et mihi enim ipſi nullũ potius quã hoc:nullũ clarius munus erit.Sed & meæ filiæ multo ſolenius honoribus eſt præcipuũ:uiro tali & tanto teſtimonio de hoſtiũ triũphis decorato poſſe coniugi. His uerbis delatis ad ſe dauid gauiſus:quaſi ſaul ſtuderet eum ſibi cognatione coniungere:neq; conſilium expectauit:nec ſi poſſibile aut difficile eſſet:opus præſens animo cogitauit:ſed repente cũ ſotiis ad hoſtes pro nuptiarum pollicitatione profectus eſt.Deus eni erat qui cũcta facilia dauid & poſſibilia faciebat.Cumq; multos interemiſſet:abſcidens ſexcenta capita uenit ad regem. Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat. Saul autem cum non haberet unde promiſſa refugeret:& mẽtiri peſſimũ iudicaret:aut per inſidias eũ occidere:cũ forſitã etiã in hoc fruſtrari ſuo conſilio poſſet:dedit ei ſuam filiam nomine michol.

Cap.XII.

Vm ergo ſaul non eſſet recta uoluntate manſurus:uidens etiam dauid & apud deum & apud homines approbari:expauit eum.& metũ celare non ualens:timore magnæ rerum ideſt regni ſimul ac uitæ:ne priuaretur utroq;:cogitauit eum crudeli calumniate perimere:eiuſq; mortem ionathæ filio& reliquis familiaribus delegauit.Filius aũt admirans permutationem patris circa dauid:cum non poſt multam eius deuotionem non mediocriter in eum:ſed ad mortem uſq; ſeuiret:& cum iuuenem diligeret eiuſq; uirtutem : dixit ei ſecreto uoluntatem patris ſui:ſuaſitq; ut die futuro ſe cuſtodiret:ipſe uero ſalutaturum ſe patrẽ dixit : eiq; pro eo opportuno tempore locuturum:cauſamq; cognituru.& ei exprobrare q̃ occidi uoluiſſet iniuſte qui tanta bona fuerat operatus:qui etiam ſi ualde peccaſſet ueniam promereri debuiſſet:dixitq; ei ſe poſt hæc patris indicare ſententiam. Dauid autem conſilio benigno obediens:egreſſus eſt a rege. Altera uero die ionathas uenit ad ſaul.& dum cum letum & exultantem aſpiceret:cœpit de dauid proferre ſermonem dicens.In qua maiori uel minori iniquitate inueniens culpabilẽ dauid:præcepiſti eũ pater interimi:uir& qui tibi quidẽ magnæ ſalutis cauſa fuiſſe probatus eſt: paleſtinis autem ualde ſupplicium:ab illuſione & iniuria ſimul eripiens populum hæbreorũ:quas diebus.xl.ſuſtinuit nullo utiq; præſumente prouocationis certamina ſuſtinere:& qui poſt hæc iuſſione tua deferens hoſtium capita:ſororem meã præmio accepit uxorem:cuius mors tibipſi grauior erit:non propter ſolam uirtutem eius:ſed etiam propter ipſam cognationem:quando eius morte etiam filia tui uexabitur pene ante gaudium coniugii. ueniẽs ad uiduitatis opprobrium.Hæc ergo cogitans pater:ad clementiam conuertere:nihil committens in uirum;primum quidem q̃ nobis magnum beneficium præſtitit tuæ ſalutis: quãdo malo ſpiritu & demonibus in te reſidentibus:illos expulit:pacem|q; tuæ animæ condonauit: ſecũdo autem:quando & in tuis hoſtibus ultus eſt.Hæc etenim obliuiſci:turpiſſimum eſt . His ergo ſermõibus mitigatus ſaul:iurauit filio;nihil dauid iniuſte fore paſſuꝝ.Sermo eni iuſtus:& iracundiã regis ſubiecit:& metũ.Ionathas aũt euocato dauid:idicauit ei de ſua ſalute;quã impetrarat a

patre:eumq; deduxit ad regem:& erat in conſpectu eius ſicut prius.Eodem uero tempore: paleſtinis bella gerentibus denuo ſup hæbreos:ſaul contra hoſtes dauid cum exercitu deſtinauit. Et congreſſus aduerſus eos multos eorum proſtrauit:victorq; reuerſus eſt ad regē.Quem ſaul non ſicut ſpabat poſt bella ſuſcepit:ſed potius eius fœlicitate cōtriſtatus eſt:tanq̄ illius bonis actibus uideret ipſe deceptus.Cūq; regem rurſus pueris aſtantibus demō ageret: ſpiritusq; turbaret:uocans dauid in domo in qua iacebat tenēs lanceam:eum pſallere & hymnos cantare p̄cepit.Quo iuſſa ſacente:inſurgens in eum:lanceam iaculatus eſt:eamq; dauid prævidens declinauit:fugitq; in domū ſuā & i ea tota die pmanſit.Nocte uero mittēs rex:iuſſit eū uſq; ad diluculū cuſtodire: ne lateret effugeret: quatenus mane deductus ad publicum traheretur ad mortem.Michol aūt dauid cōiunx:filia regis:cognita uoluntate patris:dauid indicauit:dubiā ſpem eius uitæ conſpiciens:& de anima ſua piter diffidēs.Neq; enī ſe credebat poſſe habere uitā:ſi fuiſſet illius amore priuata.Et ergo dixit.Non te hic coniūx ſolis ortus inueniat:nam te ulterius non uidebo:ſed fuge citius:dū tibi p̄bet nox fuge p̄ſidiū:faciatq; tibi hāc dominus lōgioré.Scito enī te a p̄re meo ſi inuctus fueris occidēdū.Quo dicto:eū p feneſtrā depoſuit & dimiſit.Deide cōſtruit lectulū q̄ſi egrotātis;& ſub ſaga iecur ſpirās capræ ſuppoſuit.Die uero ſecūdo miſit p̄ eius ut dauid deduce ret̄ ad eū. Illa uero nūcians:eo q; nocte ſuiſſet factus infirmus:& oſtendens eis lectulū cooptū:dū iecur quod ſub ſaga iacebat palpitaret:egrotum uere eſſe & dormire dauid qui miſſi fuerant crediderunt.Renūciantibus aut̄ illis infirmum factum eſſe nocte:iuſſit eum ſic adduci:ſe uelle eū perimere dicens.Qui uenientes ad lectulum:diſcooperientes & deceptionem inuenientes factā ab eius uxore:renunciauerunt regi.Quam dum rex culparet pater:eo q; eius quidem liberauerit inimicum:illum uero deceperit:latisfecit ei uerisimile loquens:quaſi eam ad hæc non conſentientem:dauid occidere uoluiſſet:& hoc p ſalutis ſuæ timore feciſſet:pro quo ei deberet ignoſcere:quia hoc neceſſitatis cauſa nō uoluntatis efficeret:adiiciens atq; dicens.Arbitror ego pater: q; ita uoluiſti illum perimere:ſicut me potius liberare.Et ſaul equidē ueniam puellæ dedit. Dauid ergo declinauit a periculo:& uenit ad ſamuel prophetam in ramatha:eiq; regis inſidias ſdicauit: & q; iaculo eius pœnæ fuiſſet extinctus:dum neq; circa eū extiterit inimicus:neq; circa hoſtium certamen infirmus:ſed in omnibus pronus & fœlix:quæ magis cauſa dauid inuidiam generauit. Cognoſcens itaq; propheta regis iniuſtitiā:ramatham ciuitatem reliquit: & deducens dauid ad quendam locum nomine galboa:commorabātur illic cum eo.Cunq; nunciatum fuiſſet ſaul eo q; dauid eſſet apud prophetam:miſit armatos:eumq; ad ſe conpræhendendū iuſſit adduci. Qui cum ueniſſent ad ſamuel:inuenientes eccleſiam prophetarum:participanti ſancto ſpiritu pphetare cœperunt.Saul autem audiens hoc:ſuper dauidialios deſtinauit;& illis idem facientibus:denuo miſit alios. Prophetantibus autem & ipſis qui tertio fuerant miſſi:ad ultimum iratus ipſe perrexit. Cum uero iam erat in proximo:antequam eum uideret ſamuel:prophetare cœpit:ueniensq; ad eos ſaul:ſpiritu uehementi cōpulſus:amens factus eſt:& exutus ueſte tota die canebat & nocte:dauid & ſamuele uidente. Ionathas uero ſaul filius occurrente ſibi dauid: & de patris eius inſidiis ingemiſcentem & dicentem:quia dum nihil inique geſſiſſet neq; peccaſſet:eum pater eius occidere feſtinaret:rogabat ut nihil ſuſpicaretur tale:neq; derogantibus ſiqui forte huiuſmodi eſſent crederet:ſed ut ad ſe reſpiceret & ſecurus eſſet:nihil tale in eo cogitāte patre. Nā ſi cogitaſſet:ei ſine dubio pandidiſſet:dum pater eius utiq; conſiliū eius omne nō celaret. Porro dauid iurauit ita eſſe:& ſupplicabat ut credens prouidentiam eius haberet:potius quā eum ſpernet quaſi mēdacē:eiq; renunciaret quicquid a rege pro ſe aut cognoſceret aut uideret: dicebatq; ideo non ei de ſe dixiſſe patrem:q; ſciret illum circa ſe amiciciæ affectū habere. Cōtriſtatus ergo ionathas:eo q; dauid huiuſmodi patris eius eſſe circa ſe crederet uoluntatem: interrogauit eum quid uelit ut faceret. Ille autem:noui inquit omnia te mihi conferre & præſtare uelle. Craſtina die initium menſis eſt:& habeo conſuetudinem ſedens comedendi cum rege.Si tibi uidetur a ciuitate egredior & maneo in campo latenter:tu uero querenti ſaul reſponde me profectum eſſe i regionem bethleem in tribum meam:ad feſtiuitatem ibidem celebrandam:adiiciens etiam q; tu me ire permiſeris.Et ſiquidem ut aſſolet dici de canticis proficiſcētibus:cum bono uadat aut aliquid ſimile dixerit:ſcito nihil i eo circa me fore doloſum nec inimicū:ſi uero aliter reſponderit: hoc tibi erit indicium:quoniam aduerſum me fuerit cogitatum:& renunciabis mihi uoluntatē patris:miſericordiæ hoc & affectui communi diſtribuens:per quem fidem a me accipere:& idem tu domine famulo tuo dare uoluiſti.Si uero inuenis in me malignum aliquid:ipſe me perime:ut ſic proficiſcaris ad patrem. Quæ uerba nouiſſima a dauid ionathas nō egre ſuſcipiens;promiſit ſe ea quæ prius popoſcit eſſe facturum. Et ſiquidē triſte aliquid:aut q; eius odium p̄deret pater reſpōderet:ei nēnūciaſ:& ut eū potius ſecuꝝ redderet:egreſſus:ſub diuo:nihil ſe ptermiſſuꝝ

pro dauid salute iurauit dicens. Nunc deum quem magnū esse uides & ubiq; præsentē: & anteq̄ mentem meam sermonibus prodam: iam prescientem cum: in communi pacto testē promissionis adduco. Quoniam non cessabo frequenter tentans patris animum cognoscere: donec mihi eius animi secreta pandantur: quæ cum didicero: non celabo: sed protinus tibi nūciabo: siue mitis circa te: siue sit ualde crudelis. Nouit autem hoc deus qualem cum circa te fuerit exoro: qui & nunc tecum est: nec te derelinquit: faciatq; te inimicoꝝ tuoꝝ: siue pater meus est: siue ego: esse meliorem: tu autem horꝝ esto memor: & licet me finire uitam contingat: filios meos serua: & pro rebus præsentibus illis tuam retribue benignitatem. Dumq; iurasset hæc: dimisit dauid: & ad quendam campi locum ire præcepit: in quo erat solitus se exercere: quæcūq; cognouisset a patre nūciaturꝝ se ei promittens hoc modo ut deduceret puerū & mitteret sagittas tres: & si iuberet puero sagittas afferre quæ ante eum iacerent: cognoscere: nihil esse apud patrem maliciæ: si diuersi aliquid audiret: illo dicente a rege contraria similiter expectaret: securitatem se ei præbiturū dicens: ne quid sustineret icōgruum utq; fœlicitatis tempore horꝝ memor esset & utilitatē eius filius exhiberet. Dauid itaq; a ionatha hanc fidem accipiens: ad locū proximum est ꝓfectus. Altero uero die cum esset mensis initium purificatus solennīter rex ad cōuiuium uenit: & sedē tribus circa eū filio ionatha a dextris: & principe militiæ abner a sinistris: uidens esse locū dauid uacuum tacuit: suspicatus eum non esse a coitu mundum. Cūq; secunda die noui mensis nō assumsisset: requisiuit a filio ionatha: ubi iret trāsacto die: & præsenti cōuiuio esse filius nō adesset. Ille uero ait abisse eum se permittente secundū solennitatem ad propriam regionē: eo q; tribus eius festiuitatem ageret: & rogatum se piter: ut etiam ipse cum eo ad sacrificia celebranda cōcurreret. Et si præcipis inquit pater: & ego post eū uado: nosti enim quō illi deuotus sum. Tunc igit ionathas saul iniquitatem circa dauid agnouit: & apte uoluntatem eius aspexit. Nam iratus saul: blasphemauit eū: natūq; de muliere uiro ultro appetentē: & proprium hostē dixit: & totū dauid & cooperatorem eius: & nec ipsum erubescere nec eius matrem talia facientē: nec uolentē intelligere: q; donec dauid uiueret: regnū eoꝝ esset incautum: dixitq; ut eū uocaret: quatenus pœnas exolueret. Respondente uero ionatha: quid iniquū fecit ut puniatur: non ad uerba iā & blasphemias irāq; saul accessit: sed arepta lancea sup eū ut respondentē interficeret insiluit: & hoc quidē nō implcuit ꝓhibitus ab amicis. Manifestum aūt apparuit: saul initiū esse dauid & q; eū desideraret occidere: ita ut propter illum pene propria manu filium interficere uoluisset. Tunc ergo regis filius declinato piculo: & nihil aliud præ tristicia ualens: sed deflens eo q; & ipse pene mortuus fuerit & dauid necē definitā esse cognouerit: matutino facto prexit: & quasi exercitaturus exiuit in campum: ut amico sicut cōstituerat regis proderet uoluntatē. Fecit ergo ionathas sicut pollicitus est: & sequentē puerum in ciuitatē dimisit: ut dauid in deserto loco ad facie loqueret. Quo uiso dauid cecidit ad pedes ionathæ eūq; adorans: saluatorē animæ suæ uocabat. Quē ionathas eleuauit a terra: & alterutros amplexantes ualde: semetipsos osculabantur & flebāt ætatē suā inuidiæ malignitate cōsūptā: & futurā sepationē q̄ nihil differret a morte. Deinde qescentes a gemitu: & memoriā iurisiurādi apud alterutros cōstare poscētes diuisi sunt. Cap. XIII.

T dauid quidē fugiens saulē & iminentē ab eo mortē declinās: uenit in ciuitatē nobe ad abimelech sacerdotē. Qui dum eū solū uenire uidisset: & nec amicū: nec famulum cū eo esse præsentē: miratus est: & cām cur nemo esset cū eo quæsiuit. Ille uero cām ait sibi secretā iussu regis iniunctā: ad quā nō eum habere multos comitatus oportere dicens: q; cōstituisset ad quēdā sibi locum famulos occursuros: petebatq; ut ei itineris necessaria non negaret: per quæ opus amici faceret: & ꝑsentibus necessitatibus subueniret. Quibus adeptis: etiā arma sibi dari si qua essent ꝑ mānibus postulabat. Aderat aūt illic seruis saul: genere qdē syrus: nomine doech qui mulas poscebat saul. Tunc ad dauid sacerdos ait nihil equidē se tale hīe sed esse lanceam Golie: quā ipse illo perempto deuouerat deo: eamq; sumens dauid: ex omni hæbreorum regione fugit in geth: quæ est in regno palestinoꝝ: ubi regnauit achis. Cumq; cognitus fuisset a famulis regis: eiq; manifestatus illis dicentibus: quō dauid esset qui multa milia palestinorū peremisset: metuens dauid ne ab eo necaretur: & piculum q; declinauerat a saul ab illo susciperet: simulauit se esse furiosum: & rabidum ita ut spumā ex ore proiciens: & alia quæ furiosi sunt faciēs: fidē regi uere passionis ostenderet. Qui famulis sdignatus: eo q; uesanū hoiem apud eū introduxissent: uelociter a se dauid iussit expelli: & ita liberatus de terra geth: uenit i tribū iuda: & habitās in spelūca circa ciuitatē modōllā misit ad fratres suos: eiq; ubi esset ipse mādauit. Illi uero ad eū cū oī cognatiōe sua uenerūt. Sed & alii qbus aut odiū aut timor erat regis saul: ad eū piter cōcurrerēt: facturosq; se qcūq; placerēt illi dicebāt: fuerātq; oēs simul q̄dringēti. Tūc ille securus: qa auxiliū ei fuisset adiectū: surgens ide uenit ad regē moabitaꝝ: rogauitq; eū ut parētes

eius donec ipſe de ſuo fine cognoſceret:in regione ſua ſuſceptos hꝛet.Quo annuẽte:parẽtes eius omni tempore quo apud eum fuerunt:dignis muneribus honorati ſunt.Præcipiẽte uero ꝓpheta ut deſertum quidem dauid relinqueret:& ad tribũ iuda pgens ibidẽ habitaret:eidẽ obediit: & de moab reuerſus:uenit in ciuitatẽ ſarmut:& in ea moratus eſt.Saul autẽ audiens dauid uiſũ cũ multitudine:non in timorẽ fortuitũ corruit & tumultũ:ſed ſciens uiri prudentiã atq; ꝓſumptionem;q; non ex eo ſibi paruus timoris ſonus exurgeret:quia & dolũ & labores inferret:cõuocans amicos & principes tribus ex qua ipſe erat:in collem ubi regnũ habebat:& ſedens in ſegete:ſic ei locus ille uocabat;dũ circa eũ eſſet ordo ciuilis piter & armigeri:cũctis ait. Viri cõtribules:noui quidẽ q; meoꝝ beneficiorũ nõ eſtis ĩmemores:quoniã & agroꝝ quoſdã dominos feci: & honores populares:& officia ꝓbui.Interrogo,ergo uos ſi maiora his dona & ampliora ieſſe filiũ uobis dare cõfiditis.Noui quoniã oẽs illi potius cõſentiatis;quãdo meus filius etiã ionathas ita ſapit:& uos ad talia pſuaſit.Nõ enĩ ignoro q; iuſiurãdũ cũ dauid & fœdera celebrauit:necnõ q; cõtra me ionathas tractator eius & cooperator exiſtit:nulliq; ueſtrũ curæ eſt:ſed tacetes rei exitũ ſuſtinetis. Cũq; rex tacuiſſet:alius quidẽ præſentiũ nemo reſpondit.Doech uero ſyrus paſtor mulaꝝ eius ait:q; uidiſſet dauid in nobe ciuitatẽ ueniſſe ad abimelech ſacerdotẽ:ut futura ſibi ꝓphetãte cognoſceret:pceptiſq; ab eo ſumptibus:& haſta golie:ad quos ire uolebat ab eo fuiſſe directũ.Tũc uocans ſacerdotẽ & cunctã eius gẽrationẽ ſaul ait.Quid mali paſſus a me : ſeruũ inutilẽ ieſſe filium ſuſcepiſti;ciq; ſumptus dediſti & arma:cũ mei regni nimius inimicus exiſtat.Cur etiã futuroꝝ ei reſponſa ꝓbuiſti.Nõ enĩ te latuit q; me fugeret:& odio meã domum haberet. Sacerdos aũt quæ facta fuerant nõ negauit:ſed cũ fiducia ſe hæc præbuiſſe confeſſus eſt:nec ſe dauid ꝓſtitiſſe ſed regi dicens:non eũ tuum hoſtem inimicũ:ſed fidelẽ ſocium & præcipuũ ſeruũ & millenarium:& q; horũ matus eſt generũ piter & cognatum:& hæc nõ inimicis hoibus præſtiti: ſed ei qui circã te opus ſuæ deuotionis exhibuit.Prophetam autem ei non modo ſolum: ſed ſepius. Dicente nãq; cum magna feſtinatione fuiſſe ſe directũ:ſi ei quibus egebat minime præbuiſſem: non illi parꝛet:ſed potius tibi reſtitiſſe.Quapropter nihil doloſum aduerſum me cogitare debes:neq; in his quæ nũc audiſti meam tunc fuiſſe debes credere uoluntatem. Amico nãq; & regis genero & millenario hæc impendi:nõ hoſti.Hæc dicens ſacerdos:nequaq; ſatiſſecit regi ſaul. Qui cum eſſet in magno terrore:neq; ueram confeſſionẽ crederet:iuſſit armatis circũſtantibus ut eum cum ſua cognatione perimerent . Cunq; illi non præſumerent contingere ſacerdotem: ſed diuinitatem formidarent:potius quam regi parere uellent:tum ſyro doech rex ſacerdotis imperauit interitum.Qui ſumens ſuæ maliciæ ſimiles;occidit abimelech eiuſq; progeniem.Erant autem omnes quadringenti quinq; alias trecenti.Quo facto iuſſit quoq; ſaul in ciuitatem ſacerdotum nobam:& omnes occidit:non mulieri:non infanti:nõ aliæ pepercit ætati:eãq; ſuccẽdit. Vnus filius ide abimelech tantummodo abiathar nomine liberatus eſt.Hæc ſiquidẽ cõtigerũt ſicut deus ſacerdoti heli prophetauit:propter iniquitates duoꝝ filiorũ eius: dicens prolem eius radicitus euellendã.Porro ſaul rex crudele ſic opus efficiẽs:& totã generationẽ ſacerdotalẽ iterimens:& neq; infantibus miſericordiã:nec ſenibus reuerentiã habens:ſed & ciuitatẽ diſpdẽs quã patriã ſacerdotũ ꝓphetarũq; nutricẽ diuinitas elegerat & ſolam tales uiros habere decreuerat. Hoc actũ omnes fecit agnoſcere:& humano modo cõſiderare:q; donec fuerint aliqui ſimplices & humiles:nec fuerint abuſi natura:nec uoluntatẽ ſuam implere præſumpſerint : manſueti ſunt atq; mites:ſectanturq; ſolam iuſticiam:& circa eam omnem ſtudent habere deuotionẽ:tunc etiã in diuinitate cõfidunt;quæ omnibus quæ fiũt i hac uita præſens eſt:& nõ ſolũ opera:ſed etiam mentem unde procedũt hæc anteq; fiant apertæ cõſiderat:cũ uero ad poteſtatẽ ueniũt:& ſupbiæ cumulo dilatant;tunc omnibus illis uirtutibus exuti:& uelut inſcena:uultus:& mores:& moderationem actuum reponẽtes:ſuſcipiunt audaciã;ſupbiam;& cõtentũ regꝝ humanaꝝ & diuinaꝝ: & dum præcipue pietatem iuſticiãq; ſpernũt:& in omnibus quæ cogitãt aut agũt ſibimet arrogauerunt:tunc quaſi non uideat eos deus;aut certe poteſtatẽ eoꝝ non habeat:peſſimis graſſant in actibus:& quicquid aut audire metuũt:aut odio habẽt reſpuũt:q aũt irrationabiliter diligũt: hæc gra:firma uera:& hoibus placita ſimul & deo credunt. De futuris uero rebus nullus eis fit ſermo:ſed eos prulerunt multas laboꝝ miſerias exhonorãt:& eos habentes odio ſimul iuidiam his cõflant:deducenteſq; eos ad mediũ non ſolũ adeptos honores eis auferunt:ſed p calũniã etiã uita eos priuare nitunt:puniũtq; nõ ꝓpter opa digna ſupplicio:ſed derogationibus & accuſationibus nequaq; examinatis extiguũt:nõ quos oportet hæc pati:ſed i quibus iniuſte nitunt ulciſci. Hoc igitur nobis ſaul filius cis qui primus poſt illũ ducẽ optimũ rempublicã regebat i iſrael manifeſtũ eſſe mõſtrauit:occidẽs tricẽtos ſacerdotes ꝓphetas:p ſuã pitione quã habuit i abimelech: deinciens etiã eorũ ciuitatẽ:& ſtudẽs quodãmodo deus ſacerdotibus ꝓphetiſq; priuare:dũ tantos

simul occideret:& neq; patriã eoꝝ manere pmitteret:ut post illos aliqd posset oboriri. Abiathar itaq; abimelech filius:qui solus fuerat de sacerdotibus a saul interfectis ereptus:fugiés ad dauid: erumnã suoꝝ omniũ:& patris interritũ declarauit. Qui ait:non se hæc eis ignorasse futura: sed uidens doech:suspicatum fuisse:q; sacerdotem regi declararet:seq; dolebat quasi huius calamitatis auctorem:& poscebat:ut cũ eo decetero cõmaneret:tanq; qui in alto loco latere nõ posset. Eo itaq; tempore audiens dauid palestinos ceilanoꝝ ꝓuinciã deuastare:cõsuluit deũ p ꝓphetã: si eũ pugnare præcipet. Quo dicente:q; diuinitas uictoriã promisisset:cũ sociis palestinos hostes iuasit: multãq; eoꝝ cædẽ etudit:& ꝓdã tulit. Cũq; apud ceilanos eẽt:donec areas suas fructusq; sine timore colligerent:regi saul nunciatũ est:q; apud eos habitaret. Opus enĩ illud & magnus effectus apud quos gestum est celari non potuit:sed fama etiam ad extraneoꝝ auditus aduenit:& ad regẽ usq; delatum est. Gauisus ergo est saul cũ audisset dauid in ceila cõmorari dicens:deũ illum eius manibus tradidisse:quãdo coactus sit uenire in ciuitatẽ:murũ & portas:& seras habentẽ:iussitq; omni populo:ut ad ceilam unanimiter cõuenirent:& obsidentes eã:capiẽtesq; dauid iterimeret. Hæc itaq; sentiens dauid & agnoscens a deo:quõ eũ forent saul tradituri ceilite:sumẽs quadringẽtos qui cũ eo erant:de ciuitate profectus est in desertũ zif. Et rex cũ audisset eũ fugisse de ceila: ab eius ꝓsecutione cessabat. Dauid aũt surgens exinde:uenit i quẽdã locũ zisim:qui uocat noua: ubi ionathas filius saul ueniens ad eũ:& osculatus secuꝝ esse dixit:& spẽ bonã habere futurorũ: nec præsentibus rebus eũ debere deficere:quoniã regnaturus foret habituruſq; sub se hæbreorum omniũ potestatẽ:quõ gratiora essent:quæcunq; magnis laboribus euenirent. Et rursus iusiurando celebrato inter alterutros ꝓ deuotione uita totius& fidei:& deũ uocans testẽ ionathas: maledixit sibi:si transcenderet constitutũ & in contraria mutaret. Tunc ionathas dauid ibidem relinquens:paululũ a timore & sollicitudine relaxatũ:ad saul ipse reuersus est. At ziphei uolẽtes grã præstare saul:indicauerũt ei:apud se cõmorari dauid:promiseruntq; ei:ut si ueniret:illũ cõtraderent:quẽ scilicet dũ angustia ziphenoꝝ appræhendisset: non posset ulterius alibi deuiare. Quos laudauit rex:& gratias egit:indicantibus inimicũ:eisq; pollicitus est:non tardare eoꝝ recompensare deuotionem:misitq; qui quereret dauid:& desertũ omne ꝓscrutarentur:dicens etiã se cõtinuo secuturũ. Et illi quidẽ qui directi fuerant ꝓ inuestigando & capiendo dauid:præcedebant regẽ studentes fauore suo non solũ nũciare inimicũ:sed etiã manifestatũ in regiã potestatẽ contradere. Hi tamen iniusta & malignissima uolũtate frustrati sunt:qui cũ nihil mali sustinere potuissent:si non hũc indicassent sauli:ꝓpter blandimenta regia uirũ religiosum:& ad mortem iniuste quesitũ:& qui latere poterat ꝓdiderunt:& se eũ tradere ꝓmiserũt. Cognoscens aũt dauid maliciam ziphenoꝝ & regis inuasionẽ:angustias quidẽ illius regionis dereliquit:fugit aũt ad petram maximã in deserto maon constitutam. Cunq; saul eum ibi ꝓsequeret: cognouit in itinere dauid ab illis angustiis discessisse.q; si ad aliã petre parte. Et cũ saul ex alia parte consisteret:ut eũ pene iam cape potuisset:audiẽs saul palestinos hæbreoꝝ regionẽ ualde uastare:a dauid ꝓsecutiõe discessit:& contra eos qui naturaliter hostes erant dimicandũ magis necessarium iudicauit:quã inimicum proprium ꝓsequẽdo:uastationẽ suæ terræ despicere. Sic ergo dauid inopinabiliter declinato periculo:uenit in angustias engaddi. Cum uero saul expulisset alienigenas:uenerunt qui nũciarent ei:dauid in engaddi montibus habitare. Qui sumens tria milia armatoꝝ abiit sup eũ: & cum non esset procul a locis illis:uidit circa iter speluncam profundam atq; rotundam multa longitudine & latitudine nimis apertam:in qua dauid cum quadringentis erat absconsus. Dũq; saul naturaliter uentris purgandi necessitate cogeretur:in gressus in eã solus est. Quẽ dũ uidisset quidam hoium dauid:& dixisset in eius inimicũ tempus a deo datum:& suaderet ut ultionis cã saul caput abscideret:quatenus graui persecutione & miseria priuaretur: surgens dauid abscidit quidẽ summitatẽ uestis solummodo:qua saul erat indutus:& repente penitentia tactus ait: non esse iustũ ut suũ occideret dominũ:& qui.s.a deo fuerat regnare ꝓceptus. Nam licet iste inquit circa nos malignus existat:me tamen apud eum non decet esse talem. Cunq; saul de spelunca fuisset egressus:accedens dauid exclamauit a longe:petens ut saul audiret. Conuerso autem rege adorauit eum secundum morem ꝓstratus in terrã:& ait. O rex nõ te oportet malignas & falsas derogationes confingentibus aures accommodantem illis credere:& in suspitione diligentes te uiros habere:sed magis operibus affectum considerare cunctorum. Derogatio nãq; multoꝝ est: deuotionis uero clara ꝓbatio actuũ ueritate cõsistit: & sermo qdẽ cuiuslibet i utroq; hitus:tenet similitudinẽ ueritatis & falsitatis:opa uero nudũ habẽt ueritatis ituitũ. Cõsidera igit ex istis qualis ego circa te tuãq; sim domũ:& q; mihi oportet credi:& nõ accusantibus & dicentibus ea quæ neq; aio cõcepi:neq; facere potui. Cur apponis ꝓsequi aiam meã:& nihil die noctuq; cogitas nisi animæ meæ iteritũ:quã iniuste ꝓsequeris. Quõ enĩ nõ sallam opinionem de me sumpsisti: quasi

occidere te uoluerim:aut quō nō impie agis in deo occidere cōcupiſcens & inimicū tuū credens hoiem qui poteſtatē hodie habuit punire te:& a te pœnas exigere:ſed noluit:cum tēpore ad hoc uſus eſſem oportūo. Quod ſi cōtra mettibi idē licuiſſet:nequaq̄ ſic captus ꝓteriſſem.Quādo ei tuæ ueſtis incidi partē:potui etiā caput auferre.Et oſtendens pannū ueſtis eius:rei fidē exhibuit. Et ego quidē iuſtā inqt ultionē retinui:te uero iniuſtū contra mē habere odiū noueris.Sed deus hæc iudicet:& utriuſq̄ noſtrū arguat uolūtatē.Saul aūt ſuā inopinabiliter admiratus uitā fuiſſe ſeruatā: & humilitatē iuuenis naturā eius obſtupeſcens ingemuit.Cūq̄ & dauid hoc feciſſet: reſpondit cū gemitu ſaul illū potius eſſe iuſtū.Tu inqt cā bonoꝝ mihi fuiſti:ego uero tibi calamitatum:& oſtendiſti hodie priſcoꝝ te habere iuſtitia.Quis enī inimicos ſuos in deſerto cōprahē ſos ſaluandos eſſe duxerit alias dixerit?Confido itaq̄ quia deus regnū tibi cōſtruet:& oīum hæbreorum te poteſtās expectat:ſed da mihi iuriſiurādi fidē: ne meū genus extermines:neq̄ habēs malōꝝ memoriā:ſtudēs meū nomē eradicare:ſed ut meā domū & ſalues & ſeruēs.Iurante uero dauid ut popoſcerat:ſaul quidē adi ꝓpriū reuerſus eſt imperiū:dauid aūt cū ſuis abſceſſit i anguſtias maſpha.Hoc itaq̄ tpe & ſamuel ꝓpheta defūctus ē:uir q̄ nō fortuito honorē apud hæbreos habuerat:cuius uirtus etiā apparuit i hoc ope qđ ꝓ eius deuotione populus multo tēpore luctū duxit circa ſepulturā eius:atq̄ ſolēnis largitatis ſtudiū magnū cōpetēter exhibuit.Sepelierūt aūt in patria ſua i ramatha:multiſq̄ fleuerūt eū diebus:nō incōmuniter hoc facientes: uelut i extranei morte: ſed tāq̄ ꝓpriū ſinguli quiq̄ lugētes.Fuit enī uir iuſtus:& natura benignus:& ꝓpterea magis amicus deo : q̄ præfuit populo ſolus:poſt mortem quidē ſacerdotis helii ānis duodecim cū ſaul uero rege annis decē & octo.Et ſamuel quidē huiuſmodi habuit finē. Erat igit quidam ziphenoꝝ:de ciuitate maon diues & multa pecora poſſidens:triū nāq̄ miliū ouiū gregē habebat in paſcuis:& mille capraꝝ.Has ergo dauid illeſas:& ſine uexatione cuſtodire ſuos præcepit: ut neq̄ deſiderio:neq̄ egeſtate:neq̄ pro loco deſerto:& ubi potuiſſet latere aliquis eoꝝ uexare ꝓſumeret.Super hæc aūt illud ſeruandū dicens:ut nihil iniuſtū fieret:& aliena tangere peſſimū iudicarent:neq̄ deū offenderēt.Hoc aūt docebat eos:homini bono præſtare ſe credens & dignū eum eſſe:beneficiū huiuſmodi ꝓmereri.Erat enī illi nomē nabal:uir durus & ſtudiis malignisſimus:habēs uitā deteſtabilē:cui erat uxor bona:ſimul & caſta:& ſpem nimis eximia. Igit ad hūc nabal tēpore quo tōdebat oues miſit dauid uiros decē ut eos ſalutarēt:& optabat ut hoc multis annis efficeret & qđ eſſet ſibi poſſibile ab eo ꝓberi popoſcit: cognoſcēs a ſuis paſtoribus q̄ nihil eos aliquādo nocuerit:ſed etiā cuſtodes eoꝝ gregūq̄ fuerūt dū multo tēpore in deſerto ꝑiter habitaſſent:& q̄ nō eū penituerit ſiqđ dauid ſua largitate præberet.Nabal aūt his qui miſſi fuerāt inhumane nimis & dure reſpondit.Dum enī interrogaſſet eos quis eſſet dauid:& reſpondiſſent: filiū ieſſe:ait.Nunc uideo:qa ualde in ſemetipſis ſupbiūt fugitiui:& glorianē ſuos dominos relinquentes.Quod dū fuiſſet dauid renūciatū:iratus & quadringētos quidē armatos ſeq̄ ſe ꝑcipiēs: ducentis ad reꝝ cuſtodiam derelictis:ibat cōtra nabal:iurans illa nocte domū ſe & omnē poſſeſſionem eius exterminare . Nō ſolū uero ob hoc iratus eſt dauid:quia uideretur īgratus:& nihil dediſſet eis qui multam benignitatem circa eum habuerāt:ſed etiam quod blaſphemaſſet:& maledixiſſet eis:a quibus in nullo fuerat contriſtatus.Interea quidam ſeruus & cuſtos ouium nabal dominæ quidem ſuæ:illius uero coniugi dixit:quod miſerit dauid ad uirum eius nō ſolum nec aliquid uile perceperit:ſed etiam iniurias & peſſimas in eum dixerit blaſphemias dum omni ꝓuidentia & cuſtodia circa eos fuerit uſus in gregibus affirmans hoc in malum domini ſui & ipſius profutuꝝ.Quo dicto:abigail uxor nabal eiiciens decē aſinos:& onerans eos multis muneribus: nihilq̄ marito dicens:eū ꝑ ebrietatē ipſe ſenſu careret:ꝓfecta eſt ad dauid.Cui aſcendēti montis anguſtias dauid occurrit:cū quadringētis uiris ueniens ſuper nabal.Quem cum uidiſſet mulier de aſina exiluit:& ꝓſtrata in faciē adorauit:ſupplicās:ut nequaq̄ nabal uerba reſpiceret:qui utiq̄ nabal recte uocarē:quod nomē dementē lingua ſignificat hæbrea.Satiſfaciebat aūt dicens: nō ſe eos uidiſſe qui ab eo fuerāt miſſi:& debere ſe uenīā promereri:utq̄ magis ipſe ageret deo gratias:qui eum a ſanguinis humani pollutione prohibuit exorabat.Nam cum tu inquit benignus ſis:ille uindicat a malignis.Quæ enim nabal inquit mala ſuſtineat:ſuper caput inimicorum tuorum eueniant.Eſto mihi propicius quidem & iudica me dignam:per quam hæc dona ſuſcipias: iram uero atq̄ furorem quem ſuper maritū & eius habuiſti domum:mihi remitte. Hæc enim te decent:cum ſis placidus atq̄ clemēs:& quod maius eſt regnaturus. Suſceptis autem illis muneribus ait. O mulier:propicius te hodie ad nos deus adduxit. Nō futurum uideris diem : cū iuraſſet domum nabal hac nocte diſperdere:ut nullus ueſtrum penitus remaneret: cum utiq̄ ſit uir ille īgratus & callidus circa me & ſocios meos:nunc præueniſti:& meum curante deo mutaſti furorem:& nabal quidē licet modo propter te relinquatur inultus:non tamē effugiet pœnas:

ſed alia cauſa quæ ei competit eueniet. Hæc dicens dimiſit mulierem. Illa domi reuerſa eſt:& inueniens uirum cum multis uino ſolutum:& in ebrietate iacentem:tunc quidem nihil horum quæ geſta fuerant indicauit.Cui altera die cũcta ſignificauit:ſicq; eum triſtem reddidit:& ad ſolutionem mẽbrorum:& pene ad mortem uſq; deducerẽtur:& non amplius quam decẽ dies poſtea uiuẽs nabal defunctus eſt. Dauid autem audiẽs mortem eius:ultum ſequidem a deo dixit: nabal uero propria malignitate defunctum:dediſſeq; illi pœnas:& ſe ab eius cuſtodiſſe ſanguie: mundam habentem dextram. Tunc etiam agnouit:eo quod maligni diuinitus urgeantur:& nullus iter homines deſpiciatur a deo:qui dat quidem bonis ſimilia:malis uero refert digna ſupplicia.Et mittẽs ad eius uxorem:petit: quo eã ſibimet copularet. Illa uero his qui miſſi fuerãt: dicens ſe nõ dignam fore ut illius uel pedes tangeret:tamen cum omni proprio apparatu uenit: eiq; coniuncta eſt:quæ ad hunc honorem uenire promeruit:tam pro modo caſtitatis quam pro ſpem ſuæ formæ. Habuit autem dauid uxorem:quam primitus duxerat de ciuitate ehiſar.Michol autem Saul regis filiam quæ fuit dauid uxor:pater eius faltim filio lais coniũxit:qui erat de ciuitate gallim.Cunq; hæc fuiſſent geſta:quidam ziphenorum ueniẽtes indicauerunt ſaul quod rurſus dauid eſſet in eorum regione & poſſent uiolenter eum compræhendere ſi ſua præberet ſolatia. At ille cum tribus milibus armatorum ſuper eum egreſſus eſt.Cunq; ſuperueniſſet nox caſtra poſuit in loco quodam qui dicitur ceila. Audiens uero dauid contra ſe ueniſſe ſaul miſſis exploratoribus:iuſſit ſibimet nunciari ad quem locum iam ueniſſet. Quibus dicentibus in ceila eum eſſe:ſurgens nocte:ita ut lateret ſuos uenit ad caſtra ſaul: ducens ſecum abiſai natum ſororis ſuæ ſariuæ:& achimelech getheum. Saul itaq; dormiente:& circa eum per circuitũ armatis:& abner principe militiæ conſtitutis:dauid ingreſſus caſtra eius:nec ipſe pemit eum inueniens eius ſtratum:& lanceam quæ erat fixa ad caput eius:nec abiſai permiſit uolentem eum occidere:& in hoc uehementer inſtantem: ſed dicens ordinatum a deo regem occidere eſſe nimis iniquum:licet ille ſit malus uenturamq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit regnum:retinuit impetum eũ uolentis occidere:& pro ſigno q̃ eum potuiſſet eum interimere: & potius abſtinuerit:ſumens eius lanceam & urcelum aquæ appoſitum dormienti ſaul nullo ſentiente in exercitu:cunctiſq; iacentibus latenter egreſſus eſt:cum omnia facere potuiſſet: quæ & ipſum tempus offerret:& contra regem digna præſumptio ſuaderet. Tr̃ſiens uero torrentẽ:& i uerticẽ mõtis aſcendens:unde potuiſſet audiri clamans uoce magna militibus ſaul & abner principi militiæ:excitauit eos a ſomno.Hunc eni uocauit & populum.Audiente uero principe militiæ:& requirente quis eũ uocaſſet:dauid ait.Ego ſum filius quidem ieſſe:ueſter uero fugitiuus. Cur inquit cũ ſis magnus:& apud regem honore præcipuus corpus eius ita cuſtodis:ut ſomnus ſit tibi dulcior:q̃ illius ſalutis affectus.Hæc quippe digna morte ſunt atq; ſupplicio. Dudum eni ingreſſus eſt quidam in ueſtrũ exercitum ſuper regem:& ſuper alios uniuerſos:& nõ agnouiſtis. Quere lanceam regis:& urceum aquæ:& agnoſces quantum malum uos latuit intrinſecus conſtitutos.Saul autem cognoſcẽs dauid uocem:& uidens quia dum eum captiuum habuiſſet ſopore confectum:cuſtodibus negligẽtibus non occidit:ſed pepercit ei:quem iuſte perimere potuiſſet:pro ſalute ſua gratias egit:& rogauit ut confidens:nihilq; ab eo mali iam metuẽs iret:ad propria affirmans credere ſe q̃ nec ſemetipſum aliquis ita diligeret: ſicut Saul a dauid amaretur: & accuſans ſeipſum: q̃ cum quidem qui illum cuſtodire poſſet:& multa indicia circa eum ſui fauoris oſtenderet:perſequeretur iniuſte:& tanto tempore dubitantem de anima ſua degere in fugam compelleret: ab amicis & cognatis deſolatum:ipſe uero ab eo ſepius liberatus non quieſceret:ſed eius animam aperte deſideraret auferre. Quo facto alias dicto:dauid iuſſit ut aliquis puerorum eius ueniens:tolleret lanceam:& urceum aquæ dicens. Deus utriuſq; noſtræ uoluntatis & actuum iudex ſit qui nouit q̃ etiam præſenti die cum te occidere potuiſſet: tui miſertus abſtinui. Et Saul quidem ſecundo dauid manus effugiens ad regnum proprium remeauit. Metuens autem Dauid ſi permanens ibi aliquando in Saul manus incideret:decreuit ad paleſtinos deſcendere:& illic habitare. Tunc cum ſexcentis qui erant circa eum uenit ad achis regem geth.Erat autẽ hæc una quinq; paleſtinoꝝ urbiũ.Cũq; eũ rex ſuſcepiſſet cũ uiris:& habitaculũ pbuiſſet:habente eo ſimul & duas uxores achinoé & abigail:morabat in geth.Saul aũt hæc audiens ulterius uoluntatẽ non habuit:ut mitteret ſup eum:aut ipſe forſitan ꝓperaret:cũ ſecundo pene tale piculũ ptulerit:ut ab illo potius potuiſſet cõpræhẽdi.Porro dauid nõ placuit ut i ciuitate geth:habitaret:ſed regẽ rogauit q̃ eũ clemẽter excepat:ut ei locũ aliquẽ in ꝓuicia donaret ubi cũ ſuis degere potuiſſet:pudori eſſe dicẽs:ut ſi i ciuitate maneret:ſe ei oneroſum exiſtẽ.Cui dedit rex quendã uicũ ſiceleh nũcupatũ:quẽ uicũ ita dilexit:ut cũ regnaſſet dauid:eũ ipſe & eius pueri:q̃ſi primã poſſeſſionẽ honorarẽt.Sed de his i alio loco dicemus. Tẽpus itaq; qd cõmoratus

eſt dauid ī ſicelech paleſtiorꝫ fuit mēſiū q̄tuor:& uigīti dierꝫ. Vnde latēter īſurgēs cōtra paleſtinos in uicina regiōe cōſtitutos ſerritas & amalechitas: eorꝫ ꝓuinciā deuaſtabat:multāq; p̄dā iumētorꝫ & camelorꝫ ſumēs: reuertebat ad ꝓpria:& ab hominibus abſtinebat:metuētes ne eū diuulgarent ad regem:partem tamen ei prædæ domum mittebat. Cum uero requireret rex quos uaſtaſſet:prædamq; tuliſſet:dicendo eos qui ad auſtrum iudeos conuerſabantur: & ī campeſtribus habitabant ſe eſſe depopulatum ſatiſſecit regi:ſperabat enim q; dauid odio haberet propriā gentem:& ſeruus eius foret donec apud eum conſiſteret.

Capitulum.XIIII.

Odem tempore paleſtinis circa iſraelitas pugnare uolentibus:& mittentibus ad omnes āmicos ut eis adeſſent ī bello in ſela:ubi congregati erant exituri ſuper hæbreos: anchus ſeu achus rex geth:dauid rogauit:ut cum ſuis armatis ei ſolatium contra hæbreos præberet. Illo uero gratiſſime promittente & dicente inueniſſe ſe tempus: in quo ei beneficiis reſponderet:& ſuſceptionis munus exolueret:promiſit rex cuſtodem ſui corporis poſt uictoriam & belli certamen eūm ſe eſſe facturū honoris & fidei promiſſione uolens uoluntatem eius augere. Saul itaque rex hæbreorum omnes diuinos & uentriloquos: & omnem huiuſmodi artem de ſua expulerat regione abſque prophetis. Audiens autem paleſtinos iam eſſe præſentes:& iuxta ſuam ciuitatem in campo poſitam:caſtra fixiſſe ad eos cum omni exercitu ſuo proſectus eſt. Cunque ueniſſet ante montem quendam gelboe:& uidiſſet e diuerſo hoſtium multitudinem:timore fortuito conturbatus eſt:dum eſſet eorum exercitus potior:& multo melior deumque conſuluit per prophetas:ut ei de prælio & eius fine prædiceret. Deo autem non reſpondente Saul magis expauit:& animo corruit:malum ſibi aperte imminere proſpiciens: cum utique deum arbitraretur præſentem ſibi non eſſe:iuſſitque ſibi quæri mulierem uentriloquam habentem ſpiritum:& uocantem animas defunctorum:ut ualeret agnoſcere:ſi in rebus īminentibus prævaleret. Genus enim uentriloquorum euocando mortuorum animas:per eas ſolet poſcentibus futura prædicere. Cunque fuiſſet a quodam famulo ei nunciatum: eſſe huiuſmodi mulierem in ciuitate endor:latenter omnem exercitum relinquens:exutus ueſte regali:ſumens duos famulos:quos nouerat fideliſſimos:uenit in endor ad mulierem:rogauitque eam ut diuinaret:& animam ſuſcitaret:citius ipſe dixiſſet. Muliere uero repugnante atque dicente nō ſe poſſe regem ſpernere:qui genus hoc diuinantium expuliſſet:ſed nec illum bene facere:qui dū nihil per eam fuiſſet leſus: ei pararet inſidias: ut prohibita facientem pene contraderet iurauit: ne cuiquam eius diuinationem proderet:nec periculum fore. Cunque iureiurando ſatiſſeciſſet non eam debere metuere:ſi ei animam Samuel euocaret:illa neſciens quis eſſet ſamuel:eam ex īferno euocabat. Cunq; apparuiſſet uidens mulier uirum ſanctum deo decibilem:cōturbata eſt: & tunc eius faciem obſtupeſcens:nonne tu es inquit rex ſaul. Hoc enim ei Samuel indicauerat. Quo confitente:& perturbationem eius quærente:ait uidiſſe ſe uirum ſimilem forma deo:eoq; iubente imaginem eius:formam & ſtatum eius quem uiderat explanare:ſignificauit ſe ſenē iam glorioſum:& ſacerdotali pallio uidiſſe circūamictum. Ex quibus cognouit rex hunc Samuel eē: & procidens in terram ſalutauit & adorauit. Anima uero Samuel inquirente cur eam cōmouiſſet:ſaul ingemiſcebat neceſſitatē incumbere:& hoſtes ſibi grauiter īminere:& eſſe in heſitatione rerum præſentium conſtitutum a deo utiq; derelictum:& neq; reſponſum promereri:neq; per prophetas:neq; p ſomnia:& ꝓpterea inqt ad te qui mihi ſemp pius extitiſti cōfugi. Samuel autē uidens eum fini uitæ iam proximum:ait. Superflue a me aliquid uis cognoſcere:cum a deo ſis derelictus. Sed regnum quidem tuum ad dauid tranſferetur:quod in hoc bello ſcias eſſe uenturū: te uero tuūq; principatum cum uita eſſe finiendum:quō inobediens fueris deo in amalechitas bello:& eius nequaquā mandata ſeruaueris:ſicut uiuens tibimet prophetaui. Igitur ſcito te ſubdendum:& populum īimicis:& te cum filiis tuis die craſtina in bello cadentes:mecum eſſe māſuros. Hæc audiens Saul triſtitia faciente loquendi amiſit officium:& proſtratus eſt in terra propter doloré qui ei fuerat īdicatus potius:quā pp abſtinentiā. Quia enī præcedēti die aut nocte cibum non ſuſceperat:facile non ualebat exurgere:uix tamē recipientē ſpiritū coegit mulier ut guſtaret: hoc munus petēs ſibimet repēſari ꝓ diuinatione:quā ſui periculo ei ꝓparabat:cū ei ꝓpter timorem ipſius non licuiſſet. Quæ licet ignoraſſet qui fuerit tamen ei prævaluit ut concederet pro quibus rogauit appoſitum cibum ſumere:quatenus recepta uirtute:ad caſtra propria remearet. Cunque ille refutaret: & nimis aduerſaretur in anguſtia conſtitutus compulit & perſuaſit ei: & habens unum uitulum manſuetum a ſe domi nutritum: in quo ſolo requieſcebat occiſo & carnibus præparatis ei: ut comederet: eiuſque ſeruis appoſuit. Quo facto Saul

noctanter ad ſua caſtra reuerſus eſt. Iuſtum eſt autem laudare mulieris largitatem: quia licet eius ars a rege fuiſſet exerceri prohibita: tamen dum ueniſſent in domum eius quos nunquam uiderat prius non habuit mali memoriam uituperando eum qui eius prohibuerat diſciplinam: nec auerſata eſt peregrinum: & cuius conſuetudinem nequaquam habuerat: ſed condoluit: & conſolata eſt:dum eum cognouiſſet regē: & circa quē potuerat animo ingrata conſiſtere: eū potius ut comederet iuitabat:& q̄ ei ſolumodo ī pauptate fuerat:hoc libēter largiterq; cōferebat: nō aliquā retributionē eius expectans:nō munus aliquod aucupans:quippe quē ꝓxime moriturum agnouerat:cū plerunq; natura ſit hominū:boni aliquid aut repēſaturis beneficiū exhibere: aut a quibus aliq̄d ſe credunt accipere:his mutuare.Bonū eſt ergo illā imitari mulierem:& bene facere cunctis egentibus:& nihil arbitrari melius eſſe:nec amplius aliquid generi hūano cōpetere potius quā hoc ut deū propiciū:& boni largitorē ſemper habeamus.Igitur de iſta muliere dixiſſe ſufficiat.Sermonē uero nunc faciamus ciuitatibus & populis & gentibus ꝓfuturū:& bonis oibus congruū:ex quo prouocētur uniuerſi ſectari uirtutē: & eternæ decus appetere gloriæ:ſed & qui ſapientibus & regibus gentiū:& principibus populoꝝ multū deſideriū:& ſtudium rerum bonaꝝ adiiciat:& pro ſalute patriæ ad pericula mortis libenter adducat:& cuncta quæ uidētur grauia doceat eſſe contēnenda;Habeo rei huius auctorē ſaul hæbreoꝝ regē.Hic enī licet futura iam noſſet:& mortē ſibi iminere ꝓpheta prædicēte cognoſceret:nō fugit:nec amore uitæ ſuū exercitum ꝓdidit inimicis:nec regie cōtumeliā intulit dignitati:ſed potius cum omni ſua domo ſe metipſum tradēs ſimul & filiis:optimū iudicauit cū eis magis cadere ꝓ ſubiectis pugnādo: & filios una perire:licet boni & fuiſſent:quā eos in icerto relinquere:quaſi regni ſucceſſionem & generis habituros.Is ergo & iuſtus:& caſtus:& fortiſſimus ſolus mihi eſſe uidetur: & ſiquis fuit talis:aut fuerit cunctoꝝ teſtimonio uirtutis adoptiōe digniſſimus. Nam eos qui ſub ſpe uictoriæ proficiſcunt ad beliū:& incolumes ſe redire cōfidunt:quāuis geſſerint clarū nō uidentur benefacere qui eos fortes uoluerint appellare:quod de talibus in hiſtoriis:& aliis cōſcriptionibus inuenitur:quāuis & illi ſint approbandi magnanimes autē & grandia præſumentes:& regi terribiliū cōtēptores:ſoli dicendi ſunt omnes qui ſaul imitantur.Illi nanq; q neſcientes qđ in bello futurum eſt nequaquā animo deficiunt:ſed in incertū ſemetipſos emittunt:licet aliquid grande faciant:non tamen ualde mirandi ſunt. Cum uero utile nihil uenturum animo cogitatur: ſed iam mors futura præſcitur:& ſolummodo hoc paſſuri dimicant aliqui: & neq; terrentur:neque pro mortis periculo obſtupeſcūt huiuſmodi uiros perfectæ fortitudinis eſſe decerno.Hoc igitur fecit Saul oſtendens q̄ cunctos deſiderantes gloriæ palmam habere: poſt mortem talia conuenit adimplere:& maxime reges quos propter cumulum principatus non ſolum malos non licet eſſe circa ſubiectos:ſed neque mediocriter eſſe bonos.Plurima quidem de Saul magnanimitate potui dicere:maximam mihi hoc argumento præbente materiam: ſed ne diu eius laudibus uidear inherere: denuo ad ea reuertor:unde egreſſus eſſe agnoſcor. Paleſtinis igitur caſtra ſicut prædiximus metantibus & per ſingulas generationes & tribus & ſatrapas exercitum diſponentibus: ibat cum ſuo exercitu rex achis: & poſt eum dauid cum ſexcentis armatis ſequebatur. Et cum duces paleſtinorum uiderent inter eos hæbreos;qui cum dauid in auxilium regis uenerant: percontabantur a rege:qui nam eſſent.Qui dixit dauid eſſe qui fugerat Saul dominum ſuum: quē ad ſe uenientem ipſe ſuſceperat:& nunc uelle ſibi eū beneficia rependere:& ſaul interficere:propterea ī ſolatio ipſius aduenīſſe.Quo dicto culpatus eſt a ducibus paleſtinorum:eo q̄ uirum inimicū ad ſolatium adduxerit: eumque redire ſuadebant: ne forte latenter mali aliquid circa eos efficeret: habēdo tempus & cauſam:per quam ſuum dominum placare poſſet:ſed ſi uellet ei prōſpicere:remitteret eum cum ſuis ad locum quem dederat illi prius. Adiiciebant autem.Nonne hæc eſt dauid:de quo cantabant uirgines hæbreorum:quia multa milia peremiſſet. Et cum audiſſet rex geth utiliter dicta cognoſcens uocauit dauid:& ait. Ego quidem cum ſim teſtis ſtudii tui circa me atque deuotionis:propterea te ad ſolatium meum adduxi: principibus autem non places.Sed facto die perge ad locum quem dedi tibi:& ibi meam cuſtodi prouinciam:ne quis hoſtium ad eam accedat:es enim animo meo pars magna ſolatii. Dauid itaque iubente rege geth: uenit ſicelech. Eo tempore quo fuerat egreſſus ad ſolatium paleſtinorum gens amalechitaꝝ ingrediens: ſicelech fortiſſime cœperat eam: qua incenſa: multaque præda ex ea & aliis paleſtinorum regionibus ſumpta diſceſſerat. Inueniens ergo dauid uaſtatam omnem prouinciam: & omnia fuiſſe direpta:& duas uxores ſuas:& eos qui cum eis erant una cum filiis in captiuitatem ductas:continuo ueſtem ſcindens:flens & gemens cum ſociis & amicis:ad hoc uſque peruenit:ut etiam dolentibus captiuitatem uxorum ac filiorum lachrymæ nimiæ eorum fletu deficerent.Sed & ipſe periculum paſſus eſt:ita ut a ſociis dolētibus captiuitatē uxorū ac filioꝝ pœnæ

lapidaretur: ipſum enim ſolum rei principem:ipſum unuſq; ſcq; malorum dicebat auctorē. Igitur ſternebatur:& mentem ſuam ad deum conuertens:rogauit abiathar pontificē:ut indutus ueſte ſacerdotali conſuleret deum & prophetaret:ſi perſequens amalechitas: compræhenderet eos:& liberaret uxores ac filios:& ulciſceret in hoſtibus.Sacerdote uero iubente ut eos perſequeretur conſurgens armatos ſecutus eſt hoſtes. Cunq; uenisſet ad torrentē boſor ſuenit uirum errantē egyptium genere ethiopē:& fame defectum qui tribus diebus ī deſerto ſine cibo pmanēs primū cibo potuq; eū cōfortans: & refici faciens īquirebat:cuius eſſet aut unde. Tunc ille quidē ſe genere ſignificat egyptiū:& pp infirmitatē a ſuo domino derelictū:eo q; nō ualeret ſequi:piter etiā eſſe īdicauit ſe ex eis qui īcendiſſent:& diripuiſſent iudeā ſimul & ſicelech. Hunc ergo dauid habens ducē ſuper amalechitas:appræhēdit eos in terra iacētes:& alios quidē prandentes:alios iam ebrios & uino ſolutos:& de re acta:& de captiuitate uxoꝝ ac filiorꝝ gaudētibus & fruentibus:de oſcq; ſuos laudātibus repēte irruit ſup eos:& leticia qua gaudebāt fruſtrauit.Nudi enī & nihil huiuſmodi ſuſpicātes ſed ad potū & ad epulū cōuerſi:oēs remiſſiores erāt.Et alii quidē eoꝝ menſis adhuc appoſitis:appræhēſi ſup eas extincti ſunt:& ſanguis eoꝝ cibo pmixtus eſt alios uero inuicem ſe ad pocula īuitantes occidit:multos etiā in ſoporē cōuerſos extinxit:quicūq; uero occurrere & armis ſuolui:& ex aduerſo cōſiſtere potuerūt:hi etiā facilius quā illi qui iacebāt nudi pempti ſunt.Quos ab hora prima interficiētes uſq; ad ueſperam pmanſerant ita ut amalechitaꝝ non remanerent amplius quā q̄dringēti:qui tamē in camelis curracibus aſcendētes uix euadere potuerunt.Eripuit ergo dauid alia oīa quæ tulerūt hoſtes:ſed etiā uxores ſuas & ſociorꝝ. Cunq; reuertentes uenisſent ad locū ubi ducētos qui eos nō potuerūt ſequi reliquerāt ad caſtra cuſtodienda: & illi quidē q̄dringēti partē prædę eos accipe nō conſebant:qui ſecū nō fuerant:cū utiq; deberet ſufficere:ſi uxores cū filiis:aliaq; ſuppellectile mererent ſuſcipe:ſeq; meliores & digniores:quippe qui laborē ſuſtinuiſſent hoſtelq; pemiſſent p̄da direpta.Dauid aūt malignā hanc & iniuſtā dixit eſſe ſnīam cū eēnt digni deo præbēte:ut & ulciſcerent in hoſtibus:& oēm prædā cū his qui una ad perſequendū egreſſi fuerāt:ex equo diuideret:quādo ad diuerſorii cuſtodiā remāſiſſent: & ex illo lex iſta pmanſit:ut tantū accipiant qui cuſtodiūt caſtra:quantū illi qui pugnāt. Veniens aūt dauid in ſicelech:oībus in iudea amicis:& neceſſariis partē prædæ dixerit.Et uaſtatio quidē ſicelech:& amalechitaꝝ hmōi fuit īteritus.Paleſtinis igitur dimicātibus:& pugna graui cōmiſſa paleſtini quidē ulciſcunt:& multos ſuoꝝ hoſtiū pemerant.Saul aūt rex iſraelitaꝝ:& eius filii fortiter decertātes:& utentes omni fiducia tanq; gloria eoꝝ ī bona morte:& in hoſtiū dimicatiōe cōſiſteret:nihilq; hoc p̄cioſius eſſe iudicātes:oium inimicoꝝ cohortē cōtra ſe conuertentes undiq; circūdati:piter ſunt extincti: multos tamē paleſtinoꝝ forti dimicatione pemerunt. Erant uero ſaul & ionathas:& amminadab.& melchis.His ergo cadētibus hæbreoꝝ populus cōuerſus eſt in fugam:& turpitudo & confuſio facta eſt ex interitu Saūl:& de grauiſſimis hoſtibus undiq; ſuper eos ingruētibus.Saul aūt hoc mō pemptus eſt.Dum eēt hoſtiū multitudīe conſtipatus:paleſtinis crebro ſup eum iacula dirigētibus:oībus pœne p̄ſtratis:paucis exinde fugiētibus:ipſe clariſſime decertatus eſt:qui uulnera in ſe multa gerens: ita ut nequaquam iam poſſet tolerare:nec ferre plagas:ſemetipſum quidem perimere erat inualidus:iuſſit aūtē armigero: ut eum gladio educto perimeret:ut nequaquā uiuum eum cōpræhenderent hoſtes.Armigero nō præſumēti dominū ſuum occidere:ipſum gladiū ſuū educens:& in terra configens irruit in mucronem: & cū nequiret ſibi uim ultimæ mortis inferre:nec ferrum eius membra tranſiret;cōuerſus & uidēs quendā iuuenem requiſiuit quis eſſet. Quem cū cognouiſſet amalechitā:rogauit ut educto gladio cum morte qua uellet occideret. Quod cum feciſſet ſublato auro ex eius brachiis:& corona regali fugit.Videns aūt armiger eius Saul extictum:occidit & ſemetipſum:nulluſq; de cuſtodibus corporis eſt relictus:ſed omnes ceciderūt in monte qui dicīt gelboe.Audientes autē hæbrei qui habitabāt i cōuallē trans iordanē:& qui in cāpeſtribus ciuitates habebant:q; Saul cecidiſſet & eius filii:& omnis cum eo periſſet exercitus:relinquētes proprias ciuitates:ad loca occultiſſima fugierunt. Paleſtini inuenientes urbes derelictas atq; deſertas habitauerunt in eis. Cunq; uenisſent hoſtes exuere:inuenerūt corpus Saul & filioꝝ eius.Quos expoliantes eoꝝ capita truncauerunt: & ī oēm prouiciā ꝓuulgauerūt hoſtes ſuos cecidiſſe.Quoꝝ arma qdē cōſecreta ſunt in aſtaroth tēplo:corpora uero ſuſpenderūt ſuper muꝝ ciuitatis bethſan:quæ nūc ſcytopolis appellat. Cū ergo audiſſent habitatores ciuitatis iabes galaad die tertio q; trucaſſent Saul mortuū & eius filios paleſtī; crudele iudicātes eū ſepultū deſpicere:egreſſi uiri fortiſſimi:& ꝑfūptiōe ꝓcipui:cum ipſa ciuitas & corpibus:& aīalibus uiros habuerit ualde robuſtos;tota nocte iter agētes:uenerūt ad ciuitatem bethſan:& accedentes ad muros hoſtium:& deponētes corpus Saul & filiorū eius: detulerunt in iabes hoſtibus;ꝑpter fortitudinē eoꝝ nequaq; ꝓhibere ualētibus aut ꝑſumētibus

Viri aũt iabes cũ omni populo flentes ſepelierunt corpora eoꝝ in optimo loco ꝓuinciæ:quẽ ſegetem appellãt:& ieiunũ ſeptẽ dieꝝ cũ mulieribus & infantibus ſup eos celebrauerũt tondẽtes pectora ac lugẽtes regẽ & filios eius:& exercitũ domini:nec cibũ deliderãtes guſtare uel potum. Hunc itaq; finẽ Saul ꝓphetante ſamuel habuit:quia obediẽs deo nõ fuit ꝓp mandata quæ cõtra amalechitas acceperat:& q̃ abimelech ſacerdotis generationẽ:& ipſum abimelech: & ſacerdotũ una peremit urbẽ.Regnauit ergo ſaul ſamuel quidem uiuente annis decẽ & octo: moriente aũt ſamuel alios duos qui huiuſmodi habita conuerſatione defunctus eſt.

Hec ſunt capitula i libro ſeptio Ioſephi hiſtoriæ antiqtatis iudaicæ. Cap.i.

Quomodo dauid quidem ſuper unam tribum i ebron ciuitate regnauit: & ſuper aliam multitudinem filius ſaul. Cap.ii.

Quia eo interfecto dolo amicorum omne regnum dauid accepit. Cap.iii.

Quomodo obſidens hieroſolymam dauid:& capiens ciuitatem:expulit quidem ex ea chananeos:& iudeos in ea conſtituit:& de amicitia facta inter ipſum:& irã tyri regẽ Cap.iiii.

Quod ſecundo pugnantes cõtra ſe paleſtinos i hieroſolymis uicit:& de arca dei decariathiarim in hieroſolymam deducta. Cap.v.

Pugna quam habuit dauid contra paleſtinos & moabitas: & adrazarum regem: & damaſcenos: ãtq; uictoria:& de amicitia facta inter ipſum & thou regem. Cap.vi.

Quomõ contra amonitas:& meſopotamenos pugnauerit ac ꝓualuerit. Cap.vii.

Quõniam dauid cõcubuit cum bethſameæ uxore uriæ:& ipſum uriã fecit occidi gladio filioꝝ amon:& de uerbo nathã ad eum miſſi ꝓ peccato quod cõmiſerat. Cap.viii.

Quoniam ammon filius dauid mixtus eſt ſorori ſuæ thamar:pro qua re abſolon frater eius interfecit eum:& de fuga abſolon:& reuocatiõe ipſius ad patrem. Cap.viiii.

Quomodo dauid domeſticis contra eum ſeditionẽ facientibus a filio ſit expulſus:uero dũ pugnaret cõtra ſuũ patrem abſolon cum exercitu ſuo deperiit. Cap.x.

Quõ poſt mortẽ abſolon dauid reuerſus eſt ad regnũ:& ad ſedẽ regni hieroſolymam:& de ſeditione quam mouit contra eum ſeba filius bochri. Cap.xi.

De expiatione ſceleris:quod cõmiſit Saul in gabaonitas:cuius cauſa facta eſt fames in ꝓuincia:& de prælus aduerſus ꝓ alectios ſcelicter geſtis:ſeu de fortibus dauid. Cap.xii.

Quõ rex dauid iuſſit dinumerare populum contra mandatum domini:& de plaga:quæ ſecuta ẽ tranſgreſſionem. Cap.xiii.

Rex dauid ſcelicter uiuẽs i regno ſalomõi filio mandauit de edificatione tẽpli & quãtã materiã ei auri & argenti lapidũq; ꝑcioſoꝝ ꝓparauerit ad templi edificium. Cap.xiiii.

Quõ rex dauid ſenex factus & frigidus:ꝑ adoleſcẽtulã uirginẽ noie abiſag calefactus ẽ & de ãdonia filio dauid qui uſurpauit ſibi ꝓperium:& quoniã ſalomon unctus eſt in regem iubente dauid patre eius:cui rurſus mandauit edificationem templi:dans ei deſcriptionem & conſtitutionẽ edificii. Cap.xv.

Rex dauid ſciẽs ſe morituꝝ:& uocãs filiũ ſuũ ſalomonẽ:plenius inſtruxit eũ de obſeruatiõe mãdatorũ dei:& de his quos nouerat pœna dignos:poſt hoc mortuus eſt & ſepultus a filio ſuo ſalomone:& multæ diuitiæ cum eo ſunt reconditæ.Continet hic liber tempora annorum.xl.

Incipit liber ſeptimus.

Rædictũ itaq; ꝓliũ geſtũ ẽ die qua dauid uictis amalechitis reuerſus ẽ in ſicelech. Et cum iam ibi duos habitaret dies:tertia die uenit quidã liberatus a pugna:quæ contra paleſtinos fuerat geſta:& qui Saul interemerat ſciſſa ueſte:& aſperſo capite cinere. Qui dum adoraſſet dauid interrogatus:undẽ tali modo uenerit:ait: ab iſraelitarũ pugna:quibus infelicem terminũ ꝓueniſſe dicebat:& multa quidem hæbreoꝝ milia fuiſſe necata & regẽ pariter eoꝝ ſaul cũ filiis interemptum: ſignificabatq; uidiſſe ſe & hæbreoꝝ fugã:& fugiẽti quoq; regi fuiſſe ꝓſentem: quẽ etiã ne cõpræhẽderet ab hoſtibus ipſe ſe rogatus ab eo iugulaſſe fatebat:qa dũ gladio ſuo ſcubuiſſet propter uulneꝝ magnitudinẽ nõ ualebat ſeipſum occidere. Cum hæc dixiſſet ſigna mortis eius oſtẽdit:auꝝ brachioꝝ regis & coronã:q cũ expoliaſſet:mortuũ ſauſti deſuerat. Dauid itaq; cũ iam non diſcederet:ſed apta ſigna mortis eius inſpiceret:ueſtem quidem repente diſrupit: deflens autem & lugens cũ ſuis totã diẽ in fletu & lamentatione

protraxit:cui maior triſtitia nata eſt ꝑ morte ionathæ:qui fideliſſimus amicus fuerat:& ei cauſa ſalutis extiterat. Tantã enim ſui uirtutẽ dauid circa deuotionẽ ſaul oſtendit: ut nõ ſolum finem eius luctuoſe ſatis habuerit: licet ſepius ꝑ eũ mortis pericula paſſus ſit:ſed etiã punierit eius interfectorem. Nam eũ dixiſſet ei:quia ipſe ſui accuſator erat qui regẽ occiderat:& eũ cognouiſſet:qa de genere amalechitaꝝ eſſet:repẽte eũ præcepit iterimi. Conſcripſit aũt epitaphiũ ſicut fieri aſſolet in ſepulchris qđ lamẽtationes cõtineret:& laudes ſaul & ionathæ:quod etiã uſq; ad meũ permanſit tẽpus. Cũ uero hoc mõ regi exhibuiſſet:planctũ eius finito luctu ꝑ ꝓphetã cõſuluit deũ quã ei ciuitatẽ daret ad habitandũ de tribu iuda. Cunq; dixiſſet datuꝝ ſe ei ebron: derelicta ſicelech uenit ad eã deductis duabus uxoribus ſuis: & qui erãt cũ eo cunctis armatis. Ad quẽ conueniens omnis populus illius tribus eũ conſtituẽre regẽ. Qui cũ audiſſet ꝙ ſaul & eius filios ſepeliſſent uiri iabes habitatores galaditis:miſit ad eos:laudans & approbãs eoꝝ opus: & uirtutem: & agens gratias pro ſtudio:qđ circa defunctos habuerant: pariterq; dicens ꝙ tribus iuda eũ cõſtituiſſent regẽ. Abner itaq; princeps militiæ ſaul:filius ãt ner:uir efficax:& optimus ualde natura: cũ uidiſſet cecidiſſe regẽ:& ionathan:& duos alios filios eius:ueniens ad caſtra filiũ ſaul qui relictus fuerat nomie hiſboſeth abripiens regẽ ſuper eos qui trans iordanẽ erãt:& totius populi pariter ordinauit:præter tribũ.ſiuda:ſtatuitq; regnũ eius in terra:quæ ſecundũ patriã quidẽ linguã uocatur manaim:ſecundũ græcos dicit caſtra. Abner ergo exinde ꝓmouit electũ exercitũ nimis ut cõgrederetur cũ tribu iuda:iraſcebatur enĩ aduerſus eos a quibus rex dauid fũerat ordinatus. Huic aũt occurrit miſſus a dauid ioab filius ſariuæ ſororis eius de patre ſar natus:hic enĩ erat cõtra abner cõſtitutus militiæ princeps. Cum quo etiã fuerãt & ſui fratres abyſai: & azahel: & oẽs armati dauid. Itaq; ueniens ad quendã fontem in ciuitate gabaa acie conſtituit ad pugnãdũ. Dicente uero abner ad eum uelle ſe probare:quis eoꝝ robuſtiorẽ haberet exercitum:cõuenit inter utroſq; ut duodecim uiros pugnaturos mitterent:& procedentes inter medias acies:qui ex utraque parte ducum fuerant ad certamẽ electi:eductiſq; gladiis uiri dauid:& tenentes capita hoſtiũ eorum lumbos & latera ſuis gladiis perforarunt: donec omnes quaſi ex uno conſtituto perimerent. His autẽ cadentibus etiam reliquus direptus eſt exercitus:& dimicatione fortiſſima procedente:abner populus uictus eſt:fugiẽteſq; ioab ſequi nõ ceſſabat:præcipiẽs armatis ut poſt eorum ueſtigia feſtinarent:& nequaq; occidẽdo deficerent. Cuius etiã fratres decertati ſunt ꝓniſſime:inter quos clarior præcipue fuit iunior aſahel:qui tantam gloriam habuit ĩ pedũ uelocitate: ut nõ ſolũ hoſtes:ſed ẽt equos ad currẽdi certamia ſuparet. Is igit ſequebat pricipẽ abner: rectogreſſu in neutrã partẽ declinãs. Cũq; reſpexiſſet abner:& cõſideraſſet impetũ ſe ſequẽtis: & dixiſſet ut uniuſ militis arma ſumẽs ab eius ſecutione qeſceret:& rurſus ille nequaquã a ſuo conamine pœnitus abſtineret: monẽte illo denuo ut recederet:nec coactus eũ ꝓcuteret:& ãte eius fratres ulterius fiduciam non haberet:uerba eius illo deſpiciẽte:fugiẽs poſt tergũ lanceã coactus emiſit:eũq; repẽte mortali uulnerẽ penetrauit. Hi uero qui cũ eo ſequebant abner:cũ ueniſſent ad locũ ubi iacebat aſahel mortuus cicũſtantes neq̃quã ſecuti ſunt hoſtes. Ioab aũt & frater eius abyſai ꝓtãſeũtes uiderũt cadauer illius:& maiorẽ ire fomitẽ cõtra abner hẽntes:ꝑ morte fratris magna uſi uelocitate uſq; ad locũ quẽdam noĩe gabaon ſecuti ſunt abner. Et cũ ſol occũberet: aſcendẽs in quendã collẽ cũ tribu beniamin:expectabat hoſtes ſimul & abner. Qui dũ clamaret & diceret ad ioab:nõ eũ oporter uiros cõtribulos tãto certamie prælii exacuere:ſed etiã fratrem euis aſahel deliquiſſe:ꝙ dum eũ moneret ut a ſecutione ceſſaret nec acquieſceret:ꝓpterea percuſſus occubuiſſet:ſapiẽter faciens ioab:& hæc uerba ſatiſſationẽ eẽ decernẽs:miſſa tuba reuocauit exercitũ: & ab uehemẽti ſecutiõe retinuit. Et ioab quidẽ in illo loco moratus eſt:abner aũt tota nocte iter faciẽs: & tranſiẽs fluuiũ iordanẽ uenit ad caſtra ad ſaul filiũ hiſboſeth. Altera uerõ die dinumerans ioab corpora defunctoꝝ:ſepeliuit uniuerſos. Ceciderũt aũt de exercitu quidẽ abner milites quaſi trecẽti & ſexagiñta:de dauid uero decẽ & nouẽ:& azahel. Cuius corpus reportantes ioab: & abyſai in bethleẽ:& in monumento paterno ſepeliẽtes: ad dauid regreſſi ſunt in ebron. Cœpit igitur ex illo tempore bellum inteſtinũ inter hæbreos fieri:& multo tẽpore permanſit: proficientibus ſemper eis qui cum dauid erant:& amplius ad bella creſcentibus: filii uero ſaul exercitus pene quotidie defluxit. Quo tempore nati ſunt dauid filii numero ſex: ex totidem mulieribus. Quorum ſenior quidem qui de achinoe matre progenitus: appellatus eſt ammon: ſecundus autem de uxore abigail nomine eliab:tertius abſolon qui natus eſt de maacha filia tholmai regis geſſur:quartum uero habuit de muliere agit:quem uocauit adoniam:quintum habuit de ſaphatia filium habital: ſextum ietram de egla natum denominauit. Cunque inteſtina bella conſiſterent:& ſepius ad opera belli contra ſe ueniſſent utriuſque regis exercitus:abner princeps militiæ filii ſaul:cũ eſſet ſapiens: & ualde populũ uideretur habere de-

uotum egit ut oēs cū hiſboſeth eēnt:qui etiā cū eo magna deuotiōe cōſtricti multo tēpore permanſerūt.Poſt hæc aūt abner i quodā crimie cōpræhēſus:cuius hæc cauſa fuit:q; cū ſaul cōcubina concūberet:noīe reſpha filia haia culpatus ē a rege.Vnde dolēs & grauiter idignatus:q; nō iuſtam retributionē mereret ab eo pro quo tanta iſtantia laborās iterminatus eſt regnū ſe traſlaturū ad dauid:& oſtenſurū:q; non ſua fortitudie ſapiētiaq; regnaret hiſboſeth ſup eos qui erāt ultra iordanē:ſed illius potius operibus atq; fide.Tunc mittēs i ebron petiit ut a dauid fidei iuſiurandum accipet: & eū ſotiū & amicū haberet:pmittens ſe ſuaſurū populo:ut a ſaul filio recederet:& ipſum regē totius ꝓuinciæ cōſtitueret.Dauid aūt quæ poſcebāt impleuit. Letatus enī i his quæ abner apud eū egiſſet primū initiū fœderis hoc petiit ut ei ſuā uxorē reduceret:quā magnis bellorū piculis cōperaſſet:quippe ꝓ qua ſexcēta capita paleſtinorū ſaul obtulerat regi.Et uxorē quidē eius michol ſublatā falthi:cui tūc erat copulata remiſit abner ad dauid.In qua re etiā hiſboſeth cooperator acceſſit:ſcripſerat enī & illi dauid:ut uxorē iuſte reciperet ſuā.Conuocatis itaq; ſenioribus plebis & tribunis & millenariis uerba hæc abner retulit ad eos dicens. Sepius quidē paratos ut ab hiſboſeth recederetis:& pringeretis ad dauid:ab hac uos ego uoluntate retinui:nunc aūt ſi uultis hæc iplerē:permitto:ſciens q; deus per ſamuelē prophetā dauid promiſit hæbreorū oīum regnū:& ꝑdixit q; paleſtinos ille uaſtaret:& ſubiectos efficeret. Hæc audientes ſeniores & principes:q; & abner priceps militiæ uolūtatē cū ſua quā & primitus habuerāt circa regē effectus haberet:unanimes cōſenſerūt:ut dauid ſe regno traderēt.Cunq; ad talia cōſpiraſſent:cōuocauit abner trbū beniamī:oēs enī ex ea cuſtodes corporis erāt hiſboſeth:q bus etiā iſta locutus ē.Cūq; nullū uideret ſibi reſiſtere:ſed magis ad oīa quæ uellet ipſos paratos haberet:ſumēs ex eis.xx.uenit ad dauid ut ꝓmiſſam iuriſiurandi religionē firmaret:fideliora enī erūt q ꝑ noſipſos gerimus quā quæ p alios ꝓ nobis aguntur.ut hæc uerba quæ cū eo haberet:pricipibus diceret ut ad omnē tribū quæ ipſe p ſe gereret indicaret:quē dum ſplēdide ſuſcepiſſet: & per multos diēs opūlētis & præcioſus cōuiuiis refeciſſet:petiit ut dimiſſus ab eo deduceret ad eū populū quo præſente atq; uidente:ei traderet principatū.Cunq; dauid dimiſiſſet abner:adhuc eo ad ebron nō ꝓcul abeūte uenit ioab q erat ꝓ eo militiæ princeps:& agnoſcēs qa ueniſſet ad regē abner & āte paululum dimiſſus eēt fœderibus celebratis ꝓ regno dauid:metuēs ne illū quidē i honore primi ordinis cōſtitueret:aut hēret regni pricipē:& cū i rebus aliis eēt aſtutus:& ꝓuidus ille certis ꝓficeret tēporibus:ipſe uero decreſceret:& militiæ amitteret pricipatū:uiā peſſimā & maligniſſimā cogitauit:& primū quidē tētauit: ut ei detraheret apud regē monēs ut ſe cuſtodiret & ꝓmiſſiōes nō reſpiceret abner:hæc facere dicēs illū:ut ſaul filio cōfirmaret ſperiū:& qa ꝓ fallaciis atq; dolo uēiſſet ad eū & uellet ſpē & diſpenſationē regni eius agnoſcere & ſic ad ꝓpria remeare. Cū uero his uerbis nō potuiſſet pſuadere regi:nec eū uideret exacui deteriorē ruinā rurſus aggreſſus ē.Et cū deliberaſſet:ut abner iterimeret:miſit qui ſequerēt eū:& cōpræhēſum ex dauid noīs præceptiōe reuocarent:tanq; eēt aliqua ei detecturus:quæ ipſo ꝑſente uidebat oblitus.Abner aūt dum hæc audiſſet a nūciis: apprehenderant enī eū in quodā loco noīe ſyra:qui aberat ab ebron ſtadiis q̄ſi uiginti: nihil metuēs futuroꝝ regreſſus ē.Cui occurrēs ioab ante portā & ſuſcipiēs eū q̄ſi maxime deuotus piter & amicus:ſepe enī fingunt uere ſe eē bonos:& malignæ ſuſpitionis extraneos:qui aliqd iniquū tentare ꝑſumūt:ſegregauit qdē eū ab aliis hoibus;tāquā in ſecreto ei locuturus:& in locū portæ deſertioꝝ ducū:cū eēt ipſe ſolus & abyſai frater eius:euaginato gladio eius latus effodit. Et abner quidē hoc mō ioab dolo pemptus ē ꝓ morte quidē ſicut ipſe dicebat fratris aſahel:quē pſequentē ſe interemerat abner i pugna facta in gabaon: ſed ut tūc ueritas habuit:pro metu ſui pricipatus & honoris quē habere putauerat eū apud regē.Ex his itaq; debet cōſiderare quilibet: qnta & q̄lia ꝑſumūt hoies ꝓp auaritiæ zelū:& pricipatus affectū:cū nulli hæc cedere uolunt. Nā cupiſcentes hæc adipiſci p multa mala ad ea ꝓueniūt.Quæ rurſus metuentes amittere:multo deterioribus actionibus:ut ea retineāt ꝑplicātur: tāquā nō ſit eq̄le malū adipiſci uelle tatūmodo magnitudinē ptātis & dū aſſueuerit quilibet eius bonis uti:ea rurſus amittere cū i retinēdo potius excelſior ſit erūna:ꝓpterea crudeliora moliūtur:& prætiore ne amittāt quæ adepti ſunt:cōmittere grauiora ꝑſumūt. Sed de his quidē breuiter idicaſſe ſufficiat. Porro dauid audiēs iteritū abnerīato q dē grauiſſime doluit:& corā oībus teſtificatus ē: tendēs ad deū dexterā ſuā:& clamās q nō fuiſſet i abner iteritu cōſentiēs;ne eius mādato aut cōſilio fuiſſet extīctus:& maledicta ꝑ ſunt ualde grauiſſima cōtra eū q illū occiderat:& dōmū eius uniuerſā:& eos q hoc egerāt:pro defuncto pœnis eſſe fecit ſubiectos. Erat enim ſollicitus:ne contra fidem & iuſiurandum ageret quod exhibuerat abner. Præcepit autem deflere & lugere & lamentationes fieri ſuper uirum: & eius corpus ſolemnibus honorare obſequiis:cum & ipſe ueſtem diſruperit ingemiſcens:& ſac eo uideretur indutus. Hec quidem facere præcepit præcedentes loculum; ipſe autem lugens &

deflens ſequebatur cum ſenioribus atq; proceribus:oſtendens deuotionem circa uiuos:& triſticiam circa defunctos:& q̄ non eius conſilio fuiſſet extinctus.Sepelierunt aũt eum in hebron:ue dicentes:& conſcribens lamẽtationes ſup eius ſepulcrũ:ipſe ſtans primitus ſup monumentũ fleuit:& aliis hoc celebrare cõtradidit.Sic enĩ mors abner afflixit: ut neq; cibũ cogẽtibus amicis ſumeret:ſed iuuaret nihil ſe guſtaturũ uſq; ad ſolis occaſum.Hoc itaq; factũ deuotionẽ ei populi adiunxit. Nã amici abner honorẽ collatũ mortuo gratiſſime ſuſceperũt:& dauid cuſtodẽ fidei crediderũt:& q̄ omni dignitate:& rebus ſolẽnibus eũ tanq̄ parentẽ & amicum colere potuiſſet: cui non ut inimico contumeliã fecerat:nec turpi eum:aut neglectæ ſepulturæ tradiderit.Omnes ergo pro optima & mitiſſima regis natura letabantur unoquoq; credente talem futuram regis ĩ ſe prouidentiã:qualẽ eum in abner morte uidebant.In his ergo geſtis Dauid præcipuã gloriã habere uidebatur. Vnde factum eſt:ut nullus ſuſpicaretur;abner uolũtate eius occiſum.Locutus ergo eſt ad populum:q̄ ipſi quidem triſticia non fortuita proueniſſet: optimi uiri morte ſauciato nec parua detrimenta fore hæbreis:illius uirtute priuatis:qui eos conſilio optimis & uirtute manuũ contra hoſtiũ fortitudinẽ defendere potuiſſet.Sed deus inquit cui cura eſt rerũ omnium:nõ huius ſanguinem deſerat indefenſum. Ego noui q̄ ioab & abyſai ſariue filiis nihil præualeo facere: cum ſint meipſo potentiores:ſed uicem eis reddat pro huiuſmodi præſumptione diuinitus. Igit hoc modo abner defunctus eſt.

Cap.II.

Vdiens mortem eius ſaul filius hiſboſeth:nõ leuiter eſt afflictus:cum fuiſſet cognato priuatus:& qui ei cãm regnandi præbuerat:multũq; condoluit:& morte abner uehementer ĩgemuit.Sed nec ipſe multo tẽpore ſuper eũ uixit:ſed a filiis rẽmon:ideſt bana & recchab paſſus inſidias interemptus eſt. Iſti enĩ cũ eſſent genere benĩamite ĩ priori ordine conſtituti cogitauerũt: q̄ ſi pimerent hiſboſeth:maxima dona a rege dauid & principatũ militiæ:aut aliud quoddã munus accipere mererentur:ſoluq; eum reperientes meridie dormientem:& neq; præſentes eſſe cuſtodes:neq; puellãm quæ ianuas erat obſeruare ſolita uigilantẽ: ſed & ipſam labore & opere conſueto ſimul & eſtu in ſoporẽ fuiſſe conuerſam:ingreſſi domũ: ĩ qua ſaul filius dormiebat:occiderũt eũ:eiuſq; caput abſidentes tota die iter egerunt & uelut fugiẽtes eos quos leſerãt:& feſtinantes ad eũ cui erãt ſua beneficia p̄bituri:ac per eũ adepturi ſecuritatem: uenerũt in hebron oſtendẽteſq; dauid caput hiſboſeth:cõmendabant ſemetipſos quaſi deuotos & iterfectores inimici eius iperii. At ille nõ ſicut ſperabãt eorum ſcelere delectatus ait.O peſſimi uiri & ultionẽ repẽte ſuſcepturi:neſcitis q̄ ego iterfectorẽ ſaul pemi:qui eius mihi coronã aureã deportauit:licet ille rogatus hoc feciſſet:ne ſaul cõpræhẽderẽt hoſtes. An certe mutatum me: & nequaq̄ eſſe huiuſmodi credidiſtis:ſed quaſi letarer cũ malignis hoibus:& munus crederẽ peſſimis actiones interfectoq; proprii domini & necantium in ſuo lectulo uirum iuſtũ qũi nihil operatus eſt mali:& uoſipſos multa prouidentia & honore glorificauit.Qua propter illi quidẽ nunc debetis pœnas:a me excipientes digna ſupplicia:qui putaſtis me libenter mortẽ illius habiturũ. Non enĩ aliter gloriã meam fœdare potuiſtis:quã ut me talia uelle crederetis.Cuneq; dixiſſet hæc omni eos tormento puniri iuſſit: caput uero hiſboſeth in tumulo abner honore maximo ſepeliuit.His igitur finitis:uenerunt omnes maiorẽs natu hæbreoq; ad dauid in hebron:& millenarii & dũces eoq;:tradiderũtq; ſemetipſos:deuotionẽ quã circa eum ãdhuc uiuente ſaul habuerant recordantes:pariter & honorem quẽ ei cum eſſet millenarius præbuiſſent:necnon & quõ per ſamuelem ꝓphetam:a deo rex fuerat ordinatus & quõ hæbreoq; prouintiã eius dimicatione contra paleſtinos habita;deus liberari cõceſſerit. Ille uero hunc fauorẽ gratiæ ſuſcipiens: rogauit ut in hac uoluntate perſiſterent:nec eos huius rei cauſa peniteret.His ergo cõuiuiis opulẽtiſſime ſaginatis:miſit ut oẽm pupulũ undiq; cõuocarent,Et cõgregati ſunt ex tribu quidẽ iuda: quaſi ſex milia octingenti ferentes arma:& ſcuta:& lanceas:iſti naq; ſaul filio miniſtrabant:quibus præter miſſis:tribus iuda regem fecit dauid:ex tribu autem ſymeõ:ſeptẽ milia centũ:ex tribu leui: quatuor milia ſeptingẽti:habẽtes principẽ iudãi:cũ quibus erat princeps ſacerdotum ſadoch:cum uiginti & duobus cognatis & ducibus:de tribu aũt beniamin:armati q̄tuor milia: hæc enĩ tribus adhuc ſuſtinebat:credẽs quẽq; de ſaul genere regnaturũ;de tribu aũt effrẽ uigiti milia & octingẽti:potẽtiſſimi: & ſũmo robore p̄cellẽtes:de dimidia uero tribu manaſſen: ſedecĩ & octo milja:de tribu aũt iſachar ducẽti quidẽ p̄noſcẽtes futura:armati uero uigiti milia:de tribu aũt zabulõ armati electi;q̄nquagita milia:hæc enĩ tribus ſola ad dauid tota cõuenit:iſti ſiqdẽ eadẽ arma habuerãt q̄ & tribus gad:ex tribu aũt neptali:uiri iſignes & priceps mille armis utentes:ſcuto ſimul & lancea:quõs ſeq̄bat tribus ſua:q̄ nũero cõphẽdi nõ poterat:ex tribu aũt dan:electi uigiti ſeptẽ milia ſexcẽti:ex tribu azer quadragita milia:ex duabus aũt tribubus:& media manaſſes:q̄ trans iordanem habitabant:armati ſcutis:& lanceis: & taſſibus:& loricis:& gladiis:centum uiginti milia:

ſed & reliquæ tribus gladiis utebantur. Hæc itaq; multitudo cõgregata eſt ad dauid in hæbron cum multo apparatu panis & uini:& omnium quæ ad cibum pertinere noſcũtur:& uno decreto dauid confirmauere imperium. Cunq; tribus diebus feſtiuitatem populus celebraſſet: & in hæbron epulas habuiſſet:exurgens exinde dauid cum omnibus uenit in hieroſolymam.

Capitulum.III.

Ebuzeis autem habitantibus ciuitatem:qui erant ex genere chananeoꝝ:& claudentibus ei portas cecos aſpectu & claudos:omneſq; leproſos:ad deriſionem regis cõſtituentibus ſuper murum & dicentibus:q̃ phiberent cum ceci ingredi ciuitatẽ:quæ agebant deſpicientes eum proxima munitione muroꝝ:iratus rex: hieroſolymã obſidere cœpit & multo ſtudio & labore conari:ut eam caperet:quatenus in ipſo principatus initio ſuam fortitudinẽ demonſtraret. Interminatus itaq; & ipſis: & aliis ſiqui forte haberẽt aduerſus eũ reſiſtendi cõmentum:inferioré ciuitatẽ magna uirtute cœpit. Cunq; adhuc arcem obtinere nõ poſſet: cœpit honores & munera ꝓmittendo rex pronius ad opus bellicũ cõmilitones prouocare: ut q̃cunq; per ſubiectos colles in arcem cõſcenderet. eãq; caperet:principatum militiæ totius populi poſſideret. Cunctis itaq; conſcendere feſtinãtibus:& nullo labore pro muneris ꝓmiſſi retributione tardantibus:ſarue filius ioab præuenit uniuerſos:& aſcendens in cacumine: clamauit ad regem exigens militiæ principatum. Expulſis itaq; rex de ſumma arcæ iebuzeis:& redificãs ciuitatem:eam hieroſolymã nuncupauit:& omni tempore in ea ſui habitauit imperii. Tempus autem quo ſuper tribum iuda habuit principatum in hæbron fuerant anni ſeptem:& menſes ſex. Cũq; regnum ſuum cõſtituiſſet hieroſolymis:rebus potius clarioribus utebatur:deo ſemper ei meliora prouidente:& gloriã eius latius amplante. Inter hæc aũt miſit ad eum yram rex tyri: & amicicias cum eo ſocietatẽq; firmauit:miſitq; ei etiã dona:ideſt ligna cedrina:& artifices uiros: fabros lignarios:& inſtructores:qui regiam domũ in hieroſolymis conſtruxerũt. Dauid aũt ſuperioremmuniens ciuitatẽ: eiq; copulans arcem:unum undiq; corpus effecit:& cuncta muro circundedit ſuper opus aũt muroꝝ conſtituit eſſe ioab. Primus itaq; dauid iebuzeis expulſis hanc ciuitatem hieroſolymã nuncupauit. Nam ſub abraã noſtro parente ſolima uocabatur. Quidã uero dicunt: & q̃ homerus poeta hieroſolymã nũcupauit. Hieron enĩ hæbrea lingua munitio eſt. Fuit autem hæc extremnea ab hæbreis omne tempus:ab illo quo ieſus princeps iſraelitaꝝ contra chananeos pugnauit eiſq; deuictis:terras eoꝝ diuiſit hæbreis:præter hieroſolymã:unde nõ potuerũt iſraelite expellere chananeos. uſq; dum eos dauid obſediſſet:annoꝝ quingentoꝝ quindecim. Faciam memoriã cuiuſdã nomine oſtituiri quidẽ inter iebuzeos ualde locupletis:qui tamẽ in poſſeſſione hieroſolymoꝝ nõ fuerit iterfectus a dauid:propter fauorem quẽ habuerat apud hæbreos:& quoddã beneficium uel ſtudium quod etiã circa ipſum regem oſtendiſſe uidebatur quæ tamen poſt paululum oportunis declarabo. Accepit autem dauid exerea eas quas habuit:alias uxores:& concubinas:& filios genuit numero nouem quos etiã nominauit:amnã:elluneban:Nathã:Salomonem:iebar:Helieb. Falna:ſua ſiminhas:Helliſal. neciion & filiam Thamar: quoꝝ nouẽ quidẽ ex generoſis fenis erant nati:duo uero quos ultimos nominauimus:de concubinis. Porro thamar conſanguinea fuit abeſſalon.

Cap.IIII.

Ognoſcentes itaq; paleſtini regem dauid factum ab hæbreis:uenerunt ſuper eum in hieroſolymam: & apprehẽdentes conuallẽ quæ uocatur gigantũ:eſt ei locus nõ pcul ab urbe:illic caſtra poſuerunt. Rex aũtẽ iudeoꝝ:quõ nihil abſq; prophetia deiq; iuſſione faciebat:uolens eius uoluntatẽ agnoſcere:& uelut aſtipulatorẽ eum habere:præcepit principi ſacerdotũ:ut quid deo placeret:& qualis terminus foret in hoc bello cõſulto prædiceret. Quo prophetante uictoriam:contra paleſtinos eduxit exercitum: & habita pugnæ congreſſione. ipſe poſt tergũ irruens ſuper hoſtes:alios robore magnæ uirtutis occidit: alios effugauit. Nemo tamen credat modicum uenille paleſtinoꝝ exercitum ſuper hæbreos:eo q̃ hoſtes fuerit ſic facillime ſuperati:& aut nihil aut non forte dignum aliquid memoria fecerint:ſed cuncti ſciant omnem ſyriam:& uniuerſam ſœnicem:& ſuper hæc alias multas:& pugnaces gentes fuiſſe cum eis hac dimicatione cõmunes. Cuius rei hoc maximũ erit indicium:quia cum ſepius iam paleſtini deuicti fuiſſent:& de ſuo exercitu multa milia perdidiſſent: ſine dubio cum maiori uenirabãt uirtute ſuper hæbreos. Demiq; & hoc prælio uicti:denuo cũ triplici manu ſup dauid uenerunt:& in eo loco caſtra poſuerunt. Quo facto:rurſus iſraelitaꝝ rex cõſuluit deũ de prelii huiuſcuentu: pphetauitq; ſacerdos:ut ſilua quæ uocat ; Iunctus:teneret exercitũ:erãt aũt non pcul ab hoſtibus:& nec primitus ſe moueret:nec iciperet dimicare:donec arbores uento flante mouerentur. Cum uero ſilua concuſſa ſuiſſet: & tempus quod ei prædixerat deus aduenilſet in nullo moratus: egreſſus eſt:quaſi iam ad præparatam certaq; uictoriam. Cuius impetum non potuit

multitudo hostium sustinere:sed mox:ad primã cõgressionẽ ĩ fugã conuersos:passim psequẽdo ꝑstrauit.quos etiã psecutus est usq; ad ciuitatẽ gazathenã:q eoꝝ terminat regionẽ.Diripuit aũt eoꝝ castra:ĩ quibus & multas diuitias cõperit & deos eoꝝ simul exterminauit. Hoc igitur bello huiusmodi q̃litate finito:placuit dauid habito cõcilio cũ senioribus:& pricipibus:& millenariis: ut ex oĩ ꝓuincia:& ex oĩbus tribubus cũctã iuuẽtutẽ ad se faceret euocari:deide sacerdotes atq; leuitas;& euntes in cariathiarim:arcã dei exinde in hierosolymã deducerẽt:& cultura ei debitam exhiberent sacrificiis & honoribus:quibus mos est placari diuinitatẽ:qd si regnante adhuc saũl egissent:nihil mali poterant sustinere.Igitur omni populo congregato sicuti tractauerant:uenit etiam rex ad arcã.Quã portantes de domo ãminadab sacerdotes:& ponentes super uehiculum nouũ:eam ducere fratres suos ac filios cũ bobus pmiserunt.Rex autẽ præcedebat arcã : & cũ eo populus uniuersus:ymnũm dicentes deo:& totius ꝓuintiæ modulatione cãtantes;cũ uario sono ꝑcussionũ:& diuersæ saltationis ingenio:necnon & psalmis:& tubis simul & cimbalis:arcã dedu centes ĩ hierosolymã.Et cũ uenissent ad quendã locũ:qui uocat area chedon:accedens ad arcam oza:ira dei repente percussus est.Nam cũ boues declinassent arca:extendens ille manum suã & uolens eã retinere cum sacerdos nõ esset:quõ eã attingere præsumpsit:extinctus est.Et rex quidẽ: & populus uniuersus:in morte eius affligebantur.Locus autẽ in quo defunctus est;ozie cõcisio hactenus appellatur.Metuens autẽ dauid & cogitãs:ne forte hoc pateretur ipse: si apud se susciperet arcã in ciuitate quod oza pertulerat:qui eo q; solummõ manũ ad eã ꝓtenderat:ita uidebat extinctus:arcã quidẽ nõ suscepit ad semetipsum in ciuitate:sed præcepit:ut in agro uiri cuiusdã: nomine obidã genere leuite reconderetur:quæ tribus mensibus ibi mansit;domúq; obidã nimis amplificauit:cui deus per eã bona multa cõcessit.Audiens aũt rex:quõ hæc ꝓuenissent obidã:& ex priori pauptate & humilitate:opulentiæ magna ubertate polleret:ita ut zelũ circa eũ õmnes inspicientes haberent:securus quia nihil pateretur mali:arcam ad suã regalem urbẽ reportauit. Quam sacerdotes quidẽ deferebant:septem uero chori quos rex constituerat præcedebant.Ipse aũt ludebat in cithara atq; plaudebat:ita ut etiã uxor eius michol saul filia primi regis:uidens eũ facientẽ talia derideret.Deferentes aũt arcã:posuerunt in tabernaculo:qd ei dauid constituerat. Tunc immolauit hostias copiosas atq; pacificas.& omnem populũ ad conuiuia cõuocauit:ita ut & mulieribus & uiris: & puulis distribueret colliridas panis:& assaturã:& liganum frixũ & partẽ ímolationis.Cunq; populus huiusmodi epulas præbuisset:dimisit eos:ipse uero domum ꝓpriã uenit.Cui dum astitisset filia saul michol uxor eius:pro aliis quidẽ rebus orauit deũ : ut ei bona præberet:quæ ipse propitius conferre potuisset:culpauit uero illum:eo q; tantus rex ludẽdo saltationibus ante seruos & famulas fuisset turpiter renudatus.Cui dauid respondit : non se uereri facere:quæ deo placerent qui utiq; eũ præposuisset & patri eius:& cæteris:& ludere sepius & saltare:& nihil quod famulis eius uel ei turpe uideretur attẽdere.Hæc itaq; michol ex dauid quidẽ filios minime procreauit:iũcta uero ei cui illam pater suus tradiderat dauid abrepta:quíq; filios genuerat de quibus loco proprio declarabimus.Videns aũt rex pene quotidie dei uoluntate sua negotia ꝓmoueri:delinquere se putauit:si ipse quidẽ habitaret in domibus cedrinis & excelsis:& optima cõstructione decoratis:arcã uero dei ĩ tabernaculo despicere cõmorari.Ob quã rem uoluit tẽplũ edificare deo:sicuti prædixerat moyses.De qbus rebus cũ locutus fuisset nathã ꝓphetæ:ad faciendũ opus aggressus est:tanq; deus ei in oĩbus coopator existeret.Et cum haberet iam ꝑparatã ad fabricã templi materiã:illa nocte deus nathã prophetã uisitauit in somnis præcipiẽs: ut dauid diceret quia uolũtate quidẽ eius & desideriũ approbaret:cũ nullus primitus cogitasset ei templum edificare:& ipsi quidẽ habenti huiusmodi uoluntatẽ non concedi cõstruere tẽplũ: eo q; multis præliis decertando esset hostiũ sanguine maculatus:post mortẽ uero eius longa senectute suscipiendã faciendũ templũ salomoni eius filio qui ei foret successurus in regno:cuiq; se ita prospicere sicut pater filio cõpromisit:& regnum quidem filioꝝ se nepotibus seruaturũ & traditurũ:ipsum uero si delinqueret:languore terræ sterilitate puniendum. Hæc ergo audiens a propheta dauid:& letus effectus:in eo q; suis nepotibus regnũ seruaturũ fore cognosceret: & qa firmissime eius domus clarior foret:repente uenit ad arcã & prostratus ĩ facie sua:adorauit deũ: & ex omnibus gratias egit:tã pro his:quæ ipsi iam præstiterat:& ex humili ac paupe tantã regni magnitudíne sublimarat & ad gloriæ culmẽ euexerat: quam pro regno eius nepotibus compromisso necnon & propter prouidentiam quam hæbreis:& eorum libertati contulerat. Hæc cum dixisset:& deum laudasset abscessit.

Cap.V.

INtermisso siquidẽ pauco tẽpore:cogitauit ut bellũ palestinis inferret:ne ullã pigritiã aut desidiã generari suis rebus ĩspiceret:& sicut ei prædixerat deus subuersis hostibus: ĩ pace deçetero relinqueret posteris suis imperiũ:& cõuocato rursus exercitu denũcians ut esset

bello paratus:cūctis rite dispositis:surgens de hierosolymis:uenit ad palestinos. Quos dū bello uicisset:& multā prouinciā tenuisset:adiecisseq; terminis hæbreoꝝ:bellū conuertit ad ꝓmoabitas:& duas quidē ptes coꝝ exercitus uictas dimicādo cōsumpsit:reliquos aūt captiuos accipiēs: & annua tributa eis ꝑponens:rursus cōtra adrazarū filiū quidē arā:regē uero sophinæ conuertit exercitū: de cuius acie habita cōgressione circa eufratē fluuiū pedestriū quidē pemit quasi uigiti milia:equestriū qnq; milia:cœpitq; currus eius:quoꝝ plurimos icendit:centū tantūmō reseruauit. Audiens aūt damasci syriæ rex adadus:q; dauid expugnasset adrazaꝝ tanq amicus ad eius solatia cū maximo uenit exercitu:eū sicut spabat ab oppssiōe liberaturus:& cōgressus denuo apud eufratē cōtra dauid:bello deuictus est. Ceciderūt eni feriētibus eos hæbreis de exercitu adadi qsi uiginti milia:reliqui uero i fugā uersi sunt. Meminit aūt regis & nicolaus i quito historiarū libro sic dicens. Post hæc autē transacto iā multo tēpore:quidā ꝓuincialiū noie adadus:ualde fortissimus in damasco & alia syria præter phenicē imperauit:& habuit cōtra dauid iudeæ regē. Cūq; multis prœliis dimicasset:nouissime circa eufratē uictus est:q tunc optimus regū robore & fortitudine uidebat. Ad hæc aūt etiā liberos eius dicit quia post illius mortē susciebant ab alterutris & regnū & nomen:his uerbis. Siquidē illo moriente:eius nepotes usq; ad decimā generationem regnauerūt:singulis qbusq; a patre mox in ipso pricipio nomē accipiētibus:sicut in egypto ptolœmei quoꝝ tertius ualde potens:& reparare uolens aui pditionē:bello illato iudeis:uastauit ꝓuinciā:quæ modo samaria nūcupat. Non est aūt historiographus ueritate priuatus. Is est utiq; adadus:qui pugnauit in samaria:regnante achab:apud hæbreos:de quo post hæc loco suo narrabimus. Igitur dauid castrametatus ad damascū:oēm reliquā syriæ regionē suæ ditioni subiecit:& munitiones in ꝓuincia uniuersa constituēs:tributaq; eos inferre decernens:euersus est:aureasq; pharetras & arma diuersa q custodes corporis adadi gerebāt:deo dicauit i hierosolymis:q postea egyptioꝝ rex sesach dū pugnasset cōtra eius nepotē roboā cœpit:& multas alias ex hierosolymis secū diuitias ad ꝓpria deportabat. Hæc itaq; dū in loco ꝓprio uenerimus:singula quæq; narrabimus. Rex igit hæbreoꝝ deo sibimet coopāte:& oia bella subdēte: etiā cōtra alias adrazari regis ciuitates castrametatus ē; idest bachā & machoneas qs capiēs magna uirtute uastauit. Inuētū ergo i eis est aurū multū:necnō & argentū:insup & es:qd auro melius esse dicebāt ex quo etiā salomon illud magnū uas qd mare uocabat effecit:optimos cātharos:cū deo tēplū edificasset. Cūq; rex emathenus audisset adrazar & eius exercitū fuisse uastatū:metuēs ne dauid sup eū quoq; ueniret:amiciciis & fide eū uoluit obligare:misitq; ad eū adarā filiū suū:egitq; grās q; iimicus eius adrazar fuerit expugnatus:utq; societatē cū eo & amicicias faceret exorauit. Cui etiā magna munera direxit:idest uasa antiqua opatione facta aurea & argentea simul & erea. Dauid aūt facto fœdere cū thou rege ematheno:eiusq; dona suscipiens:filiū ipsius cū honore cōpetenti utriusq; dimisit:ea uero quæ ab illo fuerāt destinata:& auꝝ aliud & argentū qd de ciuitatibus diuersis & gentibus habuerat subiugatis:secū portās dicauit deo. Non aūt ipsi solūmodo dimicanti:& exercitū ꝓducēti uictoriā cōtulit deus:sed etiā misisset absēsa fratrē ioab cū magna manu i idumeā: p illū quoq; uictoriā ei cōcessit:idumeoꝝ quoq; decē & octo milia uiros abisai dimicādo pemit. Tunc eni oēm idumeā rex in sua ditione pcipiens tributa ꝑ terra & ꝑ uniuscuiusq; capite ab eis accipiebat. Erat aūt & naturaliter iustus:& iudicioꝝ cōtēplatiōe uerissimus. Pricipē uero totius exercitus habuit ioab:ad cōscriptiones autē gestoꝝ iosaphat filiū agilud. Instituit autē de domo finees principē sacerdotum abiathar:qui eius amicus erat: scribam uero fecit saraiā ban aiæ aūt filio ioiadæ custodiendoꝝ corporum præbuit principatū. Seniores autem filii eius circa corpus & eius custodiam erant. Recordatus autē est etiam fœderis:& iurisiurandi quod habuerat cum ionatha filio saul:& amiciciaꝝ atq; studii illius oblitus nō est. Nā iter alia bona memor etiā erat eorum:qui ei præterito tēpore beneficia præbuissent. Præcepit ergo requiri:si aliquis de saul genere supereset:cui retributionis debitum ꝑ ionathæ amiciciis repēsaret. Et cum quidā fuisset adductus de domo saul qui potuisset scire siquis adhuc genere supesset:interrogauit eū:si aliquē nosset uiuere de cognatione ionathæ: ut ꝑ beneficiis illius ei sua munera repensaret. Qui respondit relictum eius esse filium:nomine mēphibos:uestigiis claudicantem. Is enim dum pater eius & auus nūciati fuissent in bello cecidisse:a nutrice sua raptus:& ea fugiēte lapsus eiūs ex humeris:gressus ualde uexauerat. Dumq; cognouisset:ubi uel apud quem nutriretur: misit ad machir i ciuitatem lodabar:apud quē ionathæ filius alebatur. Quo facto:uenit mēphibos ad regē: & prostratus i faciem adorauit eū. Dauid autē iussit eum habere fiduciam:& sperare meliora: deditq; ei domum paternam:& omnem substantiam:quam saul auus eius habuerat:fecitq; eum conuiuium suum ꝓcipiens:ut in illo die ab eius mensa recederet. Cunq; puer adorasset:& retulisset gratias pro uerbis pariter & pro donis:uocauit dauid siba:dicēs: paternam se domum &

omnem ſaul ſubſtantiã ionathæ filio cõdonaſſe.Illi uero præcepit:ut oparetur terrã:& collectos redditus uniuerſos in hieroſolymam deportaret: atq; quotidie ad mẽſam regis deduceret puer: ipſumq; ſibã & filios eius numero quindeci:& famulos numero uiginti mẽphibos filio ionathæ donauit.Hæc itaq; cõſtituẽte rege:ſiba famulus adorãs:& cũcta ſe pmittẽs factuꝝ eſſe diſceſſit. Ionathæ ergo filius ĩ hieroſolyma habitauit:habẽs cum rege conuiuiũ:cui oẽs diligentia ueluti filio regis exhibebatur.Habuit uero & filiũ quẽ appellauit michã.Ergo q relicti fuerãt de genẽ ſaul & ionathæ hunc honorem apud dauid habuiſſe noſcuntur.

Capitulum.VI.

ILlo itaq; tẽpore naas amico dauid ãmonitaꝝ rege defuncto:eiq; filio ĩ regno ſuccedẽte: miſit dauid ut eum cõſolaretur:morte patris leuiter ferre monens:atq; in amicicia quam cum patre eius habuerat pmaneret.Quod principes ammonitaꝝ mala uoluntate:& nõ ſecundũ dauid cõſiliũ ſuſceperunt:exacuerũtq; regẽ ſuũ:dicẽtes: exploratores miſiſſe dauid qui eoꝝ prouinciam & exercitum clementiæ occaſione cognoſcerẽt & cauenda eoꝝ colloquia ſuaſerunt:ne incaute periculum alicuius calamitatis incurrerent. Hæc itaq; credens bene tractaſſe ſuos iudices ammonitarum rex: legatos qui a dauid miſſi fuerãt: grauiſſimis affecit iniuris. Radens enim medietatem barbæ eoꝝ:& ueſtium eorum medietatẽ abſcidens:relaturos opibus & non uerbis dira reſponſa dimiſit.Rex autẽ iſraelitarum hæc cognoſcens ĩdignatus eſt:& iniuriam factam ſibi nequaquã deſpiciẽs:cõtra ammonitas pauit bellum:ut contumeliã quæ fuerat legatis ſuis impoſita:regis piculum uindicaret. Porro neceſſarii regis ammonitaꝝ & principes uidentes q̃ia fœdera diſrupiſcẽt:& pœnas pro tali præſumptione luere deberent:ſemetipſos ad prælia præparabant.Tum uero mittentes ad ſyrum meſopotamiæ regẽ mille talenta:ſocium eũ ſub hac mercede fieri popoſcerunt.Habebat autem iſte rex pedeſtrium uiginti milia. Conduxerunt autem & regem prouitiæ maacha:& quartum nomine abiſtob.Sed & iſti habebãt duodecim milia armatoꝝ.Dauid autem non expauit:neq; hoꝝ ſolatiũ:neq; ãmonitaꝝ exercitũ: ſecurus de dẽo qui iuſte cõtra eos erat pro hmõi iniuria pugnaturus.Et cũ dediſſet ioab principi militiæ floré totius exercitus miſit eũ cõtra illos ad pliũ.Qui circa metropolim ãmonitaꝝ charan achan uenientes caſtra fixit.Igitur hoſtibus egredientibus:& acié nõ ſimul:ſed in duas ptes diſponẽtibus:quoꝝ auxiliatorũ quidẽ manus ĩ campo curio cõſtituta eſſe uidebatur:ãmonitaꝝ aũt exercitus circa portas aduerſus hæbreos:uidens hoc ioab contraria molitione tractauit:& fortiſſimos quidẽ uiros eligẽs:ſe oppoſuit ſyro:& regibus qui cũ eo erãt:reliquã uero partẽ fratri ſuo abiſai tradidit:ut cõtra ammonitaꝝ acié dimicaret:dicens:ut ſi uideret ſyros ſibi & prælialere & fortiores eſſe:acie cõuerſa ferret ei ſolacia:ſi autẽ illum ammonitæ cõprimerent:ipſe eũ ſimiliter adiuuaret.Cunq; inuitaſſet fratrem:atq; rogaſſet:ut magnanimiter & fidutialiter ageret uniuerſa:& grauẽ uerecundiã metuẽs decertaret:illũ quidẽ cũ amonitis pugnaturꝝ dimiſit: ipſe autem ſyros aggreſſus eſt.Qui primo quidẽ fortiter reſtiterunt:multos tamen eoꝝ pemit ioab:omnes autẽ conuertit ĩ fugam. Quod uidẽtes ãmonitæ:metuẽſq; abiſai & eius exercitũ nõ reſtiterũt: ac ſuos imitati:in ciuitatẽ repente fugerunt.Hoſtibus ergo ita deuictis ioab ad regẽ cũ claro triumpho in hieroſolymam remeauit.Hæc ergo deuictio nõ perſuaſit ammonitas:ut a bello qeſcerent:neq; dum cognoſcerent dauid uictoré a prælis abſtinuerunt:ſed mittentes ad regem ſyrorum adadezer trans euphratẽ: eum ad ſolatium conduxerunt: qui habebat quindecim principes militiæ ſabbatorum:pedeſtrium uero octogintamilia:& equitum mille.Cognoſcens autẽ rex hæbreoꝝ rurſus ãmonitas tantũ ſupra ſe exercitũ congregaſſe:nõ tam aduerſus eos p duces ſuos pugnare decreuit:ſed ipſe cũ omni uirtute tranſiẽs iordanẽ fluuiũ eis occurrit:& cõgreſſus in pugna uicit egregie:& iterfecit milia pedeſtriũ quadraginta:equitum uero uſq; ſeptingentos. Proſtrauit autẽ in acie principẽ militiæ chadã noie ſobach:cũ quo uulnere mortuus eſſe noſcit. Meſopotamiæ uero dũ pugna fuiſſet hoc modo terminata tradiderũt ſe dauid:& dona miſerũt ei.Et ille quidẽ ſolus eſt reuerſus ĩ hieroſolymam.Cum autẽ uer ĩchoaſſet:miſit dauid principẽ militiæ ioab:ut cum ãmonitaꝝ gẽte pugnaret.Ille uero pficiſcens:omnem eoꝝ depopulatus ẽ regionem:& ipſos in metropoli rabath clauſos obſedit.

Cap.VII.

COntigit igit ea tẽpeſtate dauid peſſimũ uiciũ:cũ eſſet natura iuſtus:atq; religioſus & patrias leges magna uirtute ſeruaret.Is enĩ dum hora meridiana iam ad ueſperã declinãte:ĩ ſupiora regalia ſolito more deãbularet:uidit mulierculã ſpẽ ualde pulcherrimã.& eũctis fœis ꝓponẽdã ĩ domo propria aqua frigida ſe lauã eſt:noie bethſabeæ.Cuius mulieris pulchritudine ĩſtupẽs: concupiſcentiã retinere nõ potuit,Quã dũ uocãri feciſſet:cũ ea cõcubuit. Quæ cõcipiẽs:miſit ad regẽ:& ut cogitaret iſinuauit:q̃tenus cõmiſſum ſcelus potuiſſet abſcõdi ne ſecũdũ leges pñas moriret adultera.Dauid aũt uiꝝ eius noie uriã q erat ioab armiger:de obſeſſione

bellica fecit euocari. Quo ueniéte: de exercitu ac de obſeſſione requirebat. Illo autē referēte oia ei ꝓſpere prouenire: tollens epulas de ſuo conuiuio dedit ei: iuſſitq; ut pergens ad ſuā cōiugem: i eius recūberet amplexibus. Vrias aūt hoc quidē non fecit: dormitauit autē inter alios armigeros regis. Quod dū cognouiſſet rex: requiſiuit: cur poſt tantū tēpus ꝓpriā non ueniſſet ad domum: nec ad uxorē: dū oēs de pegrinatione remeantes: hanc habebant uoluntatē. Cui reſpōdit: nō eſſe iuſtum ut dū comilitones eius: & dux in terra caſtroꝝ & in hoſtiū regione dormitarent: ipſe cū uxore ꝓpria requieſceret: & epulis indulgeret. Et cū hæc ille dixiſſet: ꝓcēpit: ut illa die ibi maneret: altera uero die pergere dimitteret ad ducē. Vocatus ergo rurſus ad cœnam urias a rege: & ad ebrietatē uſq; ꝓductus: inuitante eo ſtudio ſe rege frequēter ad copulā: nihilominus iterū dormiuit ad ianuas regis: nullo deſiderio concitatus uxoris. Quo facto: nimie rex contriſtatus: ſcripſit ioab uriam quaſi in eo deliquerit præcipiens puniendū. Significauit etiā ultiōis modū: ne fieret ipſe i ſuo ſcelere manifeſtus dicens: ut ꝓte qua eſſet hoſtiū grauis manus: & poſſet pugnādo piculum ſuſtinere: ibi eū poneret: & cōmiſſo ꝓlio iuberet cunctos ab eo recedere: ut ſolus in morris piculo remaneret. Et cū hæc ſcripſiſſet: & ſuo ſignaculo muniſſet: eplām ioab deſetendam dedit uriæ. Ioab autē litteras ſuſcipiēs: & uoluntatē regis agnoſcens: ad locum ubi hoſtes nouerat fortiter iminere uriā cōſtituit. Dedit itaq; ei quoſdā militū optimoꝝ: ſeq; dixit oīum uirtuti ſolatia præbituꝝ: ſi forte poſſent ꝓtem muri deiicere: & ad interna ciuitatis intrare. Quē petit: ut cum eſſet miles ualde fortiſſimus: & haberet gloriā apud regē & omnē exercitum: ad hoc nō dedigna retur ad hoſtium incurſionē accedere: ſed potius huiuſmodi res agere cōgauderet. Cunq; urias fiducialiter acceſſiſſet: ioab ſeorſum cū eo pugnaturis dixit: ut eū ſolum facta hoſtium incurſiōe deſererent. Hæbreis igitur ad ciuitatē accedentibus: ammonitæ metuentes: ne illo loco ubi urias cōſtitutus erat ueniēres inimici muros ciuitatis aſcenderent: eligentes fortiſſimos uiros: & repēte portas aperiētes magno curſu & impetu inimicos aggreſſi ſunt. Quod dum uidiſſent: omnes qui erant cum uria ſicut eis prædixerat ioab receſſere poſt tergum. Vrias autē dum cōfunderet fugere: aciēq; deſerere: ſuſtinuit hoſtē: & impetum eoꝝ ſua uiuacitate ſuſcipiens: permit quidē nō paucos. Circūdatus autē & captus in medio uulneratus interiit: cum quo etiā quidā alii de ſociis ſunt extincti. His ita geſtis: nuncios ioab miſit ad regē: præcipiens eis ut dicerent: ꝙ ſtuduiſſent quidē capere ciuitatē: & cum acceſſiſſent ad muꝝ: multis ibi cadentibus abſceſſiſſent: & ſiquidē iraſceretur: uriæ morte piter indicarent. Hæc igit audiente rege: & grauiter ferente: & dicente eos incaute feciſſe: ut ad muꝝ urbis accederent: cū magis deberent ꝑ cuniculos aut alias machinationes capē ciuitatē: dum utiq; exēplum haberēt filii gedeon abimelech: qui dum turrim thebes expugnare uellet: uiolenter a ſene muliere petra ꝓcuſſus probaret extinctus & cum eſſet uir fortiſſimus: ꝓpter difficultatē rei turpiter ſit ꝑemptus: qua memoria oportuiſſet eos muros hoſtium non adire: cum ſit optimū apud oēs: ut ea quæ gerunt in prælijs ſeu bene ſeu male: memoria teneantur: quatenus alia quidē imitanda ſint alia fugiēda. Cunq; heſitaſſet rex: & de caſu bellico cogitaret: uriæ morte a nūciis indicata: repente ab idignatiōe ceſſauit. iuſſitq; ut reuertētes ioab dicerent: humanū eſſe quod contigit & bella huiuſmodi ſemp habere naturā mutabilem: ut aliquando quidē inimici ſuperiores ſint: aliquando uero ſubiecti: decetero uero in obſidione ꝓuideridum: ne denuo in aliqua ꝓte delinquerēt: ſed uallis & molitionibus diuerſis obſideret: & prævalentes ciuitatē quidē omnino ſubuerterēt: & habitatores omnes piter trucidarēt. Nūcius itaq; ioab ea quæ fuerant a rege dicta portabat. Vxor aūtē uriæ bethſabeæ mortē ſui uiri cognoſcens multis eum diebus fleuit. Quieſcēte uero triſticia eius & lachrymis: mox eā accepit uxorē: & filius maſculus ex ea ꝓceſſit: Quas nuptias deus nō libēter inſpexit: ſed iratus cōtra dauid: apparuit in ſomnis ꝓphetæ nathā: regē culpans in his quæ male cōmiſerat. Nathan ergo cum eſſet uir urbanus & ſapiēs: & cogitaret qa reges dū in irā incitant: amplius eā: q̄ iuſticiæ iura reſpiciūt: interminationes quidē dei tunc tacere decreuit: & alia uiro uerba utilia loqui diſpoſuit: & dicēs ei huiuſmodi cām: quid de ea ſentiret: manifeſtū ſibi fieri poſtulabat. Duo inquit uiri i una ciuitate degebāt quoꝝ unus idoneus erat: & multos greges iumētoꝝ: boumq; & ouium poſſidebat alter pauperculus: qui unam tātum agnam habebat quā cum ſuis filiis enutriebat: cum qua etiā cibis propriis ꝓſcebatur: & quā nō aliter: quā filiā diligebat. Cūq; hoſpes ueniſſet ad diuitē: nihil de ſuis pecūdibus uoluit occidere: ut epulas amico ꝓberet: ſed miſit ad agnā paupis: & eā ſublatā: pegrino conuiuiū miniſtrauit. Hic itaq; ſermo uehementer cōmouit regē: malignūq; ꝓnūciauit illū hoiem corā nathan: qui talia ꝓpetraſſet: & quadruplū dixit ꝓ agna iuſte reddituꝝ: & ſup hoc morte multandū. Nathan aūt reſpondēs: ait: ipſum eſſe quē pari talia decreuiſſet: quia opus malū ualde cōmiſerit: reuelauit ei: & apte manifeſtauit irā dei: qui eū regē cūctoꝝ fecerat hæbreoꝝ: & oīum i circuitu gētiū multaꝝ atq; magnaꝝ cōſtituerat dominū: & a manibus ſaul ātea liberaue-

rat:dederatq; ei cõiuges:*quibus iuste fuerat & legaliter copulatus:*ſed qã nunc eum ſpreuiſſet:& impie contẽpſiſſet:eo q; & alienã uxorẽ tuliſſet:& uiꝝ eius necandũ hoſtibus tradidiſſet:deo cũ pœnas exoluere:& uxores eius ab uno dicebat filio uiolẽtias ſuſtinere:ſeq; ipſum fore eius iſidis expellendũ:& dũ eius peccatũ occulte fuiſſet geſtũ:illud cunctis uidentibus ageret: moriturũq; piter & puerꝝ:qui ex ea eſſet ꝓcreatus.In his ergo rege turbato:& ualde confuſo:& cũ lachrymis & triſticia impie ſe geſſiſſe cõfeſſo:erat enĩ deicola:uit qui nil oĩno in ſua uita ꝑter ĩ caſu uxoris uriæ deliquerat:miſertus eſt deus:& reconciliatus eſt:ſeruatuꝝ ſe eius uitã: regnumq; pollicitus eſt agenti penitẽtiã de his:quæ male geſta fuerãt.Cũq; nathan regi ꝓphetaſſet:domi reuerſus ẽ. Pueꝝ uero qui de uxore uriæ fuerat generatus:grauis diuinitus languor iuaſit. Pro quo rex nimis afflictus:cũ a cibo ſeptẽ diebus abſtinuiſſet:adhortãtibus ſepe famulis nõ comedit:ſed ueſtibus atris idutus:atq; ꝓſtratus in cilicio iacebat ĩ pauimẽto:& deo ꝑ ſalute pueri ſupplicabat: qã ualde eius matrẽ amabat.Septĩma ergo die puero moriente:nõ præſumebãt hoc regi famuli nũciare:cogitãtes:quia ſi cognoſceret:& a cibo & ab alia ſui diligẽtia potius abſtineret:tãq; in luctu filii conſtitutus:quippe cũ eo languente:talia ꝑ triſticiã ptuliſſet.Sentiens autẽ rex famulos ptur bari:& ea pati quæ præcipue ſolent aliquid celare uolẽtibus ꝓuenire:intelligens mortuũ puerꝝ: & uocans unũ de famulis:ac ueritatẽ audiẽs:repente ſurrexit & lauit:& ſumens candidã ueſtem: uenit ad tabernaculũ dei:iuſſitq; cibos apponi. Quo facto:multus ſtupor eius cognatos:& famulos appræhendit: quia cũ nihil hoꝝ puero languente feciſſet:eo mortuo:ſimul hæc oĩa celebraret.Cũq; ab eo huius facti cãm requirerent:aſſerens eos nimis indoctos:ait:adhuc quidẽ uiuẽte puero dum ſpẽ ſalutis eius haberet hæc oĩa faciebat:credẽs ꝑ hæc ſe placare diuinitatẽ:quo deficiente uita:uana triſticia nihil prodeſſet.Quod cũ dixiſſet:regis ſapientiã laudauerunt.Poſt hæc aũt ingreſſus eſt ad mulierẽ bethſabeæ.Quæ concipiẽs:maſculũ filiũ ꝓcreauit:quẽ iubẽte nathan ꝓpheta ſalomon appellauit.Porro ioab ãmonitas obſeſſione fortiter affligebat:aquã eis auferens:& regꝝ cæteraꝝ ubertatẽ:multũq; eos cogebat cibi & potus ſopia laborare.Ex modico nanq; puteo bibebant oẽs:& licet illis eſſet fontis auxiliũ:ne tamen deficeret:nõ eo largius utebãt.Quo facto ſcripſit hæc regi ſignificãs:& rogãs eũ ut ueniret ad ciuitatẽ:q̃tenus eius nomini uictoriã deſignaret. Quod cũ ſcripſiſſet ioab:approbans rex eius uoluntatẽ:& deuotionis fidẽ: ſumpto ſecũ exercitu:uenit:ut rabath depopularet urbẽ.Quã dum bellica lege cepiſſet:milites eã uaſtare pmiſit:ipſe uero tulit coronã regis ãmonitarꝝ:habentẽ pondus auri talentũ & lapides præcioſos:& in medio ſui ſardonicem:quã ſemp dauid geſtabat in capite.Multa ſiquidem alia & præcioſa ſpolia in ea cõperit ac rapuit ciuitate:uiros aũt eius tormẽtis affecit.Hoc itaq; mõ etiã ammonitarꝝ urbes quas cœpit euertit.

Cap.VIII.

Euertente igitur ĩ hieroſolymã rege:dominus eius turpiluicio maculata eſt.Erat enĩ illi filia uirgo:noĩe thamar:pulchritudine ualde ꝑcipua:ita ut oẽs fœminas ſpecioſas euinceret.Huic frater erat abſolon:ex una genitrice ꝓcreatus.Hanc ammõ filioꝝ da uid ſenior cõcupiuit:& cũ neq; ꝓpter uirginitatẽ eius:neq; ꝓpter cuſtodiã ſuo potiri deſiderio præualeret:crudeli pcuſſus uulnere carpebatur.Dumq; eius corpus interiori languore tabeſceret:& iam dolorẽ macies pmutaret:innotuit ionathæ cuidã cognato eius piter & amico. Erat uir iſte ſapiẽs:& intellectu nimis acutus.Videns ergo quotidie ammon nõ naturale corpus habentẽ:accedens ĩterrogauit ut ei cãm rei huius ediceret:dicebatq; arbitrari ſe hæc illũ amoris occaſione pferre.Cunq; confeſſus fuiſſet ei ammõ paſſionẽ ſuã:& quia ſororẽ ſuã conſanguineã concupiſſet:conſiliũ ei ſuũ deſideriũ adipiſcendi hoc mõ dedit:monens ut egritudinẽ ſimularet: & uenientẽ ad ſe patrẽ peteret:ut ei ſororẽ exhiberet:ut cõpetẽs egrotanti miniſteriũ deſtinaret: qd ſi fieret:priuaret citius ſanguore.Ammõ ergo ponẽs ſemetipſum in lectulo ſecundũ ionachæ conſiliũ ſimulabat infirmitatẽ ut dũ ad eũ uiſitãdũ pater ueniſſet:popoſciſſet ſororẽ ei dirigere. Quã dũ pater incũctanter iuſſiſſet adduci:ea ueniẽte ꝑcepit:ut ei manu ſua faceret panes frixos: dicẽs ſuauiter ſe ex eius manibus cõmeſſurꝝ.Illa uero uidẽte fratre cõſparſa farina faciẽs collyridas:eaſq; frigens obtulit fratri.Et ille quidẽ nequaq̃ guſtauit ex eis:ſed iuſſit famulos ut omẽs a domo repelleret: ut q̃ſi facta quiete dormiret.Cunq; famuli qd iuſſerat ipleuiſſent:iuſſit ſorori: ut ei cibum ad interiorẽ locum domus afferret.Quod dũ puella feciſſet appræhendens eã:ut cũ eo concuberet ſuadere tentauerat.Puella uero clamabat dicens.Noli uiolentiã facere nec impietatẽ mihi frater inferre:noli leges tranſcendere:& te iniquiſſima confuſione miſcerĩ:ſed quieſce *a re tam iniuſta:& ex celeratiſſimo deſiderio;ex quo obprobriũ & turpitudo noſtræ domui ppetua cõſeratur:* adiſtiens:quia ſi de hac re loqueretur pater cõiugium eius non denegaret ei. Et hæc quidẽ dicebat:uolens ad præſens impetũ eius petulantem declinare.At ille non acquieuit: ſed nimietate amoris illius inflammatus:& robore eius paſſionis ualde perplexus uim intulit ei.

hili

Quem repente odiū post stuprū sororis inuasit:& iniuria ꝑpetrata:eam surgere & abire ꝓcepit. Cuꝯ illa i hoc deteriorē ꝓclamaret iniuriā sibi irrogatā nec usq; ad noctē eā manere pmitteret: repente eam discedere iussit in die:ut etiā testimoniu suæ confusionis incurreret. Qua resistēte iussit famulo ut eā prorsus expelleret. Illa uero dolens iniuriā simul & uiolētiā:disrupto colobio quibus antiquæ uirgines utebant: habente manicas:& ad talos usq; ꝓfusas:ne facile uiderentur: & cinere asperso capite ibat ꝑ mediā ciuitatē:clamās & ingemiscens uiolentiā sibimet irrogatā. Quam dū inuenisset frater absolon:requisiuit qua causa ꝓueniente hoc ageret. Et cū facta sibi dixisset iniuriā:quiescere & mediocriter ait ferre germanā:& iniuriā nō putare:q; corrupta esset a fratre. Cui dum satisfactū fuisset clamare:& uiolentiā suam multis indicare cessauit: & multo tempore apud fratē absolon uidua tollerauit alias ꝑmansit. Quod dū cognouisset dauid doluit quidē sed cū ammon ꝑmioré filiū suū ualde diligeret eū noluit contristare. Quem absolon cru deliter abhorrebat:& latenter oportunū tēpus ultionis delicti illius expectabat. Igitur secundus iam annus corruptionis sororis eius excesserat:& cū greges suos tonsurus ascenderet in ciuitatē baasor:est aūt hæc i sorte tribus effraim:rogauit patre ut cū fratribus ad eius cōuiuiū cōueniret. Quo recusante:ne illi grauis uideret existere uel fratres dirigi supplicauit. Quibus destinatis:iuſ sit absolon famulis ꝓpriis ut cū uiderent ammon ebrietate dissolutū: illo annuente interficerēt eum:nullūq; metuerēt. Quo facto fratres cūctos terror grauis & tumultus inuasit:& de se q̄oq; singuli formidātes:ascendēteſq; in equis reuertebant ad patrē. Quidā uero præcedens nūciauit patri quasi cunctos fratres interfecisset absolon. Tunc dauid q̄si oēs uere simul extincti sint & hoc a fratre tristicia quæ usq; ad mortē fere uideret amara nimis inuasit & eo dolore neq; cām requisiuit:nec aliud quicq̄. Post hoc tanti mali facinus cognoscere uouit:neq; sustinuit:sed repēte ueste diruptā:prostratus in terra iacebat:lugens filios uniuersos:& qui mortui nunciati fuerant: & simul qui eos occiderat. Ionathas uero filius semimaa fratris dauid cōsolabat eū:ut a tristicia tā ta recederet:nec crederet filios alios interēptos:quia nec cā talis extaret:sed esset credibile:qa hoc fecisset absolon in solū ammon:ꝓpter thamar suæ sororis iniuriā. Inter hæc autē sonus equoꝝ & tumultus quorūdā uenientiū:attentos eos fecit. Erant aūt filii regis:qui a cōuiuio fugiebāt. His fugientibus tristis pater occurrit:& præter spem uidens q̄os ante paululū pisse crediderat: eos amplexatus est. Erat itaq; cūctis luctus & gemitus:illis quidē supra mortuū fratrē:regi uero sup filiū interemptū. Absolon aūt fugit in gessur ad auum maternū:uiꝝ ꝓuinciæ illius potēte: apud quē triū annoꝝ tpe cōmoratus est. Cuiq; dauid uolūtatē haberet:ut ad reuocandū ab:olō filiū destinaret:nō ad uindictā:quando erat ira iam longo tēpore leuigata:ad hanc rem princeps militiæ ioab eū potius incitauit. Præpauit enī quandā mulierē iā ætate ꝓuectā:ut eū sub scemate luctus interpellaret:& huiusmodi uerba ꝓferret. Quæ ait. Duo filii mihi rex erant qui in agro fuerant in cōtentionē cōuersi:nulloq; præsente qui eos placare potuisset:ab altero alter ꝓcussus interiit. Cognatis autē interfectōrē petentibus:& uolētibus eum occidere: supplico ut mihi salutem præcipias filij cōdonari:nec reliquā spem meæ senectutis sinas auferri:& ꝓhibeas cūctos: qui meum filiū interficere moliuntur. Non enī aliud illud poterunt sequi nisi q; timor regis impetrauerit. Rege itaq; mulieris præcibus annuente:respondens denuo mulier regi: gratias iquit ago tuæ benignitati:qui meæ miſertus es senectutis:& pene sine filiis desolatā:filiū habeā fecisti. Sed ut firma mihi sint tuæ dona clementiæ:precor tuo filio esto ꝓpitius:eiq; remitte delictum. Quō enī creditura sum securitatis mihi in hoc præbuisse beneficiū:qū te uideā in cā simili cum tuo filio manere semp iratū. Factum náq; est:ut cū filius unus cōtra uolūtatē patris mortuus sit: sponte hac cā adponat & alius. Intellexit itaq; rex hoc cōsilium studio ioab imissum:& interrogata muliercula dum cognouisset hoc ueꝝ esse:rex uocās ioab:ait impetrasse studii sui uotū: eūq; absolon reuocare præcepit. Non enī circa eum iam ulterius se dixit esse crudelē:sed irā indignationemq; remittere. Ille uero cū adorasset regē:& eius sermonibus grātias retulisset: repēte ꝓfectus est in gessur:& assumpto absolon:in hierosolymā remeauit. Premisit autē rex dum uenire filium cognouisset:& præcepit:ut ad domum ꝓpriā remearet:non enī iustum credidit:ut mox uenientē susciperet:aut uideret. Ille uero pre iubēte eius declinauit aspectū:cui tamē a familiaribus debitum exhibebatur officium. Huius itaq; pulchritudo licet i tristicia posiri:& diligentiā competentem regis filio nō habenti nequaquā deposita est:sed erat speciosus:& splēdebat omni decore:& corporis magna proceritate:ita ut eos qui erāt in epulis constituti transcenderet. Cuius capitis erat tāta cesaries:ut uix octo diebus tōderi potuisset:& erat tōsuræ eius pondus siclorum ducentoꝝ qui faciunt quinq; minas. Habitabat autē i hierosolymis ānis duobus:habuitq; tres filios maſculos:& filiam unam nimis speciosam:quam rex postea roboā salomonis filius accpit uxorem:ex qua natus est puer nomine abias. Inter hæc mittens absolon ad ioab popoſcit ab eo:

ut pfecte placaret patrem:& peteret:quatenus eum ad ſuum aſpectum & colloquium reuocaret. Negligente uero Ioab:mittens aliquos ſuos cōſinem ſegetē eius incendit. Quod cū ille cognouiſſet:ad abſolon uenit:culpans eum:& cām rei huius inquirens. Cui reſpondit. Hoc conſilium cōperi:ut te ad nos ducere potuiſſem negligentē uerba quæ ibi pro paterna reconciliatione mādabā: Quapropter præſentē te ꝓcor ut mitiges genitorē meū. Ego nāq; peius a fuga eſſe iudico huc me ueniſſe:patre mihi hactenus iraſcente. Ioab aūt neceſſitatē eius cognoſcens & miſertus: mediator exiuit apud regem:eiq; locutus de filio egit:ut libenter eum ſuſciperet. Quo ueniente: & in terram proſtrato:ac ſupplicante:ut peti ueniā impetraret:porrexit dexterā & alleuauit eum & geſtoꝝ obliuionē ſe habere pollicitus eſt. Cap. IX.

Abſolon aūt dum ei hoc fuiſſet a patre cōceſſum i puo tpe multos equos:& multos ſibi currus inſtituit:& armigeros quinquaginta:& diebus ſingulis ſurgēs diluculo ad regalia ueniebat:& qui cauſas habebant:& minores inueniebantur in eis: delectabiliter alloquebatur:quaſi non habente bonos conſiliarios patre:ſed iniuſtos i ſuis ſententiis exiſtētes: quoꝝ iudicio grauarenť. Pro qua re fauoré ſibi omniū collocabat: adiiciebatq; piter dicens:quia ſi haberet hanc poteſtatē ipſe:cuncta ſub legum equitate diſponeret. Hæc itaq; eo agente:populo ſibi placato:cum iam deuotionem cunctoꝝ ſe obtinuiſſe confideret: poſt reconciliationem patris annis quatuor iā tranſactis ſupplicauit:ut ei pr̄ i hebron ire pmitteret:q̄tenus promiſſa deo ſacrificia celebraret:quæ fugiens deuouiſſet. Dauid ergo cōcedente ꝓfectus eſt:ad quē multus populus eo inuitante cōfluxit. Aderat autē ei & conſiliarius dauid achitofel: gilmoneus:& ducenti uiri ex hieroſolymis:neſcientes quidem conamen huiuſmodi:ſed uelut ad ſacrificium euocati. Hoc itaq; conſilio rex ab omnibus ordinatus eſt. Quod dum fuiſſet dauid nunciatum: & inopinabiliter hoc filium feciſſe cognouiſſet:metuens impietatē eius ac præſumptionē miratus:quia nec peccati ueniam recordatus eſt: ſed ſup illa ſcelera potiora & iniquiora cōmiſerit:primum quidē ut regnū a deo datum uellet auferre. ſecundo ut patrē uita priuaret: deliberauit ut fugeret trans iordanē: & uocatis amicis ac neceſſariis:& de filii ſupbia eis ꝓticipato conſilio:cunctaq; cōmittens deo:decem cōcubinas cuſtodes regalium derelinquens:diſceſſit ex hieroſolymis:& alia multitudine cum eo fiducialiter egrediente:ſimul & ſexcentis armatis: qui ſaul uiuente fuerant eiꝰ fuga priori ꝓticipes. Abiathar aūt & ſadoch ſacerdotibus:& omnibus leuitis uolentibus ſimul egredi cum arca dei:ſuaſit ut magis i ciuitate cōſiſterent cum eū poſſet deus etiā arca non portata liberare:mandauitq; eis ut latenter geſta quæq; ei nunciarentur. Habuit aūt fideles ad omnia miniſtros:achimaā filium ſadoch:& ionathā filiū abiathar. Ethai autē ietheus cum eo profectus eſt:licet dauid eum manere in ciuitate uoluiſſet. Cui dum acquieſcere noluiſſet:ei puritatē potius ſuæ deuotionis oſtendit. Aſcendēte autē dauid per montem oliueti pedibus nudis:& cunctis cū eo flentibus:nunciatum eſt achitofel eſſe cum abſolon:& eius parti fauere. Quod dum audiſſet:triſticia eius magis accreuit:deū rogabat:& eū ſuppliciter exorabat: ut abalienaret mentem abſolon a cōſiliis achitofel. Formidabat enī ne contra ſe ei dando cōſilia ꝓualeret. Erat enī uir aſtutus:ad ꝓſpiciendā utilitatē nimis argutus. Cunq; in montis uerticē puenſſet ciuitate reſpecta cū multis lachrimis quaſi amiſſo regno:domīo ſupplicabat. Occurrit aūt uir quidā fidelis noīe chuſi:& ipſe amicus. Quem cū uidiſſet dauid ſciſſa ueſte:& aſpſo capite cinere flentē atq; lugentē:conſolatus eſt eū:& a triſticia ceſſare poſcebat. Et poſt hæc ſupplicabat ut iret ad abſolon:q̄ſi ei conſentiens & eius ſecreta conſideraret:cōſiliiſq; reſiſteret achitofel: qa ſi cū dauid ꝓgeret:tātū prodeſſe nō poſſet. Obediens ille dauid eo derelicto uenit hieroſolymā: quo etiā nō poſt multum uenit abſolon. Paululum itaq; exinde procedente dauid:ſyba famulus mēphibos quē curatorē iſtituerat poſſeſſionū q̄s donauerat filio ionathæ:occurrit cū duobus aſinis oneratis rebus in itinere neceſſariis: ex quibus ipſe & qui cum eo erant refici debuiſſent. Requirente uero dauid:ubi relinqueret mēphiboſeth:ait. in hieroſolymis:expectantē ordinari regem ſe in præſenti ſeditione:propter memoriā beneficioꝝ ſaul. In his autē indignatus dauid: omnia quæcūq; cōceſſerat mēphibos: ſybæ donauit:multo iuſtus eē credēs:ut hic q̄ ille potius hæc haberet. Et ſyba quidē hoc facto gauiſus eſt. Igitur ueniēte dauid in locum choran:progreſſus eſt quidā de cognatione ſaul:noīe ſemei:filius gere:& lapidabat eum:ac peſſimis ſermonibus accuſabat. Circūſtantibus autē amicis:adhuc ąplius blaſphemabat:& ſanguinariū eū:multorūq; malorum dicebat auctorem:increpans eum quatēnus ex illa terra ueluti pollutus excederet:deo gratias referendo qui eum priuaſſet regno:& ꝑ propriū filium ꝑ eo q̄ peccaſſet in dominū ſuū rite pœnas exigeret. Omnibus autē ſupra modū per motā iracundiā prouocatis & præcipue abyſai uolentem iterficere ſemei:dauid ab ira retinuit dicens:ne malis præſentibus opus nouæ occaſionis admittamus. Non enim circa hunc rabidum canem mihi reſpectus aut pudor eſt:ſed ad

deum intẽtio: ꝓpter quem iſte ſup nos ita uidetur inuictus. Nec eſt admirandũ: ab iſto me talia ſuſtinere: quãdo etiam filii uideor exptus impietatẽ. Sed forſan aderit nobis miſericordia dei: & ꝑualebimus inimicis: quo adiuuante ſecuro itinere properemus. Semel autẽ ꝑ aliã montis ptem currebat: & crebras ei faciebat iniurias. Cumq; dauid ueniſſet ad iordanẽ: reficiebat ibidem ſuos itinere fatigatos. Igitur cum ueniſſet abſolon & achitofel conſiliarius in hieroſolymã cũ omni populo: uenit ad eũ amicus dauid chuſai: & cum adoraſſet abſolon: optabat regnũ eius in ſeculo & omni tempore ꝑmanere. Illo uero ei dicente: cur cũ præcipuus patris eius eſſet amicus eiq; fidelis ad oĩa uideret: non cum eo tunc eſſet: ſed illo derelicto tranſiſſet ad eũ: tempare ſe facere dixit: ſeq; deũ: & totius populi iudiciũ. His iquit domine tecũ manentibus: recte & ego te ſequor. Regnum enĩ tibi a deo collatũ eſt: quapropter eandẽ fidẽ atq; deuotionẽ tibi ꝓbebo quã pater. Non enim pro rebus ꝑſentibus indignari fas eſt: quando non extranea ad domũ ꝑuenit regnum: ſed in ea ꝑmanſit filio ſuccedente pri. Hæc dicens: ſatiſſecit cũ prius utiq; uideret eſſe ſuſpectus. Et uocato achitofel: qd oporteat agi tractabat. Qui ſuaſit ei ad cõcubinas ſui patris accedere: ex hoc ei populũ ſcituꝝ: crediturũq; dicebat: qa circa ꝑem nulla ei iã reconciliatio ſupeſſet: ex hoc cũ multa fiducia aduerſus eũ oĩs multitudo pugnaret: hactenus aptas inimicicias eos habere: metuere credentes: poſſe patrẽ cũ filio quocũq; tpe concordare. Hoc ergo conſilio flexus: iuſſit famulis ut tentoria in ſolario regio figerent: & uidente populo accedens: ad ꝑris ſui concubinas ingreſſus eſt. Hæc aũt geſta ſunt: ſecundũ nathan ꝓphetiã: quã dauid olim de filii inuaſione ſignauerat. Cũ uero feciſſet abſolon quæ monuerat achitofel: rurſus ſecundũ conſiliũ de patre contra patrẽ eũ ꝓferre poſcebat. Cũq; ille decẽ milia electos ſibi dari petiſſet: ut & patrẽ eius interimeret: & eos qui cum eo pergerent incolomes reuocaret: ut tunc firmũ haberet impiũ cũ pater eius extingueret: dũ hæc ſententia placuiſſet: uocauit etiã chuſi amicũ ſui patris ãtiquũ: ſic enĩ ille eum uocabat. Cui dum ſententiã achitofel indicaſſet: qd etiã ei uideret de eadem cauſa requirebat. Ille uero cognoſcens: quia ſi fieret q ſuadebat achitofel: dauid in mortis piculũ ꝓueniſſet: cõtrariã ſententiã nitebat afferre. Non ignoras inqt o rex tui ꝓris & eoꝝ qui cũ eo ſunt fortitudinem: quia multis ꝓliis dimicauit: & ſemp ſupatis hoſtibus eſt reuerſus. Nunc equidẽ credo illum in exercitu cõſtitutũ: eſt enĩ ſicut noſti bellicoſus: & idoneus oĩa ꝓuidere: & dolos ſupuenientiũ hoſtiũ declinare certiſſimus: circa ueſpam aũt relinquere ſuos: aut i aliqua aula ſe celare: aut circa petras inſidias facere dũq; cõtigerit: ut noſtri congrediant ad præliũ: illius quidẽ uiri ad modicũ ſe ſubducũt & dũ ſecuri fuerint de regis auxilio: reſiſtunt. Et inter hæc illis ꝓgnãtibus repente cũ alio exercitu ſuus pater apparens: ſuis quidẽ fortitudinẽ præbebit ad bellũ tuos uero inopinabili ſupuentu ꝓſternet. Fac igitur opationẽ mei cõſilii: & cognoſcẽs eius utilitatẽ: achitofel refutata ſententia: mittẽs i oẽm ꝓuiciã hæbreoꝝ: ꝓcipe cõtra patrẽ tuũ ut cũctus cõgregeꝫ exercitus: & ſumẽs ipſe ꝓlii militiã uniuerſam: eſto dux eoꝝ: ut nulli alio cõmittas hoc bellũ. Facillime enĩ te credo fore uictuꝝ: ſi eũ cũ paucis cõpræhẽderis: cũ tu multa milia pugnantiũ habeas: deuotionẽ ſuã tibi ꝓbere uolẽtiũ. At ſi pr tuus fuerit obſeſſione circũdatus: machinatiõibus: aut trocleaꝝ effuſiõibus ciuitatẽ illã facillime cãpiemus. Hæc cũ dixiſſet ꝓbabilior apparuit q achitofel. Nã ultra eius cõſiliũ abſolon potius huius elegit. Deus enĩ erat: qui in eius mẽte conſiliũ chuſi melius eſſe faciebat. Quo facto feſtinabat chuſi ad ſacerdotes ſadoch & abiathar: cõſiliũ achitofel: necnõ & ſuũ pãdẽs: & qa placuiſſent q ipſe monuerat ĩdicauit: & exhortatus ẽ repetẽ: ut mittentes hæc renũciarent dauid: & q ab aduerſariis tractata uidebant aperirẽt: aditiẽs: ut ſtuderet uelociter tranſire iordanẽ: ne eũ ſuus filius ꝑſequi feſtinaret: & anteq illi ſe mouiſſent: poſſet a filio cõpræhendi. Sacerdotes aũt oportune ſuos filios ad hoc officiũ extra urbẽ celatos habebãt. Quibus mãdãtes ꝑ fidelẽ ancillã quæ tractabat abſolon: præceperũt ut dauid cũ feſtinatiõe hæc ſignificarent. Illi uero nulla dilatione tardantes: ſed mãdata ſeruãtes patrũ: pii fideliſq; miniſterii & officii uelocitatẽ & neceſſitatis inſtantiã cito iudicantes implendã: feſtinabãt ad dauid. Cumq; duobus ſtadiis a ciuitate ꝓceſſiſſent: uidẽtes eos quidã equites: indicauerũt abſolon. Ille cõtinuo ut cõpræhẽderent mſit. Quod cognoſcẽtes filii ſacerdotũ: ab itinere declinãtes in uicũ quendã nõ longẽ ab hieroſolymis: cui nomẽ erat bochom inuenienteſq; quandã mulierculã rogauerũt ut eos celaret: & munitionẽ metuẽtibus exhiberet. Illa uero iuuenes illos in puteũ repente depoſuit: & expanſis deſuper pellibus os eius aperuit. Cumq; ꝓſequentes eos ueniſſent: & de eis mulierem requiſiſſent: illa uidiſſe quidẽ ſe nõ negauit: dicens apud ſe eos ſumpſiſſe potũ: & continuo diſceſſiſſe: tamen ſi cum uelocitate ſequerentur: facile eos cõpræhendi poſſe dicebat. Cum ergo diu ſecuti nõ cõpræhendiſſent eos reuerſi ſunt. Mulier aũt uidens eos remeantes: & nullum iam periculum iuuenibus cõpræhenſionis iminere cõſpiciens: abſtractos e lacu dimiſit ad proprium itineris opus. Qui multo ſtudio feſtinantes: uenerunt ad dauid & cuncta ei quæ tractabat

abſolon ſubtiliter indicauerũt. Tunc ille licet iam nox eſſet: præcepit tamẽ ſuos iordanẽ tranſire cũ feſtinatiõe. Achitofel aũt uidens ſuã ſententiã fuiſſe reprobatã aſcendens iumentũ ſuũ uenit a l regionem gilon: conuocatiſq; omnibus ſuis: conſiliũ qđ dederat abſolon eis expoſuit: & quia eo ꝙ auditus ipſe nõ fuerat: nõ eius tardaret iteritus īdicauit. Dicebat enī dauid poſt uictoriam in regnũ cõtinuo redituꝝ: & melius ſibi fore ut libere & magnimíe abrũperet uitã: quã ſe dauid reſeruare ad pœnas: cõtra quẽ abſolon talia cõſilia præbuiſſet. Et hæc cum dixiſſet: accedens ī lo cum domus ſuæ ſecretiorẽ: laqueo ſe ſuſpendit. Igitur achitofel iudicio ſuo huiuſmõi morte dãnatum deponẽtes ſui de laqueo ſepulturæ tradiderunt. Dauid aũt ſicut prædiximus trãſiens iordanem: uenit in caſtra optima: & munitiſſimã ciuitatẽ: ſuſceperuntq; eũ libentiſſime cũctæ priores prouinciæ: & fugam illius tẽporis reuertentes: & honorem ei fœlicitatis priſtinæ cõferentes. Erant aũt bergileus: galaditis: & ſypha potẽtiſſimus: & amãdias: & machir terræ galaditis primus Hi nanq; regꝝ omnium copiã dauid & qui cum eo erant opulentiſſime præbuerunt ita: ut neque lecti ſtrati deeſſent: nec panes aut uinũ: ſed etiam ubertatem pecudum miniſtrarent: quatenus & quietẽ laborantibus: & ciborum utilium copiam eis ad ſatietatem exhiberent. Et hi quidem hoc modo erant conſtituti.

Cap. X.

Bſolon itaq; congregato magno hæbreorũ exercitu ſuper parre: & tranſiens fluuium iordanẽ non longe a caſtris uenit in galaditidẽ regionem: conſtituitq; principẽ totius exercitus amaſam in loco ioab conſobrini ſui: erat enī de patre getheo: & matre abigea progenitus: abigea uero & ſaruia mater ioab dauid ſorores fuere. Dauid uero eos qui cũ eo erant cũ recenſuiſſet: & inueniſſet uſq; ad quatuor milia armatorum: noluit expectare quãdo ſuper eũ abſolon ueniret: ſed cõſtituit ſup ſuos millenarios & centenarios: diuiſo exercitu tripartite. & aliã quidẽ partẽ ioab principi militiæ dedit: aliã uero fratri eius abyſai: tertiã cõmiſit etheo qui erat amicus eius de ciuitate geth. Cunq; uellet ipſe ad bellum ſimul exire: amici nõ permiſerunt: conſilio eum ſapientiſſimo retinentes. Dicebãt enim quia ſi cũ illo deuincerent oẽm ſpem utilitatis amitterent: ſi uero una parte uicta ad eũ reliq remearẽt: poſſent denuo pliũ reparare: quãdo etiã hoſtes arbitrarent aliũ exercitũ manere cum rege. Hoc cõſilium libẽter accipiẽs dauid: ipſe quidẽ ī caſtris manere decreuit: & duces & amicos ad prœliũ deſtinãs; rogabat ut fortitudinẽ ſui & fidẽ & memoriã exhiberẽt: utq; puero abſolon uictores parcerẽt: ne illo moriẽte: aliqd ī ſe mali cõmitterẽt: optãſq; cũctis uictoriã: dimiſit exercitũ. Ioab itaq; aciẽ cõſtituit contra hoſtes ī cãpo: habẽs poſt tergũ ſiluã. Eduxit aũt e diuerſo abſolõ & ſuũ exercitũ: & facta cõgreſſione belli opa p̃cipua manuũ: & maxie p̃ſumptiõis ex utraq; pte gerebant: alii quidẽ ut regnum dauid reciperẽt: elaborabãt: & omĩ magnanĩtate deſudabãt: alii uero: ne & eo priuarẽt abſolon regno: & daret patri p ſua p̃ſumptiõe ſuppliciũ in nullo ſegnes erant: aut facere aut pati quodcũq; belli caſus afferret: iſup metuebãt etiã: ne ab ioab: & eius paucis militibus tãta multitudo ſubiugarẽt. Inter hæc uicit dauid exercitũs robore magnitudĩs & exercitatiõe belloꝝ: fugientesq; p ſiluas & colles p̃ſecuti ſunt: & alios qdẽ cœperũt: alios aũt iterfecerũt: ita ut plurimi caderẽt fugientes: q̃ in acie repugnãtes. Et illa quidẽ die q̃ſi uigiti milia uiroꝝ ceciderũt. Exercitus aũt dauid ac ceſſit ad abſolõ: erat enī cũctis p̃ceritate & pulchritudíe manifeſtus. Qui metuens ne eũ cõpræhenderẽt hoſtes aſcendẽs ī mula regia fugiebat. Cũ uelociter ueheret: & ipſe ī toto leuis exiſteret arbori maxie & ramis extẽſe eius reflexa ceſarie iopinabiliter ẽ appẽſus: & iumentũ quidẽ uelocitate ſua q̃ſi dominũ adhuc portaret abſceſſit: ille uero ramis comaꝝ alligatiõe retinebat aſtrictus. Quẽ cũ uidiſſet quidẽ militũ dauid ioab īdicauit. Quo dicẽte: quinq̃gĩta ſiclos ſe ei dediſſe ſi peremiſſet abſolõ: nec ſi mille ſiclos ei ꝑmitteret: occidere ille ſe filiũ domĩni ſui dixit: dũ oĩbus audiẽtibus p̃ eius ei parci rogauerit. At ille oſtẽdi ſibi p̃cipiẽs: ubi eũ uidiſſet appẽſum: & lo cum iueniẽs: in corde eũ iaculãs iteremit. Armigeri uero ioab circunſtantes arboꝛẽ: cadauer eius depoſuerũt: eũq; in foueã ualde ꝑfundã ꝑiiciẽtes: aceruũ ſuper eũ lapidũ poſuerunt: ita ut figura ſepulchri fieret: & ingentẽ tumulũ locus ille ſeruaret. Ioab aũt ſigno dato: a pſecutõne reuocauit exercitũ: pcẽs cõtribulibus ſuis. Igit abſolon cõſtituerat ſibi ſtatuã marmoreã ī ualle regia: q̃ duobus ſtadiis ab hieroſolymis aberat: q̃ appellauit ſuã manũ dicẽs: qa etiã filiis eius morietibus: nomẽ eius ī ſtatua ꝑmaneret. Erãt enī ei maſculi filii quidẽ tres: fœmĩa uero una thamar. Quæ coniũcta ſalomõis filio roboã: pepit filiũ abia: qui pr̃i ſucceſſit ī regnũ. Et de his quidẽ poſtea declarabimus. Igit poſt mortẽ abſolon: populus quidẽ ad ꝑpria l̃oca diſpſus eſt. Achimaas autem ſadoch ſacerdotis filius: rogabat ioab: ut ꝑueniens ipſe dauid uictoriam nunciaret: & quia dei ſolatium & ꝑuidentiam ipſius habuiſſet. Cui non conceſſit hoc ioab: dicẽs: quia cũ ſemper boni nũcii homo fuiſſet: modo non deberet regi mortem filii nunciare. Vocans ergo chuſi: ei opus hoc iniunxit: ut quod ipſe uidiſſet: regi etiam nunciaret. Cunque iterum achimaas rogaret: ut eum

nunciare permitteret dicēs: quia rex circa solā uictoriā attentus: nequaquā de absolon cauſaret: concessit ei: ut pgeret ad dauid: tenensq; cōpendioſam uiā quā ipſe ſolus nouerat: præuenit chuſi. Cunq; ſederet dauid inter portas: expectās: quādo ei aliquis gesta bellica nūciaret: quidā explorator uidens achimaā currentē: & quis eēt nō agnoſcens: ait ad dauid: uidere ſe aliquē uenientē. Qui cū dixiſſet: bonū fore nunciū: poſt paululū aliū quendā ſequi pnunciauit. Cunq; & ipſum bonū nunciū aſſereret: uidēs explorator præcurrere: iāq; uicinū eē achimaā ſadoch filiū ſacerdotis indicauit. Qui gauiſus eū bonor; nunciū eē dixit: & aliquid optabile de p̄lio portatur;. Cūq; hæc diceret a rege: ueniens achimaas adorauit: & interrogatus de pugna: regi uictoriā nūciauit. Quo requirente de filio eius qd cognouiſſet: ait qa mox ut uidiſſet hoſtes fugatos: rogatus ipſe ad eū pgere feſtinaſſet: & audiſſe ſe magnas uoces pſequentiū absolon: & nihil āplius potuiſſe cognoſcere: eo q; cogeret nimis miſſus a ioab uictoriā nunciare. Veniēti aūt chuſi: & adorante regē & uictoriā nunciāte: de filio eū dauid cōtinuo requiſiuit. Tunc chuſi hæc īquit pueniāt tuis inimicis: quæ recepit absolon. Quod uerbū uictoriæ gaudiū nec apud ipſum manere: nec hr̄e exercitū pmiſit. Aſcēdēs eni dauid i locū ciuitatis excellentiſſimū: flebat filiū: tundēs crebro pectora & capillos capitis ſui dilacerans: & omi ſe afflictiōe caſtigās clamabat dicens. Vtinā mihi & non tibi o filii aduenisſet iteritus. Nam cū eū diligeret per naturā huiuſmōi mortis eius euentui potius cōdolebat. Exercitus aūt & ioab audiētes: quia rex filiū ita lugeret reuerſi ſunt nō triūphali ſcemate q̄rentes igredi ciuitatē: ſed dolētes & flentes & quaſi deuicti potius intrauerūt. Cūq; rex capite uelato reſideret: & filii interitū īgemiſceret: irroiuit ad eū ioab: & cōſolatus eſt eū dicens. O domine rex apte demōſtras ex his quæ agis: qa diligētes te & p̄ te picula ſuſtinentes: nec nō & te tuāq; generatōnē prſus abhorres: & diligis inimicos: & illos cōcupiſcis potius qui iuſte pœnas ſoluentes obierūt. Nā ſi absolon uiciſſet: & iperiū firmiſſimū tenuiſſet & nullius noſtr; cadauer remaneret; ſed oēs a teipſo & a tuis filiis īcipiētes: fuiſſemus ſine dubitatiōe pſtrati: nullo nr̄ōrū hoſtiū flente: ſed cunctis potius cōgaudētibus: inſup etiā puniētibus eos: ſiqs forte noſtr;. miſerati fuiſſent. Tu uero hæc agere ſup maxio nō cōfunderis inimico: qui cū tuus filius eēt: nequaquā in te ipia cōmittere formidauit. Igitur recedēs ab hac iniuſta triſticia pcede: & militibus oſtē de temetipſum: eiſq; p̄ uictoria & labore certaminis gratias age. Ego nāq; optime noui: quia ſi in hoc actu permanſeris: hodie a te populus uniuerſus abcedet: & alteri regnum tradet: & tūc amariſſimum ac ue;. habebis. Hæc dicēs ioab: regem a triſticia reuocauit: & ad cauſas reipublicæ utilitatis adduxit. Tranſformatus eni a fletu dauid: & opportune cōpoſitus p̄ aſpectū populi ſedit ad portas: ita ut audiēs populus uniuerſus concurreret: oēſq; eum libentiſſime ſalutarent. Hæc itaq; talia hoc modo ſunt geſta.

Cap. XI.

Orro qui cū abſolon fuerant: & de prælio fugerant: reuertentes ad ſemetipſos: ſinguli mittebāt p̄ ciuitates cunctas: dauid beneficia cōmemorantes: & libertatem quam eis reſiſtendo cunctis hoſtibus præbuerāt edicentes; culpantesq; ſemetipſos quia eum expuliſſent a regno: & aliū ordinaſſent: quo tunc defuncto principe qui ab eis fuerat cōſtitutus. rogare deberēt dauid ut ab indignatione quieſceret eiſq; faueret; & recepto regno ſuam eis prouidentiā nō negaret. Hæc itaq; dauid crebro nunciabātur. Sed etiam ille nihilominus miſit ad ſadoch & abiathar ſacerdotes: ut principibus loquerentur tribus iudæ: quia turpe ſuerit: ut alie tribus ante illam dauid conſtituerent regem: cum illi & cognati eſſent & ſanguinis cōparticipatōne gauderent. Hæc eadem & ad amaſam principem militiæ eius præcepit edicere: qa cum filius ſororis ſuæ eēt: nō ſuaderet populo ut dauid reſtitueret iperiū: p̄ qua re nō ſolū regi recōciliari poſſet: ſed totius militiæ pricipatū ſicut absolō ei p̄buerat obtineret. Et ſacerdotes quidē ad principes tribus iuda locuti ſūt: & amaſam deflexerūt: pmiſſiōes regias edicētes: ut i eius præcibus cōſiſteret. Hoc itaq; facto: tribus iuda miſit ad regē legatos: rogātes ut ad propriū remearet imperiū. Hoc aūt & oēs iſraelite fecerunt adhortāte eos amaſa. Igitur accedentibus legatis ad eū ut ueniret in hieroſolymā: oēs p̄uenit tribus iuda ut regi ad iordanis flumen occurreret: & gera filius ſemei cū mille uiris quos de tribu beniamin ducebat: & ſiba libertus ſaul: & filii eius quindecim & uigiti ſerui. Iſti nāq; cum tribu iuda pontem fluminis effecerūt: ut facile rex eū tranſiret cū ſuo exercitu. Cūq; uēiſſet ad iordanē: iuda eū libētiſſime ſalutauit. Qui dū ponte adſcenderēt pſtratus ē āte eū ſemei: & detinēs pedes eius: uenīā poſtulabat i his q̄ peccauerat: rogans: ut nō circa eū eēt acerbus: nec ptāte recepta: eū iuberet dari ſupplicio: ſed potius cōſideraret: qa geſta pnia i his q̄ prius deliqſſet: primus ei occurrere feſtinaſſet. Cunq; i his ſupplicaret atq; deposceret: abyſai frater ioab ait. Nunquid propterea non morieris qui conſtituto a deo rege nequaquam blaſphemare metuiſti. Tunc dauid conuerſus ad eum ait. Non ceſſas ſaruie fili has commouere denuo nobis ſuperiores turbas; & ſeditiones inſtantes. An ignoras quia initium mei re

gni eſt hodie. Qua propter omnibus impie in me agentibus: iuro dimitti eius ſupplicia: & nulli ſua delicta ſeruari. Tu iquito ſemei ſecurus eſto: & nullū mortis habeto metū. Qui mox adorāſt cum cæteris præcedebat. Inter hæc aūt occurrit & mēphiboſeth de cognatione ſaul ſordida ueſte circūamictus: comaq; gerens ꝓfuſam & hiſpidam barbā. Nam poſt fugam dauid neq; tonſus fuerat præ triſticia: nec ueſtē depoſuerat ſuā: ſecq; in hac afflictione deuouerat permanere: donec regiam uideret conuerti calamitatē. Hunc aūte accuſauerat ſyba ſeruus apud dauid iniuſte. Qui dum ſalutaſſet: eiq; proſtratus eſſet: cœpit interrogare dauid: cur nō fuiſſet egreſſus: & eius fugæ participatus: ille a ſyba fuiſſe dicebat ſe contēptum: cui dum iuſſiſſet: ut ei itineris neceſſaria præpararet: curare neglexerit: ſed uelut cuiuſdā ſeruulū contēpſiſſet: qui ſi greſſus habuiſſet incolomes: non ab eo aliquo mō receſſiſſet: cum poſſet etiā pedibus uti fuga: adiiciebat pariter nō ſolū in his inquit domine nocuit mihi: ſed etiā apud tuā circa me pietatem derogare: & mentiri maligna uoluntate præſumpſit. Sed noui: quia nihil hoꝝ tua mens recepit: cum ſit iuſta & ueritatem diligat: quā uult ubiq; ſemper prævalere diuinitas. Nam cū a meo auo paſſus fuiſſes magna pericula: & omnis mea generatio pro illius debuiſſet ſceleribus deperire: tu humilis & benignus exiſtens: & quod præcipuū eſt illoꝝ malorū obliuionē agens: quādo poteſtate ſumpta priora uindicare poteras: amicū me tuū eſſe iudicaſti: & in menſa quotidie regia poſuiſti: nihilq; mihi defuit quod honorato parenti debuit exhiberi. Cunq; hæc dixiſſet ille: neq; mēphibos rex uoluit caſtigare: nec ſybā tanquā fallacē abiicere: ſed cum omnia iam donaſſet ſybæ: cum mēphibos occurriſſet: & ueniam mēphibos dedit: & med ietatē ſubſtantiæ reddi præcepit. Cui mēphibos cuncta inquit ſyba habeat o rex: mihi uero ꝑerium te recepiſſe ſufficiat. Beregel aūt galaditen: uiꝝ præcipuum atq; bonum: & qui multa in caſtris ei præbuerat: & regē uſq; ad iordanem deduxerat: rogabat dauid ut cum eo ueniret ad hieroſolymā: promittens eius ſenectutem oīno decorādam: & eius tanquā patris habere ꝓuidentiā. Qui deſiderio ſuoꝝ cū eo ſe poſſe degere refutabat: dicens ſenectutem ſibi ſic iminere: ut etiam in rebus ſuauibus delectari nō poſſit: cū utiq; octogita eēt annorum: & de ſepulchri termino cogitaret. Qui magis e diuerſo rogabat: ut ſi ei præſtare uellet concederet eum ad propria remeare: quando temporis longeuitate: nec conuiuioꝝ epulas diſcerneret: & auditus iam obduratos haberet: nec ſonum calamoꝝ: aut modulationum aut talium inſtrumentorum quæ reges ſolent inter cōuiuia mulcere ſentiret. Quo nimium ſupplicāte: dauid ait. Te equidem dimitto: tuum uero filium achiman mihi concede: ut ei omnium reꝝ bonarum debeam munus impendere. Tunc beregel dimiſſo filio adorans regem: & optans ei utilia prouenire ſicut deſiderabat domi eſt reuerſus. Dauid itaq; uenit in galgala habens ſecum iam mediam partem populi: & pariter tribum iuda ueneruntq; ad eum in galgala primi prouinciæ cum grādi pariter multitudine: & tribum iuda culpabant eo q̄ ei latenter occurreret: cum omnes ad eū debuiſſent una uolūtate concurrē. Principes autem tribus iuda hoc modo ſatiſfaciebāt: dicentes: ne ferrent grauiter: eo q̄ illi preceſſiſſent: qui tanquam eius cognati: & propterea eum potius diligentes præuenirent: & quia non quaſi munera percepturi hoc fecerant: ne illi qui uenerāt poſtea mouerentur. Hæc autem dicentibus tribus iudæ principibus: nequaquam aliarum tribuū principes ceſſauerunt: ſed dixeruñt: admiramur nos equidem fratres q̄ uos ſoli regem cognatum ueſtrum eſſe dicitis. Nam qui omnium noſtrorum poteſtatē a deo præcēpit: omnium noſtrorum iudicatur eſſe cognatus. Qua propter populus equidem noſter undecim partes habet: uos autem unam: & ſeniores nos ſumus. Non ergo beneficiſtis occulte & latenter uenientes ad regem. Cum hæc igitur inter ſe tribuum principes loquerentur: uir quidam iniquus & ſeditione præcipuus: cui nomen erat ſeba: filius bochri de tribu beniamin: ſtans in medio populi cum magno clamore dixit. Non habet aliquis noſtrum partem apud dauid: nec ſortē apud filiū ieſſe. Et poſt hæc uerba tuba canēs bellū ſignificauit fieri cōtra regē: oēſq; ſecuti ſunt eū: relinquentes dauid: ſola tantū tribus iuda cū eo remāſit: eūq; i hieroſolymis regē ee cōſtituerūt. Qui cōcubīas quidē ſuas ad q̄s filius eius abſolō īgreſſus fuerat: in domū aliā trāſmigrauit: eiſq; oīa ꝑcepit neceſſaria miniſtrari: ipſe uero nequaquā cōpulatus eſt illis. Conſtituit quoq; & amaſām principem militiæ: & locū ei i quo ioab fuerat dedit: iuſſitq; ut cōgregaret quātū colligi poſſit exercitus ex tribu iuda: & poſt tres ueniret: q̄tenus ei militiā daret uniuerſam eūq; pugnaturꝝ cōtra ſeba bochri filiū deſtiaret. Egrediēte uero amaſa & circa cōgregationē exercitus remorāte: dū die tertia nō rediret: dixit rex ad ioab. Nō eſt utile dilationē dare ſeba: ne lōgo tpe poſſit exercitū cōgregare: & deterioris cladis exiſtat auctor q̄ abſolō. Noli inqt tardar: ſed ꝑsentē ſumēs exercitū ꝑiter & ſexcētos uiros cū abyſai germano tuo hoſtes ꝑsequi feſtinato: & ubicunq; reperis ei congredere: & feſtina eum cōprehendere: ne capiens munitiſſimas ciuitates certamina nobis: & multos poſſit ſudores inferre. Ioab autem nullomodo moratus: ſed ſumens fratrem pariter ac ſexcentos

uiros:& omnem exercitum qui erat in hierosolymis:persecutus est eum omni festinatione seba. Cunq; lucabao uicum procul ab hierosolymis stadiis quadraginta uenisset: occurrit ei amasa cū non multo adhuc exercitu congregato.Ioab uero accinctus gladio & lorica uestitus: uenientem ad se amasam ut salutaret eum arte quadam quasi cadere gladium de uagina finxit: eumq; se de terra colligere:& altera manu uenientem proxime amasa quasi ei osculum daturus a barba com prehensum: in prouido gladium uixit in utero:eūq; peremit impiū nimis & sceleratissimum opus efficiens:in bono inuenculo pariter & cognato:& qui nihil ei nocuerat: habens pro principatū militiæ:& equalitate honoris inuidiam.Pro hac enim causa & abner interemit:sed in illo scelere occasione dictante quasi pro uindicta fratris asahel uenia habere uidebatur: perempto aūt amasa:nullum fomitē excusationis potuit inuenire.Ioab tanto igitur perempto duce:triduo psequebatur seba:derelinquens unum ad eius corpus qui clamaret exercitui: quō amasa iuste peremptus esset:qui uero regi fauerent sequerentur ducē ioab:& abysai eius fratrē. Cunq; cadauer illius caderet in uia:& omnis populus super eū conflueret:& eum quadā defuncti misericordia morarētur:& ioab sequi tardarent: tollens inde cadauer illius custos eius portauit in quendā locum ab itinere segregatum:& illic eum positum ueste cooperuit. Quo facto ioab uniuersus populus est secutus. Cunq; persequeretur seba per oēm israelitarū prouinciā quidā indicauit eum in ciuitate munitissima abelmacha residere.Quo dum uenisset ioab obsidebat urbem:uallis undiq; circūductis:militibusq; iussit:ut eius muros omni uirtute deponerēt.Nam dum eum cives loci illius suscipere noluissent:& super eum crudeliter insisterent; tūc quædā mulier casta simul & sapiēs uidens patriam in nouissimo periculo constitutā:ascendens in murū:uocauit inter armatos ioab Quo ueniente:cœpit ad eū huiusmodi uerba proferre. Quia cum reges & principes deus cōstituisset:ut hæbreorū hostibus resisteretur:& israelitis pacis iura præberentur:tu iquit festinas metropolim israelitarū quæ nihil deliquit euertere atq; uastare. Tunc ioab orauit alias iurauit sibi propicium deum fore:& quia non haberet huiusmodi uoluntatē:nec ullum de populo uelle occidere quantomagis tantam perdere ciuitatem: sed si acciperet ab eis rebellem regis ad pœnā id est seba filium Bochri:ab obsessione exercitum cōtinuo reuocaret. Quod dum audisset mulier: ab ioāb paruulas indutias postulabat:ut hostis caput de muro repente ꝓiiceret.Quo facto descēdit ad ciues eisq; locuta est dicens:cur uellent pessime cum filiis & uxonibus deperire ꝓpter malignum hoiem nec cognitum unde esset:quē regem uellent habere pro dauid:qui eis tāta beneficia cōtulisset:& una ciuitas studeret tāto exercitui resultare? Hoc dicto suasit eis:ut sebæ caput abscisum in ioab ꝓiiceretur exercitum. Quo facto ioāb missa tuba:obsessionē repēte dissoluit & reuersus in hierosolymā:tuis populi princeps militiæ constitutus est.Ordinauit aūt rex etiam banaiā super corporis custodes:& super sexcētos armatos.Adorā aūt fecit sup tributa:& sibacha & bachillā super gestorū cōscriptores:susam uero scribā:sadoch aūt & abiathar sacerdotes istituit

Capitulum.XII.

Igitur post hæc cū fames ꝓuinciā inuaderet:rogauit dominū dauid:ut populi misereret:& cām ei pariter:& medelā pestis illius indicaret.Cui ꝓphetæ dicebāt:uelle deū ut gabaonite uindicarentur: quos rex saul ipie interfecerat: & cōculcauerat iusiurandū qđ eis iesus priceps militiæ ꝓbuerat senioresq; firmauerāt:& si ultō quā gabaonite expetereт ꝓ defunctis exhiberetur eis:posset ꝓpitiari deus:& populus a peste liberari. Dauid aūt audiēs a ꝓphetis hæc uelle deū:euocatis gabaonitis:eos qd uellent fieri requisiuit.Illis aūt septē de genere saul filios ad suppliciū postulantibus:reqrens rex dedit eis:parcens tantūmō mēphibos:filio ionathæ.Sumentes gabaonitē uiros quos uoluerunt:punierūt eos.Quo facto:cœpit deus repente pluere: & terræ germina ad fructū reuocare:liberauitq; a priore peste:& ad ubertatē hæbreorū prouinciā hoc facto restituit.Igitur non multo post tēpore: rex dauid castrametatus est contra palestinos & cōmisso prælio:cum eos uertisset in fugam:solus persequēdo repertus est. Cunq; esset fatigatus: quidā hostium noīe achimon:filius asaphat:qui erat de ꝓle bigantū:habebatq; hastā cuius pondus erat trecētorū siclorū:& loricā cōcatenatā & gladiū:fecit impetū quasi regē suorū hostiū perempturus.Erat enī iam labore dissolutus.Tunc subito exorsus abysai frater ioab:& regē a repēti na morte ꝓtexit:& hostē piter trucidauit.Quo facto:periculū regis & pene mortē grauiter tulit exercitus:eūq; principes cōiurauerūt:ut nequaq̄ cū eis ꝓxiret ad bellū ne ꝓpter fortitudinē atq; fiduciā suā aliquid mali passus:& bonis quæ pp eū fuerāt sepiꝰ ꝓbita priuarent:& q eo uiuente adhuc poterant adipisci. Conuenientibus itaque palestinis in gazam ciuitatem: audiens hoc rex super eos misit exercitum.Inter quos tunc bellator optimus extitit:& probatissime dimicauit.Saboch & heus:qui erat unus fortissimorum dauid. Hic enim multos hostium intercluſos interemit ex prole alias & prolem gigantum nimis in audacia suæ fortitudinis exultantium:

alias exultantem: fuitq; uictoriæ huius auctor apud hæbreos. Post hanc uero cõpressionẽ: palestini denuo pugnauerũt sup quos exercitũ mittente dauid: fortis apparuit ephan cognatus eius. Nam contra singulos fortissimos palestinoꝝ solus pugnando pemit eos: & alios cõuertit i fugã: quoꝝ etiã multi in prælio ceciderunt. Paruo itaq; tẽpore palestini qescentes: denuo castra posuerunt circa ciuitatẽ quæ erat nõ longe a finibus hæbreoꝝ: eratq; uir iter eos quidã: ꝑceritate sex cubitoꝝ: habens etiã digitos in utroq; pede necnõ & manu: uno plusq; solet natura cõcedere: hoc est senos. Contra quẽ de exercitu dauid ionathas filius sammaa pugnãs deuicit: pulsisq; hostibus de ciuitate: totius uictoriæ auctor effectus: maximæ gloriæ culmẽ accepit. Nam & ille palestinus gloriabat̃ se de ꝑle gigantũ existere. Postq; pugnã nequaquã cõtra israelitas habuere certamina. Expeditus itaq; dauid a prælijs & piculis: cũ pace iã altissima fruerẽt: cantica i deũ: hymnosq; uario metro cõposuit. alios quidẽ trimetros: alios quidẽ quinq; metros: dñersaq; facies organa: docuit: ut leuite secundũ ea deo hymnos ediceret per sabbatoꝝ diẽ aliasq; festiuitates. Organorum aũt species huiusmõi ẽ. Canora cithara quidẽ decẽ chordis coaptata: & hæc cũ plectro ꝑcutiẽ: nabla uero duodecim sonos habẽs digitis tangiẽ. Erãt & cimbala erea: & grandia & lata. Et de his q dicta sunt sufficiant: ne oĩno hoꝝ organoꝝ natura nesciaẽ. Circa regẽ igit̃ erant oĉs ualde fortissimi quoꝝ insigniores & actiõibus clari: octo & uiginti fuerunt. Horꝝ enĩ quinq; tantũ opera narrabo: ꝑ quos etiã uirtutes aliorꝝ poterunt indicari. Erant sic enĩ ualidi: ut ꝑuinciã regerẽt: & gẽtibus præualerẽt. Primus itaq; eusebius filius achame qui aciẽ hostiũ frequẽter irrũpens: neq; quã pugnãdo cessauit: donec ex eis nõgentos occideret. Post hunc erat eleazar filius dodi: qui cũ rege fuerat in larpha. Hic aliquãdo israelitis formidãtibus palestinoꝝ exercitũ: & ab hoc fugientibus solus restitit: irruẽsq; sup hostes: occidit eoꝝ multos: ita ut sanguine occisoꝝ: gladius eius hereret dextræ. Et cũ palestinos tũc israelite uiderent in fugã eẽ cõuersos: descendẽtes de montibus ꝑsecuti sunt eos: & mirabilis ac famosissima uictoria tũc ꝑuenit: cũ eleazar tantos iterfecisset hostes: eosq; israelite persequerentut: & sumerent spolia interemptoꝝ. Tertius aũt filius heli: noie semeias. Et enĩ in palestinoꝝ certaminibus: dũ i locũ qui diciẽ maxilla aciẽ posuissent: & rursus hæbrei metuẽtes eoꝝ exercitũ refugerẽt: solus eoꝝ aciẽ exercitũq; portauit: quoꝝ alios quidem ꝑstrauit: alios aũt nõ ferẽtes eius uim & fortitudiné ꝑsecutus est cõuersos in fugã. Hæc igit̃ opera manuũ ac prælioꝝ tres isti demõstrauerunt. Quo tẽpore rex cũ eẽt in hierosolymis: palestinoꝝ ad bellandũ supuenit exercitus. Tũc dauid quidẽ in arcẽ ciuitatis ascendit sicut prædiximus: ut de bello cõsuleret deũ: castra uero inimicoꝝ erãt in ualle fixa usq; ad ciuitatẽ bethleem: quæ ab hierosolymis ꝑcul est stadiis uiginti. Dauid itaq; sortiis ait. Bonã aquã habemus in regiõe mea. Et præcipue laudabat eã: quæ erat in puteõ iuxta portã: mirabaturq; si eẽt qui ex eo poculũ ei præberet qd magis optaret: quã siquis ei magnã pecuniã ad tẽpus præsens offerret. Et hæc cũ audissent isti tres uiri: mox occurrentes: & per medium hostiũ iter facientes: uenerũt ad bethleẽ: & haurientes aquã: denuo ad regẽ ꝑ eoꝝ castra reuersi sunt: ita ut palestini eoꝝ fiduciam & magnanimitatẽ obstupescentes: quia sic pauci eos conẽnerent: a dimicatione cessarent. Delatã itaq; aquã noluit bibere rex: quasi de periculo & sanguine hominũ sibi fuisset aduecta: & ꝑterea nõ esset bibenda: libauitq; eam deo & de salute gratias egit uiroꝝ. Post istos aũt fuit frater ioab abysai. Is enĩ una die hostiũ nõgentos occidit. Quintus fuit banaias genere sacerdos qui ꝑuocatus a uiris insignibus i moabitide regione sua eos uirtute iterfecit. Rursus aũt cũ uir egyptius genere: ꝑceritate mirabilis eũ ꝑuocasset: nudus armatũ ipsius iaculo ꝑstrauit ac ꝑdidit: nã auferẽs eius iaculum: & uinũ adhuc pugnãtẽq; spolians: armis eũ ꝑpriis interemit. Annumeretur aũt & hoc prædictis eius actionibus aut tanquã primum magnanimoꝝ eius operum: aut quasi non dispar. Quadã tempestate cum ningeret in puteũ lapsus incidit leo. Et cũ os putei esset angustũ: latebat abiconsus ne appareret: erat enim ipsum orificũ niue dãnatũ. Nullũ ergo egressum leo uidẽs: nec salutis exitũ rugiebat. Banaias aũt audiẽs bestiã ꝑclamantẽ: dum iter tunc ageret: accedens ad puteum in eo descendit: & baculo quẽ portabat in manu bestiã repente ꝑstrauit. Tales igit̃ uirtute fuerunt: & reliqui numero trigintatres.

Cap. XIII.

Ex autẽ dauid uolens agnoscere: quot eẽnt milia populi totius: est oblitus moniti mo saici: quo prædictum fuerat: ut si dinumeraretur populus: ꝑ uniuscuiusq; capite deo siclus præberetur. Præcepit ergo ioab principi militiæ: ut ꝑgens uniuersum dinumeraret exercitũ. Quo dicẽte: non eẽ necesse hoc: nõ queũt: sed iussit numerũ hæbreoꝝ mirigniter adipleri. Ioab uero sumẽs tribunos & scribas: & pagrans israelitaꝝ ꝑuinciã: considerataq; multitudie q̃nta eẽt hierosolymã remeauit ad regem: post menses nouem & uiginti dies: obtulitq; numerum regi: absq; tribu beniamin: hanc enim dinumerare non poterat: neq; tribũ leui. Penituit aũt dauid q̃ dinumerasset populum: eo q̃ deliquisset i deum. Fuit ergo aliorꝝ israelita-

rum numerus nongenta milia uiroꝝ arma ferentiũ:& militiam exercere ualentiũ:iudæ uero tribus per ſe ſolá habuit.xl.milia.Prophetis itaq; declarátibus dauid:quia deus ei irafceretur: ſuppli care cœpit cũq; rogare:ut propicius eẽt:& uenią peccato cõcederet.Tunc gad prophetá miſit ad eum deus:tres ſupplicii conditiones portanté: ut eaꝝ quam probaret eligeret:utrũ uellet famé in prouincia generari annis ſeptẽ:an tribus menſibus pugnádo uinceretur ab hoſtibus: an certe morbus & lãgor accederet tribus diebus hæbreis:ille uero i anxietaté huius electiõis oium rerũ peſſimaꝝ incurrens tribulabatur:& uehementer aio uidebatur eſſe cõfuſus. Cunq; ppheta diceret:hoc oĩmodis imminere:& reſponſum uelociter exigeret:ut electá ab eo conditionem deo renunciaret:cogitans rex:quia ſi famá eligeret:cõtra alios hoc facere uideret:quãdo ipſe quidé habens multa fruméta non pateretur inopiá: reliquis uero eẽt anguſtia: itẽ ſi eligeret triũ méſium uictoriam hoſtium:ipſe quidé habens circa ſe uiros fortiſſimos:& cuſtodes:nihil oĩno meueret: neci uero eius exercitus ſubiaceret:inter hæc aũt cõem pòtius paſſionẽ: & regum & ſubiectorũ elegit:in qua timor oĩbus eſt equalis:dicens quia multo melius eſt in dei manus incidere.Hæc audiens ppheta:renunciauit domino. Qui morbũ & interitũ miſit in exercitum hæbreoꝝ.Moriebantur enĩ non uno modo:ut facile langor potuiſſet agnoſci: ſed mors quidem inerat multis languoꝝ occaſionibus:& quia nõ poſſent cognoſci:facile peribant.Alius ergo ſuper aliũ moriebaẽ:& latenter iminens malũ uelociter ferebat interitũ.Alii ſiquidé repéte cum uehemẽtibus doloribus:& amaro gemitu aĩam relinquebãt:alii uero ipſis paſſionibus mare ſcebant:ita ut neq; curã exhibere corporibus ualerẽt:ſed præ labore deficerẽt:alii aũt repẽtinis tenebris eoꝝ conatus abripiẽtibus ſuffocati: ꝓtinus expirabãt:alii ſup mortuos quos ſepeliebant ipſi quoq; moriebantur:imperfectas relinquentes pariter ſepulturas.Incipiente itaq; peſtifero lãguore eos ab hora matutina perimere: uſq; ad horãm prandii conſumpta ſunt milia ſeptuaginta Extenditq; angelus manum ad hieroſolymam: ut etiã illic peſtem languoris iferret. Rex autem ſacco amictus ſedebat in terra:rogans deum & ſupplicans:ut morientium leuigaretur interitus. Tunc reſpiciens interea: & uidens angelum euaginato gladio in hieroſolymam ꝓperantem:clamauit ad dominum dicens:iuſtum eſſe ut ipſe puniretur:qui paſtor erat:& greges quæ nihil deliquerant ſeruarentur:& ipſe poſcebat iram dei conuerti in ſe:& i generatiõe ꝓpriá potius prouenire ſupplicium:ut innoxio populo parceretur.Exaudiens uero deus eius preces: ceſſare fecit interitum:& mittens gad prophetam:præcepit ut ad aream iebuſei orna repente conſcenderet: edificans illic altare:ut hoſtias imolaret.Audiens hoc dauid nõ ſiluit:ſed mox i locum ubi præceptum fuerat properauit.Orna uerõ terebat frumentũ.Cunq; uidiſſet regẽ & omnes eius pueros ueniẽtes:occurrit ad eum:& adorauit:erat enim genere quidé iebuſeus:dauid aũt præcipuus amicus:& ꝓpterea ei nihil mali fecit:quãdo ciuitatẽ ſicut prædiximus deuaſtauit.Cunq; órna interrogaret cur dominus ueniſſet ad famulũ ſuum:dixit:ut aream cõpararet ab eo:quatenus altare in ea conſtituẽs domino hoſtias imolaret.Qui & aream dixit & aratri boues ad holocauſta ſe præbituꝝ & deũ oraturꝝ:ut ſacrificiũ grate ſuſciperet. Rex aũt eius quidem ſimplicitaté & magnanimitatem diligere ſe profeſſus eſt:munuſq; ſuſcipere: præciũ uero eum reꝝ oĩum accipere poſtulabat:dicens non eſſe iuſtum:gratis ſacrificia celebrare.Dicente aũt orna:ut cum uellet eſſi ceret: quiquagita aream ſyclis ab eo comparauit:& edificato altari ſacrificia fecit: & holocauſta celebrauit:& hoſtias pacificas imolabãt:qbus placatus dominus:& denuo propitius eſt effectus. In illo ſiquidem loco aliquãdo contigerat offerre abraã ſuũ filium yſaac:quando cũ iam paratus eſſet occidere filiũ: & i holocauſtum exhibere: ex improuiſo aries apparuit & altare circunſtetit: quẽ abraã pro filio ſicut prædiximus imolauit. Videns aũt rex dauid orationem ſuam exauditá a deo:& ſacrificium grate ſuſceptum: decreuit ut ille locus area potius populi uocaretur: quam uocem nimirum oportune iam tunc pro templo illic deo edificando præmiſit. Deus enim miſit ad eum prophetá dicens:templũ illic eius filiũ eſſe facturũ: qui eſſet ei ſucceſſurus in regnũ.

Capitulum.XIIII.

Oſt hanc itaq; ꝓphetiã iuſſit rex numerari colonos:& inuenti ſunt centum & octoginta milia.Ex his inſtituit lapidum ceſores octoginta milia. Aliam uero multitudinem ut lapides ueherẽt deputauit:ex qbus tria milia quigẽtos laborãtibus ꝓpoſuit.Præpauit aũt ferrũ:& eſ ad opa:& ligna cedria ualde ꝓcera:hæc mittentibus ſydõiis:qbus mãdauerat:ut ei hãc materiã miniſtrarẽt.Amicis uero ſuis dicebat:hæc ſe tũc gerere ut regnaturo poſt ſe filio ꝓparatã materiã ad opus fabricæ dereliqueret:& nõ tũc cũ eẽt nouus & ineptus pp ætaté circa talia laboraret:ſed hẽns hæc ꝓparata:citius opus ipleret. Vocãs aũt filiũ ſalomonẽ ꝓcepit ei ut ſucceděs in regnũ:teplũ edificaret deo dicẽs:qa eũ uolentẽ hoc facere ꝓhibuiſſet deus bellis & hũano ſanguine ſordidatũ: & prædixiſſet:quia ſalomon iunior filius eius edificaret tẽplum: & quia ut hoc

nomine uocaretur:non ipſe tanquã pater proſpexiſſet ſed deus: & promiſiſſet prouinciã hæbreorum eius tẽpore fore fœlicẽ:& nõ ſolũ in aliis bonis & pace qđ eſt oĩum ualde præcipuũ:ſed & bellorũ atq; ſeditionũ inteſtinarũ:futurã maxiam libertatẽ. Tu igitur inquit quõ & ante natiuitatem a deo rex fore monſtratus es;nitere etiã in aliis eius prouidentiæ dignus eſſe:& pius exiſtere: ſimul & iuſtus & fortis: mãdata quoq; eius & leges quas nobis per moyſen tradidit:& tu ſerua & alios nequaquã ꝑuaricare permittas. Templũ aũt qđ te regnãte ſibi præcepit fieri:deo reddere feſtinato:nõ pauescas magnitudinẽ operis nec labore terrearis:cuncta nãq; tibi ante meũ obitum præparabo. Scito ſiquidẽ auri talenta iam collecti decẽ milia:argenti uero centũ milia talentorũ: ferri uero & eris põdus quod & numerũ poſſẽt excedere præparaui: lignorũ & lapidum maxiam copiã. Habes aũt ſup hæc & q lapides poſint cedere: & fabricas inſtruere milia multa uirorũ; & ſiquid his defuerit:adiicẽ nõ morieris. Eſto igitur optimus gubernator; deũ habendo patronũ. Præcepit aũt principibus populi quos fabricare præceperat filiũ adiuuare:& bonis oĩbus abundantes;circa dei uacare religionẽ dicens pro his fruituros pace ſimul & equitate quæ deus iuſtis: & piis omnibus conſuetus eſt rẽpenſare. Edificato ſiquidẽ tẽplo arcam eũ ꝑcepit illic & ſancta ua ſa recondere dicens:eo q; ante multũ tempus hoc templũ habere debuerãt:niſi patres noſtri deo inobedientes fuiſſent: cum deus utiq; ſibi templum poſtquã hanc terram obtinuerunt edificare præcepit. Hæc itaq; ad principes ſuos dauid & ad filiũ ſuũ eſt locutus Cap. XV.

T cum iam eẽt ſenex:& corpore frigidus:ita ut ꝑpter ætatẽ ſic alegeret: ut neq; multis pellibus adoptus calefieri poſſet:cõgregati medici:& conſiliũ facientes:tractauerunt ut ex omni regione ſpecioſa uirgo eligeretur quæ cũ eo dormiret hoc ei contra frigus fore remediũ:ut eũ puella uirgo foueret. Ad quã rem una adoleſcentula in ciuitate repta eſt:quæ mulieres pulchritudine ſua cunctas excelleret: noĩe abyſag: quæ dormiẽs ſolummodo cum rege calefaciebat eũ. Rex aũt ad cãs uenereas quæ iã ſenectute defecerãt: & ad coitũ mulieris nõ ualebat. Quartus igiť filius dauid iuuenis ſpecioſus:atq; procerus ex muliere agit ei natus noĩe adonias:qui poſt abſolon fuerat ꝑcreatus:habẽs regnãdi ſuperbiã:dicebat amicis:qa ipſum oporteret ĩ regnũ ſuccedere;fecitq; ſibi currus & equites:& quinq;ginta uiros ꝑcurſores iſtituit. Quæ cũ uideret pater:nõ corripuſt eũ: neq; impetũ uolũtatis eius ꝑhibuit:donec agnoſceret ꝑ qua cauſa talia cogitaret. Habuit aũt adonias huius rei coopatores principẽ militiæ ioab & abiathar ſacerdotẽ:cui ſolũmõ reſiſtebat ſadoch ſacerdos:& ꝑpheta nathan:& banaias:qui ſupra corporis cuſtodes fuerãt:& ſemeias amicus dauid:& oẽs uiri fortiſſimi. Cũq; ꝑparaſſet adonias cœnam extra ciuitatẽ circa fontẽ qui erat in orto regali:& oẽs fratres ꝑter ſalomonẽ illic uocaſſet: necnõ & principẽ militiæ ioab:& abiathar:& principes tribus iuda:ſadoch tantũmõ ſacerdotẽ: & nathan ꝑphetam & banaiã & oẽs diuerſæ uolũtatis ad conuiuiũ nõ uocauit. Hæc aũt mater ſalomonis bethſabeæ nathan ꝑpheta nunciauit dicens. Adonias rex eſt:& dauid hoc ignorat:deditq; ei conſiliũ ut ſaluaret ſe:& filiũ ſuũ ſalomonẽ:& ingreſſa ad dauid ſola diceret ei:quia ipſe quidẽ iuraſſet poſt ſe regnaturũ fore ſalomonẽ:& quia adonias iam teneret imperiũ. Qua ad regem loquente: ꝑpheta ſe aſſeruit ingreſſurũ:& eius uerba ſuo teſtimonio firmamẽturũ. Credens aũt uerbis ꝑphetæ bethſabeæ introiuit ad regẽ:& cũ ſoléniter adoraſſet:ſilentõ petito:oĩa ei quæ ꝑpheta monuerat explicauit conuiuiũ adoniæ:& uocatos ab eo abiathar ſacerdotẽ: & ioab principem militiæ;& eius filios abſq; ſalomone:& neceſſarios eius amicos inſinuans:dicebatq; quia oĩs populus ſuſtineret:quẽ rex ordinare uellet:rogãs ut haberet ĩ aĩo:quia poſt mortẽ eius ille regnãs: & eam & eius filiũ una ꝑimeret. Cunq; adhuc loqueret cũ rege mulier:nunciauerũt ei: qa nathã eum uidere uellet. Rege iubente ut ueniret:ingreſſus nathan interrogabat: ſi ea die regem feciſſet adoniam:& ei principatum populi tradidiſſet:dicẽs eum ſplendidum ualde feciſſe conuiuiũ: & oẽs regis filios ꝑter ſalomonẽ ibidẽ inuitaſſe:& principẽ militiæ ioab:q cũ plauſu nimio epulati & ludo eternum eius oprabant effici principatum:adiiciens:neq; me inquit: neq; ſacerdotem ſadoch uocauit:nec banaiam:qui ſupra corporis cuſtodes erat poſitus:& iuſtum eſſe ut oẽs agnoſcerent:ſi per eius factum fuerit uoluntatem. Hæc dicente nathan: ꝑcepit rex uocari bethſabeæ: paululum nãq; e cubiculo diſceſſerat ingrediẽte propheta. Cunque ueniſſet mulier:rex ad eam: iuro ĩquit tibi ꝑ deum noſtrum excelſum: filiũ tuũ ſalomonẽ eſſe regnaturũ:ſicut & primitus iam iurauit:& hunc ſup meũ ſolium fore ſeſſurũ:& hoc hodie celebrandũ. Cũ ergo mulier adoraſſet eum & longeuã eius optaſſet uitã:ſadoch ſacerdotẽ & banaiã uocari ꝑcepit. Quibus uenientibus cum iuſſiſſet ut ſumpto nathan propheta:& armatis qui circa aulã regiã reſidebant:imponentes eius filium ſalomonem in iumento regio: foras ciuitatem ducerent ad fontem qui dicitur geon:& unguentes oleo ſancto eum conſtituerent regem:& ſadoch ſacerdotẽ:& nathan prophetam hoc celebrare ꝑcepit:ſequenteſq; per mediã ciuitatẽ tuba canerent clamantes: ineternũ

uiuere regem salomonem:& eum sedere in regio solio constituerent:ut agnosceret omnis populus:q; ei traditum a patre fuisset imperium. Salomoni uero mādauit de regno:ut pie & iuste circa hæbream gentem & tribum iuda uiueret.Cunq; banaias optasset:ut esset deus salomoni propitius: repente ĩsigniter:& nullam habentes moram:impositerunt salomonẽ in regia mula:educenteſq; eũ extra urbem ad fontem:&oleo eum unguentes: introduxerunt rursus in ciuitatem: fauentes;& regnum eius longeuũ fieri deprecantes:deinde uenientes ad domum regiã sedere fecerunt eum in solio regis.Tunc omnis populus mox conuersus ad epulas & festiuitatẽ:letatus in calamis:aliisq; musicis organis:delectabatur:exultans:ita ut diuersitate organoꝝ:& melodia musica omnis terra & aer resonaret.Cunq; sensisset clamorẽ adonias:& qui eius conuiuio præsentes erant turbati sunt:dicebatq; ioab non sub placere sonum tubæ quã audiebat.Dum ergo cunctis in conuiuio constitutis:nullus gustaret cibum:sed omnes diuersis cogitationibus inhererẽt: cucurrit ad eos sacerdotis abiathar puer nomine ionathas. Cunq; uidisset adonias iuuenem: & dixisset boni eum nuncii fore portiorem:ille eis pandit uniuersa de salomone:& uoluntatem regis dauid aperuit. Exilientes igitur mox e cõuiuio adonias & omnes qui uocati fuerant:a sede regali fugierunt.Metuens aũt a donias regẽ pro his quæ fuerant gesta:supplex factus est ei. Et dum cornu altaris teneret:hoc fecisse nunciatum est salomoni:& quia rogaret:ut ab eo acciperet iusiurandum;quia non haberet rex circa eũ huius facti memoriam:nec mali aliquid sustineret: ille mansuete misit temperanterq; agens;ab illo quidẽ delicto eũ dimisit illesum dicẽs:q; si ĩciperet aliquid denuo nouitatis proferre ipse suæ punitionis auctor existeret. Et mittens iureiurando præbito:euocauit eum.Qui dum uenisset;& adorasset:iussit eũ ad domũ propriam remeare:nihil decetero metuentem: ut tamen bonũ se pro sua utilitate maxie exhiberet admonuit.Volens aũt dauid ostendere totius populi regem se filiũ effecisse;conuocauit principes uniuersos in hierosolymam:& sacerdotes & leuitas: & dinumerans populum:inuenit ab anno triceſimo usq; in quinquageſimum existere triginta octo milia:ex quibus instituit curatores fabricæ templi:uigintitria milia iudices populi:& scribas eoꝝ sex milia:& totidem qui hymnos dicerent deo:cantantes in organis quæ dauid sicut prædiximus instituit.Diuisit etiam eos per generationes:& segregans ex tribu sacerdotes:inuenit eoꝝ generatiões uigintiq̃tuor:ex domo quidẽ eleazar sedecim: & de ithamar octo & præcipiens: ut unaquæque generatio ministraret deo per dies octo a sabbato usq; ad sabbatum:& ita omniũ generationes sortem acciperẽt:præsente dauid & sadoch & abiathar sacerdotibus & principibus uniuersis.Et prima quidem generatio cõscendens cõscripta est prima & secunda pariter & tertia:& consequenter usq; ad uigesimã quartam:& diuisio hæc permansit usq; ad præsentem diem.Fecit aũt & de tribu leuitaꝝ partes uiginti & quatuor; & sortiri eodẽ modo conscẽderunt:utq; secundũ modum sacerdotũ octo diebus ipsi quoq; ministrarent: instituit.Eos uero qui erant de germie moysi:hos eminẽtius honorauit.Fecit enim eos custodes thesauroꝝ dei atq; uasoꝝ:quæ reges deo dicare cõtingeret:iussitq; omnibus de tribu leui:simul & sacerdotibus:ut die noctuq; deo seruirent:sicut eis præceperat moyses.Post hæc diuisit exercitum ĩ cohortes duodecim cũ ducibus suis & cẽtenariis & tribunis.Habebat uero unaquæq; cohors uigĩtiquatuor milia uirorum:quos obseruare præcepit per tricenos dies a prima hora usq; ad nouissimam salomonẽ regem cũ millenariis & cẽtenariis.Constituit aũt iudicẽ uniuscuiusq; cohortis quẽ bonum iudicauit & iustũ:& tutores thesauroꝝ:& uitium;& agroꝝ:aliosq; ĩmentorum quoꝝ nomina nõ credidi necessariũ reminisci.Cunq; hæc singula præcincto modo distribuisset: conuocans in ecclesiã iudices hæbreoꝝ:& principes tribuum:& duces cohortiũ:& qui in unoquoq; actu:aut qui super possessionẽ regiam fuerat constitutus:stans excelsiore solio rex ait. Fratres conscios uos esse uolo:quõ templum deo edificare deliberans: aurum multum præparaui: pariter & argentum centum milia talentoꝝ. Deus aũt prohibuit me per nathan prophetam propter bella quæ ,p uobis gessi:ex inimicoꝝ cedibus pollutam habens dexteram:ut ei templũ edificarem:sed filium mihi successurum in regnum:hoc implere præcepit.Nuncio itaq; quoniã dum pater noster iacob duodecim filios habuisset;nostris iudã fuisse regem: & meipsum cũ sex fratres haberẽ præpositum:& a deo recepisse regnum:& nullum eoꝝ grauiter hoc tulisse:& ego deposco meos filios:ut nõ in,alterutros seditiões exerceãt:salomõe regnũ suscipiẽte:sed agnoscẽtes q; deus eum elegerit: ferant eum libenter ut dominum.Non eis grauis debet esse dei uoluntas quãdo non extraneo seruiunt:sed magis letentur in fratre;honorem imperii possidentẽ:eniq; una participantes.Oro itaq; ut promissiones dei perducantur ad finem:& fœlicitas in cũcta prouincia seminetur:omniq; tempore maneat sicut etiam sub rege salomone est ipse pollicitus præbiturum.Erunt aũt hæc firma:& terminũ bonum habitura: si pium & iustum:& custodem paternarum legũ temetipsum o fili præbueris.Si uero has transcenderis:mala te scito eẽ passiuꝝ

Rex itaq; dum hæc cõpleſſet uerba ceſſauit. Deſcriptionem uero & conſtitutionẽ edifcii templi omnibus ſuadentibus ſalomoni tradidit: quẽadmodũ fundamẽta domus & ſupiora eius: & quãta & qualis latitudo & altitudo fieret: necnõ & quãta uaſa aurea & argentea: quoꝝ pondus ipſe decreuit: monuitq; eum quoq; ſermonibus: ut omni inſtantia imineret in opere: utq; princeps & le uitarum tribus cũ eo piter laborarent propter eius ætatẽ: & quia cum deus illũ elegerit: qui & fabricæ tẽpli: & præſul eſſet imperii: facile illis & non ualde laborioſum ẽdificiũ fore dicebat: cum ipſe multa auri talenta: plurima uero argenti & ligna: dum & fabroꝝ multitudinẽ: & lapides cedentium præparaſſet: necnon & ſmaragdos & alios lapides præcioſos: ſed & nunc oblationis primitias faciens: alia tria milia talẽtoꝝ auri puriſſimi ſe præbituꝝ eſſe dicebat ad aditum & currũ dei faciendum ex quo & cherubin eſſent ſub quas conſtituerent arcã. Cunq; taciſſet dauid: principibus & ſacerdotibus atq; leuitis multũ ſtudium oblatiõis habentibus: & ꝓmiſſiones claras & magnificas exhibentibus: quæ etiã ſunt impletæ ab eis: obtulerunt auri quidẽ talenta quinq; milia: & ſtateres decẽ milia: ferri talenta multa milia. Sed & quicunq; præcioſos lapides habuit obtulit: & in theſauros dedit conſeruandos: quoꝝ agebat curã ꝓnepos moyſeos: ialuis. In his itaq; omnis populus exultabat. Sed & dauid uidens ſtudiũ & munificẽtiã ꝓceꝝ ac ſacerdotũ & ſimul uniuerſoꝝ: deũ benedicebat magna uoce: patrẽ eũ & genitorẽ oĩum eſſe proclamans: ſed & opificem reꝝ humanaꝝ & diuinaꝝ: & quibus eũ ipſe præpoſuiſſet ꝓſulẽ: ſimul & curatorẽ feciſſet generis hæbreoꝝ: & fœlicitatis coꝝ: quoꝝ ei ꝓbuerat principatũ. Inter hæc aũt orãs & omni populo bona ſemper optans: & ſalomoni filio mentẽ ſanam & iuſtam: & in cũctis partibus uirtutis incolomitatẽ: iuſſit ut etiã populus benediceret deũ. Illi uero proſtrati in terram adorauerũt: egerũtq; gr̃as dauid ꝓ oĩbus: quæ eo regnante potiti ſunt. Altera uero die deo hoſtias celebrauit: uitulos mille: & totidẽ arietes: & agnos mille quos ĩ holocauſtis obtulerũt: ſacrificauerũtq; piter & pacificas: multa milia ouiũ occidentes: & tota die rex feſtiuitatẽ habebat cũ omni populo. Sed & ſolomonẽ ſecundo unxerunt oleo regẽq; fecerunt: & ſadoch põtificẽ uniuerſæ plebis: deducẽtes ad regalia ſalomonẽ: & ſedere faciẽtes ĩ ſolio patris. Ab illo nãq; tpe: ei cũctus populus ſeruiebat.

Capitulum. XVI.

POſt paulũ uero tẽpus: & dauid egritudine & ſenectute confectus: ſciens ſe moriturũ: uocauit ſalomonẽ filiũ: & hæc ei locutus eſt. Ego quidẽ o filii iam ad uniuerſoꝝ debitum ad patres ꝓcedo meos: cõmune gradiens iter omnium qui ſunt nunc: quiq; futuri ſunt: illic ꝓgens unde non licet ulterius remeare: & quæ in hac uita geruntur agnoſcere. Quapropter uiuens adhuc & iuxta mortem conſtitutus: ea te moneo quæ dudum & dixi: ſuadens tibi: ut ſis quidem iuſtus circa ſubiectos: pius aũt circa deum qui tibi dedit impiũ: atq; mandata ſerues & leges: quas ad nos ꝑ moyſen ipſe trãſmiſit: & neq; gratia neq; inimiciciis neq; concupiſcentia: neq; alia paſſione conſtrictus has forte cõtemnas. Dei enim fauoré amittis: ſi leges preuaricatus fueris: & e diuerſo ꝓuidentiã eius in te conuertis: ſi talis fueris: qualem eſſe rectorem decet imperii. Sed ego etiã deũ exoro: ut genus noſtrũ regnum tpe uniuerſo poſſideat: nec altera domus hæbreoꝝ habeat principatũ: ſed ut noſipſi ꝑ ſecula eterna regnemus. Eſto aũt memor iniquitatis ioab: qui per zelũ occidit duos militiæ principes iuſtos & bonos: abner filiũ ner & amaſam filium iethra. Quoꝝ mortẽ ut fuerit uiſum tibi defende: quõ potior me atq; potentior exiſtens ioab: pœnam hactenus declinauit. Cõmendo autẽ & tibi filios berzellai galaditidis: quos in omni honore & prouidentia cõſeruabis: hoc munus præſtando mihi. Non eis enĩ initium benefaciẽdi cõferimus: ſed ea potius recõpenſamus: quia pater eoꝝ mihi ĩ fugæ tẽpore miniſtrauit. Sed ſemei filius gera de tribu beniamin qui multũ mihi ĩ fuga poſito blaſphemauit ꝓficiſcẽti: & poſt ea remeãti occurrit ad fluuiũ iordanis: & fidẽ accepit: ꝙ nihil mali tũc pateret nunc cãm rationabilẽ requirens: decenter ulciſcere. Dum ergo filiũ hæc monuiſſet: de oĩbus: & amicis: & de his quos nouerat pœna dignos: defunctus eſt: cũ uixiſſet ãnis. lxx. Ex quibus regnauit ſeptẽ annis ĩ hebron ſup tribũ iuda: & menſes ſex: in hieroſolymis aũt regnauit ſup prouiciã uniuerſam ãnis triginta tribus. Hic enĩ uir fuit optimus & omni uirtute plenus quos eſſe oportet in regibus: quibus tantaꝝ gentiũ cõmittitur ſalus: fortis: qualis nõ fuit alius. Nam in certaminibus quæ propter ſubiectos habuit: primus ad picula ꝓperabat: laborare & pugnare milites inuitabat: ipſe opando potius: nõ ſicut dominus impando: ad intelligendũ & cõſiderãdũ de futuris: & ad diſpenſationẽ ꝑſentiũ nimis idoneus: caſtus: mãſuetus: benignus: circa eos q̃ in calamitatibus erãt: iuſtus & nimis humanus: in his aũt q̃ regibus præcipue cõueniunt: in nullo penitus niſi circa uxorẽ uriæ magnitudĩe poteſtatis deliquit. Reliquit autẽ & diuitias quãtas nullus aliꝰ regũ: neq; hæbreoꝝ: neq; gẽtiũ aliaꝝ. Sepeliuit aũt eũ filius ſalomõ ĩ hieroſolymis deceter nimis: & aliis rebus quæ ſolent circa exeqas regias miniſtrari: & multas diuitias cũ eo recõdidit. Quaꝝ

magnitudinē ex his quæ dicturus ſum poterit quilibet agnoſcere. Poſt tempus enim ānoꝝ mille trecentoꝝ: hircanus pontifex dū ciuitas obſideret ab antiocho rege qui pius cognominatus eſt filio demetrii: uolens ei dare pecunias ut ab obſeſſione recederet: & exercitū ſuū auferret: nō habens unde hoc adimpleret: aperuit unū locū ſepulchroꝝ dauid: & ſublatis exinde tribus milibus talēToꝝ: ptem dedit ātiocho: & ita nimietatē obſeſſionis amouit: ſicut etiā in aliis indicabimus. Poſt hæc autē multo annoꝝ tēpore iam trāſacta rurſus herodes rex aliū locū aperiens: plurimas exinde pecunias tulit. Nullus aūt eoꝝ loculos regū inuenit, erāt enī ſub terra mechanico modo reconditi: ut ingredientibus in monumentū: nullatenus poſſent eſſe manifeſti. Sed de his quidē hæc non indicaſſe ſufficiat.

Aec inſunt in octauo libro ioſephi hiſtoriæ antiquiratis iudaicæ. Cap.i.
Quō ſalomon ſuſcepit regnum: & peremit. Cap.ii.
De ſapientia eius & intellectu: atq; diuitiis. Cap.iii.
Quō primus in hieroſolymis edificauit tēplū: & de preuaricatione qua preuaricatus eſt circa ſenectutem: ſimul & de obitu ipſius. Cap.iiii.
Quō ſubiectoꝝ quendā hieroboam fecerunt ſibi regē decē tribus recedentes a domo dauid: & in duabus tribubus regnauit filius ſalomonis roboam. Cap.v.
Quia ſeſach egyptioꝝ rex caſtrametatus eſt contra hieroſolymā: & ciuitate deuicta: diuitias eius tranſmigrauit in egyptum. Cap.vi.
Bellū hieroboam regis iſrael cōtra filiū roboam abiam: & triūphus abiæ. Cap.vii.
Quia generationē oēm hieroboā quidā noīe baaſa pimēs: ipſe tenuit pricipatū. Cap.viii.
Bellū ethiopū cōtra hieroſolymitas: regnāte ſup eos aſa: & cædes ethiopū. Cap.ix.
Quia generatiōe baaſa pēpta: regnauit ſup iſraelitas amari: & poſt eū filius eius achab. Cap.x.
Quō regnāte achab ꝓphetauit helias: & de ſignis q̄ fecit: & qa diſcipulū elegit elizeū. Cap.xi.
De morte naboth & agri eius poſſeſſiōe iuſta: & qa adath damaſci & ſyriæ rex ſecūdo zahab pugnauit & uictus ē: & de religione ſeu gloria ioſaphat regis hieroſolymoꝝ. Cap.xii.
Quō achab cōtra ſyros pugnādo deuictus eſt: & ipſe diſperiit.
Continet hic liber tempus annorum centum ſexagintatrium.

Incipit liber octauus antiquitatum.

Auid itaq; quot uirtutū: quātorūq; bonoꝝ auctor extiterit contribulibus ſuis: quātaq; bella pugnaſq; geſſerit: & lōgeuus ſit mortuus: ī ꝑcedenti declarauimus libro. Salomone uero eius filio adhuc ætate iuuēculo ſuſcipiēte regnū: quē adhuc uiuēs pater dominū populi uniuerſi uolūtate dei cōſtituit: ſedēte ī ſolio pris: oīs equidē populus ſoléniter fauit: ut aſſolet initio q̄tenus eius res optīe regerēt: & uſq; ad ſenectutē fœliciter ꝓmaneret ī regno. Adonias aūt q̄ eius etiā patre adhuc uiuente tentauerat regni culmē inuadere: ingreſſus ad regis matrē bethſabeæ: eaq; humiliter ſalutata: req̄ſitus ab ea: ut ſi ꝑ aliq̄ petitiōe uēiſſet edíceret: ꝓmittēs ſe tota uoluntate conferre: adonias itaq; locutus eſt. Noſti qdē & ipſa regnū & ꝓpter ætatē: & ꝓpter populi uoluntatē fuiſſe meū: ſed decreto dei ad ſalomonē tuū filiū pueniſſe: me tamē amplecti ꝓfiteor: & gratis ſeruire ei: & libenter agere quæ iuſta ſunt. His dictis piter poſtulauit: ut apud filiū eius ſuū fratrē intercederet: eiq; ſuaderet: dari ſibi abyſag: quæ cū eius patre dormierat uxorē dicens. quia ꝑ ſenectute eā pater non agnouiſſet: ſed adhuc uirgo conſiſteret. Bethſabeæ uero & miniſtraturā ſe in hoc negocio ſtudioſe ꝓmiſit: & nuptias ꝓmereri ꝓpter utrūq; : quia & rex ei uellet aliq̄d præſtare: & illa ꝑ eo prona uoluntate depoſceret. Adonias aūt ſpe nuptiaꝝ letus abſceſſit. Salomonis ergo mater repēte prexit ad filiū: locutura de q̄bus adoniæ ſupplicāti ꝓmiſerat. Et occurrēte ſibi filio eāq; cōplectente: cū deduxiſſet eā ad locū ubi ſoliū erat regni cōſtitutū: rex aliud ſoliū a dextris matri iuſſit appōi. Cūq; ſediſſet bethſabeæ: unū inquit o filii munus mihi petenti cōcede: & ne uelis quaſi difficile denegare: triſtēq; deſerere. Cui ſalomon ſe iplere q̄d uellet ait: qa ſanctū eſſet matri cūcta ꝑbere: culpabat tamē eius petitiōis initiū: q̄d tanq̄ nō habēs firmiſſimā ſpē adeptiōis hmōi uerba ꝓferret: & adhuc q̄q̄ ſibi negari metueret. Tunc illa rogabat: ut uirginē abyſag adoniæ fratri donaret uxorē. Hoc uerbū rex iracūde ſuſcipiēs: dimiſit quidē matrē dicēs: quō adonias cās nimis eminentes appeteret: & mirari ſe quō nō ei poſceret etiā regnū: que q̄ſi ſeniori abyſag dādā rogaret uxorē: qui potētes haberet amicos: ioab pricipē militiæ: & abiathar ſacerdotē: mittēſq; banaiā: qui erat ſup

corporis custodes:fratrem adoniã præcepit occidi.Vocans igitur & abiathar sacerdotẽ dixit ei. A morte quidẽ hoc te liberat quia & cũ patre meo sepius laborasti:& arcã cũ eo in hanc regionẽ uexisti:hoc aũt tibi propono suppliciũ:eo q̃ fueris cũ adonia cõiũctus eiq; cõsenseris:ut neq; hic moreris neq; ad faciẽ meã ingrediaris:sed pgens in tuã patriã in agris dege:& hanc conuersationẽ donec uiuas exerceto:quõ peccasti:& nõ est iustũ te habere sacerdotiũ.Sic ergo domus ithamar sacerdotii honore priuata est:ppter prædictã cãm sicut samuel heli predixerat:transiuitq; ad gẽ nus fineesi.i.ad sadoch.De genere uero finees tẽpore quo ad domũ ithamar sacerdotiũ transmigrauit:heli primo pontificatũ accipiente:isti descendisse noscuntur,qui a sacerdotio sunt priuati: uochar filius ioseph summi sacerdotis: huius filius ioathã.ioatham aũt meroth;meroth asophi: asophi aũt achitob.achitob aũt sadoch:qui primũ a rege sacerdos est factus.Ioab igitur princeps militiæ pemptũ audiẽs adoniã:ualde pterritus est:erat enĩ eius amicus potius q̃ salomonis regis: & hoc piculum propter illius furorẽ nõ irrationabiliter suspicatus est:fugit ad altare: credẽs sibi cautel im religionis interuentu pietate regia profuturã.Quod dũ fuerat regi nũciatũ:mittẽs banaiam eũ iussit adduci:ut i eius iudicio satisfaceret.Ioab aũt ait nõ se relicturũ eẽ sacrariũ:sed ibi potius q̃ in loco alio morituꝝ.Quod dũ banaias renũciasset regi:præcepit salomõ ibi sicut uellet caput eius abscidi:& hanc eũ recipere pœnam;pro duobus militiæ principibus;quos idecẽter occiderat:& eius cadauer sepeliri:ut peccata quæ gessit eius nũq̃ deteretur genus:& a ioab morte ipse:eiusq; pater esset innoxius.Quod dũ fecisset banaias:ipse princeps militiæ totius exercitus cõstitutus est.Sadoch autẽ solũ fecit sacerdotẽ:in loco abiathar quẽ remouit.Semei uero præcepit: ut domũ sibi edificaret in hierosolymis:ibiq; maneret:& torrentẽ cedron trãsgredi nõ auderet: qd si transcenderet:ultionẽ mortis incurreret:& sup hanc cõminationẽ iurisiurandi eũ religiõe constrinxit.Semei aũt hoc præcepto salomonis gaudere se dicens atq; seruare:insup adiiciẽs iusiurandũ.relicta patria in hierosolymis habitabat.Transactis aũt annis tribus:audiẽs duos seruos qui ei fugerãt in geth cõmorari:prexit ut quereret eos.Quod cũ ei reuertẽti cognosceret rex;qa & mandatũ eius & iusiurandũ respuisset;grauiter hoc tulit:eoq; uocato:tu inquit iurasti:nõ te me esse relicturꝝ:neq; ab hac ciuitate ad aliã aliq̃tenus egressurꝝ.Non ergo iurisiurãdi effugies ultionem sed etiã p q̃bus patrẽ meũ fugientẽ iniuriis affecisti:dabis nũc pœnas.Agnoscas quia nihil lucrantur:qui non repentẽ pro sua iniusticia puniuntur:sed omni tpe quo se putant nihil patiẽdos sine timore cõsistere;crescit eoꝝ pœna:& cã maior efficitur:q̃ peccasse noscũtur. Tũc semei banaias iussu regis occidit.

Cap.II.

Vumq; salomon iam regnũ haberet firmũ:punitis oĩbus inimicis; duxit uxorẽ filiã pharaonis regis egyptioꝝ:edificatis muris hierosolymoꝝ multũ potioribus atq; munitioribus q̃ primitus extiterunt. Decetero maxia pace gubernauit impiũ in nullo p iuuẽtutẽ circa iusticiã legũq; custodiã aut paternoꝝ memoriã mandatoꝝ minor existens:sed cũcta quæcũq; ætate ,puecti sapientiaq; pfecti faciũt:cũ integritate p̃cipua celebrabat: placuitq; ei ut ueniẽs in hebron:in altari ereo qd fecerat moyses sacrificaret deo.Tũc itaq; mille oues obtulit in holocaustũ.Quod dũ fecisset:p̃cipue deũ uisus est honorasse:appuitq; illi ea nocte p somniũ p̃cipiens:ut quæ uellet sibi ,p cultu pietatis peteret dona iferri.Salomon autẽ optia & eximia postulabat:q & deus grate p̃beret:& utiliter homo p̃cipet.Non igitur auꝝ nõ argentũ nõ alias diuitias ut homo & iuuenis sibi dari dep̃catus est:hæc enĩ multos sola putãtur magna & dei dona precipua esse:sed da mihi inquit domine mentẽ sanã:& prudentiã bonã:ut circa populũ iustũ possim uerũq; ,pferre iudiciũ.His petitiõibus placata diuinitas:& iã alia cũcta quorũ memoriã in prece nõ fecerat dare se dixit id est diuitias;seculi gloriã de inimicis uictoriã:& præoĩbus intellectũ ac sapiam:qualẽ nullus alter hoium habuit nec regũ:nec priuatoꝝ:seruaturũq; se etiã nepotibus eius iperiũ multo tpe cõpromisit:si iuste uiueret:& ei obediret:& pris sui in optimis actionibus imitator existeret.Hæc salomon audiẽs dicta a deo:repente exiliuit e somno:& adorãs eũ;ad hierosolymã remeauit:& ante tabernaculũ sacrificia celebrauit:epulasq; uniuersas exhibuit.His itaq; diebus iudiciũ apud eũ deductũ est:cuius criminũ erat inuenire difficile.Cãm uero unde iudiciũ salomõ ,puenerat:necessariũ iudicaui referre;ut legẽtibus iurgii nota sit difficultas:& si tale aliquod cõtigerit:q̃si ex imagine egregii decreti;cito possint huiusmodi ,pferre sententiã.Duæ ad eũ mulieres socia de cõuersatione cõuenerũt:quaꝝ quæ lesa uidebatur:prima cœpit hæc uerba ,pferre.Habitabamus inquit o rex ego & hæc i una domo:cõtigit aũt ambabus: ut una die eadẽ hora pareremus. Trãsacta iã tertia die:dormiẽs hæc supra suũ filiũ icubuit:& eũ uiolenter occidit:tolleq; meũ ad se cõtulit:& mortuũ in ulnas meas dormiẽtis apposuit. Mane facto dũ ubera porrigerẽ filio:meũ quidẽ nõ repperi:huius aũt mortuũ adiacere mihi cognoui: & misera certius hoc turbataq; considerans:factũ scelus inspexi.Vnde repetens meũ filiũ & nõ

ab iſta recipiens:ad tuū domine remediū cōuolaui.Dum enim ſole ſimus & nullū qui nos arguat metuamus:cōtemnēs hæc denegare pſiſtit.His dictis requiſiuit rex:quid allegare uellet & altera. Qua negante q̄ hoc feciſſet:& dicēte ſuū uiuere filiū:& aduerſariæ ſuæ defunctū:cū nullus poſſet huius rei iudiciū diſcernere:ſed in eius deſcriptione omniū mēs haberet:ſolus rex hmōi queſtione inopinabiliter exoluit:iuſſitq̄ deferri & mortuū & uiuum infantē:uocauitq̄ quendā armigerum præcipiens:ut euaginato gladio:ambo diuiderent infantes:& utraq̄ medietatē & eius q̄ mortuus erat:& qui uiuebat acciperet.In hoc ergo iudicio omnis quidē populus ignorans ſentētiam deridebat:q̄li ab adoleſcēte rege ꝓlatam.Inter hæc aūt uera matre ꝓclamāte ne hoc fieret: ſed potius ut infantulus eius ſociæ traderet:ſibi ſufficere dicēs:ut tantū uiueret:eiq̄ uideret:licēt alterius eſſe putaret:& e diuerſo altera præparata eſſet ut diuiſum uideret infantē:inſup ueram matrē tormentis affici poſtularet:cognoſcens rex utriuſq̄ uoces de uero fonte cordis ꝓlatas:reclamanti quidē ne pimeret infantulus:iuſſit filiū redonari:ueram matrē eam agnoſcens:alterius uero maliciam accuſauit:que necato ꝓprio filio:etiā ſuæ amicæ natū uidere cupiebat extinctū: Hoc itaq̄ magnū exemplū & p̄cipuū ſapientiæ & prudentiæ eius indiciū populus credidit uniuerſus:& ex illo die tanq̄ diuinū habentē ſenſum omnes inſpiciebāt.Iſti itaq̄ p̄cipes militiæ & duces erāt ei in omni ꝓuintia:in tribu quidē effraim urias:in regione aūt bethleem erat dochis: dorenſem autē & maritimor̄ regionē abiam:adab habuit ſub poteſtate ſua duces duxitq̄ filiam ſalomonis uxorē.Campus aūt maximus erat ſub banaia filio bachi cui adiecta terra eſt ad iordanem uſq̄ ꝓtenſa.Galaditē uero & gauladitē uſq̄ ad montē libanū:& centum ſexaginta ciuitates maximas atq̄ munitas habens ſub ſe gabiar:gubernabat eas.Achinadab autē totius galileæ uſq̄ ad ſydonē curā habebat:& ipſe duxit filiā ſalomonis noīe baſinia.Maritima uero quæ circa arcē & ciuitatē poſita ſunt habuit banach:ſabath aūt mōtē tabir̄:& carmelū:& iſeriorē galileā:regionemq̄ uſq̄ ad iordanē fluuiū cōſtitutā baſan diſponebat.Semei aūt ſors beniamitidis erat iniūcta:gabar aūt habuit regionē poſitā trāſiordanē:& ſup oēs hos unus erat poſitus p̄ceps. Mirabile itaq̄ incrementū habuit & populus hæbreor̄ & tribus iuda:cōuerſi ad terræ culturā. Nam pace potiti:& a bellis atq̄ tumultibus ulterius abſtracti:inſup & deſideratā libertatē adepti:intēperantes erant circa ſubſtantias cōgregatas:& eas ſemp potius extēndas.Erāt regi & alii duces: qui ſyror̄ terras & alienigenar̄ a fluuio euphraten diſtētas uſq̄ ad egyptū gubernabāt:tributa colligentes ex gentibus.Inferebāt autē & eius mēſæ quotidianæ ad regale cōuiuiū ſimile choros trigīta:farinæ expenſæ choros ſexaginta:boues ſaginatos decē:& de paſchuis uigīti:agnos ſaginatos centū.Hæc oīa præter illā quæ de uenationibus capiebāt.i.ceruos & uolatilia:ſed & piſces ab alienigenis portabant.Tantā uero multitudinē curruū habuit ſalomon:ut quadragīta milia ꝑſepia equor̄ ſubiugaliū eſſent:& p̄terea erāt duodecī milia equeſtriū:quor̄ medietas quidē regem in hieroſolymis obſeruabat:reliqui uero p̄ uicos regios diſpſi manebant. Idem uero dux cui cōmiſſæ erāt mēſæ regalis expenſæ:etiā equis neceſſaria miniſtrabat:deuehens hæc ad locū: ubi rex ipſe morabatur.Tantam itaq̄ deus præbuit ſalomoni prudentiā ac ſapientiam:ut etiam hoīes antiquos excelleret:& nec egyptiis qui ſapiētia oībus differre dicūt compatus:uel modicū minor eſſet:quor̄ utiq̄ multā nimis ſapientiā præcedebat.Tranſcendit ſua ſapientia etiā eos qui apud hæbreos tūc ſapientia clarere uidebant:quæ oīa nō p̄teribo. Erant aūt ethā:& themā:& chalgal:& dardanus filii madanis.Compoſuit aūt & libros de canticis & modulationibus quiq̄ & mille:& pabolar̄ atq̄ ſimilitudinū fecit libros tria milia:per unūquodq̄ enī arboris genus pabolā dixit:ab hyſopo uſq̄ ad cedr̄.Eodē mō & de iumētis:& de reliquis terrenis:necnō aquatilibus:& aeris aialibus diſputauit.Nullam nāq̄ naturā ignorabat : ſexaminatamq̄ preteriit:ſed de oībus philoſophatus eſt:& diſciplinā ꝓprietatū ear̄ eminēter expoſuit.Præſtitit aūt deus etiā ei: ut cōtra demones artē ad utilitatē hoīum & eor̄ curas ediſceret:& incātationes inſtituit:quibus egritudines ſoleant mitigari.Modū etiā cōiurationū:quibus obſtricti demones ne denuo redeāt effuganť inuenit:& hæc cura hactenus apud nos multū preualere dinoſcitur.Vidi eteni quendā eleazar̄ de gente noſtra præſente ueſpaſiano & eius filiis & tribunis:alioq̄ ſimul exercitu:curātem eos qui a demonibus uexabantur.Modus autem medicinæ fuit huiuſmodi.Intulit naribus eius qui a demonio uexabatur anulum habentē ſubter ſignaculum radicē a ſalomone monſtratam:deinde demonium per nares odorantis abſtraxit:& repente cecidit homo. Poſtea cōiurauit eum:iuramentum obiiciens ſalomonis.ne ad eum denuo remearet.i.cantica quæ ille cōpoſuit ſuper eum dicenda.Volens autem ſatiſfacere atq̄ ꝓbare præſentibus eleazarus hanc ſe habere uirtutem:ponebat ante eos aut calicem aut pelui aq̄ plenum:& demonio imperabat:ut hæc egreſſus ab homine euerteret:& uidētibus præberet indiciū q̄ hoīem reliquiſſet. Quo facto: ſapientia ſalomonis cunctis innotuit.propter quā ut oēs magnitudinis eius naturā cognoſcerēt

atq; religionē:& ut nullius rei uirtus de omni genere ſub ſole eū lateret:hæc dicere ſū cōpulſus. Audiēs ergo yrā rex tyri:q; ſalomon dauid patri ſucceſſiſſet in regno:& ualde lerat⁹ quō dauid fuerat amicus:miſit ad eum ſalutans:& propter præſentia bona gaudens. Deſtinauit uero ad eū denuo ſalomon litteras hæc habentes.Rex ſalomō yram regi.Scito patrem meum uoluiſſe deo edificare templum:& bellis frequentibus fuiſſe prohibitum:non enim primo deſiit inimicos exſtinguere:donec eos tributarios ſibimet ſubiugaret:ego uero gratias ago deo pro pace præſenti: propter cuius deuotionē non dubito edificare domū:ipſe nanq; meo patri dixit a me hanc eſſe faciendā.Quapropter rogo:ut aliquos mittere iubeas cum meis ad mōtē libanū:qui ligna ſecare poſſint:ad ſectionem naq; ſiluaꝝ ſydonii ſunt doctiores noſtris:mercedes uero quas decreueris ego ſcidentibus ligna præbebo. Legens autē iram hāc epiſtolā:& in his q̄ ſcripta fuerant delectatus:ſalomoni ita reſcripſit.Rex yram regi ſalomoni.Dignum eſt quidem ut benedicatur deus:q; tibi patrium præbuit principatum ſapienti uiro:& omni uirtute pollenti:ego autem ī his oībus delectatus:quæcunq; mādaſti libentiſſime miniſtrabo.Incidens enī ligna ꝑcera & multa cedria piter & cipreſſina per meos ad mare deſtinabo præcipiens:ut ratibus factis:nauigāres ad locum quēcunq; uolueris ea deponant:ut tui hæc ad hieroſolymā deferant.Sed tu ꝑ his ꝑbe nobis frumēta:eo q; hoꝝ nobis cē uideat inopia. Quapropter ſupplicamus ī hoc te cē ſolicitū.Haꝝ igit epiſtolāꝝ hactenus reſcripta ſeruantur:nō ī noſtris ſolummō libris:ſed etiā apud tiros:& ſiquis hæc uoluerit integre cognoſcere:rogans cuſtodē monimētoꝝ publicoꝝ tiriæ ciuitatis: ſueniet ea cōſona hoꝝ quæ a nobis edicta ſūt.Hæc dixi uolēs lecturos agnoſcere:q; nihil amplius extra ueritatem proferimus:neq; ex ueriſimilibus quibuſdam aut fallacibus aut delectabilibus rebus hanc hiſtoriā cōponētes:examinationē quidē fieri non declinamus;& ut nobis credat exigimus immo in nullo potius hæc recepi deprecamur:niſi adhibita ꝑbatione &manifeſtis īditiis uirtutem ipſius ueritatis habeamus.Rex itaq; ſalomō dū ei fuiſſent litteræ tiri regis allatæ eius uolūtatem & fauorem ualde laudabat:& ei quæ poposcerat repēſauit:miſitq; ſingulis annis tritici uiginti milia choros:& totidē olei batos:batus aūt capit ſextarios ſeptuagintaduos; eandem uero menſuram etiā uini ꝑbebat.Amiciciæ ſiquidē yram & ſalomonis ac potius largitate creuerūt:& iurauerunt has eſſe iūgiter permanſuras. Rex autē indixit omni populo tributa triginta milīū operarioꝝ:quatenus opus præ multitudine ſine labore conſtaret:diuiſitq; eos ualde prudenter. Decem milia enim fecit incidere uno menſe in libano monte:ut duobus menſibus remeātes ad propria requieſcerent:donec iteꝝ uiginti milia diſſinito tēpore ſuū opus implerent:itaq; contigebat quarto menſe ut priores denuo ad laborem remearent.Super hos enī laboratores curator inſtitutus eſt adoram.Erāt autem ex his quos reliquerat dauid ad portandos lapides aliāq; materiam ſeptuaginta milia uiri:& eoꝝ qui lapides incidebant octoginta milia & eoꝝ ꝓpoſiti tria milia trecenti:uelociterq; ſecabant lapides eximios ad fundamēta tēpli:quos primitus polliebāt & copulabant in montibus & ad ciuitatem deferebant:fiebātq; hæc nō ſolū a ꝓuincialibus ſtructoribus : ſed etiam ab artificibus quos miſerat rex yram. Cap.III.

Epit autem ſalomon edificare templū anno quarto regni ſui:menſe ſecundo : quem macedones artemiſia uocāt:hæbrei autem hyaro : ānō quingēteſimo ſecūdo filioꝝ iſrael profectionis ex egypto.Poſt mille autē & uigīti ānos aduentus abraā ad chananeam de meſopotamia:a tēpore uero diluuii ānō milleſimoquadringēteſimo: ab adā autem ptoplaſto uſq; ad edificationem templi ſalomonis præterierunt ſimul anni tria milia centum & duo:qua tempeſtate cœpit edificare templum.Tunc ſiquidē undecimū iam in regno tiri yram annū habebat:a tiri uero conditione uſq; ad edificationem templi fuit tempus annoꝝ quadraginta & ducentoꝝ.Depoſuit itaq; rex fundamēta templi in nimiam terræ ꝓfunditatem: de lapidibus ualde fortiſſimis & qui poſſent lōgo tempore permanere:qui eque cōſtipati ſibiq; conferri terræ pauimentum & fortitudo ſuper edificati templi eſſent:& propter inferiorem ſui fortitudinem ſine defectu impoſitam magnitudinē & precioſam una pulchritudinē ſuſtinerēt: q;æ utiq; fundamenta non minus pondus habitura erant q̄ alia quæ erant tanta celſitudine & faſtigio quaſi ad inſtar mundi:& ad magnificentiā fabricanda.Eleuatum itaq; templum uſq; ad camerā ex lapide albo conſtructū cuius altitudo fuit ſexaginta cubitoꝝ:& longitudo ſexaginta tantundem:latitudo autē uiginti. Sup hoc autē erat aliud edificiū equa menſura:ita ut eſſet oīs altitudo templi cubitoꝝ centū uiginti:eratq; conuerſum ad orientē.Cuius ueſtibulum habebat longitudinē cubitoꝝ uigīti quantā & latitudinē templi:latitudinē uero cubitoꝝ decē in altitudinem ſurgens cubitis centū & uiginti.Edificauit aūt in circuitu templi uiginti puulas domus: que ſui copulatione tēpli totū ſpaciū extrinſecus ambiebant. Nam & ingreſſus eaꝝ ita fecit ad inuicem:ut ex alia intraretur ad aliā.Haꝝ nanq; ſingulæ domus latitudine quidē habebāt quiq;

cubitoꝝ & tantundē longitudinis: altitudinis uero uiginti. Erāt autē ſupra edificatæ his aliæ: & rurſus aliæ ſuper eas equales: & mēſuris: & numero: ita ut oēm altitudinē haberent ꝓxime ſicut domus inferior: ſupior náꝙ circunedificata non erat: opiebatꝙ eas camera cedrina: & domibus quidē ſingulis erat hoc ꝓprium: & imputribile tegumētū. Aliaꝝ uero erat tectū cōe lōgiſſimis drabibus adopertū & cūcta tegentibus: ita: ut medii pietes ab eis trabibus cōſtipati firmiores exiſterent. Cameras quæ ſub trabibus erant de lignis eiſdē fecit: celatis opere laquario: auroꝙ ueſtitis. Parietes aūt cedrinis tabulis exornauit: easꝙ piter deaurauit: ut omne tēplū nimis effulgeret; & uultus ingredientiū faceret auri lumine reſplendere. Fabrica uero totius tēpli multa arte confecta eſt de lapidibus politis: arteꝙ cōpoſitis: & nimis limpidē conſtitutis: ita: ut neꝙ mallei neꝙ alterius inſtrumenti fabrilis aliquod conſiderantibus apparet indicium: ſed præter hunc uſum omnis materia cōgruenter explicita uideret; ut naturali armonia potius quā ferrāmētoꝝ crederetur neceſſitate confecta. Excogitauit aūt rex aſcenſum ſuperioris domus per latitudinē pietis efficere: non enim habuit ianuam grandē adorientem ſicut domus inferior: ſed a lateribus erant ingreſſus ianuaꝝ ualde puaꝝ. Veſtiit autem tēplū intrinſecus de lignis cedrinis uncinis fortibus colligatis: quatenus hoc ꝓ munimine & fortitudine conſtaret magna: diuiſitꝙ tēplum in duas ptes: ut interior quidem domus uiginti cubitoꝝ adituū eſſet: quadraginta uero cubitis ſecūdo tēplo ſecerneret. Inpiete quoꝙ diuidente aditū a reliquo tēplo ianuas de cedro ſtatuit auro multo: & diuerſis hiſtoriaꝝ celaturis ornatas: ſuſpenditꝙ ante eas uela ex magnis coloꝝ floribus id eſt iacinti: & purpuræ: & cocci: & byſſi moliſſimi ſplendidiſſimiꝙ cōtexta. Recōdidit aūt in aditu quod erat latitudine cubitoꝝ uiginti: & totidē longitudine duo cherubin tota ex auro puriſſimo: habebātꝙ utraꝙ altitudinē cubitoꝝ qnꝙ. Duæ aliæ erāt i cherubin quinis cubitis extēſæ. Quapropter nō procul a ſemetipſis aberant: ita: ut alis ſuis una tangeret pietē auſtralē: alia uero politū ad acquilonē: aliæ uero alæ ſemetipſas contingentes: arcam quæ i medio eoꝝ poſita erat operiebant. Hæc uero cherubin nullus quales fuerunt dicere: neꝙ conicere poteſt. Strauit aūt pauimentū templi petalis aureis: poſuitꝙ in portā templi ianuas ſecūdū altitudinē pietis menſuratas habentes latitudinē cubitoꝝ uiginti: easꝙ pulcherrime deaurauit: & ut breuiter dicā; nullā ptem templi reliquit extrinſecus & intrinſecus: quæ nō eſſet deaurata: operuitꝙ ſimiliter etiam has ianuas ſicut interiores uelis uarie decoratis. Porta uero ueſtibuli nihil habuit hoꝝ. Miſit ergo rex ſalomon ad yram: & ab eo accepit artificē noīe chirā: habētē matrē ex genere neptalim: & patrem uriā generis iſraelitici: qui totius quidē opis erat edoctus: præcipue tamen artifex ad operandum auꝝ & argentum & es: per quē. ſ. uniuerſa ꝓ uoluntate regis in templo ſunt diuerſis machinationibus adimpleta. Fecit itaꝙ is artifex chirā duas columnas ereas cū canalibus: cauatione quattuor digitoꝝ: quaꝝ erat proceritas decē & octo cubitoꝝ: & ambitus in circuitu duodecim cubitoꝝ: & ſuprapoſuit utræꝙ columnæ capitella fuſilia liliata: altitudie cubitoꝝ quinꝙ ſupra quas erant erea retia facta: quæ operebant lilia capitum columnaꝝ: de quibus pendebant bini ordines malogranatoꝝ ducentoꝝ. Haꝝ ſiquidem columnaꝝ aliam cōſtituit in pte dextra ante portā in ueſtibulo templi: uocauitꝙ eā thalamū iachim: aliā uero i pte ſiniſtra: quā noīauit booz. Fudit aūt & mare eneū in ſcemate emiſperii: qđ opus ereū ꝓpter ſui magnitudinē mare uocatū eſt. Erat enī uelut cātharus ingens: habebatꝙ eius diametꝝ. i. ab angulo uſꝙ ad aliū angulum cubitos decem: & groſſitudo eius erat fuſilis digitoꝝ quattuor: habebatꝙ fundū in medio alphei ſui loco: opere rotundū: decē coronis explicitū. Huius diametꝝ erat cubiti unius. Circūſtabāt aūt in eo mari uituli duodecim reſpicientes ſinguli ad quattuor uentoꝝ regiones: hoc eſt tres uituli ꝓ unamquāꝙ regionē: quoꝝ ierga intus reſpiciebant: & ſup eos emiſperium incūbebat. Cuius emiſperii rotūditas ad ſteriora tēdebat: capiebatꝙ hoc mare batos tria milia. Fecit autem decem cantaris baſes ereas quadrangulas: & uniuſcuiuſꝙ lātitudo fuit cubitoꝝ quinꝙ: latitudo quattuor: altitudo ſex: cōcluſumꝙ eſt opus perticulariter ita ornatum. Erant colūnellæ quattuor quadrangulæ ꝓ angulos ſtantes: latera baſis ex utraꝙ pte i ſe habentes inſerta: erantꝙ trinæ diuiſæ: & ſingulæ eaꝝ habebāt celaturas ſuas: id ē alibi erat leo: alibi thaurus: alibi aquila: & in columnellis ſimiliter per latera erant huiuſmodi celaturæ: quaſi criſpātibus plectulis alias petalis factæ: quaꝝ altitudo fuit cubiti unius & dimidii. Erat mirum uidere orbes rotarū: quē admodū erant celatæ & baſium iūctæ lateribus. Angulos uero ſuperiores concludebāt humeri expāſis utiꝙ manibus animaliū: ſup quas ſedebat fundus cantari reclinatus: id eſt incumbēs ſup manus aquilæ & leonis: qđ opus ita erat ſibimet coaptatū: ut naturaliter inſertum quodammō uideretur. Inter hæc aūt erāt & arbores celatæ palmaꝝ. Huiuſmodi ergo erāt decē baſes effectæ. Fecit autē ad hæc & decē cantaros rotundos ereos quoꝝ ſinguli ſerebant quadragenos choros: erāſꝙ altitudo eoꝝ quattuor cubitorum: & tatundē ab alterutris eōꝝ labia recedebāt: poſuitꝙ

decem hos cantaros ſuper decem baſes quæ uocabantur melchonoth:quiq; cantaros ſtatuens a
pte ſiniſtra templi quæ erat ad aquilonem:& totidem a latere dextro ad auſtri ptem:reſpiétes ad
orientem:quod etiã mare conſtituit aquã plenũ:diſpoſuitq; mare:ut ingredientes ſacerdotes tẽ
plum in eo lauarent manus & pedes aſcẽſuri ſcilicet ad altare:& cantaros ad animaliũ i terranea
diluenda:ſimul & pedes eoꝝ quæ erant holocauſtis imponenda.Fecit autẽ altare ereũ: cubitoꝝ
uiginti longitudine:& totidem latitudine altitudine uero decẽ ad holocauſta celebrãda. Fecitq;
eius uaſa erea:iſup & ollas & caldarias::& trullas:& arpagones:& omia uaſa opatus eſt ex ere: cu
ius ſplendor & pulchritudo ſimilis erat auro: obtulitq; rex multitudiné menſaꝝ:& unã quidem
ualdẽ ꝑcipuam auream:ſuper quã ponebantur panes dei:& huic proximas decẽ milia altero mõ
factas: ſup quas uaſa iacebant:id eſt phiale & patere aureæ quidẽ decẽ milia:argenteæ uero qua
draginta mila:fecitq; candelabra decem milia ſecundum præcepta moyſi:& quibus unũ in tẽplo
condidit:ut per diem luceret ſecundum legem:& menſam unam ſuper quã poſiti erant panes ad
ptem templi reſpicientẽ:& ad aquilonem e diuerſo poſitũ candelabꝝ qd in auſtrali pte cõſtituit.
aureum uero altare inter hæc mediũ erat.Hæc eni omnia domus habuit quadraginta cubitoꝝ
ante uelum aditi:ubi erat arca recondita. Fecit itaq; rex uini fuſilia octoginta milia:& fiálas au
reas decẽ milia:argenteas uero duplici numero:pateras aureas ad offerẽdã in eis ſimilã cõſpſam
ad altare octoginta milia:& argenteas duplici numero crateras in quibus ſimilã cũ oleo fermen
tabãt aureas quidem quinquaginta milia:argenteas uero dupliciter:menſuras quoq; ſimiles eis
quæ moſaicæ uocabantur affarones aureas quidem uiginti milia: & argenteas dupliciter:thuri
bula uero aurea quibus offertur incenſum uiginti milia:ſimiliter & alia thuribula in quibus por
tabant a maiore altare igne ad minus altare quod erat i templo quinquaginta milia:ſtolas ſacer
dorales pontificibus cũ his quæ pendebant ad pedes & ſuper hũerales:& rõnales ex gẽmis mille:
corona uero in qua deum moyſes inſcripſerat:una fuit quæ ad hunc diem uſq; ꝑmanſit:ſacerdo
tales ſtolas ex biſſo cõtextas:& zonas purpureas ſingulas decem milia:& tubas ſecundũ ꝑceptũ
moyſi ducenta milia:item ſtolas leuitaꝝ hymnos dicentiũ ex biſſo ducenta milia:& inſtrumẽta
muſica & ad hymnos dicendos adinuenta q uocantur nabla:& cinara ex electro conſtituit qua
dragíta milia.Hæc omnia ad honorem dei ſalomon copioſe & magnifice fabricatus eſt:i nullo
ꝑcus exiſtens:ſed circa ornamenta templi uſus eſt ꝑcipua largitate:quæ etiam in theſauris dei re
condidit.Circũdedit autẽ templũ per ambitum uniuerſum:quod ꝓpria quidem lingua giſon:
latiné macería:ſeu cancellus nuncupatur:tribus cubitis eius erigens altitudinem : ut ab ingreſſu
tẽpli cæteros prohiberet:& ſolis ſacerdotibus hoc licere ſignificaret:extriſecus uero huius tẽpli
aliam edificauit aulam quadranguli ſcemate factam:erigens maximas porticus atq; latas:& por
tas excelſas & amplas per quattuor mundi ꝑtes in eo conſtituens: quaꝝ ſingulæ ad unumquéq;
uentum quattuor angulis attendebant:ubi ianuas aureas collocabat.In hoc ergo ſacrario omis
populus quibus purgatio & obſeruatio legitimoꝝ inerant introibãt.Si quidé mirabilis & oĩno
ꝑcipua fuit & populoſa ad ſuſcipiẽdos aduenientes:& ſi dici poteſt etiam cõtemplatiõné uiſiõis
ipſius excedebat aula quæ foris erat.Magnas enim effodiens profunditates quas propter ĩfinitã
celſitudinem non poterat aliquis ſine terrore conſpícere:& erigens fabricas in quadrigentis cu
bitis eaꝝ altitudinem equales eas uertici montis in qua alias in quo templũ edificabatur effecit:
& propterea aula quæ erat exterius ſub diuo:facta erat equalis templo.Circũdedit autem porti
cibus hanc aulam duplicibus columnís eas ex lapide naturali portentibus:quaꝝ cameræ erant
de cedro &ex laquaribus ſculptis:baſes autem in his omnibus fecit argenteas. Cum hæc igitur
opera & magnitudine & decore edificioꝝ atq; ſacroꝝ tẽpli miniſterioꝝ rex ſalomon ſeptẽ ãnis
expleſſet:diuitiaꝝ magnã faciés & uelocitatis oſtenſionẽ:ut quilibet inſpiciés omni tpe putaret
expleri uix potuiſſe qd ſic breuiter uiſus é quãtũ ad operis tẽpli magnitudiné terminaſſe:ſcripſit
principibus & hæbreoꝝ ſenioribus:iubens omnẽ populũ ad hieroſolymã conuenire :uiſurum
ſimul & templum:& dei arcam ibidem portandã alias portatuꝝ.Cũq; nũciatũ fuiſſet omnibus
ut ad hieroſolymam properarent:uix conueniret ſe primo menſe:qui lingua patria theſeri:a ma
cedõibus hyperueretheus appellatur. Eodem tempore etiã feſtiuitas cõcurrit ſcenophegiæ:id é
poſitionis tabernaculoꝝ quæ ſatis apud hæbreos excelſa atq; precipua eſt.Portãtes itaq; taberna
culum qd fixerat moyſes:& oía uaſa ad miniſterium ſacrificioꝝ dei cõſtructa introduxerunt in
templum.Precedebat autẽ eam hoſtiis & ipſe rex:& populus uniuerſus:& leuite libaminibus &
multo ſacrificioꝝ ſanguie iter totũ ĩplentes:& ĩcẽſum ĩſinitũ:& hoſtiaꝝ multitudiné portãtes:
ita:ut oís undiq; aer impleretur:& etiã longe cõſiſtẽtibus odor ſuauitatis occurreret agnoſcentes
aduentũ dei:& habitaculũ ſecundũ humanã opinionẽ crederẽt in nouã domo ei ritu dicata eſſe
faciendũ.Nam neq; hymnos dicẽtes neq; choros agẽtes donec puenirent ad tẽplũ aliquo modo

quieuerunt.Hoc itaq; modo arca migrata eſt.Cunq; eā in aditu iam oporteret induci:alia quidē plebs receſſit:ſoli uero ſacerdotes qui portauerant inter duos cherubin eam collocauerunt:quæ eam ſuis alis amplexatæ ſunt.Sic enī erant ab artifice fabricatæ: ut arcā uelut quoddam taberna culum aut cameratione protegerēt.Habuit autem arca nihil aliud:quam duas tabulas lapideas: quæ decem uerba a deo moyſi dicta in monte ſina ſcripta retinebant.Candelabrum uero & mēſam:& altare aureum ſtatuerunt in templo ante aditum in hiſdem locis in quibus & olim in tabernaculo poſita erant:& quotidiana ſacrificia miniſtrabant.Altare uero ereum ſtatuit ante tēplum contra ianuas:ita:ut eis apertis ad faciem eſſet uidentium ſacrificia & hoſtiarum maximas opulentias:reliqua uero uaſa congregans:intus in templo recondidit. Cunq; omnia ſacerdotes circa arcam cōſtituiſſent egreſſi ſunt:& repente non quidem tumens:alias uehemēs:neq; qualis hyemali tempore hymbre plena ſolet nubes aſiſtere:ſed diffuſa eſt:& temperate effluxit:& tēplum omne compleuit:& facies quidem ſacerdotum obumbrauit:ita:ut ſe inuicem uidere non poſſent:mentibus autem omnium fantaſiam quandam & opinionem præbuit quaſi deus deſcēdiſſet in templum:& libenter habitaret in eo. Talem equidē hanc habuerunt omnes opinionē. Rex autem ſalomon de loco ubi ſedebat exurgens:fecit ad deum uerba:quæ diuinæ naturæ credidit eſſe decentia.Tibi inquit domine perpetuam domum quā ipſe fabricatus es eſſe nouimus cælum & terram:ſimul & mare:& cum tibi nequaq; hæc uniuerſa ſufficiant:hoc tuo nomini cōſtitui templum:ut ex eo orationes ad te ſacrificantes & immolantes emittamus in aera:& confidamus:q; cū nobis ſis præſens:nō a tuis ſedibus ꝓcul abes.Vt enī oīa uideas & audias uniuerſa: non a loco ubi nunc habitas recedens:oibus uicinus:& unicuiq; noctu & die ſemper aſſiſtis. Cū ergo hæc dixiſſet ad deum:uerba conuertit ad populum:manifeſtans eis dei potentiā & ꝓuidentiam eius q; dauid eius pater omnia futura ſicut iam multa prouenerant:& forent uentura reliq; prædixiſſet:quod ipſi quoq; nōdum natō impoſuit nomē:& q; templum ipſe edificaturus: eſſet primus poſt obitum patris regnaturus:& cū omnia ſecundū illius prophetiā fierent:ſupplicabat ut deo benedicerent uniuerſi:& in nullo de eius promiſſionibus deſperarent:quas pro eoꝝ ſœlicitate prædixerat:ſed crederēt hæc implenda ex his quæ fuerant iā trāſacta.Cunq; hæc dixiſſet ad populū expanſis manibus ait.Operibus quidem impoſſibile eſt;ut ualeant homines pro his q meruerunt deo munera debita cōpenſare:diuinitas enī nullius eget:& oīum rerum cōpēſatione ſuperior eſt.In quo enim aliis animalibus per te domine meliores ſumus effecti:in eo tuam benedicimus maieſtatem:& pro his quæ ſtirpi noſtræ præbuiſti pius:neceſſarium eſt gratias agere populum hæbreorum. Nullum enim alium magis optamus habere propīciū:& in eo tuam circa nos deuotionem cognoſcimus per munera:quia per te eſt nobis uox quā ex aere habemus: & per eum iterum nouimus aſcendentem.Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc templo:quod ex inuiſibili ad tantā gloriā prouexiſti:deinde pro meipſo cui omnia uſq; ad præſentem diem ſicut a te prædicta ſunt condonaſti. Supplico ergo de cætero: ut mihi miniſtres: quæcunq; deum hominibus honoratis præbere poſſibile eſt:& noſtram domum omnibus bonis adauges:ſicut dauid meo patri & uiuenti:& circa obitum promiſiſti: & quomodo apud nos manebit regnum genus illius infinitis regnum ſucceſſionibus adhonorabis. Hæc ergo nobis largire ſufficienter:meiſq; filiis uirtutem quæ tibi ſit grata cōcede. Super hæc aūt & oro:ut pars aliqua tui ſpiritus hoc templum inhabitet:quatenus & in terra circa nos eſſe uideris.Tibi ſiquidem habitatio peruula eſt etiam omne cælum & alpheus qui ſub eo eſt omnium exiſtentiū: nō dicam hoc peruiſſimum templum:q; precor ut cuſtodias ab omni uaſtatione bellorū:& tanquā proprie poſſeſſiōi feras auxilium.Supplico piter:ut ſi peccauerit populus aliquādo:deinde plaga quædam peſſima peccatis digna a te terris illata:aut ſterilitas:aut corruptio:aut fames:aut huiuſmodi paſſio quam iuſte tranſgreſſoribus ſoles inferre prouenerit:& congregatus ad hoc cōſurgerit templum rogando te:ut a peſte ſaluetur:exaudibilis eis effectus uelut intus habitans miſericordiam præbeas:& a malō ſuæ calamitatis euellas. Hoc auxilium non hæbreis ſolummodo a te rogo cōferri peccantibus: ſed etiam totius terræ finibus:qui dum aduenerit:aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint:exaudi clemens & poſtulata concede. Sic enim omnes agnoſcent:q; tu quidem ipſe a nobis tibi domum fieri uoluiſti. Nos autem nō inhumani naturaliter ſumus quando non eos qui contribuli non ſunt extraneos iudicamus:ſed cōmuniter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectum adeſſe ſuppliciter exoramus.Hæc dicēs proſtratus in terra:& deuotius adorans deum:poſt iſta ſurrexit: & in templo obtulit hoſtias: & replēs illud ſacrificiis:manifeſte deū uidit ſacrificiū grate ſuſcipientē:ignis enī ex aere deſcēdēs oibus uidētibus ad altare:hoſtias totas abripuit & abſumpſit. Hac igitur apparitione mōſtrata:

populus quidem manifestationem hanc esse diuinæ habitatõnis in templo coniities :procidens adorauit in terra. Rex autem cœpit benedicere deum: cunctosq; ut hoc facerent adhortari: habentes iam circa se diuini fauoris inditium: utq; orarent semper sibi ab illo talia prouenire:& ut mentem suam puram ab omni malicia conseruarent ad iusticiam diuinamq; cultura:ad seruanda mandata quæ per moysen eis clementia diuina contulerat: quia sic foret fœlix gens hæbreorum:& totius generis humani beatior:rogabatq; pariter:ut memoriam haberent:quõadmodum bona præsentia conquisissent:eaq; firmiter obtinerent:& maiora & ampliora decætero sustinerent:non enim percepta hæc solũmodo propter pietatem atq; iusticiam: sed etiam obtinẽda per hæc præmia curarent: q; esset apud homines præcipuum non tantũ aliquid conquirere:quantũ acqsita seruare:& nihil pro eo; amissione deliquere. Hæc ergo locutus ad populũ dimisit ecclesiam:cum sacrificia celebrasset pro se:& uniuersis hæbreis ideſt uirulos quidem.xxii.milia; oues centum.xx.milia. Tunc enim primum in templo sacrificia celebrata sunt:& in eo epulati sunt omnes hæbrei cum uxoribus suis & filiis insuper etiam & festiuitatem quæ uocatur scenophegia faciens ante templum clare nimis & magnifice diebus quatuordecim rex cum omni populo pariter epulatus est. Cunq; hæc fuissent sufficienter exhibita:nihilq; deesset circa pietatis diuinæ culturam:dimittente rege:singuli ad propria remearunt:agẽtes gratias regi propter prouidẽtiam quam habuisset: & opera quæ fecisset:& orantes deum: ut eis regem præberet longeuo tẽpore salomonem. Agebant reuertentes cum gaudio suum iter & cũ delectatione hymnos decantantes: ita:ut cum ea iocunditate sine labore ad propria remearent. Sic itaq; dum arcam deduxissent ĩ templum: eiusq; magnitudinem pulchritudinemq; uidissent sacrificiis maximis & festiuitatibus impertitam:ad suas ciuitates singuli sunt regressi. Apparuit igitur regi per somnium deus : significans q; eius exaudisset orationes:& quia conseruaret templum: & in eo semper habitaret:nepotibus scilicet eius:& omni multitudine faciente iusticiam:ipsumq; primum si in patris sui monitis permaneret:ad excellentiã & fœlicitatis infinitum cũ plurima securitate asseruit uehendum:& regnaturos semper in ea prouicia ex eius genere principes:& de tribu iuda: si uero mandata contemneret:obliuioniq; mandaret:& peregrinos imitatus coleret deos esset radicitus abscidendus:& neq; reliquias ex eius genere remansuras:sed neq; in israel ulterius nominandas: populumq; terram quam patribus eorum dederat multis iustificationibus esse priuãdum:multisq; bellis & malis exterminandum:& a terra quã eorum patribus præbuit eiciendos:incolasq; alienæ terræ esse futuros:templum quoq; edificatum incendendum diripiẽdumq; ab inimicis: sed & ciuitatem hostium manibus subuertendam:& eorum erumnas se facturum fabularum relatione dignissimas:propter multitudinem nimiæ infœlicitatis: & icredulitatis:ita ut uicini eorum audientes mirarentur calamitates:sed & causas inquirentes pro quibus ita hæbrei odio haberentur a deo;qui primitus ab eo fuerant ad tantæ gloriæ atq; diuitiarum culmẽ euecti: ab his a quibus requirebant:audirent: quia pro peccatis & præuaricationibus legum paternarum talia pertulissent. Hæc enim ei per somnium deum dixisse conscriptum est. Post templi uero fabricam:quam septem annis prædiximus fuisse perfectam:edificium domuum regalium construere cœpit: quod tredecim annis uix impleuit. Non enim hutusmodi ei erat feruens studium sicut in templo. Sed illud quidem licet esset grande & operatione mirabile:& cunctis simul inopinabile:cooperante deo cui fiebat:terminum prædictis annis accepit: regiæ uero domus multum templi dignitate minores erant:cum neq; materia tanto tempore aut largitatis fuisset opulẽtia præparata: & eo q; regum habitatio:& non esset dei futura: tardius est effecta. Hæc quidem secundum fœlicitatem hæbraicæ religionis ac merito regis edificata sunt:quorum totam expositionem & ordinem dicere necessarium est:ut ex hoc omẽs cõitiant magnitudinẽ: ut cũ legẽtes uiderint huius rei descriptionem. Erat magna basilica nimis & pulchra:hæcq; innumera columnarum multitudine portabatur. Quam ad iudicia rerumque cognitiones distribuit: ut posset capere populi magnitudinem ad iudicia uenientem. Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorum centum:latitudinis quinquaginta:altitudinis triginta: columnas quoque quadrangulatas omnes habebat:tegebaturque cedro opere corinthio:phyalis equalibus: & scutulis arte mira celatis;eratq; robusta:& uariis decoribus exornata. Item alia erat basilica in medio totius amplitudis constituta:habẽs latitudinẽ cubitoꝝ.xxx: & cõtra tẽplũ ualidis colũnis extẽsum: eratq; in ea solũ ualde decoꝝ:in quo sedens rex iudicia pferebat. Huic erat uicta alia quoq; regiõe basilica & reliqua habitacula & sedilia:ubi post causas explicitas residebat: strata omnia tabulis cedrinis. Et alia qdẽ edificauit ex marmoribus.x.cubitoꝝ:alia uero tabulis uestita sectilibus & pciosissimis exornauit secundũ de cuius temploꝝ:& miraculum habitatõnũ regalium: cuius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta assyrio. Quarta pars celaturis ornata:miraculum artis

uidentibus offerebat:eratq; illic sculptæ arbores & uniuersa poma quasi ramis & ex eis pendẽtibus foliis obumbrata:ita ut ꝓpter miraculũ subtilitatis agitari quodãmodo putarentur;alia uero pars dealbata erat:& uariis picta coloribus.Edificauit aũt sup hæc domus alias epulaꝝ & porticus ualde protensas in domo regali positas:inter quas unã fecit oĩno præclaram ad regum cõuiuia necessariam:& undiq; deauratam:necnon & alia uasa quæcunq; sunt epulis oportuna: oĩa fecit ex auro.Difficile itaq; est numerare magnitudiem & uarietatẽ domuum aulariiq; regalium: quanta erant maxima:& quanta horum inferiora;& quanta sub terra quæ uideri non poterant: necnon & pulchritudinem solariorꝝ & uiridariorꝝ quæ erant facta delectabiliter ad aspectum: quo exusta corpora possent ab estus ardore refugere.Et ut breuiter dicam:totam regiam domũ ex albo lapide & cedro:& auro:& argento splendide nimis & opulentissime instruxit:cameras & parietes uestiens auro:quo dei templũ resplendentes exhibuit.Fecit etiã ex ebore solium magnitudine nimis eximium:atq; celatum sceptre tribunalis:habebatq; sex gradus:& in singulis eoꝝ ex utraq; parte duo leones stabant: & in superioribus gradibus alii totidem in reclinatione uero manus erant portantes regem:eratq; ipsa reclinatio in uitulo respiciente posttergum:& ex omni parte tribunal auro circundatum.Hæc salomon uiginti annis edificauit.Cui multũ auꝝ & argẽtum rex yram ad edificium contulit:insuper & ligna cedrina & cypressina:quẽ salomon magnis quoq; cõpensatõnibus redonauit:mittens ei per annos singulos triticũ:uinum & oleum;quibus maxime rebus eo ꝙ habitaret in insula sicut diximus indigebat. Ad hæc aũt & ciuitates galileæ regionis uiginti nũero ei non procul a tyro positas condonauit.Quas dum circuisset atq; considerasset dispicuisset;q; ei donum:mittens ad salomonem dixit se ciuitatibus non egere: & ex tũc hæ appellatæ sunt terra gabalon:& enim interpretatũ liguam phœnica:displicet significat. Misit itaq; ꝑdictus rex yram ad regem salomonem rogans eum: ut quædam sophismata & uerba perabolarum quæ ei dixerat aperiret:& questionũ difficultates absolueret. Qui cum esset astutior & intelligens:nihil horꝝ ignorans:sed in omnibus ratione prævalens:& eorum causas agnoscens:omnes obscuritates eoꝝ perduxit ad lumen.Meminit autẽ horꝝ duorꝝ & menãder qui ex phœnica lingua antiquitates sydoniorꝝ in uocem conuertit belladicam ita dicens. Moriente autem abybalo succesſit in eius regnum filius eius yram:qui dum uixisset annis quinquaginta tribus regnauit triginta quatuor.Hic effodit amplum terræ spãcium:& aureã columnam quæ in iouis templo dicauit:insuper & lignorum materiam a monte lybano incidit ad tecta templorum:& destruens antiqua sacraria:templum edificauit herculi & astarte:& primum herculis hoc erexit mense pyritio:& contra eucheos tributa non reddentes egit exercitum: eisq; sibi subditis denuo remeauit.Huius temporibus erat abdemonis filius iuuenculus qui semper propositiones quas imperasset rex hierosolymorum regi yram soluebat.Meminit illius etiã dyon historiographus ita dicens. Abybalo moriente filius eius yram regnauit. Hic partem ciuitatis positam ad orientem diruit:& maiorem urbem effecit:& olimpii iouis templum destruẽs : medium locum ciuitati coniunxit:& aureis anethimatibus exornauit:ascendensq; in montem lybanum siluã maximam ad sacrorꝝ fecuit edificia.Et adiecit hæc:regẽ hierosolymorꝝ salomonẽ misisse ad yrã tyri regem:figuras quasdam;& petisse ab eo solutionem ita:ut si non posset discernere:soluenti pecunias daret.Cunq; fateretur yram non posse se illa dissoluere:foretq; multa pecuniaꝝ detrimẽta passurus:per abdimum quẽdam tyrium quæ proposita fuerant soluta sunt: & alia ab eo proposita quæ si salomon non solueret:yram regi pecunias multas daret. Et hæc quidem dyon sic dixit.Cunq; rex salomon uideret muros pro munimine turribus indigere aliaq; tutione:nam secundum ciuitatis meritum oportebat etiam copiosam firmitatem esse murorum:hæc efficit:& turribus ciuitatem præcipuis ualde circundedit. Construxit aũt ciuitates:inter præcipuas urbes annumerandas: asor:& magedon:& tertiam zazarum. Que cum fuisset in regione palestinorũ: pharao rex egypti castrametatus:& obsidens eamcœpit: & omnes eius habitatores occidit eamque subuertit:deditque eam postea dono suæ filiæ salomõis uxori.Quapropter edificauit eam rex:cũ eẽt natura munita:& ad bella temporũq; motus utiliter oportuna.Non ꝓcul ab hac duas alias edificauit urbes:quaꝝ altera bitchora: altera uocabat balech.Vltra has aũt fecit & ad alias ad uoluptatẽ & epulas oportunas:& reꝝ tẽperamẽtis:pomorumq; fertilitate:& aquaꝝ ffrigidissimaꝝ poculis abundãtes.Pergens uero & in desertũ supioris syriæ;eiq; capiẽs:cõstituit ibi maximã ciuitatẽ duorꝝ dieꝝ itinere a syria supiore distãtẽ:ab euphrate uero unius:& a maxia babylõe sex mãsiõibus ꝓcul extantẽ.Vt aũt hæc ciuitas a ptibus hitabilibus syriæ ita distaret: hæc cã est: eo ꝙ i iferiori terra aq nusq; inuenit:i illo aũt loco solũmõ fontes & pũtei nimis abũdẽt.Hãc itaq; edificãs ciuitatẽ:& muris eminentibus eã circũtegens thadamur appellauit:& hactenus apud syros ita dicebatur:quam græci palmiram uocant. Hæc itaque salomon illo tempore rex agebat.

Propter eos aũt qui quærũt:quõ omẽs egyptioꝝ reges a mineo qui memphis edificauit: & ante multos ános fuit quã noſter ꝓgenitor abraam: dũ inter hæc uſq; ad ſalomonẽ mille & triginta anni tranſierunt pharaones uocati ſunt a quodam rege pharaone:qui poſt priores his tẽporibus imperauit:pharaonũ uocabulum aſſumentes explanare hoc neceſſarium iudicaui: ut & caligine eoꝝ ignorationis auferam:& cauſam huius nominis declarare contendam.Pharaonis nomen ſecundum egyptios ſignificat regem.Reor aũt eos ab infantia quidẽ aliis noĩbus appellatos: uenientes uero ad regnũ hoc ꝙ lingua patria ſignificaret imperium eos fuiſſe participatos.Nam & alexandriæ reges cum primitus aliis noĩbus uocarentur:uenientes ad regnum uocati ſunt prolẽmei: & romanoꝝ imperatores a natiuitate aliis uocati noĩbus cæſares appellantur:cum poteſtas & principatus eis nomen imponat: & non hiſdem ꝑmaneant appellationibus:quas a genitoribus ſuſceperunt.Puto ſiquidem & herodotum alicarnaſeum propterea:poſt mineum qui memphim edificauit dixiſſe tricentos triginta fuiſſe reges egyptiorum: & nequaquã eorum nomina declaraſſe:quia pharao omnes cõmuniter uocabantur. Nam poſt horum obitum regnantis mulieris uocabulum poſuit nomine nicaulam eam uocitatam fuiſſe declarans: quia maſculi quidem reges pharao appellationem habere poterant:fœminæ uero nequaquam & propterea naturale huius nomen dixit. Ego autem & in libris noſtræ prouinciæ alias legis repperi: quia poſt pharao ſocerum ſalomonis nullus rex egyptiorum hoc uocabulo nũcupatus eſt:& quia poſtea uenit ad ſalomonem mulier quam prædixi egypti ethiopiæq; regina:de qua non poſt multa denuo referemus.Horum ideo nunc memini:ut oſtenderem:quia noſtri libri & egyptiorum de multis rebus concordare noſcuntur. Rex itaq; ſalomon chananeos qui in monte libano morabantur uſque ad ciuitatem amathi non obedientes ſubdidit:& tributa eis impoſuit:ut ei miniſtrarent ac ſeruile opus efficerent:& agriculturam exhiberẽt.Ex his quoſdam annis ſingulis eligebat:quia nullus tunc ſeruiebat hæbreorum.Non enim erat racionabile: ut cũ deus eis multa milia gentium ſubdidiſſet:& ex his oporteret eos habere ſeruitia:ipſi in hoc ſcemate permanerẽt:quando omẽs armati equis & curribus militabant potius quam ſeruitia peragebant. Chananeis autem quos ad ſua miniſteria tulerat:conſtituit principes quingentos & quinquagĩta: qui ſuper eos omnem a rege poteſtatem perceperant:ut eos docerent opera ſeu negocia:in quibus neceſſarii eſſe uiderentur. Fecit autem rex etiam:multas naues in ſinu egyptiaco maris rubri:in quodam loco qui aſyon gaber appellatur:non procul a ciuitate hellena:quæ nunc beronica uocatur.Hæc enim regio fuit primitus iudeoꝝ.Habuit uero ad edificandas naues beneficia regis yram, ipſe nãq; multos uiros gubernatores:& in marinis rebus edoctos miſit:quos iuſſit nauigare cum diſpenſatoribus ſuis ad locum qui olim ophyra: nũc terra aurea nuncupat:eſt aũt in india:ut auꝝ deferent: & colligentes quadringenta talenta: ad regẽ denuo ſunt reuerſi.Igitur reginã egypti & ethiopiæ ſapientia plenam: & aliis ualde mirandam audientem crebro ſalomonis uirtutem atque prudentiam: & habentem deſiderium eius multum: & eorum quæ illi de rege quotidie dicebantur: ad ſemetipſum adduxit:ut experimẽto & nõ auditu potius ſatiſfacere potuiſſet:quando opinio mẽdax ſepius inuenitur:& proferentis narratione ſuſcipitur.Cum ergo ad eum uenire uoluiſſet:ut in præſenti ſapientiæ eius experimenta perciperet:ſtuduit etiã quæſtiões proferre:& eaꝝ ſolutione exigere.Venit ergo hieroſolymã cum magna gloria:& apparatu multo diuitiarũ: cum auro & aromatibus & lapidibus precioſis:eãq; rex grate ſuſcepit: & circa eam in omnibus extitit ualde largiſſimus:& propoſitiones ſophiſmatum intellectu ſuo cito concipiẽs:uelocius quam ſperari poterat exoluebat. Cuius illa ſapientiam ita ſe tranſcendẽtem & potiorem quam audiebat agnoſcens:uehementer obſtupeſcebat:& maxime culmina regalia mirabatur:eorumq; pulchritudine mira:& magnitudine delectabatur egregia:nihilominus & diſpoſitione uaria frabrisaꝝ: in qua multã regis prudentiam aſtutiamque cernebat:plus tamen eam obſtupeſcere faciebat domus: quæ ſilua lybai uocabatur:& quotidianaꝝ opulẽtia cœnaꝝ:& apparatus eius & miniſteriũ & ueſtes miſtrantiũ:eorumq; decens circa ſuũ officiũ diſciplina:ꝑcipue tamẽ ſacrificia quæ quotidie deo celebrabantur:& ſacerdotum circa hæc necnon maxima diligentia ueritarum.Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabatur.Et cum non poſſet tacere miracula quæ uidebat uerbis uoluntatẽ ſui cordis aperuit dicens ad regẽ ꝙbus ſuã mentẽ uictã eſſe monſtrabat.Cuncta inqt o rex quæ ꝑ auditũ ueniũt ad notitiã: cũ q̃dã icredulitate ſeu dubitatiõe ſuſcipiunt:tuoꝝ uero bonoꝝ q̃ & ipſe in te poſſides: hoc ẽ ſapientiã & prudentiã:& q̃ tibi ꝑſtant ex regno:non eſt médax fama:ſed uera:licet multo minór q̃ ĩ ꝑſenti cõſpicio.Nã opinio auribus q̃dẽ aliq̃d ſuaderẽ nitif:dignitas uero reꝝ nõ ita fieri nota:ſicut aſpectu & ipſa ꝑſentia cõprobãt. Ego ſiquidẽ nec̃q; his quæ nunciabant ꝓpter multitudinem & magnitudinem credens: multò potiora comſpexi: & beatũ dico populũ hæbreoꝝ ſeruoſq; tuos pariter & amicos:qui quotidie tuo uultu frũũtur:

& ſapientiam audire promerentur. Quis etiã non benedicat deum:ſic hanc diligentem prouinciam & eius habitatores: ut te ad regni culmen eueheretur. Oſtendens autem poſt uerba hæc quẽadmodum eius regis habuiſſet affectũ:etiã muneribus aperuit ſuæ mẽtis iudicium alias indicium. Viginti nãq; auri talenta regi dedit:& aromatũ innumerã multitudinẽ:& lapides præciosos. Dicunt aũt:quia & radicẽ balſami quã hactenus ſert noſtra prouincia:ipſa dederit regi. Cui etiã e diuerſo ſalomon bona multa donauit: & maxime quæ ipſa deſiderãter eligeret:nihilq; fuit qd poſtulanti nõ præberet: ꝓnius dabat quæ illa petierat:quã q ipſe magis offerret: eãq; ſuæ largitatis munere ꝓcurrebat. Regina itaq; egyptioꝝ & ethiopiæ dans:& rurſum dona recipiẽs quæ prædiximus:ad ꝓpria remeauit. Eodẽ tempore dilati ſunt rẽgi a terra quæ uocatur aurea lapides precioſi:& ligna pinea quibus uſus eſt ad fortitudinẽ tẽpli:domũq; regalẽ: & ad inſtrumẽta muſi coꝝ:fecitq; ex eis ẽytharas & nablas:ut dicerent deo hymnũ leuite. Omniũ uero reꝝ quæ fuerãt quocũq; tempore regi delata:ea quæ illo die deuecta ſũt magnitudinẽ & pulchritudinẽ præcellebant. Nullus igit arbitretur q ligna pinea quæ nũc ꝓpter ꝓcia uendentiũ ſic appellant illis uicina ſint:alla ſiquidẽ uiſione rotunda q̃ſi pinea ſunt:ſed multa candidiora:& ualde fulgẽtia. Hoc aũt dixi ut nullus naturã uere pinus ignoret. Quia uero ꝓp utilitatẽ regis eius memoriã fecimus oportunũ etiã iudicamus:ſignificare allati auri illo ꝛpe quãtitatẽ:quæ fuit põdere talẽtoꝝ ſexcẽtoꝝ ſexaginta ex:nõ reputatis eis:quæ negociatores emerãt:neq; q̃ dono arabie coparchie:regeſque mittebãt. Conflauit ergo auꝝ:ut ducẽtas lanceas faceret:quæ ſiclos ſexcẽtos haberẽt. Fecitq; & ſcuta trecenta uno quoq; habẽte auri minas tres:poſuitq; eas in domũ quæ ſilua libani uocat: necnõ & coopcula ex auro & lapidibus ꝓciosis ad cõuiuia neceſſaria ꝓparauit. Dũq; uno ꝓpuo artifice hæc feciſſet:etiã alia uaſoꝝ opa largitate auri ut faceret exqſiuit. Nõ enĩ auꝝ aũt argẽtũ uendebatur aut emebat: ſed multæ fuer naues q̃s rex in mari tharſico conſtituerat:ut interiora gentiũ penetrarẽt:& oĩa cõpararẽt:& cõparatũ auꝝ argẽtũq; regi deferrent: necnõ & elephãtes: & pauos:& ſimias. Nauigio uero eũtes & redeuntes tribus annis ꝛplebant. Tũc enĩ regis illuſtris opimio oẽs in circuitu ꝓuincias circuibat:uirtutẽ eius ſapientiãq; ubiq; diuulgans: ita ut oẽs undiq; reges deſiderarent eius aſpectũ: ꝓpter incredulitatẽ reꝝ quæ de eo referebant:magnisq; muneribus ſuũ circa eũ ſtudiũ demõſtrabãt. Mittebãt itaq; ei uaſa aurea & argentea:ueſtẽq; purpureas:& aromatũ genera multa & currus & equos:& onagros: mulaſq; quæ uirtute & pulchritudine regi placerẽt:ita ut curribus & equis priſtinis ex his qui dirigebant acreſceret curruũ numerus q̃dringẽtoꝝ:erãt enĩ primitus mille:& iter equoꝝ duo milia: cũ primitus fuiſſent .xx. milia. Nutriebant aũt ut eẽnt pulchri piter & curaces:& cõparatione facta: nec decẽtiores alii nec uelociores iuenirent. Exornabant aũt & aſcẽſores coꝝ:primũ decora iuuẽtute florentes: habentesq; magnã ꝓceritatẽ:& ſatis alios excedẽtes:longãq; diffundẽtes in equoꝝ ſeſſiõe ceſariẽ:ex purpura tyria ueſte circũamicti:auriq; tincturam quotidie in ſuis comis adicientes:ut equoꝝ capita percuſſo ſole auro radiãte fulgerent. His circa eum armatis exiſtentibus:arcuſq; ferentibus:rex uectus in curru:& alia ueſte circũamictus:ſolitus erat exire ad quendã locum:quĩ ab hieroſolymis duobus funiculis abeſt uocaturq; hortus:aquaꝝ rigatõnibus gratus & locuples. Huc ergo cauſa delectationis egrediebatur circa res omnes maxima ꝓuidentia & ſtudio ſemper utens: & ubiq; cultus ac decorus exiſtens:neq; uſuꝝ deſidiam habuit:ſed regias uias quæ ad hieroſolymã ducerent:lapide nigro ſtrauit:ut etiã ãbulantibus non poſſent eẽ difficiles:& oſtenderent diuitiaꝝ & impii dignitatẽ. Diuidens autem currus:& diſpõẽs ut ſingulis ciuitatibus certus eoꝝ numerus eſſet:paucos quidem circa ſe retinuit: urbes aũt ubi diſperſi ſunt ciuitates curruum nominauit. Argenti uero tãtam multitudinem fecit rex i hieroſolymis abũdare:quanti erãt & lapides:ſed & lignis cedrinis quæ primo non fuerant:ſicut arboribus mori cãmpos iudeæ ita compleuit. Luſſit aũtẽ & negociatoribus commerita ex egypto deferentibus:ut uenderent ei currum unum cũ duobus equis dragmis argenti ſexcẽtis:quos ipſe regibus ſyriæ & trans euphraten habitantibus deſtinabat. Qui dum fuiſſet omnium rerum glorioſiſſimus atque religioſiſſimus: & prudentia & diuiciis excelleret uniuerſos:qui ante eum hæbreorum tenuerunt principatum:non in his uſque ad terminũ uitæ ſuæ permanſit:quando relinquens ſolẽnitatum cuſtodiam paternarum: non ſine ſimili rerum quas de dauid prædiximus conuerſatus eſt:ſed circa mulieres & ueneriam intẽperãtiã turpiter exardeſcẽs nõ ꝓuicialiũ ſolũmõ delectationẽ habuit fœiaꝝ:ſed etiã multas ex alienigenis gẽtibus duxit uxores:ſydonias:& tyrias:etiã ãmanitidas:& idumeas & leges ẽ puariticatus moſaicas:q̃bus ille contradixit alieniginis mulieribus hæbreas debere miſceri:& deos illarum cœpit colere:ut mulieribus earumq; amori placuiſſet: cum legiſlator prædixiſſet: ne hæbreus alienæ regionis uxores duceret:ne forte illaꝝ ſolẽnitatibus mixtus:& deos earum ẽoleret: & a uenerationẽ proprii dei piter ſe abſtineret. Sed hæc quidẽ deſpexit ſalomon:irrõnabili amori

conſtrictus:& ducens uxores principũ ſignium utroꝝ filias numero.lxx.alias ſeptingẽtas:& trecentas cõcubinas:ſuper has aũt & filiã regis egyptioꝝ:repente captus ab eis eſt:ita ut eaꝝ ſectaretur quoq; culturas.Et iõ cogebatur fauoris ſui præbere & dilectionis indicia:ut more earũ patriæ uiueret:& quæ illis eẽnt grata cõpleret. Ætate ſiquidẽ procedente:& ratione prõpter tẽpus pariter infirmante:cũ iam non poſſet ſtudia patria retinere:deũ quidẽ propriũ nõ ſolum illicitis uxoribus fugiter ihonorabat:ſed etiã ante hæc peccauerat:& circa legum cuſtodiã iam deceptus fuerat:quãdo boum eneoꝝ ſimilitudines fecit:quos mari ſubiecit:& leonũ quos in ſuo ſolio regali decoris cauſa diſpoſuit.Nõ enĩ hæc facere fas erat:dum optimũ & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuiſſet exemplũ:quod ei propter dei pietatẽ fuerat relictum.Hoc ergo nõ imitatus cum ſecundo eũ deus per ſomniũ patrem monuiſſet ſequi:in gloria huius rei expers effectus eſt. Venit ergo propheta miſſus a deo dicens.Quia neq; iniquitas eius lateret eũ: neq; diu ĩ his eſſet letaturus:incriminatus ſimul:quia et quidẽ nõ auferret imperiũ:quõ dauid patri eius fuerat promiſſum:moriente uero eo: citius filiũ hoc amittere: nõ tamẽ oẽm ab eo populũ receſſurum:ſed decẽ quidẽ tribus eius traderet ſeruo:duas aũt nepoti dauid huius filio reſeruaret:& pp illũ qui dilexit deũ:& ꝓpter hieroſolymoꝝ urbẽ:in qua templũ habere decreuit. Hæc audiens ſalomon contremuit:& ualde turbatus:ex oĩbus pene bonis in quibus erat repente eſt mutatus:nõ multo tpe tranſeũte: ex quo hæc enĩ ipſa ꝓuenere:quæ ꝑdicta fuerunt a ꝓpheta.Mox ſuſcitauit ſup eũ deus inimicum adat noie:quaꝝ inimiciciaꝝ cauſa fuit huiuſmõi.Hic adat puer erat genere idumeus de ſemine regio natus. Qui dũ ioab princeps militiæ dauid uaſtaſſet idumeã: & oẽs qui arma uti poterãt ſex mẽſibus peremiſſet:fugiẽs uenit ad pharaonẽ egyptioꝝ regẽ qui eũ magna largitate ſuſcipiens:dedit ei domũ & ꝓuinciã ad habitandũ.Et cũ creuiſſet dilexit eũ:ita ut ei uxoris ſuæ ſororẽ noie talphim daret uxorẽ:ex qua natus ẽ ei filius:& iter filios regis ẽ nutritus.Audiens ergo in egypto dauid morte piter & ioab:accedens ad pharaonẽ rogauit ut eũ ad ꝓpria remeare pmitteret.Cũq; requireret rex cur hoc peteret:aut qd paſſus eſt relinquere deſtinaret: cũ ſepius ei ioportune & nimis iſiſteret atq; rogaret:tũc quidẽ dimiſſus nõ eſt:ſed tpe quo iam ſalomon in malis erat pp ꝓuaricationes prædictas & dei pariter irã: dimiſſus adat a pharaone ueit in idumeã.Et cũ eã non potuiſſet a ſalomõe exercitu retollere:qa multis præſidiis ſeruabat:nec eẽt facilis eius inuaſio:ſurgens inde uenit ſyriã.Iunctis aũt illic cuidã raam noie:qui regem ſophonẽ adrazaꝝ dominũ ſuũ fugerat:& ꝓuinciã latrociniis deuaſtabat:eiq; amiciciis copulatus:cũ hret, ille circa ſe latronũ maximã multitudinẽ aſcẽdẽs & tendẽs ſyriã:rex eius effectus ẽ.Tũc quoq; diſcurrẽs iſraelitaꝝ ꝓuinciã affligebat & adhuc uiuente ſalomõe uaſtabat. Et hæc quidẽ hæbreis ꝓuenerunt per adat.Inter hæc aũt hieroboã filius nabath ſurrexit cõtra ſalomonẽ & quoſdã cõtribules ſuos ſecundũ prouinciã olim ſibimet dictã.Is cũ eſſet puer a patre derelictus & erudiret a matre:uidens ſalomon robuſtũ & nimis ſtrenuũ eũ ſuper edificiũ muroꝝ eſſe conſtituit:quãdo munitionẽ ꝓpugnaculoꝝ in hieroſolymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit:ut rex eum approbaret:eiq; principatũ militiæ ſuper tribũ ioſeph cõferret. Illo itaq; tẽpore cũ hieroboã ueniret hieroſolymis:occurrit ei ꝓpheta de ciuitate ſyló noie achia.Quem dum ſalutaret:deflexit eũ paululũ ex itinere ad quendã locũ ubi nullus alius intereſſet:& diuidens ſuũ palliũ quo erat ĩdutus in duodecim partes:iuſſit ut hieroboã decem ex his ſumeret prædicẽs ꝙ deus hæc uellet: ut ſciſſo ꝓcipatu ſalomonis:filio quidẽ eius ꝓpter ꝓmiſſionem dauid duas relinqret tribus:& illi decem.quõ ſalomon in eo peccaſſet:& mulieribus earũq; diis ſe ĩprouide ſubdidiſſet:ſciens inquit cãm pro qua deus ſuã dilectionẽ a ſalomõe ſubtraxit:eſto iuſtus & eius cuſtodi præcepta: ꝓpoſitam habẽs palmã de pietatẽ & honore dei ꝑcipuã. Talis utiq; futurus:qualem noſti fuiſſe dauid.Elatus itaq; hieroboã ex ꝓphetæ ſermonibus cũ eſſet natura feruentibus iuuenis:& rerũ grandiũ appetitu ĩmenſus nõ quieſcebat:ſed cũ ueniſſet ad exercitũ:habens memoriã eoꝝ quæ ei dixerat achias:repẽte niſus eſt populo ſuadere:ut a ſalomõe recederet:& regnũ ei contraderet. Cognoſcens uero ſalomon eius uoluntatem & dolum querebat ut eum cõpræhendens: uelociter ĩterimeret. Quod dum cognouiſſet hieroboã:fugit ad ſeſach egyptioꝝ regem:& uſque ad ſalomonis obitũ ibi moratus eſt:& ne quid pateretur lucratus & futuro ſeruandus ĩperio.Mortuus eſt itaq; ſalomon: ualde lõgeuus:qui regnauit quidẽ annis.xl.uixit autem quatuor & nonaginta:& ſepultus eſt in hieroſolymis:cunctos fœlicitate & prudentia & diuitiis reges excellens: præter illa in quibus circa ſenectutem deceptus mulierũ ardore preuaricatus eſt:de quibus & de malis quæ propterea prouenerunt hæbreis:oportunius explanabo.

Capitulum.IIII.

Oſt mortem ſalomonis:in eius regno filio ſuccedente roboam:ex muliere ammanitide naama noie procreato:repente miſerũt ĩ egyptũ pricipes populi; & reuocauerũt

hieroboam. Qui dum uenisset ad eos in ciuitatem sycimorum:etiam roboam uenit in eam. Placuerat enim ut illic conuenientes israelite:cum constituerent regem. Adeuntes ergo cū principes populi simul & hieroboam:rogabant dicētes ut aliquid de seruitio relaxaret: & melior eēt patre:cuius fuerant prægrauati iugo:ut & ipsi deuotiores essent: & propter mansuetudinem potius quā timorē ei seruirent ac diligerēt. Qui dum per tres dies responsum se eorū petitionibus dixisset:mox quidē eos suspectus fecit:cur nō repente quæ petebatur annueret. Nam rem bonā & humanā esse iudicabant:& magis in iuuene:attamē & in eo:q cogitare se dixerat: & nō repēte negauerat:ipem aliquā faciebat. Qui cōuocatis paternis amicis:tractābat cū eis quale deberet populo præbere responsum. Illi uero quæ deuoti facerent naturā uulgi utiq; scientes: monebant ut māsuete loqueret ad populū:& cōmunius quā regibus exigeret fastus:ut ita fauorē sibimet obligaret:dum naturāliter diligant subiecti potius mansuetudinē regū:quā cōminationē. Tunc ille optimū consiliū forsitan deo uolente despiciēs:uocās adolescētulos secum nutritos:eisq; pandēs seniorū consiliū:quod oporteret fieri iuuenes exquisiuit. Illi uero cum neq; iuuentus: neq; deus meliora eos tractare pmitteret:monuerunt ut asperius responderet ad populū:& inferiorē suum digitū:lumbis paternis diceret ūastioré. Et seueritatē quā fuerant in illo cōperti: in se multo potiorem agnoscerēt:& si ab illo flagellis castigati sunt:cēdi a se scorpis expectarent. In his delectatus rex:& credēs dignitati regiæ cōuenire respōsum:cum die tertia plebs auditura uenisset:& ois populus uideretur suspensus esse:ut uerba regis audiret: credens aliquid fore clementius: relinquens ille consilium seniorū respondit adolescentium. Hæc aūt dei uoluntate gerebātur: ut quæ prædixerat achias perducerentur ad terminū. Tunc ergo cuncti ei sermonibus uelut opere iam percussi:& dolentes q̄si iām experimento ipsarū rex quæ dicerentur afficerent:indignati sunt & omnes pariter uoce magna clamauerunt:nihil sibi post illum diem esse cōmunē ad genus dauid uel qui erant ex eo progeniti:sed solum templū ei cedere quod pater eius edificasset: eumq; interminati sunt se relicturos:& sic amare iracundiam seruauerunt:ut dum misisset rex roboam quēdam nomine adoram super tributa constitutum:qui eos aliquomodo mitigaret: & post sermones qui petulāter ab ætate iuuenili prolati fuerant: ad concordiam reuocaret:passi non sunt:sed eum lapidantes interemerunt. Quod dum uidisset roboam:credens quoq; se lapidandum: metuens ne & ipse tale aliquid sustineret: ascendens in currum fugiens mox uenit in hierosolymam. Et tribus quidem iuda simul & beniamin eū constituere regem:reliqua uero ples ab illa die recedens a filiis dauid:dominum regē hieroboam esse constituit. Roboam uero salomonis filius cōuentu facto duarum tribuūm i quibus regnabat:sumens ex eis electos milites centum octoginta milia uirorū:contra hieroboam & contra populum dimicare cogitabat:quatenus eum subderet sibi bello seruiturum. Prohibitus uero est a deo per prophetam Rameum:ut bellū inferret:eisq; dicebat non esse iustum ut aduersus cōtribules dimicarent: cum ab eo dei uolūtate populus recessisset. Quo facto:nequaquā egressus est ad prælū. Quiso itaq; regno prius narrabo quæcūq; hieroboam israelitarum rex egit. Deinde quæ roboam duarum tribuum rege gesta sunt explanabo. Sic enim totius ordo historiæ seruabitur. Igitur hieroboam institutus in sycimorū ciuitate regalibus:ibidem morabatur:quod etiam i phanuel ciuitate fecit. Dumq; non multo post sce nophegie festiuitas immineret:cogitans hieroboam quia si permitteret populo ut deum in hierosolymis adoraret:pergens & festiuitatem illic solenniter agens penitentia duceretur:& propter tēplū: & propter dei religionem forsitan metuens ne eum quidē relinqueret:ad regē uerō pristinū remearet. Et ob hoc mortis pericula sibimet imminerent:opus hoc malignū sua cogitatiōe molitus est. Fecit duas uitulas aureas & totidē tēpla construxit:unū quidē in ciuitate bethel:aliud circa dan:quæ ad fontes iordanis minoris uidetur existere:posuitq; has uitulas in templis quas præ diximus ciuitatum:& ex inuocans decem tribus quibus ipse regnabat:his uerbis contionem fecit ad populum. Viri contribuli nosse uos puto:q omnis locus habeat deum:& non ostenditur locus in quo proprie præsens est sed ubiq; semper exaudit:& cultores suos intendit. Vnde mihi non uidetur necessitatem uos pati:ad hierosolymam properandi ad hostium utiq; ciuitatem:ut adoretis deum longo itinere fatigati. Homo enim illic edificauit templum:& ego feci duas uitulas aureas deo equiuocans:quārum unam quidem in bethel ciuitate dedicaui: aliam uero in dan urbe constitui:quatenus quicunq; uestrum eis urbibus sunt uicini:adorēt in eis deū. Constituam ergo ex uobis ipsis sacerdotes earūq; leuitas: ut tribu leui nequaq̄:neq; aaron filius egeatis: sed qui uoluerit esse sacerdos:offerat uitulum deo & arietem unum: quod & primum pontificē aaron fecisse dicunt. Quod dum dixisset:se duxit populum ut a patria religiōe recedens præuaricaretur leges. Hoc itaq; hæbreis malorum fuit initium: & qui cōcta deuicerant prælis i alienarū sunt gentiū ditiōe subiecti. Sed hæc quidē opportune narrabimus. Igit dū istaret. vii. mēse

ſeſtiuitas uolens & ipſe eā ita in bethel agere ſecuti duæ tribus in hieroſolymis celebrabant:ante
uitulam quidem edificauit altare & ipſe pōtifex factus cū ſacerdotibus ad altare cōſcendit. Cūq;
eſſet hoſtias & holocauſta corā populis oībus oblaturus:uenit ad eū hieroſolymis ꝓpheta noīe
iadan:miſſus a deo.Qui ſtans in media multitudīe:ſtāte etiā rege:faciēs ad altare ſermones:deus
inquit futuꝝ quendā eē prædixit ex genere dauid noīe ioſiam:qui non tantū tēporis illius ſupra
te & altare falſos pīmat ſacerdotes:ſed etiam oſſa hoꝝ populoꝝ ſeducētiū & erroꝝ eoꝝ & ipſo-
rum ſup te tunc ſimul exurat. Vt aūt credāt hoc futuꝝ:ſignū eis nunc prædico faciendū: ſubito
enī rumpet hoc altare: & oīs pinguedo ſacrificioꝝ ſup illud poſita fundet in terrā.Hæc dicente
ꝓpheta:indignatus hieroboā:manū extendit:præcipiens eū continuo cōprehendi. Cuius manus
mox eſt arefacta:nec ualuit eam denuo reuocare:ſed habuit eam marcidā & ſolutā. Ruptū ergo
eſt repēte ſacrariū:& ſicut ꝓpheta prædixerat cūcta diffuſa ſunt.Cunq; uideret feracē hominē:&
præſentiā diuinā hīe,cognoſceret:rogauit ut ſupplicaret deo:q̄tenus eius dextera curaret. Quo
rogante deū:manū ſibi naturaliter reſtitutā gaudebat:ꝓphetāq; rogabat enixe: ut eius conuiuiis
intereſſet,Iadan uero dixit:nō ſe pati ut ingrediret ad eū:nec panē aut aquā in ciuitate guſtaret:
hoc ſibi præceptū a deo dicēs:ut etiā & alio quā unde uenerat itinere remearet.Huius igit abſti-
nentiā rex miratus:erat in timōre poſitus:& per mutationē rei ex his quæ dicta fuerāt nō ꝓſpe
ra ſibimet iminere credebat.Erat aūt quidā in ciuitate ſenior: malignus homo: falſuſq; ꝓpheta:
q̄ē hieroboā magnis ſtudiis honorabat:cū eo dicente quæ illi grata forent crebro decipet. Iſte
itaq; tunc erat in lectulo pp ſenectutis infirmitatē.Filiis aūt indicantibus ei ꝓphetā qui de hiero
ſolymis uenerat:& de ſigni effectu:& quō arefacta manus dextera hieroboā:illo orante fuerat re
ſtituta:metuens ne pegrinis eſſet melior apud regē:& potiori honore frueret:præcepit filiis:ut ei
repente ad iter aſinum ſtratū præpararēt. Quibus præceptū feſtinārer iplentibus:aſcendēs proſe
cutus eſt prophetā: & inueniēs eū ſub alta & umbroſa ilicis arbore quieſcentē:ſalutauit primum
deinde culpauit:cur apud eū nō intraſſet:& eēt eius hoſpitalitate pticipatus.Quo dicēte:ſe a deo
ꝓhibitū: *ut apud quēquā i illa ciuitate guſtaret: nō iquit ꝓhibuit diuinitas ut meā menſulā deui*
tares.Nam & ego ꝓpheta ſum & in ea tecū religione cōis:& aſſum nunc miſſus a deo: q̄tenus te
comeſſurū ad me deducā. Ille uero credens mentiēti:reuerſus eſt. Quibus adhuc prādentibus &
pariter epulātibus:deus apparuit iadan: eiuſq; mandata preuaricantem dixit ſupplicia ſuſtinere:
alias ſupplicio ſubiacere:& qualitatē pœnæ cōtinuo declarauit: leoné ei occurſum i itiere quo la
ceraretur:& q; ſepultura patria priuaretur dixit.Hæc aūt facta reor uolūtate diuina: ut hieroboā
nequaquam uerba iadan metueret:quaſi fallacis & ita defuncti.Remeāte ſiquidem iadan rurſus
in hieroſolymam:occurrit leo:& deiiciens eum de aſino peremit:& aſinum quidem in nullo no-
cuit.ſed cum eo ſedens & illū & corpus prophetæ magna tuītione ſeruabat:donec alqui iter agē
tium uidentes hoc:& uenientes in ciuitatem falſo prophetæ denunciarent. Qui miſſus filiis:
eius corpus deuexit in ciuitatem:ac ſplendida pompa eius celebrauit exequias:præcipiēs filiis ut
ipſum mortuum cum illo ſepelirent:dicens q; omnia quidem uera eſſent quæcunq; ille prophe
taſſet aduerſus illam urbem: & altare & ſacerdotes: necnon & contra falſos prophetas: & q; ipſe
poſt mortem non pateretur iniuriam:ſi cum eo ſepultus:& eius oſſibus copulatus:propter ſocie
tatem oſſium prophetæ non poſſet agnoſci.Sepeliens ergo prophetam: & filiis iſta præcipiens:
cum eſſet malignus & impius:acceſſit ad hieroboam eiq; dixit. Quare turbatus es uerbis fatui
uiri? Cunq; illi rex de ſacrario & manu ſua narraret; ſanctum uere & propheram egregium eum
uocans:cœpit deſtruere eius opinionem:& ueriſimilibus utens: rerum geſtarum creditam imi-
nuere ueritatem.Nitebatur enim ſuadere:quia pro labore portandi multa ſacrificia: eius manus
obſtupuiſſet:& deinde cum requieuiſſet:ad naturam propriam denuo remeaſſet. Altare aūt cū
prius fuiſſet uacuum: ſuſceptis multis hoſtiis & ingentibus: propter onus impoſitorum fuiſſe
ruptum & cecidiſſe dicebat: ſignificauitq; ei ſimul ita mortem eius qui hæc ſigna prædixerat:eo
q; fuiſſet a leone diſcerptus:& nihil eſſet quod propheta locutus eſt. Hæc ergo dicens regi ſatiſ-
fecit:eiuſq; mentem pœnitus auertit a deo:& a ſanctis operibus:& ad actus ipios euocauit.Qui
rex tantam deinceps contumeliam diuinitati fecit: & ita contra leges atrociter inſiluit:ut nihil
aliud quotidie quereret: quam ut aliquid noui ſuper ea quæ iam perpetrauerat ſcelera cumula-
ret. Igitur de hieroboam hæc i præſenti dixiſſe ſufficiat. Filius aūt ſalomonis roboā: qui ſicut
prædiximus ſuper duas regnauit tribus: edificauit munitiſſimas ciuitates & magnas: bethleem
& icam & thecos & bethſura & ſocho & odollā:& hipam:& mereſami& ziphā:& adorā:lachis:&
zetherā:& hellum:& ebron.Has quidem in ſorte iuda primas edificauit; fecitq; & alias pcipuas i
ſorte beniamin:muriſq; circundans: cuſtodes iſtituit uniuerſis:& principes militumq; frumen-
tum ſimul & uinum & oleum; & alia quæ ſingulis ciuitatibus pro cibariis eēnt neceſſaria:largiſ-

ſima ubertate recondidit:inſuper aút & ſcuta & iacula nimis innumera. Conuenerunt aũt ex oĩ-
bus iſraelitis ſacerdotes ad eũ in hieroſolymá pariter & leuite:& quicũq; alii de populo erant bo
ni uel iuſti:relinquentes proprias ciuitates:ut cultură dei in hieroſolymis exhiberent: minimeq;
libenter audiebant dum compellerentur uitulas adorare:quas fecit hieroboã:& auxerunt im-
rium roboam per tres annos. Qui dum cognatã quandã duxiſſet uxorem & tres ex ea filios ſu-
ſcepiſſet:poſtea quoq; duxit nomie machá natam de thamar:filiá abſolonis: quæ & ipſa uidebat
eſſe eius cognata:de qua natus eſt ei filius maſculus:quẽ abiam appellauit:habuitq; filios ex aliis
coniugibus:ſed ſuper omnes potius diligebat machá.Habuit aũt lege ſibi coniunctas uxores ce-
cem & octo:concubinas uero triginta.Et filii quidem ei nati ſunt octo & triginti:filiæ uero ſexa
ginta.Succeſſorem ſui regni conſtituit abiam ex macha procreatum:cui & theſaurum & muni-
tiſſimas credidit ciuitates. Reor enim quia ſepius cauſa malox & iniquitatis:exiſtat hoibus ma-
gnitudo rerum:earũq; ad potiora conuerſio. Videns nãq; roboam regnum ſuum his crementis
augeri:ad impias & iniuſtas conuerſus eſt actiones:& ſpreuit dei religionẽ: ita ut & populus eius
imitaretur iniquitatem cum maioribus. Nam cum præcipuũ moribus corrũpitur conuerſatio:
leditur deuotio ſubiectorum:& cum uiderint illox luxurias:ſuæ caſtitatis merita reſpuentes q̃-
ſi uirtutem eox imitari nituntur illecebras.Non enim opera principum approbare uiderentur:
niſi etiam ſimilia agerent.Hoc igitur accidit ſubiectis roboã. Nam cum ille ageret impie & ini-
que: ſtudebant & illi non eſſe iuſti:ne rex uideretur offendi.

Capitulum.V.

Vapropter uindicem ſuper hæbreos miſit deus regem egyptiox noie ſeſach:de quo
narrans erodotus:actus poſtremo eius adiunxit. Hic enim ſeſach quinto anno regni
roboam cũ multis milibus exercituũ caſtrametatus eſt. Sequebanť enim illum: cur-
rus mille ducenti:equitum uero ſexaginta milia & q̃dragíta milia peditũ:quox plu-
rimos habebat libias:& ethiopes.Inuadens itaq; regionẽ hæbreox:munitiſſimas roboam ciuita
tes ſine dimicatione detinuit:& nouiſſime armatus ad hieroſolymam uenit:ubi roboam & eius
exercitus propter militiã ſeſach tenebatur incluſus:deũq; rogabant ut eis uictoriã ſalutéq; cõfer-
ret.Quos tamen non exaudiuit deus:nec eis pugnaturus ſpem uictoriæ promiſit.Propheta quo
que ſameas ait deum eis interminari:eoſq; relictux:ſicut ipſi eius uidebantur deſeruiſſe culturã.
Hæc audientes:animo ſunt ſoluti:& dum nullam uiderent in ſe ſalutem: cõfitebantur omnes q
eos deus iuſte deſpexerit cum ipſi circa eũ impie crudeliterq; geſſiſſent: & eius legitima ſpreuiſ-
ſent. Quos uidẽs deus ita deiectos & ad pniam fuiſſe pductos:nõ ſe perditux eos prophetæ di-
xit:ſed egyptiis tantum fore ſubdendos:ut agnoſcerent:utrum hoibus ſeruire eſſet ifatigabilius:
an certe deo.Capiens ergo ſeſach non lege bellica ciuitatem: ſed pactis præcedentibus roboã eũ
ſuſcipiente propter timorem:ingreſſus fœdera nõ ſeruauit:ſed & templum expoliauit & theſau-
ros dominicos & regios exhauſit:auri & argenti multa milia & inumerabilia ſecum deuchẽs or-
namenta:& nihil omnino illic de relinquens.Abſtulit aũt & aureas lanceas:& ſcuta quæ rex fece
rat ſalomon:ſed neq; pharetras aureas dimiſit:quas dauid ſumptas a rege ſephone deo dicauerat
Quod cum idem ſeſach feciſſet:ad propria remeauit. Meminit aũt huius prælii & erodotus alĩ-
carnas:qui ſolummodo circa regis nomen errauit.Sed quia & gentes alias multas inuaſit & pale-
ſtinam & ſyriã ſubiugauit:capiens ſine prælio cunctos in ea regione degentes.unde palam eſt:gã
noſtrã gentem ſubditã egyptiis iudicaſ uult.Aĩt ergo:quõ & ſtatuas eorum qui ſine prælio ſe tra
diderunt reliquerit:& mulierum genitalia ĩ eis celauerit. Roboam & enim rex noſtĕr ei tradidit
ſine prælio ciuitatem.Dixit aũt ethiopas ab egyptiis didiciſſe genitalium circunciſionẽ: phœni
ces aũt & ſyri in paleſtina fatentur hoc ſe ab egyptiis didiciſſe & palam eſt:quõ alii nulli circunci
duntur ſyrorum in paleſtina habitantium præter noſtros.Sed de his ſentiat quis quod uoluerit.
Igitur diſcedente ſeſach: roboam rex pro aureis lanceis & clippeis:ærea eiuſdem numeri fecit:cu
ſtodibus regalibus ſeruanda tradidit:& qui cum ſplendenti principatu & claritate rerũ debuerat
imperare: & ſub multo filẽtio & timoř regnauit: fuitq; hieroboam regi cunctis temporibus ini-
micus.Mortuus eſt aũt cum uixiſſet quinquaginta & ſeptem annis:in quibus regnauit decem &
ſeptem,uir ſuperbus:& fatuus:& nolẽs paternis ămicis credere:perdiderat principatũ: ſepultuſq;
eſt in hieroſolymis in tumulis regum.Roboam itaq; ſucceſſit in regnum filius abiã:cum hiero-
boam octauũdecimũm annũm haberet in regno.Et quidẽ huiuſmodi ſine cõ ſumpta ſunt.Con
ſequens eſt nunc:ut de hieroboam dicamus:quẽadmodum & ipſe fuerat conuerſatus.Is enĩ non
quieuit iniquitates facere corã deo:ſed quotidie in excelſis montibus erigebat aras & ſacerdotes
de populo eligebat.Contra quas impietates ſupplicia non poſtlongum tempus in eius caput &
totius generationis ipſius erat relatura diuinitas.Illa ſiquidem tempeſtate cum eius filius nomie

abimen egrotaret:dixit uxori ſuæ ut mutata ueſte priuatū ſcema ſuſcipiēs.iret ad achiā ꝓpheta: aſſerens eū uirū eſſe mirabilem:& futura predicere:q etiā de regno ei ſignificaſſet:& ab eo quaſi pegrina requireret:ſi puer láguorē poſſet euadere.Quæ mutata ueſte ſicut maritus ei pre cepat: uenit in ſylo ciuitatē:ubi morabatur achias.Cūq; foret domū illius ingreſſura : cū eſſet iā ꝓphe tæ uiſus ſenectute grauatus:apparuit deus ei:utrūq; denūciās:& qa hieroboā regis ad eū ueniret uxor:& quid deberet pro quibus aderat reſpondere. Qua in eius domū uenientē:uelut priuata ſimul & pegrina:ille clamauit.Ingredere uxor hieroboā.Quid te celas.Deum latere non potes q mihī & te uenturā eſſe denūciauit:& impauit quæ tibi dicam.Reuertere igitur ad maritū:& dic ei hæc dixiſſe deū.Quō te magnū ex puulo & nihil exiſtēte cōſtitui regē:& ſcindens regnū a ge nere dauid tibi contradidi:tuq; hoꝛ nō recordatus:meāq; religionē deſerens:fuſileſq; deos effi ciens illos potius honoraſti:deiciā te denuo:& omne tuū genus exterminabo & canū uoracita ti uolatiliumq; præbebo:& quidā a me ſuſcitabit rex totius populi:qui de genere hieroboā nul lum penitus remanere pmittat.Participabāt aūt iſto ſupplicio etiā populus:& copioſa terra hac priuabit:& trans eufratē ulterius diſpergēt:quō cuncti regis impietates ſecuti:deos ab eo factos adoraverunt:& meā religionē uenerabilē réliquerunt.Tu uero mulier hæc marito feſtina renū ciare:filium uero tuū inuenies eſſe defunctū.Te nāq; ingrediente ciuitatē : ſpiritū mox amittet: ſepelieturq; planctu populi cōiter honoratus. Hic nanq; ſolus ex genere hieroboā bonus fuiſſe uidebatur.Hæc itaq; ꝓpheta dicente:exiliens turbata mulier de morte filii lamentās:p uiā feſti nanter ibat lugens & ingemiſcens:filiū utiq; qué in ſpe reliquerat uiuū ulterius non uiſura:qué cōtinuo moritur eſſe crederet.Quæ dum ueniſſet in ciuitatē:filiū quidē ſicut ꝓpheta dixerat inuenit extinctum:regi uero cuncta narrauit. Cap.VI.

Hieroboam itaq; nihil hoꝛ cogitans:multo exercitu cōgregato cōtra abiā filiū roboā: qui in duabus tribubus patri ſucceſſerat:caſtrametatus eſt:deſpiciebat enī illū ꝓpter ætatem.Qui dū hieroboā inuaſionē audiſſet:obſtupefactus eſt:uerūtamen ultra pru dentiam iuuētutis ad ſpē bellandi roboratus:electo ex tribus duabus exercitu:occur rit hieroboam ad quendā locū qui uocatur mons amorreoꝛ:& caſtra circūfigens:bello neceſſa ria ꝓparabat.Erat enī eius exercitus quadragīta milia uiroꝛ:hieroboā uero manus duplex erat. Cunq; exercitus ex utroq; ad opus bellicū & certamina cōmittenda eſſet iam in acie cōſtitutus: ſtans in loco excelſiore rex abia manu ſilentium impauit:& hieroboā petit ut cū quiete prius ſe audiret:factoq; ſilentio cœpit hæc dicere.Nec uos equidē ignoratis:q; deus principatū dauid & eius ſoboli in tēpore uniuerſo cōceſſerit:miror autē quō recedentes a meo patre:ſeruo ſuo hie roboam idecenter adheſeritis:& cū eo pugnaturi cōtra eos qui a deo regnare decreti ſunt nunc aduēiſtis:ut eoꝛ regnū his præliis auferatis.Hactenus itaq; regnū hieroboā iniuſte detinuit:qđ non reor maiori eū tempore poſſeſſuꝛ:qui ideo pœnas etiā de præterito nūc ſoluēs:ab iniqui tatibus & iniuriis nō ceſſabit:quas ei hactenus inferre præſumpſit:ſed & uos talia ꝓpetrare coe git:qui nullā a meo patre paſſi cōtumeliam:& tamen quia nō quæ uobis placerent in cetu locu tus eſt malignis hominibus credens:illū quidē ut putatis ira facīte reliquiſtis: qđ aūt uerius é : a deo uos & eius legibus abſtraxiſtis:cū potius ignoſcendū fuerat non uerbis ſolummō duri oribus uiro iuuenculo & cōtentionis ignaro:ſed etiā ſi ad aliquā difficultatē operis p iuuentutem fuiſſet experitiāq; pductus:eſſet pferendus ꝓpter ſalomonē patrem illius:& beneficia uobis ſepe collat .:quæ danda ſunt utiq; peccatis filioꝛ:p beneficiis & affectu parentū.Vos aūt nihil eoꝛ cogitaſtis:neq; tunc:neq; mō:ſed ſup nos tantus uenit exercitus. Vel i quo de uictoria cōfiditis? An in uitulis aureis & aris in montibus conſtitutis?quæ ueſtræ ſunt impietatis & nō religionis indicia?An certe ſpem uobis multitudo præbuit?quia noſtra caſtra tranſcēdit.Sed nulla uirtus illic eſt:ubi licet cū multis milibus aliquis pugnat iniuſte:ſolummō ei iuſticia & pietate diuina ſpes uictoriæ cōſtat imota:quæ ſcilicet & apud nos eſt:ſeruantes a principio leges:& deū ꝓpriū uenerantes:quē nō.manus de putreſcibili ſilua fecerūt:nec excogitatio mali regis ꝓ populi ſedu ctione cōſtruxit:ſed cuius eſt opus principiū finiſq; cūctoꝛ. Vnde ſuadeo etiā nūc uobis:penité tiam ꝑiteroꝛ ut habeatis & meliora cogitātes:dimicare ceſſetis:paternaſq; leges recolatis:& qc quid ad magnitudinē uos tātæ fœlicitātis euexit.Hæc equidē abias é locutus ad populū.Adhuc aūt eo loquēte:quoſdā militū hieroboā latēter imiſit:ut abiā ex aliqbus ꝑtibus circūdarēt:quas exercitus nō uideret.Qui cū inter hoſtes apparuiſſent:exercitus quidē eius cōturbatus expauit, Abias aūt cōfortauit eos:& i domino ſpē hre poſcebat.Tūc illi piter iuocātes dei ſolatiū:ſacerdo tibus tubis clangēribus:cū clamore hoſtes aggreſſi ſunt.Et illoꝛ qdē audaciā ac iuuētutē diſſol uit deus:exercitū aūt abiæ fecit excelſiorē.Nā quāta i illo bello referē cædes fuiſſe cōmiſſa:neq; iſraeliteꝛ neq; barbaroꝛ referūt hiſtoriæ:Abia aūt & filii iuda & beniami de exercitu hieroboā

mirabilem & famosissimā peperunt deo conferrente victoriā. Quinquagīta milia eni hostiū bello pstrata sunt:eorūq; munitissimas ciuitates diripuerūt:insup bethuliā eiusq; regionē forti dimicatione tenuerūt. Hieroboā itaq; hac dimicatione fatigatus:nequaquā uires habuit:quāto cunq; tēpore post hæc abia uixit. Qui tamē post hanc victoriā puo tēpore supueniens:obiit cū regnasset annis tribus:& sepultus est in hierosolymis:i monumentis paternis.Reliquit aūt filios quidē duos & uiginti filias aūt decē & sex:quos oēs de uxoribus uigintiseptē ꝓcreauit.Huic successit in regno filius asa:cuius iuuenculi fuit mater noīe maacha. Hoc ergo mō abiæ filii roboā nobis gesta sunt tradita.Mortuus est aūt & hieroboā rex decē tribuū:cū uiginti & duobus ānis tenuisset ꝑiū:successitq; ei filius nadab:secundo iam anno regis asa transacto : regnauitq; hieroboam filius annis duobus:patris impietati malitiæq; concordans. Cap.VII.

IN his aūt duobus ānis:castrametatus est cōtra gebethō ciuitatē pa lestinoꝝ. Cūq; ei foret obsessiōe capturus:dolū passus a quodā amico noīe baasa meheli filio mortuus ē.Qui post eius obitū potius ipio:oē genus hieroboā iterēit & euēit:ut secūdū ꝓphetiā dei:alii qdē cognatoꝝ hieroboā i ciuitate mortui lacerarentᵉ ā canibus atq; cōsumerentᵉ:alii uero in agris a uolatilibus deuorarentur.Et domus quidē hieroboā ꝑ eius impietate atq; iniquitate ꝓtulit ultionē hac uice dignā. Cap.VIII.

EX aūt hierosolymoꝝ asa dū moribus eēt egregius:semꝑq; ad diuitatē respexerit nihilq; gereret neq; cogitaret:qd nō esset pietati cōueniēs:aut ad legū custodiā ꝓtinerēt suū cōposuit regnū:abscidēs cūctā ab eo nequiciā:& ab omni macula emūdās.Habuit aūt exercitū electoꝝ uiroꝝ arma gerentiū scuta & lanceas:de tribu quidē iuda trecenta milia:de beniamin aūt scuta arcusq; portantiū:ducenta quinqginta milia.Cunq; iam decē regnasset ānis:castra cōtra eū mouit cū maxio nimis exercitu zara rex ethiopiæ:duces pedestriū quidē ducēta milia:eqstriū uero decē milia:& currus trecētos . Qui dū usq; ad ciuitatē mariſan q est in tribu iuda cū exercitu suo ueniret:occurrit ei asa:& castris cōtra eū positis:i quadā cōualle noīe sabatatha:non ꝓcul a ciuitate:cū uidisset ethiopū multitudinē:poscebat a deo cū clāore uictoriā:& ut multa milia hostiū ipse ꝓmeret.Neq; eni & i alio cōfidēdū esse dicebat:quā in eo, qui posset etiā paucos multoꝝ potiores ostēdere:& facere ifirmos fortissimis ꝑualere.Hæc ōrāte asa signū victoriæ deus ostēdit:& cū gaudio:diuinitatisq; auxilio bello cōgressus:multos ethiopū ꝓcubuit:& cōuersos in fugā ꝓsecutus est usq; ad geraritidē regionē.Relinquētes aūt occisionē hostiū:ad direptionē gentiū ciuitatis geraretie conuersi sunt quā cepant:eorūq; ad castra ꝓtinus accesserūt:ita ut tollerēt multū auꝝ:multūq; nimis argentū: prædāq; deueherēt ualde mirabilē camelos & subiugalia:& pecudū greges inumeros.Asa igit & eius exercitus sumpta hmōi a deo uictoria atq; præda:in hierosolymis remeauit.Quibus uenientibus occurrit in uia azarias nomie ꝓpheta:& precipiēs ut paululū a gressu itineris abstinerēt:cœpit ad eos dicere:q; illā uictoria fuisset eis a deo cōcessa:eo q; iustos se sanctosq; seruassent:& oīa dei uolūtate fecissent.Quos in eius mandatis ꝑmanentes dixit sup hostibus preualere:& habituros diuina uirtute fœlicitatē: relinquentes aūt eius religionē in cōtraria deuēire:futurūq; tpus:i quo nullus inueniretᵉ uerax ꝓpheta in eo populo:neq; sacerdos:qui iuste aliquid responderet:ob quā rē ita ciuitates subuertēdas: & gentē in oī terra dissemināda:& uitā miserabilē & inopē habituros:suasitq; eis:ut dū hoc alias hæc haberēt bene agerēt:& neq;quā a diuina deuotione recederēt.Hæc audiēs rex:& populus gauisi sunt:multū studiū & oēs in cōe:& singuli circa iusticiā exhibebāt:misitq; rex in oēm ꝑuinciā præcipiēs ut legitima diligenter ubiq; seruarēt.Sic igit asa duaꝝ tribuū regis actio gerebat. Reuertar aūt ad regē baasa qui israeliticū populū possidebat:occideratq; nadab filium hieroboā:& eius tenuerat pricipatū. Hic eni inter sauli ciuitatē degens:& hitaculū ibi cōstituens. Regnauit quidē ānis uiginti & qtuor sed fuit malignus & ipius ultra hieroboā & filiū eius:& populū multis malis afflixit:& deo fecit iniuriā.Qui mittēs ad eū gimō ꝓphetā:dixit & se & omē genus eius exterminatuꝝ:& hisdē malis quibus domū hieroboā pdiderat pdituꝝ q; rex ab eo constitutus: beneficiū nō repēsauit: ut iuste & pie populo pæsideret:cū hæc primitus ipsis pdessent: deinde gratissima deo semp forēt:sed magis imitatus est pessimū hieroboā:cuius dū depisset asa uiueret tamē eius in isto malignitas:dicebatq; suppliciū maloꝝ illius hūc habituꝝ q; ei similis extitisse uidebat . Baasa aūt quis ꝑ ꝓphetā audisset futurā sibi suoq; generi ꝑ cōmissis sceleribus ultionē: tamē de reliquo nō queuit:neq; respexit q; male agēdo depiret igloriose:si nō pēitēdo ꝑ malis præteritis a deo uenā mereretᵉ:sed tāquā illi quibus premiū ꝓpōit laborare nō cessant:donec ad ꝓposita dona ueniāt. Sic & baasa ꝓpheta prædicēte sibi futura tāquam si ad magna bona concurreret : in perniciem sui generis:& totius domus.interitum peior fieri quotidie non cessabat. Nanq; uelut ādletha nequicie i his agebatur malis.Nouissime uero exercitu sumpto:rursus nō

ignorabilem quandam ramath ciuitatem obſederat: quæ quadraginta ſtadiis ab heroſolymis aberat:eáq; capiés:cogitauit ut í ea exercitũ derelinqret:quatenus & inde procedens: tetram aſa regis inuaderet.Metuens etiam aſa conamen hoſtis quia poſſit exercitus qui ramath cepat eius uiolare prouintiá:miſit ad regẽ damaſcenoꝝ legatos:ſimul & augꝝ & argẽtũ:petés ab eo ſolaciũ: & cõmemorans quia amicitiam antiquitus habuiſſent.Ille uero & pecuniaꝝ opulentiá grate ſuſcepit:& ſolatia ꝓbuit:ſoluẽs amicicia quá habuerat cũ baaſa:miſitq; ad ciuitates quæ baaſan uidebátur impio ſubiacere:ut eas affligeret.Qui alias qdé icenderũt:alias populati ſunt.ideſt eleõ: & abella:& alias multas.Hæc audiẽs rex iſraelitaꝝ:edificare quidẽ ramath atq; munire ceſſauit: reuerti uero cũ ſtudio feſtinauit:ut ꝓpriis ferret auxiliũ. Igitur aſa ex apparatu edificioꝝ quẽ baaſa congregauerat conſtruxit in eo loco duas fortiſſimas ciuitates:quarum altera gabaa:altera uero maſpha uocabatur. Cap.IX.

IT poſt hoc rpus nõ habuit iã baaſa pugnãdi aduerſus aſa.Peréptus eſt eni a creone:& ſepultus í ciuitate therſa:cui ſucceſſit filius helan.Hic cũ regnaſſet duobus ánis defũctus é:quẽ occidit zamarias equoꝝ ordinis dimidii princeps.Nam dũ epularet apud diſpenſatoré ſuũ noie oſa:ſuaſit quibuſdã equitibus ut ſubito deſerentibus eũ armigeris & principibus:deſolatũ repientes occiderent.Illi náq; cuncti circa obſeſſionẽ gabathenæ ciuitatis in paleſtina poſitæ occupati uidebantur.Perimens itaq; helá regẽ princeps equoꝝ zamarias:ipſe regnauit:& oẽ baſan genus ſecũdũ ꝓphetiã gimon íteremit.Eodẽ náq; mõ eius domus propter impietãtẽ radicitus eſt euulſa:ſicut genus hieroboá piſſe deſcripſimus.Exercitus qui gabaton obſidebat audiens qd de rege contigerat: & q zamarias occidens eũ inuaſiſſet impiũ & ipſi principé ſuũ amari cõſtituere regẽ.Qui a gabathena urbe moués exercitũ:uenit:in therſa:& accedens ad ciuitatẽ:manu bellica eã cœpit.Zamarias aũt uidens ciuitatẽ fuiſſe deretã:fugit ad locũ aulæ regiæ ſecretioré:& ſuccedés eã ſemetipſum pariter cõcremauit:cũ regnaſſet diebus ſeptem.Moxq; iſraelitaꝝ diuiſus eſt populus:& alii quidẽ themá regnare uolebant:alii aũt amari. Cũq; uiciſſet pars amari:interẽptus eſt themá:& in toto exercitu regnauit amari. Triceſimo aũt ãno regis aſa:amari ſuſcepit ípериũ:& tenuit ánis duodecim.Quoꝝ quidẽ ſex ánis in therſa fecit: reliquos aũt in ciuitate ea q̃ mareõ appellatur a grecis uero ſamaria.Hic aũt noluit eã ſomareõ a ſomaro quodã:qui ei montẽ uenũdauerat:in quo ciuitatẽ cõſtituerat.In nullo aũt differebat a ſtudiis prioꝝ regũ:niſi q peior erat:oẽs enĩ querebant modũ:q̃tenus ſuis impietatibus quotidie populũ facerent a deo recedere:& ꝓpterea inſcripſit alias extinxit eos:& nullũ pmiſit ex eoꝝ genere ſupeſſe.Et is ergo defunctus eſt in ſamaria ſucceſſitq; ei filius ahab.Ex his náq; cognoſcit: quãtã prouidentiá humanaꝝ reꝝ probatur habere diuinitas:& quõ bonos quidẽ diligat:malos aũté abhorret:& a radice diſpdet.Iſraelitaꝝ denicq; reges ꝓpter ſuá iniq̃tatẽ & iniuſtitiã alter ſup alterꝝ irruentes multi puo tpe pierunt:& eoꝝ genus exterminatũ eſt. Cap.X.

AZa aũté rex hieroſolymoꝝ qui duabus tribubus pſidebat:& ꝓpter pietatẽ atq; iuſtitiam ad longá fœlicẽq; a deo pductus eſt ſenectutẽ:& cũ regnaſſet q̃dragíta duobus ánis:bona morte defunctus é.Quo moriẽte ſucceſſit ei filius ioſaphat:de abida mre pcreatus.Hũc aũt imitatoré p aui ſui dauid pietate atq; fortitudie cũcti ipis opibus decreuerũt.Sed de hoc rege nõ é mõ referẽdi neceſſitas.Igitur ahab iſraelitaꝝ rex hitabat í ſamaria:téuitq; pricipatũ ánis uigíti:& méſibus duobus:nihil amplius renouás;q̃ priſci fecerãt reges: niſi q mali magnitudíe tẽderet ad peiora:ſupans oẽm eoꝝ neqciá:& qd ad diuiná ptineret iniuriã uiuaciter imitatus:& pcipue cõſtructas adorauit uitulas:& ſup hæc alia peiora molitus é.Duxit uero uxoré filiá ionabal regis tiri & ſydõis noíe iezabel:p quã didicit eius adorare deos.Erat enĩ mulier nimis acerrima ſimul & audax. Quæ ad tãtã uenit luxuriã atq; ueſaniã:ut etiam deo tiri & ſydonis quẽ baal appellabát tẽplũ edificaret:& plantaret oſium arboꝝ lucos. Cõſtituit aũt & ſacerdotes:falſoſq; ꝓphetas huic deo ſeruituros.Sed & ipſe rex multos hmõi circa ſe fouebat: ſtulticia atq; neqcia oẽs priores ſuos excellens.Quidã igitur ꝓpheta ſummi dei de ciuitate theſbites galaditidis regiões ueniés ad ahab:dixit ei.Quia dixerit deus:neq; ymbré:neq; ros illis ánis in ea ꝓuincia ſe miſſuꝝ:niſi ipſe rurſus apparuiſſet.Et in his dictis cũ iuraſſet acceſſit ad partes auſtrales:& habitabat circa torrẽtẽ quẽdã:unde poculi habebat auxiliũ:ná corui cibum ei quotidie deferebãt.Cũq; fluuius ſiccitate nimia defeciſſet:in ciuitatẽ ſareptã non ꝓcul a ſydone tiroq; deuenit:q̃ ciuitas í haꝝ medio cõſtituta eſt.Deus enĩ ꝓcepat cuidã illic mulieri uiduæ:ut cibũ ei ꝓberet.Cũq; nõ ꝓcul eſſet a porta:uidit mulierẽ uiduã ſibimet colligẽté ligna.Cui cũ deus ſignificaſſet hanc eſſe q̃ ei cibũ miniſtratura foret:accedés ſalutauit eã:& ad bibendũ aquá ſibi tribui poſtulabat.Quæ cũ procederet:denuo uocans eam:etiã panẽ ſibi poſſit afferri.Illa cum iuraſſet nihil ſe intus í domo habere:niſi modicũ farinæ & paululũ olei:& ꝓptera prexiſſe ad colligẽda

mirabilem & famoſiſſimā pceperunt deo conferrente victoriā. Quinquagīta milia enī hoſtiū bello pſtrata ſunt:eorūq; munitiſſimas ciuitates diripuerūt:inſup bethuliā eiuſq; regionē forti dimicatione tenuerūt. Hieroboā itaq; hac dimicatione fatigatus:nequaquā uires habuit:quāto cunq; tēpore poſt hæc abia uixit. Qui tamē poſt hanc victoriā puo tēpore ſupueniens:obiit cū regnaſſet annis tribus:& ſepultus eſt in hieroſolymis:ī monumentis paternis.Reliquit aūt filios quidē duos & uiginti filias aūt decē & ſex:quos oēs de uxoribus uigintiſeptē pcreauit.Huic ſuc ceſſit in regno filius aſa:cuius iuuenculi fuit mater noīe maacha. Hoc ergo mō abiæ filii roboā nobis geſta ſunt tradita.Mortuus eſt aūt & hieroboā rex decē tribuū:cū uiginti & duobus ānis tenuiſſet īperiū:ſucceſſitq; ei filius nadab:ſecundo iam anno regis aſa tranſacto : regnauitq; hieroboam filius annis duobus:patris impietati malitiæq; concordans. Cap.VII.

IN his aūt duobus ānis:caſtrametatus eſt cōtra gebethō ciuitatē pa leſtinoꝝ. Cūq; eā foret obſeſſiōe capturus:dolū paſſus a quodā amico noīe baaſa meheli filio mortuus ē.Qui poſt eius obitū potius īpio:oē genus hieroboā īterēit & euēit:ut ſecūdū ꝓphetiā dei:alii qdē cognatoꝝ hieroboā ī ciuitate mortui lacerarent a canibus atq; cōſumerent:alii uero in agris a uolatilibus deuorarentur.Et domus quidē hieroboā ꝓ eius impietate atq; iniquitate ptulit ultionē hac uice dignā. Cap.VIII.

EX aūt hieroſolymoꝝ aſa dū moribus eēt egregius:ſempq; ad diuinitatē reſpexerit nihilq; gereret neq; cogitaret:qd nō eſſet pietati cōueniēs:aut ad legū cuſtodiā ptineret ſuū cōpoſuit regnū:abſcidēs cūctā ab eo nequiciā:& ab omni macula emūdās.Habuit aūt exercitū electoꝝ uiroꝝ arma gerentiū ſcuta & lanceas:de tribu quidē iuda trecenta milia:de beniamin aūt ſcuta arcuſq; portantiū:ducenta quinq̄ginta milia.Cunq; iam decē regnaſſet ānis:caſtra cōtra eū mouit cū maxio nimis exercitu zara rex ethiopiæ:ducēs pedeſtriū quidē ducēta milia:eq̄ſtriū uero decē milia:& currus trecētos . Qui dū uſq; ad ciuitatē moriſan q eſt in trbu iuda cū exercitu ſuo ueniret;occurrit ei aſa:& caſtris cōtra eū poſitis:ī quadā cōualle noīe ſabatatha:non ꝓcul a ciuitate:cū uidiſſet ethiopū multitudinē:poſcebat a deo cū clāore uictoriā:& ut multa milia hoſtiū ipſe pimeret.Neq; enī & ī alio cōfidēdū eſſe dicebat:quā in eo qui poſſet etiā paucos multoꝝ potiores oſtēdere:& facere īfirmos fortiſſimis ꝓualere.Hæc orāte aſa ſignū uictoriæ deus oſtēdit:& cū gaudio:diuinitatiſq; auxilio bello cōgreſſus:multos ethiopū pculit:& cōuerſos in fugā pſecutus eſt uſq; ad geraritidē regionē.Relinquētes aūt occiſionē hoſtiū:ad direptionē gentiū ciuitatis geraretie conuerſi ſunt quā cepant:eorūq; ad caſtra ꝓtinus acceſſerūt:ita ut tollerēt multū auꝝ:multūq; nimis argentū: prædāq; deueherēt ualde mirabilē camelos & ſubiugalia:& pecudū greges īnumeros.Aſa igit & eius exercitus ſumpta hmōi a deo uictoria atq; præda:in hieroſolymis remeauit.Quibus ueniētibus occurrit in uia azarias noīe ꝓpheta:& precipiēs ut paululū a greſſu itineris abſtinerēt:cœpit adeos dicer:q; illa uictoria fuiſſet eis a deo cōceſſa:eo q; iuſtos ſe ſanctoſq; ſeruaſſent:& oīa dei uolūtate feciſſent.Quos in eius mandatis ꝑmanentes dixit ſup hoſtibus preualere:& habituros diuina uirtute fœlicitatē: relinquentes aūt eius religionē in cōtraria deuēire;futurūq; tpus:ī quo nullus inueniret uerax ꝓpheta in eo populo:neq; ſacerdos:qui iuſte aliquid reſponderet:ob quā rē ita ciuitates ſubuertēdas: & gentē in oī terra diſſeminādā:& uitā miſerabilē & inopē habituros:ſuaſitq; eis:ut dū hoc alias hæc haberēt bene agerēt:& neq̄quā a diuina deuotione recederēt.Hæc audiēs rex:& populus gauiſi ſunt:multū ſtudiū & oēs in cōe:& ſinguli circa iuſticiā exhibebāt:miſitq; rex in oēm ꝑuinciā præcipiēs ut legitima diligenter ubiq; ſeruarēt.Sic igit aſa duaꝝ tribuū regis actio gerebat. Reuertat aūt ad regē baaſa qui iſraeliticū populū poſſidebat:occideratq; nadab filium hieroboā:& eius tenuerat pricipatū. Hic enī inter ſauli ciuitatē degens:& hitaculū ibi cōſtituens. Regnauit quidē ānis uiginti & q̄tuor ſed fuit malignus & īpius ultra hieroboā & filiū eius:& populū multis malis afflixit:& deo fecit iniuriā.Qui mittēs ad eū gimō ꝓphetā:dixit & ſe & omē genus eius exterminatuꝝ:& hiſdē malis quibus domū hieroboā pdiderat pdituꝝ q; rex ab eo conſtitutus: beneficiū nō repēſauit: ut iuſte & pie populo pæſideret:cū hæc primitus ipſis pdeſſent: deinde gratiſſima deo ſemp foret:ſed magis imitatus eſt peſſimū hieroboā:cuius dū depiſſet aīa uiueret tamē eius in iſto malignitas:dicebatq; ſuppliciū maloꝝ illius hūc habituꝝ q; ei ſimilis extiriſſe uidebat . Baaſa aūt q̄is ꝑ ꝓpheta audiſſet futurā ſibi ſuoq; generi ꝓ cōmiſſis ſceleribus ultionē: tamē de reliquo nō qeuit:neq; reſpexit q; male agēdo depiret īglorioſe:ſi nō pēitēdo ꝓ malis; præteritis a deo uenīā mereret:ſed tāquā illi quibus premiū ꝓpoīt laborare nō ceſſant:donec ad ꝓpoſita dona ueniāt. Sic & baaſa ꝓpheta prædicēte ſibi futura tāquam ſi ad magna bona concurreret : in perniciem ſui generis:& totius domus interitum peior fieri quotidie non ceſſabat. Nanq; uelut adletha nequicie ī his agebatur malis.Nouiſſime uero exercitu ſumpto:rurſus nō

ignorabilem quandam ramath ciuitatem obſederat: quæ quadraginta ſtadiis ab heroſolymis aberat:eāq; capiēs:cogitauit ut ī ea exercitū derelinq̄ret:quatenus & inde procedens: terram aſa regis inuaderet.Metuens etiam aſa conamen hoſtis quia poſſit exercitus qui ramath cepat eius uiolare prouintiā:miſit ad regē damaſcenoꝝ legatos:ſimul & auꝝ & argētū:petēs ab eo ſolaciū: & cōmemorans quia amicitiam antiquitus habuiſſent.Ille uero & pecuniaꝝ opulentiā grate ſuſcepit:& ſolatia p̄buit:ſoluēs amicicia quā habuerat cū baaſa:miſitq; ad ciuitates quæ baaſan uidebātur impio ſubiacere:ut eas affligeret.Qui alias q̄dē īcenderūt:alias populati ſunt.ideſt eleō: & abella:& alias multas.Hæc audiēs rex iſraelitaꝝ:edificare quidē ramath atq; munire ceſſauit; reuerti uero cū ſtudio feſtinauit:ut propriis ferret auxiliū. Igitur aſa ex apparatu edificioꝝ quē baaſa congregauerat conſtruxit in eo loco duas fortiſſimas ciuitates:quarum altera gabaa:altera uero maſpha uocabatur. Cap.IX.

IT poſt hoc tpus nō habuit iā baaſa pugnādi aduerſus aſa.Peréptus eſt enī a creone:& ſepultus ī ciuitate therſa:cui ſucceſſit filius helan.Hic cū regnaſſet duobus ānis defūctus ē:quē occidit zamarias equoꝝ ordinis dimidii princeps.Nam dū epulareť apud diſpenſatorē ſuū noſe oſa:ſuaſit quibuſdā equitibus ut ſubito deſerentibus eū armigeris & principibus:deſolatū repientes occiderent.Illi nāq; cuncti circa obſeſſionē gabathenæ ciuitatis in paleſtina poſitæ occupati uidebantur.Perimens itaq; helā regē princeps equoꝝ zamarias:ipſe regnauit:& oē baſan genus ſecūdū ꝓphetiā gimon īteremit.Eodē nāq; mō eius domus propter impietatē radicitus eſt euulſa:ſicut genus hieroboā piſſe deſcripſimus.Exercitus qui gabaton obſidebat audiens qđ de rege contigerat: & q̄ zamarias occidens eū inuaſiſſet impiū & ipſī principē ſuū amarī cōſtituere regē.Qui a gabathena urbe mouēs exercitū:uenit:in therſa:& accedens ad ciuitatē:manu bellica eā cœpit.Zamarias aūt uidens ciuitatē fuiſſe deretā:fugit ad locū aulæ regiæ ſecretioreē:& ſuccedēs eā ſemetipſum pariter cōcremauit:cū regnaſſet diebus ſeptem.Moxq; iſraelitaꝝ diuiſus eſt populus:& alii quidē themā regnare uolebant:alii aūt amari. Cūq; uiciſſet pars amari:interēptus eſt themā:& in toto exercitu regnauit amari. Triceſimo aūt āno regis aſa:amari ſuſcepit īperiū:& tenuit ānis duodecim.Quoꝝ quidē ſex ānis intherſa fecit: reliquos aūt in ciuitate ea q̄ mareō appellatur a grecis uero ſamaria.Hic aūt noſauit eā ſomareō a ſomaro quodā:qui ei montē uenūdauerat:in quo ciuitatē cōſtituerat.In nullo aūt differebat a ſtudiis prioꝝ regū:niſi q̄ peior erat:oēs enī querebant modū:q̄tenus ſuis impietatibus quotidie populū facerent a deo recedere:& ꝓpterea inſcripſit alias extinxit eos:& nullū p̄miſit ex eoꝝ genere ſupeſſe.Et is ergo defunctus eſt in ſamaria ſucceſſitq; ei filius ahab.Ex his nāq; cognoſcit: quātā prouidentiā humanaꝝ reꝝ probatur habere diuinitas:& quō bonos quidē diligat:malos autē abhorret:& a radice diſpdet.Iſraelitaꝝ denicꝫ reges ꝓpter ſuā iniq̄tatē & iniuſtitiā alter ſup alteꝝ irruentes multi puo tpe pierunt:& eoꝝ genus exterminatū eſt. Cap.X.

AZa autē rex hieroſolymoꝝ qui duabus tribubus p̄ſidebat:& ꝓpter pietatē atq; iuſtitiam ad longā fœlicēq; a deo pductus eſt ſenectutē:& cū regnaſſet q̄dragīta duobus ānis:bona morte defunctus ē.Quo moriēte ſucceſſit ei filius ioſaphat:de abida mre ꝓcreatus.Hūc aūt imitatorē ꝓ aui ſui dauid pietate atq; fortitudie cūcti ipis opibus decreuerūt.Sed de hoc rege nō ē mō referēdi neceſſitas.Igitur ahab iſraelitaꝝ rex hitabat ī ſamaria:teuitq; pricipatū ānis uigīti:& mēſibus duobus:nihil amplius renouās:q̄ priſci fecerāt reges: niſi q̄ mali magnitudie tēderet ad peiora:ſupans oēm eoꝝ negciā:& qđ ad diuinā ptineret iniuriā uiuaciter imitatus:& p̄cipue cōſtructas adorauit uitulas:& ſup hæc alia peiora molitus ē.Duxit uero uxorē filiā ionabal regis tiri & ſydōis noīe iezabel:ꝑ quā didicit eius adorare deos.Erat enī mulier nimis acerrima ſimul & audax. Quæ ad tātā uenit luxuriā atq; ueſaniā:ut etiam deo tiri & ſydonis quē baal appellabāt tēplū ędificaret:& plantaret oium arboꝝ lucos. Cōſtituit aūt & ſacerdotes:falſoſq; ꝓphetas huic deo ſeruituros.Sed & ipſe rex multos hmōi circa ſe fouebat: ſtultitia atq; negcia oēs priores ſuos excellens.Quidā igitur ꝓpheta ſummi dei de ciuitate theſbites galaditidis regiōes ueniēs ad ahab:dixit ei.Quia dixerit deus:neq; ymbrē:neq; ros illis ānis in ea ꝓuincia ſe miſſuꝝ:niſi ipſe rurſus apparuiſſet.Et in his dictis cū iuraſſet acceſſit ad partes auſtrales:& habitabat circa torrēte quēdā:unde poculi habebat auxiliū:ná coruj cibum ei quotidie deferebāt.Cūq; fluuius ſiccitate nimia defeciſſet:in ciuitatē ſareptā non ꝓcul a ſydone tiroq; deuenit:q̄ ciuitas ī haꝝ medio cōſtituta eſt.Deus enī p̄cepat cuidā illic mulieri uiduæ:ut cibū ei ꝓberet.Cūq; nō ꝓcul eſſet a porta:uidit mulierē uiduā ſibīmet colligēte ligna.Cui cū deus ſignificaſſet hanc eſſe q̄ ei cibū miniſtratura foret:accedēs ſalutauit eā:& ad bibendū aquā ſibi tribui poſtulabat.Quæ cū procederet:denuo uocans eam:etiā panē ſibi poſſit afferri.Illa cum iuraſſet nihil ſe intus ī domo habere:niſi modicū farinæ & paululū olei:& ꝓpterea prexiſſe ad colligēda

ligna:ut cōsperſa farina:ſibi ſuoq; filio panes faceret:quibus expenſis cum aliud nihil ſupeſſet ut
fame moreref:ait ꝓpheta.Cōfidēs pge:& ſpe meliori cōſiſte:faciēs primitus mihi paululū defer.
Predico nāq; q̄ nō tibi deficiet hidria farinæ:neq; uas olei:donec dei gra ymbrē fundat ī terras.
Hæc ei dicente ꝓpheta: ueniēs ea quæ dixerat fecit.Et ipſa habuit paululū:& ex hoc filio mini
ſtrauit piter & ꝓphetæ:nihilq; hoꝝ defuit eis:donec ſiccitas defecerat.Meminit etiā ſiccitatis &
menāder in geſtis ualithioꝝ regis ita dicens.Et ſiccitas ſup eos facta eſt a mēſe hipueritheō uſq;
ad aliū annū hipueritheī.Qui dū deo ſupplicaret multa fluia ſunt emiſſa.Iſq; ciuitatē botrā edi
ficauit in phenice:& aazō in bliphſa.Et hoc quidē ait:ſub ahab facta ſignificans ſiccitatem. Hoc
enī tpe ithabalus cuius menāder fecit mētionē:regnauit in tiro.Mulier itaq; quā paulo āte dixi
mus pabulū ꝓphetæ prebuiſſe: cū cecidiſſet eius filius in languorem:ita ut aiam dimitteret &
mortuus eſſe uideref:deflens & manibus ſemetipſam ualde deſerpens:uoceſq; quas dictabat lu
ctus emittens:accuſabat apud ſe ꝓpheta præſente facta iniuriā:quaſi ipſe peccata eius argueret:&
ideo puer fuiſſet extinctus.Ille uero eā equo aio eē ꝓcipiēs ſibi filiū cōtradi dicēs:uinū ſe eū reſti
tuere ꝓmiſit.Qua tradente:portans eū ad locū in quo ipſe degebat & in lectulo collocās:clama
bat ad deū dicēs:q; nō fuiſſet bene mulieri repenſatū q illū ſuſceperat & nutrierat:cū eius filius eēt
ablatus:rogabatq; ut denuo aiam puer recipet atq; uiuēdi copia præberef.Cunq; deus & matris
habuiſſet miſericordiā:& uellet precibus ꝓphetæ rogātis annuere:ne uideref ad eā ꝓ lectione ue
niſſe:cōtinuo ultra oēm opinionē reuixit puer.Illa uero gratias ꝓphetæ referēs:tunc apte ſe co
gnouiſſe dicebat q; loquef ei uere diuinitas.Trāſacto itaq; puo tpe:ex uolūtate dei pgebat ad
regē ahab futuꝝ ei nūciaturus ymbrē.Erūna enī & neceſſariaꝝ inopia ꝑūciā nimis ſuaſerat:ita
ut nō ſolū hoiēs propter ſiccitatē:ſed etiā cætera animalia fames afficeret.Rex igitur reuocans quē
dam abdiā:qui erat ſup eius iumenta:dixit ei:ut ad fontes aquaꝝ & torrentes pergeret:quatenus
paſcua animalibus inueniret.Qui dū iam miſiſſet in cūctū orbē terraꝝ:ad querēdū ꝓphetā helyā:
nec iueniſſet; precepit ut eū etiā ipſe requeret.Q; od dū fieri placuiſſet:& rex & abdias p ſingula
itinera prexerūt.Cōtigerat itaq; tpe quo iezabel regia ꝓphetas domini occiderat:ut cētū ꝓphe
tas iſte in ſpelunc̄is abſcōderet:eoſq; ſolummō pane & aqua nutriret.Cū igitur abdias receſſiſſet
a rege: ꝓpheta ei helyas occurrit.A quo requiſitus quis eſſet:& agnoſcēs eſſe ꝓphetā ꝑtinus ado
rauit.Cui propheta:pge inquit ad regē:& dic quō aſſum.Cui ille reſpōdit.Quid mali paſſus a me:
illic me dirigis:quo poſſim indubitanter occidi.An ignoras:quō nullū reliquit locū rex:quo nō
direxit:ut te reptū ad caſum necis adducat.Precauebat enī:ne dū regi nūciaret:helya alibi diſce
dente:mentiri uideref:ac morte ſuccūberet:cōmemorabatq; ei quēadmodū cū iezabel ꝓphetas
occideret: centū ipſe abſcōſos; & multos alios ī ſpeleo liberaſſet.Cui ꝓpheta:nihil metuēs inquit
ad regē feſtinus accede:præbuitq; ei iuriſiurādi religionē:quō illa die ad ahab ipſe quoq; uēiret.
Dūq; regi nūciaſſet:q; uidiſſet helyā:& mox occurrit ahab:requirens cū ira grādi:ſi ipſe eſſet qui
in populo hæbreoꝝ ꝑturbationis auctor exiſteret.Tunc ꝓpheta ī nullo formidās ait:eū potius mala
oia ꝓpetraſſe:eiuſq; genus qui ī illā ꝑuinciā deos alienos itroduxiſſet:ac deū q ſolus eſt reliqſſet.
Sed nūc inquit oēm populū ad mōtē carmelū precipe cōgregari:necnō ꝓphetas tuos piter & uxo
ris tuæ quocūq; ſunt numero:ꝓphetaſq; lucoꝝ q̄ſi quadringētos. Qui dū oēs ad peccatū mōtē
ahab euocāte uēiſſent: ſtās ī medio eoꝝ helyas ait. Quo uſq; diuiſam mēte & uolūtates habētes
in hac cōuerſatiōe cōſiſtitis.Siquidē pūratis noſtræ ꝑuinciæ deū ueꝝ & ſolū:eū ſequimini eiuſq;
mandata ſeruate:ſi uero hoc nō exiſtimatis:ſed pegrinos creditis & illis exhibēda etiā putatis eē
culturā: eis nihilominus obedite.Cunq; nihil populus ad talia reſponderet:petit helyas pro expi
mento fortitudinis alienoꝝ deoꝝ:& ſui:cuius remāſerat ſolus ipſe propheta cum illorum eſſet
numero quadrīgenti:ut ſumeret bouem:& eum occiſum ſuper altare poneret:nequaquam igne
ſuppoſito:ſimiliter etiam illos facientes proprios deos inuocare:quatenus eorum hoſtias cōcre
marent:hoc inquit facto cognoſcetis ueram dei prævalere naturam. Quod dum placuiſſet:ait
helyas:ut eligentes bouem illi prius occiderent:& deos proprios iuocarent. Quorum dum non
audiretur oratio:deridens helyas magna eos uoce ad deos ſuos clamare monebat:quia āut pro
fecti aliquo fuiſſent:āut forte dormirent.Illis autem a matutino uſq; ad diem mediam hoc faci
entibus:& ſemetipſos more primo cultris & gladiis incidentibus:& nihil agentibus cū ipſe eſſet
iam hoſtias oblaturus:illos quidem abire præcepit: populum uero in proximo iuſſit accedere:
ut uiderent & cuſtodirent eum:ne lignis ignem latenter immitteret. Cunq; populus acceſſiſſet:
ſumens.xii.lapides.ſecundum tribus hæbraici populi:cōſtituit ex eis altare:& circā illud fecit
foueam ualde profundam:& impoſuit ligna ſuper altare:& eis ſuperpoſuit hoſtias: præceptiq;
ut quatuor ydriæ de fonte completæ deferentur ſuper altare:donec fouea q̄ aquam ſparſam
exaltari ſuſcipiebat:impleta maneret. Quo facto:cœpit orare deū:atq; clamare:ut errāti populo

multo iam tempore:ſuam manifeſtam faceret poteſtatem. Cunq; hoc dixiſſet:repente ignis de cælo uidente populo cecidit ſuper aram:& conſumpſit hoſtias uniuerſas:ita ut etiam aqua ipſa concremarentur & locus ad cinerem uſq; perduceretur:& hactenus ita perdurat. Hoc uidentes iſraelite ceciderunt in terram & adorauerunt unum deum:ſolum:maximum:uerumq; clamantes:alios uero fallaciter ſe & uana opinione coluiſſe. Tunc comprehendentes prophetas ſuos cunctos helya præcipiente peremerunt.Dixitq; propheta regi. Perge ad cõuiuium tuum: nihil decetero cogitans:poſt paululum nãq; a deo ymbrem largiſſimum uidebis effundi. Igitur ahab poſt hæc uerba diſceſſit:helyas autem in culmen carmeli montis aſcendens:poſitis in terra genibus:eiuſq; coniungés caput orauit.Quo facto iuſſit ut eius miniſter pergés in quendam ſcopulum ad mare,reſpiceret:& ſi aliunde nubem ſuſcitari uideret:& referret. Tunc etei erat aer ualde puriſſimus & ſerenitate perſpicuus.Quo aſcendente ſepius:nihilq; uidere ſe dicẽte:dum ſepties hoc feciſſet:ait ſe uidere aerem aliquo modo non tamen amplius quam unius hominis ueſtigio nigreſcẽtem. Quod dum audiſſet helyas:miſit ad ahab iubens ut ad ciuitatem citius abiret: antequam ymbrem prorumperet.Qui mox in urbem iezrael feſtinus aduenit.Tunc repente ſiquidem aere obducto caligine & nubibus adoperto ſpecie uehemẽs ortus eſt & uberrimus ymber effuſus.Propheta uero diuinitus inſpiratus:ante currum regis ad ciuitatem iezrael uſq; perrexit. Audiens itaq; uxor ahab iezabel:& ſigna quæ fuerãt ab helya celebrata:& q̃ prophetas eius interemeret:indignata miſit ad eum nuncios:& per eos interminata eſt ſe eum ita interfecturum:ſicut perdiderat ille eius prophetas. Tunc formidans helyas:fugit i ciuitãtem nomine berſabeæ: hæc eſt autem in ultimo ſortis iudæ:in terra idumeorum:quo relinquens ſuum miniſtrum:abſceſſit in heremum:& orauit ut moreretur:non enim ſe meliorem eſſe patrum dicens: ut illis perditis ipſe uiuere aliquatenus exoptaret. Quo facto:circa quandam arborem obdormiuit.Et cum eũ aliquis excitaſſet:ſurgens inuenit cibum & aquam.Comedens autẽ & percipiens ex illius cibi refectione uirtutem:uenit ad montem ſyna:ubi moyſes leges a deo dicitur accepiſſe: inueniẽſq; in eo ſpeluncã quandã:igreſſus in eã cõmorabatur. Cunq; eũ uox quẽdã ex ĩcerto facta requireret:ut qd illic adeẽt:& cur relinq̃ret ciuitatẽ:ait:eo q̃ occidiſſet pphetas aliẽigenos& deos:& populo cõprobaſſet:qa unus ſit deus quẽ ab initio coluiſſent:& ob hoc ad ſuppliciũ q̃reret a regis uxore. Rurſus autẽ audiens:ut ſub diuũ ꝓcederet:& qd oporteret fieri altera die cognoſceret: ex ſpelunca digreſſus eſt:& facto ſubito terremotu:ſplendorem fulgẽtis ignis ĩſpexit: factoq; ſilẽtio uox diuina nequaquam eum timere præcepit:quem nullus detinere poſſet inimicus:iuſſitq; ut domi reuertens:ungeret populo regem hieu:nam ſi filium in damaſco uero ſyriæ azabel:pro ſe autem prophetam conſtitueret helyſeum de ciuitate abela:ut totius impios populi perimeret: alios quidem azahel:alios autem hieu.Hæc audiens helyas ad regionem reuerſus eſt hæbreog&: & inueniens helyſeum filium ſaphat arantem:& cũ eodem alios uſq; ad iuga duodecim accedẽs: proiecit ſuper eum pallium ſuum.Helyſeus autem cœpit prophetare:& relictis bobus ſecutus ẽ eum:rogans eum ut permitteret:quatenus parentes proprios ſalutaret.Quo iubente ut faceret: ualedicẽs eis ſecutus eſt: & fuit helyæ cũcto tẽpore eius uitæ diſcipulus & miniſter.De hoc itaq; propheta hæc dixiſſe ſufficiat. Cap.XI.

Vidam igitur naboth de azari ciuitate regio agro uicinus: rogante rege ut ei uicinũ agrum quolibet precio uenundaret:quatenus eo coniuncto poſſeſſionem faceret potiorem qui ſi nollet pecunias:acciperet ex eius agris quem uellet eligere:naboth dicẽte:hoc ſe facere nolle;ſed paternam ſortẽ eligere ac poſſidere cõtriſtatus rex:qui alias q̃ alienum prædium non poſſet accipere:neq; lauacris uſus eſt:neq; cibis.Iezabel autẽ uxor ſua requiſiuit:cur ita tribularet:cum neq; balnea:neq; prandium appeteret: neq; cœnam narrauit ei naboth ſuperbiam:& quia dum præ manſuetis ſermonibus & inferioribus a regia dignitate locutus ei fuiſſet:non impetrando quæ popoſcerat:pertuliſſet iniuriam.Illa uero rogabat:ut puſillanimitate triſticiaq; recederet:ſuo corpori ſolenniter prouideret:ſe dicens de naboth ſupplicio cogitare. Quæ miſit litteras ad iudicem iſraelitas& ex nomine ahab:iubẽs ut ieiunarent omnes: & habito conuentu:naboth facerent præſidere:cum utiq; inſignis eſſet genere & inſtrueret tres quoſdam uiros audaces:qui contra eum teſtimonium quaſi deũ blaſphemaſſet & regem: & hoc modo perimeretur. Naboth itaq; ſecundum ſcripta reginæ & teſtimonio contra ſe perhibito quaſi deum blaſphemaſſet & regem:lapidatus & mortuus eſt.Audiens autẽ hæc iezabel:ad regẽ ingreſſa mox eſt:eiq; dixit:ut uineã naboth:gratis acciperet. Ahab autem letatus i his quæ acta ſunt:exiliens e lecto:pergebat uineam naboth:ipſe ſpecturus.In hoc indignatus deus:miſit prophetam helyam ad agrum naboth:quatenus ad ahãb accederet:eiq; de his quæ fuerant geſta loqueretur.& q̃ occidens uerum dominũ agri:ipſe illius hereditatẽ poſſideret iniuſte. Cunq; ueniſſet

ad eum : dicente rege quid uellet : ait : quia pcō pollutum eum inueniſſet : in illo loco in quo naboth mortuus a canibus uidebatur fuiſſe deuoratus:eius ſanguinem & uxoris fundēdum: & omne genus eius eſſe pitur:eo q huiuſmodi impietates eefficerit: & contra leges patrias ciuē iniuſte peremerit. Contriſtatus autem ahab:& penitentiam agens:ingreſſus eſt:& indutus ſacco nudis pedibus ambulabat:non appetens penitus cibum:& peccata ſua confitens:& deū hoc mō placare cōtendēs. Tunc deus prophetæ dixit:ahab quidem uiuente:eius generis differendū eſſe ſupplicium:ſed eius filii temporibus inferendum. Et hæc quidem helyas regi dixit:& abſceſſit. His itaq; temporibus adadus filius adadi regis ſyriæ & damaſci:collecto prouinciæ totius exercitu & triginta duor regum ſolatiis habitantium trans eufraten : contra ahab caſtrametatus eſt. Ille uero cum par nō eſſet exercitu ad dimicandum non præſumpſit accedere:ſed oia neceſſaria in ciuitatibus munitis includens:ipſe manſit in ſamaria. Habebat enim hæc muros ualde fortiſſimos:& erat inexpugnabilis obſidentibus. Rex uero ſyror exercitu ſumpto uenit ad ſamariā:& obediens eā:preconē miſit ad ahab;petens:ut eius legatos ſuſciperet:& quid uellent agnoſceret. Quod dum rex iſraelitar fieri permiſiſſet : uenientes legati ante regem dixerunt:diuitias filios & uxores ahab adado regi dandas:& ſi promitteret hæc ita facienda:ut tolleret horum quæcūq; uellet:caſtra ſolueret:& ab obſeſſione ceſſaret. Ahab autem legatis dixit:ut euntes ſuo dicerent regi:quia & ipſe & omnes eius poſſeſſio forent. Hæc illis renunciantibus:miſit denuo dicens:altera die miſſurum ſe famulos:qui eius regalia perſcrutarentur:& amicor & cognatorū domos: & quicquid in eis optimū reperirent auferrent:& quæ diſplicerent:ſola relinquerent. Ahab itaq; ſecunda legatione ſyror regis uehementer affectus:collecto populo in eccleſiam dixit:quia ipſe quidem paratus fuerit pro ſalute & pace cunctor & uxores ſuas:& filios & omnem dare poſſeſſionem:& quia hæc ſyrorum prima legatione queſiſſet nūc inquit denuo miſſa legatione petit p ſcrutandas domos:ut quicquid in eis optimum inuenire poſſit auferat:& occaſionem hanc machinans ad pugnam:& ſciens quia meis rebus non pepercisſet:ad ueſtras acceſſit:ego uero quod uobis placuerit exhibeo. Populus autem reſpondit:ei non obediendum:ſed potius conténendū eſſe:& ad pugnandum ſe præparatos exiſtere. Legatis itaq; rex reſpondit:ut abeūtes dicerēt:quia primæ quidem petitiōi eſſet paratus obedire manere autem pro ciuium ſecuritate ſe ſollicitum dicens:nec ſecundam petitionem poſſe implere:dimiſit eos. Adadus autem audiens hæc potius indignatus:tertiam legationem miſit ad ahab iterminādo atq; dicēdo:q altiorem terræ cōgerié muris de qbus ille præſumebat erigeret:ſingulos terræ pugillos de exercitu eius unuſquiſq; portaret:& his eum interminationibus deterrebat. Ahab autem reſpondente quia non deberet gloriari qui eſſet accintus:ſed qui bello ſuperior demōſtratus:legati uenientes:& regem cum triginta duobus regibus qui in eius ſolatio uenerant inuenientes in epulis:ei renunciauerunt reſpōſum. At ille repente precepit circūdari ciuitatem:& aggeres circa eam extolli:& nullo modo obſeſſionem relinqui. Ahab autem his geſtis:erat cum omni populo in anguſtia conſtitutus. Tunc tamē ſecurior factus eſt:a formidineq; releuatus:cum ad eum quidam propheta ueniret atq; dixiſſet: promiſiſſe deum:ut tanta hoſtium milia eius ditioni cōtraderet. Quo requirente per quos hæc uictoria proueniret:per filios inquit principum:te ſcilicet eorum impitiā precedente. Conuocās autem filios principum:rex:inuenit quaſi centum triginta duos:agnoſcensq; ſyrum ad conuiuiū fuiſſe cōuerſum:aperiens portas:filios principum mox emiſit. Exploratoribus autem renunciantibus adado quid gereretur: deſtinauit qui eis occurrerent precipiens ut ſi quidem ād prælīū uenirent: eos ad ſe legatos adducerent:ſi uero pacifici eſſent:idem efficerent. Ahab autem exercitum habuit alium intra murum in ſubſidiis. Porro filii principum congreſſi ſyrorum cuſtodibus:multos eor interemerūt & alios uſq; ad caſtra ſecuti ſunt. Videns autem eos rex iſraelitar uincentes:etiam alium exercitum dimiſit exire. Qui repente in ſyros irruentes:prævaluerūt eis. Non enim ſyri ſuperabant eos ſuper ſe ſic inopinabiliter fuiſſe uenturos. Quos propterea inuenientes nudos & ebrios:ita pſecuti ſūt:ut illi etiā reliquerent fugiētes:& uix equo rex potuiſſet euadere. Ahab autem multos in itinere perſecutos interfecit ſyror:& eorum caſtra diripuit:& inueniens in eis diuitias auri & argenti non peruas & currum adadi:& equos quæ ſumens in ciuitatem denuo remeauit. Dicente uero propheta:ut præpararet exercitum:quia futuro anno denuo ſuper eum ſyri reuerterentur:ahab in ciuitate hæc agebat. Adad autem cum quanto potuit exercitu de prælio liberatus:cum amicis propriis cogitabat:quemadmodum cum iſraelitis denuo dimicāret. Qui in montibus equidem non pugnandum eſſe dixerunt: quaſi deus eorum in locis talibus preualeret:& propterea tunc ab eis eſſent victi: ſed ſi in campo gererēt bella deuincerent. Super hoc conſilium dabant:ut reges qui uenerunt in ſolatium:ad propria remeare dimitteret: & eor exercitum ad prælīū retinens:ſatrapas ordinaret:& in loco occiſor exercitū

de prouincia eorum eligeret:& equos:currusq; suppleret.Credens hæc sibi bene fuisse dicta rex syrorum:di ponebat exercitum: uersusq; tempore castra mouens:accedebat super hæbreos:uenit; in ciuitatem aphecā:in magno campo castra constituit.Ahab uero occurrens ei cū sua uir tute e diuerso tabernacula sua fixit. Erat autem quantum ad syrum puus ualde eius exercitus. Tūc rursus accessit ad eum propheta: & uictoriam deum dare promisit:suamq; uirtutem ostendere:qui nō solū in montibus:sed etiam i cāpis uictor existeret:quod apud syros nō ita cōstaret. Igitur diebus septē castris positis quiescebāt septima uero diluculo procedentibus hostibus aciēq; constituentibus: ad pugnandum e diuerso & ahab suum egit exercitū.Tunc congressi robustissima dimicatione commissa:hostes conuertit in fugam & ad eorum interitum prosequēs immi nebat.Illi uero suis curribus impediti ab inuicem sunt extincti:paucique diffugere ualuerūt in ciuitatem aphecath.Sed & ipsi sunt mortui:muris enim cadentibus super eos uiginti septem milia defecerunt.In plio autem centum milia sunt occisa.Rex autem syroꝝ adadus fugiens cum quibusdam fidelissimis seruulorꝝ sub terraneo loco est celatus.Cui dum dixissent serui:quia clemētes essent & misericordes israelite:& possent modo consueto roganti salutem ei conferre:si euntes rogarent.ahab:dimisit eos hoc agere.Tunc illi induti saccis & restibus capita sua alligātes:sic enim olim captiui rogabant syri:ad ahab uenerunt petētes eum:ut adadus rex mereretur salutē: quæ gratia eius proprius foret seruus.Ille uero dicens:se libenter eum suscipere si uiueret:nec in plio defecisset:honorem quoq; atq; deuotionem exhibiturꝝ se ei ut fratri debitā promisit.Tunc illi accipientes iusiurandum:ut nihil pateretur aduersum:eduxerūt eum de loco:in quo uidebat esse celatus:& sedenti in curru ahab obtulerūt.Qui cum adorasset eum:dans ei ahab dexteram leuauit eum in currū:& osculatus est eum:iussitq; esse secuꝝ:dicens:ut nihil mali deberet deceteto formidare. Adad autem gratias egit:& nullo tēpore se obliuisci hæc beneficia cōpromisit: sed etiam ciuitates israelitaꝝ quas abstulerant reges ante eum redditurꝝ se dixit & damascum:ut ita rex hæbreoꝝ egrederetur ad sua:sicut maiores eoꝝ in samariam. Celebratis itaq; federibus inter eos ahab multis muneribus donatum adadum:ad propriū dimisit imperium. Igitur bellū adadi regis syroꝝ quod habuit aduersus ahab:& israelitas:hoc modo terminatū est.Interea quidam propheta nomine micheas:accedens ad unum israelitaꝝ:petit ut eum in capite pro uoluntate dei percuteret. Quo nolente:prædixit ei:quia eo q; iobediens esset deo:eiusq; pcepto:leone occurrente perimeretur. Quod dum illi hōi contigisset:accessit propheta rursus ad alium : & idem ut faceret ipauit. Qui dum percussisset eum & eius uertícem cruciatasset:alligato capite accessit ad regem dicens:quia dum esset in exercitu cōstitutus:accepisset a quodā tribuno seruādū captiuum:sibiq; ab eo dictum:ut si captiuus fugeret:ipse moreretur:quo fugiēte is qui eum tradiderat mortem ei minaretur inferre.Tunc respondēte ahab mortem ei imminere iustissimam: soluens caput agnitus est micheas esse propheta.Hac enī pabola utebatur: ppter sermones quos erat ei dicturus.Ait nanq; quia cum deus ei cōcessisset ut supplicū hostis euaderet:ipse inimicū eius adadum qui deum blaphemauerat dimisisset : ppterea deus decreuisset ipsum quidem ab illo pimi:populum uero ab eius exercitus inuasione consumi.Iratus ergo ahab prophetæ: illum quidem clausum seruari iussit.Confusus autem micheæ sermonibus:ad suam domū remeauit. Igitur de ahab hæc dixisse sufficiat. Reuertar autem ad regem hierosolymorum iosaphat:is enī agens suum imperium &'exercitum in ciuitatibus: & subiectoꝝ prouinciam uniuersam constituens:non minores quā auus eius abias tempore quo hieroboā super decem tribus regnauerat munitiones ubiq; collocauit.Habuit enim propiciam & coopatricem sibi diuinitatē : cum esset iustus & pius:& quod boni corā deo faceret:singulis diebus inquireret.Honorabant autē eum reges in circuitu constituti cōferentes pecunias:ita ut diuinitas haberēt āpliſſimas:& gloriā ualde pclaram.Anno siquidē tertio regni sui:cōuocans prouinciæ principes & sacerdotes iussit ut pagrantes ubiq; omnem populū sub eo constitutū:docerēt p singulas ciuitates mosaicas leges: ut eas sine puaricatione seruarent:& circa eius religionē deuoti super existerent.In his eteni cuncta multitudo ita gauisa est:ut nec amplecteret potius:neq; diligēter q̄ seruare leges.Sed etiā cōfines nimis amabant iosaphat. Cunq; etiā pacis fœdera celebrarent:eiq; palestini solita tributa rederent:& arabes āni. singulis ministrarēt:agnas duo milia & totidē arietes:muniuit maxias ciuitates atq; fortissimas:& exercitus i eis cōtra hostes & arma pparauit. Fuc enī erat ei ex tribu qdē iuda armatoꝝ exercitus trecēta milia uiroꝝ:quoꝝ principatū hēbat edorus:ioānes aūt ducētoꝝ miliū princeps erat:hos ipse duxit.Tribū bēiami habuit archarius:ducēta milia.Alter aūt princeps militiæ noie gozonat:armatoꝝ hēbat cētū milia:& post hos alia centū milia q regi famulabāt: quos direxit ad munitissimas ciuitates.Is filio suo iorā accepit uxorē filiā ahab:qui decē tribubus impabat:noie gotholiā.Cūq; post tpus ad samariā prexisset:opulēter eū ahab suscepit:& populo

qui eū ſecutus fuerat:clarā ualde largitatē hoſpitalitatis exhibuit : id eſt tritici & uini & pecudū ubertatem:rogauitq; ut contra regem ſyroꝝ ei ſolatia non negaret:quatenus ramoth ciuitatem in galaad conſtitutam auferret:quæ eius patris primo fuerat:& a patre tunc regis ſyriæ uideret ablata.Promittēs uero ioſaphat ſolatia ſe daturum:quamuis non ab illius minor erat eius exercitus:& euocāte ex hieroſolymis ad ſamariam ſuum populū:egreſſi foris ciuitatē ambo reges & in propriis ſolis utriq; reſidentes:ſuum exercitum diſponebant.Ioſaphat autem inter hæc iuſſit; ut ſi prophetarum quidam adeſſent:euocati conſulerētur:ſi eſſet eo tēpore prælium contra ſyrum agendum.Fuerat nanq; tunc pax ahab una cum ſyro ꝓmanēs annis tribus:exquo eū poſt captiuitatē dimiſerat ad propria remeare uſq; ad illū diem.Vocās ergo ahab ꝓphetas ſuos quaſi numero quadringentos:iuſſit conſulere deū:ſi ei uictoriā contra adadū pugnādi concederet: & captionem ciuitatis propter quā bellū præpararet inferre.Prophetis autem dicentibus pugnare ſimul & uincere:& ſyroꝝ eſſe captiuandum ſicut & prius:intelligens in eoꝝ ſermonibus ioſaphat quia ſunt falſi prophetæ:requirebat ahab regē:ſi alter aliquis eſſet ꝓpheta dei ut certius de futuris agnoſcerent.Ahab autē eſſe quendā dixit:ſed inuiſum ſibimet hoiem:eo q; mala ꝓphetaret: & prædixiſſet eū moriturū a ſyroꝝ rege deuictū: quapropter tūc in cuſtodia teneretur: cuius nomen erat micheas filius obedi. Cūq; petiſſet ioſaphat eū uocari:miſit eunuchum & eduxit eum. Et dum eunuchus iſſet:idicauit ei omnes alios prophetas regi uictoriā prædixiſſe.Ille uero dicēs nihil ſe aliud de rege fore dictum:niſi quod deus i ore eius poſuiſſet:cum uenisſet ad ahab eūq; coniuraſſet:ut id quod uerum eſſet ediceret:ait oſtendiſſe ſibi deum fugientes iſraelitas:& eſſe i perſecutione ſyrorum:& ab eis cunctos diſpergi per mōtes ſicut greges paſtoribus deſolatos dicebatq; ſignificatum ſibi eo ꝙ alii quidem reuerterentur ad propria : ipſum uero ſolum modo in prælio primi.Cunq; micheas hæc dixiſſet:ad ioſaphat.Ahab ait. Nonne paulo ante ſignificaui tibi:qualis ſit circa me hominis huius affectus:& ꝙ peſſima prophetaret.Et cum micheas diceret ꝙ eum oporteret omnia quæ a deo predicebantur audire : & ꝙ falſi quidem prophetæ eum exacuerent:ut ſpe uictoriæ egrediretur ad bellum:immineret autē caſus eius i prælio erat ahab triſticia remiſſus.Interea ſedechias quidā falſus propheta accedens ad regem ait:non eſſe reſpiciendum micheam qui nihil diceret ueritatis : & inditio ſimul utebatur : helyam prophetaſſe in iezrael ciuitate in agro nathei ſanguinem eius a canibus lambendū:ſicut & nabuthei; qui per eum a populo fuiſſet occiſus.Quibus ab illo ſic ꝓphetatis:micheā dicebat eſſe mendacē:quādo meliori ꝓphetæ dicere uidebatur cōtraria:& ꝙ rex tertia die moreretur.Cognoſcetis inquit repente:ſi uera ſunt quæ dicit iſte:aut ſi poteſt ſpiritus ſancti habere uirtutē.Ceſus a me palmis nō nocebit meæ manui:ſicuti ladā dextrā regis Hieroboam aridam fecit:dum eū comprehendere uoluiſſet.Hoc enī omnibus notū eſt.Cunq; ꝓcuſſiſſet micheā & nihil fuiſſet paſſus cōfortatus ahab in ſemetipſo:contra ſyroꝝ mouit exercitū.Vincebat arbitror illud quod iminebat:& falſi ꝓphetæ uerba plus quā erat ueritas credibiliora faciebat:ut ex occaſione ꝓueniret ad finē.Tunc ſtans ſedechias & faciēs cornua ferrea:dixit ad ahab:unū ei manifeſtaſſet deus : in illis oēm ſyriā ſubuertēdā.Michea uero dicente:quia ſedechias poſt nō multos dies i cubiculo ſe celaret & qreret pœnā declinare ſui mendacii:iuſſit rex micheā in cuſtodiā duci amō & ioas:pricipum ciuitatis:& nihil aliud amplius ei præter panē & aquā miniſtrari. Cap.XII.

Gif ahab & ioſaphat hieroſolymoꝝ rex ſumētes exercitū:uenerūt i ramoth galaditis ciuitatē.Rex uero ſyroꝝ audiēs eoꝝ aduētū;ſuū eis obiecit exercitū:& nō ꝓcul a ramoth caſtra fixit.Cōſtituerūt aūt inter ſe ahab & ioſaphat:ut ahab regiū ſcema deponeret: hieroſolymoꝝ rex ꝓpria ſtola ueſtitus aſtaret i acie. Et illi q micheæ dcā cōtēpſerat: præter habitū regiū & qd debebat euenit.Adad nāq; ſyriæ exercitui ꝓcepat uniuerſo poſt principes ſuos: ut nullū aliū pimerēt:niſi tātummō iſraelitaꝝ regē.Syri uero ſcā cōgreſſione uidentes ante actē regē ioſaphat aſtāte;& eū credentes eſſe regē ahab:impetū fecerūt:eūq; circūdederūt. Dūq; appropiquātes ipſum nō eē cognoſcerēt:receſſere poſt tergū. Ab ortu nāq; dici uſq; ad ueſperā pugnā tes:& ꝓualēte mādato regis:neminē occiderūt:qrentes ahab iterficere ſolū:& iuenire nequerūt. Quidā uero aſtadi regis pūer noie adā:cū ſagitaſſet iter hoſtes:regē ahab p loricā i pulmōe ꝓcuſſit.At ille caſumſuū exercitui māifeſtare noluit:ne timoꝝ cōuerteret i fugā:ſed aurige ꝓcepit:ut cōuerſo curru a ꝓlio declinaret.Grauiter ei & mortaliter fuerat ſagittatus.& uſq; ad occaſū ſolis factus ex ſanguis iterit.Igit ſyroꝝ exercitus nocte ſupuēiēte ſignū dāte ꝓcone diſceſſit a caſtris: & agnoſcētes cūcti mortuū ahab:ad ꝓpria ſūt reuerſi.Corpus aūt ahab ſui ad ſamariā referentes ſepelierūt:currūq; eius abluerūt i nazara ſōte ſamariæ regis ſanguie cruētatū:& tūc cognouerūt helyæ ꝓphetā fuiſſe uerā. Canes nāq; eius lixerūt ſāguinē:& meretriçes ad ſōtē qd erat reliquū diluerūt.Mortuus eſt nāq; i ramoth:michea hūc ꝓdicēte caſū.Dū ergo hæc ahab regi a duobus

pphetis ꝑdicta uideaſ: oportet magnã iudicari diuinitatẽ:& honorari ſemp & coli:& q̃ uera ſũt recipi: quã ea q̃ ꝓ cuiuſq̃ libidie dicũt cõpleti & arbitrãdũ:q̃ nihil utilius ẽ quã uiros taliũ præ ſentia:prebẽte ſecundũ deo:qd unuſq̃ſq̃ debeat obſeruare:& cogitandũ ex his quæ regi ꝓuene runt:qa qd debetur necꝫ dũ præſcitũ fuerit euitaſ:ſed repit ĩ aĩas hoĩum iutili ſpe blandiẽdo: & hoc mõ ſeducendo:donec a deo debita paſſio cõpleaſ.Hoc ergo mõ uideſ etiã ahab deceptus:ut prædicentibus quidem perditionẽ ſuam non crederet:prophetantibus aũt ea quæ delectabatur de ſe credendo moreretur.Cui ochozias ſucceſſit filius in regnum.

Aec inſunt ĩ nono libro Ioſephi hiſtoriaꝝ iudaicæ antiqtatis. Cap.i.

Quemadmodum caſtrametatus eſt ioſaphat contra moabitas:& domino pugnante mi rabiliter ſine prælio uicerit eos. Cap.ii.

De ochozia rege iſraelitaꝝ:ſeu de mirabilibus helyæ prophetæ:& q̃ ſublatus eſt ab hominibus: relinquẽs diſcipulum helizeum. Cap.iii.

Rex ioram:rex ioſaphat:& rex idumeæ caſtra mouẽtes contra moabitas:depopulati ſunt terram eorum:& de morte ioſaphat:ſeu de mirabilibus helyſei prophetæ. Cap.iiii.

Caſtra ſyroꝝ & damaſci contra iorã regem iſraelitaꝝ: & quõ ipe obſeſſus in ſamaria periculum famis & obſidionis inopinabiliter & mirabiliter euitauerit:& de morte adezer regis damaſci:cui ſucceſſit azahel ſeruus eius;qui multis malis affecit iſrael. Cap.v.

Quõ equiuocus regis iſrael iorã rex hieroſolymoꝝ: regꝫ apice potitus poſt ioſaphat & frãtres & pĩnos amicos occiderit:qua faciẽte iniqtate:idumea receſſit ab eo:& irruẽtibus ſup eum arabis: domus eius uxores & filii piter corruerũt:poſt quã calamitatem & ipſe mortuus eſt:cui ſucceſſit filius qui ſolus euaſerat:nomine ochozias alias ahazias. Cap.vi.

Quia ioram rex iſrael mortuus eſt a principe equitatus noĩe hieu interfectus:ſimul & hieroſoly morum rex ochozias alias ahazias:qui hieu mortuo ioram regnauit in ſamaria:& exterminauit domum ahab:& culturam baal cum ſacerdotibus eius:quare accepit repromiſſiõ:filios eius eſſe regnaturos uſq̃ in quartam generationem. Cap.vii.

Quia ahab regis filia noĩe athalia:alias otholia:poſt mortẽ filii ſui ochoziæ hieroſolymis ĩpera uit:quã interficiẽs põtifex ioiadas:filiũ ochoziæ ioas cõſtituit regem. Cap.viii.

Caſtra azael regis damaſceno ſup iſraelitas:& quẽadmodũ uaſtata eoꝝ ꝓuincia & ciuitate ſama ria:rurſus poſt breue tẽpus caſtrametatus cõtra hieroſolymitas:multaſq̃ pecũias ab eoꝝ rege ꝓ cipiens:remeauit in damaſcum:& de morte helyſei prophetæ: ſeu de uirtute quam oſtendit poſt mortem:in mortuo ſuſcitato. Cap.ix.

Quia amaſias hieroſolymoꝝ rex caſtrametatus cõtra idumeos & amalechitas;deuicit eos: & de contemptu ipſius in dominum. Cap.x.

De uindicta quæ ſecuta eſt eum per ioas regem iſraelitaꝝ:qui pugnans deuicit eum:& captũ du xit hieroſolymam:ubi deſtructa parte muri:& ablatis theſauris:regem a captiuitate reſoluit:& re greſſus eſt ſamariam. Cap.xi.

Bellum hieroboã regis iſraelitaꝝ cõtra ſyriã: & hiſtoria ionæ ꝓphetæ:& de ozia filio amaſiæ re ge hieroſolymoꝝ:quõ gentes in circuitu poſitas ſubiugaret:& quã clarus fuerit:qui tamen uẽdi cans ſibi honorẽ pontificalẽ:lepra ꝓcuſſus eſt:& deficiens obiit. Cap.xii.

De malis quæ ꝓuenerũt iſraelitis ſub diuerſis regibus:a diuerſis regibus aſſyrioꝝ: & de ioathan oziæ filio rege hieroſolymoꝝ:& de prophetia naum prophetæ. Cap.xiii.

De malis quæ paſſus eſt rex achaz araſin rege ſyriæ: & phaceia rege iſrael: quare miſit nuncios ad regẽ aſſyrioꝝ petens ab eo ſolatiũ:qui ueniẽs damaſcũ cœpit:raſin regem eius occidit dama ſcenos tranſtulit:& aſſyrios in damaſco cõſtituit:iſraelitas quoque grauiter afflixit. Cap.xiiii.

Quia rex aſſyrioꝝ oziã regẽ iſrael fecit ſibi tributariũ:& de ezechia filio achaz rege hieroſoly moꝝ q̃ iuſtus fuerit & religioſus:& qa ſpreuit regẽ aſſyrioꝝ. Cap.xv.

Quõ ſalmanazar rex aſſyrioꝝ caſtrametatus contra ſamariã:annis tribus eã obſidẽs cœpit:regẽ eius oziam captum abduxit:decem tribus de terra iſrael tranſmigrauit: in mediam & perſidam gentes alienigenas poſuit in ſamaria.

Continet hic liber tempus annoꝝ centum quinq̃ginta: & mẽſium.vi.

Incipit liber.viiii.antiquitatis iudaicæ

Oſaphat itaq̃ rege ad hieroſolymã remeante:poſt bellũ quo ſolatiũ ꝓbuerat achab cõtra adadũ regẽ ſyroꝝ:ſicut ꝓdiximus:occurrẽs hieu ꝓpheta culpauit eũ:cur achab ſolatia ꝓbuiſſet:hõi ĩpio pariter & maligno: deũ dicens moleſte qdẽ hoc ptuliſſe:ſed licet peccaſſet ualde:tamẽ ꝓp naturã eius optimã:ab icur ſu hoſtiũ pepercíſſe. Et tũc qdẽ ad gratiarum actionem rex & ad ſacrificia dei

conuersus est.Post hæc aũt cœpit oẽm suam prouiciam circuire:& populũ edocere ut leges per moysen a deo datas oĩno seruarent:& pietatẽ circa deũ nihilominus exhiberẽt.Constituẽtq; iudices in unaquaq; sui ꝑrii ciuitate:ꝑcepit ut ꝓ nulla re ita cogitarent:quá ut iusticiá populis exhiberent:& neq; munera:nec cuiuspiá dignitatẽ pp iudiciale factũ aut diuitias aut genus considerarent:sed oĩbus equa iura tribuerẽt: scientes quia etiá quæ occulte gerunt ꝯa deo nõ ignorãtur. Hæc cum docuisset in unaquaq; ciuitate duaꝝ tribuum:in hierosolymá denuo remeauit:cõstituitq; ẽt ibi iudices a sacerdotibus: & leuitis:atq; primatibus:monẽs:ut diligẽter & iusta iusticia cũcta disponerẽt:sin aũt de rebus maioribus qdá cõtribuliũ ex aliis ciuitatibus eos cõsulerẽt:cũ maxio studio eis & iustissime respõderẽt:quãdo rectũ deberet esse iudiciũ in ea ciuitate cõstitutum:ubi & templũ dei & habitaculũ erat ꝑatoris.Hoꝝ aũt principes cõstituit amariá sacerdotem:& sabadiá qui erat de tribu iuda.Rex igit hoc mõ cuncta disposuit.Eo náq; tpe castrametati sunt aduersus eũ ammanite alias ámonite & moabite:sumentes secũ arabum maximá legionẽ: & castra posuerũt apud gaddi ciuitatẽ:quæ est circa paludẽ assaltidẽ trecentis stadiis ꝑcul ab hierosolymis:in qua nascitur palma præcipua simul & opobalsamũ.Audiens aũt iosaphat:quõ hostes transeũtes paludẽ:in eius prouinciá deuenissent:& metuens:cõuocauit in cętu populũ hierosolymoꝝ in diuino sacrario:& stans contra faciẽ templi orabat:& inuocabat deũ ut sibi suum auxilium ꝑberet & robur:quatenus hostibus prævaleret: dum & is qui templũ ipsum edificauerat hoc rogasset:ut ipse cõtra hostes dimicaret:& præsumentes contra eos manus inferre cõprimeret q utiq; ob hoc uenerunt:ut terrá quá eis ipse præbuerat:molirent auferre.Hæc aũt orauit deflens:simul & populus uniuersis cum uxoribus atq; filiis supplicauerunt.Quo facto:quidá iezel propheta progressus in mediũ cetum:clamauit ad populum dicens & regem. quia deus eoꝝ preces audisset:& contra hostes sine dũbio debuisset dimicare:præcepitq; ut altero die electo exercitu occurrerent hostibus:eosq; inuenirent ab hierosolyma in ascensu gaddi: qui lucis dicitur culmẽ: & cõtra eos quidẽ nõ dimicarent: sed tantũmodo starent:uidentes quõ diuinitas eos expugnaret.Hæc uero dicente propheta:rex equidem & populus in terra prostratus:deo grãtias retulerunt:leuite aũt in organis solennibus incessanter dicebant hymnos.Die itaq; facto:procedẽs rex in desertũ sub ciuitate thecua:dixit ad populũ quia oporteret ꝓphetæ audire uerbum: & ad bellum die illa non cõgredi:sed proponi debere sacerdotes cũ tubis & leuitas ut hymnũ dicẽtes: sic deo gratias agerent:quasi alias quõ hæbreoꝝ ꝓuinciá ab hostibus liberasset. Placuit sententia regis:& q ꝑceperat agebant.Deus aũt terroꝝ maximũ & tumultũ sup ámanitas imisit:& credẽtes inter se hostes suos:mutuis se uulneribus occiderũt:ita ut ex tãta militia nullus pœnitus euasisset.Iosaphat aũt respiciens in cõuallẽ:ubi hostiũ erat exercitus: & uidẽs eam plenã corporibus mortuoꝝ:letatus est in dei solacio sic inopinabiliter euidẽtercq; allato:ut nõ laborãtibus illis ipe uictoriã cõtulisset:iussitq; ut exercitus hostiũ castra diriperet:& mortuos expoliaret:diebusq; tribus exuentes eos pœne defecerũt:tanta erat multitudo utiq; peremptoꝝ. Quarto uero die oĩs populus congregatus in quadã cõualle: de uirtute & solaciis benedixit deũ:ꝓ qua re etiam locus ipse uocatus est cõuallis benedictiõis. Exinde ducẽs exercitũ ad hierosolymá rexi multis diebus ad hostias est cõuersus & epistolas.Igit postq; hãc eius uastationẽ alienigene gẽtes audiebant: oẽs ualde sũt territe: deũ eius auxiliatorẽ eẽ apte uidẽtes.Iosaphat itaq; ex illo tẽpoꝝ cũ magna gloria & iusticia:diuinæq; pietatis amoꝝ degebat.Fuit aũt amicus & achab filio israelitaꝝ regi.Cũ quo cõmuniõe facta in cõstructõne nauiũ quæ a portu nauigarẽt in ophir traciaꝝ:nequaquá animum suum iplere prævaluit:naues enim præ magnitudine parierunt;& propterea naues ulterius non instruxit.Circa iosaphat igit hæc sunt gesta. Cap.II.

Chab uero filius regnauit in israel in samaria degens malignus homo:& per oĩa similis utroq; parenti:& hieroboam:qui prius iniquitatem fecerat:& populũ decipere inchoauerat.Cunq; iã i regno secũdũ hñret annũ:rex moabitaꝝ rebellauit ei:& tributa quæ achab alias ahab eius pr reddebat:ministrar cessabat. Contigit aũt ut ochozias cũ descẽderet de supioribus domus suæ caderet:& cũ lagueret:misit ad deũ acharo muscã:hoc ei erat nomẽ illi deo:& cõsuluit de salute sua.Apparauitq; deus heliæ ꝓphetæ præcipiens ut missis a rege nũtiis occurreret:eosq; requireret si deũ ꝓpriũ israelitaꝝ populus non haberet:& ideo misisset rex eoꝝ ad alienũ deũ:ut de salute sua cõsuleret:simul & ut faceret eos ad regẽ reuerti:eiq; dicerẽt:q nõ euaderet hũc languoré.Helias uero dei faciẽte ꝑcepta:audientes nũtii ad regẽ sunt continuo regressi:admiratiq; reuersiõis uelocitatẽ:& reqrenti cãm: dixerũt occurrisse sibi qndá hoiem:& ꝓhibuisse quidẽ eos ulterius ꝓcedere:reuertẽtes aũt nos tibi dicere ex mãdato israelitarum dei mãdauit:q non possis ab hac egritudine liberari.Rege præcipiente:ut ei hoiem q talia dixerat indicarent dixerunt esse uirũ hyrsutum:& pellicia zona circundatũ.Ille uero per hæc

agnoſcens helyam eſſe quē nuntii deſignabant:miſit ad eum tribunum & quinquaginta armatos:ut eū adducerent.Tribunus aūt qui miſſus fuerat inueniēs heliā in montis uertice reſidētē: petebat ut deſcendēs ueniret ad regē quō ille iuſſiſſet:qui ſi nollet:duceretur iuitus. Cui helias: ut agnoſcas iquit me prophetā uerum exiſtere: deſcendēs ignis e cælo cōſumat & milites tuos & te.Continuo ueniens flāma:conſumpſit & tribunū:& qui cū illo pariter erant.Hac ꝓditione regi denunciatā:nimis iratus ad heliā tribunū alium cum totidē miſit armatis.Qui cum ueniſſet ad prophetā: credēs ſe eū uiolenter adducere:ſi noluiſſet ſponte uenire:orans iterū ꝓpheta & eū ſicut prioré fecit igne conſumi.Agnoſcens hoc rex:etiā tertiū deſtinabat. Ille uero cum eēt ſapiēs & more ualde mitiſſimus:ueniens ad locum ubi erat helias:ei nimis blande locutus eſt:dicēs q̄ inuitus regiæ iuſſioni parens ueniret ad eū:& priores nō uoluntarie ſed coacti neceſſitate ueniſſent:rogabatq̄ ut illius & qui cū eo uenerant armatoꝝ haberet miſericordiā:& deſcendēs ueniret ad regē:Helias aūt ſuſcipiens manſuetudinē:& uerboꝝ eius urbanitatem:deſcendēs ſecutus eſt eum.Cunq̄ ueniſſet ad regē:ꝓphetauit ei dicens:hæc ſibi indicaſſe deū eo q̄ rex cū ſpreuiſſet quaſi non eſſet deus:& non uere de eius languore prædicere ualuiſſet: ac miſiſſet ad deū acharō ut conſuleret qualis ei terminus languoris accederet ob quā rem iquit cognoſce te moriturū. Et ille itaq̄ paruo tēpore tranſacto:ſicut prædixerat helias extinctus eſt. Cui ſucceſſit in regno frater eius ioram:ná ſine filio mortuus eſt:hic uero ioram par fuit achab malignitate:regnauitq̄ annis.xii.homo iniquitate circa deū & impietate plenus. Nam relinquens culturam ſui dei deos uenerabatur extraneos:erat enim in aliis nimis acerbus & peſſimus.Illo ſiquidē tempore helias ab hoibus eſt ablatus:& uſq̄ ad hodiernum diē nullus finē eius cognouit. Diſcipulū uero ſicut prædiximus reliquit helizeū. De heliia tamē & enoch qui fuit ante diluuium in libris ſcriptum eſt:quia ſublati ſunt quoꝝ morte nemo cognouit. Cap.III.

SVſcipiens itaq̄ regnum ioram:contra regē moabitaꝝ mouit exercitum:qui ſicut ſupradiximus ab eius fratre receſſerat:dum pater eorum achab tributa ſolueret:ouium cum lanis ſuis ducenta milia.Congregans ergo ioram exercitum:miſit etiam ad ioſaphat:rogās eū cum eēt olim eius patris amicus: ut ei ſolatium cōtra ammanitas alias, ammonitas pugnaturo præberet:qui ab eius receſſiſſet imperio.Tunc ille non ſolum ſe adiutorem eſſe compromiſit:ſed etiam regē idumeæ qui ſub eo erat compulſurum: ut ei quoq̄ ad pugnam occurreret.Ioram aūt talibus promiſſiōibus ſolatioꝝ ab ioſaphat rege perceptis: iumpto exercitu uenit in hieroſolymam:& clare nimis ab hieroſolymoꝝ rege ſuſceptus eſt: placuitq̄ eis ut itinera ab hoſtes per deſerta facerēt idumeæ:non credētibus inimicis:quia exinde eis fieri potuiſſet inuaſio.Tres ergo reges ab hieroſolymis properabant:hoc eſt rex hieroſolymoꝝ:& iſraelitarum & idumeæ:& dum ſeptē diebus peragraſſent iter:ad inopiam aquæ exercitus & iumēta uenerunt:cum duces eoꝝ ignorantia itineris oberraſſent. Et omnes hi quidem erant in anguſtia cōſtituti:præcipue tamē ioram:qui nimia triſtitia faciēte clamauit ad dominū. Quid mali facientes deduxiſti tres reges:ut ſine bello tradantur regi moabitaꝝ. Qué ioſaphat cōfortabat cum eſſet iuſtus.Qui mittes in oēm exercitum:requirere præcepit: ſiquis in eo eſſet dei propheta ut per eū audiret uoluntaté dei:& cognoſceret quid faciendū eēt.Et dum quidā famulus ioram diciſſet ſe illic heliæ diſcipulū helizeum filium ſapha:monēte ioſaphat: ad eum pariter reges tres aduenerunt.Dumq̄ ad ꝓpheræ caſtra ueniſſent:habebat aūt habitaculū ſuum extra tabernacula conſtitutū:conſulebāt eū de futura militia præcipue tamē ioram.Qui dum diceret:ut illi molestus nō eſſet:ſed potius ad ꝓphetas patris ſui matriſq̄ ꝓperaret:quos illi uenerarent quaſi uere eſſent:rex rogabat:& ſupplicabat:ut ꝓphetaret:& a periculo eos liberaret:illo uero iurāte per deum quia non reſponderet:niſi propter ioſaphat ſanctū & iuſtū:deducto ad medium quodā hoie ſciente pſallere:diuinitus inſpiratus:præcepit regibus:ut in torrente multos lacus effoderent:dicens.Neq̄ nube neq̄ ſpiritu aliquo flante.neq̄ ymbre diffuſo:uidebitis fluuiū aqua plenū: ita ut hoīes & iumēta ubertatis poculo ſatientē:& id uobis nō ſolū deus donabit:ſed etiā hoſtes ſupabitis: & urbes moabitaꝝ munitiſſimas capietis:& arbores qdē incidetis pomiferas:& uaſtabitis ꝓuintiā: fontes aūt fluuioſq̄ dānabitis. Hæc propheta dicente:altera die priuſq̄ ſol orietur:torrēs uehemēter ifluxit. Cōtigerat aūt ut tribus diebus idumea uehemēs ymber effunderet:ita ut exercitus & iumenta abundantia nimia irrigarentur. Cunq̄ audiſſent ammonite tres reges per deſertum contra ſe uenientes collecto exercitu rex eorum iuſſit: ut montana exercitus eius aggrederetur: ne latenter hoſtes prouintiā inuaderēt.Et cū nō eēt hæbreoꝝ moabitis procul exercitus:reſpicientes moabite orto ſōle aquam in torrente ſanguine ſimilem: ſuſpicati ſunt: ut tres reges ſe inuicem peremiſſent: & fluuius eorum ſanguine redundaret. Quod cum arbitrati fuiſſent: petierunt a rege ſuo:ut eos ad ſpolia hoſtium deſtinaret. Et impetu facto q̄ſi ad diuitias

præparatas ad inimicoꝝ castra uenerũt:& spe sua decepti sunt.Ná circundantes eos israelite:nl
quidé eoꝝ perempti:alii p uniuersam ꝓuintiá sunt dispsi. Tres ergo reges igrediétes moabitaꝝ
ciuitates:& eas subuerterũt:& agros eoꝝ depopulati sunt:& uehemẽter exterminauerũt:replen
tes eos ex lapidibus torrẽtis:& arbores optimas abscíderũt:& fontẽ aquaꝝ piter obstruxerũt:ac
muros usq; ad fundamẽta deposuerũt.Rex aũt moabitaꝝ dũ psecutioné & obsessioné nimiá pa
teretur & uideret ciuitatẽ capi posse:ipetũ fecit cũ septingẽtis uiris: ut iter hostiũ castra quoquo
posset mõ effugeret:qđ tamẽ iplere nõ potuit.Nam ad quendá locũ ueniés ualde munitũ dũ fu
gere nõ ualuisset:reuersus in ciuitatẽ:opus desparionis:& crudelis necessitatis ipleuit.Filiũ enim
seniorẽ q erat ei succedsurus i regnũ:eleuás sup murũ:ita ut a cũctis hostibus uideret:deo imola
uit holocaustũ.Reges aũt uidẽtes hoc factũ:eius necessitatis habuerũt misericordiá:& hũana cõ
passioné detẽti:obsessioné soluerũt:& singuli ad ꝓpria remearũt.Iosaphat aũt reuersus i hieroso
lymá in pace degebat:& cũ paucũ tpis post illud prælium uixisset:defunctus est.Qui uixit annis
quidé sexagita:perauit quiq; & uiginti magnificaq; meruit in hierosolymis habere sepulturá:si
miliq; fuit magnoꝝ opeꝝ dauid. Reliquit aũt filios multos: successoré uero habuit seniorẽ fi
lium iorá.Is eni nomẽ hẽbat fratris mris suæ regis israelitaꝝ filii achab:alias ahab.Veniens autẽ
de regione moabitide rex israelitaꝝ in samariá. habebat helizeũ sicut ꝓphetam cuius actus uolo
narrare.Sũt eni ualde præcipui & historia digni:sicut ex libris sacris daꝝ agnosci.Ad hunc eni cũ
accessisset uxor abdie dispẽlatoris achab:alias ahab:ei quæ dixisset qa nõ ignoraret:quõ uir eius
liberasset a morte ꝓphetas dũ requisiuit achab:alias ahab uxor iezabel eos occidere:& cõtracto
ex debito:centũ ex eis occulte paumet:& post eius mortẽ a creditoribus urgeret:atq; eius filii ad
seruitiũ deducerent:ob quá cám rogabat ut eius meritis misereret operibus. & aliqđ solatiũ ad
necessitatẽ præberẽt.Qui dũ requisset si quid hẽret in domo:aliud nihil eẽ sibi respõdit:nisi par
uum uasculei.Tunc ꝓpheta præcepit:ut multa uasa uacua sibimet a uicinis accõmodaret:& clau
sis ianuis domus suæ:ex illo oleo in oia uasa diffunderet:qa deus ea cũcta ipleret.Quod dũ mu
lier fecisset:& eius filii unúquodq; obtulissent:cũ ipleta fuissent oia:& nullũ uacuũ remansisset:
ueniens ad ꝓphetá:nunciauit hoc ei.Ille uero consiliũ dedit:ut oleũ uẽderet:& preciũ creditori
bus daret:& ex ipso olei precio qđ remaneret:ad alimentũ filioꝝ eius efficeret.Hoc ergo mõ he
zeus mulierẽ a debito & a creditoꝝ iniuria liberauit. Inter hæc autẽ misit helizeus ad iorá:ãnuo
nens:ut custodiret locũ quendá in quo eẽ syroꝝ uolentiũ eũ occidere dicebat insidias.Tunc rex
ad uenationẽ præparatá nequaq; egressus est:obediens ꝓphetæ.Adadus aũt rex syroꝝ:dum se ui
disset fuisse deceptũ:quasi aliquis hoium eius:ioram regi sua cõsilia ꝓdidisset indignatus ueluti p
ditores secretoꝝ regis occidere minabat:cũ utiq; hoc nulli alio nisi illis tatũmõ credidisset. Et
dum ei quidam præsentiú dixisset:ne falsa opinione tenerentur:nec crederet quõ aliqui inimico
eius consiliũ ꝓdidissent:sed helizeũ ꝓphetam oẽs regi factas insidias indicasse:misit requirẽs: in
qua ciuitate habitaret helizeus.Illi uero qui missi fuerãt reuertentes: indicauerunt eũ in dothaĩ
ciuitate cõmorari. Tũc adezer qui & adadus misit ad ciuitatẽ multũ nimis exercitũ equestrium
simul & curruũ:ut caperẽt helizeũ.Qui tota nocte circũeuntes urbẽ:nihil egerunt.Die itaq; fa
cta:cognoscens hoc ꝓphetæ minister quia hostes helizeũ cõprehendere niterent:ꝓphetæ quod
agebatur asseruit.Ille uero securus de auxilio dei contẽnebat hostes:ministrúq; metuẽtẽ crebro
fiduciá hẽre præcipiebat:sperãs quõ ostenderit deus uirtutis & ptãris suæ ꝑsentiá.Tunc deus pro
phetæ orationes exaudiens:multitudiné curruũ & armatoꝝ helizeum circũstantiũ ut minister
uideret ostendit.ita ut ille remoto timore illa uisione cõfortatus assisteret.Post hæc autẽ heli
zeus rogabat deum:ut etiá hostiũ aspectũs obcecaret:& nebulá eis immitteret: per quá eũ inspi
cere non ualerẽt.Quo facto:uenies inter medios hostes requisiuit:quẽ quererẽt.Illis aũt ꝓphetã
se querere respondẽtibus helizeũ:promisit se eũ traditurum:si ad ciuitatẽ in qua eẽt illũ sequerẽ
tur.Qui præcedẽte propheta deo scilicet eoꝝ mẽte obcecante:cum festinatione sequebant.Tũc
helizeus deducés eos in samariam ad ioram regẽ:præcipue ut clauderẽtur portæ:& regis exerci
tus circa syros astare.Quo facto:rursus orauit deum:ut hostium oculos aperiret:& caliginem ab
eis auferret.Tum repente ab illa cecitate reuocati:inuenerunt se inter medios inimicos existere.
Et obstupescentes syri:in nimia sunt angustia constituti:& cogitabant qualis utiq; liberatio po
tuisset eis sic inopinabili & diuino opere prouenire. Tunc rege ioram consulente propheram:si
eos iaculari præciperet:hoc fieri prohibuit helizeus:dicens iniustũ esse:qui lege bellica non capi
untur occidi: illos aũt nihil mali fecisse i eius ꝓuincia:sed nescientes ad eum uenisse uirtute diui
na.Dedit uero consiliũ:ut & hospitalitatem eis præberet & mensa eius absq; lesione fruerentur.
Ioram ergo obediens propheræ:dum conuiuia præbuisset opulentissima syris:dimisit eos ad ꝓ
prium remeare regem.

Capitulum IIII.

Is uero redeuntibus:& quæ prouenerãt indicãtibus:admiratus adeuer inopinabilẽ iſraelitarũ dei præſentia atq; uirtutẽ:piter & ꝓphetã:cui ſic adeſſet apte diuinitas:latenter iam nequaq; uoluit cõtra regẽ iſraelitarũ aliqd attentare:metuens helizeũ:ioram uero palam impugnare diſpoſuit:multitudine militiæ & exercitus ſui magnitudine ſe credens hoſtibus præ ualere.Caſtra itaq; metatus eſt cũ magna uirtute ꝯtra iorã:qui credens non ſe ſufficere ad reſiſtendum ſyris:ſemetipſum in ſamaria clauſit de muroꝝ munitõne cõfidens.Adeuer aũt cogitãs quia ſi nõ poſſet machinationibus capere ciuitatẽ:tamen inopia ciboꝝ ſamaritas obſtrigeret:ad obſidionẽ ciuitatis acceſſit:& tãta fuit apud iorã neceſſarioꝝ inopia:ut ꝓp magnitudinẽ famis i ſamaria octoginta argenteis nũmiſmatibus caput aſini uenderet: quinq; uero argenteis nũmiſmatibus ſextarium fimi columbarũ ꝓ ſalute cõperabant hæbrei.Inter hæc timebat iorã:ne ꝓp famem tradaretur ciuitas inimicis:& muros quotidie circuibat atq; cuſtodes:ne quis ab eis itus occultaretur & actus ciuitatis hoſtibus indicaret.Quod dum faceret:quadã clamãte aliq; muliere: domine miſerere:putãs eã aliquid cibi petiturã:iratus maledixit ei:ꝓ deũ dicẽs nec aream ſibi eẽ nec torcular:unde aliqd poſſet ei præbere. Cunq; illa nihil hoꝝ ſe diceret poſtulare: nec ꝓ cibo depoſcere:ſed ut eius cãm dignaret audire:uſſit ut ꝯqueret atq; diceret quæcunq; uellet.Tunc illa feciſſe ſe dixit cũ altera muliere uicina & amica ſua hãc pactionẽ:ut quõ famis iopia talis eẽt: interficerẽt filios ſuos utrosq; maſculos:& ſingulis diebus comederẽt eos.Et ego iquit meũ occidi:& ꝑterito die meũ ambe comedimus hæc aũt nõ uult hoc facer:ſed pacta trãſcendit:& filium ſuũ ne comedat abſcondit. Hæc cũ audiſſet iorã:uehemẽter afflictus ẽ:& ſciſſa ueſte:crudeli uoce clamauit.Deinde iratus:helizeũ ꝓphetã iterficere uoluit:qa nõ ſupplicaret deo:cũ potuiſſent oẽs hoc modo a malis præſentibus liberari:& repẽte miſit:qui eius caput auferret.Ille itaq; ad necem ꝓphetæ ꝓgebat:helyzeũ uero regis ira nõ latebat.Sedens aũt in domo ſua cũ diſcipulis ſuis indicauit eis:quia iorã homicide filius miſiſſet qui caput eius auferret ſed uos inqt dũ uenerit q miſſus eſt & itrauerit:obſeruãtes ianuas claudite: eũq; paululũ retiete: ſecuturus eſt nãq; ueniẽs ad me rex eo q; eũ penituerit ſui cẽpti. Tũc illi helizei dicta fecerũt.Iorã uero penitẽtia ductus: ob iram ſuã circa ꝓphetã & metuens ne eũ qui miſſus fuerat occideret:feſtinauit ut necẽ ꝓhiberet:& ꝓphetã a morte reduceret:uenienſq; culpabat eũ:cur ã deo abſolutionẽ maloꝝ præſentiũ minime poſtularet:ſed ſic eos iterire deſpiceret.Hælyzeus aũt altera die ea hora qua uenerat rex ad eũ ꝓmiſit multã ciboꝝ copiã affuturã:ita ut uenderẽt i publico duobus ſyclis ſatum ordei:& uno ſyclo ſimile ſatũ.Hoc aũt dictũ & iorã & qui cũ eo erãt cõuertit in gaudia: ꝓphetæ nãq; nõ poterant diſcredẽ ueritatẽ:ꝓp reꝝ præcedentiũ confirmationẽ: inopiãq; illius diei atq; miſeriã: ſpes iã futuræ abundantiæ leuigauit.Princeps aũt ptis tertiæ cũ regi amicus eẽt:ſupra quẽ tunc ipſe rex incũbebat: incredibile eſt inquit o ꝓpheta qd dicis:& ſicut ipoſſibile eſt: ut de cataractis cæli ordeũ pluat deus aut ſimilã ita nõ poteſt credi qd a te nunc dicit adimpleri.Ad quẽ ꝓpheta hæc inquit uidebis hoc mõ fieri:ſed nõ guſtabis ex eis.Quæ ſcilicet ſicut ab helyzeo fuerãt prædicta cõpleta ſunt. Lex igit erat i ſamaria:ut habẽtes lepraꝝ a tali paſſione mũdi nõ eẽnt corpore: ſed extra ciuitatẽ manerent.Quatuor ergo uiri ꝓp hanc cãm manẽtes ante portã:cũ nullus eis ꝓ famis nimietate aliqd deferret:& in ciuitatẽ ingredi ꝓp legis mãdata nõ poſſent: qbus uel ſi liceret ingredi ꝓ fame ibi necarent:cogitauerunt inter ſe dicentes:quia ſi illic manerẽt:ꝓp inopiã deperirent:& ꝓpterea tradere ſe hoſtibus magis eligerent: qui aut parcendo aut necãdo famis eos neceſſitatibus liberarent.Hoc apud ſe conſiliũ confirmãtes:nocte ad caſtra hoſtium deuenerũt. Incipiebat autẽ deus iam terrere & cõturbare ſyros:& ſonum curruũ & armoꝝ eis inferre: tanq; exercitus ſuper eos grandis accederet:& paulatim tubarum fragor eoꝝ auribus increpitaret:qui ita repente turbati ſunt:ut relinquentes caſtra propria: & concurrentes ad regem dicerent: quia ioram rex iſraelitarũ conducto ſolatio regis egyptioꝝ & inſulaꝝ ſuper eos accederet:quibus uenientibus ſonũ tubæ uehemẽtis audirent.Hæc eis dicentibus: etiã adeuer cum ad eius aures ſonus ſimilis aduenĩret populo credidit:& cum multa turba atq; confuſione relinquentes i caſtris equos atq; iumenta:innumeraſq; diuitias:repẽte conuertuntur ad fugam.Leproſi autem qui diſceſſerant a ſamaria:ad caſtra ſyroꝝ uenientes:& in eorum tabernaculis multum ſilentium taciturnitatemq; repperientes:ingreſſi ſunt in unum tabernaculum:dumq; nullum prorſus inſpicerent comedẽtes & bibẽtes:portãreſq; multas ueſtes & auꝝ:& extra caſtra celãtes:deinde in aliud tabernaculum accedentes:ſimiliter res exinde ſibi placitas tolentes:dum hoc quater feciſſent:& nullus eos omnino uideret:arbitrati hoſtes abſceſſiſſe:culpabant ſemetipſos:cur hæc ioram regi & ciuibus minime nunciarent.Tunc illi uenientes ante ciuitatis muros & cuſtodibus clamãtes: indicauerunt eis quæ de hoſtibus cõtigiſſent. Illi aũt hæc regis cuſtodibus indicarunt:a quibus audiens rex hæc ioram:uocauit amicos ſuos & principes:quibus ait pro inſidiis arte calidiſſima

ſyroꝝ diſceſſiſſe regem:eo ꝙ deſperaret fame capi poſſe ciuitatem: ut quaſi fugientibus illis:& egreſſis ad caſtroꝝ direptionē nobis:latenter irruerent & interficerent: & ciuitatē pariter deuaſtarent. Vnde uos moneo inquit:ut cuſtodiatis urbem:& nuſq̄ abire tentetis:hoſtes abiſſe credē tes. Tunc dicente quodam optime arbitratum regē:& conſiliū dante:ut duos equites uſq; iordanem fluuium mitteret:qui cuncta perquirerent: ut ſiquidē illi capti ab inſidiis hoſtiū deperirēt: ſecuritas exercitui fieret:ne cuncti aliquid ſuſtinerent pereuntes autem paucos annumeraret illis quos uaſtauerat fames. Hoc dictum cū placuiſſet:rex exploratores miſit. Qui iter quidem hoſtibus inuenerunt:uacuū:plenum uero cibis armiſq; quæ reliquerant:ut leues eſſent ad fugā. Hæc cum audiſſet rex:ad direptionē caſtroꝝ miſit exercitū. Qui nihil tulerunt uile: nec puulum: ſed auꝝ multum pariter & argentum gregeſq; diuerſos iumentoꝝ:& ordei multa milia:quantū nec in ſomnio ſe uidere credebāt. Quo facto:a malis priſtinis liberati:maximā copiā habuerunt: ita ut emerentur duo ſata ordei ſyclo uno:& ſatum ſimile duobus ſyclis:ſecundū pphetiam heliſei dei. Statum itaq; fert modium unum & ſemis italicum. Horum atq; bonorum ſolus ille princeps tertiæ partis quem p̄diximus potitus nō eſt. Nam cōſtitutus a rege ut ſtaret ad portam: quatenus turbam moderate ab ingreſſu ciuitatis emitteret:ne alterutros conprimentes ad pericula peruenirēt:quod alios pati prohibebat:ipſe ſuſtinuit:& oppreſſus hoc modo:ne gūſtaret ex illis quæ fuerant propheta defunctus eſt: helyzeo prædicente eius mortem: dū ea quæ ubertate ciboꝝ ille prophetauerat:ſolus ille non crederet. Adezer aūt ſyrorum rex cum peruenisſet ad damaſcum: & agnouiſſet quia diuinitas ei & eius exercitui timorē imiſiſſet & fugā: & ſuaſione hoſtium non fuiſſet hoc factum:nimis afflictus:eo ꝙ ita deum haberet iratum:corruit i languorē. Illo itaq; tempore dum propheta helyzeus ueniſſet in damaſcum cognoſcens hoc adezer fidelisſimum ſeruuloꝝ azahel nomine miſit:ut ei occurreret:& dona portaret:præcipiens ab eo requirī:ſi egritudinis eius periculum poſſet euitare. Azahel itaq; cum quadraginta camelis quæq; ferent optima ac preciosa in damaſcena prouincia & domo regia dona portabat: & ueniens ad helyzeum:& decenter ſalutans:ait miſſum ſe a rege adezer ad eum ut dona portaret:& de languore conſuleret ſi poſſet euadere. Propheta uero azael quidem iuſſit ut nihil ei mali denunciaret: dixit aūt regem eſſe moriturum. Et famulus quidem hæc audiens:triſtabatur. Helyzeus aūt flebat:& multas lachrymas effundebat:præuidens mala quæ populus paſſurus eſſet poſt mortem adezer. Dumq; azahel cauſam eius confuſionis inquireret:defleo inquit iſraelitarum populū dolens in his malis quæ paſſurus abs te eſt. Interficies enim optimates eoꝝ:& munitiſſimas ciuitates incendēs:& paruulos lapidibus alliſos crudeliter trucidabis:& mulieres habentes i utro:ſeua morte diſrūpes. Azahel aūt dicente:quæ mihi uirtus eſt:ut per me poſſint talia prouenīr: ait deum ſibi indicaſſe hæc:quia eſſet regnaturus in ſyria. Azahel itaq; ueniēs ad regem:illi quidē bona renunciauit:altera uero die infuſo laqueo uincens eum ſtrangulauit:ipſeq; apicem regie poteſtatis obtinuit. Erat enī uir efficax:multaq; ſyroꝝ & populi damaſcenoꝝ deuotione florebat: ita ut hactenus & ipſe adezer & azahel qui poſt eū regnauit quaſi dii colerētur: ꝓpter beneficia & templorū edificia:quibus damaſcenoꝝ exornauere ciuitatē. Iſti nanq; ſoli in pompa quotidie quaſi pro honore regio deferuntur & ſyri de eorum antiquitate gloriantur:ignorantes quia ſunt nouelli:& non habent iſti reges ultra mille & centum annos. Ioram uero rex iſraelitarum audiēs adezer eſſe defunctum:a timore & formidine quā propter eum habebat:aliquomodo reſpirauit & pacem gratanter accepit.

Capitulum. V.

Gitur ioram hieroſolymoꝝ rex:qui & ipſe idē ſicut p̄diximus nomē hēbat:regꝝ apice potitus:mox ad necē fratrū ſuoꝝ:& paternoꝝ piter amicoꝝ & prīcipū eſt cōuerſus:& malitiæ ſuæ hoc fecit initiū:in qbus malis differēs a regibus qui ante eū iniqtatē ſerāt in ſolēnitatibus hæbreoꝝ:& i religiōe diuina docuit quoq; uulgus & i aliis eē malū & extraneos adorare deos p athaliā alias p otholiā. Ahab filiā uxorē ſuā. Et deus quidē pp dauid regis ꝓmiſſionem genus eius noluit exterminar:ioram uero nihil ptermittebat quo minus aliqd quotidie nouæ ipietatis efficeret: & qđ nō aduaſtationem prīnæ traditōnis attēderet. Illo itaq; tpe ab eo recedētibus idumeis:& primo quidē interficientibus regē:qui erat eius patri ſubiectus:& cōſtituentibus ſuē ipſi uoluerāt: ioram cū equitibus & curribus noctāter in idumeā uenit:& eos quidē qui uicini eius regno eē uidebanᵗ occidit. Longius aūt non abiit:nihil tamen dum hoc feciſſet utilitatis exhibuit. Nam omnes ab eo receſſerunt:ſimul & qui prouinciā labennā habitabāt. Erat aūt ita ueſanus:ut etiam populū cogeret in excellētiſſimos mōtes aſcendere:& deos alienos adorare. Cunq; hæc ageret: & omnino leges patrias a mente ſua repelleret:delata eſt ab hæliia propheta ad eum epiſtola in q̄ paudebaᵗ magnā pœnā eū fore paſſurū quoniā patrum ſuoꝝ nō eſſet imitator: ſed iſraelitarum regum impietatē ſequeretur: inſuper & cogeret tribū iuda & ciues hieroſolymita

relinquere ſancta patrū dei culturā:& ad ydola conuentre:quæ ahab rex iſraelitarū in ſuo regno fecitſſet:& quia fratres interemiſſet:& bonos uiros & iuſtos pariter occidiſſet:ſuppliciūq; qđ pro his ſuſcepturus erat:ppheta in litteris indicabat:ideſt cladē populi:& corruptionē uxorū regis & filiorū & quia ipe quoq; morereť egritudine longa nimis afflictus:uiſceribus pp nimietatē inter næ corruptionis effuſis: ita ut uideret ſuā calamitatē:nec ſibi poſſet ullatenus ſubuenire.Et hæc quidē epiſtola ſignificabat heliiæ.Poſt breue itaq; tēpus:exercitus arabū iuxta ethiopiā habitantium & alienigenarū:ioram regnū aggreſſi ſunt:& ꝓuinciā uaſtauerūt: & regis domū: inſuper & eius filios occiderunt pariter & uxores: & unus quidē ſolūmodo filiorū eius noīe ochozias:hoſtes effugiens derelictus eſt. Qui poſt hanc calamitatē prædictā ſibi a propheta:languorē incurrens:multo tēpore fatigatus diuino nutu:eius uiſceribus iminente miſerabiliter ſupna indignatione defunctus eſt cū uiſcera ſua diffuſa uidiſſet.Quē etiā populus mortuū contumeliis multis affecit:ut reor credentes ita mortuū ira fuiſſe diuina pemptū:nec exequiis regalibus eum fecere dignum:nec in paternis ſepeliri monumētis:nec aliū ei exhibuerūt honorem: ſed ueluti priuatū tumulo tradiderūt.Qui iuxta annis quadraginta:regnauit octo:tradiditq; principatū eius hierosolymorū populus filio eius ochoziæ.

Cap.VI.

Igitur ioram rex iſraelitarū poſt morte adezer ſperans ramoth capere ciuitatē:& eam ſyris auferre:cū magno apparatu caſtrametatus eſt ſuper eos.In qua obſeſſione a quodam ſyro nō mortifere ſagittatus abiit in ciuitatē iezraelē:ut uulnus ſuū poſitus i ea curaret:derelicto in ramoth omni exercitu ſimul & duce noīe Hieu:qui filius erat nā ſi:ut poſt curā reuerteret ad pugnā. Helyzeus uero propheta unū diſcipulorū ſuorū dato ei oleo ſancto miſit in ramoth:ungeret hieu:eiq; diceret:quō eum regē diuinitas elegiſſet:cui & alia pariter indicaret præcipiēs ei: ut ſub modo fugæ faceret iter: quatenus cunctos inde proficiſcendo lateret. Qui dū ueniſſet in ciuitatē:hieu quidē inuenit cū principibus militū reſidentē in medio ſicut ei prædixerat helyzeus:& accedēs ad eū:ait:quædā ſe ei fore dictuꝝ. Qui dum ſurrexiſſet: & in cubiculū ſecutus eum fuiſſet:ſeorſum ſumēs eū iuuenis oleo eius caput infudit dicens eum unctum a deo rege ad Ahab generis peremptionem:& ad uidicandū ſanguinem prophetarū:qui ab iezabel nequiter fuiſſet effuſus:ut domus eorū ſicut naboth nabuthei & baaſa ꝓpter impietatem ꝓpriā radicitus deperiret:& nullū ſemē de ahab genere remaneret.Et ille quidē cū dixiſſet hæc: de cubiculo ꝓtinus exiliuit:ne ab aliquo in exercitu uideretur. Ieſu aūt uēit ad locū unde ſurrexerat:& cū aliis pricipibus reſidebat.Quibus requirētibus ut eis diceret:cur ad eū iuuencu. lus aduenīſſet iſup & ueſanū eū eſſe dicētibus:recte iquit iudicaſtis:nā uerba ueſanie locutus eſt. Quibus feſtinātibus ut ea audirēt:atq; rogātibus:ait eū dixiſſe:quia ipe fuerit electus a deo rex. Hæc itaq; cū dixiſſet unuſq;q; exuēs ſe qđ habuerat:ueſtes ei ꝓprias ſubſternebāt:& mittētes tubas.hieu regē eē clamabant.Illo uero exercitu cōgregato:ꝓgebat ad ioram i ciuitatē iezrael: in q̄ ſicut ꝓdiximus ꝓ uulnere curandus abierat:quā ceperat cū obſideret ramoth.Contigit aūt:ut eo tēpore hieroſolymitarū rex ochozias ueniſſet ad iorā:erat enī filius ſororis eius ſicut dudū diximus:ut uiſitaret eū pp uulnus qđ in obſeſſione accepat.Hieu ergo ſubito uolēs ſup iorā irruere: rogauit ut nullus militū diſcedēs:regi iorā quæ geſta fuerāt nūciaret dicēs:hanc eē maximā eorū circa ſe deuotionē:ſi eū regē hoc ordine demonſtrarēt. Illi uero in his quæ fuerāt dicta gratāter itinera conſeruabāt:ne quis latenter ꝓgens:qđ geſtū fuerat indicaret.Et hieu quidē ſumptis equi tibus electis:ſedens in curru ibat in iezrael.Cunq; ꝓximus fuiſſet ciuitati:explorator qđē rex cōſtituerat iorā ut ad ciuitatē uenientes inſpiceret:uidens cū multitudine uenientē hieu nunciauit ioram regi uidere ſe equites uenientes.Ille uero repente aliquē mitti iuſſit equeſtriū qui ei occurreret:& quis eēt agnoſceret:Qui dū ueniſſet ad hieu:de exercitu requiſiuit:dicēs a rege ſe miſſū. At ille nihil de his reſpondēs requirenti :ſequi ſe iuſſit.Quod dum explorator uidiſſet:indicauit ioram:q; qui miſſus fuerat equeſtris:mixtus multitudini ueniret una cum eis.Iterum rege mittē te & aliū:etiam is multitudini admixtus eſt:hoc enim eum facete hieu impauit. Quod dū explorator ioram indicaſſet:nouiſſime in curru ipſe conſcendens:cū ochozia hierosolymorū rege in eius occurſum egreſſus eſt.Hieu aūt cū multa moderatione & diſciplina agebat iter. Cūq; ioram ueniſſet in agrum naboth requirebat: ſi i exercitu recte oīa gererētur.Et cū ei hieu amariſſime malediceret:matrēq; eius ueneficā ac meretricē clamaret:metuēs rex:& nihil eū cogitaſſe qđ eſſet ſalubre credens:cōuerſo curru ſuo ut poterat fugiebat:dicēs ad ochoziā eo q̄ inſidiis & dolo fuiſſet captus.Hieu uēro ſagittam poſt eū mittēs:eius cor ſuo iaculo penetrauit: & iorā quidē repente cadens:flexo publice animam dereliquit. Hieu autem continuo iuſſit uadacro principi tertiæ ptis ut corpus iorā i agro proiiceret naboth:recordās prophetiā heliæ:quā patri eius q̄ fu it interfector naboth ꝓdixerat:quō & ipſe & eius genus i illius agro pirent.Hæc enim cū ſederet

tunc post tergum currus achab:uidisse se propheta narrãte dicebat:qd etiã secundũ illius puenit eloquium. Igitur cadente ioram:metuens ochozias de sua salute:currum in aliam itineris partẽ conuertit credés q; taliter effugeret hieu.Ille uero persecutus est eum ad quendã ascensum: comprehendensq; sagitta emissa eum percussit.Qui derelicto curru:ascendes ẽ equo: fugit hieu in magedon:ibiq; curandus:post pacum uulneris illius tempus & ipse defunctus est:portatusq; i hierosolymos& ciuitatem:illic sepultus est:cum regnasset anno uno.Fuit aũt malignus & plus ualde quã pater eius.Cum aũt hieu intrasset in iezrahelem urbem:iezabel ornata stans supra turri: bonus inquit seruus qui occidit dominũ suum.Ille uero respiciens ad eam: quæ esset interrogauit:& descendentem ad se uenire præcepit.Nouissime uero eunuchis imperauit:ut eam de turre deiicerent.Quæ dum præcipitata fuisset:murum sanguine suo aspersit:& conculcata equo& pedibus expirauit.His ita gestis:hieu ingressus palatium cum suis amicis:& semetipsum reficiebat: & illos conuiuiis aliisq; rebus præceptiq; famulis qui iezabel peremerant:ut eam propter decus generis sepelirẽt:erat eni ex regibus.Sed nihil de eius corpore quibus hoc iperatum fuerat inuenerunt:nisi tantũmodo summitates manuũ:aliud uero corpus a canibus est absumptũ. Hæc audiens hieu: heliæ prophetiã obstipuit:is enim in iezrael prædixerat:hoc eam iteritu fore peritura. Interea dum ahab filii septuaginta in samaria nutrirentur:misit hieu duas epistolas:aliam pedagogis eo&:aliam principibus samaritano&:dicens:ut fortissimũ filium ahab constituerent regẽ cum & currus haberent multos & equos:& arma ad militiã: & ciuitates munitas: quod dum facerent: domino suo repensarent. Hæc aũt scripsit:uolens samaritano& mentes agnoscere. Relegentes ergo litteras principes ac pedagogi:timuerunt excogitantes: q; nihil possent cõtra eum facere qui magnis duobus prænaluisset imperatoribus:scripseruntq; profitentes:se eum habere dominũ:& facere quæcunq; præciperet.Ille uero ad hæc rescripsit:præcipiens:ut si obedirent filiorum achab abscidentes capita destinarent. Tunc principes euocantes nutritores infantũ iusserunt ut occidentes eos:capita eo& abscinderent:& mitterent ad hieu. Hæc illi nihil resistẽtes egerunt:& componentes in quibus uasculis de uimine factis eo& capita destinauerunt.His aũt allatis ad hieu cum amicis cœnãti: nunciatũ est: q; capita filio& ahab uiderẽtur esse allata qui iussit ante portam ex utraq; parte ex eis capitibus ageres fieri.Factoq; die:ad ea uidenda processit & ispiciens:dicere cœpit ad populum:quia ipse quidem contra suũ dominũ militasset:& illum peremisset eosq; cognoscere deposcebat de generatione ahab:quia omnia secundũ dei prouidẽtiam fuerãt gesta & domus eius sicut helias prædixerat deperisset.Cunq; necasset eos qui apud iezraelitas ex ahab genere sunt inuẽti:cum equis ad samariã properabat:per iter aũt inuenies aliquos fratres ochoziæ hierosolymitar& regis:interrogabat eos quo properarent. Illis uero dicentibus: quia uenerit ut ioram salutarent:& regem suum ochoziam:nescientes q; ambo ab eo occisi fuissent::hieu eos eõprehensos præcepit occidi.Erant enim numero quadraginta & duo. Post hæc occurrit ei uir quidã bonus & iustus:ionadab olim amicus eius. Qui cum salutasset eum:cœpit laudare eum q; omnia cũ dei uoluntate fecisset:& ahab genus extermiasset.Hieu aũt rogabat ut ascendens in currum ad samariã cum eo ueniret:ei se demonstratu& dicens q; nulli parceret malignantium:sed & falsos prophetas:& falsos sacerdotes & suadentes plebi: ut magni quidem dei religionem desereret:& extraneos adorarent ipse puniret:cum esset utiq; optima nimis hæc in spectio:ateq; gratissima:ut bonus & iustus uir uideret malos tormentis affligi.His consentiẽs ionadab:ascendens in currum:uenit pariter in samariam.Hieu autem requirens omnes cognatos ahab: interfecit:uolensq; nullũ de falsis prophetis:neq; sacerdotibus ydolo& ahab suppliciũ declinare: deceptione quadam & dolo compræhendit uniuersos.Congregato siquidem populo dixit:uelle se duplices deos introductos quã ahab colebat adorare:rogans ut eo& sacerdotes& pphetæ:& serui pariter aduenirent:quatenus copiosa sacrificia:& præcipuas dus ahab hostias immolarent:& esset morte multandus sacerdos:qui tunc non fuerit inuentus. Deus ahab baal appellatur. Constituit itaq; diem:quo uellet sacrificia celebrare missis in omnẽ israelita& regionẽ nuntiis:qui ad illum baal sacerdotes adducerent.Quibus pariter congregatis iussit hieu pontificibus ut darent omnibus uestes:eisq; sumentibus ingressus in domum cum amico suo ionadab: præcepit:ut cum diligentia quererentut ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniret: cũ nollet:ut sacerdotibus ydolorum:alius itereset fidelium illis uero dicentibus: nullum interesse peregrinum:& inchoantibus sacrificia celebrare constituit a foris octoginta numero milites armatos:quos nouerat fidelissimos:iussitq; eis ut falsos prophetas occiderẽt:& ipsi in paterna solẽnitate permanerent:a qua multo iam tẽpore destitissent:& simul interminatus est:ut si qui effugerent pro illis animas eo& auferret. Illi ergo & omẽs uiros interemerunt:& domũ baal igne cõ cremauerunt:& hoc modo a peregrinis solennitatibus samariam liberauerunt. Hic itaque baal

tyriorum fuerat deus:achab aũt uolẽs pere ſocero iobal:qui rex tyriorꝫ tũc erat: & ſydonis templum ei fecerat in ſamaria:ſacerdoteſqꝫ inſtituit:& omnes eos cultura religionis honorauit cum hic igitur deus fuiſſet exterminatus:aureos tamen uitulos iſraelitas hieu adorare permiſit.Hæc uero dum feciſſet & pro impiorum caſtigationibus cogitaſſet deus ei per prophetam prædixit: qꝫ in quatuor generationibus ſup iſrael eſſent eius filii regnaturi. Igitur circa hieu talia gerebãt.

Cap.VII.

Athalia alias otholia uero achab alias ahab filia:audiens ioram fratris ſui mortem & ochoziæ filii:& totius generis regũ unam pditiõem.ſtuduit alias ſtatuit; ut nullũ de dauid domo relinqueret:ſed omne genus exterminaret:ut nullus ex eis ad regnũ ulterius pueniret:& hoc quidẽ ſicut potuit fecit.Euaſit autẽ unus filius ozochiæ morte hoc modo diffugiens.Ozochias ex uno patre habuit ſororẽ nomine ioſaphat:cui copulatus erat pontifex ioiada.Hæc ingreſſa regiã domum:ubi erant interfecti filii regum noĩe ioas infantulũ ãniculum celatũ inueniens cum nutrice:& portãs in cubiculũ clauſit:& latenter aluit ipſa & uir eius ioiada in tẽplo ſex annis:quibus in hieroſolymis ſup duas tribus athalia:alias othalia regnauit.Septimo uero anno ioiada hunc ſermonẽ pandidit quinq; uiris centurionibus:eiſq; ſuaſit ut ei conſentirent contra ea:quæ ab athalia:alias otholia fuerant perpetrata:& regnum infanti traderent:pcepturus ab eis iuſiurandum:qꝫ ſecuritas talia gerẽtibus præpararet;pdidit eis quæ gerenda forent atq; cõplenda.Tunc uiri quibus ſacerdos ioiada ſuum cõſiliũ cõmiſerat: circũeuntes omnem prouinciam ſacerdotes & leuitas cõgregantes ex ea ſimul & principes tribuũ:omnes hieroſolymis ad pontificem deduxerunt.Qui mox fidem ab eis cũ iureiurãdo petit:ut quod ab eo cognoſcerent cum taciturnitate ſeruarent:donec niſus eius intẽtionis potuiſſet ipleri. Quibus iurantibus ſecurus effectus deducens eũ quẽ de genere dauid nutrierat:iſte inquit uobis rex ex illa domo erit quam noſtis deum ꝓphetaſſe ſup nos omni tempore regnaturũ. Moneo itaq; ut tertiam partem ueſtri eũ cuſtodire faciatis in templo:quartãq; in oĩbus tẽpli ianuis ſtatuatis reliqua uero ps teneat portã quæ ducit ad regalia:alia maximis multitudo cõſiſtat ĩ tẽplo: nullumq; armatũ pmittatis intrare:niſi tãtummodo ſacerdotes.Eis quoq; præcepit:ut ps aliqua ſacerdotum & leuitaꝝ circa ipſum regẽ aſſiſteret cũ euaginatis gladiis circũdantes:ut ſi quis armatus in templũ intrare præſumeret:repente pimeretur:& nihil metuẽtes regẽ tam fortiter obſeruarent.Illi uero conſilio põtificis obedientes:ſuam uoluntatẽ ope declararunt.Interea ioiada aperiens armamentariũ quod erat in tẽplo a dauid cõſtitutũ diuiſit centurionibus & ſacerdotibus: piter & leuitis arma quæcunq; illic inuenit:lanceas & pharetras & quodcũq; aliud appræhendit genus armoꝝ:armatoſq; circa tẽplum ſtatuit:ut manu ſua totũ cõſtipare uiderentur ingreſſum: & quaſi murũ habita teſtudie molirẽtur:ꝓcipiẽteſq; ĩ medio puerũ:ei regũ diadema ipoſuerũt: & unguens eũ ioiada:regẽ ſolẽniter ordinauit.Populus itaq; gaudens clamauit.Viuat rex.Porro athalia alias otholia tumultũ & laudes inopinabiles repẽte cognoſcens uehemẽter pturbata cũ ſuo exercitu de regalibus exiliuit.Et cũ ueniſſet ad tẽplũ:ſacerdotes quidẽ eã ꝓtinus exceperũt: armatos uero qui ſequebantur introire ꝓhibuerũt.Erat enĩ a pontifice præpoſiti ſicut dictũ eſt ut templi aditus obſeruarent.Tunc athalia alias otholia uidens puerum ſtantem ſupra tribunal regium eiq; diadema regale ſupimpoſitũ:ſciſſa ueſte ſua uehemẽter exclamans iuſſit occidi qui ei fecerat inſidias & principatũ auferre tentauerat.Ioiada uero uocãs centuriones:iuſſit ut educẽtes athaliam ĩ conualle cedron:eam ibi perimerent:ne templum occidentes illic ueneficam uiolarent:unum præcipiens:ut ſi quis ei ferre uellet auxilium:pari ſorte perimeretur.Tunc quidam cui fuerat eius iniuncta peremptio:ſumens athaliam deduxit eam ad portam mularum regis: & illic interfecit. Cunq; hæc circa athaliam fuiſſent geſta:conuocans populum & armatos ioiadas in templum:coniurauit omnes:ut regi fauerent:& eius ſaluti proſpicerent quando in deuotione regia deum potius honorarent:& ne tranſcenderent moſeas leges: iuſiurãdum quoq; compulit exhibere.Poſt hæc concurrentes ad domum baal:quam athalia & ioram uir eius ſtruxerant ad iniuriam pſni dei & honorem achab alias ahab:eã funditus euerterunt: & ſacerdotẽ eius mathã nomine peremerunt:diligentiam uero atq; templi cuſtodiam ſacerdotes & leuitas ioiada habẽ permiſit:& ſecundum regis dauid preceptum iuſſit eos ſecũdo.i.bis ĩ die holocauſta & ſacrificia ſolenniter immolare: ut ſecundum legem incẽſum offerrent. Fecit autem & quoſdam leuitaꝝ portarios aad templi munimen:ne illic ſordidum aliquod latenter intraret. Hæc itaq; uniuerſa diſponẽs cum centurionibus & omni populo:ſumẽs puerum de templo ioiadas eũ cũ uniuerſis ad regalia uſq; perduxit. Quo in regio ſolio reſidente:cunctus populus cum fauore ſolenniter acclamauit:& ad epulas conuerſi ſimul feſtiuitatem multis diebus egerunt.Ciuitas ergo equidẽ habebat pacem:athalia de rebus humanis ablata. Ioas itaq; adeptus regnum:erat ãnoꝝ ſeptem:

cuius mater fuit noīe ioſabeth ex regione barſabe multāq; habuit cuſtodiā legum: & culturam diuinæ religionis exhibuit omni tempore quo uixit ioiada. Aetate congrua duxit uxores duas dante ſibi pontifice: ex quibus & maſculi ei & fœminæ natæ ſunt. Igitur de rege ioas: & quemadmodum inſidias athaliæ diffugerit. regnumq; pcepit: his indicaſſe ſufficiat.

Cap. VIII.

Zahel autem ſyroꝝ rex: dum pugnaret contra iſraelitas: & contra regem eorū hieu: uaſtauit puiciam trans iordanē: quæ erat ad orientē tribus ruben: & gad: & manaſſe: & galaath: & batchanea percurrens ubiq; & cūcta diripiēs: & uim reſiſtentibus iferēs uniuerſis. In quo non potuit quidē uſtici hieu: dū cunctam puinciam deuaſtaret: ſi circa diuinitatem ſuperbus & cōtemptor exiſtens: & legitima ſancta deſpiciens: mortuus eſt: cū regnaſſet ſuper iſraelitas annis ſeptem & .xx. ſepultus eſt autem in ſamaria: ſucceſſoré pricipatus ioacham filiū derelinquens. Regem uero hieroſolymoꝝ ioas quoddā deſideriū appræhenderat: ut templum inouaret. Quadam ergo die euocans pontificē ioiadam: iuſſit ut in omnē mitteret regionem: & leuitas & ſacerdotes exigeret p uniuſcuiuſq; capite dimidiū ſicli argenti ad fabricā & renouationem templi: quod ad ioram & athalia: & eorum ſ̄ilis uidebatur eſſe deſtructū. Pontifex autem hoc equidem nō fecit: ſciens q; nullus conferret argentū. Tertio uero & uicēſimo anno regni ſui ioas euocans: & ioiadam ipſum & leuitas: & quaſi iobedientes ſui precepti culpās: iuſſit ut pro hac re in futuro anno pro renouatione templi proſpicerent. Quo facto conſilio pōtifex uſus eſt pro congregatione pecuniaꝝ: quod populus libenter habuit: & gratanter impleuit. Fecit nanq; ligneam arcam: & undiq; muniens eam: unum foramen aperuit quam ponens in tēplo iuxta ſacrarium: iuſſit ſingulos quātum uellent in eam mittere per foramen pro templi repatione. Ad hoc igitur opus omnis populus libenter acceſſit: & multum argenti: multúq; auri largitus eſt. Quo facto euacuantes arcam rege præſente: ſcribe ſimul & ſacerdotes gazophilatioꝝ dinumerantes: quod fuerat congregatum: deinde eandem arcam in ipſo loco repoſuerūt & hoc diebus ſingulis faciebant. Cunq; populus quod ei uiſum fuerat obtuliſſet: miſerunt pontifex ioiada: & rex ioas: ut ceſores lapidum inſtructoreſq; conducerēt & ligna maxima de optima ſilua. deponerent. Templo itaq; reparato: aurum quod remanſerat: & argentū nō paruum ad pateras: & uim fuſoria & coopercula: & uaſa reliqua deputarunt: ſacrificiiſq; quotidie adolendis altare tegebant. Et hæc quidem tempore quoad uixit ioiadas cōperenti ſtudio gerebantur. Cum uero is mortuus fuiſſet qui uixerat annis centum triginta iuſtus & per omnia uenerandus: & ſepultus fuiſſet in hieroſolymis in regiis monumentis: quō generis dauid reparat imperium: rex ioias curam perdidit diuinæ religionis: cum quo eriā primates plebis pariter uicitati ſunt: ut circa ſoléni tates & legittima iura delinquerent. Deus autem dure ferēs tranſgreſſionem regis & aliorum miſit prōphetas qui reconteſtarentur eos ut ab huiuſmodi geſtoꝝ malignitate recederēt. Illi uero in tali malorum more & deſiderio permanſerunt ut nec alios qui ante ſe propter legitimorum iniurias fuerant caſtigati: neq; prophetas qui prædicabāt alias prædicabant ut penitentiā agerēt: & conuerterentur ab iniquitate reſpicerent. Nam & zachariam filium pōtificis ioiadæ lapidibus in templo rex iuſſit occidi beneficiorum patris eius oblitus. Quem cum deus prophetam conſtituiſſet: ſtans in media multitudine ſuadebat eis ſimul & regi: ut iuſticiam facerent: & quia magna ſupplicia ſuſciperent: ſi nollent dei preceptionibus obedire. Qui tamen cū moreretur: ſuaꝝ paſſionum teſtem deum & iudicē proclamauit: quia pro bono cōſilio: & pro his quæ pater eius præſtiterat regi ioas: ille amare & uiolenter occumbert. Rex autem non poſt multum temporis ſpatium iuſtiſſimas pœnas hōrum in quibus preuaricatus eſt exoluit. Veniente nanq; azahel ſyrorum rege in eius prouinciam: & Geth deuaſtante atq; depopulante: cum eſſet iam ad hieroſolymam deducturus exercitū: metuens ioas obſeſſionem: euacuatis omnibus dei theſauris atq; regalibus & miniſteriis tēpli: miſit ſyrorum regi: his redimens eum: ne ciuitas pateretur oppreſſionem: aut periculum rerum omnium ſuſtineret. Cui dum ſatiſfactum fuiſſet ingenti multitudine pecuniarum nequaquam ad hieroſolymam caſtrametatus eſt. Ioas tamen cum peſſimum languorem incurriſſet. inſtantes amici qui mortem zachariæ ioiadæ filii defendebant: ei inſidias facientes interemerant eū: & ſepultus eſt quidē in hieroſolymis: non aūt in monumentis patrū: quia fuerat inimicus diuinæ religionis. Vixit autem annos quidē .vii. & xl. i eius uero iperio ſuccеſſit filius eius amaſias. Viceſimo autem & primo anno regni ioas iſraelitarū pricipatu potitus eſt ioacham filius hieu in ſamaria: quem & habuit annis ſeptem & decem: patris quidem ſui: nec ipſe imitator exiſtens: ipie uero gerens: ſicut & primi reges qui deū ſpreuiſſe uidebant. Hunc aūt humiliauit azahel: & eū extenta poteſtate contriuit: dum aduerſus eū decem milibus armatis: & quiquagita milibus equitum caſtra mouiſſet. Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abſtulit:

& eius milites trucidauit.Hæc itaq; passus est israelitaq; populus secūdū helyzei pphetiā:quādo azahel qui occidit dominū suum regnatuq; esse prædixerat super syros & damascenos. Cunq; ioachā in his anxietatibus teneretur: ad preces dei: supplicationesq; confugit:rogans: ut eum de azahel manibus liberaret:nec patereturut sub illius eum ditione uideret.Deus aūt penitentiam pro uirtute suscipiēs:& corripere magis q̄ perdere hoiem huiusmodi uolens:cōcessit ei q̄tenus belli pericula declinaret. Pace itaq; prouincia rursus ad statum pristinum copiamq; regressa est. Post mortem uero ioachā filius eius ioas suscepit regnum.Cum septē iam &.xxx.annos haberet in regno ioas super tribū iuda:tenuit principatum iste ioas in samaria super populum israel. Nā & ipse idem habebat nomen:quod hierosolymorum rex:tenuitq; regnum annis sedecim: fuitq; bonus:& i nullo paternæ naturæ consimilis.Illo quidem tempore dum helyzeus propheta iā in senectute consisteret:& egritudinem incurrisset:uenit israelitarum rex uisitaturus eum. Et dum eum in nouissimis inuenisset: flere cœpit eo uidente: & ingemiscere patrem eum uocans: & scutum sui regni:propter eum dicens nūq̄ contra eum hostes armis egisse:sed se prospere sine dimicatione uicisse:qui dū a uita discederet:hæbreos syris reliquerit:& aliis inimicis captiuādos. Quapropter nec ipsam uitam securam ulterius fore dicebat: sed gratū sibi esse: ut cū eo a præsenti luce recederet. Hæc dicente atq; gemente rege:helyzeus consolabatur eum: iussitq; allatū sibimet arcum extendere. Qui cum præpasset arcum contingens manus eius propheta iussit ut sagittaret.Cunq; tres sagittas dimisisset:atq; cessasset ait.Si plures dimisisses:eradicasses syrorum regnum.Quia uero in tribus solummō quieuisti:totiens congressus syris pugnādo prævalebis: & regionē:quā abstulerunt a tuo patre rursus obtinebis. Et rex quidē dū hæc audisset abscessit. Post non multū uero tēporis & propheta defunctus est uir iusticia famosissimus:& in dei studiis ualde præclarus.Miracula nāq; & inopinabilia opera per suas pphetias ostēdit:& apud hæbreos memoriam clarā & magnificā sepulturam habere promeruit:& qualē uiro ita religioso decebat impendi.Illo siquidē tempore contigit:ut quidam latrones in helyzei sepulchrum mortuū:quē ipsi uidebantur interfecisse proicerent.Cuius cadauer dum eius fuisset corpori sociatū:cōtinuo suscitatum est. Et de helyseo quidem propheta:& quæcūq; prædixit:& quomodo post mortem uirtutem diuinam habuit:hæc declarata sufficiant. Defuncto itaq; rege syroq;:azahel ad filium eius addā impium peruenit:contra quē ioas israelitarum rex cum dimicaret:& tribus cōgressionibus eum uincens:omnem prouinciam ab eo retraxit:& quascunq; ciuitates & uicos eius pater azahel de israelitaq; regno subtraxerat liberauit.Hoc itaq; secūdū pphetiā helyzei puenit.Cūq; cōtigisset ut etiā ioas moreret:ille qdē sepultus est in samaria:regnum uero suo filio hieroboam nomine dereliquit.

Cap.IX.

Nno secundo ioas regis israelitaq;:regnauit sup tribū iuda in hierosolymis Amasias. Cuius mater erat nomine iodam.Genē uero ciuis & iusticiæ prouisione mirabilis:q cum iuuenis esset:ueniēs ad regnum:cogitauit ut inimicos qui patrē eius occiderat: puniret:& cōprehensos omnes occidit:filiis aūt eoq; pepercit sequens moseas leges qui non sanciuit propter peccata parentū filios occidēdos. Deinde eligēs exercitū de tribu iuda & beniamin: qui in flore iuuēturis & circa triginta annos existerent:& ex his cōgregās quasi trecenta milia:constituit super eos centuriones:mittensq; ad regem israelitarum: conduxit argenti talentis centum milia armatorum.Deliberauerat enim ut amalechitaq; gentibus:& idumeis: & gabaonitis inferret bellum.Cunq; præpararetur ad prælium:& iam uideretur positus i ꝑcīctu: suasit ei propheta:ut dimitteret israelitarum exercitum:quia esset impius:& deus eum uinci ꝑdi ceret:utq; suorum solummodo solatio uteretur:& hostibus prævaleret cū paucis contra eos uolente deo pugnandū.Cū ergo grauiter hoc ferret rex:q; mercedes israelitis iā præbuisset ingētes: monebat propheta ut ageret quod deo placeret:cum possent pecuniæ ex ipsius muneribus abūdare. Et illos quidem dimisit:cedens etiam quas dederat rex mercedes:ipse uero cū suo exercitu ad ꝑdictas gentes accessit.Et ꝑlio gesto uinces.x.quidem milia occidit:& totidem uiuos cœpit: eosq; deducens ad magnam petram quæ est in arabia constituta:prædam aūtē & diuitias ex his gentibus abstulit infinitas.Dum itaq; in his amasias cōsisteret:israelite quos cum mercede data remiserat indignati sunt:& credentes iniuriam q̄ quasi pro uituperatiōe fuissent ab eo remissi: eius regni terras aggressi sunt: & usq; bethorō procedentes dirupuere prouinciā:& multa quidē abstulere iumenta:& tria milia hominum occiderunt.Amasias in uictoria ex his q̄ gesta fuerant eleuatus:deum quidem qui ei horum omnium auctor extiterat cœpit spnere:ac deos illos quos de amalechitarum prouincia uexerat adorare.Tunc accedens propheta mirari se dixit: cum eos deos rex arbitraretur adorandos:qui suos:& a quibus honorabantur iuuare non potuissent:nec ab huius manibus liberassent:sed peuntes defendere contēpsissent:& ipsi quoq; in hierosolymā

ad inſtar hoſtium captiuoꝝ uicti deducti fuiſſent. Hæc itaq; regi mouerunt iram: & precepit ut deberẽt dicere ad ꝓphetam interminantes eum ſe puniturum ſi amplius loqueretur. Et ꝓpheta quidem tacere ſe dixit: prædicens nõ eſſe præbitum deũ ea q̃ rex facere moliretur.

Cap. X.

Maſias uero dum ſe abſtinere non poſſet in rebus fœlicibus conſtitutus: quas a deo pceperat: eiq; faceret iniurias: ſcripſit ad regẽ iſraelitaꝝ ioas: ut obediret ei & ipſe: & populus uniuerſus: ſicut & prius obaudiebant pontibus eius: dauid & ſalomoni. Qui parere nollent: ſcirent: q; bellum terminũ cauſæ perciperet. Cui ioas rex ita reſcripſit. Rex ioas regi amaſiæ. Erat in libano monte cipreſſus oio potens: & carduus exinde miſit ad cipreſſum: petens ut filiam eius filio ſuo daret uxorem. Et dum hæc agerentur beſtia quædã tranſiens carduum conculcauit. Hoc ergo erit tibi exemplũ: ut maiora non appetas: nec quomodo amalechitas uiciſti: in hoc exultãs tibi & tuo regno uidearis inferre picula. Hæc legens amaſias: ad bellum potius incitatus eſt: deo ut arbitror ad hoc eũ ipellẽte: ut pro his quæ fuerant ab eo cõmiſſa pœnas exolueret. Cunq; ꝓduxiſſet exercitum contra ioas eſſetq; iam prælium cõmiſſurus: milites amaſiæ repẽtinus terror & ſtupor inuaſit: qualem nõ ꝓpicius deus immittit: & antequã uenirẽt ad manus in fugam animi pauore conuerſi ſunt. Illis igitur terroribus diſpſis: cõtigit ut amaſias deſolatus ab hoſtibus capef: eiq; ioas morte interminatus eſt: ſi hieroſolymitis non ſuaderet: ut apientes portas: eum cũ exercitu in ciuitatem ſuſciperent. Et amaſias quidem mortis terrore cõpulſus ſuſcipi fecit hoſtem. Qui deſtruens ptem muri quaſi quadringẽtoꝝ cubitoꝝ: cũ curru ingreſſus eſt hieroſolymã: amaſiamq; captiuum ducens: & dominus hoc modo hieroſolymitarum ciuitatis effectus: & dei theſaurum abſtulit: & aurum argentũq; quod i amaſiæ erat regalibus exhauſit: & ira eum a captiuitate reſoluens: regreſſus eſt ad Samariã. Hæc itaq; geſta ſunt circa hieroſolymitas anno quartodecimo regis amaſiæ. Qui poſt hæc paſſus inſidias amicorum: fugit quidem in ciuitatem lachis: interfectus eſt autem ab eis mittentibus: qui eum illic interimerent. Cuius corpus referẽtes in hieroſolymam regaliter tumulauerunt. Igitur amaſias hoc mõ finiuit uitam propter ſuperbiam & contemptum quem habuit circa deum: qui uixit annos quidẽ quatuor & quinquaginta: regnauit autem uigintinouẽ. Huic ſucceſſit filius ſuus noie ozias.

Cap. XI.

Anno quintodecimo regni amaſiæ: regnauit i iſrael filius ioas hieroboã in ſamaria annis. xi. Hic autẽ rex circa deũ quidẽ iniurioſus: & iniquus extitit uehemẽter: ydola colendo: & multa incongrua: & opera extranea faciendo: populo uero iſraelitarũ multorum bonoꝝ operũ occaſio fuit. Huic quidẽ ionas ꝓphetauit: q; oporteret eũ tyros uincere dimicantẽ: & regnũ ꝓpriũ dilatare in ptibus aquilonis: uſq; ad emath ciuitatẽ a meridie uero uſq; ad aſphaltiden paludẽ. *Antiquitus. n. termini chananei iſti fuerunt: ſicut princeps ieſus ea loca determinauit.* Igitur hieroboã caſtrametatus contra ſyros: omnẽ eoꝝ ꝓuinciam ſicut ionas ꝓpheтauerat deuaſtauit. Neceſſariũ uero iudicaui integritatẽ rerũ contradere: ſtudens quæcũq; & de iſto ꝓpheta in ſacris libris inueni conſcripta omnia declarare. Hic. n. iuſſus a deo ut iret ad niniue regnũ: & ibidem prædicaret: q; eſſet amiſſura ciuitas principatum: metuens nõ prexit: ſed fugit deum in ioppe: & inuenta naue ingreſſus in tharſu ciuitatem ciliciæ nauigabat. Cunq; tẽpeſtas imineret aſprime: & nauis ſubmerſionis picula ſuſtineret: nautæ quidẽ & gubernator: & ipſe nauclerus fundebant orationes: quatenus piculũ maris euaderent. Ionas aũt operiẽs ſemetipſum iacebat: & nihil metuebat horũ quæ uidebat eos afficere. Cum ergo tempeſtas potius augeretur: & uiolentibus uentoꝝ nimietate mare attolleretur in cumulũ: cogitantes ſimul: quia aliquis nauigantiũ huius tempeſtatis auctor exiſteret: conſtituerunt ut quicũq; is eſſet ſorte proderetur. Quibus hoc facientibus ſors cecidit i ꝓphetam. Interrogantibus autem illis unde eſſet: & quid ageret. genere ſe quidẽ dixit hæbreũ: ꝓphetam uerq; ſummi dei: eiſq; ſuaſit: ut ſi uellent præſens periculũ declinare: eũ in pelagus proiicerent: quia tempeſtatis eoꝝ auctor exiſteret. Et illi quidẽ prius hon hoc facere præſumpſerũt ipium indicantes: ſi pegrinũ hoiem: & qui eis ſuã cõmiſerat ſalutẽ: ad hæc mala cõpellerẽt: eũ utiq; nõdũ nauis ſubmerſio pueniſſet: a ꝓpheta uero poſt hæc cõpulſi: & tiore ſuæ ſalutis aſtricti eũ in pelagus ꝓiecerũt: & tẽpeſtas quidẽ rẽota eſt. Ille uero ut ſermo eſt: q; a ceto deuoratus poſt tres dies totidẽq; noctes i eodẽ põto uiuus euomitus eſt in nulla pte corpis maculatus: qui ſupplicãs deo: ut ei uenia cõcederet ꝓ delicto: ad niniue ꝓfectus eſt ciuitatẽ: & aſtãs i medio prædicauit: q; poſt breuiſſimũ tpus aſyræ pderẽt pricipatũ. Hæc ergo eis idicãs eſt reuerſus. Hanc itaq; narrationẽ explicui: ſicut ſcripta inueni. Igit hieroboã rex cũ oi fœlicitate uitã degens: & regnãs ãnos. xi. defunctus eſt: & ſepultus i ſamaria: cui ſucceſſit i regnũ eius filius zacharias. Eodẽ mõ & ozias amaſiæ filius q̃rto & decio iã ãno regni hieroboã duabus

tribubus i hieroſolymis impauit:cuius mater fuit athelamas nomīe:genere uero ciuis.Erat aūt hic bonus & naturaliter iuſtus atq; magnanimus:& ad regē prouidentiā nimis iduſtrius.Caſtra metatus contra paleſtinos:eoſq; bello deuicēs:ciuitates eoꝝ cœpit poſt geth:& iāniā:ſed & mūros eaꝝ deſtruxit.Poſt hanc militiā aggreſſus eſt arabas uictos egyptiis: & edificans ciuitatem circa mare rubrum:conſtituit in ea cuſtodiā.Deinde āmanitas:alias ámonitas ſubdēs: & tributa eis imponens:& omnia uſq; ad terminos egyptioꝝ:ſuæ ditioni ſubiiciens cœpit decetero hieroſolymitarum habere curam:nam quicūq; muri fuerāt longo tempore:aut regū prioꝝ deſidia iā deſtructi:eos rurſus edificauit:& repauit:necnon & quoſcūq; deſtruxerāt iſraelitarum rex quādo patrem eius amaſiam captiuū tenens ingreſſus fuerat ciuitatem.Edificauit aūtem & turres multas:ſingulis quibuſq; centum & quinquaginta cubitos habentibus altitudinis. Fecitq; & in deſertis magnas ualde munitiones:& multos aquæductus inſtituens. Habebat aūté iumentorū & aliorum animalium innumeram multitudinem:quādo & prouincia fertilis erat ad paſcua: erat que præcipue terræ cultor:& curam habebat circa plantationes: & ſemina fructuū diuerſorum. Exercitum circa ſe habuit electorum trecēta octogīta milia uirorum:quorum duces & tribuni: & millenarii erant ualdē fortiſſimi:& qui ſuo robore poſſent ferri numero duo milia.Cōſtituit aūtem per cohortes totum exercitum:& omnes armauit: dans unicuiq; iaculaturam & ſcutum: & loricas ereas:& arcus & ſplendonas.Super hæc aūt & machinamēta multa ad oppreſſiōes iſti tuit:quibus petræ dimitterērur & iacula:& arpagiones:& his ſimilia præpauit. Dūq; hæc ita cōſtituiſſet mentis elatione corruptus:& ſubſtātia mortali ditatus:cōtra imortalē oī tpe agere nitebatur.Eſt aūt imortalis ſubſtantia:pietas circa deū:& cuſtodia mandatoꝝ. Lapſus eſt itaq; fœlicitatis euentu:& ad paterna peccata deſcendit:quæ etiā illū poſtq̄ claritatem bonoꝝ & regē magnitudinem dereliquit appræhenderunt.Hic.n.inſtante inſigni die & generali feſtiuitate idutus ſtola ſacerdotali intrauit in tēplum:oblaturus incenſum in aureo altari deo.Pōtifice uero azaria cū aliis.lxxx.ſacerdoribus eū prohibente ne faceret:quō hæc ſolummō his adiacerent qui ex genere aarō erant:& clamantibus ei ut exiret:& non ageret contra dei leges: iratus interminatus é eis mortē:niſi tacerēt.Inter hæc aūt terremotus factus eſt magnus: & ſtupeſcēte populo claritas ſolis nimis effulſit:& icidit i faciē regis & illi qdē lepra cōtinuo ꝓuēit.Ante ciuitatē uero i loco qui dicitur eroge ſciſſa eſt media ps mōtis ad occidētem:& ſua uolubilitate p q̄tuor ſtadia ꝓcedens:ad orientalē reſtitit mōtē:ita ut ei uias clauderet & regios ortos opprimeret.Cūq; ſacerdotes regis faciē leprā appræhendiſſe cōſpiciūt:pandebant ei calamitatē ſuā:hortantes ut tanq̄ pol lutus exiret a ciuitate.Ille uero cōfuſione huius euentus affectus:& dū illi iam nulla eſſet fiducia tremefactus quod iubebatur ſpleuit.Qui licet fuiſſet ultra humanas mētes elatus:& ꝓpter hæc impie geſſiſſet in deo miſerabilē:tamē hāc & uilē ptulit paſſionē:& tpus quidē aliquod extra ciuitatē cōmoratus in uita priuata degens:filio eius licet ſuſcipiente regnū:deinde meſticia faciēte defunctus eſt.Qui uixit quidē ános octo & ſexaginta:quibus regnauit quinq̄ginta & duobus:ſepultus eſt aūt in hortis ſolus.Zacharias aūt filius hieroboā dū menſibus ſeptē regnaſſet in iſrael dolū paſſus occiſus ē a quodā amico noīe ſellū:filio iotauis:qui poſt eū regno ꝓcepto nō áplius q̄ diebus.xxx.tenuit regnū.Princeps.n.militiæ manaen illo tpe:cū eſſet i ciuitate tharſo:& audiret qđ de zacharia fuerat geſtū:ſurgens inde cū oī militia uenit in ſamariā: & cōmiſſo ꝓlio ſellū pemit:& ſemetipſum cōſtituit regē:ſurgenſq; exinde i thabrain ciuitatē uenit:cuius ciues obſeruantes portas eius:regē ſuſcipe noluerūt. Ille uero ulciſcens in eis:& q̄ foris erāt depopulatus é: & ciuitatē obſeſſione fortiſſima accepit:& grauiter ferēs:qđ fecerūt eius ciues:oēs ſimul occidit: neq; puplis ꝓcens:& quicquid ad culmē ptinebat ferocitatis & ſeuicie non reliqt. Nam qđ neq; alienigene capientes eos facere potuiſſent:hoc iſte dē ſuis cōtribulibus operatus eſt. Itaq; manaen hoc modo regnauit annis.x.fuitq; puerſus & rerum omnium ualde ſeuiſſimus.

Cap.XII.

Vnq; aduerſus eū caſtra mouiſſet phoialus alias phoiaphul aſſyrioꝝ rex : ad certaſa quidē pugnæ cōtra aſſyrios nō acceſſit:ſed mittēs ei mille argēti talēta: egit ut bello diſcederēt.Ad hāc itaq; cām ꝓfuit populus regi manaē.Nā unuſq;ſq; ꝓ capite ſuo quīq̄gīta ꝓbuit dragmas:poſt hæc defūctus é:& ſepultus i ſamaria:phaceiā uero ſuū filiū ſucceſſorē regni ꝓpriū dereliqt.Qui ſequēs prīā crudelitatē duobus tātūmō regnauit ānis:deinde in cōuiuio dolo cū amicis ꝓpriis pēptus é. Phaceias.n.millenarius filius romeliæ ei fecit inſidias qui & ipſe phaceia tenuit āniis pricipatū.xx.Fuit aūt impius:& iniquus.Rex uero aſſyrioꝝ teglat phalaſſer noīe caſtrametatus aduerſus iſraelitas & cunctā galaditē regionē uaſtans: & trās iordanē:& q̄ gabbani nūcupātur:& traſa:& aſaran habitarores una captiuos ducens:eos i regnū ſuū migrauit. Igitur & de aſſyrioꝝ rege hæc nos declaraſſe ſufficiat. Ioathā itaq; filius regnauit

ī hieroſolymis ſup tribū iuda cuius mater fuit ciuis illius ciuitatis quæ uocaſ ītraſis:is rex nulla uirtute mior fuit:ſed & rebus quidē dīnis pius:apud hoīes aūt extabat iuſtus:hūitq; curā rerū ciuitatis:& qcūq; repatione & ornatu piter indigebāt:hæc largiſſime ꝓcurabat:fecitq; porticus in templo:& eius ingreſſus ornauit:muros quoq; qui ceciderūt rurſus erexit:turreſq; ꝓceres & inuincibiles in eis edificauit:& in reliquis oībus quæ in regno neglecta uidebāt:opus fabricationis exhibuit. Qui dum ammanitis alias āmonitis intuliſſet bellū atq; uiciſſet: eos annis ſingulis tributa præcepit exoluere talenta auri centū:& tritici decem milia choros:tantūdē & ordei. Sic aūt ꝓpriū auxit regnū:ut hoſtibus quidē eēt ualde terribilis:familiaribus uero præcipue fœlix. Eo itaq; tēpore fuit ꝓpheta quidā noīe naum:qui de aſſyrioꝝ ſubuerſione & niniue urbe ꝓphetans hoc dicebat. Niniue quaſi piſcina aquæ cōmota:ſic & populus oīs turbatus:& fluctuans cōmouebitur fugiens cūctis dicentibus:ad alterutros ſtate & manete: aurūq; uobis & argentū diripite:& nullus hanc uoluntatē agēdi habebit:cū aīas ſuas oēs magiſ quā facultates ſalutare feſtinent. Crudelis.n.alterutros decertatio habebit:& luctus & ſolutio magna mēbroꝝ:& uultus eorum terrore palleſcunt. Vbi tunc erit habitaculū leonum:& mater catuloꝝ leonū. Dicit autem tibi deus niniue:quō exterminabo te:ut nequaquā leones ꝓgredientes ex te imperēt mūdo. Sup hæc aūt & multa alia prædixit iſte ꝓpheta de niniue quæ dicere neceſſariū non putaui: ne legētibus uiderer importunus oſtendi. Hæc aūt oīa ꝓuenerunt in niniue poſt annos centū &.xv. De his ergo nunc a nobis ſufficienter expoſitum eſt. Porro ioathan mutauit uitam:cū uiciſſet ānos unum & quadraginta:ex quibus regnauit ſedecim:ſepultuſq; eſt in regis monumētis:uenitq; regnum ad eius filiū acham:qui ipſius circa deū exiſtens:& paternæ preuaricator legis:reges iſraelitarum imitatus:in hieroſolymis ydoloꝝ aras inſtituit:& ſup eas ſacrificauit:in quibus etiā ſuū ī holocauſtū obtulit filium more chananeoꝝ:& ſup hæc multa alia ſcelera perpetrauit.

Cap. XIII.

Vnq; circa hæc ita ueſanus exiſteret:caſtrametatus eſt aduerſus eū ſyroꝝ & damaſcenorum rex raſin:& phaceias iſraelitaꝝ:erant.n.amici & recludētes eū i hieroſolymis: multis eā tēporibus obſidebāt:ꝓpter muroꝝ munitionē eā capē non ualētes. Syrorū uero rex capiens ciuitatē ahilach ad mare rubrū poſitā & hītatores eius occidens in ea uiros ſtatuit:& aliis i circuitu citatibus ita fecit:pimēs ubiq; iudeos.q multā deuehēs pdā:i damaſcū cū ſuo rēauit exercitu. Rex aūt hieroſolymoꝝ cognoſcēs ſyros ad ꝓpria rēaſſe:& credēs prævalere ſe contra iſraelitaꝝ regē:exercitū ſuū aduerſus eū armauit:& cōgreſſus bello faciente ira dei deuictus eſt:ꝓpter īpietates ſuas multas & maxias. Ea nāq; die cētū &.xxx. milia eius multum ab iſraelitis occiſi ſunt:& amaſias princeps militiæ zacharīā filiū regis acha in bello pemit:& tutorē totius regni ericā conſtituit:& pricipē militiæ tribus iudæ noīe elicam captiuū tulit:& ex tribu beniamin mulieres & infantes:multāq; ſimul diripiens prædā:in ſamariam ſunt reuerſi. Quidā uero odidas illius tpis ꝓpheta cū eſſet in ſamaria exercitui ante muros occurrēs magna uoce clamauit dicēs uictoriā eis nō ꝓpria uirtute collatā:ſed ꝓpter irā dei q̄ hūit ſup achā regē: culpauitq; eos cur eis nō ſufficeret ſua fœlicitas:ſed etiā præſūpſerint ex tribu iuda & beniamin cognatos ſuos captiuos abducere:ſuaſitq; illis ut eos cōtinuo ſinerēt ad propria remeare:q; ſi nō obedirēt deo ſubderent repetiti prælio. Populus igiſ iſraelitaꝝ in cētu cōueniēs:quid de his fieret cogitabat. Tūc quidā barachias noīe cū eſſet in republica ꝓbatiſſimus:ſurgens i medio:& cū eo tres alii dixerūt. Non eſt pmittēdū ut captiui in urbē introducāt:ne oēs a deo piter peamus. Sufficiant prima peccā ſicut ꝓphetæ domini:& nō nouas īpietates adiiciamus. Hæc ergo milites audiētes:pmiſerūt eis ut facerēt quodcūq; crederēt expedire. Sūentes ergo prædicti uiri captios lauāteſq;:& diligentiā exhibentes:& itineris dantes expenſas inoxios ad ꝓpria remiſerūt. Nihilominus quatuor uiri uenere cū eis:& uſq; ad hiericho deducentes eos nō ꝓcul ab hieroſolymis i ſamariā ſunt reuerſi. Rex aūt achā hæc paſſus ab iſraelitis mittēs ad regē aſſyrioꝝ thadaphalaſaꝝ: poposcit ab eo belli ſolatiū aduerſus iſraelitas:& ſyros:& damaſcēos:multas pecūias ſe ei datuꝝ eē ꝓmittētes miſitq; ei & mūera ualde p̄clara. Ille uero legatis ad ſe uēiētibus:uēit i auxiliū regis achā:& caſtrametatus aduerſus ſyros:& regionē eoꝝ depopulatus eſt: & damaſcum bellico iure cœpit:inſup & regē raſin occidit. Damaſcēos aūt i ſupiorē mediā deſtinauit:& quoſdā aſſyrioꝝ inciuitate damaſcēa cōſtituit:iſraelitaꝝ uero terrā nimis affligēs multos ex ea captiuos abduxit: dū hæc cōtra ſyros egiſſet rex hieroſolymoꝝ auferēs auꝝ qdcūq; erat i regalibus theſauris piter & argentū:& qd erat in tēplo dei:& quicquid fuit optimū ornamētū in tēplo:deuehēs:hæc uēit in damaſcū:& ſecūdū ꝓmiſſiones dedit hæc aſſyrioꝝ regi. & grās ei ꝓoibus referens:ī hieroſolymā remeauit. Hic aūt rex fuit ſtultus:& circa modū ſuæ utilitatis a ratione alienus:quia neq; dū bello cōprimeret ab aſſyriis deos eoꝝ adorare ceſſauit:ſed i eoꝝ ueneratione permanſit:qua ſi

posset ei conferre victoriã:& deuictus assyriorꝝ denuo cœpit colere deos: & oés potius uidebat honorare:q̃ paternũ uerũq; deũ:cuius ira fuerat eius pditiõis cã. Qui ad tãtã ĩsaniã: cõemptũq; dei puenit:ut oio clauderet tẽplũ:& solẽnes offerri hostias prohiberet:& ornamẽta eius auferret. His igitur rebus iniuriã faciẽs deo:mortuus est cũ uixisset ánis sex & triginta ex quibus regnauit sedecim.Cui filius ezechias mox successit in regno.Eodẽ tpe mortuus est etiã rex israelitarꝝ phaceia:dolo cuiusdã amici noĩe ozias:q; tenuit regnum ánis nouẽ:fuitq; malignus dei cõemptor.

Cap.XIIII.

Ontra hũc aũt castrametatus est assyriorꝝ rex salmanasar:eũq; cũ utiq; ozias deũ nõ hñret ꝓpiciũ nec adiutorẽ fecit sibimet subditum:& tributa definita cœpit euoluere. Anno itaq; quarto oziæ regis:regnauit in hierosolymis ezechias filius achã: & abiæ qui fuit ex genere ciuis.Erat aũt huic uiro natura benigna iusta & ualde religiosa.Nihil enĩ ob aliud se credidit uẽisse ad regnũ:neq; aliqd necessariũ:nec utilius sibimet eiq; subiectis arbitratus est esse q̃ ut coleret dei religionẽ.Et cõuocãs oẽm populũ piter sacerdotes & leuitas: cõtionẽ habuit apud eos dicens.Nõ ignoraris:quõ pris mei peccato q transgressus est dei sanctã honorabilẽq; culturã:multa & maxia mala estis expti:& ab eo uestra mẽs corrupta é:& quõ suasit:quos ipse colebat uos deos suos piter adorare.Hortor itaq; uos postquã ope cognouistis:quõ pessimũ est agere impie:ut illorꝝ obliuionẽ hẽntes:purgetis uos a priore pollutiõe:& cũ sacerdotibus atq; leuitis cõueniẽtes apiatis tẽplũ:& purgãtes illud cũ solẽnibus sacrificiis:ad honorẽ ãtiquũ & patriũ reuocetis.Sic.n.deus uobis ꝓpicius erit:& irasci sup uestra peccata cessabit. Hæc dicente rege sacerdotes apuerũt tẽplũ:& eiciẽtes pollutiones:uasa dei & solẽnia sacrificia sup altarẽ ĩposuerũt.Mittẽs aũt rex in ꝓuinciã sibi subiectã populũ ad hierosolymã cõuocauit: ut festiuitatẽ celebrarẽt azimorꝝ:multũ nanq; præterierat tẽpus ꝓpter iniqtatem ꝓdictorꝝ regũ:qđ nõ fuerat actum.Misit uero piter ad israelitas:inuitans eos:ut relinquẽtes mala cõuersationẽ & consuetudinem reuerterentur ad pristinã dei culturã:dicens concedere se ueniẽntibus in hierosolymã:ut azimorꝝ festiuitatẽ agerent:& cũ eis piter epulas exercerẽt.Hæc dicebat:monẽs tãtũ nõ sibi eos subiectos facere studens:si tamen nollẽt;qđ si quidẽ uoluissent:utiq; beati fuissent.Israelite uero uenientibus legatis:& eis regis ꝓprii mandata nũciantibus:nõ solũ nõ acquieuerũt sed etiã legatos tanq̃ fatuos irriserunt.Pariter etiã ꝓphetas hæc monẽtes & ꝓdicãtes quæ paterẽtur:si ad pietatem dei cõuerti nollẽt:spreuerũt:& ad nouissimũ eos cõphendẽtes:interemerũt.Et neq; in his solis iniquitatibus pstiterunt:sed horꝝ quoq; peiora faciebant nec prius quieuerunt donec deus uindicans in eis:hostiũ eos subderet ditioni.Et de istis quidẽ postea declarabimus.Multi tamen de tribu manasse:& zabulon:& isachar obedientes monitionibus ꝓphetarũ:ad pietatis iura conuersi sunt.Et isti oés ad ezechiã in hierosolymã concurrerunt:ut adorarẽt deũ. His aũt ueniẽtibus rex ezechias ascendẽs in tẽplum cum principibus & omni populo : sacrificauit pro se thauros septem & totidẽ arietes:& agnas septẽ:& totidem hircos:imponẽtesq; manũ sup capita pecudum ipse rex & principes sacerdotibus solennia sacrificia facere ꝓmiserunt.Et illi quidẽ sacrificabant & holocausta faciebant:leuitæ uero circũstantes cũ musicis organis cantabant hymnos in deum atq; psalebant:sicut docti fuerant a dauid:reliqui sacerdotes tenẽtes tubas cũ hymnis dicẽtibus concrepabant.His itaq; factis ꝓstratus in faciem & ipse rex & populus ũniuersus adorauerunt deum:deinde sacrificauerunt boues.lxx.thauros centum:agnas ducentas . Populis uero ad epulas cõdonauit boues quidẽ sexcentos:reliquaq; pecora tria milia:& omnia quidẽ sacerdotes secundũ legis consuetudinẽ complebant.In his itaq; rex delectatusepulabatur cũ populo gratias agẽs deo.Instanteq; uero azimorũ festiuitatẽ celebrantes id est paschalia decerero sacrificia diebus septem exhibuerũt.Populo uero præter illa quæ imolata sunt:donauit rex thauros quidem tria milia:pecudũ diuersorꝝ septẽ milia.Idem aũt fecerũt & principes:mille nãq; thauros dederũt ei: & pecora mille & quadragita.Et dũ hoc mõ a salomõis regis tẽpoꝛ celebratio nõ fuisset effecta: tunc primũ splendide & largissime probatur exhibita.Cunq; festiuitas fuisset impleta:egressi in ꝓuinciã purgauerunt eam:sed & ciuitatẽ ab ydolorum omnium pollutione mũdauerũt. Constituitq; rex ut quotidiana sacrificia ex eius propriis celebrarentur impensis secundum legem:& sacerdotibus atq; leuitis dicatas dari a plebe decreuit primitias frugũ:ut semper circa religiõem obseruarent: & a dei cultura separari nequirent & populus quidem offerebat omnis fructus : ut moris erat.Domus enim & cubicula rex edificãs;singuli sacerdotibus distribuit & leuitis:eorũq; filiis & uxoribus:& ita ad antiquam dei culturam denuo sunt reuersi.Hæc itaq; prædicto modo rex statuens:bellum egit aduersus palestinos:eisq; deuictis tenuit omnes ciuitates hostiũ a gaza usq; in geth.Rex autem assyriorum mittens interminatus est omnem se eius subuertere principatum:nisi tributa quæ pater eius dabat prius exoluerẽt.Ezechias autem de interminationibus

nō curabat: ſecurus de pietate dei & pphetia Eſayæ a quo futura omia certiſſime cognoſcebat. Et de hoc quidem rege hæc in præſenti dicta ſufficiant.

Capitulum.XV.

Almanaſar autem aſſyriorum rex:dū ei nunciatū fuiſſet:quia iſraelitarum rex Oſias laterenter miſiſſet ad Suſam egyptiorum regem:petens cōtra eum ab eo ſolatia iratus caſtrametatus eſt in Samariam anno ſeptimo regis Oſiæ. Et dum eum rex ſuſcipere noluiſſet:annis tribus obſidens Samariam:cœpit eam nono quidē anno regni Oſiæ: ſeptio Ezechiæ regis hieroſolymoꝝ:& iſraelitaꝝ regnū uehemēter extermiauit:& oēm populū tranſmigrauit in mediam & pſidam.Inter quos & regem Oſiam unū cœpit atq; migrauit:aliaſq; gentes ex quodam loco nomine authi:qui ex flumine perſico ita uocatur:i Samaria & iſraelitica regiōe conſtituit.Migrauerunt ergo decem tribus iſraelitarū de iudea poſt ānos numero nōgēt os quadraginta & ſeptem:a quo tempore egredientes ex egypto maiores eorum hanc tenuere prouinciam ſub principe ieſu:ex quo autem recedētes a roboam qui fuit ex genere dauid:regnū hieroboam tradiderunt:ſicut & prius a me ſignificatum eſt:anni tunc erant ducenti & quadraginta:& menſes ſeptem & dies ſeptē.Hic ergo finis appræhendit iſraelitas tranſgredientes leges: & prophetis non obedientes:qui eis hāc prædixere calamitatem:nec ab impietatibus recedētes. Cœpit autem malorum eorum cauſa fabricari:ex quo ſeditione facta circa roboā nepotē dauid hieroboam eius ſeruum fecerunt regem qui in deum peccando fecit eum uniuerſis populis inimicum imitātibus ſuum malum.Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam. Rex autem aſſyrioꝝ inuaſit pugnando cunctam Syriam:& phenicem uniuerſam. Nomen uero huius regis in archiuis tyri conſcriptum eſt.Pugnauit is aduerſus tyrum:cum in ea regnauit hylyſeus. De quibus teſtatur & menander qui temporum facta conſcripſit:& tyriorum antiquitatem in græcam linguam conuertens ſic ait:Hylyſeus nomine regnauit annis triginta & ſeptem:hic recedē tibus cetheis nauigās reduxit eos contra quos denuo Salmanaſar aſſyriorum rex inſurgens cunctam phœnicem bellis iuaſit. Qui facta pace cum omnibus poſt terga ſua reuerſus eſt. Receſſit autem a tyro ciuitas ſydon:& arce & antiqua tyrus:& multæ aliæ ſimul urbes: quæ ſemetipſas aſſyriorum regi tradiderunt.Quapropter tyris non ſubiectis:denuo rex aduerſus eos egreſſus ē phœnicibus exhibentibus ei naues ſeptuagita:& remiges octoginta.Contra quos tyri nauigantes cum duodecim nauibus diſperſis hoſtium nauibus cœpere captiuos uiros quingētos. Vnde honor tyriorum ppter hæc creuit eximie. Reuertēs autem aſſyriorum rex diſpoſuit cuſtodiam ſuper fluuium:& aquæ ductus ciuium:ut tyrios haurire pocula prohiberent.Et dum hæc quiq; annis fuiſſet factum:tulerunt de effoſſis puteis bibentes aquam. Hæc itaq; in archiuis tyriis de ſalmanaſar aſſyriorum rege conſcripta ſunt.Igitur dum fuiſſent in ſamaria tranſmigrati chuthei hoc enim uocabulo hactenus utebantur:eo q; a prouincia perſida:& a quodam flumie qđ chuta uocatur migrati uiderentur:ſinguli eōrum ſecundum gentem propriam deos in ſamariam portauerunt:erant autem quinq;.Et cum eos more proprio colerent:ad iracūdiam & furorem deū maximum prouocarunt:uenitq; peſtilentia ſuper eos: per quam corrupti: cum nullam maloꝝ medicinam inuenire poſſent:deum maximum colere pro ſalute cœperunt. Mittentes itaq; ad regem aſſyriorum legatos:ſupplicauerunt:ut ſacerdotes eis ex captiuis iſraelitarum quos pugnā do tenuerat deſtinaret. Quo mittente ſacerdotes:leges & dei culturam eos edocuerūt. Et cum cepiſſent eum in ſumma deuotione uenerari:peſtilentia repente ceſſauit:& hactenus ipſas ſolēnitates celebrare noſcuntur.Hi ſiquidem ſecundum eloquium hæbreorum chuthei ſecundum genus:græce autem ſamaritæ uocantur:& propter rerum motum ſeperati ſunt:& quando uidēt iudeos eſſe fœlices cognatos appellant:& quaſi de ioſeph nati uideantur:& ex illo cum eis habeant ſocietatis initium:quando uero derectos uident:nequaquam eis deuotione aut genere communicare uolunt: ſed & tranſmigratos & alienigenas ſemetipſos dicunt. Sed & de his quidem oportunius edicemus.

Aec inſunt in decimo libro ioſephi hiſtoriæ iudaicæ antiquitatis. Cap.i

Bellum regis aſſyriorum ſennacherib cōtra hieroſolymā.& Ezechiæ regis oppreſſio Cap.ii.

Quemadmodum deperiit aſſyrioꝝ exercitus una nocte: & rex eoꝝ domi reuerſus. filioꝝ inſidiis interemptus eſt. Cap.iii.

Quomō Ezechias infirmatus uſq; ad mortem quindecim ānis adiectis ſibi a domino ſupuixit cum pace degens poſtea defunctus reliquit ſucceſſorē regni manaſſē. Cap. iiii.

Quia caſtrametati contra eum chaldei & babilonii reges: & captum agentes duxerunt i babilo-niam: & multo tempore ibidem retinentes: remiſerunt rurſum eum in regnum & de ioſia rege: quē religioſus & iuſtus fuerit. Cap.v.

Quō egyptiorꝝ regē nechaō agentē exercitum cōtra babilōios: & per iudeam iter facientē pro-hibuit rex ioſias: pugnacꝫ cōmiſſa uulneratus reductus in hieroſolymam defunctus eſt: cuius fi-lium ioacham regem hieroſolymite fecerunt. Cap.vi.

Quemadmodum congreſſus eſt nechaon contra babiloniæ regem circa eufraten fluuium & reuertens in egyptum: uocatum ad ſe ioacham regem hieroſolymorum filium. Ioſiæ uinctum duxit in egyptum: fratrem uero eius Eliachim in hieroſolymis conſtituit regem: mutans ei no-men ioachim. Cap.vii.

Bellum nabuchodonoſor regis babiloniorum contra nechao regem egypti: quo deuicto: & om-ni ſyria ſibi ſubiugata: quæ ante ſub rege egypti erat: uenit hieroſolymam & regem eius ioachim fecit ſibi tributarium Cap.viii.

Quō tertio anno poſt diſceſſum regis babilonis: ioachim denuo egyptios eſt ſecutus: cui ꝓphe-tauit hieremias de perditione ſua & ciuitatis futura per regem babilonis: quæ & euenit: nam nō poſt multum temꝑs nabuchodonoſor caſtrametatus contra eum: & ſuſceptus intra ciuitatem: ioachī quidē pemit: filiū uero eius ioachī cōſtituit regē: & multos captiuos duxit i babilonē: iter quos erat Ezechiel propheta. Cap.ix.

Quō penitentia ductus rex babilonis: eo ꝙ ioachim feciſſet regem: miſſo exercitu: eum in hiero ſolymis obſedit: qui accepto iureiurando: ut nihil pateretur mali: nec ipſe: nec ciuitas matrem & amicos tradidit obſides: ſed rex babilonis rupit iuſiurandum: nam regem cum matre & amicis: ſi mul etiam cum omni iuuentute ciuitatis uinctum præcepit ad ſe adduci: patruum uero eius ſe-dechiam regem conſtituit in hieruſalem. Cap.x.

Quō etiam hunc audiens egyptiis præbere ſolatia: & amicitias cum eis habere caſtrametatus cō-tra hieroſolymam: forti eam obſeſſione cœpit: & incenſo templo ſedechiam & populum migra-uit in babiloniam: in qua tranſmigratione fuerunt: daniel: ananias azarias: miſael: uaſa quoꝫ ſan cta: quæ erant in miniſterio templi aſportata ſunt. Cap.xi.

Quō godoliam præfecit prouinciæ rex babilonis: quo percuſſo a quodam iſmaele: timentes re-liquie iſrael regem babilonis: intrauerunt egyptum: quod non ceſſit eis in proſperum: nam rex babilonis poſt tempus intrauit egyptum cum manu ualida: & ſubuertit eam: iudeos uero qui il-lo fugerant captiuos duxit in babiloniam. Cap.xii.

Viſio ſomniorum nabuchodonoſor: & interpretatio eorum per danielem: trium quoꝫ pueroꝝ in fornacem immiſſio: ſed nulla leſio. Cap.xiii.

Regum babilonicorum inuicem ſucceſſio: & per mortem ablatō regni babilonici ſub balthaza re per cyrum & darium ſubuerſio. Cau.xiiii.

Daniel ſub dario in lacum leonū imiſſio: ſed nulla leſio; honor & claritas daniel & ꝓphetiæ eius

Continet hic liber tempus annorum centum: & octoginta duorum menſium ſex dierum.

Incipit liber.x. antiquitatum.

Vm Ezechias duarum tribuum rex quartumdecimum annū haberet in regno aſſyriorum rex nomie ſennacherib cū maxima manu aduerſus eū caſtrametatus: forti brachio oēs tenuit ciuitates tribuum iu da & beniamin. Cunctꝫ hieroſolymā tēderet: præuenit eū miſſis legatis ezechias promitens & obedire ſe ei: & tributa quæ imparet exoluere. Sennacherib uero cognoſcēs quæ legati ferebāt dignū indicauit bello deſinere: & precantiū ſuſcipere dignitatem tūc ꝓmiſit. Qui accipiens trecenta argenti talēta: & auri triginta amicus diſcedit: dans legatis iu-riſiurādi fidē: qa ei nihil diſcedēdo noceret. Ezechias aūt credēs & eua cuās theſauros: miſit ei pecūias ſpans ſe a piculo belli & regni amiſſiōe liberari. Aſſyrius aūt hæc ſumēs: ex his q̄ ꝓmiſerat nihil cogitauit: ſed ipſe ꝓfectus ad egyptios & ethiopas: prīcipē militiæ rapſaché cū multo exercitus robor & duobus aliis ad uaſtādā hieroſoly mā dereliquit: quoꝝ noīa erāt tharatha & arachris. Tūc itaqꝫ ueniētes āte muros caſtra fixerūt: miſerūtqꝫ ad ezechiā petētes: ut cū ipo poſſent hīe colloquium. Ille uero per ſe quidem propter metū non abiit: tres aūt neceſſarios ſibi miſit amicos: hoc eſt eliachim tutorem regni: & ſobanea

& ioan: qui ſupra ſcribas erat.Iſti procedẽtes e diuerſo principum militiæ aſſyriorum fleterunt. Quos dum uidiſſet rapſaches priceps militiæ petit:ut euntes dicerẽt ezechiæ.Rex magnus Sennacherib requirit ab eo de quo præſumẽs atq; cõfidens refugit dominũ ſuũ:& obedire nõ uult: neq; ſuſcipere exercitũ eius.An certe propter egyptios ſperans exercitũ ſuum illoꝝ ſolatio ſuble uari.Si hoc expectat fatuus eſt:& ſimilis homini incũbenti calamo fracto:qui cũ ceciderit ſuper eũ:manu uexata ſentiet plagã.Sciat aũt quia etiã uolũtate dei cõtra eũ caſtrametatus eſt:qui conceſſit ei iſraelitaꝝ uaſtare regnũ:ut eode modo ſubiectũ ei diſperderet regnũ.Dũ hæc rapſaches hæbraica lingua diceret:hẽbat enĩ linguæ huiuſ experimẽtũ:heliachĩ metuẽs ne populus audiẽs metu corrueret:poposcit ut ſyro magis loqueret eloquio.Ille uero intelligẽs ſuſpitionem eius & metũ maiore uoce ãplius clamans reſpondit hæbraice dicẽs. Audiãt oẽs præcepta regis:& quod utile eſt eligant; & ſe nobis tradãt.Palã enĩ eſt qa rex & uos populũ ſpe uana decipitis:& repugnare ſuadetis.Si uero præſumitis & exercitũ noſtrũ uos repellere dicitis dante me duo milia equos de exercitu mihi cõmiſſo:totidẽq; aſcẽſores præbẽtes:ueſtrum exercitũ nobis oſtẽdite: ſed non hẽtis tot hoſes.Quid igĩtur tardatis tradere uoſmetipſos maioribus:qui uos capturi ſunt & inuitos:dum ſpontanea traditio ſecurior uobis ſit:inuita uero ualde piculoſa:ut cauſa calamitatis exiſtat.Hæc audientes:& populus & legati:dicẽte aſſyrioꝝ principe:ezechiæ renunciauerũt.Ille ergo hæc audiẽs indutus ueſte regali & indutus ſacco & habitu miſerando lege patria proſtratus ſi facie rogabat deũ:ut ſe adiuuaret:nullã aliã habentẽ ſpem ſalutis:mittẽſq; & amicos quoſdã & ſacerdotes ad Eſaiã prophetã:poposcit ut oraret:& factis ſacrificiis ꝓ ſalute cõmuni rogaret deum q̃tenus ſpem hoſtiũ frangeret:& populo ſuo miſericordiã cõdonaret. Propheta hæc faciens monitus a deo cõfortauit regẽ: & eius aſcos prædicẽs:quia ſine bello deuicti hoſtes turpiter ab urbe recederent:& nõ cũ fortitudine illa:quã ſe hĩe credebãt:deũq; prouiſuꝝ ut fortiter uãſtarentur. Sed & ipſum regẽ aſſyrioꝝ Sennacherib nõ ꝓualentẽ aduerſus egyptios cũ ad propria remearet ferrũ periturũ eẽ prædixit.Ipſo ſiquidẽ tempore ſcripſerat Ezechiæ aſſyrius epiſtolas:in quibus fatuum eum eſſe dicebat:credẽtem q; eius ſeruitium poſſet euadere:qui multas gẽtes & maxias ſubdidiſſet:& interminabatur funditus ſe eũ diſperdere dũ caperet urbẽ:niſi portas aperiens ſpõte in hieroſolymis exercitũ eius exciperet.Quæ dum relegiſſet ezechias:ſpreuit propter ſpẽ quã habebat in deo:epiſtolam uero replicãs in templo repoſuit.Rurſus autem cum deo uota & orationes effunderet pro ciuitate & pro ſalute cunctorũ. Eſaias ꝓpheta eũ aſſeruit exauditũ:& nec in præſenti tempore eſſe ab aſſyriis obſidendum:& in futuro omnes qui ab illo iam capti fuerãt eſſe reuerſuros:& tertio anno cum pace opus ſuum facturos: & propriaꝝ poſſeſſionum ſine timore diligentiam habituros.Interea paruo tempore tranſeunte: aſſyriorum ex bello quod egyptiis intulerat fruſtratus ab huiuſmodi cauſa ſine effectu remeauit ad propria.Is enĩm cum multo iam tempore fuiſſet cõmoratus in obſeſſione peluſii:& dum aggeres contra muros eleuati fuiſſent:quibus ciuitati nitebantur inſiſtere:audiuit ethiopum regem tharachem cum multo exercitu ad egyptiorum uenire ſolatium:& per deſertum iter facere:ut ſubito in aſſyriorum caſtra irrueret. Turbatus ergo eſt rex ſennacherib ad ſacerdotem qui uulcani caſtrametati quaſi rex iſte ad eum regem egyptiorum ueniſſet:qui eſſet uulcani ſacerdos:& obſeſſionem peluſii huiuſmodi cauſa diſſoluit.

Capitulum.II.

Rante itaq; rege hieroſolymorum ad deum:& deus exaudiens maximam plagã miſit in eum:& multi perempti ſũt.Herodotus autem errorem ideo facit:quia non aſſyriorum dicit regem:ſed arabum:adiiciens quia ſuricum multitudo una nocte arcus & arma reliqua comedit aſſyriorum:& propterea cum non habuerit rex arcus:exercitũ epulſio reuocauit.Et hæc quidem herodotus.Veroſus autem qui chaldaicam conſcripſit hiſtoriam meminit regis ſennacherib:& quia regnauit ſuper aſſyrios: & caſtrametatus eſt in omnem ſyriam & egyptũ:ita dicens.Reuerſus autem ſennacherib a præliis egyptiacis ad hieroſolymam: cum inueniſſet exercitum quem rapſaci dimiſerat in periculo peſtilentiæ conſtitutum: deus enĩ morbum populo eius immiſerat:ita ut prima nocte eorum qui obſidebant deperirent centum octoginta quinq; milia uiri cum iudicibus & tribunis propter calamitatem hanc in nimio timore & anguſtia conſtitutis:de cuncta iam militia metuens effugit cum ſua manu ad proprium regnum in ciuitatem quæ appellatur niniue.Et dum modicum tempus ibidem commoratus fuiſſet:dolo a ſenioribus filius adramelech & ſeleuſtro eſt peremptus i proprio templo quod dicitur araſci. Et illi quidem pro cede patris effugati ad armeniam diſceſſerunt:ſucceſſit autem i regno eius a aracoddas. Terminus obſeſſionis aſſyrioꝝ cõtra hieroſolymitas tali occaſione prouenit.

Capitulum.III.

Zechias aũt inopinabiliter a terroribus liberatus gratificas hostias cũ omni populo celebrauit deo:& cognoscés:quia nulla alia causa hostes alios quidẽ peremisset:alios uero timore mortis simul effugasset ab hierosolymis:nisi diuino solatio omni studio & largitate usus est circa dei cultũ. Non post multũ uero graui languore detentus a medicis quidem desperatus est:nihilq; nec ipse de se:nec eius amici spei ulterius sustinebãt. Adiiciebat aũt & alia angustia magna regi:eo q; filios nõ haberet:& q; moriturus esset desolatã relinquẽs domũ:nec successorem sui generis habiturus. Dũq; nimis in hac parte fatigaret:rogauit deũ ut ei puo tẽpore uitã cõcederet:donec filios hñe posset:& nõ prius alia priuaret antequã fieret pater. Cui misertus deus petitionẽq; suscipiẽs:quia nõ dolebat eo q; priuãdus esset bonis sperũ:sed ut filios hñet:qui in eius principatũ succederet:mittẽs Ysaiã iussit ei dicere quia post tertiã diẽ euaderet casum lãguoris:post hæc annis qndecim supuiueret:& filios generaret. Et dũ hæc mãdata dei ꝓpheta dixisset pp̃ nimietatẽ languoris:& ea quæ inopinabiliter ꝓmittebant nõ credẽs signũ aliqd & idicium petit ut faceret Ysaias:qtenus hæc dicẽti sibi crederet:& a deo eũ missũ uere cognosceret. Nam ea quæ ultra rationẽ sunt:& spe fortiora uidẽt hmõi rebus credunt eẽ ueracia. Et dũ propheta interrogasset eũ:qd uellet fieri signũ:umbrã solis petiit decẽ gradibus ad ea loca unde uenerat remeare. Et dũ ꝓpheta rogasset deũ ut fieret audiẽs rex impletũ eẽ qd uoluit: repẽte dissolutus a langore cõscendit in templũ:& adoras deũ uota debita celebrauit. Eo siquidẽ tẽpore contigit assyriorũ regnũ a medis solui:quod tamẽ in aliis idicabo. Rex itaq; babiloniorũ baladas misit legatos ad ezechiã portãtes munera:& ab eo popposcit ut ei eẽt socius & amicus. Ille uero legatos libenter excipiens:& thesauros eis ostendẽs:& armorũ instructionẽ & aliã copiã quã in auro & gemmis habebat:simul etiam munera præbẽs regi balado deferenda dimisit eos. Tunc Ysaias propheta uẽnit ad regem:& requisiuit unde fuissent qui uenerant. Qui dixit de babilonia eos a suo rege uenisse:& ostẽdisse se eis uniuersa ut uidentes diuitias & uirtutẽ regni cognoscerent:& regi suo renunciarent. Cui ꝓpheta respondens. Scito inquit nõ post multũ tẽpus ad babiloniam filios tuos:& diuitias trãsmigrandas insuper & nepotes tuos eunuchos eẽ faciẽdos: & amissuros uirile nomẽ: & regi babiloniæ seruituros. Hæc enim prædixit deus. Ezechias contristatus in his quæ dicta fuerant ait:nõ se quidẽ uelle suã gentẽ in talibus erumnis scurrere; sed quia ipossibile est quæ apud deum deliberata sunt posse mutari:rogabat ut usq; ad uitã ipsius pax permaneret. Meminit aũt baladi regis babiloniorũ berosus. Cũ itaq; propheta Ysaias indubitãter & mirabiliter de ueritate cõfideret:& nihil falli penitus loqueretur:oia quæcũq; prophetauit:scribens dereliquit in libris ut ex effectu postea omnibus appareret. Et non solus iste propheta:sed & alii numero duodecim idem fecerũt:& omne siue bonum siue aduersarium alias contrarium qd apud nos fit:secundũ illorũ dictum ꝓuenire dinoscitur. Sed horum singula denuo declarabimus. Ezechias autem rex dum super uixisset tempus quod prædiximus:& omne illud spacium in pace duxisset:mortuus est anno uitæ suæ quinquagesimo & quarto:in quibus regnauit uiginti & nouem. Cui successit i regno filios proprius nomine manasses:de matre quidem nomine abhisida: qui a paternis uoluntatibus abscissus:& ad diuersa conuersus:omne genus malignitatis ostendit: & nihil impium dereliquit: sed iniquitates israelitarum imitatus est:quibus in deum delinquentes affligebantur. Præsumpsit etiam templum dei polluere simul & ciuitatẽm oẽmq; pariter regionem. Nam spernendo deum ad hoc usq; peruenit:ut omnes hæbreorum iustos occideret:neq; prophetis parceret:quorum quotidie singulos perimebat:& eorũ sanguine hierosolymorum plateas irrigabat. In his iratus deus misit ꝓphetas ad regem & populum ꝑ quos interminatus est eisdem ei futuræ calamitates:in quibus icurrerãt fratres eorũ israelite:cum ei iniurias itulissent. Illi uero nõ credidere eorũ uerbis;quibus lucrari potuerunt ut nihil mali paterẽtur:opibus aũt cognouerunt fuisse uera quæ a ꝓphetis prædicta sunt. Cap. IIII.

Gitur dum in eis psteuerarent:bellũ super eos intulit rex babiloniorũ & chaldeorũ. Is emisso exercitu i iudeam:& regionẽ eorũ depopulatus est:& regem manassen dolo captũ: & ad se deductũ:habuit ad ea quæ uoluit tormenta subiectum. Manasses autem tũc intelligens in quibus malis esset:& horum omnium se arbitratus auctorem: supplicabat deo ut ei hostem suum elemẽtem faceret atque misericordem:cuius orãtionem deus exaudiens:hoc ei cõcessit:& remissus a rege babiloniorum ad sua regna reuersus est. Cunque uenisset ad hierosolymam:priorum quidem delictorum quæ circa deum gesserat penitens;studebat etiam memoriam si esset possibile ab animo suo repellere:& ad seruitium eius & omnem cultum diuinæ religionis accedere:templũq; purgare & ciuitatem:& ad hoc solum erat deceterο cõstitutus:ut gratias deo ꝑ dono salutis exolueret:qtenus in omi uitaeius ei propicius permaneret. Hæc autem ipse & populũ agere docui:agnoscens in quibus calamitatibus incidisset propter ritũ qui sanctæ

conuersationi erat aduersus:& edificans rursus altare solennes hostias immolabat:sicut moyses diuinam exponendo culturam. Eodē itaq; modo & pro hierosolymoꝝ cautela cogitauit: ita ut etiā muros antiquos cū multo studio repararet:& alios ultra eos erigeret: & turres eminentissimas exaltaret:custodias uero quæ ante ciuitatē fiunt multa munitione firmauit:& sic in oibus a priori cōuersatione mutatus est:& post hæc habuit beatissimā uitā:ut multi imitatores eius essent: ex quo cœpit dei colere pietatē. Qui cū uixisset annis.lx.& septem: & regnasset quinquaginta & quinq;:defunctus est & sepultus in ortis suis. Cuius regnū puenit ad eius filiū ammon: & nomē eius matris fuit masselmis de ciuitate iechabath. Qui dū imitaret opa patris eius quæ ille in iuuentute sua pſumpserat:dolū passus a suis in domo sua pemptus est:cū uixisset ānos qtuor & uiginti:& i regno fecisset tres. Populus aūt eius pemit iterfectores:eūq; cū patre sepelierūt: regnauitq; iosiæ eius filio tradiderūt cū esset annoꝝ octo. Cuius mater quidē de ciuitate fuit uoschieti nomie ezi. Erat uero ille natura bēignus:& ad uirtutē utiliter pparatus:& i studiis dauid regis:& itērce & regula totius dispositionis eius intētus. Cūq; ad duodecimū ætatis uenisset annū:pietatē & iustitiam in se mirabilē esse mōstrauit. Cunctū náq; populū correxit & monuit: ut de relicta ydoloꝝ secta quasi nō eēnt dii colerent patriū deū: & opera simul maioꝝ patrum i quibus deliquerant uelut senior emēdabat:q̄ uero bene & oportune facta cognouerat:obseruabat: & hoꝝ imitator erat:& per suā sapientiā & intellectū naturalē similia celebrabat:consiliis utiq; bonis & traditionibus tradēs sensum. Sequēs enī leges uelut ordinē ciuitatis:& pietatē circa deum gerēs: oia prospere gubernabat:& maxie q; a prioꝝ regū iniquitate recedebat. Qui & oēm ciuitatē & prouinciam purgauit:& lucos extraneos qui facti fuerāt abstulit:& ornamēta quæ in eis a prioribus fuerant ad iniuriā dei oblata depulit:& tali mō populū ab hmōi secta retractū ad religionis diuinæ iura cōuertit. Qui & legitimas obtulit:& holocaustoꝝ sacrificia altari solēniter rursus exhibuit:& in unaquaq; causa iusticiā nō minus quā aiæ suæ coluit medicinā:misitq; in totā puinciā iubens ut qui uellent aurū & argentū deferrēt ad reparationē tēpli ꝑ sua uolūtate atq; uirtute Dū itaq; pecūiæ allatæ fuissent ad sollicitudinē tēpli & eius expēsas:ꝓposuit amasiā qui erat & supra ciuitatē scriptorē & saphan:& scribā monumētoꝝ ioan:& pontificē helciachim. Qui dilationem nulla segnicie faciētes:sed instructores:& oia quæ erant necessaria præpabant:& hoc mō reparatione tēpli celebrata pietas regis ostensa est. Qui dū octauūdecimū imperii haberet annū misit ad helciachim sacerdotē: iubēs ut pecūiæ quæ remanserant cōflarētur:& fierent exide crateres: & libatoria & phialæ ad ministeriū dei:& super:& quantūcunq; aurū & argentū esset i thesauris: etiā hoc ꝑferret ad crateras:& ad uasa hmōi facienda. Proferens aūt helyachim pontifex aurum: inuenit librū sacrum moyseos i tēplo positū qué simul eiiciēs dedit scribæ saphæ. Qui dum relegisset uēit ad regē: & dū oia quæ iusserat fieri:terminū hīe significasset: relegit ei & librū illum Tunc ille cū uerba libri eius audisset:scissa uestē sua uocauit pontificē eltachi: & ipsum scribā: & necessarios simul & aīcos:misitq; eos ad quandā mulierē ꝓphetissam noīe holdā uxorē. Salomi cuiusdā insignis uiri & nobilitate ꝑclari:iussitq; ut euntes cōsulerēt eā:si ꝓpicius fieret deus:cum metueret ne ꝓuaricādo moyseos leges & mādata maioꝝ piculum transmigrationis incurrerent: & ad extraneas terras uenientes uitā agerent miserabilē. Audiens aūt ꝓphetissa quæ fuerāt a rege mandata:iussit ut remeātes dicerent regi:quia diuinitas quidē decretū qđ iam cōtra eos ꝓtulerat precibus ifirmari nō posset:id est ut populus nō piret:aut nō de ꝓuincia pelleret:aut bonis tūc ꝑsentibus mīme priuarent:dū trasgressi fuissent leges:& tāto tēpore penitētiā nō egissent: ꝓphetis utiq; monētibus ut sobrie uiuerēt:& ipietatis supplicia deuitarēt:quæ facienda dicebat ut crederēt:qa deus est:& nequaquā mētitus i uerbis quæ p ꝓphetas suos ꝓnunciauit:pp iusticiā tamen regis retinēdas istas erūnas:& post eius obitū definita supplicia populūs iferenda. Igitur illi qui missi fuerāt muliere ꝓphetante:remeātes nunciauerūt regi. Tunc ille mittēs ubiq; iussit populū ad hierosolymā cōuenire:& sacerdotes atq; leuitas:& oēm ætatē simul adesse ꝓcepit. Quibus cōgregatis:primū quidē eis sacros legit libros:& stans in tribunali in multitudie media:coegit cunctos fidē & iuramēta præbere:ut apud deū flerēt:& moyseos leges p oia custodirēt. Illi uero ꝓmptissime & iurauerūt:& ꝓcepta regis iplere ꝓmiserūt. Mox itaq; sacrificia celebrātes: deū sibi poscebant esse propicium. Rex autem sacerdoti præcepit ut si quod aliud uas a pntibus eius oblatum ydoliis aut diis extraneis inueniretur ut tēplo proferret. Et dū fuissent multa collecta: comburens ea cineres eoꝝ dispersit i fluuium: & sacerdotes ydolorum qui ex genere non erant aaron interfecit. Dūm hæc ergo fecisset i hierosolymis: processit i uniuersam prouinciam:& lucos qui ab hieroboam rege ad honorē deoꝝ extraneoꝝ facti uidebantur exterminauit: & oſia falsoꝝ ꝓphetarum super altare quod prius hieroboam cōstruxerat concremauit. Ea igitur quæ ueniens propheta ad hieroboā:cū ille sacrificaret:& populus audiret quæ futura eē prædixerat:

modo terminum perceperũt: quando ex genere dauid ioſias nomine fecit ea quæ prædicta ſunt ante annos trecentos ſexaginta & unum. Poſt rex ioſias profectus eſt ad cunctos iſraelitas qui captiuitatem & ſeruitium aſſyriorꝫ effugierũt:eiſqꝫ ſuaſit:ut impios actus: & honores decorum extraneorꝫ relinquerẽt:& patrium maximũqꝫ colerent deũ:eiqꝫ dicarent & domos & uicos. Perſcrutatus eſt aũt & ciuitatẽ:ne quod forte ydolũ habẽtes itra ſua tecta celarent:necnon & currus quẽ edificati fuerãt a prioribus regibus:& quæcꝫ alia hmõi erãt quæ uelut deos adorabãt:pariter cuncta amputauit: & hoc mõ purgata omni ꝓuincia ad hieroſolymã oẽm populũ conuocauit:& ad azimorꝫ feſtiuitatẽ quæ paſca dicit:eos adduxit: donauitqꝫ populo in paſca nouellos edos & agnos triginta milia: boues aũt ad holocauſta tria milia.Præbuerũt aũt & primi iudeorꝫ ꝓpter paſca ſacerdotibus agnos quinqꝫ milia & leuitis agnos duo milia:ſexcentoſqꝫ eorꝫ ꝑſules obtulerunt:boues uero quingẽtos.Et dum eẽt hæc abũdantia q̃drupedũ ſacrificia faciebãt moyſeos legibus hoſtias ſingulas enarrãtibus ac miniſtrãtibus: nec fuit alia ſimilis feſtiuitas apud hæbreos a ſamuelis prophetæ tẽporibus.Cauſa uero eius feſtiuitatis hæc erat:ut oĩa ſecundum legis antiquã traditionẽ paternæ ſolẽnitatis efficerentur. Cap.V.

POſt hæc aũt dum ioſias in pace atqꝫ diuitiis & gloria ſup oẽs excelleret:nechao rex egypti orum caſtra poſuit ad eufratẽ fluuium ut cõtra medos & babilonios dimicaret:qui aſſyriorꝫ ſoluerunt principatũ.Habebat enim deſideriũ ut regnaret in aſia. Et dum ueniſſet ad ciuitatẽ medin:quæ erat de regno ioſiæ:prohibebat eũ rex ioſias per ſuã prouinciã contra medos iter efficere. Tunc mittens legatos ad eũ nechao:ſignificauit nõ ſe contra exercitum ducere: ſed ad eufraten fluuiũ ꝓperare:adiiciẽs q̃ eum nõ deberet prouocare ad ſua bella: prohibẽdo ne aliena iret ad prælia quo tendebat.Ioſias uero nõ aquieſcebat uerbis nechao:ſed inſtabat ne iter ſuum per eius faceret regionẽ reor urgebat eũ:ut quod imminebat accideret.Nam dum aciem exercitus ſui componeret & in curru uectus a cornu tranſiret a cornu:quidam iaculatus eũ egyptiorum a belli feſtinatione ſuſpendit.Mox enim uulnere nimis affectus:iuſſit exercitũ reuocari ad hieroſolymãqꝫ remeauit.Qua plaga defunctus eſt:ſepultuſqꝫ magnifice in patriis monumentis.Qui uixit annis triginta & octo:regnauit aũt ex eis unum & triginta:oĩſqꝫ populus eũ multis diebus magno luctu gemituqꝫ defleuit:ſed & hieremias propheta mortis eius carmẽ lamentabili modulatione cõpoſuit:quod hactenus noſcitur permanere. Hic uero ꝓpheta etiã futurã ciuitatis cladem prædixit: ſcripto reliquit ſimul & captiuitatẽ nunc apud nos habitã:& babilonioꝫ una migrationẽ.Et non ſolũ iſte prædixit hæc populo eſſe uẽtura:ſed & propheta Ezechiel primus de his duos libros conſcribẽs:plebi reliquit.Erant aũt ãbo genere ſacerdotes: ſed hieremias quidẽ ĩ hieroſolymis eſt cõmoratus a tertõdecimo anno regis ioſiæ uſqꝫ dum ciuitas uaſtaretur & templũ. Quæ uero de hoc ꝓpheta ꝓuenerunt loco ꝓprio declarabimus.Mortuo ſiquidẽ ioſia ſicut prædiximus ei ſucceſſit in regnũ filius iochã cũ trium & uiginti eẽt annorꝫ.Et hic quidem regnauit ĩ hieroſolymis:matrem uero habuit amital de ciuitate abana:fuitqꝫ ipius & ſceleſtus.

Capitulum .VI.

EX igitur egyptiorꝫ dum fuiſſet a pugna reuerſus euocauit ioachã ad ſemetipſum de ciuitate ſyriæ quæ dicitur emath. Qui dum ueniſſet eũ repẽte uinxit:& ſeniori fratri eius ex eodem patre ꝓgenito nomine eliachim:tradidit regnum mutans ei nomen ioachim.Pro uinciæ uero tributum poſuit centum argenti talenta:& unũ auri.Ioachim ergo has pecunias exoluebat.Ioachĩ aũt deduxit ĩ egyptum:qui etiam mortuus eſt in ea dum regnaſſet tres menſes:& dies.x.Ioachĩ uero mater uocabatur zabud de ciuitate ãbunia.Hic uir erat natura iuſtus & ualde nequiſſimus:& neqꝫ circa deũ ſanctus:neqꝫ circa hoies mãſuetus. Cap.VII.

VNqꝫ quartum regni haberet annũ: babiloniæ principatum quidã noĩe nabuchodonoſor accepit eodẽqꝫ tẽpore cũ magno apparatu ad circamin ciuitatem uenit:quæ eſt iuxta eufraten: pugnaturus contra regem egyptiorꝫ nechao ſub hoc enim ſyria erat uniuerſa. Dũqꝫ cognouiſſet regis babiloniæ uoluntate:nechao pœnitus nõ expauit:ſed cum magno brachio ſuper nabuchodonoſor ad eufraten uenit.Qui facta congreſſione deuictus eſt:& multa milia uariis rebus belli amiſit. Tranſiens autem eufraten babiloniæ rex omnem Syriam uſque ad peluſium cœpit præter iudeam. Quarto igitur anno nabuchodonoſor:qui erat octauus ioachĩ regis hæbreorum cõtra iudeos cũm magno exercitu caſtrametatus eſt rex babiloniæ tributa exacturus ab ioachim:aut certe dimicaturus.Ille uero mẽtuens eius minas:& pacem habere deſiderans:præbuit ei tributa quæ præceperat annis tribus.

Capitulum.VIII.

TErtio anno audiens egyptios dehuo contra babiloniam pugnaturos tributa non reddidit; ſed ſpe egyptiaci belli deceptus eſt.Nam pugnare contra eum egyptii mini-

me præſumpſerunt. Propheta itaque hieremias quotidie prædicabat:quia fruſtra egyptiorum ſpe tenerentur:& quia imineret ciuitati ut a rege babilonio uaſtaretur: & rex ioachim ſubderet ab eo.Sed hæc nulla utilitate dicebat:quando qui crederet nullus erat.Nam & populus & principes audientes hæc negligebant:& indignates ſuper his quæ dicebant quaſi auguriū aduerſus regem ꝓpheta ferret:acculabant eū & ſubiectū iudicio ut ad ſuppliciū quoq; traderetur:contra eū dari ſententiā poſtulabāt:quod multi quidē aduerſus eū fieri decreuerūt:ſeniores aūt receſſerūt. Qui ea uoluntate qua iuſſe prophetā abſoluerant: & ipſa etiā aliis ſuadebant ne quid mali fieret hieremiæ:dicētes:quia non ſolū iſte ciuitati prædiceret futura : ſed & micheas ante eū olim talia prædixiſſet:& multos ſcirent hmōi uerba dixiſſe: qiōq; nullus a regibus aliquid pertuliſſet: ſed quaſi ꝓphetæ dei honorati fuerant.His itaq; uerbis mitigates turbas:eripuerūt hieremiā a diſſinito ſupplicio.Qui oēs ꝓphetias ſuas ſcribēs:ieiunāte populo:& in eccleſiā congregato in tēplō menſe nono:quinto anno regis ioachim:relegit librū quē de futuris rebus ciuitati & populis & templo cōſcripſiſſe uidebat.Audientes itaq; principes tulerūt ab eo librū:iuſſeruutq; eū & ſcribam baruch de medio tolli:ne quibuſdā ferent manifeſtati.Ipſi uero librū portātes regi dederūt. Qui præſentibus amicis iuſſit ſcribā ſuū relegere: & audiens quæ ſcripta noſcebantur in libro: iratus rex diſrupit eū & igne cremauit:& requiſitos hieremiā & baruch iuſſit ad ſe puniēdos adduci.Illi ſiquidē eius tunc irā declinauerūt:nō poſt multū uero tēpus uenientē contra ſe cū magno exercitu regē babilonioꝝ fœderis iure ſuſcepit pp metū eoꝝ: quæ dicta fuerant a propheta credens nihil ſe fore paſſuꝝ: neq; per obſeſſionē neq; per pugnā.Dūq; rex babiloniæ intraſſet in ciuitatem:fidē nequaq̄ ſeruauit:ſed & iuuenes fortiſſimos & pulchritudie decoros hieroſolymitanoꝝ occidit una cū rege Ioachim. Quē etiā ante muros ī ſepultū proiici iuſſit: filiū uero eius ioachim conſtituit regē uniuerſæ puinciæ.Eos aūt qui erant in dignitatibus cōſtituti nūero tria milia captiuos duxit in babiloniā inter quos erat propheta ezechiel cum eſſet adhuc puer.Hic ergo finis habuit ioachim regem:qui uixit quidem annis ſex & trigīta:regnauit autem duodecī. Succeſſor uero eius regni ioachim de matre nomine onas:regnauit mēſibus tribus & diebus.x.

Capitulum.VIIII.

REgem ergo babilonioꝝ qui ioachim cōceſſerat pricipatū repente timor inuaſit. Formidatus ē enī ne forte habēs mali memoriā ꝓ nece paterna ꝓuinciā eius ſuaderet.Et mittēs exercitū regem ioachim in hieroſolymis obſidebat.Ille uero cū eſſet natura benignus& iuſtus noluit ciuitatē ꝓpter ſe uidere picula ſuſtinere:ſed ſumens matrē & cognatos tradidit obſides ducibus qui fuerant a babilonia regeq; directi accipiens ab eis iuſiurandū ut nihil mali pateretur:nec ipſe nec ciuitas:quoꝝ fides nequaquā manſit inuiolata.Non enī ſeruauit eā babiloniæ rex:ſed præcepit principibus ſuis:ut oēs qui erant in ciuitate iuuenes captiuos ſumerēt pariter & artifices:eoſq; ad ſe ligatos adducerent: qui oēs fuerūt decē milia & octingenti triginta & duo:ſimul & ioachim cū matre pariter & amicis:quos deductos ad ſe habuit ī cuſtodia. Parruū uero ioachim noie ſedechiā cōſtituit regē: accipiens ab eo iuſiurandū ut ei prouinciā cuſtodiret & nihil hoſtiliter ageret:nec faueret egyptiis. Sedechias aūt erat quidē ānoꝝ uiginti & duorum quādo accepit regnū:& nomē matris eius amias.Fuit enī cōtra iuſticiā ſuperbus: circa quē impii locum maximū habere uidebātur.Quapropter & ꝓpheta hieremias ad eum ueniēs crebro teſtabatur dicens: ut reliquas quidem ipietates & iniquitates deſereret:& iuſticiæ prouideret: & neq; duces qui eſſent maligni reſpiceret : neq; falſis prophetis eū ſe ducētibus crederet:quaſi neq̄quā contra ciuitatē babiloniæ rex dimicaret:quia egyptii cōtra eū bella rurſus mouerēt & uincerēt:qſi hæc uerba nō eēnt: nec hoc mō uentura forēt.Sedechias aūt dū audiret ꝓpheta hæc dicentē:cōſentiebat ei per oīa tāquā uera loquēti:& qſi prodeſſet ei:ut eius crederet uerbis:ſed rurſus eius amici ſubuertebant eius mentem & a prophetæ dictis ad ea quæ uoluerant adducebant. Prophetauit autem Ezechiel in babiloniæ futuras populi calamitates: & hæc miſit in hieroſolymam: ſed ſedechias eorum prophetiis non credidit ꝓpter hmōi cām.Alia ſiquidē uniuerſa cōſone a prophetis edicta ſunt:quomō & ciuitas uaſtaretur:& ipſe ſedechias duceret captiuus ī babiloniā:diſcordabat aūt ezechiel dicēs quia ſedechias babiloniā non uideret cū hieremias dixiſſet: quia uinctū eū rex babiloniæ duceret:& eo q; nō idem uterq; dixiſſent:etiam illa quæ concordabant: nō eē uera dicebat:licet ei oīa ſecundū eoꝝ euenirēt ꝓphetias:quæ tamē opportunius declarabimus.Igitur ſocietatē babilonioꝝ quā habuit annis octo:diſſoluit: & ſemetipſum ad egyptios tranſtulit:ſperans cū illis cōtra babilonios ꝓualere.

Cap.X.

INterea dum hoc cognouiſſet babiloniæ rex caſtra mouit aduerſus eū:& afflicta prouincia:& munitiones eius una diripiens:ad ipſam hieroſolymoꝝ ciuitatem obſidendam cū magno uēiebat exercitu. Rex ergo egyptius audiēs qa ſedechias eius amicus

esset obsessus:sumpta uirtute maxima bellatorum uenit ad iudeam quasi eius soluturus obsessionem.Babilonius aũt recessit ab hierosolymis:& occurrit egyptiis:eisq; congressus prælio superauit:& eos ĩ fugã uersos de syria coegit exire.Dũq; discessisset babiloniog; rex ab hierosolymis: deceperunt falsi prophetæ sedechiã dicentes:quia neq; babilonius rex denuo pugnaret: & contribuli cog; quos de prouincia ad babyloniã demigrauerat cum dei uasis omnibus quæ rex tulerat ad hoc templũ reuerterẽtur.Sed hieremias his contraria atq; uera transiens in medium ꝓphetauit:dicens:quia male quidem facerent illi qui regi talia suaderent quando per egyptios nihil iuuari possent:quos utiq; deuincẽs babyloniæ rex ĩ hierosolymã remearet:eaq; fortiter obsideret: & populũ fame corrumperet ac reliquos captiuos abduceret:substantiasq; diriperet: simul & tẽpli diuitias exhauriret:& illud insuper concremaret:ciuitatẽq; subuerteret:& eẽnt seruituri babiloniæ regi:eiusq; neporibus annis.lxx. A quog; seruitio nos iquit tunc remouebũt per se & medi babiloniog; destruentes imperiũ:& ad hãc remeates urbẽ ędificabimus templũ rursus: & hierosolymam denuo reparabimus.Hæc dicente hieremia plurimi quidẽ crediderũt:principes aũt & impii excessisse eũ a sua mente dicebant:eũq; sub hoc fomite deridebãt.Igitur cũ ei placuisset ad patriam ꝓperare:quæ dicitur anathoth:uiginti stadiis ꝓcul ab hierosolymis constituta inueniẽs eũ in itinere quidã principũ cõprehensum detinuit:calumniã faciens ei quasi ad babilonios iret. Ille mentiri quidẽ illũ & calumniari sibi:crimenq; inferre:se uero ad patriã ꝓperare dicebat.Qui ad hæc uerba non flexus uinctũ deduxit ad iudices magistratuũ:a quibus oĩa uerbera & tormenta perpessus:ad necis supplicia referi uabatur:qui quoddã per tẽpus hæc quæ prædiximus iniuste sustinuit.Anno nono sedechiæ regis:decima die mẽsis decimi:babyloniæ rex ad hierosolymã castrameratus est:& sedẽs circa eã decẽ & octo mẽses:cũ studio magnæ uirtutis obsedit:obsessosq; hierosolymitas duo mala alia & maxia deprimebãt morbi lãguor & fames eis uehemẽter ĩsistẽs. Hieremias uero ꝓpheta cũ esset in custodia non cessabat:sed clamabat:prædicebatq; aperte monendo populũ ut regẽ babiloniog; portas aperientes exciperẽt:hoc enĩ facto eos cũ omni domo posse saluari: alioqn radicitus asserebat euelli:prædicabatq; pariter:quõ si qui mãserint in ciuitate oĩro pirent: aut fame consumpti aut gladiis hostiũ. Si uero ad hostes cõfugerent:& inimicos & mortẽ quodãmodo declinarent.Principes hæc audientes inter ipsa mala cõsistentes non patiebantur eius uerba animo suo percipere:sed cum ira uenientes indicauere regi:& accusantes eum quasi uesanũ occidendũ esse ꝓphetam poscebant:qui eog; laios frangeret:& malis ꝓmissionibus audatiã populi ualde molliret:quãdo dum parati eẽnt omẽs pro eo & patriæ salute pugnare ille moneret ut ad hostes fugerent uniuersi:quia ciuitas capienda foret: & oẽs in ea pariter perituri. Rex uero ipse quidẽ pro bonitate & iusticia iratus nõ est. Sed ne principibus tali tẽpore uideret esse cõtrarius:ꝓmisit eis ut facerent ꝓphetæ quod uellent.Qui hoc sibi agere cõcesso:mox ingredientes ĩ carcerẽ: & sumẽtes eum ĩ quendã lacum plenũ cœno deposuerũt:ut morte propria suffocatus extingueretur.Ille ergo usq; ad gutur in luto depositus in his uegebat angustiis. Quidã uero seruog; regis honoribus decoratus genere ethiops erũnas ꝓphetæ regi nũciauit:dicens non recte amicos & principes eius fecisse ut prophetã ĩ cœno submergerẽt: quod opus omni morte & uinculis esset amarius. Hæc cũ audisset rex penitẽtia ductus:quia ꝓphetam principibus tradidisset iussit ethiopi: ut sumptis triginta regis ministris & funibus:& quicquid expediret ad salutis eius utilitatẽ:cũ festinatione hieremiã abstraheret.Ethiops aũt sumẽs qđ præceperat rex:prophetam de lacu reduxit:& sine custodia esse permisit. Euocãte uero eũ rege latenter:& requirẽte siquid ei diuinum in rebus præsentibus posset edicere:ille habẽt quidẽ se quod diceret asserebat sed non sibi fore credendũ:nec dũ moneret audiendũ: quãdo iam qsi malũ aliquid agentẽ amici perdere decreuissent. Vbi sunt inquit nunc qui babilonium nequaquã dimicaturog; eẽ dicebant: audientesq; fallebãt.Sed & si nunc ueritatẽ dixero:morte me condẽnabis.Cunq; ei rex iusiurandum ꝓbuisset:quia nec ipse eũ perimeret: nec principibus supplicii iure cõtraderet: data fide securus:suadebat ei:ut babyloniis traderet ciuitatẽ. Hæc enĩ dicebat ei deũ ꝑ se ꝓphetare si liberari uellet: & ꝑsentia picula declinare: & neq; ciuitatẽ usq; ad fundamẽta deici: nec tẽplũ ab hostibus cõcremari: qđ si nõ fieret:ipse malog; auctor & sibi & ciuitati huius calãitatis existeret.Hæc audiẽs rex:uelle se qdẽ q̃ monebat facere dixit:& expedire sibi:sed metuere cõtribules: q ad regẽ babilõiæ prexissẽt: ne accusãtibus eũ piculo subiaceret.Qué ꝓpheta cõfortabat:& frustra suppliciũ suspicari dicebat:nihil mali passurog;:si babilõiis traderet ciuitatẽ:nec ipsũ:nec filios:nec uxores eius:insuper & quia templum maneret illesum. Et hieremiam quidem cum hæc dixisset dimisit rex præcipiens:ut nulli ciuium quæ locuti fuerant proderet:sed neq; principibus aperiret: qui si cognoscentes eum a rege uocatum requirerent:ut quid cum eo locutus fuisset: eis quoq; narraret diceret quia popposcisset:ne ĩ uincula aut in carcerẽ denuo traderet. Qui scilicet eis hoc

dicebat:dum uenientes ad prophetam requirerent quid locutus fuiſſet ad regem.Hæc quidē ita
ſunt geſta.Babilonius aūt obſeſſionem grauius inferebat:faciens turres cum magnis edificiis: &
aggeres ingentes exaltans:ex quibus reſiſtebat de muris pugnare intentibus: multaſq; machina-
tione erexit equans muris per circuitum ciuitatis.Illi ſiquidem qui intra urbem erant fortiter &
promptiſſime reſiſtebant: neq; fame neq; languore fatigari:& licet intus his paſſionibus augerē
tur animo:tamen fortes uidebantur ad prælium:in nullo adinuētōnes inimicoꝝ & machinamē
ta expaueſcentes:ſed contrarias machinationes in oībus quæ faciebant illis opponere cogitātes:
ita ut magnū certamen eſſet babilonīis ſimul & hieroſolymitis uelocitatis atq; prudēriæ:his qui-
dem nihil arbitrantibus amplius cōmodi quā captionem illius ciuitatis:his aūt ſalutē ſuam non
in alia cauſa ponentibus:niſi ut magno ſtudio laborarent:& non deſperarent excogitare quibus
modis hoſtium machinaméta deſtruerēt. Et hæc paſſi ſunt mēſibus octo & decem donec fame
uaſtarentur & iaculis quæ turribus iaculabantur aduerſus eos hoſtes. Capta eſt ergo ciuitas un-
decimo anno ſedechiæ regis quarto menſe:die nono:cœperūtq; eam principes babilonioꝝ qui-
bus obſeſſio a rege nabuchodonoſor uidebatur eſſe cōmiſſa.Ipſe aūt ī reblatha ciuitate cōmora
batur.Nomina principum qui hieroſolymam ſubdiderunt hæc ſunt:hergella:ſarrare:matuſe:me
garus:nabuzardan:ſaris.Captā itaq; ciuitate circa mediam noctem:& principibus hoſtiū ingreſ-
ſis in templū:agnoſcens hæc ſedechias rex:ſumptis uxoribus:& filiis:& principibus: & amicis:de
ciuitate fugit per deſertum ualde tutiſſimum. Quod dum a quibuſdam traditis principibus
babilonioꝝ indicatum fuiſſet diluculo eum perſequi ſunt egreſſi. Quem dum circa hiericunte
apprehendiſſent: eum circundederunt. Amici uero & principes ſedechiæ fugiebant dum hoſtes
proximos eſſe conſpicerent:diſperſique ſunt relinquentes eum: alter ad alium locum fugiens &
unuſquiſq; ſe liberare cotendens.Quē cōprehenſum cum paucis hoſtes:cum uxoribus atque fi
liis duxerunt ad regem. Venientē quoq; ad ſe regē:nabuchodonoſor impiū & inſœlicē uocare
cœpit: & iuriſiurādi īmemorē quod præbuerat ut ei prouintiā cuſtodiret.Super hæc aūt cū ob-
iurgauit eum ingratum:quia dum ab eo percepiſſet imperium quod ab eius fratre tulerat & illi
tribuerat:cōtra munificum largitorē egiſſe uidebatur hoſtiliter.Dixitq; poſt hæc.Magnus deus:
qui habens tuam nequitiam odio:noſtro te ſubiugauit imperio.His igitur uerbis uſus aduerſus
ſedechiam:filios eius iuſſit pariter & amicos cōtinuo perīmi:ipſo ſcilicet ſedechia & aliis captiuis
inſpicientibus deinde oculos eruens ſedechiæ eumq; uinciens: perduxit in babiloniā.Hæc uero
prouenerunt ei quæ hieremias & ezechiel prophetauerāt:quia cōprehenſus duceretur ad babi-
lonicum regē:& loqueretur ei ex ore ſuo & uideret ſuis oculis eius oculos ſicuti hieremias dixit:
cecatus aūt & ductus ad babiloniā eam non uidit:ſicut ezechiel prædixit.Hæc igitur quæ ſuffi-
cienter poſſunt dei manifeſtare naturā neſcientibus explanauimus:quō diuerſa eſt atq; multimo
da & uniuerſa ordine ſuo conſpiciens & quæ congruant agi prædicens ignorantiāq; hoīum & in
fidelitatem redarguens per quæ curari nequiuerunt ab his quæ erant paſſuri. Nam cum ea quæ
prædicebantur cuſtodire nollent:calamitatibus noſcuntur eſſe contraditi:ita ut eſſet impoſſibi-
le uti ab ea declinarent.Igitur qui de genere dauid regnauerunt:hmōi conuerſationē habere no-
ſcuntur.Fuerunt aūt uiginti & unus uſq; ad ultimum regē:regnaueruntq; oēs annis nōgentis: &
quatuordecim & menſibus ſex diebuſq; decem.Ex quibus principatū tenuit primus eorum ſaul
annis uiginti: nō tamē ex ea tribu conſiſtens.Porro babilonius miſit principē militiæ ſuæ nabu-
zardā in hieroſolymam:ut expoliaret templū præcipiens:ut & illud icenderet:& regalia pariter:
& ciuitatem ad pauimentū uſq; deponeret:& populū in babiloniā migraret. Qui dum uenīſſet
ad hieroſolymā undecimo āno ſedechiæ regis: & templum ſubuertit:& uaſa dei aurea argēteaq;
tulit:necnō & maximū cantarum:quē impoſuit ſalomon:inſuper & colūnas ereas:& capita eaꝝ:
aureaſq; menſas:& candelabra:& hæc auferens:tēplum quoq; ſuccēdit: menſe quinto:initio mē-
ſis:anno undecimo ſedēchiæ:octauo decimo aūt nabuchodonoſor.Succendit aūt & regalia:ciui
tatemq; deſtruxit:& templū ita concrematū eſt:poſt trecentos & ſeptuaginta annos: & mēſes ſex:
dieſq; decem: ex quo illud cōſtat edificatū:ab egreſſu autē populi:tunc erant anni mille .lx.duo:
menſes ſex:dieſq; decem a diluuio uero uſquā uaſtationē templi: omē tempus fuit annoꝝ mille:
nongentorum; quiquaginta ſeptē: menſiū ſex:dierū decē:ex quo uero factus eſt adam uſq; ad ea
quæ prouenerunt templo:anni ſunt tria milia: quingenti tredecim:menſes ſex: dies decē. Tan-
tus ergo numerus annoꝝ erat. Quæcunq; geſta ſunt:ſingula ut puenere manifeſtauimus.Prin-
ceps itaq; regis babiloniis poſtq; hieroſolymā & templū ſubuertit.ſumens captiuos:migrauit eos
& pontificem: & zardā & ſacerdotem ioſedech ſecundariū eius & cuſtodes templi: & tres eunu-
chos qui erant ſuper armatos:& amicos ſedechiæ ſeptē:& ſcribā eius:& alios principes ſexagīta
quos omnes cum uaſis quæ deprædatus eſt deduxit ad regē in reblata prouinciæ ſyriæ ciuitatē.

Rex autem pontificis quidem & principum ibi capita iussit abscidi:ipse uero omnes captiuos & sedechiam deduxit in babiloniã:uinctum quoq; circũegit & iosedech pontificẽ filiũ sacræ pontificis:quem occidit babilonius in reblata syriæ ciuitate:sicut dudum iam designatũ est. Igitur quia genus regum explanauimus:& qui fuerãt:& eorũ tempora cuncta narrauimus: necessariũ iudicaui: etiam noia referare pontificum:qui pontificatum regum temporibus habuerunt. Primus siquidem sadoch pontifex templi fuit:quod salomon edificauit:post eum filius achimaas i eius honoꝝ successit:post achimaã zarias:post hũc aũt ioram & post eũ anxi ioram:deinde fideas:post fideã sudeas:post hũc bilus:bilo uero successit ioathã:cui rursus urias uriæ uero nerias:post neriã odeas fuit:post hunc sallom:deinde helchias post hũc zaroch:& post hunc fuit iosedech:qui captiuus in babiloniam ductus est. Isti itaq; omnes in pontificatũ filius patri p ordinẽ successerũt. Veniens autem in babiloniam rex:sedechiam habuit donec aduixit in carcere. Quem dũ regaliter sepelisset:uasa quæ in hierosolymorum templo fuerat deprædatus:diis dicauit suis:& populum in babiloniorum regione constituit:pontificem uero soluit a uinculis. Cap. XI.

Rinceps itaq; militiæ nabuzardã dum captiuaſſet populũ hæbreoꝝ: paupes & eos qui se tradiderunt dereliquit:constituens eis principem noie godoliã filiũ aichã: de nobilibus natum:mansuetũ & iustũ:iussitq; ut opus i terra prouintiæ facientes:regi definita tributa psoluerẽt. Hieremiã uero prophetã soluit de carcere:eiq; suasit:ut ad babioniã cũ eo ueniret:fuerat enĩ ei hoc a rege iussũ:ut illi p oĩa placida ministraret:qui si nollet hoc facere:ut indicaret ubi manere uellet:q̃tenus hoc regi significaret. Propheta ergo nec seq uoluit:nec alibi cõmorari:sed libenter se abire dixit in deserta patriæ:& cũ miserrimus habirare reliquiis. Cognoscens aũt eius uoluntatẽ militiæ princeps:godoliæ quẽ cõstituerat in hierosolymorum urbe præcepit:ut eius prouidentiã in oĩbus haberet:eiq; ministraret qbus egeret:& domũs propheã multis pciosisq; muneribus dimisit ad ppria. Et hieremias quidẽ mansit apud godoliam in ciuitate prouintiæ quæ dicitur masphat:rogabatq; nabuzardã:ut cũ eo dimitteret discipulũ baruch filiũ neriæ:ex magna ualde familia:& qui lingua patria præcipue fuerat eruditus. Hæc dũ fecisset nabuzardan in babioniã pfectus est. At illi qui obsessa hierosolymoꝝ urbe diffugerant:dispersi p certa loca:dũ recessisse babilonios cognouissent:& quasdã reliquias in hierosolymoꝝ terra reliquisse:& qui eam incolerent supesse:undiq; collecti uenerunt ad godoliã in masphat. Erãt aũt pricipes eoꝝ ioab filius careæ:& zareas:& iezomas:simul & alii. Porro de genere regio erat qdã ismael uir malignus & callidus:qui dũ obsideret hierosolyma:ad regẽ euasit ãmanitaꝝ alias ãmonitarũ noie bachalim:& ibi illo tpe moratus est. Igitur qui ad hierosolymã cucurrerant:fecit eos godolias ibi manere:nequaq; babilonios metuentes colentesq; terrã: nihil mali passuros esse dicebat & hæc iuramento firmauit:adiiciens quia solatium cunctis pberet: & siquis ab aliquo grauaretur illius mereretur auxiliũ:suasit ut singuli i q̃ uellẽt ciuitate morarẽt: & ut mitteret cum eis qui eoꝝ habitacula repararent:& ipse quoq; faceret dũ tpus esset:ut triticum:& uinũ:& oleũ recõderent:q̃tenus hyemis tẽpore pabulo non egerent. Hæc cũ dixisset:dimisit eos ad prouinciæ loca quæ unusquisq; uoluerat. Fama uero discurrente ad gentẽ iudeæ:qa uenientes ad se de fuga godolias clementissime susciperet:& ad terrã colendã oés habitare pmitteret:ut regi babilonis tributa psoluerent:concurrerũt oés ad godoliã:& in ꝓuintia habitarunt: considerantesq; prouintiã i pace regi:& godõliæ benignitatẽ atq; clementiã:ioannes & pricipes qui cũ eo erant ualde dilexerunt eũ:dicebantq; mittendũ ad regem ammanitarum alias ãmonitarum bachalĩ:ut ismael latenter occideret:quatenus ipse securus esset in israel: quia ille erat de regio genere:qui solus poterat debellare. Cuius dolum dicebant posse declinare alias declinari:si potius ismaelẽ ipse pimeret:ut metũ decetero non haberet:adiicientes insup se timere:ne godolia magis ab illo pempto:funditus israelitaꝝ reliquiæ depirent. Ille uero acquiescẽ noluit:dicẽs: non esse rectũ cõtra uiꝝ qui adhuc nihil malignitatis gesserat:insidias exercere alias exerceri:nõ enĩ uerisimile esset. quia in talĩ desolatione hmõi malitiã exerceret:& qué in tanta necessitate fouerat & ab inimicis aliis eripuerat:ipse pimeret:sed & si e diuerso faceret ille dolũ: melius esse ut ipse pimeretur ab illo:quã homo qui ad illũ cõfugerat:suãq; salutẽ extradiderat:& cõmẽdauerat uitam:dolo pimeretur istoꝝ. Et ioanes quidẽ:& principes qui cũ eo erant:cũ nõ potuissent psuadere godoliæ:protinus recesserunt. Tempore itaq; dieꝝ. xxx. transacto: uenit ad godoliã in ciuitatẽ masphat ismael cũ uiris decem:quos godolias splendidis epulis muneribusq; suscepit. Tunc godolias inter conuiuia ismael sepius ut assolet inuitato:debriatus est. Quem ismael uidens ita uino repletũ:& uelut isensatũ:& in soporẽ ebrietatis cõuersum:surgẽs cũ decẽ suis amicis eũ occidit: & qui cũ eo i cõuiuio recũbebãt. Et post hoꝝ pemptionẽ egressus p noctẽ:cũctos piter i ciuitate iudeus & milites trucidauit:q a babiloniis fuerãt derelicti. Altera uero die cũ mũeribus

m

ueniebant ad godoliam de prouintia octogita uiri:nihil scientes:quod de eo fuerat gestū.Quos cum uenisset ismael:eos quasi ad godoliam accessuros:interius euocauit.Quibus ingressis aulā clausa cūctos occidit:eorūq; corpora i lacū ꝓfundissimū ne uiderētur abiecit.Ex his itaq; octoginta uiris aliqui repti erepti sunt:qui se rogauerunt non prius occidi:antequā occultas in agris diuitias & pallia simul & uestes reconditas:& frumenta monstrarent.Hæc audiens ismael:pepcit eis.Populū uero qui erat in masphat cū uxoribus & filiis captiuū duxit:inter quos & filias sedechiæ regis quas nabuzardā babilonios princeps godoliæ reliquerat conseruandas tulit. Et dū hæc egisset:uenit ad regē āmanitas. Audiens autē ioānes & principes qui cum eo erant quæ in masphat fuerant gesta ab ismael:mortēq; godoliæ:nimis exaspati sunt:assumētesq; singuli arma sua:egressi sunt:ut ismael uiriliter expugnarent.Qué dum appræhendissent:circa fontē chebrō; illi qui ab ismael captiui ducebantur:uidentes ioannē & principes:& ad solatiū sibi uenisse iudicantes:relaxati sunt:& relinquentes eū qui illos cōperat:ad ioannē se contulerūt.Ismael itaq; cū uiris octo ad regē fugit āmanitas.Ioannes ergo sumēs:quos de manibus eripuerat ismael: & eunuchos:& mulieres:& infantes:uenit ad quendā locū qué caulas appellant:& illo die ibi mansit. Deliberauerant aūt ut inde surgentes:abirent in egyptum:metuentes ne eos babilonii pimerēt; propter godoliæ mortē:qui ab eis dux fuerat institutus.Et dū in tali consilio ꝑmanerent: petierunt hieremiam ꝓphetā ioannes & principes qui cū eo erant ut deū consuleret:q̄tenus eis in angustiis constitutis quid deberent facere demonstraret:facturos se iurātes:quicquid eis hieremias diceret.Cuiq; ꝓpheta oraturū se ꝑ eis apud deū cōpromisisset:post dies decē apparuit ei deus dicens:ut indicaret ioanni & principibus suis:& uniuersis: quō consistētibus eis i illa ꝓuitia ferret ꝓuidentia diuina solatiū & a babiloniis quos metuebant seruaret illesos: ꝓficiscentes aūt in egyptum perituros:& ab egyptiis illa passuros quæ olim fratres eorū cōstat esse passos.Hæc cū dixisset ioanni & populo deū ꝓpheta prædicere:non ei credebāt:quia deus eos ꝓuintiā habitare præceperat:sed ut præstaret baruch suo discipulo:mentiretur quidē de diuino mandato:suaserit aūt eis ibi manere:ut a babiloniis interirent.Populus ergo & ioannes nō obedientes cōsilio dei quo eos monuerat ꝑ ꝓphetā:discesserunt ad egyptū:ducentes.& hieremiā piter & baruch. Dūq; illic essent idicauit ꝓphetæ diuinitas uentur regē babiloniorū ad egyptū:iussitq; prædicer populo: egypti uenturā captiuitatē:& quia alios quidē eorū occideret:alios captiuos sumēs in babiloniā ꝓduceret.Et hæc ita cōpleta sunt.Quinto siquidē anno captiuitatis hierosolymorū qui ē tertius & uicesimus regni nabuchodonosor castrametatus est idem nabuchodonosor in iseriorē syriā: eamq; detinens:expugnauit & ammanitas alias āmonitas & moabitas.Cūq; subdidisset has gentes:prexit ad egytū eamq; subuertit:& regē qui tūc erat ibi occidit:aliūq; ei i ea cōstituēs; denuo iudeos captiuos duxit in babiloniā:& hæbreorū quidē genus huiusmodi terminū eufraten transisse ꝓcepimus.Igitur per assyrios corruit populus decē tribuū de samaria cū regnaret apud eos osias:deinde duarū tribuū multitudo nabuchodonosor rege babiloniorū:& caldeorū capris hierosolimitis est uastata. Salmanasar transmigrans israelitas:in eorū regione instituit cutheorum gentē:qui prius in iteriori ꝑte ꝑsidē & medie morabāt:tūc tamē samarite uocati sunt:uocabulū ꝓuintiæ sumentes:in qua habitare uidebāt.Babiloniorū uero rex cū duas tribus captiuas duxisset:neq; gentē aliā in eorū habitare fecit ꝓuintia:& ꝓpterea desolata ois iudea & hierosolima:& templū ānis septuaginta ꝑmansit.Omne itaq; tēpus a captiuitate israelitarū:usq; ad duarū tribuū transmigrationē:fuit ānorū centū triginta mensiū sex:dierūq; decem. Cap.XII.

Orro rex babiloniorū nabuchodonosor sumens omnes iudeorū nobiliores:& cognatos regis eorum sedechiæ:qui & pubertate corporū & aspectus pulcritudine resplendebant:pedagogis eos ꝑ diligentia exhibenda contradidit:eosq; castrauit: quod etiā eis quoq; quos cōperat ex aliis gētibus quas uastauerat cum essent i ætatis huius pulchritudie constituti fecisse dinoscitur:iussitq; eis ministrari de mēsa sua cibos:& eruditi ꝓuitialibus litteris piter & chaldeis. Erant aūt isti sapia quidem idonei:habentes exercitū iocundum. Inter quos erant aliqui de genere sedechiæ quatuor oprimi & natura benigni:quorū alius quidē daniel:alius aūt ananias:alius misahel:quartus uero uocabat azarias.Horū babiloniorū rex noia cōmutauit:& aliis iussit appellari uocabulis:& danielē quidē uocabat balthazar:ananiā sydrach. misahel misach:azariā uero abdenago.Hos aūt rex cū essent nimis ingenioſi:& circa litterarū doctrinas assidui:habebat in honore & dilectione præcipua.Placuit uero daniel cū cognatis suis:ut se a cibis regiæ mensæ suspenderent:& ab oibus aiatis generaliter abstinerent.Et accedentes ad aschan eunuchū:cui eorū diligētia fuerat a rege cōmissa:rogauerūt eū:ut ea quæ rex iusserat eis expēdi ipse ꝓciperet:& eis legumina comedēda præberet:uel qd aliud iaiatū uellet:ad istos cibos se esse dicētes deditos:& alios sibi ualde cōtrarios. Ille uero patū quidē se esse dicebat eorū uolū-

tatibus obedire ſed metuere regem:ne p corporis maciem uultuſq; mutationē proderētur regi: eo q; ab epulis abſtinerēt:dicens eſſe conſequēs:ut p qualitate ciborū eoꝝ quoq; color & corpa mutarentur:ut dum alii pueri bene refecti a rege uiderētur:iſti enim piculi & ſupplicii auctores exiſterent. Dum igitur aſchanis formidinē hanc haberet: pſuaſerunt ei:ut p experimēto decem diēbus hæc miniſtraret illis:& dū habitus eoꝝ corpis minime uerteretur ad pcius:i his ſine dubio permanerent:tanquā ex hoc ledi non poſſent:ſi uero eos ſubtiliores inſpicerēt:& deteriores ab aliis:ad priora conuitia reuocaret. Quos dū non ſolum cibis ille nō noceret:ſed etiā magis q̄ aliorū pinguiora atq; decētiora eoꝝ corpora reperiret:ita ut illi quibus regalia cōuiuia pparabātur inferiores eſſent:daniel aūt & qui cū eo erant crederentur in magna copia epularū cōuiuari: ex illo tempore audacter aſchanis ea quæ quidē de menſa regis quotidie illis pueris mittebātur ipſe ſumebat:& illis quæ dicta fūt miniſtrabat. At illi dū & aiæ eoꝝ propter hoc eſſent limpidæ & ad doctrinas euectæ corporaq; eoꝝ ad laborē acta cōſiſterēt:nō enī aut aīas hebetes habebāt: & pro ciboꝝ uarietate cōfuſas:aut corpora per eas epulas molliora:oēs uelociter dīdicere doctrinas quæcūq; & apud barbaros erāt. & apud chaldeos p̄cipue tamen daniel ſapiētia erat idoneus: & ad ſomniorum interpretationes exptus:eiq; reuelabat apte diuinitas. Igitur poſt annū ſecūdū egyptiacæ uaſtationis:rex nabuchodonoſor uidit ſomniū ualde mirabile: cuius explanationem ipſe ei per ſomniū deus aperuit. Quā dum euigilauit oblitus mox chaldeos uocauit & magos: atq; diuinos:ſeq; uidiſſe dixit ſomniū & expoſitionē eius:& hæc ſimul oblitum:iuſſitq; ut dicerent & ſomniū:& quid ſignificare uideretur. Illis uero dicētibus hoc inuenire eſſe hoibus impoſſibile:ſed ſi uiſionē exponeret:ſomni explanationem ab eis audiret:interminatus eſt eis mortē: niſi ſomnium edicerent. Et dum fatērentur nō poſſe quod uidebat fieri oīs una p̄cepit occidi. Daniel aūt audiens:quia oēs ſapientes rex iuſſiſſet interimi: inter quos & ipſe cum ſuis cognatis piculo ſubiaceret:acceſſit ad quendam ariochi cui fuerat p̄cipatus cōmiſſus ſuper regis armigeros:eūq; rogauit:ut ei cām ediceret:pro qua re rex omnes ſapientes & chaldeos: & magos iuſſiſſet occidi:& dum de ſomnio cognouiſſet:& quia iuſſiſſet rex īdicari ſibi quā uiderat uiſionē: quod dum non potuiſſent facere:ad ſuū interitū p̄uocaſſent regē rogauit ariochim:ut īgreſſus ad regem:unam noctē peteret:ut a magorum nece ſe retineret:ſperare dicens:q; ea nocte ſupplicans deo:ſomnium regis agnoſceret. Ariochis uero nūciauit regi īdutias quas popoſcerat daniel. Tunc ille puer cum ſuis cognatis ad habitaculū proprium uenientes: tota nocte rogauit deum: ut ei ſomniū indicaret ne magi:& chaldei:& inter eos & illi perirēt:ſed ut eos potius ab ira regis eriperet:atq; oſtenderet uiſionē:quā rex reuelatā ſibi nocte præterita noſcebatur oblitus. Deus autem miſericordiā habens illorum qui periculo ſubiacebant:ſimul & danielis: & ſomnium ei & modū eius explanationis innotuit:ut ab eo rex etiā q; ſignificaretur cognoſcere. Daniel ergo a deo ſibi reuelata cognoſcēs gauiſus ſurrexit & hoc fratribus iudicans:illos quidē quia de uita tam deſperauerant:& pati uidebantur ad mortē ad ſecuritatē & ſpē uitæ reduxit. deo aūtē gratias p̄cipuas egit:qui miam eoꝝ ætatis hūiſſet. Facto quoq; die uenit ad ariochim: petens:ut eū introducere deberet ad regē:ac dicens:debere ſe ſomniū quod uiderat tranſacta nocte narrare. Ingreſſus igitur ad regē daniel:hoc primo popoſcit:ne ſapiētior putaretur ab aliis chaldeis & magis:quia dū illi ſomniū nequaquā inuenire potuiſſent:ipſe indicaturus accederet:quando nō experimento hūano nec quia maiori ſtudio mente propria laboraſſet ut hoc ſciret: ſed miſeratus inquit deus omnium qui in mortis uidebātur piculo conſtituti:& mei: ſimul & qui eiuſdē ſunt gentis:ſomniū & eius explanationē mihi apuit. Non enī minus pro illis quā pro nobiſipſis uitæ terminū te iubente multatis ſolicitus erā:dū utiq; iniuſte uiros bonos & optimos mori p̄cepas: quos nihil quod ſit humanæ ſapiētiæ præcepiſti facere:ſed quod dei ſolius eſt ab eis exigere uoluiſti. Tibi itaq; cogitanti qui poſſent mundi totius p̄cipatū tenere:uolēs deus regnaturos oſtēdere:hmōi ſomniū reuelauit. Vidiſti enī ſtatuā ualde procerā:cuius caput quidem erat aureum: humeri & brachia argētea:uenter aūt & fœmora erea:crura pedeſq; ferrei. Deinde uidiſti lapidē de mōte abruptū cecidiſſe ſuper ſtatuā: eamq; proſtratā:cōtriuiſſe totā:& nūllā eius ptē integrā reliquiſſe:auꝝ:& argentū:& es:plus farina cōtritū:& ſpū uehemēte flante direptū:atq; diſpſum: lapidem uero creuiſſe tātū:ita:ut oīs terra ab eo uideretur impleta. Somniū itaq; qd uidiſti hoc eſt:cuius interp̄tatio hunc habet modum. Caput quidē aureum te ſignificat:& qui āte te in gēte babilonia regnauerūt. Duæ inquit manus & humeri indicāt:quō a duobus regibus ueſter poſſit deſtrui principatus. Illoꝝ denuo alter quidē ab occidente erit deſtructurus impium:ſimilis eramento cuius rurſus regnū ceſſare facit qui ferro uidetur equalis:tenebitq; oīa:quia ferri natura eſt robuſtior auro & argento ſimul & ere. Significauit quidem & de lapide regi: quod mihi nō placuit indicare;ſed præterita quæ ſunt iam facta deſcribere:non futura tractare. Siquis autem

integritatem desiderans uult hæc perscrutari:& de incertis utrum fiãt studet agnoscere: festinet librum legere danielis:quem inueniet inter litteras esse diuinas.Rex itaq; nabuchodonosor hæc audiens & somniũ suum agnoscens:obstupuit ingeniũ danielis:& ꝓcedens in faciẽ eo mõ quo deus adoratur salutauit danielẽ:eiq; sacrificari q̃si deo præcepit:Cui etiã ꝓpriũ dei ipositi nomẽ: & curatorem totius regni esse constituit:cũ cognatis suis:qui per inuidiã & dolũ picula sustinuerunt & regem ex hmõi cã offendisse uidebant.Interea rex dũ fecisse statuã aureã:altitudine sexaginta cubitoꝝ:latitudine sex:& eã statuisset in maximo campo babiloniæ:dedicaturus eã:cõuocauit ex oi terra cui præerat principes uniuersos eis prio præcipiens:ut dũ audirent tubæ sonũ: ꝓstrati statuã piter adorarent qui uero hoc non facerent:eos in ignis caminũ interminatus ẽ esse mittendos.Omnibus ergo post tubæ sonũ adorãtibus simulacrũ:daniel & cognati eius minime hoc fecisse dicunt:nolentes utiq; leges præuaricare paternas. Qui dũ uicti fuissent repente:& in ignem missi inopinabiliter diuina ꝓuidentia liberati:mortis picula fugierunt. Non enĩ contigit eos ignis.Reor itaq; eo ꝙ nihil iniuste fecissent:in caminũ missi:non sunt ab igne contacti:& facta est flãme natura debilior:habens i se dei ministros:qui eoꝝ corpa esse talia præparauit:ut nõ potuissent ab igne consumi.Hoc ergo factũ ostendit eos apud regẽ iustos atq; religiosos: ꝙ quo habebant ab eo in honore præcipuo.Post paululũ uero tẽpus denuo uidit in somnis rex alia uisionem:qua casurus de regno cũ bestiis esset habitaturus:& cũ degisset hoc mõ annis septem in deserto:reciperet denuo principatum.Hoc cũ uidisset somniũ magos denuo cõuocauit:eisq; referens quod uiderat:interpretationẽ congruã exigebat. Et alioꝝ quidẽ nemo potuit uirtutem somnii comprehendere neq; rem manifestare:Daniel uero solus & hoc exposuit:& sicut ei prædixerat:ita ꝓuenit.Nam cũ habitasset prædictũ tẽpus in heremo:& nullus septẽ regẽ dominum detinere:supplicans deo ut regnũ reciperet:denuo reuersus ad illud est.Nullus igitur culpet me: eo ꝙ ita narrauerim singula sicut in antiquis libris inueniuntur scripta.Nam ipso historiæ meæ principio ꝓpter eos qui questiones faciũt:ut in aliquo culpare nituntur:astruxi dicens:translatus me libros hæbraicos in eloquiũ græcũ:& hos uolentibus apire neq; adiicere ipse aliquid seorsũ: neq; subtrahere me ꝓmittens.Porro nabuchodonosor dũ uixisset annis q̃draginta defũctus est: uir industrius:& prioꝝ regũ ualde fœlicior. Meminit huius actuũ & berosus i libro tertio historiæ chaldeorum:ita dicens.Audiens aũt eius pater nabuchodonosor:quia satrapa qui cõstitutus fuerat in egypto & locis syriæ inferioris & phœnicis:recessisset ab eo:cũ ipse iã fatigari nõ posset: cõmittens filio nabuchodonosor iuueni quãdã ptem exercitus:misit aduersus eũ. Nabuchodonosor aũt filius cõgressus aduersus eũ qui ab eius patre recesserat: facta dimicatione & eũ uicit: & prouinciã ex isto principio suo subiugauit imperio. Cap.XIII.

O itaq; tẽpore cõtigit:ut pater eius nabuchodonosor egrotaret in babilone ciuitate & a uita recederet:qui regnauit annis uiginti & unũ.Nabuchodonosor filius nõ ꝓst multũ tempus mortẽ patris agnoscens:& disponens cãs egypti reliquãq; ꝓuinciã: & captiuos eius & phenicũ: & syrorũ:& gentiũ egyptioꝝ: & præcipiẽs principibus quibusdã amicis:ut cũ magna uirtute & oi utilitate ad babiloniã cuncta deferrent: ipse cũ paucis p desertum uenit.ad babiloniã & potitus regẽ quæ gubernabãt tũc a chaldeis:a quodã uiro optio sibimet reseruanti totius regni paterni dominus est effectus. Captiuis aũt uenientibus hitationẽ constituit in locis oportunissimis babiloniæ ciuitatis:ipse uero de diuitiis q̃s acceperat de manibus hostiũ & tẽplũ bellis & reliq̃ largissime nimis ornauit:& antiq; ciuitati alia quoq; cõtulit:& prisca repauit:ita ut neq̃q̃ obsidẽtes ualerent fluuiũ cõuertere:& citra aliquo mõ ꝓualere:erexitq; tres porticus intrinsecus:& tres extrinsecus de latere cocto:decẽtesq; munes eas & exornãs ualde magnifice: paternis quoq; regalibus alia ꝓxie regalia fabricatus est:quoꝝ spacia: & reliquã pulchritudinẽ dicere credo supuacuũ. Verumtamẽ hoc sciendũ:quia dũ essent hæc magna & nimis eximia:diebus tamẽ.xv.cõsumata sũt.In istis uero regalibus lapides posuit:quoꝝ similitudo erat instar mõtis:& plantauit diuersas arbores:fecitq; hortũ qđ suspensile dicebat:eo ꝙ uxor eius positionem regionis ꝓpriæ uidere desideraret quæ nutrita fuerat in locis medie.Hoꝝ itaq; meminit etiam megastenis in quarto indicoꝝ libro:ubi nitiꝫ approbare hũc regẽ fortitudie & actuũ magnitudine herculẽ trãscendisse.Dicit aũt eũ uastasse libiæ ciuitatẽ:& hiberiã. Sed etiã dycles i secũdo colonoꝝ libro meminit huius regis:& philostratus i idiciis & phœnicis historiis dicit: quia iste rex obsedit tyrum annis tribus & decẽ mensibus:cũ illo tpe tyro regnaret ioathabules. Hoc mõ ergo diuersi scriptores huius regis fecere memoriã.Post mortẽ uero nabuchodonosor amilmadapacus qui & abimatadocus filius eius suscepit regnũ:& hierosolymitaꝝ regẽ iechoniã qui & ioachim soluit a uinculis:eũq; inter amicos necessarios habuit:& multa ei dona cõtulit: fecitq; eum iñ babilonia inter reges haberi.Nam pater eius fidẽ non seruauerat iechoniæ:qui se

utiq; cum uxoribus & filiis & omni cognatiõe ſponte tradiderat pro ciuitate:ne ſicut p̃diximus obſeſſione capta uaſtaret. Moriente uero amilmadapaco poſt ános octo & decé ſui regni:egreſſarius filius eius tenuit pricipatũ.xl.annis. Eo quoq; mortuo:ad eius filiũ laboſordachũ puenit impium. Quod dũ nouẽ mẽſibus hũiſſet:regnũ eo defuncto tranſit ad balthazar qui naboar nuncupatur. Contra hunc itaq; regẽ caſtrametati ſunt cirus pſarum rex & darius medorũ. Qui dum obſiderent eũ in babilonia:mirabile quoddam ꝓdigium cõtigiſſe dinoſcitur. Iacebat náq; cœnans in domo maxima & cõuiuiis regalibus oportuna cũ ſuis concubinis piter & amicis placuitq; eitut de proprio tẽplo uaſa dei deportarẽtur:q̃ hieroſolymis depdarus nabuchodonoſor: uſus quidẽ eis nõ fuerat:ſed in templo ſuo dicauerat. At ille ſupbia ductus eſt:ut eis uteretur ad pocula:& hoc mõ blaſphemaret in deo. Tunc itaq; uidit de muro ueniẽtem manũ:& in piete q̃ſdam ſillabas ſcribentẽ. Qua uiſione turbatus conuocauit magos atq; chaldeos:& oẽ genus ſimilium qđ inter barbaros ſomnia & hmõi ſigna diſcernere prævalebant:ut ei q̃ fuerant ſcripta manifeſtarent. Cunq; magi nihil penitus inuenire neq; intelligere ſe poſſe dicerent in anguſtia rex conſtitutus:& multa triſtitia propter hanc ſic inopinabilem cãm:in oĩm ꝓuintia prædicari fecit ut qui litteras illas & q̃ per eas ſignificarentur poſſet exponere:ei torquẽ aureũ:ueſtẽq; dari purpuream ſicut regibus chaldeis mos erat uti:& tertiã ptem ei ſui piter principatus offerret. Quo facto:dum multi magi concurrerent:ut propoſitã munificentiã regis haberent:inuentionẽ aut ſignificationẽ litterarũ nequaq̃ inuenire poterant. Dumq; rege uideret in anxietate ſua auia conſtitutũ:cœpit eũ confortare ac dicere:eo q; eſſet quidam de iudea captiuus:ex eorũ genere quos deduxerat nabuchodonoſor cũ hieroſolymã deuaſtaſſet:cui nomẽ erat daniel: *uir ſapiens & argutus:ut poſſit res inuenire difficiles:*& q̃ ſoli deo nota uideret̃ur:qui etiã nabuchodonoſor regi cum nullus alter potuiſſet dicere quibus egebat:ad agnitionis lumẽ adduxerat quod querebat: adiiciẽs: ut eum euocaret & peteret:q̃tenus de litteris eo narrãte cognoſceret:qđ nullus poterat inuenire:ſi triſte aliquod ſignũ ſignificaretur a deo. *Hæc audiens balthazar:daniel ad ſe uenire* præcepit. Cui cũ dictũ fuiſſet de eo:eiuſq; ſapia:quia ſanctus ei ſpũs ineſſet:& ſolus inuenire poſſet:quæ alii nec mente conceperant:poſcebat:ut ei q̃ ſcripta fuerant & quæ ſignificare poterant indicaret. Quod ſi faceret:purpura ueſtiendũ:& torquẽ aureũ circa collũ eius dãdã eſſe ꝓmiſit: inſuper et & tertiã ptẽ regni pro honore ſapiæ coferendã ut ex eis ſignis uidentibus appareret. Quo facto:daniel dona quidẽ eũ retinere apud ſe dixit:ſapientiã náq; & diuinitatẽ ſine ſuffragiis ſemper exiſtere:& gratis prodeſſe querentibus:ea uero q̃ ſcripta uidebant ei ſignificaturꝰ ſe eſſe promiſit:dicens:hæc eius uitæ indicare ſubuerſionẽ:eo q; neq; ex his ex quibus parẽs eius ꝓpter iniurias dei fuerat caſtigatus:ille didicit eẽ pius & nihil ultra humanã cogitare naturã:quãdo & nabuchodonoſor mutatus in beſtiã propter ea quæ impie geſſerat:poſt multas præces ac ſuppli cationes miam potuit promereri:& ad humanã redire conuerſationẽ:ac regna pſtina repare:qui propter hæc ſolũ deũ oẽm habere uirtutem & humano generi prouidẽ donec aduxit aſſeruit. Tu inquit obliuionẽ horꝰ habens multũq; diuinitati blaſphemans: *in eius uaſis una* cũ tuis cõcubinis tibi miniſtrari feciſti. Quæ uidens deus & iratus:p ea quæ ſcripta ſunt pronunciauit:qui tibi terminus ſit futurus. Illæ uero lẽæ deſignabant hæc. Mane quod latina lĩgua ſignificare põt numerũ:quia uitæ inquit tuæ deus tẽpus & regni dinumerauit:& puum tibi ſupeſſe decreuerit. Techel & idẽ hoc ſignificat pondus. Appõderans inquit deus tuæ uitæ tẽpus:iam illud declinare pronunciat. Phares ſed & hoc fragmentũ ſignificat lingua romana. Frangit inquit deus regnum tuũ:& medis illud pſiſq; diſtribuit. Cũq; daniel hæc indicãs:dixiſſet q̃ fuerãt in pariete cõſcripta balthaſar equidẽ regiã triſtitiã q̃li poterat pro tantæ calamitatis ſignificatione puenir detinuit: non tamen propheræ q̃ſi malaꝰ rex indici dona quæ promiſerat denegauit:ſed cũcta cõceſſit: cogitans:quia illa quidẽ pro quibus daretur propria eius:& nõ propheratis eſſent:illũ uero qui hæc uere diſcreuerat uirũ bonũ dicebat ſimul & iuſtũ. Igitur nõ põt multũ tẽporis & ipſe eſt captus:& ciuitas cyro pſaꝰ rege aduerſus eũ fortiſſime dimicãte tradita. Balthaſar enĩ is eſt ſub quo capi cõtigit babiloniã:cũ regnaſſet iã decẽ & ſeptẽ ánis:nepos nabuchodonoſor regis:cui talem fuiſſe terminũ ꝓcepimus. Darius aũt aſtiagis filius:qui babilonioꝝ principatũ deſtruxit cũ cyro cognato ſuo: *ánũ hẽbat ſexageſimũ & ſecundũ*:cũ babilõ fuiſſet inuaſa:qui tamẽ alio noie uocabat̃ a græcis:quiq; danielẽ ꝓphetã ſumẽs:ad ſe in mediã duxit:& oĩ honore eũ celebrauit: eratq; unus inter tres ſatrapas quos darius ſuper trecentos ſexaginta ſatrapas inſtituerat.

Cap. XIIII.

Aniel itaq; dũ eſſet apud dariũ in honore p̃cipuo:ita:ut q̃ſi ſoli cũcta uiderent̃ eẽ cõmiſſa:inuidie apud cæteros crie laborabat. Mordent̃ enĩ:qui quoſdã apud principes pluſq̃ ſe ualere conſpiciũt. Et dũ quereret occaſionẽ:& derogationis fomitẽ: uidẽtes

eum apud dariũ esse ꝓbabilẽ nullã inueniebant cãm. Nam dum esset & sup thesauros: & omne suffragium oblatũ a quocũq; despiceret: cui turpe uidebatur aliquid etiã pro bonis rebus accipe nullã criminis cãm accusatores inuenire faciebat. Illi uero cũ nihil haberent qđ cõtra danielẽ dicentes: regio eũ possent honore priuare: aliũ quesiuere modũ: quo eũ minorẽ apud gratiã regis ostenderent. Videntes nanq; eũ tertio in die orantẽ ad deũ: occasionẽ se inuenisse putauerũt: per quam ꝓderent danielẽ. Et uenientes ad dariũ nũciauerunt ei: quia satrapis & eius principibus placuisset: ut triginta diebus populus requiesceret: q̃tenus neq; ipsũ aliquis neq; deos eoꝝ adiret: similiter nec exoraret: & hoꝝ siquis sniam transcederet in lacũ leonũ piturus includeret. Rex aũt eorum nequitiã nõ intendens: nec hæc quoq; cõtra danielẽ arbitratus facta molimina: dixit placere sibi quæ ab eis decreta uidebãt: & eoꝝ sniam cõfirmare ꝓmisit: ꝓpõsuitq; decretũ in populo: qđ satrapũ placita designabant. Et cæteri quidẽ iussa custodiẽtes ne trãscenderẽt q̃ præcepta uidebantur a rege quiescebant: danieli uerõ nulla fuit in istis cura: sed ut erat solitus: stans deum cunctis inspicientibus adorabat. Satrapæ occasiõe sumpta: quã cõtra danielẽ inuenire querebãt: mox uenerũt ad regẽ: accusantes tanquã solus daniel eius precepta transcenderet: quia dũ nullus alter apud eos oraꝝ præsumeret: qđ nõ quidẽ ꝓpter ipietatẽ: sed ꝓpter custodiã fieret ꝑceptoꝝ: ille contẽnens ꝑcepta: ad suũ oraret deũ. Credentes eteni: quia ꝓpter magnũ fauorẽ quo eũ darius diligebat: etiã illoꝝ decreta cõtẽnens danieli ueniã daret. in hoc potius hẽtes inuidiã: magis instabant: & ad nullã mansuetudinẽ recedebãt: sed eũ, secundũ legẽ datã in lacũ leonũ ꝓiciendũ esse poscebant. Sperans aũt darius quia eũ eriperet deus: & nihil a bestiis sustineret aduersũ: cõsolabatur eũ ut fortiter ferret euentũ. Rex itaq; dũ fuisset in lacũ missus daniel: signato lapide: q pro ianuis in eius positus erat ore discessit: & icœnatus totã noctẽ duxit in somnẽ: mestus & pro daniele nimis afflictus. Die uerõ facto: surgens uenit ad lacũ & inueniens eũ sanũ: signaculũ quo lapidẽ obsignauerat aperiẽs: clamauit uoce magna daniel: requirẽs si sanus esset. Quo respõdẽte regi: quia nihil passus fuisset mali: iussit eũ repente de lacu ꝓtrahi bestiaꝝ. Inimici ergo uidẽtes nihil mali ꝑ: uisse daniel: dicebãt regi: non eũ diuina ꝓuidẽtia custoditũ: sed saciatos leones cõrpus eius contingere noluisse. Ille uero eoꝝ nequitiã uidens: iussit leonibus multas carnes apponi: eisq; saciatis inimicos danielis in lacũ præcepit imitti: ut si reuera ꝑ sacietatẽ ad eos minime leones accederent: hoc apte cognosceret. Quo facto: & satrapis i lacũ depositis: dario manifestatũ é: quia diuinitas saluauerit danielẽ. Leones eni nulli eoꝝ penitus pepcerũt: sed oẽs piter discerpserunt: q̃si rapida fame pleni: & nulla cibi copia recreati. Arbitror eni quia nõ fuerũt ad hoc fame ꝓuocati leones: qui utiq; paulo ante uidebãt carniũ abundãtia saciati: sed horum nequitia etiã irrationabilibus erat animalibus manifesta: simul & quia dei uolũtate uocabãt ad pœnã. Peréptus itaq; hoc mõ daniel inimicis: rex clarius qđ actũ fuerat diuulgauit in oĩ ꝓuintia: laudãs deũ qué daniel colebat: eũq; ueꝝ & oĩpotentẽ asserens esse solũ. Habuit aũt etiã daniel in honore ꝑcelso: principem eũ suoꝝ faciens amicoꝝ. Cũ ergo daniel sic esset ĩsignis & clarus: eo ꝙ religiosus existeret: edificauit in echbathanis medie mansoleũ ualde præclaꝝ: & mirabiliter nimis instructũ: quod equidẽ manet hactenus & uidẽtibus creditᷣ nup edificatũ: ita ; ut ea die qua cõspiciᷣ putet esse cõstructũ. Sic eius pulchritudo noua uidetᷣ: & solida: nullaq; senectute tã magni tẽporis longeuitate cõfecta: cũ eadẽ edificia quæ ubi hoies spaciantᷣ: & ad uetustatẽ ueniãt: & sua fortitudie longeuitate careant: ac ꝓrii decoris amissione marcescant. Hactenus eni sepeliuntᷣ ibi medorũ reges absq; psarũ piter & parthorũ & cui hæc cura cõmittiᷣ: sacerdos é iudeoꝝ: & hoc sit usq; ad præsens tpus. Dignũ est eni de daniele dici qđ maxie quilibet audiẽs debeat admirari. Qui dum mirabiliter & q̃si uno quodã loco maxio positis oia ꝓphetasset: & uitæ suæ tpe apud reges & plebẽ in honore fuit: & gloriã & memoriã possidẽs sempiternã. Omnes itaq; libri quoscũq; cõscribens dereliquit: leguntᷣ hactenus apud nos & ex his credimus: quia danieli loquebatur deus. Nõ solũ eni futura sicut alii quoq; ꝓphetæ ꝓdixit: etiã sed tpus definiuit: quo hæc necesse sit adimpleri. Prophetis náq; prioribus mala predicentibus: & ꝓpterea a regibus & populo non bene susceptis: daniel bonaꝝ rerum propheta fuit apud eos: & ꝓpter fama regꝝ quas prædicebat: fauorẽ uidebatᷣ hãbere cũctoꝝ: per euentũ uero causaꝝ ueracius acquirebat dictoꝝ fidem & opinionẽ diuinitatis habebat in populo. Reliquit enim nobis ex his quæ conscripsit: unde integritas eius prophetiæ: & nulla mutatio possit agnosci. Ait enim: quia cũ esset in susis in metropoli pside: cũ suis sodalibus exiuit in campum: & repente terremotu facto: relictus sit solus: amicis eius per diuersa diffugientibus: conturbatusq; in faciẽ super ambas ceciderit manus. Tum quodam tangẽte eum: & inter hæc ut surgeret imperante: quatenus ea quæ erant post multas generationes ciuibus euẽturа conspiceret: dum surrexit ostensum sibi dixit arietẽ magnũ multa quidẽ cornua habentem: nouissimũ uero eoꝝ præcelsum: deinde respexisse quidem ad occidentem: & uidisse

hircū exide ferri p aerē: cōgressuq; arieti: & eū secūdo cornibus ipetu ꝓstrauisse i terrā:& ūdiq; conculcasse deide se uidisse hircū de frōte cornu maximū ꝓduxisse:quo facto:orta ex eo loco cornua q̄tuor:& ad uētos singulos eē cōuersa:iter q̄ aliud puulū ortū fuisse cōscripsit.Quod dū crescēret dicebat deus qui hæc monstrabat:hoc expugnatuꝝ fore eius gentē:& ciuitatē fortiter esse capturum:templumq; concrematuꝝ.& sacrificia fieri prohibiturum diebus mille: ducētis: & sexaginta sex.Hæc quidē in campo qui est in susis daniel se uidisse cōscripsit:& tali modo deū sibi hanc apertuisse uisionē expositum:arietem quidē regnum pharum & medoꝝ significare dicēs: cornua:eos qui regnaturi forent:nouissimum uero cornu significare dicens ultimum regem: & hūc diuitiis & gloria priorum esse ꝓcipuū.Hircum aūt significare narrabat:quia aliqs de græcis regnaturus esset:qui secundo congressus aduersus persam:eum bello deuinceret:& omnē gloriā eius principatus auferret;& maximo cornu quod erat in hirci fronte primum significari regem: & ortum quatuor cornuoꝝ illo cadēte qui ad quatuor ptes terræ uidebaī aspicere: successionē uniuscuiusq; post obitum primi regis dixit annūciare:& diuisionē regni inter eos esse faciendā: dum ille prior nec filios:nec cognatos habiturus esset multisq; annis in terraꝝ orbe esset regnaturus & ex eis quendā oriri regem:& expugnaturū gentem eius:& leges atq; conuersationē piter ablaturum:& templū ꝺepdaturum:& sacrificia celebrare;tribus annis esse prohibituꝝ. Et hæc utiq; gens nostra sustinuit per antiochū qui appellatus est epiphanes:hoc est ꝓclarus : sicut uidit daniel & ante multos conscripsit:quæ omnia illi deo sibi monstrāte conscribens reliquit:uti legentes & quæ iā prouenere considerantes:credāt in honore diuino fuisse danielē: & p hæc quæ sunt ita uerissima epichureos errare cognoscant:qui & prouidentiā uitæ negāt:& deū res humanas curare non existimant:neq; a btā incorruptibiliq; substantia pro stabilitate cūctoꝝ gubernari iudicant uniuersa:sed hūc mundū sine rectore:& sine cura aliq̄ ferri spōte confirmāt.Quæ si ita sunt sine p̄sule:sicut naues gubernatoribus desolatas uentorum uiolentia submergi cōspicimus:aut currus sine agitatoꝝ confringi:ita & mundus sine prouidentiæ regimine olim potuit deiici & perire q̄ssatus.Ego itaq; daniel dicta hæc respiciens:ualde puto a uera opiniōe recedere eos qui nullā prouidentiam humanarum rerum dicunt habere deum. Non enim si hæc sponte gererentur secundum illius prophetiā omnia prouenire conspiceremus.Ego siquidem ut de his inueni & legi:ita cōscripsi. Siquis autem uult opinionē aliā seq;crimē ꝓ diuersa sniā pō habebit.

Hæc continetur in undecio libro iosephi historiaꝝ antiqtatis iudaicæ. Cap.i.
Qualiter cyrus pharum rex iudeos a babilonia ad propriā redire terrā:& tēplū reedificare præcepit:dans eis pecunias. Cap.ii.
Quō ꝓhibuerūt eos p̄sides regis:templū reedificare impediētes. Cap.iii.
Qualiter defuncto cyro filius eius cābises accipiēs regnum interdixit omnino iudeis templum reconstruere. Cap.iiii.
Quia darius rex phaꝝ istaspis filius honorauit gētē iudeoꝝ:& tēplū eius edificauit. Cap.v.
Quia post ipsum filius eius xerxes familiariter iudeos tractauit. Cap.vi.
Quō regnāte artarxerxe:gens iudaica pene cūcta deleta est. Cap.vii.
Qualiter uagosus dux artarxerxis:iunioris multa in iudeos iniuriosa misit. Cap.viii.
Quāta iudeis rex macedonū alexander bona fecit:postq̄ iudeam obtinuit.
Continet hic liber tēpus annoꝝ ducentoꝝ quinquagintatrium:mensiū quinq;.

Incipit liber undecimus.

Primo imperii āno regis phaꝝ cyri.Qui septuagesimus cōcurrebat:ex die quo nostrū populū cōtigit ex ꝓpriis finibus ad babiloniā migrare:miserātus ē captiuitatis deus:& illius calamitatis infœliciū iudeoꝝ:& sicut p hieremiā ꝓphetā ante ꝓdixerat q̄ ciuitas euerteret:postq̄ seruierūt nabuchodonosor:& nepotibus eius:& hanc sustiuerūt seruitutē p ānos fere septuaginta:rursus eos ad propriā restituit terrā:& templū reedificare:& ꝓterita frui fœlicitate decreuit.Cōcitās igit animū cyri:fecit eū p oēm asiam scribere.Cyrus rex hæc dicit.Quō me maximus orbis terraꝝ deus regē cōstituit:credo hunc esse qué genus israel adorat.Is eni & meū ꝓdixit nomen p prophetas: quō tēplū eius edificaturus essem in hierosolymis i terra iudea.Hæc aūt cognouerat cyrus:legēs librū qué inter suas ꝓdicationes isaias reliquerat ante ducēteſimū & decimū annū.Sic eni in archano ꝓdicauerat dixisse deū.Quo uolo cyrum qué multaꝝ & magnaꝝ gentium regem constitui mittere

populum meū ad ꝓpriā terrā:& templū mihi cōstruere.Hæc isaias prædicauerat:ante annos centum.xl.destructionis templi.Quæ dum legeret cyrus:& miraretur nomen domini impetus eum quidā accepit:ut magnificā scripturā impleret.Conuocās aūt clarissimos iudeoꝝ: qui babilone habitabant:dixit se concedere ad propriā iudeos remeare ꝓuinciā:& ciuitatē hierosolymā: & templum dei reconstruere se eos.ſ.adiuuante. Tunc scripsit suis ducibus illius terræ uicinis: ut aurum cōferrent & argentū ad templi renouationē:insup ad immolandū pecora.Hæc cyrus cum israelitis dixisset:egressi duaꝝ tribuū principes:iudæ ac beniamin:una cū leuitis & sacerdotibus: ad hierosolymā puenerunt. Multi uero residerunt babyloniæ:minime passi possessiones suas relinquere. Quo dū uenissent:omnes amici regis adiuuabant eos:& conferebant ad templi renouationem:alii aurꝝ:alii argentū:quidā aūt & equos:ac iumentoꝝ multitudinē : & uota deo reddebant:& constitutas secundū ueterē consuetudinē immolationes celebrabāt:tanquā recreatam & antiquā religionis consuetudinē redituā. Transmisit etiā cyrus uasa dei:quæ auferens a templo nabuchodonosor ad babyloniā usq; portauerat.Quæ reuehenda tradidit mitridati custodi suoꝝ thesauroꝝ precipiens ea dari seruāda abassaro:donec templū redificaret: plecto aūt eo:traderet sacerdotibus & principibus uulgi reponēda in templo.Direxit etiam epistolā rex cyrus assyriæ satrapis:hæc continentē.Rex cyrus sisinnio:& satrabanæ salutē.Iudeos terram meā inhabitantes qui uoluerunt ad suā patriam redire:pmisi:& ciuitatē renouare templūq; dei i hierosolyma rursus edificare in eodē loco i quo prius fuerat constitutū.Misi aūt & mitridatē pecuniarum meaꝝ custodem:& zorobabel principē iudeoꝝ:ut fundamenta restituant:templūq; recondant.Cuius altitudo sit cubitoꝝ sexaginta:eorundē & latitudo:& faciāt tres pietes lapideos ex lapide polito:& unum pietē ligneum ex materiis ipsius ꝓuintiæ:similiter & altare: sup quod immolēt deo.Sumptus uero de meis in his oībus uolo fieri. Transmisi etiā uasa quæ de templo rex nabuchodonosor abstulerat:tradens ea mitradati pecuniaꝝ custodi:& zorobabel principi iudeoꝝ:qtūs ea ad hierosolymam reportent:& templo dei restituant.Quoꝝ numerus est tantus. Refrigeratoria aurea.l.argentea.lx.situlæ aureæ.l.argenteæ quingentæ:libatoria aurea triginta: argentea duo milia:patere aureæ q̄draginta:argenteæ q̄dringētæ:& uasa alia maxia mille.Cōcedo etiā eis honorē quo potiebāt pentes eoꝝ:pterea ꝓ iumentis:& uino:& oleo:dragmas ducentas: qnq; milia qngentas:& ad similā tritici:uigintiq; milia:quigētas artabas:q iubeo ꝑberi de tributis samariæ:faciātq; ei imolationes i hierosolymis sacerdotes secūdū leges mosaicas:& offerētes supplicēt deo ꝓ salute regis & generis eius:ut regnū ꝑsaꝝ pmaneat.Eos uero q hæc cōtēpserint uel infirmauerit:iubeo crucifigi:substātiasq; eoꝝ eē fgales.Et epistola qdē hæc hūit.Hi aūt q ex captiuitate ad hierosolymā cōuenerūt:fuerūt milia qdragitaduo:q̄drigēti:sexagita.Cap.II.

Ed dū mitteret tēpli fūdamēta:& nimis circa edificia festinaret:oēs i circuitu gētes: ꝑtimuerūt cuthei quos a medea & ꝑsica terrā salmanasar rex assyrioꝝ migrās:habitare fecit samariā:cū exide populū israel tulisset:petebāt satrapas & eos q edificia curabāt:ut ipedirēt iudeos:ne instauratēt citatē tēplūq; cōstrueret:q pecuniis corrupti uēdiderūt cutheis negligētiā & socordiā edificationū.Hæc cyrus ad bella occupatus ignorabat:qui exercitū ducēs cōtra massagētas uita priuatus est. Cap.III.

Ambise aūt filio cyri pricipatū susciꝑti:q in assyriā:& pheniee:& amanitide & moabiti de ac samaria morabāt:epistolā mittūt hæc cōtinētē.Domie serui mirabimus oia accidētia scribēs:& semelius scriba:& curia syriæ:iudiceſq; phenice. Cognoscere te rex oportet: iudeos q ad babilopiā deducti fuerāt ad nos rediſſe & citatē rebellē ac maliuolā ac fora eius : ac muros edificare tēplūq; recōstruere.Scito aūt his ꝑfectis:neq; tributa eos pati reddet:neq; obaudire:sed ēt regibus resistet:& magis ꝑatē q̄ obseq festinaꝝ.Dū ergo edificat tēplū & fieri festinat optimū nobis uisū ē:rescribere tibi qtenus monumēta parētū tuoꝝ iquiras:i qbus inuenies rebelles iudeos & regibus inimicos:ideoq; citatē eoꝝ fuisse destructā.Propterea uisū ē nobis & uobis certū facere qd fortassis nescit:quō si citas renouata:& undiq; muris munita fuerit:uiā tibi claudet ad inferiorē syriā & phenicē . Postq; uero cābises hāc legit epistolā:natura maliuolus existens mouet:& scripsit hæc dicēs.Rex cābises rathimo accidētia scribēti:& belle semio:& semelio scribe:& reliqs cōstitutis & hitantibus phenicē & samariā:hæc dicit.Leges missos a uobis apices:tuli pentū meoꝝ inqri uoluia:& iueta est ciuitas inimica regibus semp existēs:& seditiones ac bella hitatores eius cōmouisse:regesq; eoꝝ cognouimus potēter & uiolēter tributa iferioris syriæ & phenicis exigisse.Igit ꝑcipio minime cōcedi iudeos citatē edificari:ne plus crescat eoꝝ malicia.q semp cōtra reges usi sut.Cū has liras legissent rathimus:& semelius scriba & q cū eis erāt.stati eqs detrecti:ꝑpere ad hierosolymā ducētes secū multitudinē aduenerūt & ciuitatē & tēplū edificare iudeos uetabāt.Quæ qdē opa ꝓ āios nouē sunt ipedita:usq; ad secūdū ānū darii regis ꝑsaꝝ.Nā

cābiſes ſex ânis regnauerat. Qui cū ſubectis egyptiis reuerteret: defūctus ē i damaſco. Cap. IIII.

POſt magoꝝ uero interitum: qui defuncto cambiſe principatum perſaꝝ tribus annis tenuerunt: hi qui ſeptē domini nuncupantur apud perſas: filiū iſtaſpis darium regem ordinauerunt. Qui dū priuatus eſſet deum orauit: & ſi fieret rex: oſa dei uaſa quanta babiloniæ iuenirent: ad templū hieroſolymitaꝝ mittere ſe ꝓmiſit. Contigit aūt eodem tempore: proficiſci zorobabel ducē captiuoꝝ iudeoꝝ ab hieroſolymis ad darium: qui regi quōdā amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius cuſtos cum aliis duobus dignus iudicatus: quē ſperauerat honore potitus eſt. Primo uero ſperii anno: darius ſummo apparatu cœnā exhibuit amicis: & uernaculis ſuis: & ſatrapis perſaꝝ: & præfectis indiæ: & ethiopiæ: magiſtratibuſq; centū. xxvii ꝓuinciaꝝ. Cum aūt cōpletis dapibus unuſquiſq; ad dormiēdū rediſſet: rex darius ad cubiculū ueniens: paucū noctis requieſcens: expergefactus quod noctis reſtabat: reliquum iſom ne protraxit: ſermonemq; ad tres corporis ſui cuſtodes conuertit: ꝓmiſitq; ſūmo honore fulciendum: qui eius interrogationi ſapienter & uere reſpondere ualuiſſet: & ueſtimēto alias ueſtimētum purpureo alias purpureū indui: & in poculis aureis bibere: & ſuper auꝝ dormire: currucq; frenis aureis ornato: & cidari biſſina: ac torque aurea uti: & poſt ſeipſum ſedere ꝓp ſapientiam: affinemq; ſuum eſſe uocitandum. Cum igitur hæc illis dona promiſiſſet: primū conſuluit: utrū fortius ſit uinū: ſecundo: utrū rex: tertio utrū mulieres aut ſi his oībus magis fortior ſit ueritas. Has cū illis propoſuiſſet qōnes: requieuit. Luceſcente aūt die: conuocauit omēs magiſtratus: & ſatrapas: & præfectos perſarum: & medorum: ſedenſq; in ſolio quo ſolebat: unūquēq; corporis cuſtodem coram oībus iuſſit pronūciare: quid eis de propoſitis qōnibus uideretur. Tunc primus excellentem uini fortitudinem oſtendens ait. Cum uini fortitudinem cōiitio: omnia id alias ipam hoc modo uincens alias uincentem inuenio. Nam mutat & decipit bibentium mentes & animos. Reges etiam pupillo alias pupillis & infanti alias ſfantibus ſimiles facit: ſeruo quoq; ac libero audaciam concitat pauperes diuitibus ſimiles parat. Conuertit enim & reformat animas: & calamitatibus compreſſas reficit: meſticiam extinguit: alienæq; debitores pecuniæ ad obliuionem perducit: ita diſponens eos: ut ſe omnibus ditiores putent: nihilq; uile loquantur: ſed memores diuitiarū: fœlicibus utantur uocabulis: & reges magiſtratuſq; contemnant. Amicorum quoq; ſolitā expellit memoriam. Nam ſcit homines etiam contra amiciſſimos armaꝝ: ſocietates diſſoluere: & ad ſobrietatem cum per noctem uino relinquente peruenerint: excitantur nihil penitus de his q̄ in ebrietate commiſerunt cogitantes. Hæc ergo conſiderans oībus fortitudinem uini comperio potiorem: & uiolenter omnia uincentē. Poſtquā hæc primus quæ dicta ſunt de fortitudine uini diſſeruit: ſecundus dicere cœpit de regis fortitudine: oſtendens eum ſuperiorem ac potentiorem his quæ ualida dicuntur. Modum aūt probationis hic aſſumpſit: & dixit. Dum omnia ſub hominum coerceantur poteſtate: qui maria ac terras cogunt competenter ſibi ſeruire: etiam ipi homines ſub manu regum ac poteſtate degūt. Qui ergo ſup tam potens & ualidū animal dominanť: cur non inſuperabiles illi uirtute ac fortitudine iudicenť. Illi & bella: & pericula ſubiectis imponētes audiūtur: & eos cōtra inimicos dirigētes ꝓp ſuā fortitudinē habent obediētes: mōtes quoq; dirui: muros ac turres depōi iubentes: præterea occidi ac iterfici faciūt: ne regū præcepta tranſcēdere uideanť. Vincētes aūt prædā quā ipis abſtulerit bellis: regi reportāt. Hi quoq; q̄ non militāt: ſed terrā colūt arātes: cū plaborauerit: & oēm operū miſeriā tolerauerit: meſſē facientes: ac fructus colligētes: tributa regibus offerūt: & qd uel dixerit uel iuſſerit: ſine dilatione cōpletur. Qui cū omi luxuria uel libidie laturati dormierit: āliis uigilātibus cuſtodiunť: tāquā ipſo timoꝝ uicti: minie audiēt dormiētē relinqre uel diſcedere: ac ſibi ꝓuidere: ſed unū opus hoc exiſtimāt neceſſariū: ut ꝓmanētes cuſtodiāt regē. Cur itaq; nō uideť rex cūctos fortitudine ſupare: cui tot populi obſecūdaꝝ ꝓcipiunť. Iſto quoq; tacēte de mulieribus & ueritate tertius zorobabel cœpit docere dicēs. Sic eqdē forte uinū & rex fortis ē: cui oēs obaudiunt: ſed his potētior pulchritudo mulieris exiſtit. Nā regē enixa mulier ad uitā edidit: & eos q̄ uites plātauerūt unde ꝓfluit uinum: mulieres creauerūt & aluerūt. Nihil aūt ē: qd nō ab his habemus. Nā & ueſtes nobis ab his texūtur: & domus noſtræ per has curantur atq; ſeruantur: & non poſſumus a mulieribus ſegregari. Sed etiam aurum multum & argentum ſi poſſideamus: & quicquid aliud fuerit præciolum & induſtria dignum: cum uidemus decoram mulierem: omnia relinquentes: ſpeciem eius obſtupeſcimus: & patimur omnia concedere quæ poſſidemus ut deſiderata pulchritudine potiamur: patres & altricem terram: ſepius & amicos obliuiſcimur propter uxores: & animas una cum ipſis perdere non timemus. Sic ergo præcipue conſiderate mulierum fortitudinem. Nonne laborantes & omnem tollerantes miſeriam per mare ac terram: cum aliquid per labores acqrimus: totum offerētes uxoribus: tanquā dominis tradimus. Regē quoq; uidi aliquādo tātoꝝ dominū

a filia rabezaci themasi nomine apama cōcubina eius alapis percuti:& dyadema tollentē capitis eius sibimet imponentem: & hæc omnia tollerātem ridebatq; cum illa risisset:& cū irata fuisset mestitia confusus:blandimentis placuit mulierē:rogans eam & se nimis humilians:si quādo tristem uidisset.Post hæc inuicē respicientibus satrapis & ducibus.item zorobabel disputare de ueritate cœpit:euidenter quidē ostendēs:quantū mulieres fortes existūt:debiles tamē & iste:simul & rex ad cōparationē ueritatis apparent.Nam si terra maxia est & cælū altū & uelox:hæc oia uoluntate dei mouent.Verus aūt deus & iustus est;& ex eadē causa oportet ueritatē fortissimā iudicari q̄ nihil contra eā iniquitas ualet:insuper & cætera quidē quæ fortia uident mortalia & ci tius deficientia ꝓbant.Veritas aūt & imortalis est & sempiterna:nobisq; nō & pulchritudine tempore tabescentē accōmodat:neq; substantiā talibus auferendā: sed iusta & religiosa discernēs ab his quæ iniusta uel iniqua monstrant.Cum terminasset zorobabel de ueritate sermonē:laudante multitudine optime eū dixisse: quō ueritas fortitudinē imutabilē & nō senescentē sola possideret iperauit ei & rex petere præter ꝓmissa quæ uellet:nā præstaturum se dixit:eo q̄ sapientior & prudentior aliis apparuisset.Iussitq; etiā secū eū sedere:& a sinē uocari. Tunc zorobabel āmouit eū ut uotū quod deuouerat si regnū perciperet adipleret.Votū aūt quod ꝓmiserat hoc erat: redificare hierosolymā:templūq; costruere:& uasa restituere quæ auferēs nabuchodonosor ad babiloniā portauerat:& dixit hanc eē eam petitionē quā nūc me iubes poscere: ꝓp quod iudicatus sum prudēs ac sapiēs. Rex aūt i hoc lætatus surrexit:& eū osculatus:toparchis & satrapis scripsit præcipiēs ut deducerēt zorobabel:necnō & eos qui ad tēpli renouationē cū eo ꝓfecturi essent. Præterea mādauit syriæ ac phenicis magistratibus ligna cedrina a lybāo decisa hierosolymā trāsmittere:& cū eis recōdere ciuitatē.Scripsit etiā liberos esse oēs iudeos: qui a captiuitate redierūt ad terrā iudeā:phibuitq; satrapas & curatores suos iudeis opa iperare regalia. Sup hæc præcepit & oēm terrā quā colere ualuissent:sine tributis eos possidere: iussitq; etiā idumeos & samaritas: & eos qui humilē syriā habitabant:reddere uicos iudeoꝝ quos tenebāt insuper ad tēpli edificationē qnquaginta milia dari talenta mādauit:sacrificare quoq; eos legitimas imolatōnes ꝓmisit: oēm aūt ipensam & sacrā uestē qua seruiūt in tēplo pricipes sacerdotū & reliqui sacerdotes a leuitis instrumēta in qbus domino cantēt:de suo fieri præcepit: custodibus quoq; ciuitatis & tēpli:iugera terræ per singulos ānos:& pecunias statutas ad necessaria uitæ dari decreuit.Trāsmisit etiā uasa:& oia quæ cyrus ante ipsum de iudeoꝝ restitutione facere uoluit:cadē darius definiuit implere.His oibus a rege donatis:zorobabel exiēs de regia domo:respexit sursum ad cælū:& cœpit agere deo gratias sapientiæ:per quā uictoriā dario præsente ꝓceperat dicēs. Nequaquā his dignus fuisset:nisi te domino ꝓpicio.Ita deo gratias agens de præsentibus; petebat ut ei in futuris adiutor existeret:Peruenit aūt ad babiloniā:& cōtribulibus suis regis mandata patefecit.Audientes illi deo gratias offerebant:qui eos patriæ suæ restituebat:& ad potū cōuiuiaq; cōuersi: ꝑ septē dies summa letitia fruebant:restaurationē regressionēq; patriæ festiua gratulatione celebrabāt. Postea oēs principes tribuū ad hierosolymā ꝓfecturi cū uxoribus & filiis ac subiugalibus elegerunt hoīes darii quos cū eis rex usq; ad hierosolymā destinauit:& cū letitia & iocūditate:cū cantibus tibisq; ac sonātibus cimbalis ibāt.Præcedebat aūt eos & reliq̄ multitudo iudeoꝝ cū ludis. At illi ad hierosolymā cōscendebāt:ab unaq̄q; patrū tribu certus nūero existens.Sed mihi minie uisū est noia patrū recensere:ne legētiū aios a reꝝ cōsequētia suspēdēs:obscurā illis facerē narrationē.Septuagita cātores & cātatrices ducēte.xlv.cōscendūt:cameli q̄dringēti.xxx. Summa uero multitudis euntiū: q circa duodecimū annū ætatis habebant:ex tribu iuda & beniamī:fuerūt q̄ter mille milia:& sex centa.xx.& octo milia leuite.iii.milia.lxx.Mulierū autem isantūq; cōmixtū corpa fuerunt.xl.milia:septigēti.xlii.Præter hos leuite cātores fuerūt centū.xxviii.ianitores centum.x.serui tēpli trecenti nonaginta duo:insuper & alii sexcenti.lii.dicētes quidē se israelitas:nullo mō tamē ualentes suū ostendere genus.Repulsi uero sūt quidē a sacerdotali honore:qui uxores sibi copulauerant alienigenas.Hi nec suū genus dicere præualebāt:nec in generatione leuitarum uel sacerdotū: qui inuenti fuerunt q̄si quingenti.xxv.Manēipioꝝ uero multitudo sequebatur eos qui ad hierosolymā pgebāt:numero septē milia trecēti.xxxv.subiugalia qnq; milia:qngēti.xxv. Dux uero dinūeratæ multitudis:zorobabel fuit:filius salathiel:ex filiis dauid genitus de tribu iuda: & iesus filius iosedech:princeps sacerdotū: necnon & mardocheus:& isrebreus:qui a populo principes fuerunt constituti & cōtulerūt auri quidē minas centū: argēti aūt qnq; milia. Sacerdotes ergo & leuite ꝑq; totius populi iudeoꝝ q̄ta i babilōe fuit ita ad hierosolymoꝝ residens ciuitatē ibidē habitauit:reliq̄ uero multitudo ad suas prias discessit. Cūq; septimus uenisset mensis:ex quo de babilone egressi sunt; mittens iesus princeps sacerdotum: & zorobabel iudex cunctos ex prouincia hierosolymis congregauit. Qui sine dilatione constituerunt altare

in loco quo prius edificatū fuerat:& legitimas ſup ipſum hoſtias obtulerūt ſecundū legē moyſi. Dumq; hæc facerent:gentes offendebantur uicinæ quæ eis odioſæ erāt. Celebrauerunt aūt illo tempore dies tabernaculoꝝ:quēadmodū legiſlator moyſes præceperat. Præterea & oblationes domini:& quas dicūt endehelciſmus:& hoſtias ſabbatoꝝ:& omniū ſanctoꝝ dieꝝ ſacrificabant uota reddētes. A primo die ſeptimi mēſis:cœperunt etiā renouare tēplum: multas præſtātes pecunias lapidū ceſoribus & edificatoribus:inſuper & aliméta operantibus miniſtrabant. Sydoniis uerò leue & ſuaue uidebatur a libano ligna cedrina deponere:quæ ligantes in modū ratium: ad portum ioppe tranſferebant. Nam ſic ante præcepat cyrus:ſed tunc iubēte dario fiebāt. Quæ ſecundo āno ꝓfectionis iudeoꝝ ad hieroſolymā uecta ſunt mēnſe ſecundo: cū & tēpli renouatio urgeretur:& fundamētis reſtitutis ſupedificaretur a prima die ſequētis menſis:anni ſecūdi. Operibus uero præpoſuerūt leuitas:uiceſimū iam annū ætatis agētes:& ieſum & filios:& fratres eius & obdoilū fratrē iudæ: ex aminadab:& fratres eius. Itaq; tēplū omi ſtudio fabricātibus eis q edificationē curabāt ꝓpere cōſumatio quā ſperabāt euēit. Perfecto aūt tēplo: ſacerdotes cū tubis: ornati habitu ſoléni:& leuite & filii aſaph ſurgētes laudauerūt dominū laudibus q̄s dauid prius eis oſtenderat. Cunq; ſacerdotes:& leuite:& ſeniores ꝓuinciaꝝ uetus recordarentur templū: ingenti magnificentia conditū:& nouū uiderent per inopiā nō ita conſtructū:arbitrati quātū præterita fœlicitate minores exiſterent: triſtes ac doloré tenere minie ualētes:ad lachrymas lamētationeſq; ꝓruperunt. Populus uero præſentia diligebat: & de tēpli edificatiōe letabāt: quia nullā prioris memoriā faciēs:nec antiqua compatione cruciabāt. Vincebant ergo tubaꝝ ſonoſ:& populi leticiā ſacerdotum & ſenioꝝ lamētationeſ eo q̄ uidebāt minor templi cōſtructio inſtituſſe. Cūq; clāgores tubaꝝ audiſſent ſamarite:odiū erga tribū iudæ & beniamī habētes: cōcurrerūt: cām tubæ uolentes agnoſcere:uidenteſq; q̄ captiui iudei a babilone redeūtes:tēplū edificaſſent: petierunt zorobabel:& ieſum:& principes tribuū:ut ipſis quoq; ꝓmitteret una cū eis templū renouare:& in cōe adorare. Nam nō colimus dicebāt minus ab illis deum:quō & religionis cupidi ex illo tēpore ſumus:ex quo nos hic ſalmanaſar rex aſſyrius a chutia & medea migrauit. Poſtquā hæc ſūt locuti:zorobabel & ieſus prīcipes ſacerdotū:& duces tribuū iſrael reſpōderūt quidē impoſſibile eſſe ſe eis cōicare: quō ipſis ꝓmiſſa eſſet tēpli innouatio:prius quidē a cyro:nunc autē a dario:adorare uero ſi uellent licere:& hoc ſolū illis eſſe cōe: & oībus hoibus ueniētibus in tēplū adorare deū. Cum uero hoc audiſſent cuthei:nam hac appellatione ſamarite uocabant:indignati ꝓſuaſerunt gentibus ſyriæ petere ſuos ſatrapas eodē modo quo prius ſub cyro & cābiſe: ut cū ipſis tēpli renouationē ꝓhiberent:feſtinātibus iudeis ne morā afferent ac tarditatē. Per idem tēpus aſcenderunt ad hieroſolymā ſiſinnius ſyriæ ac phenice præfectus: & ſarobazanes cum aliis: & interrogauerūt iudeoꝝ magiſtratus:quis eis cōceſſiſſet tēplū ſic edificare:ut magis caſtrū uideretur eſſe quā templū:uel cur porticus & ciuitatē tam munito circūdediſſent muro. Zorobabel & princeps ſacerdotum ieſus:ſeruos quidem ſe eſſe maximi dei dixerunt:hoc uero templum ipſi deo quondā a rege ſuo fœliciſſimo:& qui omnes uirtute uicerat fuiſſe cōſtructum: multiſq; temporibus permāſiſſe: ſed cū ſui patres iniquitatem coram deo geſſiſſet:nabuchodonoſor rex chaldeoꝝ & babilonię ſua potentia ſuperans ciuitatē euertit:templūq; populatus incendit:& populum captiuū ad babiloniā migrauit. Cyrus aūt qui poſt ipſum perſaꝝ & babiloniæ rex imperiū ſūpſit: ſcripſit ut tēplū redificaret:& omia quæ exīde nabuchodonoſor extulit ornaméta & uaſa: zorobabel & mitridati cuſtodi pecuniaꝝ tradidit præcipiens: ut hæc iteꝝ ad hieroſolymā reportarent:& in proprio renouatio reſtituerent templo. Hoc enī mandauerat feſtinanter fieri: ideoq; ſabaſſirum aſcendere iuſſit ad hieroſolymam:& operi faciēdo omnimodis īmīnere. Qui poſtquā a cyro litteras accepit:ueniens ſtudioſe fundamenta depoſuit: & ex illo tempore hactenus hoc conſtruxit:ſed propter malos inuidiam imperfectum adhuc remanſit. Igitur ſi uultis ac probatis:ſcribite dario;ut inquirat imperatoꝝ monimenta: & inueniet nihil nos penitus fuiſſe mentitos. Hæc dicente zorobabel & principe ſacerdotū:ſiſinnius & qui cum eo erāt edificationem uetandam iudicauerunt:donec regi dario ſurgerent. Statim uero ꝓpter hæc ei cōſcripſerunt. Tūc iudei timentes & exterriti:ne aliud quā prius iuſſerat regi uideret de tēpli conſtructione:fiduciā a duobus ꝓphetis qui per idem tempus apud eos erant aggeo & zacharia acceperunt: dicentibus nihil penitus aſperſis durū eſſe metuendū:cum deus templum prædixerit innouari. Qui cum credidiſſent prophetarū ſententiis edificationē curabant nullū præmittentes diem. Dario uero ſcribentibus ſamaritis:& accuſantibus per epiſtolā iudeos:quia ciuitatem munirent: & templum caſtello magis ſimile quā templo conſtruerent:& dicentibus non ea quæ ſiūt ei prodeſſe: inſuper epiſtolas oſtendentibus per quas cambiſes templi edificationem fieri uetuiſſet: cognoſcens rempublicam ſuam non eſſe tutam hieroſolymis reſtitutis; cum litteras legiſſet

a ſiſinnio & qui cum eo erant directas: iuſſit in monumentis regalibus de his inquiri: & inuentus eſt in echathanis conſtructa turre in regione medeæ codex:in quo hæc conſcripta leguntur. Primo imperii ſui anno rex cyrus iuſſit templum in hieroſolymis renouari: cuius altitudo eſſet cubitorum ſexaginta:latitudo eorundē ex tribus parietibus lapideis lapide polito: & ligneū parietē unū ex materiis ipſius regionis & altare. Sumptus autē a rege fieri diſpoſuit:& uaſa quæ abſtulit nabuchodonoſor:& ad babiloniā portauit reddi hieroſolymitis. Quorum cura ſub aſſaro ſyriæ & phenice præfecto & magiſtratibus collegis eius iniunxit: ut ipſi quidē a locis illis recederēt: ſeruis uero dei iudeis & magiſtratibus eorum templū edificare permitterent. Iuſſit quoq; ut adiuuarent eos ad opera:& ex tributis pouinciæ quā curabāt darent iudeis immolationis cauſa thauros & arietes:& agnos ac edos & ſimilā:oleūq; & uinū:& alia quæcunq; peterent ſacerdotes:ut orarent pro ſalute regis atq; pſarum:eos uero qui mandata cōtemnerent:crucifigi pcepit; & eorum ſubſtantias regiæ domui deputari depcatuſq; ē oratiōibus deū:ut ſiqs auderet edificationē tēpli ſetare: hūc talē percuti:cūq; a ſua iniqtate ſuſpēdi. Hæc iueniens i cōmentis cyri darius:reſcripſit ſiſinnio & collegis eius dicēs. Rex darius ſiſinnio equitū præfecto & ſarabateno:& collegis eius ſalutē. Exemplar epiſtolæ quā i monimētis inuenimus tranſmiſi: & iubeo oia fieri quæ in ea cōtinentur. Valete. Igitur per epiſtolā cognoſcētes ſiſinnius & qui cū eo erāt:regis uolūtatē de reliquo cōpetentia faciebāt: & iſtabāt ſacris opibus adiuuātes ſeniores & magiſtratus iudeorum:& pcedebat ſummo ſtudio tēpli cōſtructio:prædicētibus aggeo & zacharia ſecundū mādata dei:& cū uoluntate cyri & darii regū templū edificatū eſt ſecundo ſeptē annis. Nono aūt imperii anno darii:uicesimā materna die mēſis undecimi quē hæbrei uocant adar:macedones diſtrios:ſacerdotes & leuite:& reliqua iſraelitarum multitudo poſt captiuitatē pro renouatione ueterū bonorum & dedicationē ob tulerunt hoſtias thauros centum:arietes ducentos:agnos quadringētos: & hircos duodecim pro duodeci tribubus. Nam tātæ ſūt tribus iſrael: p ſuis unaquæq; peccatis. Sacerdotes uero & leuite ſecundū legē ordinauerunt ianitores per ſingulas ianuas. Nam edificauerant iam iudei templi porticus:in circuitu interioris ſacrarij. Veniente aūt die feſto azimorum primo mēſe quē macedones xanticū:nos aūt niſan noſamus:oīs populus ab agris in ciuitatē cōfluxit: dieſq; feſtos ſanctificati:cū ſuis uxoribus & filiis ſecundū patriā legē celebrauerūt. Sacrificiū etiā quod paſcha dicitur:quartadecima die eiuſdē mēſis immolauerūt:& p ſeptē dies nullis abſtinuere delitiis. Holocauſtum quoq; offerētes:deo ſacrificabāt:agentes ei gratias:q; iterū eos terræ patriæ ſuæ legibuſque reſtituiſſet:mentēq; regis pſarum ppiciā eis præbere dignatus eſt. Quibus rebus admōniti:deo munifice nimis & locuplebiliter immolabāt. Habitabāt aūt in hieroſolymis:& optimatū gubernatōe regebant. Nam ſacerdotes tractabāt eorum negotiū:uſq; quo regnare contigit nepotes aſamonei. Et enī ante captiuitatē & tranſmigrationē:a ſaul & dauid qui primi imperū gētis iudaīce ſuſceperunt: alia illis erat forma reipublicæ p quingētos triginta duos annos:mēſes ſex:dies decē. Ante hos aūt reges:præſules eos regebāt:qui appellabant iudices & monarchi. Et hac republica uſi ſūt annis plus quingentis:poſt mortē moyſi & ducis ieſu. Hæc quidē reductis a captiuitate iudeis: tēporibus ciri & darii oīa cōtigerūt. Samaritæ uero inuidi uel moleſti aduerſum eos erecti:mala multa in iudeos opati ſunt:diuitiis cōfidētes & cognatione pſarum:quō ex his fuerāt pgreſſi. Nam quanta iubebant a rege immolationis cauſa deuectigalibus præberi:nullatenus dare uolebāt:& præfectos equitū fauentes ſibi in hoc & coopantes habebāt:aliaq; multa quibus nocere iudeis p ſe:aut per alios potuiſſent:nō eos pigebat efficere. Placuit igit hieroſolymitis: mittere legationē ad regē dariū:quo accuſarent ſamaritas. Legatus itaq; miſſus eſt Zorobabel:& alii qtuor de magiſtratibus. Cū uero crimia & cās quas cōtra ſamaritas ferebāt a legatis rex cognouiſſet:dedit eis epiſtolā reportandā ad eqtū pfectos:& curiā ſamarie:quæ hmōi erat ſcripta. Rex darius tangane & ſambale præfectis equitū: & ſadrace:& uelueni ſamaritis:& reliquis conſeruis eorum in ſamaria cōſtituris. Zorobabel:& ananias:& mardocheus legati iudeorum uos accuſant:tanquā moleſtos & impediētes tēpli cōſtructionem: & nullatenus uelle præſtare ad hoſtias quos nobis præcepimus ſumptus. Volō igitur:ut legentes præſentē epiſtolā præbeatis his ex regalibus theſauris:& tributis ſamariæ oīa quæ illis ad immolationē ſunt utilia:quēadmodum ſacerdotes uobis indixerit: ut non prætermittant diurnis ſacrificiis:& pro me:& pro perſis ſupplicare deo. Epiſtola quidem hæc continebat.

Capitulum. V.

Ario aūt defuncto:filius eius xerxes regnū ſuſcipiens:uolūtatis paternæ colēdi & honorandi deū heres appāruit. Omnia nāq; faciebat quæ religionis erāt patrēq; ſecutus: & iudeis liberaliter utebat. Per illud tēpus priceps fuit ſacerdotū filius ieſu nōie ioachi. Erat & i babilōe uir iuſtus:& gloria magna poſitus apud multitudinē:prius populi ſacerdos nomine eſdras. Qui cum legum moyſeos integram haberet experientiam xerxi regi amicus eſt

factus. Ad hierosolymam aũt ascendere deliberans: & ducere secũ quosdã a babilone iudeos: a rege popoſcit epistolam sibi ad satrapas syriæ dari: per quã noticiæ eoꝝ quis esset itimaretur. Rex autem ad satrapas huiusmodi direxit epistolam. Rex regum xerxes: esdræ sacerdoti: & lectori legis dei salutem. Opus esse meæ clementiæ putans: apud eos qui uolunt ex iudea gente uel sacerdotes uel leuitas sub nostro regno constitutos pergere ad hierosolymã præcipio: si qui desiderãt ut eant: quẽadmodum mihi & septem meis consiliariis uisum est: quatenus uisirent iudeam: secũdum ritus legum dei: & portent dona deo israel: quæ deuoui ego & mei amici. Aurum etiam & argentum quantũ inuentum fuerit in terra babiloniæ deo dicatum: hoc omne ad hierosolymã deportetur pro sacrificiis dei: necnon & quodcunq; uolueris uel ex auro & argento construere: licet tibi cum tuis fratribus facere. Vasa quoq; sacra quæ tibi tradita sunt depone: & quicqd mente cogitaueris ut fiat: impendi in his iussimus: ut ex regalibus thesauris efficias. Scripsi etiam custodibus pecuniaꝝ syriæ & phenicẽ: ut diligentiam habeant circa ea quæ per esdram sacerdotẽ uel lectorem legũ dei mandata noscuntur. Igitur ne quã de me aut de nepotibus meis iram deus assumat: omnino præcipio ad usq; tritici modios cẽtum: deo secundum legem dari. Et uobis dico sacerdotibus leuitis: ac sacris cantoribus & ianitoribus: sacrisq; seruis: & templi scribis: ut nullomodo aut tributa ponatis: aut aliquid captiosum: aut onerosum. Sed etiam tu esdra secundum dei sapientiam cesores ordina: qui omni syriæ & phenice tuãq; legem scientibus indicent: eãq; discendam ignorantibus trade. Et siquis ex gente tua dei tui legem uel imperatoris transgressus fuerit puniatur: ut non tanꝝ ignorans uideatur transgredi: sed cognoscens: audacter neglgere cõprobetur. Ergo huiusmodi contentores: aut morte: aut pecuniis condẽnentur. Valete. Tunc esdras hanc epistolã accipiẽs: letatus deũ adorare cœpit: & regiæ beniuolẽtiæ ipsum cõfitebatur auctorem. Ideoq; omnes ipsi gratias dicebat esse referendas. Legens aũt epistolam: iudeis babiloniæ constitutis: eam designauit. Exemplum quoq; eius ad omnes israelitas & mediam habitates trãsmisit. Hi uero cognoscentes regis circa deum pietatem: & fauorem quem in esdram habere probatur omnes eum dilexerunt. Multi itaq; facultates suas deportantes: ad babiloniam uenerunt: cupientes ad hierosolymã descendere. Totus aũt populus israel in illa prouincia pmansit: ideoq; duæ tantum tribus consistunt per asiam & europam obsequẽtes romanis. Decem aũt tribus hactenus trans eufraten cõmorari probantur: quarum multitudines inestimabiles: minie possunt numero cõpræhendi. Venerũt etiam ad esdrã multi sacerdotes & leuite: & ianitores: cantoresq; ac serui agri: quos congregans de captiuitate: trans eufraten tribus diebus moratus: ieiunia eis iposuit: ut deo uota pro salute soluerent: ne qd in uia paterent aduersũ aut p hostes: aut per aliam quandã difficultatẽ forsitã accidentẽ. Nam esdras regi pdicẽs: q; deus eos pduceret: iã no petiit q eos præcederent equites: sed postq; uota pfecerũt ab eufrate surgentes: die duodecio primi mensis: septimo iperii anno xerxis ad hierosolymã puenerunt: quito mẽse eiusdẽ anni. Et ilico esdras custodibus pecuniaꝝ de sacerdotali genere existẽtibus restituit sacras pecunias: argẽti talẽta sexcenta quinqginta uasa argentea talẽtoꝝ centũ: uasa aurea talentoꝝ uiginti: & uasa erea auro melliora: habentia põdo talenta duodeci. Hæc nãq; rex & cõsiliarii eius & oẽs israelite babiloniã habitantes donauerũt. Cũq; esdras tradidisset ea sacerdotibus: obtulit deo legitimas hostias i holocaustum: thauros tredecĩ: p cõi uero populi salute arietes nonaginta: agnos septuagintaduos: hedos p purgatione delictoꝝ duodeci. Regis quoq; dispẽsatoribus & pfectis oĩbus syriæ ac phenicis: regias litteras obtulit: qui denũciationẽ eius agere cõpellebant gentẽq; honorabant: & omne opus bonũ cũ eis elaborabãt. Hæc igit quẽadmodũ & ipse esdras deliberauerat pcesserũt: deo eo ut arbitror dignũ in his quæ uoluit iudicante pp iusticiã ac benignitatẽ eius. Quẽ pauco tẽpore trãseunte aliq adierũt: accusantes q; quidã sacerdotũ & leuitaꝝ transgressi sunt patrias leges uxores alienigenas ducentes: & genus sacerdotale cõfundẽtes: petebãtq; ut legibus subueniret: ne cõmunis sup oẽs ueniens ira calamitatibus iterũ eos iuoluĕret. Quæ cũ audisset: mox præ merore uestẽ disrupit: & caput barbãq; cõtumelioſe dilacerãs: sese pstrauit in terrã: q; tale facinus populi primates cõmississet: existimãs: quia si pciperet eis uxores cũ eaꝝ filiis deferere: nemo obediret: & ideo permanebat in terra iacens. Concurrebãt autem omnes mediocres eorum ad eum: & dolorum eius in his quæ facta sunt participes erant. Cum autem esdras a terra surrexisset: & manus ad cælum tetendisset: dicebat. Confundor quidem a deo propter populi delicta uenam fusci/pere qui etiam de sua memoria: parentum nostrorum iniquitatem remisit. Rogabat uero deum qui semen aliquod & reliquias abilla eorum calamitate: uel captiuitate seruauerat: & rursus ad hierosolymam & propriam terram restituerat: qui & reges persarum impendere eis misericordiam pparabat: uemã solita pietate cõcedere: se uero morte quidẽ digna cõmisisse: bonitatis aũt dei esse: hos tales a tormentis eripi. Qui postquam orando conticuit: cunctis lugẽtibus qui cum

uxoribus & filiis ad eum conuenerunt:quidam achanonius nomine:primus hierosolymitanus: accedens ad eum dicebat ipsos quidem peccasse: cohabitantes cum alienigenis uxoribus: psuadebatq; ei:omes iurare:quatenus suas uxores cum eaq; filiis amouerent:& eos punirent:qui legi obedire contenerent.Flexus igitur esdras:fecit principes tribuū sacerdotū:& leuitaq;: & israelitarum iurare q uxores suas & filios secundū achanonii consiliū incunctanter abdicarēt. Suscipiés ergo sacramenta:statim egressus est templū:habitaculū uero ioannis ingressus filii eliab:& nihil poenitus illo die propter meroré comedens ibidé cōmoratus est.Facta auté ꝓdicatiōe: iubés oēs qui ex captiuitate redierant ad hierosolymā colligi: & hos qui ante biduū:aut tres dies occurrisent alienari a multitudie: & substātias eoq; auferri decernés:secundū iudicia seniorq;: conuenerūt intra tertiá diē ex tribu iuda & beniamin:i uicesimo die noni mésis:qui secundū hæbreos casleu secundū macedones appelleos uocatur.Cūq; in superiori loco tēpli cōsedissent:ꝑsentibus senioribus:& ꝓpter zelum uehemēter aflictis:surgens esdras:criminabat illos qui præter legis cōsuetudines alienigenas duxissent uxores:nunc uero facturos eos rem deo gratā:& sibi utile dicebat si uxores eicerent.Cū ergo oēs se id perfecturos clamarēt:sed abundanté eē multitudiné:tēpusq; hyemale:& hoc opus nō huius aut duoq; esse dieq;:sed oportere ut duces & alii qui cū alienigenis habitabāt uxoribus tēpus acciperét dilatiōis:& seniores cohabitātes cum alienigenis uisitare multitudinē:cū hæc decreuissent:cœperūt qrere a prio die mésis decimi eos q cū aliēigēis: habitabāt usq; ad primū diē secūdi mēsis:& inuenerūt multos ex nepotibus pricipis sacerdotū iesu: & fratrū eius sacerdotū:& leuitaq;: & israelytaq;: qui uxoribus filiisq; eaq; dilectioné magis legū suaq; præponētes:eas ilico refutarent.Quo facto:hostiis placantes deū: imolātes arietes obtulerunt. Quoq; noia minime uisum est:nobis dicere necessariū.Igitur prædictū nuptiaq; peccatum sic esdras purgauit:ut decætero hæc cōsuetudo nō permaneret. Septimo uero mése scenophegiā celebrantes:& toto tunc populo cōgregato:ascendentes ad superiora tēpli ad orientalé portā: esdram rogabant:ut leges eis mosaicas legeret.Qui stans in medio populi:a solis ortu legit usq; ad medium diem.Et cum audissent recentitas leges:iustitiā quidé ad præsens:& imposterū docebatur: de præteritis aūt gemebāt:lachrymasq; fundebant & recordati sunt:q; si legem custodissent: nihil ex tot supradictis malis perpessi fuissent.Cunq; uideret esdras sic eos afflictos: præcepit ad sua discedere:& lachrymis abstinere ꝓpter festos dies:in quibus minie liceret affligi:hortabasq; magis ad epulationes eos conuerti:& facere quæ sunt grata & conuenietia celebrationi præsenti:pniam & mesticiam de prioribus peccatis habendā & obseruandū:ne quid imposterū eis simile proueniret. Postquā uero eos esdras hortatus est:cœperūt habere leticiā.Cunq; hoc ꝑ dies octo in suis tabernaculis egissent:ad propria discesserūt:laudātes deū:pro emūdatiōe cōmuniū peccatorum esdrāq; gratias referebāt.Cui contigit post gloriā quā habuit deū:in senectute uenerandā finire uitā:& in hierosolymis cū multa sepeliri liberalitate.Sub idem tēpus & ioachim defuncto principe sacerdotū:filius eius eliasib in principatū sacerdotalé successit.Quidam autem ex captiuis iudeis:xerxe regis pincerna:nomine neemias:occurrens quibusdam peregrinis ante metropolim persarum sui: ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus: & audiēs eos adinuicem hæbraice loquentes:consulebat unde essent profecti.Illis autem respondentibus:se a iudea uenisse :rursus interrogabat:qualiter haberet se eoq; multitudo:& metropolis hierosolyma.Cunq; dixissent: male habere ciuitatem:& depositis in solum muris multa mala gentes in circuitu positas inferre iudeis: & die tota percurrere: deuastantes prouinciam:& nocte tanta mala cōferre: & multos a prouincia uel ab ipsis hierosolymis captiuos abducere: & oēs uias singulis diebus cadaueribus plenas inueniri occisoq;:tunc neemias propter suoq; calamitatem fleuit:& extendens palmas ad cælum dixit.Domine:usq; quo despicis quæ nostra patitur generatio. Sic rapina uel spolia ab omnibus sumus effecti. Remoranti autem eo in porta:& hæc deflenti quidam nunciauit iam regé accumbere præparatum.Qui statim sicut erat illotus:administerium poculi regis festinauit. Vt aūt rex cœnauit:suauitate plenus:ad iuuenem respexit mestum:& querebat cur tristis eēt. Tunc ille deum deprecatus ut gratiā ei quandā postulanti præstaret: quō inqt possum tibi rex nō talis apparere:qualem merorem in corde teneo: dum audierim patriæ meæ hierosolymorum in qua & monumenta & sepulchra meorum sunt parentum muros in terra iacentes:& portas eius icensas Sed præsta mihi proficiscenti muros restituere:partemq; templi cadentem denuo reconstruere. Tunc rex annuit dare se donationem ei quamcunq; supplicasset:& ad satrapas litteras deportandas: quatenus eum honorarent:& omnia quæ opus haberet præberét ei dicens.Repelle tristiciā: & dereliquo gaudens nobis ministra. Igitur neemias deūm adorans:& regi gras agens:mesticiā uultus confusionemque suam pollicitationis hilaritatē mutauit. Postea autem die conuocans eum: præbuit ad syriæ & phœnicis & samariæ præfectum addo epistolam deferendam:in

qua de honore iuuenis:& de impendiis edificationis mandauerat exhibendis. Veniens ergo ad babiloniam & multos gentis suæ sponte eum secutos adducens:ad hierosolymã peruenit: uicesimoquinto anno regnãte xerxe:& demõstrandas epistolas porrexit addo & aliis præfectis equitum:& cõgregans oẽm populũ ad hierosolymã:stetit in medio tẽpli:talẽ ad eos fundens oratonem. Vos scitis uiri iudei:deũ quidẽ in memoria patrũ abraã & ysaac & iacob permanere: & per illoꝝ iusticiã nõ derelinqre ꝓuidẽtiã nostri. Vnde & adiuuit me:ut acciperẽ a rege ptãtem:muros uestros refabricarẽ:ac reliquã partẽ tẽpli ꝑficere. Volo aũt uos uicinaꝝ gẽtium certe scire inmicictas:& quia si cognouerint magnificenter nos edificia reparare resistent; & multa molimur: ut nos ꝑpedire ualeant. Primũ ergo in deũ confidere debemus:qui illoꝝ inimiciciis potest resistere:nec die uero nec nocte studiũ edificãdi relinquere:dum tẽpus oportunũ existit. Cunctis hæc dixisset:iussit & magistratibus muros metiri:& opera eius diuidere populo ꝑ uicos & ciuitates: secundũ unusquisq; possibilitatẽ:pollicitus & semetipsũ cũ suis seruis edificationẽ adiuuare. Solutaque contione:iudei statim opus aggressi sunt. Iudei uero dicti sunt ex die qua a babilone ꝓfecti sunt ex tribu iuda:quæ prior ad illa loca puenerat. Vnde & ipsi:& ꝓuincia a tali appellatõne uocitantur. Audientes uero muroꝝ edificationẽ accelerari ãmanite:& moabite:uel samarite:& oẽs qui inferiorẽ syriã habitabant:molestẽ ferebãt:& meditabãtur insidias cõtexere: quatenus uolũtatem eoꝝ ꝑpedirent:multosq; interficiebant iudeos: ipsum etiam neemiã dilacerare querebant quosdã alienigenas cõducentes:qui eũ perimerẽt. Propterea in timorẽ & turbã dispersis rumoribus eos mittebant:tanquã multis gẽtibus patis cõtra eos arma proferre:quibus turbati rumoribus constructionẽ pœne reliquerũt. Neemias aũt nullomõ his ꝓmotus:studiũ operis dereliqrat: sed custodie causa corporis sui armis satellitũ circũseptus:sine uulnere ꝓmanebat: operis desiderio tribulationẽ nõ sentiens. Ita siquidẽ intentus agebat ac ꝓuidebat suæ saluti: nõ timore mortis:sed cognoscẽs ꝑ suũ iteritũ minie cõcedi suis ciuibus muros cõstruere. Vnde ꝑcepit ipostrum:ut armis edificatores cincti fabricarẽt. Igiẽ edificatores:uel ipensaꝝ portitores gladios habebant:clipeos aũt iuxta eos põi decreuit. Bucinatores etiã quingẽtis pedibus statuit: ꝑcipiẽs:ut si hostes apparerẽt:significarent populo:qtenus armati resisterent:ne eos nudos inermesq; oppugnarẽt. Ipse uero nocte circuiẽs ciuitatẽ:minie aut operibus:aut somno:aut cibo fatigabat: nihil aũt hoꝝ suauiter:sed sub necessitate utebatur. Quos labores sustinuit per annos duodeci:& mẽses quatuor. Nam tanto tempore hierosolymoꝝ sunt muri perfecti:octauo & uicesimo anno:& mense nono iperii xerxe. Sed postquã muri perfectionẽ acceperũt:neemias & reliq̃ multitudo sacrificauerunt deo pro eoꝝ edificatione ac ꝑ octo dies sunt epulati. Gentes igiẽ quæ syriã habitabãt:audiẽtes factã cõstructionẽ muroꝝ:grauiter angebanẽ. Neemias aũt in ciuitate uidens paucos hoies hitare:rogauit sacerdotes & leuitas:ut uicos relinquẽtes:ad ciuitatẽ migrarent: & in ea manerent:fabricãs eoꝝ domicilia ꝓpriis expensis. Populũ etiã agros colentẽ decimas fructuũ ad hierosolymã iussit offerre:ut habẽtes sacerdotes & leuite alimẽta:ꝑpetua religionis iura non derelinquerent. Et hi quidẽ libẽter sequebanẽ decreta neemiæ. Ciuitatẽ uero exinde cõtigit hominum multitudine cõpleri. Multa etiã alia bona laudibus digna cũ summa feciſſet magnificentia neemias:ad senectutẽ ꝓueniens:defunctus est:uir benignus & natura iustus atq; magnificentissimus erga propriã gentem:qui in memoria eterna sui muros hierosolymitanos reliquit. Hæc ergo imperii xerxe sunt anno. xxviii. mẽse nono.

Cap. VI.

Efuncto uero xerxe:regnũ ad eius filiũ cirum:quẽ græci artarxerxen uocant contigit transferri. Quo regente persaꝝ imperium:periclitata est tota gens iudeorum ut cum mulieribus & filiis deperiret. Causam uero paulo post demonstrabo. Nam decet primum de rege disserere: quẽadmodum iudeam duxit uxorem:de regio genere:quam nostram dicunt seruasse gẽtem. Nam cũm regnum artarxerxes accepisset: & ordinasset ab india usq; ad ethiopiam centum & uigintisẽptẽ satrapas:tertio imperii sui anno:amicos suos & gentes persis subiectas: cum ducibus eaꝝ magnifice pauit:sicut regem oportuit:qui diuitiarum ostentationem per centum & octoginta dies parauerat. Postea gentes ac legatos earũ in susis ꝑ septẽ dies delitiis saginauit:quorum conuiuium huiusmodi erat instructum. Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteisq; columnis:uel a purpurea super eas extendens:ut multa milia discumbentiũ operirent. Ministrabanẽ ergo poculis aureis:& lapidibus ꝓcioſis ad delectationẽ simul.& spectaculũ ꝓparatis. Præcepit itaq; & mistris:ne cogerẽt bibere eos:potionẽ eis offerẽtes qd apud ꝑsas fieri solet: imo cõcederẽt cuiq; discũbentiũ:ut quẽadmodũ uellet epularenẽ. Misit aũt ꝑ oẽm ꝓunciã denũcias: ut opa reliquerẽt:multisq; diebus ꝓ eius ꝑperio letarenẽ. Regina quoq; mulierum conuiuium in aula collegit. Quam rex prudentibus uolens ostendere: ad conuiuium iussit accedere: pulchritudine cunctas mulieres præcedentẽ. Quæ ꝓ legum custodia ꝑsaꝝ: ꝓhibentiũ

ab extraneis alienas coniuges uideri:non accessit ad regem. Cunq; sepius eunuchos ad eam mitteret inuitandam:nihilominus suum denegans permansit aduentum. Vnde rex ira cõmotus soluit conuiuium:& ad se conuocans septem persas:apud quos legũ mandata' seruantur: accusabat uxorem:dicens qualiter fuisset ab ea contentus:cum si pius ad cõuiuium uocaretur:& nec semel paruisset. Præcepit ergo:ut pronũciarent contra eam quandã legis definitionẽ. Tunc unus ex his nomine nocheus:locutus est dicens:non ipsi soli hanc iniuriã facta fuisse:sed omnibus persis:periculum uitæ patientibus:ut turpiter a suis conténantur uxoribus:nullo enim iam pudore tenebuntur:exemplum reginæ superbiæ aduersum te oium rectorem habentes:& hortatur; ut eam quæ sic iniuriata fuerat regem:maximis damnis afficeret:& hoc facto:cunctis gentibus denunciaret quæ sunt i regina decreta. Placuit ergo:ut regina uasthi proiceretur:& honor eius aliæ mulieri præberetur. At ille amore coniugis detentus:grauiter diiunctionẽ eius ferebat: & conciliari quidem propter legem non poterat:tristis tamen in sollicitudinibus permanebat. Quẽ uidentes amici nimio merore confectum:persuadebant:ut memoriam quide uxoris:& amorem nihil pro futuro deponeret:& quereret per uniuersam terram uirgines decoras: ex quibus pulchriorẽ haberet uxorem:extingui enim prioris sic posse cupidinẽ:alia introducta:& paulatim desiderũ a muliere proiecta subtractũ: ad cohabitantem posse conuerti. Hoc flexus consilio statim qbusdã iussit de palatio:eligere præcellentes uirgines pulchritudine:& ad se deducere. Cum uero congregatæ multæ fuissent:inuenta est quædam puella in babilonia ambobus orbata parentibus: quæ apud auunculũ nomie mardocheum nutriebatur. Is eni fuerat ex tribu beniamin. Omnes; primas iudeoz; hester:hoc enim nomen ei erat:pulchritudine superabat:& gratia uultus sui respicientium magis delectabat aspectum. Quæ tradita cuidã eunucho pro diligentia:cuncta rez; pro uidentia fruebantur:affluentia aromatum:odore & largitate unguentoz; quibus corpora utuntur irrigabantur:& his fruebantur per menses sex:numero quadringente. Cunq; putasset uirgines per prædictum tempus diligentiæ satis habuisse:& dignas iam regio factas cubiculo:p singulos dies ad cõcubitum unam regi mittebat. Qui post cõcubitũ statim eam ad eunuchũ remittebat. Veniente uero ad eum hester delectatus est:in amorẽq; incidens puellæ:legitime alias legitimam etiã duxit uxorem:& nuptias celebrauit iperii sui anno duodecimo:mése qui dicitur adar. Destinauit aũt per omnes gentes eos qui aggarii dicuntur:præcipiés eis pro suis nuptiis festa celebrare. Ipse aũt persas & primos gentium palcebat per totum mensem pro nuptiis suis. Quácũ introduxisset ad aulam corona eam induit. Habitauitque cum eo hester: minime ei prodens:ex qua esset natione. Transiens aũt & auunculus eus a babilone:ad persicam susin:& habitans illic: singulis diebus in palacio cõmorabatur:requirens qualiter puella conuersaretur: quã tanq; filiã diligebat: cum rex legem posuisset:ut nemo familiariũ ad eum non uocatus accederet: cum sup soliũ sederet. Sedebat itaq; etiam rex uirgã aureã ferens. Quam cum aliquẽ liberare uoluisset: hoz; qui non uocati uenirent:porrigebat ei:& cum tetigisset uitabat periculum mortis. De his quidẽ sufficienter a nobis dictũ est. Interiecto uero tẽpore insidiantibus regi bagatha:& theodesto:bargani eunuchus seruus alterius eunuchi:genere iudeus:cũ intellexisset insidias: reginæ auunculo indicauit; mardocheus aũt per hester manifestans insidiatores prodidit regi. Rex autem turbatus:ueritatem inueniens:eunuchos quidem crucifixit:mardocheo aũt tunc nihil præstitit: quáuis salutis eius nũncius extitisset:nomen tamẽ eius annalibus monumẽtis inseri præcepit:& in palacio eum permanere:ut amicus regi neçessarius existeret. Quo tẽpore aman amadathi filium genere amalechitam:ad regẽ introeuntẽ peregrini & per se salutabant. Nam hunc ei honorẽ xerxes ab oibus iusserat exhiberi. Mardocheum uero propter sapientiã & patrias leges non adorantem aman:custodiri fecit:& interrogauit eũ ex quo genere esset. Audiés aũt iudeu esse:indignatus dixit. Omnes liberi per se adorant me:hic seruus exístens:hoc facere dedignat'. Et punire uolens mardocheũ:ipsũ quidẽ a rege petere:ad tormenta paruũ putauit:genteẽ aũt eius decreuit totam una perimere. Nam iudeos in odio satis habebat: quoniã amalechitaz; genus e quibus ipse fuerat ab ipsis omne perierat. Audiens ergo regẽ accusabat dicens: gentẽ esse malignã dispersam per uniuersum orbẽ:qui eius seruiret imperiis:nec mixtã:nec aliis gentibus codunatã: nec eandẽ cum cæteris religionem colentem: quæ nec legibus inquit similibus utitur:& inimica moribus & professionibus tui populi & hoibus cunctis existit. Sed si uis aliquot subiectis beneficiũ commodare:iube radicitus eam perire:nec eius reliquias aliquas remanere ; nec aliquos eorũ ad seruitutem aut ad captiuitatẽ seruari. Verũtamẽ:ut nullum patiaris damnũ: tributa eoz; de ppria substantia ipse mi præbere polliceor:quadraginta milia pecuniaz; talenta ubicunq; præceperis. Has aũt pecunias libenter offero:si pacatũ ab his malis tuum fuerit imperium. Postq; Aman hæc intimauit; rex ei & pecunias & homines donauit:quicquid de his uellet efficer. Desiderio autem

adepto:amanſtati mandat tanq̃ a rege per omnes gentes præcepta hunc modũ continẽtia. Rex maximus artarxerxes ab india uſq; ad ethiopiá:centũ uiginti ſeptẽ prouíciaꝝ pricipibus & iudicibus:qui eius imperio ſubiecti ſunt:ſaluté dicit. Cum pluribus gentibus impaſſem:& uniuerſũ orbem meæ ditioni ſubiugaſſem uolui:nequaq̃ abuti potentiæ magnitudine:ſed clemẽtia & lenitate gubernare ſubiectos:ut abſq; ullo timore uitá ſilentio tranſigentes:optata cũctis mortalibus pace fruerent. Querente aũt me a conſiliariis meis:quõ hoc poſſet impleri:unus qui ſapientia ac fide cæteros precellebat:& erat poſt regẽ ſecũdus amõ noíe:indicauit mihi i toto orbe terraꝝ populũ eſſe diſpſum:qui nõ nris uteretur legibus:& contra oím gentiũ faciens conſuetudiné regũ iuſſa conteneret:& uniuerſaꝝ cõcordiá nationũ ſua diſſenſione uiolaret. Quod cum didiciſſemus:uidentes unã gentẽ rebellẽ aduerſum oẽ genus hoim peruerſis uti legibus: nriſq; iuſſionibus contraire:& turbare ſubiectoꝝ nobis prouinciaꝝ pacẽ atq; concordia:iuſſimus ut quoſcũq; aman qui oíbus prouíciis præpoſitus eſt:& ſecundus noſ mei eſt pr monſtrauerit:cũ cõiugibus ac liberis deleantur ab inimicis ſuis:nulluſq; eoꝝ miſereatur quartadecima die mẽſis adar anni præſentis:ut nefarii hoíes uno die ad inferos deſcendentes:reddant pacẽ impio noſtro quod turbauerũt. Hoc per ciuitates & prouincias ueniente præcepto:oẽs ad interitũ iudeoꝝ cõſtituta die pabantur:quod etiá in ſuſis pabatur. Rex uero & aman epulationibus uacabant: ciuitates uero turbabantur. Quod mardocheus cognoſcens:ueſtẽ rupit & facto idutus: cinereq; puſus: ciuitatem circuibat:clamans interimi gentem quæ nihil peccauit. Et hoc dicens:ad aulam peruenit:& ante ipſam ſtetit. Nam minime ei licebat ingredi:tali circũamictũ habitu. Idem etiã omnes fecerunt iudei per ciuitates quibus de hoc litter pponebantur:lugentes & plangentes nũciatas ſibi calamitates. Cum uero quidá reginæ nũciaſſet mardocheũ in tam miſero ante aulam habitu ſtantẽ:audito ſermone turbata:miſit qui eius ueſtimentũ mutarent. Quo nolente ſacco exui:quia nondũ erat malũ finitũ:pro quo ſaccum induerat:uocãs aſſiſtentẽ eunuchũ acratheõ: ad mardocheum deſtinauit:interrogans quid ei triſticiæ contigiſſet:q; hũc habitũ nec ea petẽte deponeret. Tunc mardocheus indicauit eunucho cãm:& litteras cõtra iudeos per oẽs prouícias ſub rege conſtitutas tranſmiſſas:& promiſſionẽ pecuniaꝝ:p quã a rege perditionẽ gentis conpauerat amã. Haꝝ etiá exemplũ ad heſter tradidit reportandũ:quæ propoſita i ſuſis fuerant: mandãs ei: q̃tenus de his regi ſupplicaret:nec recuſaret pro ſalute gentis habitũ humilẽ accipe:p quẽ regi oſtenderet:iudeis periculũ imminere. Aman inquit qui ſecundũ honorẽ poſt regẽ obtinet: accuſando iudeos:regẽ aduerſum eos incẽdit. Hæc cũ regina cognouiſſet:rurſum mittit ad mardocheũ:dicens:q; nõ eſſet a rege uocata:& ſiquis ad eũ nõ uocatus intraret moreretur:niſi uolẽs quendá ſeruare:porrigeret ei uirgã auream. Nam iuocato & ad eũ intranti:ſi hoc rex fecerit:hic ſolus nõ iterimeret:ſed ueniá accipiens liberatur. Mardocheus uero ea uerba deportanti ſibi ad heſter eunucho renũciare præcepit:non ſuæ ſaluti prouidere:ſed totius gentis piculũ amouere. Nam ſi núnc ipſa cõtẽpſerit:adiutoré quíde gẽti deũ óibus modis futurũ:ipſam uero & paternã eius domũ ab illis quos cõtẽpſerat piturã. Heſter aũt denũciauit mardocheo p eundẽ miniſtrũ: ut pergens ad ſuſis:conſtitutos illic iudeos ad cõtionẽ cõgregaret:& ieiunare cũctos triduo pro ipſa præciper:quod & ipſa cũ ſuis agens ancillis: pmiſit ſe præter legẽ adire regẽ:& ſi mori oporteret non recuſaret. Mardocheus aũt ſecundũ heſter mandata populũ fecit ieiunare:deũq; ſitũ petere:ut nec eam:nec gentẽ eius piturам conteneret:ſed ut ſeculi ſalutem prouidit: & peccãti ueniam conceſſit:& nunc a denunciato dudũ interitu liberaret. Non enĩ propter aliquod peccatum ita cogebatur ſine gloria depire:cũ & ipſe dominus noſſet cãm furoris aman q; eũ nõ ſaluabat. Neq; enĩ inquit honorẽ quem tibi domine offerebá hunc illi quoq; patiebar offerre:ideoq; iratus contra eos qui tuas leges non tranſgrediũtur talia machinatus eſt. Eaſdem etiá uulgus uoces emittebat:petens deũ prouidere ſuæ ſaluti cuntoſq; iſrælitas p oẽm liberare terram a futura calamitate:nam iam præ oculis eam ſpabant:& ſimul habebant. Rogabat etiá heſter deũ pro patria ſe lege ꝓſternẽs in terra lugubriq; ueſte circũamicta. Cibũ aũt & potũ:oíaq; ſuauia rennuebat per tres dies deũ petens ut adiuuaret eam quatenus regi uideretur ſupplicans ſuauis eloquio: ſpecie uero pulcherrima:ut ex utroq; ſuſtenta:& ipſa piculũ euitaret:& gentis ſuæ ſalutẽ acquireret:in aman quoq; regis odiũ cõcitaret. Sic deũ per tres dies deprecans:lugubrẽ ueſtẽ depoſuit & habitu mutato ornata:ſtitut oportebat reginam:ibat cũ duabus ãcillis:quoꝝ una leuiter eã incũbentẽ ſuſtẽtabat: altera uero ſequens longitudiné ueſtis:q; uſq; ad terrá profuſa erat:ſumens eam digitis deportabat. Quæ ita facie rubore plena:uerecundũ ac modeſtum habens decorem: adibat regem etiam cum timore. Cum uero ad faciem eius ſedẽtis in ſolio deueniſſet:& uidiſſet eum circũdatum ornatu: qui ex uaria ueſte:uel auro ac lapidibus præcioſis ualde fulgebat: terribilioremq; magis eũ propter hæc intuens:cũq; & ille aſperius eã:uultuq; iracundo aſpiceret:

membroꝝ eam debilitas cõprehendit:& ſup ancillas quæ ꝑpe latera eius erãt:repẽte collapſa ẽ.
Rex aũt uoluntate arbitror dei mentẽ mutauit:& timẽs ne quid mali uxor eius timore pateret
ſurrexit a ſella:ſuoq; eam gremio colligens fouebat & oſculabaſ blandeq; loquebatur: cõfidere
petens eam:ne aliquid metueret q; ad eũ non uocata ueniſſet:nã legem iſtam ꝑpter ſubiectos tẽ
poſitam:ipſam aũt ſimiliter cũ eo regnantẽ:omnem habere licentiã. Hæc dicens ſceptrumq; in
manu eius ponens:uirgam ſup ceruicẽ tetendit eius:ꝑpter legẽ liberans eã a mortis diſcrimine.
Illa uero reſpirans:domine inquit:non habeo facultatẽ explanandi:quæ mihi ſubito cõtigerũt.
Nam ut te uidi maieſtũ & pulchrũ atq; terribilẽ:ſtatim ſpiritus meus receſſit:& a mea aia ſum
relicta. Vix illa cũ debilitate hæc loquente:etiã regẽ anxietas habuit:deinde confidere:melioraq;
ſperare heſter inuitabat. Nam mediũ ei regnũ ſe concedeꝛ ſi hoc peteret ꝑmittebat. Heſter uero
ad conuiuium eũ cũ aman amico ad ſe uenire ſupplicabat:paraſſe ei cœnam ſe dicens. Cunq; an-
nuiſſet:& adueniſſet:inter poculoꝝ leticiã iuſſit rex heſter aperire quod uellet:nihil eni ſe nega-
turum eſſe promiſit:etiam ſi mediã ptem regni poſcere uoluiſſet. Tum illa in poſterũ diẽ expla-
naturum ſe ſuum conſiliũ promiſit:ſi rurſus ad conuiuiũ cũ aman conueniret. Cũq; rex ꝑmiſſ-
ſet: aman egreſſus eſt gaudens:q; ſolus apud heſter cum rege meruit epulari:dũ nullus alius talẽ
honorem potuiſſet adipiſci. Videns uero in aula mardocheum:nimis indignatus ẽ:q; nõ aliquã
ab eo ueneratiõnẽ ſibimet exhiberi ſenſiſſet. Tunc igreſſus ad ſemetipſum:uxorem zaraſam cũ
amicis uocaui. Quibus præſentibus honoreẽ expoſuit quo frueretur:nõ apud regẽ tantum:ſed &
apud reginam:& qualiter illo die ad eã cũ rege ſolus accitus eſſet:& in poſteꝝ diem rurſus imu-
taretur. Dicebat aũt:non ei placuiſſe:q; mardacheũ uiderat in aula iudeum. Cui reſpondit uxor
ſua zaraſam. Iube lignum ſecari quinquaginta cubitoꝝ:& mane pete mardocheũ a rege crucifigẽ
dum. Cuius conſilium laudans:præcepit famulis lignum paratũ in atrio conſtituere: quod ad
pœnam mardochei ſeruarent. Deus aũt ſpem maligná aman deridebat:& accidentia preuidens:
de futuris delectabatur. Nam regi ſomnum per illã noctẽ abſtulit. Qui nolens in otio uigilias p
dere:ſed ad gubernationẽ ſui principatus eas habere:ſcribam iuſſit libros afferre predeceſſorum
ſuoꝝ:& factorũ eoꝝ monimenta relegere. Cunq; detuliſſet:& recenſeret;inuenti ſũt quidã: qui
pro uirtute ſua præciũ agros acciperant:quoꝝ & nomen ſignatum erat:alter uero pro fide do-
nationem impetrauerat. Poſt hæc legẽdo uenit ad bagathan & theodeſtum eunuchos:inſidiato-
res regis:quos mardocheus indicauerat. Et cum hoc tantum ſcriba pronũciaſſet:& ad alterius
tranſiſſet actus:rex eum detinuit:conſulens ſiquid ei ꝑ remuneratione datũ ſcriptũ haberetur.
Scriba reſpondit. Nihil. Tunc rex iuſſit eum tacere:& interrogabat eos quibus hoc commiſſum
fuerat:quæ ſit hora noctis. Audiens aũt iam diluceſcere:præcepit:ut quã inuenirent amicorum
ante aulam præſentem nunciarent. Euenit aũt aman inueniri. Nam præter ſolitã horã maturius
proceſſerat:mortẽ mardochei petiturus. Cunq; ſerui renunciaſſent aman ante edem ſtare:ꝓcepit
eum uocari. Cũ ergo intraſſet: amicũ iquit te ſciẽs ſolũ fidelẽ:peto ut cõſiliũ mihi præbeas:quẽ
admodum debeã ſecundũ meã magnificentiã honorare quendã ualde chariſſimum. Aman uero
putans:conſiliũ qđ dediſſet hoc ſibi ꝑfuturũ:nam amari ſe ſolũ credebat a rege:quã exiſtimabat
optimã eſſe ſententiã:regi declarabat & dixit. Si uis quẽ dicis hoiem dilectum & gloriæ meritis
honorari:fac eũ ſup equũ ꝓcedere:tua ueſte indutũ:& torquẽ aureã habere:& præcedere unum
ex tuis neceſſariis amicis:clamantẽ ꝑ totã ciuitatẽ:q; tale beneficiũ merebiſ:quẽ rex honorifica-
ri uoluerit. Igitur aman huiuſmodi largitatẽ arbitratus ad ſe uenturã:talia ꝓſuaſit. Rex uero de-
lectatus hac ammonitione: uade ait habẽs equũ:& ſtolã:& torquẽ:require mardocheũ iudeũ: &
his illum induens:antecede equũ eius. Nã tu inquit amicus es mihi præ cunctis. Ergo ꝓfice con-
ſiliũ cuius utilis ꝓſuaſor extitiſti:& hæc ei a nobis donẽtur:qui meã aiam liberauit. Poſt q̃ hæc
præter ſpẽ oẽm audiuit:mente confuſus & meſticia ꝓcuſſus exiit:equus ducens:cum purpura &
auro & mardocheũ reperiens:ante aulam ſacco indutũ:iuſſit exutũ:purpura circũdari. Tum ne-
ſciens ille ueritatẽ:ſed deludi ſe putans:peſſime inquit oium hoium:ita calamitatẽ meã derides.
At uero certe cognouit:q; ei rex hũc honoreẽ donauerit ꝑ ſalute quã illi præbuerat: inſidiatores
eunuchos redarguẽs purpura: induiſ:quã rex ſepe ueſtitus gerebat:& torquẽ ceruice circũdatus:
& ſup equũ ſedens:totã circuibat undiq; ciuitatẽ:præcedente aman & prædicante:q; huiuſmodi
fruitur donis:quẽ rex amauerit:& dignum honore ꝓbauerit. Cunq; totã circuiſſet ciuitatẽ:mar-
docheus ad regẽ ingrediť. Aman autẽ ex cõfuſione ad ſe recedẽs:cum lachrymis uxori & amicis
quæ cõtigerant:indicauit. Illi nequaquã puniri poſſe mardocheũ dicebãt:deum eni eſſe cũ ipſo
credebant. Dumq; hæc adinuicem loquerentť:uenerũt heſter eunuchi:aman urgentes ad cœnã.
Sabuchadas uero unus ex eunuchis:uidẽs crucem fixã in domo aman quã mardocheo pauerat:
conſuluit aliquẽ ſeruoꝝ:cuius cauſa eã paſſet:& audiens reginæ amunculo: qa aman a rege eum

petiturus erat ad pœnam:tunc quidē tacuit.Cunq; rex una cū aman epulās iterrogaret reginam: quam uellet ab eo donationem impetrare: cōpletusq; enī se eius desiderium ꝓmittebat tunc regina pro populi deprecabatur piculo:eo q; tradita fuisset ad perditionē cū sua gente:iōq; sermones ad eum facere decreuisset.Necq; enī molestum sibi dicebat:si amarā eius seruitutē imponeret: peruum enim ei hoc esse malum:sed supplicabat hæc amoueri.Itaq; interrogāte rege:a quo hæc sanccita fuissent:accusabat iam manifeste aman:& maliuolum contra eos existētē:has molitum insidias arguebat.Tunc rex ad hoc turbatus:a conuiuio ad hortos egreditur.Hester uero reginā aman petere cœpit:ut uenīam pro peccatis exposceret:nā intellexerat:in quibus iam malis esset. Cunq; super lectum procidens reginā peteret:supuenit rex:& huiusmodi uisu magis incitatus dixit.Pessime oīm uxori meæ iam uiolentiam irrogare conaris.Ad quod aman obstupuit: & nihil potuit respondere.Tunc sabuchadas eunuchus cœpit aman accusare:q uēadmodum inuenisset in atrio eius paratam crucē ad mortē mardochei:nam hoc illi interroganti seruus indicauerat: cum ad ipsum inuitaturus eū ad cœnam uenisset:crucem aūt dicebat esse altitudine cubitorum quinquaginta.Quod rex audiens:in illa eū pœna tradere decreuit:quā contra mardocheū ipse tractauerat:statimq; iussit cruci spensum interimi.Vnde mihi contigit mirari nomen dei: & sapientiā:& iustitiā eius agnoscere:q; non solum maliuolentiā aman puniuit:sed q; excogitata contra alium tormenta in eū cōuertit:& cætero hoc sentire ꝑmisit:quō qui contra aliū quedā molitus fuerit:hæc in se primū pata cognoscat.Itaq; aman honorē quē a rege perceperat supra modū abusus:huiusmodi cruci confixus est.Rex aūt substantiā eius reginæ donauit:& mardocheū aduocans:dedit ei anulum quē aman ipse pstiterat.Nam iam hester ad notitiā eius pduxerat cognationem quam ad illū habebat.Donauit uero & regina mardocheo aman possessionē:& supplicauit regi:liberari a mortis metu gentē iudeoꝝ:citō nota ei faciēs:quæ p uniuersas prouīcias scripsisset aman filius amadathi.Nam pria gente sua pēpta:nullatenus se uitā posse tolerare dicebat. Cui rex promisit:nihil eam frustra petere:nec studio eius aliquid cōtrariū prouenire.Vnde pcepit:ut scriberet q uellet de iudeis noīe regio:signaretq; eius sigillo:& transmitteret p oē eius imperiū:ut siquis legeret signatas epistolas sigillo regio:minime sanctōibus obuiaret.Scribas ergo regales uocans:iussit scribere gētibus & primatibus:& magistratibus pro iudeis:ab india usq; ad ethiopiam:centum uiginti & septē prouinciaꝝ.Epistolæ aūt hunc ordinē continebant.Rex magnus artarxerxes ab india usq; ethiopiā:centum uiginti & septē prouinciaꝝ ducibus ac principibus:qui nostræ obediunt ditioni salutē dicit.Multi bonitate principū & honore qui in eos collatus est abusi sunt in supbiam & non solū subiectos regibus nituntur opprimere: sed datā sibi gloriam non ferentes:in ipsos qui dederunt moliuntur insidias,agitare:nec contenti sūt gratias non agere beneficiis:& humanitatis in se iura uiolare sed dei quoq; cūcta cernētis arbitrantur se fugere posse sniam:& in tantū uesanie prorupere ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruant:& ita cuncta agunt:ut oīm laude sint digni mēdacioꝝ funiculis conētur subuertere: dum aures principum simplices & ex sua natura alios existimantes callida fraude subuertunt. Quæ rex & ex ueteribus ꝓbat historiis:& ex his q gerūtur quotidie:quō malis quibusdā suggestionibus regū studia deprauantur. Vnde prouidendū est paci oīm prouinciaꝝ:nec putare debetis: si diuersa iubeamus ex animi nostri uēire leuitate:sed pro qualitate & necessitate temporū & ut reipublicæ poscit utilitas ferre sniam.Et ut manifestius qđ dicimus ītelligatis;aman filius amadathi: & animo & mente macedo:alienusq; a psaꝝ gente.pietatē nostrā sua crudelitate cōmaculans:pegrinus susceptus est a nobis:& tantā in se exptus est humanitatē:ut pater noster uocaret: & adoraretur ab oībus post regem secundus.Qui in tantū arrogantiæ tumorē subleuatus est:ut regno nos priuare niteretur & spū.Nam mardocheū cuius fide & beneficiis uiuimus: & cōsortā nostri regni hester:cū omni gente sua nouis quibusdā atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem hoc cogitans:ut illis interfectis:ifidiaretur nostræ solitudini:& regnum psaꝝ transferret in macedonas.Nos aūt a pessimo mortaliū iudeos neci destinatos:in nulla penitus culpa repimus: sed ecōtrario iustis utētes legibus:& filios altissimi & maximi sempq; uiuētis dei ēē:cuius beneficio:& patribus nostris:& nobis regnū est traditū:& usq; hodie custoditur.Vnde & eas litteras quas sub noīe nostro ille direxerat:sciatis esse irritas. Pro quo scelere āte portas huius urbis.i. susis:& ipse qui est machinatus:& oīs cognatio eius pendet in patibulis:nō nobis sed deo ei reddente qđ meruit.Hoc aūt edictū qđ nunc mittimus:in cūctis urbibus proponat:ut liceat iudeis uti legibus suis,Quibus debetis esse adminiculū alias adminiculo:ut eos q se ad necē eoꝝ paue rant possint interficere.xiii.die mensis duodecim:qui uocat adar. Hanc enī diē oīpotens deus meroris & luctus eis uertit in gaudiū.Vnde & uos inter cæteros festos dies hac habetote diē: & celebrate eam cū omni letitia:ut & iposteꝝ cognoscatur:qēs qui fideliter psis obediūt: dignam

pro fide recipere mercedē:qui aūt insidiant regno eor:perire p scelere. Omnis aūr puincia & ciuitas: quæ noluerit solennitates huius eē ptceps:gladio & igne depeat:& sic deleat:ut nō solū hoibus:sed etiam inuia sit bestiis insempiternum pro exemplo contemptus & inobediētiæ. Igit equites eplās deportantes exierunt: & uiam propositā pagebant. Mardocheus uero regia indutus stola:& corona aurea & torque processit ornatus. Quem uidentes ita honorificatum a rege iudei in susis habitantes:cōem existimauerūt eor fœlicitatem. Præterea gaudium & salutare lumen propositis regalibus sanctionibus per ciuitates & prouincias iudeos circūdedit ita:ut etiam multæ gentes propter timorem iudeor prerrerentur:libertatem ex periculo eor cōparā inspicientes. Nam duodecimi mensis quartodecimo die:qui apud hæbreos adar:apud macedones distrios uocatur:portitores regalium litterar nunciabant:quemadmodum deberent die quo ipsis periculum imminebat inimicos consumere. Tunc perfidis satrapæ & tiranni:& regis scribæ summum iudeis reddebant honorē:quoniā timor mardochei eos ad tēperantiā coaceruabat. Postq̄ edictum regis per omnes prouincias lectum est:in susis iudei inimicor quingētos interemeret. Cunq; rex pemptor in ciuitate numer hester nūciasset:& in puincia qd factū fuisset ambigeret:si quid amplius uellet interrogauit eam. Illa uero petiuit eū:ut præciperet iudeis:& inposter diem ita facere in reliquos inimicos suos:& ut.x.aman filii crucifigerentur. Quod quidē iudeis rex concessit:nequaquā resistere uolens hester. Iudei uero pari.xiii.die mensis occiderūt rursus aduersarior trecentos:nihil penitus possessionis eor tangentes. Interfecti sunt etiam per puinciam aliasq; ciuitates a iudeis septuaginta exmilia inimicor:quos strauerūt tertiadecima die mēsis:quem festū celebrauerūt. Similiter aūt & iudei in susis collecti:die.xiii.&.xv. eiusdem mensis epulati sunt. Vnde hactenus ois in orbe terrar iudei hos celebrāt dies:pticulas de cōuiuiis inuicem mittentes. Scripsit etiā mardocheus oibus sub imperio artarxerxe degētibus iudeis:q̄tenus hos obseruarent dies semp eos celebrantes:& nepotibus traderent p oia tēpora celebrandos:ne alicui obliuioni traderent:q; in his fuerāt ab aman pituri:iustūq; esset:cū uitassent piculū:& inimicos punissent:honorare eos:gratias agentes deo. Vnde prædictos dies iudei celebrant: appellantes eos cōseruatores. Mardocheus aūt magnus erat & clarissimus apud regē pricipatūq; eius regebat:& potiebatur cōi cōuersatione cū regina. Tunc iudei sup oēs libertatis licentia fruebāt. Hæc quidē sub imperio artarxerxe gesta sunt. Cap. VII.

Efuncto aūt heliasib principe sacerdotū:iudas filius eius principatū sacerdotalē suscepit. Defūcto uero & hoc:ioānes filius eius honorē suscepit. Propter quē uagosus dux alterius artarxerxis tēplū uiolauit: & tributa iudeis iposuit:nec prius dimisit quotidianas offerri hostias:quā p uno quoq; āno uectigal exigeret:dragmas quīqginta. Hoc aūt ex hmōi cā cōtigit. Frater erat ioannis iesus:cui uagosus amicus existens:pmisit ei sacerdotii principatū dare. Qua confidentia iesus altercatus in templo aduersus ioannē incitauit fratrē:ut eū interficeret:& tātū in templo facinus ioannes in fratrē cōmitteret:quod nunquā prius:nec apud græcos: nec apud hæbreos:alias barbaros ita crudeliter uel scelerate factū est. Vnde nec deus hoc impune dimisit: sed populū propter hāc cām ad seruitutē redegit:& tēplū uiolari a persis dimisit:dicente uagoso. Ausi estis homicidiū in uestro templo cōmittere. Ego peremptore illo in tēpore mundior sum. Et hæc uerba faciens:in templū ingressus est. Hac igitur usus occasione uagosus: anno septimo ioannē pro nece iesu punijt. Finiente uero uitā ioanne successit pricipatui sacerdotū filius eius iaddus. Erat aūt etiā & huic frater:manasses noīe. Cui sanaballath missus a dario ad samariā: satrapa:genere cutheus:ex quibus samarite descenderūt:audiens clārā esse ciuitatē hierosolymā:& reges eius multa assyriis:& habitatoribus humilis syriæ picula fecisse:libēter manasse copulauit suā filiam noīe ysacha: arbitratus p affinitatē obsidē ei futurā ad fidē gētis iudeor. Cap. VIII.

Per idē tēpus & philippus rex macedonū ab egeisa pausania:filio ceraste: genus ab oreste trahente:insidias passus primū. Succedens uero filius eius alexander impio:transiit hellespontū:& duces dari deuicit:sup grannicū flumē cōfligens cū eis. Cūq; pcucurrisset lidiā & ioniā captiuasset frigiāq; pdasset:ad loca páphiliæ puenit:qd alibi explanatū ē. Hierosolymor uero seniores idignabāt:qđ pricipis sacerdotū iaddi frater manasses:alienigene cohabitās uxori sacerdotii priceps existebat. Arbitrabātur eni hoc cōnubiū initiū fieri occasionis pstandæ uolētibus leges transgredi pro uxor copulationibus:qs ab alienigenis sibi coniungere festinabāt. Nā extitisse etiā priorē captiuitatē p hæc coniugia mala putabant:q; multi in his peccassent: dū nō uxores prouinciales duserent. Iubebant ergo manasse disiungi ab uxore: aut nō itroire sacrariū. Principes quoq; sacerdotū cū pōpulo hoc indigne ferebant. Manasses aūt prohibitus a fratre ad altare accedere:ad socer sanaballan puenit:amare se dicens filiā eius ysacha:sacerdotalē uero honorem maximū esse apud gentē & ciuitatē:& genus iudeor:nec uelle ppter hmōi coniunctum

ſacerdotii iure priuari. Itaq; ſanaballath nõ ei ſolum ſacerdotiũ:ſed etiã principatũ ſacerdotii & potentiã:ac honoré oím locoꝝ ſibi ſubiectoꝝ dare promiſit:uolens ſua apud eũ filiã pmanere. Dicebat etiã templũ ei edificare ad inſtar hieroſolymoꝝ ſuper monté garizin:qui altior oíbus ſamariæ mõtibus appebat:ſed hoc facere cũ regis darii ſnía. His pmiſſionibus eleuatus manaſſes:permanſit apud ſanaballath principatũ ſacerdotii arbitratus ſe acceptuꝝ dario conferente. Nam iam ſanaballath uergebat in ſenium. Multis uero ſacerdotibus & iſraelitis huiuſmodi ſibi ſubiectis uxoribus:nõ pua ſeditio hieroſolymitas habebat:dũ plures ad manaſſen trãſirent. Quibus ſanaballath pecunias miniſtrabat:& terrã collendã:habitationemq; deputabat:oíbus modis genero ſuo cõcordans. Eodem tempore darius audiens alexandrũ heleſpontũ trãſiſſe:ſatrapaſq; ſuos ſup granicũ fluuiũ pugna uiciſſe:& ulterius acceſſiſſe:exercitũ equitum peditũq; colligés: occurrere ſtatuit macedonibus:priuſq; omnes pcurrentes aſyam deuaſtarent. Tranſiens ergo fluuium eufratẽ & mõtem cilitiæ thaurũ hoſtes i ipſo cilitiæ ſuſtinebat:illic ſperãs eos expugnare. Tunc ſanaballath propter deſcenſum darii gauſuſilico manaſſen dicebat:pmiſſa cõpleri:dario poſt captiuitatẽ hoſtiũ reuerrente. Nam credebat non ipſe tantũ:ſed etiã omnes aſyam habitantes:nec ad manũ belli macedonas cũ perſis propter multitudinẽ eſſe uenturos. Aliter uero quã ſperabatur euenit. Nam congreſſus cũ macedonibus rex eſt uictus:multãq; ptem exercitus perdés:& captis matre:pter & uxore:ſimul & filiis ad pſas fugiens remeauit. Alexander aũt ad ſyriã ueniens damaſcũ cœpit:& ſubiugata ſydenæ:tyrũ obſidebat. Litteras uero ad pricipẽ ſacerdotũ iudeorum direxit inuitans eum auxilia ſibi mittere & uenalia exercitui preparare:& quãta prius dario conferebat:ei præberet:eumq; inuitauit amiciciam macedonũ eligere:ne impoſterum peniteret. Cunq; princeps ſacerdotum litterarum portitoribus reſpondiſſet ſacra dario ſe dediſſe: ne contra eum arma portaret:nec poſſe uiuente dario conſtituta tranſcendere:alexander incitatus tyrum quidẽ relinquere non decreuit:paulopoſtq; capi futurã qua uicta:minabatur cõtra pricipẽ ſacerdotũ gentis iudeoꝝ exercitũ mittere: ut oés p eũ diſcernent:quibus deberent conſtituta ſeruare. Quapropter intẽtius in obſidione pſeruans:uaſtauit tyrum. Cũq; eam cœpiſſet ad ciuitatem gazam peruenit eamq; cũ duce ſuo habimaſin obſidebat. Arbitratus aũt ſanaballath oportunum inueniſſe tempus:dario iam deſperato:eligens de ſuis octo milia:ad alexandrũ proficiſcitur:quẽ repit inchoantem tyri obſidionem. Cui etiam promiſit dare loca ſub ſua poteſtate conſtituta:magiſq; ipſum dominũ libenter habere quã darium. Cunq; ſe intellexiſſet: grate ſuſceptũ:cõfiſus iam & de præſentibus fretus:uerba proferebat:dicés ſe genez habere manaſſen: fratrem iaddi pricipis ſacerdotũ iudeæ gentis:multoſq; alios cum eo præſentes ex eadem gente: quos uelle aiebat ſub eo templũ locis conſtitutis edificare:hoc aũt & ipſi profuturum dicebat:ſi diuideretur in duas ptes iudeorum potentia:ne eadem concordia gens coniuncta debellaret:aut in aliquo regibus obuiaret:quẽadmodũ prius & aſſyrioꝝ regibus contingebat. Concedẽte uero alexandro:omni ſtudio anniſſus ſanaballath edificauit templũ & ſacerdoté manaſſen cõſtituit: maximum arbitratus premium ex filia nepotibus futurũ. Septẽ aũt menſibus in obſidione tyri tranſactis:& duobus in gaza:ſanaballath defunctus eſt. Alexander autẽ capta gaza: ad ciuitatem hieroſolymitarum aſcendere feſtinabat. Quod princeps ſacerdotum iaddus audiens: in pauore & timore conſtitutus:moliebatur quemadmodum macedonibus feſtinus occurreret rege indignante: & putante timorẽ eſſe cõtumaciã:alias ppter prioré contumaciã. Precipiens igit populo ſupplicationẽ & imolationẽ offerre deo:ipſe dẽpcabat ſubuẽire gẽti:a uẽturiſq; eã liberare pcuſis. Obdormiente uero eo poſt ſacrificiũ deus pcepit ut confideret:ſertiſq; ciuitatẽ ornaret:portaſq; protinus aperiret:& alios quidẽ cũ ueſte alba:ipſum aũt & reliquos ſacerdotes cũ legitimis ſtolis iuſſit occurrere:nihil ſeuũ ſperantes pati:deo prouidente. Cunq; à ſapore ſurrexiſſet: ualde congaudens:nocturnũ oraculũ oíbus indicauit:& quæ uidit in ſomno cunctis facere demãdãs: regis præſentiã expectabat. Quẽ audiens non longe eſſe a ciuitate:proceſſit cum ſacerdotibus: & ciuili multitudine:ſacrã & maiorem aliis gentibus eĩ preparans occaſionem:ad aliquem locũ qui ſaphin apellatur:quod nomen latine tranſlatum ſcopulum ſignificat:ex quo loco hieroſolymam tẽplũq; potuiſſet uidere. Phenices uero & chaldei regẽ ſecuti:putabãt: qa qcqd potuiſſet furor impialis permittere in ciuitatem:ipſe cõmitteret:& pricipẽ ſacerdotum ſummis afficeret contumeliis. Quod e diuerſo cõtigit euenire. Nam alexander ꝓuidẽs multitudinẽ ueſtibus albis indutam:antiſtites uero cũ biſſinis ſtolis:& pricipẽ ſacerdotũ iacinctinam & aureã ſtolã: ſuper caput habentem cidarim:& ſup laminam aureã:in qua ſcriptum erat dei nomẽ:adiit eum ſolus: & nomen aſs numen adorauit:& pricipẽ ſacerdotũ primus ueneratus eſt. Omnibus uero iudeis una uocẽ alexandrũ ſalutãtibus:circũaſtãtes ſyriæ reges:& reliqui hoc faciẽtem ſtupuerũt: corruptamq; regis mentẽ putauerũt. Parmenion uero ſolus eum interrogauit dicens:cur omnibus

eum non adorantibus ipſe adoraſſet principē ſacerdotum gentis iudeæ. Cui ille nō hunc inquit adoraui: ſed deum cuius principatu ſacerdotii functus eſt. Nam p ſomniū i huiuſmodi eū habitu conſpexi: adhuc in odio ciuitate macedoniæ conſtitutus. Dumq; mecū cogitaſſem: quēadmodū poſſem aſyam uincere: incitabat me nequaquā negligere: ſed confidenter tranſire. Nam ſemper ductuq; meū dicebat exercitū & pſarū tradituq; potentiā: ideoq; neminē aliū in tali ſtola uidēs: cū hūc animaduertiſſem: habēs uiſiōis & pbatiōis nocturnæ memoriā: ſalutaui. Exīde arbitror diuino iuuamine me directū: dariūq; uicīſſe: uirtutēq; ſoluiſſe perſaq;. Propterea ſimul etiam omnia quæ meo alias quæ in eo corde ſperantur: prouentura confido. Poſtquā hæc parmeoni locutus eſt: principē ſacerdotū honorans: occurrentibus reliquis ſacerdotibus ad ciuitatem uſq; peruenit: & ad templū aſcendens: ſacrificauit deo: ſecundū ſacerdotis oſtēſionē. Ipſe aūt ſacerdotum principi: & reliquis ſacerdotibus munificenter multa donauit. Allato uero ei uolumine danielis: in quo ſcriptū erat: quendā græcoq; regem perdituq; perſaq; potentiā: arbitratus ſeipſum eſſe quem ſcriptura ſignificabat: gauiſus eſt: & tunc quidem multitudinē dimiſit. Poſtera autem die conuocans eos iuſſit petere: & quas uellent donationes accipere. Principe ergo petente: ut liceret patris uti legibus: & ſeptimum annum ſine tributis eſſe: mandauit: & oia conceſſit. Cūq; ab eo poſtulaſſet: ut iudeos in babilone alias in babilonia & media gente præciperet ſuis potiri legibus: promiſit libenter facere quæ poſcebat. Dicente uero ipſo ad multitudinē: ſiquis elegerit ei militare: permanens in patris legibus: & ſecundū eas uiuens: paratū ſe eos ducere: ſe pugnaturos cum eo dixerunt. Igitur alexander ita diſponēs hieroſolymā: duxit ad reliquas exercitū ciuitates: omnibuſq; eū ad quos peruenit amabiliter ſuſcipiētibus. Samaritæ uero metropoli tunc ſicimam nomine habentes: poſitā iuxta garizin montē: in quo tranſgreſſores habitabant iudei: uidētes ab alexandro ita magnifice iudeos honoratos: coacti ſunt ſe fateri iudeos. Nam hmōi ſamaritæ naturæ ſunt: ſicut prius alibi demonſtrauimus: in calamitatibus merſos iudeos negāt eē cognatos: ueritatē confitentes: & cū uiderint clasq; eis aliquod ablatū: tunc ſocios ſe iudaici generis profitentur: originem ſuā a nepotibus ioſeph: effraī & manaſſe recenſentes. Tunc ergo claritatem & multū animi ſui affectum oſtendentes: occurrerunt regi: paulominus quā hieroſolymitæ. Cunq; laudaſſet eos alexander: ſicimitē adierunt eū cum militibus: quos ad eū ſanaballath trāſmiſerat: petentes: ut ad ciuitatē peruenīret: & templū apud eos poſitū honoraret. qui reuertens: ad ipſos ſe uenire pmiſit. Petētes aūt tributoq; ſeptimi āni conceſſionē: nā neq; ipſi ſeminānt in eo cōſuluit: qui eſſent qui talia poſtularēt. Cunq; reſpōdiſſent hæbreos ſe quidē eſſe ſicimitas aūt a ſydonio alias ſydoniis nuncupari: iteq; iterrogauit eos: ūtrū iudei eſſent illis aūt dicētibus nō eſſe: at alias & ego inquit hæc iudeis cōceſſi: ſed reuerſus quidē & a uobis certius edoctus: quæ uiſa fuerint agam. Et ſicimitis quidē ita poſtulationem negauit. Similiter uero amicos ſanaballath ſe ſequi præcepit ad egyptum: ubi datuq; ſe eis iugera terræ pmittens: qđ & poſtea fecit: thebaidā cuſtodire prouinciam eis iniungens. Igitur defuncto alexandro: & principatu a ſucceſſoribus eius diuiſo: templū ſuper garizin montē permāſit. Et ſi quis culpā habuiſſet apud hieroſolymitas: aut de cibo illicito: ſeu de tranſgreſſione ſabbatoq;: aut de hmōi peccato ad ſicimitas recedebat dicēs ſe iniuſte culpari. Defunctus eſt aūt illo tēpore princeps ſacerdotū iaddus: & onias filius principatū ſacerdotalē ſuſcepit. Et in his conſtituti hieroſolymitæ degebant.

Hec continēt in duodecīo libro ioſephi hiſtoriaq; antiquitatis iudaicæ. Cap.i.

Vt ptolomeus filius lagi fraude uel dolis capiens hieroſolymam uel iudeam: multos migrauit ad egyptum. Cap.ii.

Qualiter filius eiuſdem ptolomei qui philadelphus appellatus eſt: leges iudeorum in græcam tranſtulit linguam: multoſq; captinos eleazaro pricipi ſacerdotum donauit: & ornamēta deo deuouit. Cap.iii.

Quemadmodum honorauerunt reges aſyæ gentem iudeoq;: ciueſq; multos ex ipſis in ſubiectis ſuis ciuitatibus ſtatuerunt. Cap.iiii.

De infœlicitate iudeoq; quā poſtea emendauit ioſephus filius tobiæ: cōponens amicicias cum ptolomeo cognomine epiphanen. Cap.v.

De amiciciis ſacedemonioq; factis cum onia principes ſacerdotū iudeæ gentis. Cap.vi.

Seditio pōtentiū in inuicem iudeoq;: quorum quidā tranſierunt ad antiochum epiphanen leges patrias reliquentes: ipſe autem antiochus exercitum ducens: & hieroſolymam ciuitatē: templūq; uaſtauit. Cap.vii.

Qualiter uetante antiocho iudeos patriis uti legibus: mathathias filius ioannis regē cōtempſit & ducem antiochi interemit. Cap.viii.

De morte mathathiæ: qui ualde ſenex defunctus: filiis ſuis gubernationem reliquit: ex quibus iudas machabeus principatū adeptus: adiuuantibus fratribus inimicos a prouincia expulit: trāſgreſſores iudeos puniuit: terrā ſuam ab omni malo purgauit. Cap.ix.

Quēadmodū duces antiochi appollonius & ſeron congreſſi cū iuda: uicti interierūt: & qā ātiochus liſiæ cuidā gubernationē regni reliquēs: ipſe abiit in pſidā cōgregare pecunias. Cap.x.

Quēadmodū gorgiæ uel liſiæ exercitus cōtra iudā ueniens uictus periit: poſt quē triumphum iudas ingreſſus hieroſolymā: templū purgauit: altare ſtatuit: hoſtias deo imolauit: cum iam tres anni præteriſſent uiolationis templi ſub antiocho. Cap.xi.

Vt iudas bellū gerens cōtra idumeos & contra āmonitas triūphās ſubiecit eos. Cap.xii.

Qualiter ſymon frater eius militans cōtra tyros ac ptolomaidē edomuit eos: & qa ipſe iudas bis congreſſus cū timotheo duce antiochi fortiter triūphauit. Cap.xiii.

Qualiter antiochus noīe epiphanes apud pſas defunctus eſt. Cap.xiiii.

Quēadmodū antiochus eupator ſucceſſit patri in regnū: q militiā cōtra iudeos cū liſia ꝓducēs iudā in tēplo cōcluſit. multoq obſidionis tpe trāſacto: audita fama inuaſionis regni ſui ꝑ philippum quendā amicicias cū iuda fecit: & ita decenter ab iudea diſceſſit. Cap.xv.

Demetrius ſeleuci filius fugiens a roma: & perueniens tyrum: impoſuit ſibi diadema: interfecto antiocho eupatore: cum duce ſuo liſia: & de bachide quem miſit demetrius cum exercitu comprædhendere iudam. Cap.xvi.

Qualiter dux nicanor poſt bachidē deſtinatus aduerſus iudā: cū exercitu piit. Cap.xvii.

Iudas mittēs romā: rogabat ꝑ nūcios: rōanos ſibi auxiliatores eē & amicos. Cap.xviii.

Quod rurſus poſt morte nicanoreis ad iudeā bachides tranſmiſſus triūphauit: & quēadmodū pugnans proſtratus eſt.

Continet hic liber geſta centum: ſeptuaginta annorum.

Incipit liber duodecimus antiqtatis iudaicæ. Cap.I.

Lexander rex Macedonū ubi regnū ꝓſagę diſoluit: iudeamq diſpoſuit ut ꝓdictū eſt a uita diſceſſit. Cūq multos pricipatus ſui ſucceſſores reliqſſet. Antigonus quidē Aſyam apprædhendit. Seleucus aūt Babilonem: gentesq uicinas obtinuit. Liſimacho ceſſit Helleſpōtus. Macedoniā rexit Caſſander. Ptolomeus filius Lagi Egyptū poſſedit. Qui dū aduerſū ſe ſeditiones haberent: ſuūq dilatare contēderent principatū: diuturnis bellis ciuitates concuſſæ: multis ciuibus inter certamina pereūtibus ingemiſcebāt. Tunc & omnis ſyria ſub Ptolomeo filio Lagi qui ſaluator nuncupatur: cōtraria ſui nominis eſt ꝓpeſſa. Nanq hic etiā Hieroſolymam depugnauit: ſtaudibus & dolis ciuitatē die ſabbatoꝝ ingreſſus ſub ſpecie ſacrificii nequaq iudeis reſiſtentibus quō hoſtile nihil exiſtimarent: & ideo ocioſi ueluti nihil ſuſpecti ſegnes erant. Qui cū ſine labore ciuitatem apprædhendiſſet: crudeliter eis dominabatur. Teſtis eſt orationi meæ Ouidius Sabatarcides: qui ſucceſſoꝝ Alexandri acta conſcribens ſuperſtitionē noſtrā pro qua libertatē amiſimus exprobrauit: cū hæc diceret. Eſt gens quæ iudea dicitur ciuitatē munitā & magnā hieroſolymā detinens: quæ cōtēpſit ſub Ptolomeo conſtituta dū arma capere deuitaſſet: & propter ſupfluam ſupſtitionē ſeuiſſimū dominū pertulit habere. Sabatarcides quidē hæc de gēte noſtra cōſcripſit. Ptolomeus uero multos captiuos a mōtanis iudeæ: uel a uicinis locis Hieroſolymoꝝ. i. a ſamaria uel a Gariſi trahēs ad Egyptū cōmigrauit. Sed cū cognouiſſet eos quos ab Hieroſolymis abſtraxerat firmos iuriſiurandi uel fidei cultores exiſtere cū Alexandro legationem ad eos mittēti ſic reſpondiſſent Dario uiuente cōtrā eū arma nequaq ſumere: poſt Darj expugnationē multos ad caſtella deputauit: & pares cum Macedonibus Alexandriæ ciues ſtatuit: fidēq ab ipſis recepit: ut nepotibus ſuis ſocietatem cuſtodirent: cum & alii non pauci iudei ſponte ad Egyptū peruenīſſent opulentia locoꝝ. Ptolomeiq munificētia inuitati: quoꝝ nepotes ſeditiones cōtra ſamaritas dum ſuæ gentis patriam oblationem ſeruare feſtinarent excitabant. Nam Hieroſolymitæ defendebāt: dicentes ſuum templum ſanctum exiſtere: & immolationes illic trāſmitti oportere. Sichimite uero ad Garizim alias garizin mōtem deſtinari iubebant.

Cap.II.

Oſt decimū & ſecundū annū imperii Alexandri: & poſt quadrageſimū Ptolomei ſaluatoris: regnū Egypti Philadelphus obtinuit per annos triginta noué: qui & legem iudeoꝝ interpretatus eſt: & famulātes in Egypto Hieroſolymitas a ſeruitutis uiculo

reſoluit uſq; ad centum uiginti milia ex huiuſmodi cauſa. Demetrius Falareus ſuper bibliothecam regis conſtitutus dum ſtuderet omnia per uniuerſam terrã inuenta uolumina congregare: & acquirere ſi quid audiſſet dignũ induſtria uel uolũtate regis: quẽ erga collectionẽ codicum munificẽter accẽdi cognouerat: iterrogatus a Ptolomeo: quot milia codicũ haberet: cum uiginti milia iam reſpondiſſet. Sed tẽpore poſt pauco uſq; ad quinquaginta milia poſſe puenire: & nũciatũ ſibi diceret. multa apud iudeos legũ eoꝝ eſſe conſcripta: ſtudio uel bibliothecæ regali digna: quæ figuris litteraꝝ uel ſermone illoꝝ: cõpoſita: laborẽ non paruũ præberent: ſi in Græcũ mutarẽtur eloquiũ: cũ uideãtur Syroꝝ litteris ſimiles eoꝝ eſſe figuræ: equa ꝓnũciatiõe uocis. nihil ergo inquit prohibet tuaꝝ pecuniarũ ſumptu eas interpretari: dum in bibliotheca tua illoꝝ quoq; leges cõtineantur. Igitur ex optima Demetrii ſentẽtia delectatus: poſtquã ſtudiũ ſuum multos colligendi codices demonſtraſſet: ſcripſit ad principes ſacerdotũ gẽtis iudeæ hæc fieri demandans. Ariſtenus aũt amicus regi neceſſarius: propter humilitatẽ morũ ab eo dilectus: cum ſepius ãte niſus eſſet ptolomeũ petere: quatenus dimitteret captiuos iudeos qui ſub impio eius eſſent tẽpus hoc petitionis proſperum arbitratus: ante loquitur primatibus cuſtodum regis corporis: ſoſibio: tarẽtino & andreæ ut ſimul laborarẽt: de quibus petiturus regẽ accederet. Quorum ſententia confirmata: cum huiuſmodi ſermonibus regem adiit dicens. Minime rex oportet una nos ſpe negligenter decipi: ſed ueritatem intimare. Nam ſi legem iudeorum non tantum tranſcribere: ſed etiam interpretari pro tua gratia ſtudemus: qua ratiõe poſſit hoc fieri: tot iudeis in regno tuo ſeruientibus. Quos benignitate tuæ munificentiæ decet a præſenti iugo ſeruitutis abſoluere: ac deo qui leges expoſuit pro tui regni tutela remittere. Nam cum multa ſepius idignaſſem: cognoui factorem eos olim deum colere: quem nos zena. i. ioué nominamus: q̃ omnibus indulget zem. i. uiuere. Quapropter ad honorem dei quem maxima religione placant: liberos eos patriæ & moribus ſuis reſtitutæ. Cognoſce tamen princeps me nec affinem eſſe eis: nec ab eadem gentium natione. ut pro illis hæc ſuggeram: ſed dum omnium hominũ factorem deum ſcirem ſuauiter ſuos benefactores amplecti: ad hanc petitionem perueni. Poſtquam hæc ariſtenus locutus eſt & rex in eum hilari uultu ridentiq; conſpexit: quanta inquit arbitraris milia poſſe dimitti. Tunc Andreas reſpondit dum interfuiſſet: dixitq; pauloplus quam centum milia poſſunt exiſtere. Non paruam inquit a nobis ariſtene donationem poſcis. Soſibio uero cũ præſentibus dicente dignum eſſe munificentiæ ſuæ: ſi deo qui regnum ei donauit has gratiarũ uices offerret: rex ſapienti uſus conſilio: ne contra eos milites qui eos captiuauerãt facere uideretur: & quorum ſtipendia captiuorum abſolutione minui uidereꝝtur: de ſuo eos erario redimere ſtatuit: dũ militibus merces ãnone p̃ſtaretur: & pro ſingulo captiuo apud eos cõſtituto dragmæ centum uiginti darentur. De quibus etiam præcepta proponere promiſit: per quæ munificentiã ſuam: & ariſteni petitionem confirmaret. Præterea uoluntas dei affuit: per quã nõ tantũ illos qui a patre eius uel exercitũ illius tranſlati fuiſſent: ueꝝ etiã illos: q̃ ſub regno eius præextitiſſent abſolutioni donaret: uel ſi quſ poſtea ſupueniſſent: p̃ quoꝝ redẽptione pluſquã q̃dringenta talẽta ſunt a rege largita. Vnde & exẽplũ ſanctionis ad manifeſtandã poſteris regis munificentiã cuſtodiri decreuerunt: quod erat huiuſmodi. Quicunq; ſub noſtri patris imperio militantes ſyriam & fœnicem cum eo iudeamq; uaſtauerunt: & captiuos adductos ad noſtras ciuitates & prouintias uendiderunt: hos & qui olim ſub meo regno exiſtunt: & ſi quos nunc ſuperduxerunt dimittant: pro ſingulo corpore accipientes dragmas centum uiginti: & milites quidem cum annonis ſuis: reliqui uero a regali menſa redemptionis præcium accipiant. Arbitror enim eos ſine uoluntate mei patris contra iuſtitiam deprædatos: prouinciamq; eorum fuiſſe uaſtatam. Vnde & multos milites profectos eſſe alias profeciſſe cognouimus: dum ad egyptum eos traducerent. Iuſtum ergo conſpiciens miſereri eis: iubeo conſtitutos in ſeruitute iudeos omnes domin is eorum antedictam accipientibus ſummam abſolui: nec quenquam in hac re fraudem aliquam agere: ſed his potius conſtitutionibus obedire. Diſpoſitiones autem meas præcipio: ex quo miſſæ ſunt p tres dies proponi. quatenus ad iudices domini conueniant: corpora ſtatim oſtendentes. hoc enim eo credo pro futurum imperio. Contumaces uero literæ cuiq; uolenti nunciare: quatenus eorum ſubſtantiæ regis poſſeſſionibus ſocientur. Cum hæc ſanctio regis lecta fuiſſet: & uiſa eſſent omnia iuſte decreta: tantum uero deeſſe de abſolutione priorum: & horum qui poſtea ducti iudei fuiſſent: ipſe de his ſua liberalitate præcepit. Præterea ſciens: ſubitaneam diſtributionem difficilem exiſtere iuſſit rerum miniſtris & regiis ſactellariis pecunias ſeponere alias reponere. Quo facto intra ſeptimum diem omnia regis præcepta impleta ſunt: & talenta ſuper quadringenta: ſexaginta pro redemptione partita noſcuntur: dum & pro infantibus dominũ centum uiginti dragmas exigerent: ſicut rex pro his demandaſſet: ſcribendo pro ſingulo cor-

pore prædictam ſummam exhiberi. Cum hæc ſecundum regiam uoluntatem munificenter diſpoſita fuiſſent:iuſtū uiſum eſt de merito de iudaicis codicibus trāſcribendis: eius allegare decretum.Nam nihil fruſtra a regibus diſpenſatur:ſed omnia cum multa diligentia gerūtur.Quapropter allegationes alias allegationis: uel epiſtolaꝝ exemplum deſignauimus:& ornamentoꝝ tranſmiſſoꝝ multitudinem:& quicquid in uno quoq; conſtructū eſt. Vnde poteſt optime opificum ars proſpici:& uaſoꝝ oium excellentia agnoſci.Allegationis aūt exemplum huiuſmōi probatur. Maximo regi demetrius.Præcipiente te o princeps de his quæ hactenus ad cōſumationē bibliothecæ deſunt quatenus: colligantur:& de his quæ corruerunt ut debitam diligentiā impertrarēt:omni ſtudio uſus ī his:ad noticiā ueſtrā pduco legiſlatiōis iudaicæ uoluīa nobis cū aliis deeſſe. Nam ſiguris hæbraicis:& uoce gentili conſcripta:inexplicabilia nobis exiſtunt. Contigit etiā minus diligenter ea quæ habēt tranſferri:dum regalē prouidentiā minime pcepiſſent:neceſſarium tāmen eſt hæc apud te cautius expoſita reponi. Nā ſapiētiſſima & integra legiſlatio:ſic a deo data uidetur exiſtere.Quapropter inquit acatius abdiripetas:ſeu conſcriptores hiſtoriarum nullatenus meminiſſe eius:nec uiroꝝ qui ſecundū eiuſdem legiſlationis præcepta uixerūt: eo q̄ caſta nimis exiſteret:ac nō oporteret eam profanis linguis exponi.Si uidetur ergo tibi rex; ſcribe principi ſacerdotū gentis iudeæ:quatenus tranſmittat ſeniores ab unaquaq; tribu legū peritos: ut cū eis codicū explanationē & conſonantiā cognouerimus:& iterpretationis reꝝ cautā expoſitionē acceperimus: dignos codices tua uoluntate reponamus.Igit̄ tali ſuggeſtione facta; præcepit rex;ut ſcriberent de his eleazaro principi ſacerdotū gentis iudeæ:ſimul etiā de abſolutiōe ſeruientium apud eos iudeoꝝ:prætērea mandarent ei;quia tranſmiſiſſent ad faciēdas crateras & libatoria:pondus auri talēta quinquaginta; lapidum uero precioſoꝝ ineſtimabilem multitudinē: denuncians etiam cuſtodibus arcarum in quibus lapides ſeruabantur.ut electionem illorum darent opificibus:quatenus quos uellent ad ſpeciē operis tollerent necnō imperauit: ut pecuniæ pro immolationibus & reliquis cauſis centum talenta ſacerdoti darētur. Narrabo igitur factas & modum conſtructionis eorum:cum declarauero exemplum epiſtolæ prīcipi ſacerdotum eleazaro a rege conſcriptæ:qui principatus honorem pro tali cauſa ſuſcepit.Defuncto principe ſacerdotum onia:filius eius ſymon ſucceſſor extitit:quī iuſtus eſt appellatus:propter pietatē quam in deum:& fauorē quē erga regem habuiſſe uidebatur. Quo mortuo:& filiū infantulū relinquente noīe oniam;frater eius eleazarus de quo ſermonē fecimus principatum ſacerdotii ſuſcepit:ad quē ptolomeus hmōi litteras deſtinauit.Rex ptolomeus eleazaro principi ſacerdotum ſalutem. Multis habitantibus īperio meo iudeis:quos p ſe cū potētes fuiſſet ad captiuitatē traxere:quoꝝ aliquos pater noſter ad militiā maioribus ſtipēdiis deputans:honorauit alias honoratus eſt:aliis autem in egyptum cum eo ambulantibus:caſtella & eorum cuſtodiam demandauit:ut ſint egyptiis in terrorem.Cum uero ego principatum ſuſcepiſſem: omnes clementer tractaui præſentes ciues tuos:quorum plus centum milia captiuos & ſeruientes remiſi:poſſidentibus eos pro redēptione pecunias perſoluens: ætātibus aūt uigentes numeris militaribus deſignaui:multoſq; qui mihi uel aulæ potuiſſent fidem ſeruare in palatio conſtitui:arbitratus deo iocundum pro mea prouidentia uotum ei hoc maximum deuouere. Porro uolens & iſtis & oībus p uniuerſam terram iudeis pſtare: leges uras litteris græcis ab hæbraicis trāſlatis:ī noſtra bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies:eligendo uiros optimos ſeniores ſex:ab unaquaq; tribu dirigēs:qui per ætatē legum ſunt periti:ualebuntq; interpretationē eaꝝ caute nobis exponēs. Nam opinor his perfectis: maximam nobis gloriam præparare. Tranſmiſi uero quī deberent de his uobiſcum diſputare: andream primatem cuſtodum mei corporis: & ariſtenum mihi dilectiſſimos:p quos etiam primitias uotorum ad templum:& pro īmolationibus:& aliis rebus:tranſmiſi talenta centum. Tu autem manda nobis quæ uolueris fieri:quod gratius amplectimur.Cum regis epiſtola eleazaro fuiſſet porrecta:minium liberaliter ad eum ita reſcripſit. Princeps ſacerdotum eleazarus:ptolomeo regi ſalutem. Valentibus uobis cum arſione regina:uel filiis:bene nōbis omnia conſtant. Cum uero epiſtolam ſuſcepiſſemus:ſatis de tua uoluntate ſumus gauiſi. Congregantes autem multitudinem legimus eam quatenus oſtenderemus: quam pietatem erga deum habeas. Demonſtrauimus ſecundum eas pateras q̄s miſiſti aureas uigīti;argēteas triginta:crateras quiq; ad mēſam dedicandā: & quæ directa ſūt p īmolatiōe uel renouatione eoꝝ quæ tēplo deſunt:talēta cētū:deportata p andreā:& ariſtenū chariſſimos tibi amicos:uiros optios:& doctrina præcellentes:tuaq; uirtute dignos.Cognoſce uero nos p tuis utilitatibus:& præter naturā aliquid uelle pati dū reddamus tuis beneficiis q̄ multipliciter in noſtros ciues largiris. Stati ergo p te: tuaque ſorore:alias uxore:uel filiis hoſtias obtulimus: & multitudo uota perſoluit: ut uobis eueniant quæ deſideratis:& tuus principatus in pāce cuſtodiatur. Ad interpretandam uero legē

quam pro tuis commodis accipere postulas: elegi uiros sex ab unaquaq; tribu: quos direximus le
gem ferentes. Erit autem uestræ pietatis uel iusticiæ: ut post legis transcriptionem ad nos eã cau
te cum portitoribus remittatis. Vale. Hæc quidem princeps sacerdotum rescripsit. Mihi uero
non est necessarium usum: septuaginta seniorum ab eleazaro missorum nomina declarare: licet
intimata fuissent sub epistola. Vasorum tamen magnificentiam ad cõstructionem quæ deo rex
direxit: non incongruum exponere putaui: quatenus omnibus munificentia regis erga deum di-
lucidetur. Siquidem ipse largos sumptus præstitit: & semper opificibus opera trãsmittebat: nihil
construi desidiose concedens: quorum de singulis qualis fuerit magnificentia narrabo: quamus
historia narrationem eorum minime deposcat: regis enim diligentiam uel munificentiam ita
legentibus arbitror aperiri. Prius autem de mensa disseremus. Igitur habebat rex in proposito
suo ualde maximam mensam conficere. Præcepit autem dedicate in hierosolymis mensæ quan-
titatem cognosci: si possit maior fieri. Cunq; percepisset qualis esset illic constituta: & quia nihil
prohiberet maiorem construi dixit quintuplam magnitudinem uelle se facere: sed timere ne ad
ministerium pro magnitudinis quantitate inutilis fieret. Nam non eam tantum ad spectaculum
deuouere: sed etiam ministeriis: alias ministris abile uoluit dedicare. Quapropter arbitratus me-
diocrem priorem mensam auri inopia cõfectam: magnitudine quidem superare priorem noluit
uarietate uero uel pulchritudine materiali clariorem conficere iudicauit. Sagax ergo ad discernẽ
dum uariarum rerum naturam erat: & inuehire houas ammirandasq; facturas: quæ sine descri-
ptione fuissent. Harum ipse prudenter inueniebat effectum: & ostendens artificibus: ita perfi-
ci enunciabat: ut quæ descripta fuissent: eorum cautam similitudinem euidenter opifices imita-
rentur. Promissa ergo complentes: mensam describere festinamus. Huius duorum semis cubito
rum longitudinem: latitudinem unius: altitudinem unius semis construxerunt: totã de auro for
mantes eam. Coronam quidem in palmam conferunt: frõtispicia uero uersatilia: sculpturam ha-
bentia: ornatam in speciem restis ex tribus partibus mare similantis. Triangulis enim existen-
tibus frontispiciis unusquisq; angulus eandem forme dispositionem habebat. Quæ dum uerte-
ret: unã & nõ diuersã speciẽ demonstrabat coronæ. Porro pars quæ sub mẽsa erat iclusa: pulchre
constructa fulgebat: pars autem quæ de foris apparebat: artificii decore plus cuncta splendebat:
quia usui uel spectaculo patebat. Vnde proceritate partium ambarum acutam fieri contigerat:
ne ullus angulus trium ut prædiximus existentium in transductione minor uideretur. Dispositi
uero erant in modum funium torno factoꝝ preciosissimi lapides: aureis sperulis per foramina
concluſi. Partes autem quæ per latera coronæ cernebantur: in speciem uuarum optimo lapide fa
ctorum figurate nitebant: sculpturæ uirgulas imitatæ: quæ spisse circa mensam uoluebantur.
Uuarum autem dispositionem circunduxerunt opifices: ornatamq; omnĩ fructuum naturam:
uuas pendentes: aristas surgentes: malagranata concluſa. Lapides autem secundum genus predi-
ctorum fructuum ad proprium unusquisq; uuarum colorem formatos: circa totam mensam ex au-
ro ligauerunt. Sub corona quoque uuarum similis ordo; seu uirgarum constiterat: ut ex am
babus partibus eandem operis uarietatem cauamq; speciẽ mensa constructa proferret: ne frõ-
tispicii uel coronæ positõ in alteram partem mensæ cõuersa: fieret diuersa: sed eadem usq; ad pe
des facies operis extenderetur. Nam ductile aurum quatuor digitis latum: secundum totã men-
sæ latitudinem super quod pedes eius imponerent: fecerunt: deinde sperulis & clausuris eos cum
corona mensæ construxerunt: ut eundem artificii: uel magnificentiæ usum præberent: in quam
cunq; partem mensa conuerteretur. Super mẽsam aũt meadrũ fluuium sculpserunt: lapides pre-
ciosissimos in medio eius tanquã stellas uario colore ponentes. Nam carbũculũ uel smaragdum
iocundo aspectu fulgentes miserunt: aliorũq; genera lapidum qui uel industria uel emulatione
digni: per excellẽtiã naturæ cunctis existunt. Post meandrũ aũt completũ: in speciẽ funis quiddã
circunferebat: in medio figurã sublongã & rotundã habens: super qd christallinus lapis erat ele-
ctrum: alias electrus: impositi pari pœnæ formaꝝ aspectuq; delectationẽ mirã intuentibus pstã
bat. Capita uero pedũ eius similia liliis fabricauerãt: curuationẽ brachioꝝ habẽtia sub mẽsa re-
flexã: intus uero rectũ instar lilii germen uidebat: quos alias quæ lapis carbũculus in palmũ fa-
ctus: figurã crepidis ostendẽs: & latitudinẽ octo digitoꝝ habẽs: sustentabat. Nam sup eũ pedum
omẽ pondus initebat. Sculpserunt etiam tenuissimo uel laboriosissimo torno unũquẽq; pedũ:
in qbus hedẽr uel uitis palmites cũ uuis existẽtibus eminebãt: ut nihil a ueris discrepare puratẽ
tur. Siquidẽ ad aure flatũ p tenuitatẽ & extẽsionẽ sũmitatis suæ cõmotæ: imagiationẽ naturaliũ
artẽ pbebãt. Verumetiã figuram totius mensæ tribus tabulis cõstruxere: cõpagine ptiũ in inuicẽ
ita colligata: ut inuisibilis existeret: nec itelligeretur eorum insertio. Grossitudo uero mensæ nõ
minus dimidio cubito fuisse dinoscitur. Talis ergo uotiua mensa multa regis munificentia: uel

preciositate materie:ac uarietate pulchritudinis:& industria artificū studiose perfecta est:& licet magnitudine prioris deo deuote mense non distaret:artificio tamen & nouitate:uel claritate facturæ: ualde melior & splendidior elimata fugebat. Crateras etiam aureas duas fecerūt:sculpturam uiperam ab inferiore parte usq; ad cingulum habentes:lapidibus uariis in squama cōclusis. De hinc super eos fecerunt meandrum altum cubito:compositione lapidum diuersorum:specie magna fulgentem:in quo uirgarū ordo instabat: de quibus cōplexionibus simul usq; ad labrum protrahebatur. Per medium quoq; quatuor digitorū sculptura pulchris lapidibus inserta: decorem craterum ostendebat:quorū labra liliorum foliis:& uuarū floribus in orbem productis corona complectebatur. Et aureas quidem crateras duas:capientes utraq; amphoram huiusmodi construxerunt. Argentei uero clariorem speculis splendorem emittebant:ut certius in his facies aspicientium uiderentur.Insuper fecit rex pateras triginta ex auro necnon lapide precioso:& circūdatæ foliis hederæ:uel aurosis bratteis:quasi uitis celatura artificiose obūbrabatur. Hæc ideo ita fiebant q; per scientiam opificis arte mira reliquos anteirent: & multomelius studio uel munificentia regis formabantur.Non enim tantum incessanter & large artificibus impendia præstabat:quanto etiam publicorū negotiorū relictis regiminibus:ipse operantibus semper instabat: & frequenter artifices uisitabat. Quapropter opera opificum diligentia regis & industria feruente propensius imminebat.Cunq; hæc ad hierosolymā transmissa ptolomei uoto fuissent: & princeps sacerdotum eleazarus ea deo dicasset:portitores eorū honorans:donaq; regi deportāda præstās: ad eum remisit. Ergo postquā alexandriā peruētum est:& ptolomeus præsentiā eorū cum septuaginta senioribus audiuit:statī andreā & aristenum legatos euocari præcepit. Qui uenientes:epistolas quas a principe sacerdotum deportauerunt obtulerunt:& ea quæ uerbis eos disserere iusserat edixerunt. Studens autem colloquī senioribus ab hierosolymis pro interpretatione legū directis: diuersos quidem qui pro suis causis aderant denunciauit dimitti:mirabilē hanc & præter consuetudinem faciens dimissionem:ut qui propter huiusmodi causas ducebantur:post quintū diem eum adirent.Legati uero post mensam a rege tunc dimissi: illos ab eleazaro destinatos expectabat.Dumq; seniores illi cum donisq; regi deportanda princeps sacerdotum eis dederat aduenissent:cum uoluminibus transierunt:in quibus litteris aureis conscriptæ leges continebant. Et rex eos de codicibus percunctabatur.Cum uero reuelarent:& ostenderent tenuitatem membrane: uel in compræhensibilem eorum compaginem rex miratus est:q; ita fuissent compacta. Dumq; hoc diu fecisset:gratias inquit ago:uobis quidem q; uenistis:maiores uero illi qui uos destinauit:sed ante omnia deo:cuius hæ leges uenerandæ probātur.Cunq; clamassent seniores:uel hii qui præsentes erant:orantes prospera regi diuinitus euenire:nimium delectatus: prorupit ad lachrymas.Nam sepius natura hoc summo gaudio patitur:quod etiam dolentibus solet accidere. Tunc iussit codices primatibus officii designari:uiros autem osculatus equum dixit esse: primū ad eos facere sermonem pro quibus essent uocati: immo & diem quo ad eum deducti fuissent: clarum singulis annis per totum uitæ suæ tempus celebrare promisit. Nam euenit eundem esse primum præsentiæ illorum:& uictoriæ diem:quo antigonum nauali prælio uicerat. Epulari ēt secum eos præcepit:hospiciaq; in arce denunciauit eis omnia deputari.Nicanor autem super susceptionem peregrinorum constitutus:dorotheum uocans:qui de his curam habebat: iussit singulis necessaria præparare.Nam ita dispositum a rege fuerat:ut alimenta quibus singulæ ciuitates utuntur:exhiberentur diligenter consuetudini peregrinorum ad eos uenientium:& eis omia ad nutum eorum pararentur:quatenus cibis solitis magis delectarentur:ne forsan corrupti extraneis grauarentur:quod & circa istos effectum est. Dorotheo uero quem pro sinceritate uitæ super hæc rex constituerat: per quem & præparauerat omnia:quæ ad huiusmodi conuenirent cōuiuia hæc implente: partem quidem mediam eorum ad dexteram suam: reliquos autē post eius accubitum: nihil prætermittens:quod ad eorum honorificentiam pertineret. Postquam autem ita discubuerunt: iussit dorotheo solita ministrare:quibus omnes iudei ad eum uenientes utebā tur.Tunc itaq; sacros præcones & immolatores & alios qui uota faciunt recusauit:& unum e senioribus nomine heliseum sacerdotem existentem:rex petiuit facere orationem. Qui in medio stans regi bona & subiectis eius optauit:& post plausus cū gaudio & clamore oium surrexerūt: & residentes ad epulationē & delitias paratas se cōtulerunt.Præterea rex quantum satis ei uisum est cœpit philosophari:& unūquēq; eorum naturales percunctari sermones:& ad contēplationē questionis accēdere: cauteq; illis ad omnia respondentibus quæ eis obiecta essent & explanantibus:gauisus: p duodecī dies hoc cōuiuiū istruxit.Et qui uult singula cognoscere:q̄ i cōuiuio præparata sūt: legat uolumina aristeni:quæ propter hæc cōscripserat:& agnoscet.Mirante uero eos non tantū rege sed etiam menedimo philosopho: dicente ola per ꝓuidentiam dispensari:ideoq;

uirtutem & pulchritudinem uideri:deſtitit rex quidem de his facere ſermonem: dicebat autem maxima ſibi bona per præſentiam eorum fieri:nam profuiſſe ei:q; didiciſſet ab illis:quemadmodum deberet regnare:iuſſitq; dari ſingulis talenta tria:& deputauit illis:qui eos perducere ad diuerſoria deberent.Poſtquã uero tres exceſſerunt dies:congregans eos demetrius: táſuit ad ſtadiũ maris:& unum tranſiens pontem:adiit partes aquiloni coniunctas concilioq; fecit in domo propè litus ſtante:& apta ſecretis ad cognitionem negociorum. Vbi eos perducens: petebat omnia quæ opus habebant ad legis interpretationem:ut ipſis præſentibus dicerent: ut alias & inceſanter opus implerent.Cunq; illi munificenter & laborioſe cautam interpretationem facerent:uſq; ad horam nonam in hoc ſedentes:ad curam corporis uertebantur:ita ſuitante eos dorotheo:uel opulenter conuerſationis ſalubria præbente:multaq; etiam ex his quæ regi parabantur. Mane autem ad aulam uenientes:ptolomeum ſalutabant & rurſus ad eundem locum rediebãt:& manus in mari lauantes:& ſe ipſos purificantes ita legis interpretationi uacabant. Itaq; tranſcripta lege & opere interpretationis ad effectum per.lxxii. dies tranſacto. cõgregans demetrius iudeos omnes ad locum in quo traſlatæ leges fuerant:præſentibus etiam interpretibus legit eas. Cunq; multitudo amplexa legem:uel ſeniores eius interpretes: demetrium eo q; magnaq; rerum inuctor eſſe uideretur laudaſſet rogauit etiam:ut & præſidibus ſuis daretur legenda:& petierũt omnes ſacerdotes interpretes:ſeniores:& prepoſitos gentis:ut bene interpretata:permaneret immobilis.Cum uero omnes ſententiam laudaſſet:iuſſerunt:ut ſi quod aut ſuperfluum:aut minus aliquid ſcriptum uiderent in lege: hoc deſpicerent:& manifeſtum facientes emendaret:hoc caſtigãtes:ut quod ſemel iudicatum fuerat bene ſe habere:ſempiterna memoria remaneret.Gauiſus ergo rex & uidens uoluntatem ſuam ad utilem rem eſſe profectam:& delectatus relictis legibus:& ſenſum:& ſapientiam:& legiſlatores obſtupeſcens:ad demetrium ſermões facere cœpit:q; ita mira exiſteret legiſlatio q; nemo neq; hiſtoriographus:neq; poeta meminiſſet eius. Cui demetrius reſpondit:neminem fuiſſe auſum:harum legum tangere conſcriptionem q; diuina & uenerabilis eſſet:& quia leſi ſunt quidam a deo hoc præſumentes. Significabat uero:qualiter theopõpus uolens in hiſtoria aliquid de his conſcribere: ſit mente turbatus:plus triginta diebus: & cum ad ſe reuerſus cum humilitate a deo ueniam ſupplicaret:dei ſibi clementiam factam ſuſpicatus eſt: necnon & in ſomnis uiderit:q; ei ideo accidiſſet:quia diuina ſcrutatus eſſet:& proferre ea ad homines impuros uellet:cum conſcribere quieuiſſet recepit ſenſum. Referebat autem & de theocrito tragediarum poeta dicens:quia cum niſus fuiſſet in aliquo dragmatheorũ meminiſſe:quæ in diuino uolumine continentur:oculis ob̃ſcuratis recognouit cauſam ſuæ cecitatis:& ita liberatus eſt a paſſione deo ueniam indulgente.Hæc ergo rex pure ſuſcipiens petiuit interpretes: frequenter ad ſe de iudea proficiſci:hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dicens:nunc uero iuſtum eſſe eos dimitti dicebat:ſponte autem ad eum uenientes : omnia quæ equum eſſet ſapientiam eorum impetrare: & pro ſua maieſtate dignum largiri promiſit. Et quidem tunc remiſit eos donans unicuiq; optimas tres ſtolas: & auri talẽta duo & calicem unius talenti:rotumq; conuiuatorium.Principi autem ſacerdotum eleazaro deſtinauit per eos lectos cũ aureis pedibus decem:& conuenientem eis ſuppelectilem: & calicem talentoq; triginta : inſuper ſtolas decem: & purpuram: & coronam decoram:& lineas de byſſo centum:præterea & pateras: & trullã:& libatoria:& crateras aureas duas deuouendas.Petiuit auté & per epiſtolas:ut ſi quis de his uiris uoluiſſet reuerti ad ſe:eum permitteret:dum nimium delectaretur cum eruditis habere ſermonem:& diuicias ſuas libenter talibus impertiri. Huiuſmodi quidem cauſam ad honoré & gloriam iudeorum ptolomeo nomine philadelpho fieri contigit.

Capitulum.III.

Mpetrauerunt autem & a regibus aſyæ honorem:quomodo cũ eis caſtrametati ſunt Nam ſeleucus nomine nicanor in ciuitatibus quas per aſyam edificauerat: & in inferiore ſyria:& in ipſa metropoli antiochia republica ſua dignos eos effecit & equum eis honoré cũ habitatoribus macedõibus & græcis deputauit.Hactenus i eadé cõuerſatione eos aliquádo máſiſſe ſignũ eſt:q; iudei nolentes aliẽigenaq; uti oleo:accipiũt alias accipiant diffinitá quandá a principibus olipiaci certamis p p̃cio olei pecuniá:populoq; ãtiochéo i præſenti bello uolenti ſoluere conſuetudinem:mutianus præfectus tunc ſyriæ conſtituta ſeruauit: & poſt hæc imperatoribus Veſpaſiano & tito orbis terrarum: ſupplicauerunt alexandrini & antiocheni:ut eis ius reipublicæ de reliquo cum iudeis nõdeberet eſſe commune:nec ipetrauerũt

Vnde poteſt conſiderari romanorum modeſtia: & potius magnificentia Veſpaſiani & titi. Qui cum multa pericula bellando contra iudeos ſuſtinuiſſent:acerbe ferẽtes ꝙ ſe tradere noluiſſent: ſed uſque ad finem pugnantes permanſiſſent:nihil penitus eis de hoc quod dudum præſtitum fuerat abſtulerunt: ſed ſimul & priorem iram & petitionem magni populi alexandrini & antiochẽni uiuaciter expulerunt:dum nihil neq; p amicitiis ad gratiam iſtorum: neq; p inimiciciis deuictorum concederent:quatenus perſolueretur aliquid priſtine iudeorum utilitatis: dicẽtes eos in pugna dediſſe pœnas:qui arma cœperunt:inſontes autẽ nõ eẽ iuſtũ ſua poſſeſſione priuari.Simile uero & marcum agrippam erga iudeos ſenſiſſe cognouimus. Nam motis contra eum cretenſibus:& petentibus agrippam:ut conuerſationem quam eis antiochus ſeleuci nepos:qui apud græcos deus nuncupatur dederat ſoli poſſiderent & dicentibus:ut ſi cognati eſſent eorum iudei: colerent proprios eorum deos:habito iudicio iudei uicerunt:ut ſuis utantur moribus:defendẽte eos nicolao damaſceno.Nam agrippa interlocutus eſt:nihil innouare eis licere. Siquis autem certius hæc uult noſſe: legat nicolai centeſimam & uiceſimamtertiam & quartam hiſtoriam & agrippæ quidem iudicium non eſt forſitan admirandum.Non enim pugnabat tunc gens noſtra aduerſus romanos. Veſpaſiani etiam & titi magnificentiam quilibet decentius obſtupeſcit:qui poſt tot bella tantaque certamina quæ contra nos habuerunt tam pie diſpoſiti ſunt. Repetam autem orationem: unde ad hæc uideor eſſe digreſſus.Iudeos igitur ſub imperio magni antiochi regentis aſyam conſtitutos contigit multa tolleraſſe:dum terra eorũ diuerſis calamitatibus ſubiaceret:cum illis qui humilem ſyriam habitare uidebantur.Nam cum antiochus pugnaſſet contra eupatorem ptolomeum:& eius filium ptolomeum: cognomine epiphanen: laborare cõtigit eos cum uincente & uicto:& eadem pati ut pares exiſterent: naues turbate & tempeſtatibus fluctuãtes:dum inter fœlicitatem & calamitatem antiochi fuiſſent communiter conſtituti. Cunq; uiciſſet ptolomeum:antiochus iudeam recepit. Defuncto uero ptolomeo filio eupatore: filius eius magnam uirtutem militum miſit:& ducem ſcopam nomine:contra humilem ſyriam:multaſque eorum ciuitates cœpit. Ex quo noſtra gens expugnata adiecta ei eſt:& nõ poſt multum antiochus ſcopam uicit:confligens contra eum iuxta fõtẽ iordanis: & multos ab exercitu eius proſtrauit. Poſtea uero antiocho capiente ſyriæ ciuitates:quas ſcopa tenuerat:ex ſamaria ſponte gens iudeorum ad eum tranſiens:in ciuitatem omnem eius exercitum ſuſcepit: & elephantis abundanter alimenta pbuerunt:& obſidente eos qui ab ſcopa in arce hieroſolymorum relicti ſunt cuſtodes:prono animo auxilium præſtiterunt. Igitur Antiochus iuſtum arbitratus iudeorum erga ſe ſtudium liberaliter remunerandum:ſcripſit magiſtratibus & amicis teſtimonium exhibens ꝙ ab eis bene tractatus eſt:ſed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit:manifeſte illis innotuit.Referam uero epiſtolas quas magiſtratibus de ipſis ſcripſerat:præponens teſtimonium: quod nobis præbet polibius megelopolitanus in undecima hiſtoria ſua ita dicens. *Ptolomei dux Scopa ad ſuperiora uadens loca:ſuperauit hyemis tempore gentem iudeoꝝ.Dicit nãq; & in eodem uoluminе:qualiter Scopam Antiochus deuincens.Bythyniam & Samariam: & Abella: & gadera cepiſſet.Paulo poſt uero tradiderũt ſe ei iudei:qui circa templũ habitabant.Factæ aũt apparationis in tẽplo:ad aliud tempus narratõnem differamus.Polibius quidem hæc in hiſtoria conſcripſit.Nos aũt reducamus orationem ad narrationem priorẽ:intimantes epiſtolas regis Antiochi.Rex Antiochus Ptolomeo ſalutem.Iudei mox ut prouinciam eorum ingreſſi ſumus:liberalitatẽ circa nos ſuam oſtenderunt:& uenientes ad ciuitatẽ clare nos ſuſceperunt:cum ſenioribus & principibus occurrentes:& abunde miniſtrauerunt militibus:& elephantis uictualia & nobiſcum ad arcem pugnauerunt cõtra cuſtodes egyptioꝝ. Ergo dignũ & nos iudicamus eos remunerari: & reficere ciuitatem deſtructam:& rurſus in eam habitatores cõgregare diſperſos.Et primum conſtituimus propter pietatẽ eis præſtari ad imolatõnes uictimaꝝ:& uini & olei & libaminis precium argenteoꝝ uiginti milia:& ad ſimilam ſecundum prouinciale legem tritici modios mille quadringentos ſeptuagintaquinq;.Præberi aũt hæc inquit eis uolo ſecũdum mea mandata: & opus templi conſtrui:& porticus:& ſi qd oportet aliud reſtitui.Materies autẽ lignorum deponatur ex ipſa iudea:& ab aliis gentibus:& a libano:nullo pro his exigente uectigal. Similiter & in aliis in quibus oportet clariſſimam templi fieri uolumus edificationem. Conuerſetur omne genus eorum ſecundum proprias leges: relaxentur & ſacerdotes & ſcribæ templi: & cantores ſacri a tributis:quæ pro ſuo capite dabant:& regio uectigali: uel ab aliis cunctis oneribus: ut pro opere eorum ciuitas habitationibus hominum apta reddatur. His quoque qui uel nunc habitant:uel habitaturi cõueniunt: donamus tributa uſque ad mẽſem biperheretheum: & per tres annos liberamus a tertia parte fiſcalium: quatenus eorum leſio releuetur. Et quicunque ab ipſa ciuitate ad iuga ſeruitutis abſtracti ſunt: ex ipſis genitos libertati donamus:&*

ſubſtantias eis reddi præcipimus. Epiſtola quidē hæc continebat. Ornato autem templo: ediſtū per omne ſuum tranſmiſit imperium: in quo continebatur neminem alienigenaꝝ intra muros templi ingrediendi habere licentiam: nec iudeos niſi quibus mos eſt: purificatos ſecundū patriā legem: neq; inferri alias inferre ciuitati equinas carnes: neq; mulaꝝ: neq; ferarum manſuetarum uulpium: aut luporum: aut leporum: aut pardorum: & generaliter omium animalium quæ iudeis interdicta ſunt: ut nec pelles eorum liceret afferre: alias afferri: neq; horum aliquid intra ciuitatem paſcere: ſed ſolitis parentum uictimis: ex quibus & deo oportet ſacrificare alias autē ſacrificari: uti permiſſum eſt. Qui autē aliquid horum tranſgreſſus fuiſſet: iuſſit ut multatus pecuniæ præſtaret ſacerdotibus dragmas tria milia. Scripſit etiam teſtimonia noſtræ pietatis: & fidei præbens: cū rebelles frigas & Liddos adiſſet: eo tempore: quo ad ſuperiores Perſaꝝ ierat prouincias iubens zeuſidi cariſſimo: ut mitteret quoſdā noſtroꝝ a babilone ad frigiā: ita per epiſtolam ſuam mandās rex Antiochus Zeuſidi patri ſalutem. Si ſani eſtis: bene eſt: ſanus & ego ſum. Audiens autem frigas & liddos rebellare magna cogitatione permotus: conſilium animo percepi qd oporteret fieri. Placuit aūt ad caſtella uel neceſſaria loca meſopotamiæ & babiloniæ iudeorum domus duo milia cum apparatu ſuo deducere: credo eni fideles nobis eos cuſtodes futuros: propter pietatem: quā circa deum habent. Nam teſtificantur parentes noſtri fideles eos: & pronum animum habere in his quæ petiti fuerint. Volo igitur licet difficile eſſe credam migrari: ut pmittas eos legibus propriis uti: & cum eos ad prædicta loca migraueris: ad edificādas ſibi domos locum unicuiq; diſtribuit: terramq; colendam dari: & uitium plantatiōes & tributa fructuum terræ concedere per annos decem. Accipiant uero uſquequo fructus colligant triticum ad cibum ſeruorum quod eis ſufficiat: ut noſtram impetrantes clemētiam: promptiores ſeipſos erga nos præbeant. Præterea prouidentiam faciens eoꝝ gentis ſecundum poſſibilitatē: quatenus a nullo moleſtiam patiantur. De amicitia quidē magni Antiochi & iudeoꝝ: hæc a nobis pro teſtimonio dicta ſint. Poſtea uero ut amicitiam & fœdus Ptolomeus cum antiocho cōpoſuit: dedit ei filiam ſuā cleopatram ad nuptum: concedens ei humillem Syriam: & ſamariam: & iudeam: & Phenicem dotis nomine. Diuiſis aūt in utrunq; regem tributis: unuſquiſq; ſublimiſſimus patriæ ſuæ colligēs uectigalium ſummam ſtatutam regi offerebat. Eodem uero tempore ſamarite iſfœliciter agētes: multa contra iudeos mala fecerunt: terramq; eorum depopulantes: multos inde captiuos trahebant: quæ facta ſunt ſub principe ſacerdotum Onia. Nam defuncto Eleazaro principatum ſacerdotii patruus eius manaſſes ſuſcepit: cuius poſt finem uitæ Onias eo in honore ſucceſſit filius exiſtens Simonis: cognomine iuſti: qui Simon frater Eleazari: ſicut prædiximus: erat.

Capitulum.IIII.

SAutem Onias paruulus mente: & pecuniis auarus exiſtens: pro populo regibus uectigal: quod patres eius ex propriis dabant id eſt uiginti talenta pecuniarum non reddens ad iram regem Ptolomeum commouit: qui & legatum tranſmittens ad hieroſolymam: culpabat Oniam non reddentem tributa: & interminabatur: ut ſi non acciperent tributa: terram eorum ad iugera metiretur & mitteret ad habitandum illic milites. Audientes uero mandata regis iudei turbabantur: hunc aūt Oniam nihil horum flectebat propter auaritiam ſuam. Ioſeppus autem quidam iuuenis ætate: ſed propter caſtitatem & ſuam prudentiam iuſticiæ gloriam habens apud hieroſolymitas: patre Tobia: & ex ſorore Oniæ principis ſacerdotum progenitus: mandante matre legati præſentiam: dum ille eſſet ad ficulam uicum: ubi natus erat: ueniens in ciuitatem increpabat ſacerdotem: non prouidentem innocentiæ ciuium: ſed ad pericula mittere uolentem gentem propter pecuniarum priuationem: dum per ipſum populum dignitatem accepiſſet: & principatum ſacerdotalis honoris impetraſſet. Si autem cupiditate haberet pecunias: ita ut propter ipſas & periculum fieri patriæ: & ciues ſuos afflictos uidere pareretur: ſuadebat ei ad regem ire & petere: ut ei aut omnes pecuniæ aut pars concederet. Tunc Onias neque principatum uelle ſe gentis habere reſpondit immo & ſacerdotalem honorē poſſe poſſibile paratum ſe eſſe deponere: ne tantum ad regem accederet. Et dum nihil ad ſe de his pertinere dixiſſet: ioſeppus interrogauit eū: ſi ſibi cōcederet legationē ad Ptolomeū gerere pro gente. Cūq; conceſſiſſet Onias: aſcendit ad templum ioſeppus: & cōuocata multitudine ad conciōnem nihil turbari eos uel timere ſuadebat propter auunculi Oniæ circa eos negligentiam: ſed rogabat: ut deponerent cordis meſticiā: qua p regis mādatis affligebant. Nam legationē factuꝝ ſe ad regem promiſit: ut flecteret eum: quo nihil iniquitatis i eos efficeret. Multitudo quidē hæc

audiens. Ioſeppo gratias egit: ipſe autem a templo deſcendens:in hoſpitium ſuſcepit Ptolomei legatum:donauitq; ei magnificentiſſima munera:& per multos dies munificentiſſime eũ pauit: & ad regẽ remiſit:promittentes ei ut & ipſe ſequeretur.Nam pronior factus erat proficiſci ad regem legato inuitante:& concitante eum ad Egyptum peruenire:& ꝓmittente omnia quæ a Ptolomeo peteret per ſe eum impetraturum:quia modeſtiam morum eius nimis amabat.Cunq; legatus ad Egyptum peruenifſet:& regi nunciaſſet indeuotõnem Oniæ:& utilitatem Ioſeppi:quẽ uentur ad eum dicebat:& ſatiſſactus pro exceſſu Oniæ:qui etiam regem patronum eſſe confideret:tanta laudum magnitudine pro adoleſcente utebatur:ut regem & uxorem eius cleopatrã prius familiarem faceret habere ioſeppum quã eum haberent prælentem.Ioſeppus aũt mandans amicis ad Samariam:& mutuam ab eis accipiens pecuniam:& parans conuenientia profectioni: ueſtes & pocula & ſubiugalia:quæ omnia ad uiginti milia dragmas eſſent ad Alexandriam uſq; peruenit.Contigit aũt per illud tempus omes primatus & magiſtratus aſcendere ciuitates Syriæ & Phenice:ut uectigalium ſuſciperent exactionem. Nam ſingulis annis potentibus per ciuitates eam rex cõmittere conſueuerat. Videntes autem hi per uiam ioſeppum deridebant eius paupertatem & inopiam. Cunq; ad alexãdriam peruenifſet:in Memphis Ptolomeum eſſe cognouit:cui occurrere feſtinauit. Sedente auté ſuper currũ rege cum uxore & amico Athenione: qui cum legatione ad Hieroſolymam deſtinatus:& a ioſeppo hoſpitio clementer exceptus eſt. Vidés Athenio mox regi innotuit:dicens hunc eſſe:de quo ab hieroſolymis ueniens nũciauit:quã bonus inquit iuuenis & liberalis.Ptolomeus uero primus eum ſalutauit:& aſcendere ſuper currum fecit. Poſtquã uero ſedit cœpit rex Oniam accuſare.Tunc ioſeppus ait.Veniam ei queſo præſta ꝓpter ſenectutem.Non enim uos latet q; ſenes & infantes eandem mentem contingit habere.A nobis autem redditur tibi ratio:ut ei penitus iraſci non debeas.Gauiſus aũt rex de prudẽtia atq; beniuolentia iuuenis:plus eũ quippe iam expertũ diligere cœpit:iuſſitq; in aulã regiã ſuſcipi: & quotidie ſuæ menſæ eſſe conuiuã. Cunq; ueniſſet ad Alexandriã rex:uidentes Syriæ priores conſedentẽ ioſeppũ:egre ferebant. Inſtante uero diẽ quo ſuſcipi habebãt uectigaliũ ſoléniter exactiones diuerſarũ ciuitatũ nobiles data pecunia ſuæ patriæ exigenda fiſcalia conducebant: quæ uſq; ad octo milia talenta humilis Syriæ & Phenicis & iudeæ & Samariæ colligebãtur.Audiens ergo ioſeppus culpabat eos qui conducebant:tanquã paruo munere exigenda regi uectigalia ꝓmiſiſſent. Ipſe aũt duplũ dare pollicitus eſt:& fiſci iuribus peccãtium ſubſtãtias applicare.Nam & hoc cum uectigalibus tradebatur.Rex itaq; libenter audiuit q; ad eius errarium expectaret augmentum: & petente ioſeppo confirmari ſibi uectigalium conductionem interrogauit ſi ſecundũ promiſſionem ſuam uades idoneos habere potuiſſet.Ille uero facile reſpondit.Dabo inquit homies bonos & optimos de quibus confidas.Cunq; diceret rex:qui ſunt iſti uades:quos te dare promittis:ioſeppus:te inquit o rex & tuam uxorem pro utraq; parte ſponſores præbebo tibi.Cuius uerba libenter ſuſcipiens Ptolomeus ſine fideiuſſoris uectigalia eum habere permiſit. Quod factũ nimis contriſtauit eos qui de ciuitatibus Syriæ ad Egyptum uenerant: q; ſimili non fuerant benignitate tractati:unde cũ magna confuſione ad ſuas unuſquiſq; prouincias receſſere. Ioſeppus uero accipiens a rege duo milia peditum:perfuerat enim aliquod auxilium ut uires haberet contra contumaces ac rebelles exigere:tunc mutuans propter expenſas ſuas ab amicis regis quingẽta talenta de alexandria in Syriam eſt profectus: qui poſtquã uenit i aſcalonam uectigalia exigẽs aſcalonitas quõ nihil dare uolebant:ſed etiam contumeliis eum grauibus afficiebant:capiés priores ipſorum uiginti trucidauit:& ſubſtantias eorum uſq; ad mille collectas talenta regis utilitatibus applicauit:intimans ei quæ contigerunt. Miratus autem Ptolomeus prudentiam eius:& laudans quæ facta fuerant:permiſit ei agere quæ uellet.Hæc audientes Syrii obſtupuerunt aſcalonitarum contumacie exempla:metuentes ciuitatibus ſuis: & ideo foribus ciuitatum reſeratis deuotis animis aduentum ioſeppi ſuſtinebant. Nitentibus uero ſcitopolitanis contumeliis eum afficere:& uectigalia denegare quæ prius ſine dilatione reddebant:horum quoq; priores interfecit:ſubſtantiaſq; eorum fiſci iuribus applicauit.Colligens uero pecunias multas:& maximum faciens lucrum ab exactione uectigalium abutebatur collecta pecunia:ut ei potentia permaneret: occaſionẽ ſibi:& cãm fœlicitatis ſeruare putans ex his q cõgregauerat:& multa large regi & cleopatre uel amicis eoꝝ bona dirigebat patrocinia ſibi eoꝝ fauoréq; cõcilians.Potitus uero ac fœlicitate p ános uigitiduos:& pater factus ab una quidé uxore ſepte filioꝝ: habuit ét ex filia fratris ſui ſolini unũ noíe hircanũ:quã accẽpit ex tali cauſa:cũ fratre quondã Alexandriã pgens:ducente etiam ſecũm filiã nuptiis iam matũram: ut eam cõiungeret alicui ſublimi iudeorum: dum apud regem cœnaret:& intraſſet Pantomima ad conuiuiũ concupiuit eam:fratrique nunciauit deſiderium ſuum: petens eum celare ſuum peccatum. Nam apud iudeos lege prohibetur alieni-

gene conuenire mulieri:quapropter petebat ut fideliter cauſam eius cupiditatis expleret. Frater aũt eius libenter miniſterium ſuſcepit:ornáſq; ſuam filiam:nocte adduxit ad eum & collocauit. Ille ex ebrietate neſciens ueritatem cum fratris filia concubuit:quo ſepius facto ualde dilexit eã: dixitq; ad fratrem q̃ uita eius periclitaretur ſi rex ei minime concederet Pantomimã. Fratre uero petente nihil eum debere metuere:quia dicebat ei frui muliere uxoremq; habere:& uerũ aperiens ei:ac dicens magis ſe uelle filiam iniuriam ſuſtinere quã illum uidere ad confuſionem dete ſtabilem peruenire:laudans eum Ioſeppus de cõcordia fraternitatis filiam eius duxit uxorẽ & filium ex ea genuit hircanum ut prædiximus. Qui cum adhuc tertiũdecimũ annũ agens demonſtrabat naturalem fortitudinẽ & p̃udentiã:ut etiã acerbam emulationẽ fratribus ſuis excitaret. Ioſeppo uero uolente cognoſcer quis de filiis ſuis uirtute melior exiſteret:unũquenq; ad doctorum ſublimium ſtudia deſtinauit. Et cæteri quidem deſidia diſciplinas indocti fatuiq; redierũt. Poſt illos aũt adoleſcentulũ hircanum direxit:danſq; ei trecenta iuga boum:tranſmiſit uiã duorum dierum ad ſolitudinem ſeminare:celans lora quibus ligarentur:quæ non habens hircanus: aratorum quidem ſententiam reprobauit ſuadentium:ut ad patrem mitteret quoſdã deferre lora. Tempus autẽ non arbitratus non oportere ſe perdere dum expectaret illos qui tranſmittendi erant:excogitauit utile quoddam & maius ætate ſua. Occidens enĩ decem iuga:carnes quidem operariis diſtribuit:pelles uero eoꝝ incidens retinacula fecit:per quæ iuga ligauit: & hoc modo ſeminans terram quã ei præceperat reuerſus eſt ad eum:quẽ pater ſuſcipiens nimis dilexit ꝓpter prudentiam & argutiam mentis:& fiduciã eius laudãs tanquã ſolum proprium filium diligebat: propter quod fratres eius cõtriſtabantur ut uero nunciauit quidã ioſeppo per illud tempus filiũ regi ptolomeo genitum:& q̃ omnes priores ſyriæ:& ſubiectas ꝓuincias celebrarent natalis pueri diem:cũ apparatu maximo ad alexandriã ire ipſo quidẽ ſenio ꝓhibebatur: filios aũt interrogauit quis illoꝝ ad regẽ uellet ire:maioribus uero recuſantibus:& ad tales conuentus idoctos ſe eſſe dicentibus:fratrẽq; hircanum poſſe ad regẽ ire firmantibus conſuluit eum. Qui cum ſe promiſiſſet iturũ:dicens ſe in uia non multas opus habere pecunias:dum ſoleret bibere modeſte:& ei decem milia dragme habũde ſufficerent:gauiſus ẽ de ſobrietate filii. Deferens aũt parum puer patri ſuadebat dona quidem exinde ipſi regi non mittere:dare uero epiſtolam ad diſpenſatorem in alexandriam:quatenus ei præberet pecunias ad comparationem eorum quæ optima uel pretioſa poterat iuenire. Qui opinatus decem talenta ſufficere ad ſumptũ regii muneris: filiũ collaudans:ut bene admonentẽ ſcripſit diſpenſatori Arioni qui omnes per Alexandriã eius diſpenſabat pecunias:non minus tria milia talenta exiſtentes. Nam Ioſeppus a Syria pecuniã ad Alexãdriam mittebat. Et conſtituto die uenĩente:in quo aſſignari regi oportuiſſet. Arioni ſcribebat: ut eas redderet. Igitur Hircanus ſuggerens patri:accepit epiſtolã ad Alexandriãq; perrexit. Egreſſo aũt eo fratres eius ſcribunt oĩbus regis amicis:ut eum occiderent. Qui ut peruenit ad Alexandriam:porrexit Arioni epiſtolã. Quo interrogante eum quanta uellet accipere talenta: nam ſperabat eum querere decem tantum:aut his pauco plus:cũq; dixiſſet mille opus habere iratus increpabat eum:quaſi uolentẽ luxurioſe uiuere: & dicebãt quẽadmodũ pater eius ſubſtantiã collegiſſet labore uel abſtinentia:& imitatorem fieri genitoris inuitabat. Dare aũt non plus niſi decem talenta ſe dicebat:& hæc ad regiã donationẽ. Tunc furore cõmotus adoleſcens in uincula arionẽ miſit:cuius uxor ad cleopatrã demandans petiit quatenus puerũ increparet:nã ualde arion apud eã honoribus precellebat: quod etiã ad regis notitiã cleopatra pduxit. Itaq; Ptolomeus ad hircanum mittens admirari ſe dicebat q̃ a patre ad ſe trãſmiſſus nõ eũ uidiſſet:inſup & diſpẽſatorẽ ligaſſet. Venire ergo eũ:& cãm ſibi ꝓ qua ueniret idicare ꝓcepit:quẽ ferũt nũcio regis ita reſpondiſſe legem eſſe penes iudeos: quæ ꝓhibet communes epulas prius attingere:quã in templo deũ immolare. Et ideo diſtuliſſet ne ſine donis a patre traſmiſſis ad regem pueniret. Propter hãc cauſam nõ ad eũ ueniſſe:ſeruũ aũt puniſſe nõ obſecutũ iuſſionibus ſuis dum nihil diſtaret iter magnũ & minorẽ dominũ:ſed ſi taliũ cõtumacia nõ emẽdaſ:& tu inquit ſpera ſimiliter a ſubiectis contemni. Quæ Ptolomeus audiens ad riſum cõuerſus magnanimitatẽ adoleſcẽtis miratus eſt. Cunq; audiſſet Arion q̃ ita rex reſponſum accipiẽs nullum ei auxiliũ præberet:dedit adoleſcenti mille talenta:& a uinculis eſt ſolutus. Tres uero differens hircanus dies regẽ reginãq; ſalutauit: quem illi libenter ſuſcipientes uiderunt: & amicabiliter pauerunt propter honorem patris. Qui latenter ad negociatores accedens comparauit abeis pueros centum litteras ſcientes unũquenq; talento uno:& centum uirgines ſingulas eodẽ precio. Cunq; inuitatus ad regis conuiuiũ diſcubuiſſet cum prioribus prouinciaꝝ:ultimus omnium & tanquã puer ab his qui loca ſecundũ dignitatem habebant contemneretur. Cunq; omnes conuiue regis oſſa ciboꝝ ante hircanum in menſa proiicerent:ipſo tacente Triſon qui ad conuiuia & ad riſus conuiaꝝ erat aptus:rogãtibus

se cõuiuis iuxta mensam assistens regi ait. Vides domine ãteposita ossa Hircano. Ex hoc conicep & pater eius sic omnẽ Syriam denudauit: quemadmodũ hæc ossa iste carnibus expoliauit. Ridente uero ad uerba Trifonis rege: & interrogante Hircanum: cur tanta ante eum ossa iacerent: apte inquit domine: nã canes semp ossa cũ carnibus deuorant: sicut isti fecerunt. Idẽ de accũbẽtibus dicẽs: quoniã ista ãte eos minie ossa iacebãt: hoies uero carnes cõedũt: ossa aũt iactãt: qđ & ego tãq hõ nũc feci. Rex aũt miratus eius respõsũ tã sapiẽter dictũ oẽs plaudere iussit: uerbũ eius laudantes. Postera uero die ad unumquenque regis amicũ pergens: & ad potentes aulæ hos quidem salutabat: famulos autem interrogabat: quæ dona daturi sunt regi die natalis filii eius. Illis uero dicentibus: quosdam decem daturos talenta: alios autem nobiles plus secundũ magnitudinem substantiæ suæ: contristari se simulauit quasi non ualens talẽ donationẽ offerre: ná plusq quinq talenta se non habere affirmabat: quod serui audientes dominis núciauerunt: qui gauisi sunt sperantes ioseppũ regem offendere: propter numerũ paucitatẽ: instante uero die cæteri quidem regi offerentes talenta non plus uiginti: qui magnam uidebantur offerre munẽ quantitatem hircanus: quos cõparauerat pueros centum & uirgines totidẽ: unicuiq dãs talentũ portare: obtulit pueros quidem regi: puellas autem cleopatre reginæ: omnibus munẽ magnificentiam admirantibus & ipsis regibus & amicis eorẽ: insuper & regis seruientibus: quia digna dona multis talẽtis obtulisset: unde etiã & mortis pericula declinauit hircanus: quæ fratres eius zelo ducti parauerunt. Tunc ptolomeus magnanimitatẽ adolescentis miratus imperabat ei donationẽ quã uellet accipere: ille nihil plus petiuit ab eo in se fieri quã ut patri eius scripta dirigeret. Honorans ergo liberaliter: & donationes copiosas præstans patri & fratribus & oĩbus magistratibus scripta transmisit. Audientes aũt fratres eius hircanũ a rege talia meruisse: magnoq cũ honore redeuntem in occursum eius se egredi simulãtes interficere illum etiam patre sciẽte omnimõ decreuerunt: irascebatur.n.ei pater propter pecunias quas regi obtulerat: & non curabat salutẽ eius. Et iram quidem quam circa filium ioseppus habebat regem timens celabat. Cõmittẽtibus uero aduersus eum fratribus pugnã: multos eorẽ qui eos sequebantur occidit cum duobus fratribus suis. Cæteri aũt ad patrẽ hierosolymã cõfugerunt: qui postq ad ciuitatẽ uenit nullo se suscipiẽte discessit trans iordanẽ fluuiũ: ubi remoratus uectigal a barbaris exigebat. Per idem autẽ tempus regnabat in asia Seleucus qui Sother noiabatur filius magni Antiochi: tũc moritur & pater Hircani ioseppus uir bonus & magnanimis qui populũ iudeorẽ a paupertate & debilitate ad clarissimas rerum causas usq perduxit: his etiam uiginti & duobus ánis Syriæ & phenicis & Samariæ tributa dispensauit. Defunctus est uero & auunculus eius Onias principatum sacerdotii simoni filio derelinquens.

Cap. V.

Ortuo quoq & isto: filius eius Onias in honorem successit: ad quẽ rex lacedemoniorum aruis legationem direxit & epistolas: quarẽ huiusmodi continebatur exemplar. Rex lacedemoniorẽ aruis Oniæ salutẽ. Legentes scripturã aliquã inuenimus ex uno genere iudeos & lacedemones extitisse: & familiaritatẽ cũ abraam sotialiter habuisse. Iustum ẽ ergo cum fratres existatis trãsmittere ad nos & petere quæ uobis necessaria iudicatis: facinus uero & nos idem & uestra ppria simul: & nostra cõmunia reputamus. Portitor litterarẽ dimotilis epistolas uobis defert quadrãgulo scriptas signaculũ habẽtes aquilam: draconẽ unguibus deportantem. Epistola igitur a lacedemoniorẽ rege destinata textũ huiusmodi continebat. Defuncto autem ioseppo populum cõtigit seditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellum gerentibus contra hircanum ultimũ filiorẽ ioseppi: dissensit ab inuicem multitudo: pluresq maioribus auxilium ferebant cum principe sacerdotũ Simone qui cognatus eorẽ & affinis extabat. Hircanus autẽ redire quidẽ ad Hierosolymam minime iudicauit. Sedens uero trans iordanem frequenter arabas debellabat. Edificauit ergo turrim fortissimam ex lapide albo cõstruens eam & totam usq ad terram sculpsit animalibus diuersis: & in circuitu fecit magnum & altũ euripum: id est piscinas. Ex petra autem contrapositi mõtis cuius incidens sinistram extensionẽ speluncas mũltorum spatiorum in longitudinem ibi constituit. Deinde domos quasdam in ea ad conuiuia & somnum & conuersationem fecit aptissimam multitudini: cameratas etiam currentium aquarum delectatione gratissimas ad ornamentum totius aulæ. Ostia uero speluncarẽ aperuit minora: ut unus & non multi per ea possint intrare: & hoc custodie gratia cõdidit: ut obsessus a fratribus minime periculo subiaceret. Insuper edificauit & atria magnitudíe excellentia: & paradisis ornauit egregiis: & talem perficiens locum tyrum cũ nominauit: qui locus est inter arabiã & iudeã positus trans iordanẽ nõ longe a Sebonitide regiõe: præfuit ergo patribus illis pannos septem omni tẽpore: quo seleucus syriæ regnauerat. Hoc enĩ iam defũcto: post frater eius Antiochus: qui epiphanes uocabatur regnũ obtinuit. Moritur etiam Ptolomeus rex egyptiorẽ:

qui ſimiliter epiphanes nuncupabatur:relinquens duos filios minores ætate: quorum unus qui & maior erat Philometor dicebatur:minor uero Fiſcon.Hircanus aũt uidens magnã Antiochũ uirtutem habentẽ:& timens ne tentus ab eo tormẽtis afficeret pro his quæ cõtra arabas egerat: uitam propriæ manus internitione cõcluſit:cuius ſubſtantiã antiochus ſuis cõmodis applicuit.

Cap.VI.

Er idẽ tẽpus defuncto Onia pricipe ſacerdotũ:fratri eius ãtiochus ſacerdotii cõtulit principatũ.Nam filius quẽ onias reliquerat adhuc infans erat.Demonſtrabimus aũt ſingula in loco ꝓprio quæ ad hunc puerũ ptinere uidebuntur.Ieſu uero nã hic frater erat oniæ principatũ ſacerdotii rex abſtulit iratus:& dedit eũ iuniori fratri eoꝝ noie oniæ. Symõi aũt tres filii hi fuerũt:qui ad tres pricipatus ſacerdotii ſicut prædiximus peruenerũt.Et ieſus quidem iaſonem ſe nominauit. Onias autem menelaus eſt nuncupatus. Seditionem itaq; prius princeps ſacerdotũ ieſus aduerſum menelaum concitauit:& diuiſa i utrũq; populi multitudine: ꝑ pte menelai filii tobiæ conſtabant alias cõſiſtebãt:populi uero pars plurima iaſonem adiuuabat.Vnde & laborantes menalaus & filii tobiæ ad antiochũ diſceſſerunt: ad nõticiam eius pducentes q; uellent patrias relinquere leges:& conuerſationem & mores obſeruare græcorum.Rogauerunt ergo eũ ut ꝑmitteret eis edificare gimnaſium hieroſolymitis.Cũq; conceſſiſſet circũciſionem ſuã uelauerunt:ut non apparerent in denudatione græcis eſſe diſſimiles: cæteraq; oia relinquentes:quæ illis mos patrius imponebat:aliaq; facta gentiũ rituſq; ſequebãt. Antiochus aũt pro ſuo fœliciter impio exercitũ ducere deliberauit ad egyptum tractus deſiderio eius conténens filios Ptolomei ut debiles:ac nequaquam tanta negocia regere prævalentes. Perueniens igitur cũ magna uirtute ad peluſium:& dolo philometore ptolomeũ circũueniens egyptum occupauit.Et cũ adiſſet loca méphiticæ ciuitatis:eam capiens contra alexandriã ut obſidendo ptolomeũ caperet ambulauit.Expulſus uero eſt:non ab alexandria tantum ſed etiã a toto egypto:romanis ſibi denũciantibus ut diſcederet a ꝓuincia:ſicut prius & alibi demõſtrauimus. Exponam ergo per ptes de hoc rege:quẽadmodũ iudeam & tẽplũ piter occupauit. Nam in prima cõſcriptiõe capitulati eoꝝ memoriã feci:nũc neceſſariũ putaui ad certioré eoꝝ narrationé denuo remeare.Reuerſus ergo ꝓpter rõanõꝝ timorẽ ab egypto rex ãtiochus ad hieroſolymoꝝ ciuitatẽ ducit exercitũ:quo ꝓueniens ãno centeſimo q̃drageſimotertio:poſt regnũ primi ſeleuci centeſima quinquageſimatertia olipiade:uiceſimo & quinto die menſis caſleu quẽ macedones appelleon noiant:capit eã ſine cõflictione cuiuſpiam:apientibus ei portas his qui uõluntati eius conſentiebant.Ingreſſuſq; ciuitatẽ hieroſolymoꝝ multos interemit ſibi contraria ſapiẽtes:nec non etiã eos qui portas apientes ciuitatẽ ei tradiderũt: ꝓpter templi diuitias interfecit: multaſq; ab eo auferens pecunias ad ãtiochiã reuerſus eſt. Poſtquã ergo expoliauit tẽplũ ita ut uaſa dei aſportaret & lucernas aureas;& arã aureã:& mẽſam:& ſacrariũ neq; de uelis abſtinuit:q ex biſſo & cócco erant.Exhauriendo aũt & theſauros nihil penitus relinquens:ad maximũ iudeos luctũ ꝓpter hæc uſq; ꝓduxit.Nam & quotidianas imolationes quas deo ſecundũ leges offerebãt celebrare ꝓhibuit. Depredãs uero totã ciuitatẽ:quoſdã interfecit:alios captiuos cũ uxoribus & filiis deduxit:ita ut numerus multitudinis captiuoꝝ uſq; ad decẽ milia exiſtere uideret. Incendit etiã optima eius loca:& deponẽs muros arcẽ edificauit in iteriori ꝑte ciuitatis:nã alta & eminentior erat prius a tẽplo:& ꝓpter hoc muniẽs muris altis & turribus cuſtodiã macedonũ ibi diſpoſuit. Manebant etiã in arce nihilominus homines impii & moribus maligni a quibus ciues multa & acerba ſubinde patiebant.Edificãs uero & i ſacrario arã:ſup eã porcos imolauit:hoſtias nõ legit timas:nec patriæ religioni iudeoꝝ cõgruas.Coegit itaq; eos relinquentes religionẽ patriã idolũ uenerari:edificare etiã in unaquaq; ciuitate & uico tẽpla deoꝝ:& aras collocantes imolare ſuper eas porcos oi die præcepit:& ne quis circũcideret:aut ne filii eoꝝ.Interminatus eſt & tormenta grauiſſima:ſiquis præter hæc facere inueniretur.

Cap.VII.

Onſtituit itaq; ꝓpoſitos:qui cogerẽt impalia mandata ꝑficere.Et multi quidẽ iudeorum ſponte:alii uero ꝓpter timores iminentes:regis præcepta ſequebant. ꝓbatiſſimi aũt & generoſi:dereſtabile facinus execrãtes:patris legibus adheſerũt. ꝓpterea diebus ſingulis pœnis afflicti:& amara paſſi tormẽta trucidabant.nã & uerberati:& diuerſis cruciatibus fatigati:adhuc uiuentes crucis patibulo figebant.Vxores uero & filios quos circũciderunt præter uolũtatẽ regis laqueis ſuffocabãt:parentũ eos ceruicibus illigãtes. Nã & ſi apud aliquẽ uolumẽ inuẽtũ fuiſſet ſacrũ:aut lex:& his quoq; crudeli ſorte moriebãt.Videres ſamarite iudeos hæc pati:dereliquo negãt ſe neq; cognatos ipſoꝝ:neq; tẽplũ ſup garizim maximi dei ut prius eſſe fatebantur:cõſuetudinẽ ſuæ facientes naturæ:de q̃ ſupius conſtat expreſſũ:ſed dicebãt ſe medoꝝ ꝓſarũq; colonos.Mittentes ergo ad antiochũ legatos & epiſtolã;q ſubter ſunt ſcripta

ſignificauerũt Regi ãtiocho epiphani relatio a ſichimitis ſidoniorũ. Nr̃i maiores ꝓpter crebras ꝓuintiæ peſtilentias ſecuti priſcã quandã ſupſtitionẽ: cõſuetudinẽ fecerũt: colẽdi quæ dicit apud iudeos ſabbatorũ dies: edificanteſq; ſine numine in garizim monte templũ offerebant in eo deuotas ĩmolationes. Vobis aũt malignitatẽ iudeorũ digne rependentibus: ueniẽtes iudices ueſtri: & arbitrati ꝑ cognationẽ illorũ nos eadẽ facere: ſimilibus nos pœnis afficiũt: dũ ab initio ſidonii eſſe noſcamur qđ manifeſtũ eſſe publicis cõſtat ãnalibus: petimus ergo te beneficiũ & ſaluatorẽ denũciare appollonio noſtrorũ partiũ iudici & nicanori regalia tractãti nẽgotia: ut nihil nos debeant moleſtare: q̃ſi iudeis aliq̃ ſupſtitione coiũctos: cũ genere & moribus ab eis ꝓbemur alieni. Templũ uero edificatũ: qđ adhuc ſine cuiuſq̃ dei noĩe cõſtat: græci iouis illud appellatione petimus dedicari. Quo facto: uitamus importũas moleſtias ſuſtinere: operibuſq; ſedulo uacãtes: tibi ſoluimus reditũ quãtitatẽ. Hæc petẽtibus ſamaritis: rex iſta reſcripſit. Antiochus rex nicanori. Sichimitæ ſidonii porrexerunt mihi publicã relationẽ. Sed qa cogitantibus nobis de ſtatu regni cum amicis: docuerũt ab eis miſſi. q̃ criminibus iudeorũ in nullo ꝓbantur eſſe pricipes: quando moribus græcorũ uiuere potius elegerũt: abſoluimus eos a iudeorũ pœna nocentiũ: & templum eorum quẽadmodũ petierunt græci iouis appellatiõe dedicetur. Eadem & appollonio partiũ iudici ſcripſit: ſexto & q̃drageſimo anno, menſe echato octauodecimo die. Eodem tẽpore erat habitans aliquis in modin uico iudeæ noĩe mathathias, filius Ioannis, filii Simonis, filii Samoni: ſacerdos de uice Ioab hieroſolymitis. Erant aũt ei filii quinq;, Ioannes qui uocatur gaddis. & Simõ qui dictus eſt Thaſi. & Iudas: qui uocabat machabeus. & eleazarus, qui dictus ẽ apphus & abarõ qui dictus eſt Ionathas. Iſte ergo Mathathias, plãgebat apud filios ſtatũ regũ: & ciuitatis rapinã & templi nuditatẽ: & calamitates plebis: dicebatq; melius illi eẽ: ꝓ prĩs mori legibus: q̃ ita ſine gloria uiuere. Veniẽtibus aũt ad Modin uillã a rege directis: ut cogerent iudeos facere: q̃ præcepta uidebantur a rege: & iubentibus illic conſtitutis idolis ĩmolare: ſecundũ regis iuſſionẽ: & primũ mathathiã: qui doctrina uel fama gloriæ reliquos anteibat ſacrificare cõpellentibus Mathathias recuſabat hoc facinus dicens. Licet alii oẽs iuſſionibus antiochi ꝓ timore obtẽperẽt: mihi tamẽ & meis filiis tale ſcelus nullatenus imponitur. Cũq; tacuiſſet accedens quidẽ ex iudeis ĩmolauit in medio ſicut p̃cepit Antiochus: iratuſq; mathathias irruit ſup eũ cũ filiis ſuis habẽtibus gladios: eiuſq; ſanguinẽ ſup arã effudit: & iudicẽ regis Appollonĩũ q eos ad talia cogebat: cũ ſuis paucis militibus iteremit: & arã deponens clamauit. Si quis emulat̃ pr̃ias leges & dei religionẽ: ſeq̃t̃ me. Et hæc dicẽs: cũ filiis ad ſolitudinẽ exiit: relinquẽs oẽm ſuã põſſeſſionẽ. Idem multi faciẽtes cũ filiis & uxoribus ad ſolitudinẽ cõfugerũt. Audientes uero iſta iudices regis: auxilia cõuocãtes quæ in arce hieroſolymorũ ꝓ cuſtodia ꝑmanebant: prius quidẽ conabant̃ uerbis eos flectere: ut ad penitentiã ꝑuenirent: & eligerent potius illa q̃ proſunt: ne aliq̃ neceſſitate cogente eis tanq̃ hoſtibus uterentur. Quibus non accipientibus uerba: ſed contraria ſapientibus: cõflixerunt die ſabbatorũ: & ſicut erant in ſpelũcis ibi eos atroci incendio cremauerũt: dũ repugnare ꝓpter diẽ feſtum noluiſſent: ne in malis ſuis honorẽ ſabbati tranſgredi uiderent̃. Nam uacare in eo nobis legitimũ eſt. Mortui ergo ſũt cũ uxoribus & filiis ĩ ſpelũcis: globis fumiferis ſuffocati numero mille. Multi aũt liberati ſunt adiuncti mathathiæ: & illũ ſibi iudicẽ ordinauerũt: qui & ſabbatis eos docebat pugnare dicẽs. Quod ſi hoc nõ fecerint obſeruantes legẽ: ſibimetipſis erunt hoſtes: in illo die cõtra eos uenientibus inimicis. Hoc dicẽs ꝑſuaſit eis: & hactenus ꝑmanet nobis cõſuetudo pugnãdi: etiã ſi tali die bella cõſurgãt. Colligens ergo ſibi Mathathias armatã multitudinẽ: aras depoſuit ydolorũ: & peccantes ĩ eos quãtos manu capere potuit interemit. Nam multi eius timore diſperſi ſunt ad gentes propinquas. Et pueros non circũciſos iuſſit circũcidi: expellẽs eos qui ut talia prohiberent fuerunt conſtituti. Cap. VIII.

Gitur eo magiſtrante uno anno: dũ morbo grauiſſimo p̃meretur conuocauit filios ſuos: & circũſtantibus. Ego quidẽ inq̃t o filii decretã ꝓficiſcor uiã. Cõmendo aũt uobis pr̃ias leges obteſtãs: ne eas tranſgreſſores: ſed potius cuſtodes eſſe debeatis. Paternæ uero uoluntatis memores: ritus pr̃ios cuſtodite: & piclitantẽ antiquã cõſuetudinẽ reſtaurate: nõ ſeducti ab his q ſpõte aut neceſſitate cadũt; ſed digni meo iſtituto: oẽm uiolẽtiã & neceſſitatẽ tollerãdo ſupare. Ita uos ꝑparantes: ut ſi oporteat ꝓ legibus grata mente moriamini. Scientes hoc qa deus tales nõ deſpiciet: ſed ueſtrã uirtutẽ inſpiciẽs reddet uobis & libertatẽ: & tribuet quãdoq; ut cũ ſecuritate ueſtris moribus perfruamini. Nam corpora noſtra mortalia & tẽporalia ſunt: factorũ uero monimenta immortalitatis ordinẽ conſequuntur. Quod deſiderantes uos decet appetere gloriam: quæ nullo ſit fine claudenda. Concordiam uero uos habere comoneo: & ĩ quo aliquis melior exiſtit: altero cẽdente uobis inuicem propriis miniſtrare uirtutibus: & Symonem fratrẽ ſapientia antecedẽtem uobis patrem putate. Et quicquid ille perſuaſerit cuſtodite. Machabeum

uero militiæ ꝓpter uirtutē & fortitudinem habebitis ducem. Nam gentem defendens:hostes uiriliter expugnabit.Suscipientes uiros iustos & religiosos:ueritatē eoꝝ fouere.Ista filiis locutus est:deū orans adiutorem eis fieri.Et ut populo leges ꝓpriæ cōseruentur:fideli corde supplicans: uiuendi finem communi sorte suscepit.Et sepelitur in Modin:magnūq; luctum omnis populus super eum peragens suscepit gubernationē regꝝ filius eius Iudas:qui & Machabeus centesimo & sexagesimo sexto anno:& adiuuantibus se prono ánо fratribus:cæteriscq; religiosis:inimicos a p uintia expulit.Et trāsgressores legū paternaꝝ iudeos occidit:& purificauit ab oī malo suā terrā.

Cap.IX.

Haec cum audisset Apollonius dux Samariæ:colligens exercitū egressus ē cōtra iudā. Ille autem occurrit ei:& cōmittens cum eo pugnam:uicit:& multos eoꝝ interfecit. Inter quos & ducem Apollonium armis exuens interemit multamq; prædā ab exercitu hostiū auferens:discessit.Seron ergo dux inferioris syriæ:audiens q̄ multi transirent ad iudam:& magna iam uirtute circunseptus ad bellū accederet:statuit contra eum dimicare:& colligens milites sub se constitutos:uel transgressores iudeos:contra machabeū ꝓduxit exercitum.Perueniens uero usq; ad bethoron:uicū iudeæ:ibi exercitum locauit.Iudas aūt occurrens ei:& confligere disponēs:quia milites ad pugnam uidebat ꝓpter paucitatē & ieiunium defides:hortabatur dicens.Non per multitudinē uincēdos hostes aut expugnādos esse credatis:sed pietate:& hoc euidētissimum habemus exemplū:maiores nostros:qui propter iusticiā & ꝓprias leges certantes:multa sepius milia deuicerunt.Nam nullum lesisse maxima uirtus existit. Hæc dicens:suasit eis cōtemnere multitudinē.confligens ergo cum syris:duce eoꝝ interfecto cūctos ad fugam uertit.Secutus autem eos usq; ad campum:cecidit octo milia:reliqui fugati:ad maritima loca discesserunt.Quæ audiens rex Antiochus:maximo furore commotus:oēm ꝓpriam uirtutem congregans:& multos ab insulis mercede cōducens:parabat circa ueris initium dimicare contra iudeam.At uero militibus stipendia distribuens:uidit thesauros deficere:non enī omnia uectigalia ei reddebantur propter seditiones gentium.Nam cum magnanimus esset:ei minime sufficiebant quæ dudum collegerat.Deliberauit itaq; primū ad persidam ire tributaq; prouiciæ congregare.Relinquens aūt pro regni gubernatione quendā Iusiam:gloriam apud se maximā possidentē:ut regeret ꝓuincias a fluuio eufrate usq; ad fines egypti & inferioris asyæ: & partem exercitus:& elephātes ei tradens præcepit ei filium suū Antiochum diligenter nutrire:& uastare iudeam:& habitantes in ea ducere captiuos:& euertere Hierosolymā: & genus eoꝝ ommino dissperdere.Hæc quidem præcipiens Lisiæ rex Antiochus:abiit ad persidam:centesimo & quadragesimo septimo anno:& transiens eufraten ad superiores ascendit prouincias.

Cap.X.

Ysias uero eligens Ptolomeum dorimenis & nicanorem : & gorgiam uiros potentes. amicos regis:& tradens eis peditū quadraginta milia:equitū uero septem milia trāsiit contra iudeos.Qui usq; Emaus ciuitatē uenientes:in campo exercitū locauerunt. Superuenerunt uero eis ad auxilia de syria uel a finitimis locis:& multi transfuge iudei: necnon & negociatorum quidam sperātes iudeorum se emere captiuos: argentū & aurum pro eorum præciis deportantes.Exercitum autem & multitudinem aduersariorum iudas intendēs: suadebat suis militibus confidere:hortabaturq; spem uictoriæ in deum habere:& ut patria lege cum saccis induti rogarent:& solitum habitum petitionis ostendentes supplicarent : quatenus præberet eis contra inimicos auxilium.Quo facto disponens eos secūdum antiquum & patriū modum per millenarios & illos dimittens:qui pauloante uxores duxerant: & eos qui possessiones pauloante acquisierant: ne pro eorum desiderio minus audacter pugnarēt: reliquos talibus hortabatur affatibus. Tempus quidem uobis non aliud inquit necessarium est o socii : nisi ut fortiter contemnatis pericula.Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertatē:quā & ꝓpter seipsam uobis caram:& pro diligentia colendi deum plus desiderabilem esse confido.Tanquam ergo in hoc solo uobis positis:ut accipientes eam fœlicem & beatam renouetis uitam; & ut secundum leges & consuetudines conuersemur:agite ne forte per negligentiam uestram iudaicæ gentis semen intereat.Ita ergo pugnate:mortem pro maximo lucro putantes:ut si uiceritis cum libertate & patriis legibus eternam gloriam conquiratis.Parate ergo uos crastina die:audacibus animis bellum pro lege patria comittentes.Iudas quidem incitās socios:ita locutus est.Hostibus uero transmittentibus Gorgiam cum quingentis peditibus & mille equitibus : quatenus per noctem irruerent super Iudam : & ad hoc preuios eis dantibus aliquos desugientibus iudeos. Sentiens filius Mathathiæ:statuit & ipse castra hostium latenter inuadere. Cumq; cœn asset:fo cos plurimos derelinquens;tota die proficiscēs:in aduersariorū castra ad locum Emaus ꝑuenit.

Gorgias autem exploratus castra iudeoꝝ:nec eos inueniens arbitratus ī mõtibus eos discessisse: ubi essent querere decreuit. Lucescente uero die apparuit hostibus in Emaus Iudas cum tribus militibus plus:minus armatis utcunq; propter paupertatem. Qui respiciens aduersarios optime septos:& studio militari dispositos:inuitauit iudeos dicens:etiam nudis corporibus pugnare debemus: & deum inuocare: qui sepius nos inermes contra plures & armatos uictoriam fecit acquirere. Sermone finito iussit tubicines clangore significare militibus suis: quatenus inopinatos hostes inuaderent. Quorum multos resistentes occidit: reliquos persecutus est usq; ad Gazara. Et campos idumeæ:& Azoti:& iamniæ. Prostrati sunt autem tria milia eorum. Iudas ergo iubebat militibus suis hostium prædam contemnere: dum adhuc certamen eis & pugna Gorgiæ supereſſet:quibus expugnatis esset prædæ licentia. Adhuc eo dicente hæc ad milites: respexerunt illi qui cum Gorgia erant:exercitum quem in castris reliquerunt esse deuictum: castraq; incensa. Nam fumus a longe eis quæ accederant indicabat. Vt ergo hæc ita esse qui erant cum Gorgia cognouerunt:& eos qui cum Iuda erant ad aciem paratos attenderunt:mẽ te ad fugam conuersi sunt. Iudas autem sine pugna deuictis Gorgiæ militibus:reuersus tulit hostium spolia:multumq; aurum & argentum:& purpuram & iacinctum auferens: ad propria remeauit cum letitia: laudans deum de his quæ potuit obtinere. Nam hæc uictoria desideratam eis contulit libertatem. Tunc Lysias confusus de perditione exercitus quem direxerat: statim alia sexaginta electorum milia peditum:& quinq; milia equitum congregans: uenit protinus ad iudeam. Et ascendens super montana Bethsure:uillam iudeæ castrametatus est. Occurrit autem ei cum decem milibus Iudas Et multitudinem hostium uidens: adiutorem sibi deum fieri postulauit. Et cosligẽs cum percursoribus aduersariorum: sine aliqua dilatione superauit. Prosternensq; quinque milia eorum: factus est reliquis in timorem. Attendens ergo Lysias audaciam iudeorum:quia parati sunt mori:nisi eis uiuere cum libertate licuisset: & timẽs eorum desperationem tanquam fortem:colligens residuum exercitum rediit ad Antiochiam: & remorabatur ibi præsidia congregans peregrinorum:ut cum maiori expeditionis apparatu contra iudeos uenire potuisset. Totiens igitur uictis Antiochi regis ducibus. Iudas contionem faciẽs suadebat:ut post tantas donatas sibi a diuina dispensatione uictorias:ascenderent ad Hierosolymam & templum ab ydolis expiarent:legittimasq; hostias immolarent. Qui dum cum tota multitudine ad hierosolymam peruenisset:templum desertum inueniens:& incẽsas portas: & siluas in templo per longam solitudinem pullulasse. Lugere cœpit cum propriis sociis pro templi uisione. Eligens autem quosdam milites:iussit eis expugnare eos qui arcem custodiebãt. Dum ipse templum a ruinæ feditate purgaret. Quod diligenter emũdans:introduxit noua uasa:candelabrum:& mensam aramq; ex auro factam. Recomposuit autem & uela in igressu: & ianuas ipsas restruxit. Deponens quoq; altare:ex lapidibus nouis aliud edificauit. Quinta uero & uicesima mensis Casleu:quem macedones Appelleon uocant:accenderunt lumina super candelabrum:& adoleuerunt holocausta in nouo altari. Hæc autem facta sunt post tres annos: eodem die quo mutata est eorum religio ad prophanam ydolorum consuetudinem. Nam templum destructum ab Antiocho:sic tribus annis permansit. Quinto ergo anno & quadragesimo & centesimo:in templo facta sunt hæc: quinto & uicesimo die appellei: mensis olimpiade centesima & quinquagesimatertia. Renouatum uero est in eodem die quinto & uicesima appellei mensis:octo & quadragesimo & centesimo anno: olimpiade centesimaquinquagesimaquarta. Desolationem ergo templi contigit fieri secundum Danielis prædicationem: quam ante quadringentos & octo anos prædixerat:per quam significauit:q; macedones illud destruerent. Celebrauit itaq; iudas cum ciuibus suis pro renouatione templi sacrificia per dies octo: nullum genus deliciarum relinquens: sed præciosissimis dapibus eos pascens deum autem laudibus & psalmis glorificabant: sesecq; mutuo cantibus delectabant. Pro renouatione uero solennium:post multum tempus insperata religione recepta legem posuerunt: ut posteri per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. Vnde & ab illo tempore hactenus hanc festiuitatem celebramus:uocantes eam lumina: eo quod præter spem hoc nobis splendidum lumen colendæ religionis apparuit. Murum autem in circuitu ciuitatis construxit: & aduersus incursiones hostium turres edificauit altissimas:custodes in eis deputans: sed & Bethsuram nomine ciuitatem muniuit:quatenus pro castello ea aduersus necessitates hostium uteretur.

Capitulum.XI.

Is ita factis: gentes finitime pro reparatione uel fortitudine iudeorum hæc indigne ferebãt. Quapropter insurgẽtes:multos iudeoꝝ p incursiões & insidias opprimebãt.

Aduerſus quos frequenter bella Machabeus educens: ab incurſionibus & a malis quæ iudeis inferebant eos arcere tentabat. Et ſuper filios Eſau idumeos adueniens per ſummitates: in ea multos eorum incendit:uiroſq; proſtrauit.Deinde contra ammanitas alias ammonitas perrexit: exercitum magnum habentes: quorum dux erat Timotheus. Subiicientes autem & iſtos:a rorum cœpit ciuitatem & uxores:& filios eorum ducens captiuos & ciuitatem incendēs reuerſus eſt ad iudeam.

Capitulum.XII.

Audientes ergo eum uicinæ gentes reuerti:congregantur in galaditiden cõtra iudeos ſibi finitimos. Qui fugientes ad Theman caſtellum: tranſmiſerunt ad iudam: mandantes ei q; feſtinaret Timotheus capere locum in quo confugerant. Cunq; legerentur epiſtolæ:a galilea nunci quoq; ſuperuenerunt:iudicantes congregari eos qui in ptolomaide:& tyro:& ſydone:& aliis erãt galileæ gentibus.Ergo ex utraq; parte hoſtibus nunciatis:cogitans iudas quid deberet fieri. Symonem quidem fratrem præcepit tria milia electos accipere:& in ſolacium galileorum exire: ipſe uero cum Ionathan fratre ſuo & octo milibus militum exiens in galaditiden:reliquit ſuper cæterum exercitumIoſephum filium Zachariæ & Azariam: præcipiens eis ſeruare diligenter iudeam:& cum nullo hoſtium bellum committére:donec ipſe reuerteretur. Igitur Simon perueniens ad galileam & confligens inimicis: ad fugam eos conuertit:& uſq; ad portas Ptolomaidas perſequens: occidit tria milia eorum: & ſpolia tollens peremptorum:& captos ab eis iudeos: & ſarcinulas eorum auferens ad propria remeauit. Iudas uero machabeus & frater eius Ionathas:tranſeuntes iordanem fluuium:& uiam trium dierum ambulantes: Nabutheos cum pace occurrentes inueniunt. Qui narrantes: quæ in galaditide contigiſſet:& q; multi eorum tribularẽtur per caſtella & ciuitates galaditidis: ſuadenteſq; ei properare contra alienigenas:ut poſſit a periculis iudeos eruere:flexus reuertitur ad ſolitudinem:& irruens primum ſuper habitantes bethſuram:& omnem maſculum ætate ualidum trucidauit:& ciuitatem incendit. Facta autem nocte:nec ſic abſtinuit. Sed profectus in caſtellum quo Timotheus iudeos obſidebat: mane ad eum peruenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduerſarios: & quoſdam ſcalas ut aſcenderent apponentes:alios alia ferentes machinamenta: iuſſit tubicinem ſignum dare. Adhortatuſq; milites pro fratribus & propinquis prono animo laborandum:in tres partes diuidens exercitum:hoſtes a tergo inuadit. Sentientes ergo hi qui cum Timotheo erant:quia Machabeus eſt:experti iam prius per bella uirtutes & fœlicitates eius:ad fugam conuerſi ſunt. Secutus autem eos. Iudas:interfecit octo milia eorum. Deueniens quoq; ad Modollam ciuitatem alienigenam: cœpit eam & omnes maſculos interfecit. Ciuitatem uero ipſam incendit:exienſq; inde Caſtomachi & Boſor:ac multas ciuitates Galaditidis euertit. Interiecto uero tempore: Timotheus maximum præparans exercitum: aliaq; præſidia colligens: & Arabas mercede cõducens: uenit trans torrentem prope Rephon ciuitatem:exhortatuſq; eſt milites dicens. Si pugnam cum iudeis commiſeritis: prono certate animo:neq; torrentem tranſeatis. Nam ſi tranſieritis:perditionem uobiſipſis imminere cognoſcite. Iudas autem audiens præparatum ad pugnam Timotheum:cum uniuerſis ſuis militibus feſtinabat ad bellum. Et tranſiens torrentem irruit ſuper inimicos: & quoſdam eorum occurrentes occidit. Aliis autem timores incutiens:arma ſua proiicere coegit. Quorum quidam ad locum qui dicitur Graua fugientes:ſeperuerunt ſalutem. Iudas uero ciuitatem capiens: eos interfecit:& locum incendit:uaria uſus ſpecie ad hoſtium necem. Cunq; hæc pergiſet: colligens eos qui in Galaditide erant cum uxoribus & filiis: & omni eorum ſuppellectile decreuit ad Iudeam reuerti. Cum ergo ueniſſet ad aliquam ciuitatem quæ dicitur Efron in uia poſitam:dum nec aliud iter pergere potuiſſet:nec reuerti uelleti miſit ad ciues in Efron rogans eos:quatenus licentiam daret ei per ſuam ciuitatem tranſire.Nam illi portas lapidibus obſtruxerunt:& exitus itineris occupauerunt. Quibus minime acquieſcentibus: Iudas adhortatus ſuos circundedit obſidione ciuitatem. Quam una die uel nocte expugnans cœpit: & omnem maſculum in ea occidit:incendens totam. Quo facto per eam ſibi uiam apperuit uniuerſam. Tanta autem peremptorum erat multitudo:ut etiam ſuper mortuos ambularent. Tranſeuntes uero iordanem: uenerunt ad magnũ cãpũ:cuius inproſpectu iacet ciuitas Bethſan alias Bethſamis:quæ græce dicitur Scitopolis. Inde ad iudeam perrexerunt: cantantes & laudantes: & ſolitos pro uictoriis ludos agentes.Ibiq; ubi immolauerunt ſacrificia: gratias agentes pro his quæ peregerunt:& pro ſalute exercitus. Nam nullus iudeorum in his præliis eſt defunctus. Ioſeppus uero Zachariæ filius & Azarias:quos præſides reliquerat Iudas; tempore quo Simon

in Galilea Ptolomaidem expugnabat.Cum & ipſe Iudas cum fratre ſuo Ionatha in Galaditide debellarent;uolentes & ipſi gloriam acquirere ducum fortiſſimorum. Omne ſub ſe conſtitutum auxilium colligentes:ad Iamniam uenerunt.Et Gorgiæ duci Iamniæ occurrentes: prælioq; facto: duo milia ſuorum militum amittentes: ad Iudeam fugierunt. Euenit uero eis hæc calamitas:quod non obedierunt præceptis Iudæ dicentis: ut cõtra neminem pugnam ante ſuum aduentum committerent. Nam ſuper omnes alios eius bellicos; tractatus in hoc mirandus extitit:quod Ioſeppi & Azariæ peccatum futurum prædixerat:ſi tranſgrederentur eius præcepta.Iudas autem & fratres eius pugnare contra Idumeos non ceſſabant: ſed undiq; eis imminebant.Et Chebron ciuitatem capientes:munimina eius depoſuerunt. Et turres incendentes:deprædabant terram omnem alienigenarum. Ad Mareſan uero ciuitatem & Azotum uenientes: tenuerunt eas:& multa ſpolia exinde ducentes:ad Iudeam reuerſi ſunt.

Capitulum.XIII.

Eodem tempore rex Antiochus ſuperiorem prouinciam percurrens: audiuit ciuitatem perſarum diuitiis excellentem Helimaidam nomine:pręcioſiſſimumq; templũ in ea dianæ: & omni ſpecie ornamentorum plenum:inſuper & arma: & loricas:quas reliquiſſe ibi audierat filium Philippi regem macedonum aſexandrum Commotus ergo egreditur contra Helemaidam:& obſidebat eam. His uero qui in ea erant minime territis impetu eius:neq; obſeſſione:ſed pertinaciter repugnantibus;ſpe diſceptus diſceſſit.Nam exeuntes ciuitatem:fugauerunt & perſequebantur eum uſq; ad Babiloniam. Vbi cum poſt multam ſuorum militum amiſſionem ueniſſet: quidam ei nunciauit & ducum perditionem: quos pugnare contra iudeos reliquerat;& creuiſſe fortitudinem iudeorum. Superiorem itaq; curam hoc creſcente malo: incurrit in egritudinem. Qua diu ſe alias eum tenente: & creſcentibus paſſionibus intellexit q̃ moreretur:conuocanſq; amicos morbum ſuum eis atrocem indicauit: cõfeſſus hæc ideo ſe pati: q̃ iudeorum gentem affligens templum expoliaſſet:deumq; contempſiſſet.Quo dicto ilico expirauit.Vnde miror polibium magelopolitam: q̃ uir bonus exiſtens: dicit ideo periſſe Antiochum:quia uoluit templum dianæ in perſida deuaſtare. Nam qui nullatenus egit peccatum:ſed tãtum cogitauit:nullo reatu facti tenetur.Si autem polibio uidetur ideo Antiochum uitam finiſſe:multoplus ueriſimile creditur propter templi Hieroſolymitani uaſtationem ſacrilegum regem periſſe.Sed ob hoc non reſiſto magelopolite:cum noſtra opinio uera uideatur.Antiochus ergo priuſquam moreretur:conuocans Philippum unum ex ſociis ſuis: tutorem eum regni conſtituit:& dans ei diadema:& ſtolam & anulum: filio ſuo Antiocho iuſſit deportare:& cenſuit ut prouideret eius educationem: & cuſtodiret ipſius imperium. Defunctus uero eſt Antiochus nono & quadrageſimo: & centeſimo anno.

Capitulum.XIIII.

Iſias autem mortem:eius nuncians multitudini: filium eius Antiochum quem ipſe nutriebat:regem conſtituit uocans eum eupatorem. Eodem tempore hi qui erãt in arce hieroſolymorum cuſtodes macedonum:& tranſfuge iudeorum: multa in iudeos aduerſa fecerunt.Eos enim qui aſcendebant in templum immolare: repente inuadentes:hoſtiliter imprimebant. Nam arcis culmen templi altitudinem ſuperabat. His igitur accidentibus: Iudas deuaſtare cuſtodiam arcis deliberauit:& colligens omnem populum:arcem inſtãtius obſidebat:ãno pricipatus ſeleuci cẽteſimo & q̃drageſimo.Cõſtruẽs igit machinamẽta: & aggeres accumulans: capere arcem laborabat.Multi ergo ex trãſfugis ea nocte egreſſi ad prouinciam:& aliquos ſimiles & impios congregantes ad Antiochum regem uſq; uenerunt: petentes non debere ſe deſpici:dum a contribulibus ſuis atrocia paterẽtur:quæ ideo ſuſtinerent:quomodo religione ſua relicta: patris eius imperio obediſſent:& nunc pericula ſuſtinerent per iudam & uiros eius:necnon & cuſtodes a rege deputati:niſi aliquod ab eo præſidium mitteretur. Hæc audiens adoleſcens Antiochus:ualde iratus:& duces:& amicos conuocans: præcepit colligendum exercitum:ſine peregrina ſolacia. Congregatuſq; eſt exercitus peditum quidem cẽtum milia:equitum uero uiginti milia:& elephantorum duo alias ducenta & triginta quinq;. Quiq; producens exercitum egreſſus eſt ab Antiochia cum lyſia habente totius exercitus gubernationem:& perueniens ad idumeam:exinde bethſuram aſcendit: ciuitatem nimis fortem & munitam:& circundans ciuitatem obſidebat inſtanter. Reſiſtentibus ergo bethſureis ac præparationem machinamentorum eius incendentibus:multum temporis in obſidione conſumptum eſt. Iudas uero audiens regis aduentum: deſtitit quidem ab obſidione arcis. Occurrit autem regi caſtrametatus in anguſtio quodam loco qui dicitur Beduſcarit:decem militum ſtadia ab hoſti-

bus distante. Rex quoq; egressus a Bethsura: per angusta duxit exercitum ad castra Machabei: factoq; diluculo: milites ordinauit in acie: & elephantos quidem sequi seipsos inuicem fecit propter locorum angustiam: non ualentes in latitudine collocari. In circuitu uero uniuscuiusq; elephantis properabant pedestres quidem mille: equites quingenti. Gestabant autem elephanti turres excelsas: & arcanos: in eis: reliquamq; uirtutem ex utroq; latere montis fecit ascendere amicos exercitui præponens: & iubés clangorem fieri: & ad hostes accessit aureos enudans clypeos simul & ereos: ut nimium fulgorem suæ claritatis emitterent: mõtesq; eis frementibus resultarent. Hæc Iudas inspiciens territus non est: sed fortiter excipiens inimicos ex eorum præcursoribus usq; ad sexcentos occidit. Eleazarus autem frater eius quem Mauronem uocabãt: uidens sublimiorem elephantum ornatum loricis esse regalibus: & putans in eo sedere regem accessit ad eum uirtute: & multos circa elephantum perimens: alios dispersit & fugere compulit: & sub uentrem elephanti ingressus eum percussit. Qui mortali plaga percussus moriens cecidit: & Eleazarum suis compressum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum disperdens uita priuatus est. Iudas igitur hostium fortitudinem contemplatus discessit ad hierosolymam: & obsidionis necessaria præparabat. Antiochus inter hæc partem expeditionis in Bethsuram misit: ut eam deuastaret. Cum reliqua autem multitudinis uirtute ipse ad hierosolymam profectus est. Bethsurite ergo territi fortitudine aduersariorum: & sua uidentes necessaria defecisse: seipsos accepta fide tradiderunt. Antiochus itaq; capiens ciuitatem: omnes ciues nudatos abiecit: & suos ibi custodes reliquit. Multo uero tempore templum obsidens in hierosolymis sedebat: pertinaciter intus repugnantibus ciuibus. Nam ad singula quæ contra eos statuerat rex machinamenta: & illi econtrario ad suam defensionem instrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt: fructibus prioribus omnibus consumptis. Et terra illo anno non erat culta: quia septimus annus instabat: in quo secundum legalia instituta reliquebant uacuam terram. Multi uero obsessorum refugiebant: propter inopiæ necessitatem. Vnde relicti sunt in templo paucissimi. Et his quidem qui in templo obsidebantur: tales res accidebant. Lysias uero dux & rex Antiochus: quomodo Philippus a perfida ueniens nunciatus est eis commendatum sibi præsumpsisse imperium: & rempublicam Antiochi sibi uelle defendere: prætermittentes obsidionem: ire aduersum Philippum decreuerint. Quod consilium nequaquam manifestum cæteris ducibus facere uoluerunt: sed iussit rex Lysiam ducibus dicere: diuturnam obsessionem nihil eis proficere posse: quando & locum aduersariorum constaret esse munitum: & sibi uictualium necessitas irrogetur: & expediret pacem facere cum iudeis: eosq; relinquere propriis uti cerimoniis. Vnde a nobis hactenus prohibiti existere uidentur aduersi. Hæc dicens de Philippi tyrannide tacendum esse decreuit: ne exercitus sui dubia corda perciperet. Hæc lysia dicente: exercitui & ducibus sententia placuit. Tunc mittens rex ad iudam: pacem promisit obsessis: & patriis legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero suscipientes uerba: & confirmatis sacramentis & fide exierunt a templo. Intrans uero Antiochus: & aspiciens munitum locum: impudenter sacraméta transgressus est iussitq; omnem exercitum in circuitu stantem: deponere muros usq; in solum. Post hæc reuersus est ad Antiochiam: ducens Oniam principem sacerdotum: qui & Menelaus dicebatur. Nam Lysias persuasit regi Menelaum occidere: si uellet iudeos esse pacatos: dicens hunc fuisse initium malorum: qui flexit patrem suum cogere iudeos religionem patriam relinquere. Mittens ergo rex Menelaum ad Veriam syriæ ciuitatem: interfecit eum: post decimum annum principatus sacerdotii eius: & ut ipse principatum obtineret: impulit iudeos transgredi leges. Princeps uero ordinatus est post Menelai interitum alchimus: qui & Ioachim uocatus est. Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem: debellabat eum Quem sub sua faciens potestate: occidit. Filius autẽ principis sacerdotum Oniæ: de quo prædiximus adhuc puerulus defuncto patre relictus: uidens q auunculum suum Menelaum rex interfecisset: & principatum sacerdotii Alchimo dedisset: non existenti de genere sacerdotum: sed a Lysia flexus: ut transponeret honorem ab ea familia ad aliam domum: fugit ad Ptolomeum regem egypti: & honorem meruit ab ipso: & uxore eius Cleopatra: locumq; petiit in regione heliopolitana: ubi simile Hierosolymorum edificaret templum. De his quidem tempore opportuno exponemus.

Capitulum. XV.

Eodem tẽpore fugiens Demetrius seleuci filius a Roma: & perueniens ad tutũ: ipse fuit sibi diadema: & colligés quosdã mercede cõductos satellites: ingressus est aulã: oibus libenter eũ suscipientibus. Cõprehendẽtes uero & Antiochũ regẽ cũ Lysia: uiuentes perducunt ad eum. Qui statim iubẽte Demetrio interempti sunt: cũ regnasset Antio-

chus annis duobus:ſicut iam & alibi demonſtratum eſt. Conuẽ⁹unt autem ad eum multi iu
deorum maligni & tranſfuge:cum quibus & Alchimus priceps ſacerdotum accuſabant uniuer-
ſam gentem: & iudam: & fratres eius: dicẽtes q̃ omnes amicos regis interfeciſſent:omneſq; eius
fautores perdidiſſent:ſeipſos quoq; a propria terra iactatos: extorres patrio ſolo factos & roga-
bant etiam mitti aliquem ex iudeis amicis eius:qui certius de facinoribus iudæ renunciaret. De-
metrius ergo commotus:miſit Bachidem:amicum regis Antiochi epifanis: cui omis meſopota-
mia credita erat:dans ei exercitum:& principem ſacerdotum Alchimum commendans: præce-
pitque perimi iudam:& eos qui cum illo erant. Egreſſus itaque de Antiochia Bachides:peruenit
hieroſolymam:direxitque nuncios ad iudam & fratres eius de amicicia uel pace loquẽs: dolo
uolens illum capere. Ille uero minime credidit:uidens cum tanta multitudie exercitus eum ad-
eſſe:quanta ad bellum:& non ad pacem ueniſſet. Sed quidam ex populo attendentes quæ bachi-
des concionabatur:& exiſtimantes nihil ſe ab Alchimo ſeuum pati: conſanguineo exiſtente: ad
eos tranſierunt:& ſacramentum ab utriſque acceperunt:nihil eos pati: neque illos qui eiuſdem
fuerunt uoluntatis. Bachides uero tranſgreſſus ſacramentum:ſexaginta ex eis interfecit:& alios
qui ad eum tranſire cogitabant remorari fecit:prioribus fidem non cuſtodiẽs. Deſcendens au-
tem ab hieroſolymis:cum ad uillam quæ dicitur birzitho ueniſſet:multos cœpit tranſiugas: &
aliquos populi. Quos omnes occidens:denunciauit prouincialibus cunctis:ut ioachim obedi-
rent. Cui aliquam militum partem relinquens ad prouinciam cuſtodiendam:ad regem Deme-
trium antiochiam reuerſus eſt. Ioachim uero principatum ſuum uolens cõfirmare: & credens:
q̃ ſi fidem præpararet multitudini:tutiorem ſibi magiſtratum acquireret:omnes ſe ducebat uer
bis & ad libitum unicuique loquens nimis uelociter manu ualida tranſfugarum circũſeptus eſt.
Cum quibus miniſtris circuibat prouinciam: & quantos in ea iudeos non ſibi conſentientes in-
ueniſſet:occidebat. Videns autem iudas ioachim magnum fieri:multoſque interfeciſſe uiros bo
nos & uenerabiles:ipſe quoque circuiẽs prouinciam occidebat partium eius fautores. Quod cũ
uidiſſet ioachim: & intellexiſſet minime ſe contra iudam ualere ad auxilia regis Demetrii con-
uertitur. Veniens igitur ad antiochiam incitauit eum Iudam accuſans:quaſi multa ab eo mala
perpeſſus eſſet:& ampliora toleraturũ niſi citius uindicaretur.

Cap. XVI.

Vnc Demetrius hoc & ſuis rebus noxium putans eſſe:ſi negligeret tanta iudæ facino
ra. Nicanorem fideliſſimum amicum cum exercitu deſtinauit:qui cum eo a Roma ci
uitate fugerat:præcipiens ei nullatenus genti parcere iudeoꝝ. Nicanor uero pueniẽs
ad hieroſolymam:pugnare mox aduerſus iudam minime decreuit. Dolo autẽ oppri-
mere eum cupiens:mittit ei uerba pacifica dicens: nulla neceſſitate pugnandi ueniſſe: ſed ſacra-
mentum præſtare:q̃ nihil ſeuiſſimũ a rege pateretur. Hæc dicente Nicanore:iudas & fratres eius
flexit:nullãq; fraudem ſuſpicati:data fide ſuſcipiunt Nicanorem cum exercitu. Qui ſalutãs iudã:
dum ſermocinatur dedit ſignũ propriis militibus:quatẽus iudã cõprehenderẽt. Qui cum inſi-
dias intellexiſſet:exiliuit & ad ſuos confugit. Patefacta uero uoluntate ſua:& apertis inſidiis:bel-
lare Nicanor contra iudam decreuit:& pugnam præparans conflixit cum eo in uico Cafarſama-
la. Quem uictum compulit ad arcem hieroſolymoꝝ confugere. Cui deſcendenti ab arce ad tẽ-
plum:occurrentes aliqui ſacerdotũ & ſenioꝝ ſalutabant eum: & ĩmolationes oſtendebãt: quas
pro rege deo offerri dicebant. At ille interminatus eſt eis templum ſe deponere:niſi redeunti ſibi
traderent iudam. Et hæc quidem interminatus:exiit ab hieroſolymis. Sacerdotes aũt propter di
ctorum eius merorem: in lachrymas proruperunt: & deo ſupplicabant eos ab interminatis pe-
riculis liberare. Cunq; Nicanor ab hieroſolymis egreſſus:in aliquo uico qui bethoron dicit per-
ueniſſet:ibi caſtra cõſtituit:ubi & alia præſidia de Syria deſtinata ſuſcepit. Iudas aũt in adaſſis al-
tero uico:ſtadiis diſtante triginta a Bethorõ caſtrametatus eſt:mille tantũ ſocios pugnæ habens
quos hortatus ne pertimeſcerent multitudinem aduerſarioꝝ: ſed qui ſint & de quibus præmiis
pericula paterentur cogitantes unanimiter hoſtes inuaderent:procedit in pugnam: & cõmittens
fortiſſimum prælium cũ nicanore:aduerſarios ualde contriuit. Deinde ipſe nicanor cum atroci-
ter decertaret occiſus ẽ. Quo cadẽte:ducẽ perdẽs exercitus terga uertit ad fugã. Quos perſequẽs
iudas interficiebat:& ſono tubarũ i circuitu poſitis ſignificabat q̃ hoſtes ꝓlio ſupati diſcederent.
Quod audiẽtes armati exiebãt:& fugiẽtibus occurrẽtes occidebãt eos. Ex quo ꝓlio nullus euaſit
dũ notãt miliũ numerus extitiſſet. Quæ uictoria cõtigit tertiadecia mẽſis qui dicit apud iudeos
adar: apud macedões diſtris. Hãc celebrãt p oẽm annũ:feſtũ colẽtes diẽ. Et ex illo qdẽ tẽpore bre
ui ſpacio gens iudeoꝝ ab illis calamitatibus requieuit:ſed poſtea ad certamia rurſus & picula re
dierunt. Principem autẽ ſacerdotum ioachim uolentem deponere murum ſanctuarii ueterẽ: &

bus diſtante.Rex quoq; egreſſus a Bethſura: per anguſta duxit exercitum ad caſtra Machabei: factoq; diluculo: milites ordinauit in acie: & elephantos quidem ſequi ſeipſos inuicem fecit: propter locorum anguſtiam:non ualentes in latitudine collocari. In circuitu uero uniuſcuiuſq; elephantis properabant pedeſtres quidem mille:equites quingenti. Geſtabant autem elephanti turres excelſas: & arcarios in eis: reliquamq; uirtutem ex utroq; latere montis fecit aſcendere: amicos exercitui præponens:& iubēs clangorem fieri:& ad hoſtes acceſſit aureos enudans clypeos ſimul & ereos:ut nimium fulgorem ſuæ claritatis emitterent: mōteſq; eis frementibus reſultarent.Hæc Iudas inſpiciens territus non eſt: ſed fortiter excipiens inimicos ex eorum præcurſoribus uſq; ad ſexcentos occidit. Eleazarus aūtem frater eius quem Mauronem uocabāt: uidens ſublimorem elephantum ornatum loricis eſſe regalibus: & putans in eo ſedere regem acceſſit ad eum uirtute:& multos circa elephantum perimens:alios diſperſit & fugere compulit: & ſub uentrem elephanti ingreſſus eum percuſſit. Qui mortali plaga percuſſus moriens cecidit:& Eleazarum ſuis cōpreſſum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum diſperdens uita priuatus eſt. Iudas igitur hoſtium fortitudinem contemplatus diſceſſit ad hieroſolymam: & obſidionis neceſſaria præparabat. Antiochus inter hæc partem expeditionis in Bethſuram miſit:ut eam deuaſtaret. Cum reliqua autem multitudinis uirtute:ipſe ad hieroſolymam profectus eſt. Bethſurite ergo territi fortitudine aduerſariorum: & ſua uidentes neceſſaria defeciſſe:ſeipſos accepta fide tradiderunt. Antiochus itaq; capiens ciuitatem: omnes ciues nudatos abiecit: & ſuos ibi cuſtodes reliquit. Multo uero tempore templum obſidens in hieroſolymis ſedebat:pertinaciter intus repugnantibus ciuibus. Nam ad ſingula quæ contra eos ſtatuerat rex machinamenta:& illi econtrario ad ſuam defenſionem inſtrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt: fructibus prioribus omnibus conſumptis. Et terra illo anno non erat culta:quia ſeptimus annus inſtabat:in quo ſecundum legalia inſtituta reliquebant uacuam terram. Multi uero obſeſſorum refugiebant:propter inopiæ neceſſitatem.Vnde relicti ſunt in templo pauciſſimi.Et his quidem qui in templo obſidebantur:tales res accidebant. Lyſias uero dux & rex Antiochus:quomodo Philippus a perſida ueniens nunciatus eſt eis commendatum ſibi præſumpſiſſe imperium: & rempublicam Antiochi ſibi uelle defendere: prætermittentes obſidionem: ire aduerſum Philippum decreuerunt. Quod conſilium nequaquam manifeſtum cæteris ducibus facere uoluerunt:ſed iuſſit rex Lyſiam ducibus dicere:diuturnam obſeſſionem nihil eis proficere poſſe: quando & locum aduerſariorum conſtaret eſſe munitum:& ſibi uictualium neceſſitas irrogetur:& expediret pacem facere cum iudeis:eoſq; relinquere propriis uti cerimoniis.Vnde a nobis hactenus prohibiti exiſtere uidentur aduerſi. Hæc dicens de Philippi tyrannide tacendum eſſe decreuit: ne exercitus ſui dubia corda perciperet. Hæc lyſia dicente: exercitui & ducibus ſententia placuit. Tunc mittens rex ad iudam:pacem promiſit obſeſſis:& patriis legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero ſuſcipientes uerba: & confirmatis ſacramentis & fide exierunt a templo. Intrans uero Antiochus:& aſpiciens munitum locum:impudenter ſacramēta tranſgreſſus eſt iuſſitq; omnem exercitum in circuitu ſtantem:deponere muros uſq; in ſolum. Poſt hæc reuerſus eſt ad Antiochiam:ducens Oniam principem ſacerdotum:qui & Menelaus dicebatur. Nam Lyſias perſuaſit regi Menelaum occidere:ſi uellet iudeos eſſe pacatos:dicens hunc fuiſſe initium malorum: qui flexit patrem ſuum cogere iudeos religionem patriam relinquere.Mittens ergo rex Menelaum ad Veriam ſyriæ ciuitatem:interfecit eum:poſt decimum annum principatus ſacerdotii eius: & ut ipſe principatum obtineret: impulit iudeos tranſgredi leges. Princeps uero ordinatus eſt poſt Menelai interitum alchimus:qui & Ioachim uocatus eſt.Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem:debellabat eum Quem ſub ſua faciens poteſtate:occidit. Filius autē principis ſacerdotum Oniæ:de quo prædiximus adhuc puerulus defuncto patre relictus:uidens q̄ auunculum ſuum Menelaum rex interfeciſſet:& principatum ſacerdotii Alchimo dediſſet:non exiſtenti de genere ſacerdotum:ſed a Lyſia flexus:ut tranſponeret honorem ab ea familia ad aliam domum:fugit ad Ptolomeum regem egypti:& honorem meruit ab ipſo: & uxore eius Cleopatra: locumq; petiit in regione heliopolitana: ubi ſimile Hieroſolymorum edificaret templum.De his quidem tempore opportuno exponemus.

Capitulum.XV.

Odem tēpore fugiens Demetrius ſeleuci filius a Roma:& perueniens ad tirū: ipoſuit ſibi diadema:& colligēs quoſdā mercede cōductos ſatellites:ingreſſus eſt aulā: oibus libenter eū ſuſcipientibus.Cōpræhendētes uero & Antiochū regē cū Lyſa:uiuentes perducunt ad eum.Qui ſtatim iubēte Demetrio iterempti ſunt:cū regnaſſet Antio-

chus annis duobus:ſicut iam & alibi demonſtratum eſt. Conuenerunt autem ad eum multi impiorum maligni & tranſfuge:cum quibus & Alchimus princeps ſacerdotum accuſabant uniuerſam gentem: & iudam: & fratres eius: dicētes q̄ omnes amicos regis interfeciſſent:omneſq; eius fautores perdidiſſent:ſeipſos quoq; a propria terra iactatos: extorres patrio ſolo factos & rogabant etiam mitti aliquem ex iudeis amicis eius:qui certius de facinoribus iudæ renunciaret. Demetrius ergo commotus:miſit Bachidem:amicum regis Antiochi epifanis: cui omis meſopotamia credita erat:dans ei exercitum:& principem ſacerdotum Alchimum commendans: præcepitque perimi iudam:& eos qui cum illo erant.Egreſſus itaque de Antiochia Bachides:peruenit hieroſolymam:direxitque nuncios ad iudam & fratres eius de amicicia uel pace loquens: dolo uolens illum capere. Ille uero minime credidit:uidens cum tanta multitudíe exercitus eum adeſſe:quanta ad bellum:& non ad pacem uenisſet.Sed quidam ex populo attendentes quæ bachides concionabatur:& exiſtimantes nihil ſe ab Alchimo ſeuum pati : conſanguineo exiſtente: ad eos tranſierunt:& ſacramentum ab utriſque acceperunt:nihil eos pati: neque illos qui eiuſdem fuerunt uoluntatis. Bachides uero tranſgreſſus ſacramentum:ſexaginta ex eis interfecit:& alios qui ad eum tranſire cogitabant remorari fecit:prioribus fidem non cuſtodiés. Deſcendens autem ab hieroſolymis:cum ad uillam quæ dicitur birzitho uenisſet:multos cœpit tranſfugas: & aliquos populi. Quos omnes occidens:denunciauit prouincialibus cunctis:ut ioachim obedirent. Cui aliquam militum partem relinquens ad prouinciam cuſtodiendam:ad regem Demetrium antiochiam reuerſus eſt.Ioachim uero principatum ſuum uolens confirmare: & credens: q̄ ſi fidem præpararet multitudini:tutiorem ſibi magiſtratum acquireret:omnes ſe ducebat uerbis & ad libitum unicuique loquens nimis uelociter manu ualida tranſfugarum circūſeptus eſt. Cum quibus miniſtris circuibat prouinciam: & quantos in ea iudeos non ſibi conſentientes inueniſſet:occidebat. Videns autem iudas ioachim magnum fieri:multoſque iterfeciſſe uiros bonos & uenerabiles:ipſe quoque circuiés prouinciam occidebat partium eius fautores. Quod cū uidiſſet ioachim: & intellexiſſet minime ſe contra iudam ualere ad auxilia regis Demetrii conuertitur. Veniens igitur ad antiochiam incitauit eum ludam accuſans:quaſi multa ab eo mala perpeſſus eſſet:& ampliora toleraturū niſi citius uindicaretur.

Cap.XVI.

Vnc Demetrius hoc & ſuis rebus noxium putans eſſe:ſi negligeret tanta iudæ facinora.Nicanorem fideliſſimum amicum cum exercitu deſtinauit:qui cum eo a Roma ciuitate fugerat:præcipiens ei nullatenus genti parcere iudeoꝝ. Nicanor uero pueniés ad hieroſolymam:pugnare mox aduerſus iudam minime decreuit.Dolo autē opprimere eum cupiens:mittit ei uerba pacifica dicens: nulla neceſſitate pugnandi ueniſſe: ſed ſacramentum præſtare:q̄ nihil ſeuiſſimū a rege pateretur.Hæc dicente Nicanore:iudas & fratres eius flexit:nullāq; fraudem ſuſpicati:data fide ſuſcipiunt Nicanorem cum exercitu.Qui ſalutās iudā: dum ſermocinatur dedit ſignū propriis militibus:quatēus iudā cōprehenderēt.Qui cum inſidias intellexiſſet:exiliuit & ad ſuos confugit.Patefacta uero uoluntate ſua:& apertis inſidiis:bellare Nicanor contra iudam decreuit:& pugnam præparans conflixit cum eo in uico Cafarſamala.Quem uictum compulit ad arcem hieroſolymoꝝ confugere. Cui deſcendenti ab arce ad templum:occurrentes aliqui ſacerdotū & ſenioꝝ ſalutabant eum: & imolationes oſtendebāt: quas pro rege deo offerri dicebant.At ille interminatus eſt eis templum ſe deponere:niſi redeunti ſibi traderent iudam.Et hæc quidem interminatus:exiit ab hieroſolymis.Sacerdotes aūt propter dictorum eius merorem: in lachrymas proruperunt: & deo ſupplicabant eos ab interminatis periculis liberare.Cumq; Nicanor ab hieroſolymis egreſſus:in aliquo uico qui bethoron dicit̄ peruenisſet:ibi caſtra cōſtituit:ubi & alia præſidia de Syria deſtinata ſuſcepit. Iudas aūt in adaſſis altero uico:ſtadiis diſtante triginta a Bethorō caſtrametatus eſt:mille tantū ſocios pugnæ habens quos hortatus ne pertimeſcerent multitudinem aduerſarioꝝ: ſed qui ſint & de quibus præmiis pericula paterentur cogitantes unanimiter hoſtes inuaderent:procedit in pugnam: & cōmittens fortiſſimum prælium cū nicanore:aduerſarios ualde contriuit.Deindē ipſe nicanor cum atrociter decertaret occiſus ē. Quo cadēte:ducē perdēs exercitus terga uertit ad fugā. Quos perſequēs iudas interficiebat:& ſono tubarū i circuitu poſitis ſignificabat q̄ hoſtes plio ſupati diſcederent. Quod audiētes armāti exiebāt:& fugiētibus occurrētes occidebāt eos.Ex quo plio nullus euaſit dū nouē miliū numerus extitiſſet.Quæ uictoria cōtigit tertiadecia mēſis qui dicit̄ apud iudeos adar: apud macedōes diſtris.Hāc celebrāt p oēm annū:feſtū colētes diē.Et ex illo qdē tēpore breui ſpacio gens iudeoꝝ ab illis calamitatibus requieuit:ſed poſtea ad certamia rurſus & picula redierunt. Principem aūtē ſacerdotum ioachim uolentem deponere murum ſanctuarii ueterē : &

conſtructum ab antiquis prophetis: plaga quædam dei repentina percuſſit:ex qua mutus ī terrā cecidit:& tortus per multos dies deteſtabiliter expirauit:principatū ſacerdotij tenens annis quatuor.Quo defuncto ſacerdotium populus ludæ contradidit.

Capitulum. XVII.

Vi audiens uirtutem romanorum q̄ expugnaſſent gallias:& hiberniam: & chartaginem libie :necnon & græciam ſubegiſſent:& reges perſeum & philippum & magnū antiochum deliberauit cum eis amicicias copulare:mittens romam amicos ſuos:eupolemum filium ioannis & iaſonem eleazari:rogabatq̄ per eos romanos auxiliatores ſibi & amicos eſſe:& demetrio ſcribere quatenus non conſligeret cū iudeis. Cunq̄ ueniſſent romam legati iudæ:ſenatus eos libenter excepit:& ea quæ petierunt celeriter annuit. Faciens ergo ob hoc ſenatuſconſultum:exemplum quidem ad iudeam tranſmiſit:ipſum uero tabulis ereis ſcriptum in capitolio colłocauit.Erat autem huiuſmodi ſenatuſconſultum:de auxiliis & de fide circa gentem iudeorum.Neminem ſubiectorum romanis debellare contra gētem permittimus iudeorum:nec alicui bellanti præbendum auxilium cenſemus:triticum aut naues:aut pecunias: & ſiquis contra iudeos putauerit eſſe bellandum:ſciat eis nos auxilia præſtaturos:& rurſus ſi romanorum quilibet inuaſerit terram:iudeos eis omnibus modis obſtaturos.Et ſi quid de hoc pacto gens iudeorum uoluerit uel addere:uel auferre communi ſententia populi romani faciendū eſſe conuenit.Scriptum eſt autem hoc ſenatuſconſultum per eupolemum ioannis filium:& iaſonem Eleazari:ſub principe ſacerdotum iuda:duce Symone fratre ipſius. Hæc quidem prima inter romanos & iudeos amicicia cognoſcitur contigiſſe.

Capitulum .XVIII.

Emetrius autem nunciata ſibi morte nicanoris:& perditione militiæ:rurſus ad iudeā Bachidem cum exercitu deſtinauit.Qui ab Antiochia egreſſus:peruenit ad iudeam: & in arbellis ciuitate galileæ caſtra conſtituit:& eos qui ibi in ſpeluncis habitabāt cū multi ad eas confugiſſent captos ſuis partibus aggregauit; exideq̄ mouens:ad hierosolymā properabat.Qui audiens iudam in aliqua uilla nomine barziton caſtra locantem:contra eum alacriter feſtinabat cum peditum uiginti milibus:& equitū duobus milibus.Iudæ uero ſue runt omnes duo milia.Qui multitudinem Bachidis timentes tentoriaq̄ relinquēres;fugierunt omnes præter octingentos. Iudas autem propriis militibus deſtitutus:& hoſtibus imminentibus:nec tempus habens congregandi exercitum non dubitabat cum octingentis pugnā contra Bachidem cōmittere hortatuſq̄ ſuos:ut hoſtes inuaderent:& pugnam uiriliter ſuſtinerent: cum illi dixiſſent:ſe non eſſe ad tantam magnitudinem exercitus idoneos:& ſuaderent nūc quidē diſcedere:& a periculis liberari poſtea uero inimicis collectis uiribus obuiare: non hoc īquit uideat ſolis aſpectus ut terga mea hoſtibus nudem:ſed licet omnimodo immineat perire pugnātem: fortiter ſtabo;omnia uiriliter perferens futura pericula.Bachides uero producens de caſtris exercitū ad præliū;præparabat equites in utroq̄ cornu diſponenſq̄ fundibularios leuiores & arcarios ante omnem aciem:ipſe in dextro cornu conſtitit.Qui cum ſic aciem ordinaſſet:iuſſit tubicinem ſignum dare.Hoc idem faciens & iudas:committit cum hoſtibus pugnā:& conſtanter ambobus certantibus;prælium uſq̄ ad occaſum ſolis extenſum eſt. Videns uero iudas Bachidem cum electis ſuis in dextro cornu ordinatum;congregans animoſiores uiros inuadit illam partē exercitus:& confligens ibi ordinem eorum dirrupit: & medios ad fugam conuertit: ſecutus eos uſq̄ ad gazara. Videntes ergo fugam dexteræ patris in ſiniſtro cornu erant:circunuenerunt:& iudam ſequentem in medio eum obſederunt.Qui fugere minime ualens:circunſeptus ab hoſtibus:ſtans pugnabat cum ſuis:multoſq̄ interficiens aduerſariorum;percuſſus interiit. Iuda uero interfecto:ſocii eius tali duce priuati:terga uerterunt.Cuius corpus ab hoſtibus ſub pacto ſymō & ionathas fratres redimentes:perduxerunt ad Modin uillam: ubi & pater eorum ſepultus erat: lugente eum per multos dies populo hæbreorum: & honorāte ſecundum communem & legitimam conſuetudinem. Finis quidem talis iudam iuenit: uirum fortem & magnū & bellicoſum: & mandatorum patris ſui memorem;& omnia pro libertate ciuium & facere & pati paratū. Tali ergo uirtute plenus: magnam ſibi gloriam & monimenta ſeruauit:liberans gētem a Macedonū ſeruitute.Qui cum principatum ſacerdotii tribus annis habuiſſet; defunctus eſt.

Aec inſunt ī tertiodecimo libro Ioſephi:hiſtoriarum antiquitatis iudaicæ. Cap.i.
Qualiter ionathas frater ludæ;defūcto eo ducatū ſuſcepit. Et quēadmodū Bachidē de-

bellans: facere cum amicicias secum:& a prouincia coegit abscendere Cap.ii.
De Alexandro episanis Antiochi filio uenieñte a Syria:& ducente bellum contra Demetrium. Et qualiter Demetrius legationem ad ionathan trasmittens:componit cum eo amicicias:donaque ei multa præbuit. Cap.iii.
Quomodo Alexander hæc audiens:& uincens Demetrium: principem sacerdotum Ionathan ordinauit Cap.iiii.
De amicitiis Oniæ cum Philometore Ptholomeo:per idem factis tempus: & ut edificauit templum quod Oniæ dicitur:secundum illud quod hierosolymis erat. Cap.v.
Quemadmodum Alexander defuncto Demetrio:accepit regnum Syriæ:iuncta sibi in matrimonium filia Ptolomei:& quia amicicias cũ Ionatha faciens magnifice eũ honorauit. Cap.vi.
Vt Demetrius Demetrii filius: nauigans in Syriam a Creta cum exercitu: conturbauit Alexandrum fama aduentus sui. Et de appollonio duce Alexandri: qui bellum mouit aduersum Ionathan:ipso tamen Ionatha triumphum obtinente. Cap.vii
De insidiis quas Alexander parauit Ptholomeo:quas deprehendẽs Ptholomeus:iratus ablatam eius matrimonio filiam suam iunxit Demetrio filio demetrii cum quo etiam duxit exercitum contra Alexandrum: quo deuicto ipse quoque periit: Demetrio Asyæ pricipatum obtinẽte:qui & amicicias fecit cum ionatha:confirmans ei principatum sacerdotii. Cap.viii.
De Triphone apameno:qui bellans contra Demetrium:antiocho filio Alexandri tradidit principatum:componẽs amicicias cum ionatha Cap.ix.
Quemadmodum Trifon Demetrio a Parthis capto:contra fœdus fraudibus ionathan comprehendens interfecit.Fratremque eius Symonem cui gens iudeorum principatum tradidit: fraudibus circunuenire uolens minime prævaluit. Cap.x.
Quomodo Trifon occiso ionatha:perfidus existens antiocho Alexandri filio:qui Teos nomiabatur:ipsum interemit:& obtinuit principatum eius:cuius insolentiam declinans exercitus:contulit se ad Cleopatram uxorem Demetrii:quæ uiduata morte eius:fratrem ipsius ãtiochum qui pius dicebatur:ad nuptias suas & ad imperium inuitabat. Cap.xi.
Quomodo Antiochus cognomẽto pius: potitus nuptiis Cleopatræ uxoris fratris sui Demetrii: & crescens indies:exercitum produxit aduersus Trifonem:quem obsidens in dora castello:accepit auxilium & solatium a Symone pricipe sacerdotum:& de morte Trifonis Cap.xii.
Quemadmodum Trifone interempto:Antiochus oblitus beneficiorum Symonis Cendebeum cum exercitu misit ad expugnandum eum: quem tamen Symon pugnans fortiter deuicit Cap.xiii.
Quod a genero Ptholomei in cõuiuio dolo peremptus est Symon. Ptholomeus autem uinciẽs uxorem:& duos filios eius:principatum ipse tenere conatus est. Cap.xiiii.
Vt nouissimus filiorum Symonis hircanus ducatum accipiens:obsedit multo tempore Ptholomeum in castello quod dragon uocatur. Cap.xv.
Quemadmodum Antiochus exercitum ducens contra hircanum:castra soluit:accipiens ab hircano talenta tricenta:& amicicias cum eo composuit. Cap.xvi.
De hircani militia post mortem Antiochi apud parthos defuncti contra syriam:& q̃ multas potentes ciuitates obtinuit. Cap.xvii.
De amiciciis alexãdri zabinne cognomie cũ Hircano:& quomodo deuictus ab Hircano Antiochus cizicenus amisit iudeam: & de fœlicitate uel pace iudeorum: hircano principatum agente. Cap.xviii.
Quod defuncto hircano: filius eius aristobolus susçipiens principatũ: primus sibi diadema imposuit: fratribus suis præter Antigonum in uincula coniectis: qui etiã matrem suam uinculis & penuria consumens:ipsum quoq; Antigonum fratrem suum quem cõsortem regni habebat accusationibus inuidorum alienatus ab eo iussit interfici. Cap.xix.
Quemadmodum defuncto aristobolo:frater eius Alexander succedens i principatu: contra Syriam & phenicem: & arabiam exercitum ducens:multas gẽtes subegit:& de ptholomei latiri cõtra alexandrum pugna & uictoria. Cap.xx.
Quõ pugnans Demetrius eucrus cõtra Alexandrũ:uicit eũ. Cap.xxi.
Antiochi qui liber pater dicebatur militia contra iudeam:itẽq; prælium Arete regis contra Alexandrũ: quẽ & deuincens:cũ pactis a iudea discessit:& de morte Alexãdri. Cap. xxii.
Quemadmodum post alexandri mortem uxor eius alexandra imperium per nouem annos rexit: & uiuens cum pace gloriaque defuncta est.

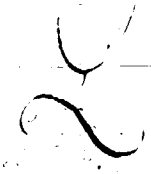

Vbus modis gens iudeorum macedonibus in ſeruitute eam tenentibus libertatem recepit:& q̃ per tanta certamina dux eorum iudas tranſiens defunctus eſt:pro ipſis bellans in uolumine interiore monſtrauimus. Poſt interitum uero iudæ: iterum quicunq; erãt impii & tranſgreſſores patriæ legis:uenerunt contra iudeos: & undique eos peſſime moleſtabant. Adiuuabat autem eorum malitiam fames quæ tunc prouinciam omnem occupauit:ut multi propter inopiam neceſſariorum non tolerantes ambas calamitates famis:& inimicorum:tranſfugerent ad macedones. Bachides interea iudeos qui patria reliquerunt ſolennia: & communem uitam elegerent congregans:cuſtodiam eis prouinciæ tradidit. Qui tenentes amicos iudæ bachidi prodebant:quos torquens crudeliter occidebat. Tantis ergo iudei calamitatibus oppreſſi: reliqui ex amicis iudæ uidentes miſerabiliter gentem pereũtem ad euntes fratrem eius Ionathan: rogabant eum:ut imitaretur fratrem ſuum:& illius erga ſuam gentem prouidentiam hortabantur:alias adhiberet:& ne deſpiceret populum ſine defenſore pereuntem. Ionatha uero promittente paratum ſe eſſe mori:pro cunctis:& credentes eum ſuo fratri parem exiſtere:ducem iudeorum ordinauerunt. Quod bachides audiens & timens: ne regi uel macedonibus cõcitaret bella Ionathas:ſicut olim Iudas dolo eum interficere ſtatuit. Cuius uoluntas non latuit ionathan neque fratrem eius Symonem. Qui colligentes ſocios omnes ad deſerta confugierunt:& ueniẽtes ſuper aquam quæ dicitur lacus aſſar:ibidem commorabantur. Bachides autem ſentiens eos: diſceſſiſſe:& in illo loco conuerſari:contra eos omni cum ſua uirtute progreſſus eſt: & trãs iordanem caſtra ponens refouebat exercitum. Ionathas cognoſcens Bachidem contra ſe ueniſſe: mittit fratrem ioannem qui Gaddi dicebat ad nabutheos Arabas:ut apud ipſos deponeret ſuppellectilem:uſque quo pugnarent contra Bachidem:erant enim amici. Ioannem ergo euntem ad nabutheos:inſidiis collocatis in nabath ciuitate filii Amri: capiunt eum una cum ſuis:& rapientes omnia quæ portabant:occidunt ioannem & omnes ſocios eos. Vindictam uero quam pro hoc receperunt a fratribus eius:poſtea demõſtrabo. Bachides aũtem cognoſcens ionathan in ne moribus iordanis caſtra poſuiſſe: obſeruans ſabbatorum diem contra eum uenit: tanquam nõ in ea pugnaturum propter legem. Ille ſocios hortatus:& animæ eos pericula pati dicens:in medio comprehenſos fluuii & hoſtium:& quia aufugere nõ haberent: dum hoſtis ante faciem:fluuius a retro prohiberent:orans ad deum ut uictoriam ſibi præſtaret:committit pugnam cũ hoſtibus. Quorum multos occidens:cum uideret temerarium ſe Bachidem appetentem:dextramque ad feriendum extendentem:præuidens plagamque deuitans:cum ſociis in fluuium exiliuit: & pernatans trans iordanem:periculum mortis euaſit. Nam bachides fluuio relicto:ad hieroſolymorum arcem diſceſſit:uſque ad duo milia ſuorum amittens. Qui etiam multas iudeæ ciuitates capiens:munuit hiericho & Amatutem & Bethoron:& bethulam:& Phamnathan:& Faratonem:& Thochoam:& gazara:& turres in unaquaque ciuitate conſtituens:& muros circundans eis ualidos:& magnitudine præcellentes:cuſtodiã i eis ſtatuit:ut exinde iudeos affligeret. Arcem uero hieroſolymorum cautius muniuit:& tollens filios nobilium iudeorum:obſides in arce cõcluſit. Eodem tempore ueniens quidam ad ionathan & fratrẽ eius ſymonem: nunciauit filios Amri celebrare nuptias:& nouã nuptam nobilem duci a Madaba ciuitate & Arabas cum pompa munificentiſſima. Ionathas tunc & Symon tempus putantes proſperum ſibi ad fratris ioannis apparuiſſe uindictam:cum multa potentia ſociorum egrediuntur ad Madaba:& inimicos inter montes inſidiis collocatis præſtolabantur. Vt autem uirginem & ſponſum uiderunt:& multitudinem amicorum cum eis ſicut in nuptiis:exilientes ab inſidiis omnes occiderunt: & ornatum cum omni præda tollentes reuerſi ſunt:pœnam pro fratre ioanne a filiis amri talem exigẽtes. Nam ipſi cum ſequentibus amicis & uxoribus uel filiis: numero quadringenti perempti ſũt. Symon itaque & ionathas ad oram iordanis reuerſi ibidem permanebant. Bachides autem omnẽ iudeã muniẽs:ad regẽ reuerſus eſt. Iudei uero duobus ãnis a bello & tumultu requeuerũt. Tũc tráſſuge uel ipſi uidẽtes ionathã cũ ſuis multã licẽtiã hẽre libertatis: dixerũt ad regẽ Demetriũ: petẽtes mitti Bachidẽ ut ionathã debellaret: qđ facilius euenire pollicebãt:ſi una nocte ſopinabiliter eũ inuaderent. Arege ergo Bachides deſtinatus: ꝓueniens ad iudeã oĩbus ſcripſit amicis:

& iudeis auxiliari ſibi: quatenus ionathan comprehenderent. Feſtinantibus autem eis & non ualentibus ionathan tenere: quia nimis ſe caute tractabat. Bachides ira cõmotus tranſfugas primos quinquaginta: qui ſibi & regi mẽtiti ſunt occidit. Ionathas uero cum fratre uel ſotiis ad Vithalagam uillam timens Bachidem abſceſſit: edificanſq; turres: & muro circũdans: eam habebat ualde munitam. Quod audiens Bachides: milites ſuos cum iudeorum auxiliatoribus perducens contra Ionathan peruenit: & ad eius munimina accedens: per dies multos obſidebat eũ. Qui obſidioni fortiter reſiſtens. Symonem quidem fratrem ſuum expugnaturum bachidem in ciuitate dimiſit: ipſe uero furtim egreditur in prouinciam: & congregans manum multam: nocte Bachidis inuadit exercitum & multos occidens: Symonem fratrem fecit aduentum ſuum cognoſcere. Qui ſentiens hoſtes interimi egreditur: & macedonum machinamenta obſidioni præparata ſuppoſitis flammis icendit: & multos eorum uiriliter interfecit. Videns autem Bachides abinimicis ſe circunſeptum: quorum alios quidem ante ſe: alios autem retro conſpiciens turbatus hæc inſperate ſibi euenſſe: in tráſſugas tanquá in deceptores ſuum furorem conuertit: uolebatq; ſi poſſet obſidione ſoluta ſine dedecore ad propria remeare. Cuius uoluntatem cognoſcẽs Ionathas: legatum ad eum pro amiciciis deſtinauit: quatenus redderent inuicem ſibi quos ceperant utriq; captiuos. Putans autem hanc honeſtiorem Bachides diſceſſionem: paciſcitur cum Ionatha & iurauerunt utriq; nunquam contra ſe arma præſumere; & captiuos dantes & recipientes: in antiochiam Bachides receſſit. Qui poſt hanc diſceſſionem: nequaquam ad iudeam deinceps peruenit. Ionathas uero hanc libertatem acquirens in Machina ciuitate populorum negocia diſponebat: & maliuolis uel imptiis cruciatis: iudeorum gentem purgabat.

Capitulum.II.

Nno ſexageſimo & centeſimo epifanen Antiochi filium cõtigit ſyriam aſcendere: & Ptholomaidam capere ciuitatem: per proditionem militum intus commorantium. Erant enim ingrati circa Demetrium propter ſuperbiam ſuam: quia dum ſe clauſiſſet in quadam turre regali quam non longe ab Antiochia conſtruxerat: a nemine uidebatur: ſed & rem publicam ut ſeditioſus negligebat. Vnde & odium ei a ſubiectis exortum eſt ſicut iam alibi demonſtrauimus. Igitur in ptholomaidẽ Demetrius audiens Alexandrum peruenſſe: omnem cõtra eum produxit exercitum. Direxit autem & ad Ionathan legatos pro auxiliis: nam præcedere Alexandrum ſtatuit: ueritus ne ille prius auxilium eius poſtularet: aut Ionathas mémor malorum ſeſe cum inimicis coniungeret. Denunciauit ergo eum multitudinem cõgregare: obſideſq; iudeorum recipere: quos Bachides in arce hieroſolymorum concluſerat. Talibus inter hæc a Demetrio Ionathas ad ſe nunciis uenientibus ad hieroſolymam peruenit: & epiſtolas regis audiente populo uel arcis cuſtodibus hilaris intimauit. Quibus relictis tranſfuge uel impii trepidauerunt: præcipiente rege quatenus Ionathas exercitum congregaret: & obſides reciperet. Quos cum accepiſſet: ſuis unumquéq; parentibus reddidit. Equidem Ionathas in hierosolymis manſionem faciebat: renouans ciuitatem: ſuaq; uoluntate ſingula conſtruẽs: & edificãs muros ciuitatis lapidibus quadratis: ut forent aduerſus hoſtes munitiſſimi. Quæ uidentes cuſtodes muniminum: iudeam relinquentes omẽs in Antiochiam fugierũt: præter illos qui i Bethſura ciuitate & in arce hieroſolymorum erant: quorum plurima pars impiorum & tranſfugarum fuit iudeorum. Quapropter caſtra non relinquerunt.

Capitulum.III.

Ognoſcens autem Alexander promiſſiones quas demetrius fecerat Ionathæ: & fortitudinem eius: & quanta diſpoſuerat bellans cõtra macedones: & iteq; qualia ipſe pertulerat a Demetrio: & Bachide duce Demetrii: & melius nihil inuenire: quá Ionathæ præſidium: ad amicos dicebat in præſenti tempore. Ionathas qui & contra hoſtes fortis exiſtit: & odium habet proprium in Demetriũ a quo multa mala perpeſſus eſt: ſi uidetur ami cum eum faceẽ contra demetrium nunc debemus: non alias utilius eſt rogare eum ad auxilium conferendum. Cunque ei & amicis placuiſſet: tranſmiſit ad Ionathan ſcribens talem epiſtolam. Rex Alexander Ionathæ fratri ſalutem. Fortitudinem quidem & fidem tuam iam dudũ audiuimus. Et ideo tráſmiſimus ad te ꝓ auxiliis: & ordinauimus te hodie pricipẽ ſacerdotũ iudeoꝝ: & amicũ noſtrũ uocari p̃cipimus. Iccirco etiá deſtinaui tibi ꝓ munere purpureá ſtolã: & auream coronã: & peto honoratũ te a nobis: ſimilẽ erga nos fieri. Suſcipiés epiſtolá Ionathas: iduiẽ quidẽ ſacerdotali ſtola celebratiõe tabernaculoꝝ aſſiante: poſt quartũ annũ mortis Iudæ fratris ſui. Nã neq; ꝓ ipſũ tẽpus priceps ſacerdotum aliquis cõſtitutus eſt. Collegit uero & multum exercitum: & armorum copiam quam ipſe conſtruxerat. Quod factum ut peruenit ad Demetrium: nimis

eum multumq; contriſtauit:ſuamq; cœpit accuſare tarditatem:q̃ non ante Alexandrum eẽt ipſe demens erga Ionathan. Verũtamen nec ſic diſtulit ſcribere ad Ionathan:& ad populum eius. Cuius exemplar taliter exiſtebat. Rex Demetrius Ionathæ gentiq; iudeoꝝ ſaluté. Quomõ noſtram ſeruaſtis amicitiam tẽptantibuſq; uos inimicis non conſenſiſtis. Hanc ueſtram quidẽ laudo fidẽ: & in his permanere queſumus: recipientes a nobis uicem uel gratiã: per quã mereamini uectigalium ueſtrorum relcuationẽ. Et quicquid prædeceſſoribus meis regibus uel mihi hactenus præbebatis: omnia noueritis noſtra uobis largitate conceſſa. Super hæc etiam pretium ſalis uobis:& coronaꝝ quas nobis offerebatis uel quod pro tertia parte frugum: & medietate fructus lignorũ quod parti meæ competebat: uobis ad hodierno die remitto. Sed & cenſum ſingulorꝝ habitantium in iudea: qui noſtro erario proficiebat. Necnon & trium finitimarꝝ uobis prouinciarꝝ: Samariæ: uel Galileæ:& trans Iordanem: uniuerſa uobis concedo: a nunc per omnia tempora. Ciuitatemq; hieroſolymorꝝ ſacram & inuiolabilem priuilegia ſua poſſidere: liberamq; cũ ſuis confinibus a decima parte uectigalium eſſe præcipio. Arcem uero committo ſacerdoti ueſtro ionathæ: ut quos ipſe probauerit fideles amicos: cuſtodes in eam deputẽt nobis ſeruandam. Capti uoſq; iudeorum & ſeruientes apud nos: liberos eos eſſe concedo. Nec poſt hanc ſanctionem iudeorum iumenta uiolentiis angariorum ſubiaceant. Sabbatum autem uel omnes dies feſtos & tres ante eos dies: ſine uectigalibus eſſe denuncio. Eodem modo iudeos noſtram terram habitãtes: liberos ac ſine leſione dimitto. Licentiamq; mihi militare uolentibus uſq; ad triginta milia præſtamus: eadem quibus & meus utitur exercitus: ubicunq; ierint accepturi. Ordinabo ergo quoſdam eorum in caſtris: quoſdam cuſtodes mei corporis: & duces in aula mea conſtituã. Præcipio uero magis ueſtris uti legibus: eaſq; cuſtodire: & tribus propoſitis in iudea legibus obedire Principemq; ſacerdotum diligentiam habere uolo: ne quis iudeorꝝ aliud templum niſi hieroſolymitarꝝ ueneretur. Præbeo etiam ad ſumptus imolationum per ſingulos annos: centũ quinquaginta milia dragmas: quæq; ſuperfuerint pecunias ueſtras eſſe uobis. Decem milia autẽ dragmas quas reges a templo accipiunt: uobis cedo: quia ſacerdotibus miniſtrantibus templo competũt. Quicunq; itaq; ad hieroſolymorꝝ templũ uel intra eius fines cõfugerint: debitores regalium pecuniarꝝ: ſiue qualibet cauſa faciente: licentiã eis indemnitatis concedo: ſaluaſq; eoꝝ poſſeſſiones eſſe. Renouari uero templum impendiis ex meo factis muroſq; ciuitatis ſpondeo fabricari: turreſq; altas conſtruere. Et quicquid ad munimẽ ueſtrum neceſſe fuerit: meis ſtipendiis reſtaurare polliceor. Tantum eſt: ut quas cepiſtis amicicias nobiſcum & fœdus: ſine ſimulatione ſerueris. Hæc quidẽ promittens & blandiens Demetrius iudeis ſcripſit. Rex uero Alexander magnũ colligens conductum exercitum:& milites qui de ſyria tranſierunt ad eum contra demetriũ duxit: pugnaq; cõmiſſa: cornu ſiniſtro demetrii aduerſarii ſunt fugati:& perſecutiõe diuina multi eoꝝ occiſi ſunt caſtraq; direpta: dextrum quoq; cornu in quo demetrius præliabatur deuictum eſt:& alii quidem omnes receſſerunt: demetrius aũt fortiter pugnans non paucos hoſtium proſtrauit. Cunq; fugans alios equus eius ceni baratro inheſiſſet minime fugere ualens occiditur. Nam uidentes hoſtes quod ei contigiſſet: reuerſi circũdederunt eum:& omnibus in eum iacula deſtinãtibus: cum ille pedeſtris fortiter reſiſteret: poſtea multis perfoſſus uulneribus: nec ualens ſuſtentare collapſus eſt. Demetrii quidem talis extitit finis: qui regnum per undecim annos rexit: ſicut & alibi demonſtrauimus.

Cap. IIII.

ONiæ uero principis ſacerdotum filius: eodem nomine quo pater nuncupatus: quam alexandriam fugiſſe ad Ptholomeum regem cognomine Philometorem diximus: uidens iudeam a regibus macedonum mala pati: uolenſq; memoriam & gloriam eternam ſui relinquere: ad Ptholomeum regem & reginam Cleopatram tranſmiſit: petẽs licentiam quatenus templum edificaret in egypto: ſimile hieroſolymorum: leuitaſq; uel ſacerdotes de genere ſuo conſtitueret: quod deſiderabat confidens in propheta Yſaiæ: qui ante ſexcẽtos annos prædixerat q̃ oporteret in egypto templum ædificari maximo deo per uirum iudeũ. Iccirco elatus onias Ptholomeo uel Cleopatre huiuſmodi deſtinauit epiſtolam. Multa uel maxima uobis bellorum conficiens opera:& cum dei auxilio perueniens ad humilem Syriam:& phenicẽ & in lenonum ciuitatem Heliopolim: perque alia loca multa uenſens præter conſtitutiones templa iudeos conſtruxiſſe reperi: quapropter & perfidos extitiſſe quod etiam egyptiis accidit: propter templorum multitudinem uariarum regionum. Opportunum aũt locum inueni qui dicit agreſtis bibaſte caſtrum plenum uaria materia: uel ſacris aſalibus:& peto concedendũ mihi eum domino tuo ſegregatum: quatenus purgare templum ibi dirutum:& edificare maximo deo poſſim menſura eadem & ſimile hieroſolymorum pro te: tuaq; coniuge: uel filiis: quatenus habeant egyptum habitantes iudei: quo cõuenientes ſecundũ cõcordiã qua adinuicẽ habent: poſſint tuis

utilitatibus miniſtrare. Nam & Yſaias propheta prædixerat eſſe i egypto domino deo ſacrificiū multaq; talia de ipſo prædicauit.Hæc quidem Onias regi Ptholomeo ſcripta tranſmiſit.Conſide rent tamen aliqui pietatē eius & Cleopatræ ſuæ ſororis uel coniugis ex epiſtola quā ſcripſerunt. Nam peccatū & legis tranſgreſſionē ſuper caput Oniæ poſuerūt ſcribētes hæc.Rex Ptholomeus & regina Cleopatra Oniæ ſalutē. Legimus tuā petitionē in qua ſuggerebas permitti tibi i Leno num ciuitate tēplū heliopolitanū dirutū purgāri qđ appellat agreſtis bibaſte.Quapropter mira mur ſi deo gratū ſit templū quod edificaturus ſis in tam luxurioſo loco: plenoq; ſacris aniſalibus Sed quomodo dixiſti Yſaiam prophetā iam dudū hoc p̄dicaſſe cōcedimus tibi:ſi cōtra legem ue ſtram nō eſt:ut nihil nos in deū peccaſſe uideamur. Accipiens igitur locū Onias edificauit tem plum araq; deo ſimilē hieroſolymorū:minus tamē & pauperrimū.Menſura uero eius & uaſa mi nime uſum eſt mihi nunc deſcribere.Nam in ſeptimo libro iudaicæ antiquitatis inſerta ſunt.In uenit & Onias quoſdā ſui ſimiles iudeos ſacerdotes & leuitas ibi religionē colentes. Sed de hoc tēplo late narrauimus. In alexandria uero iudeos & ſamaritas qui tēplum tēporibus Alexandri macedonis ſup garizi monte conſtruxerūt:cōtigit cōtra ſe ſeditionē excitare:& propter tēpla co ram ipſo Ptholomeo certare:iudeis quidē dicentibus: ſecundū legē moyſi templū ſe in hieroſo lymis conſtruxiſſe:ſamaritanis aūt in garizim:& ſupplicauerūt ut cū amicis rex conſederet: au diens de his altercationē uictoſq; morte multaret:cumpro ſamaritis ſabbeus & theodoſius inti maſſent:pro iudeis uero & hieroſolymitis andronicus meſalamis: iurauerunt per deū cora rege ſecundum legem dicta ſua p̄bare:petiuerūtq; Ptolomeū quatenus iuſiurandi trangreſſores peri meret.Rex ergo multos ſecū amicos in concilīū congregās:ſedit partes audire.Tūc iudei alexan dria conſtituti timebant nimis de uiris qui p tēpli hieroſolymitani parte diſſerebāt nā atrociter ferebant:ſi hoc tam antiquū & nobile per uniuerſum mundū templū ſolueret. Cūq; ſabbeus & theodoſius cōceſſiſſent ut primus andronicus uerba faceret:idē andronicus approbationē face re ſuā cœpit ex lege uel p̄deceſſoribus principū ſacerdotū quis:ex quo genere honorē ſacerdotii a patre ſuſcepiſſet:& quō oēs aſyæ reges templū uariis oblatiōibus & clariſſimis donis honora uerunt:de garizi uero tēplo neminē ſermonē feciſſe.Quæ dicens andronicus:& his multa ſimi lia: regem flexit ſniam p̄nunciare decernendā: templū hieroſolymitanū ſecundū leges moyſi fa bricatum fuiſſe: ſabbeū aūt & theodoſiū interficiendos. Hæc ſunt quæ contigerunt iudeis i ale xandria temporibus ptholomei philometoris.

Capitulum.V.

Taq; demetrio in pugna pempto:ſicut ſuperius īdicauimus:alexander accipiens regnum ſyriæ:ſcripſit ptholomeo:ut accipet in matrimonio ſuo filiā eius:iuſtūq; hoc dicebat eē: cum paternū obtinuiſſet principatū:& per dei p̄uidentiā in eo perductus fuiſſet: poſt p̄ditōnem demetrii:ſed etiā per alia multa dignū ſe eius familiaritate:uel cognatiōe dicebat.Ptho lomeus uero libenter ſponſalia accipiens reſcripſit dicens: gauiſum ſe eſſe q; paternū ſuſcepiſſet principatum:daturumq; ei ſuam filiam promiſit:& occurrere iuſſit eū ad ptholomaidam:quate nus ei filiam ſuam iure traderet nuptiali. Tunc ipſe puellam ad ptholomaidam ab egypto p̄du cendam: ibiq; coniugendam eſſe conſtituit.Ptholomeus quidem hæc ſcribens:prope ad ptholo maidam peruenit:filiam cleopatram ſecum adducens: ubi ſecundum conſtitutum: alexandrum repperit:filiamq; ſuam ei coniunxit:dotem argento uel auro ſecundum regiam quantitatē com plens.Cunq; nuptiæ celebrarentur ſcribens alexander ionathæ principi ſacerdorum: iuſſit eum ad ptholomaidam feſtinare. Qui peruenies ad reges:munificēter eis offerens dona: claro apud eos honore potiebatur. Tunc alexander compulit eum propria ueſte exutum purpura indui: ſi mulq; ſuper tribunal ſecum ſedere:iuſſitq; duces cum eo p̄tocedere: perq; mediam ciuitatē cla mare:nemini contra eum quicquā dicere:uel cauſas licere cōnectere.Quod cūm duces feciſſent regis:erga ionathæ inuidentes hi qui parati fuerant eum accuſare: ſimul cum inimicis eius pro fugerunt ueriti:ne quid peſſimum paterentur.Tanto uero ſtudio rex alexander dilexit ionathā: ut primum eum ſuorum deſcriberet amicorum.

Capitulum.VI.

Enteſimo & ſexageſimoquinto anno: demetrius demetrii filius cum multis conductis quos ei laſthenus cretenſis præſtiterat a creta ad ciliciam nauigauit.Quod alexander au diens in pauore turbaque alias timore conſtitutus continuo de phenicia ad antiochiam feſtinauit ut prius quā huc peruenīret demetrius:eam tute diſponeret.Reliquit uero humilis ſy riæ ducē appolloniū:cognomine titū:qui cū multo exercitu p̄fectus ad iamniā:ionathæ p̄cipi ſacerdotū mandauit dicens. Iniuſtū eſſe eū ſolū cū licentia uel p̄āte uiuere: nō obediēte regi ſi biq; dicebat hoc magnum opprobrium ab omnibus inferri:q; eum nō ſubigeret regi.Non ergo

te inquit in montibus abſcondas:arbitratus fortitudinem te habere: ſed ſi confidas tuæ uirtuti deſcende:quatenus per cãpũ noſtri milites confligant:& fortiſſimi belli euentus demonſtret uictoriam meis uel tuis.Scito tamẽ optimos ab unaquaq; ciuitate mihi cõmilitones iũctos:q ſemper tuos proauos euicerunt.Contra nos alias nobis aũt in tali terra certãdũ eſt:ubi non lapidibus ſed armis decet fortiſſime præliari: ne ſit locus tibi quo ualeas deuictus effugere. His incitatus ionathas:decem milia militum eligens:ab hieroſolymis egreditur cum fratre ſymone: peruenięſque ad ioppem:caſtra iuxta ciuitatem diſpoſuit. Nam ioppenſes portas concluſerant: intus habentes cuſtodias ab appollonio conſtitutas.Cunq; ionathas obſidere paraſſet eos: timẽtes ne ſuam ciuitatem deuaſtaret portas aperiũt. Appollonius uero captam audiens ioppem a ionatham:tria milia equitum ſumens:& octo milia peditũ ad azotum peruenit:& exinde tacite paulatimq; uiam ſibi perfecit. Cum ergo ueniſſet i ioppem tanquã recedẽs:ionatham trahit ad campum:confidens equitibus & ſpẽ in eis habens ſuæ uictoriæ.Cunq; proceſſiſſet ionathas:ſequebatur uſq; ad azotum appolloniũ: qui cum ad campum uidiſſet hoſtem ueniſſe:conuerſus pugnã eum eo cõmiſit.Mille itaq; equites appollonius ad inſidias in aliquo torrente diſpoſuerat:qui retro inimicis inſiſterent.Quod ſentiens ionathas:non eſt turbatus: ſed ordinans in quadro exercitum:ut per ambas partes inimicos exciperent:hortatus eſt:ut fortiter ante uel retro pugnantibus ubiq; reſiſteret.Prælio aũt uſq; ad ueſperam procedente:dans fratri ſymoni partem exercitus:iuſſit aduerſarioꝝ eum aciem inuadere:ſuiſq; præcepit:teſtudine facta ſagittas equitũ excipere.Qui cum præcepta feciſſent nihil latebãtur:quãuis hoſtes ſuper eos frequẽtia tela librarẽt: uſquequo ſuas euacuaſſent pharetras.Nam ſagittę corpora clippeis ſepta:minime cõtingebant: cum conſtipatione teſtudinis tela uenientia refugarentur. Cum uero a primo mane uſq; ueſpere iaculantes aduerſarii deſeciſſent:intelligens ſymon laſſos eos:inuadit aciem:fortiterq; cũ ſuis militibus dimicans: fugauit inimicos. Videtes aũt equites pedites ad fugã conuerſos:& ſpe eorũ decepti ſine decore & turpiter abſceſſerunt:& per oẽm campum diſperſi fugierunt. Quos ſecutus ionathas uſq; ad azotum multos occidit eorum.Qui de ſua ſalute deſperantes:ad templum dagonis cõfugerunt:qđ erat in azoto.Capiens aũt incurſione ſua ciuitatẽ ionathas:incẽdit eã:& omnes circa eam uicos: neq; pepercit templo dagonis:ſed etiam flamminis conſumpſit: & eos q ibi confugerant interfici.Multitudo uero quæ in illo concidit prælio una cum illis qui in tẽplo confugerant:octo milia fugerunt.Vincens ergo tantũ ionathas exercitum:ab azoto diſceſſit: & ad aſcalon uenit:& foras ciuitatem caſtra conſtituenti:territi aſcalonite:in occurſum ei exierunt dona portantes.Qui laudans eoꝝ uoluntatem reuerſus eſt ad hieroſolymam:multam prædã ferens:quã uidebatur a uictis hoſtibus abſtuliſſe. Alexander autẽ deuictum audiens ducem ſuum appollonium:ſimulauit gaudium:q; præter eius ſententiã cum ionathã conflixiſſet:qui eius amicus erat:mittitq; teſtimonium ionathæ:præbẽs præmium & honorem: & torquẽ aureum:ſicut ſolet affinibus regis dari:eiq; commiſit accaronis prouinciæ magiſtratum.

Capitulum.VII.

Odem tempore:rex ptolomeus philometor dictus:naualem ducens exercitum & pedites:ad ſyriam ueniebat:alexandro ſuo genero ſolatia præbiturus. Quẽ omnis ciuitates ſtudioſe alexandro præcipiente ſuſcipiebant: & deducebant uſq; ad gazotum: ubi oẽs ꝓclamabant:accuſantes ionathan q; templũ incendiſſet & deſtruxiſſet: puinciamq; uaſtaſſet:multoſq; eoꝝ interemiſſet.Quæ ptholomeus audiẽs tacuit.Ionathas aũt i ioppen occurrit ptholomeo dona clariſſima uel honorem ab eo percipiens: & producens eum uſq; ad fluuium qui eleutherus appellatur: ad hieroſolymam remeauit. Perueniens ergo ptholomaidem: præter omnẽ ſpem paulominus habuit interfici ptholomeus inſidiis alexandri quas ei per ãmoniũ amicũ parauerat.Manifeſtis aũt factis inſidiis ptholomeus alexandro ſcribit:ad pœnam ammoniũ petens:& dicens inſidias ſe ab eo paſſum:& uindictã ſumere iuſtũ eſſe.Alexãdro uero non concedente ptholomeus intellexit illum cauſam inſidiaꝝ extitiſſe. Quapropter ei factus eſt odioſus. Antiochenis aũt & prius erat odibilis alexander propter ammoniũ:multa nãq; per eum paſſi fuerãt:& pœnã quidẽ ab ammonio pro eius delictis exegerunt:occidẽtes eũ qui tanquã mulier ſe ꝓperabat abſcondere habitu circundatus fœmineo:ſicut alibi dictũ eſt. Ptholomeus itaq; accuſans eum ut ꝓditorem nuptiaꝝ filiæ ſuæ: tranſgreſſoreq; auxilii quod ei contra demetrium deduxiſſet:ſoluit affinitatẽ.Nam & auferens ſuam filiam:ad demetrium legationem direxit:amicitiam cum eo cõponens:filiãq; datuꝝ ſe illi uxorem & reſtituere paterno eum principatui cõpromittens.Demetrius uero gaudẽs:ſuſcepit legationem & nuptias.Tum nimius iam ptholomeo labor reſtabat:flectere antiochenos: ut demetriũ ſuſciperent:nam inimici eius fuerunt:eo q; a patre eius demetrio multa peſſima paſſi fuiſſent: & alexandro tamen antiocheni

propter ammoniũ irascebãtur:ut prædiximus.Qui pulsus ab antiochia:in ciliciam usq; puenit. Ptolomeus ergo ad ãtiochenos ueniés:rex ab illis & militibus ordinatur:coactusq; duo sibi diademata superposuit:unũ asyæ:alterum egypti.Benignus aũt & iustus existens:nec concupiscens aliena:sed & futura prouidens:recusare regnũ decreuit:ne romanos offenderet:ideoq; antiochenos in contionẽ congregans:flectit eos ut demetriũ susciperent: dicens eum nequaq; pro patre dolorem seruaturũ:si bene mereretur ab eis:doctorẽ aũt i bonis & ducẽ se illi esse:nec se fallacibus negociis immiscere:sibi aũt dicebat egypti regnũ sufficere. Quæ differens flectit antiochenos demetrium suscipere.Alexandro uero cũ magna militia uel apparatu ad syriam a cilicia pfecto:terramq; ãtiochenorũ pdãte ptolomeus cũ genero cõtra eũ duxit exercitum.ná iam filiã suã matrimoniali iure demetrio contradiderat:& uincens alexandrum:ad arabiã fugauit eũ.Cõtigit autem in plio:ut equus ptolomei uocẽ elephãtis audiens:ptolomeũ iactaret.Quod cũ uidissent hostes:impetum sup eũ fecerũt: multisq; uulneribus caput eius pforãtes:ad piculũ mortis eum adduxerunt.Sed custodes corporis eius rapientes eũ liberauerunt:& ita p quatuor dies defectus iacuit ut nec loqui nec intelligere potuisset. Alexandri uero caput arabũ potentissimus zabilus abscidens ptolomeo transmisit.Qui die quinto releuatus a uulneꝝ dolore:suauẽ sibi rem summũq; spectaculũ alexandri morte simul & capite uidit:qui tamen paulopost uitã finiuit:pro alexandri morte gaudio summo cõpletus.Regnauit ergo asyæ alexander qui dictus est balans ánis quinq;:sicut i aliis demõstratũ est.Suscipiens uero pricipatũ demetrius qui nicanor appellabat: fraudibus corrũpe cœpit ptolomei militiã oblitus:& q; socer eius & auxiliator fuisset : & affinis per connubiũ cleopatræ. Quapropter milites ptolomei ad alexádriã cõfugierunt:elephãtos aũt demetrius comphendit.Ionatas interea princeps sacerdotũ ex omni iudea sibi milites cõgregãs: arcem hierosolymoꝝ obsidebat:ubi custodia macedonũ:& transgressoꝝ multitudo locata uidebatur.Et hi quidẽ contenebant ionathan facientẽ machinamenta:confidentes loci munitionibus.Noctu uero quidẽ maliuoli iudei exeuntes:uenerunt ad demetriũ:arcis obsidionẽ nũciãtes.Qui nũcio incitatus:exercitũ contra ionathan ab antiochia eduxit.Cunq; ad ptolomaidem peruenisset:scripsit ionathæ:pcipiens ad ptolomaidẽ eũ citius occurrẽ.Ionathas aũt obsidionẽ quidem minime soluere decreuit:seniores uero populi & sacerdotes congregans:& aurꝝ & argẽtum & uestẽ:cũ multitudine donoꝝ deportans:ad demetriũ usq; puenit.Quæ cũ obtulisset:irã eius moliuit:& honoratus firmũ ab eo principatũ sacerdotii suscepit : quẽ a regibus ante ipsum donatum possidebat:áccusantibusq; eũ transfugis:demetrius eis non credidit: sed & petẽti quatenus pro omni iudea:uel tribus prouinciis:samaria:uel ioppe:uel galilea:trecentra tantum daret talenta pro omnibus his epistolã ei pstitit:quæ uerba huiuscemodi cõtinebat.Rex demetrius ionathæ fratri:gentiq; iudeoꝝ saluté.Exemplum epistolæ quã lasteni cognato nostro scripsimus: transmisimus uobis:ut eam noueritis.Rex demetrius lasteni patri salutẽ . Iudeoꝝ genti nobis amice:nostraq; iussa seruanti:pro fide decreui dona pbere:& tres possessiones afferentia:belscelida:uel ramathe: quæ additæ sunt iudeis de samaria:& his attinentia:& quantacũq; ab immolãtibus hierosolymoꝝ reges accipiebãt ante me:uel quæcũq; de fructu terræ:uel plãtatis : omiaq; alia quæ nostro competunt iuri:uel paludes salis:uel pro coronis quæ nobis offerebantur eis cõcedo:& nihil extorqueatur ab his ammodo & iposteꝝ.Cura igitur ut huius epistolæ fiat exẽplar & detur ionathæ:quatenus in nobili loco tẽpli reponatur.Hæc scripta fuerant. Videns ergo demetrius pacẽ:nullũq; supesse periculũ:nec belli timorẽ:soluit exercitũ stipendiaq; eoꝝ iminuit: & solis illis sumptus pbebat:qui cũ eo a creta uel aliis insulis uenerãt. Vnde odiũ uel inimiciciæ militum cõtra eũ cõflatæ sunt:quibus ipse quidẽ nihil pbebat:reges uero ante ipsum eis ãnonas etiã in pace subministrabant:ut eos in certaminibus si oporteret pro se fideles & pronos hrent : atq; paratissimos in re bellica & pacis cũ omni haberent confidentia expetere.

Capitulum.VIII.

INtelligẽs itaq; odiũ militũ circa demetriũ alexãdri qdã dux:apamenus genere: diodotus nominẽ:qui & trifon dicebatur:uenit ad malchũ arabũ:qui filiũ alexandri antiochũ nutrierat: manifestansq; ei inimicicias exercitus quas contra demetriũ habebãt dari sibi petebat antiochũ : nã regẽ eũ facere:uel paternũ principatũ ei se restituere dicebat.Qui primũ resistebat:minie credens:post uero multo tpe trifone petẽte:uincit malchus:flexusq; uolũtate sua est ad ea q̃ trifon petebat.Princeps aũt sacerdotũ ionathas capere uolens arcẽ hierosolymoꝝ: & iudeos transfugas:uel ipios oẽsq; qui p totã puinciã custodes erant:transmittẽs ad demetriũ legatos cũ donis:rogabat ut de castellis iudeæ custodes eiiceret.Cui rex nõ hæc tãtũ se pbere : sed etiã his maiora pmittebat:post finẽ belli qd præ mãibus habebat:petebat uero eũ & auxilia trãsmittere:mãdãs q; exercitus suus ab eo recessisset,Tũc ionathas tria milia militũ eligẽs destinauit,

Antiocheni uero demetriũ ꝓpter hæc quæ paſſi fuerãt abhorrẽtes: & ꝓpter patrẽ eius:q̃ multa cõtra eos mala cõmiſerat:tps ſeruabãt quo potuiſſent eũ inuadere:uidẽteſq̃ auxilia uẽiſſe demetrio ab ionatha:arbitratiq̃ q̃ multa cõgregaret auxilia niſi ꝓcederẽt eũ arma ceperũt:& circũſtãtes aulã obſidionis mõ:coacto exercitu parati regẽ cõſabant opprimere. Ille ergo uidens populũ hoſtiliter ſe cũ armis inuadere:colligẽs cõductos & ab ionatha tranſmiſſos iudeos:cũ ãtiochenis confligit:quoꝝ uim nõ ferẽs uincit. Videntes aũt iudei ſic Antiochenos atrociter expugnantes: ſup palacii culmen aſcenderũt:unde illos uulnerãtes: ipſi quidẽ ꝓpter altitudinẽ tectoꝝ minie ledebãt: illos uero celis ꝓſternebant quæ de ſuperioribus ad inferiora iactabant:& ſic eos de ꝓximis domibus repulerũt. Deinde igne ſuppoſito:flãma totã ciuitatẽ ex lignis conſtructã tectorũ ſpiſſitudinẽ deuorauit. Antiocheni uero nequaquã ualẽtes extinguere ignẽ;ad fugã cõuerſi ſũt: & cum iudei de tecto ad tectũ deſilirẽt:& ita eos ꝓſequerentur:ãmirabilẽ contigit fieri antiochẽſium depulſionem. Rex aũt ut uidit antiochenos filios ſuos:& uxores ſuas uelle ſaluare:quapropter & pugnã reliquiſſe:ꝓ anguſtas uias inuadit eos:& cõfligens cũ eis multos ĩterfecit:ita ut cogerentur armis ꝓiectis ſe demetrio. Qui uenia eis ꝓ facinoribus cõceſſit:ſeditionẽq̃ cõpeſcuit. Donauit etiã iudeis partẽ prædæ. Cãm itẽ uictoriæ ſuæ factos eos ꝓfeſſus:gras agẽs ionathæ ad hieroſolymã tranſmiſit:laudãs eũ ꝓ auxiliis deſtinatis. Poſt aũt maliuolus cõtra eũ extitit: ꝓmiſſioneſq̃ fraudauit:bellũq̃ minatus eſt:niſi cũcta redderet tributa:q̃ gẽs iudeoꝝ prioribus regibus ſyriæ ꝓſoluebat. Et hæc feciſſet:niſi triſon impetum eius ꝓhibuiſſet: & apparatũ eius cõtra ionathan:erga ſuas uertiſſet curas. Reuerſus enĩ triſon ex arabia cũ puero antiocho: imponit ei q̃is adoleſcenti diadema. Cunq̃ oẽs milites tranſiſſent ad eũ:demetriũ deſerentes:bellũ contra demetriũ ꝓducit:& cõfligens cũ eo uictoriã obtinuit:& elephantos cũ ãtiochenſiũ ciuitate ſubiecit. Demetrius uero uictus ad ciliciã receſſit. Antiochus aũt legatos ad ionathan deſtinãs & literas:amicũ eũ ſibi parauit:& principatũ ſacerdotii cõfirmauit & q̃tuor ꝓuincias quæ terræ iudeoꝝ additæ fuerant:inſup & aurea uaſa uel pocula:& purpureã ueſtẽ ei tranſmiſit: hiſq̃ oĩbus ei uti ꝓmiſit:& fibulã aureã ei donauit:primũq̃ amicũ ſuũ uocauit. Symoné aũt fratrẽ eius ducẽ ſup oẽm militiam a regione tiri uſq̃ ad egyptũ conſtituit. Ionathas ergo de donationibus antiochi gauiſus mittens ad eũ: & ad triſonẽ legatos:amicũ ſe eis ꝓfeſſus eſt: & pugnare cũ eo contra demetriũ inſinuans ꝓ ꝓmiis laboꝝ non parua mala a demetrio ſe eſſe ꝓpeſſum. Concedẽte igit antiocho a ſyria uel phenice ut cõgregaret exercitũ:quatenus cũ ducibus demetrii confligeret: ſtatim ad ciuitates exiit. Quæ cũ eũ ſplendidiſſime ſuſcepiſſent:exercitũ dare nõ diſtulerũt. Veniens aũt ad aſcalonã ciuitatẽ:& munificenter cũ donis ſibi occurrentibus:hoſtipſos petebat: & unamquãq̃ humilis ſyriæ ciuitatẽ a demetrio deſiſtentẽ ad partes antiochi trãſire: ac ſecũ bellũ ꝓdueere ꝓ ultione demetrii:ex his quæ quondẽ in eis peccaſſet:eſſe dicens dignas occaſiones ꝓ quas hæc cogitare deberent. Cunq̃ flexiſſet ciuitates auxiliũ antiocho mittere: puenit ad gazã: ſperans ſe & hoꝝ fidẽ ad antiochũ cõuertere. Multũ uero præter qđ ſperauerat aliter gazeos inuenit:qui duriſſima obiectione nõ eũ ſuſcipe:nec demetriũ relinqre decreuerũt. Quo dũ ionathas cõcitatus eſſet:ad obſeſſionẽ eoꝝ & afflictionẽ ꝓuinciæ paratẽ. Nam partẽ militiæ circa gazam diſponẽs: cũ reliq̃ ipſe pcurrẽs:cũcta prædabat uel incẽdebat. Quæ cũ uidiſſent gazei:nullũq̃ auxiliũ a demetrio ſibi uenire cõſpicerẽt:& piculũ præſens: adiutoriũ uero lõge & incertũ eſſe utrũ uẽiret:optimũ eſſe decreuerũt:hũc dimittẽtes illi obedir. Faciẽtes igit ad ionathã amicicias auxilia ꝓmiſerũt. Hoies enĩ ante maloꝝ pitiã utilitates nõ intelligũt ſuas ſed cũ in malis fuerint cõſtituti:tũc mẽte pcipiũt & agũt:q̃ nihil leſi facere debuerũt. Ionathas cõſentiens eis de amicitiis:tolleſq̃ obſides ad hieroſolymã trãſmiſit ipſe uero totã ꝓuinciã pcurrit uſq̃ ad damaſcũ:dũ demetrii duces audiſſet ad cedeſſam cũ multa manu uenire. Cedeſſa inter tirũ & galileã cõſiſtit. Nã hoc deſiderabãt duces demetrii:ut de ſyria eũ ad galileã traherẽt:putãtes minie eũ pati galileos ſibi ſubiectos affligi. Cũq̃ ionathas eis occurriſſet:ſymonẽ fratrẽ ĩ iudea ducẽ reliqt. Qui multũ exercitũ de ꝓuincia cõgregãs:bethurã obſedebat:locũ iudeæ munitiſſimũ: nã tenebat eã demetrii cuſtodia:ſicut & prius a nobis demõſtratũ ẽ. Vt ergo aggerẽ cõpoſuiſſe ſymonẽ uiderunt:& machinamẽta cõſtituiſſe:multaq̃ uiſũ induſtria cõtra bethſuraꝫ obſidionẽ:timuerũt cuſtodes ne capto loco interirent:& mittentes ad ſymonẽ:petebãt fidẽ accipe:ne quid ab eo peſſimũ paterẽt. Qui cũ fidẽ dediſſet:illos quidẽ de ciuitate tulit:ſuãq̃ cuſtodiã ibi cõſtituit. Ionathas itaq̃ exiens a galilea ab aquis quæ gemniſaron dicunt. nã ibi ſua caſtra poſuerat:ad campũ qui dicit aſor puenit:neſciens illic hoſtes exiſtere. Demetrii uero duces cũ ante unũ diẽ cognouiſſent cõtra ſe ionathan uenire:inſidias ei ꝓ mõtẽ collocauerũt:ipſiq̃ cũ electis militibus ĩ cãpo ei occurrerũt. Quos cũ uidiſſet ionathas ad pugnã paratos:hortabat ſuos. Illi uero q̃ a demetrii ducibus ꝓ inſidias erant locati:a retro iudeos inuadũt. Qui cũ timerẽt ne in medio capti pirent:

ad fugam ſe dederunt. Et ibi quidē omnes reliquerūt ionathan: pauci uero cū eo numero quinquaginta remanſerunt: & mathathias ſalomoni: & iudas calfi: qui duces erāt totius exercitus. Hi audacter & inſpate ſup inimicos irruētes: atrociter eos fugauerūt. Tūc uero milites ionathæ qui diſceſſerant: ut uiderunt hoſtes ad fugā uerſos congregati pſequebant eos: & hoc fecerūt uſq; ad cedeſſam: quo caſtra hoſtiū erant. Victor igitur ionathas i illa pugna refulſit: duo milia pſternēs inimicorum: & ad hieroſolymā reuerſus eſt. Qui cū uidiſſet oīa ſibi dei prouidentia ſecūdū ſuā accedere uoluntatē: legatos romā deſtinauit: reuocare cupiens olim cū gente iudeoꝝ amicicias celebratas: ſuiſq; legatis pcepit: ut redeuntes ab Ytalia: p ſparciatas tranſirent: quos deberent ad memoriam amicitiæ uel cognationis reducere. Qui cū romā ueniſſent: & igreſſi ad ſenatū: mādata pricipis ſacerdotū ionathæ dixiſſent: q; eos mitteret amicicias renouare: quæ prius p ſenatum de iudeoꝝ amicitiis fuiſſent ſtatutæ: Senatus dedit eis reportandas epiſtolas ad oēs alyæ reges: & magiſtratus ciuitatū: q̄tenus p eos illeſi ad propria remearent. Reuertens aūt ad ſparciatas uenerunt: & epiſtolas ionathæ eis porrexerunt: cuius exemplū hmōi fuerat. Ionathas princeps ſacerdotū gentis iudeoꝝ: uel curia & collegiū ſacerdotū: pſidibus & ſenatui: & populo lacedemoniorū ſaluté. Si ſalus uobis publica uel priuata bene procedit: ſic eſt ut uolumus: ſalui aūt ſumus & nos. In prioribus tamē tēporibus epiſtola noſtro principi ſacerdotū oniæ a uro rege areo: & ab omni populo miſſa eſt de ueſtra ſimul & noſtra cognatiōe: cuius exemplū ſubiacet epiſtolæ: quam quidē libenter ſuſcipimus & populo & areo fautores facti ſumus: nō egēs huius rei approbatiōe: quia p ſacras nras litteras hoc eſſe credimus. Initio ergo recognitiōis non credidimus nos primi facere: ne præripe uideremur ueſtrā gloriā. Multo uero trāſacto tēpore: ex quo familiaritas cōmunis extitit: in ſacris & conſtitutis diebus deū pro ura ſalute uel uictoria ſacrificiis depcamur: & cū multa nos circūſteriſſent bella p auariciā uicinoꝝ nec uobis nec aliis ppinqs molestos nos eſſe decreuimus. Poſtq̄ aūt hoſtes expugnauimus: legatos ad romanos tranſmiſimus: numeniū antiochi: & antipatrū iaſonis: ſenatorio apud nos ſeptos honore: quibus dedimus etiā ad uos epiſtolā: q̄tenus renouent uobiſcū cognationē. Bene igitur facitis ſi & uos reſcripſeritis & māducaueritis ſiquid forſitan īdigetis minie dubitātes: nos erga ueſtrū affectū impigros exiſtē. Lacedemonii uero libenter legatos ſuſcipiūt: & cōponētes pacta cū eis de amicitiis dimiſerunt. Eodem tpe tres hereſes iudeoꝝ fuerant: quæ de rebus humanis diuerſa credebant: quarum una phariſea dicebat: altera ſadducea: tertia eſſenoꝝ. Igitur phariſei dicebāt: fata non oīa: ſed aliqua gubernare: altera uero q̄ accidunt p ſe cōſiſtere: genus aūt eſſenoꝝ oīa ſub fato eſſe cōfirmat: & nihil eſſe: qđ hoibus nō illius decreto ꝓueniat. Sadducei fatū quidē nihil eſſe eſtimant: neq; p eū humana cōcludi: ſed oīa noſtræ ſupponūt poteſtati: bonorūq; noſipſos autores fatētur: & peiora p noſtrā elegi demētiā. Sed de his quidē certius i ſecūdo hiſtoriæ iudaicæ libro demōſtrauimus. Demetrii aūt duces cū uellent pugnā i qua uicti ſunt reſtaurare: ampliores priori exercitu uires congregantes: cōtra ionathan uenerūt. Qui cū audiſſet hoc: citius eis ad anathetidinē occurrit: neq; tardare decreuit: uſq; quo ingrederent iudeā: caſtraq; diſponēs nō longius ab hoſtibus qnquaginta ſtadiis: mittit ſpeculatores qui caſtra deberent oſtiū pſcrutari. Cunq; oīa enūciaſſent: & aliquos nocte cœpiſſent: qui aduerſarios ſupuenturos indicabāt: cuſtodias extra diſpoſuit: & exercitum p totā nocté armatū habebat: præcepitq; ut forti animo eſſent: & ſi oporteret etiā nocte pugnarēt: ne repētino īpetu turbarent. Demetrii uero duces cū audiſſent ionathan cognouiſſe ſuū conſiliū: pturbati q; inimici manifeſtati fuiſſent: nullomō ualebānt p inſidias eos inuadere. ex eo q; ſe credebant nō eſſe pares ionathæ. Nam militibus fugā meditati ſunt: multaq; faciētes incendia diſceſſerunt: ita ut hæc uidentes iudei: putarent eos eſſe manſuros. Ionathas aūt cū ad caſtra eorum mane ueniſſet: inuenit ea deſerta. Cunq; intellexiſſet eos fugiſſe pſequebatur: quos nullatenus ualuit cōprehendere. Nam iam libeꝝ alias ligerum noie fluuium tranſierant. Vnde reuerſus ad arabiam: nabutheos expugnabat: multāq; eoꝝ prædam ābigens: captiuoſq; duces: puenit ad damaſcum: ubi omnia ille repoſuit. Per idē tēpus frater eius ſymō oēm peragrās iudeā & paleſtinā: uſq; ad aſcalonam muniuit caſtella. Quæ edificiis & cuſtodiis tuta feciſſet: ad ioppē puenit: & occupans eam: magnam introduxit ibi cuſtodiam. Nam audierat ioppenſes uelle ducibus demetrii tradere ciuitatem. Hæc ergo poſtquam ionathas & ſymon tractauerunt: ad hieroſolymam ſunt reuerſi. Cunq; omnem populum ad templum congregaſſent: ſuadebant muros hieroſolymorum refabricandos: & dirutam partem muri templi reconſtruendam altiſq; turribus muniendam: necnon & in media ciuitate alium edificare murum: ut cuſtodibus arcis alimē torum copia negaretur: inſuper etiam caſtella quæ ſunt in prouincia facerent tutiora uel fortiora. Cui dum & populus de bene propoſitis conſenſiſſet: ipſe quidē menia ciuitatis edificabat: ſymonem uero miſit prouinciam communire. Demetrius aūt tranſiens ad meſopotamiā puenit.

Quã cum uellet cum babilone & ſuperioribus ꝓuinciis obtinere: ut exinde occaſiones de toto acciperet imperio:tunc græci uel macedoniam habitantes ut eis prope modum cõueniret legationem ad eũ miſerũt:promittentes ei ſubuenire ſi ad illos tranſiret:& tradere ſe:uel expugnare cum eo regem parthorum arſacen.Qua ſpe ſubito egreditur ad eos:ut ſi parthos deuinceret:uiresq; reſumeret:regem triſoné poſtea debellaret:longeq; eum a ſyria pelleret.Quem cum prono ſuſcepiſſent animo prouinciales:multos congregaſſet uiros:bellũq; & militiam omné aduerſus arſacen produxiſſet ipſe uiuus capitur,ſicut alibi iam retulimus.

Capitulũ.X.

Riſon auté cum morte demetrii cognouiſſet:pfidus antiocho cœpit exiſtere.Inſidiabatur *enim*:qualiter eum interficiens:ipſe regnũ teneret. Impediebant uero impetũ eius & uoluntatẽ amicitiæ ionathæ:quas cũ antiocho habebat.Vnde primũ ionathã ſtatuit occidere:& tunc aduerſus antiochũ accedere.Fraudibus ergo uel dolo cogitãs ionathan conſumere:ad bethſuram ab antiochia uenit:quam græci ſcitopolim appellãt: ubi cũ electis quadraginta milibus ei ionathas occurrit:putans ad bellum eum ueniſſe. Triſon uero cum ionathan uidiſſet ad pugnam paratũ:donis eũ pacauit:ſuiſq; ducibus ut ionathæ obedirẽt præcepit:p hæc fidem ſuam uolens confirmare:cunctamq; ſuſpitioné depellere: quatenus confidentem:& incautum:nihilq; preuidentem caperet:& perſuaſit ei ut exercitum dimitteret: qué fruſtra dicebat eſſe fatigatum ab eo:nequaquam bello exiſtente:& undiq; pacé rebus habẽtibus: ſed tenere paucos:& ptolomaidam ſimul uenire ſupplicabat:nam tradere ei ciuitatem: & omnẽ prouintiæ moderationem:ſe ueniſſe profitebatur.Ionathas ergo nihil mali ſuſpicatus: ſed uera fide uel uoluntate triſonẽ hæc ſuadere credens:exercitum dimiſit:tria milia ſecum ſola tenens. Ex quibus *in galilea duo milia relinquens*:cum mille tantum militibus ad ptolomaidam triſonem comitatus ſuperuenit.Vt uero intrauit ptolomaidam: portas ſtatim ciues ſeruauerũt:ſecũdum q; eis a triſone erat præceptum:& ionathan uiuum capientes: omnes qui cum eo erant interemerunt.Miſit quoq; triſon illico ad galileam qui relicto duo milia interficerent. Sed,hi cum fama preueniente captionem ionathæ comperiſſent:antequã uenirent a triſone miſſi armis circundati prouincia proceſſerunt.Tunc ſatellites triſonis cum uidiſſent eos pro anima decertare: nullam eis moleſtiam inferentes:ad triſonem reuertuntur. Hieroſolymitæ autem cũ audiſſent ionathan captum:& cum eo milites periſſe:flebãt illius interitũ:& ſumma de ipſo queſtio apud omnes fiebat:magnuſq; timor eos inuadens:cõtriſtabat ne eis uirtute uel prouidentia ionathæ priuatis:uicinæ gentes inimicæ:& propter ionathæ mortem iniquitate:contra ſe bellum conſtituerent:& ad mortis pericula peruenirent:quæ ſicut ſuſpicabant euenerunt.Nam gentes mortẽ ionathæ cũ audiſſent:cõtra iudeos bellare cœperunt tanquã indigentes duce.Triſon ergo exercitum multum congregans:ad iudeã aſcendere ſtatuit:ut hieroſolymã debellaret.Symon autem uidẽs hieroſolymitas metuentes:cœpit eos alloquio cõfirmare quatenus forti animo eſſent:nec ptimeſcerent triſone ſupueniente.Et conuocans in templo populũ alacrioré eum ſuis uerbis effecit:hic allocutionis initiũ ſumens.Pro ueſtra inquit libertate o uiri iudei me dudũ cum patre uel fratribus mori patum:quis ignoretur.Siquidẽ exempla mihi plurima nõ deſunt.Mori ei pro legibus uel patria religione noſtram familiã nullus timor inuadit:qui hanc uoluntatem ab ania noſtra poſſit eiicere:ſed introducat magis deſideriũ uitæ:uel gloriæ.Quapropter nõ uti indigẽtes duce magno qui laborare:uel pati ꝓ uobis recuſet:ſequimini me ꝓno aíe ubicúq; pduxero: nec enĩ melior meis fratribus exiſto ut meæ pcã aĩæ:neq; peior:ut qđ illis uiſũ ẽ optimũ ꝓ pfis interfici legibus:uel ꝓ dei religione deuitẽ:ſed i quibus me oporter ꝓpriũ illis fratrẽ oſtẽdere:in his me demõſtrabo cõſimilẽ.Cõfido ei i deo ultioné ab inimicis expeteſ:uoſq; oẽs cũ uxoribus uel filiis ab eoꝝ uiolentia liberare:téplũq; incolome cũ dei auxilio reſeruare.Nam uideo gentes contẽſiſſe uos:tanq; ducẽ nõ habẽtes:bellaq; ꝓpaſſe.Cũ hæc ſymõ uerba ad plebẽ feciſſet:cõfeſtim depulſo populus aís metu:audaciã ſumpſit:deſperáſq; ad ſpẽ bonã repẽte mutatus ẽ.& unanimiter exclamauit nutu dei eſſe ſymoné ducẽ & iudæ uel ionatæ fratrẽ principatũ tenere dignũ: ſe quoq; oíbus eius ꝓceptis obſecutuꝝ ꝓmittẽs:ducis ei cõtulit dignitatẽ.Tunc ſymon congregans oẽs ſui exercitus bellatores feſtinauit ciuitatis muros recẽ ſtruer:turribuſq; altis & fortibus eam munire.Deſtinauit etiã ionathã quẽdã aícũ ſuũ: filium abſalomi cũ militibus ad ioppẽ: imperãs habitatores eius eiicere:nã timebãt ne ciuitatẽ traderẽt triſoni:ipſe uero hieroſolymam tucbat. Triſon aũt exiens ab ptolomaide cũ multo exercitu ad iudeã uenit:ionathan ligatũ ducens.Cui ſymon occurrit ad iadã ciuitatẽ:q ſup montẽ iacet:unde etiã iudeæ campi pateſcũt. Cũ uero triſon a iudeis audiſſet:ducẽ ſymonẽ cõſtitutũ:direxit ad eũ:fraudibus uel dolo cupiés hũc quoq; circũuenire:iubetq; ei ſi uellet fratrem ionathan redimere: ut mitteret argenti talenta centum:

duoſq; filios ionathæ quatenus fides illi haberetur poſt dimiſſionem: ne iudeam in ſua ditione redigeret:quia & tunc non pro alia re:niſi pro debito uectigaliũ eum ſe ligaſſe conſixerat. Tum ſymon intelligens artem triſonis:quia ſi & argentum mitteret:ille tamen fratrẽ eius minĩe laxaret:ſed & filios eius hoſti tradi fruſtra cognoſcens:tamẽ territus ne a populo accuſaretur: ſe cãm fraternæ necis extitiſſe:q̃ non pecunias:nec filios pro ipſo contraderet:colligens exercitũ mandata triſonis indicauit dicens:q̃ hæc dolo uel inſidijs plena ſint:tamen optabilius eſſe pecunias: ſed & filios eius tranſmittere:q̃ propoſitis a triſone nõ obediẽs:putaretur nõ uelle fratrẽ abſoluí: initoq; cum ſuis ſymon tractatu:filios ionathæ pecuniaſq; trãſmiſit. Quas triſon cũ accepiſſet: nec fidem ſeruare:nec ionathan abſoluere uoluit:ſed mox exercitũ colligẽs: ad ꝓpria remeauit: ordinatoq; itinere ꝑ idumeã ad hieroſolymã aſcendere cupiens:uenit ad doram ciuitatẽ idumeæ. Precedebat uero cũ exercitu ſymon:caſtra cõtra eũ ſp diſponẽs. Quod cognoſcentes hii q i arce erant hieroſolymitana ad triſonẽ dirigũt:rogantes eũ ad ſe ocius properare:quatenus alimẽta eis ꝓberet. Ille ergo p noctẽ illã eq̃tatũ paranit:quaſi hieroſolymã aſcenſurus ſed niue uehemẽti ea nocte cadente:iter inuiũ repit equis uel pedtibus ſuis. Qua cã obſtante:nequiuit ad hieroſolymam triſon aſcendere:ſed reuertens ad ciriẽ:& prope galaditiden ingreſſus:ionathan ibi primi uel ſepeliri iuſſit:& ita ad antiochiã ꝑuenit. Symon aũt ab iaſca ciuitate trãſſerẽs oſſa fratris ſepeliit in patria ſua: luctũ maxĩum oĩ ſup eũ populo faciẽte. Tunc ſymon ingẽs mauſoleũ fabricas: patri ſuo:fratribuſq; ſepulturam ex albo & polito lapide conſtruxit:opus mirabile: cõſpicuumq; faciens:cuius & portã undiq; colũnis ſuſtentãtibus ex uno lapide uiſu mirabilem ſtatuit: iſup & piramidas ſeptẽ parentibus:uel unicuiq; germanoꝝ ſingulas ſuppoſuit:magnitudine uel decore lucentes:q̃ hactenus ſeruanť. De ſepultura quidẽ ionathæ:& de edificatione monumẽtoꝝ:hoc ſtudiũ ſymonis agnouimus. Defunctus ergo eſt ionathas:principatũ agens ſacerdotii:perq; ãnos quatuor gentẽ continuit iudeoꝝ. Et de labore quidẽ mortis eius in mutuis documentis:publiciſq; monimentis primi anni ſymonis benefactoris:& iudeoꝝ principis ſcriptũ eſt. Itaq; iudei feliciter aduerſarios uicinos ſupauerunt:cũ ſymon gazaram ciuitatẽ:uel ioppen:uel iamniã deuaſtaret:arceq; hieroſolymoꝝ deponeret:ne forte inimicis refugiũ eſſet:unde ꝓcurrẽtes ledere eos poſſent. Quod cũ feciſſet:optimũ & utile putauit etiã mõtẽ ſup quẽ arxs cõſtituta erat deſtruerẽ. Quo multitudo cũctiq; ingreſſi:montẽ deſtruebant:& nec die nec nocte ceſſantes p tres annos: depoſuerunt eum ad ſolũ:campumq; planiſſimũ fecerunt: ita ut eminentius templũ excelleret: arce uel monte depoſitis. Ea quæ temporibus ſymonis geſta ſunt:hunc continet modum.

Capitulum.X.

Oſt captiuitatẽ demetrii: nõ multo poſt alexandri filiũ antiochũ qui theos noiabať: triſon interemit tutor eius quarto impii eius anno:amicos aũt & familiares ſuos ad milites tranſmiſit:& multas dare pecũnias pollicetur:ſi eũ regẽ ordinarẽt. Nam demetriũ a pribus captũ nũciabat teneri:frẽm uero eius antiochũ ſi principatũ optineret: multa peſſima eis factuꝝ eẽ dicebat:dũ ꝓditionẽ eoꝝ ulciſceretť. Qui cũ ſpaſſent aſſluẽtia pecuniarum ſub regno triſonis frui:principẽ eũ conſtituũt. Triſon ergo ut regni inſignia ſuſcepit: cõtinuo nequitiã ſuã patefecit:& innotuit oĩbus:qa q̃ priuatus humiliter multitudini obſeqbatur:non hoc uoluntate bona:ſed impoſſibilitate faciebat. Poſtq̃ uero regnũ adeptus eſt:exuẽs ſe ſimulationẽ uerus triſon apparuit:coꝑpitq; potius extraneos q̃ clientes diligere. Pro q̃ re exercitus eius recedens ab eo ad cleopatrã demetrii uxorẽ contulit ſe:quæ tũc in ſeleutia cũ filiis erat concluſa. Errantẽ uero fratrẽ demetrii ãtiochũ:qui ſother alias pius dicebatur:nullaq; ciuitate eũ admittẽte triſonis timore:mittit cleopatra:ad ſuas enĩ nuptias:& ad impiũ inuitãs. Quem ad hoc inuitauit ſuadentibus amicis:& timore uolentibus triſoni ciuitatem ſeleuciã aperire.

Capitulum.XI.

Vmq; intraſſet ſeleuciã antiochus:& ſortitudo eius ꝑ ſingulos dies creſceret:exiit pugnaturus cõtra triſonẽ. Quẽ uinctẽs:a ſupiore ſyria repulit ad phenicẽ:& i dorã caſtello munito cõcluſũ obſidebat:mittitq; ad ſymonẽ pricipẽ ſacerdotũ iudeoꝝ legatos ꝑ amicitiis uel auxiliis. Qui cũ libenter petitionẽ ſuſcepiſſet:pecunias multas cũ alimẽtis:militibus dorã obſidẽtibus large ꝑbuit:ut ãtiochus eũ iter neceſſarios aĩcos pauco tpe pateret. Nã triſon dũ a caſtello dora ad apamiã fugeret:captus i ea cõcluſiõe pemptus eſt:tertio ſui regni anno.

Capitulum.XII.

Ed ãtiochus auaritia uel prauitate ſua ſymonis obliuionẽ una cũ miſtratis pecuniis & alimentis cõcepit:uireſq; militares cuidã tẽdebeo amico tradẽs:ad deꝑcationẽ iudeæ captiuitatẽq; ſymõis miſit. Sed cũ ſymon audiſſet antiochi ꝑuaricationẽ licet ſenex eſſet:tamẽ eo q̃ nihil ab antiocho iuſtũ fieriuidebat:cõcitatus ad audaciã ſup ætatẽ

ſuam iuuenilē fortitudinē accepit:& diſpoſuit quidē filios cū bellicoſima pte militū ipſe uero p
aliā ptem militū cū reliquis uiribus prexit ad bellū:multoſq; in ualibus mōtiū ad inſidias loca-
bat:nulluſq; conatus eius euaſit:ſed oēm hoſtiū uincēs exercitū:i pace reliquā uitā agebat. Nām
& ipſe cum romanis de auxiliis cōpoſuerat. Cap.XIII.

Gitur annis octo pricipatū ſacerdotii iudeoꝝ regēs:moriť in cōuiuio p inſidias pto-
lomei generi:& uxoré eius cū duobus filiis capiens:& uinctos habens:miſit:ut tertiū
ioānē qui & hircanus uocabaſ apphēderet.Quod cū ſenſiſſet iuuenis:euaſit piculū:
& ad ciuitatē feſtinauit:cōfidēs de populo ꝓpter pris ſui beneficia: ptolomeiq; odiū.
Properantē uero p aliā portā ptolomeū intrare:populus expulit:ná hircanū receperat.Hinc pto-
lomeus ad aliquod caſtellum noīe dagō in hierichō diſceſſit. Cap.XIIII.

Ccipiēs aūt paternū pricipatū hircanus deū hoſtiis placauit: & ita cōtra ptolomei mi
litiā ꝓduxit exercitū.Et cū ad locū pueniſſet:in alios oibus hoſtē circūueniēs ꝓuale-
bat:uicebaſ tamē matris & fratrū amore:quos ſup muꝝ ptolomeus trahens in con-
ſpectu eius torqbat:& ꝓcipitare minabaſ ſi nō ab obſidione diſcederet.Hircanus aūt
quātū remitteret de obſidionis induſtria:tantū cariſſimis putabat offerre ſubſidia:nedū male pa
terenť:eius crudelitati reputareť.Mater aūt ꝓtēdēs manus petebat:ne pp eos differret: ſed mul
tomagis ipetu caſtellū inuaderet:inimicoq; ſuæ ptāti ſubacto:ꝓ cariſſimoꝝ tormētis redderet
retributionē:ſibi quoq; eſtimās hoc eſſe utilimū ſi p ſuā morte hoſtes atrocius depirēt.Hircanū
ergo petitionibus matris incēſū:caſtellū capiēdi furor tenebat.Rurſus uero cū uidiſſet matrem
cedi uel diſſipari ſoluebaſ: & ꝓ ingeſtis matri tormētis:impetū deponebat obſidionis:taliq; ne-
ceſſitate obſidionis alias obſedendi ꝓtractus ſeptimū āñū expleuit:in quo ſp iudei uacant. Nam
p ſeptē hunc obſeruāt:ſicut in ſeptis diebus.Quapropter ptolomeus a bello ſolutus:occidit ma
trē & fratres hircani:& fugit ad zenonē q cotilas appellabaſ:i philadelphia tyrānidē exercētem.
Cap.XV.

Ntiochus aūt infeſtus ſymoni de iteritu ſui exercitus:cōtra iudeā acceſſit quarto āno
ſui imperii:primo uero hircani:olipiade centeſima ſexageſimaſecūda. Cūq; deuaſtaſ-
ſet ꝓuinciā:hircanū in ciuitate incluſit:quā ſeptē aciebus circūdedit:nihil tamē ꝓfi-
ciebat:ꝓpter muroꝝ munimia:& ꝓpter obſeſſoꝝ uirtutē:necnō & aquaꝝ iopiā:qua
propter ſiccitatē domabaſ.In pte uero planiſſima turres ſtatuit celliores:numero cētū tres:recta
unaquaq; habēte ſup q̄s militares ordines diſpoſuit:multoſq; quotidie labores cōgreſſus infere-
bat:foſſamq; latā & altiſſimā cōſtruēs:muros ciuitatis depoſuit . Iudei ergo multas incurſiones
contra moliebanť:& ſiqdē incautos aduerſarios inueniſſent:peſſime eos cōterebāt ſi uero ꝓpen-
tes eſſe alias præſenſiſſe eos cognoſcerent:innocui rediebāt.Vt uero noxiā multitudinē intra ci-
uitatem hircanus attendit cōſumēdis citius neceſſariis:nihilq; populo ꝓdeſſe cōſpexit inutilem
eius ptē ſecernēs foras ciuitatē emiſit:q uero bellicoſa & fortis erat:hanc tantū tenuit alias reti-
nuit.Antiochus aūt ꝓiectos egredi uetabat.Qui dū inter muros errarent:ſeuiſſimis tormentis
miſerabiliter aias exclabant.Cū uero feſti dies tabernaculoꝝ ueniſſent:miſerati eos ira ciuitatē
denuo receperūt.Hircanus itaq; ad āntiochū legatos direxit:petens indutias ſeptē dieꝝ:ꝓpter ſe-
ſtiuitatē deiq; ſupplicationē.Qui cū audiſſet:reſpondit legatis.Immolate. Necnō etiā ad ſacrifi-
cium magnificētiſſimū deſtinauit thaurū:cornibus inauratis & pocula plena oibus aromatibus
aurea uel argentea:qd ſacrificiū adductū ſuſceperūt:qui āte portas ſtabāt & ad templū duxerūt.
Antiochus aūt iſte exercitui melius antiocho epiſane claruit : nā ille capiēs ciuitatē: porcos ſup
arā īmolauerat:& ius carniū ꝑ totū tēplū ſparſerat:etiā leges iudeoꝝ:paternāq; religionē cōſude
rat:ꝓpter q̄ gens rebellauit:& minie recōciliari paſſa eſt:hūc uero antiochū ꝓpter pietatē reli-
gionis:oēs piū uocauerūt:laudātq; modeſtiā eius.Hircanus etiam aīaduertens ſtudiū ipſius erga
deū:petiit enī ut patriā eis cōuerſationē reſtitueret.Qui cū refutaſſet peſſimū cōſiliū:ſuadētū
gentē cape legibus diſſonātē:ad oēm pietatē flexus:legatis reſpōdit:ſi traderēt arma:ptēq; tribu-
torū ioppe aliarūq; ciuitatū circa iudeā exiſtētiū ſoluerēt:& cuſtodias i ciuitate ſuſciperūt:cōfir-
mans pactū:finiret bellū.Iudei uero oīa pferre præter cuſtodiā cōſentiebāt:quā non ꝓpter aliud
niſi ꝓ diſſimili conuerſatione recuſabāt:ꝑ cuſtodia tamē obſides dare ꝓfitebāť:& talēta argēti
quingenta:ex qbus ſtatī trecenta cū obſidibus obtulerūt:inter quos erat & frater hircani. Quæ
cum ſuſcepiſſet rex āntiochus & coronā ciuitatis depoſuiſſet:obſidionē ſoluēs diſceſſit.Hircanus
uero ſepulchrū dauid apiens:qui multo ditior quondā regibus fuit:tria milia talenta pecuniaꝝ
exinde ꝓtulit:ex qbus primus iudeoꝝ cœpit pegrinos alere. Cōpoſuit etiā cū āntiocho amicicias
ſuſcipienſq; eū intra ciuitatē:munificenter habūdeq; militibus oīa neceſſaria miniſtrabat. Cūq;
exercitū antiochus contra parthos duceret:cū eo hircanus egreſſus eſt. De his eſt teſtis Nicolaus

damaſcenus:ſic ĩ hiſtoria docens.Tropheũ ſiſtẽs ãtiochus iuxta fluuiũ licũ:ubi uicerat ĩ dathim parthoꝝ ducẽ:ibi duobus diebus remoratus eſt;petente hircano iudeo:propter aliquã patriam iudeoꝝ celebrationẽ:in qua non erat legitimũ eos proficiſci.Et quidem hæc non eſt mentitus. Nam quinquageſima feſtiuitas poſt ſabbatũ inſtabat:in q̃ minime licet nobis uel ĩ ſabbatis uel ĩ feſto die uiã cõficere.Tunc cuĩ antiochus cũ arſace pthoꝝ rege cõfligens: & multũ pdens exercitum interiit.In regno aũt ſyriæ frater eius demetrius ſuccedit:arſace eũ a captiuitate ſoluente eo tempore quo antiochus pthoꝝ terram ingreſſus eſt:ſicut prius demonſtratum eſt.

Capitulum.XVI.

Ircanus uero Antiochi morte cognita:ſtatim ad ſyriæ ciuitates expeditionẽ pauit:arbitratus ĩpatos eas & deſertas pugnatoribus defenſoribuſq; inuenire : qđ etiã euenit. Nã medabã cũ multũ exercitus eius laboraſſet:ſexto menſe capit poſt etiã ſamogam: uel illas quæ uicinæ fuerunt:necnõ etiam ſicimã:garizim : gentẽq; cutheoꝝ q̃ tẽplũ edificatũ ad ſimilitudinem hieroſolymitani poſſidebat:quod alexandri mãdato ſanaballath dux condidit: propter manaſſen ſuum geneꝝ:fratrẽ iaddo alias iaddus principis ſacerdotũ: ſicut ſuperius itimauimus. Contigit uero tẽplũ hoc dirui poſt annos ducentos.Hircanus ergo ciuitates idumeæ aboracũ:mariſſam:cunctoſq; cũ domuiſſet idumeos pmiſit eis prouinciã habitare:ſi circũcideret̃ur:legibuſq; iudaicis uterentur.Qui deſiderio patriæ terræ circũciſionẽ & aliã conuerſationẽ iudeoꝝ ptulerunt:ideoq; ex illo tpe cœperũt eſſe iudei.Quo facto:hircanus prĩceps ſacerdotũ ſocietatẽ romanoꝝ renouare cupiens legationẽ ad ipſos direxit. Cũq; ſenatus ſcripta eius ſuſcepiſſet:cõpoſuit amicicias hoc mõ.Fannius marci filius:conſul:ſenatũ oẽm octauo idus februarias:in campũ iuſſit cõuenire:pſente luceo manlio:lucii mentinii filio:& gaio ſempronio ſalernæ filio:pp hoc qđ legati iudeoꝝ petiuerũt : ſymõ filius doſithei:& appollonius alexãdri:& diodoriis iaſonis:uiri optimi a populo iudeoꝝ deſtinati:de ſocietate uel auxiliis exhibẽdis: quã cũ romanis de publicis rebus habuerũt ut ioppe:& portus:& zora uel fontes:& ciuitates:inſup & uillas q̃s ãtiochus pugnãs cõtra ſenatuſconſultũ tenuit reſtituãtur:& q̃tenus nec regii milites p terrã eoꝝ cũ ſubiecti ſint tranſeant ut etiã illa quæ p antiochũ geſta ſunt;cõtra ſenatuſcõſultũ cenſeantur:& legatos mittant:q̃tenus recipiant quæ ab antiocho ablata ſunt:& prouinciã eſtimẽt uaſtatã:utq; eis ad reges & populos liberos litteræ daręt:q̃tenus ad ppriã domũ illeſi reũerterẽt. Placuit igitur amicicias & auxilia cũ hoĩbus bonis:& a bono populo uel amico tranſmiſſis eſſe renouandas.De rebus autẽ ablatis reſponderũt conſulares:cũ a ſuis negociis ſenatus uacauerit: feſtinabit impoſteꝝ nullã in eos iniquitatẽ ab aliquo fieri:decernentes dare conſulẽ fanniũ publicas pecunias expendendas:dũ ad patriã remearent.Et fannius quidẽ legatos iudeoꝝ remittit: pecunias publicas eis pſtans ex ſenatuſconſultu:p quod debuiſſent cũ tutela ad ſuã redire patriã. In his quidẽ prĩceps ſacerdotũ hircanus erat.Interea rex demetrius cũ exercitũ aduerſus hircanũ colligeret:nec tẽpus ei:nec occaſio data eſt:cũ milites:& ſyri maliciã eius abhorreręt:& p legationem peteręt ptolomeum fiſconẽ cognominatũ:q̃tenus de genere ſeleucii tranſmitteret eis:qui deberet accipere prĩcipatũ.Ptolomeus aũt cũ alexandro zebenna exercitũ mittens:pugnaq; cõmiſſa:demetrius ſuperatur.Qui dũ fugeret ad cleopatrã ſuam uxorẽ in ptolomaide : ab ea non ſuſceptus;tirum recedens;tentus:multaq; paſſus ab inimicis:interiit.

Capitulum.XVII.

Lexander aũt regnũ accipiẽs:& amiciciã cũ hircano prĩcipe ſacerdotũ cõponẽs:iterie cto tandẽ tpe:expugnatus ab antiocho filio demetrii criſpi noĩe occidit. Cũq; antiochus ĩpiũ ſyriæ tenuiſſet;cõtra iudeã exercitũ deſtinare timuit.Audiẽs uero germanũ ſuũ & ipſum noĩe antiochũ ex eadẽ mĩe progenitũ:multas uires cõtra ſe a cizico cõgregaſſe:eũ intra ꝓuinciã ſtatuit expectare:q̃tenus obuius ĩcurſionibus fratris ãtiochi reſiſteret: qui cizicenus dicebat̃:q ĩ illa ciuitate nutritus eſſet;filius aũt fuerat ãtiochi q ſorher nũcupabatur:& uitã bello parthico terminarat.Hic ẽt frater erat demetrii criſpi pris.Cõtigit uero ambos fratres unã uxorẽ cleopatrã duxiſſe quẽadmodũ & alibi retulimus. Cizicenus aũt antiochus ad ſyriã pueniẽs:diu cũ fratre bella cõmiſit.Interi hircanus omni tpe illo pace frueb̃at.Nam & ipſe poſt mortẽ ãtiochi a macedonibus deſtitit:dũ neq; ut aĩcus:uel ſubiectus aliq̃d eis pbuiſſet.Cuius res abunde creuerũt tẽporibus alexandri zebenei:& magis tũc quãdo hi fratres cõtra ſe pugnabant.Nã dũ bello occupati fuiſſent;hircanus iudeã cũ licẽtia poſſidebat : multãq; pecuniaꝝ ſummã collegit:amboſq; iter ſe dimicãtes cõtẽnẽs:expeditionẽ cõtra ſamariã ciuitatẽ ualde munitã produxit:de q̃ ſuo loco referã: qualiter ab herode ſit cõdita:& ſebaſte noĩata. Accedens igit ad eã ſtudioſe obſidebat; memor maloꝝ quæ ſamaritæ cõtra mariſſenos colonos & auxilia:o-

res iudeoꝝ cõmiserũt:obediẽtes syroꝝ regibus. Cum ergo mœnia undiq; circũdedisset:duplici muro cincta stadiis octoginta:filios suos obsidioni præposuit:antigonũ & aristobolũ. Quibus imminentibus in tantã necessitatẽ famis samaritæ inciderunt:ut etiã illicita tangerẽt:& uocarẽt adiutorẽ antiochũ cizicenum. Qui statim ueniẽs ad defensionẽ:uicit ab aristobolo: fugatusq; a fratribus:usq; ad scitopolim currens:euasit periculũ. Hi rursus ad samaritas reuersi : cõcludũt eos intra muꝝ:ut secundo necessitate coacti samaritæ:adiutorẽ uocarent antiochũ:qui dum a ptolomeo lathiro sex milia uiros petisset quos ptolomeus iuita mre direxit:nã necdum a pricipatu eum expulerat:primum p̃datorio modo inuadit hircani ꝓuinciã cum egyptiis ; nõ audiens apte pugnã cõmittere . Nam uires suas sciebat impares: sed sperãs populatione terræ cogere hircanũ a samariæ obsidione recedere. Cunq; multos milites p̃deret insidiis circunuẽtos discessit ad tripolim:callimandro & epicrati bellum iudaicum cõmittẽs. Callimander ergo aduersariis fugam simulãtibus:& post reuersis stati cõsumit:epicratis autẽ manifeste pecunis seductus : scitopoli cum uicinis locis p̃didit iudeis:samariæ uero obsidionẽ soluere non potuit. Igitur hircanus sub anni conclusione capiens ciuitatẽ:non hoc solo cõtentus est:sed totã deleuit samariã. Nam sic cã uertit:ut uallũ magis quã ciuitatẽ fuisse illic quisq; iudicaret. Mirabile tamen aliquid de pricipe sacerdotum hircano dicit:quẽadmodum ei deus locutus est. Nam referũt illo die quo filii eius cum cizicẽo conflixerant:dum ipse i templo solus sacerdos adoleret thura:audisse uocẽ q; filii eius uincerent antiochum. Qui cũ a templo ꝓcessisset:hoc omni populo manifestũ fecit: qd ita cõstãter euenit. Hircanus quidẽ i his degebat. Per idẽ uero tẽpus non solũ hierosolymoꝝ iudei: sed & ꝓuinciales & alexãdriũ habitantes:& egyptũ:& ciprum fœliciter agebant. Nam cleopatra regina cõtra filiũ ptolomeũ lathiꝝ seditionẽ mouens:ordinauit duces chelchiã & ananiã filios oniæ:quẽ supius retulimus templũ edificasse in terra heliopolitana ad similitudinẽ sacrarii hierosolymoꝝ. Cleopatra tamẽ cũ audisset his exercitũ:sine sententia eoꝝ nihil tractabat: sicut testatus est strabon capadocus:ita dicens. Nam plures & qui cũ eis descẽderũt:& quos postea cleopatra mittebat:in cipro statim ad ptolomeũ transiebant:soli uero iudei qui oniæ dicebãt apud cleopatram ꝓmansere reginã:propter chelchiã & ananiã. Hæc strabon disseruit. Hircano autem inuidiam mouit apud iudeos fœlicitas: magis aũt pharisei. Nam mala eum uolebant pati:qui tantũ apud populũ ualebant:ut siquid contra regẽ & principẽ sacerdotũ dixissent : facile crederetur. Discipulus tamen eoꝝ & hircanus fuerat:& nimis ab eis diligebatur. Sed cum eos ad conuiuium uocaret:& amicabiliter pasceret:nimisq; delectari uidisset:dicere cœpit . Scitis me uelle iuste omnia agere:per quæ deo & uobis placeam. Rogo autem : siquid me peccantẽ uideritis & recta uia deuiãtem:reuocate atq; corrigite. Qui dum ei testimonium præberent : omni uirtute ornatum esse lætatus est. Tum unus ex accumbentibus : eleazarus nomine maliuolus ; & seditionibus gaudens quoniam inquit dixisti:te uelle ueritatem cognoscere ; uis iustus esse:depone principatum sacerdotii : & tantum sufficiat tibi populi regere magistratum . Hircano uero causam consulente : quapropter deponeret principatum : quoniam inquit audiuimus a senioribus captiuam fuisse matrem tuam sub antiocho epiphane: quod falsum fuerat. Contra quem iritatus hircanus:omnesq; pharisei ualde indignabãtur . Tunc ionathas quidam de saduceorũ heresi:quæ contraria pharisеis existit:ualde hircano amicus:dicebat: scientibus omnibus pharisеis eleazarum blasphemiam fecisse : & hoc manifestum illi fieri posse si requireret illos: qua dignus esset pœna pro uerborum qualitate multari. Cunq; hircanus phariseos interrogasset: qua iudicarent eum pœna meritum : non enim credo inquit cum uestra sententia factam iniuriam: tunc illi cum eum honorari uellent : dicebant ad mensuram pœnæ plagas & uincula sufficere : nam non uidebatur digna contumelia morte multari : & quia molesti sunt naturaliter ad tormenta pharisei ualde contristabatur : unde illorum sententiam maledictiones eleazarum putabat sibi fecisse. Incitator uero ire eius ionathas flexit eũ: relictis pharisеis : ad saduceorum partẽ transire:ut & leges ab eis populo dispositas solueret:custodesq; eorum puniret. Vnde summum ei uel filiis odium a multitudine concitatum est . Sed de his quidem iterum disseremus . Nunc autem uolo demonstrare:quas leges populo patrum successione tradidissent pharisei: quæ non sunt inter mosaicas leges conscriptæ : ideoq; saduceorum gens has expulit : dicens illas debere tenere leges quæ cõscriptæ sunt:illas uero quæ a patribus traditæ fuissent minime custodiri. Et de his multa questio:uel altercationes maxime fiebant:& saduceos copiosi uel diuites sequebãtur: populares uero non eis obsequebant:sed phariseos unanimiter adiuuabãt. De his tamẽ duabus heresibus atq; essenoꝝ i secũdo uolumie iudaicæ historiæ disseruimus. Hircanus aũt post seditionẽ sedatã fœliciter uixit:& pricipatũ optie rexit ãnis triginta uno:defũctusq; reliqt filios qnq: qui maxie alias maxis his tribus rebus dignus a deo iudicatus est: magistratu populi principatu

ſacerdotii: & predicatione prophetiæ. Nam deus cum eo erat: & futurorum præſentiam ei dona uit ita enim cognoſcebat & predicabat: ut etiã de duobus filiis prædiceret: q̃ rerum domini nõ diutius permanerent. Quorum interitum opere precium eſt narrare: quatenus ſentiamus: quã tum indigni fœlicitate patris fuiſſent. Capitulum. XVIII.

Efuncto enim patre: maior ariſtobolus magiſtratum ad regiam dignitatem trãſferre decreuit: primuſq; ſibi diadema impoſuit: poſt quadringentos octoginta & unum annos: & tres menſes: ex quo de captiuitate babilonica populus liberatus ad propria remeauit. Amans autem fratrem ſuum ſecundum antigonum: ſimili dignitate eum ordinauit: alios uero uinculis tenebat aſtrictos: incluſit etiam & matrem pro magiſtratu altricãtem: nam illam hircanus dominam eſſe reliquerat: qui ad tantam crudelitatem perductus eſt: ut uinculis eam penuriaq; conſumeret: inſuper addidit matri etiam antigonum quem amare uidebatur: & communis regni habere conſortem: accuſationibus alienatus ab eo: quibus primũ quidem non credebat: aliqua amore non admittente aliqua uero per inuidiam arbitratus dicta. Sed cum antigonus clarus ab expeditiõe rediſſet: tempore quo feſtiuitatem tabernaculorum deo celebrant: contigit ariſtobolum quidem morbo teneri. Tum antigonus agens dies feſtos ad templum aſcendit: ualde ſplendidiſſime ornatus cũm ſuis armatis: & multum pro ſalute fratris orauit. Maliuoli uero cupientes eorum ſeparare concordiam: occaſionem ſe cepiſſe pompam antigoni putauerunt: & uictoriam eius coram, rege: pompamq; maliuole dilatabãt: quo modo in celebratione tabernaculoꝝ ſublimis apparuit: ut non hæc a priuato fieri uiderentur: ſed regiæ munificentiæ oſtentatio crederetur: eũq; cũ multitudine militũ uenturũ ad fratris interitũ nunciabant. Ariſtobolus aũt cum his accuſationibus inuitus credidiſſet: timens ne in fratris ſuſpitionẽ incideret: ſimulq; ſuã cuſtodiã curans: diſponit cuſtodes ſui corporis: in ſubterraneo uel tenebroſo loco. lacebat aũt ipſe in turre quæ antoniana dicebaſ: & præcepit ut inermem occideret nullũ fratrem aũt antigonum ſi armatus intraret interficerent: mandauitq; antigono: ut ſine armis ueniret. Regina uero inſidiatoribus antigoni perſuaſit mandata portanti contradicere: quia frater tuus inquit audiens conſtruxiſſe te arma: ornatumque bellicum: petit ut ingrediaris cum armis: quatenus uideat eoꝝ facturam. Quo nuncio antigonus nihil arbitratus doloſum: ſed confidẽs de fratris affectu: ſicut erat armatus ad ariſtobolũ igrediſ: ut armoꝝ demõſtraret ornatũ. Cunq; ad turrẽ quæ ſtratonis diciſ pueniſſet: ab eis qui in tenebroſo loco fuerãt collocati pſternitur. Cuius mors oſtendit: nihil inuidia: nihil accuſatione ualidius: neq; magis aliud ſecernit fidẽ: ſeu naturalẽ familiaritatẽ: quã iſte paſſiones. Ammirari poteſt quilibet & iudam eſſeum genere: qui nunquam in his quæ prædixit mentitus eſt. Nam hic cũ uidiſſet antigonũ per templũ tranſire clamauit ſociis ſuis & notis: qui gratiã p̃dicẽdi futura doctrinæ eius obſeruabãt. Melius eſt mihi inqt mori: quã ſi morte fuero mentitus antigoni: quẽ hodie uideo piturum in turre ſtratonis. Locus uero ſtadiis ſexcẽtis diſtabat: ubi cũ prædixit interfici. Diei quãplurima pars tranſierat: ut etiã dubitare uaticinatione uideret. Cũq; hæc dixiſſet: triſtiſq; eſſet: nunciaſ ei antigonũ eſſe defunctum in ſubterraneo. Nã & ipſa turris ſtratõis dicebaſ: eodẽ noie quo maritima ceſarea nuncupatur. Igitur uatẽ hoc turbauit. Ariſtobolũ aũt fraternæ cedis pnia fletuſq; poſſedit: necnon etiã egritudo mẽte eius celeri dolore pſuaſit: & itollerabilẽ paſſionẽ corruptis uiſceribus ſuſtinebat: copiã quoq; ſanguinis euomebat. Quod dũ puer aliqs portaret: lapſus eſt in loco quo macule ſanguinis adhuc antigoni pmanebant: ut arbitror de puidẽtia diſponẽte. Quo facto: clamor uidentium fuſum ſanguinem eleuatus eſt: dum exiſtimarent hoc puerum ſponte feciſſe. Clamorem uero cum ariſtobolus audiſſet: cauſamq; requiſiſſet tacẽtibus aplius minabaſ diſcere uolẽs clamoris cãm: homines enĩ ſuſpicantur in his quæ tacenſ: & ſemper eſſe peiora putant. Vt uero cogenti & interminanti ueritatem aperuerunt: confunditur eius mens: percuſſa conſcientia ſua: gemenſq; cum lachrymis ex alto pectore dixit. Nunquit latere deum potui in tam impiis & crudelibus factis: ut non ſcelere fraternæ cedis ueloci pœnæ cõſumeret. Vſquequo improbum corpus prohibes animam ad umbras fratris & matris accedere. Cur non eã celeriter reddis: ſed paulatim libo ſanguinem interemptis. Quæ cum dixiſſet: moriſ regni ſuo primo anno: qui etiã dictus eſt filellin; id eſt amator græcoꝝ. Multum uero patriæ profuit. Nam ſubegit itureos: plurimamq; eoꝝ prouinciam iudeis adiecit: & compulit habitantes in ea: ut ſi uellent in prouincia permanere: circunciderentur ſecũdum leges moſaicas. Erat autem naturæ ualdæ moderatæ: uel pudoris ingenui: ſicut teſtimonium præſtat ſtrabon nomine timagenis: ira dicens. Modeſtus fuerat hic uir: & nimiũm iudeis utilis. Nam prouinciã eis adquiſiuit: & partem gentis itureorum ſibi circunciſionis uinculo coniunxit.

Capitulum. XIX.

Efuncto tamẽ aristobolo:salomoni uxor eius quæ apud græcos alexandra noiaf:solues fratres eos quos ligatos aristobolus tenebat:ut predictũ est:ianneũ q & alexãder dicebaf, regẽ ordinauit ætate maiorẽ:qui nũquã ad facié patris uenit.Causa uero huius odii:talis fuisse dicit. Cum diligeret priores filios suos hircanus antigonũ & aristobolũ:& apparuisset ei deus in somnis:& interrogasset eum:quis filioꝝ successor eius existeret; deo demonstrãte uultũ istius:contristatus q̃ oium bonoꝝ suoꝝ hic heres existeret; genitum in galilea nutriri dimisit. Deus uero nequaquã mentitus est hircano.Namq; regnũ post aristoboli finẽ iste susscepit. Qui unum e fratribus suis intentẽ regnũ præsumere interfecit:alterũ uero uolentẽ innocẽter uiuere honorabiliter tractabat.Is enĩ dum principatũ suũ sicut & ei uidebaf utile disposuisset:expeditionem contra ptholomaidã egit;pugnaq; cõmissa:uictor in ciuitatem hostes cõcludẽs:obsidebat eos. Nã ex ciuitatibus maritimis:ptholomais & gaza sole ut subiicerenf restabãt:necnõ etiã zoilus tyrãni stratonis:& dora.Sed philometore antiocho:fratreq; eius antiocho cizicено iuicem decertantibus:suasq; uires pdentibus:nequaquã ptholomaite sperabant ab illis auxiliũ.Quibus obsidione exhaustis:zoilus qui turrẽ stratonis doraq; tenebat: agmen militare nutriens; tyrannidẽ meditatus est:dũ reges contra se bellarẽt:& paululũ ptholomaitis subueniebat:quia nec reges tam familiaritatẽ circa eos habebãt;ut cõiderent ab eis mereri solacia. Vterq; enĩ tolerabat:qd sepius athletis cõtigit:qui cũ uiribus diffidũt:erubescentes credere:otio uel quiete certamia differunt.Reliq̃ ptholomaitis spes erat in rege egyptioꝝ:ptholomeo latiro: qui cũ a mre depulsus a regno fuisset:ciprũ habitabat.Igif mittẽtes ad eũ ptholomaidẽ petebãt auxilio uenire: q̃tenus eos a manibus alexandri piclitantes eriperet.Spem uero nõ nimiã etiã ei legati excitauerũt dicẽtes:si transiret ad syriã:haberet gazeos & zoilũ:insup & sydonios ac multos alios: p ptholomaitis secũ pugnãtibus.Quibus icitatus nauigare festinauit.Per idẽ tẽpus demetrius orator eloquẽtissimus psuasit eis sententiã pmutare:melius esse dicẽs: incertũ iudeoꝝ sustinere periculũ:quã manifestã susscipere seruitutẽ:dum se traderent domino:quo facto nõ solũ præsens haberẽt bellum:sed multo maius ab egypto sparent.Nam & cleopatrã nequaquã pati filiũ uicinum exercitũ aggregare uicebat:sed uenturã cũ maxio contra eũ exercitu:quæ properabat & a cipro filiũ eicere: & cum ptholomeus nihil pficeret:rursus ciprum fugeret:ipsi uero nouissimũ haberẽt periculum.Ptholomeus uero:quãuis p uiã cognouisset ptholomaitaꝝ uoluntatẽ mutatã:nõ minus tamen nauigauit:& applicuit in sycamina:ubiq; uires suas deposuit.Ois uero exercitus eius erat cũ equitibus & peditibus triginta milia.Quos cũ iuxta ptholomaidã pduxisset & applicuisset; ualde cogitabat:quõ neq; legatos eius susciperent:neq; uerba audirent. Sed cũ uenisset ad eũ zoilus & gazai:appeterẽtq; auxiliũ sibi præberi:q̃ terra eoꝝ a iudeis & alexandro depopularet:soluit obsidionẽ alexander ptholomei timore:reuersusq; ad propriã terrã:deinceps bella disponebat latenter quidem cleopatram contra ptholomeum inuitans:aperte uero amicitias & auxilia cum eo se componere simulans:& quatuor milia talentoꝝ argenti se dare promisit:si zoilum tyrannũ depelleret:terramq; eius iudeis traderet.Tunc ergo ptholomeus alexãdri amicitias susscepit:& zoilum subegit. Deinceps cum audisset latenter ad cleopatrã matrẽ eius mãdasse: soluit pacta quæ cum eo fecerat atq; fidem:& ad ptholomaidã quidem accedens obsidebat: q̃ eum non susceperint:ubiq; relinquens duces: & partẽ sui exercitus ut obsessos custodirent:cum reliqua parte iudeam populaturus inuadit.Alexander uero cũ ptholomei præuaricationẽ audisset; congregauit prouincialiũ quinquaginta milia:ut aũt alii historiaꝝ scriptores dixerũt octoginta milia. Cum ergo collegisset exercitum:occurrit ptholomeo.Ptholomeus itaq; subito inuadens asachron ciuitatem galileæ die sabbatorum uiriliter cœpit eam:unde decem milia corporum:& aliam multam prædam abstulit.Cunq; tentasset sephorim ciuitatem:pauco distantẽ spacio a ciuitate captã multos amisit. Post autem cum alexandro bellaturus perrexit.Cui cum alexander iuxta iordanẽ fluuium occurrisset:in loco qui asaphon dicitur non longe a iordane fluuio castra sua disposuit: habens octo milia pugnatorum:quos ecatontamachos uocabat:id est contra centum pugnantes quomodo ereis scutis utebantur. Verum etiam fuerunt & ptholomeo propugnãtores:cum clipeis ereis: sed minus iudeis ornati: ideoq; ut milites ptholomei timidi ad prælium accesserẽ. Sed non paruam audaciam eis immittebat:filostephanus:qui stratigimatorum peritus:eos fluuium trãsire phibebat: supra quẽ castra sua posuerat.Alexãdro inter hæc minie ipsũ ẽ trãsitũ eoꝝ uetare:dũ puraret;quia si post dorsũ fluuium haberent:nequaquã possent a pugna discedere. At in principio plii ex utraq; pte fortiter pugnatũ ẽ:pari animositate uel studio:ut ab utroq; exercitu multi pstarnerẽt. Sed cũ alexãdri exercitũ supioré filostephanus uidisset:milites diuidit:& desectos suos fortiter adiuuãs:nulloq; subuenientẽ iudeis:ptem illã cum eis qui ꝑpe stabant ad fugam conuertit.Quod cum uidissent milites ptholomei secuti iudeos interficiebant. Post autẽ reuersi

reliquos ad fugam uerterunt:& tãdiu proſtrauerunt eos: uſquequo & ferrum & manus eorũ deſecíſſent.Triginta ergo milia occiſa fuiſſe dicũtur.Timagenis uero quinquagíta milia retulit:reliquos aũt captos:paucos uero ad ſuã fugiſſe prouinciã.Tunc ptholomeus poſt uictoriã puinciã pagrans ueſpere facto in qbuſdã iudeæ uillis igreſſus é:qs plenas mulieribus & infantibus iuuenes iuſſit militibus ſuis ut occiderét & laniaret:nébraq; eorũ i cacabis mitteret ad coquendũ. Hoc aũt ſimulauit:ut hi qui fugerant a pugna putarent hoſtes ſuos carnibus humanis ueſci: & exinde eos ualde metuerent.Cœpit uero & ptholomaidã:ſicut alibi retulimus.Sed cleopatra cũ reſpiceret filiũ ſuum creſcere:& iudeã licenter deuaſtare:ciuitatéq; gazeorũ ſubiectã habere: negligere recuſauit:dum iã in portis ſuis eũ præſentẽ ſperaret eſſe futurũ:& amari ab egyptiis propter uirtutẽ eius putaret eũ:ſtatim cũ nauali & pedeſtri exercitu contra eũ egreditur: duces totius militiæ chelchiã & ananiã iudeos ꝓponens:pecunias uero multas: nepoteſq; ſuos & teſtamenta apud ſocios alias choos inſulã cõmendãs.Cunq; iuſſiſſet filiũ ſuum alexandrũ cũ maxima claſſe nauium ad phenicẽ nauigaſſe:ꝓpter refugia oẽm ſuã expeditionẽ cleopatra in ptholomaide depoſuit.Cum uero eã nõ ſuſcepiſſent ptholomaide:ciuitatẽ obſedit. Ptholomeus tamẽ a ſyria contra egyptũ feſtinauit:putans ſubito eã ſine militibus exiſtentẽ occupare:ſed ſpe ſua deceptus eſt. Per idẽ tẽpus & chelchias unus ex ducibus cleopatræ: circa inferioré ſyriã ptholomeũ perſequés moritur. Cleopatra ergo cũ audiſſet filii conatũ:& ꝙ nullatenus egyptii eũ ſicut ſperabat ſuſcepiſſent:tranſmiſit militiæ partẽ:quæ de puincia ptholomeũ depelleret.Qui reuerſus ab egypto:iterum in gaza hyemabat.Interiecto uero tẽpore:cleopatra cuſtodiã ptholomaidis cũ ciuitate obſidione cœpit.Ad quã alexander ſũma dona deportans ueniſſet: dixiſſetq; mala de ptholomeo ſe paſſum refugiũq; nõ alibi niſi apud eã habiturũ:quidã amicorũ perſuadebãt ei: ut puinciã iudeorum pcurreret & obtineret:neq; conténeret tam optimã multitudinem iudeorũ ſibi ſubiicere. Cunq; ananias cõtradicens ſuaderet iniuſtũ eſſe:ſi hominẽ auxiliatoré priuaret ꝓpria ptáte.uerũ etiã & cognatos ſuos eſſe:nec te minie uolo inquit ignorare regina quõ ꝓpter hãc iniquitatẽ inimicos oẽs iudeos habebis.Hæc ergo anania pſuadente cleopatra flectit nihil pœnitus alexandrũ ledere:ſed ſocietatẽ cũ eo cõpoſuit in ſcitopoli ſyriæ.Qui cũ a ptholomei timore liberatus eſſet: exercitũ ſtati contra humilẽ ſyriã pduxit & expugnauit gadara decẽ menſibus oppſſam: & amathunta magnũ ppugnaculũ habitantiũ ſup iordanẽ:ubi optima uel induſtria digna theodorus zenonis præſidebat:qui inſpate iudeos iuaſit:& decẽ milia interfecit ſarcinaſq; alexãdri diripuit Quo facto neqquã pturbat alexander:ſed mox iuxta maritima loca ducit exercitũ: & raphiam & anchidonã expugnauit quã poſtea herodes agrippiadã nominauit. Cũq; uideret ptholomeũ a gaza ad ciprum rediſſe:matréq; eius cleopatrã ad egyptũ:gazeis iratus: quõ ptholomeũ auxiliatorem conuocaſſent:ciuitatem obſedit:prouinciáq; ipſorũ depredauit.Sed aplodotus dux gazenorum cum duobus milibus peregrinis: & decẽ milibus ciuium in exercitũ irruit iudeorum: & quã diu noxerat:gazei uincebant:arbitrantibus iudeis rurſum ptholomeũ ſuperueniſſe. Poſtero aũt die facto:cognoſcentes iudei ueritatem:reuerſi gazeos inuadunt & proſternunt mille.Quibus adhuc reſiſtentibus:neq; multitudine moriente perterritis:geſſere prælium:& quicquid aduerſi accidiſſet tollerare paſſi ſunt:ne hoſti ſubiicerentur.Exhortabatur aũt eos rex arabum arethas magnanimus uir:qui ſuperabatur in auxilium eorum uenturus.Sed contigit antequã ueniret aplodoto perempto:ciuitatem capi. Nam liſimachus frater eius inuidens: ꝙ ei magna gloria a ciuibus præbebatur:interfecit eum:militaréq; congregans phalangam:ciuitatẽ alexandro prodidit: qui ſtatim cum ingreſſus fuiſſet quieuit.Poſt aũt milites gazeis imiſit:ut eos cruciarent:& per diuerſa loca pſternerét: nec tamẽ gazei animas debiles:ſed paratas habentes:uenientibus iudeis reſiſtebant:& nõ paucos dilaniabant:alii uero deſolatio domos ſuas incendebant: ne aliqua ſpolia aduerſarii poſſent inuenire:alii & liberos cum uxoribus ſuis manibus interficiebant:quatenus ſeruitutem inimicorũ uel taliter euitarent.Cunq; quingenti ex primatibus eorũ in templũ appollinis confugiſſent quorũ conſenſu pdicto facta erat:hos abſtrahens alexander occidit:ciuitatemq; poſt anni obſidionẽ deponens:ad hieroſolymã remeauit.Eodem tempore & antiochus qui criſpus dicebat moritur:inſidiis heradiani:anno uitæ ſuæ qdrageſimoquinto:imperii uero uiceſimonono.Cuius principatũ cũ filius eius ſeleucus ſuſcepiſſet:bellauit etiã cõtra fratrẽ pris ãtiochũ qui cizicenus noiãbat:quẽ cũ uiciſſet & cepiſſet interfecit.Nõ multo uero poſt:cizicẽi filius antiochus: & ãtonius pius cum pueniſſent i arodo:coronãq; ſibi ipoſuiſſent:cõfligunt cum ſeleuco:quẽ poſt uictoriam ex omni ſyria depulerunt. Qui cum fugeret in ciliciam: & peruenisſet inopſueſtiam:iterum ab eis pecunias exigebat. Tum populus inopſueſtenus indignatus palaciũ eius incendit: eumque cum amicis extinxit. Antiocho uero cizicenо adhuc ſyriæ regnante: ſeleuci frater antiochus bellum contra eum produxit:uictũq; cũ ſuo proſtrauit exercitu.Poſt ipm

uero & frater eius philippus cū impoſuiſſet ſibi diadema: i parte ali ſyriæ regnabat. Ptholomeus uero latirus quartum fratrem eoꝝ demetrium: qui ceraunus dicebatur a gnido deducens: in damaſco regē conſtituit. His aūt duobus fratribus ptinaciter antiochus reſiſtens: citius occidit. Nā laodiciæ gamioꝝ reginæ cōtra parthos bellanti cū ſocius aduenisſet: uiriliter pugnās occubuit. Syriam uero duo fratres eius tenuerūt: demetrius & philippus ſicut alibi demonſtratū eſt. Alexāder aūt dū cōtra eum ſui ſeditionē mouiſſent in die qua feſtiuitas tabernaculoꝝ agebat: & ſuper aram ſtaret imolaturus: uirgis cedrinis iaculabant eū. Nā legitimū eſt apud iudeos i ſcenopegiis unūquēq; portare uirgas ex palmis cedrinis. Demonſtrauimus aūt hæc etiā in aliis. Nec ſolū hac iaculatione contēti. uerū cōtumelioſe eū aggreſſi ſunt: cū ingreſſi fuiſſent tēplū dicētes: de captiua genitū & honore ſacrificii indignū. Iratus ergo ſex milia eoꝝ occidit: parietē uero ligneū circa aram & ſacrariū conſtituēs uſq; ad altare: in quo ſolis ſacerdotibus licet ingredi: multitudini introitū phibebat: ſimul & peregrinos piſidas: & cilicas: nā ſyris inimicus exiſtens: nō eis utebatur. Cunq; arabas moabitas: & galaditidas uiciſſet: tributoꝝ icrementū eis ipoſuit: & amathunta expugnauit: nō audente theodoro cū eo cōfligere. Cum uero cōſeruiſſet pugnā cōtra abidam regē arabum: incidit ex iſidiis i altiſſimā uallē iuxta galaditidē. Inde cōfugeret ad hieroſolymā: ſuper infelicitatē ſuā habuit etiā gentē iudeoꝝ inimicā: contra quā annis ſex pugnans: interfecit quinquaginta milia. Rogāte ergo eos: ut odiū quod in eū haberent ſoluerent: magis horrebāt eū propter quæ acciderunt. Cunq; interrogaret eos: quid uellent fieri: omnes clamauerunt: mori eum.

Capitulum. XX.

TVnc ad demetriū eucrū deſtinauerunt: ut eū auxiliatorē rogarent: qui maxio cū exercitu dum pueniſſet ad eos q eū ſuitauerunt circa ſycimā ciuitatē caſtrametatus ē. Alexander aūt cōductis militibus ſex milibus ducētis: & iudeis uigiti milibus q ei fauebāt cōtra demetriū prexit: cui eqtes fuerunt tria milia: pedites q̄draginta milia. Multa ergo ex utraq; pte gerebantur: demetrio quidē uolēte ſeducere cōductos milites alexandri tanq̄ græcos: alexādro aūt tentāte iudeos demetrio ſociatos auellere. Cunq; neuter ualuiſſet pſuadere: ſed pugnā cōmiſiſſēt uincit demetrius: & oēs alexādri cōducti milites occidunt: fidei ſimul & uirtutis pbationē oſtēdentes. Multi etiā a pte demetrii milites occiderūt. Cū uero p montana fugiſſet alexander: miſeri cordia ruinæ eius flexi colligunt ad eū ſex milia iudeoꝝ. & tūc quidē recedit timore demetrius Poſt aūt itēꝝ iudei contra alexandrū bella mouentes ſuperant ab eo: multiq; eoꝝ in pugna extincti ſunt. Quoꝝ etiā potētiſſimos in bethomis ciuitate concluſos obſedit. Cūq; cepiſſet ciuitatem & tenuiſſet eos: duxit ad hieroſolymā: & crudeliſſimā in eos pœnā exercuit. Nam dū eœnaret cū concubinis ſuis in excellēti loco: crucifigi ex ipſis octingētos p̄cepit: liberos uero & uxores eoꝝ corā ipſis adhuc uiuētibus occidi. Et hæc quidē ad ultionē fecerat pro his quæ male paſſus erat: ſed tantū humanā uindictā exceſſit: quāuis multū ſudaſſet: & laboraſſet in bello contra eos: & in nouiſſimū periculū aīæ regniq; ueniſſet. Non enī ſuffecerat contra ſe inuicē certare: niſi etiā aduerſus eū alienigenas. p̄uocaſſent: & ad talem neceſſitatē pduxiſſent: ut terrā moabitidis: & galaditidis: & uicos regi arabum traderet: quatenus nō auxiliaretur cōtra ſe iudeis: ſed & alia multa conferret: quapropter uidetur hæc iuſte feciſſe: ideoq; ppter hanc crudelitatis exagge rationē: uocatus eſt trucida. Aduerſarii tamē eius octo milia noctu fugierunt: & quādiu uixit alexander exulabant. Et iſte quidē liberatus a ſeditione eoꝝ: cū omni quiete ipoſterū regnauit. Demetrius aūt cum ā iudea in beroeam deſcendiſſet: obſidebat fratrē ſuum philippū: cui decem milia peditū erant: & mille equites. Straton etiā beroeæ tirānus philippo auxiliū præbebat: & ticum principē arabū conuocabat: necnon etiā mitridatē ſyriachem p̄fectū parthoꝝ. Qui cū uenisſent cum multa expeditione: & obſediſſent demetrium intra caſtra: ſagittiſq; & ſitī eum angustaſſent: cōpulerunt milites eius ut eū traderēt. Cunq; depopulaſſent puintiā: & demetriū cepiſſent hunc quidē mitridati parthoꝝ regi tranſmiſerunt: captiuos uero antiocenos gratis antiocenis reddiderūt. Mitridatis itaq; parthorum rex: demetrium maxime honorabat: uſq; ad uitæ terminum. Philippus uero a pugna ſtatim ad antiochiam perrexit; eamq; tenēs: ſyriæ regno potitus eſt.

Capitulum. XXI.

POſt uero antiochus frater eius q nuncupabatur liber pater: ſibi uendicans principatū: ad damaſcū peruenit: ibiq; regnauit. Cunq; contra arabas exercitū duceret: philippus frater eius ad damaſcū prexit. Tum mileſimus q cuſtos arcis relictus erat: ſimul cū damaſcenis ciuitatē philippo tradidit. Ingratus uero mileſio philippus extitit: cum nihil oīno p traditiōe ciuitatis ei dōaret: nā timore putabat mileſium pdidiſſe. Quapropter i ſuſpitiōe eū habebat: q rurſus damaſco depellit. Nā cū philippus ad circū exiſſet: mileſius clauſit damaſcū: & ātiocho ſeruauit. Quod factum cū audiſſet de philippo antiochus: reuerſus ad arabiā: expeditionē ſtati cōtra

iudeã parauit:pedites.quidẽ octo milia:equites aũt octingẽtos.Cuius alexãder cõgreſſionẽ timẽs foſſam altiſſimã fodit:circa caſarſalã:quæ nunc antipatris uocaꝫ initiũ eius faciẽs:& uſq; ad ioppen. Cunq; murũ edificaſſet:& turres ligneas erexiſſet:p ſtadia centũ qnquaginta:antiochũ expectabat. Ille aũt hæc incẽdio cremans:exercitũ ſuũ ad arabiã exinde tranſduxit.Cui rex arabũ cedens primũ deinde ex iprouiſo cum decẽ milibus eq̃tum aduenies:occurſionẽ antiochi fortiter debellauit. Dũq; uinceret:antiochus occidiꝫ auxiliũ parti laboranti ferẽdo.Poſtquã uero cecidit antiochus:milites eius ad canã uillã cõfugiũt:ubi plurima pars eoꝝ fame cõſumitur.Poſt hunc imperat iferiori ſyriæ aretas:exceptus in principatu a damaſcenis:pp ptholomei iuuenis odium. Qui cum militiã cõgregaſſet cõtra iudeã & circa idida uicũ prælio uiciſſet alexandrũ:cũ pactis a iudea diſceſſit.Alexãder aũtẽ itez cũ inuaſiſſet diẽ ciuitatẽ:contra eſſemon ꝓduxit exercitum: ubi plurimæ uel mirandæ res zenonis fuerant:quã tribus aggeribus circũdas: pugnando inuaſit. Exinde contra gaulã & ſeleuciã pergit:& has cũ cepiſſet:iubegit etiã uallẽ quæ antiochi dicit caſtellũ quoq; gamala. Sed cũ multi demetrium ducẽ locoꝝ illoꝝ accuſarẽt: ninis eum idignatus dãnis affecit: & tertium anpũ cõplẽs:ſoluta expeditione ad ſua reuerſus eſt.quem iudei grate oino pp fœlicitatẽ eius accipiunt.Per idẽ tẽpus iam ſyroꝝ:& idumeoꝝ:& fœnicũ ciuitates iudei poſſidebant: iuxta mare quidẽ ſtratonis turrẽ:appolloniã:ioppen iamniã:azotum:gazã:antidonẽ rafiã rinocora:in mediterraneis uero per idumeã:aborã:mariſſam:oẽmq; idumeã:lamariã:carmelum:& ithabrium mõtes:ſcitopolim:gadarã:gaulanitidẽ:ſeleuciã:gabala:moabitidẽ:ſebon:midabalem:baoroneæ:magna:& onzora:cilicum:aulonẽ:pellantẽ:hanc etiã deſtruxerunt cũ nõ pmiſiſſent habitantes in ea patrios iudeoꝝ ſeniores ſuſcipere:alias quoq; ſyriæ ciuitates euerterunt. Poſt hæc rex alexander crapule multũ indulgẽs:in ualitudinẽ incidit:& tribus annis quartano tipo laborãs: nec ſi ab expeditiõe quieuit: donec in laboribus expiraret.Mortuus eſt aũtẽ i monte geraſenoꝝ:rabagã caſtellũ trans iordanẽ obſidens.Quẽ cũ uidiſſet regina ꝓpinquantẽ leto:nullamq; ſpem ſalutis habentẽ.deplorans futurã deſolationẽ ſuã & filioꝝ ait. Cui me ita reliquis cũ filiis:alterius auxiliis egentẽ:dum ſic ſcias aduerſariã tibi gentẽ exiſtere.Tunc ille pſuaſit ei mandata ſua cuſtodire: q̃tenus certũ cũ filiis regnũ tutaret:& ut mortẽ militibus eius celaret:uſquequo caſtellũ caperet: dehinc ut ad hieroſolymã uictrix & ſplẽdidiſſima rediret:& phariſeis poteſtatem daret quid uellẽt agere:eoſq; honore præferret:q̃tenus illi laudantes eã ꝓpter honorẽ ſibi illatum:fidã ei gentẽ cõſtituant.Nã poſſe hos multũ apud iudeos dicebat:& lædere ſi quẽ abhominarentur: & ꝓdeſſe cui fideles exiſterent:cũ nimiũ eis a populo crederẽt quicquid uellent de aliquo ſeuiſſimũ referre:ſeq; ideo offendiſſe multitudinẽ aiebat:q; phariſeos aliquãdo contriſtaſſet. Tu igitur inquit cũ ad hieroſolymã ueneris:conuocatis militibus eis meũ corpus oſtende: & pmitte eis q̃liter uelint uti meo cadauere:ſiue cõtumelioſe uelint & inſepultũ reliquere: q; a me inique ppeſſi ſunt:ſeu aliquid in corpus meũ deſeruire:cõcede: neq; ſine illoꝝ cõſilio uelis aliqd in tuo regno decernere. Quod ſi hæc ad eos dixeris:ego quidẽ clarior dignior ab eis fune re:quã a te habebor: cũ ira poſt mortẽ in aliquo nõ ſeruẽt:tu uero firmũ tibi conficies principatum.Hæc cũ ſuæ pſuaſiſſet uxori:deceſſit iperii ſui uiceſimoſeptio ãno:ætatis uero q̃drageſimonono.Alexandra itaq; cũ caſtellũ cœpiſſet:ſecundũ mariti mãdata phariſeos alloquit:& illorum poteſtati mariti corpus:& regni gubernationẽ cõmendat: & ita irã quidẽ eoꝝ quã in alexandrũ habebãt:extinxit:fideles uero eos amicos ſibi parauit.Qui ſecundo populũ ad recõciliationẽ cõ uocantes: res geſtas alexãdri explanauerũt:regẽ ſe iuſtum dicentes & magnum perdidiſſe:& tantum populo luctum & meſtitiam laudibus regis intulerunt. ut exequias ei meliores quã cæteris regibus exhiberent.

Cap.XXII.

Lexander autẽ liberos relinquẽs hircanũ & ariſtobolum: uxori alexãdræ regnũ tradidit: & ex filiis eius alter hircanus regẽ gubernationẽ ignorans:uitã ocioſam elegerat: nouiſſimus uero ariſtobolus efficax & audax erat.Igiſ a populo mulier diligebaꝫ: eo q; uidebaꝫ cõtriſtari:de quibus maritus eius peccaſſet.Quæ principẽ quidẽ ſacerdotũ hircanum pp ætatẽ: magis autẽ pp inoſcentiã ordinauit:phariſeis tamẽ oĩa facere pmittens:q̃bus obedire multitudini præcepit:& ſi qd legũ hircanus ſocer eius ſoluiſſet:qd phariſei ſecundũ patriã traditionẽ ſtroduxerant: hoc itez reſtituit. Nomen regium tantum ipſa ferebat:oẽm uero poteſtatem phariſei poſſidebant. Nam & tranſfugas educebant:& ligatos ſoluebant: & nihil a dominis pœnitus differebant. Verumetiam regina ꝓuidentiã ſui faciebat:dum multos cõductos milites contineret: ſuaſque uires duplas oſtenderet:ut iam in circuitu reges tereret:& caperet obſides ab eis miſſos. Pacem uero oĩs habebat ꝓuintia præter phariſeos.Nã hi rẽpublicã conturbabãt:reginã flectere molientes:quatenus occideret conſiliarios alexandri:qui eũ hortati eſſent octingẽtos interficere:ex quibus ipi unũ occiderunt dyogenẽ:& poſt ipſum alios multos:uſquequo potẽtiſſimi eoꝝ

in aulā intrarent cū aristobolo:cui uidebantur molesta facta phariseoꝝ:Apparebat aūt:q̄ uellet occasione accepta matrē a regno deponere. Qui cū ingressi fuissent;āmonebant eā;quanta fecissent:p quæ firmā fidē suo domino cōseruassent:p quibus etiā multa ab eo merita accepissent:& petebant:ne oīno spē eoꝝ euerteret.Nā cur fugerent aduersariorꝝ picula.si domī ab inimicis ultionem tanquā pecora tolerarēt.Dicebāt etiā:si cōtenti eēnt aduersarii mortuorꝝ interitu;ppter mortuorꝝ fidē se patiēter ea quæ cōtigerūt pferre si uerō in hisdem phariſei pmanserint:petebāt dari sibi licentiā recedendi.Nā præter iussionē eius nullatenus aiunt pati saluti suæ ꝓuidere:sed libenter in aula eius morarī:ne pfidos eos post discessum putaret:obprobriū uero reginæ esse: si neglecti socii:mariti eius aduersariis traderent.Nā gaudiū arethe arabo erit:tot & tales uiros a te alienari:quorꝝ prius terribile fuerat nomē auditū.Si uero phariseos præpone iudicas: unūquēq̄ in castellis dispone:& si ita aduersarios uis erigere:sine nos in humilitate cōsistere.Multa talia cū ei dicerent:& ad misericordiā mortuorꝝ & pclitantiū umbras alexandri inuocarēt; oēs qui assistebant lachrymis cōpleti sunt:sed amplius aristobolus: qui dū suā ostenderet uoluntatē: multa contra matrē locutus est.Sed illi quidē suæ calamitatis causa fuerunt:dū ambitiose furēti mulieri:præter cōstituta regni cōmitterēt moderamia.Quæ dū nihil sciret qđ ageret: ad postulationē eoꝝ custodiā castellorꝝ illis credidit præter hircaniā:& alexandriā:& macherūta:ubi plurimæ & pretiosissimæ res eius repositæ uidebant. Non multo post tamē suū filiū aristobolū cū exercitu destinauit ad damascū cōtra ptholomeū qui mineus dicebat:qui nihil studio dignū agentes: ad hierosolymā reuersi sūt. Eodē tēpore nunciat triganis cū trecētis milibus armatorꝝ cōtra iudeā uenturus:qđ nimis reginā & gentē pterruit:ut dona multa nobilissima p legatos destinaret: quē obsidentē ptholomaidā iueniūt.Nā regina suasit habitatoribus ptholomaidis: ut tiganē excluderent.Qui cū peterēt eū ꝓ sua regina: pq̄ sua gente:laudat eā tigranis:q̄ ex lōginquo legationē ei cū donis transmisisset:spem etiā eis bonā ꝓmisit.Capta uero ptholomaide nunciat tigrani:q̄ mitridatin dū sequeret lucullus:illū quidē fugientē ad hyberos minie potuisset cōphendere:armeniā uero depopulatus obsedisset.Quæ cū cognouisset tigranis:domi reuertit. Interiecto uero tēpore alexādra regina cū ualitudinē seuissimā icidisset:placuit aristobolo rēpublicā ꝓuadere: & p noctē cū uno famulo egressus ad castella prexit:ubi paterni sui amici degebant.Nā olim de actibus mris suæ cōquerebat.Tūc uero magis ueritus ē:ne matē defuncta:& phariseis tenentibus omē genus suū deperiret.Prouidebat enī futura:q̄ nō posset principatui succedere:dū frater eius maior extaret.Cōscia uero facti uxor eius fuerat:quā illic cū sua generatiōe dimisit. Cūq̄ primū pueniſſet in gabatha:ubi potētissimus galestis eius amicus erat:a quo etiā suscipit:& post diē regina cū aristoboli fugā sensisset:diuq̄ putasset discessionē eius nō ꝓ rebellione fieri:uenerūt qui nunciarēt iā tenuisse illū primū castellū & secundū:& reliq̄ oīa. Nā uno cōprehēso:simul ad illius uoluntatē oīa festinabāt.Tūc cuncta gēs iudeoꝝ cū regina ī maxis cœpit eē terroribus.Nam sciebāt nō longe eē aristobolū:q̄tenus sibi principatū defenderet:timebāt etiā: ne ultionē exigeret de illatis sibimet cōtumeliis.Placuit igit uxorē eius cū genere in supiori custodia tēpli cōstitui.Aristobolū aūt cū multi frequēter nūciassent regio circundatū ornatu: & intra quindecī pene dies loca uigīti duo occupasse:unde etiā militiā cōgregaret a libāo uel traconitide:uel monarchis:tūc seniores iudeorum & hircanus ad reginā intrātes:petebāt ut sententiā de rebus ferret īstantibus. Nā aristobolus iā pene cuncta possederat: tātis locis occupatis.Inhonestū enī putabāt quāuis in egritudine laboraret:sine ea aliqđ cōsiliū caperet:īminere uero sibi nō longe piculū cōmitabant.Cūq̄ illa pcepisset eis agere:q̄ existimarēt ꝓdesse:multas quoq̄ cās eis utiles adesse demōstrabat.i.gentē ualidā:exercitū potētissimū pecuniaꝝ copiā:sibiq̄ deficiēte iā corpore uanū esse:ꝓ talibus laborē īpendere.Hæc cū dixisset:nō multoplus decessit:āno sui regni nono:ætatis uero. lxxiii.mulier q̄ debilitate sui sexus nunquā succubuit:callida circa regni detentionē:quod ex ipsis operibus euidēter ostensū est:& q̄ ꝓponeret futuris p̄sentia:& quæ potētiæ nihil præponeret pricipali:cū nec bonū aut iustū attenderet:ad summā calamitatem negocia domus suæ ita pduxit:ut post multa picula & labores ptātē quā possedit nō multo tēpore:tracta cupiditate pderet.Inimicis enī generis sui quā habuit tradidit ptātem:& principatū potētiū amicorꝝ gubernatione priuauit:& miseriis regnū post quā mortē cōpleuit pp malā dispositionem.Sed quāuis ita regnasset:gentem tamen in pace custodiuit.Alexandra ergo finē inuenit huiusmodi.

Hæc insunt in libro q̄rtodecimo capitula iosephi iudaicæ antiquitatis. Cap.i.

Quemadmodum post mortem alexandre nouissimus eius filius aristobolus:contra hircanum fratrem pro regno bellauit. Cap.ii.

De antipatro pre herodis q iuuabat p̄em hircani:aduersus aristobolum. Cap.iii.

Cum suscepisset hircanus exercitum:& contra aristobolum ꝓduxisset:& in pugna uicisset:ad hi-

eroſolyma eũ ꝓſecutus eſt:ubi cũ exercitu obſidebat ciuitatem. Cap.iiii.
Qualiter ſcaurum ab armenia magnus pompeius ad partes ſyriæ tranſmiſit & q̃ legati ueniẽtes hircani & ariſtoboli:auxilia petierunt. Cap.v.
Quẽadmodũ ariſtobolus cũ itellexiſſet põpei cõſiliũ:ad ſua diſceſſit:aduerſus quẽ indignatus põpeius exercitũ ꝓduxit: & ariſtobolũ i alexandrium caſtellũ fugauit. Cap.vi.
Quẽadmodũ ariſtobolus grauiter ferẽs q̃ ꝓter ſpem ſibi a põpeio eueniſſet:bellũ parauit:ſed poſtea penitẽs pacẽ poſtulauit:pecunias offerens:quas tamẽ minime ſoluit. Cap.vii.
Qualiter irritatus põpeius ariſtobolũ ligauit:& ad ciuitatẽ obſidendã acceſſit. Cap.viii.
De modeſtia põpei & religioſitate:qã nullatenus paſſus eſt tãgere tẽpli pecunias:licet multæ fuiſſent:& quia ariſtobolũ romani uictum cum filiis perduxit. Cap.ix.
De ſcauro q̃ militiã cõtra petrã urbẽ tũc regnũ arabũ abſentẽ ꝓduxit. Cap.x.
Quemadmodũ ariſtoboli filius alexander fugiens pompeiũ ad iudeã puenit:ubi multo exercitu congregato: bellum cõtra hircanum & antipatrũ ꝓduxit. Cap.xi.
Quemadmodum cum flexiſſet alexandrum mater ſua tradere ſe cum caſtellis: gabinius alexandrum dimiſit. Cap.xii.
De ariſtobolo qui cum a romana ciuitate ad iudeã fugiſſet:tẽtus a gabinio: rurſus captiuus trãſmiſſus eſt. Cap.xiii.
De craſſi ſucceſſoris gabini contra parthos expeditione: & aſcenſus eius in iudeam: pecuniarũq̃ templi de populatione. Cap.xiiii.
Vt cæſar ariſtobolũ ſoluere cupiens:& cum duobus agminibus in iudeam tranſmittere a pompeianis ueneno necatus eſt. Cap.xv.
Qualiter ſcipio alexandrũ ariſtoboli filium ſecuri percuſſit. Cap.xvi.
De expeditione cæſaris ad egyptum:& quemadmodũ auxiliũ ei hircanus & antipater dediſſent: iudeoſq̃ auxiliatores ei feciſſent Cap.xvii.
Quemadmodum antipater cum bene pugnaſſet:amiciciam cæſaris acqſiuit. Cap.xviii.
Vt cæſar antipatro tutelam iudeæ credidit:& epiſtolæ cũ ſenatuſconſultu de amiciciis iudeoꝝ directæ ſunt. Cap.xviiii.
Qualiter antipater filiis ſuis hircano & herodi gubernationẽ habẽdã pmiſit. Cap.xx.
Quẽadmodũ ſextus cæſar cognatus magni ceſaris dona cepiſſet ab herode duce galileæ:& maximum eum inferioris ſyriæ principem ordinauit. Cap.xxi.
Vt caſſius defuncto cæſare cum contra iudeã aſcendiſſet:& prouinciã deuaſtaſſet ſeptingenta talenta ab eis exegit:& qualiter herodes pactionem pecuniaꝝ caſſio ſtudioſus aparuiſſet: & mors malchi: qui contra herodem ſeditionem excitauit. Cap.xxii.
De morte legatorũ iudeæ:qui cũ ad antonium poſt uictoriam macedonicã:in ſyriam ueniſſent indignantem inuenerunt: q̃ herodem accuſarent. Cap.xxiii.
De expeditiõe parthoꝝ cõtra ſyriã:per quã ariſtoboli filius antigonus regno reſtituit. Cap.xxiiii.
Quemadmodum herodes cum romam ueniſſet:multaſq̃ pecunias ꝓmiſiſſet:& a ſenatu uel cæſare rex iudeæ pronunciatus eſt. Cap.xxv.
De nauigio herodis ab Ytalia i iudeã:pugnaq̃ cõtra ãtigonũ:militiaq̃ romana:& ſylano duce.
Quẽadmodũ hieroſolymã ſoſſio uel herode obſidentibus:antigonus interiit. Ca.xxvi.

Incipit liber.xiiii.antiquitatis iudaicæ.

Lexander reginæ morte in ſuperiori uolumine demonſtrata: ſequẽtia referamus:nihil feſtinantes aliud:niſi minie quicq̃ de geſtis rebus memoriæ ꝓuidẽdo ꝓterire. Nã qui cõſcribũt hiſtorias: & res ueteres idicant:oportet eos pp antiqtatẽ narratiõi decus iponere:uel explanatõni reꝝ ſtudere pp legẽtes:q̃tenus cũ aliq̃ gra uel delectatiõe experientiã poſſint reꝝ cõcipere.Sup oia uero certius cõſcriptores debẽt & uerita tem dicere:ut rerũ ignari poſſint credere lectioni.Centeſima octogeſimatertia olipiade:qnto ortenſio:& quinto metello cretico cõſulibus: bellũ cõtra hircanũ ariſtobolus ꝓparauit:pugnaq̃ facta ꝓpe hierich ũtã multi milites hircani ad fratrẽ eius tranſfugerũt. Quo facto:hircanus ad arcẽ ubi ariſtoboli uxor & filii a mẽ eius erãt cõcluſi cõfugit.Cui ariſtobolus de recõciliatiõe uerba faciens inimicias depoſuit:ut ipſe qdẽ regnũ teneret:frater aũt priuatus uiueret:ſi ſua poſſeſſione contẽtus.Cũque hæc diſpoſuiſſent in tẽplo:& iuſiurandũ & dextras dediſſent:omni populo uidente:diſceſſerunt: ille quidem in aulam regiam:hircanus uero ut priuatus in ariſtoboli domum.

Micus igitur quidem hircani genere idumeus antipater dictus multas possidens pecunias & uir efficax:aristobolo suspectus habebat propter hircanum.Nicolaus tamē damascenus ait hunc genere nobilissimum iudeorū fuisse:ex illis qui ad iudeam a babilone reuersi sunt.Hæc aūt refert ad gratiam herodis filii eius quē regem iudeorū contigit postea fieri:de quo apto tempore dicemus.Hic ergo antipater qui prius antipas appellabatur:& eodem patris nomine uocabatur:cum cum alexander rex:& uxor eius ducem totius idumeæ ordinassent:amicicias iniisse cum finitimis arabis:& gazeis & ascolonitis perhibetur: multis & maxis donis illos sibi coniungens:& cum aristoboli potentiā iunior antipater formidaret:timens ne quid ab eo pateretur propter inimicitias:latenter excitat contra eum iudeorū ualidissimos uiros iniustum esse dicens negligere:dum uideret aristobolū inique principatum habere:fratrēq; eius priorem iectum:cui magis propter ætatē imperiū debebatur. Et cum hæc ad hircanum uerba frequenter faceret:& diceret periclitari uitam suam:nisi prouideret sibi:fecit eū discedere. Nam indicabat aristoboli amicos nullum tempus prætermittere in quo non persuaderent eum interficiquatenus firmum sibi gereret principatum.His hircanus uerbis minime credebat: dum natura bonus esset:& accusationem facere non admitteret: faciebat aūt eum innocentia & mentis remissio:ut debilis & inualidus putaretur cum cōtrariæ naturæ aristobolus esset.Nam facinoro sus & arrogans erat.Sed cum antipater uidisset hircanum non attēdere uerba sua:nullatenus parcebat singulis diebus accusationes fictas de aristobolo illi inserere: tanquā eum interficere festinaret.Quem uix impulit ad arethan arabū regem confugere:nam ꝓmittebat ei auxiliatorē illū quoq; futurū.Igitur cum hæc audisset hircanus:arbitratus prodesse sibi ad finitimam iudeæ arabiam discedere:præmittit antipatrum ad arabum regē fidem ab eo acceptur⁹ q; refugientē ad se non traderet inimicis. Cum uero accepisset fidem:antipater ad hircanū hierosolymā remeauit: cum quo pauco post:noctu de ciuitate egreditur.Cunq; multam fecissent uiam ad petram ciuitatem perueniunt:ubi palatium arethe erat.

Cap.III.

Ntipater aūt dum multum amicus regis esset & rogaret eum ut hircanum ad iudeā deduceret: & hoc singulis diebus sine ulla intermissione faceret:sed etiā dona ꝓmitteret flectit arethā. Necnon etiā hircanus pollicitus est si restitueretur patriæ regnūque susciperet: omnē terrā & decem ciuitates quas suus pater alexander ab arabis acceperat reddere. Fuerunt aūt medaba:labias:nabalota:arabata:galathone:iazora: monslimgon: ediasa:ribdalusa oriblo.Cum has promissiones audisset:contra aristobolū exercitum quingenta milia equitum & peditū produxit. Sed cum in prælio uicisset: & multi post uictoriā ad hircanum refugissent:desolatus aristobolus ad hierosolymā secessit.Arabū aūt rex oēm agens exercitum: & applicans ad templum:aristobolum obsidebat:& adiecto populo iudeorū hircano pariter obsidente: soli sacerdotes cū aristobolo permansere. Igitur arethas cum exercitu arabum & iudeorum circundās ciuitatem fortiter obsidioni imminebat.Quæ cū fierent tēpore celebrationis azimorum quæ pascha dicitur probatissimi iudeorū prouintiam relinquētes:i egyptū receserūt.Onias uero quidam uir iustus deoq; amabilis:qui dū non plueret:orauit deū quatenus solueret siccitatē:& audiens deus pluit:dū tunc celatū eum haberent ꝓpter seditionē abstraxerunt: & in exercitum iudeorū produxerunt:petentes:ut similiter oraret cōtra aristoboli milites ut solueret:sicut soluta est pluuia.Cunq; diu resisteret recusans a multitudine cōpulsus in medio stetit ita orando dicēs.Deus omniū rex:qūo hii qui mecū cōsistunt tuus existit populus:& qui obsidunt tui sacerdotes sunt:peto :ut neq; istos exaudias cōtra illos petētes neq; illos cōtra hos orantes. Cunq; hæc orasset: maliuoli iudei adorti iterfecerunt eū. Deus autem statim ab eis ultionē crudelitatis exegit. Nam pœnā exegit pro morte oniæ hoc modo:obsessis sacerdotibus:& aristobolo:celebratio paschæ prouenit:in qua solemus multas deo immolationes offerre.Cunq; idigerent uictimis aristoboli socii & petissent iudeos:ut pro uictimis acciperent quantas uellent pecunias:tunc illi mille dragmas pro singulo capite dari dixerūt.Cunq; libenter aristobolus & sacerdotes promisisset:p muros pecunias deposuerūt:quas illi cū accepissent nequaq̄ uictimas reddiderūt:sed maliuolētia tracti fidei trasgressores & impii corā deo pro fraudatione hostiarū extiterunt.Sacerdotes aūt orauerūt ad deum:quatenus hoc illis impune non cederet. Qui non remoratus pœnam procellā uehementē acerrimāq; i fructus totius ꝓuintiæ mittēs:cōtumpsit eos ita ut modius tritici:dragmis.xi.emeretur.

Cap.IIII.

Nterea scaurum pompeus dū i armenia adhuc tigranem ipse debellaret:ad syriam destinauit.Qui cū damascū uenisset & a lolio & metello nuper captā ciuitatē inuenisset in iudeā prexit.Vbi dū uenisset ad eū legati aristoboli uel hyrcani igrediunt:petētes

auxilia.Sed dum aristobolus promitteret quadringenta se dare talenta: & nihilominus hæc etiã cadẽ hircanus offerẽt: scaurus magis aristoboli promissa suscepit.nam & diues & magnanimus aristobolus erat & omnino paruum ei erat:qđ dari postulabatur: alter uero & paup & tenax:& de maioribus pfidã ꝓmissionẽ protendebat.Nam & simile non erat ꝙ petebant idẽ uirtute ciuitatem nimis munitissimã & potentissimã capere & transfugas cũ multitudine nabutheoꝝ bello depellẽt ꝑdictis ergo causis flexus scaurus:cũ pecunias accepisset soluit obsidionẽ:ꝑcipies arethã recedere:ne romanis hostibus appareret.Igitur scaurus ad damascũ itꝫ discessit.Aristobolus ãt cum multis uiribus cõtra arethã & hircanũ parauit exercitũ.Quibus cõfligens circa locum qui capirõ dicitur uicit eos:multa milia hostiũ ꝓsternẽs:inter quos etiam & celaphõ frater antipatri cecidit.Sed non multopost cũ pompeius in damascũ ꝓuenisset:& inferiorẽ syriam ꝑcurrisset,uenerũt legati ab egypto:& ab omni syria uel iudea:ꝑ quos miserat ei donũ maximũ. Aristobolus autem aureã misit coronã quingentoꝝ talentoꝝ cuius mentionẽ fecit etiã strabon capadox ita referens.Venerunt uero ex egypto legati cũ corona aurea q̃tuor milia solidoꝝ:& a iudea uiris alias uiris: uel torques aurea:quẽ nolebant trepnõ alias trepnõ ideſt delectabile. Hoc uero donũ nos quoq; uidimus ī tẽplo romæ capitolini iouis sacratũ fuisse titulũ habẽs aristoboli filii alexãdri regis iudeoꝝ quod estimatũ est quingentis talẽtis.Igitur aristobolus iudeoꝝ potentissimus: hoc donũ dicitur misisse.Interiecto uero tẽpore;rursus legati ad eũ uenerunt id est antipater ꝓ hircano nicomedis,ꝓ aristobolo qui etiã accusabant gabinium & scauꝝ ꝙ pecunias accepissent: ille trecenta talenta:alter quadringenta. Cap.V.

CVnq; iussisset põpeius certãtes ad damascũ uenire istãte tẽpore ueris:cõgregãs põpeius apamenũ exercitũ de locis hyemalibus ad damascũ ꝓperauit q ī trãsitu suo mox apamenã arcẽ euertit:quã antiochus muniuerat:cizicenus dum ptolomei minei puĩciam cõsiderauit:uiri maliuoli:& pene dionisio tripolitano deterioris:qui securi fuerat percussus.Et dum morte dignum inuenisset:acceptis ab eo mille talentis:ex quibus stipẽdiũ militibus suis donauit:absoluit eũ:necnõ & lisiadem oppidũ cœpit ubi tirãnus silas iudeus erat. Cunq; ciuitates heliopolim & calsidem transisset in medio positũ montẽ ascendit & ad inferiorem syriam damascũq; puenit.Vbi & cõperit:ꝙ iudei cũ suis principibus hircano & aristobolo haberent discordiam:motũq; audiuit gentẽ:contra utrosq; dicentẽ nõ debere sub regali ditione esse:sed patrio ritu sacerdotibus obedire:quos deus uenerari ꝑcepit. Hii nãq; dũ nepotes existerent sacerdotũ:non cõtenti eo honore ad aliũ magistratũ cupiebant gentẽ transducere: & seruitutis uinculis obligare.Hircanus aũt accusãbat:ꝙ maior frater esset:& aristobolo ꝑtem paruam ꝓuintiæ datã teneret:aliã uero aristobolũ uiolentia cœpisse cõfirmans: necnon etiã incursione contra finitimos & latrocinia illũ ppetrare criminabatur:neq; gentẽ iudeoꝝ a se nisi ꝑ illius uiolẽtiã ad seditionẽ descendisse.Cui etiã hæc alleganti testimoniũ plus mille optimates iudei põbebant antipatro suadente.Aristobolus aũt principatu dicebat eum cecidisse propter suã naturalẽ & inefficacem senicie:ꝓ qua cõtẽtibilis uidebatur:se quoq; aiebat:nõ tantũ pro regni ambitione sumpsisse principatũ:quantũ metu:ne forte ad alios migraret.Appellari autẽ se regem patris sui nũcupatõe & testes cõuocabat iuuenes promptissimos quoꝝ cultus purpuræ;uel comæ:necnõ & falere:aliusq; ornatus sic ei astipabatur:ut non ad iudiciũ intrare:sed ad pompã procedere putaretur.Pompeius tamen cũ hæc audisset:aristobolum de uiolentia culpans: dimisit eos:leuiter allocutus.Nã dixerat ad ꝓuinciã eoꝝ sese uẽtuꝝ:quo certius singula posset agnoscere:cũ nabutheorũ primũ ꝓuinciã ꝓuideret:& ĩterim eos pacẽ hr̃e ꝑcepit,aristobolo aũt blandiebat:ne ꝓuinciam faceret rebellare;aditusq; uiæ concluderet:qđ euenit. Cap.VI.

ARistobolus enĩ a põpeio regressus:nec aliquid eoꝝ quæ ille monuerat curãs:in delõ ciuitatẽ puenit:exinde iudeam prexit.Quapropter iratus pompeius expeditionẽ quã contra nabutheos parauerat in damasco a syria:legionesq; romanoꝝ cõtra aristobolum perduxit.Cunq; peltam & scitopolim transisset: in coreas puenit:quæ initiũ est iudeæ mediterraneæ:unde munitissimũ oppidum sup montem positum uidetur alexandrium nomine quo aristobolus cõfugerat.Tunc põpeius destinans ad eũ:iussit descẽdere:multisq; suadentibus romanis non rebellare:descendit.Cũq; disputasset contra fratrẽ de pricipatu:rursus in oppidũ põpeio concedente discessit:& hoc bis & tertio fecit:sperans regnũ obtinere:ad oia quæ pompeius ꝑceperat obedir̃ se simulãs:donec recederẽt ad munimia sua:timẽs ne regno spoliaret & hircano principatus traderetur.Pompeius aũt cũ iussisset ei ut castella traderet:& custodibus ꝓpria manu scriberet:q̃tenus cũ susciperẽt:noluit obedire hæc scribere. Cap.VII.

DEscendens aũt ad hierosolymã bellũ parauit:ĩteriectoq; tpe pompeio exercitũ cõtra eũ ducente:quidã ex põto ueniẽs nũciauit mitridatẽ hausto ueneno defunctũ: quod

illi filius suus farnaces cõfecerat. Cũq; i hierico castra posuisset: ubi maxie nascit opobalsamum: cuius cum flos acuto lapide incisus fuerat distillat: mane hierosolymis ascendit. Tunc aristobolus pœnitẽs ad põpeiũ descendit: pecuniasq; offerẽs: in hierosolymis eũ susceptt: rogabatq; bello desinere: & quæ uellet cũ pace disponeret. Pompeius aũt ueniã ei peretẽ pstitit: & mittit gabiniũ cum militibus ad ciuitatẽ ut pecunias obtineret. Sed cũ nihil hoꝝ pẽitus egisset: gabinius rediit: negatisq; pecuniis de ciuitate excluſus est. Nam aristoboli milites pactis minime consenserunt.

Cap. VIII.

Vapropter põpeius iratus: aristobolũ recluſit in carcerẽ: & ad ciuitatẽ puenit: undiq; munitissimã: præter septẽtrionalẽ ptem. Circuit enĩ eã uallis latissima: uel altissima: intus templũ cõcludens: lapideo muro fortissime cõstructũ. Sedicõ itaq; itus hoium de præsentibus rebus erat: q busdã dicentibus: põpeio tradi ciuitatẽ: aristoboli uero socii excludere eũ & expugnare pſuadebant: & illũ haberi uinctũ. Qui cũ in templo refugerent: põte abscisso qui ciuitati iũgebatur: sese ad obsidionẽ parabant. alii aũt exercitũ pompeii suscepe-runt: & aulam ei tradiderunt. Pompeius ergo pisonẽ legatũ cũ exercitu destinauit palatiũ custo-dire: & domos uel templũ obseruare. Qui prius quidẽ uerba pacifica i templo cõclusis offerebat: sed hii dum nõ obediſſent: loca iuxta templũ posita muris circũdedit: ad oĩa hircão ministrãte. Pompeius aũt mane circa templũ a patre aquilõis: unde expugnare eos potuissent milites collo-cauit. Fuerant nãq; p illã ptem turres altissimæ: & fossæ altissimæ q ualle circũdabãt. Ponte nãq; decisso munitior extiterat: in q̃ ualle põpeius cũ aggere in circuitu siluam incidentibus romanis imponeret: & uideret satis fossam coequatã: machinaméta uel instrumẽta bellica tiro deportata supimposuit: p quæ etiã templũ deposuit. Sed si nobis patrius mos non fuisset septio die uacare nullatenus aggerẽ construere iudeis repugnantibus potuissent. Nam bellantibus & occidẽtibus resistere lex concedit: si quid uero aliud aduersarii uellint facere: nulla nobis datur licẽtia sabba-tis eos phibere. Quapropter nõ certãtibus iudeis: nec manus armãtibus turres erigere: uel ma-chinamenta romanis licuit fabricare: quibus postero die utebant. Vnde põt nostra erga deũ pie-tas legisq; custodia cognosci: q; nihil tiore obsidionis ad ĩmolandũ impediti fuissent sed secũdo in die mane & circa nonã sup aram ĩmolabãt: & neq; inflictione belli sacrificiũ remittebãt. Nam cũ capta ciuitas fuisset tertio mẽse ieiunioꝝ: centesima septuagesima olimpiade: gaio ãtonio: & marco tullio cicerõe cõsulibus: hostes templũ ingressi cũctos pemerũt: qui sacrificiis occupati nullatenus sacra ruperunt: haud tiore aĩæ conturbati: haud dolore moriẽtiũ expulsi: sed oĩa uo-luerunt circa ipsas aras pati: putãtes melius esse mori q̃ sacrificia impfecta relinquere. Et hãc nõ esse laudẽ mendacẽ p quã pietas nostra appareret: sed uerã extitisse cuncti testãt qui põpeii gesta conscripserunt: inter quos sunt & strabon: & nicolaus: necnõ & titus libius romanæ conscriptor historiæ. At cũ machinamentũ primũ illatũ fuisset: turris maxia cõmota cecidit: & aperuit ptem templi: p quã hostes irruperũt. Quoꝝ primus cornelius faustus sylle filius cũ suis militibus sup murũ ascendit: post eũ etiã p alterã ptẽ furius centurio cũ suis: in medio aũt fauius & ipse centu-rio cũ turba fortissima. Tũc oĩa cede iudeoꝝ cõplebãt. Quidã. n. a romanis: alii uero semetipsos occidebant. Erant q; & pcipites sese flãmis inter domos iniicerẽt: minie ualẽtes uiolẽtiã sustinere. Cunq; pstrati uigintiduo milia iudeoꝝ: romanoꝝ uero pauci defuncti fuissent: capit etiã absca loni patruus: simul & socer aristoboli. Non ergo parua in tẽplo cõmissa sunt: dũ ea q̃ priori tpe inuisibilia uel inaccessibilia erãt adisset põpeius: & cũ eo nõ pauci uidissent quæ nõ liceret nisi sa cerdotibus intueri. Inuenerunt aũtẽ mensam aureã: & circa eã cãdelabra uel libatoria nõ pauca: necnon & aromatum multitudinẽ: in thesauris uero sacras pecunias duo milia talenta.

Cap. IX.

Vas põpeius penitus contingere noluit ꝓpter pietatẽ: & hoc dignũ sua uirtute fecit. Cunq; in postea ministris templi pcepisset illud purgare & legitia offerre deo: hircio principatũ sacerdotii donauit: eo q; ei utilis appuisset: & puinciales phibuisset aristo-bolo auxiliũ pstare: auctores quoq; belli securi pcussit. Faustũ uero cũ aliis q ꝓpius murũ ascenderãt: premiis dignis hõrauit: & hierosolymã sub cõditiõe fiscaliũ romanis exposuit. Ciuitates etiã q̃s prius iudei de inferiori syria ablatas subegerãt sub suo principatu esse cõstituit: & oẽm gentẽ prius nimis extẽsam: suos intra fines astrinxit: necnõ & gadarã pauloante dirutam edificauit: demetrio donãs gadarenos suo liberto: reliquas aũt ioppẽ & scitopoli: & pella uel diõ: & samariã: & insup mariſſã & azotũ: & iamniã: & arethusam habitatoribus reddidit: q̃ mediter-raneæ fuerant ꝑter alias dirutas. Gazam uero maritimã: & ioppen: & doram: & stratonis turrim quam postea herodes magnifice cõdidit: & cũ porticibus uel tẽplis eam ornasset: cesaream eam cognominauit: pompeius liberas reliquit: & a prouicia discessit. Horum malorum hierosolymis

auctores hircanus & aristobolus extiterunt:cū inuicē inter se bella gessissent. Nam tūc libertatē depositimus:& subiecti romāis sumus & prouinciā:quam armis possidemus a syris ablatā.Hanc Syris compulī sumus denuo restituere.Et insup decem milia talenta pauco tempore: romani a nobis exegerunt:& rēgnū quod ātiquitus secundū generationē principibus sacerdotū dabatur: populare factū est.De his quidē cōpetenti loco dicemus.Pompeius aūt cū inferiorē syriam usq; ad eufraten fluuiū & egyptū scauro tradidisset:& duas legiones romanas: p cilicia romā prexit. Ducebat cū sua generatione aristobolū uinctū:cui duæ filiæ uel totidē filii fuerūt: quoꝝ alexāder euasit:nouissimus aūt antigonus cū patre uel sororibus romā deportatus est.

Cap.X.

Scaurus itaq; contra petrā arabiæ cū exercitū produxisset:ꝓpter difficultatē ciuitatis in circuitu terrā deuastabat.Sed exercitui romano fame fatigato: antipater obediens p̄ceptis hircani: a iudea triticū uel quæcūq; erāt necessaria destinabat. Cunq; missus ab scauro legatus ad arethā prexisset ꝓ amicicijs q̄s cū eo hīe debuerat:flexit eū pecuniis ne prouincia prædaretur.Qui etiā fideiussor eius pro trecentis talentis extitit & in his bellū scaurus sedauit.Siquidem non minus & ipse qua aretha concupiuit idem fieri.

Cap.XI.

Interfecto uero tpe cū alexāder aristoboli filius iudeā inuasisset:dux exercitus gabinius de rōa ad syriā usq; puenit:q; iter alia q̄ mirāda fecit:contra alexādrū ꝓduxit exercitū: nullatenus ualente hircano uiribus illius resistere:cū etiā erigēr hierosolymoꝝ muꝝ festinaret quē pompeius deposuerat qd ne faceret:prohibuerunt eū romani ibi cōstituti.Circuēs aūt prouinciā:multos iudeoꝝ armauit:& maturius q̄ sperabatur collegit decē milia pedites:& mille quingentos equites:alexandriū etiā castellū ualde munitū & macherunta iuxta montes arabiæ cœpit.Igitur gabinius cōtra eū ueniebat:cū iam marcū ātoniū cū romāis:alios q; duces p̄misisset.Qui cū rōanis militibus & subiectis iudeis quos phitolaus & malchus ducebāt: adunātes sibi & antipatri societatē alexādro obuiā ueniret:quos seq̄batur etiā gabinius cū legione.Alexander aūt prope hierosolymā accessit:ubi cū hostibus plio facto:pemerunt romani tria milia iudeoꝝ:capiunt etiā non minus tria milia uiroꝝ.Interim gabinius cū alexādriū pueniisset castrū:inuitabat cōclusos ad pacē:ueniāq; de prioribus suis delictis pollicebatur eis. Vbi cū plures hostiū foras ualloꝝ starent:marcus antonius fortiter decertās:in cōgressione multos ꝓstrauit.Gabinius uero exercitus ptē cū ibi reliquisset:& castellū uastart:ipse reliquā iudeā circuibat: quantasq; inuenisset diruitas ciuitates renouari præcepit:& constructæ sunt samaria uel azotus: scitopolis & ātidona:rafia uel dora:marissa & gapa & aliæ non paucæ.Cunq; omnes gabini præceptis obedissent:ciuitates multo tempore desertæ suos habitatores acquisieret.

Cap.XII.

Ve cū ageret ꝓ prouinciā rediit ī alexandriū castellū. Vbi dum obsidionē statueret: legationē ad eū alexander destinauit:ueniam sibi de prioribus cōmissis postulans:& tradere castella:hircātā uel macheruntā:post etiā alexandriū pollicet.Quæ gabinius accepta euertit.Mater uero alexandri cū ad eū pueniisset:nā fauebat romanis:marito eius & aliis frīis romā abductis: cōcessit ei gabinius q̄ postulāsset.Cunq; disposuisset pacē cū ea: hircanū ad hierosolymā reduxit habituꝝ templi diligentiā.Quinq; tamen curias constituit:equalibus turmis gērē diuisit: quaꝝ una hierosolymis degebat:alia in gadaris:tertia ī aniathūte:q̄rta uero ī hierichūte:qnta ī sephoris galileæ: qui regia ptāte liberati:sub optimatuum gubernatione uiuebāt.

Cap.XIII.

Ed cū aristobolus roma ad iudeā cōfugisset:& alexandriū qd nup dirutū fuerat renouare desideraret:gabinius milites cū ducibus sisinnio & antonio:& seruilio mittit:ut eum oppidū reconstrui ꝓhiberent:simul & caperent.Multi itaq; iudei ad aristobolū transiebant: ꝓpter ueterē eius gloriā nouis rebus studentes:necnon & phitolaus dux hierosolymoꝝ cum mille ad eū uenerat:qui tamen inermes erant:quos decreuit in macherunte ponere.Aristobolus ergo eos qui armis inopes erant dimisit:armatos aūt octo milia excūtes cū collegisset:prexit ad bellū.Quos romani fortiter inuadentes: plio facto uicerunt. Et licet iudei ꝓpensius decertarent:tamē atrocitate hostiū ad fugā cōuertūt:quoꝝ q̄nq; milia ꝓsternūt:reliq uero dispsi ut unusq;q; ualuit:ꝓ fugā sibi saluterē q̄siuit:tamen plus mille aristobolus habēs ī macherūte munitissimū oppidū recessit.Cūq; malepugnasset:nihilomius spē sibi bonā ꝓmittebat. Per duos tamen dies obsidiōi resistēs:multis pfossus uulneribus:captiuus cū antigono filio qui de roma cū eo fugerat ad gabiniū trahit. Aristobolus quidē his casibus usus: rursus ad romanā ciuitatē transmittit:quo ligatus tenebat;cū regni & sacerdotii principatum tribus annis & sex

mẽsibus gessisset: uir clarus & magnanimus: filios aũt eius senatus mri remisit: gabinio scribẽte hoc ei promissum fuisse ꝓ castellog ꝓditione: sed hi quidẽ in iudeã remearũt. Gabinius aũt cũ cõtra pthos exercitũ duxisset: & eufraten fluuiũ transisset: placuit ei ad egyptũ reuerti: qtenus ptolomeũ ibi rstitueret. Hæc uero & ꝑ alios historiag cõscriptores demõstrata sunt. Gabinii de inde militibus antipater mistrauit triticũ & arma & pecũias: & iudeos ꝓpe pelutiũ auxiliatores effecit: qui custodes egyptiog aditũ fuerant. Cũq; ex egypto remeasset: & ad syriã pueniss: seditionibus & turbis eã inualescẽtẽ inuenit. Siquidẽ alexander aristoboli filius recipiens rursus ꝑ uiolẽtiã pricipatũ: multos iudeog subtraxerat: magnoq; cũ exercitu ꝓficiã iuadẽs: oẽs rẽaros quãtos inueniret occidebat: refugientes ad mõtẽ garizim. Gabinius aũt hæc audiẽs: antipatrũ ut prudentẽ ꝑmittit ad illos qui rebellabant: ut eog sedaret amẽtiã: qtenus ad meliorẽ sensum redirent. Qui cũ prexisset: multos quidẽ castigauit: & ad cõpetentia restituit. Verũtamen alexãdrum cõpræhẽdere non potuit: dũ exercitũ haberet triginta milia iudeog: quiq; cũ gabinio cõfligens: uincitur: decẽ milibus suis ꝓpe itabriũ mõtẽ ꝓstratis. Gabinius itaq; cũ dispoluisset hierololymog ciuitatẽ: antipatri uolũtati obediens: cõtra nabutheos expeditionẽ ꝓduxit: quos eũ in pugna uicisset: parthog transfugas mitridatẽ & orsanẽ dimisit: qui fide non seruata: ad ꝓprios remearunt. Sed gabinius cũ opa maxia uel clarissima i expeditione fecisset: romã rediit: crasso tradens ducatũ. De pompeii & gabinii cõtra iudeos expeditione cõscribit nicolaus damascenus & strabo capadox: nihil unus altero amplius exponẽs. Cap. XIIII.

Rassus aũt cũ cõtra pthos militiã ꝓduceret: ad iudeã puenit: & pecunias tẽpli q̃s põpeius nõ tetigerat: duo milia talẽtog abstulit: necnõ & totũ reliquũ aurũ uq; ad cẽto milia talentog. Tulit etiã & trabem aureã uersatilẽ: trecentas minas pensantẽ. Mina uero apud nos duæ & semis libræ existimant. Tradidit ei ergo hanc trabẽ custos pecuniag eleazarus noie sacerdos: nõ maliuolo aio: nã iustus & bonus erat sed dũ cõmissa fuisset ei custodia uelog tẽpli: quæ mira pulchritudine uel constructione p̃ciosissima resplendebãt in hac trabe pẽdentia: & crassum uidisset cũctũ tẽpli ornatũ auferre: aureã ei trabẽ ꝓcedentiũ oium ꝑstitit: dũ & iusiurãdũ ab eo accepisset: nihil aliud a tẽplo tollẽdũ: sed solo cõtẽtũ ee alio ab eo tradito quo multa milia põdo posset inuenire. Hác aũt trabẽ alia lignea circũdabat: ideoq; latebat. Crassus uero licet iurasset: nihil aliud de tẽplo tangere: post acceptã tamẽ trabẽ trãsgressus: omne tẽpli aurũ depositum. Nemo itaq; miret: si tantæ diuitiæ in nostro tẽplo fuissent dũ has oẽs ꝑ diuersam terrã iudei deũ colẽtes ibi ex ãtiquis tẽporibus obtulissent. Nec magnitudo ꝓdictarũ pecuniag testimonio caret: nec arrogãtia nostra ꝓ tantã magnitudinẽ diuitias extulit: sed multi & alii cõscriptores nobis testimoniũ ferunt: necnõ & strabon capadox ita dicẽs. Trãsmittens mitridates i choo: tulit pecunias: q̃s ibi cleopatra regina deposuerat: uerum etiã & iudeog octigenta talenta. Nobis itaq; pecuniæ publicæ nõ sunt: nisi dei tantũ. Vnde manifestũ est iudeos ꝓ asyã cõstitutos ueritos mitridatẽ: has pecunias i choo trãsmisisse. Nõ ei ex iudea fuerũt i choo pecuniæ dũ ciuitatẽ & tẽplũ mũitissimũ hrent sed neq; alexandriã hitantes iudeos uerisimile est hoc feciss: dũ nihilo mitridatẽ timerẽt. Testis ẽ nobis idẽ strabõ & alio loco q̃ ꝑe quo trãsiit illa in helladã cõpugnaturus mitridati: lucullũ trãsmisisse ferẽ in cireneã ciuitatẽ: ꝓpter nria gẽs seditionẽ: q̃ totũ orbẽ cõpleuit ita dicens. Quatuor i ciuitate cirenecog ptes existũt: ciuiũ & agricolarũ: tertia uero colonog: & q̃rta iudeog. Hæc pões ciuitates iã dupla ẽ. & nullus locus mũdi facilis inuenit quo nõ hanc gentẽ uidemus. Nam egyptus & cirenea dũ sub uno regno fuissent: oẽm cõuersationẽ horũ emulate sunt: ita ut scripturis eog uterẽt: & ꝑsertim pecũias secũdũ prias leges iudeog cõgregarẽt. In egypto ergo sũmã ptẽ habitasse iudeog demõstrat: & alexãdriæ ciuitatis maxiã ps huic genti deputata est. Ordinat uero etiã princeps qui cãs eog & instrumenta publica debeat curare: & ꝓcepta dare tãq; prices ꝓfectæ reipublicæ. In egypto tamẽ hac generatõ cõualuit: eo q; initio iudei egyptii fuissent: & quia iuxta ꝓuinciã iudea: egyptus iacet: necnõ & ꝓpter illos qui exindead egyptũ ꝓuenerunt. Ad cirenã aũt ideo transiit: eo q; ipsa finitia egypto extitisset: quẽadmodum & iudea: & q; sub uno regno prius fuissent. Strabon quidẽ hæc retulit. Crassus aũt cũ oia dispositus quẽadmodũ uellet: cõtra parthos egredit: ubi cũ toto suo defecit exercitu: sicut & alibi demõstratũ est. Sed cassius dũ ad syriã ꝓuenisset. & uindicasset eã ex incursionibus parthicis: qui nimis ꝑ crassi ꝓditionẽ audacõres fuerat: rursum ad tirũ pueni: & exide ad iudeam ascendit. Iarachenã uero ciuitatẽ inuadens statim prædauit: & triginta milia uiog captiuauit: pytolaũ etiã seditionis. aristoboli succesorẽ cœpit: antipatro inuitante. Qui etiã cum apud eũ multũ ualuisset: idumeis amicus erat de quibus & uxorẽ nobilissimã nomine cipron sibi coniũxit: ex qua q̃tuor liberos ꝓcreauit: faselum & herodẽ: qui postea rex fuit: & ioseph & ferorã: filiã quoq; salomoni. Hic aũt antipater dum cum aliis potentissimis amicitias & hospitium

copulasset:arabo potius se sociauit:cui etiã filios suos dũ bellaret cõmendauit. Igitur cassius cũ expeditione sup eufraten duxisset prohibuit illã deuastari prouinciã:sicut & ab aliis relatum est.

Cap.XV.

Nteriecto uero tpe cũ cæsar romã teneret:post põpeii uel senatus fugã: solues a uinculis aristobolũ ad syriã transmisit:duas ei tradens legiones q̃tenus parata illi ut posset facere iudeã. Aristobolus aũt potẽtia a cæsare donata minie potitus ẽ. Nã põpeiani poccupãtes ueneno eũ corruperũt:& sepelierũt eũ cæsaris socii:qui multo tpe ita iacuit usq; quo ãtonius eũ ad iudeã remitteret & i regiis monumentis poni p̃ciper. Cap.XVI.

Cipio aũt mandat põpeio alexãdrũ aristoboli filiũ occidẽdũ:dũq; culparet eũ de his quæ prius contra romanos egisset securi eum pcussit. Quo in antiochia desũcto: fratres eius ptolomeus minei alias mĩnei filius:qui habitabat apud calcidẽ:prope libanũ monte constitutam detinuit. Qui cũ filiũ suũ philippionẽ in ascalon ad aristoboli uxorẽ direxisset:iussit eã destinare filiũ antigonũ cũ eius sororibus.e quibus altera philippion cũ dilexisset:uxorẽ eam habuit. Quẽ postea ptholomeus pater eius occidẽs:matrimoniali iure eã duxit uxorẽ: & prouidẽtiã fratribus eius impẽdebat. Cap.XVII.

Post morte uero pompeii:dum cæsar contra egyptum pugnaret:antipater iudeorũ potẽtissimus mãdatis hircani obediens:multũ illi utilis apparuit. Nam mitridatis pgamenus dum per coricum trãsiret:& minime potuisset per pelusium uiam cõficere:sed i ascalone cõmoraret:antipater ei tria milia armatos iudeos adduxit:necnon & arabũ nobilissimos auxiliatores illi parauit:& propter eũ omnes syri propẽsius cæsaris partes adiuuabãt. Verũ etiam & amplicus potẽtissimus:& ptholomeus filius eius libanum mõtem habitãtes cum omnibus ciuitatibus:eandẽ pro cæsare mentẽ habebãt. Mitridatis aũt surgens a syria:cũ ad pelusiũ pueniisset: & eum non suscepissent: ciuitatẽ obsidebat:cuius maxia uirtute ãtipater primus ptẽ muri deiecit:& reliquis uiã ingredi ciuitatẽ pauit:& pelusiũ quidẽ ita deuastatur. Antipatrũ deide & mitridatem euntes ad cæsarẽ cũ egyptii iudei transire prouintiã uetarent quæ alias qui oniæ dicitur alias dicũtur:antipater eos flexit ad cæsaris amiciciã:& principis sacerdotũ litteras eis ostendit. Quas cũ audissent menfitidẽ habitantes:simili modo mitridatẽ ad se inuitarunt. Ad quos cũ pfectus eẽt: & ad locũ q̃ dicitur delta pueniisset:cõfligit cũ hostibus circa locũ qui dicit iudeoꝝ expeditio. Habebat aũt dextrũ cornu mitridates:leuum uero antipater. Sed plio cõmisso inclinat cornu:quo mitridates pugnabat qui piclitatus esset nisi p ripã fluuii cũ suis militibus antipater currens deuictis iã aduersariis:mortis eũ piculo liberasset. Nam uictores egyptios ad fugã cõuertens:& pfecutus castra eoꝝ deuastauit:mitridatẽq; fugientem retinuit. Cuius ceciderunt milites octingenti:antipatri uero octoginta. Cap.XVIII.

Sed cũ mitridates cæsari demandasset uictoriã simul & salutẽ quã p antipatrũ meruisset: ãtipatrũ quidẽ tãtũ dilexit:ut etiã uteretur eo p oia bello pricula. Quapropter & uulnerari antipatrũ seuissime cõtigit. Ergo bello finito cæsar cũ i Syriã nauigasset:hircano q̃dẽ pricipatũ sacerdotii firmũ indulsit:antipatrũ uero ciuẽ romanũ & sine cẽsu constituit. Dicit aũt hircanus huic quoq; militiæ i egypto socius extitisse:sicut testatur strabon capadox:ex noie asinii ita referẽs. Post mitridatis & hircani pricipis sacerdotũ i egyptũ pfectionẽ. Idẽ strabõ alibi ex noie hipsicratis rursus ita retulit:mitridatẽ solũ exisse:uocatũ aũt secundo:cui ãtipater iudeæ tutor in ascalone tria milia militũ pparauit:& alios potentissimos inuitauit sociatũ etiã hircanũ principẽ huic militiæ dicens. Hæc quidẽ strabon exposuit. Sed cũ uenisset antigonus aristoboli filius tunc ad cæsarẽ:& patris sui calamitatẽ defleuisset:q̃liter propter ipsũ ueneno fuerit interẽptus:fraterq; suus secure a scipiõe sit pcussus:petebat se misereri a regno depulsũ p̃terea hircanũ & antipatrũ accusabat:q; male gẽtẽ regerẽt:& i se crudeliter egissent. Antipater aũt cũ affuisset: satisfaciebat de illatis sibi criminibus:rebellẽ antigonũ cũ suis sociis dissẽrens:& narrabat quãta ipse laborasset i expeditiõe corã ipso cæsare: & dicebat aristobolũ romæ tractũ:q; semp romãus hostis extitisset:fratrẽ uero eius latrocinii cã pœnã a scipione meritã sumpsisse.

Cap.XVIIII.

Vm hæc antipater uerba fecisset:cæsar hircanũ quidẽ pricipẽ sacerdotũ ordinauit antipatro uero potestatẽ donauit quã ipse eligeret:tutorẽ eũ totius iudeæ cõstituẽs. Hircano quoq; cõcessit patriæ muros restituere:cum hãc ille gratiã ab eo petisset:nã adhuc diruti iacebãt: ex quo põpeius eos deposuerat:unde a consulibus in capitolio senatusconsultũ hoc mõ prolatum est. Lucius ualerius lucii filius consul:conueniente senatu idibus decembris:in templo concordiæ:præsente lucio copinio:lucii collinæ filio:& cepario quirini. De his q̃ alexãder iasõis: & miminius ãtiochi:& alexãder dorothei:iudeoꝝ legati:uiri optimi uel auxiliatores locuti sunt:

renouantes cū romanis gras:& amicicias exhibentes:clippeum aureum pro inditio auxiliorum deuouerunt quinq̄ginta miliū solidoꝝ:& petiuerūt liras sibi dari ad oēs liberas ciuitates:q̄tenus prouinciæ uel portus eoꝝ nullā uiolentiā paterēt. Placuit igit amicicias & societatē cū eis cōponere:& oia q̄ supplicauerunt concedere:clippeūq; suscipere. Hæc acta sunt sub hircano principe sacerdotum & rectore gentis.ix.anno:mense panemo. Hircanus aūt etiā ab athenieńsiū populo laudatus est:cū multū ei apparuisset benignus:nā miserunt ei scriptū hmōi decretū: sub iudice uel sacerdote dionisio:filio asclepiadis:mense panemo:uicesimoquinto die latū est magistratibus decretū athenienśiū sub præside athode quod eudes menādri abimusius scriba exposuit munichionis. Vndecimo die cōsilio iudicū facto in theatro:suffragiū tulit dorotheus princeps sacerdotū cū quo assidens dionisius dixit. Quō hircanus alexandri sacerdos & rector iudeoꝝ pmanet cum populo nro uel singulis ciuibus fidelis existit:& oī circa eos utitur industria: ibiq; uenientes athenienses uel legationis cā:seu priuatim munificenter ad se suscipit:& puidet q̄tenus illesi redeant: decretū quidē de his & prius factū ē:nūc uero dionisio dorothei suniēsi suggerēte:& de uiri uirtute populo admonēte:quō uoluntatē habet bene nobis semp qđ potuerit facere:placet hōrare uirum aurea corona optia secundū legem:& dedicare ei imaginē aureā i tēplo populi uel gra;: decernere uero coronā in theatro cū libero pri tragedie solenia celebrāt:& i panathineis: & ceteris: & i gimnicis certamibus:diligētiā uero magistratus hēat:ut si pmāserit & seruauerit fauorē nostrū:oē quod excogitemus p gra uel honore uiri munificenter cōpleat:q̄tenus:cū hæc ita facta fuerint appareat populus noster optimus eū aplecti:uicesq; reddere gratia;:ut ille nostrū studium iā honoribus affectus imitet:imo etiā debemus eligere ab oibus athenieńsibus qui decretū ei deportent:ut cū honorē suscepit festinet benefacere nostræ semp ciuitati. Romanoꝝ ergo uel populi atheniēsiū erga hircanū merita demōstrauimus. Cæsar aūt cū iudeā dispositisset:syriā nauigauit. Antipater uero ut cæsarē ad syriā deduxit:in iudeā reuertit: & statī muros a pōpeio diruptos recōstruxit:seditionēq; puincialiū sedant interminationibus simul & psuasionibus reqescēt: eos inuitans cū diceret. Si quis hircano cōsenserit:fœliciter uitā suā pōt pagere. Qui uero ad ipē rebellandi puenerit:& lucro priuat:& meipsū p patrono dominū:hircanū aūt p rege tyrannum sentiet:romanos uero & cæsarē p rectoribus amaros hostes:nam minime patiunt amoueri:quē ipsi principem constituerunt. Quæ cū diceret puinciā pagrauit. Cap.XX.

Ed cū tardum & segnē hircanū uidisset:priorē filiū suū ducē in hierosolymis ordinauit: secundū uero herodē galileæ tutorē demonstrauit:adhuc oīo iuuenē:nā quindeci ānoꝝ erat:cui nihil obfuit iuuentus:dū prudētiā sup ætatē haberet. Qui cū occasionē inuenisset:statim ad uirtutis ostentationē prupit. Siquidē ezechiā pricipē latronū cōprehēsum q syriā cum magna turba uexabat:fecit iterimi cū multis pdōibus. Quo facto nimiū a syris amplectit: unde & i amorē eius exarserūt:q̄ a latrociniis puicia eoꝝ eēt erepta. Laudabāt ergo eū p ciates & p uicos:q̄ pacē eis pstitisset:& tuitionē pdioꝝ suoꝝ iuēisset. Quapropter & sexto cæsari cognato magni cæsaris tunc totā regenti syriā:amicus factus est. Cum uero emulatio p factis herodis faselū fratrē eius intrasset studuit nō mior tali gloria repiri:& hierosolymitas fauore sibi parabat:dū & ciuitatē haberet:& populi negocia nō ignare tractaret. Quæ ita antipatrū extollebāt ab omni gente tanq̄ esset oī um dominus. Honorari igit ex tali claritate cū cœpisset: q̄lis sepius contingunt hircani fidē transgressus est. Potentissimi uero iudeoꝝ antipatrū uidentes cū filiis extolli p fauorē gentis:& redditus iudeæ uel pecunias hircani nimis inuidebāt ei. Nam antipater amicitiā cū imperatoribus romanoꝝ cōposuerat:& cū flexisset hircanū pecunias trāsmittere:tāq̄ suas:& non hircano pstante eas romanis principibus destinabant. Vnde manifeste antipatrū accusabant:dicentes hircano. Vsq;quo istas pateris:aūt non uides ātipatrū cū filiis principatu pcīctos:reqs nomē tātū regiū possidere. Sed nec te lateat:nec putes sine piculo tuo negligere negocia:dum antipater & filii eius totā nūc auctoritatē contineāt:& hanc sine tuis iussionibus disponāt. Nā herodes filius eius ezechiā & eos qui cū eo erant pemit:nostrāq; legē trāsgressus est: quæ hoiem phibet occidi licet malignus sit:nisi prius in cōcilio condēnatus sit. Ille uero dū nullā a te suscepisset potestatē:hæc ausus est cōmittere. Quæ cū hyrcanus audisset flectitur:plus autem iram eius incenderunt fratres:alias matres eorum:quos herodes interfecerat:dū p singulos dies in templo eum peterent:ut herodes ante concilium de actis suis redderet rationē. Cōmotus igit hircanus herodem uocauit satisfactuꝝ de criminibus sibi illatis. Qui suasiōibus patris impulsus uenit. Nam sic ei præceperat ut non priuatus: sed cum tutela & custodia corporis adueniret. Qui cum & galileam ut putauit prodesse sibi disposuisset:militum parua manu circundatus uiam secabat:ut nec terribilis uideretur hircano cum maxima ueniēs multitudine. Nec nudus uel incautus corā iudicibus esset:immo & Sextus Syriæ rector scripsit hircano:supplicās ut liberaret

a iudicio herodem:simul & interminabatur ei:si non obediret:sed sexti litteræ occasio fuerant: ne quod pateretur a sententia cōcilii herodes:sed magis absolueretur.Nā diligebat eū hircanus tanq̄ filium.Herodes aūt cum ī medio una cū suis militibus astitisset:omnes p:erruit nec ausus est aliquis ex his eum accusare:qui primū contra eū exclamabant:sed oēs sub quiete & silentio rei exitū sustinebant.Qui cū ita sedissent:unus qdā noīe sameus uir iustus & propter hoc nomē deuitans periculū:surgens ita locutus est.Viri iudices & rex neminē scio ad iudiciū a uobis uocatum ita constitisse:neq; uos nosse quicquā simile opinor:sed omnis quicūq; in hoc iudicio puenit exquirendus:humiliter astitit:misericordiā a uobis expetens:capillis prolixis:& ueste nigra īduitus:hic aūt herodes optimus iuuenis:reus pro homicidio satisfacturus:de tali crimīe uocatus: interest purpura circumdatus:& caput ornatū habēs conpositione criniū:stipatusq; armis:ut si condēnatus secundū legem fuerit:nos quidem interficiat:ipse uero uim faciens ueritati liberetur.Sed herodem de his non culpabo siquidem suum commodum plusquam legem fecit:sed uos uel regem accusō:qui tantā ei licentiam dedistis.Scitote tamen maximum esse deū:q̄ hunc: quem nunc propter hircanum uultis absoluere:qui quandoq; uos & ipsum regē torquebit. Nihil autem hæc dicendo mentitus est.Nam herodes cum regnū accepisset:omnes occidit in concilio tunc iuuentos cum ipso hircano:præter sameum : quem nimis dilexerat propter iusticiam eius:& q̄ ciuitate posthac obsessa ab herode uel sossio pſuasisset populo ut herodem acciperēt: dicēs: propter peccata eū non posse deuitari.De his quidem sub loco dicemus.Hircanus autem cum uidisset propensiores iudices ad necem herodis:iudicium in postero die distulit:& mittens ad herodem furtim persuasit ei ciuitatem relinquere:ut posset periculum declinare. At ille cum discessisset in damascum fugiens regem:& ad sextum cæsarem peruenisset: apud se ita decreuit: ut si uocandus ad iudicium esset non obediret.Indignabantur autem iudices hircano dicentes: quomodo hæc omnia contra eum essent.Illum uero cum nihil lateret:nihil agebat amentia uel imbecillitate sua.

Capitulum.XXI.

Sed cum sextus herodem ducem inferioris syriæ ordinasset:nam hoc ei pecuniis uēdidit:hircanus timebat eum nequando contra se exercitum duceret.Non multis aūt transactis diebus hoc euenit. Herodes enim aduersus eum expeditionem deducens īascebatur:eo q̄ ad iudicium uel uocatus satisfacturus esset. Prohibuerunt tamē eū obuiam uenientes pater antipater:& frater:impetumq; eius retinuerunt: rogantes ne accederet prope hierosolymam:& aliquod opus niteretur facere contra eos:qui concesserunt ei ad talem peruenire dignitatem. Deprecabātur etiam ut indignationem deponeret: q̄ uocatus ad iudiciū isset:sed absolutionis gratiam potitus recordaretur:nec ita dolorem consideraret:ut saluti ingratus existeret:animaduertendo q̄ & bellorum casus deus dispensat: qua propter uictoriam non omnino speraret:expugnando regem & amicum qui multum ei profuisset:nihilq; sponte in eū cōmisisset aduersi:sed per maliuolos suasores actum:quod difficultatis umbram prestiterit.Flexus his herodes:& arbitratus satis sibi factum q̄ suam fortitudinem genti demonstrasset: reuersus est.Per iudeam ergo taliter sese res habebant.Cæsar autem cum romam uenisset:parabat ad africam nauigare:quatenus Scipionem uel catonem expugnaret.Ad quem hircanus dirigēs legatos:petiit confirmare cum eo amicicias.Videtur mihi necessarium ex hoc exponere:qualiter romanorum prīcipes cum nostra gēte sunt pacti:ne lateret aliquos:quia & asiæ & europæ reges studium habuerunt sociare nostram sibi fortitudinem:dum eorum fidem dilexissent.Sed quomodo multi propter odiū nostrum minime credūt persicis uel macedonicis cōscriptionibus de nobis:eo q̄ non eadem ubiq; in publicis locis demōstrantur:sed apud nos tantum & alios quosdam ex barbaris:de romanis tamen decretis non est ambigendum : nam & publicis locis reposita hactenus & in capitolio tabulis ereis conscripta continentur.Nam & iulius cæsar alexādriæ iudeos per eream tabulam demonstrauit alexandrinos ciues existere . Vnde initium approbationis faciam dum pādo senatusconsulta:& iulii cæsaris de hircano uel gēte nostra decreta.Gaius iulius cæsar : imperator & pontifex & dictator secundo magistratibus sydoniorum: uel curiæ:uel populo salūtem.Si sani estis bene est:& ego sanus sum cum meo exercitu.Exemplum facti de græcia ad hircanum filium alexandri principem sacerdotum : & rectorem gentis iudeorū uobis destinaui:quatenus in publicis uestris annalibus reponatur.Volo uero uos græce uel latine in erea tabula conscriptum hoc ponere:quod huiusmodi est.Iulius cæsar imperator & pontifex:secundo dictator.Cum deliberata sententia decreui: quō hircanus alexādri iudeus:& nūc: & ī prioribus ānis ī pace uel bello fidē uel studiū suū demōstrauit:cui multi etiā cōsules testimoniū p̄bent:insuper & in propinquo alexandriæ loco:cū mille q̄ngentis militibus auxiliatoribus

nobis occurrit & ad mitridatē a me deſtinatus cū omni deuotione fidelis appariit:propter has ergo cās hircanū alexādri filioſq; eius rectores iudeoꝝ eſſe: uel pricipatū ſacerdotii gētis iudaicæ ſemp hīe ſecundū mores patrios ꝓcipio:ipſum quoq; filioſq; eius auxiliato res nobis inter uos aiciſſimos eſſe cēſendos:& q̄tacūq; ſacerdotalia iura ſūt:eū uel filios eius poſſidere decerno.Si qua uero interſuerit qſtio de iudaicis rebus:placet nobis iudiciū de his adhibere:exhyemationes uero militū:aut pecunias exigendas ab eis minie ꝓbaui.Gaii cæſaris dictatoris conſulis: data conceſſaq; decretaq; ſic ſe habent:ut filii eius principatū gentis iudeoꝝ:& donata ſibi loca poſſiderent:ut princeps ſacerdotū idē & rector gentis iudeoꝝ uim paſſis adeſſet:& quia trāſmiſiſſet ad hircanū alexandri filiū principē ſacerdotū:iudeoꝝ legatos q de amicitiis uel auxilio cū eo loquerent:& dedicaſſent tabulā ereā in capitolio in ſydone uel tiro:uel aſcalōe:& in tēplis apud cibus ſcriptā græcis uel latinis quæ infra expoſita continēt.Vt uero hoc decretū oibus ꝓ ciuitates curatoribus & iudicibus & amicis innoteſceret:& hoſpitia legatis ꝓſtarent:& ſanctiōes ubiq; deſtinarentur ꝓcepit.Gaius cæſar impator conſul hōris uel uirtutis:uel clemētiæ cā conceſſit ꝓ commodis ſenatus & populi romani: hircanū alexandri filiū:liberoſq; eius principes eſſe ſacerdotum:uel antiſtites hieroſolymoꝝ gentis:iure quo & ꝓaui eoꝝ ſacerdotiū ſuū geſſerūt.Gaius cæſar quinquies conſul decreuit hos habere uel munire hieroſolymoꝝ ciuitatē & gubernare eā hircanum alexandri filiū principē ſacerdotū iudeoꝝ rectorē gentis ſecundū ſuā uoluntatē ut iudeis in ſecundo anno locatinois ex reditibus chori.i.triginta modii ſubducantur:neq; ut aliq eis calūnientur:neq; tributa ab eis exigantur.Gaius cæſar ſecūdo dictator ſanxit ut ꝓ ſingulos āos ioppenſes tributa hieroſolymoꝝ ciuitati præſtent excepto ſeptīo anno:quē ſabbaticū annū appellant:quō in eo neq; fructū agroꝝ colligūt neq; ſemināt:necnō etiā hircano & filiis eius decimas ꝓbeant:quas & proaui eis ꝓbebant:ut nullus uel præſes:uel dux:uel legatus i ſinibus iudeorum auxilia colligat:uel militibus liceat pecunias exigere ad exhyemādum:aut ꝓ noie alicuius: ſed eſſe undiq; liberos.Quæcunq; poſtea habuerunt:uel emerūt:uel tenuerūt:uel poſſiderūt oibus his eos potiri:& ioppē ciuitatē:quā ab initio habuerunt iudei:& cū amicicias cū romanis ſeciſſent eoꝝ eſſe ſicut & nobis prius placuit impamus.Ex qua ciuitate hircanū alexandri filium liberoſq; eius a poſſeſſoribus terræ:uel a portu tributa cōſequi iubemus:de ſydone modios:xx. milia ſexcentos ſeptuagintaquinq; ꝓ ſingulos annos excepto ſeptīo anno quē ſabbaticū uocant: in quo neq; arant neq; fructū arboꝝ colligunt.Prædia aūt in maximo campo:quæ hircanus & proaui ei prius poſſidebant placeat ſenatui hæc hircanū & iudeos habere eodem iure quo & prius poſſiderunt:manere quoq; iura quæ ab initio inter iudeos uel principes ſacerdotū fuerunt:& inſtitutiones quas populo uel ſenatu decernente habuerunt:præterea eodem iure liceat illis uti. Et in lidia loca etiā uel terras quas pro hoſpitalitate reges ſyriæ uel phenicis ꝓ donationē romanorum poſſiderunt:eas ſenatus probauit hircanum rectorem gentis iudeoꝝ habere:dari etiam licentiam hircano; omnibuſq; a eo miſſis ut cum ſenatoribus i ludo monomarchorum & beſtiarum ſedentes ſpectent:& ſi petierint dictatorem uel magiſtrum equitum ut in ſenatum eos introducant:& reſponſa eis tradant intra decimum diem:hoc fiat poſt ſenatuſcōſultum. Gaius cæſar quater imperator quinquies conſul:imperpetuum dictator huiuſmodi uerba fecit de iure hircani alexandri principis ſacerdotum:& rectoris gentis iudeorum . Prædeceſſores mei imperatores in prouinciis cum teſtimonium hircano pricipi ſacerdotum iudeorum: & iudeis coram ſenatu uel populo romano prębuiſſent : cunq; gratias ei pōpulus & ſenatus egiſſet:bene nobis uiſum eſt memoriam habere & prouidentiam:quatenus hircano & iudeorum genti: filiiſq; hircani a ſenatu & populo romano:pro ſuo erga nos fauore:grātiæ retributionis redderentur.Iulius: gaius : dictator & conſul romanorum magiſtratibus parianorum curiæ ac populo ſalutem. Interpellauerunt me iudei in delo : & quidam de colonis iudeorum præſentibus ueſtris legatis & demonſtrauerunt decretum per quod uos eos prohibetis patriis moribus & ſacrificiis uti. Ergo mihi non placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta : uel prohiberi eos ſecundum ſuam uiuere conſuetudinem:ſeu pecunias ad conuiuia & ad uictimas inferre : quando hæc facere nec romæ quidem prohiberentur.Nam gaius cæſar noſter conſul dum in ſanctionibus ſuis uetaret collegia p ciuitates cōgregari:hos ſolos nō ꝓhibuit:ſed pecunias ad cōuiuia pare iuſſit:& ego quoq; alios ꝓhibens:iſtis ſolis ꝓcipio ſecundū prios mores & leges cōuenire. Bene ergo faciris:ſi plata ſniam cōtra nros amicos uel auxiliatores ꝓpter noſtrū erga eos ſtudiū & fauore aufertis . Poſt gaii mortē:marcus antonius:& publius dolabella cōſules cū ſenatū cōgregaſſent:& hircāi legatos ītroduxiſſent:locuri ſūt de q̄bus petierūt:& aicicias cū eis fecerūt:& oſa hæc cōcedi eis ſenatus decreuit:q̄cūq; poſtularēt:ſubiūcto etiā ſenatuſcōſultu:q̄tenus ꝓbationē dictoꝝ habeant q hāc hiſtoriā relegūt:q; tale fuit ſenatuſcōſultū ab erario conſcriptū de tabulis

publicis ſub qnto rutilio:erarii cuſtode:datū.iii.idus aprilis:i tēplo concordiæ: dum ſcriberetur
præſente lucio calpurnio:uel reliquo ſenatu.Publius dolabella:& marcus antonius cōſules dixe-
runt.De his quæ p ſenatuſcōſultū gaius cæſar ꝑ iudeis decernēs in erario deponere occurrit: ſic
placet nobis:ſicut & ſenatui uiſū eſt: ut hæc i tabulis ereis deponant:& p ſingulas ciuitates tranſ
mittāt:qtenus curēt & illi i tabulis reponi qđ decretū ē:qnto idus februarias:i tēplo cōcordiæ
Legati aūt pricipis ſacerdotū fuerūt liſimachus pauſanie:alexāder theodoti:patroclus cereæ:iona
tha oniæ.Miſit quoq; ex his legatis unū hircanus ad dolabellā:tūc aſyæ ꝑconſulē:petēs eū ſolue
re iudeos a militia:ut patriā cuſtodirēt cōſuetudinē:qđ facilius ipetrauit.Siquidē dolabella cum
ſuſcepiſſet lras hircani:nihil remoratus:ſcripſit per totā aſyā ꝑ iudeis:& ad epheſinā ciuitatē pri-
mam totius aſyæ:q hmōi legebātur:ſub iudice artimione:mēſe limonis die prima. Dolabella i-
perator epheſioꝝ curiæ:& magiſtratibus uel populo ſalutē.Alexāder theodori :legatus hircani:
filii alexandri pricipis ſacerdotū & rectoris iudeoꝝ:itimauit mihi:q nō poſſent ciues ſui milita
rē:dū nec arma portare poſſint:nec iter facere diebus ſabbatoꝝ:nec alimētoꝝ ſecundū patrias le
ges copiā habere: iccirco ego ſicut ꝓdeceſſores mei iperatores ꝓbeo eis militiæ remiſſionem: &
cōcedo patriis uti legibus ſecundū ſolēnes & ſacras imolatiōes:& cōgregare ſicuti ſolēt ꝑ ſacrifi
ciis pecūias:& uolo uos hæc p ſingulas ſcribere ciuitates.Hāc quidē dolabella hircano legationē
mittēte nīris donauit licentiā.Lucius aūt lētulus cōſul dixit.Ciues rōanos iudeos tēpla habentes
epheſi ante tribunal religiōis cā a militia dimiſi.xii.kal.octobris.Lutio aūt lētulo cōſule: & gaio
marcello cōſulibus ꝑſente ſenatu:balbus legatus & uicarius:epheſioꝝ magiſtratibus: curiæ po-
puloq; ſalutē.Iudeos p aſyā cōſtituros lucius lētulus cōſul me ꝑ ipſis petēte a militia dimiſit.Po-
ſtulās uero poſt hæc & ſaniū tribunū plebis:& luciū ātoniū erariū ipetrauī. Vos aūt cupio cura-
re:ne qs eis moleſtiā iferat.Decretū delioꝝ ſub præſide biuito: mēſe targilōe: uicēſima attitula-
tione iudicū. Marcus phiſon legatus aduenies in ciuitatē nīram ꝑ delicto militū conuocās nos
& multos ciuiū:præcepit:ut ſi q ſunt iudei ciues romani:nequaq; militare coganť:eo q; cornelio
lentulo cōſuli religionis cauſa iudeos dimittere placuit.Quapropter obedir uos cōſuli oportet:
His ſimilia ſardiniā quoq; de nobis decreuerūt.Gaius fannius gaii filius dux& cōſul:magiſtrati-
bus cooꝝ ſalutē. Volo uos ſcire: quō legāti iudeoꝝ audierunt me petendo accipere ſenatuſcō-
ſulta pro ipſis cōſtituta:quæ etiā ſubiūcta ſunt.Igitur uolo uos curare uel ꝓuidere his hoibus ſe
cundum ſenatuſconſultū:qtenus per ueſtrā prouinciā ad patriā incolomes reuertant. Lucius lē-
tulus cōcul dixit.Ciues romanos iudeos qui tēpla iudaica habere epheſi uidētur:religionis cau-
ſa dimiſi.Hoc factum eſt.xii.kal. iulii.Lucius antonius:marci filius: uicarius erarii uel procōſul:
ſardinioꝝ magiſtratibus curiæ: populoq; ſalutē. Iudei ciues noſtri adeuntes ꝓbauerunt nobis
conſiliū habuiſſe propriū ſecundū patrias leges ab initio:& locū propriū:in quo negocia uel iu-
dicia iuicē mouerūt:& hoc petierūt:qtenus liceat illis hoc facere:qđ cuſtodiri uel ꝓmitti decre-
ui.Marcus publius:publii filius:& marcus lucius marci publii filius dicunt.Lentulū ꝓconſulem
adeūtes itimauimus ei:de quibus doſitheus cleopatræ filius alexādrinus uerba fecit:ut ciues ro-
manos iudeos tēpla iudaica facere ſolitos ſi illi uiſum fuerit religiōis cā eos feciſſe dimittat:& di-
miſit.xii.iulii.Lucio lentulo & gaio marcello conſulibus:lentulus decretum ꝓtulit.Ciues roma
nos iudeos ſacraria iudaica ſolitos facere:epheſi ante tribunal religionis cauſa dimiſi.Laodicen
ſium principes gaiorabili gaii filio conſuli ſalutem.Soſi pater hircaim pricipis ſacerdotum lega-
tus porrexit nobis epiſtolam tuam:per quā deſignauit nobis:ab hircano pricipe & ſacerdote iu-
deorum deſtinatos quoſdā cū litteris quæ pro ſua gente conſcriptæ ſunt:qtenus ſabbata iudeis
liceat ſecundum pīas leges celebrare: ut nē quis eos quicq; impediat: quō amici & auxiliatores
noſtri ꝓbantur: aut ne quis eis uiolentiā inferat i ueſtra ꝓuicia: & licet tralliani palā cōtradicāt
nō ſibi placuiſſe q ꝑ his decreta ſunt:tamē ꝓcepiſti hæc ita fieri.Poſtulamus aūt:ut & nobis ea-
dem de his ſcribas obſequētibus tuis ꝓceptis.Epiſtolā aūt porrectā ſuſcepimus:quā repoſuimus
inter publica noſtra monimenta:& de reliquis quæ præcepiſti ꝓuidemus:qtenus in nullo culpe
mur Publius ſeruilius:publii gālbæ filius ꝓcōſul:mileſioꝝ magīratibus curiæ:& populo ſalutē.
Pritanis mercurii filius ciuis uidet dū in trallibus negocia tractarē: inſinuauit mihi ꝑter nīram
ſniam iudeis uos inquietudinē inferre:& prohibere eos ſabbata celebrare:uel templa patria per-
ficere:fructuſq; ſua cōſuetudie colligere. Volo igitur uos ſcire:quomō audiēs uerba eius uel eo-
rum qui contra ipſum diſſerebāt:decreui ne ꝓhiberentur.Decretū pergamenoꝝ:ſub iudice gra
tippo menſe dio:ſententiaq; principū.Quō romani ſequentes ſuos maiores pro cōmuni oīum
hoium tutela pericula ſuſcipiunt:& ſtudent auxiliatores& amicos ſuos ſ fœlicitate uel firma pa
ce conſiſtere:cum tranſmiliſſet ad eos hircanus princeps ſacerdotum gentis iudeæ legatos:ſtra-
tonē theodoti; appollonium alexandrinæ antipatri:anſtobolum acoynte: ſoſipatrum philippi

uiros optimos:& hii ſingula demõſtraſſent:decreuit ſenatus de his quæ poſtulauerũt:q̃tenus ne quaquã rex antiochus ãtiochi filius legatos iudeoꝝ auxiliatores romanoꝝ noceret: ĩmo & caſtella:& portus : uel ꝓuiciã:& ſiquid aliud ab eis abſtulit redderet:& liceat eis a portubus deportare quæ uolũt:& ut nullus rex uel populus a portubus iudeoꝝ uel uectigalibus aliquid auferat excepto ptholomeo rege alexandrino:qa & ipſe auxiliator his & amicus noſter exiſtit:ĩmo ẽt cuſtodiã ab ioppe depelli ſicut petiuerũt.Noſtræ uero curiæ lucius pecius uir optius iuſſit: ut hæc cuncta ita fieri:quẽadmodũ ſenatus decreuit:& ꝓuideamus:q̃tenus ĩcolomes legati ad ꝓpria poſſint redire:necnõ etiã theodoꝝ in curia:uel cõuentũ ſuſcepimus.Qui cũ nobis epiſtolã ex ſenatuſcõſulto porrexiſſet:uerba faciens:demõſtrauit hircani uirtutẽ & liberalitatẽ:quæ publice uel priuatim cũctis ꝓdeſt qui ad eã cõuenerit:lras uero iter publica cõſcripta repoſuimus:& nos quoq; oĩa ꝓ iudeis agere tanquã auxiliatores romanoꝝ ſecundũ ſenatuſcõſultum decreuimus, Quippe etiã poſtulauit theodorus dũ epiſtolã nobis porrigeret:q̃tenus a magiſtratibus nr̃is mittatur ad hircanũ exẽplar decreti:ĩtimãtis noſtri populi ſniam:& petẽtis cuſtodiri uel ãpliari nr̃as cũ ei amicicias:ut & meminerit:tpibus abraã:q oĩum iudeoꝝ pr̃ extitit nr̃os maiores aĩcos ei fuiſſe:ſicut & ĩ publicis cõſcriptis ſuenimus.Decretũ alicarnaſeoꝝ ſub ſacerdote mẽneo ariſtidis filio.Placuit populo marco alexãdro inſinuante.Quõ iudei pietatis omni tpe ſtudiũ habẽt:populi romani oĩum hoĩum benẽfactores ꝓ iudeoꝝ amicicijs uel auxiliis ad noſtrã ciuitatẽ præcepta miſerunt:q̃tenus ꝓmittantur ĩmolationes deo ſolẽnes efficere.Placuit igit & nobis cõcedere iudeis uiris uel mulieribus ſabbata celebrare:uel ſacrificia ꝓducere ſecundum leges iudaicas, Siquis uero hos prohibuerit:militiæ reus & debitor ciuitatis exitat.Decretũ ſardinianoꝝ.Placuit curiæ:uel populo:ducibus intimãtibus:quõ noſtram ciuitatẽ habitantes iudei: multa uel maxia beneficia a populo ſepe meruerunt:nunc quoq; cum ingreſſi fuiſſet in curiam a populo petere: quatenus reſtitutis ſuis legibus uel libertatẽ a ſenatu populoq; rõano ſecundũ conſuetudinẽ cõgregentur:& iudicia ſua diſponant:datus eſt illis locus in quo cũ uxoribus uel filiis poſſint celebrare deo patrias oratiões.Igitur uiſum eſt curiæ uel populo:cõcedere eis conuenientibus certis diebus agere ſecundum ſuas leges:deputari etiã eis locum quẽ aptum edificationibus uel habitaculis putauerunt.Habeant etiam curatores annonæ ciuitatis diligentiã:ut ſi qua opus habuerint alimenta:faciant eis introduci. Decretum epheſioꝝ ſub iudice minofilio meſe artimino: prima die nicanor euphini dixit.Placuit populo intimãtibus ducibus:quõ interpellauerunt in ciuitate iudei marco iulio bruto ꝓconſule:q̃tenus agerent ſabbata & omnia facerent ſecundum patrias leges:nemine penitus impediente:ꝓconſul conceſſit.Placuit igitur populo propter romanos nõ ſolum illum diem:ĩmo concedere eis omnia facere:ſecundũ iudaicas ſuas leges.Multa quoq; talia decreta ſenatũ uel imperatores romãos ad hircanum pro gẽte noſtra deſtinaſſe cognouimus: necnon & aliaꝝ ciuitatũ iudicata:uel litteras a magiſtratibus reciprocas noſtris epiſtolis:ex quibus hæc quæ demõſtrauimus flectere ſine inuidia legẽtes putauimus.Nam euidentiſſima ſigna de amiciciis romanoꝝ & noſtris demõſtrantur ereis tabulis:hactenus in capitolio permanentibus & in poſteris permanſuris.Oĩum uero expõnẽ tanquã ſuperfluã & faſtidioſam recuſaui:nullum credens tam difficillimũ inueniri:qui uel opietur romanoꝝ humanitatẽ minime circa nos extitiſſe:quã ſepius oſtenderunt: nos quoq; de quibus retulimus nequaquã mentitos eẽ eos cognouimus. De amiciciis quidem romanoꝝ & noſtris illis tpibus factis retulimus.Eodem uero tẽpore ſeditionẽ per ſyriã ac occaſionẽ contigit fieri.Baſſus cecilius põpeianoꝝ partiũ fautor: iſidias ſexto cæſari faciens interfecit eũ:ipſe uero cũ ſuis militibus reꝝ gubernacula tenuit.Tunc etiã maximum bellũ circa apamiã cõmiſſum eſt cũ ducibus cæſarianis:quibus & antipater auxilia cũ filiis deſtinauit:memoriã habens beneficioꝝ cæſaris. Quapropter & punire pẽtores eius iuſtũ putauit. Bellũ uero cõtraheretur:marcus quidẽ uẽit a roma ad ſexti ſucceſſionẽ. Cæſar aũt interficit a caſſio uel bruto in ſenatu:cũ principatum tenuiſſet tribus annis:& menſibus ſex:qđ & per alios conſcriptores dictum eſt.

Cap.XXII.

Oſt cæſaris aũt internitionem: cum bellũ cõflatũ fuiſſet principibus rõanoꝝ:oĩbus pro exercitu cõgregãdo diſpſis:caſſius ad ſyriã puenit.Qui cũ apamenũ exercitum accepiſſet obſidionẽ ſoluens:ambos ſibi cõiungit:baſſum & marcum:& ciuitates circũeundo: milites cum armis cõglomerabat:& fiſcalia grauia eis ſponebat:a iudea uero populus q̃ ſeptingẽta talenta pecuniaꝝ exegit.Antipr̃ aũt cũ uidiſſet in maxio timore uel turba negocia cõſtituta: diuidit pecuniarum exactiones: utroque filio eas tradens:herodi quas difficilius exigi putabat;reliquas uero aliis præcepit colligere. Cunque primus herodes a galilea collegiſſet quanta fuiſſent ei ſtatuta: necanrius inter amicos a caſſio recipitur. Nam ſtatuerat romanis obſequi: & fauorem eorum ſibi laboribus alienis parare. Alii autem procuratores ĩplas ciuitates cum habita-

toribus uendebant:quasq; cassius q̄tuor maxias captiuauit.i.gosnā:& amathūtem:necnō & liddā & thamnā:qui etiā malchū pene pdiderat:nisi hircanus p antipatrū centū talenta de suo ei misisset:& ita ipetum eius fregisset.Sed cū cassius cū multis pecuniis a iudea discessisset malchus insidias antipatro parabat:dū iteritū eius pricipatui hircani tutelā fore putaret. Quod antip. ter intelligens:discessit trans iordanē:ubi exercitū arabicum:simul & puinciale cōgregauit. Malchus aūt callidus existēs:iureiurādo iurabat se isidias ipi:uel filiis eius nō fecisse:fatisfaciēs ei.Nā faselo hierosolymā regēte:herode uero tenente armoq; custodia nequaquā se talia facere uel in aio habuisse dicebat. Vnde reconciliabat cū antipatro.Sed cū marcus syriā pcuraret:audiuit nouis rebus per iudeā malchū studere:& uenit:quatenus eum iterficeret.Quod paulominus contigisset: nisi antipater eū petēdo liberasset:nescius q̄ suū iterfectorē malchū liberaret.Igit cassius & marcus exercitu cōgregato:ducē herodē totius syriæ fecerunt naues ei cum toto exercitu cōmendātes: pmiserunt etiā regē eum iudeæ post bellū ordinare qđ iā tunc cōtra antoniū & iuuenē cæsarem īmineret.Tunc magis ueritus malchus:antipr̄m repellere cogitabat. Cunq; hircani pincernam pecuniis redemisset:nā uterq; apud eum epulabat ueneno hunc uiq; iterfecit:& milites armatos habēs ciuitatē obtinuit.Et cū isidias malchi cōtra patrē suū herodes uel faselus itellexissent:& uindictā inferre cogitassent:malchus iureiurādo ātipatris negabat iteritū.Cuius uita summis laboribus patriā ptegēs:ita finē iuenit.Filius uero eius herodes:ultionē quidē patris exigere cogitauit:& cū exercitu cōtra malchū uenit:faselo uero priori placuit dolo magis hoiem supare: ne belli ciuilis initiū facere putarēt:& satisfactionē malchi suscepit:& credere simulauit:nihil eū ad patris interitū cōmisisse.Sepulchrū etiā pris ornatissimū cōstruxere.Sed cū herodes ad samariā pueniisset :& iueniisset eā afflictā refouebat:& ita iter eos certamē est dissolutū.Interiecto deinde breui tpe celebratiōe tabernaculoq; instāte:cum militibus suis herodes in ciuitatē aduenit. Quod cū malchus cognouisset ueritus hircanū flexit:ut nequaquā pmitteret eum īgredi ciuitatem.Hircanus quidē paruit:cāmq; talē interdictionis ppositū:q; nō deberet multitudinē alienigenaq; ieiunanti populo superinducere.Sed herodes præcepta negligēs:noctu ciuitatē ingredit. Tunc malchus licet metueret:dissimulationē tamē nō refutauit:sed antipatrū ut amicū antiquum manifeste plāgebat:custodiā uero corporis sui latēter habebat.Placuit uero etiā herodi:non redarguere dissimulationē eius:sed ecōtrario muneribus ei blandiebat.Cassius tamē de patris iteritu herodi mādauit:q̄tenus malchi crudelitatē cognosceret. Qui scripsit præcipiens ei patris obitum uidicare:millenariis quoq; intro mādauit:herodis sequi uoluntatē. Tempore uero quo cassius laoditiā cœpit:accesserunt ad eum optimates pariter coronas ei:uel pecunias deportātes. Herodes itaq; superat malcho ibi ueniente se ulcisci.Sed cum ad tirum phenice peruenisset malchus:cāmq; opinatus esset:maius quidē conatus est agere:ita ut filium in tiro obsidē cōsistentē: in ciuitatem īgressus furtim uoluisset auferre: & ad iudeā reuerti credens gentē iudeoq; contra romanos excitatuq;:& deiecto hircano regnatuq;:dum bello cassius ab antonio occupat.Consiliis tamen eius deus restitit. Herodes quoq; eius intelligens uoluntatē:transmisit famulum:q̄si hospitalia paratuq; quia cunctos ad cōuiuium inuitauerat.Et licet hoc simularet:ad millenarios tamen uere dixerat:quatenus ammoneret eos contra malchum cum gladiis exire. Qui cum ex issent:& iuxta ciuitatē eum cōueniissent:per latus hominē uulneribus cōfoderunt.Hircanus uero cū factū intellexisset:obstupuit:rediēsq; ad se cōsuluit herodē:quod eēt factum:uel q malchū interfecissent.Cunq; herodes respōderet:cassium hoc iussisse:laudauit factū:nam maliuolum & nimis patriæ eū puasoré eē criminabat.Hanc ergo p iniquitate i antipatro cōmissa malchus pœnā soluit.Cassio uero discedēte de syria:maxia per iudeā cōcitat turba in hierosolymis:cum fœlix cōtra faselum una cum militibus armaret.Herodes aūt ad fauium rectorē damasci pficiscēs: cum hoc audisset: & in fratris solacium festinare cuperet:egritudine phiberur.Faselus tamē fœlicem superans:in aliqua eum turre concludit:quē postea sub pactionis fœdus dimisit: hircanū pene accusans:q; multa sub beneficia prætermittens:inimicis suis fauorē impenderet. Itaq; frater malchi multa tunc occupans loca obtinuerat:& masadam oium munitissimam: cōtra quem herodes inualitudine liberatus exercitum duxit:& auferēs omnia loca quæ cōprehenderat sub pactionis lege eū dimisit.Antigonus aūt aristoboli filius ut militiā cōgregauit: & fauiū pecuniis redemit:ptholomeus minei eum propter cognationē ad iudeā ducebat: auxiliumq; etiā ei præbebat marion quē reliquerat cassius tiriorq; tyrannum.Nam hic syriā oēm potentia capiēs custodiuit.Marion aūt galileæ finitima inuadens:tria eius castella occupauit. Contra quem herodes cum uenisset:omnia quæ ille tenuerat abstulit. Tiriorq; uero custodes cum humanitate dimisit: quibusdam etiam & dona præstitit:propter ciuitatis fauorem. Cum hæc ergo egisset obuiauit antigono:& plio cōmisso uicit:& pene altiora iudeæ tenentē fortiter expulit:uictoriaq; potitus

ad hieroſolymã uenit:ibiq; coronas ei tã hircãus quã pōpulus ob uirtutis ꝓmiũ offerebãt. Nam cognatus hircani per affinitatem credebatur:ideoq; magis defendebat eũ ueluti ductuꝝ neptẽ ſuam fratris ariſtoboli filiã:ex qua triũ maritũ extitit:& duaꝝ fœminaꝝ pater. Habuit ſiquidẽ prioré uxoré noíe doir popularé ex gẽte nſa:ex q̃ prior filius ei cõcipit antipr. Caſſiũ itaq; cũ antonius & cæſar i philippẽſi cãpo uiciſſent:ſicut & ab aliis demõſtratũ é:poſt uictoriã cæſar ad ytaliã rediit:ãtonius aũt' ad aſyã regreſſus é. Cũq; uẽiſſet in bithiniã:legationes undiq; obuiauerunt ei. Tũc & iudeoꝝ nobiliſſimi accuſabãt faſelũ & herodẽ:dicẽtes:noíe tantũ hircanũ regẽ extare: hos uero oẽm ptãtẽ ui poſſediſſe. Herodẽ tamẽ antonius maxíe honorauit:cũ ad eũ ueniſſet ſatiſſacere ꝓ accuſatiõibus:ꝓp qđ accidit aduerſarios eius nec ſermone aliqđ ipetraſſe:nã hoc acq; fierat pecuniis herodes ab ãtonio. Sed cũ epheſi pueniſſet ãtonius:deſtinauit hircanus priceps ſacerdotũ:nſaq; gens legationẽ ad eũ:aureã deportantẽ coronã:& ſupplicantẽ:q̃tenus iudeos a caſſio abductos nõ extante bello ſcriberet ad ꝓuinciã liberos relaxari:terrãq; tpibus caſſii ſubreptã reſtitui. Antonius uero iuſtas iudeoꝝ poſtulatiões cõſideraſ:reſcribit iudeis & hircão:mandãs et ſimul & tiriis decreta hmõi cõtinẽtia. Marcus ãtonius iperator:hircão pricipi ſacerdotũ & rectori gentis iudeoꝝ ſalutẽ. Si ualetis letamur:ualeo & ego cum exercitu meo. Liſimachus pauſanie: uel ioſippus minei:uel alexander theodori legati:epheſi ad me uenientes:prioré romæ confectã legatõnem renouarũt:& hanc quoq; pro te tuaq; gente ſedulo diſpoſuerũt:dum demonſtrarent tuum erga nos fauoré. Quod dum intellexiſſet ex decretis & ſermonibus familiaritatẽ erga nos ſeruare:moreſq; optimos ueſtros & religionẽ cõſideraſſem:propriũ te nobiſcũ eſſe iudicauimus Sed cum totã aſyã noſtri populiq; romani aduerſarii percurriſſent:qui nec ciuitãtibus nec tẽplis pepercerunt:nec iuſiurandũ qđ ſtatuerant quicq̃ ſeruauerũt:nos nõ tã ꝓ eoꝝ tantũ crimine:ſed uelut pro cõi oíum ſalute in auctores ſceleꝝ quæ in iudeos uel alios cõmiſſa ſunt uidicauimus. Quoꝝ facinore ſolé auerſum exiſtimauimus:q; talia in cæſare cõmiſerunt. Impias uero eorum inſidias macedonia tanquã in ſuo nefandiſſimo receptaculo ſuſcepit cũ ſceleratiſſimas eoꝝ malignitates partes philippẽſes cãpi obtineant:quæ loca maxia uſq; ad mare:mõteſq; munitos occupauerant:ut pene cunctos tranſitus ſicut unũ introitum cuſtodirent:quos ad eoꝝ damnationem ꝓ cõatibus iniuſtis grauatos deuicimus. Sed & brutus cũ philippis cõfugiſſet: circũſeptus a nobis:eiuſdẽ perditionis merito cui caſſius particeps inuẽtus eſt. Quibus oppreſſis: impoſteꝝ pace frui licebit:& aſyã reſpirare a belloꝝ afflictione liberatã. Igitur cõem pacẽ facimus cũ auxiliatoribus a deo nobis donatã:& tãquã de maxia peſte:aſyam reuelatã:ꝓ nſam refouemus uictoriam. Memores ergo ueſtri gentẽ iudaicã curauimus reddere letioré. Litteras quoq; ꝓ ciuitates propoſui: quatenus ſiqui liberi ſeu ſerui uenundari ſint:ſub gaio caſſio:ſeu per duces eius abſoluantur. Super hæc & donationibus a me uel dolabella clementer oblatis:uos uti cupio:necnon & tirios uiolentos uobis eé phibeo:uel quantacũq; poſſidẽt iudei cõpetentia:reſtitui præcipio: coronam uero quã deſtinaſtis accepi. Marcus antonius imperator:tiriorũ magiſtratibus curiæ populoq; ſalutẽ. Cũ mihi occurriſſent epheſi hircani pricipis ſacerdotũ:& rectoris iudeoꝝ legati:dixerunt ꝓuinciã uos eoꝝ tenere:quã iuaſiſtis ſub aduerſarioꝝ noſtroꝝ tyrãnide. Quod nos pro iperio bellũ ſuſcipiẽtes:iuſta & pia ꝓuidentia uidicauimus:obliuioſos gratiæ: uel trãſgreſſores iuſiurãdi puniẽtes. Volo ergo & ueſtrã pacẽ cum auxiliatoribus noſtris cõſtare:q; ab hoſtibus accepiſtis:hæc nõ concedimus niſi reſtituant. Nãneq; ꝓuincias:nec exercitũ quiſq̃ illoꝝ ſenatu pſtante ſuſcepit:ſed uioléter ſurripuit:dũ auxiliũ eis præberẽt qui iniqua cõcupiſcũt. Quapropter cũ illi pœnã dediſſent:nros auxiliatores ꝑcipimus ſine mora recipe q̃ prius poſſediſſe noſcũtur. Vos quoq; ſiq̃ prædia hircani rectoris iudeoꝝ pauloãte gaio caſſio bellũ illicitũ ꝓducente cõtra noſtrã ꝓuinciã ablata poſſidetis reddite:nec aliquã uiolentiã eis igeratis:unde lædi poſſint Siqđ uero iuſtũ cõtra eos habetis:dum ad locũ uenerimus:liceat allegationibus uti:nos aũt auxiliatoribus ſingula iuſta cõſideratiõe ſeruauimus. Marcus ãtonius iperator:tirioꝝ magiſtratibus curiæ populoq; ſalutẽ. Edictũ meũ uobis deſtinaui:de quo curã uos hñe præcipio:q̃tenus in tabulis publicis deſcribat litteris ltĩs uel græcis:& loco eminẽtiſſimo deſcriptũ ponatur:unde ab oĩbus relegi poſſit. Marcus antonius iperator ac triũphator dixit. Quõ gaius caſſius alienã ꝓuinciam ſub exercitũ cõſtitutã & auxiliatores depdauit:& deuaſtauit iudeoꝝ gentẽ:amiciſſimã populo romano:arrogantiã illius armis cõculcantes:edictis & decretis ab illo depdata renouamus: ut reſtituant hæc noſtris auxiliatoribus:& quãta corpora iudeoꝝ uenundata ſunt ſicut prius libera remittantur:& poſſeſſiones prioribus dominis reſignent. Siquis autẽ his noſtris edictis nõ obedierit:ulciſci in eo ſatiſſacientes cauſæ promittimus. Hæc eãdem & ſydoniis:& antiochenis: & arabis conſcripſit:quæ tempore oportuno referemus:ut ſigna prouidentiæ romanorum circa noſtram gentem extitiſſe clareant.

Capitulum.XXIII.

Oſt hæc aũt dum antonius ad ſyriam pergeret:cleopatra ei per ciliciam obuiauit:& amore ſuo detinuit:ubi iterũ centum potentiſſimi iudeoꝝ ad eũ peruenerũt:accuſantes herodem cũ faſelo. Contradicebat aũt eis meſſalla defendẽdo iuuenes:hircano præſente: qui ſocer iã herodis erat.Cũq; ambas ptes antonius audiſſet:cõſuluit hircanũ:qui magis gentẽ obtineret.Illo uero reſpondẽte herode:& fratre eius:antonius familiaritatẽ cũ eis habens pp paternã hoſpitalitatẽ:quã cũ gabinio pater eoꝝ p̃ſens fecerat:hos quidẽ ambos tetrarchas ordinauit: & cõmiſit eis iudeoꝝ negocia.xv.aũt ex reſiſtẽtibus ligauit ut eos occideret:niſi recuſaret herodes Sed neq; ita de relegatione reuerſi requieſcebãt. At cũ antonio rurſus in tiro occurriſſent: multis iam corruptus pecuniis ab herode uel fratre eius antonius:præſidibus locorum præcepit legatos iudeoꝝ nouis rebus ſtudentes torquere:& herodi præbere principatũ.Mox autẽ herodes ſedentes ante ciuitatẽ cum hircano nunciauit:& petiuit eos recedere:ne ad certamen uenirẽt:ne magnum malũ eis eueniret.Cui dum quidam non conſentirent recedere:& q̃ſi contrarii reſtitiſſent:mox romani milites decurrentes cũ armis eos inuadunt:& quibuſdã ex ipſis parentis: multos uulneribus laniabant:reſiduiq; fugientes:cum nimio metu ad propria redierunt. Clamante uero populo contra herodẽ:incitatus antonius uinctos interfecit. Secundo tamen anno ſyriam obtinuit pacorus regis filius & barzafranes ſatrapa parthus.Quo tempore & ptholomeo minei defuncto:filius eius liſanias in regno ſuccedens:cõponit amicitias cum antigono ariſtoboli filio: ſatrapaq; prædictũ ſibi eõiunxit:cuius & amicitiis nimis cõfidebat. Cap.XXIIII.

Ntigonus aũt ꝓmittit mille taléta:& quingentas mulieres parthis offerre:ſi hircanũ principatu priuarent & ipſi traderent:herodemq; cum ſuis interficerẽt.Quod non cõpleuit: licet pthi cõtra iudeã expeditionẽ paraſſent;ducente eos ãtigono. Nã pacorus p̃ mariria: ſatrapa uero barzafranes p̃ mediterraneam ingreditur.Tunc tirii excludunt pacoꝝ:ſydonii aũt uel ptholomenſes ſuſcipiunt turmã equitũ:quã idem pacorus in iudeam deſtinauerat: uexaturã prouiciam:& antigonum adiuturã ducem pincernaꝝ regis eis proponẽs.At cum a carmelo mõte quidã iudeoꝝ ad antigonum uenirent parati ad auxilia:per quos ſperabat parte aliquã ꝓuinciæ antigonus capere.i.ad locum qui drimi nuncupatur:dũq; ei quidã occurriſſent:ad hieroſolymam cũ ſuis aſcendit:ubi etiã congregatis multis:contra regiam aulã ꝓuenire ſtatuit:& hanc expugnaret:niſi faſelus & herodes prælio p foꝝ cõmiſſo eos uiciſſent; & cũ eũ in templo cõcluſiſſent:dirigunt armatos ut ꝓpinquas domos tenerent:quos populus cum ipſis domibus igne conſumpſit:quã iniquitatẽ paulopoſt herodes a reſiſtentibus ultione exegit. Cunq; ſingulis diebus inter ſe iacularent:expectabat populus multitudinẽ de ꝓuincia ĩ quinq̃geſima celebratione uẽturam.Inſtante ergo feſtiuo die:cum in ciuitatem multa milia hominũ armata uel inermia congregarentur:cõpleuerunt templũ cũ ciuitate qui uenerunt: præter aulã quã herodes cum paucis militibus cuſtodiebat.Cũq; faſelus muꝝ ſeruaret:herodes cũ ſuis excurrebat ſuper hoſtes. Qui cum fortiter pugnaret:& multa milia fugaret:multi ad templum:quidã etiam ad exterioꝛe uallũ confugierunt.Nam & faſelus fratrem adiuuabat.Pacorus autem dux parthoꝝ cum paucis equitibus antigono petente ad ciuitatem peruenit:in proſpectu quidẽ tanquã ſeditionẽ ſoluturus:uerũm antigono principatũ præſtaturus.Cui dum faſelus occurriſſet:& hoſpitio ſuſcepiſſet:pacorus dolũ aliquẽ meditatus flectit eũ legationẽ ad barzafranẽ deducere.Faſelus itaq; nihil ſuſpicatus acquieuit:licet herodes minime approbaret propter barbarorum perfidiã. Sed tamẽ pacoro aliiſq; ꝓperare hortãtibus perrexerunt legationẽ ferentes hircanus & faſelus.Pacorus uero cum ducentos equites & decẽ hoꝝ qui liberi dicuntur eis reliquiſſet præceſſit. Cunq; galileã intraſſent:cum armis eis occurrũt prouinciæ cuſtodes barzafranis:& primũ quidẽ eos ſtudioſe ſuſcepit:ac munera præſtitit:poſt uero eis contexebat inſidias.Faſelus tamẽ cum ſuis ꝓpe mare reuertebatur.Vbi cum audiſſet antigonum promiſiſſe parthis mille talenta:& mulieres quingẽtas:in ſuſpitione iam barbaros habebat. Necnon & noctu inſidias ſenſerat:dum quidam nunciaret ei ſubito cuſtodiam circundatã.Tunc quidem capi habuiſſent: niſi expectaſſent parthi uſquequo hieroſolymis herodes compræhenderetur:ne his prius interfectis:ille ſentiens diffugeret.Faſelo ergo cum perſuaderent quidam fugiendo periculum euitare:propenſius aũt oſellius quia hoc a ſaramalla ditiſſimo tunc ſyrioꝝ audierat:naueſq; ad fugam tunc ꝓmitteret.nam iuxta mare fuerant:ille minime hircano relicto fratrem adiuuare paſſus eſt. Cũq; ad barzafranẽ acceſſiſſet:nõ equa inquit te facere uideo:dum talia de nobis cogitas.Nam ſi pecuniis eges: plures tibi ab hircano proferẽtur quã antigonus promiſit: ĩmo etiam nimis acerbum eſt: ſi legatos qui ad te cum fide uenerũt;interfeceris.Tunc barbarus eo dicente hæc: iurabat nihil uerum eſſe: ſed falſa eum ſuſpitione turbari.Et hæc dicens:ad pacorum perrexit.Quo eunte;parthi quidã hircanũ & faſelum ligauerũt; multa de piurio pthos icrepantẽ.At ille pincerna q cõtra herodẽ deſtiatus fuerat

habens mandata ut eum foras murum procedentē cōpræhenderet: antequā hoc faceret nuncii missi a faſelo indicauerūt pthoꝛ perfidiā. Cūq; audiſſet herodes ab hoſtibus eos ligatos: cū qrelis accedit ad pacoꝛ: pthorūq; nobiliſſimos: qui oēm cām ſcientes diſſimulabāt: & dicebāt eum oportere exire foras murū ad occurſū lras deportantiū: ne ab aduerſariis tenerentur. nam uēiſſe dicebāt: ut demōſtrarēt quātū faſelus profeciſſet. Quibus herodes minīe credidit: audiēs ab aliis fratris cōpræhenſionē: necnon & ſuaſionem filiæ hircani quā ſibi deſponderat: de parthis ſuſpicabatur. Quā cū alii non attenderent: ipſe obediebat mulieri ſapientiſſime. Dūq; pthi cogitarēt: quid fieri oporteret. nā nō eis uiſū eſt palā tam maximū principē cōpræhendere: & impoſterꝛ diſtuliſſent: herodes credēs magis quæ de fratre uel de pthoꝛ inſidiis audierāt: quā aduerſariis cōſentire: ueſpere ueniente deliberauit euitare aduerſarioꝛ pericula. Igitur egreſſus eſt cum armatis. Cunq; mūlieres ſuper iumenta impoſuiſſet: matrem ſuam & ſororem: & quam matrimonio ducturus erat alexādri filiam: qui fuit ariſtoboli filius & huius matrē hircani filiā: & nouiſſimū fratrē: oīaq; ī uia neceſſaria: & reſiduū populū ad idumeā feſtinauit hoſtibus ignorātibus. Quoꝛ nullus tā duriſſimus natura repiri potuit: q nō cū p̄ſentia cerneret miſeraret eoꝛ: uidēdo mulieres cum infantibus duci lachrymantes & cōgementes q; a pria diſcederent: & nihil iam de ſe bonum expectarēt. Sed herodes fortiter atrocitatem rei ſuſtinens: & magnanimus contra omne piculum: per uiā unūquēq; conſidere hortabatur ne traderet ſe meſticie q; poſſet eius fugæ nocere in q̄ ſola ſpes ſalutis eoꝛ depoſita eēt. Et illi quidē herodis perſuaſionibus calamitatē ſufferre tētabant: ipſe uero pene ſeſe interemit: dum iugo conuerſo mater eius mortis piculum ſuſtineret Cuius p̄p paſſionē & timorē ne hoſtes eos p̄ſecuti: remorātes: circa paſſiōis curā cōpræhenderēt ſuum gladiū euaginauit: ſeq; p̄imere conantē tenuerunt præſentes uiri dū dicerent: non oportet inimicis ſatisfacere. Nā nō hoc eē fortis: ſi quidē ſe de periculis liberās: amatos traderet inimicis. Quibus uerbis cōpulſus: facinus quod in ſe cogitauerat prætermiſit: matrēq; curās: pergebat uiā propoſitā: & celerius ad maſada caſtellum peruenit. Cunq; multas pugnas contra parthos excurrentes egiſſet: totas obtinuit. In fuga uero nec iudeis pepercit: qui eum a ciuitate. lxx. ſtadiis ſunt hoſtiliter perſecuti. In illo ergo loco ubi iudeos cōfudit: poſtea regnum accipiens: aulam optimā conſtruxit: ciuitatemq; edificauit: quam herodion appellauit. Cunq; ad idumeam ī riſa uico peruenīſſet: frater eius ioſippus obuiauit ei: cum quo cōſilium de omnibus quid fieri debuiſſet aſſumpſit: nam magna multitudo eum ſequebatur præter peregrinos conductos milites. Oppidū uero maſada in quo propoſitum eis erat effugere: paruum erat ut tantum ſuſciperet populum: e quibus pluſquā. ix. milia dimiſit: præcipiens per idumea ſeſe liberare: præſtans eis uiæ ſtipendia: neceſſarios uero in oppidū adducēs puenit. Cunq; ibi depoſuiſſet mulieres q̄ octingēte fuerunt: tritico uel aq̄: uel aliis oportunis aſſūptis in oppido ſufficiēter cōſtitutis: ipſe ad p̄tras arabiæ receſſit. Parthi uero mox die facto: cū uniuerſam hieroſolymā: & palaciū depdaſſent: hircani tātū pecunias nō tangebāt: quæ uſq; ad trecenta talēta fuerunt. Sed & mulieres herodis euaſerunt: ille magis q̄s deportauerat p̄ puidentiā ſuā ad idumeā. Dūq; pthis ciuitatis pecūiæ non ſufficiſſent: puinciā exeūtes uaſtabāt: & mariſſam potētiſſimā ciuitatē expugnauerūt. Antigonus itaq; cū ſic ad iudeā a pthoꝛ rege ītroduceret: faſelū & hircanū uictos ſuſcepit: nimis aūt cruciabat q; mulieres fugiſſent: quas hoſtibus dare p̄miſerat. Nam has pro mercede cum pecuniis pactus eſt. Veritus aūt ne multitudo hircano quondam regnum reſtitueret: dum adhuc a parthis cuſtodiretur. aures eius amputauit: molitus ne poſſit rurſus ad eum principatus ſacerdotii peruenire propter hanc diminutionem: dum lex hunc honorem iuſſiſſet integros tantū obtinere. Sed faſeli miret quiſq̄ fortitudinē. Qui cū ſciret ſe occidendū: nō morte putauit atrocem eſſe. Sed ſub inimico perire amariſſimū iudicauit. Cunq; nō haberet manus a uinculis ſolutas: & aptas ad interficiendum ſe ipſum: ſaxo caput ſuum percutiens: uitam finiuit. Dicunt aūt: q; uulnere maximo cōſectū præcipiens antigonus medicis tanq̄ curandum interēmit: mortiferis medicaminibus ſuperpoſitis in uulnere. Cum itaq; necdum ad integrum animam amitteret faſelus: a quadam muliere audiens fratrem herodem aduerſarios uitaſſe: ſatis internitionem uiriliter & prone ſuſtinuit: dum relīqueret mortem ſuam uindicatuꝛ: & ſuper inimicum ulciſci ualentem. Herodem interea magnitudo circunuenientiū maloꝛ nō terruit: ſed faciebat eum ſagatioꝛē. Nam ad malchū arabū regem multa prius ſibi beneficia debētem: remunerationem accepturus prexit: & q; magis opus habuiſſet tum pecunias ſumere: ſeu ſibi debitas: ſeu per donatiōnē dandas: quia multa impetrauerat malchus ab eo. Qui dum fratris interitum non audiſſet: eſtimabat eū ab hoſtibus redimere tritis argenti trecenta talēta p̄mittendo. Adducebat aūt & faſeli filiū: ſeptimū annū ætatis ducentē: q̄tenus pignus eum arābis deponeret. Sed cum nuncii obuiaſſent: & dixiſſent ei malchum iuſſiſſe ut a prouincia ſua diſcedere: quodq; parthi præcepiſſent nequaquam herodē ſuſcipi: quæ

occaſione uſus eſt ne debitum ſolueret:nam & nobiliores arabes ad hoc eum irritabant: quatenus pecunias lucraret depoſitas:uel acceptas prius ab antipatro:reſpondit herodes:nihil eos grauare ueniſſe ſe:ſed locuturum rem tantū neceſſariam ſuis negociis. Poſtquā autem ei uiſum eſt diſcedere: caute pergebat cum paucis ad egyptum: uenienſq; in quoddam templum remoratus eſt. Poſtero uero die cū ādrinoco rura peruenisſet:interitū fratris ſui audiuit.Malchus autē pœnitens perſequebatur herodem:cui minime propinquauit ad peluſium feſtinantem. Cunque inueniſſet claſſem applicatam:prohibebant eum alexandriam nauigare. Ille uero præſides appellauit:a quibus cum multa ueneratione perductus in ciuitatem:a cleopatra ſuſcipit: quæ nullatenus eum potuit ibidem detinere romā feſtinantem licet tempeſtas eſſet & ytalia plena ſeditionibus nunciaret. Vnde cū nauigaſſet ad pamphiliam hyeme atrociſſima: uix ad rhodum deducitur. Quos duos ſibi amiciſſimos occurrere cum uidiſſet:ſabinum & ptholomeum & inueniſſet ciuitatem bello caſſii deuaſtatam:quāuis inops eſſet:tamen benefacere eum nō piguit: ſed & ſuper uires ſuas largitus ad eam renouandam donauit pecunias.Cunq; triremes conſtruxiſſet & nauigaſſet cum amicis ad ytaliam in brundiſium deducitur:& exinde romam perrexit. Vbi prius antonio retulit quæ contigiſſent ei per iudeam & qualiter frater eius faſelus a parthis interemtus:& hircanus captiuus teneretur:& q; antigonum regem ordinaſſent mille talenta promittentem: & mulieres quingentas quæ ex prioribus & de genere ſuo fuiſſent:& q; ſuas noctu pduxiſſet & uitaſſet inimicorum manus:multas paſſus calamitates. Poſt uero deflebat piclitari ſuos familiares dum obſiderentur:& quemadmodū hyeme nauigaſſet:contemnens pericula:dum feſtinaret ad cum:in quo ſolo ſpes ſuas & auxilium firmum poſſideret.

Capitulum.XXV.

Ntoniūs autem miſericordia mouetur pro herodis calamitatibus deflens:q; & in tali dignitate conſtitutis hominibus fortuna dominet: necnon & memor amicitiæ pris eius antipatri:& promiſſionis pecuniarum: quas herodes præbere promiſerat: ſi rex eſſet:quēadmodū & prius terrarcha ordinatus:multomagis tamē propter odiū antigoni:dum ſēdicioſum & romanis eum inimiciſſimū arbitraretur propenſior erat herodes apud eum.Cæſar quoq; propter antipatri expeditiones quas ad egyptum patri ſuo perduxit & hoſpitium uel omnibus fauorem quem exhibuit:præſtans antonio nimis pro herode ſtudens ad petitiones & ad auxilium de quibus herodes petierat:paratior erat.Cunq; ſenatum cōgregaſſet meſſal & atratenus herodem præſentantes:de patris eius intimebant: & quē circa romanos ipſe habuiſſet fauorem:ſimul etiam antigonum accuſabant: hoſtem eum manifeſtum pronunciantes: non ſolum ex his quæ prius commiſerat:ſed quomō & nunc a parthis principatum romanis neglectis acceperat.Cum uero ſenatus pro his commotus:fuiſſet:antonius inſinuabat quēadmodū & contra parthorum pugnā herodem regnare prodeſſet. Cunq; hoc omnibus placuiſſet: decreuerunt eum creari regem.Summum tamen fuerat antonio erga herodem ſtudium:quomodo ei & tantum principatum inſuperate acquiſiuit:quem minime petiturus aſcenderat. Nunquā enī putabat romanos ſibi daturos regnum:quod ſoliti erant generi ſacerdotali donare:& ideo fratri ſuæ uxoris id præbere uolebat:qui nepos per patrem quidem ariſtoboli:per matrem uero hircani fuerat:quem poſtea interfecit:quod apto tempore referemus. Sed cum intra ſeptimum diem contuliſſet ei ſenatus quod nullatenus ſperauit:& ab ytaliam diſcedere feciſſet: ſenatu dimiſſo: herodem medium habentes antonius & cæſar exierunt præcedentibus aliis conſularibus: imolaturi & depoſituri ſenatuſcōſultū in capitolio.Herodē aūt primo die regni pauit antonius:cuius iniſtiū fuit centeſima uel octogeſimaqrta olipiade:cōſulibus gaio demetrio albano ſecūdo:& gaio aſione.Quo tēpore antigonus maſada obſidebat:plenā omnibus ſperis:tantū uero deficientē aquis. Quapropter & frater herodis ioſippus dum cū ducētis familiaribus fugere cogitat ad arabas:dū audiret malchū ſe pœnitere p his quæ in herode cōmiſerat: phibuit eū deus: qui nocte tantam pluuiā miſit:ut receptacula ciſternaq; cuncta cōplerent.Qua copia recreati exeūtes contra antigonū cōfligēbāt:q buſdā palā:aliis uero furtim:quos; etiā multos ī cōgreſſionibus pſtrauerunt. Ventidius aūt eodē tpe rōanis dux tranſmiſſus q tenus pthos a ſyria phiberet: iudeā peruenit:manifeſte quidē tanq ioſippū adiuturus:oīs uero eius machinatio erat:ut ab antigono pecunias accipet.Igit cū ppe hieroſolymā caſtra poſuiſſet:& ſatis pecuniaq; ab ātigono ſumpſiſſet: ipſe quidē cū ampliori malicia diſceſſit:& ut nō māifeſtaret pecuniaq; acceptio:ſilonē cū quadā parte militū ibi reliquit:qué ſimiliter antigonus remunerabat:ut nihil ſe moleſtaret: ſperās rurſus ſibi parthos adiutores.

Cap.XXVI.

Herodes autem ab ytalia cum ad ptholomaidam nauigio uenisſet:& cōgregaſſet non parua expeditōné ex peregrinis ſimul & iudeis:per galileam cucurrit ſuper antigonū.Con-

ueniebat etiam cum eo silo:& uentidius per dolum compulsi:qui trāsmissus ab antonio fuerat: ut herodem deduceret. Ventidius ergo dum cōponeret turbas quas p ciuitates pthi cōmouerāt: in iudea pecuniis ab ātigono corruptus degebat:herodi uero quotidie uires crescebāt:cui se pœ næ omis galilea tradiderat. Cunq; impetū fecisset herodes in masadam:necārium putans circum septos in oppido cognatos liberare:fit illi ipedimento ioppe. Nam aduersariam eam existentem oportebat prius apprehendere:ne haberet post se relictū oppidū inimicoꝝ ad hierosolymá pergens. Cūq; silonis uoluntate rebellarent iudei:herodes cū paucis militibus eos inuadit:& ad fugam conuertit:silone uero incaute cōfligente a periculo liberauit:ioppē quoq; expugnās:de masada familiares suos eripere festinabat. Tunc quidā ꝓuincialiū ꝓpter paternā amicitiā subueniebant ei:multi uero ꝓpter eius gloriam:imo etiā & alii propter remunerationē beneficioꝝ quæ ex ambobus acceperant:plures uero propter spem quā in eum tanquā in regē habebant. Antigonus aūt oportunos transitus eius insidiis & fraudibus ꝓoccupans:nihil:aut p paruū hostes ledebat. Herodes ergo de masada familiares suos eripiens:& risan castellū capiens:ad hierosolymam propauit una cū exercitu silonis. Et cū multi fortitudinē eius castraq; ad occidentalē partē posita ciuitatis cernētes metuerent: partis illius custodes sagittarii eius impetū amouebant:quidam uero excusione facta cū hostibus decertabāt. Herodes primū quidē iussit ꝓconari circa murum: q; bono populi præsto esset pro salute ciuitatis:nec manifestorum aduersariorum maliciā recordaretur: sed etiā inimicissimis abolitionē delictoꝝ quæ i se cōmiserāt rep̄staturū esse promisit. Antigono uero contra dicta herodis clamante silonī uel exercitui romanoꝝ: quia præter suam iusticiam egissent:dum herodi priuato & idumeo.i.non integro iudeo regnum darent:cum soliti fuissent hoc generi præbere digno:nam & si nunc de se uel de regno suo grauiter ferrent:tamē sacerdotes qui nihil in romanis peccauerunt iniusta paterentur:si de honore deiicerēt. Cum hæc ad inuicem dixissent & ad blasphemias peruenissent:antigonus repellere prope muꝝ uenientes suis præcepit:quia iaculando uel propensius pugnando facile procul a turribus eius depu'erunt. Tunc & silo pecuniaꝝ acceptionē reuelauit. Nam multos ex propriis militibus remisit:dum idgentiam sumptuū reclamarent & pecunias ad alimenta postularent:quosdam uero ad hyemalia loca destinauit. Nam circa ciuitatē loca deserta erant:eo q; a militibus antigoni omnia diruta fuissent:mouitq; exercitum & discedere tentabat. Herodes aūt petebat duces silonis uel milites ut non se relinquerēt a cæsare uel antonio uel a senatu honoratū:nam prouidere eoꝝ inopie & facile præbere quæcunq; quererent se ꝓmisit. Post petitionē aūt statim ad prouinciā egreditur: nullam occasionē discessionis silonī relinquens. Siquidem multitudinē quāta nemo sperabat necessarioꝝ deportauit a samaria:familiaribus suis ministrantibus triticū uel uinum & oleum:& pecora simul & alia diuersa in hierichunte deducentibus:prævidens ne per sex dies aliquid militibus deesset. Quæ cū non latuissent antigonū:statim misit per prouinciā; qui deberent insidiis prohibere deportatores alimentoꝝ. Cunq; præceptis antigōi peruenissent; grandē multitudinē armatoꝝ circa hierichuntē cōgregantes:super montes locati:custodiebant alimenta deducentes. Sed dum hæc aguntur herodes nō ocioſe degebat:sed.x.turmas suscipiēs quaꝝ quinq; iudeorum erāt:aliæ uero mercede cōductæ;necnon & equites paucos:ad hierichunta peruenit. Cūq; ciuitatem desertā inuenisset:quingentos uero excelsa præoccupasse cū uxoribus & cognationibus:hos quidem ipse dimisit:romani tamē irruentes ciuitatē deprædauere: dum plenas domos pecuniis reperissent. Igitur custodiā rex in hierichūte relinquens reuertitur:& romanoꝝ militiā ad hyemalia dimisit in idumea uel galilea:uel samaria. Impetrauit aūtē & antigonus a silone pro pecuniaꝝ munere:ut partē exercitus romani in liddis susciperet pro antonii satisfactione. Romani itaq; in deliciis erant:& ab armis quieti:herodi uero minime uisum est otiū habere; sed ad iudeam fratrē iosippū cum duobus militibus peditū:& quadringentis equitibus destinauit. Ipse uero cum ad samariā pueniſſet; & ibi deposuisset matrē & alios cognatos ab masada deductos: ad galileam usq; peruenit:capturus quæda loca:quæ custodes antigoni præoccupassent. Perueniens aūt in sephori:custodibus antigoni fugatis:in abundanti ꝓsperitate erat. Postinde contra quosdam latrones in speluncis habitantes equitū alam & peditum tria agmina transmisit:quatenus ꝓhiberent eos:ne latrocinium exercerēt. Hæc aūt iuxta uillam uocabulo arbilon fiebāt ubi ipse.xl.die cum omni expeditione profectus est. Hostes uero cum cōflixissent uerterunt leuū cornu agminis eius:quos ipse inuadens fugauit:suos aūt fugientes eo loco constituit:permansit uero contrarios persequens usq; ad iordanē fluuium: cum per alias & alias uias diffugerent. Itaq; cum totam galileā cepisset:præter eos qui in speluncis habitabāt; & diuisisset pecunias unicuiq; uiro centum & quinquaginta dragmas præbens:ducibus aūtē multoplus :ad hyemalia eos loca remisit. Sub idem tēpus & silo cum suis ducibus ad eū uenit;eo q; noluisset antigonus alimēta

per hyemalia constitutus p̃bere. Nam plus mense non eos pauit: sed & misit ī circuitu p̃ puinciā
præcipiens: ut oīa dissipassent: & p montes confugerent: q̃tenus de necessariis nihil habentes ro
mani fame consumerentur. Herodes uero prouinciā eoꝝ fratrē suum habere præcepit: simul &
alexandriū oppidū muro circundare. Qui celerius abūdantiā necessariosꝝ militibus præparauit
& alexandriū olim dirutū reconstruxit. Eodem tpe antonius qdē athenis morabaf. Per syriā aūt
uentidius silonē accersiēs cōtra pthos: primū quidē mādauit herodē adiuuare: deinde uero ad se
auxiliatores conuocare. Cunq; herodes contra latrones in spelūcis festinaret: silonē quidē ad uē
tidium transmisit: ille uero contra illos expeditionē ꝓduxit. Erant eni latronū cubilia in monti
bus abruptis constituta: & p mediū altissimos habentia transitus saxis acutissimis circundatos:
ubi cū oībus suis familiaribus latebant. Rex aūt archas construens: ferreis cathenis ligans: p ma
chinam de uertice montis sup eos deponebat: dum nec ab inferioribus ascendere ꝓpter acutum
monte potuissent: neq; de supioribus contra eos ascendere. Arce uero militibus armatis plene
erant: falces longissimas habentibus: cū quibus resistentes latrones abstractos occidere p̃ualerēt.
Sed depositionē arcaꝝ contigit incaute disponi: dū nimis ad alta descendissent. Habebant uero
intus etiam neccāria. Cum itaq; arcæ depositæ fuissent: nec audirēt quidē ab spelūcis exire: unus
ex militibus gladio accinctus: & ambabus manibus cathenā tenēs ex qua arca pendebat: descen-
dit in speluncā: abhorrens morā non audientiū exire latronū. Cum uero ꝓpe unā spelūcā uenis-
set: primū quidē iaculis multos fugauit post aūt falce resistentes ꝑpellebat ad p̃cipicia ruere. Cūq;
intus ingressus esset: multos occidit: & reuersus in arcā quieuit: timor uero reliquos gemitum
audientes: & salutis despatio cōprehendit. Rei aūt terminū nox ꝓhibuit: & multi rege concedēte
sese subiectos tradidērūt. Sed & eo mō altera die in cōflictionibus usi sūt: ut ab spelūcis latrones
exirent: & ante ianuas pugnarent. Milites aūt in circuitu siluæ ignē miserunt: & ita multos incē-
dēret. Tunc senex quidā intus cū .vii. filiis & uxore relictus est: quibus petentibus q̃tenus eos di-
mitteret ad hostes exire stās sup ostiū speluncæ: unūquēq; filioꝝ suoꝝ exeūtē ꝓsternit: usq; quo
cunctos interemit post aūt & suā uxorē. Cunq; in precipicio cadauera iactasset: sup illa se quoq;
dedit: mortē ꝓ seruitute sustinēs: multaq; prius in herodē uociferatus & infirmitatē exprobrās:
licet rex dextrā ei tetendisset: & oēm licentiā ꝓmisisset. Igitur his actis: iā oēs speluncas obtinu-
erat rex. Vbi ducē ptolomeū ordinās: ad samariā cū sexcentis eq̃tibus & tribus milibus peditum
discessit: tāquā antigonū expugnaturus. Ptolomeo uero nō bene cessit hæc militia: siqdē hi qui
prius galileā turbabant: inuadentes eū interemeret. Cūq; hoc fecissent ī nemoribus & ī difficillī-
mis locis confugiūt: prædantes & rapiētes oīa: quos reuersus herodes puniuit. Nam multos trās-
gressores interfecit: & eos qui in munitissimis locis cōfugerant: obsidione capiens occidit: & ca-
stella deposuit. Multauit etiā ciuitates rebellibus extinctis: centū talētis. Interea pacoro bellis ru-
ente: cū pthi fugissent: mittit uētidius macherā adiutorē herodi cū duabus cohortibus & mille
equitibus: ātonii præceptis obsecutus. Machera itaq; antigono uocāte ꝑter sniam herodis pecu-
niis corruptus propabat exploraturus eius negocia. Cuius negocia suspecta habēs ātigonus aduē
tum eius nō suscepit: sed fundis eū ꝓhibuit: & demonstrauit eius uolūtatē. Quod ubi machera
sensit: & herodē optīe sibi ꝓsuasisse cognouit: seq; peccasse nō audiētē āmōitionē illius: ad samari
ciuitatē discessit: iudeos uero p uiā occurrētes amicos uel inimicos ꝓstrauit: iratus ī his q̃ passus
esset. Rex aūt his incitatus: ad samariā prexit. Vnde ad ātoniū cū ꝓpter hæc deliberaret ꝓficisci:
& suggere: q; talibus auxiliatoribus nō egeret: q magis ei quā hostibus noceret: seq; ipsū sufficere
ad expugnationē ātigoni: macheras secutus supplicat ei ut pmaneret: si tamē oībus modis iturus
esset: fratrē suū iosippū sibi præponeret: ut debellaret ātigonū. Itaq; petitus a machera recōciliaf
ei. Cūq; reliqsset iosippū cū militia: ꝓsuasit ei ne piclitaretur: neq; machere adūersaref. Ipse porro
ad antoniū festīauit: qui samosata oppidū iuxta eufraten obsidebat: cū eq̃tibus & peditibus au-
xiliatoribus. Cūq; ad antiochiā pueniisset: iueniissetq; cōgregatos: qui ad ātoniū pgere festinabāt:
timore tamen q; in uia barbari multos inuaderēt & interimerēt non audientes transire ipse eos
adhortatus dux itineris factus est. Sed eum tamen duas mansiones samosatoꝝ ueniisset: insidiæ
barbarorum ibidē locatæ: euntes ad antoniū inuadebant. Nam spinis obstruebāt cāpoꝝ aditus
ubi etiā equitū nō paucos ociosē sedere barbari dispossuerūt: ut cū ad campū pueniret: impetum
sup eos facerent. Sed ut primi transierunt: & retro obseruaret herodes: barbari subito ab insidiis
quigenti secuti primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetū cū suis militibus in eos faciēs: stati
hostes inuadit. Quos eū in fugā uertisset: audaciā suoꝝ excitauit: & cōfidenter eos fecit reuerti:
qui prius fugiebant. Tunc rege a tergo pugnāte: undiq; barbari circundati prosternebantur. Sed
cum multa iā direpta fuissent uasa uel sarcinulæ uel mancipia: uniuersa rex hæc eripiens pgebat.
Porro tamen cū multi de silua ꝓpinquāte eo cāpis cōtra eū exissent: his cōfligēs ipse cū cohorte

fortissima:uertit eos in fugam: multos interimens:oportunamq; sequentibus uiam præstabat qui saluatore & propugnatore eũ uocauerũt.Cũ aũt ꝑpe samosata prexisset:trãsmittit antonius exercitum cũ ornatu ad occursum herodis:hunc ei honore retribuens auxilii cã:nam barbaroꝝ insidias & imperũ contra eos factũ audierat.Cunq; præsente alacriter uidisset & cognouisset ab eo quæ ꝑ uiã acciderãt:amplectebaf:& uirtute eius laudibus efferebat:& osculabatur eũ: & ꝓponebat sibi quẽ paulo ante regẽ ipse monstrauerat.Sed cũ antiochus non multo post oppidũ traderet:& a bello desineret:fossio quidẽ ãtonius precepit auxilii herodi præbere:ipse uero ad egyptũ discessit.Tunc fossius duas legiones cũ herode premisit ad iudeam:ipseq; cũ ampliore exercitu sequebatur.Contigit iosippũ etiam in iudea tali mõ pire.Hic enim ꝓ præceptoꝝ fratris ad antoniũ euntis:exercitum ꝑ montes ꝓduxit.Nam quicq; cohortes ei machera dederat ad hierichuntem ꝓperanti:dũ uellet triticum metere:& romanis militibus nouis adhuc & belloꝝ inexpertis existentibus quorum multi a syria delati fuissent:aduersariis eum inuadentibus relictis in difficillimis locis:fortiter pugnans iterimit: cunctũ pene exercitum ꝓdens:siquidem sex turmæ extinctæ sunt.Antigonus aũt cũ inimicos uicisset:caput iosippi incidit:quod quiquagita talẽtis frater eius ferora redemit.Sed etiã post hæc deferentes galilei potentes gẽtis suæ:socios herodis in palude mergebant:multi quoq; & in iudea rebellauerunt.Machera aũt oppidũ gutã munitissimum capit.Nuncii uero cum regi in dafne antiochiæ nũciassent fratris casum:& ipso quidem hoc sperante ꝓpter uisiones quas euidenter in somnis de morte fratris sui uidisset: festinãs ꝓficiscebatur.Et cum ad montẽ libanũ peuenisset:octingentos exinde sumens:habens etiã romanũ exercitũ ad ptolomaidẽ puenit:unde noctu surgens:cum expeditione galileam adiit.Cui cũ hostes occurrissent:& prælio uicti fuissent:in aliquo oppido concludũf:unde & prius egressi sunt. Dumq; congressiones facerent:multa tempestate cõmota:nihil ualẽs cõficere exercitũ ad uillas ꝓpinquas ꝓduxit. At cũ ab ãtonio secunda legio uenisset:& q oppidũ tenebãt:territi nocte ipsũ reliquunt:& rex ad hierichuntẽ urgebaf:ultionẽ exacturus ꝓ fratre.Vbi cum ꝓlectus esset:potentissime suos pauit.Post conuiuiũ aũt cum ad supiorẽ domũ ascendisset:dimisit oẽs qui præsentes erãt:ubi miranda affuit dei circa regẽ ꝓuidẽtia.Nam tectũ domus subito cecidit:& neminem cõpressit.Vnde oẽs crediderunt herodẽ dei amatorẽ esse:dũ tã maxiũ & mirandũ piculũ uelociter euitasset.Postremo die aduersarii cũ a sũmitate mõtiũ sex milia ad pugnã descenderẽt: timorẽ romanis imiserunt. Qui cũ accessissent:iaculis lapidibusq; regis socios exeuntes uulnerabant:& ipsum quidã telo circa præcordia pcussit.Antigonus aũt ad samariã ducẽ mittit pãpũ nomine: cũ aliquãto exercitu:cupiẽs hostibus opinionẽ de se:tanq; de bellatore ꝓstare. Machera uero duci pãpo assedebat.Herodes inter hæc quinq; ciuitates cũ cœpisset:relictos ibi duo milia existẽtes interfecit: ipsasq; ciuitates incendens:rediit contra pampũ:qui castra sua cõtra uillã ad sunã uocabulo disposuit. Dũq; multi cõfluerẽt ad eũ ab hierichũte:& ab iudea:iuxta hostes accessit:eosq; audacter precurrentes cũ eis confligens deuicit.Quos ꝓsequẽs:ꝓ fratris sui uindicta occidebat.Quoꝝ multi dum in domibus armati cõfugissent:tectis auulsis:lapidibus eos deop oppressit.Quod factũ aduersarioꝝ magis aios consregit:ꝓperantiũ futura deteriora existere. Nã non latuit multitudo ad uillã fugientiũ:& nisi tunc tẽpestas grandis descẽdisset:& rex ad hierosolymam exercitũ de uictoria cõfidente destinasset:omne opus tũc ꝓfecisset:antigono iam fugã meditante:& a ciuitate discedere.Rex aũt uespere facto:cœnare milites præcepit. Ipse uero cum aliquam domum lassus intrasset quo balneũ erãt:pene maximũ periculũ incidit:quod ꝓuidẽtia dei euitauit.Nam dudum & cũ uno sequente puero lauantẽ:hostium quidã qui armati in eadem domo ꝓ timore celati fuerant iuadũt.Quoꝝ unus exit gladium tenẽs:& ꝓ ianuã currit:& post hunc secundus & tertius similiter armati:nihilq; tamen regem leserunt.Postero die interempti pampi caput ferora decidens:pro ultione fratris:herodi transmisit.Nam is manu sua illius interfector extiterat.Desinente uero hyeme regressus:inde prope hierosolymã puenit:& iuxta ciuitatem castra sua locauit:tertio regni sui ãno: ex quo romæ ordinatus erat.Postea rursus sua castra iuxta murum accedens transmigrauit:unde potuisset ante templum ciuitas expugnari: sicut & prius a pompeio:& tribus aggeribus locum circundãs:turres erexit. Cũq; multa manu ad opus usus fuisset:& siluã decidisset:& oportunos operãtibus ꝓposuisset:ipse ad samariã pro nuptiis discessit:ducturus alexandri filii aristoboli filiã nã hãc sibi despõderat: sicut & prius rẽtulimus.

Capitulum.XXVII.

Post nuptias autem uenit sossius per phenicem cum exercitum per mediterraneam premisisset:uenit etiam multitudo equitum & peditum. Tunc rex quoq; regressus ẽ a samaria: non paruam super priorem expeditionẽ ꝓducens:siquidẽ triginta milia fuerant.Omnes aũt prope hierosolymorum muros congregabãtur:ubi circũsedebãt

per aqlōis ptem muros ciuitatis. Quorum exercitus erat undecim cohortes peditū: & ſex milia equitum:necnon & auxiliatores ſyri:& duo duces ſylo & ſoſſius:qui & ab antonio miſſus eſt auxiliator. Herodes aūt decertabat pro ſe quatenus ab antigono principatum reciperet: qui romæ dudum hoſtis fuerat iudicatus:& pro illo rex herodes per ſenatuſcōſultū ordinatus. Cum multa autē alacritate uel certaminibus iudei qui intra muros concluſi fuerāt:herodi repugnabāt:multaq; pro templo diuulgabant:multa etiam pro ſolaciis populi:tanq̄ liberante eos a periculis deo: & omnia foras ciuitatem diſtrahebant:nequid ad alimētum uel hoium uel iumētoꝝ relinq̄ret: & latrociniis furtim uſi:inopiam eis parabant. Quæ cum herodes perſpexiſſet aduerſum latrocinia quidem in oportuniſſimis locis inſidias pauit:de expenſis autem longius agmina militum tranſmittens:uenalia congregabat: ut intra paucū tēpus multam affluentiā eis nccāriorū faceret abūdare:manuq; multa frequenter operantes:tres aggeres citius eriguṅ. Eſtas enī erat:& nullum uel ab aere:uel ab operantibus impedimentū fiebat:ſed machinamenta inferentes: murum pmouebant:& omnibus experimentis utebantur:nec tamen terrebant intra ciuitatē exiſtentes. Nam illi reſiſtentes:contra iſtos non pauca excogitabant: quædā adhuc impfecta iſtrumēta:alia uero pfecta cōburentes. Cunq; ad manus ueniſſent:non minores romanis audendo fuerūt : niſi quia diſciplina deerat militaris aduerſus machinas. Nāq; muros cōſtruebant:iam prioribus edificiis euerſis:& ſub terram fodientibus occurrentes confligebant:& deſperatione tamen potius quam prouidentia belli uſq; ad ultimū permanebant:licet magna expeditione obſeſſi: uel fame magna fatigati:uel inopia nccāriorū fuiſſent exhauſti. Nam ſeptimus tunc ānus acciderat. Interea aſcendunt quidē ſup murū uiginti priores:poſtea uero centuriōes ſoſſii. Nam primus murus captus iam fuerat diebus q̄draginta:ſecundus aūt quindecim:& aliquæ circa templum porticus incenſæ ſunt:quas herodes antigonū incendiſſe dicebat:odium ei mercatus iudeoꝝ. Sed poſt dū ibi capta exterior ps templi furtiet:& iferior ciuitas:ad interius ſacrariū:& ad ſuperioré ciuitatē iudei confugierunt. Cunq; timuiſſent ne prohiberent eos romani deo quotidianas īmolatiōes offerre:p legatos ſupplicāt:permitti uictimas ſolitas introduci. Herodes aūt dum putaret eos iā quieuiſſe conſenſit. Sed cum nihil uideret fieri quæ putaſſet:immo fortiter repugnare p ātigoni principatu inſtanter accedens:ciuitatem expugnabat:& oīa ſtatim internitionibus ſunt cōpleta. Siquidem romani pro mora obſidionis iraſcebantur:herodes autē nullos ab iudeis aduerſarios relinqui uolebat. Occidebant igitur p uicos & p domos quoſcunq; inueniſſent:fugantes eos & in templo concludentes:neq; infantibus:neq; ſenibus:neq; infirmitati mulieꝝ miſericordiā pſtantes:ſed & rege deſtināte & petente ut parcerent:nemo fuit qui dextrā retineret īmotā:ſed furioſi cunctā ætatem extinguebant. Vnde & antigonus nec prioré nec præſentem fortunā cōſiderās: a turre deſcendit:procidens ante pedes ſoſſii. Ille nequaq̄ eum miſertus pro calamitate:ſed plauſibus incōtinenter uſus:antigonam eum tanquā fœminam nominauit:quē non ut mulierē ſine cuſtodia remiſit. Et ille quidē ligatus cuſtodiebatur:herodes uero prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores. Nam feſtinabat multitudo pegrina templum uidere:& ſancta in ſacrario conſtituta. Rex aūt quoſdam petēs:aliis interminatus:multos autem & armis uerebat: pditionē priorem uictoriam eſtimans:ſiquid iuſibilium uiſum fuiſſet. Reſecabat etiam rapinas ciuitatis multum contra ſoſſium altricatus dicendo. Si pecuniis & hoibus romani ciuitatē euacuauerīt: deſertæ regionis meæ regem relinquent : ſed & ante ciuibus proſtratis : breuem uniuerſi iudei principatum iudicari:pro repenſione necis huiuſmodi. Ille uero cū pro obſeſſiōe militibus iuſte prædam permitti dixiſſet: reſpondit ipſe ſe pecunias de ſuo mercedem ſingulis preſtaturum : & ita reliquam ciuitatem promiſſionibus completis liberauit. Nam ita munificenter ſingulis militibus & ducibus merito regali:& ipſi ſoſſio donauit ut omnes pleni pecuniis abirēt. Hæc paſſio hieroſolymoꝝ ciuitati contigit : conſulibus marco agrippa:& canidio gallo:centeſima & octogeſimaquinta olimpiade:tertio menſe:in celebratione ieiuniorum:tanquam reuerſa calamitate quæ ſub pompeio iudeis illata eſt. Nam tunc eodem die captiuitatis uigintiſeptem anni eſſe noſcuntur. Soſſius uero cum auream deo coronam deuouiſſet reuerſus ab hieroſolymis:antigonū ligatum ad antoniū pduxit. Herodes quoq; ueritus ne cuſtoditus antigonus ab ātonio:& romæ pductus:allegationibus ſuis ſenatui demonſtraret ſe quidem ex regalibus deſcendentem: herodem autem priuatum:& q̄ oporteret filios eius regnare ꝓpter genus ſi ipſe romanis peccaſſet: multis pecuniis compulit antonium:ut antigonus interficeretur. Quod cum factum fuiſſet:herodes qdē depoſuit. Deſtitit aūt hoc mō aſamonei principatus poſt cētū uigīti ānos. Nā de familia clariſſima genere uel honoꝝ ſacerdotali fuerat. Cuius cū multa ꝓ gēte iudaica pntes egiſſent: ꝓpter mutuā ſeditionē pricipatū āiſerūt. Trāſiit aūt ad herodē ātipſis filiū de familia populari: uel genē priuato:& ſubiecto regibus. Nos igit̄ hūc terminū cognatiōis aſamoneoꝝ accepimus.

Aec insunt inquintodecio libro iosephi historiaꝝ iudaicæ antiqtatis. Cap.i
Qualiter capta ciuitate p sossiũ & herodem:antonius quidẽ antigonum in antiochia interimisset:herodes aũt quadragintaquinq; ex amicis illius primates hierosolymorum reuersus extinxerit. Cap.ii.
Quomodo hircanus primus rex iudeorum:& princeps sacerdotum a perthorum rege arsace dimissus:ad herodem reuersus est. Cap.iii.
Quemadmodum herodes aristobolum uxoris suæ mariannæ fratrem: principem sacerdotum ordinauit:& paulopost occidit. Cap.iiii.
De cleopatrã: ut iudeorum & arabũm regnis insidiata: partem eorum ab antonio postulauit:& ad iudeam peruenit. Cap.v
Quemadmodum herodes debellasset arethani tempore quo antonius a cæsare in antiochia pugna deuictus est. Cap.vi.
De terremotu p iudeã facto:& internitione hoium uel iumẽtoꝝ:& de sermone herodis quẽ ad iudeos de instauratione belli contra arabas fecit. Cap.vii.
Quemadmodũ herodes necãrio ꝓfecturus ad cæsarẽ uictorẽ:hircanũ extinxit. Cap.viii.
Qualiter a cæsare regnum accepisset:cui p syriam in egyptum eunti aduersus antoniũ & cleopatrã susceptionem parabat. Cap.ix.
Quemadmodũ herodes cũ in egyptum pueniſſet a cæsare multipliciter honoratur:& de interfectione uxoris suæ:uel aliorꝝ de genere hircani:& de miris constitutionibus:constructionibus: adinuẽtionibus more gẽtilicio:qbus corrupit legẽ iudaicã. Cap.x.
De fame p iudeã & syriã facta:& ut seruauit populos & ciuitates herodes: & rursus mira & clara opera eius seu fœlicitas:& de essẽo quodã q diuinatõis habuit noticiã. Cap.xi.
Qualiter uetus templum post sexcentos annos deposuit:& aliud duplum condidit.

Incipit liber.xv.antiquitatis iudaicæ.

Ossius quidem & herodes qualiter hierosolymam cœperunt: necnon & antigonum captiuum in superiore uolumine demonstrauimus: sequẽtia uero nunc explanabo.Cum totius iudeæ principatum herodes sumpsisset: quantoscunq; priuatos sui fautores inuenit: in dignitatibus eos cõstituit: illos autem qui contraria elegerant: non destitit tormẽtis singulis diebus affligere.Honorabantur apud eum polion pharisæus:& sameas discipulus illius.Siquidem obsessis hierosolymitis:isti persuadebant herodem suscipi:pro quo & recõpensatione gratiarũ fruebantur. Nam hic erat semeas: qui quondam in iudicio dum herodi pepercisset hircanus: prædixerat indicans ei uel iudicibus: q; herodes liberatus eos omnes persequeretur:quod & factum est:deo sermẽs illius adimplẽte. Eodem tempore cum hierosolymam tenuisset herodes: omnem ornatum ciuium auferens:in aula colligebat.Ex quo multum pondus argenti uel auri ãronio.uel amicis eius donabat. Interfecit etiam quadragitaquinq; priores ptes antigoni.Nam custodes per portas muri dispositi: ne quid deportari possit cum defunctis.Mortui uero.cum excrutarẽtur:liquid argenti:aut auri: aut aliud necessarium fuisset inuentum:regi deferebatur:nullus uero malorũ terminus erat. Nam auaricia rectoris:male conquisita deterius expendebat.Prouincia autem inculta permãsit: septimo ãno cogente:in quo agriculturam exercere:illicitum nobis esse probauimus. Antonius itaq; cum captiuum antigonum suscepisset:deliberauit ligatum in triumpho seruare.Sed audiẽs gentem rebellare antigono fauentem:donisq; herodis redemptus: iudicauit in antiochia illum perimere:quia nullatenus iudei quiescerent.Quod testimonio strabonis capadocis cõfirmatur: ita dicentis. Antonius antigonum iudeum in antiochia perductũ interfecit.Et uisus est hic primum iudeorum regem occidisse: dum non estimaret: alio modo sententias iudeorum flectere: quatenus susciperent pro illo constitutum herodem. Nam nec tormentis subditi: regem eum appellari patiebantur:tanquam magnum aliquid de priore principe retinentes.Infamiam igitur uel odium herodis ira minuere putauit.Hæc quidem strabo locutus est. Cap.ii.

Vm uero herodem principatum tenuisse hircanum princeps sacerdotum audisset:q captiuus apud parthos tenebatur:rediit ad herodẽ:de captiuitate tali modo solutus. Barzaphranes & pachorus parthorum duces cum captiuos hircanum principem sacerdotum prius cõstituerũ:post autem & regem:& fratrem herodis phaselum ad pthos pduceret:phaselus nõ tolerans uiculoꝝ obprobrium:& omni uitæ ꝓponens mortem gloriosam:

ipſe ſuus peremptor ſicut ꝑdictum eſt apparuit. Hircanū uero ad pthos perductū: fratres p: hoꝛ princeps modeſtius attendebat: dum nobilitatem de proſapia eius audiſſet. Quapropter remiſſum a uinculis: babilonie ſeruari conceſſit ubi & multitudo iudeoꝝ hircanum tanquā principē ſacerdotum & regem: & omnes uſq; ad eufraten iudei habitantes honorabant. Qui dū his frueretur: & audiret herodem principatum ſuſcepiſſe mutauit ſpem ſuam: ab initio ei amiciſſimus exiſtens: quem & gratiæ memorem putauit: q; eum a queſtione & mortis dānatione: uel piculo tormentiſq; liberaſſet. Sermones ergo iudeis proferebat: feſtinando ad eum proficiſci. Qui uetabant & rogabant eum permanere dicentes: q; officioꝝ ſimul & honoris in ſacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuiſſet: ꝑſertim dum nihil ab hieroſolymitanis poſſet promereri pro diminutione corporis: quam ab antigono pertuliſſet. Retributiones autem non ſimiles a regibus dantur quas priuati a benefactoribus accipiunt: nam mutat eos fortunæ prouentus. Talia eum ei ſuggerent: hircanus deſiderio eundi tenebatur. Cui ſcribēs herodes petebat fratrē & illic iudeis ſupplicare: q̄tenus non inuiderent ei una ſecū comune regnū poſſidere. Nam extitiſſe dicebat: quo ipſe gr̄as ei redderet pro beneficiis: cū ab eo nutritus & ſaluatus eſſet. Hæc ſcribens hircano: mittit ad fratrē legatū ſaramallā: & dona multa: ſupplicans: me impediret gr̄as reddere: quas beneficio deberet. Erat aūt ſtudiū eius nō pro hoc: ſed quō præter meritū pricipatum obtinuerat: timebat ne illi rationabiliter auferetur: & Hircanū properabat ſub poteſtate ſua redigere: uel penitus ꝙ̄ diſperdere: qđ & poſtea fecit. Tunc tamen flexo ptho: pecuniaſq; iudeis ei dantibus ut ueniret: cū omni eū honore ſuſcepit & in conuentu primū ei locū: & in conuiuiis primū ei lectū cōcedebat: quā etiā decipiebat patrē uocando: & oībus modis iſidias ſopinatas ei parabat. Diſponebat etiā reliq̄s cū eo ſui pricipatus utilitates: unde & i familia eius ſeditio exarſit. Nā dū obſeruaret ne nobiliſſimus quidā princeps ſacerdotū dei haberet: inuitauit aliquē ex ignobiliſſimis ſacerdotē de babilone: noīe ananelū: & huic pricipatū ſacerdotii deſignauit. Quod nō ptulit alexandra filia hircani: uxor alexandri: filii ariſtoboli regis: ex quo filios habuit: unū quidē pulcherrimū ariſtobolū noīe & herodis coniugalē mariānē: forma nobiliſſimā. Turbata ergo & moleſte ferens infamiā filii: q; illo ſupſtite: alter aduena principatū ſacerdotii meruiſſet: ſcripſit cleopt̄æ: ſodali ſuo lr̄as deportāte: ut peteret ātoniū pricipatū ſacerdotii filio ſuo ꝑſtaꝛ. Sed ātōio negligēte petitionē: amicus eius gellius ad iudeā cū ꝓpter aliq̄s cās puēiſſet: & uidiſſet ariſtoboli pulchritudinē & magnitudinē & iuuētutē: mirabat: nō mius etiā mariānē regi cohabitātē ſtupebat. Vnde alexādrā bonoꝝ liberoꝝ matrē exiſtimās: & ad ſermōes eius uēiēs: flectit eā pigeꝛ ābo rū imagines: & antonio deſtinare dicēs: cū eas uiderit: petitiōes eius mōis oībus adimplebit. His elata uerbis: alexādra imagines antonio direxit. Cui gellius referebat dicēs: nō ab hoīe putari: ſed a quodā deo eſſe liberos alexādræ: dū uellet ad libidines antoniū emolire. Qui puellā quidā eru beſcens herodi nuptā accerſire: uerūetiā cleopatrā metuēs cōtriſtari: ſcripſit ergo pueꝝ trāſmitti cū honore: addēs ſibi gratū iuuenē uiſū fore. His deportatis ad herodē lr̄is: nō cautū exiſtimauit: iunenē excellentē ariſtobolū: & tunc iam ſedeci ānos ducentē: genere nobiliſſimo: ad antonium deſtinare potentiſſimū romanoꝝ: & patū ſuæ luxuriæ ſupponere pueꝝ: q; etiā libidinoſus ꝑ potentiā exiſtebat. Reſcripſit ergo dicēs: ſi puer exierit a ꝓuincia: ſtatī oīa bello uel ſeditionibus cō plebūtur: iudeis ſpantibus reꝝ nouaꝝ mutationē. Quibus reſcriptis cū ātoniū excuſaſſet: iudicauit nō ultra pueꝝ uel alexādrā humiliare: ſed etiā uxore ſua mariānē ualde petētē: q̄tenus fratri ſuo pricipatū ſacerdotii redderet: qđ ꝓdeſſe arbitratus eſt: dū nec ad ātoniū ꝑficiſci poſſet talī ꝑditus adoleſcens honore. Conuētū ſtaq; faciēs aīcoꝝ: multū alexādrā accuſabat: dicēdo: latēter inſidias egiſſe ꝓ pricipatu' dū ꝑ cleopatrā ageret: q̄tenus ipſe quidē regno priuaret: puer aūt pro ipſo reꝝ gubernationē ab ātonio ſuſcipet: & hæc qdē illa nō iuſte poſtulaſſe: q; & filiū ſuū a poſſeſſo iam honore priuaret: & ſeditiones in regno moueꝛet: cū multū ipſe laboraſſet ut poſſideret multis & nō fortuitis piculis: uerūetiā nullatenus memor ipſe maloꝝ illius: ſed bentuolus circa eos eēt: & nūc puero pricipatū ſacerdotii ꝑberet: ideoq; olim ordinaſſe dicebat ananelū q; ualde puer eſſet ariſtobolus. Cū tamē hæc nō incaute dixiſſet: ſed ꝑ deceptiōe mulieꝝ & ꝑſentiā amicoꝝ: læta & nō ſpans alexādra cū lachrīs ſatiſſecit: dicēs: & ꝓ ſacerdotio qdē oīa: & ꝓ ifamia feſtinaſſe: regnū uero nec deſideraſſe īqt: nec ſi oblatū eēt cupide ſuſcepiſſe: cū & nūc nimiū honorē habeā ꝓpter pricipatū eius & tutelā: cuius uirtute totū gēus meū effulget honoribus: nūc quoq; beneficiis uicta: ſuſcipio filii honorē: & ipoſteꝝ ad oīa ero ſubiecta. Petebat ergo: ut ſiqd ꝓpter genus & ꝑſentē ſibi fiduciā temerariū pro indignatione feciſſet: ignoſceret. Poſtq̄ aūt locuti ſunt dextris datis: reconciliantur omni ut uidebaꝛ ſublata ſuſpitione. Cap. III.

Taq; rex herodes ſtatī pricipatu ſacerdotii ananelū ꝑter legē exiuit: ſeditiōes domeſticas pacando: nā nō licebat aliquē honore ſemel accepto fraudari: qđ prius ātiochus epifanes

deſtruxit:dum auferret ab ieſu ſacerdotiũ:& ordinaret fratrẽ eius oniã: ſecũdus aũt ariſtobolus hircanũ fratrẽ ſuũ priuauit:tertius herodes principatũ ſacerdotii adoleſcẽti tradidit ariſtobolo. Tũc quidẽ putabat ſedaſſe cõtentionẽ:& licet reconciliati fuiſſent:nõ tamen ſecurus degebat:dum alexandrã ex ꝓteritis conatibus ne tẽpus nouarũ rerũ capet ualde timeret.Quapropter ꝓcepit eã ita in aula cõuerſari ut nihil ſub ptãte ſua haberet:diligenter etiã cuſtodiebatur occulte ne quid ꝓter quotidianã cõuerſationẽ niteret̃ q̃ paulati magis illã exacerbabãt:& in odio ſuſcitabãt:nam ſuperbia mulieris diligentiã cuſtodie indignabaf hfe:dũ oĩa potius uellet pati quã fiducia priuari: & fucoſum honorẽ cũ ſeruitute uel metu poſſidere. Ad cleopatrã igitur in quibus exiſteret ſrequenter ſe lamentando deſtinabat:poſtulans ſibi auxiliũ præberi.Quæ iuſſit ei furtim cum filio in egyptum ad ſe confugere.Cunq; hæc ei placuiſſent:tale aliquid excogitauit.Duo locula tanquã pro mortuoꝝ exequiis parauit:in quibus ſeipſam & filiũ mitti dixit. præcipiens cõſcius famulis ea noctu deferre: & exinde uiã ad mare facere ubi naue in qua nauigaret ad egyptũ præparatam habuiſſet.Hæc ſabbioni amico alexandri eſopus ſeruus eius edixit.Quod cum ſabio audiſſet & inimicus herodis eſſet q̃ inter inſidiatores antipatri de ueneno conſcius putaret̃:odium leniret̃ p indicatiõis fauoꝝ ſperauit:& regi nunciauit inſidias alexandræ. Qui cũ eam uſq; ad conatũ ꝓcedere dimiſiſſet:i ipſo facinoris opere detinuit:ſed iuſtus cõceſſit culpã:dũ putaret nullatẽus cleopatrã ceſſare: ſi cõtra ſe cãm ſueniſſet.Palã ergo magnanimitate uel modeſtia ueniã ei largitus ẽ. Propoſuit tamen oĩbus modis adoleſcẽtem ꝑimere:ſed tacito ꝓpter ueriſimilẽ diſſimulationẽ. Cum ergo tabernaculoꝝ feſtiuitas ueniſſet quæ apud nos cũ ſumma ueneratione celebraf:tunc quidem diſtulit:& in deliciis ipſe & reliqua multitudo mouit tamen eũ feſtinare uoluntaꝛ ſua cõficere inuidia. Nam cũ adoleſcens ariſtobolus octauum & decimũ annum ducens ſecundum legem ſup aram aſcenderet uictimas immolaturus & ornatu ſacerdotali circundatus celebraret religionis conſequentia:magnitudinẽ ſup ætatem oſtendens necnon & generis dignitaꝛ populi ſui excitauit fauorem:& ariſtoboli aui ſui præſens memoriã eis reduxit.Qui paulatim ꝓuocati: uoluntates ſuas iam demonſtrabant:gaudentes ſimul & leticia perfuſi:uoceſq; laudabiles in eum orationibus mixtas emittebant:ut manifeſtus fieret populi fauor & temerarius: ſub regno itaq; conſtituti:cum aliorum ꝓterita beneficia memoraret.Inter hæc omnia ſtatuit herodes uoluntatem quam in adoleſcentem habuiſſet implere.Celebratione aut̃ tranſacta dum in hierichũte maneret: & in conuiuium eos alexandra peteret:herodes adulabatur adoleſcenti:& illiciebat ad affluentiam potionis:paratus conludere:uel iuueniliter ad gratiam illius iocari:& loco eſtiuo ilic exiſtente:collecti ſimul exierunt refrigerium captãtes.Cunq; fontibus aſſiſterent:caloꝝ meridianum aura temperare:prius quidem natãtes ſeruos & amicos proſpiciebant: poſt autem adoleſcens cum irritaretur:herodis amici quibus hoc præceptum fuerat tenebris iam tenentibus: ſepe eum mergentes: tanquam ludentes non emiſerunt uſquequo eum preſſum fontibus ſuffocarent.Ariſtobolus itaq; extinctus eſt:decimum & octauum annum agens ætatis: cum principatum ſacerdotii anno amplius tenuiſſet:quem rurſus ananelus ſuſcepit.Quo malo mulieribus nunciato:inceſſabilis eas ſtatim defuncti dolor inuaſit.Ciuitas etiã rumore delato lamẽtis cũcta completa ſunt:omnibus calamitatem tanquam propriam & non alienam dolentibus. Alexãdra uero plus conſumebatur conſcia peremptionis: nam dolorem ampliorem ab ipſo funeris actu ferebat.Sed ſuſtinere neceſſarium putauit:licet ſepius ſua manu uitam finire niteretur: deſiit tamẽ ſi poſſit uiuens ſufficere ad ultionem inſidiarum perempti. Vnde potius ſuam uitam tenebat:ne daret ſuſpitionem filium ſuum inſidiis periſſe per hanc enim diſſimulationem ſperauit ſatius ſe oportuno tempore uindicare. Illa quidem ſic continenter dolorem tolerabat:herodes autem omnibus ueriſimilis uidebatur:non inſidiarum adoleſcentis auctor extitiſſe. Nam non tantum quæ ad funus pertinerent peragebat:ſed etiam lachrymis uſus aiæ conſuſionẽ ueraꝛ eſſe monſtrabat.Interdum etiam & dolore uincente:eum ex aſpectu pulchritudinis plangebat:& licet adoleſcẽtis mors pro eius tutela putaretur:manifeſtus tamen erat q̃ pro ſatiſfactione iſta faceret.Siquidem munificẽter exequias eius honoraꝛ multum apparatum circa locellos:& multum aromatum fecit:nimſumq; ornatum ſimul ſepulturæ ut dolorem mulierum plene deleret: & conſolaretur eas per iſtam ptem. Alexandrã tamen nihil tale deuicit:ſed ſemper mali memoꝛe meſticia ſcitabat:& ſcripſit cleopatræ herodis inſidias:& filii perditionem.Quæ dum feſtinaret petenti ſubuenire:calamitates alexandræ miſerata propriam omnem cauſam conſecit: & petere antonium uindicare adoleſcentis interitum non ceſſabat:cum diceret non eſſe dignum herodẽ per eum regem ſtatutum in regno: quod non ad eum pertineret: in ueros reges tales iniquitates oſtendere.Quibus cum flexus antonius eſſet:ad laoditiam peruenies mittit præcipiens herodẽ ad ſe proficiſci:ſibiq; pro more ariſtoboli ſatiſfacere:nam non recte inſidias conſtrictas eſſe ſi per

eum extitiſſent. Qui cū cauſam timuiſſet: & cleopatræ cōtrarietatem quæ non ceſſabat ātoniū ſuadere: quatenus eum damnaret: ſtatuit quidem obedire: iam enim nihil aliud erat qđ ageret. Cunq; patruum ſuum ioſippum procuratorem regni & rerum reliquiſſet: demādauit ei ſecrete: ut ſi quid ab antonio paſſus eſſet: continuo mariamnē occideret. Nam dilexiſſe uxorem profitebatur: & timuiſſe: ne cōtumeliam poſt eius mortem pateretur: dum pulchritudo illius ab aliis deſiderari poſſet: per q demonſtrabat impetū ātonii quē in eā habuiſſet: cū oli de pulchritudīe illius audiſſet. Herodes quidem hæc præcipiens ſpe incerta ad antonium perrexit. Ioſippus autē cum in deſpenſatione rerum regni ſtatutus eſſet: & propter hoc frequēter mariamnē cōueniret: & de negociis honoris cauſa regiam percōtaretur fauorem uel amorem circa eā herodis iſeruit. Mulieres autem cum illum adulationibus emoliſſent: plus autē ab alexandra ſeductus ioſippus: ſniam regis demonſtrauit: & mandatum explanauit: dum fidem illis uellet facere: q poſt mortē ſine ipſa non poſſet uiuere dum diceret ut ſi quid acerbum ab antonio pateretur: non ſufferret ab ea nec poſt iteritum ſperari. Hæc quidem ioſippus: mulieres autem non hoc amorē affectus herodis puraueruntſed timuerunt: ne reuerſus tyrannica crudelitate ſibi mortem inferret: ioq; de uerbo ſuſpitionem non paruam perceperunt. Eodem tempore rūor in ciuitate hieroſolymorum ab inimicis herodis diſperſus eſt q antonius tormentis eum afflixiſſet & occidiſſet. Quæ fama cunctos quidem in aula turbauit plus uero mulieres. Cum alexandra ioſippum flectit: ut cū ipſis ad romana ſigna confugeret: nam romanum agmen tunc iuxta ciuitatem ſub duce iulio p regni cuſtodia caſtra poſuerat: dicens primum ſiqua turba in aula concurreret: ipſe in tuto exiſterent: dum romanos propicios haberent: præterea ſi mariamnem antonius perſpexerit: & principatum recipere ſperamus: nec i aliquod poſtea ſeruitium de propagine regii generis deſcendemus. Cum has rationes fuge cogitaſſet: litteræ ab herode de omnibus ſuis cauſis deportantur priori rumori contrarie. Nam cum ad antonium peruenifſet confeſtim eum donis de hieroſolymis deportatis reconciliauit: & ſermonibus dicere compulit: ut nequaquam cōtrarie quidem de ſe haberet: & cleopatræ uerba nihil aduerſus ſuam ſatiſfactionem ualere. Nam non inquit iuſtum eſt ātonius: ut rex de ſuo principatu depoſitus pœnam luat: quia qui honorem ei dederūt: ipſi ei uti poteſtate permiſerunt. Quo dicto flexa eſt cleopatra: ſciens nequaquam alienum principatum ſeruari prodeſſe. Cum de his ſcriberet herodes: alioſq; narraret honores: quos ab antonio in conuentu uel in conuiuiis quotidianis haberet: & hæc obtineret: licet in accuſationibus cleopatra nimis moleſta exiſteret: quæ prouintiæ deſiderio omnibus modis perire illum feſtinaſſet: ſed quia antonium iuſtum circa ſe cognoſceret: nihil iam difficillimum ſperaret: q autē tardaret fauore firmiore circa ſe antonii: ſperaret cleopatræ conciliari animo poſſe: & ſe hoc facere dicebat: nam antonium petitiones ſuas adimpleſſe: & ſibi inferiorem ſyriam conceſſiſſe denunciauit: & per hoc ſolatium refutaret: uel reiiceret appellationes quas cleopatra pro iudea feciſſet: cū hęæ litteræ peruenifſent: deſierūt ab impetu: quem tanquam de mortuo habuiſſent: ut ad romana ſigna confugerent: non tamen latuit earum uoluntas. Nam præceſſit antonium rex ad parthos euntem: & ad iudeam reuertitur: ſtatimq; ſoror eius ſalome matereq; eorum conciliū quod habuiſſet alexandra cum ſuis apperiūt. Salome uero & contra maritum ioſippum accuſationem protulit dicēs: q cum mariamne frequenter conueniſſet. Hæc uero dicebat inimiciarum cauſa: eo q frequenter ignobilitatem generis eius in iurgio deprauaret. Herodes autem callidus ſemper: & nimis mariamnem amans licet: ſtatim conturbatus fuiſſet: non tamen patitur amore mariamne aliquid temerarium in ea conficere: ſed in utroq; anxius: ſecrete eam inquirit utrum uera eſſent de ioſippo quæ audierat: an falſa. Illa uero cum iuramento affirmante & ſatiſfaciente: q i nullo peccato fuiſſet ei commixta: paulatim rex deflectitur: & ira deleta coniugis amore ſuperatur. Et ut iam ſatiſfactum ſibi de his crederet quæ audiſſet: honeſtari eius multas agere gratias: fauorem quoq; quem erga ipſam uel amorē haberet pandebat: uel qualia ſepe amātibus contingunt: cum lachrymabāt inuicem magno ſuo ſtudio ſeſe pariter diligentes. Cū uero rex ſuū affectum iam prætermiſſa emulatione firmaſſet: nū amantis eſt inquit mariannes: q mādaueras ioſippo: ut ſi quid patereris ab ātonio moleſtum: ne perimeret: quæ alias cum nihil nbi peccaſſem. Quod uerbum ut audiuit herodes: exardeſcens in furorē: ſtatim eam ab amplexu dimiſit: clamans: & ſuos capillos dilacerans: dicendo manifeſtum ſignū cœpiſſe ioſippum cum ea habuiſſe cōioné: nam nullatenus prodidiſſet: quod ſecrete audierat: niſi maxima fides illis interfuiſſet: credenſq; de crimine: penē ſuam interfecit uxorem: niſi uictus amore: furoris impetum refrenaſſet: ſeipſum cōſumens: ioſippum tamē ulterius: nec ad ſuam faciem uenire permiſit: alexandram uero tanquam totius mali cauſam reſeruari præcepit.

Capitulum. IIII.

Interea p ſyriam turba cõmouebatur:cleopatrã non deſiſtente antonium flectere.q̃tenus oppreſſis regibus potentiã ſingulos ablatam ſibi donaret:multũq; ualebat:deſiderio ſui illo inflãmato:quæ cũ i natura auara exiſteret:nihil iniuſtũ reliquit.Siquidẽ fratrẽ ſuum: quem iã habitus regnũ ſciret:uenenis aggreſſa conſũpſerat:quitũ & decimũ ætatis annũ agentẽ:ſororẽ aũt arſionẽ epheſi ad tẽplum dianæ cõfugiente p antoniũ extinxit.Iam pecunias gratia & tẽplum:uel corpora uiolabat:neq; ſacrariũ tã caſtũ fuit : aut aſili priuilegiũ tutũ: cuius ornatũ ipſa nõ abſtulit:nec tã pfanũ uel inceſtũ erat:qd ſolũ potuiſſet auariciæ illius ſatiſfacere. Et cũ oĩa expoliaret:fœmineis cupiditatibus nullatenus ſatisfaciebat:ſiqdẽ cũcta deeſſe ſuis deſideriis ſemp putabat.Quapropter & ãtoniũ cõpellebat aliqd ab aliis auferẽte ſibi donaſ.Nã cũ trãſiſſet ad ſyriã cũ eo:& eã cogitaſt poſſideſ:liſaniã qdẽ ptolomei filiũ accuſans:qa pthos cõtra rempublicã duxiſſet:occidit.Petiuit aũt ab ãtonio etiã iudeæ uel arabiæ reges occidi. Antonius aũt cũ ex oĩbus amore fœminæ uictus eſſet:ut nõ tãtũ uerbis:ſed etiã uenenis uideret obedire: manifeſtã quidẽ iniqtatẽ uidens:petebat eã:ne ſe tãtũ ut peccaret cõpelleret:ne cũcta negaret ei: & ne quãta illa pcepiſſet pficiẽs:palã iniquus uideret.Ideoq; ptes ꝓuinciæ uniuſcuiuſq; retollẽs donauit ei preſtans etiã ciuitates q̃ intra fluuiũ eleutherũ uſq; ad egyptũ erant : excepto tiro:uel ſydone q̃s a maioribus liberas eſſe cognouerat:licet multũ eũ illa ſibi & eas pbere ſupplicaſſet. Cum hæc cleopatra obtinuiſſet:& deduxiſſet ãtoniũ uſq; ad euſraten contra armenios euntẽ reuertitur:& intrat apamiã & damaſcũ:ĩde etiã ad iudeã puenit.Quã cũ herodes ſuſcepiſſet:cõduxit ab ea reditus hierichũtis:nã balſamũ terra illa generat:qd pcioſiſſimũ eſt:& nuſq; alibi naſcit: & palmas multas:uel optimas.Et dum multũ tẽpus faceret cu herode: tẽtabat cũ eo concũbere: nam naturaliter & euidenter libidinibus exardeſcebat:forſitan & aliquod amatoriũ paſſa eſt:ſed quod ueriſimilis eſt:regno eius inſidiabaſ:ſi quõ iniuriã a ſe factã poſſet p accuſationẽ adipiſci: deſiderio uero uictã ſe eſſe mõſtrabat.Herodes aũt licet olim nullatenus faueret cleopatræ:dum ſciret eã oĩbus eſſe moleſtã:tunc tamen & ampliori odio eius detentus:q; p luxuriã uellet illa inſidias ei parare:uerba quidẽ eius in pſenti refutauit:cõſiliũ uero cũ amicis ſuis ſumpſit:ut eã ſub poteſtate ſua poſitã occideret:ut & ſe & multos malis eius liberaret : quibus iam grauis facta uel fieri poſſe putabaſ.Nam hoc ipſum & antonio ꝓdeſſe:quia neq; illi fidelẽ eam eſſe dicebat. Cũ hæc cogitaſſet:phibebant eũ amici:primũ quidẽ ſuggerentes:q; non deberet maximũ piculũ & manifeſtum ꝓ re tanta ſuſcipere.Cunq; pmanſiſſent ſupplicantes:ne quid temerarie conaref:nã nullatenus antoniũ poſſe pati dicebant: quãuis eũ muneribus redimere putaret : cũ amore eius potius incẽderef:& uideret uiolentia:uel inſidiis illius ſe eius amore priuatũ:nec mediocre qdã pro ſatiſfactiõe poſſet edicere:ſi cõtra fœminã hoc ageret:q; p illud tẽpus oẽs dignitate ſupabat: utilitatẽ aũt quã antonio dicit futurã:uerendũ eſſe ne potius ille temeritatẽ exiſtimet. q; affectu tali eũ priuaret:unde nõ eſt incertũ dicebãt:q; maxis uel continuis malis principatus eius uel generatio cõpleref:refutare uero cõcubitũ:quẽ illa poſtulaſt ꝓ tpe honeſte ſuadebãt:q cũ hæc deſignarent:& picula merito:alias merita demõſtrarẽt:conatus eius cõpreſſerunt.Tũ herodes cleopatræ donis & muneribus ſatiſfaciens:deduxit eã ad egyptũ.Antonius aũt cũ armeniã cœpiſſet: artabazin tigrani filiũ cũ ſatrapũ filiis ligatũ in egyptũ deſtinauit:donãs eos cleopatræ:cũ oĩ regio eorũ ornatu.Armeniæ uero principatũ tenuit artaxias maior illius filius qui tũc euaſerat. Quæ cum archelaus & nero cæſar expuliſſent:tigranũ nouiſſimũ eius fratrẽ ordinauerũt.Hæc quidẽ poſtea contigerunt.Vectigalia uero quæ debuiſſet de terra donata ab antonio cleopatræ:pbere herodes iuſtum iudicauit:ne occaſionẽ ei odii pſtaret.

Cap.V.

Retas aũt cũ herodes reditus eius conduxiſſet:tempore quidem aliquanto reddebat duo milia talenta: poſt autem indeuotus extitit:uix partem aliquam præbens. Herodes quidẽ hoc modo defraudãtẽ:nihilq; ſecũdũ iuſticiã facere uolẽtẽ: pſeq; deliberauit;ſed interim propter bellũ romanũ hãc diſtulit exactionẽ.Nam dum in acciaco littore ſperaretur pugna:quæ centeſima octogeſimaſeptima olimpiade contigit ; & cæſar cum antonio de republica decertaret:herodes ex opulenti prouincia ſua multo tempore redditibus & uiribus collectis antonio deputauit auxilia diligenter preparare. Sed antonius nihil auxilio eius egere ſe dixit:arabum autem perſequi præcepit. Nam iam audierat a cleopatra perfidiam eius.Petebat enim hoc cleopatra dum ſibi putaret prodeſſe:ſi unus ab altero ſterneretur. Cum hoc ab antonio iuſſum fuiſſet:herodes milites congregauit:tanquam cõfeſtim arabiam ingreſſurus:parataq; equitum & peditum multitudine:in dio:alias chio ciuitatem peruẽit. Cunq; illic & arabes occurriſſent:pugna maxima commiſſa eſt:in qua uicerunt iudei.Poſtea multum exercitũ arabũ in chana uico congregatũ q eſt in inferiori ſyria:audiẽs herodes uenit ſup eos: ducẽs maiorẽ ptem ſuæ militiæ:& prope calon ſua caſtrametatus eſt:unde oportune pugnaret.Cunq;

hæc diſponeret populus iudeoꝝ clamabat mora dimiſſa cõtra arabas impetum facere: dum cre derent ſe in hoc paratos eſſe.quia in priore pugna victores extitiſſent.Igitur ſuum ſtudium mili te oſtẽdẽte:rex ſtatuit magnanimitatẽ eoꝝ nõ remorari:dicẽs nõ ſe deeſſe uirtuti eoꝝ & primus ſe armans cẽs ꝓduxit ad aciẽ.Statim aũt terror arabis incidit.Contra quos modicũ reſiſtẽtes:ut uiderunt iexpugnabiles:oiꝝ plenos uirtute:plurimi fugierũt:fuiſſentq; pempti:niſi athemõ he rodem & iudeos ſualiſſet:ná hic erat dux cleopatræ ibi cõſtitutus:& inimicus herodis: ſuturaq; nõ ſprudẽter ꝓpexit:ut ſiqd clarũ agerẽt arabes:ipſe quieſceret:victis ãt eis qđ & contigit ex pro priis paratis militibus ſuaderet iudeos:quos tunc laſſos:& iã uicíſſe putãtes ſubito ſuperueniens proſternebat.Nam alacritatẽ animi contra manifeſtos inimicos aſſumentes iudei:& poſt victo riam remiſſiores:citius à recentibus hoſtibus obterunt:in locis aſperis & ſaxoſis: quoꝝ noticiã inimici amplius habuerũt. Arabes ergo prius uicti ſe recuperantes reuerſi occidebat:hebatq; di uerſa ꝑditie. Rex ãt herodes ꝓ actione pugnæ uectus equo ducere tẽtauit auxiliũ:ſed nõ ualuit: licet feſtinaſſet ſubuenire.Sed caſtra iudeoꝝ cũ arabes cepiſſent non mediocrẽ fœlicitatẽ & ſine ſpe tenuerunt:nam victoriã quã prius perdiderant:poſt obtinuerunt: plurimũ aduerſarioꝝ pro ſternentes exercitũ.Exinde latrociniis utebaꝫ herodes:multãq; arabũ terrã diſcurrens: uexabat: dum ſup mõtes caſtra diſponeret:& oino recuſaret manus cũ eis ex equo cõſerere:frequenter ta men laboꝝ diligẽtia lucrum ſibi acquirebat:nam & proprios milites omnibus modis fouebat: ruinam cupiens emendare.

Capitulum.VI.

INterea acciaco bello inter cæſarem & antoniũ geſto ſeptimo imperii anno herodis terra iudeoꝝ cõmota eſt:qliter nunq̃ aĩalium peſtilentia per prouinciã geſta:perempta ſunt a ruinis:etiã hoĩum decẽmilia .Milites uero cum ſub diuo degerent: nihil ab oppreſſione ſunt leſi.Quæ cũ arabes ĩquirerẽt:& pluſq̃ ĩ ueritate erat:audirẽt:quæ facta fuiſſent tanq̃ ꝓuin cia hoſtiũ cuerſa:& hoĩbus pemptis nihil ulterius ſibi aduerſũ credebãt ſurgere. Quo cũ legati iudeoꝝ peruenirent; pacẽ ꝓp hæc quæ euenerãt facturi:arabes pemerunt eos: & cum alacritate contra milites eoꝝ præparabãtur.Qui nec inuaſionẽ arabũ ſuſtinuerunt:licet calamitatibus op preſſi: & bellare decernunt:dum non pares ſeſe prælĩs eoꝝ putarent:neq; auxiliũ haberẽt rebus ſuis domi ſubuerſis.Quos ita diſpoſitos rex flectere ſermone tẽtauit:ut recuperaret eis antiquũ alacritatis aĩum:& exhortatus aliquos optimatũ:auſus ẽ iam & ad populũ ſermocinari:ná prius pigebat eũ: ne male ꝓp calamitates ſuſciperẽt ab eis.Petebat ergo talẽ orationẽ ꝓferẽs.Nõ igno ro ſocii quomõ multa per hoc tẽpus facta ſunt contra noſtrã rempublicã: & fortaſſe nec hi mõ de ſe confidunt;qui multũ uirture præcellunt:ſed quomõ compellimur pugnare:nec eſt aliquid quod ſemel factũ:non poſſit rurſus bene tractatũ emendari:petere uos elegi ſimul & docere:per quæ poſitis in proprio alacritatis aĩo ꝑmanere. Volo tamẽ prius uobis oſtendere:q̃ iuſte bellum id conamur cõmittere:propter iniurias aduerſariorum:nam maxima magnanimitatis hæc cau ſa nobis exiſtit:poſt uero declarare q̃ nihil ſint quæ nunc nobis mala ſuperuenerunt:ſed multas nos ſpes uictoriæ poſſidere.Exordiar autem principia:teſtes uos faciens mei ſermonis.Nam ara bum iniquitatem noſtis:& circa alios omnes ita perfidam tãquam barbarorum:& quia nec deũ cogitent:ſepius enim nos offenderunt auaricia uel inuidia ſua.Et q̃ multa dicimus:dum immi neret eis:ut a proprio principatu deciderent:& cleopatræ ſeruirent;quis alter eos de hoc timore liberauit: niſi mea amicicia quam cum ãtonio poſſidebam. Et illius circa nos affectus nihil hos importunum ſuſtinere dimiſit:nam antonius cauebat agere q̃ poſſet nobis in ſuſpitione peruenire. Tamen & cũ uellet cleopatræ partes aliquas ab utraq; prouincia præbere:hoc quoq; ego di ſpenſaui: multaq; munera ſecretius offerens:tutelam utriq; acquiſiui.Expenſas autem ipſe ſuſce pi ducenta præſtando talenta:duo milia uero fide dicendo;quæ etiam pro reditibus adimple ui: unde nos nihil ab eis ſuſcepimus:& oportebat quidem nulla tributa prouinciæ iudeos debe re:quod & ſi præbendũ eſſet pro nobis:non etiã pro arabis daret: q̃ nobis nec gras agũt; ná pro beneficiis iniq̃ cira nos egerũt:prius q̃ nos aĩcos nõ hoſtes reditibus priuauerũt.Ná ſi fides hoſti bus neceſſario ſeruaꝫ:multo melius aĩcis:ſed nõ apud nos é ita:q̃ mõis,oibus optimũ putãt iniq tatẽ eligere:ſi ſolũ lucrũ eis poſſit acqri.Eſt ergo qſtio nobis utrũ oporteat iuſtos pũire: dũ hoc etiã deus deſideret:& præcepit ſemper iniquitates & contumelias execrari:quæ nõ tantũ uerbo ſed etiam iuſſit per bellum ulciſci:nam q̃ uidetur iniuſtum apud græcos & barbaros: hoc ſi di ci fas eſt:in noſtros legatos;cognoſcitur perpetratum.Græci ſiquidem ſacros & inuiolatos dicũt eos eſſe:nos autem optimum & beatum decretum i lege a deo dicimus. Hi nanq; & hominibus deum placant:& aduerſarios hoſtibus creconciliant. Qualis igitur poſſit iniquitas peior agi: q̃ ſi legati qui pro iuſticia loquuntur intereant.Quẽadmodum autem poſſint uitã ſuã innoxiam

cuſtodire:ſeu circa bellum fœliciter agere:dum talia perpetraſſent:mihi quidē non uidetur. An forſitan rectum & iuſtum nobiſcum eſt:illi uero fortiores ob hoc putantur.Sed primū quidem indignū eſt uos hæc credere.Nā ubi iuſtū eſt:ibi deus:deo uero p̄ſente: multitudo cū fortitudie præſto eſt.Vt ergo de nobiſipſis reqramus: uicimus primo prælio:i poſteriore uero nō ſubſtite runt:ſed ſtati ceſſerūt:nō ſuſtinētes noſtræ alacritatis ꝑpetū:uincētes nos athenio iuaſit: bellum inferens nō prædictū.In primo uero prælio nomē & fortitudo nr̄a apparuit:in poſteriori aūt ini quitate uel inſidiis cōcidimus.Cur igit̄ miora ſapimus in his ubi maiores ſpes poſſidemus. Quo mō aūt ſtupeſcimus eos qui cū pala decertāt:ſemp uincunt:cū uero ſic uincunt ab iniqrate:illis hoc cuēit.Virtus ergo nō i expugnatiōe debiliū:ſed i oppſſiōe fortiū apperet. Si tamē quēq illa terrēt: quæ domi cōtigerūt;& i terremotu acciderūt: primū qdē ſciat:quō hoc ipſū & arabas de cepit:dū maiora quā cōtigerunt:putarēt.Præterea nō debēt hæc aut illis audaciā;aut nobis timo rē imittere. Illi nāq; nr̄is laboribus uel calamitatibus ſpes ſibi aſſumūt:q̄s nos egreſſi contra eos uiriliter auferemus.Vos aūr accipite alacritatē pugnādi:neq; enim itantū ſumus cōtriti: neq; ira dei uulnerati:ut quidā putāt:q̄ potius accidētia ſūt dicēda.Quæ ſi dei ſnia puenerūt liquet: q̄ iā ſecundū illius iudiciū ira deſiit:dū ſatius uindictā de factis noſtris accepit:alias acceperūt. Nam ſi uellet āplius nobis nocere:nequaq̄ flexus fuiſſet.Bellū aūt qa & uult fieri:& iuſtū eē cognouit: & nobis oſtēdit:q̄ multis per ꝓuinciā terremotu pemptis: nullus armatus ſteriit:deo euidenter oſtendēte:q̄ ſi ōēs cū filiis uel uxoribus militarent:nihil pœnitus eis ioportunū accidiſſet. Hæc ergo reputātes:q̄ in omi tēpore dei patrocinium poſſidetis:pſequimini fortitudie iuſta iniquos: amicis pfidos maliuolos circa legatos:ſemp̄q; uſa uirtute deuictos.Cū hæc audiſſent iudei:mul tum audaciæ ſumētes:ad pugnā parabant.Herodes aūt hoſtiis celebratis cū magno ſtudſo:eos contra arabas tranſiēs iordanē fluuiū ꝓduxit:& ꝓpe aduerſarios caſtra diſpoſuit.Tū uiſum ei eſt caſtellū in medio poſitū occupare:quod ſibi multū ꝓdeſſe putauit: uolenti maturius prælīū uel cōmittere:uel differre.nā oportuno uel munito loco cōſtiterat.Cunq; idē ꝓuiderent arabes:bel lum ꝓ caſtello cōmittitur:& primū quidē ꝓtelatio: deinde uero multis ex utraq; parte ad manū uenientibus:arabes afflicti recedūt.Quod ſtatim ſpes iudeis nō minores erexit:uirtutēq; accen dit .Dūq; magis omnia uellent arabes pati:quā decertarent:& iudei caſtra eoꝝ iuaderent:arabes coacti recedunt:nullas uincendi ſpes habentes:ſed tantū a multitudine audaciā ſumentes. Itaq; pugna maxima facta:multiſq; ab utraq; parte cadentibus:arabes recedunt:quoꝝ plurimis mors fugiendo euenit.Nam non tantum ab aduerſariis terrebantur:ſed ipſi fugientes:ſua multitudie contriti moriebantur.Vnde quinq; milia defuncta ſunt:reliqui uero ad caſtra confugierunt:mi nime ſpes ſalutis firmas habentes:neceſſariorum inopia:& quod peius erat:aquarum indigentia Iudei autem licet perſequerentur:tamen inuadere caſtra minime permittebantur:ſed obſidentes erga uias eorum fugere uolentes arcebant.Igitur in his arabes conſtituti:legatos ad herodē diri gunt:primum quidem diſſolutionem belli petentes:nam ſitis eos urgebat omnia pati:dum tan tum in præſenti licentia aquas acciperent hauriendi. Qui nec legatos:nec dona ſuſcepit:neque mediocre quidem pactus eſt: dum obſtinate permaneret ulciſci tranſgreſſiones in ſuos ab illis factas.Qui ſiti compulſi nimia ſemetipſos tradiderunt:ut per quinq; dies quatuor milia caperē tur:ſexto uero die reliqui de caſtris egreſſi: decertare cum aduerſariis nitebant: eligentes omnia pati:ne paulatim ſine gloria deperirent.Quæ cum deliberaſſent:nullatenus decertare uoluerūt: nam animo uel corpore in calamitatibus afflicti pro lucro mortem eſſe putauerunt: ne intribu lationibus uitam extenderent:quorum ſeptem milia priori prælio conſternuntur.Cum his er go caſibus uterentur:arrogantiam priorem deponunt:miratique herodis prudentiā ceſſerūt:pa tronum eum ſuæ gentes pronunciantes. Qui eum multa fœlicitatis gloria reuertitur: maximā acquirens ſua fortitudine dignitatem.

Capitulum.VII.

Igitur licet optime per bellum herodes res ſuas diſpoſuiſſet: tamen in periculum incidit. Siquidē pro republica decertans antonius:in acciaco litore a cæſare uincitur.Tum inde ſperationē ſui herodes uenit:dū amici & inimici putarēt nō ipune amicicias ei ꝓuenire: q̄s cum antonio habuiſſet.Quapropter aici quidē deſpabant:inimici uero licet i pſpectu cōtri ſtarent:tamē clānimiū letabant:ſperātes meliora ſibi rege mutatiōe uentura.Herodes aūt hircā num ſolum uidens indignitate regia cōſtitutū:ꝓdeſſe ſuis rebus opinatus ē mortē illius:ne imi nēte ſibi a cæſare piculo:ille daret occaſionē:q̄ ſolus regio uidebatur ex genere. Cum hæc cogi taret:nec daret occaſionem hircanus:nam modeſtia mox illam rerum gubernationem curabat & rebus ſtudebat bonis:oia cōcedens fortunæ:alexandra nimis pertinax:& ſpē rerum mutatōnē incōtinenter credēs;uerba ad pr̄em fecit:ne ſuſtineret herodis iniquitatē i familiā ſuā ꝓcedere:

ſed cuſtodiret ſpes eorum:petebat ut & malcho arabiam tenenti ſcriberet:quatenus ſuſciperet eos ad ſe refugientes: nã ſi mors uenerit inimico cæſari herodi ad ſe pricipatũ uentur⁹ & ꝑpter populo⁹ fauorẽ:& ꝑp generis dignitatẽ.Dum his cũ flectere uerbis niteret hircanus uerba depellebat. Sed ptinatia muliebri dum illa ꝑmanens:nec noctu:uel interdiu deſinens herodis erga ſe inſidias accuſaret:cõpellit eũ epiſtolã dare doſitheo cuidã amico:in qua ſcriptũ erat:ut arabs equites qui deberẽt eũ ad ſe ꝓducere mitteret ꝑpe paludẽ bituminis quæ diſtat ab hieroſolymis ſtadiis.cc.Credebat enĩ doſitheo:dũ nimis eũ ſibi ipſe & alexandra exiſtimarẽt:ꝓp inimicicias:q⁹ cũ herode haberet:ut ioſippi cognatus quã ille pemerat quia & illo⁹ quæ tyro ꝑſtrati fuerãt ab antonio:prior frater exiſteret.Sed hæc doſitheũ nullatenus hircano fidũ i miniſterio parauerũt. Nã præponẽs illis regis amicicias:porrigit herodi epiſtolã:qui eũ ꝓ fide nõ tantũ laudauit: uerũ etiã iuſſit ei:ut miniſtraret reliquæ caulæ:q̃tenus epiſtolã traderet malcho:litteraſq; ab illo reciperet:cũ nõ paruũ putaret & illius ſniam cognoſcere.Quæ cũ doſitheus alacrius miniſtraret:arabs reſcripſit & ipſũ hircanũ ſe ſuſcipe uel oẽs q cũ eo uenirẽt. Deſtiauit etiã qui deberẽt eos caute perducere. Vt uero & hãc epiſtolã herodes ſuſcepit:cõſeſtim uocato hircano:de factis eius cũ malcho pactis requirebat. Cunq; ille negaſſet:epiſtolas corã cõcilio demõſtrans:uirũ interfecit. Hæc nos cõſcripſimus q̃ in aialibus regis herodis cõtinebantur.Alii uero nõ ita exiſtimant: ſed magis herodẽ inſidias contra hircanũ cõtexiſſe:q̃tenus eũ interficeret:dicunt ita ſcribẽtes:in aliquo conuiuio ſine ſuſpitione quẽdã ſermonẽ hircano intulit:ſi q̃s epiſtolas a malcho ſuſcepiſſet Qui dũ ſe cõfeſſus eſſet;ſalutatorios apices accepiſſe:ille rurſus iterrogãs:ſi qua ſup hæc etiã dona recepiſſet::nihil amplius reſpõdit quã.iiii.iumenta trãſmiſſa ſuſcepiſſe.Occaſione hac inuẽta: dona eſſe corruptionis:uel ꝑditionis uociferans:uiq; iuſſit occidi. Signa uero ſunt minie hircanum peccaſſe: q̃tenus termino tali occũberet:modeſtia mo⁹ eius: ꝙ nihil in iuuẽtute ſua atrocius aut acrius egiſſet; quia & cũ ipſe regnũ habuiſſet: plurimã gubernationẽ antipatro cõmiſerat:cũ iam octogeſimũ duceret annũ:& cum multa tutela ſciret herodẽ regnũ poſſidere: & eu fraten trãſiſſe:honorãtes eũ:quæ oĩa deſpexiſſe eũ:& aliquid nouitatis molitũ:nimis incredibile eſt:quia nec naturæ illius aptũ erat:ſed molitione herodis occiſus eſt.Ita quidẽ finẽ uitæ inuenit hircanus: diuerſas & uarias calamitates expertus.Nam in pricipio ut mater eius alexandra regnauit: pricipatus ſacerdotii gentis iudeo⁹ nouẽ annis honorẽ obtinuit:matreq; defuncta cũ imperium ſuſcepiſſet : & hoc tribus mẽſibus gubernaſſet:depellit ab ariſtobolo fratre:reſtituit autẽ iterum a põpeio:&.xl.annis honore uſus:ſecundo regnũ per antigonũ ꝑdidit: & corporis diminutionem paſſus; apud parthos captiuus perductus eſt:& exinde ad propria poſt tempus remeas propter ſpes ab herode promiſſas:nihil ſicut ſperauit executus eſt.Itaq; multis uitæ paſſionibus inuolutus:& quod peſſimum eſt ut diximus in ſenectute:non dignum uitæ terminum impetrauit.Siquidem modeſtus & mediocris in omnibus exiſtebat:& plurima ſui imperii ſub diſpenſatoribus innocens tractabat:neq; callidus regnum diſponere: antipatro herodiq; uſq; ad hoc conamen aperuit iter.Herodes autem hircano interfecto:a cæſare nihil optimum ſperans de rebus ſuis propter amicicias quas cũ antonio habuiſſet laborabat.Cunq; in ſuſpitione alexandram haberet:ne tempus nãciſceretur:& multitudinem & turbam in regno uel rebus ſuis concitaret:cõmendauit omnia fratri ſuo ferore:matrem autem cipriam cum ſorore: & cognationem cũctam in maſada conſtituit iubens:ut ſi quod de ſe periculum audirent:principatũ ſibi aſſumerẽt mariamne uero ſuam uxorem: ꝙ non potuiſſet ut inimica cum ſorore uel matre conuerſari:in alexãdrio cum alexandra matre ſua depoſuit: ioſippum & ituracum ſoenium ſuper eas dimittẽs fidos ſibi amicos:quos ſub ſpem honoris cuſtodire mulieres reliquit.Quibus etiam mandauerat:ut ſi quid de ſeipſo periculoſum audirent:ambas interficerent: regnum uero filiis ſuis cum fratre ſerora cuſtodirent.Cum hæc mandaſſet:ipſe rhodeo ad cæſarem properabat. Cunq; in ciuitatem delatus eſſet;depoſuit quidem diadema:aliud uero nihil de dignitate ſua diminuit. Vt uero cõmunem ſermonem cum cæſare inſeruit:tum multo potius ſuam magnitudinem; ſuæque maieſtatis honorem ſeruauit:dum nec ad preces:neq; ad petitiones conuerteretur tanquam de peccatis ſatiſfaciens: & ratione actuum ſuorum confidens ſine dubitatione cæſare dicebat amicicias ſibi maximas cum antonio fuiſſe:omniaque pro uirtute ſua egiſſe:quatenus ille rerum potentiam ſortiretur:militiæ tamen eius nullatenus cõmunicaſſe:eo ꝙ occuapatas arabas expugnaret traſmiſiſſe uero & pecunias & frumenta:non tamen minus ad dignitatem ſuam. Nam qui fatetur amicum uel benefactorem aliquẽ habere debet uiribus aĩæ uel corporis aut ſubſtãtiæ participẽ etiã ad periculũ exhibere:quod ego non minus inqnit quam oportebat effeci.Illud uero integre geſſi:qa q̃is uictũ i acciaca pugna nõ reliq:neq; manifeſte:tranſiui:cũ & ipſa trãſiret fortũa; ſed ſeruaui ei fidẽ quãquã non oportunus auxiliator:tamẽ cõſiliarius fideliſſimus exiſtẽs. Nã cauſa

ſalutis & rerum poteſtas q̃liter ꝓdeſſet oſtẽdi: dum cleopatrã hortaret occidi: q ſi perempta illa fuiſſet: nullatenus a regꝫ pricipatu cõcidiſſet: imo magis & tuas facilius indignationes euitaſſet. Equibus nihil ille agẽdo: ſibi quidẽ incõmode: tibi uero utiliter ꝓfuturã præponẽdo demẽtiam periit. Nunc ergo ſiquidẽ pro antonii ira noſtrã fidem fuiſſe iudicas: nõ ſum denegaturus: qa pui neq; meũ erga illũ fauorẽ euidẽter prædicãs recuſabo: ſi uero ꝑſona ablata: qs ſim circa benefacto rem: uel q̃lis aĩcus reqras: poteris a factis me cognoſcere. Nã licet nomẽ ablatum fuerit: nihilominus amiciciaꝫ firmamentũ i nobis poterit approbari. Cap. VIII.

CVm hæc diſſet: & oĩbus ſuæ animæ libertatẽ oſtendiſſet: nõ mediocriter cæſaris liberalitatẽ: uel indulgentiã meruit: intantũ ut criminũ cãs ꝓ fauore eius uindicari depoſceret & tunc diadema rurſus ſibi repoſuit: cæſare inuitãte: dũ nihil ſecus circa eũ: quã prius erga antoniũ apperet. Tunc cæſar oẽm ei honorẽ addidit: cæteris regibus ſcribẽs: cũ omni alacritate herodẽ ſibi occurriſſe. Poſtquã uero hãc ſatiſfactionẽ præter ſpem ſuſceptã cognouit: uidẽſq; ſicut prius firmiorẽ ſibi principatũ a cæſare datũ: decretũq; rõanoꝝ ſibi ꝓ ſtabilitate ſua mercatum: ſecutus e cæſarẽ ad egyptũ ãbulantẽ. Cũq; ſup uires ſuas amicis dona obtuliſſet: liberalitatẽ magnanimitatẽq; ſuã oſtendẽs: petebat: ne alexãder aĩcus antonii aduerſi aliqd pateret. Sed hoc nõ ipetrauit: qa iã iureiurãdo cæſar præoccupatus fuerat. Rediit aũt iterꝫ ad iudeã cũ ampliore honore: & ſpantibus cõtraria: ſtuporẽ cũ metu incuſſit: q clarior a periculis dei ꝓuidẽtia remeaſſet. Confeſtĩ ergo ſuſceptionẽ cæſari p ſyriã in egyptũ eunti parabat. Itaq; cũ eũ ſuſcepiſſet cũ oĩ regio apparatu ptholomaide: & præbuiſſet exercitui ſumptus affluenter: oĩno inter fideliſſimos reputatus ẽ. Dũq; expeditionẽ cæſar deputaret: in centũ quinq̃ginta dõibus ornatis: eũ cũ amicis ſuſcepit. Præbuit aũt p loca arida tráſeũtibus neceſſariã humanitatẽ: ita ut nec uinũ nec aq̃: quæ potius militibus acceptabilis erat: alicui deficeret: ipſi etiã cæſari octingẽta talẽta dõauit: pibuſq; demõſtrauit: q plus clarior in regno ſuo remunerãdo cũ apparuiſſet: ut magis fidẽ eius & alacritatẽ cæſar ꝓbaret. Cui & redeunti rurſus herodes ab egypto nõ minus priorẽ largitatẽ exhibuit. Tunc quoq; cũ ad regnũ ſuũ rediſſet: turbatã oẽm domũ inuenit: ac grauiter ferentẽ uxorẽ ſuã & matrẽ eius alexandrã: dũ putarent nõ ꝓ corpoꝫ tutela in illo oppido ſe poſitas: ſed ranq̃ i carcerem: cũ nihil ille neq; de ſuo: neq; de alieno in ptãte hrent. Mariãnes quidẽ amorẽ regis: diſſimulationẽ & deiectionẽ putabat. Angebaĉ aũt: q ſi quid ille piculoſũ pateret: nec ſpẽ uitæ poſſet habere: mãdataq; ioſippo data recordabaĉ. Quapp cuſtodes cum nimia diligentia mitigabat: magis uero foemũ dũ illi putaret oẽm ptãtẽ creditã. Soemus aũt i initio fidelis: nihil pœnitus de mãdatis herodis palã fecit: ſed cũ ſermonibus uel donationibus mulierũ flexus paulati deuictus eſſet in ultio cuncta regis mandata dilucidauit: dũ tamẽ nõ oĩno ſperaret eũ cũ eadẽ ptãte reuerſurum: ſed & potius periculum fugeret: ne rediret inſignior: ideoq; nõ parua mulieribus putauit præſtare: utiq; amplioré beneficioꝫ retributionẽ ſe acceptuꝝ: ſi regnarent: q ſi ꝓſpere cũcta gerens herodes reuerteretur: nequaq̃ cõtra uoluntatẽ uxoris eũ poſſe facere ſciret: dum cognoſceret omni ratione regis amorẽ erga mariãhem amplioré exiſtere. Itaq; cũ huiuſmodi illum fefelliſſet ſpẽs: ſecreta oĩa iudicauit. Mariãnes hæc grauiter audiẽs: nec finẽ ſibi de piculis herodis inuenire putans: cui & infeſta fuerat: nullatenus eũ equitatẽ ipetrare orabat: & licet difficilẽ uitã ſuã poſt mortẽ illius putaret: nihil tamẽ de ſui animi paſſionibus celauit: nã cum ille maximas res præter ſpẽ impetraſſet: nauigauit. & primũ uxori ſuæ de his bonis nũciauit: ſolãq; præponens oĩbus ꝓp amorẽ & coſuetudinẽ quã cũ ea habuiſſet ſalutauit. Cui dũ fœlicitatẽ ſuã referret: nullatẽus gaudentẽ: ſed & potius grauiter ferentẽ ĩtellexit. Nõ hæc celare doloré poterat: ſed ꝓ decore nobilitatis ſuæ ad oſcula gemebat: narrationibus uero eius nequaq̃ letabaĉ: ſed potius contriſtari ſe demonſtrabat. Vt uero nõ ſuſpecta tantũ: ſed etiã manifeſta herodẽ facta turbarent: contriſtabaĉ: aĩaduertẽs irrationabile circa ſe uxoris odiũ nõ celatum: iccirco duriter tolerabat: dũq; amorem ferre nõ potuiſſet: nec i ira: nec amore ꝑmanebat: ſemp ab altero in alterũ tranſiẽs: in utroq; inconſtans erat. Sic ergo inter odiũ uel amorẽ deſtitutus: ſepius parauit uindicare in illã ſuperbiã: ſed timuit: ne ꝓoccupatã ſuã aĩam cupidie debilitaret: & nullatenus occidere eam ptulit: dum uereretur ne perẽpta illa: maiorẽ pœnã ꝓ amore illius ĩteritus ſuſtineret. Intelligẽtes ergo eum ita de mariãne ſoror eius & mater optimũ putauerũt tẽpus ꝓ illius odio recepiſſe: & loquebaĉ nõ pauca herodẽ incitãtes in odiũ: qui nec inſuauiter hæc verba attẽdebat: neq; facere quicquã i uxorẽ rãq̃ credulus præſumebat. Retius ergo doloꝫ paſſionẽ ſuccẽdebaĉ: dũ neq; illa odiũ celaret: neq; iſte amorẽ. Conſeſtiq; aliquid nefandiſſimũ actũ fuiſſet: niſi cæſar nũciatus eẽt cõtrarios uiciſſe: & interẽptis antonio & cleopatra cuncta egyptũ poſſediſſe. Quapropter feſtinãs ad cæſarẽ: reliqt domũ ita diſpoſitã. Cui ꝓficiſcẽti mariãne ſoemo cõmendãs: multas hr̃e gras ei ꝓ diligẽtia ꝓfitebaĉ: & partẽ magiſtratus a rege ꝓmeruit: & ille quidẽ honorẽ hunc obtinuit.

Erodes uero cū in egyptum pueniſſet:cæſari cū ampliori fiducia ſermonē inſeruit: tanq̄ iā amicus. Siquidē de ſatellitibus gallis cleopatræ q̄dringētos ei donauit:& terrā ei rurſus reddidit:quā per illā pdiderat. Addidit etiā regno eius gadara:uel ioppē & ſamariā nec nō & maritimā gazā uel antidonē uel ioppē:& ſtratonis turri. Cūq̄ hæc adquiſiſſet: & cæſarem comitatus uſq̄ ad antiochiā eēt:reuertit:& quantū res ſuas extrinſecus fœliciter tractabat: tātū domeſticis laboribus affligebat:præſertī circa coniugē:de qua potius fœlicitatē quōdā uidebat habuiſſe:nā amorē nō minorem illis prulit:quos in hiſtoriis cognouimus cupidine retētos. Sed hæc merito mariānem dilexit:quæ cū in aliis caſta uel fidelis eēt:muliebre uel modeſtū quiddā naturaliter habebat. Nā dominabat marito ſeruiēti libidini:& ſepius cōtumelioſe eū aggreſſa ē. Quod ille diſſimulās portabat:blandiebat tamē licet matris eius uel ſororis ignobilitatē illa deriderēt & detraheret. Illo uero tpe maioribus accuſatiōibus a ſuſpitiōe nutritis: āni ſpatiū cōplet ex quo herodes a cæſare reuerſus erat:& cū iādudū culpa uolueret:tūc erupit alia occaſiōe data. Meridie nāq̄ dum uoluiſſet requieſcere accerſiit mariānem amore quē in ea ſemp habebat aſtri ctus. Que cū intraſſet:non cū eo ĩcubuit:alias cōcubuit:ſed feſtinātēr eū depulit:& ipperauit ei ſui patris uel fratris interitū. Qui cū grauiter tuliſſet contumeliā:& paratus ad ſacinus eēt:ſentiens ſoror regis ſalome paratū olim pincernā regium intromittit:præcipiēs dicere:qualiter ſuaderet ei mariānes amatorium confeciſſe regi:& ſiquidē ille turbaretur:& interrogaret quale hoc fuiſſet reſponderet:uenenū illā tenuiſſe:petentemq̄ ſeipſum ſumminiſtrare. Si uero nullatenus de amatorio rex cōmoueretur:dimitteret uacuum:dum nequaquā hoc ei periculum ferret. Hæc dicens:cum hoc tempore locutuq̄ intromittit. Qui tanquā ueriſimilia ducturus cum ſtudio in greditur:aſſerēs mariānem præmia ſibi præſtitiſſe dum flecteret amatoriū regi porrigere. Cunque ad hoc rex cōmotus fuiſſet:uenenum inquit erat:quod illa monebat dari. Cuius uirtutem ipſe ſe non ſciſſe fatebatur ideoq̄ nunciaſſet:quatenus ipſe requireret. Itaq̄ cum talia uerba herodes audiſſet:& dudum iam furibundus:tunc potius excitatur:& eunuchum qui mariāne fideliſſimus erat:de ueneno torquebat cognoſcens:q̄ ſine illo tale aliquid non feciſſet. Qui cum neceſſitatibus intereſſet:nihil quidem tortus de ueneno dixit:uxoris autem odium quod in eū haberet pp ſermones quos ſoemus explanaſſet:manifeſtauit ei. Cum hæc dixiſſet iratus rex exclamauit dicens:nullatenus ſoemum ſibi fideliſſimum prioribus temporibus hæc prodidiſſe mandata:niſi quid amplius inter eum & mariamnē proueniſſet. Et ſoemum quidem protinus interimi præcepit: uxori uero iudicium colligens:familiarium accuſationem parauit:ſtudioſeq̄ execurus eſt de relationibus amatorii uel ueneni. Eratq̄ ſermone incontinens:& iracūda: quam ita ſentientes qui præſentes erant:mortiferam in eam ſententiam protulerunt. Dum hæc ſnia pronunciaretur:ſubuenit quidam ei uel aliquibus præſentibus:ne ita temerarie illam interficerent: ſed deponerent eam in aliqua regali cuſtodia. Tunc ſalome cum ſuis feſtinauit e medio mulierē abducere:quæ potius regem impulit:caue inquiens ſeditionem multitudinis:ſi illa uixerit. Mariamnes interea ita trahebatur ad necem. Conſiderans autem alexādra tempus:& q̄ paruam ſpem haberet:eadē ab herode paſſura:contra priorē ſuā fiduciam nimis ualde commutabatur. Nā uolens oſtendere ſe ignoraſſe cām. exiens multa mala contra filiam uociferata eſt:& omnibus audientibus clamabat:malam circa maritum:& ingratam extitiſſe. quapropter iuſte pati: q̄ audacter ei reſtitiſſet. nec retribuiſſet beneficioq̄ tātoq̄ remuneratōnē. Inter hæc talia & inhoneſta ſimulantem:& audentem etiam capillos ſuos euellere:multa quidem in ea ab aliis uituperatio deformis diſſimulationis apparuit. Quod potius a pereunte comprobatum eſt:cum nec uerbum in initio dediſſet:nec ad illius improperatiōes turbata reſpexiſſet ſed qualiter animi grauitate peccatum matris ferret:euidenter demonſtrabat. Ipſa. ſiquidem nō timido greſſu neq̄ mutato corporis colore ad mortē ducebatur:generoſitatē ſuam nequaquā in extremitate demutans. Et illa quidem ſic interiit:fœmina quæ ad continentiam & magnitudinem animi optima erat: modeſtia uero ei nō defuit:pulchritudine autem corporis & affabilitatis dignitate magiſquam ſiquis exiſtimare poſſet omnes mulieres ante ibat:occaſio tamen exinde maior prouenit:ne cum gratia regis uel delectatione uiueret. Nam dum ſemper potiretur illius amore: & nihil difficile ab illo ſperaret:fiduciam immoderatam habuit contriſtabant aūt eā quæ erga ſuos euenerant. Hæc omnia ei quēadmodum paſſa fuiſſet dicendo:ad ultimū inimicas ſibi apuit alias parauit matrē uel ſororē regis:& illum ſimul in quo tantum confidens nihil qđ moleſtū ſibi oriretur ſperabat. Poſtquā interiit:regis potius deſiderium exarſit:ut ſepius nomē illius iuocaret. Moliebat aūt oia facere quæ potuiſſent ſolaciū afferre:conuiuia:colloquia:quæ nihil ei pfuerunt:gubernationes etiā regales recuſabat: & tātū doloribus tenebat:ut aliquādo mariānē uocare miſtris tāq̄ uiuētē

ualentemq; præciperet. Cum sic haberetur: superuenit egritudo pestifera: quæ plures populi uel amicoꝝ eius extinxit: & oibus præbuit suspicari: per iram dei hæc cõtigisse: ꝓ iniquitate ergā marianne confecta. Ideoq; ad peiora rex puenit: ut ultio solitudines eligeret: sub occasiõe uenatiõis. His cõfectus cogitatiõibus: nõ potuit multos dies ꝓtrahere: sed icidit i difficillimā inualitudinē Nam inflāmatione uel astrictione gutturis: mētisq; mutatione tenebaf: & quæ potuissent curā exhibere: nihil penitus ꝓfuerūt: sed cõtraria iueniebant. Vnde postea despatione facta medici dū neq; medicaminibus allatis egritudo decresceret: & rex nihil potuisset accipe: oia q̄ ille uelet iusserūt ei præbere despationē salutis casui deuouētes. Et ille quidē i samaria sebasta noiata ualidus iacebat: alexādra uero i hierosolymis habitās: cū audisset in quibus eēt herodes: festinauit custodias ciuitatis obtinere: quæ duæ fuerāt: una quidē ipsius ciuitatis altera uero tēpli: q̄s siquis sub prāte sua cōprehēdisset: oēm gentē sibi subdebat. Nā imolatiões nullatenus sine his fiebant: q̄s nõ exercere ipossibile iudeis uidebaf: parati utiq; magis uitā amittere: quā religionis dei solitum sacrificiū nõ iplere. Igif custodibus eaꝝ alexandra obtulit: ꝙ oportuisset ipsi uel filiis herodis eas tradere ne q̄s eas alter poccuparet: illoq; defuncto: reꝝ ptātē teneret: dicēs qa si a morbo quo detinef euaserit: tutius eas poterit custodire. Cum hæc uerba fecisset: nõ patiēter tulerūt sed fideles prioribus tēporibus extiterunt: tūc magis & ꝓpter odiū alexandræ: putātes nõ se optīe herode uiuente despare. Quoꝝ unus cōsobrinus regis noīe mane: cōfestim nunciauit regi alexandræ sententiā. Qui nihil remoratus: interfici eā præcepit. Ipse uero uix & multo labore cum egritudinē euitasset: animo uel corpore debilitatus simul: & fastidiosus in oibus cāis factus: ad pœnam peccantiū paratōr erat: iccirco & aicos sibi necessarios interemit: custodibaꝝ: uel lisimachū: uel antipatrū: gadiā uocatū: necnon & dositheū: ex hac occasione. Custodibarus genere quidem idumeus: erat inter primos dignitate: qui a proauis sacerdotes uidebanf: goze: qué deū idumei arbitrabātur. Hircano uero rempublicam eoꝝ sub iudaicas leges redigente: cum herodes regno succesisset: iudicē custodibaꝝ idumeæ uel gazæ declarauit: & dat ei sororē salomōi: iosippū occidēs prioré eius maritū sicuti demōstrauimus. Cū hæc custodibarus ꝑter spē libēter ipetrasset: eleuatus fœlicitaté paulatim excedebat: putās nõ esse bonum: se iudice herodis præcepta pficere neq; idumeos sub lege iudaica existere. Quapropter destinauit ad cleopatrā: dicēs: idumeos semper illius maioꝝ fuisse: ac ꝓp hoc iustū esse: ut peteret ꝓuintiā ab antonio. Nam seperatū confirmabat transferre fauorē suū ad illā. Agebat tamē hæc: nõ ꝙ potius cleopatrā dominari desideraret: sed estimabat: si pluribus uiribus herodes priuaref: facilius iā posset sibi gentis iudeoꝝ principatum uendicare: occasiõe generis & pecuniaꝝ q̄s ꝑpetuo per illicita lucra acq̄sierat. Et cleopatra quidē antoniū petēs: ꝓuintiā minie obtinuit. Nunciant aūt hæc uerba herodi. Qui paratus custodibaꝝ iterficere: matris petitionibus uel sororis: ueniā ei donauit: sed nõ i suspectū eū ipostērum ꝓ prioribus conatibus dereliquit. Tempore uero iterfecto: cū contigisset salome a custodibaro discordare: mittit statim ei repudiū: cōnubium rēnuens: nõ secundū leges iudeoꝝ. Nam marito quidem apud nos licet hoc facere: uxori uero nullatenus seperare & ducere aliū nisi prius a priore marito dimittat. Salomi tamē non generali lege: sed ptātis sanctione connubiū separauit: & ad fratrē herodē dicebat: ꝓ illius fide maritū se reliquisse: dū cognosceret eū cū antipatro uel lisimacho uel dositheo nouis rebus studentē: fidē uero sermoni de babe liberis ponebat ꝙ seruarentur apud eū duodeci annis: quæ multū stuporē regi ꝑter spem uerba fecerūt. Nā babe liberos destinauit oī ꝑsequi ꝙ inimica sui fuissent: tūc uero per tēporis lōgitudinē de memoria eius exciderāt. Quoꝝ inimiciæ & odiū hinc ortū est. Cū antigonus regnū haberet: & herodes ciuitatē hierosolymoꝝ obsideret: necessitate uel malis quāta obsessis assistunt plures iuocabant herodē: & ad illū clamabāt: babe aūt filii dignitatibus ꝓcellētes & apud populū ualidi: permanebant: cū antigono: & herodē accusabāt: & seruandū regio generi pricipatū suadebāt. Ciuitate uero capta: cū herodes rempublicā tenuisset: custodibarus exitus ciuitatis obstructurus ordinatur: q̄tenus nõ recederēt ab ea: qui ciuiū rei aut regi cōtrarii extitissent: sciēs in opiniõe uel in honoꝝ populi babe liberos esse: & putās magnā partē sibi eos fore in reꝝ mutatiõe. Qui illoꝝ saluti studēs: abscōdit i ꝓpriis ꝓfudis: tūc qdē iureiurādo herodē flexit nihil de illis scisse se. Quare liberatus ē a suspitiõe. Rursusq; edicto a rege posito: & oēm modū excogitāte ut eos iuehiret: nõ ē confessus. Sed cū primū negasset: nõ sine pœna sui puarit postea uiros ostēdere: & nõ fide iā tantū sed & necessitate eos celare festinabat. De his cū nūciatū a sorore fuisset: rex destinans ad loca ubi cōmorabāf simul cū aliis accusatis illos occidit: ut iā nihil eēt residui de genere hircāi: sed regnū suo possideret arbitrio: nemie i dignitatibus existēte: q̄ iniq̄tatibus eius resisteret. Iccirco potius a ꝓpriis moribus excedebat: pegrinis iuentiõibus ueterē statū corrūpebat: q̄ nullatenus maculari debuisset: unde nõ miora nobis ipostērū mala ꝓuenerūt: diuersis recedētibus maioꝝ pietate cor

ruptis:& primū quidē certamē quinquēnale cæſari cōſtituit:& theatrū i hieroſolymis cōdidit:& rurſum in campo maxio amphiteatrū:utraq; conſpicua:moribus uero iudaicis aliena.Siquidem ullus aut apparatio taliū neq̄quā tradita fuerat.Celebratione quidem illā clariſſimā per quinquē nium conſtruebat:nuncians finitimis:& conuocans ab omni gente athletas:& omnia certamina & de tota terra iuitabat:ut ſpe ꝓpoſitoꝝ præmioꝝ & victoriæ gloria cōueniret.Igit collecti ſūt capitales artifices:non tantū hi qui exercitationibus corporis præualerent: ſed & muſica ꝓcellē tes:quos timelicos uocant:proponens maxima uictoriæ præmia:oēſq; nobiliſſimos ad cōmictio nē conuenire uocitabat.Conſtituit quoq; quadriugis & biugis:& unius equi curſui non parua dona: & oia q̄ munificentia uel decore apud ſingulos præfulgebāt:uolēs habere clariora ſpecta culum liberalitate cōpoſuit: theatrum uero circa cæſaris imagines habebat: & trophea gentium quas bellando ille deuicerat:auro ſcilicet uel argento puro cunctis inſtructis:& neq; de ueſte ne que de uaſis:aut lapidibus precioſiſſimū aliquid defuerat:qđ nō certantibus offerebat. Ap[illegible] tus etiam ferraꝝ fuit.Nam leonibus multis cōgregatis:& aliiſq; eminerent ferocitate:& raro in ueniuntur: quoꝝ inter ſe altricationes & pugnæ contra hoies excogitabant: peregrinis quidem ammiratio ſumptuū:& delectatio ſpectaculi uidebat:puintialibus aūt euidētiſſima ſolutio mo rum; qui apud nos coluntur.Impiū eni eſt:feris hoies pro hoium ſpectaculo ſubdere:iniquū etiā peregrinis moribus ſolita permutare:ſuper oia uero cōtriſtabant eos trophea:dum putaret ima gines eſſe armis oblitas:quia nō patriū illis fuerat talia colere.Quod nec herodē latebat:qui uio lentiam quidē eis iferre oportunum non putauit:loquebat autem & cōſolabatur ut ſuperſtitionē eoꝝ auferret: ſed nullatenus perſuadebat:dū grauiter illi tuliſſent ea quæ uidebāt ſoluta lege cō mittit. Illi uero unanimiter clamabāt dicentes. Licet oia exiſtimemus tolerabilia:tamē hominū imagies uel trophea nō eſſe patriū i ciuitate admitti ꝓfitemur.Herodes aūt turbatus & itelligēs nō facile eos reſiſtentes deuinci ſine ſolatio:accerſit quoſdā primos eoꝝ ad theatrū:& oſtendens trophea cōſuluit quid illis hæc uiderent.Qui cū clamaſſent hoium imagines ;præcipiēs auferri ornatum impoſitu:oſtendit ligna nuda:quæ ſtatim ſpoliata riſum plurimū ſpectātibus incuſſe runt.Tali mō multitudinis impetū mitigauit herodes:ut iam plurimi mutati nō offenderentur. Quidam uero permanebant in difficultatibus ſuis:q; ſolita minime contuebantur: & putabant initium patriis legibus deſtruendis. Vnde optimum exiſtimauerunt magis pericula pati quam mutatam rempublicā negligi:dum herodē ꝓſpicerent uiolenter introducere quæ nō ſolita fuiſ ſent: & uerbo quidē regē: operibus aūt hoſtem oium demonſtraret. Vnde coniurauerūt omne periculum ſe ſubire decem ciues:& gladios ſub ueſtimento portabant.Inter quos fuit quidā ocu lis captus:qui per indignationē eoꝝ quæ audiebat fieri:ſe ipſum pati quæ & illi firmabat:qui nō mediocrem eis impetum in conatibus periculoſis imiſit.Quod conſilium cum deliberaſſent:ex compoſito ad theatrum pergebant: ſperantes non poſſe herodē fugere: ſi ſubito eū inuaderent. Cunq; parati cum audacia ꝓperarent:unus eoꝝ qui perſcrutantes ſingula renūciabant regi:eoꝝ conſpirationem intelligens:parato regi theatrum ingredi indicauit. Qui cōfeſtim ſciens odium q; plures in eū habuiſſent:& ſeditiones quotidianas:diſcedēs ad aulā:noiatim accuſatos uocauit Qui cum a miniſtris euidēter capti fuiſſent:ſcientes q; nō euitarent periculū ornauerūt neceſ ſariū uitæ finem:nullā deponētes animi ſui fiduciam.Nec enim negauerūt actum ſed & demō ſtrauerunt gladios:cōfeſſiq; ſunt bene: & pie cōiuratione ſe feciſſe:lucri quidē nullius cauſa ne que pro ſuis doloribus: ſed pro cōibus cauſis:quas ſeruare:aut pro his mori cunctis dignum ui deretur.Talia quidē illi de uoluntate inſidiaꝝ fiducialiter prolocuti:a regalibus miniſtris circun ſepti ducebantur:oēmq; pœnam paſſi perimuntur.Non multoplus eum qui talia nūciauit odio quidam rapientes non tantum interfecerunt:ſed & membratim dilacerantes:canibus appoſuerūt. Videbant aūt multi ciuium quæ fiebant:& nemo nunciauit: uſquequo herodi acerbioꝝ & certioꝝ faciēti inquiſitionē qdā mulieres torte cōfeſſi ſunt:quæ hæc uidiſſent.Herodes uero eos qui facinus cōmiſerunt ſimul cū tota domo pemit. Cōcurſus uero & audacia populi quā ꝓ legibus habebāt:nō remiſſioꝝ faciebāt herodē:ſed multo potius cautioꝝ qui ſtatuit undiq; ſeſe mūire ut ſiq nouis rebus ſtuderē:manifeſta fieret eoꝝ cōſpiratio:dū ciuitas ab aula q̄ conuerſabat:& a tēpli cuſtodia tutaret q̄ antonia dicebat.Samariā quoq; deliberauit muris circūdare:quā mutato noie ſebaſtiā appellauit putās etiā ꝓdeſſe puitiæ locū mūire q; de hieroſolymis aberat unius diei uia: & oli uocabat ſtratōis turris etiā eū cōſtructū cæſariā nōiauit;& i maxio cāpo electos eqtes deputās:locū edificauit:q; i galilea gaba uocat:& trās fluuiū ſebōnidē.Hæc ergo paulati ſemp ꝓ tutela ſua molitus ꝓfecerat:circūdās cuſtodiis totā gentē ut neq̄quā ptātē hīret ſeditiōes ꝓmptas agere;qbus puo motu facto frequēter utebant:nec laterent ſi moueret aſſiſtētibus ſemp i ꝓxio qui cognoſcerent:& multos quidē auxiliatores ſuos:plures aūt ex finitis ihabitare illic fecit: dū

munificentia ductus templū cōstrueret:quo simile prius nec i nobilissimis ciuitatibus exisiebat: quod magis pro tutela sua construens:in honore augusti cæsaris sebasten appellauit: & puinciæ partem meliorem quæ prope fuerat distribuit habitatoribus: ut prono animo conuenientes in ea conuersarentur: murog firmissimo circundás altiora loca:custodiis cōmuniuit: ne magnitudine minor esset maximis ciuitatibus. Nam uiginti stadia habuit intus:in medio uero mensura unius & semis stadii locum statuit undiq decoratum.In quo templum altitudie uel pūblica pulchritudine excellens edificauit:paulatimq totam ciuitatem exornans:munitioni queq prospexit: eius:cuius pulchritudinem ob memoriam posteris uoluit suæ relinquere largitatis.

Capitulum.X.

Eodem tempore tertiodecimo anno regis herodis instante:magnæ calamitates puinriam occupauerunt:siue de ultione:seu casu sic occurrente. Siquidem prius gelu percussa terra:fructus nullatenus inferebat: præterea & ciues per inopiá frumenti morbus & passio pestifera possidebat.Qui continue malog diuersitate cōprehensi:dum indigeret cura uel alimentis:plus peste moriebantur:morbus ita pereuntiū & uiuentium solacia auferebat.Nam corruptis frugibus terræ:horreisq exhaustis:nulla spes alimētog ppterpessilētiæ malum ullatenus spectabatur.Necessitas ergo plurima inopiæ nō minus ipli regi quá populo imminebat.Siquidē uectigalia quæ de terra solitus erat accipere:minime colligere prævalebat: & pecunias cōlum:pferat:largissime ciuitates edificando:nec erat quod dignū auxilio uideretur Interea deliberabat tēpori conferī præsidiū quod difficillimū fuerat:dum nec uicini habuissent unde alimenta præberent:quia nec ipsi leuiora toleraſſent:& pecuniis deficientibus licet potuissent pauca plurimis cōparare:bene tamen arbitratus;nequaquá auxilium negligere:ornatum regium incidit:neq præciosissimis uasis:neq artificio præcellentissimis partens.Mittebat aūt pecuniá ad egyptum petronio præsidia a cæsare constituto: & cum non pauci ad eū confugissent propter eandem necessitatē: & amicus herodis priuatim existeret:uolēs subiectis eius subuenire primis ipsis deportare triticum concessit:per omnia eos & in emtione & in nauigatione releuās: ut maxima pars ipse huius auxilii fieret. Nam herodes his deportatis;non tantū sententias in horrere se prius habentium mutauit:ymo maximá ostentatione sui fauoris & patrocinii lucidauit.Siquidē primū his quantū potuissent per se panificare triticū diuisit.Præterea multis existentibus qui senio uel altera infirmitate tenti non sufficerent alimenta sibi præparare;puidebat eis constituendo pistores:qui paratos panes uenderent. Diligentiá aūt ne cum periculo hyemarent habuit:cum cōprehendisset eos etiá uestium inopia.Nam corruptis & oino consumptis pecoribus:neq lanæ:neq alioz uestimētoz copiá habuerunt.Quæ cū iam procurasset:& ciuitatibus finitimis conabatur pdesse:femina syris præbendo.Quod multū etiá ei profuit: dum gratiá exinde sibi acquisisset.Terra enim post hæc fructus suos uberius ostendente:non minus quinquaginta milia hoium quos ipse pauerat ad propria destinauit. Cum hoc modo calamitatibus oppressum regnū omī munificētia uel industria recuperasset:nō parū & i circuitu finitimos similibus passionibus afflictos releuauit. Nam non fuit qui per necessitatem ad eum uenīens;nō eius auxilium inueniret secundum suam dignitatē.Sed & populi:uel ciuitates & priuati ad eū confugientes solacium impetrarunt: in tantū ut estimaretur indigentibus extraneis plus decem milia tritici choros expendisse.Chorus aūt habebat modia attica decem. In ipso uero regno suo.lxx. milia expendit.Hanc eius diligentiá & solicitudinem apud iudeos tantū contigit pualere: & divulgari apud alios:ut antiqua in eum odia cōmota pro præuaricationibus legum: per quas etiā regno totius gētis pœnæ priuari putaretur:liberalitate sua prorsus extingueret;animi sui magnificentiam præter opinionē demonstrans:populum autē intantū mutauit:ut talem eum arbitrarentur: non qualē experti sunt dudum:sed qualem in necessitatibus probauerunt.Eodem tempore & auxilia cæsari quingētos electos sui corporis custodes destinauit:quos elegiseus gallus ad mare rubrum perduxit.Post hæc ad meliora rebus sibi prouenientibus palacia in superiore ciuitate construxit:magnas exigens domos & ornatu preciosissimas ut plures uiros ammiratiōe sui capere potuissent:secundum mensuram aūt & appellationes eis imposuit:nam una cæsaris: alia agrippe uocabatur.Desiderio deide cōmotus:cú nihil præponeret suæ libidini filiam symonis sibi coniunxit:qui hierosolymita filius buti cuiusdam alexandrini sacerdos inter nobilissimos cū filiam haberet optimá:& tunc in hierosolyma nomiatá:huius pulchritudo animū herodis iflamauit & ne suspicaretur uiolentia uel tiranni de hoc agere: melius arbitratus est nuptiis puellam ducere. Ideoq symonē dignū regia cognatione iudicās: dum suum desiderium complere uellet per honores euexit:statimq iesum saabetis filium a principatu sacerdotii deposuit:& symonem ordinauit;atq affinitati suæ coniunxit.Cum uero nuptiæ perfectæ fuissent:edificauit castellum

in loco quo prius iudeos cū a principatu p antigonū pene decidisset euicerat:qd ſt ab hieroſo-
lymis ſexagīta ſtadiis natura munitum:ad edificationē oportunissimū:inſtar collis manu factū:
ut eſſet in rotundo circuitio eius.Concluditur autem in circuitu turris:rectū habens ſcenaſum
ducentis gradibus edificatum:intus autem domus regiæ precioſiſſimæ & ad munimē & ad or-
natum ſimul effecte. Circa initiū ergo collis habitacula cōſtructiōis pſpicuæ: & aq̄ductus fecit:
nam nō ille locus proprias habuit aquas:ſed longe pplurimis ſumptibus deductas.Circa cāpum
uero ciuitas erat edificata:quæ collē pro aree habebat.Cunq; oīa ei ſecundū ſpē euenisſent:ſedi-
tiones contra regnū hequaq̄ ſperauit oboriri duobus modis ſubiectos regens:timore quidem:q;
eſſet ad pœnam nō meritis diligentia uero q; in neceſſitatibus magnanimus appareret.Circūde
dit autem tutelā extrinſecus tanquā muꝝ ſubiectis parans:nā & ciuitates extraneas diuerſarūq;
regionum reges patriis muneribus ad amicicias ſuas flectebat. Vnde magnificentia ſua cæſare:
& romanoꝝ potentiſſimos placabat: tranſgrediēdo leges:dū tēpla erigeret ritui nro contraria.
Nam nobis interdicta ſunt delubra uel figuras more paganoꝝ honorare:quæ foras prouintiam
iudæ pro cæſaris fauore faciebat in ciuitatibus:pro quaꝝ cōſtructiōe multas pecunias expēde-
bat.Attendens uero prope mare locū oportunū ciuitati:qui quondā ſtratonis turris dicebat:nō
qualēcunq; urbē illic ſed lapide albo palatiiſq; p̄cioſiſſimis ciuitatē conſtruxit. Portū quoq; trā-
quillum magnitudine:ſimilē pireo totūq; cōfugiū nauibus præbērē cōſtituit.Quæ ciuitas iacet
in fœnice ſecundū pelagus ad egyptū inter ioppen : & dora oppida maritima:q ſtationē nauium
difficilimā habēt propter affrici procellas.Cui difficultati remediū preſtās: deſcripſit in circuitu
portum:qui ſufficeret maxīs claſſibus locū prebere refugii:lapides ingentes in altū ulnis uigīti
quinq; deponens:quoꝝ longitudo.xxv. pedū erat:altitudo aūt nō minus decē & octo latitudo
nouē:ſup quos turres diſpoſuit:q̄ꝝ maxia druſus noīat a druſo cæſaris priuigno:oſtia uero por
tus contra aquilionē extabant:in medio aūt in turris erat:ſup quā tēplū cæſaris poſitū:nauigan-
tibus apparebat:habēs ſtatuas:unā quidē romæ:alterā aūt cæſaris:ciuitas uero cæſarea uocabat:
quæ ſubtus cloacas nō minores ſuperioribus edificiis habet:quaꝝ aliæ quidem modicæ ſpatio
non longo ad portū & ad mare fundunt:una uero media eſt: bīum receptaculū purgamētoꝝ:q̄
ymbribus & mare influente diluūt.Edificauit etiā theatrū ab auſtrali latere portus: amphithea-
trum quoq; multa mīlia hoīum capiens:in conſpectu pelagi cōſtruxit. Itaq; pfecta ciuitate:duo-
decimo anno:cū nec ab re laſſaretur:neq; rex ſumptibus deficeret : deliberauit filios ſuos romæ
tranſmittere ad cæſarē:alexandrū uel ariſtobolū.Qui cū aſcendiſſent:& in domo pollionis:uiri
nimis ſtrēnui:& herodis amici cōuerſarent: cæſar eos cū omni humanitate ſuſcepit:pollicitus li
centiam herodi preſtare:quē uellet ſibi ſucceſſorē relinquere:inſup & p̄uinciā draconē & bata-
niā uel auranitē ei cōceſſit:hmōi occaſiōe.Zenodorus quidā conductor domus liſaniæ fuit.cui
dū reditus nō ſufficerent:de latrociniis p traconē amplius acquirebat.Quæ loca habitāt latrōes
damaſcenoꝝ prædā agentes.Hos zenodorus minīe prohibebat propter cōmunionē lucri.Cum
ergo mala paterentur finitimi:uarronē tūc preſidē interpellabant:rogantes:ut cæſari patefaceret
iniquitatē zenodori.Cæſar aūt delata ſuggeſtione reſcripſit latrocinia exterminari: prouītiā aūt
deputari herodi:tanquā illius diligentia indigentē:quia difficilima domicilia & aquaꝝ recepta-
cula:& depoſita frumenta habentes:poſſent diu ſuſtinere p̄icula:muniti ſpelūcis. Cū hæc gratia
cæſaris herodes accepiſſet:ad prouintiā traconē pgens:maliuolos latrones oppreſſit:& ī circuitu
deſideratā pacē oībus prebuit.Zenodorus aūt cōtriſtatus:primū q; a magiſtratu depoſitus fuiſ-
ſet:magis aūt inuidia:q; p̄fectura herodi tradita eſſet:aſcendit romæ accuſaturus eū:unde ni-
hil agēs reuerſus eſt.Interea aggrippæ ſucceſſori cæſaris trans ioniū miſſo:circa mitilenē locutu
rus herodes occurrit:priſtinaq; amicicia renouata rediit ad iudeā.Gadarēſiū aūt quidā ad agrip-
pā puenerūt accuſantes herodē:quos ille nullo reſpōſo dato:ligatos regi trāſmiſit.Arabes quoq;
iam dudū infeſti principatui herodis:ſeditionē conabant rebus eius inferre: occaſione hmōdi
nata.Zenodorus enī cū iā de ſe diffideret:prefecturæ ſuæ p̄tē aliquā auranitidis: quinq̄gīta talē-
tis uendidit:quæ cū in donatione cæſaris habereē:tāquā iniuſte ea ſublata cōtēdebāt ſepius qdē
incurſionibus uiolentiā inferre:necnō & inopes milites flectebant expectantes rebellionē:quam
deſiderant:qui ſtudent male uitæ ſuæ cōſulere.Quæ cū cognouiſſet herodes:de prouītia ſua ſe-
ditionū auferebat occaſiōes.Igitur ſeptimodecīo anno regni herodis:cæſar ad ſyriam puenit:ubi
gadarenſiū plurimi herodē:accuſabant:graueē eū ſibi:& tyrannū in p̄ceptiōibus intimātes. Hæc
aūt dicere cōpellabat zenodorus:cū iūraſſet:nullatenus eos reliquere:uſq;quo ab herodis iperio
eos auferret.Quibus cōmoti gadarēſes:& cōfitētes q; nihil paſſi fuiſſent ab herode:cui eos agrip
pa tradidiſſet:qui crudelis quidem in proprios:humanus aūt erat in alioꝝ peccatis: accuſabant
rapinas & contumelias:p̄bantes & euerſiones tēploꝝ.Et herodes quidē indignatus:paratus erat

ſatiſfacere:cæſar aũt amplectebatur eum:nihil de fauore ſuo dicẽs p ſeditionẽ multitudinis cõ-
mutandũ. Et in primo qdẽ die de his ſermões prolati ſunt:ſpoſteꝙ uero nulla ꝓceſſit cognitio.
Siquidẽ gadarenſes uidentes cæſaris & cõciliiintentionẽ:timõre territi:ne regi traditi afflicerẽt:
quidam ſeſe noctu gladio peuſſerũt:alii precipites ſeſe dederunt:quidã in fluuio ſpõte ſubmerſi
deſecerũt:q uidebanꝯ temeritatis:nõ peccati fuiſſe ſupplicia.Quapropter nequaquã cæſar remo
ratus:herodẽ a reatu ſoluit necnõ occurrit etiã nõ mediocris ei fœlicitas.Nam zenodorus præ-
cordiis ruptis malo ſanguine profluente: in antiochia ſyriæ uitã finiuit.Cæſar aũt & huius poſ-
ſeſſionis ptem nõ paruã herõdi conceſſit:quæ inter draconẽ & galilea erat:ulatha:uel paniada:&
in circuitu terrã.Dimiſit aũt eũ:& curatoribus ſyriæ præcepit:ut ſecũdũ illius ſniam oĩa tracta-
rentur:& i tantũ fœlicitatis ꝓceſſit:ut cũ duo iſti romanoꝝ impiũ regerent : cæſar uel agrippa
tertiũ ſibi amicũ cõiunxerunt herodẽ.Qui cũ in tanta fiducia cõſiſteret:fratri ſuæ ferore petiuit
tetrarchiã a cæſare:centũ talentoꝝ fideiuſſor exiſtens ; ita ut ſiquid ille pateretꝯ filii eius imunes
euaderent.Sed cũ cæſarẽ comitatus eſſet uſq; ad mare:rediens.in terra zenodori pulcherrimũ ei
templum conſtruxit:iuxta paniada:ubi ſpelũca pulchra in monte conſiſtit:ſub qua terræ alti-
tudo iacceſſibilis eſt:aquis ĩmobilibus plena:indeq; fontes iordãis fluuii naſcunt. Quẽ locũ tẽ-
plo conſtructo:cæſari deuouit.Tunc etiã tertiã ptem tributoꝝ cõceſſit ſubiectis ſuis, occaſione
ſterilitatis:plus aũt recõcillians eos:ne aduerſarentꝯ ulterius.Nam i talibus opibus pietate ſoluta
moleſte de preuaricatis legibus referebant:& ſermones faciebãt adinuicẽ.Qui dũ his incitarẽt:
diligentiã habuit hæc ſedare:auferens quidẽ otiũ:& præcipiens ſemp i laboribus eos occupari.
Nam neq; cõmunis deambulatio fiebat:neq; cõuentus in ciuitate:ſed oĩa cuſtodiebantꝯ:& teuiſ-
ſima tormenta captis inferebantꝯ:cũ multi palã uel furti in carcere hircani tracti illic extiguerẽt:
& intus in ciuitate piter & in uiis.nã erant qui cõuenientes in unũ ſpeculabantꝯ eos.Dicunt etiã:
nec ipſum hoc neglexiſſe:ſed ſepius priuatũ accipiens habitũ:nocte cũ populis cõuerſabatꝯ:expi-
mentũ faciens:quid de principatu ſuo ſentirent:& ſi quos omnino atroces:nec approbantes ſua
opera inueniſſet:oĩbus modis ꝓſequebatꝯ:& reliquã multitudinẽ ſacramentis impellebat ſibi fi-
delem exiſtere:& cogebat fauorẽ cũ iureiurãdo ſibi:uel principatui cuſtodire.Quoꝝ multi pla-
cintes eũ:uel timentes:ueniebant ad quod poſtulaſſet:alios uero ſeruantes ſuã opinionẽ:& gra-
uiter ferentes q; cogerentꝯ:modis oĩbus occidebat.Flectebat aũt & pollionẽ grauiter phariſeũ:&
ſameã:ſocioſq; illoꝝ ſibi iurare.Qui licet nõ obtẽperaſſent:tamen nõ ſunt torti. dũ ueneratiõe
eius p pollionẽ impetraſſent.Liberati ſunt etiã de hac neceſſitate hi qui dicũtꝯ apud nos eſſeni.
Genus aũt hoc eſt:qd conuerſatione utiturꝯ:quã apud græcos pytagoras tradidit. De his itaq; in
aliis certius explanabo.Eſſenos aũt ex hac cã ſic honorabat:quia maius qddã de his ſentiebat:q
de mortali natura dicere puto. Nam nõ inhoneſtus ſermo uidebitur:in hiſtoriaꝝ genere de his
talibus intimare.Quidam eſſenoꝝ noĩe manaemus fuit:p oẽm uitã benigna uoluntate ꝓbatus
preſciam a deo futuroꝝ habẽs.Is dum adhuc herodẽ pueꝝ ad doctorẽ euntem uidiſſet ; ut regẽ
iudeoꝝ ſalutauit.Qui illuſum ſe reputãs cõmonebat eũm ſermonẽ adhuc priuatus.Manaemus
hic ridens: & feriẽs manu poſteriora eius:regnãbis inquit fœliciter:nã iam a deo dignus iudica-
tus es:recole manaemi plagas:ut hoc tibi ſit ſignũ de peccatis in regno cõmittendis.Iam optĩa eſt
ratio:ſi iuſtitiã & dei pietatẽ dilexeris:& modeſtiã circa ciues habueris:ſed nõ talẽ & futuꝝ itel-
ligo dũ oĩa cognoſcã. Fœlicitate nãq; oẽs precellis;& habebis gloriã eternã:obliuionẽ uero pie-
tatis uel equitatis poſſidebis.Hæc nõ latebunt deũ in ultĩo uitæ ꝓ tuo facinore.Quibus nulla-
tenus aim intẽdit:dũ ſpes herodi deeſſet:paulatim uero:cũ eleuatus uſq; ad regnũ fuiſſet: & fœ-
liciter principatũ egiſſet:acceſſit manaemũ:& de tẽpore quantũ regnaret cõſuluit eũ. Manae-
mus aũt cũ omnĩo nihil dixiſſet:ſed tacuiſſet:interrogauit ſi decẽ tantum anni regni ſui eſſent:
reſpondit:&.xx.&.xxx.ſed finẽ nõ addidit.Herodes aũt iſtis cotẽtus:manaemũ cũ honore dimi-
ſit:& oẽs eſſenos ꝓpter illũ honorabat.Hæc ſibi licet miranda legentibus demonſtrare feſtina-
uimus:& oſtẽdere:multos apud nos talẽ diuinationis habuiſſe noticiã. Cap.XI.

INterea decimo & octauo anno regni herodes poſt prædicta edificia:opus nõ minimum
inchoauit.Siquidẽ dei tẽplũ maximũ cõſtruere:& muꝝ altũ & decoꝝ erigere iudicauit:
dũ putaret id nobilius oĩbus ſuis factis pficere:& ad eternã memoriã puenire. Sed dũ nõ
facile populo pſuaderi cognoſceret:ꝓpter opis magnitudinẽ:cõuocãs eos hac oratiõe mulcebat
dicens.Alia q; a mẽ in regno ſunt facta o uiri cõtribuli alias cõtribules:ut de his laudẽ pferã:cre-
do ſupfluũ:tanq; mihi quidẽ minorẽ:licet uobis utilitatẽ maiorẽ ferre uideãt.In difficultatibus
eñi nec neglexi q; ad ueſtra cõmoda ptinerent:neq; in exſtructionibus mihi magis;quã uobis oĩ-
bus feſtinaui tutelã impẽdere:& puto q; dei cõſilio ad hãc fœlicitatẽ electus ſum:ad quantã nõ
prius gens iudeoꝝ aliquando puẽit.Conſtructæ nãq; ſunt p ꝓuinciã ciuitates:qs habitatoribus

plenas:munitionibus ornantes:genus noſtrū exaltauimus:quas opoſum uideturꝫ mihi ſciētibus enumerare.Quod autē nitor efficere:omni pietate precellentius:explanabo.Bene enim noſtis:qꝫ iſtud maximo deo templū nri patres edificauerunt:cū a babilonia remeaſſent: & quia deſunt ei ad magnitudinē in altum cubiti.lx.ſecundū inſtar illius:quod ſalomon conſtruxerat. Nemo negligentiam pietatis parentū noſtrorꝫ accuſet:nō culpa illorꝫ factū eſt breuius templū:ſed cirus & darius idaſpe filius inmōi menſurā edificationis fieri præceperunt. Quibus illi ſeruiētes:uel ſucceſſoribus eorꝫ:& poſt illos macedonibus:non habuerunt aptū tempus qđ ad eiuſdē antiqui formam iſtius menſurā pducerent.Nunc aūt quō nutu dei principatui meo pax larga conceſſa eſt: & diuitiarꝫ poſſeſſio:& multitudo redditū;& quod maximū ē: amicicia fauorꝫ romanorꝫ:qui omniū regꝫ domini exiſtunt:cur non ſtudemus relictū neceſſitate ſeruitutis tempore opus corrigere:& integrū deo prebere pro beneficiis eius in meo regno collatis.Talia cōcionāte herode: multis ammiratione ſermo pronūciatus præter opinionē impoſuit:nec aliqua deſperatione cōmoti ſunt niſi qꝫ anxiabantur:ne eo ſoluto aliquid emergeret:& opus moraretur ad finem uſqꝫ pduci iccirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis.Quos cū herodes cerneret dubitantes:adhortabatur eos dicens:ſe non prius deponere tēplū:niſi oīa præpararentur:quæ ad perfectionē eius ptinerent.Nam neqꝫ mentitus eſt:ex hoc quod promiſerat. Ille enī plauſtra parauit:quæ lapides ueherent:decem milia elegit peritos artifices & mille numero ſacerdotes : qui & ſtolas ſecūdū eorꝫ honorē habitūqꝫ parauit:ſed & quoſdā cementarios:alios aūte fabros:alios lignarios eruditos ad templi fabricā hortabatur.Cunqꝫ oēm apparatū alacriter aggregaſſet:antiquis fundamentis ſolutis noua impoſuit:ſup quæ tēplū erexit:longitudine cētū cubitorꝫ:latitudine centum cubitorꝫ:altitudine centū uiginti.Qui uiginti cubiti:p tempus fundamentis deſicatis reſederunt:quod poſt hæc temporibus nerōis renouare deliberauimus.Edificatū eſt uero templū ex lapidibus albis & tenaciſſimis:quorꝫ magnitudo in longitudine uigintiquinqꝫ cubitorum:altitudine octo:latitudine duodeci erat.Totius nāqꝫ templi circuitus & porticus undiqꝫ humillima:altiſſimū uero mediū fuit:ut a multis ſtadiis cōſpiceretur:& in prouicia conſtitutis: & contra habitantibus aut accedentibus cerneretur:ianuas aūt introitus:& ſupliminaria: necnō & uela:iuxta templi magnitudinē uario ornatu decorauit.Aureos flores ambiētes colūnas fecit: ſup quarꝫ capita uitis tēdebatur:botros aureos habens pendentes:qui mirandā magnitudinē & artificii claritatē uidētibus exhibebāt propter materiei pulchritudinē.Circūdedit etiā & porticibus maximis omne tēplū:& ſecundū quantitatē uniuſcuiuſqꝫ rei ſumptibus oīa priora ſupauit: Porticus uero duæ maximis parietibus fulciebant:ipſi aūt parietes opere laudito cōſtructi erāt. Nam collis erat ſaxoſus:paululū erectus a pte oriētali ciuitatis pronus ſup arcē:quē dudū rex ſalomon p dei prouidentiā magnis operibus muro circūdederat : ab iferioribus partibus icipiēs: quem uallis altiſſima circūdabat.Saxa uero ab affrico expoſita plumbo ligauit:ut interiora loca cōplecterentur multum ſpaciū ſtructura comprehendēte:& in alto quadrāgulo facto:ut uaſtitas lapidum a fronte uidereturꝫ:ab interiore uero parte ferro ligati:compaginē munirent imobilem p oīa tempora. Cunqꝫ ita factū opus continuaret uſqꝫ ad ſummitatē collis pduxit : & foſſas circa murꝫ poſitas cōplens:planū ſuper equaleqꝫ cōfecit:quadriporticus in circuitu:unaqꝫqꝫ porticu longitudinē ſtadii cōcludente:& intra hanc porticū:circa ipſam ſummitatē alius murus ſuperius ſaxoſus ambiebat oīa.Ad orientali uero pte pari longitudine porticū duplicē habebat cōtra templi ianuas cōſtitutā:quā multi reges priores cōſtruxerāt circa oēm uero ſacrarii orbē ſpolia barbarorꝫ fixa:quæ rex herodes deuouit:addens etiā quæ & ipſe a barbaris cœperat.Per latus autem aquilonis turris alta:angulosa:munita ualde fuerat:quā āte herodē reges & ſacerdotes generis aſamonearꝫ cōſtruxerūt:& barin denominauerāt:ut illic ſacerdotalē ſtolā deponerēt:qua cum opus habuiſſet ut īmolaret princeps ſacerdotū induebatur.Hanc rex herodes ſuo loco reſeruauit; poſt cuius obitū:ſub romanis fuit uſqꝫ ad tēpora tiberii cæſaris:ſub quo uitellius ſyriæ procurator cū profectus hieroſolymis:& ſuſceptus a populo clariſſime fuiſſet:uolēs eis uices retribuere:ut ſacerdotalē ſtolā ſub ſua poteſtate haberent:ſcripſit tiberio cæſari:& ille cōceſſit. Et permanſit ſtola ſub poteſtātē iudeorꝫ:uſqꝫquo obiſſet rex agrippa Poſt quē caſſius longinus cui tunc ſyria parebat:cū conſpio fado iudeæ procuratore īperauerunt iudeis in antoniana turrim eā deponere:dicentes:romanis oportere dominos eſſe:ſicut & prius.Deſtinauit igiē legatos ad cladium cæſarē:ut de his peterent. Qui cum peruenīſſent:iuuenis agrippa romæ rex conſtitutus: petens ab imperatore poteſtatem eius accepit:ſcribente uitellio ſyriæ procuratore.Prius aūt ſub ſigillo principis ſacerdotum:& cuſtodū pecuniarꝫ fuerat:qui ante unum diem celebrationis ad principē cuſtodiæ romanorꝫ aſcendentes:& requirentes ſuum ſigillum ſtolā tollebant:tranſeūte uero feſtiuitate in eodem loco deportantes:& principi cuſtodiæ oſtendentes:ſimiliter cū ſigillis

deponebat.Hāc aūt barin:ideſt turrē:iudeoꝝ rex herodes munitioré cōſtruēs ꝑ tēplī cuſtodia: ad gratiā antonii:amici quidé ſui:principis uero romanoꝝ:antoniā noiauit.A parte aūt occidē, talis muri quatuor portæ ſtabant:quaꝝ una ad aulā tendebat interpoſita ualle quæ erat i medio eius uiæ:die aūt ad ſuburbana:quarta uero ad ciuitatē:multis gradibus ad inferiorem uallē tendentibus:& exinde rurſus ad ſuperiora aſcendentibus.Nam ex aduerſo templi ciuitatis i modū theatri iacebat:circūdata ualle altiſſima:ꝑ oēm auſtralē tractū.Quarta autē frons quæ ad meridianum ſola alias ſolē poſita erat:habuit & ipſa quidē in medio portas ſup qs regia porticus triplici longitudine terminata: ab oriente ualle incipiens:ad occidentalē finita amplius tendi non potuit.Opus aūt fuerat dignū narrari oībus qui ſub ſole ſunt.Siquidē altiſſima uallis ſic erat: ut nullateus uideri potuiſſet:ſiqs eius altitudinē attēdiſſet:ſup quā porticus ille ſteterat.Ex qua ſiqs a ſummo:id eſt a tertio tecto notaſſet:& ꝓfunditatē edificioꝝ uidere uellet:tenebris ꝓfūdebaſ: ita ut non poſſet uiſus ad immēſam altitudinē puenire.Columniaꝝ aūt ordines conſiſtebāt in quadra longitudine nā q̄rtus paries colligebaſ pariete lapideo:groſſitudo uero uniuſcuiuſq; columnæ tres cōiunctas ulnas habebat:lōgitudo aūt pedes uigintiſeptē:duplici ſpira ſuppoſita:multitudo aūt oīum centū ſexaginta duæ fuerunt.Capita uero colūniaꝝ ſecundū modū corinthiū ſculpta:āmiranda ꝓpter magnitudinē operis.Cunq; quatuor ordines fuiſſent:tres quidē media loca tenebant:quoꝝ duo eodē mō facti:latitudinē habebāt pedū triginta:longitudie ſtadia tres altitudine quinquaginta pedibus tēdebātur:medius uero ordo latitudinē uigiti pedū habebat: altitudinē centum:nam dupla ſuper utrūq; fuerat.Tecta uero lignis ſculptis in figuras diuerſas apparebant:medie uero porticus altitudo in immenſum tendebant:habēs colūnas cōpoſitas politas undiq; quaꝝ cōpago incōpræhenſibilis oībus uidebaſ.Talis quidē primus murus fuerat:a medio uero nō multū ſecundus diſtabat:gradibus paucis aſcendēdus:quē paries circuibat lapideus:titulū habens:qui ꝓhībebat alienigenas ingredi morte interminata.Interior autem murus per auſtralē ptem & aquilonis tractum:tres in pariete ianuas habebat a ſeſe diſtantes: per orientalem uero unā maximam per quā tranſiebamus:purificati cum mulieribus.Inacceſſibile autem ſacrariū fuit:intra quod tertiū erat:ubi ſacerdotibus ſolis ingredi licebat. Ante quod ſacrarium ara erat:ſuper quā immolationes & holocauſta deo imponebanſ. Hoꝝ atriū nullomō rex herodes intrauit:cū utiq; prohiberet quia ſacerdos nō exiſteret:ſed opibus muros & porticus exteriores curabat.Quæ cū octo annis edificaſſet:templo ꝓ ſacerdotes in uno anno:& quinq; menſibus pacto:omnis populus leticia completus eſt:& primū quidē pro celeritate gratias deo agebāt:deīde de alacritate regis quā in dedicatione habuit laudibus eū extollebāt.Rex aūt trecētos boues optulit deo:& alii ſecundū uires ſuas:quoꝝ numerus nullatenus eſtimabaſ. Nam cū occurriſſet templi dedicatio:regiſq; natalitius dies quo principatum aſſumpſerat:in ſignis eſt celebrata feſtiuitas.Conſtruxerat & effoſſam uiam ad aulā ab antonia intra tēplū ducentē per ianuā orientalem:ſup quā & turrem edificauit:quatenus & ſub terraneū haberet aſcenſum :ꝓpter populi ſeditiones.Dicitur aūt per illud tempus dū tēplū conſtrueretur:quia i die quidē nō plueret: nocte uero ymbres deſcenderent quatenus templi conſtructio non ꝓhiberet.Quod uerbū nri patres tradiderunt:nec eſt incredibile:ſi & aliā dei prouidentiā aliquis cōſideret. Templū quidē huiuſmodi conſtructione finitum eſt.

Aec inſunt in ſexrodecīo libro ioſephi hiſtoriæ antiqtatis iudaicæ. Cap.i.

Quēadmodum herodes filios ſuos alexandrū & ariſtobolū de roma in domū ſuam reduxit:qui reuerſi:uindicare cogitabāt mortē matris ſuæ in ſalome & cæteris quoꝝ accuſatione mater eaꝝ damnāta fuit:& quia pater eoꝝ hoc diſſimulans; uxores nobiliſſimas eis iunxerit. Cap.ii.

Qualiter herodes ad agrippam ueniens:inuitauit eum ad iudeam uenire: & profectio agrippæ ad oniam. Cap.iii.

At herodes multis nauigationū circuitōibus ſecundo uenit ad agrippā. Cap.iiii.

Interpellatio iudeoꝝ ad agrippā in onia ꝑſente herode:de qbus græcos accuſabāt. Cap.v.

Quēadmodū agrippa cōfirmauit eis leges:herodeſq; ad ꝓpria rediit. Cap.vi.

Qualiter allocuturus eſt herodes hieroſolymitas:& quartam partem eis fiſcalium præteriti āni conceſſit. Cap.vii.

Vt ꝑturbatio domus herodis facta eſt:alexander & ariſtobolus filii herodis indignationē habētes aduerſus ſalome ſororē regis:& ferora fratrem eius:propter mortē matris ſuæ:& illi econtra maliuolis in eos accuſationibus utentes. Cap.viii.

Quēadmodū herodes indignatus filiis alexandro & ariſtobolo:præpoſuit eis ātipatrū depriuata uxore gentium: ipſos aūt ad cæſarē deducēs:accuſauit. Cap.ix.

De alexandri ſatiſſactione coram cæſare:& reconciliatione cū pfe. Cap.x.
Quemadmodum herodes celebrauit quinquennale certamē in honorē cæſaris:& mira uel clara opera eius. Cap.xi.
Oppſſio iudeoꝝ p aſyā & libiā:& legatio ipſoꝝ ꝓ hoc ad cæſarē: exēplar quoq; cæſaris & agrippæ:quod pro ipſis ciuitatibus ſcripſerunt. Cap.xii.
Quemadmodū egēs herodes pecuniis:deſcēdit ad ſepulchrū dauid:& terrore imaginū territus: tumulum deſuper ſtatuit:& rurſus de turbatione magna domus herodis:qua etiam alexandrū filium ſuum iecit in uincula. Cap.xiii.
Vt archelaus rex cappadociæ reconciliauit alexandrum patri:& ipſe ad cappadociā:herodes aūt romam profectus eſt. Cap.xiiii.
Diſceſſio habitantiū tracone a regno herodis & uaſtatio perduces eius:& de tranſſugis q̄ de tracone ꝓuicia ad arabiā receſſerunt:quos recepit ſylleus ꝓcurator regis arabiæ. Cap.xv.
Qualiter herodes a roma reuerſus in arabā tranſſugas poſtulabat:quos cū nō obtinuiſſet exercitum contra eos produxit:arabas quoq; debellauit. Cap.xvi.
Quemadmodum ſylleus accuſauit coram cæſare herodem de incurſione quā in arabia fecerat & q̄ indignatus cæſar dura uel grauia reſcripſit ei: quare herodes placare uolens cæſarem:miſit romam nicolaū damaſcenum. Cap.xvii.
Criminationes euricleri lacedemonis contra filios ad patrē herodem: & quia ligaſſet eos pater: & ad cæſarem ſcripſiſſet. Cap.xviii.
Vt per nicolaum accuſatione liberatus herodes eſt apud cæſarem:ſylleus aūt accuſator herodis morti adiudicatus eſt. Cap.xix.
Qualiter cæſare prātē p̄bente:cōcilio i beritho habito accuſauit filios herodes. Cap.xx.
Mors iuuenum & ſepultura corporum eorum in alexandrio.

Incipit liber.xvi.antiquitatis iudaicæ.

NAminiſtratiōe reꝝ ſtudiū herodes habēs rex oēs iniquitates ꝓhibere quæ per ciuitates & prouincias fiebant:legē ſtatuit nollatenus priori ſimilē in qua ipſe firmauit fures uendi. Quæ res nō pœna tantū grauis:ſed ad cōfuſionem patriæ:ſolutionēq; cōſuetudinis exiſtebat. Nam alienigenis & nō eundē uitæ modū habentibus ſeruire in his q̄ imperaſſet:peccatū in religionē:non pœna excedētiū erat:dū in prioribus cautū fuiſſet de hac pœna. Nam iubebāt leges quadruplum fures reddere:non habentē uero tantū uenūdari nō tamen alienigenis:neq; imppetuū ſeruire iudeū:ſed ſexto anno abſolui. Ergo præter cōſtitutionē & præter legē reddi hāc pœnā ſupbū uidebatur:nec regis ſed tirānī in uniuerſos ſubiectos tormentū atrociſſimū excogitatū:quod populi parabat diſcordiā. Eodem tempore herodes ad ytaliā nauigauit cæſarē deſiderans ſalutare:& uidere filios ſuos romæ degentes. Cæſar quidē amicabiliter eū ſuſcipiens:perfectos ei doctrina filios reddidit:quos & ad propriā domū reduxit. Cum uero ab ytalia rediſſent:ſtudiū populi circa iuuenes erat:& p ſpicuos eos oībus fecit magnitudo corporis:& regius ornatus:forma nō deficiente. Et inuidioſi ſtari uſi ſunt ſalome ſorori regis:& illis qui accuſationibus mariānem damnauerant: dū putarent: ſi ꝑualerent ultionē exigerent de his quæ in matrē ſuam cōmiſſa uidebant. Cauſam uero timoris ad illoꝝ criminationē tranſferebant;dum dicerent:non libenter cū patre eos cōmorari propter matris interitū:& quia iniuſtū eis uideretur ſimul cū iterfectore genitricis manēre:& ex ueritate fumentes initiū ad ueriſimilitudinē deſcendentes affligere eos tentabant: & fauorē patris quem erga filios habebat auellere. Quod nō manifeſte ei dicebant:ſed in multitudinē rumorē ſpargētes:herodi nūciari credebant:unde odiū in eos patris exarſit. Interea omni ſuſpitione uel accuſitione prætermiſſa:rex amore filioꝝ honores largitus eſt & uxores eis nobiliſſimas iunxit: ariſtøbolo quidā filiā ſalome beronicē:alexandro uero archelai regis capadocium filiam glafiram.

Capitulum.ll.

VM hæc diſpoſuiſſet:& audiſſet marcum agrippā nauigaſſe rurſus ab ytalia ad aſyā: feſtinauit ad eū:a quo petiit:ut ad regnū eius accederet:ut obtineret quæ oportebat ab hoſpite uel amico. Qui cum flexus eſſet:lætus ad iudeam peruenit. Herodes autē nihil quod ei placuerit reliquit:in nouis ciuitatibus eum ſuſcipiendo:edificia demōſtrando ampliſſima:& omni deliciarum apparatu reficiendo eum cum amicis in ſebaſtia: uel ceſareæ portu a ſe conſtructo,& in oppidis alexandrio:& herodio;uel hircanio. Ducebat etiā eum

ad ciuitatem hierosolymorum:occurrēte cuncto populo cū laudibus.Agrippa aūt deo quidem cētum boues īmolauit:pauit etiā magnifice populū.Qui licet multos dies illic uellet remorari: tamen ꝓpter tēpus nauigatiōis festinauit rursus ad oniā:muneribus ab herode multis donatus: una cum suis amicis nobilibus puenit. Cap.III.

Ex aūt post hyemē ueris tpe ꝓpauit rursus ad eum:sciens exercitū ad bosforū ꝓducturum.Cunq; p rhodū & choo nauigasset:putauit eū in lesbo īnuenire. Flatu uero aquilonis ī chio remoratus ē:ubi multos sibi occurrētes donis regalibus honorabat.

Cunq; ciuitatis porticū uidisset dirutā:quā i bello mitridatico depositā;nōn facile ꝓp magnitudinē & pulchritudinē restaurari cōtigerat:pecunias p̄bēs q̄nte supabundare potuissent ad opis pfectionē:præcepit ciuibus:ut nō negligerent:sed citius ornatū suæ ciuitatis erigerent. Ipse uero cessante ꝓcella:ad mitilenā accessit:& exinde ad bizantiū ꝓfectus:cū audisset ultra cerulas cautes iam agrippā nauigasse:festinauit & ad sinopē ponticam descendens:subito illi inspe ratus apparuit:a quo libenter exceptus:honoribus fruebat. Cum quo & totius expeditionis tpe labores partitus est.Cunq; puincias ponticas ordinassent:p paflagoniā & capadociā: & exinde p maximā frigiā ꝓfecti:ephesi puenerūt:unde ad samū nauigauerūt.Multa uero p ciuitates singulas beneficia regis secundū petitiones interpellantiū fiebāt:dū largitiōibus minie parcerent: sed & si qui aliqd ab agrippa petissent:arbitrio suo postulata cōplebat. Cūq; bonus & largus p̄stādo perentibus esset:nullūq; cōtristaret:agrippā similiter ad beneficia ꝓuocabat.Nam iliēsibus alias militensibus eū reconciliauit iratū:ploluit & pecunias quas ꝓcuratoribus cæsaris chii debebāt: aliorq; quoq; petitiones munificenter cōplebat. Cap.IIII.

Vmq; ad oniā pueniſſent:iudeorq; populi p ciuitates habitātes:tēpus & fiduciā, nacti uiolentias referebant q̄s patiebant dū & legibus ꝓpriis uti nō sinerent:damnata etiā p calūniā exactorq; in festis diebus darent:& pecunias q̄s ad hierosolymā alias ab hierosolyma transmittebant:& multis calamitatibus opprimerent:romanis semp præci pientibus eis secundū ꝓprias leges uiuer.Quæ cū suggessissent herodi:presentauit eos ut audiret agrippa eorq; allegationes:nicolaū aūt quendā ex suis amicis dedit:qui ꝓ eis poraret.Agrippa uero romanorq; nobilissimos:& reges & potentes qui tunc præsto erāt cū ad cōciliū secū ꝓduxisset:nicolaus ita ꝓ iudeis locutus est.Omnes quidē o maxīe agrippa indigētes oportet ꝓ necessitate cōfugere ad eos:qui uiolentiam possint auferre.Hi uero qui nūc interpellant:fiduciā prius a uobis datā quā sepius optauerūt:nullatenus se ꝓdere ꝓ uos postulant qui dedistis. Petūt enī ut hæc quæ acceperunt a uobis qui soli potestis prestare seruentur.Nam damnis afficiunt:non ab aliquo meliore:sed ab his quos piter secū subiectos uobis esse cognoscūt.Et siquidē maxīa sunt quæ a uobis meruerūt laudabiles uidēt:q; ita se ꝓbauerūt beneficiis dignos:si uero minora sūt: inhonestū est:si nec hæc firmauerunt qui prestiterunt.Hi qui uiolentiā iudeis ingerūt nisi putarēt bonos eos esse:q; a uobis talia meruissent:nō eis inuiderent:& ufa beneficia cessare niterent. Quod siquis interroget:utrum uelint patriis legibus ipsi priuari.i.īmolationibus & pōpis quæ factis alias fictis diis offerunt:scio libenter eos oīa pati:quā patrias leges amittere. Nam & bella ꝓpter hoc multi amplectunt uerentes:ne transgrediāt patrias leges:& libertatē quibus nūc uniuersum hoīm p uos potitur:qd nos etiā petimus ut liceat nobis p ꝓuinciam seruare solēnia.Cur ergo hi quæ pati nolūt:in alios cōmittunt.Illud uero consideremus.Nūquit est populus:aut ciuitas:aut gens aliqua hoīm:quibus maximū bonū apparuit cōtinentia uestri imperii:uel potētia romanorq;:uel audet aliquis eorq; beneficia infirmare:licet sit amens.Nam nemo est:qui nō hoc ꝓticeps:uel publice uel priuatim existat.Quod & siqs auferat quæ uos donastis:nihil firmū:neq; sibi qd per uos habuerit obtinebit.Vestra enī beneficia quis enumerare preualeat.Si recordatus fuerit regnū antiquū & modernū impiū:multa existunt:q; a fœlicitate uestra cōcessa sūt.Nostra uero licet clara sunt:nō tamen inuidiosa;ꝓpter uos qui donastis.Hoc tātū pfrui postulamus: ut sine impedimēto patriā religionē seruemus.Quod & p se inuidiosum eē nō deber:siquidē deus letatur honoratus.Ex uris uero solēnis nihil inhumanum est:oīa enī religiosa & iusta salutari deuota.Neq; celamus mandata:quibus utimur monimentis pietatis & humanarq; ꝓfessionum. Septimū uero remittimus doctrina nostrorq; follēniū imbuti.Quapropter nullatēus peccamus: boue nāq; ꝓbant leges quas colimus siquis p se eas requirat:& antiquæ existentes:licet & aliquibus nō sic esse uideant:ut earq; honor p longitudinē temporis nō facile repellat ab his qui & eas caste custodiunt:quibus nos priuant p uiolentiā.Pecunias nāq; quas deo cōferimus:rapiētes manifestū sacrilegiū committunt.Vectigalibus uero grauantes nos in festis diebus:ad iuditia & ad mercemonia nō necessaria nos pertrahunt:p cōtumelia religionis quā nos colere cognoscūt:de qua nō iustū odium habent.Siquidē uestrū imperiū q; oībus dominatur ꝓbitatē quidē laudat:

contumelias aũt fortiter abhorret. Postulamus igitur maxime agrippa uiolentias auferri: ut non ꝓhibeamur legitimis nostris in solẽnitatibus ꝓfrui: & ne substantiæ nr̃æ rapiantur ab his quibus nullã uiolentiã inferimus. Nam petimus non tãtũ iusta: sed etiã a uobis primo donata: possiu muscꝫ pro his senatusconsulta: & tabulas in capitolio positas legere quas certũ ẽ expiméto nr̃æ circa uos fidei datas. Et si nullatenus fideles uobis apparuissemus: deberẽt tamen firma esse quæ donastis: & nõ tãtũ nobis: sed etiã oĩbus hoĩbus ꝓstatis: eos beneficioꝫ largitionibus ampliãtes: quoꝫ singula siquis enumerat: post imensam oratiõnẽ longo sermone conficere. Nos uero hæc iuste impetrasse si uelimus ostẽdere: sufficiat nobis ut priora taceamus hic noster rex: q uobiscũ ꝓsens residet. Qualiter eius fides erga uestrã familiã claruit. Quis enĩ fauor eius: aut quis in uos non cogitatus est honor: aut cã quæ defuit. Quis cohibet uestra circa nos numeranda beneficia explanare. Sed bonũ puto: prius patris eius ãtipatri res gestas explicare. Qui cũ egyptũ cæsar intrasset: cũ duobus militibus armatis ei auxiliaturus occurrit: nec interrestribus certamibus: neqꝫ naualibus minor apparens. Et quid oportet dicere: quantũ ꝓfecit illo tpe: tot donationibus cæsaris accumulatus. Singulas uero memorare cæsaris epistolas: qs tũc senatui pro ipso destinauit: publicos etiã honores: qꝫ ciuẽ romanũ antipatrũ ordinasset: supfluũ puto referre. Sufficit enĩ me demõstrare: iuste nos beneficia uestra possedisse: q̃ p uos postulamus cõsimari: quæ etsi prius nõ extitissent sperabamus affectũ circa uos nostri generis: & uestri erga nos acquirere. Nũciatur enĩ nobis ab hierosolymoꝫ iudeis: qualiter prouinciã ingressus esses: & deo pfectas imolationes: honorando eũ integris supplicationibus ꝓsoluisses: & quõ populũ pauisses & ab illo munera suscepisses: quæ p gentes & ciuitates signa uel iudicia hospitalitatis & amiciciæ uræ putant: quæ meruit iudeoꝫ gens p herodis ꝓuidentiã. Hæc admonentes una cũ isto tibi considente rege: petimus te nihil supfluũ: sed ut quæ uos dedistis: ne concedatis ab aliis auferri. Cũ hæc nicolaus diseruisset: nulla est facta a græcis cõtrouersia. Non enĩ in iudicio hæc: sed i conuentu uentilabãt: hac tamen occasione ꝓ satisfactione usi sunt dicentes: qꝫ inquilini p puĩciã iudei uiolentiã habitatoribus eius ingererent: dũ illi indigenas se demonstrabant: & licet suis solẽniis usi: tamen nil lederent eos.

Cap. V.

ERgo intelligens agrippa uiolentiã eos pati: hæc respondit: ꝓpter herodis amiciciã uel fauorẽ: paratũ se esse cuncta iudeis concedere. Tamen inquit qua postulant p se iusta perspicunt: & si amplius petissent: non me piguisset: quæ nõ lederent romanũ imperiũ eis concedere. Sed quõ hæc & prius acceperũt: infirmari nullatenus cõcedo: quos uolo sine molestia propriis solẽniis potiri. Cũ hæc interlocutus fuisset: cõciliũ dimisit. Herodes autem affectui eius gratias exoluebat. Ille pariter eum amplectabatur: & ita tunc discesserunt.

Cap. VI.

EX autem domi reuerti uolens: nauigauit: & ad cæsaream ductus: non multis diebus prospero flatu uentoꝫ ad hierosolymã peruenit. Vbi cõciliũ totius populi cõgregãs: cum multi ex prouincia cõuenissent: contõne habita: orationẽ totius suæ pfectionis explanauit: & quæ iudeis in asya p eũ ꝓuenissent: ut sine uiolentia imposteꝫ possent degere. Narrauit etiã quæ fœlicitas uel gubernatio sui principatus eis profuissent: necnõ & q̃rtã partem fiscaliũ præteriti anni concessit. Qua illi oratiõe uel gratia lætati: cũ summa exultatiõe: bona orantes regi recesserunt.

Cap. VII.

PRocedebat autẽ seditio domestica: & acerbiorẽ accipiebat proꝫectũ: cũ tanq̃ hereditarium odium suscepisset circa adolescẽtes salome: & sumpsisset de matris eorum morte audaciam: dumqꝫ uellet neminem illis relinquere: qui posset mortem eorum uindicare. Cunqꝫ adolescentes a genitore discordarent: memoria matris quæ falsis accusatiõibus fuerat interempta: & imperii cupiditate: rursus simile malum priori ortum est: dũ derogatiões ab illis circa salome & ferora fierent: insidiæ uero ab his circa adolescentes. Nã odiũ par pro alterutris fuerant: modus autem odii non similis dum illi quidem manifeste detraherẽt: inhonestum putãtes iram celare: illi uero non tali modo: sed callide & maliuolis accusationibus uterentur: seducentes semper adolescentes: quorum audaciam putabant, ad necem posse fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio cõfundebantur: nec eam credebant iuste periisse: immo magis festinabant in auctorem homicidii uindicare. Deinde cuncta ciuitas istis sermonibus completa: miserabatur innocentiam adolescentium: diligentia uero salome crescebat: & ab illis occasiones accipiebat: dum sic contristarentur propter indignum matris interitum. Dicebant enim: misere quidem contigisse matris obitum: se uero miseriores: qui compellerentur cũ interfectoribus matris cohabitare. Hæc autem ad peiora absentia regis procedebant.

Cap. VIII.

Cum ergo herodes rediſſet:& populo interlocutus eſſet ſicut prædiximus:ſtatim ſermones ad eum pe: ſerorā & ſalomen proferebātur:magnū ei ab adoleſcentibus periculū imminere: q̄ minie ſuſtinerent inultū matris interitū. Addebāt etiā: q̄ archelai capadocis ſpe niterentur:tanquā p illum ad cæſarē proſecturi:& patrē herodē accuſaturi. Per quæ cōfeſtim conterr*i*tus herodes obſtupuit: quod & alii eadem nunciaſſet. Recordabatur autem priſcas calamitates: q̄ nec uxore priuatus:ſeditionibus liberata domus eius fuiſſet: quæ priorum grauiora & peiora pateretur. Quapropter contriſtabatur: q̄ omnia præter ſpem ſoliciter ei forinſecus deus preſtitiſſet:& domeſticis calamitatibus uinceretur. Turbatus ergo & huiuſmodi calamitatibus afflictus:in deiectione adoleſcentium antipatrum filium ſuum ãte pricipatum ſibi gentium depriuata uxore illis prepones:omnia in eum tranſtulit: dum putauit ſic conterere *filios: fiduciam mariamne:& temeritatem eorum* damnare:dum illi crederēt alium præter ſe patri ſuccedere:depoſitoq̄ de antipatris prouectione ſupercilio poſſet eos ad melhora conuertere. Quod non ſicut putauit euenit: nam pueris omnino ſua deiectio grauis apparuit. Qua antipater fiducia potius quam prius non habuit feſtinauit fratres affligere:eorumq̄ accuſatoribus cōſentire:quibus pater facile credebat:alienatus a filiorum amore. Sodalibus ergo miniſtris uſus ne ipſe in ſuſpitionem ueniret:patris animum in fratres accedebat: nam multos iam acquieſcerat ſuæ uoluntatis miniſtros propter ſpem quam de regno iam habuit: fide uero pris putabatur hæc facere:unde plus triſticiæ adoleſcentibus occaſiones creſcebant. Nā ſepius ab eis lachrimæ pro cōtēptu ſuo & matris recordatione fundabantur:patremq̄ manifeſte apud aſcos tanquā iniuſtum accuſabant. Quæ maliuoli p antipatrum herodi renunciantes:non paruam in aula ſeditionem cōmouebant. Quare exacerbatus rex accuſatiōibus:& humiliare nimis mariãne filios uolens:maiora in honorem antipatri excogitabat:adeo; ut & matrem eius ducum cōtemptam reduceret:& cæſari ſepius pro eis ſcriberet. Agrippa uero poſt diſpenſationē decēnalē aſyæ romam aſcendente:rex a iudea nauigās ad eum:ſolum antipatrū ſecum duxit. Cui cum cū multis donis commendauit:quatenus romæ cæſari amicum faceret:ut iam omnes crederent cōtemptis adoleſcentibus in illum regnum patris tranſferri. Ipſe quoq̄ ſcribens romæ:multis amicis antipatrum commendabat. Qui contriſtabatur: q̄ abſens fratres ſuos ſolite accuſare minime præualeret:timebat enim:ne mutatus pater:modeſtius filios mariamne diligeret. Cunq̄ hæc cogitaſſet: ſua maligna uoluntate uſus:exinde incitare patrem ſperabat:unde cōtra fratres ſic eq̄ter ſcribens:uereri patris interitum ſimulabat:uſquequo herodem ad tantam iram uel furorem perduxiſſet:ut iam aparte contra filios piteretur. At ille ne tantum facinus perpetraret: melius putauit romam nauigare:& filios apud cæſarem accuſare:nihilq̄ ſibi tale permittere:quod propter magnitudinem impietatis periculoſum exiſteret. Cum uero romam peruenifſet:& ad aquileiam ciuitatem perrexiſſet: cæſarem compellare feſtiuans:tempore apto de maximis ſuis calamitatibus intimauit:filioſq̄ ſuos præſentans:inſolentiam & audaciam eorum accuſauit: q̄ inſidiaſſent patrem ſuum perimere:regnumq̄ tirannico more inuaderē:dum ipſe licentiam haberet non neceſſitate:ſed recto iudicio tradere regnum permanēti filio circa paternā pietatē quā a cæſare percepiſſet: ut quem uellet ſibi ſucceſſorem relinqueret:cum illi non ſolum regno ſed & uita mererentur priuari: qui tale facinus i patrem moliti ſunt:quorum temeritatem diu portās: nunc cogeretur cæſaris aures talibus uerbis polluere:cum nihil paſſi ſint moleſtum aut grauare a patre:cur uero iniuſtum eis uideretur: ſi principatum quem multis laboribus uel periculis ſuis acquiſiuit concederet & præberet ei quam meritum eſtimaret. Nam hoc inquit premium cum aliis iuſticiæ donis exiſtit: ſi meritis quiſquam gratiam præcedentem recompenſauerit ei qui talem diligentiam habuerit:ut retributione tanta:dignus exiſtat. In piumenim eſt uel de hoc ipſo cogitare:dum non poſſint ad regnum niſi patre perempto accedere: quibus hactenus pater honores uel diuitias adminiſtrauit:coniugeſq̄ nobiliſſimas genere copulauit: ariſtobolo quidem filiam ſuæ ſororis: alexandro uero filiam archelai regis capadocum. Pro quibus commiſſis dum talia feciſſent:poteſtatem habens non in eos ſe uindicaſſe dicebat:ſed ad communē benefactorem cæſarem adduxiſſe:& auferens a ſe totum quantum aut pater ſetus: aut rex inſidiatus potuiſſet agere:pariter eos i iudicio ſecum fecit aſtare:& reliquum eſſe:aut eos occidi: ne cum timore maximo ipſe uiueret:aut ſe opprimi: quatenus utriq̄ fabula hominum uel obprobrium forent.

Capitulum.IX.

CVm hæc herodes apud cæſarem filios ſuos accuſando dixiſſet; iuueneſq̄ eo dicente lachrymarentur: & confuſi de tali accuſatione licet liberum ſermonem ac fidelem a

conſcientia poſſediſſent:tamen patris criminationibus difficilem ſatiſſactionem putabant fore: dum arbitrarentur honeſte & cum fiducia patrem redarguere. Erat ergo eis inopia dicendi & lachrymæ cum gemitu:dum timerēt: ne putarentur mala conſcientia ſatiſſactione nō inuenire. Turbationem aūt eorū cæſar attendens:ſicut erant innoxii:credidit:q; conſcientia non facinoro ſa:ſed ſperita modeſtia minime ſeſe prævalerent purgare. Vnde etiā facti miſeratione digni cunctis præſentibus patrē cōmouerunt ad ueram miſericordiā: uiuēteſq; propitiū cum & cæſarem: & alios præſentes:unus eorū alexander accuſationes diſſoluere niſus eſt. Pater inquit: tuus quidem erga nos affectus euidenter manifeſtus:ex ipſo iudicio apparauit. Nam ſiquid in nos crudele recogitaſſes:non nos ad oīum ſenatorem cæſarem deduxiſſes:dum nbi quod uelles liceret ut patri. Nemo enim quēquā uolens interficere:ad templa eum ſacrariaq; producit: unde uita conquiritur: quæ morte nobis peior exiſteret:ſi tale aliquid in patre cogitaſſemus. Siquidem ſermonem fiducia ueritatis inuenit: cum beatos nos fore ſciamus:te mitigantes:& periculā fugientes: ſi uero accuſatio prævaluit:ſolem iam uidere ſuperfluum iudicamus. Quod ergo dicis: regnum deſiderare nos ueriſimilis contra iuuenes cauſa uidetur:& q; de miſere matris interitu ſubiūgis: a priori calāmitate argumenta percipiens: nobis ingeris crimen. Conſidera tamē:quia hæc cōia cunctis exiſtunt: & ſimiliter in aliis dici poſſunt:dum nihil prohibeat:ſi regis filii ſint iuuenes:& matre eorum defuncta:omnes in ſuſpitione patris eſſe tanquam inſidiatores. Sed opinio eorum ad talem crudelitatem nō ſufficit. Dicat uerō quiſquam ſi tale aliquid præſumptum eſt a nobis: unde credibilia hæc appareant. Nunquit hoc manifeſtis indiciis poterit approbari: aut ueneni confectio:aut equalium coniuratio:aut ſeruoꝝ corruptio:aut litteræ cōtra te deſtinatæ:dum & hæc poſſent licet non facta criminationibus confingi:domo regia non concordante. Principatū etiam quem tu dicis præmium eſſe pietatis:ſepius euenit cauſam fieri maligne rei. Cuſpam nāq; noſtram nullus probabit. Accuſationes uero quemadmodum ſoluat:qui excuſationes nō uult audire. Locuti ſumus quiddam:ſed non contra te:nam hoc iniuſtum eſſet:ſed in eos: qui ſiquid dictum fuerat minime tacuerunt. Matrem uero quidem noſtram planximus: nō q; defuncta eē: ſed quia derogabatur ei ab indignis:uolentibus principatum inuadere. Scimuſne patrem poſſidere quicquam & nos non poſſidemus. Et dum regis honoribus fruamur: fruſtra feſtinamus: ſi te occidendo regnum tenere uoluerimus:quibus pro hoc facinore nec terra peruia: nec mare nauigabile uidetur. Nunquit ſubiectoꝝ pietas:& gens religioſa concedere habuit parricidas rēpublicam obtinere:aut ſanctiſſimum a te confectū ingredi templū. Vt uero hæc oīa omittā:homicidium multum uiuente cæſare poſſet dimitti. Sed neq; filios impios creaſti:neq; ſtultos:ſed infœlices:teq; indignos. Si uero neq; cauſas habes neq; inſidias iuuenis:quid tibi ad fidem ſufficit:in tali crudelitate. An putas de mātris interitu coniecturam ſumere: quæ nos non incitare: ſed magis mitigare poſſet. Ampliorem quidem ſatiſſactionem uolebamus ſermone inſerere: ſed non recipiunt prolixiorem orationem:quæ minime commiſſa cernūtur. Quapropter ante omnium dominum cæſarem præſenti tempore paciſcimur:ſi ſine ſuſpitione tua cum ueritate circa nos tuum affectum oſtendis:pariter poſſumus uiuere:licet non fœliciter :quia maxima mala ſepius ex falſo crimine generantur permanente utiquē i te aliquo merore culpæ noſtræ. Nam nobis uita iocunda non uidetur:ſi tu eam ut immeritis largiaris. Cum hæc dixiſſet:& cæſar:nec prius magnitudinem criminationis crederet:tunc magis placabatur:& frequenter herodem attendens:uidebatur mitigare. Cunq; præſentium miſeratione rumor in aula diuulgatus eſſet:regem faciebat inuidioſum incredibilis accuſatio. Nam adoleſcentum ætas:corporis pulchritudo mirandum eis auxilium conferebat: plus uero:quia oratio conuenienter & ſapienter in alexandri uerbis occurrerat. Cæſar autem modicum remoratus:ad adoleſcentes quidem licet ab accuſatione extranei uiderētur:hoc ipſum tamen peccaſſe eos pronunciauit:q; non tales ſe patri præbuiſſent:ut non darent criminatiōi occaſionem:herodem uero petebat:ut omnem opinionem abiiciens reconciliaretur cum filiis:dum non eſſet credibile ab eis ſcelus hoc potuiſſe cōmitti. Cum hæc perſuaſiſſet:iuuenibus inquit ad ueſtigia patris ſeſe proicere. Qua ſupplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter eſt amplexus:quod cernentes qui aderat flexi miſeratione:in lachrymas facile proruperunt. Illi autem gratias cæſari agentes pariter diſceſſerunt: & una cum his antipater ſimulans letitiam pro eorum reconciliatione celebrata. Poſtero die herodes quidem cæſari donauit trecenta talenta: ad ſpectacula & munera populo romano tribuenda. Cæſar autem metalli ei eris ciprii dimidios redditus ; & dimidiam procurationem præbuit:& hoſpitalitatibus eū & mūeribus honorauit:& de regno poteſtatē cōceſſit:quē uellet filioꝝ ſucceſſorē relinquere:uel partiri unicuiq; regnum:ut ad oēs pueniret:illo tamē uiuēte hoc agere non pmiſit dicens; oportere eū dū uiueret & regni:& filiorū donationem poſſidere. Hæc dum ordinaſſet

rursus rediit ad iudeam. In cuius absentia non parua pars regni defecerat traconitidis: quos relicti iudices iterum sub imperium eius redegerunt. Herodes aũt cum filiis dum nauigaret: & peruenisset in cleusiam cilitiæ: quæ postea sebaste dicta est: inuenit cappadociæ regem archelaum expectantem: & de filioꝝ reconciliatione gaudentẽ: & q̃ alexander qui filiã eius habuit ab accusatione solutus esset: donationesq; sibi inuicem ut reges dederunt. Vnde cũ herodes ad iudeã peruenisset: & ingressus in templũ fuisset: de suis prosperis actibus allocutus est populũ cæsaris in se munificentiã explanans. In fine uero ad persuasionẽ filioꝝ sermonẽ conuertit: ut in aula: & i aliis cunctis concordaret: quos & post reges futuros demõstrauit: primũ antipatrũ: postea uero filios mariãne: alexandrũ & aristobolũ: hortabaturq; eos dum ipse uiueret sibi i oĩbus obedire: qa nec per ætatẽ ipediretur: nec p senectutẽ suã rempublicã gubernare. Cũ hæc dixisset: cõtione dimissa multi sub expectatione filioꝝ eius nouis rebus studebãt.

Capitulum. X.

EOdem tẽpore perfecta ẽ cæsarea: quã edificauit decennalia tẽpore: uicesimooctauo anno regni sui: olimpiade centesima: & nonagesimasecunda: cuius in dedicatiõe celebratio uel apparatus munificẽtissimus fuit. Nam præceperat carmina musica uel palestras cõuenire Præparauerat etiã feras: uel gladiatores: cursusq; equoꝝ: & reliqua miranda spectacula in honorẽ quinquẽnalis cæsaris. Cui cæsar cũ sua uxore iulia pro dedicatione ciuitatis maxima liberalitate summũ direxerant apparatũ: quoꝝ summa quingentis talẽtis estimata est. Cunq; multitudo ad ciuitatẽ conuenisset pro spectaculis & legationes quas populi destinauerant beneficiis eius gras agentes pariter occurrissent: cunctos suscepit i diuersoriis & cõuiuiis per dies qiudeci: ac spectacula uel delicias ministrauit: unde insignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter p hibent cæsarem uel agrippam sepius dixisse: q; magnitudini herodis iperium eius deesset: & e dignum eum esse syriæ uel egypti regnum possidere. Post huius urbis dedicationem in campo qui casarsalam uocabatur: loco aquoso & optima terra arboribus: & fluuio circũdata ciuitatem edificauit: q̃ nomine antipatri antipatridã nuncupauit: pulchritudine uel amenitate decoratam: necnon & nomine matris locum iuxta hierichuntem edificans munitiõe uel domiciliis optimũ ciprum nominauit: ymo & nomine fratris faseli: propter amorem quam in eum habuerat construxit turrim in ea ciuitate: non minorem faro alexandrino promunitione ciuitatis: quam i fratris memoriam faselum uocauit. Appellationis uero eiusdem & ciuitatem circa hierichuntem condidit. Beneficia ipsius quæ aliis ciuitatibus per syriam & ellada uel apud quos eum contigit proficisci donauit minime possumus explanare: nobilissima uero uel maxima facta eius in rhodios extiterunt. Siquidem pithium ipse suis sumptibus construxit: & præbuit multa talenta ad nauium confectionis. In nicopolitana etiam ciuitate: quam in acciaco cæsar edificauerat: multa publica loca condidit. Antiochenis magnam ciuitatem syriæ habitantibus platcam longam i media ciuitate posita ex utraque parte porticibus ordinauit: & uiam lapide polito strauit: ad ornatum & uoluptatem habitantium: necnon & olimpiacum certamẽ appellatione dignum propter pecuniarum inopiam melius reditibus deputatis effecit: & immolationibus uel reliquo ornatu celebrationem eius insignem redidit. Pro qua munificentia perpetuus agonitheta nominatus est. Aliis quidem mira uidetur differentia uoluntatis naturæ eius. Nam si largitiones considerentur: qua omnibus donauit hominibus: quis potest negare: munificẽtissime naturæ eũ fuisse. Si uero tormenta & iniquitates in subiectos uel domesticos eius attendantur: durissimus & ferus omniq; pietate alienus putatur. Vnde inconstantem & sibi contrariam eius uoluntatẽ estimabãt. Quod ego minime puto: dum unam causam in utroq; dominantem considero: nã dum ad immensam largitionem munificẽtiamq; perduceretur: si alicubi præsentis gloriæ spes occurrisset uel futuræ: sumptibus profusis: alacriter eam emere festinabat. Quapropter compellabatur seuus in subiectos existere: dum præsentibus consumptis pecuniis: alias uellet acquirere. Cunque cognosceret propter uiolentias suas se subiectorum odio teneri: corrigere quidem uicia non facile poterat: conabatur autem odium suum occasione pecuniarum ulcisci. Familiarium uero qui eum uerbo non placuisset: se seruũ dicendo: aut si suspicatus fuisset aliquẽ de principatu cogitare: nullatenus se poterat moderari: sed persequebatur & cognatos & amicos: tãquã hostes. Et dũ uellet solum se honorari: talibus delictis sucubuit. Testimonium &enim perhibent huiusmodi passionis eum fuisse: in cæsarem uel agrippã: uel in alios amicos honores exhibiti. Nam qualiter ipse adulabatur maioribus: similiter sibi a subiectis fieri expetebat. Sed gens iudeorum lege hoc agere prohibetur: & contenta inani gloria: solam expectat iusticiam. Vnde rex eos exosos habebat: q; nõ potuissent eum templis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror in suos quidem leuissimum: in extraneos uero munificũ paruisse.

Cap. XI.

Interea iudei per asiam & libiam atrociter affligebantur:dum non eisdem legibus sicut sub ātiquis regibus uterentur:sed uiolentia paganoꝝ opprimerentur: ut pecunias sacras uiolenter amitterent.ideoq; ad cæsarem pro his legationem destinauerunt. Qui scribēs per ꝓuinciam:suis eos legibus uti præcepit: quaꝝ exempla subiungimus quæ demonstrant uoluntatem quā ab initio pro nobis romani ꝑatores habuerunt.Cæsar augustus pontifex:tribunitiæ:ptātis dicit.Quō gens iudeoꝝ fidelis non solū præsenti tēpore:sed etiā priori:& magis patri meo dictatori & cæsari populoq; romano:& princeps hircanus apparuit: placuit mihi & senatui:cum sententia populi romani iudeos suis legibus:& patrio iure frui permittere:sicut ab hircano principe sacerdorum altissimi dei: & sacraria eorum inuiolata permanere: & pecunias ab eis ad hierusalem transmissas:reddi custodibus pecuniaꝝ:neq; uadimonia sabbato uel sexto die ab hora nona exigi.Siquis autē inuentus fuerit auferens sacros eoꝝ codices;aut pecunias a synagogis: huiusmodi sacrilegiis teneatur:& substantia eius publico romæ deputetur.Suggestionē uero eorum ꝓ pietate mea quā habeo super omnes homes:per gaium marciū censorinū mihi porrectā:& hoc decretum præcipio ꝓponi in nobilissimo loco:quē omnis asia meo nomini dedicauit. Siqs aūt transgressus fuerit hanc constitutionē;non mediocrem pœnā exsoluat.Scriptum est in tēplo cæsaris.Cæsar norbano flacco salutem.Iudei qui antiquā cōsuetudine solent pecunias sacras ad hierosolymam transmittere sine impedimento hoc faciāt. Hæc quidē cæsar iussit: agrippa uero scripsit pro iudeis hoc modo.Agrippa magistratibus:senatui:populoq; ephesioꝝ salutem.Pecuniarum sacrarum quæ in hierosolymorum templum transmittuntur:diligentiā & custodiam in asya iudeos habeī præcipio: secundū patriū morē.Hos aūt qui sacras pecunias iudeoꝝ auferūt: & ad asylum cōfugiūt iubeo retrahi:iudeisq; tradi:quos iure etiā sacrilegii retrahunt:Scripsit uero silano magistratū gerenti ne sabbato iudei cōpellantur uadimonia præbere. Marcus agrippa: cirenensium magistratibus:senatui & populo salutem.Iudei qui per cirenen habitāt: pro quibus iam augustus scripsit in libia fabio magistratū gerenti:aliisq; ibi prouinciæ procuratoribus:quatenus sine impedimento pecuniæ hierosolymis secundū morē suum transmittantur:nunc me interpellauerunt:qui ab aliquibus calūniatoribus affligunt occasionē tributoꝝ quæ nequaq̄ debent;& prohibētur solēnia sua peragere:quod nullomodo impedire admoneo. Sed & siquas sacras pecunias ciues ab eis abstulerunt:has ipsis reddi præcipio:& i reliquo corrigi:ne talia cōmittantur.Gaius norbanus flaccus proconsul; sardinēsium magistratibus & senatui salutem. Cæsar scripsit mihi præcipiēs neq;quam iudeos prohiberi patria consuetudine pecunias colligentes ad hierosolymam transmittere. Scripsi ergo uobis:ut sciatis:quoniā cæsar & ego sic uolūmus. Nihilominus & iulius proconsul scripsit ita.Ephesiorum magistratibus:senatui & populo salutem Per asyam iudei habitantes idibus februa. ephesum mihi iudicāti:demōstrauerunt cæsarē augustum:& agrippā cōcessisse eis ꝓpriis uti legibus:īmo & primitias quas singuli eoꝝ suā uolūtate: pietatis causa quā in deū habēt solēt transmittere:habeant licentiā sine impedimento hoc agere. Petierunt aūt ut ego similiter cū decretis a cæsare uel agrippa meā sniam cōfirmarē. Volo igitur uos cognoscere:quō decretis augusti & agrippæ parēs:ꝑcepi eos uti & seruare sine ꝑdimēto sua solemnia.Hæs ideo explanauimus:quō cōscripta nr̄a amplius apud græcos uentura sunt;ut demonstrem eis:qa cunctū honorem ab initio ꝑtrantes: nihil ex patriis legibus ꝓhibiti sumus a magistratibus agere:sed & defendabamur religionē & honores in deū seruantes quoꝝ factio sepius mētionē: ut mutatis seculi odiis causæ quæ nobis obhoc uel illis irrationabiliter ifertæ sūt euellātur.Nā legibus hisdē nulla gens semp utit:dum &ꝑ ciuitates multa religiōis differētia seruetur iusticiæ uero a cūctis hoibus similiter studeat:quæ cōmoda græcis uel barbaris existit:de qua nostræ leges multā rationē habētes oēs hoes debēt nos ut amicos:& hospites amplecti.Nā oportet non differētia religionum nos alienos facere:sed nō seruatus benignitatis affectus: quæ omnium hoium cōmūnē uitā poterit custodire.Redeo uero ad reliq̄ moniméta cōscriptiōis.

Capitulum.XII

Igitur herodes sicut ꝓdixi consūptis suis pecuniis audiens hircanū ante se regē aperuisse tumulū dauid:& tria milia talētoꝝ inuenisse:multoplus credēs depositā:q̄ ad oēs sūptos suos sufficerēt tumulū īgredit noctu:dū nequaq̄ uellet hac ciuitatē sentire. Vnde fidelissimos aīcos tantū ducēs:pecunias qdē depositas sicut hircanus nō iuenit:ornatū uero:& uasa aurea plura tulit.Dūq; omē studiū pōeret:& inq̄sitionē diligētiorē faceret:ac uellet iterius ingredi ad urnas:ī qbus dauid uel salomōis corpora posita erāt:duo eius satellites flāmis exusti sūt ab interiori pte occurrētibus.Tūc ille timore perritus egredit:& ꝑ piaculo monumētū ex lapide cādido ante ianuam magnificētissimis cōstruxit expēsis.Cuius & nicolaus historiographus meminit: sed descensū regis obticuit:dum inhonestū hoc factū cognosceret: quod semp i suis egit cō-

ſcriptis.Nam uiuente rege:&cum eo degẽs ad gratias eius & ſauorem illa tantummodo dicebat quæ ad gloriam eius pertinebant:multas uero iniquitates eius mutabat:& cum multo ſtudio celabat.Nam mariãe filiorũq; eius mortes crudeliter factas ad ſatiſfactionẽ cupiẽs perducere ut luxurioſam illã:& adoleſcẽtes patris inſidiatores accuſauit.Res geſtas aũt regis:amplioribus laudibus extollens:delictis eius ſtudioſe ſatiſſecit.Cui uenia danda eſt:quia nõ hiſtoriã:ſed laudẽ conſcripſit.Nos uero genere aſamoneos& regum ꝓpiqui:& cũ honore ſacerdotiũ habentes: aliquid mentiri fœdũ putauimus ideoq; cũ ueritate geſtoꝝ memoriã recẽſemus.In domeſticis uero malis herodes cõſtitutus affligebat: nam multi ex regis ira capiẽtes audaciã:accuſabãt ꝓpinquos & amicos eius.Quibus ita inter ſe diſpoſitis nulla requies erat.Siquidẽ ſalome inimica filiis mariãne:ariſtobolo ſuã filiã cõiunctã nullatenus fidẽ eius ſeruare dimittebat:dũ flecteret eã:ut qcquid locutus ſecrete fuiſſet nũciaret ſibi:& in altricationibus quæ inter cõiugales ſæpius cõtingũt:cogebat puellã dicere:quæ de marito ſciebat.Illa uero dicebat:q; ſæpius memoriã ſuæ matris mariãne faceret:& q; patrẽ odio haberet:frequenter aũt interminaret: quia ſi principatũ obtineret: filios quos herodes ab aliis uxoribus habebat traditos magiſtris litteraꝝ:in agris cõſtitueret:dum magis apti eſſent ad hoc opus:quam haberent circa ſtudia diligentiã:uxores uero ſi quãdo uideret maternum indui ornatũ:pro præſentibus ornamẽtis cilitiis intercludi:ne ſolẽ uideret,Quæ confeſtim per ſalomen regi nunciata: dolorem eius inflãmabant. Vrgebatur uero multo peius omnibus credens:& inuicem ſe accuſantibus.Tunc aũt filiis interminatus:ſatiſfactionibus coꝝ ad præſens molitus:impoſterũ atrocius exarſit.Nam ferora cũ ad alexandrum ueniſſet filiam archelai glafirã ſicut prædiximus habentẽ ſalomen inquit dicentẽ audiui:q; herodes in amorẽ glafiræ ſuæ nurus incidiſſet: & minime deſiderii ſolacium poſſit inuenire. Quod ille audiens adoleſcentia uel emulatione cõmotus:quæ honoris cauſa circa puellam ab herode fiebant: propter amorem hæc eum facere ſuſpicabatur.Dolorem ergo minus tolerans:patri nũciauit cum lachrymis:quæ ferora dixiſſet.Herodes aũt multomagis feruens:& mendaciũ impudice criminationis non ferens:turbabatur:& ſæpius exclamãs maliuolentiã familiarium: qualis ipſe erga eos fuiſſet: & quales eos inueniſſet conuocauit feroram.Quem huiuſmodi aggreſſus peſſime iquit omniũ: in quo ad tam imenſam uel infandam indeuotionem perueniſti: ut talia de nobis exiſtimes aut loquaris.Nonne uideo tuam uoluntatem: quam non in meam iniuriam te talia uerba producere: ſed inſidias & uenena immittere filio pro mea perditione feſtinaſti. Quis enim alter niſi bonitate dei retentus quam hic puer in ſe habet:portare potuiſſet in patrem non uindicare tam crudelem opinionem. Primus enim gladium in dextra:quam hoc uerbum in animo eius debebas immittere contra patrem. Quid autẽ canaris male loquendo de me:niſi ut eorum ſauorem fraudibus tibi concilies.Nam talia dixiſti:qui tuæ tantum impietati ſuiſſent cogitanda.Abſcede iam peſſime circa fratrem ac benefactorem:& tecum quidem hæc malicia conſcientiæ cõuiuat. Ego uero uindico ſicut ſoleo in meos:nec uindicans merito in eis:ſed magis beneficiis exornãs: quibus indigni eſſe noſcuntur. Talia quidem rex. Ferora ſtatim meſticia plenus: ſalomen inquit hæc perſuaſit:& ab illa ſermones audiui. Quæ mox ut audiuit nam præſens erat:exclamauit:q; nihil tale ab ipſa dictum fuiſſet:& q; feſtinarent omnes ad odium regis eam perducere:cũctiſq; modis eam occidere:propter fidem quam erga eum ſemper habere cognoſcerẽt in præſenti ſibi inſidiari:quia ſola reflecteret fratrem:ne uxorem quam nunc haberet repudiaret:regiſque filiam in matrimonio ſibi coniungeret. Quapropter me falſis inquit accuſationibus eſt aggreſſus. Cũ hæc dixiſſet:crines ſuos dilacerans:& pectora manibus tundẽs: ueriſimilis ad negationẽ eſſe conſtabat:maliuolentia uero morum:diſſimulationem redarguebat. Feroras autem in medio reſtitit:nullam habẽs ſatiſfactionem. Nam alexandro ſe dixiſſe cõfeſſus eſt:audiſſe uero a ſalome minime comprobauit.Vnde diu confeſſione ſermonũ inter eos facta:rex fratrẽ uel ſororẽ auerſatus: filiũ ꝓ conſtãtia laudauit:q; ſibi ſermões feroræ nũciaſſet.Hac lite facta:ſalome ut accuſationis cõmotæ caput oĩum odio tenebat:quã uxores regis ut maliuolã abhorrebãt:q; naturã malignã eã cognoſcerent.Occaſiõe ergo data:ſempeã accuſabant herodi:quaꝝ fiducia ex huiuſmõi cã magis accreuit.Rex arabũ oriadas nomine naturaliter regnis & regni negocijs pœnæ inefficax: habebat diſpenſatorem regni ſui aſtutũ:iuuenẽ:& in omnibus nimis ornatũ:cuius edictioni omnis arabia ſubiacebat.Is pro cauſa quadã cum ad herodẽ perueniſſet: & cœnaret cum rege: uidit ſalomẽ: & deſiderio eius captus ẽ:audiẽs ꝑſertim q; uidua eẽt:amplius iflãmatus loquit de nuptijs eis. Salome uero male tũc a fratre tractata:iuuenisq; accẽſa decore: libẽter cõſentit ad nuptias.Et cũ rurſus ad cœnã cõueniſſent:monſtrabant nõ mediocria ſigna cupidis coꝝ.Quæ mulieres regi nunciauerunt:deridentes ipudentiã illius.Herodes uero cum feroram interrogaſſet & obſeruare præcepiſſet in cœna quid illi facerent inter ſe:nunciauit ei q; nutibus uel oculis

non latereht de ſuo pudore. Poſt hæc arabs quidem in ſuſpitionem ueniens receſſit. Cunq; tribus menſibus remoratus eſſet:rurſus rediit:ad hoc ipſum ſermonem herodi facturus:poſtulans dari ſibi matrimoniali iure ſalomen:dum non incommoda ei foret affinitas eius: cum arabum principatu: qué iam ſibi nũc adeſſe:magis uero futuꝝ explano alias exẽplo credebat. Cũq; hũc herodes ſermoné ſorori retuliſſet interrogans:ſi ad nuptias cõſentiret: illa ſine mora conſenſit. Tum illũ quoq; iquirit:ſi uellet inſcribi legibus iudeoꝝ & circunſcidi:eo q; aliter non poſſet ſalome pœnitus ſibi iungi.Ille reſpondit:nullatenus iſta conſentire: quia ſi actum fuerit: ſe ab arabis non ſolum regno:ſed & uita priuari. Quo dicto receſſit.Salomen autem ex illo die ſeroras iã de luxuria criminari cœpit:nec tamen tantum quantum regis uxores:quæ dicerent eam cum ad ulteria commiſiſſe.Puellam nãq; quam fratri ſuo herode rex deſponſauerat:ipſe quidé nõ accepit uictus amore:ſicut prædiximus:uxoris abſentis. Salome auté rogabat filio ſuo de cuſtobaro nato eam coniungere: & diſuadetur rex a ſerora:dum adoleſcentem ſuſpectum haberet propter patris interitũ: iuſtius aũt eſſe:ut duceret eã filius ſuus:q magiſtratus tetrarchiæ ſucceſſor extabat. Cunq; priore pacto ſoluta puella duceretur:a filio herode:præſtitit rex dotẽ centum talenta. Itaq; diſſenſiones familiares non ceſſabãt:ſed maiores ei turbæ creſcebant:& icidit tale aliquid ex cauſa non honeſta:& citius ad difficultatem uſq; proceſſit. Fuerunt enim eunuchi regi propter pulchritudinem non mediocriter acceptabiles;quorum unus pincerna:alter infertor: alter uero lectuli regis creditarius qui & conſilio eius intereat.De quibus nunciauit quidam regi:q; hii ab alexandro multis pecuniis corrupti eſſent. Qui requirenti regi de facta quidem communione: uel permixtione confeſſi ſunt:aliud uero nihil acerbum ſcire de patre dixerunt. Cunque magis torquerentur:& in neceſſitatibus eſſent:ſemperq; miniſtri atroces i eos inſiſterent ad gratiam anti patri:hoc confeſſi ſunt:quod odium circa patrem & inimicicias alexander haberet:& perſuaderet eis herodem ſperneꝛe;uelut ſuperfluum:& cooperientem ſenectutis ſuæ tempora:dum annos ætatis celaret:& ad ſe iam reſpire:tamq; regnum habentem inuito patre: & quod alii nullatenus ſed ſibi citius primus locus uenturus eſſet:non propter genus tãtum:ſed preparationibus patratam ei dominationem eſſe quia plures ex ducibus & amicis ſecum haberet:qui cuncta pro ſe pati uel facere eſſent parati. Hæc cum herodes audiſſet:totus in furore metuq; tractus:ea quæ ad contumeliam dicta cognouit moleſte tulit.Aliam uero ſuſpitionem periculoſam ſuſcepit.Vnde ex utriſq; incitatus timebat:ne pro ueritate conflata fuiſſet in eum coniuratio fortior priore:& cuſtodias undiq; communiens:ſecrete quæſtionem fecit.Speculatores autem eis de quibus ſuſpicabatur oppoſuit:& dum in opinione uel odio cunctos haberet:arbitrium pro tutela concipiẽs: multum contra inſontes acerbus factus eſt. Sed magis ac magis ualidi uidebãtur ei & terribiles: quos non frequenter nominabat:propter inſolitam conuerſationem: & ſi forte uocaſſet: ſtatim de interitu ſuo ſecuri non erant.Poſtea uero omnes propiqui dum nihil habuiſſent firmum ad ſpem ſuæ ſalutis:contra ſe conuerſi exiſtimabant utile:ſiquis anticipans alium accuſaſſet:& hoc ſibi ſalutem poſſe conferre:ſi ſuis facinoribus alios onerarent & eo cadebant in quo cæteros inſidiabantur immittere. Nam regis penitentia ne filios occideret q; non manifeſte peccaſſent intercedebat:ipſi uero quod peius eſt non deſiſtebant ſimilia committere: ſed ad pœna currebant parem:dum ulciſcerentur in eos qui prius eos accuſaſſent. Talis ergo dum fuiſſet in aula turbatio:multis amitis rex palacium interdixit. Quam interdictionem maxime conſtituit his: qui fiducia potiorem habebãt. Siquidem andromachum & gemellum uiros ab initio amiciſſimos: qui multum in republica eius legationibus & conſiliis domeſticis profuerunt:eiuſq; filios docu erant:& qui præ filiis primum fiduciæ locum haberent recuſauit ſuſcipere:andromachũ quidẽ: q; filius eius demetrius amicus alexandri eſſet: gemellum uero fidelem illi ſciens:quia & in conuiuiis & in ſtudiis romæ cũ ipo degebat.Quos honeſte qdé expulit ne idecens aliqd cõtra uiros nobiliſſimos cõſtituere uideret:ſed caute agẽs:fiduciã eoꝝ cũ honore ãputauit:ne p potentiam aliqd in eũ committerent. Hoꝝ aũt omniũ maloꝝ auctor erat antipater:qui patris iconſtantiã itellexerat:cũ iã dudũ ei cõſediſſet.Vnde magis ſuadere uidebat: ut auferet unuſq; ſq; potentiũ. Tunc ergo rex andromacho cum cæteris expulſo de colloquio uel fiducia:reliquos fideliſſimos alexandri cum tormentis interrogabat:ut ſiquid contra ſe conflatum ſcirent edicerent. Equidẽ moriebantur dum non haberent quod dicerent. Ille uero conſumebatur:quia tales quales exiſtimabat nõ iueniebat.Callidus aũt antipater:q; ex ueritate ad cõſtantiã & fidẽ deducere nõ ualebat: plus icitabat reqrẽdo a pluribus latẽté cõiuratione.Proide cũ aliq ex pluribus retuliſſent: q; cognoſceret adoleſcẽté cũ laudaret corporis ſui magnitudo:uel ſagittãdi pitia:cũq; alia q̃ ad uirtutẽ ſup oẽs bret:hæc ſibi dixiſſe ponus bõa naturæ officere: dũ pater iuideret:& iccirco ambulando cũ eo ſeſe humiliare:ne longior appareret:in uenationibus uero cum ſagittaret illo pſente

non recte iaculari propter genitoris inuidiam:quam de gloria sua haberet. Cunq; uerbum seruaretur:& remissio pœnarum corporis interuenisset:addebat:q; fratrem aristobolum conscium haberet:ut i uenatione patrem perimentes:ad romam confugerent:regnũq; peterent:repertas uero & litteras adolescentis ad fratrem aristobolum:in quibus patrem accusabat non iusse fecisse; dum terram tribuisset antipatro ducentos talẽtos reditus. Quibus dictis putauit herodes uerum existere:quod de filijs suspicabatur:& statim apprehendens alexandrum ligauit. Deinde uero remisit suam atrocitatem:dum nec quæ audisset crederet:& estimaret nihil dignum pro insidijs ex his conflatum apparuisse:sed querela esset uel iuuenilis temeritas:& q; cum manifeste interficientes romæ confugerent:non uerisimile uidebatur. Et maius aliquod sperans inuenire iniquitatis filij signum dicebat non sibi placere temerarie filium colligasse. Torquens autem amicos nobilissimos alexandri non paucos:nihil pœnitus de quibus suspicabatur confessos inuenit. Cunq; in hoc multus apparatus existeret:& terrore uel turba palaciũ plenũ eẽt:unus quidã iuuenis ut in necessitates peruenit:romam dixit trãsmisisse alexandrum & petisse: ut citius euocaret a cæsare: habere se manifeste causam suggere contra patrem q; regem parthoꝝ mitridatum contra romanos sibi reconciliasset:addens quia uenenum etiam alexander in aschalone ei parasset. Tum herodes hæc audiens:& credens q; solacium temeritatis iuenisset:statim de ueneno præcepit inquiri quod tamẽ nullatenus potuit inuenire. Magnitudinem ergo maloꝝ alexander uolẽs confirmare:negare quidem distulit incitãdo temeritatem patris ad multo maiora delicta:forsan aũt & per hoc ꝑputare uolens fœlicitatẽ eius q̃ in accusationibus credendis habebat:tamen nullatenus obtinuit:dum omne regnum concutere uoluisset. Siquidẽ litteras in quatuor libris destinauit dicens:q; non oporteret torqueri quẽquã:nec ulterius hoc procedere:quia reuera ĩsidiæ factæ essent:in quas cõiurasse ferorã uel fidelissimos amicos eius asserebat:salomẽ aũt noctu super se ingressam:& cũ inuito cõcubuisse:cunctosq; simul illic contra eũ iure uenturos:q̃tenus eũ occidentes:perficerent:qđ semp ĩexpectatione meditassent. Inter hos etiã ptholomeus & sapinius fidelissimi regis accusantur. Nam nihil aliud uidebatur:quã si rabies quædã incidisset beluarum more:aut amicissimi contra se armarentur. Iccirco nec satisfactio ueritatis habebat sed indiscrete perditiones ꝓnunciabantur. Cunq; aliquibus uincula:& aliis mortes: aljis uero ĩsperatos dolores infligeret:turpiter regnum a priore fœlicitate dehonestatũ est. Et seuissima erat herodi uita:dum turbatus nemini crederet:magnumq; expectationis tormentũ haberet: quod sepius superuenturũ sibi filium crederet. Itaq; noctu uel die turbatus:in furorem & insaniã pene lapsus est.

Capitulum XIII.

Archelaus autem rex cappadociæ:cum hæc de herode audisset:territus pro filia:uel de adolescente contristatus:pro tantis amici turbationibus in iudeam uenit:nec in contentu quæ contigerat ponens diligenter prius cuncta percunctatus est:nec tamen in aliquo quasi culpans herodem:q; temerarie fecisset aggressus:uerens ne pro reconciliatione ad furorem eum perduceret:sed alium ordinem tenens: emendare quæ acciderant cœpit. Nam iuueni interminabatur:herodem autem mitem dicebat:dum nihil temerarie fecisset: matrimonium quoque filiæ soluere promittens:& nec ipsi parcere:si in aliquo reperta illi cõscia nõ iudicasset. Cum talem præter expectationem herodes archelaum uidisset:& quia plus ipo furorem suum demonstrasset:rex mutatus ad iracundia sua:dum putaret iuste acta quæ fecisset: paulatim ad patris affectum rediit. Misericordia ergo inter utrosq; apparuit: cum aliqui pro iuuene satisfecissent:& herodes ab ira mutaretur. Tum archelaum similiter increpantem attendens: petit ne nuptias solueret quod minatus esset: quia quamuis parum ire adhuc habebat in his quæ iuuenis commiserat:archelaus tamẽ ut modestiorem eum faceret:criminationes i amicos referebat:dicens illorum esse:quod iuuenem malignitate suã corrumperent:fratremq; regis in suspitionem mittebat. Nam dum herodes iram contra feroram habuisset: & ferora indigeret regis reconciliatione: simulq; credẽs:quam eũ archelaus flectere potuisset: accessit ad eũ cũ ueste nigra petens:ut fratrem pro eo peteret. Quẽ archelaus nec spreuit:nec confestim se herodi suadere posse promisit:immo hortatus est ad regem eum accedere: & supplicando confiteri se omnium malorum auctorem extitisse: quia prodessent hæc ad eius indignationẽ mitigandã plusquã sua suggestio. His flexus ferora quæ inter se ambo constituerant: ꝑter spem adolescentis accusationes absoluit. Cũq; & ferorã archelaus reconciliasset:ad cappadociã reuertit:gratus tã quã nemo alter illo tpe factus herodi. Quapropter & mũeribus eũ mũificẽtissimis onauit ꝑ oibus magnifice:& iter necessarios aciscimũ arbitratus ẽ. Cõstituit & romã ꝓficisci:quõ de his cæsaris scripta susceperat. Et ulcꝭ antiochiã eis simul eũtibus syriæ ꝓcuratorẽ ticiũ:inimicũ archelai: ei herodes amicum fecit. Cunq; romæ fuisset:& inde reuertitur:factum est bellum iter ipsum &

arabas:ex huiuſmodi cauſa.Qui traconem alias traconitidē habitant regionē:quā cæſar a zenodoro tollens:herodis prouintiæ addidit:latrocinandi licentiā nō habebāt: ſed agrum colere: uel ſub quiete uiuere cogebantur:quod illis minime commodum erat:multāq; herodi gloria p hac diligentia ſua ſurrexerat.

Cap.XIIII.

IGitur quādo nauigauit romæ:ut filiū alexandrū accuſans:cæſari antipatrū cōmendaret: fama uulgauit mortuū eū eſſe.Qua cōperta traconitide habitātes ſubtrahēres ſe ab eius principatu:rurſuſq; ad ſolitū reuerſi morem finitimos agros depopulabātur: cōtra quos egreſſi ꝓcuratores regis:oēs domuerunt. E quibus q̄draginta principes latronū cū cognatione ſua a tracone prouincia ad arabiā receſſerunt:ſilleo ſuſcipiente eos:pro cauſa ire quā habebat:ne gatis nuptiis ſalome.Quibus cū locū munitum dediſſet:illi non tantū iudeā ſed & inferiorē ſyriam deprædabātur:refugia ſibi præſtāte ſilleo.

Cap.XV.

HErodes aūt roma reuertens:cōperit plurima regni ſui a latronibus male tractata:nec poſſe duces ſuos latrones cōpræhendere nec habere qualiter tutelā ſuā munirent: illis arabū patrociniis ſultis.Cunq; grauiter ferret:ipſe tracone peruenies familiares eoꝝ peremit. Vnde illi potius ad irācūdiā incitati:legēq; habentes ut in eos uindicarent:qui familiares eorum occidiſſent:cunctā herodis terrā uexabant:& deprædabātur.Ille uero referebat hæc cæſaris ducibus ſaturnino & uolūnio:uolēs latrones ad pœnā petere.Nam illi fortiores & plures facti: oīa ꝓturbabant:affligendo regis herodis ꝓuinciā:& uillas deprædādo:& captos hoies interemēdo:ut bello ſimilis eſſet uolentia quā faciebant:nā iam plus mille extabant.Herodes aūt latrones quidem petebat:& debitū quod per ſilleum mutuaſſent obado alias ouado talenta quingenta: iam conſtituto die tranſacto:in quo ſtatutū fuerat pecunias reddi.Silleus aūt obadum alias ouadum deſpiciens:dum ipſe gubernaret:latrones quidē denegauit per arabiā eſſe:de pecuniis uero differebat. Quapropter cognitiones corā ſaturnio uel uolūnio ꝓcuratoribus ſyriæ cōmittebantur. Qui ſtatuerunt intra triceſimū dié herodē pecunias debere recipere: & eos qui de utroq; regno confugiſſent inuicem reddere.Et apud herodem quidē arabum nullus pœnitus eſt:nec per affectionem:nec alio modo tentus.Arabes aūt paſſi ſunt latrones apud ſe teneri. Cunq; conſtitutus dies tranſiſſet:nec ſilleus de quo ſtatuerat aliquid compoſuiſſet:romā aſcendit.Redditōne uero pecuniaꝝ uel latronum herodes exequebatur.Cum ſaturninus & uolumnius præcepiſſet ideuo tos perſequi:exercitum aſſumens herodes:arabiā ingreſſus: tribus diebus ſeptem manſiones fecit.Cunq; prope caſtellum ubi latrones erant peruenīſſet;cœpit quidē oēs eos inſidiis:euertit uero caſtellum quod repta uocabatur:cum neminem pœnitus leſiſſet. Itaq; arabis ad auxilium uenientibus cum nacebo duce pugna cōmittitur: in qua pauci quidem herodis nacebus autē dux arabum cum uigintiquinq; ſuis ceciderunt:reliqui uero ad fugam conuerſi recedunt.Puniēs aūt horum rex tria milia circa traconē idumeoꝝ locauit exercitum:& latrones ibi conſtitutos arcebat: & de his ducibus circa foēnicem exiſtentibus mandauit demonſtrando:quia nihil amplius i indeuotos executus arabas quē oportebat egiſſet.Quæ *illi* quidem *requirentes:inueniebant* ne quaquam mendacium eſſe.

Cap.XVI.

NVncii uero ſilleo cum romæ geſta indicaſſent:& magis ſingula exaggeraſſent & ille i aula permaneret tunc inter cæſaris amicos ſtatim hæc audieris:mutata nigra ueſte ad eum ingreſſus:ſuggeſſit q; bello cuncta arabia conflicta:totumq; regnum commotum ab herodis exercitu fuiſſet:& lachrymis fuſis:qngentos quidem cum duobus milibus arabū primates piſſe dicebat:interfectū āt & ducē eoꝝ nacebū propiquū & affinē ſibi:diuitias aūt repris caſtello cōſtituras depdaſſe:dū ꝓ egritudine contētus obadus alias ouadus ei nō ſufficiſſet occurrere:qa nec ipſe nec exercitus arabū iterfuiſſet.Talia ſylleo dicēte:& *iuidioſe inſup* addēte: q; nec ipſe rediret ad ꝓuinciā:niſi crederet: qa cæſar de pace ojum cogitaret:neq; ſi p̄ſens fuiſſet cōmodū eēt cū herode bellū cōmittere:his dictis cæſar irritatus: p̄ſentes herodis hoies peontatus ē: q tunc a ſyria ueniſſent ſi exercitū herodes ad arabiā deduxiſſet. Qui cū ei hoc dicere compellerent nec cām facti ſuggereret: ira cæſar cōmotus ſcripſit:herodi cūcta quidē grauia:ſumma uero epiſtolæ huius erat.Olim amico nunc uero ſubiecto. Scripſit aūt de his ſylleus arabis. Qui releuati neq; latrones ad ſe fugiētes reddiderūt;nec pecunias reſtituerūt: ſed etiā & paſcua quæ mercede tenebant minīe ſolito reditu poſſidebant:iudeoꝝ rege cæſaris furore humiliato. Tunc quoq; traconitide habitantes cum arabis aggreſſi cuſtodiā iudeoꝝ:afflixerūt eos:nō tantū ꝓ ſua utilitate: ſed & memoria prioris belli: p herodē ſibimet irrogati.Quæ rex ferebat pdita fiducia quā in cæſaris amiciciis habuerat: dum ſecūdo legationes ſuas ſatisfacturas p culpis non ſuſceptas cognoſceret. Eſtuabat etiam de ſylleo:cui credebatur a cæſare:qui præſens romæ conabatur defuncto obado alias ouado rege arabum in regnum ſuccedere:multis cæſari promiſſis pecuniis:aliſque in aula

potentibus.Interea obado alias ouado moriente:dinea:qui post arethe dictus est:regnū arripuit. Cæsar autem arethe minabatur q regnare præsumpsisset:priusquā sibi de hoc scriberet.Ille uero cum donis multis cæsari coronam auream multoꝝ talentoꝝ destinauit: & epistolā per quā sylleum criminabatur ut maliuolum seruū:& obadum alias ouadum ueniens eius peremptū: uxoresq; arabum ab eo adulteratas:dum causas reipublicæ rege uiuente gubernaret:imo & ere alieno sibi uellet per pecunias principatū acquirere.Quibus nullatenus aio cæsar intendens:remisit dona.Arabia uero uel iudea pluribus malis affligebantur:dum regum unus quidem quia necdū firmum iperium habebat prædatores nullatenus phiberet:herodes aūt iratū cæsarē p sua uindicta uidens: omnes illoꝝ iniquitates portare cogebatur.Deinde tantis circū instantibus malis:iudicauit iterū romā transmittere: si posset mediocriter per amicos cæsarē placare.Direxit aūt nicolaum damascenum.Domus aūt eius uel filii sui multo peius illo tēpore erāt dispositi:& licet sine suspitione nunquā fuissent:malum tamen ex huiusmodi causa prævaluit.

Capitulum.XII.

Acedonius euricles:nobilis domi:malus aūt aio luxurioso:q;ad herodē ueniēs: multis donis eius fauorē cōparauit:ut inter necārios amicos eius deputaret.Qui manens apud antipatrū;aditū uel consuetudinē cū alexandro habebat.Nam archelai cappadoci sese dicebat hospitem:& ideo per glaphirā ualde honorabat eum:cunctisq; blandiebatur.Semper aūt dicta uel facta notabat:ut exinde posset accusationibus cōsertis gratias herodis conquirere:unde singuli existimabant multum sibi fidelē existere.Quapropter alexander ut adolescens & dolens de his quæ passus fuisset:narrauit:quā pater alienatus fuisset:& mater sua interfecta ab eo perisset:antipatrum aūt sibi præposuisset:& quēadmodū ille intolerabilia de eo patri dixisset:& ad odium illum incitasset:ut nec in conuiuiis eum:nec in conuentu dignaret adesse. Cum uero talia dolens defleuisset:statim euricles antipatro omnia nūciauit dicens. Non p mea utilitate tibi hæc nuncio:sed tuis iam uictus honoribus & rei magnitudine:præcipio cauere alexandrum.Nam hæc non sine dolore dicens:inesse suis uerbis audaciam demonstrabat.Igitur antipater cū eū sibi fidelē esse existimasset:magnas ei donatiōes optulit:& deinde flectit herodi eadem explanāt.Qui non sicut ab alexandro audiuerat intimauit:sed uerbis suis aliquā ueritatem accusationi addens:aium regis imutabili odio filioꝝ cōpleuit.Quia a rege donationē quinquaginta talentoꝝ accipiens ad archelaum regem cappadotiæ profectus:alexandrum modestū: uel bonum referebat:multūq; laborasse : quatenus eū reconciliaret pater.Quapropter ab illo quoq; multa dona suscipiens recessit. Qui nec in lacedemonia talia facere desistens:multis iniquitatibus imersus:patria priuatus excessit.Rex aūt iudeoꝝ nō sicut prius contra alexandrū uel aristobolum tantūmodo accusationes audiebat:sed & si nullus aliquid ei nunciasset: ipse perscrutabat licētiamq; dedit uolentibus quiddā contra eos referre.Tum uero euaredum quendā licet uellet tamen non libenter accusantē audiuit:quia & ipsum ut conscium abhorrebat. Superuenit autē contra adolescentes aliquid peius:dum omnes præmioꝝ ꝑmissione ducerentur:aliquid acerbū contra hos nunciare:& tanquā pro salute regis dicentes:etiā falsa suggerebant.Duo enim fuerūt herodi fortitudine uel magnitudīe corporis præcellentes:iocundus & tyrannus noīe.Qui cum offendissent regem expulsi: alexādrum secuti i exercitationibus ab eo honorabantur:pecuniasq; & donationes accipiebant.Quoꝝ statim rex in suspitione ductus:torquebat eos.Qui cum multo tempore sustentassent:post uicti:dicebant:q; eis suasisset alexander herodē in uenatione feras sequentem ab equo deiicere:ut ita facile eum suis perfoderent.Quod olim ei cōtigebat. Demōstrauerūt etiā aurum i oppido celatum: & præpositum uenationis cōuincebant q; sibi tela regalia alexandri iussionibus dedisset.Post hæc princeps custodiæ alexandri oppidi apprænsus torquebatur:quasi uellet suscipere custodiā adolescentium:& præbere eis in castello positas regales pecunias.Et ille quidē nihil tale confessus est:filius uero eius ista facta fuisse dicebat: litteraſque porrexit:quasi manu alexandri factas:quæ ita cōtinebāt. Cum dei auxilio quæ proposuimus oia confecta sunt. Ergo ueniemus ad dos:sed sicut ꝑmisistis i castello nos suscipite.Post hāc epistolam:herodes quidē de filioꝝ insidiis credidit. Alexander aūt dyofantū inquā scriptorē imitatū suam manum:& has propter antipatrū litteras astute scripsisse.Diofantus enī talis erat.Quapropter in huiusmodi & aliis rebus conjunctis interiit. Rex aūt cum cōrā multitudine produxisset in hierichunte filios & accusatores eoꝝ:hos quidē multi manu iaculantes interemerunt.Cunq; impetum & super alexandrum occidendū fecissent rex eos per Ptholomeū & feroram phibuit. Custodiebantur autē ne quis ad eos ingrederetur & speculabātur:ne quid facerent uel dicerent. Et quid amplius.Cum damnatoꝝ infamia tenerentur hoꝝ unus aristobolus:existimas suam socrum cōdolere suis calamitatibus:& regē in odio habere:& tu inquit piculo perditionis cōicas:

dum accuſata de nuptiis ſyllei:cuncta putaris prodere. Hæc autem illa ſtatim fratri nunciauit. Qui nullatenus ſeſe cõtinens ligari eos & diſtractos ab inuicẽ quæ male de patre ſenſiſſent:ſcripto porrigere ꝓcepit. Qui ꝓceptis coacti:ſcribunt:inſidias quidẽ contra eũ nec cogitaſſe nec inſtruxiſſe:fugã uero meditatos:& hanc propter neceſſitatẽ:dum in ſuſpitiõe uel difficultate uitã ſuam haberent. Eodem tempore cũ ab archelao de cappadocia legatus mela noie no biliſſimus pueniſſet:herodes uolens erga ſe pfidiã archelai manifeſtam facere:uocauit alexandrum ſicut in uinculis erat:& rurſus conſuluit de fuga qualiter:& ubi ſtatuiſſet diſcedere:cũ alexander ad archelaum dixiſſet:& ab eo promiſſum ſibi fuiſſe:ut romæ deſtinaretur: nihil uero aliud neq; importunũ:aut acerbũ in patrẽ cogitaſſe:nec ea quæ ꝑ maliuolentiã aduerſarioꝝ cõficta eẽnt uera exiſtere:ac uelle ſi adhuc tyrannus uiueret:ut queſtione cautiore ſcã:ueritas appareret:ſed hunc citius periſſe:ãtipatro per amicos populũ incitante. Cum talia retuliſſet:iuſſit melã cũ alexãdro ſimul ad glafirã duci:ut interrogaretur:ſiquid ea cognouiſſet de inſidiis ĩ herodem conſtructis. Qui cũ ueniſſent:ſtatim glafira ligatũ alexãdrũ uidens:caput ſuũ pcuſſit:& ſtupefacta nimis ige muit. Fuerunt aũt adoleſcẽtis & præſentiũ lachrimæ:& ſpectaculũ dolore plenũ:nec diu potuerunt interrogare uel reſpondere. Dein multo poſt ptolomeo qui iuſſus erat eos pducere interrogante glafirã:ſiquid de his quæ fiebant cognoſceret:alexãder reſpõdit. Quid meũ hæc ignorarẽt quæ ãa mea plus mihi diligit:dũ & cõmunes filios haberemus. At illa clamauit:q; nihil cognoſceret importunũ:ſi tamen aliquid ſaluti eius prodeſſet non recuſaret etiã mentiẽdo confiteri. Alexander aũt nihil impiũ inquit:nec quod pater ſuſpicabatur. quia nullatẽus hoc ipſe cogitaui. Tũ uero mulier:quid aliud ſcis:niſi q; ad archelaũ fugere deliberauimus:& exide romã aſcẽdere. Eadem & illa confeſſa eſt. Herodes aũt in archelaũ de pfidia ſuſpitionẽ habuit:deditq; olimpho & uolũnio litteras:ꝓcipiens eas tranſmittẽdo p eleuſiam ciuitatẽ cilitiæ archelao tradere: culpãs eũ q; inſidiaꝝ ptiçeps cũ filiis ſuis eſſet:& exinde romã nauigarẽt:ubi ſi nicolaũ iueniret aliquid profeciſſe:ne cæſar ĩ eadẽ difficultate pmaneret:daret lras uel argumenta:quæ cõtra iuuenes cõſtructa deſtinauerat. Archelaus aũt lras accipiẽs:ſuſcipe ſe quidẽ adoleſcẽtes cõfeſſus eſt:qa pdeſſet eis uel pri:ne quid p eius diſcordiã eueniret:ad cæſarẽ aũt tranſmittere: uel aliud pfidũ cõtra illũ agere:nihil adoleſcẽtibus pœnitus promiſiſſe. Legati uero cũ hæc audiſſent:& romã pueniſſent:litteras porrexerũt:quia cæſarẽ placatũ inuenerunt. Nam de legatione nicolai taliter euenit: ut hic ad aulã aſcendit:primũ quidẽ non pro quo uenerat:ſed ſylleũ accuſare deliberauit. Quod multi ĩtelligẽtes:nicolaũ adeuntes:iniquitates oẽs ſyllei nũciabãt:& q; multos ꝺbadi alias ouadi peniſſet. Quoꝝ idicia manifeſta ex lris eius demõſtrabãt.

Cap. XVIII.

Nicolaus fœlicitatẽ quendã ſibi exiſtimans oblatã:moliebatur p accuſationẽ ſyllei cæſarẽ herodi recõciliare. Sciebat enĩ:qa ſi uellet ſatisfacere de factis eius nõ pmitteret: ſi uero ſylleũ accuſaret:tẽpus pro herõdi dicendi poſſet inuenire. Cõſtituto ergo die nicolaus ꝓſentibus legatis arethe accuſabat ſylleũ & cũ cæteris addebat regis multorumq; arabũ ſimul interitũ: & pecunias quas mutuas acceperat pro nullo reipublicæ cõmodo: necnon & adulteria:nõ tantũ per arabiã:ſed etiã romanaꝝ mulierũ. Addebat aũt:qđ acerbius cõ citaret regis aĩum:nihil uerũ docuiſſe de factis herodis. Cunq; ad hũc locũ pueniſſet:cæſar qdẽ interrogauit:ſi herodes exercitũ contra arabiã nõ duxiſſet:nec duo milia quingẽtos occidiſſet: nec captiuos traxiſſet:prouinciãq; deuaſtaſſet. Ad quẽ nicolaus reſpondit:pro his magis ſe uelle ſuggerere:q; nihil:aut multo minus ut audierat factũ fuiſſet. Sed tu iquit ut iuſtus hæc atrociter eſtimaſti. Quod cũ præter opinionẽ cæſar audiſſet:& iuſſiſſet ut diceret: nicolaus ſatisfaciendo: quingentoꝝ talentorũ cõſcriptionẽ produxit. In qua cautum fuerat:licere herodi cõſtituto die tranſacto pecuniiſq; nõ redditis tota arabiã inuadere. Introductã uero p prouinciã militiã: non expeditionẽ dicebat:ſed multitudinẽ ſuas pecunias uolentẽ exigere nec cõſtituto die:ſed multo poſt itroductã. De qua re cũ ſepius quidẽ ſaturninũ & uolũniũ procuratores ſyriæ iterpellaſſet: deinde corã illis in beritho cũ ſylleus ꝑ tuã fortunã iuraſſet:itra triceſimũ diẽ pecunias ſe ꝓbere: necnon & eos qui a regno herodis tranſfugiſſent: nihil hoꝝ eo faciente:rurſus ad procuratores herodes uenit. Cui cũ præcepiſſent pignora ſumere:ſtati prouiciã cũ ſuis ingreſſus q; iſti bellũ dicit ad inuidiã procuratoꝝ tuorũ qui hoc fieri denũciauerunt ſecundum cõſcriptionũ ſtatuta. Iſte uero inq; nõ tãtũ deos:ſed & tuũ numen piurãs decepit. Reſtat mihi tã de captiuis diſſerere. Latrones tracõne habitantes:q̃draginta primũ:deinde multi tormenta factoꝝ timentes:refugiũ ſibi fecerunt arabiã:quos ſylleus cũ ſuſcepiſſet:contra omnes hoies uaſtabat terrã: quã eis habitandam:& lucra latrocinii cũ eis ptiebatur. Spoſpondit aũt per eadẽ ſacraméta & eos reddẽ: die quo promiſerat ſe debitũ ſolutuꝝ. Quid ergo? Poteſtne mõſtrare ĩ præſenti quẽq; aliũ ex arabũ prouincia: quã hos abſtractos quos refero:nec cunctos ut ait:ſed qui nequaq; latere potuerunt.

Ita ergo.calũnia de captiuitate declarata:maximum cæsar intellige mẽdaciũ:& falsitatẽ ad tuam excitandam irã ab isto cõfictã.Nam cũ ingressus arabiã noster exercitus fuisset:& unus uel alter de sociis herodis concidissent:coactus resistere:nacebũ ducé eoꝝ cũ uigintiqnq; pstrauit.Quoꝝ pro uno quoq; centũ iste referens:duo milia quingẽtos perisse dixit.Hac oratõne cæsar pmotus: & an sylleũ cõuersus:furore plenus : interrogauit quãti arabum perissent.Qui cõturbatus:errasse se dixit.Deinde pacta debiti legunt:litteræq; imperatoꝝ & ciuitatũ q̃ latrocinia criabãt. Mutatus ergo cæsar:sylleũ quidẽ mortis sententia dánauit:herodi uero reconciliat:satisfaciens:q; ex falsa criminatione atrociter ei scripsisset.Nam ita sylleo respondisse phibet.Quis est iste:q; me ipulit mendosa suggestioné uigẽ mihi amicũ offendere. Sylleus quidẽ pecunias creditoribus redditurus & post puniendus destinat.Cæsar aũt adhuc irascebat arethe:quia principatũ nõ suis præceptis:sed ꝓpria presumptione cœpisset.Cogitabat ergo & arabiã herodi tradere sed impedierunt litteræ q̃s rex miserat p olíphiũ & uolúniũ . Qui cũ cæsaré audissent placatũ : statim præcepto herodis litteras uel ꝓbationes q̃s de filiis miserat porrexerũt.Quas cũ cæsar legisset:principatũ alium addere seni & male sentienti de filiis non estimauit.Videns ergo legatos arethe:& improperans q; temerarie nisus esset nõ abs se regnũ accipere:dona suscepit : & principatũ ei firmauit.

Capitulum.XIX.

Herodi uero scripsit:q; placatus ei fuisset & de filiis eius contristaret:præcipiés ut siqd acerbũ cõtra eũ presumpsissent:plequeret tanquá in patris preuaricatores:ná hmõdi potestaté ei dedit:si uero fugá tantũmõ cogitassent:ut improperans mitigaret eos:ne aliquid crudele pagerent.Admonuit uero:ut cõcilio í beritho cõgregato: quo multi romani habitant: & simul imperatoribus syriæ & archelao rege cappadociæ: quatoscq; alios existimaret amiciciis eius uel honoribus clarissimos:eoꝝ sentẽtiis quod oporteret impleret.Herodes aũt cũ litteræ uẽissent:lætus ꝓ recõciliatione:& q; sibi potestas sup filios fuisset cõcessa:statí accersit cunctos a cæsare constitutos ad conciliũ:præter archelaũ : quẽ ꝓpter offensam noluit interesse:nequid uoluntati suæ impediret.Cunq; in beritho imperatores & alii conuenissent:filios nõ pmisit ad conciliũ accedere:sed í uilla quadá sydonioꝝ palestũ noíe iuxta ciuitaté reliqt: ut uocati ad conciliũ præsentarent.Solus aũt ingressus.cl.uiris considentibus: accusabat filios: & causa quidẽ nõ erat acerba: quantũ ad ueritatis:indicia:multũ uero dissimilis patris filios criminátis. Nam uiolenter porabat:& approbatione cã turbabat:& maximi furoris uel ferocitatis signa monstrabat.Defendebat etiá tanquá uera:quæ in odio filioꝝ dicta fuerat:& quæ ipse cõtra filios scripserat legebat in quibus insidiaꝝ nulla cõscriptio fuit:tantũ uero q; fugẽ cogitassent: & derogationes quædá:& obprobria ꝓpter odiũ qđ in eos habebat.Quæ cum legisset:clamauit iurando:q; melius uita priuaret:quá talia uellet audire.Deinde cũ dixisset: q; & natura & cæsare concedente potestatẽ haberet:addidit & patriá legẽ sibi precepere:si quando parentes filios accusarent:& super capita eoꝝ manus suas imponerent:necesse populos circũstantes eos lapidare: & huiusmodi morte perimere:quá legẽ ipsam paratá in patria quidẽ uel in regno facere uoluisset: sed expectare illoꝝ iudicia:cognitores aũt iueniſſe eos í máifestis filioꝝ & nõ paruis crimibus: ut tempus habentes dignũ:nullatenus deberẽt negligere:ne aliis talia ꝓuenirent. Cum hæc rex iraq; dixisset:nec adolescentes ad satisfactioné transissent:uidentes iudices q; modestiá uel recõciliationẽ minie assumeret rex:potestaté ei cõfirmauerũt.Et primus qdẽ saturnius:uir cõsularis: & in dignitatibus clarissimus:mite sententiá ꝓtulit dicens.Damno filios herodis interfici uero non iustũ arbitror:quia & ipse filios habeo:& regẽ puto sic uelle:quáuis infœlices filios se habeat cõsentiat. Post qué saturnini filii tres qui eius erant ligati:sententiá eandẽ cũ patre ꝓtulerũt.Volumnius aũt ecõtra morte puniendos filios herodis respõdit:ita circa patrem iniquos inuentos. Eadem cum plures dixissent:ut nihil ambiguũ esset quo minus intelligeretur morte damnatos adolescentes:statí herodes ad tirũ peruenit:ducens miseros adolescentes. Cũq; nicolaus ad eum roma delatus esset:& prius ipse sentẽtias in beritho de filiis ꝓnũciatas audisset:herodes cõsuluit quid amici eius de hoc romæ deliberassent.Ille ait.Quod & mihi uidet: scilicet impia esse q̃ illi de te senserant:oportere uero legatos & custoditos cohercere : & siquid tibi aliud uisum fuerit. Prouide tamẽ:ne plus iracũdia quá modestia usus eé uidearis.Nam minie dimitti solutos puto: ne talia cõmittant:quæ nullatenus possent corrigi.Multi etiá tuoꝝ amicoꝝ eadẽ romæ deliberauerũt.Herodes aũt cũ tacuisset mestícia tentus:post iussit nicolaũ secũ nauigare. Moxq; ut ad cæsareá delatus est:rũor a populo de filiis eius euolabat:cũctis sustinẽtibus ubi cã ꝓueniret. Dũ sic piclitarent & doloribus eoꝝ cõdolerẽt dicere aliquid palã:aut dicentẽ audire sine piculo nõ erat.Vnde misericordiá cũ dolore cõclusam fine uoce cõprimebãt. Vnus aũt miles noíe tiro:cũ filio suo equeno uel amico alexandri:cũcta q̃ alii timore tacita dolebant cũ libertate loquebat:

& ſepius clamabat inter multitudinem dicens:q̄ periſſet ueritas:q̄ iuſticia ab hoībus receſſiſſet. Vigent iqt mē facia uel malignitas:tātāq; nebulā hūanis negociis itulerūt:ut maxie calamitates uel miſeria pro nihilo iudicētur.Cū talia ſepius exclamaſſet:licet nō ſine diſcrimie: ueritas tamē oēs mouebat. Quapp̄ ſinguli timēres ſe occultabāt:ſed hæc illū dicētē libēter audiebāt. Qui cū regē petiſſet:ut ſolus ſoli q uellet ediceret:cōceſſūq; ei nō fuiſſet:nō poſſū inqt rex cōtiere ꝑ tali dolore fiduciā:uel audaciā meā neceſſariā quidē tibi & cōmodā:ſiquid utile uellis ab ea ſuſcipere: meæ uero tutelæ cōtrariā.Deinde ſubſecutus ait.Quo tua mēs ſagaciſſima receſſit:aut cur ſup abūdans ſapientia ſenſu multatur:quo plures uel maxīos acqſiſti triūphos. Qui id eſt.q̄ cognati uel amici remorāt petitōibus tuā flectere pietatē:quos tibi minie iudico eē cognatos uel aīcos ſi deſpexerint tale ſcelus:in tuo beatiſſimo fieri principatu. Tu uero nō preuides quid eueniat ſi duos ādoleſcentes ab uxore tibi regia creatos:& in omni ſummitate im tutis p̄cellentes occidis: teq; ſolū in ſenectute relinquis:cū uno filio male uitā tuā diſponēte:& cū cognatis quos totiēs iam morte damnaſti.Nonne cogitas:q̄ multitudo tacens crudelitatē tuā conſpicit & odit: exercitus quoq; cūctus & primatus eius miſericordiā qdē de iſorticibus:odiū uero in te hæc faciēte concupiuit.Cum hæc rex in initio non libenter audiſſet:& cōmouiſſent eū uerba tironis:ꝑ quæ manifeſte familiariū pfidiam exprobrauerat:paulatim īmēſa & militari fiducia uſus tiro cōcidit: & turbatione compleuit herodē.Qui cū magis increpari q̄ admoneri ſe putaſſet:& quia milites eū abhorrerent:& primatus eo⁊ indignarentur: præcepit noiatos cunctos cū tirōe ligatos ī cuſtodia dētineri.Cum hoc factū fuiſſet:& trifon quidā tonſor regis inuēta occaſiōe regē adiſſet: ait.Suaſit mihi tiro ſepius dicens:ut regē tondens:guttur eius incidere : nam inter primos apud alexādrum poteris eſſe:magnaſq; donationes ab eo accipere.Quæ cū dixiſſet:eū rex cōpræhēdi præcepit:& tormentis tironē & eius filiū:atq; tonſorē ſubdi.Cunq; tiro ita cōfiteret:uidēs filius patrem ſuū crudeliter laceratū:nec habentē ſpē ſalutis:futurūq; ſibi iudiciū ex tormentis paratū intelligens:ſe inquit ueritatē nūciare:ſi uerbo cōfirmaret tormenta patris & ſua remittere.Cūq; rex fidem dediſſet:dixit ſibi cōſtituiſſe tironē manu ſua regem adire & occidere ſi copia daret: ut ſolum eū iueniret:multaq; pati quatenus alexandro præſtaret.Quæ cum ille dixiſſet:patrē a neceſſitate ſoluit.Incertū autem eſt:utrum hæc ueritate an neceſſitate retulerit:ut aliquod pfugium in præſentibus malis inueniret. Cap.XX.

Herodes aūt licet deliberaſſet iam dudū filios interimere:tūc tamē feſtinauit crudelitati ſuæ finē imponere:& ī cōtione producēs:trecentos priores militū reos factos cū tirōe filioq; eius:& accuſatore tōſore:criabatur corā oībus.Et illos quidē multitudo pemit:alexander aūt & ariſtobolus in cæſareā tracti pīe præcipiente laqueo pimū. Corpora uero noctu alexandrium ponūtur quo matris eo⁊ pater:pluresq; cognati: uel proaui poſiti eſſe uidebantur.

Aec continent in.xvii.libro ioſephi hiſtoriaꝝ iudaicæ antiqtatis. Cap.i.

Qualiter antipater odio habitus eſt ab omni gente propter interfectionem fratrum ſuorum. Cap.ii.

Qualiter herodes rex filios alexandri & ariſtoboli filioꝝ ſuoꝝ adoptans: filiā ſerore illis deſponſauit & antipatri: & q̄liter antipater pſuaſit patri deſponſatione in ſuos tranſferre filios:& qualiter herodes aduerſus traconitas uolens munitus exiſtere:zamarim iudeū qui de babilone diſceſſerat : & in antiochia degebat euocans ibi conſtituit: & utebatur illo oppoſito aduerſus draconitas. Ca.iii.

Qualiter antipater oblectabatur eos qui circa ſeroram erant : uolens per illos īſidiari pīi & qualiter agnoſcēs ſoror regis ſalome:canculo denūciauit fratri:& de iterfectione phariſeorum regi aduerſantium. Cap.iiii.

Qualiter rex herodes p̄cepit fratri ſuo ſeroræ:ut excluderet uxorē ſuā:aut eius regno diſcederet: & qualiter antipater ſuſpectus patri factus timens eū ſcribebat amicis in roma:ut ſcriberēt patri eius ac pſuaderent:ut mitteret eū ad cæſarē cū pecuniis quod pſuaſum eſt herodi filiūq; trāſmiſit:& de morte ſeroræ fratris herodis. Cap.v.

Accuſatio uxoris ſeroræ a filiis ſeroræ:q̄ uenēo piſſet:& q̄liter herodes exq̄rēs repit cōtra ſe uenenū patū a filio antipro:& pſcrutatus antipatri cognouit īſidias. Cap.vi.

Nauigatio antipatri de roma ad patrē:& q̄liter a nicolao damaſceno herodis aīco fuerit accuſatus:pīdētibus in iudicio uarone q̄ntilio & ipſo herode cū amicis utrorūq; ī quo iudicio antipr multifariæ cōuincit de facta cōſpiratione ī patrē intantū ut uenenū pri a filio p̄paratū ī mediū pferret qd ad expimētū iuſſu uaronis bibēs unus dānatoꝝ ſtati morit. Cap.vii.

Herodes antipatrū filiū miſit ī uincula:& legatio miſſa ab herode ad cæſarē de filio. Cap.viii.

De egritudine herodis:& seditiõe iudeorũ:& qa desperans põs optimates iudeorũ põcepit occidi i hora mortis suæ:& quia tpe illo deportate sunt ei lræ ab legatis ad cæsarẽ missis:habentes damnationẽ antipatri i arbitrio eius & uolũtate esse positã:& qa inualescente egritudie malũ purgãs: cultro se interemisset si puentus non fuisset. Cap.ix.
Qualiter antipater putans herodem defunctũ locutus fuerit custodi corporis de dimissione suæ: & propter hæc antipatri peremptio. Cap.x.
Testamentum herodis ad cæsarem:& distributio inter eius filios: & qualiter archelaum põfecit deinde mors ipsius. Cap.xi.
Epistola herodis ad exercitum:& admonitio fidei seruẽdæ circa filium eius archelaum qui statl eleuatur in regnum. Cap.xii.
Sepultura herodis in herodio castello:& fauor archelai regis ad populum:& populi ad ipsum. Cap:xiii.
Qualiter podplus seditionem mouit aduersus archelaum in festiuitate azimorum : & qualiter archelaũs tria milia ex eis interemit:ipse uero nauigauit ad cæsarem:credens regnum philippo fratri suo. Cap.xiiii.
Qualiter archelao romã ascendẽte:sabinus q erat in syria cæsaris curator ascendit i hierosolymã uiolenter expetẽs herodis pecunias & castela a curatoribus archelai. Cap.xv.
Qualiter psuaserunt curatores populo arripere arma:& obcidere sabinum uel romanum exercitum in antonia constitutum. Cap.xvi.
Qualiter cæsar testamentum herodi confirmauit:seruans filiis eius testamentũ: & diuisio regni iudaici in tetrarchias. Cap.xvii.
De eo qui se mentiebat esse alexandrum herodis filium:& qualiter fictio ista depræhensa sit:inuestigante cæsare:& pœna qua multatus est. Cap.xviii.
Qualiter archelaus accusator a iudeis apud cæsarem:quem cæsar indignatus: regno priuauit:& truũt in exilium apud uiennam gallie:& somnium uisum archelao & glasire.

Incipit.xvii.liber antiquitatis iudaicæ.

Ntipatro aũt postq̃ fratrũ extitit accusator:& in pris facinus extreme impietatis & crudelitatis ipulsor:haut sane ꝓ uoto spes uitæ sequẽtis apitur. Nã quãuis amittẽdi regni metu fuerat liberatus:q̃ iã uidelicet illud cũ fratribus se cõmũicatu fore nõ cernẽs:oposius tamẽ & ambiguũ regnũ sibi fieri magis magisq̃ sentiebat.Siquidẽ odiũ uniersæ gentis:aduersus illũ erat exortũ.Fuit uero illi etiã hoc ualde cõtrariũ: q̃ totã cõtristabat militiã:dũ aduersam ab ea gereret ꝓinus uolũtatẽ: i qua ꝓculdubio oia regni muniméta cõsistunt:& maxie quotiẽs gẽtẽ aut populũ uniuersum nouaꝝ reꝝ cupidie pturbari cõtingeret.Tãtũ eteni piculũ ei fratrũ ꝓcurauit interitus.Verũtamen cũ patre pariter pticipatur regnandi negociũ:nõ aliter quam si rex etiã ipse cõsisteret:ampliora q̃ ei negocia crẽdebant:& unde pire debuisset:firmitatẽ magis fauoris iuenerat:q̃ q̃si ꝓ herodis tutela fratrum suoꝝ ꝓditor extitisset & nõ inimicicia q̃ circa illos & circa patrẽ ipsũ detinebat. Talibus eni eũ maliloquiis induxerat.Quæ oia machinationes erãt uiã cõstituẽtes q̃ aduersus herodẽ tẽderet: ut antipater accusatores nõ hꝫet de hisq̃ pãtrare cogitabat:herodes aũt oĩ refugio nudaret: non habens qui sibi auxiliaret:cũ ãtipater hostis manifestus existeret.Proinde odio paterno illas fratrum insidiãs ꝓpetrabat.Pulsabat aũt ãplius ut ab incepto nõ desisteret:q̃ cernebat moriẽte qdẽ herode certẽ sibi principatũ esse uentuꝝ:plixius aũt uiuẽte:multa sibi surreptura picula: si eius factio ꝓderet cuius extabat ipse cõpositor:& q̃ si palã fieret hostẽ illi patrẽ cõpellebat existere. Prpter quæ ad donãdũ erat largus & affluẽs:& etiã eos qui circa patrẽ erãt lucris pulsabat i gentibus ut aduersus eũ hoĩum odia cõcitarẽt:& maxie illos quos romæ possidebat amicos missionibus magnoꝝ numeꝝ sibi beniuolos cõpabat. Ante oẽs aũt saturninũ q tũc curã syriæ gerebat inducere magna spe incitabat:sed etiã saturnini frẽm ꝓmereri festinabat.Ad hæc sororem regis uiro inter primos apud herodẽ cũiunctã:suo mõ utẽs:ad se uolebat atrahere.Erat quippe ad fingẽdas amicitias colloquentibus secũ callidus & ad odiũ dissimuladũ ualde credibilis:& ad celadũ semetipsum satis astutissimus.Non tamẽ decipe ualebat suã nutricẽ q̃ illũ iã ante abunde cognouerat:& ab eo falli nõ poterat.Siqdẽ oĩbus eius factiõibus iã antea fuerat reluctata:ob moꝝ eius improbitatẽ:quis eius filiã hꝫet uxorẽ ꝓuidentia mris ãtipatri:& eius ipsius insãtia illã su-

ſcipiens:q̃ primo fuerat ariſtoboli ſociata cõnubio.Nã alterã calleas filius uiri eius hébat uxorẽ
ſed nullũ hoc ei turamẽ erat:quo minus eius itelligeret iniquitas:ſicut nec prius cognatio quicq̃
obſtiterat: quominus odibilis haberetur.Iuterea ſalome feſtinãté ſylleo arabo cõiungi corporali
libidine concitatá:herodes cõpellit cũ alexa inire cõnubiũ:coopante quoq; illi iulia: & pſuadéte
ſalome:ne illius rẽnueret nuptias:ne inimicicię inter eos maturius orirent.Iurabat quippe hero
des:nunq̃ ſi circa ſalome beniuolũ fore:niſi cõiugiũ alexe ſuſciperet:& obediret iuliæ utpote cæſa-
ris coniugi:ad hæc etiã utilia ſuadenti.Interim filiã archelai regis herodes ad ſuũ deſtinat patrẽ:
quæ fuerat alexandro iugata:dotẽ etiã reſtituens:ut nullũ inter eos certamẽ oriret. Cap.II.

IPſe aũt enutriebat filioꝝ filios diligenter admodũ.Erant enĩ alexandro quidẽ ex glafira
uirilis ſexus duo:ariſtobolo ãt ex berenice ſalome filia maſculi tres: puellæ duæ & ſepius
amicis pſentibus corã ſe herodes eos cõſtituẽs:filioꝝ quoq; fortunã cãmq; deplorãs: ora
bat:ne tale quic̃q̃ filioꝝ filiis accidiſſet:ſed & cũ uirtute creſcẽtibus uiciſſitudine illi nutricatio
nis & educationes exoluerent. Deſponſabat aũtẽ eis maturo iã tpe decurrente:maiori natu qdẽ
alexandri filioꝝ filiã feroræ:ariſtoboli uero filio filiã antipri:filiã uero ariſtoboli denominat ãti
patri filio alterã uero ex filiabus ariſtoboli herodi filio ſuo:fuerat aũt is regi natus ex filia põtifi-
cis.Paternus quippe mos erat:ut ſimul plures hẽmus uxores.Agebat aũt filioꝝ deſpõſationem
rex mirã infantuloꝝ parentibus orbatoꝝ:ad beniuolentiã eoꝝ p ſocietatẽ cõiugalẽ antipatrũ
prouocare deſiderãs.Antipater aũt nõ ceſſabat circa infantulos ea uolũtate uerſari:qua circa fra
tres quoq; fuerat agitatus.Incitabat aũt eũ ſtudiũ patris qđ circa infantulos gerebat:ſperans eos
maiores ac meliores ſuis fratribus fore:pſertim cũ in uirilẽ ætatẽ prorũperent: archelao etiã au-
xilium nepotibus pbituro:uiro ĩ regni culmĩe cõſtituto:& ferora ĩ muꝝ unã ex eis ſuſceptro fi-
liam:tetrarches enĩ erat iſte. Excitabat auteẽ eũ uniuerſa quoq; multitudo:q̃ circa ĩfantulos qdẽ
miſericordi mente mouebatur:aduerſus eũ odiũ aũt in oĩbus gerebat: ppter quod claruerat tãte
in fratres iniquitatis aſtructor.Machinabatur quoq; diſſoluere q̃ patri placuerãt aduerſum ſibi
reputans:ſi tanta contra ſe taliũ adunaret potentia.Et differebat qdẽ herodes ſequi poſtulatiões
antipatri ut ipſe qdẽ ariſtoboli filiã in cõnubio ſuſciperet:ferore uero filius fratris eius alexãdri
filiam.Et ſponſiones quidẽ nuptiaꝝ hmõi gerebantur:regẽ tamẽ inuito.Herodi uerõ ea tẽpeſta
te uxores erant nouẽ:antipatri mater:& filia põtificis:ex qua etiã omonimus illi filius fuerat ꝑ-
creatus.Erat aũt ei etiã fratris filia coniũcta:& cũ ea neptis altera:ex his quidẽ proles nulla germi
nauerat. Erat etiã ĩ uxoribus ex gẽte ſamareoꝝ una:ex q̃ filii extiterãt ãtipas:&archelaus & filia
oliphias noĩe: & hãc qdẽ poſtea ioſippus ſuſcepit uxorẽ:qui regi fuerat fratruelis.Archelaus aũt
& antipas romæ apud quendã familiarẽ educabãt.Coniũcta illi erat etiã cleopatra ſed hieroſoly
mites:& filii ex ea fuerãt nati:herodes & philippus qui etiã romæ educabãtur.Erat in uxoribus
etiã pallas:quæ faſelũ ei peperat filiũ.Sup has quoq; fedra:& helpis erant uxores ex quibus duæ
filiæ fuerãt procreatæ:examana noĩe:ac ſalome.Filiæ aũt maiores natu:ex una matre ꝑcreatæ
cũ alexandro quaꝝ intuebatur ferora nuptias:coniũctæ erãt una quidẽ antipatri ſororis filio:al
tera uero faſelo:& iſte quoq; fratris herodis fuerat filius:& hoc quidẽ ex diſpoſitione factũ erat
herodis.Tunc aũt uolẽs aduerſus traconitas munitus exiſtere:cogitauit uicũ iudeis edificare nõ
diſtantẽ magnitudine ciuitatis:ut pro hoc inacceſſibiles hoſtibus faceret limites ſuæ prouiciæ.
Et cognoſcẽs uirũ quẽdã iudeũ ex babilonia:cũ equitibus quingentis & ſagittariis plurimis: co
gnatorũ etiã multitudinẽ:uſq; ad centũ ferme numeꝝ uiroꝝ eufraten fluuiũ tranſmeaſſe: & in
antiochia in lõco qui dicitur dafne ſyriæ cõuerſari cũ ſaturnino qui tunc ibidẽ impator militiæ
cõſiſtebat:illũ ei locũ ad habitandũ benigna largitate cui balatha nomen erat cedere promiſit.
Euocabat ergo eũ cũ tota multitudine oĩum qui eũ fuerant cõſecuti:ſpondens datuꝝ ſe terrã in
regione quæ dicitur bathanea.Deſtinauerat enĩ eũ intra traconitidẽ cõſtituendũ uolẽs eius ha-
bitationẽ obſtaculũ cõtra hoſtes habere.Promittebat itaq; illã regionẽ ſine tributis eẽ datuꝝ:&
liberos fore quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere:imunẽq; eis terrã & nullis il-
latiõibus obnoxiã pbituꝝ.His pſuaſus babilonius uẽit:& ſuſcipiẽs regionẽ:oppida:& municipia
plura cõſtruxit.Et uicũ bathyra nomĩe cõſtituẽs:obſtaculũ erat & oppoſitũ quoddã alias oppo-
ſitio quædã ille uir aduerſus traconitas iudeis de babilonia ad hieroſolymã p ſacrificioꝝ tpa ue-
nientibus: ne quis eoꝝ latrociniis traconitaꝝ inſidiiſq; lederetur & aduentãbãt ad eũ plurimi:
maximeq; illi undiq; cõcurrebãt: aq̃bus paternus mos iudeoꝝ & inſtituta colebantur. Quibus
rebus illa regio breui populoſa facta eſt: ppter qđ ĩmunis ab oĩbus functiõibus pmãebat:uiuẽte
dũtaxat herode.Cæterũ poſtq̃ philippus filius eius pricipatũ regni ſuſcepit:modicas puo tpe illis
functiones ipoſuit agrippas uero maior & filius eius q omonimus quoq; illi cõſtabat eos admo
dum grauauere: nõ tamẽ eis delibertate ipſoꝝ cũ poſſent ullã itulere moleſtiã.Sed rõani deide

dominatum illius regionis adepti:libertatis quidē eoꝝ etiā ipſi ſeruauere dignitatē ipoſitiōibus autē eos functionū uſqueq; grauauerūt.Et hæc quidē oportuno ꝛpe diligenter exequar oīone ꝓcedente. Zamaris aūt babylonius iter hæc uita defungit:qui ad poſſidendā illā regionē ab herode fuerat acquiſitus:quiq; cū uirtute uiuēs:filios quoq; optios reliquerat:iacimū qdē:qui fortitudine clarus extabat:is equites babylonios q ſub illo fuerat cōtinebat:& heli:quos rex afficiebat abūde muneribus.Sed iacimus i ſenectute defunctus:philippū filiū dereliqt:& manu bonū: & aliis uirtutis artibus uſui ſupra quēlibet accōmodū.Ob hoc fida illi amicitia:& firmiſſimus fauor cū agrippa rege ꝓuenerat:militiāq; totā quā rex habebat:iſte curabat:& ubicūq; deducendam res poſtulabat:eius regimine ducebat. Cap.III.

Herode aūt i qbus retuli cōſtituto:i patrū ſpectabāt cūcta negocia : ꝓpterea quia utilis ac ꝓmptus a rege putabat:& rex hanc firmitatē nō amiſerat poteſtatis:quā ei pater ꝓmptius indulgebat:ſpe q̄ſi fauoris eius ac fidei.Ad hæc erat etiā ad deriuandā i ſe audaciſſimus:quō incognita erat patri eius nequicia:& quō ad fidē faciendā in dicendo callebat.Erat etiā cūctis terribilis:nō tātū magnitudine poteſtatis:quātū puerſitate moꝝ:& q̄ erat ad male loquē dum ꝓcaciſſimus.Maxie aūt eū feroras accurabat:uiciſſimq; curabat.Nam eū callide ualde circūuenerat antipater:& maxie p mulieres ad occupādos eius aios ambigerat.Deditus quippe fuerat feroras uxori matriq; eius atq; ſorori:licet mulieꝝ genus horreret:ob iniuriā filiaꝝ ſuaꝝ uirginum:uerūtamē has patiebat:ab hiſq; ducebat:& nihil ab eo ſine illis mulieribus agebat.Nam hoīem illū etiā medicaminibus accurabāt:ſed & ſibimet inuicē coopari nequaquā mutuo fauor ceſſabāt.Ita enī eas oīmodis antipater induxerat:partim p ſemetipſum:partī etiā p ꝓpriā matrē. Nam idē he q̄tuor mulieres ſentiebant:idēq; loquebant.Ferore tamen circa antipatrū i nōnullis minimis ſane rebus ſententia habebat.Erat aūt illis in cōtrariū nitens regis ſoror:iā diu cūcta circū inſpiciens:& amicitiā eoꝝ in ꝓnicie herodis cōſtrui cernens:& ānūciando nō abſtinēs. Illi aūt ſentientes moleſtā eſſe regi ſuā adinuicē beniuolentiā:cōſiliū inuenit:ut manifeſta eoꝝ amicitia nō eſſet neq; palā cōuentū faceret:odiū aūt & maliloquia ubi tps exigeret cōtra ſemetipſos conſingerēt:maxie aūt ſub herodis p̄ſentia:ut ad eū de ſemetipſis talia deferrent:ſecrete uero beniuolentia inter eos firmior certiorq; cōſtaret.Et ſic quidē illi gerebant:ſalome aūt nihil prorſus latebat:neq; primū eoꝝ ꝓpoſitū ad hmōi negocia feſtinare neq; tūc:quando ſecretas machinationes cōſtruebant. Cuncta quippe illoꝝ mulier indagabat:q amplificās & atrociora faciens:ad fratrem ꝓpriū pferebat ſecretos eoꝝ cōuentus inſinuās & cōuiuia:& cōſultatiōes occulte ſmotimq; cōſertas:quæ ad eius interitū tenderēt:niſi maturius ꝓderētur.Indicabat quoq; illos i manifeſto quidem aduerſarios ſuimet q̄ſi cōſtare:& ad leſiones mutuas ficte loqui:ſineq; feſtinare: ſecrete & ab alterutris remoti beniuolētiā in ſe cōfirmare maximā & quotiēs in quibuſq; negociis ſingulis fierēt illud agere qđ amicitia poſtulaſſet:& polliceri ſibi etiā pugnāt cōtra quos opus eſſet:mō ut illud aſtu uel fauore mutuo nō ſentirēt efficere.Illa quidē hæc & hmōi inueſtigabat oīa : & integra ad fratrē cōueniēs cūcta deferebat: ſentiētē qdē iā etiā ipſum pluria p ſemetipſū: ſed ad audiendū aliquid licet excitatus eſſet ſororis accuſatiōibus retardantē.Erat enī porcio q̄dam iudeoꝝ hoīum de ſcropoloſitate & ſubtilitate paternæ legis gloriantiū:& cultura dinitatis ſimulantiū: a quibus inducebant mulieres ille ſupra memorare:hi dicebāt phariſei:qui poſſent maxie regi non modicū afferre p̄ſidiū.Erant enī ꝓcaces ad bellū gerendū:legioneſq; inferendas imaturius eleuati. Cū igit cuncta gens iudaica iureiurādo iuraſſet cæſaris ſe ꝓpriā ſore:& oībus regis regionibus fauere: iſti uiri nō iurauerūt.Erant aūt numero ſupra ſex fere milia:quos rex pecuniario dāno multauerat. Quod damnū uxor p eis ferore cōtulerat.Illi uero beniuolentiā q̄ſi p uiciſſitudine referentes:futuroꝝ ſibi agnitionē nutu dinitatis iſuſam eē p̄dicabāt: qa herodi ūidelicet terminus regni iam eſſet ex ſupna maieſtate decretus:tā ipſi:quā uniuerſæ cognationi eius:illā aūt regnū poſſeſſurā:atq; ferorā:uel filios:qui ex eoꝝ ſemine deſcēderēt. Et hæc quidē regi nūciabant:nō enī ſalomē iſta fugiebāt:& quō plurios regalis aulæ corrūpere niterent. Rex autē interfecit phariſeos:qui cā ſeditionis extiterant:& uagoan eunuchū;& ſibi caꝝ quendā:qui tunc primatū iter eos habebat honeſtatis dignitate decoratū filioſq; eius permit: oēſq; ei cognatione uel familiaritate cōiunctos:quibus ille phariſeus p̄ſagabat.Magnificabat apud etiā uagoa ſituti pater:& pluris rebus bene meritus ac p̄futurus apud regē futuꝝ.In manibus enī eis cūcta fore p̄dicabat:p̄bente illi & cōiugi firmitatē:& filioꝝ:ueluti ꝓpriis filiis. Cap.IIII.

Herodes itaq; ultus ex phariſeis qui fuere cōuicti:cōuētū cōgregat amicoꝝ & accuſationē feroræ cōiugis:iniuriāq; uirginū & audaciā illius mulieris exponens & crimen uxoris ad diminutionē dignitatis illius referēs & honoris:q; ei certaminū ſeditiōes aduerſus fratrē: & bellū ex illius ingenio ac uerbis operibuſq; cōſurgerent:quantū poterat hortabat ut illa inter

eos ſimulatio ſolueretur:quod fore firmabat:ſi ſocietatē illius effugeret ꝓpter illa quæ geſſerat. Nihil enī cū fratre ferora gratiæ pmanere poſſe definiebat:ſi ſecū illam hꝫ:quæ bonū ingeniū circa ſe fratris euerteret.Iubebat igitur uxorē abiicere:quæ inter fratres cā belli cōſtaret:& ſi magni præcii cōſanguinitatē ſuā duceꝫ:illā cōiugaret:ſic enim poſſet nullomō caritas fraternitatis iminui.At ferora licet illo ſermone moueretur:tamē affirmabat neq; aliquid iuris ex germanitatis neceſſitudine detractura:neq; dilectionē cōiugis abnuere: eligeꝫ ſe potius mori dicebat: q̄ illa muliere priuari:q̄ ſibi gꝛa cōſtaret.Herodes uero differebat circa ferorā ſup hoc iracundiā quis cuperet ſumere pro rebus geſtis ultionē.Antipatro tamē interdixit & matri eius: cū ferora miſcere colloquiū:uel cū illis mulieribus:quæ cū illo erāt: obſeruarentq;:ſi alias ne ī unū aliqua tenus cōuenirent.Illi uero profitebantur quidē:cōueniebāt tamē quando temporis oportunitas prouocabat:& ſimul etiā cōuiuabantur ferotas & ātipater.Ferebatur etiā ſermo:q; ātipater feroræ cōiugi miſceretur:eo operāte illis ad cōuentus faciendos ātipatri matre.Suſpectū aūt patrem habens & timens antipater:ne circa ſe amplius eius odiū proceſſiſſet:ſcribit amicis romæ:poſtulans:ut ſcriberēt herodi:q̄tenus celeriter antipatrū mitteret:ſimulq; cū eo munera digna:mādaret teſtamentū etiā in quo poſt ſe regē declararet antipatrū;quō iam defunctus erat herodes: qui ei ex filia pōtificis ſuerat procreatus.Quo facto:pergit una quoq; cū antipatro: & ſylleus arabs: nihil ex his quæ ꝑceperat cæſar pagens:unde quoq; antipater ante cæſarē eius accuſator extiterat:pro quibus nicolaus patiebatur iniuriā.Actuſabatur etiā & ab aretha ſylleus:eo q; plures occideret in petra caſtello benemeritoꝝ hoſtium ꝓter ſuā conſcientiam:maxie aūt ſondū uirum omni uirtute decoratū:iuſtitiaq; pollentē:ſed etiā ſabatonem cæſaris ſeruū. Sylleus aūtē cauſas habuit ex hiſdem criminibus propagatas.Erat quidem corithus herodis regis unus cuſtodū corporis:cui maxime cura plurima cōmittebaꝫ.Huic perſuadet ſylleus pecunias maximas pollicēs ut herodē occideret:hoc etiā promiſerat.Quod agnoſcens ſabbatus ſylleo indicante:ſtatim regi denunciauit.Ille uero corinthū tormentis examinās:fecit oīa depalari. Detinuit aūtē ſecū duos arabas:confeſſioni corinthi credens:& filarchū:q; ſyllei fuiſſet amicus. Qui etiā ipſi:hā eos rex tormentis affecerat:cōfeſſi fuerant:quod eos exhortaretur:nunciās corinthū nō agere molliter: & ſicubi opus eſſet rei:ferro cooperarentur ad ꝓpetrandū facinus ītet eos cōplicitū.Ad hæc etiā ſaturninus omnibus ei ab herode denūciatis:romæ eos deſtinat.Ferorā uero fortiter ī amore coniugis pmanentē:diſcedere ad propria herodes præcepit. Ille uero gratāter accipiens:ad ſuam tetrarchiam nō moratus abſceſſit:plurimū ſe iureiurando cōſtringens:non prius reuerti:anteq; mortem herodis aduerteret.Proinde ab herode morte cōſtricto peritus: ut ueniret ꝑ aliquibus ſibi mandatis ſi mors contingeret iniungendis:nullo mō ꝑſuaſus eſt aduenire:ne iuriſiurādi uiolator exiſteret.Non tamen herodes in his rebus imitatur illius exemplū:meliorē circa ferorā uoluntatem ſuæ mentis oſtendens.Nam paulopoſt:ipſe cœpit egritudine laborare. Ad quē herodes non ſolū nō euocatus aduēit:ſed etiā mortuū eū recepit:atq; ad hieroſolymā detulit:& iuxta morem exequias ei honorabiliter:magnificeq; celebrauit:ingenteq; luctum ſup eū ſupraq; quiſ quam ratus erat expoſuit.Hoc antipatro licet romā nauigaſſet:maloꝝ tamen extitit aduerſitatumq; principiū:ex hinc enī iā cœpit fratricidii factio denudari.Narrabo itaq; oēm ſup hoc hominis rōem:exemplum generi humano in futura tempora permanſurum; ad utilitatem his qui uoluerint uirtutis eſſe cultores.

Cap. V.

Ferora igit̄ mortuo: humatoq; celebritate magnifica:duo ex liberis eius:qui ab eo ī honore habebantur:ad herodē ueniunt poſtulātes:ne inultā morte fratris relinqueret: qn potius iquiſitionē faceret acerbæ mortis & calamitoſæ repentinæq; trāſlationis:illo aūt attonito facto liberoꝝ ſermonibus fidelia nanq; narrabāt apud cōiugem die proxima antequā egritudinem incurreret eū cœnaſſe retuleruntuenenū aūt in cibo ſumpſiſſe:ex eoq; periſſe: qđ uenenum allatum eſſet ab arabica muliere:amoris faciendi gratia. Amare ſe nanq; fingebat:re autem uera ad interitum erat feroræ peritū.Sunt quippe ad uenena conficienda artificioſiſſime arabice mulieres.Perſuaſum enī illi dicebant:ut uenenum uenūdaret:ad loca quippe illa uenīſſe referebant matrem feroræ coniugis & ſororem: unde illud uenenum adportantes: cœnam illi præparauere:in quo ille ueneno ſumpto periit.His uerbis protinus excitatus: ācillas earum mulierum tormentis examinat:inter quas etiam aliquas liberarum.Et adhuc in occulto remanēte negocio:quia nulla earum aliquid depalauerat:notiſſime quædam inflictis ei magnis ex tormēto doloribus:nihil quidem aliud dixit:niſi deum inuocans:ut talibus ſupplicijs antipatri matrē traderet impreçata eſt:quæ omnium illorum malorum cauſa conſiſteret.Hæc ad inſtigandum

alias inſtandum herodem magis magiſq; coegerũt:ut cuncta mulierum illarum ſecreta tormẽ-
tis erueret.Tunc omnia palã facta ſunt:& conuiuia:& conuentus ſecreto facti ſepiſſime: ſed etiã
ſermocinationes:quæ ad ipſos & ad filiũ ſolũ fuerãt factæ uel illa quæ ab eo ad mulieres ſeroræ
deferebantur.Erant autem munera centum talentoꝝ:ut ſecreto ſeroræ perſuaderent:quicquid
antipater impetraret.Prodebatur etiã odiũ quo in patrem concitarentur:& lamentationes:quas
ad matrẽ propriã frequẽtabãt:qd tam prolixe pater aduiueret:ſibi iam imminere ſenũ:ut etiam ei
ſi regnum ueniret:nõ liceret iocunde iam uiuere p ætatis grauitudinẽ atq; moleſtiã:ad hæc etiã
multos ſibi fratres in regno illo coaleſcere:& fratrũ plures filios:ex quibus oĩbus minus ſpẽ ſuã
tutam haberet.His etiã addebatur dixiſſe q; per idem iam tempus fratri potius i regno ſuo licẽ-
tiam habere cõcederet:crudelitatẽ quoq; plurimã regis accuſare:& filioꝝ cedes;ſe quoq; timere:
ne uſq; ad ipſum hoc malũ pertingeret.Arcẽ quoq; romã pergendi conſiliũq; narrabat:ſeroram
quoq; ad ſuam tetrarchã ex eius diſceſſiſſe ſententia.Quibus herodes auditis:cognoſcebat ſero-
ris ſuæ ſermones quos ad ſe ſepe detulerat.Incitabat aũt rex ſuper antipatri nequicia:iuſſitq; ma
trem eius ornamenta ſua cũcta contradere:quæ multoꝝ pcio conſtarent talentoꝝ.Quæ poſtq;
abſtulit:reiecit eam:& in amicitiã mulierũ ſeroræ pro damnatiõe dicauit.Amplius aũt aduerſus
filium iracundiã regis incendebat ¡ir ſamarites antipater noĩe qũi filio regis antipatro curator
extabat.Nam cũ alia quidẽ ei in tormẽtis apperuiſſet:illud quoq; prodiderat:quõ uenenũ mor-
tiferum confecerat:dederatq; ſeroræ:iubens:ut poſt eius abſceſſum cum iã ſpatiũ aliquanti tem
poris cucurriſſet:ubi ratio prouocaret:patri protius propinaret:& dicebat attuliſſe illud uenenũ
ex egypto antifalum unũ ex amicis antipatri:tranſmiſſum aũt ſeroræ p theudionẽ fratrẽ matris
antipatri:& hoc mõ ad uxorẽ ſeroræ deueniſſe:dante marito ad cuſtodiendũ . Quod illa quoq;
fatebatur rege ſcrutante negociũ:& ¡curres tanq; uenenũ allatura:miſit ſe de tecto deorſum:nõ
tamen interiit:quõ cadẽs in pedes:terra ſuſcepta ſit:ac deinde poſtquã recreauit aĩam: promittit
ei herodes ſalutem:eiuſq; domeſticis dũmodo ab ea nequaquã occultaret ueritas neq; ſe illi ma-
lum ¡p ingratitudine redditurũ iurabat:ſi cũcta cũ ueritate ¡dẽret;uel modũ quo geſta cõſtaret.
Ad hæc illa dicebat iſta ab aliis enunciata ; firmabatq; allatũ eſſe uenenũ ex egypto ab antifalo:
modicum quippe eſſe fratrẽ eius aiebat:a quo prouiſum fuerat:p theudionẽ aũt uiro ſuo tranſ-
miſſum:ſe uero cuſtodire illud a ſerora ſuſceptum:aduerſum ipſum ſane ab antipatro ¡paratũ.
Cum igitur ſeroras egritudine inquit teneret:& eũ aduẽtu tuo cõſolationeq; curares:uidẽs circa
ſe beniuolentiã tuã condidit mente deiecta:& me conuocãs:o mulier inquit induxit me antipa-
ter aduerſus patrẽ ſuũ, fratrem meũ:conſilia iniqua conſtituens.Nam uenenũ in eius perniciem
nundinatus ẽ. Nũc itaq; quõ frater erga me nec ante iniquũ aliquid geſſit:& nũc ¡ppoſitũ bonæ
uoluntatis oſtendit:me autẽ non poſt multũ de hac luce ſentio receſſurũ:age: ne cũ conſcientia
fratricidii ad noſtros progenitores abierim:illud uenenũ adportãs;epiſtolãq; antipatri:me uidẽ-
te combure.Ego aũt plurimũ eius igni contradens:aliquantulũ reſeruauĩ:ut ſerora defuncto:ſi
me o rex male fortaſſis attẽderes:illo uſa ſeculi huius neceſſitates effugerẽ.Hæc dicens:& uene-
num & pixidam in medium protulit.Sed & frater antifali & mater eius eadem fatebantur ; tor-
mentorum uehementia compulſi;& pixidam illam quoq; nihilominus agnoſcebãt. Accuſabat
quoq; filia pontificis:uxor regis:tanquam omnium conſcia fuiſſet:ſed ea celare maluerit. Ob q
illam herodes emiſit:filium autem eius ex teſtamento deleuit in cæteris permanente:ſed etiam
ſocerum pontificatu priuauit ſymonem boeti:ſubſtituit uero mathiam theopholi hieroſolymi-
tem genere. Dum ea geruntur bathillus quoq; libertus antipatri uenit ex roma & tormẽtis ex-
aminatus inuenitur uenenum aliud attuliſſe quod matri antipatri daret:ab illa ſeroræ tradẽdũ:
ut ſi primũ uenenum minus fortaſſe regem peremiſſet:& hoc maturius uterẽtur.Apportabat ẽt
litteras ab amicis herodis romæ conſtitutus conſilio antipatri & dictatione compoſitas accuſa-
tionem habentes archelai atq; philippi:q; quaſi de patre quereretur pro nece ariſtoboli & alexan
dri:ſemetipſos quoq; herodi miſereri nunciabant : & euocabantur quidem a patre ; ueluti non
ob alias res:niſi ut etiam ipſos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant
opitulantes antipatro.Scripſit etiam antipater patet de fratribus:culparum genera magna con-
fingens omni modo eos adiudicans : ætatem eorum auſam aſcribens : qua impelli poſſent ne-
quitiam ſui patrare propoſiti. Ipſe uero certamini quod cum ſylleo gerebat:magno ſtudio fuit
intentus ; & accuſationi primorum uirorum romæ conſtitutorum ſe totum dederat . Moni-
lia quoque præcioſa ducentis talentis empta parauerat . Miretur fortaſſe, aliquis i quoniam
tantis aduerſus eum in iudea motis turbinibus ferme . vii . menſium tempore decurrente
nihil illi fuerit nunciatum.Cauſa uero huius rei erat obſeruatio uiarum atq; cuſtodia & odium
hominũ quo circa eũ execratione tenebantur . Nullus &enim erat:qui ¡pnus eẽt ¡pprio periculo

Erodes sane antipatro scribente q; cuncta quæ oporteret peragens: maturius adueniret: celans suam indignationē: rescribit iubens: ne ulla desidia ppediretur ne quid in eius absentia ipse forte pateret. Et simul quoq; de matre ipsius minimū q̄ddā expostulāda causatur: ꝓmittens tamē ei se reconciliatū iri: cū ipse ꝓtinus adueniret: & i oibus erga eū dilectionem suæ mētis aperiebat: formidās: ne forte quicquā suspicās differret iucundæ uiæ negociū: atq; romæ demoras: aliq̄s sibi difficultates pararet: & i regno rōano rumoris alicuius fieret admixter. Has itaq; i cilicia litteras accepit: alias aūt tarēto: i quaq; textu ferorae declarabat casus. Quibus lectis: egre satis tulit & aspere: nō pp ferorae gratiā: sed qa patris iteritu: ut ꝓmiserat: nō pacto defecerat. Circa celenderū aūt celiciæ ueniens: cœpit de causa nauigationis ambigere: utrū deberet domū sicut instituerat tēdere: abiectione matris adductus in dubiū. Tunc ex amicis ps suadebat expectare: donec agnosceret: quæ domi mota gestaq; fuissent. Alii uero hortabant ne nauigationem domi differret: solutuq; eni suo aduentu oēs cās aduersitatis aiebāt: nā neq; tunc aliunde illos fluctus euenisse: nisi q ꝑ eius absentia facultatē accusatoribus uirturēq; ꝓbuisset. His persuasis protinus nauigauit: & exceptus est portu noie sebasta: quē herodes magnis opibus constructum: sebastam ad honorē cæsaris appellauit. In apertis aūt iā malis erat antipater: nullo ad eū cominus accedēte: nullo colloquēte: sicuti cū fuisset egressus uotis eū ac secūdis precibus prosequebātur: nunc ecōtra aduersis eū maledictis non prohibebantur excipere. Verebant eni cuncti: q ꝑnā esset fratribus pro sua impietate soluturus. Ea tempestate contigerat forte uaq; quintilio in hierosolymis agere: qui successor saturnini ad syriæ regionē fuerat destinatus. Venerat quippe consultatum herodi: ab eodem postulatus: pro causis in quarum dispositionibus hesitabat. Quibus una con essum habitantibus: uenit antipater: cunctis illi rebus incognitis. Quiq; cum ingressus esset aulam regiam: indutus purpura ipsum quidem ianitores excipiunt: amicos autem qui circa illum erant: aulam accedere prohibebant. Cœpit itaq; perturbari: in quæ mala deuenerit manifesto cognoscens. Deniq; pater salutatum accedentem repulit: fratricidii simul accusans: & cōsilia obiectans sup suimetipsius interitū: quorū omnium auditorem ac iudicem i crastinum uarum fore confirmat. Et ille quidem tanto malo audito pariter atq; imminente: ipsa magnitudine fatigatus abscessit. Cui mater & uxor accurrunt: quæ residue fuerant de filiabus antigoni: qui ante herodem in iudea regnauerat: ex quibus uniuersa cognoscens: cœpit se certamini iudicioq; præparare: Sed die postera consessum faciunt uarus simul atq; rex: amici etiam utrorūq; conuocantur. Aderant quoq; regis consanguinei: & salome soror: & siqui nunciaturi forent: quæ prodiderint examinatione tormentoq;: serui deniq; antipatri ex materno illi iure conuenientes: qui ante fuerant comprehensi: epistolam deferentes antipatro: quæ fuerat in hac perscripta sniam: ne ad patriam repedaret: q cuncta uidelicet ad pris noticiam reuelata peruenissent: solumq; illi suffugium remāsisse: uēl apud cæsarē: & sub patris potestate nō cadere. Antipatro uero patris genibus prouoluto: atq; deprecanti: ne iudiciū de illo rebus incognitis ꝓmeretur quin potius facultate sibi auditoris cōtributa purgatū iri se apud patrē posse firmabat: quē iubens herodes in medium produci: ipse lamentari primitus cœpit: q tales illi filios habere cōtigisset: per quos ei fortunæ tales exurgerent: aut inde tantam diuinitatis indignationem comparauerat: ut sua senectus in anti patri nequicias incidisset. Memorabat etiam enutritiones: & educationes: quas filiis studiose præbuerat: opum quoq; & facultatum affluentiā: in quibuscunq; temporibus ipsi cuperent: semper illis protinus adiacere: & q nullū esset impedimentū quo eoq; consilio periculum mortis incideret: dum illi regnum impie rapere festinaret; antequā ipse legi naturæ concideret. Vnde se ualde mirari dicebat antipatrū: quoq; spe subleuatus auderet sine ulla refrenatione ad talia tātaq; prorumpere quādoquidē eum regni successorem etiā scribendo declarasset: sed etiā uitæ suæ tēpore in nullo minor existeret: nō claritudine dignitatis non uirtute potentiæ: quinquaginta deniq; illum talenta ex reditibus sumere: ad hæc trecenta talenta romā eunti dona dedisse. Increpabat etiam illum de fratribus: q si uelut malignos accusauerit: cur eorum imitator extitisset: si uero innocentes fuissent: inique aduersus cōsanguineos crimina cōfecisset: nā illa ola quæ de illis nunciata fuissent: a nullo alio nisi ab illo semetipsum ꝓtinus aduertisse: cōsilioq; eius gessisse cūcta: quæ aduersus illos fuerit gesta: quos nūc prsus absoluere: ipso illis in parricidii facinore succedē te. Hæc simul dicēs ꝓfundebat & lachrymas: quæ illū interclusa uoce loqui amplius nō sinebāt. Verū nicolaus damascenus: regis amicus: & in oibus cū eo una semper uersatus: & modum quo res gestæ fuerint assecutus: rogabatur a rege: ut ipse residua loqueretur: quæcunq; ad demonstrationē causæ redargutōemq; proficerent. Sed antipater econtra conuersus ad patrē: semetipsum

excusare nitebatur.Enumerabat itaq; cuncta suæ circa illum benignitatis exempla: honoresque sibi a patre concessos:quos minime percepisset: nisi uirtute dignus & officiis erga illum meritis haberetur:eniuero puidisse se semper quæ usui necessaria forent:consiliúq; semp circúspectis rationibus antecepisse:ac si quando ad rem explanandã manu opus esset:suo labore negocia cũcta peregisse:neq; credibile cõstaret:ut qui sepius ex aliorũ insidiis patrẽ strenue liberaret:nũc ipsum insidiatorẽ patris effici:ut deleret oia suæ uirtutis uetera monimẽta molimine repentini facinoris:præsertim:cũ successor iã regni suisset ostẽsus & simul etiã bono regi:honorũq; potiret: quæ usq; ad præsens tẽpus eũ habere cõstaret:neq; illud esse uerisimile prius aiebat: ut qui conctarũ rerum dimidiũ sine sui periculo:& cũ uirtutis honestate teneret:uelle totũ cum crimine atq; periculis appetere:incertus utrũne ualeret affectũ suæ cupidinis obtinere: præsertim cũ pro tali causa suos fratres uidisset extinctos quorũ facinoris & nunciatorẽ & accusatorẽ ipsum esse cõstaret: q; nisi ab ipso pderetur occultũ ꝓculdubio permaneret: quorũ etiã postmodũ q; esset malignitas eorum circa patrem ad fidem perducta punitor extaret.Et ibi quidem hæc sua dicebat esse monimenta:quibus conuersationẽ suam cum magna beniuolentia circa patrem agitasse probaretur.Romæ uero quæ gesserit:testem cæsarem conuocabat:quẽ iuxta ac deũ fallere nemo posset:quoq; fidem facere litteras ab eodem cæsare destinatas:quibus litteris haud recte esse sortiores aut fideliores reputare accusationes horum uolentiũ inter eos turbas & iurgia concitare: qs accusationes a suis inimicis confictas aiebat:quas se reuerso ultra iam habere non possent. Causabatur etiã detormentis:q; eorũ uiolentia factum esset ut falsa dicerentur:doloris quippe ac necessitatis eam esse naturã:ut doceat eos qui subiecti sunt illa loqui quæ uiderint grata dominãtibus quorũ se potestate tormentis adigi sentiunt .His dictis:mutatio est totius facta confessus. Satis etenim miserabantur antipatrum profusione lachrymarũ:& uultus humilitate miserabilẽ: ita ut etiã inimicis lamentabilis appareret.Nam flectebatur quoq; herodis aius inclinatus: licet conaretur suã mentem aliis nõ esse manifestam. Nicolaus aũt exorsus ab illis uerbis quibus rex principium fecerat: cãm amplificare cœpit:& cuncta quæ uel tormentis eruta:uel testibus erant relata proferens congregabat undiq; criminis probamenta:maxime uero uirtutẽ regis & clementiam longa narratõne proferebat:qualiter nutritiones & edificationes in studiis doctrinarũ filiis suis impenderat:quarũ regi labor in nullo ei profuisset ac cõmodo in alias ab aliis calamitatibus irruenti: quãquã se non imitari diceret propriam filiorũ inconsiderationem: q; & adhuc fuissent adolescentuli:& decepti facile a prauis suasoribus corrupti:in transuersum declinassent:naturæque iura reliquissent: ut imaturius quã oporteret regnandi cupidine reperirentur: antipater uero furiam admodũ se prorsus expauescere:non modo ꝓpter paterna beneficia:in quibus eũ affatim fuerat muneratus quæ cum essent tam magna:multaq; eius tamen animum lenem reddere non quiuerunt more uenenatorũ repentium:licet illa repentia quamlibet sint aspersa:beneficiis aliquatenus leniuntur. Non solum ergo in hoc expauescere se dicebat prauitatem antipatri:uerumetiam q; fortunæ iam fratrum pro exemplo præcederent:quo minus imitator eorũ existens: impetum suum a crudelitate retineret:quãquã inquiens o antipater qui temeritatis fratrum núciator extitisti:& documentorũ scrutator:& punitor redargutorũ: cur non repulisti animo quæ in illis te prodente culpamus: sed potius ad imitãdum flagitium illorũ insania & libidine raptus es. Vnde claret:q; nec illa a te pro tutamine gesta sunt patris:sed pro fratrum infœlicium interitu festinata: ut illorũ odium ostentando:amator quasi patris crederis:qtenus possis ad eius insidias iter facilius adipisci:potestatem a patre percipies:quod etiam ipsis operibus approbatur.Ambiebas enim: ut fratres interimerentur:de nequicta redarguti:ut aũt conscii eis proderentur: minie curasti. Vnde certum est:te quoq; cum illis aduersus patrem insidias construxisse: accusationem illis præparando: ut si forte ad effectum uenissent:tibi lucrum patricidii prouenisset:ut ex duorum procertaminibus tu fructus perciperes gaudiorũ:tuis moribus competentes.Et circa fratres quidem qualis extiteris manifestus es:nam super eorum morte uelut de rebus gloriabare magnificis.Quod quidem esset dignum ita te sapere:si tu non deterior extitisses.Sed te occulto aduersario patris extãte:claret:qa illos nõ uelut pris insidiatores habebas exosos: nã haud ita exorbitares simile nequiciã cupies ppetrare:sed timẽs:ne regni fierẽt successores:quos tibi uidebas iustius posse præpõi: patrẽ sup fratres extinguere festinabas: ne celeriter tua aduersus fratres factio proderet: & pro quibus tu merebaris pœnas luere ab infœlici patre suppliciũ sumere conabaris: ac parricidium nõ cõmune cogitasti:sed quale uix a quoquã nũc in uita horum uel uideri potuit uel audiri. Non solum enim filius patri insidias præparabas: uerum diligẽti quoq; & beneficia multa præstãti. Socius quippe regni constabas:successor in nomine:in dispositiõibus particeps: in fruendo communis. Nam & successor ante iam denunciatus:& iocunditatẽ ac fructum regni

iam ante capere in nullo prohibitus:ad ſpem etiã futuri gerendã ex ſentẽtia es pris ac litteris cõmunitus.Sed tu nõ ex herodis clementia regꝫ iudex eras:ſed tua uoluntate ac nequicia opera paterna penſabas:uolẽs patri i oibus tibi obedienti etiã parte quã poſſediſſet abripere: & cõfingebas uerbis uelle ſeruare eũ:quẽ rebus ipſis & operibus interimere nitebaris.Et non ſolũ tu maligNus extabas:uerũetiã matrẽ prauis tuis replebas inuentionibus:fatrũq; uoluntatẽ aduerſam:ſeditioſamq; reddebas:qui etiã patrẽ beſtiã appellare auſus es: cũ habeas ipſe mentẽ omni ſerpẽte peioré.Siquidẽ illoꝝ aduerſus patrẽ uenena colligebas.Et quẽ patrẽ:qui te tantis beneficiis muneratus eſt.Econtra eũ auxilia diuerſa poſtulabas:& artibus uariis per uiros atq; mulieres uteba ris:q̃tenus interimeres hoiem ſenio & ætate confectũ: quaſi ad nocendũ non ſufficeret ſola tuæ mẽtis iniquitas.Et nũc ueniſti poſt torméta liberoꝝ atq; ſeruoꝝ: quæ pp te uiris ac mulieribus conſtãt inflicta:& contra denũciationes cõiuratoꝝ tuoꝝ inficiatũ ire feſtinas.Et non ſolũ patrẽ hoibus auferre conatus es:ſed etiã leges:uirtutẽq; uari:& ipſius iuris naturã:ipſamq; conaris interimere ueritatẽ. Itane confidis in tua ipudentia:ut etiã tormentis temeripſum ſubiici uelis:cum cauſeris de tormentis eoꝝ qui examinati ſunt:ut illi quidẽ quia ea dixerunt quæ ad liberationẽ tui patris attinẽãt ueritatẽ minie tenuiſſe uideantur:torméta uero quæ tibi fuerit adhibita uelis indagaſſe ueritatẽ.Nonne ſaluas q uare:nõne liberas regẽ:factioné a ſuo ſanguine ſuſtinentẽ.Per maieſtatem iperii romani:per uirtutẽ tuã obteſtamur:ut hanc atrociſſimã beſtiã:quæ pro perditione alias pditione fratrũ pater ſe beniuolũ eſſe ſimulabat:quatenus poſſet ſolitariũ & of conſanguinitate deſertũ de regno ppellere:adiudices:atq; cõdẽnes.Nõ puincias hũc ſceleratũ ducẽ dũ ad necẽ.Scias quõ patricidiũ cõis iuria eſt:& naturæ ipſius:& totius uitæ hoium:neq; minus facinoroſus reputandus eſt qui cogitauerit:tametſi eũ effectũ nõ cõtigerit adipiſci.Naturã ipſam iniuriat: qui talibus ſupplicia nõ iportat.Addebat etiã illa quæ mater antipatri ad aliquos mulie bri locuta eſt:ariolatiões quoq; ac diuinatiões ſuper rege factas: & ſacrificia memorabat. Aiebat item & quicquid antipater cũ ferore mulieribus laſciuire dicebat; cõmeſſatiões quoq; ſordidas amoreſq; narrabat. Deniq; examinationes torméto:& teſtificationes plurimas inferebat:quæ ſane plurime cõſtabant.Nam alias quidẽ ante parauerat: alias ex repentinis nunciis ſummitates acceperat:ex quibus priora magis firmabãtur.Plurimi quippe hoies:quæ antea timore antipatri ſilentio prætereunda mandabant:cernentes eũ accuſationibus primis adhibilẽ:& aduerſa fortuna inimicis eius aperte ꝓmpteq; contraditũ: quia odio ineffabili aduerſus eũ nitebanꝫ: oía tunc prodebant.Incitabanꝫ quoq; ad accuſandũ non ſolũ honore factoꝝ eius:& magnitudine ſceleꝝ eius quæ uel patrauerat:uel patratũ ire præſumpſerat:ſed etiã improbitate quã circa patrẽ & fratres exercuerat parricidiis:& q; ſuper eũ ſenſerant neq; odiũ merito:neq; amorẽ benignitate:circa quẽpiam habuiſſe: ſed ſuæ tantũ cõmoditatis intuitu.Quoꝝ oium illud eum amplius adgraUabat:q; nulli extiterant:qui res ex equo bonoq; iudicabant:q; eoꝝ animus odio amiciciaq; iure careret.Dicebant ergo ſe olim iſta ſenſiſſe: prohibitoſq; ſemper anunciando:libertate uero data in medium cuncta deferre. A quibus ꝓferebantur multiformia ꝓbamenta nequaquã accuſari de falſitate ualentia:quod neq; benignitate circa herodem: neq; timore periculoſo tacerent: ſed ſolo rerum iudicio iniquitatẽ antipatri proferebant:dicentes:q; non in ſuis actibus antipater utilitatem herodis & munimẽ attenderet: ſed ſola nequicia ad illa facinora fuerit concitatus:propter quod omni pœna dignum eſſe loquebantur.Multa etiam a plurimis ſine ulla interrogatione dicebantur:ita ut antipater quãquã in omnibus rebus ipudens:& ad metuendũ ꝓmptiſſimus atq; callidiſſimus eſſet:tamen tunc tanta confuſione fuit oppreſſus:ut neq; negare:neq; contradicere ualuiſſet.Nicolao igitur finẽ dicendi redarguendiq; faciente;uarus iubebat antipatrũ: ut ſe de tantis criminibus expurgaret: ſi aliquas aſtructiones haberet: quibus obnoxius illoꝝ quæ importata erant non eſſe monſtraretur:nam ipſe quoq; optare ſe patre certo noſſe dicebat:ut in nullo contra ſe cogitaſſe fieret manifeſtus.Ille uero in faciem prouolutus:i deo rem oibuſq; cõmendabat:qui ſibi teſtificarentur:nihil ſe improbum cogitaſſe:atque ſignum a deo fieri poſtulabat:inſidiatorem ſe patris pœnitus non fuiſſe.Solent quippe uniuerſi quibus iuſticia deeſt: quãdo facinoꝝ aliquoꝝ ꝓpetratores exiſtũt dicẽ;ſibi libeꝝ arbitriũ ex diuinitate cõceſſum:quãdo uero in picula ceciderint:iuſtũ recipiẽtes iudiciũ:per inuocationẽ eius oía teſtimonia conantur auertere:qđ etiã antipatro cõtingebat. Cum tanta nãq; uelut abſtẽte diuinitate ante geſſerit:tũc autem iuſto eum dei iudicio undique concludente: defectu purgationum ad dei iudicium abſolutionem accuſationum criminumque ferebat:potentiæ diuinæ cauſam tribuens: ut eius teſtimonio in medio ueniret: quanta pro patre geſſerit:quantaq; periculoſa pro eius ſalute præſumpſerit. Varus autem cũ ſepius interrogaret antipatrum:& nihil amplius ille quam dei proferret inuocationem:uidens in infinitum rem pergere:iuſſit uenenũ in mediũ proferri:ut expireꝫ:quæ

nam esset uis eius. Et adductus quidam eorum qui fuerat morte damnati: bibit iubente uaro: confestimq; mori. Tunc exurgens: abibat cōfessu: & die postera i antiochiā perrexit: ubi frequēs illi fuerat cōuersatio: eo q̄ siroꝝ regnū ibi fuerat cōstitutū. Cap. VII.

Erodes autē continuo in uinculis filiū obstrugi iussit. Incerte aūt erant plurimis confabulationes uari quæ ad regē habebantur. Dicebant nōnulli: q̄ ex eius ſnia fecerit: quæcūque de antipatro gesta sunt. Ligans ergo eū: destinauit romā ad cæsarē litteras: omne declarantes negotiū: sed etiā qui præsentu relatione cæsarē docerent nequicias antipatri. Deprahē dirut aūt in his diebus etiā epistola ab antifalo ad antipatrū scripta. In egypto aūt erat iste. Quæ soluta a rege: talia declarabat. Misi tibi epistolā ab acmes: non parcens animæ meæ. Scis enī: quomodo periclitabor a duobus domesticis: si hoc fuerit agnitū. Tibi autem prosperitas ad gerendā cām proueniat. Et epistola quidē talia loquebatur. Rex autē querebat alterā epistolā: quæ tamen inueniri nō poterat. Nam & seruus antifali: qui lectā adportauerat epistolā aliā se suscepisse denegabat. Cum aūt hesitaret rex: unus amicoꝝ herodis inspiciēs interiorē tunicā serui: nam duabus erat indutus: arbitratus est in interiori tunica litteras obcelari: & erat ita. Inuenitur ergo epistola in qua erant scripta hæc. Acmes antipatro. Scripsi patri tuo qualē uoluisti prorsus epistolā: & rescriptū faciens epistolæ quæ ad meā dominā ueluti a salome directa es: destinauit. Quā cū legerit: certo scio punitu; salomē: tanquā insidiatricē. Erat aūt epistola tanquā salome ad dominam suam ab antipatro dictata: sub salome noīe: quantū ad ſnias pertinebat: stilo aūt acmes cōposita: in qua cōtinebantur ista. Acmes regi herodi. Ego studiū habens. ne te quicquā lateat quæ aduersum te gerunt: inueniens epistolam salome ad meā dominā contra te conscriptam: eum periculo quidē meo: sed cum tua tamē utilitate cōscripsi: tibiq; direxi. Hanc aūt illa cōscripsit: uolēs sy lleo coniungi. Scidi igitur hanc epistolā: ne fortassis ego de mea uita periclitarer. Ad ipsum aūt antipatrum epistola scripta erat: q̄ eius iussionibus ministeriū gesserit: ut ad herodē scriberet: eo q̄ qsi salome insidias illi præparare festinaret. Sed etiā rescriptū eius epistolæ quæ quasi ad suā dominā fuerat a salome destinata direxerat. Erat aūt acmes iudea quidem genere: in seruitio autem erat iuliæ cæsaris coniugis: & hæc gerebat amicitia quam cum antipatro iunxerat: comparata ab eodem antipatro magnis pecuniarum muneribus: ut eius aduersus patrem & nutricem suffragaretur insidiis. Herodes aūt stupefactus magnitudine neqtiarum antipatri: impellebatur quidē: ut confestim eum perimeret uelut procerlam magnarum turbinēq; causaꝝ & non solū ipsum: sed etiam sororem insidiantem domūq; cæsaris sua iniquitate corrumpētē. Accedebat aūt etiā salome: crebro pectus percutiēs: & se interfici postulans. siquid forsitan tale in ea probaretur. Herodes conuocans filium interrogabat: iubens: ut siquid haberet aperiret: increpabaturq; a patre dicente. Quō inimicus omnino repertus es: age nunc:: & qui tecum ad hæc negotia operam dedere: nullomō moreris aperire. Ille aūt in antifalum cuncta referebat: nullūq; aliū cām horū extitisse firmabat. Herodes uero admodum dolens uolebat romā ad cæsarē filiū destinare: ut supliciū pro suis factionibus sumeret: sed timens ne fortassis amicoꝝ suffragio ualeret effugere: ipsum quidem uinctum sicut & antea custodiebat. Veꝝ legatos misit ad accusandum filiū cū litteris: intimandaq; omnia: quæ acmes illi ad perficiendā factionē fuerat suffragata: exemplaria quoq; trāsmisit epistolarum. Interea legati romam proficiscuntur docti: in præsentia quæ loqui uel rēspōdere debuissent. Cap. VIII.

Sed rex morbo prægrauatus: testamentum scribit: iuniori filio regnū retribuens: odio qđ circa archelaum philippumq; ex antipatri accusatione conceperat. Cæsari uero mille talenta dereliquit: iuliæ quoq; cæsaris uxori: & filiis & amicis: & libertis cæsaris quingenta filiis etiam suis: filiorumq; filiis pecunias & reditus distribuit. Salomen sororem magnifice locupletauit: q̄ eam scilicet erga se beniuolam semper agnouerit: & nunquam aliquid ex aduerso molientem. Desperans autem contra morbū se posse subsistere: nā annū agebat circiter. lxx. exasperatus est: irrationabili furia: & amaritudine mētis incensus: uolebat si potis esset: iudeoꝝ cuncta disperdere. Causa uero huius rei erat: q̄ se contēni putabat: eo q̄ casum suū iocunde gentē totam existimabat accipe. Super hæc quoq; quidā popularium hoīum seditionē excitauerant: propter huiusmodi cām. Erat quidā iudas ariſei: & mathias margalothi: iudeoꝝ eruditissimi: & supra cæteros legis expositores doctissimi populo etiā amabiles: ppter iuuētutis eruditionē. Semp ei eos totos cōsumebāt dies cuncti: qbus ierat studiū: & cura uirtutis. Isti igit audiētes regē morbo pgratum: & remedii minie receptabilē: oēm excitauer iuuētutē: ut opa quæcūq; a rege pter patria lege facta fuissent: euertētes. p lege dei gloriosa niterēt exercere certamia. Eteni pp eius psumptionē: & pp qđ ptor humanū morē fuerat cōuersatus i plures: oia illi mala cōtigisse firmabāt: egritudinē quoq; psentē nō ei ob aliud accidisse. Fecerat eni herodes qđā cōtra legem. q̄ iudas & mathias

uociferabant.Ná cõſtruxerat ſuper portã tẽpli munus quaſi deo propoſitũ: aquilã aureã ímanẽ uel qualitate uel quantitate opulentam. Prohibet aũt lex imaginum eleuationes uel animalium propoſitõnes cõſtituere:his qui uolunt ſecundũ eius præcepta conuerſari.Proínde hortabãt illi ſophiſte aquilã illam loco diuellere.Enĩ uero mortalibus inquiunt multo iocundius debet eſſe periculũ:quod pro cõuerſatione paternæ legis:& pro uirtute ſuſcipitur:quã uitæ quãtacũq; dulcedo.Nam morte quidẽ fama & laus ſempiterna cõquirit:& naſcituris hoibus memoria iocũdã relinquitur exemplũ uirtutis & gloriæ. Ná etiã ſi quiſquã ſine periculo ualeat aliquod præclarũ opus efficere:poſt paululũ tamẽ uenturã mortẽ naturæ lege nõ ualebit effugere.Proínde pulcrũ eſt his qui ſtudiũ habent amorẽq; uirtutis:cum laudibus & cũ honoribus de hac uita diſcedere. Leuigatio quippe maxia eſt:pro bonis operibus interire:quæ non uſſi mediatione periculi conquiruntur filiis:atq; cognatis uel aliis quibuſcũq; qui ab eodẽ ſtemate deducunt:ſiue fuerũt uiri: ſiue mulieres:ſiue quilibet alteri:quibus prouideri debet ipoſterũ: ut ad eos utilitas gloriæ ꝓueniat. Et illi quidẽ huiuſmõi uerbis iuuenes excitarunt.Defertur ad eos repente rumor:regem uita deceſſiſſe qui ſophiſtis illis ad modũ ſuffragatus eſt:mediaq; die aſcendentes:euulſere aquilã & ſecuribus cõcidere. Cunq; plurimus eſſet tumultus in tẽplo ecce dux regis cũ militibus uenit nunciatus quippe illi fuerat niſus eor:& exiſtimás ex maiore illos conſpiratione etiã manu congreſſuros ad præliũ: amplioré ſecũ numerum militũ duxerat:qui poſſent ipetum ſuſtinere illorum:qui moliebantur anathema tẽpli deiicere.Quo irruẽte ſuper eos:nequaquã uim eius ſuſtinere ualuerunt:ſed ſicut ſolet turba uulgaris præſumptiõe magis ſtulta:quã cauta ꝓuidentia cõgregata:omnes cõtinuo fugierunt.Ex quibus.xl.ſoli iuuenes animi cõfidẽtia remãſere:quos dux cõpræhendit:cũ principibus facti:nuda & mathia. Ingloriũ enĩ iudícauerunt loco cedere:aduentumq; ducis effugere.Hos oẽs perduxit ad regẽ.Quos cũ interrogaſſet:cur intantã audaciã prorupiſſent:ut ornamenta tẽpli euẽllerent:illi geſſimus inquiunt quæ geſta ſunt:& conſulto nos illa geſſiſſe ꝓfitemur:quæ ad uirtutẽ attinent:quã uirós docere certum eſt. Siquidẽ prudentum eſt defenſare dignitatem legis & numinis:nec mirari debes:ſi tuis inſtitutis inſtitura præferimus quæ nobis moyſes inſpiratione dei conſcripta dereliquit.Mortẽ quoq; ac ſuplicia quelibet ꝓpores:cum iocunditate ſubimus.Non enĩ pro iniuſto facinore:ſed pro amore pietatis nobis ſuſtinẽda ſunt.Et illi quidem talia loquebantur in nullo minora uerba quã fuerat cõmiſſi præſumptio præferentes.Rex aũt uinculis eos conſtringi præcipiens: euocauit ex hierichũte iudeorum principes.Quibus aduenientibus:conuentus oĩum congregatur: ipſe uero in lecto recũbebat q; præ inualitudine ſtare non poterat.Enumerabat igitur præſumptiones ſeditioſoꝝ iuuenum:in quibus ſepius fuerat deptæhenſi:templi quoq; ornamentaq; ſuis fuiſſent magnis ſumptibus cõſtructa memorabat:qualia per annos.c.xxv.neq; aſomeum regem cõſtruere:neq; proſapiam eius ualuiſſe narrabat: ſe aũt ad honorẽ diuinitatis illud templũ anathematibus alias frabricis admiratione dignis ornſſae:quo poſt eius mortẽ gratã ſui memoriã iocundáq; reliqueret. Exprobrabat etiã q; iniurias illi non dubitarẽt ingerere. Cæterum præſumptũ facinus uerbo quidẽ ad ſuas ꝓtinere iniurias:re aũt ipſa & ueritate ſiquis uellet meritũ examinare facinoris:ſacrilegiũ cõmiſſũ eſſe firmabat.Ad hæc illi propter eius crudelitatẽ ne contra ſe quoq; fortaſſis exaſperatus ultiones in eos aliquas moliretur:humiliter reſponderũt dicentes:neq; ex ſua ſententia contigiſſe neque illa cõmiſſa multa eſſe debere. Ille uero circa cæteros quidẽ quaſi manſuetus extiterat mathiam aũt pontificẽ ſacerdotio remouit uelut conſcium: & cãm ſeditionis extantem promouit aũt azarum pontificem:fratrem uxoris ſuæ.Mathiæ aũt pontificatus tẽpore: prouenerat alterũ extitiſſe pontificem:ad unius uidelicet diei functionem:quã iudei cum ieiunio celebrant.Cauſa uero talis erat. Mathia ſacerdotali fungente officio nox in ſolennẽ luceſcebat diẽ: in qua futurũ erat ieiunium.Tum uiſum eſt ſibi oĩno mulieri eſſe cõmixtum:propterea; ſacerdotio perſungi nõ potuit:ſed ioſephus elimi filius:cognatus eius ſecundũ carnẽ:ꝓ eo munere ſacerdotali ꝓfungitur.Nunc ergo mathiã herodes pontificatu remouerat:alterum uero mathiã qui ſeditionẽ excitauerat:& aliquos uiros ex ſociis ſeditionis illius:uiuos igni contradidit.Sed etiã luna eadẽ nocte defecerat. Herodẽ porro amarior in dies morbus urgebat: ſuplicia deo cõmiſſi ſceleris expetente.Ignis quippe lentus inerat: nõ tamẽ cõflagrationẽ inſuperficiem corporis agentem prodẽs quantũ extrinſecus creſcẽs operebat icendiũ. Auditus quoq; i explebilis ſemp erat cibi:nec tamẽ ſacietas unq; rabidis incitata faucibus ualebat implere ingluuiem.Inteſtina interius ulceribus tabida putreſcebant doloribus quoq; coli ſeuiſſimus cruciabatur: humor liquidus ac luridus ergã pedes tumidos oberrabat.Similis illi quoq; & circa pubẽ erat afflictõ:ſed & ueréda ipa putredine corrupta ſcatebãt uermibus ſpiritus quoq; icredibilis erecta tẽtigo q; fuerat ſatis obſcena diritate foetoris: & anhelitus reſpiratione creberrima:contractus quoq; per cuncta mẽbra ſubſiſtens: uim

noxiam operabatur:quæ omnem tolerantiæ cõtulerat firmitatem. Dicebatur igitur ab his:quibus inerat diuinandi peritia:diuinitus has pœnas ob impietatẽ eius & multa crudeliter gesta deposci. Ipse tamen multum spes salutis instabat:si forte posset contra morbos aliqua remedia prouidere. Medicos quoq; aduocans ut uterentur si quid possent ad salutẽ proficere postulabat: & transiens iordanem fluuium: aquis calidis quæ sunt circa calliorã:die noctuq; fouebatur. Hæc igitur aquæ calidæ super aliaq; habebant comoda etiã portabiles erãt.Pergebat aũt aqua illa in paludem:quæ sulphurifera uocitatur.Præterea uisum est medicis:ut eum i dolio oleo pleno cõfouerent. Vbi cum missus esset:ita defecit:ut ab oĩbus mortuus putaretur.Tunc grandis seruorum ululatus exortus est. Cum igitur nulla iam de eo spes salutis existeret:iussit militibus quinquagenas dragmas auras distribui:plurima quoq; ducibus & amicis suis munera tribuebat. Deinde reuersus in hierichuntem præualentibus nigris coleribus: exasperatus iniquius est:ut ipso moriente;indignum facinus ageretur.Venerant quippe ex locis oĩbus per eius præceptũ iudeorum optimates: & erãt plurimi:siquidem ex omni gente fuerant conuocati. Ad hæc etiã fuerat mors contentoribus præcepti propolita.Magna igitur in omnes regis furia concitata est: ppterea culpabiles & inculpabiles in yppodromio concludens: sororem suã salomẽ;utrũq; eius alexã conuocat & mortem suam nõ i longum differri denunciat tantis se doloribus circunuentũ:fore cunctis satis optabile:se aũt sine luctu & deploratione perituru;q; regibus: maxie aũt sibi magni meroris esse firmabat:neq; suũ arbitratum iudeoꝝ falli proposito:q; & eis sua mors amabilis foret & grata:nam etiam se uiuente sepius illos & seditiones & secessiones fuisse molitos:& in eius semper iniurias fuisse festinos:cæterum leuigationem quandã illis natã esse dicebat q; talibus ipse doloribus urgeretur:proinde petere se ab illis:q; cos sciret contra eius gloriã in nullo uenturos: ut agerent: qualiter eius exequiæ honorabiles super cæteros reges:& luctus amplior ageretur. Quod futurum dicebat:si peregissent ut iudei ex animo i eius morte deplorare lamentariq; cogerentur.Cum igitur me inquit aiam uideritis expirantẽ:circũuallantes yppodromiũ omni militia nec dum mea morte uulgata:cõfesti omnes illos inclusos iaculari perimite:& ita cunctis intereuntibus duo cõmoda prouentura:q; & regnum illis post suam mortem firmũ perseueraret: hostibus amputatis:& super suã mortem luctum celebrandum esse magnificum.Et ille quidem lacrimandus talia lamentat:& cognatos oẽs beniuolentiam circa se fideq; seruare postulat inuocationem diuinam interponens: nẽ cum inhonorificentia sua mors:& cum indignitate tractaretur. Illi uero pfitebãtur in nullo se eius præcepta transgressuros.Sed ego cõperi illius hois mentem considerans:etiã per præsentia mandata nihil humanũ pœnitus habuisse. Siquidem de hac uita discedens procurabat:quatenus oẽm gentem orbatam & desertam parentibus dilectissimis relinqueret:iubens unum ex unaquaq; domo interimi:qui nihil iniustum neq; in ipsum:neq; in alios admisisse fuerant deprehensi.Hæc igitur illo suis parentibus demandante:deportantur & litteræ ab legatis:qui ad cæsarẽ romã fuerant missi. Quaꝝ hæc erat sniã:q; acmes indignatione cæsaris extincta sit:pro facinoribus quæ cũ antipatro ppetrare tentauerat:ipsum aũt antipatrũ i patris uolũtate dimissum:ut quod placeret ex eius sniã fieret;ipsũ &enim & patrẽ esse & regem: siue illum in exiliũ detrudi siue illũ morte multari uellet:in eius proposito constitutũ.His auditis herodes:pauli per animum refouit:uoluntate scriptoꝝ & morte acmes in superbiam subleuatus:& potestate puniendi quã acceperat in filium. Sed prævalentibus crescentibusq; doloribus: interitui propinquabat:& quãquã in multo defectu contineretur:appetebat tamen cibum:& postulans malum:quesiuit cultrum. Erat eni illi talis mos:ut ipse per semetipsum malum accuras: & per partes modicas recideret:& comederet.Sumens ergo cultrum:circunspiciensq; ne quis adesset:uoluit semetipsum interimere quod forsitan perfecisset: nisi præueniens manum eius attribus contineret:nepos enim eius erat:& magnum clamas:statim ululatus per totam aulam exortus est & tumultus.

Cap.IX.

CVæ cum ad antipatrum peruenissent:credidit suum patrem uitæ terminũ susceptisse præcipiensq; fiduciam tam uerbis quã motibus ita totus animo gestiebat:tanquã si fuisset liberatus e uinculis:& regnum in suis manibus sine ullo labore perceperit.Tunc cœpit cũ custode ergastuli de sua dimissione fabulari: magna se continuo spondens dona ei tributurum. Ille uero non solum non acquieuit ut faceret quæ uolebat antipater:uerũ etiã cuncta regi denũciat:intimans ei eius mentem:& quæ ab eo munera spondebantur.Tunc herodes quãus & ante non minore odio ferretur in filium:eum audisset custodem ergastuli illa narrantem: magnum protinus exclamauit. Tunc quassans caput:quãquã in extremo uitæ teneretur & cubito sese attolens stati destinans quendã armigeroꝝ suoꝝ sine ulla dilatiõe celeriter necari iubet antipatrũ sepulturãq; eius in hircania sine ullo honore fieri.

Cap.X.

TEſtamentum interea ſcribebat mente mutabili:& antipatrum quidem quē ſibi ſucceſſorem in regno deſignauerat:tetrarcham facit galileæ regionis atq; peroe:archelao uero regnum contribuit.Gaulanitidem aūt & thraconiten:& bathaniam:& baniadam philippo filio quidem ſuo:fratri autē archelai germano tetrarchiæ iure conceſſit:iamniā uero & azotū & faſelidam:ſalome ſorori diſtribuit:ſed & argenti ſignati mariadas quinquaginta. Diſpoſuit etiā de cæteris ſuis cognatis:atq; cōſanguineis:opibus eos reditibuſq; locupletans.Cæſari ſane argenti ſignati mille miriadas: præter uaſa quædā aurea:quædā argenta:& metallis præcioſa:& artiſicis opere uenuſtiſſima dereliquit:indumenta quoq; precioſa: iuliæ uero cæſaris coniugi: & aliis nōnullis quingentas miriadas.His diſpoſitis:quinto die poſtquā antipatrū filiū necauerat defungitur regnās poſtquā antigonū iteremit: annos.iiii.&.xx. poſtq; ät a rōanis regnū p̄ceperat.vii.& xxx.uir crudelis in oēs eq̄liter: ire qdē ſubditus: a iuſticia uero effrenatus:fortūa uero ppicia:ſup quēlibet affluēter abuſus:ex plebio i regnū aſſurgēs: & picula pluria eludēs:q bus ſepius fuerat circūſeptus : diurnitate uitæ pfunctus ē.domī circa filios quātū qdē ad eius ſniam ēt ibi ꝓſperitate potitus eſt:eo q; ſe ſuos inimicos ſuperaſſe cenſebat:meo uero iudicio:ſuper omnes infœliciſſimus.At ſalome & alexas:antequā mors regis diuulgata foret:ex ippodromio iudeos abire pmittunt ād proprias domos:dicentes:regem iuſſiſſe:ut unuſquiſq; in ſuas regiones abſcederent. Hoc aūt feceru:nt:beneficium illi genti præſtare cupientes.Interea mors magis diuulgatur.

Capitulum.XI.

TVnc ſalome & alexas cūctam militiā cōgregantes in amphiteatro quod hierichunte erat: primum quidem epiſtolam regis legi fecerunt:quā ad milites fecerat: deinde gratias eius in eos pro fide ac beniuolentia quā circa eum exhibuerunt inſinuant:petitiones quoque eius:ut ſimiles ſe circa archelaum filium eius exhiberent:qué regem conſtituit intimabāt. Ptholomeus etiam cui fuerat teſtamentū a rege creditum:anuluſq; de quo ſignauerat cōmiſſus:cōtinentia teſtaméti denunciat:quod teſtamentū nō poſſe robur firmitatéq; ſuſcipere dicebatur:niſi cūcta quæ in eo eēnt deferrent ad cæſaré.Fit cōtinuo fragor ingens:honorantiū archelaū:regemq; proclamantium:milites quoq; cuncti: & uniuerſi duces:fauorem: & beniuolentiam promittebant:paratoſq; ſe ac promptos ad omnia profitentur adiutoremq; deum ſupplicationibus aduocabant.

Capitulum.XII.

EHinc ſepulturam regi præparabant.Curæ nāq; fuit archelao:ut exequiæ patris quā magnifica poſſent celebritate gererentur:utq; memoratum proferrent cū rege mortuo producendum.Portabatur itaq; in lecto aureo:lapidibus depicto uariis atq; precioſis:ſtrami na ueruoſtro erant auroq; contexta:eratq; ipſe mortuus circūamictus purpureis ueſtimentis:caput eius diademate coronatum: ſceptrum quoq; in manu eius uelut ſi a uiuo teneretur erat appoſitum:circa lectum autem erat frequentia filiorum:multitudo cognatorum. Circa quos omnis militia ſtipata pergebat:per proprias diſtincta nationes:& diſcreta noſbus. Erant autem tali ordine diſtributi.Nam primi quidem pergebāt eius armigeri:per quos oēs therecū manus: poſt iſtos etiam natio germānorum:atq; galatharum.Hos item ſequebatur cum ornatu maximo cūcta belligeratoria multitudo.Cætera uero militia poſtrema ſequebatur: in eum ſcilicet modum digeſti:qualiter ſolebant in bellum procedere:& ſuis ducibus ordinari.Poſt hos ſequebantur ſeruorum eius quingenti:odores uarios:& aromata deportantes.Pergebant aūt i herodium ſtadiis diſtante octo:illic enim eſt eius ſepultura ex eius iuſſione confecta. Et herodes quidem hoc mō defungitur.Archelaus aūt per.vii.dies luctum ſuper patrem honore regio ex more gerit;tantos &enim dies lex paterna præcepit obſeruari.Conuiuia itaq; celebrans:& luctum exoluens: aſcendit in templum.Ibi magnis ei clamoribus fauebatur:magniſq; predicabatur laudibus:ſecūdum q; unuſquiſq; arbitrabatur maiora quam alius conferre preconia.Tum uero tribunal ille cōſcendens quod ſibi fuerat præparatum & conſidens:omnibus benigna loquebatur:& ſibi propitios comparabat: gaudio fauoris omnium & uoluntati quam ex beniuolentia circa ſe cunctorū acceperat gratias ſe illis habere narrabat: q; leſi a patre nihil circa ſe mali ab illis reciprocaretur: ſe aūt aduſuꝝ:ut eis bonoꝝ uiciſſitudiné redderet:eorūq; remuneraretur alacritatis affectū rogaret uero:ut nunc iterim parcerent nomine illū regis honorare:ſufficere ſibi dignitaté poteſtatis aiebat:quā tunc firmā eſſe dicebat:cū teſtamentū a patre ſcriptū;a cæſare firmaret. Obquā cām neq; in hierichūte cūcta militia diadema illi iponere cupiēte uōluerat ſuſcipere:ābiguū honorē eſtimans ex tali re ſibi ꝓuentuꝝ:q; eēt adhuc icerta uoluntas eius:qui poſſet illi regnū ꝓprie firmuſq; concedere:non ſibi defuturā circa illos benignitaté:q; beniuolentiæ eoꝝ uiciſſitudiné reportaret.Feſtinare quippe ſe in oībus enarrabat meliorē ſe ſuo patre circa illos oſtēdere.Illi uero ut plebeia multitudo cōſueuit:i ipis primis diebus uidentes regis lene principiū:uoluntates ſuas

laudibus & fauoribus aperiebāt:& quāto manſuetius cū eis loquebatur archelaus tanto amplius nomen archelai prædicabant:deinde ad numerum petitiones:interceſſioneſque uertuntur. Alii quidem functionum publicarū leuigationem cum clamore poſtulabant: pars uero uinctorū ſolutiones expetebat:qui fuerant ab herode deuincti alii uero grauedines quas herodes inemptionibus & in publicis nundinis cōſtituerat:auferri uociferabātur. Archelaus porro in nullo illis cōtraria reſpondebat:ſed in omnibus accurate:eſtimans regni ſore ſuffragium. ſi multitudinis beniuolentiam comparaſſet. Dehinc ad ſacrificia offerenda deo conuertitur:& cum amicis conuiuia celebranda.

Cap. XIII.

CVm hæc interim aguntur:congregantur iudeorū iuuenes plurimi:nouarū rerū cupidine concitati:& cœperūt de morte mathiæ aliorūq; cum eo ab herode interemptorū tumultuoſa uoce cauſari:dicentes q̄ iniuſte perempti: etiam exequiarū honore herodis timore caruerant. Erant autē iſti:prō quibus turba loquebatur:qui fuerant euulſione aureæ aquilæ perempti. Magnum ergo turba proclamāte:& clamitationibus utente:quaſdā etiā iniurias quaſi ex hoc poſſet ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire:proterue procaciterq; iactante:cōgregabatur magis magiſq; numeroſa multitudo:& ultionem mortuorū ab archelao fieri debere poſcebant: ſuppliciis eorū qui ſub herode fungebātur honoribus. Et primum quidem omniū ſacerdotio remoueri pōtificem quē herodes fecerat proclamabāt:uirum mundū: & ſecundū leges ſuas dignum ad pontificatum promouēdū eſſe dicebant. Archelaus aūt licet iſta grauiter ferret:annuebat tamen:impetū eorū mitigare feſtinans:donec iter ad romā quod propoſitum habebat ſine tumultu perageret:& cum de ſeſe uoluntate cæſaris agnouiſſet:reſpicere dixit:quid agēdum foret:& de cunctis repetitionibus eorū legitime diſpoſiturum:neq; tunc tempus eſſe diſſenſiōis: aut contumelias ingerendi:magis aūt unitatis atq; concordiæ donec ex præcepto cæſaris ad eos cum firmitate regni recurreret:tunc quippe in cōe conſulere: de quibuſcūq; tractandū eſſe uideretur:tunc aūt ſuſtinendum eſſet:ne forte ſeditionis quoq; crimē incurrerent. Et ille quidē hæc dicens ducēq; ſuum edocens:mittit ad eos:hæc ipſa locuturū. Illi porro proclamantes:ducem loqui pœnitus non ſinebat:periculum quoq; minabantur:ſiquis eos ab aſſumptione ſua reuocare uoluiſſet:& inſtabant ſuā libidinē magis explere:quā imperantiū ſubiacere conſiliis. Graue nāq; illis uidebatur:ſi cum herode uiuente amicis priuati fuiſſent: eodē mortuo nullā ultionem fieri mortuorū. Illud enim iuſtū legitimūq; dicebant:non q̄ ratio dictaret:ſed q̄ eorū libidini uoluptatem poſſet afferre:fatui ad prouidēdum:quantū illis eſſet ex ea re periculum naſciturū. Plurimis itaq; ab archelao miſſis:ut tumultū ſeditionēq; mitigarent aliis ex regis perſona loquētibus aliis aūt ex illius quidē ſnia:ſed ueluti ex ſua mēte monentibus:illi nullum pœnitus aduertebant:ſed amplior firmitus:& turba mouebatur:concurrente etiā plurima multitudine: q̄ illa tempeſtate iudeis dies feſtus iminebat:quādo azima ſecundum obſeruationē paterni moris exercēt. Paſcha enim illa feſtiuitas uocitatur:ad recordationem & memoriā exitus ex egypto: & ſacrificāt ab eis illo die cum alacritate magna pecudum etiam numeroſa multitudo:quanta in nulla alia ſolēnitate. Concurrit ergo ex uniuerſa regione magna copia populorū:plures etiā ex mōtanis locis aduenīunt:religionem numini ſoluturi. Sed iuuenes qui ſeditōnem excitauere:iudam mathiāq; lamē tantur: ueluti doctores expoſitoreſq; legis antiquæ:& perſiſtebant in templo: ſuffragione quoq; uictualium abunde ſubſiſtente. Nam ſeditioſis hoibus turpe non ducebatur ab aliis cibos expetere. Anxius aūt archelaus ne in deterius eorū proceſſiſſet audacia:cohortes deſtinat armatorum cum quibus etiā tribunum militarē mittit: ut eorū coherceat impetū:& primum quidē:ut illos ſedicioſos repellerent & ab alia multitudine ſeparārent. Sed uenientibus militibus:illi ſedicioſi cum ingenti alacritate:excitata ſecum etiā turba:ſūper tribunum ac tota præſidia cum uoce magna inuicem hortantes impetunt faciunt:ex quibus plurimi fuſi:pauci aūt cum tribuno ſauciati diffugiunt. Archelaus aūt cuncta peſſumdare cenſebat niſi multitudinis illius impetum frangēret:tumultumq; illum reſecatum extingueret. Cunctam igitur mittit militiam:ut eos qui ſibi in tēplo habitacula conſtruxerant:exinde repellerent. Ceduntur itaq; ab equitibus circiter tria milia hominum:reliqua uero in montes proximos refugit multitudo. Cæterum ex edicto cunctos ad ſuas regiones diſcedere iubet archelaus. Quiq; cōtinuo diſceſſerūt:feſtiuitatē deſerentes minime celebratam: maioris timore periculi propulſati:licet eſſent in mortis temeritate præcipites. Interea archelaus ad mare ꝓximum cum matre deſcendit: nicolaum ſecum & ptholomeū habens: & amicorū plurimum comitatum:philippoq; fratri omnia gubernāda dereliquit:domū ei regnūq; cōmendans. Salome quoq; ſoror herodis cum eo ſimul egreditur:oēm ſecum ducens ꝓſapientia: ad hæc etiam plurimi cognatorū:uerbo quidē:ueluti cum archelao cōlaboraturi: ut ei regnum a cæſare firmaretur:re aūt uera:ut aduerſus eum niterentur:maxime illa quæ ab eo i

templo gesta sunt accusando proponere. Obuiam fit archelao sabinus cæsaris curator: eaq; rerū quæ in syria possidebat: in iudeā pgens: pro cōseruatione thesauroq; herodis. Quē uarus ab hac intentione reuocauit: p ptolomeū qui transibat ab archelao cōuocatus. Sabinus ergo uari gratia neq; arces obtinuit quæcūq; fuerant in iudeoq; ciuitatibus cōstitutæ: neq; thesauros consignauit: sed oīa sub iure dimisit archelai: donec quid de his cæsari uideretur agnosceret. Proinde in cæsarea se sustinuit sic enim repromiserat se esse factuq;.

Capitulum. XIIII.

Ed cum romā nauigasset archelaus: uarus prexit antiochiā: sabinus ascendit i hierosolymam: & aulas regias obtinet: euocansq; omnes oppidoq; pfectos: & quotquot rerū dispensatores fuerant ratiocinari cœpit: & arces ut sibi traderentur multos expetere. Ex hoc iā illi quos pfecerat custodes archelaus: mādata eius iplere nō poterāt: sed custodiebant oīa secundū interdicta sabini: usq; ad cæsaris pceptū. Nauigat etiā romā i illis diebus antipater herodis filius: regnū etiā ipse petiturus hortatu salome & promissionibus incitatus dicentis: iustiores cās illum habere archelao ad regnū pcipiendū: q; primū testamentū i quo is successor regni fuerat constitutus: firmius: quia illud sanamente fecisset herodes: hoc aūt iam senio pre ualitudine diminuto cōscripserat. Ducebat secū etiā matrē: & fratrē nicolai ptolomeū: aīcū herodis satis honorabilē: sed etiā sibi ualde gratissimū atq; fauentē. Maxime aūt eū incitabat ad regnum yreneus rethor uir opinioe clarus: & ad dicēdū acerrimus. Idcirco etiā freti: eos q pstiadebant cedēdu archelao: siue q; regio testameto successor fuerit istitutus: siue q; maior natu eēt aduertere cōtenebant. Sed cū romā uenissent: oēs cognati ab archelao discedēres ad istū cōueniunt: non beniuolentia circa eū aliqua cōstricti: sed odio quo aduersus archelaū irritabant. Maxime autē libertatē desiderabāt: & romanoq; iudices magis: q; reges proprios hre cupiebāt. Quod si hoc minus procederet: antipatrū magisq; archelaū sibi regem cōducibilius estimantes: impetrare laborabant. Sabinus quoq; accusatione archelai apud cæsarem deposuit. Inter hæc cæsar susci piēs ab archelao litteras: in quibus iura a patre sibi relicta proposuit testamentum quoq; cognoscens: & ratiocinia thesaurorū herodis cum anulo consignatorio quē ptolomeus apportauerat: cœpit conspicari quem ordinādū ratio postularet. Legens quoq; litteras uari & epistolas sabini: summā quoq; thesauroq; uel quid pecuniæ per singulos annos impenderetur aduertens litteras quoq; quas antipater pro regno promerendo transmiserat recensens: congregabat ad consultandum omnes senatorii ordinis: & amicos: i quibus etiam gaium filium agrippæ: & iuliæ suæ filiæ adoptiuū. Deinde illis omnibus in cōcessum inductis: copiā facit: ut quisq; de quibus moueret ediceret. Ibi primū salome filius antipater dicendi potentissimus: & archelao satis infestus: huiusmodi uerba locutus est: dicens archelaum uerbo quidē pro regni petitione se fingere laborare: opere uero oēm regni potentiam possidere: antequā ei a cæsare in quo cuncta potestas sita esset indulgeret. Huius testimoniū esse dicebat eius audaciā: quā psumpserat in die festo multos iteri mere. Qui si iniustū aliqd gessissent: alius iter eos deberet ulcisci: q eos posset legitia & ordiata ptāte cōpescere: & nō ab illo tātā cædē fieri oportet. Qui si ut rex illud fecisset: cōtumeliā grādē cæsari ituliss firmabat q; ignorās qd de eo adhuc dispositurus eēt regia iā uti ptāte pstūeret. Si āt uti priuatus illa gessisset: amplius eū deliquisse narrabat: q; regnū nō possidens: supplicia quibus libet intulerit: de qbus decretū cæsaris debuit expectari. Opponebat illi etiā iudicū militariū mutationes & ordinationes: ad hæc etiā illum in solio regali & cās plurias iudicasse: ac determinasse proclamabat: tāq; a rege legitie ius ptātis itegrū possidente petitionū quoq; pluriog; pmissa publice facta memorabat: nec quid eū amplius iuris ac potestatis habituq;: dū i regno a cæsare firmaretur. Opponebat illi etiā: q; ex yppodromio uinctos sponte dimiserit: & pluria alia: siue quæ facta fuerāt: seu quæ facta quidē nō erant: sed credibilia uidebant propter naturā sui: quod fieri posse indicabatur a iuuene: tū etiā ab accenso regnādi cupidine. Dicebat etiā luctū eū patris pœnitus neglexisse: prohibitos quoq; oēs a rege cū moreret uidendo: unde initiū quoq; seditionis affirmabat exortū: q; eū uidebant circa patrē suū mortuū qui ei multa & magna bona pstiterat tam nequiter conseruari: ut uelut in se lachrymas p diē publice configentē occulto aulē uoluptāte regni pcepti pfrui & noctes in deliciis agitare: erga cæsarē quoq; hmōi se pbituq; archelaū: cum ei regnandi iura trībueret: qualē se circa patrē exhibuisse cognoscit: tripudiare nāq; & cautus exercere in morte patris: tanquā si hostis aliquis interiret: & q; nūc aduenisset ad cæsarē callidate usum dicebat: ut si regni pcipere firmitatē desiderare simularet: cū oī iam usus esset ptāte: quanta illi nec amplior a cæsare req; domino posset attribui. Maxime uero eadē quæ in tēplo facta fuerānt uerbis exaggerabat: & impietatē obiectabat q; in die festo sacrificiis diuinis instantibus: multa milia hoīum cæsa fuissent: in quibus multi peregrini plurimi insontes indigne mi-

ſerabiliter occubuerit: templū quoq; plenū cadaueribus mortuoꝝ:nō alienigena forte pimēte: ſed eo qui ſe regni iura legitime ꝓcepiſſe iactabat. Vnde apparet iquit illud opus crudelitatis libidine peregiſſe:ut integre ſe plenū tyrānidis negociū proſecutū eē teſtetur ꝑ iniqtatē admiſſam qua cunctis hoībus cōſtaret odibilis.Feſtinabat enī quoquo mō regnū accipere:ſciens q; pro ſui merito nunquā poſſet uel in ſomnis regiā poteſtatē legitimo iure ꝓmereri.Nā & ꝑfi ſuo certos eſſe ſuos mores agnouerat:unde ſe regni ab eo ſucceſſorē diſponi proculdubio deſperabat:niſi ꝑ egritudinem ac morbos quibus non ſolū corpore confecto defecerat:uerūetiā animo parū ualido erat.Cæterū quando mens eius ſoſpes fuiſſet & ſana:& corpore forti ut digne ac merite negocia cuncta diſponeret:in antipatrū poteſtatē regnādi cōtulerat:teſtamēto iure legittimeq; cōfecto:nam qualis porro rex iſte poſſit exiſtere:qui aut contento cæſare ius ſibi totius poteſtatis arripuit:aut ſi a cæſare ſe dominū fieri:& ab eo regnū ſperabat accipere:cur ciues ſuos ſine illius ꝓcepto priuatus adhuc:& in templo die feſto inſtante tam crudeliter interemit. Et ātipater qdē huiuſmodi uerba locutus:teſtes etiā introduxit:& plurios ex cognatis:ꝑ quos ſua dicta firmarī. Tūq; is loquendi finē faceret ſurgit nicolaus ꝑ archelao uerba facturus:dicebat nanq; illa qdē quæ in templo contigerant:potius eoꝝ qui paſſi ſunt quā archelai poteſtate contigiſſe : ſiquidē tantum eos facinus aggreſſos fuiſſe:ut nō ſolū iiurias cōtumeliaſq; iactarēt: ſed etiā eos qui deuoti humiliterq; uiuere diſponebant:ulciſci pertenderent.Cunq; hoſtilia multa operarētur:uerbo quidē aduerſus archelaū:rei aūt acerbitate aduerſus cæſarē:neceſſariū archelaus iudicauit:ut eos ab inſolentia & improbitate reuocaret.Sed illi eos quos archelaus ad ſedandas turbas miſerat:interimere feſtinabāt:ſine ulla dei uel loci uel feſtiuitatis reuerētia.Mirari ſe ſane dicebat:nō confundi antipatrū:q; taliū defenſor exiſteret:dummō inimicitiæ ſuæ quā contra archelaū gerebat libitum faceret:& odio magiſquā natura iuſtitiæ iudicaret:illos purgare geſtiendo qui cūcto ſcelere aduerſus ſuos principes arma corripuerint.Cætera uero de quibus archelaū accuſauerāt: in eos ipſos accuſatores referebat:dicēs nihil ſine ipſoꝝ cōſultatiōe uel cōſenſu factū:geſtūue fuiſſe : ſed animo ledendi nunc in tranſuerſum ab equitate diſcedere.Nā neq; ſcirēt taliter res eſſe diſpoſitas:qualiter accuſabant:ſed ad inuidiā archelai cuncta deprauare : & tātam illos cupidinē inuaſiſſe obſiſtendi archelao:uiro quidē conſanguinitate propinquo:conuerſatione aūt eis familiari per omne tēpus adiuncto.Teſtamentū etiā patrē ſana mēte cōſcripſiſſe narrabat: firmiuſq; illud eſſet quod poſterius fuiſſet ſcriptū:q; in hoc poſteriore dominū cūctæ ordinationis cæſarē conſtitueret:quē minime illoꝝ improbitatē imitaturū dicebat:qui herodi iniuriā faceſſ: i cuius uita oībus eſſent bonis omniq; poteſtate perfuncti.Nunc aūt ad cōtumelias quidem uoluntatis eius & intellectus in oībus feſtinarent:ſed nequaquā cæſarē iniurias illius uiri admittere : qui & amicus fuerit & auxiliator:& oīa i ſua poteſtate dimiſerit:neq; pati ut teſtamentū eius ſolueret: quod de ſua fide fretus ſcripſerit:neq; uirtutē cæſaris imitaturā eſſe illoꝝ accuſatorum: crimina torumq; nequitiā:fidē eius in omni mundo ad exemplar propoſitam & indubitatā cunctis gentibus eſſe referebat:unde nequaquā poſſit herodi alienationē & furiā mētis aſcribī:quē ꝑ multum tps optīe regnū geſſiſſe cognouerit:ſucceſſionēq; optīo filio dicaſſe: ſed neq; iudiciū regis circa electionē ſucceſſoris peccaſſe firmabat:imo magis prudēter & optīe iudicaſſe:q; oīa ad uolūtatem:poteſtatēq; cæſaris redegiſſet.Poſtq; hæc nicolaus enarrauit:& finē loquēdi fecit : cæſar archelaum ſibi ad genua procidētē cū honorificentia ſubleuauit: ꝓnuncians eū dignū regni ꝓceptiōe:magnūq; ſuæ mentis momētū gratiāq; declarauit:& nō aliter eſſe ſe factuꝝ:niſi quæcūq; teſtamēto cō ineret.Interea cūcti archelao fauere:nō tamē certū aliqd fuerat definitū.Igitur ſcā ſolutione cōfeſſus apud ſeipſum cæſar cōſiderabat:utrūne archelao regnū cōfirmare deberet:an omni herodis generi diſptiri.Interea mater archelai morbo ꝓgrauata defungīt:ſed etiā a uaro q in ſyria militiæ magiſter erat:litteræ ueniūt:ſignificātes ſeditiones deceſſioneſq; iudeoꝝ. Poſtq; enim archelaus nauigauerat:cuncta gens uariis motibus fuerat:tumultuatiōibuſq; turbata . Sed uarus aduenies eos qui cauſa ſeditionis extiterant:ſuppliciis & tormentis adegit:rebuſq; cōpoſtis in antiochiam repedabat:unū ordinē militū in hieroſolymis derelinquēs qui iudeis ſi forte aliquid ſeditionis molirent:obuiā irent:ſed nec ſic tamen ſeditio terminat.Nam poſtquā uarus abſceſſit: ſabinus curator cæſaris illic remanens iudeos cœpit opprimere:ex militia ſibi multos armigeros faciens:quoꝝ ſatellitio aduerſus iudeos affligendos utebat. Vnde illi ꝑturbati ad ſeditiones excitandas neceſſitate cogebant.

Cap.XV.

Sed etiam arces uiolenter obtinuerat:& theſauros regios ſcrutatus ſumpſerat lucrorū & rapinaꝝ cupidine concitatus.Imminēte igitur penthecoſte:feſtiuitas nāq; hæc apud nos ſic paternaliter appellatur:nō tantū religionis gratia:quātū indignatione ſuccenſi ꝓpter improbitatem & oppreſſionē ſabini multa milia cōgregata ſunt hoium galileorum & hierichū

tinorum immensa multitudo:& quotquot trans iordanem fluuiū habitabant: sed etiā incolarū magna manus adunata:qui plus aliis icensi:in ultionē sabini conspirauerant.In tres itaq; partes diuisi:diuersa loca occupant.Et una quidē ps yppodromiū tenuerat. Cæterarum uero duarum altera pars ab aquilone usq; ad austrū uersa circa templū erat:altera uero ad orientē loca posita detinebat. Tertia uero pars yppodromium:sicut diximus ad occidētē occupauerat:quo loco ēt aula regalis extabat.Erat aūt illis tota festinatio ut romanos inclusos obsessosq; constringerēt. Sed sabinus timens tam etiam multitudinē eoꝝ:q̄ mobilitatē ingenii:quippe quibus mors cōtē tui erat:dummō cœpta perficeret cōfestim scribit ad uarū:postulans:ut q̄ citissime subueniret:i magno piculo esse cuncta a se ibi militia derelictam:ipse aūt altissimā turrim arcis ascendens cō gnomento fastum:in honore fratris herodis faseli edificatā atq; ita nominatā:qui i plio pthoꝝ defecerat:annuebat romanis:ut iudeos exeuntes aggrederentur:cunq; ipse neq; ad amicos aude ret ullo pacto descendere:alios ante se pro suaꝝ facinore rapinaꝝ morte hortabat appetere.Sed romanis egressis cū fiducia;pugna uirimq; aspersa satis exorta ē:& licet romani opere bellico: & experiētia superiores existerēt:& plures ex iudeis occūberēt:obstinatio tamē iudeoꝝ neq̄quā tā dira belli facie frangebantur:sed circūeuntes pene templū ascendunt in porticus quæ fani areā continebant:& ibi multū plium profligatur:saxa quædā manibus uoluebant:quædā fundis uel rormentis cæteris emittebant:ad hæc etiā cū arcubus intermixti romanoꝝ plurimos sauciabāt. Nam oportunitate loci iudei supiores extiterant.Romani uero in incerto positi:nec ictus anci pites euitare:nec hostē ullis iaculis poterant uulnerare. Proinde cū in hunc modū nō breui tpe pugnaretur:postremo romani impune se talia perpeti:ignem porticibus submittunt:iudeis quia semp porticus erant non sentientibus:ignis porro a plurimis appositus: continuo i flammas exestuat:tectaq; corripuit:quoꝝ materies:q; erat cū pice ceraq; puncta:& in supficiē deaurata:ignē confestim suscepit:quo incendio opa illa magna & admiratione digna dispereunt.Sed etiā eos q super porticus propugnantes astiterant:repentinus corripit:& insperatus interitus : alii simul cū tectis concidentibus pessum ibant:pars hostiū cōfixi perire uulnerati:pleriq; defectu concilii:& sub talis cladis stupore:aut igni sese contradunt:aut gladiis abusi suis intereunt:ut malum quasi quo se uidebant circunseptos effugerent.Quotquot aūt retrorsum uia qua ascenderēt recurrē tes a ruina uel incendio liberātur:a romanis continuo sine ullo negocio necātur. Quippe nudi armis & animi timore soluti:ueniebant in manibus romanoꝝ.Proinde ex cunctis qui tecta cō scenderant:nullus ualuit pœnitus euadere.Romani aūt p illud incendiū in fiduciam subleuati: interius progrediuntur:& erariū ubi templi opes seruabantur arripiunt:& pluria quidē a militi bus furata sunt,Sabinus autem uix inde quadringenta talenta publice ualuit ratione conquirere Interea iudeos plurimū contristabat tam interitus socioꝝ q̄ erarii:anathemthumq; direptio: & tamen quotquot eoꝝ uel peruersitate mentis obstinati uel pugnaces promptiq; cōstabant: aulā regiam undiq; uallantes:minabantur incendiū:& cunctos ibidē una interitui dare: nisi celer ab scessissent.Nam se quoq; copiā illis exeundi si id eligerent daturos:sabino quoq; si etiā ipso uel let exeundi tribuere facultatē:pollicebantur.Dū iste geruntur:nōnulli ex regiis militibus ad iu deos transeunt. Rufus aūt & gratus tria milia pugnatoꝝ ex militia herodis sub se habebāt: uiros corpore exercitatos & strenuos.Cum his igitur oībus sese romanis adiiciunt.Rufus etiā eq tes aliquantos habebat:ipsos quoq; secū romanis auxilio duxerat.At iudei obsidionē minie negligebant:sed etiam menia cuncta circuibāt:hortabāturq; omnes ut illā oportunitatē se saluādi: & in libertatem paternā respirandi non perderent,Sabino uero optabile fuit:ut egrediens absce deret:sed cōmittere semetipsum nō audebat: suoꝝ consideratione factoꝝ:& q̄ hostes admodū infideli mente esse cognouerat:simul etiā uari pstolabatur aduētū:eūq; si adesset obsidionē illā esse solutuꝝ.Ea tēpestate etiā alia pluria:turbis tumultibusq; plenissima prouenerūt:quæ totā iudeæ regionē grauiter desolabant.In q̄buscunq; nāq; locis:alii lucri cupiditate concitati:ps inimicitia iudeoꝝ ad excitanda bella ferebantur.Militauerunt quondā herodi duo milia hominū hincinde congregatoꝝ.Hi ergo in unū collecti:& seorsum a cæteris decedentes:aduersus regios milites pugna congrediuntur.Vtebantur aūt alcibiade duce:herodis nepote:quē sibi pfecerant: qui tam in campis ad pugnā strēnue ferebatur:q̄ in locis asperis arte pualebat:propter experien tiam quā ex usu belli pceperat.Iudas quidā erat filius ezechiæ ppositi latronū:qui multū quōdā pualuerat:sed tēporibus herodis cū magno fuerat labore depressus.Iste igitur iudas circa sefori galileæ cōgregans multitudinē uiroꝝ pditorum:atq; desperatorū:cū eis aulā regiā pugnaturus inuadit.Ex qua copiam armoꝝ:quantūcunq; ille locus habebat abripuit:exinde suos oēs armat sumit etiā cūctas opes quæ ibidē pro custodia fuerāt derelictæ. Hic terribilis uniuersus effectus est.Nam huc atq; illuc agebat:& ducebat exercitū:libidine rei maioris accensus : & emulatione

regnandi ſine ulla uirtute ullaq; prudentia:ſed ad uim inferendā tantū:& ledendum pronior & procliuis extabat:ſperans ex hoc ſibi dignitatē gloriāq; uenturā. Extiterat quoq; Symon ſeruus quidē herodis regis:uerū decoris uir magnitudie corporis ac fortitudine p̄ſtans:cui magna fuerant credita cōmiſſaq; negocia:is igitur regē intēperātia ſubleuatus:diadema ſuo capiti p̄umpſit imponere:& aliquanta multitudine congregata:rex p̄mūciat inſania ſimul:furiaq; populoꝝ:ſed etiam ipſe dignū ſemetipſum exiſtimans ſup oēs qui regnū ante geſſiſſent:aulā regiā i hierichū̄te ſuccendit:& oīa quæ ibi habebantur abripuit.Multa itaq; in diuerſis locis p uniuerſam p̄uiciā:ubi regia cōſiſtebāt tabernacula cōburebat:cunctaq; exterminio dabat:ignibus cōcremado. Ampliora quoq; iſte gerebat: & amplius ab eo illa regio deleretur:ni celeriter mutatio cōtigiſſet: nam exercitus militū regiorū qui ſe romanis addiderat:tota manu:totaq; uirtute congrediens: occurrit ſymoni:ubi multa ui die longo certatur.Sed plures qui ex locis trans iordanē cū ſymone fuerant cōgregati:neq; ordinis:neq; diſpōnis bellice gnari:ſiquidē temeritate magiſquā diſciplina pugnabant:a regiis occubuer militibus:ſed etiā ipſum ſymonē p fugas ſe & p mōtis fauces ſaluari cupientē gratus occurrēs:caput ei abſcidit.Incenſus eſt etiā illis diebus ſup iordanē locus nomine emmachoes a quibuſdā hoibus Symoni cōſimilibus.Sic igitur in illa gēte multa demētia uagabatur: ꝓpter quod regē propriū nō habebant:qui populū uirtute ac moderatione diſponeret:& ꝓpter quos alienigene irruperant:p quod ſeditioſe mentes occaſionē accipientes:ad bella concitanda ſuccenſæ ſunt:intentione ſola deuaſtandi & aliena rapiendi.Cæterū & athonges uir neq; generis dignitate conſpicuus:neq; uirtute decoratus:ſed opū tātū cōſilus abundantia. Paſtor enī erat iſte:& cunctis in oībus rebus obſcurus:uerū magnitudine corporis & robore ꝓualens:auſus eſt etiā ipſe in regni cōſpirare potentiā.Erant quippe illi fratres qtuor etiā ipſi corpoꝝ magni:& de fortitudine gloriantes:& ex hoc credebāt ſeſe regnū oībus modis obtinere:nā unuſ quiſq; eoꝝ turmā ꝓpriā ductabat.Congregatur itaq; ad eos pluria multitudo. Et illi quidē ductorum fungebantur officio:& ſicubi opus erat diſcurrebant:bellicos exercendo conflictus.Ille uero diadema ſuo capiti circūponēs:ad cōſultandū̄ concilīū conuocabat:ut quid facto opus eēt decerneret:Videns aūt cūcta in ſua poteſtate:cœpit inſania ferri:maxīe q; rex a populo uocabat: q; ſibi ad regendū̄ q̄ uellet nihil eſſe ipedimento cernebat.Dericq; tā ipſe quā fratres eius magna conſpiratione frementes:odio romanoꝝ & regioꝝ militū bellū gerer feſtinabant. Nā equaliter aduerſus utroſq; infeſta mente ferebant:aduerſus regios quidē milites ꝓpter iniurias : quas eos ſub herode ꝓpetraſſe reputabant:aduerſus romanos aūt q; eoꝝ in p̄ſenti poteſtas exiſtebat.Igitur aſperitas huius mali tempore ꝓcurrēte creſcebat:nulluſq; interitum poterat euitare.Nam alios quidem ſpe lucri exterminabant:alios aūt occidendi conſuetudine p̄imebant.Incurrunt etiā aliquādo romanoꝝ turmæ circa emmaū:& circūdantes arium centurionē qui ductabat exercitū: quadraginta ex eis uulneraueri:qui fuerāt manu excitatorie meliores:cæteri uero fiore fugiētes: a grato qui multitudinē regiæ militiæ ductabat defenſati ſaluantur: ſuos mortuos relinquētes. Et multa parte diei romanæ legionis milites inſequentes pluriōs ſauciabant:ſuperant tamē poſtea:& cōp̄hendunt:alius quidē cū graco cōfligens:alter aūt cū ptolomeo.Maiorem uero fratrem archelai milites cōp̄hendūt.Nouiſſimus aūt eoꝝ ſup his quæ contigebant merore confectus heſitare cœpit:qualiter ſaluaretur.Nam ſe ſolū remanſiſſe cernēs:& omni manu militum ſpoliatū:fidei patruelis archelai ſe cōmittit ac tradidit:ſed hæc quidē poſtea cōtigerūt. Igitur ſic iudea latrocinantium facta fuerat habitatio.Si quis enī manū aliquā cōgregaret:quæ ſecū ad ſeditiones faciendas cōſpirare p̄ſumeret:ſtatim rex efficiebatur:exurgens ad cōmunē regionis iteritum.In breui quidē & in minimis rebus iudei romanis noxii cōſiſtentes:inuidia tamen cōtribulium ciuiūq; ſuoꝝ ad oīa nequitiæ opera ferebant.Interea uarus mox ubi q̄ geſta ſunt ſabino ſcribente cognouit:timens illi legioni quā in hieroſolymis dereliquerat:duas reliquas legiones aſſumens:tres quippe i Syria fuerant conſtitutæ:aſſumens etiā equitū alias quatuor:& auxilia q̄ reges tetrarchæ diuerſi mandauerant:maturabat p̄ſidiū illis qui in iudea obſidione tenebant afferre.Dicebant aūt oībus q; Ptolomaidā pergeret . Dant illi etiā bericii tranſeunti ſubſidium mille quingentoꝝ uiroꝝ.Mādatilli & arethas quoq; petreus:qui odium circa herodē & amicitiam aūt cū romanis adduxerat nō paruā peditū & eq̄tū manū.Congregato itaq; in Ptolomaida omni exercitu:exinde patre filio tradens:unum amicoꝝ ſuoꝝ deſtinat galileos expugnatū : qui ſuper Ptolomaidā habitāt.Ille aūt galileā ingrediens:magna ui pugnare cœpit.Et primū ſeforin capiēs:habitatores quidē oēs captiuos abduxit:ciuitate aūt ignibus tradidit. Varus aūt ſamariā cum oi manu ingredit:ſed a ciuitate abſtinuit:erat enī crimie ſeditionis imunis:ſed quodā uico Prolemeiarus noie collocat:quē uicū arabes odio Herodis hoſtili more cōburūt.Iter quoq; agētes:aliū uicū faſſo noie:magnū atq; opulētū:idem arabes cōp̄hēdētes:incēdio cōcremauerunt:

& quaqua uersum exercitus ibat:igne cũcta & cæde replebãt: succendit etiã emmaus castellũ: uaro iubente gratia mortuoꝝ.Hinc itaq; i hierosolymã tendit.Illi porro q ad obsidiones fuerãt congregati:facie ipsam non ferentes exercitus:passim cuncti diffugiunt: impfecta seditiõis opa relinquentes:qui uero in hierosolymis fuere iudei:uaro grauiter incusante:excusatiõibus diuersis semetipsos purgare nitebantur:q multitudo illa propter festiuitatẽ fuerit cõgregata:bellum at nequaq; ex eoꝝ sniam contigisse:sed temeritate aduenaꝝ fuisse cõmotũ:seipsos aũt cũ rõanis obsessos potius q̃ obsidendi gessisse propositũ.Venerunt aũt in occursũ uaro ioseppus herodis regis nepos:& gratus atq; rufus omnẽ exercitũ quẽ sub se habebant:secũ pariter adducẽtes: occurrunt etiam romã:qui obsidione tenebant.Sabinus aũt non uolens in facie uari uenire:ex alia parte hierosolymis egrediens:mare uersus abscessit.Interea uarus p oẽm regionẽ partẽ militiæ mittit:quesitum eos qui causa seditionis extiterãt.Deprehensis aũt qui manifestabantur:alios q causa mali extiterẽ supplicijs cruciabat:quosdã uero dimittit:in qbus culpa leuior inuenitur.Fuere aũt qui propter hanc cãm i crucem acti sunt:ferme duo milia hoium. Hoc igitur mõ rebus collectis:atq; cõpositis:maximã partẽ militiæ ad sedes proprias dimittit:grauem eã illis locis existimans:nam in plurimis excesserant:& eius iura contempserãt lucroꝝ ac rapinæ cupidine. Ipse uero decẽ milia iudeorum in unum locum fuisse congregatos audiens:festinus occurrit: ut eos comprehenderet.Illi autẽ anteq̃ cõprehensi fuissent:semetipsos tradidere hortatu aciabi.Tunc uarus multitudini quidem uenia contribuit:ipsos aũt ductores:qui cãm secessionis excitauerant ad cæsarem mittit.Cæsar uero plerosq; ex eis pmittit:illos aũt qui herodis cognati fuere:supplicijs adegit:q; nullum iustitiæ gerentes respectũ:contra familiares & sanguineos arma tẽtauerãt. Et uarus quidem ista disponens:& propter presidia unam legionem qua etiam primo dimiserat hierosolymis derelinquens in antiochiam repedare festinat.

Capitulum.XVI.

ARchelao uero apud romam cõmorante:aliorũ negocioꝝ principia: pullulabãt: quorum hæc erat causa.Venerat Romam legatio iudeorum: sup octo milia hominum: petentium ut suis legibus uiuerent:& legati quidem qui ex decreto totius gentis fuerant:missi quinquaginta fuere.Cætera uero multitudo romæ ad eos uenerat.Cæsare autem concilium faciente cum amicis:cæterisq; romanorum primatibus:& in Appollinis templum congregante:quod ab ipso fuerat magnis opibus impensisq; fundatum.Legati quidem cũ uniuersa multitudine indigentium iudeorum cãm acturi conueniunt.Archelaus aũt ecõtra cũ amicis aderat.Quotquot uero regis fuere consanguinei:ab archelao per odium separãtur:iudeis autem aduersus eum consociabantur:non tamen semetipsos publice demonstrabant: graue putantes:& ad confusionem propriã pertinere:si ante cæsarem contra consanguineum & familiarẽ loqui presumerent.Aderat etiam philippus de Syria ueniẽs:uari concitãtus hortatu:prima quidem causa ut fratri adesset. Nam ei plurimum uarus fauebat.Enimuero arbitrabatur:quia illo regno soluto per partes:posset distribui:siquidẽ plures essent:qui suis legibus uiuere postulabãt. Vnde uero philippum hortabatur:ut pro se laboraret:quo posset etiam ipse partem aliquam regni percipere.Data igitur iudeoꝝ legatis copia dicendi:cœperunt pro dissoluendo regno multa loqui:& primum ex iniquitatibus herodis argumenta multa sumere:dicentes eum nomine tantum fuisse regem:re autem uera tyrãnidis facinora perpetrasse:& multam per eum desolationẽ rerum factam esse iudeorum naturaliter eũ etiam ad nouitates inueniendas pronum fuisse proclamabãt: & tantos quidẽ iudeorum eius crudelitatibus interisse:quantos nunquam ex historia perisse cognoscerent:sed multo amplius semet qui uiuerent infœliciores existere: non solum eis quibus ostensione uultus asper:& indignatione mentis terribilis apparebat:sed etiam eisbus substantias suas arripuit:ciuitates quidẽ extraneas & ab alienigenis habitatas eũ ornare & locupletare: cũ perditione & exterminio eoꝝ qui sub eius regno habitabãt:oẽm gentẽ penuire & necessitati contraditã:cũ paucis aũt regno deliciisq; frueret:plurimos quoq; ex nobilibus ciuitatibus: & nobili natos genere pepimeret:nullis rationabilibus subsistentibus causis:nisi ut eoꝝ substantias rapuisset:& quibus uitam fortasse concessisset:reꝝ suarũ amissione damnaret.Iam uero exactionibus inquiũt functionem'aliã quidẽ pro muneribus publicis cũ augmentis annalibus exigebat:alia uero lucroꝝ gra:post functiões a seruis exactoribus:uel amicis eius diripi solet causabantur:nec solum ista quæ ad damnũ auri & argenti ptinebant agi: sed uirgines etiã corrumpi: matronas pollui:quæ pudoreẽ sui tacebant:sicut ab illis qui gerebãt desiderabatur qui uidelicet facinora sua timebant:ne in publicũ proderentur:tantasq; sub herode se iniurias & contumelias passos fuisse quantas nec ulla bestia posset ingerere:si facultas daretur ut hoibus iperaret.Et multas quidem sepius calamitates suã gentẽ passam dicebant:sed nunq̃ se in tantam infœlicitatem:

tantãq; cladẽ prorſus incidiſſe:exemplũ nãq; iniquitatis & facinoris herodẽ uniuerſæ gẽti fuiſſe. Et optabiliter ſe archelaũ quidẽ regẽ denominaſſe firmabant: quia poſt herodẽ quẽlibet malũ ferendũ & tolerandũ utiq; decernebant qui tamen ipſis initiis ſe quaſi mitiorẽ herodi conabaf oſtendere:uerũ poſtea uerens:ne non ꝓprius herodis filius crederef:nihil ultra diſtulit:ſed ſtati aperuit ſuæ mentis indicia:&cũ nõdũ erat regni conſecutus integrã firmitatẽ:q; in cæſaris arbitrio cõſiſteret:illius regni poteſtatẽ uel tribuere:uel negare:dedit tamen ingenii ſui ꝓpoſitiq; monimenta:q̃liter poſſet i futuro illudregnũ gerere:ex his q̃ in ipſis initiis ꝓpetrare ꝓſumpſit:ut ciues in tẽplo die feſto uelut numini eosofferens:auderet occidere:unde iuſte uniuerſæ genti illũ fuiſſe exoſum:ꝓpter merita ſuæ crudelitatis & ſceleris.Ob id quoq; & has querellas:legationem totã gentẽ deſtinaſſe firmabant.Petebant ergo:ut eo⁊ ꝓuintia regibus careret:& ſyriæ iũgeref: ut ab illis iudicibus regerenf: qui illuc ex roma ad gubernãdam ꝓuintiã mitterenf: & tunc cognoſci poſſe dicebant:utrum ne ſeditioſi eſſent:& tumultũ cõcitatores:an ſubiecti & deuoti ſi ꝓbis iudicibus:& rectoribus uteref.Talia iudeis dicentibus:nicolaus regẽ criminibus expurgabat:herodem quidem:quomõ per omne tempus quo aduixerit nũquã fuerit accuſatus:non eſſe uera poſſe dicere confirmabat eos qui cũ haberent aliquid unde cauſarentur : illo uiuente ꝑtermittentes quando poſſent:in quibus leſi fuerant uindicari:illo mortuo querellas importune cõfingerent:illa uero quæ ſub archelao acta eſſent:ad illo⁊ improbitatẽ iniuriaſq; redigebat:q cõtra ius & contra leges talia comiſiſſe ꝑſumpſerint quiq; cædis fecere principiũ in eis qui ſe a tumultibus ꝓhibebant.Incuſabat eos etiã q; ſeditionis libidine tenerenf:& q; pernicaces eſſent ad obediendum uel legibus uel iuſtitiæ:dum cuperent in omnibus ſuis aſſumptionibus uincere. Hæc itaq; nicolao dicente:cæſar hincinde quæ dicta ſunt audiens:conuentũ dimiſit & poſt paucos dies:archelaum quidem *non* pronunciat regẽ:dimidiæ uero iudeæ regionis quæ herodi tributa reddebat tetrarcham conſtituit:ſpondens ei quoq; regiam dignitatem:ſi laboribus & fauoribus circa ſemeipſum meritus appareret alteram quoq; dimidiam bifariam diſtribuit alteri herodis filliis:philippo uidelicet:& antipatro:qui contra fratrem archelaum de uniuerſo regno certauerant.Et huic quidem regio trans iordanem galilea tributa reddebat quæ cõſtabant i talẽtis ducentis p ſingulos ános.Philippo aũt batanea cũ traconitide & auranitis: cũ aliqua ꝑte domus quæ zenodori dicebatur:reddebant taléta centũ.Cæterũ archelao idumea:& iudea:& Samaria. Hæc.n. leuigatæ fuerant q̃rta ꝑte functionũ ex decreto cæſaris:ꝓpter quod in ſeditione cætere multitudini ꝓticipes non fuere.Erant aũt ciuitates quæ archelao tributa reddebãt.ſtratonis turris:& ſebaſta cũ ioppe:& hieroſolymis: gaza uero & gadara:& ipſe fuere græce ciuitates;qs abſcidens a diſpenſatione ſyriæ:additamento iudeæ regioni coniunxerat.Accedebant ergo archelao tributa p unũquẽq; annũ talenta.cccc.ex oĩbus regionibus quas i ſua poteſtate ſuſcepat. Et hæc quidẽ de filiis herodis ordinata ſunt.Salome aũt ſup illa quæ frater i teſtamento reliquerat:erat aũt iannia & azotus:& faſelis argenti ſignati miriade qnquagita:cæſar etiã donat ei ad habitãdũ aulã regiã quæ fuerat in aſchalone conſtituta.Intrabant etiã & huic reditus ex oĩbus ſuis talenta per annos ſingulos.lx.domus aũt eius in regionibus erant quæ ſub atchelai fuere poteſtate. Accipiunt:quoq; cõſanguinei regis quæcũq; in teſtõ declarãtur.Duabus aũt filiabus eius uirgĩbus præter illa quæ pater reliquerat:cæſar etiã utriq; dona largiſ uicenas quinas miriadas argẽti ſignati:eaſq; coniunxit feroræ filiis:cuncta uero quæ illi fuerãt dimiſſa:p filios herodis diſtribuit. Erant aũt quinq̃ginta & mille talenta pauca ſibi ſumens uaſcula:quæ non tam ei magnitudine uel ꝓcio:quã recordatione regis accepta conſtabant.

Cap.XVII.

Is igitur a cæſare diſpoſitis:iuuenis qdã iudeus quidẽ genere;ſed apud ſydonios nutritus; a quodam romano⁊ libertino:qui eũ in cognitionẽ herodis induxerat:ſimilitudine formę ꝓuocatus:quæ uidebaf alexãdro conſimilis filio herodis q fuerat intereptus:teſtificabantur quoq; illi cũcti:quo⁊ aſpectibus occurrebat ex hoc occaſionẽ ſibimet eſſe reputabat quo regnum poſſet excipere:& aſſumens ſecũ adiutorẽ ſuæ gentis hoiem ſcientẽ cũcta quæ in palacio gerebantur:& ingenio callidũ ad magna negocia ꝓturbãda:eo ſibi huius factionis magiſterium ꝓbente conſcendit.Dicebat ergo ſe alexandrũ eſſe herodis filiũ ex morte ſeruatũ ab his quibus ſiſ eũ pimerent fuerat delegatus:occidentes quippe alios p quos imaginẽ cõpletæ iuſſionis oſtenderent:& expectatores fallerent:illũq; & eius fratrem ariſtobolũ ſaluauiſſe.His igiſ figmentis & ipſe in ſupbiã extollitur:& alios quot occurrerẽt eludebat.Interea cretã apulſis iudeorum omnibus qui cũ illo colloquiũ miſcuere:ꝑſuaſio facta eſt.Vnde illi quoq; pecunia⁊ abundantia cœpit affluere:plurimis hincide donantibus.præter uenit ad meliorem:ibi quoq; cõgregat meliora.Nam ei plures oflerebantur pecuniæ fide q̃ ex regio ſanguine illũ deſcẽdere iudicabãt: & ſepe q; poſſet ꝑni regni iura percipere:uicéq; ꝑſtantibus reportare. Ibat igitur romã plurimis

in eius obſequio uenictibus:& dicearchea appulſus:ibidē quoq; qui habitabāt:iudeos ſimilibus fallaciis illudere decipereq; nō deſiſtit. Accurrebant nāq; illi ueluti regi:& alii quidē alii: maxīe tamen illi qui familiaritatē & amicitiā eū herode poſſederant. Cauſa uero maxima deceptionis erat hominibus qui illū cum uoluptate referentibus aduertebant. Ad hæc etiā accedebat fides ex formæ ultuſq; ſimilitudine:etenī etiam qui plurimū fuerāt cū alexandro conuerſati:nihilominus inducti fuerant ad credendum:illum non fuiſſe alterū:ſed alexandrum herodis filium:ita ut etiam aliis neſcientibus iurare p̄ſumerent. Proinde ingredienti romam:& fama ſui cuncta replenti in occurſum egreditur iudeorum plurima multitudo:inſtar miraculi ſalutē eius factā diuinitus admirantes:& cum gaudio illum maiore ſuſcipiunt:maxime propter maternum genus: quod erat ualde clariſſimum. Proinde cum ciuitatē intraret:per plateas & uicos ī ſella portabat: cuncto regali cultu cōpoſitus ex opibus & queſtibus: quas p diuerſa loca perceperat. Congregat itaq; ad eum maxima multitudo:uoces plurimæ:clamoreſq; cū fauore reddebant: & oia fiebāt quæ ſolent ad gaudia mentes hominū concitare:præſertim in tali euentu:ubi præter ſpē ſalutē illius factam eſſe mirabantur. Sed ubi cæſari nuncius ille allatus eſt:non quidē credebat:propter quod ſciret herodem nō fac. e poſſe in quibuſlibet negociis decipi p̄ſerti in illis in quibus aīum intenderet:tamen ſperans potius ſe contingere:celatū:alias celā quendā ſuū libertū q ſepius fuerat cum illis infantulus collocutus mittit:ut uideret alexandrū. Ille aūt cū uidiſſet nulla meliori diſcretione uſus eſt q̄ uſa fuerat multitudo. Verū cæſar decipi oīo nō potuit:quō erat quidē ille ſimilis alexandro:ſed non ita ut eos poſſet inducere:qui prudēter inſpicere:diſcernereq; ualerēt. Siquidem iſte falſus alexander ex labore & opere ualde conſtabat attritus:in illū aūt delicatudo ex deliciis: & fortitudo de frequēti exercitatiōne concurrerant:huic aūt durius & groſſius erat corpus. Intuens igitur mendacia conſpirantē iuxta diſcipulū atq; doctorē:& cū fiducia uerba p̄ferentes examinabat:rem etiā de ariſtobolo cunctā perquirens:quid de illo quoq; fuerit factū:& ſemetipſum obſtupere ſimulans:rogabat:ob quā cām ariſtobolus quoq; nō ueniſſet:quo regnū etiam ipſe dignitatēq; ſibi depoſceret. Cunq; ille reſpondiſſet:in cypro illū inſula remāſiſſe:marinis periculis ſimul fatigatū:& territū:ut ſi forte ſibi aliquid inoptabile prouēiſſet:ſaltim ille ſal uaretur:ne omne genus marianne pœnitus interiret:talia enī illū doctor ille reſpondēda docuerat: cæſar illū ſemotim adoleſcētulū a cæteris abducēs:tibi inquit mercedis gr̄a ſalus a me p̄ſtabitur ſi nō tentaueris etiam me arte deceptionis inducer̄. Dic itaq; mihi qs tu ſis:& quis te ad talia cōfingenda ptulerit:maior quippe eſt tua ætate hæc adinuēta calliditas. Tūc ille:neq; n. ultra mentiri potuit:in periculo conſtitutus:aperte cæſari omne figmentū:uel quali modo:uel a quo fuerit cōmentatum. Tunc cæſar falli quidē alexandrū nequaq̄ contra quod promiſerat fecit:uidens aūt eū aptū laboribus:in ordine conſtituit numeroq; nautarū:illū uero qui talia p̄ſumēda perſuaſit:morte cōdemnat. Melienſibus aūt condemnatio ſufficiens uiſa eſt:ut quantoſcūq; ſūptus uel pecunias in falſum alexandrū erogaſſent:irreparabiliter amiſiſſet. Et circa falſum eqdē alexandrū res cum magna temeritate p̄ſumptæ:finē huiuſmodi pceperūt.

Cap. XVIII.

ARchelaus aūt tetrarchiā ſuſcipiens:mox ut iudeā attigit:iozarū boethii de pōtificatu remouit: exprobrans ei:q; cū ſeditioſis una cōueniret:eleazarq; aūt fratrē eius ad pontificatum ſubrogat. Edificat etiā in hierichunte aulā regiā:cū elegantia & decore mirabili:mēdietatē quoq; aquarū quæ ad irrigationē agrorū influebant: tractu ductuq; conſtructo diuertit in campū:quod ab ipſo fuerat palmarū arboribus conſitū. Victum etiā edificat:cui nomen archelaidē conſtituit:p̄cnam quoq; legē trāſgrediens:glafirā archelai quidē filiā: alexandri uero fratris coniugē:ex qua filios quoq; ſuſceperat:ſibimet acciſcit uxorē. Iudeis uero fas non erat fratrū uxores accipere. Sed neq; eleazarus in pontificatu diuturno tēpore p̄ſeuerat. Siquidē etiā ſup ipſum conſtituit ieſum oſeæ filiū. Interea decimo anno principatus archelai:ois nobilitas iudeorū primateſq; ſamariæ:nō ferentes crudelitatē eius:moreſq; tyrannicos:apud cæſarem accuſationes ei inſtituunt:maxime:quia cognouerant eū cæſaris mandata tranſgreſſum: nam ei p̄ceperat: ut manſuete:dementerq; conuerſaretur ad populū. Cæſar igitur ut hæc aduertit indignatione cōmotus:curatorē eiuſdē archelai regū eaq; quæ romæ fuere:archelaus etiā ipſe dicebatur:protinus aduocat:cæterum ſcribendū archelao indignū exiſtimat:illū aūt deſtinat:ut archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo ſine ulla dilatiōe nauē aſcendens:nauigat celeriter: & in iudeam uenit:archelaumq; occupat cum amicis epulum celebrantem:mentē ei cæſaris aperuit:atq; ut confeſtim egrederetur ciuitatem compellit. Cæſar autem ueniente archelao aliquibus accuſatoribus aſtantibus:cām hinc ide cognoſcit:ſed ubi ſe parum ſe expurgat archelaus: in exilium trudi p̄cipitur:ī uiēna ciuitatē galliæ habitaculo cōtributo:pecunias uero eius rōnibus

iuſſit ſociari fiſcalibus.Sed antequã romã fuiſſet uocatus archelaus ſomniũ ſuis amicis tale recitauit.Vidiſſe ſe nãq; dicebat ſpicas decẽ numero:plenas turgenteſq; frumentis uigoréq; integrũ poſſidentes : quas uidebat a bubus cõedi.Sed hoc uidens magnis fluctibus eius animus fatigabatur:a quibus dum ſciſcitaretur:illi per diuerſas contrariaſq; opiniones ſolutioneſq; diſcindunt. Tunc ſymon:uir eſſeus ueniens:mutationem rerum illo ſomnio ſignificari dicebat:archelao nõ ſanq in rebus ſecundis aut commodis ꝓuenturam.Boues nanq; labores & miſeriã ſignificare firmabat:ꝓpter quod ſoleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri:mutationem autẽ rerum illo ſomnio demonſtrari dicebat:quod terra boum laboribus & operibus exarata ſ ſeipſa permanere pœnitus nõ ſinatur:perſpicax autem.x.periodum decẽ annorũ terminari manifeſtabat.Vnam quippe futurã æſtatem & tẽpus ſuppleri aſſeuerabat archelao:quo de principatu ſuæ poteſtatis exiret.Et ille quidem hoc modo ſomnium illud expoſuit.Quinto uero die poſtquam illud ſomnium archelao fuerat demonſtratum:euocator eius archelaus procurator ſuus i iudeã uenit a cæſare deſtinatus.Similiter & glafiræ uxori eius:& regis archelai filiæ ꝓuẽit. Quæ prio ſicut ſupra oſtendimus:alexandro in coniugium ſociata:conſtabat herodis quidem filio:ſed fratri archelai. Poſtea uero quã idem alexander a patre fuerat interemptus iobato lybiorum regi coniungit ur.Quo defuncto:item illam uiduatam in cappadotia a patre archelaus in cõiugium ſuſcepit:marianne excludens:quæ ſibi fuerat coniugata.Tantus ſiquidẽ illum glafiræ amoris ardor incenderat.Cum uero iuncta eſſet archelao:tale ſomnium ipſa quoq; cõtuetur. Videbat q̃ſi alexandrũ ſibi aſtantẽ: & ſe quidẽ illi adgaudere:eũq; libenter & alacriter amplexari:illũ uero exprobrationes ei protinus imputare dicentem. O glafira:nempe uel nunc confirmas prouerbiũ quo dicitur:fidem mulieribus non habendam.Nonne mihi iureiurando conſtricta es:ſed & iugali fœdere uirgo ſociata.Poſtquam filios quoq; ſuſcepimus:amores noſtros oblita es ſecundarum cupidine nuptiarum:ſed neq; hoc tibi ſufficere iudicaſti:quinetiam cum tertio ſponſo cõcumbere præſumpſiſti:& ſine pudore domum noſtram ingrediens:thorum genialem polluiſti: cum archelao ius coniugale conſocians ut illum uirum haberes:quem meum fratrem eſſe conſtaret.Verum ego nunquam tui pœnitus obliuiſcar:neq; beniuolentiæ qua ſemper circã te detẽtus ſum caream.Liberabo ſane te uniuerſis obprobriis:meam ſicuti fuiſti firmam ſtabilẽq; pficiens.Quæ cum illa familiaribus retuliſſet:poſt paucos dies uita defungitur.Hæc ergo haũd ſane importuna huic noſtro operi ratus inſerui:primo quidem:quia ea quæ circa ipſos reges contigiſſe noſcuntur innotui:deinde ut exemplo uera probentur : dicere illi a quibus immortalitas diſputatur animarum:aut etiam ut appereat diuina prouidentia regũ humanarũq; cuncta diſponi: ne incredulitate huiuſmodi regũ homines ledantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit: nullo modo prohibetur per dies ſingulos ad uirtutis augmenta procedere.Archelai uero regio tributaria facta:ſyriæ diſpenſationi coniungitur.Interea cirinus uir conſularis a cæſare deſtinat: cenſum in Syria diſpoſiturus:& domũ archelai rediturus.

Incipiunt capitula libri.xviii.

Hec cõtinent in octauodecio libro ioſephi hiſtoriarũ ãtiq̃tatis iudaicæ. Cap.i.
Qualiter cirinus a cæſare deſtinat:ut ſyriã iudeãq; cenſeret. Cap.ii.
Qualiter copinius ex equeſtri ordine miſſus eſt in iudeã:& ꝙa cirinus uẽit iudeã uniuerſoꝝ depdaturus ſubſtantias:& archelai redditurus pecunias:& quia iudei moleſte ferentes:tãdẽ pſuadẽte iozaro põtifice paſſi ſunt deſcriptionẽ fieri ſubſtãtiarũ ſuarũ. Cap.iii.
Qualiter iudas galonites:& quidem alter perſuaſerunt multitudini:ne ſuas deſcribi ſubſtantias paterentur. Cap.iiii.
Qualiter populi eoꝝ conſilia conſecuti:ſeditiões & bella ciuilia:ſeu latrocinia exercuerũt ue & quantæ ſint hereſes philoſophoꝝ apud iudeos:uel q̃libus teneant legibus. Cap.v.
Qualiter herodes & philippus citates i honorẽ cæſaris fabricauerũt:& q̃liter ſamarite oſſa mortuoꝝ in tẽplo iactantes cũ feſtiuitas azimoꝝ imineret populũ reddidere pollutũ. Cap.vi.
Mors ſalome ſororis herodis quõdã regis iudeoꝝ:mors etiã auguſti:romãoꝝ ſecũdi impatoris. Succeſſio tyberi cæſaris ſub quo põtius pilatus mittit i iudeã. Cap.vii:
Qualiter pontius pilatus uoluit latenter intromittere in hieroſolymam ſtatuas cæſaris cognoſcens autem populus ſeditionem aduerſus illum commouit : donec illas ab hieroſolymis in cæſaream tranſmitteret. Cap.viii.
De ieſu chriſto. Cap.ix.
De facto quod contigit romæ in templo iſidis:& quæ iudeis per illud tẽpus romæ prouenerint:

omnibus urbe expulsis per tyberium:& de seductõne samaritici populi: uel oppressione eius per pontium pilatum. Cap.x.

Accusatio samareoꝝ aduersus pilatũ apud uitellũ: & qualiter uitellius romã eum ad cæsarem ire compulit:ut ibi rationẽ eoꝝ quæ contigerant redderet. Cap.xi.

Vitellius ascendẽs hierosolymã:magnificus ac munificus extitit ĩ populos:& q̃liter tyberius cæsar scripsit uitellio ut amicicias cõponeret cũ artabano parthoꝝ ĩperatore. Cap.xii.

Mors philippi fratris herodis iunioris:& q̃liter tetrarchia eius dispẽsationi syriæ:regiminiq; cõiuncta ẽ:& de simulatione quæ cõtigit inter arethã pethreũ & herodẽ:quia eiecit herodes filiam arethe:quã duxerat uxorẽ:amoꝛ captus herodiadis:quã subitro duxit loco uxoris:& qa tyberius puocatus scriptis herodis mãdat:uitellio aduersus arethã pugnare. Cap.xiii.

De ioanne baptista ab herode passo: & uitellii præparatio in pugnã aduersus arethã secundũ q̃ scripserat ei tyberius: & quia uitellius ascendẽs hierosolymã fauorabiliter suscipit̃ a populo: descriptio quoq; succincta de uniuersa maioris herodis prosapia. Cap.xiiii.

Multiformis calamitas & infœlicitas quæ puenit agrippæ:adeo ut a pprio liberto romæ accusatus:& cõuictus ĩ uincula a tyberio sit iniectus mors tyberii:successio gaii:solutio agrippæ de captiuitate:& coronæ impo'itio per gaium. Cap.xv.

Qualiter herodes tetrarcha ueniens romam:accusatus fuerit ab agrippa: & in exilium missus cũ herodia. Cap.xvi.

Seditio iudeoꝝ & gẽtiliũ ĩ alexãdria cõstitutoꝝ & legatio utrorũq; ad gaiũ. Cap.xvii.

Accusatio iudeoꝝ ab apiõe legato pris alexãdrinoꝝ pp qd statuã cæsaris nõ hrent. Cap.xviii.

Qualiter irãtus gaius:mittit petroniũ ducẽ ad syriã cũ huiusmodi mãdatis: ut congregata manu pugnaret cũ iudeis:si nollent eius suscipere simulachrum. Cap.xix.

Pestis quæ contigit iudeis in babilonia constitutis per asineum & amileum fratres.

Inc pit liber.xviii.antiquitatum. Cap.I.

Irinus aũt unus de his qui semper in consultatione congregabantur: uir per oĩum magisterioꝝ & principatuũ officia celebratus p cunctas administrationes consulatus culmen ascendẽs:& in cũctis administrationibus:& aliis dignitatibus clarus:cũ paucis uenit ad syriam censor gentis a cæsare destinatus;& appreciator uniuscuiusq; substantiæ. Cap.II.

Irritur etiã cum eo copinius ductor totius equestris agminis: potestatemq; iudeoꝝ omnium gerens. Venit etiam cirinus iudeam nam dispensationi syriæ fuerat adunata:uniuersoꝝ deprædaturus substantias:& archelai redditurus pecunias.Porro iudei licet in ipsis initiis descriptionis nomen dirũ haberent;subiiciuntur tamẽ ne amplius subsisterẽt: persuadẽte illis pontifice iozaro:boethi nanq; erat iste filius.Et illi quidẽ cuncti ratione pontificis:deprædari suas permisere substantias:nihil amplius hesitantes. Cap.III.

Ed iudas gaulonites:homo ex citate:cui nomẽ erat gamalas:saddocũ phariseũ sibi cõiungens:recessionẽ facere festinabãt: nã depdationẽ & censũ nihil aliud eẽ dicebãt q̃ integrã seruitutẽ.Proinde ad defendendã suã libertatẽ:totã plebẽ diuersis exhortationibus incitabant: oẽm quoq; illis cooperaturã esse creaturã: si pro bono libertatis honorẽ suã & gloriã magnanimitate tueretur:sed etiam deum non aliter illis auxiliatorem fore: nisi talibus consiliis ad agendum procederent. Cap.IIII.

Is itaq; diebus amplius eoꝝ animus incitatur:ut etiam ab homicidiis se nullo modo arcerent:quoniam cum magna uoluntate quicquid ab illis dicebatur auriebant: atq; hoc modo ĩ magnum malum seditio illorum & audacia prorumpebat: nihilq; fuit malorum quod per illos non pullularet uiros:& supra quam dici potest: illa gens continuationibus est repleta bellorum & cladẽs inter eos & latrocinia:deprædationesque gerebant:obtentu quidem utilitatis defensiõisque communis:sed reuera propriorum lucrorum gratia tota seditio gerebatur. Multæ itaq; cædes ciuium sociorumq; perpetrantur:postrẽo in inuicem conuertuntur: non secus quam contra hostes infensius ageretur bellum. Itaque quotidie deprædatiões:captiuitates: cædes:ubique concurrebant:ita etiam ut templum dei ignibus cremaretur. Tantum ualuit nouitas & institutionum mutatio paternaꝝ.Siquidem iste iudas & saddocus quartam philosophiam nouiter introduxerant:cuius amatores copiam conquirentes:seditionibus ac tumultibus repleuere rempublicã. Sed etiã malorum futurorũ radices pessimas plantauere p insolẽtiã incõsuete

philoſophiæ: de qua uolo pauca diſſerere. Cap. V.

Videis igitur philoſophiæ tres erant: etiam inde ab initio in inſtitutis patriis derelictæ eſſenorum: ſadduceorum: & tertia qua philoſophantur: qui dicebantur phariſei: & quāquam de eis explanauerim in ſecūdo libro iudaici belli: tamē etiā nūc cōmemorationis grā breuiter attingam. *Phariſei enī quotidianā* conuerſationē exiguā habēt: & prorſus abiectā: nihil molitudini aut delicatudini pœnitus indulgentes ſe quæ cūq; iudicio rationis oportere cōperta ſunt illa ſequuntur: præpoſitis nullo mō reluctantur: maiores natu cōpetenti honore uenerantur: ita ut nec contrariū quiddā alicui aliquādo reſpondeāt: fato geri oīa credūt: ſed neq; liberū arbitriū hoīs auferunt: iudiciū dei ſutuq; eſſe ſentiunt: illic cunctos hoīes ꝓpria merita receпturos: tā eos quidē qui ſecundum uirtutē uixerunt: quā illos qui nequitia depraуati ſunt. Animas aūt īmortales dicunt: ſed etiā in inferno congrua unicuiq; habitacula promerito: uel uirtutis uel iniquitatis attribui: ſicut unicuiq; uiuenti gerebatur ſtudiū & alias quidē aīas eternis trudi carceribus: alias aūt facilitatē reuiuiſcēdi ꝓcipere: & ob hæc populis quidem ſunt acceptabiles credibileſq;. Quā tacunq; item ad culturam diuinitatis pertinent orationū celebrationes: temploq; cōſtitutiones: expoſitionibus ſuis facienda eſſe prædicat. Nam tantū uirtutibus eoq; prolatū eſt teſtimoniū: ut ad eos plurime ciuitates: & maxima multitudo cū ſtudio grandi cōfluerent: opiniōe adducti: qa meliores cæteris eſtimātur. Sadducei aūt aīas mortales exiſtimāt: ſimulq; cū corporibus iterire. Nullas uero alias obſeruatōes præter legē cuſtodiūt: aduerſus doctores aūt philoſophiæ ſuæ certari & reniti glorioſū ānumerant ſed ad puos admodū doctrina eoq; puenit: & modus excitationis. Primates aūt apud eos dignitatibus honoribuſq; celebrant. Eſſeni āt ad deū cūcta redigunt: īmortalē aīam dicūt iuſticiā at rē ꝓcioſam: ꝓ q̄ etiā uſq; ad mortē pugnandū ē ꝓdicant: in tēplo anathēata ꝓponenda ꝓhibent: ſacrificia uel hoſtias cū populo nō celebrāt: q ſe plurimum ab eis purāt mūdicia uel ſanctitate differre: & merito ſe a cōi cōgregatione diſcernunt: remotim ſacrificia faciētes: cultu uerō moq; atq; cōuerſationibus optimi ad colendā terrā & exercendā omni ſtudio intenti. Illud etiā habēt dignū: & ualde mirabile q in aliis nō inuenias gentibus tam græcoq; quā etiā barboroq;: q oēs illis opes in medio ſunt: & ab eis oīa poſſidentur: nihil amplius iter eos ditōr fruitatur: nihil pauperior defraudatur: ac ſi nihil oīno poſſideat. Et illi quidē hoc modo de ſe gerūt. Sum aūt ſuper quatuor milia hoium nūero. Vxores nō ducunt: neq; ſeruos habere feſtinant: aliud quippe iniquitatis: aliud ſeditionis oportunitatē eſtimant. Iſti ergo ſemotim apud ſemetipſos aduiuunt: mutuas ſibi uiciſſitudines miniſtrantes: ſuſceptores aūt redituū promouent: curatoreſq; conſtituunt: qui cuncta quæ terra profert in uſus: neceſſarios adminiſtrent. Sacerdotes optimos uiros eligunt: cibus illis ſimplex eſt: habitus inſumptuoſus & mundus. Quare ergo philoſophiæ iudas princeps extitit: cuius fecimus mentionē. Huius ius ſequaces in ueſtitu: in habitu: cæteriſq; aliis: phariſeis conſentiunt: circa libertatē uero īmobilem retinent atq; īmutabilem ſniam. Nam huius rei cupido magna eoq; mentibus eſt infixa. Solum enim principem & dominum dicunt deum omnium: mortis aūt multas & uarias ſpecies ſuſtinere pro nihilo pendūt: uel cognatoq; ſupplicia: uel amiſſiones amicoq; oīno contemnunt: dūmodo nullum hoiem dominum dicere compellantur. Nonnulli náq; uiderunt: qualiter ſepius aliqui eoq; in ſuppliciis īmutabiles permanſere. Vnde plurimiq; quoq; illius gentis hoc ſtultitiæ morbo inſanabiliter egrotarunt: geſſio fluuio principatum huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoq; ſuperbia ad ſeditiones excitandas romanis: recedendiq; ab eis: & ipſe præcipitatus eſt: & alios præcipites dedit. Et philoſophiæ quidē genera hæc atq; huiuſmodi ſunt apud iudeos. Interea cirinus opibus reſtitutis archelai: deſcriptioneq; perfecta: quæ facta eſt triceſimo ſeptimo anno: poſtquā antonius actiaco bello fuerat a cæſare ſuperatus: iozarum quoq; pontificem: ſeditionem a multitudine paſſum ſacerdotali deponit officio: ananum in pontificatu ſubſtituens.

Capitulum. VI.

Herodes autem & philippus tetrarchiam ſuam eorum unuſquiſque ſuſcipiens: herodes ſephōrin muro circundedit: ad inſtar & ſimilitudinem galileæ: quam anthocratoridan appellat. Alia autem betharanta ciuitas: etiam ipſa eſt: quam muro circunſpiciens: iuliam ex nomine iuliæ uxoris cæſaris nomiat. Philippus aūt paniadam quæ eſt circa fontem iordanis fluminis conſtruens cæſaream nuncupauit. Tum etiā bethſaidā ꝓximam ſtagno geneſar edificat: & dignitatē ei ciuitatis attribuit: habitatorumq; multitudine replet: aliarunq; neceſſariaq; rerum copia refertam facit: & iuliam omonimam cæſaris filiæ uocat. Copinio autem iudeam illo tempore gubernante: quē ſupra docuimus cum cirino deſtinatum: huiuſmodi factum in iudea prouenit. Azimorum dies agebantur: quā feſtiuitatē paſcha uocamus: in qua mos erat: ex media nocte portas templi a ſacerdotibus aperiri. Et tūc itaq; apertis portis: uiri quidē ſamarite occulte in

hieroſolymam uenientes per tẽpli cunctas porticus:& per totũ fanũ oſſa iactũt mortuoꝝ. Et ex illo cœpit in tẽplo cuſtodia maior a ſacerdotibus exerceri. Capitulum.VII.

Opinius aũt non poſt multum tẽporis romam reuertit: cui ſucceſſor regendæ puincie marcus efficitur:ſub quo etiã ſalome herodis regis ſoror uita defungit:iuliæ cæſaris uxori derelinquẽs iamniã & oẽm ſuã toparchiã: & in cãpo haſelidã & archelaidã conſtituas quæ etiã plurimis cõſite uere palmitibus:quoꝝ fructus optimus & ualde præcipuus. Sed huic quoq; ſuccedit annius rufus:ſub quo etiam cæſar emoritur:romanoꝝ ſecũdus imperator.vii.&.I.imperio annos aduiuens menſes.vi.dies aliquantulum ſuper duos ex quibus.xiiii.annis ſimul cum eo antonius reipublicæ gubernacula rexeret. Viuens itaq; ános.lxxvii. uita deceſſit. Huic ſucceddit in principatu tyberius uero uxoris eius iuliæ filius qui fuit romáis iii.imperator:ſub quo quitus iudeoꝝ rector ualerius gratus efficitur:annii rufi ſucceſſor.Is annum remouens ſacerdotio:hiſmahelum filium iabi pontificem deſignauit.Sed & hunc nõ multo poſt abiiciens:& eleazarum anne pontificis filium ſacerdotio ſurrogauit. Poſt annum uero etiam hunc arcet officio:& ſymoni cuidam camithi filio miniſterium põtificatus attribuit. Sed non amplius & ipſe quam unius anni ſpacio eodem perfunctus officio:ioſeppum cui caiphas nomen fuit:habuit ordine ſucceſſorem. Et gratus quidem talia gerens:romam reuertitur poſtquã xi.annos in iudea compleuerat. Huic ſucceſſor pontius pilatus effectus eſt. Herodes autem tetrarcha ad magnam amiciciam tyberii peruenit:edificans ciuitatem:quam ex eius cognomento tyberiadam denominauit: menibus eam firmis fortibuſq; circundans: in regione galileæ iuxta ſtagnum geneſar:unde aquæ calidæ non longe diſtabant:in uico cuius nomen erat amathus. In hanc confines plurimi confluxere:atq; etiam ex tota galilea non parua multitudo concurrit.Ex omni quoq; regione quæ ſub illo fuerat conſtituta:ab eo coacti conueniunt:ut ibidem cõmanerent.Multi etiam ex nobilitate illuc habitandi gratia tranſferuntur. Suſcepit etiã quotquot hinde ueniebant inopes & egenos:pleroſq; etiam quos liberos non eſſe conſtaret:quibus tamẽ ſecuritatem libertatis attribuit & beneficia plura contulit :ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate diſcedere.Priuatas etiam domos ex propriis opibus fabricabat: terras largiebatur: ut in his omnibus ſtabiles habitatores efficeret:maxime aũt ex paterna lege tranſcribens:in qua ſignificatur ut habitatio ſeptẽ dierũ ciuẽ loci perficiat.In illis diebus moritꝰ etiã fraates parthoꝝ imperator:inſidiis illi a fraate filio præparatis ſecundum hunc modum. Fraates imperator poſtquam legittimos filios habuit:aſciuit ſibi italici generis concubinam:cui nomen erat thermuſa.A cæſare iulio cum aliis muneribus hæc ei fuerat condonata:& primum quidem ea ſicut dixi ꝓ concubina utebatur:captus mira pulchritudine mulieris.Procedente uero tempore filioq; ex ea fraate ſuſcepto coniugem eam legittime deſignauit:quam honorabiliter tractabat in omnibus: & quicquid diceret ei obediebat.Itaq; feſtinans:ut parthorum principatus filio ſuo cõtingeret: qđ uidebat aliter fieri non poſſe:niſi exíde legittimos filios aliquibus argumẽtis excluderet:perſuadet imperatori ut illos romam obſides deſtinaret.Proinde illi:non enim facile fuit fraati: diſpoſitionibus thermuſe reſiſtere:romam a patre mittuntur:& ſolus in regno fraatis filius enutritur. Sed poſtquã adoleuit graue reputans ac malitioſum: ut principatum patre tribuente ſuſciperet: inſidias præparat patri:cooperante ſibi etiam matre.Nam ſermo quoq; ferebatur:ꝙ ei concubitu miſceretur.Itaq; pro utroq; facinore genti factus eſt exoſus: tam parricidio quam amore matris nefando:ſeditionibus excitatis antequã amplior fieret:ex regni poteſtate depulſus emoritur. Concordantes itaq; in unũ parthoꝝ fortiſſimi cernentesq; ſine principe ſe non ualere cõſiſtere: cœperunt inſpicere:quiſnam illis ex genere arſacidarum fieret imperator:nam aliunde fieri non licebat:unde quoq; uſq; in hodiernum diem pollutum:dicunt:& iuriatu ex ſemine mulieris ita lice illud imperium.Herodem itaque per legatos aſciſcunt.Sed poſtq; iſte quoque ſuſcepit imperium:cœpit inuidioſus eſſe multitudini: atq; ſuſpectus ꝓp imenſam crudelitatẽ: erat quippe ita ſeuerus:& oĩbus mõis imittis.Hunc ergo cõgregati ſimul extinguũt.Plericq; aũt dicebãt: ꝙ eũ in ſacrificiis inter altaria pemerunt:nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurios tamẽ opinio illa eſt:ꝙ dũ uenatũ ꝓgit:occiſus ẽ.Legationẽ itaq; romã mittũt:unũ ex obſidibus ad iperiũ poſtulãtes: & mittit illis bonões:cæteris ſuis fratribus ãtelatus:ꝙ iudicabat fortunã ſuã:poteſtatẽq; nõ in ſolẽter aut nimie tractaturus.Sed barbar multitudini celerria conuerſio ſuborit.Siquidẽ ſunt etiam natura mutabiles.Manſuetudinem itaque eius cœperunt contemnere: indignum putantes: ut ſeruo ſubiicerentur alieno. Nam obſidatum ſeruitutem eſſe diſſimulabant neq; enim iure belli datum: ſed quod peius putabant in pace ad inuiriam ſuæ gentis & regni alienigenis eſſe contraditum. His ergo querelis gens uniuerſa commota:illum proturbat imperio:cõfeſtimq; artabanũ euocant medorum rege arſacidarũ genere deſcẽdẽtem

philoſophiæ: de qua uolo pauca diſſerere. Cap. V.

Vdeis igitur philoſophiæ tres erant: etiam inde ab initio in inſtitutis patriis derelictæ eſſenorum: ſadduceorum: & tertia q̄ a philoſophantur: qui dicebantur phariſei: & quāquam de eis explanauerim in ſecūdo libro iudaici belli: tamē etiā nūc cōmemorationis gra breuiter attingam. Phariſei enī quotidianā conuerſationē exiguā habēt: & prorſus abiectā: nihil molitudini aut delicatudini pœnitus indulgentes ſe quæcūq; iudicio rationis oportere cōperta ſunt illa ſequuntur: præpoſitis nullo mō reluctantur: maiores natu cōpetenti honore uenerantur: ita ut nec contrariū quiddā alicui aliquādo reſpondeāt: fato geri oīa credūt: ſed neq; liberū arbitriū hoīs auferunt: iudiciū dei futurū eſſe ſentiunt: illic cunctos hoīes ꝓpria merita recepturos: tā eos quidē qui ſecundum uirtutē uixerunt: quā illos qui nequitia depranati ſunt. Animas aūt īmortales dicunt: ſed etiā in inferno congrua unicuiq; habitacula prōmerito: uel uirtutis uel iniquitatis attribui: ſicut unicuiq; uiuenti gerebatur ſtudiū & alias quidē aīas eternis trudi carceribus: alias aūt facilitatē reuiuiſcēdi ꝓcipere: & ob hæc populis quidem ſunt acceptabiles credibileſq;. Quāctacunq; item ad culturam diuinitatis pertinent orationū celebrationes: templorū cōſtitutiones: expoſitionibus ſuis faciēda eſſe prædicat. Nam tantū uirtutibus eorū prolatū eſt teſtimoniū: ut ad eos plurime ciuitates: & maxima multitudo cū ſtudio grandi cōfluerent: opiniōe adducti: qa meliores cæteris eſtimātur. Sadducei aūt aīas mortales exiſtimāt: ſimulq; cū corporibus iterire. Nullas uero alias obſeruatōes præter legē cuſtodiūt: aduerſus doctores aūt philoſophiæ ſuæ tertari & reniti glorioſū ānumerant ſed ad puos admodū doctrina eorū puenit: & modus excitationis. Primates aūt apud eos dignitatibus honoribuſq; celebrant. Eſſeni āt ad deū cūcta redigunt: īmortalē aīam dicūt iuſticiā at rē ꝓcioſam: ꝓ q̄ etiā uſq; ad mortē pugnandū eē ꝓdicant: in tēplo anathēata ꝓponenda ꝓhibent: ſacrificia uel hoſtias cū populo nō celebrāt: q; ſe plurimum ab eis putāt mūdicia uel ſanctitate differre: & merito ſe a cōi cōgregatione diſcernunt: remotim ſacrificia faciētes: cultu uero mor; atq; cōuerſationibus optimi ad colendā terrā & exercendā omni ſtudio intenti. Illud etiā habēt dignū: & ualde mirabile q; in aliis nō inuenias gentibus tam græcor; quā etiā barbaror; q; oēs illis opes in medio ſunt: & ab eis oīa poſſidentur: nihil amplius iter eos ditōr fruitatur: nihil pauperior defraudatur: ac ſi nihil oīno poſſideat. Et illi quidē hoc modo de ſe gerūt. Sum aūt ſuper quatuor milia hoīum nūero. Vxores nō ducunt: neq; ſeruos habere feſtinant: aliud quippe iniquitatis: aliud ſeditionis oportunitatē eſtimant. Iſti ergo ſemotim apud ſemetipſos aduiuunt: mutuas ſibi uiciſſitudines miniſtrantes: ſuſceptores aūt redituū promouent: curatoreſq; conſtituunt: qui cuncta quæ terra profert in uſus: neceſſarios adminiſtrent. Sacerdotes optimos uiros eligunt: cibus illis ſimplex eſt: habitus inſumptuoſus & mundus. Quare ergo philoſophiæ iudas princeps extitit: cuius fecimus mentionē. Huius ius ſequaces in ueſtitu: in habitu: cæteriſq; aliis: phariſeis conſentiunt: circa libertatē uero īmobilem retinent atq; īmutabilem ſniam. Nam huius rei cupido magna eorū mentibus eſt infixa. Solum enim principem & dominum dicunt deum omnium: mortis aūt multas & uarias ſpecies ſuſtinere pro nihilo pendūt: uel cognatorū ſupplicia: uel amiſſiones amicorū oīno contemnunt: dūmodo nullūm hoīem dominum dicere compellantur. Nonnulli nāq; uiderunt: qualiter ſepius āliqui eorū in ſuppliciis īmutabiles permanſere. Vnde plurimi quoq; illius gentis hoc ſtultitiæ morbo inſanabiliter egrotarunt: geſſio fluuio principatum huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoq; ſuperbia ad ſeditiones excitandas romanis: recedendiq; ab eis: & ipſe præcipitatus eſt: & alios præcipites dedit. Et philoſophiæ quidē genera hæc atq; huiuſmodi ſunt apud iudeos. Interea cirinus opibus reſtitutis archelai: deſcriptioneq; perfecta: quæ facta eſt triceſimo ſeptimo anno: poſtquā antonius actiaco bello fuerat a cæſare ſuperatus: iozarum quoq; pontificem: ſeditionem a multitudine paſſum ſacerdotali deponit officio: ananum in pontificatu ſubſtituens.

Capitulum. VI.

Erodes autem & philippus tetrarchiam ſuam eorum unuſquiſque ſuſcipiens: herodes ſephorin muro circundedit: ad inſtar & ſimilitudinem galileæ: quam anthocratoridan appellat. Alia autem betharanta ciuitas: etiam ipſa eſt: quam muro circunſpiciens: iuliam ex nomine iuliæ uxoris cæſaris nomiat. Philippus aūt paniadam quæ eſt circa ſontem iordanis fluminis conſtruens cæſaream nuncupauit. Tum etiā bethſaidā ꝓximam ſtagno geneſar edificat: & dignitatē ei ciuitatis attribuit: habitatorumq; multitudine replet: aliarum: q; neceſſariar; rerum copia refertam facit: & iuliam omonimam cæſaris filiæ uocat. Copinio autem iudeam illo tempore gubernante: quē ſupra docuimus cum cirino deſtinatum: huiuſmodi factum in iudea prouenit. Azimorum dies agebantur: quā feſtiuitatē paſcha uocamus: in qua mos erat: ex media nocte portas templi a ſacerdotibus aperiri. Et tūc itaq; apertis portis: uiri quidē ſamarite occulte in

hierosolymam uenientes per tẽpli cunctas porticus:& per totũ fanũ ossa iactũt mortuoꝝ. Et ex illo cœpit in tẽplo custodia maior a sacerdotibus exerceri. Capitulum.VII.

Opinius aũt non post multum tẽporis romam reuertit: cui successor regendæ puin ciæ marcus efficitur:sub quo etiã salome herodis regis soror uita defungit:iuliæ cæ/saris uxori derelinquẽs iamniã & oẽm suã toparchiã: & in cãpo salelidã & archelaidã constituas quæ etiã plurimis cõsite uere palmitibus:quoꝝ fructus optimus & ualde præcipuus. Sed huic quoq; succedit annius rufus:sub quo etiam cæsar emoritur:romanoꝝ secũ dus imperator.vii.& .i. imperio annos aduiuens menses.vi.dies aliquantulum super duos ex quibus.xiiii.annis simul cum eo antonius reipublicæ gubernacula rexeret. Viuens itaq; ãnos.lxxvii. uita decessit. Huic succeddit in principatu tyberius uero uxoris eius iuliæ filius qui fuit romãis iii.imperator:sub quo quitus iudeoꝝ rector ualerius gratus efficitur:annii rufi successor.Is ananum remouens sacerdotio:hismahelum filium iabi pontificem designauit.Sed & hunc nõ multo post abiiciens:& eleazarum anne pontificis filium sacerdotio surrogauit. Post annum uero etiam hunc arcet officio:& symoni cuidam camithi filio ministerium põtificatus attribuit. Sed non amplius & ipse quam unius anni spacio eodem perfunctus officio:ioseppum cui caiphas nomen fuit:habuit ordine successorem. Et gratus quidem talia gerens:romam reuertitur postquã xi.annos in iudea compleuerat. Huic successor pontius pilatus effectus est. Herodes autem tetrarcha ad magnam amiciciam tyberii peruenit:edificans ciuitatem:quam ex eius cognomento tyberiadam denominauit: menibus eam firmis fortibusq; circundans: in regione galileæ iuxta stagnum genesar:unde aquæ calidæ non longe distabant:in uico cuius nomen erat amathus. In hanc confines plurimi confluxere:atq; etiam ex tota galilea non parua multitudo concurrit.Ex omni quoq; regione quæ sub illo fuerat constituta:ab eo coacti conueniunt:ut ibidem cõmanerent.Multi etiam ex nobilitate illuc habitandi gratia transferuntur. Suscepit etiã quotquot hinde ueniebant inopes & egenos:plerosq; etiam quos liberos non esse constaret:quibus tamẽ securitatem libertatis attribuit & beneficia plura contulit :ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate discedere.Priuatas etiam domos ex propriis opibus fabricabat: terras largiebatur: ut in his omnibus stabiles habitatores efficeret:maxime aũt ex paterna lege transcribens:in qua significatur ut habitatio septẽ dierũ cuiẽ loci perficiat.In illis diebus,morit etiã fraates parthoꝝ:imperator:insidiis illi a fraate filio præparatis secundum hunc modum. Fraates imperator postquam legittimos filios habuit:asciuit sibi italici generis concubinam:cui nomen erat thermusa.A cæsare iulio cum aliis muneribus hæc ei fuerat condonata:& primum quidem ea sicut dixi ꝓ concubina utebatur:captus mira pulchritudine mulieris.Procedente uero tempore filioq; ex ea fraate suscepto coniugem eam legittime designauit:quam honorabiliter tractabat in omnibus: & quicquid diceret ei obediebat.Itaq; festinans:ut parthorum principatus filio suo cõtingeret: qđ uidebat aliter fieri non posse:nisi exide legittimos filios aliquibus argumẽtis excluderet:persuadet imperatori ut illos romam obsides destinaret.Proinde illi:non enim facile fuit fraati: dispositionibus thermuse resistere:romam a patre mittuntur:& solus in regno fraatis filius enutritur. Sed postquã adoleuit graue reputans ac malitiosum: ut principatum patre tribuente susciperet: insidias præparat patri:cooperante sibi etiam matre.Nam sermo quoq; ferebatur:ꝙ ei concubitu misceretur.Itaq; pro utroq; facinore genti factus est exosus: tam parricidio quam amore matris nefãdo:seditionibus excitatis antequã amplior fieret:ex regni potestate depulsus emoritur. Concordãtes itaq; in unũ parthoꝝ fortissimi cernentesq; sine principe se non ualere cõsistere: cœperunt inspicere:quisnam illis ex genere arsacidarum fieret imperator:nam aliunde fieri non licebat:unde quoq; usq; in hodiernum diem pollutum:dicunt:& iuriatu ex semine mulieris ita lice illud imperium.Herodem itaque per legatos asciscunt.Sed postq; iste quoqđ susceptt imperium:cœpit inuidiosus esse multitudini: atq; suspectus ꝓ immensam crudelitatẽ: erat quippe ita seuerus:& oĩbus mõis inmittis.Hunc ergo cõgregati simul extinguũt.Plerisq; aũt dicebãt: ꝙ eũ in sacrificiis inter altaria pemerunt:nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurios tamẽ opinio illa est:ꝙ dũ uenatũ pgit:occisus ẽ.Legationẽ itaq; romã mittũt:unũ ex obsidibus ad iperiũ postulãtes; & mittit illis bonões:cæteris suis fratribus ãtelatus:ꝙ iudicabãt fortunã suã:potestatẽq; nõ in soleter aut nimie tractaturus.Sed barbãr multitudini celerria conuersio suborit.Siquidẽ sunt etiam natura mutabiles.Mansuetudinem itaque eius cœperunt contemnere: indignum putantes: ut seruo subiicerentur alieno. Nam obsidatum seruitutem esse definiebant neq; enim iure belli datum; sed quod peius putabant in pace ad inuiriam susgenris & regni alieniginis esse contraditum. His ergo querelis gens uniuersa commota:illum proturbat imperio:cõfestimq; artabanũ euocant medorum regẽ arsacidarũ genere descẽdẽtem

Perſuaſus artabanus uenit cum omni militia. Cui bonones occurrit: & multitudine cōgregata parthorum:cum eo bello congreditur. Artabanus aūt uictus confugit ad montes medie: & non poſt multum tempus cōgregans etiā ipſe māgnas turmas exercitus: cum bonone cōſligit. & uictus bonones cum pauco ad ſeleuciam cōfugit equitatu. Artabanus aūt fuſum parthoꝝ exercitum inſequens:magna ſtragem operatus eſt. Tunc barbaris grādi metu compreſſis ad contexti fontem cum magna multitudine pergit. Illo itaq; parthis imperante bonones in armeniā uenit: & primo quidem in illa regione cœpit imperare: deinde uero ad romanos legationē mittit. Sed ubi tyberius petitionē eius abnuit: ille item ad parthos cōuertitur & bellū artabano denunciat: quando quidē nulli alli recuperandi regni machinatione ſuccurrebat. Cæterum armenii qui circa niſatē habitant: artabano fuere ſociati: a quibus detentus bonones ſylano ſyriæ rectori cōtraditur. Ille aūt ex uereclidia: quō eum romæ nouerat: cuſtodiuit: honorifice; tractauit. Armeniā: eſt aūt orodi artabāi uni ſuoꝝ filioꝝ tradidit. Ea tempeſtate moritur etiā cōimagene rex antiochus: & plebs aduerſus nobilitatē ſcinditur: & mittit utraq; pars legationē ad romā: nobilitas quidem ſtatū reipublicæ habitūq; mutare deſiderans: ut prælidali diſpenſatione regeretur: multitudo uero regnū habere pprio more cupiebat. Senatus aūt utraq; legatiōe ſuſcepta: ex decreto germanicum mittit: cuncta ſyriæ forte negocia correcturꝰ agente fortuna quo facilius iteriret. Nā ueniens in partibus orientis: & in melius cuncta diſponens: a piſone ueneno perimitur ſicut iam in aliis indicatum eſt.

Cap. VIII.

Illatus aūt iudeæ rector exercitū de cæſarea ſecum aſſumens: tendit ad hieroſolymā: ut leges ſolueret iudeoꝝ. Nā ſecū ſtatuas cæſaris: quæ i ſignis militaribus inerāt ītromittit. Imagines autē: aut aliquid huiuſmodi facere lex noſtra prohibet & ꝓpter hoc ante illum omnes iudeæ rectores: ſine ſignis igrediebātur menia ciuitatis. Primus itaq; pilatus ignorātibus populis introgreſſus: ſigna quæ ſecum apportabat: in ciuitate cōſtituit. Illi uero mox ut rem cognouerunt: congregati ueniunt cæſareā: diebus plurimis ſupplicantes: ut imagines de hieroſolymis auferentur. Pilato uero abnuente: q; iniuriā cæſari facere ſi fieret eſtimabat: iudei nullo mō diſcedunt. Tunc ille occulte inſidiis armatos milites collocat. Cunq; pro tribunali ſediſſet: qđ ei fuerat in ſtudio nam eū locū in inſidiis quas ꝓparauerat aptum eſſe ꝓſpexerat: iudeiq; iterū ſupplicarent: ſigno dato: milites ꝓceſſere: iudeis undiq; circūdatis: cœpit pilatus mortē cōminari: niſi quieuiſſent. At illi mortē ſe potius electuros: quā cōſtitutiones legis ſuæ trāſgreſſum iri firmabant. Tunc pilatus āmirans fortitudinē iudeoꝝ in conſeruandis legalibus conſtitutis: conſeſſim imagines de hieroſolymis auferri præcepit: cæſareāq; perduci. Voluit etiā ex opibus tēpli aqueductum pergentē in hieroſolymā fabricare: ſuſcipiens initiū torrentis quod ſtadioꝝ duū milliū interuallo diſtabat. Sed iudei non libenter accipiunt & circa eos qui operabant multa miha hominum congregata: clamabant ut ab illo opere ceſſaretur. Pleriq; etiam maledictionibus utebātur: contumelias quoq; iactantes: ſicut uulgaria ſolet multitūdo. Ille uero milites a dorſo iudeos circunuenire præcipiens: iubebat ut decederent. Illis aūt ad contumelias iniuriaſq; conuerſis: dato ſigno militibus: iuſſit ut iudeos inuaderent. Milites porro ampliora quā iuſſi erant ꝓpetrātes: multitudinem magna cæde ꝓſternunt. Plures igitur ibi deficiunt: pleriq; aūt ſauciati diſcedunt. Itaq; hoc modo ſeditio illa terminatur.

Cap. IX.

Vit aūt hiſdē tēporibus ieſus ſapiens uir: ſi tamen uirū eum nominare fas eſt. Erat enim mirabilium operum effector: & doctor oīum eoꝝ hoīum qui libenter audiunt quæ uera ſunt. Et multos quidem iudeorum: multos etiam ex gentibus ſibi adiunxit. Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione primoꝝ noſtræ gentis uiroꝝ: cum pilatus in crucē agendū decreuiſſet: non deſeruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enī eis tertia die iterū uiuus: ſecundum q; diuinitus inſpirati prophetæ uel hæc: uel alia de eo innumera miracula futura eſſe prædixerant. Sed & in hodiernum chriſtianorum qui ab ipſo nuncūpati ſunt: & nomen perſeuerat & genus.

Cap. X.

Iſdem temporibus alia iudeos ſeuiora perturbant. Nam etiam in templo iſidis: qđ romæ fuerat cōſtitutum factum quoddam turpitudine plenum obprobrioq; cōtigit quod primum explanabo: tum demum ad illa quæ apud iudeos euenere tranſibo. Paulina quædam mulier erat romæ: maiorum dignitate præclarā ſtudio caſtitatis intenta: honeſtatis opinione perſpicua. Erat etiam opum magnitudie locuples: & uultus pulchritudie decoroſa ætate aūt quādo maxīe mulieres pudicicia decorantur. Hæc nupta erat ſaturnino: etiam ipſo genere: opibus: cæteroque cultu conſimili. Huius itaque amore detinetur iuuenis quidam nomine mundus: ex numero equeſtri: ſed in gradu iam emetito conſtitutus: & dignitate magna ſublimis: idoneus etiam ad munera largienda: ſumptuſque faciendos. Nam memorate quoque mulieri

maiora dona promiſerat:quæ illa contemnente maxio fuerat amore ſuccenſus:ut etiã .xx. miriadas dragmarum atticarum ſe daturum pro uno concubitu ſpopondiſſet: ſed neq; ſic illa deflexa eſt. Tum ille nimiam infœlicitatẽ morbi ſuſcipiens:ſiquidẽ nec cibum ualebat accipere:morti ſe addixerat:hoc unum ſibi iudicans tanti mali ſore remedium. Et ille quidem tale decretum aĩo infigens:per dies ſingulos agebat:ut celeri morte raperetur. Erat aũt mundo liberta quædam ex parentibus noĩe ida: oĩum malorũ & iniquitatum coagulũ. Hæc grauiter ferens:q; ille iuuenis ſe damnaret in mortẽ:nam clarebat oĩno periturus:accedens erexit eũ:& cœpit cũ eo talia fabulari:quæ aĩum eius bonæ ſpei facerent. Promittebat ſe nãq; acturã apud paulinã:ut q;q; miriadas accipiẽs:cõcederẽ iuueni qd uolebat. His itaq; dictis:iuuenẽ de morte reuocãs:ſũpſit ab eo pecũiæ quantũ placuerat:ſed nõ eadẽ uia paulinam aggreditur: qua fuerat ante tẽtata:cernẽs aĩum mulieris nullo mõ capi pecuniis. Sciẽs uẽro q; admodũ eẽt illa cultura iſidis occupata:tale aliq̃d machinatur. Accedit ad quoſdã ex tẽplo iſidis ſacerdotes:quibus interpoſitionẽ iurandi fidẽ ſeruare perſuaſit:dans etiã in præſenti duas miriadas & dimidiã: pmittens etiã aliud tantum:ſi qd uellet: habuiſſet effectũ. Tunc cãm aperit:amorẽ iuuenis ĩdicat:orat ut & mulierẽ qbus poſſent modis inducerent. Illi aũt pecuniæ cupiditate capti ꝓmittũt quicq̃d ĩperaret ꝓtinus ĩpleturos:præſerti aũt ipſe maximus ſacerdotum:ut paulinã conueniret:ac ſuis uerbis impleret pollicetur. Finxit ãt ſe ex egypto ueniſſe:ab anubio deſtinatũm: q; is grandi circa paulinam amore teneretur:eumq; deum ſibi iuſſiſſe:ut romam ueniret:mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libẽter illa & optabiliter ſuſcipit atq; ad amicas gloriando denũciat:q; ab anubio tali merito digna iudicet. Hoc etiam intimauit marito:q; amboq; cœnã anubius concupiſcat. Ille aũt grata conceſſit pudicitiã coniugis non ignorans. Illa igitur pergit ad templũ & cũ cœnaſſet:tempuſq; quieſcendi ueniſſet uniuerſæ ianuæ a ſacerdote clauduntur. Cuncta quoq; lumina ſubtrahuntur:mundus aũt intro latebat occultus. Qui poſtquã factũ ſilentium eſt ad mulierem deuenit. Illa aũt exiſtimãs deum eſſe reuerenter accipit:atq; ita cum ea mundus pernoctans :circa uicinũ lucis abſceſſit. Illa autẽ mane facto conſurgens:atq; ad ſuum uirum ueniens:aduentũ ad ſe numinis enarrauit. Similiter etiam loquitur ad amicas:magnã ſibi ex hoc glorificationem reputans proueniſſe;& quia uerba quoq; ad illam feciſſet:anubius indicabat. Sed ex audientibus alii non credebant:naturã inſpicientes rei:pars ãt credebat:quia dum ueq; ad miraculũ dicebant: pudiciciam attendentes:dignitatẽ quoq; referebant. Tertia uero die poſtquã factum eſt occurrens ei mundus:o paulina inquit:ſaluaſti mihi .xx. miriadas:quas poſſes familiaribus tuis rebus adiucere:nũc aũt nec meis poſtulationibus defuiſti:& damnificatione liberaſti:Nam in tẽplo tota nox a te cum mũdo peracta eſt:nec mei nominis intereſt uoluptate percepta. Nihil enĩ ad perficiendum negociũ obfuit: q; anubius uocitatus ſum. Et ille quidẽ talia locutus abſceſſit:illa uero in mentẽ ſuam rediens:tũc primum illud facinus ĩtellexit:& iciſſis ꝓtinus ueſtimentis ad uirum cucurrit:factionẽq; aperuit:tam magni facinoris deprecata:ne ſuam iniuriam neglexiſſet. At ille ĩperatori cuncta denunciat. Tunc tyberius diligenter cauſam examinans:uniuerſum ſacerdotum ſcelus inuenit:& ipos quidẽ cum ipſa quæ cauſa totius iniquitatis extiterat:adegit i cruces:templum autem ipſum funditus euertit:ſtatuamq; iſidis in tyberim fluuium iactari præcepit: mundum aũtẽ exilio condemnauit: dignum eum maiore pœna non iudicans:q; amoris uehementia deliquiſſet. Et ea quidem quæ i templo iſidis prouenere:tali fine concluſa ſunt. Nunc ad rem redeo:ut explicẽ quæ iudeis romæ eodẽ tẽpore contigerunt: ſicut etiã ante præſtrinxi. Erat quidam uir genere iudeus:dẽ ſua patria profugus: accuſabatur autem legalium tranſgreſſione præceptorum:unde apud ſuos quoq; reus habebatur:etiam malignus in omnibus. Iſte per multos dies legem ſe moyſi exponere ſimulabat:& tres uiros in omnibus ſimiles ſibi conſocians:ſeducunt uulutam quandam unam de cetu nobilium ut legi iudaicæ animum ſuum dederet. Cui perſuadebant:ut oſtri & auri plurimum in hieroſolymam mitteret:templi ornatui profuturum. Quod illi ſumentes propriis uſibus abſumpſere:propter quod etiam argumentis & fallaciis antea cuncta peregerant. Tunc tyberius:nã & totum negocium ſaturninus inſinuat:uir uuluiæ pariter amicus & turator:iubet roma cũctos iudeos excedere. Conſules uero quatuor milia ex iudeis militantes mittũt in ſardorum inſulam: plurimos autem militare nolentes propter legis paternæ cuſtodiam affecere tormentis:atq; hoc modo ꝓpter nequitiã quatuor horũ uniuerſa multitudo pellitur ex urbe. Sed neq; ſamareorũ gens turbis fuit exps:uel tumultibus aliena. Hos enĩ puertit uir qdã mẽtiri ꝓculdubio iudicans caphedõ noĩe:qui oẽm plebem ſuaſionibus artificioſis ĩduxerat ut in monte garizim oẽs accurrerent:q; eum ſanctum haberent ac uenerabilem. Pollicebat enĩ ſe abſcendentibus oſtenſurum uniuerſa uaſa:quæ ibidem a moſeo fuiſſent obruta. At illi perſuaſi uerbis illius armantur:& confidunt in quodã uico:cuius eſt nomen tirathua:atq; hinc inde plurimos cõgregabãt:ut cũ maxia

multitudine montem aſcenderent. Sed hos in ipſo aſcenſu pilatus occupat:omnem equitatum præcedere iubens: & ductu uelociſſimos:atq; ibi circa memoratum uicum pugna cõmittitur:& alios obtruncant:plerosq; in fugam uertunt:maximã partem capiunt: quos& ſeditionis princeps uel eos qui in fugiendo tunc plurimum uulnerant:pilatus interfecit.

Capitulum.XI.

Ed ex hoc ſameos& gente turbata cuncti priores ad uitellium ueniũt:qui p id tẽpus gerebat principatũ ſyriæ:atq; apud eũ pilatũ accuſant:q; iniuſte tantos occiderit.Non enim a rõanis diſcedẽdo:ſed iniuriã pilati declinãdo:in tirathua cõgregatos eſſe promebãt. Tũc uitellius marcelium unũ ex ſuis amicis qui curaret i iudea conſtituit:pilatum autẽ romam pẽgere:ut de his quæ a iudeis accuſabatur: ſe in iudicio cæſaris expurgaret. Tunc pilatus poſtquã in iudea decimum compleuit annum:pergit romam uitellii iuſſione compulſus: non enim poſſet eius diſpoſitionibus reluctari.Sed antequam pilatus romam ueniret: tyberius ex humanis rebus abſceſſit.

Capitulum.XII.

Itellius aũt ueniens i iudeam:aſcendit hieroſolymam:& erat forte tunc feſtiuitas a maioribus inſtituta:quæ paſcha uocatur.Vitellius itaq; magnificus ac munificus extitit in populos:nam & uenalium rerum precia leuigauit: & in alus plurimis circa eos liberalis apparuit:ſed etiam ſtolam pontificis:uniuerſumq; eius cultum atq; ornatum in templo haberi permiſit:& ſub pontificum poteſtate ſeruari ſecundum inſtitutionem moris antiqui.Nam antequã uitellius ueniſſet:in antonia ſeruabatur.Arx enim huiuſmodi nomine cenſebatur.Vt autem ibi dem ſeruaretur:talis extiterat cauſa.Pontificum quidam hircanus nomine:unus ex multis: nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati:prius in loco templi uicino tabernaculum cõſtruxerat: & ibi ex maxima parte degebat:ubi etiam ſtolam põtificalem habuit. Nam cuſtos eius extabat: propter quod ea ſoli licebat inducere:quando intrabat templum. Cæterum quando in ciuitatẽ exiebat:priuatis indumentis utebatur.Hanc itaq; conſuetudinem & ipſe & filii eius:& eorũ filii: multo tempore conſeruabant.Sed poſtquã herodes acceſſit in regnum:illud tabernaculũ oportuno loco ſibi exiſtimans ſitum opulentius conſtruit:& antoniã ex nomine antonii:q; ei amicus erat appellat: ſed etiã ſtolam ſicut eam ibi reperit:ita etiam præcepit cuſtodiri exiſtimans ex hoc nihil ſeditionis aduerſus ſe populum cõmoturũ.Similiter etiã fecit archelaus filius eius: poſtquã herodi ſucceſſit in regnum.Et deinde archelao excluſo:a romanis ſeruabatur ſtola pontificis in illo tabernaculo:ex lapidibus fabricato:ſub ſigillo ſane pontificum & in gazofilatio habebatur: a quo & cætera templi ornamenta:& candelabrum quoq; ſeruabatur: quod tantum per dies feſtos ad uſum pontificum tradebatur.Tranſacta uero feſtiuitate: iterũ in loco proprio reponẽda reddebatur:& per tres utiq; feſtiuitates ſingulis quibuſq; annis & per ieiunia:dabatur atq; reddebatur. Vitellius autẽ tunc ſecundũ mõrem antiquũ ſtolã illam pontificum poteſtati contribuit neq; permiſit:ut quando uſui opus eſſet:a gazofilatio peteretur. Hoc itaq; beneficium iudeis indulgens pontifice ioſippũ cognomẽto caiphan ſacerdotali remouit officio:cui ionathã filiũ ãne in pontificale miniſteriũ ſubrogauit.Quæ cũ egiſſet:tũc cõfeſtim qđ in antiochiã ducit igredit. Mittit etiã tyberius ad uitelliũ litteras:iubẽs ei:ut amicitiã cũ artabano parthoꝝ iperatore cõficeret.Terrebat enĩ eũ:q; inimicus extaret:& armeniã iuaſiſſet:ne forte amplius eius cõcepta progrederetur audacia:mouetq; ut nõ aliter eius amicitiæ crederet:niſi ſuos filios obſides præbuiſſet.Hæc itaq; ad uitelliũ ſcribẽte tyberio:ille magnis muneribus pſuadet hibeoꝝ:& labanoꝝ regi:ut cũ artabano ſine ulla dilatiõe pugnaret.At illa a pugna quidẽ abſtinẽt:ueꝝ ſcithas cõceſſo eis tranſitu aperientes caſpias pilas:in artabani regiones immittunt:atq; ita deuaſtatur armenia oiſq; terrã parthoꝝ hoſtibus ipletur & cladibus.Nam primi eoꝝ paſſim ubiq; perimunt:turbis & luctu cuncta cõplent. Filius etiã ipſius iperatoris in ea pugna perimit cum exercitu numeroſo.Nam multe miriades ibi defecere parthoꝝ:ipſumq; artabanũ per munera uitellius corruptis amicis eius:& conſanguineis pœnæ pdiderat.Sed cũ dolos intelligeret artabanus:ſeq; circũuentum irremediabiliter agnouiſſet:nam erant plures qui ei inſidias parabãt:cũ paucis fidelibus ad ſuperiores ſatrapias abſceſſit:atq; ita ſe inſidiantiũ dolis eripuit.Poſtea uero magnã manũ decorum ſaorũq; congregans: cũ reliſtentibus ſibi pugna congredit; & ſuperãs ſuũ tutatus ẽ principatũ.Hæc tyberius audiẽs:iuſſit poſtea cũ artabão amicitiã fieri: qđ etiã ille libẽter amplectitur. Hoc ãt q̃ndo gerebat:circa eufratẽ fluuiũ erãt artabanus & uitellius:atq; ibi de pacis fœdere cõlocunt:in medio ſibi põte flumis occurrẽtes:paucos ſecũ uterq; qui ſibi muniméto foret adducens. Ibi poſtquam de pace locuti ſunt:herodes eis tetrarcha conuiuium in loco medio præparat:tabernaculum ex uelamentis precioſis exornans. Tunc artabanus dat obſidem tyberio darium ſuum filium: cum quo etiam munera magna multaq; tranſmittit.In quibus etiã hoiem

magnitudine ſeptem cubitoꝝ:genere iudeum:nomine lazarum miſit:qui propter corporis uaſtitatem gygas uocabatur.His itaq; peractis:uitellius an ad antiochiam artabanus aũt in babilo niam reuertitur. Herodes aũt uolens ſemetipſum tali nuncio cõmendare:litteras per huiuſmõi deſtinat portitores: í quibus intimat pacem factam:obſidéq; ſuſceptum:poſtremo cuncta denũ ciat: quæ ad negocium pertinebant:nihil pœnitus prætermittes. Poſtea uero cum auitellio de his rebus deſtinarentur epiſtolæ:reſcribitur a cæſare: q̃ cuncta iam ante cognouerit: herode de omnibus edocente.Ex hoc uitellius ſupra quã quiſquã ratus erat indignatione turbatur:non tamẽ ſuum animum aperit:ſed iram mente ſeruabat:donec reuerteretur:gaio ſumente regimen principatus.

Cap.XIII.

Vnc etiã philippus herodis huius frater uita defungitur:uiceſimo quidem ſecũdo ãno imperãte tyberio:ipſe aũt per.xxxv.annos rector aduixit:ſub ſuo iure poſſidẽs traconitidis & gaulonitidis regionẽ.Ad hæc etiã uaneoꝝ uniuerſam gentẽ ſuo regimĩe gubernabat.Is moderatũ & manſuetũ ſe cunctis qbus ſperabat exhibuit:nullas oppreſſiones aliquibus importans: nã eius ad ſubiectos cõuerſatio talis erat.Procedebat cũ paucis:electis: ſibiq; gratiſſimis:in cauſis iuſta iudicia ꝓferebat:in itinere occurſantibus uel opis egentibus auxiliabaꝰ impigre:ac ſi forte oppreſſionem ſenſerat alicuius: ſtatim í ſolio conſidens cãm audiebat:iuſte pti adiutor iniuſte punitor exiſtens. Hic ergo morif inualida:unde magnis exequiis í monimentũ defertur:qđ ab ipſo ante fuerat conſtitutũ:iuxta paniadã;exequiæq; ſunt illi magnificæ celebratæ. Principatum aũt eius tyberius cæſar aſſumens:ſiquidem nullũ reliquerat filiũ:diſpenſationẽ ſyriæ regiminiq; cõiunxit:functiones aũt tributarias quæcũq; colligerenf in eadẽ præcepit tetrarchia ſeruari.His quoq; tẽporibus inter arethã petreum:& herodẽ regẽ ſimultatõ magna cõtigit: propter huiuſmõdi cãm.Herodes tetrarches uxorẽ habuit arethe filiã cum qua non parũ tempus aduixerat.Sed cum romam euocaretur:tranſiens in domo herodis exceptus eſt. Frater eius erat etiam ipſe:ſed nõ ex una matre progenitus. Herodes enim ex filia ſymonis ſacerdotis fuerat procreatus.Cunq; ibi eſſet:herodiadis amore cãptus eſt:uxoris alterius herodis:filia enĩ erat iſta ariſtoboli ſoror aũt agrippæ maioris.Audet igitur de mulief de nuptiis in eundis miſcere ſermonem. Illa uero ſuſcipiente pacta firmantur:ut cũm roma reuerſus ſuiſſet:illa connubii iura ſuſcipere.Erat enim in pactis:ut filiam arethe regis excluderet. Et herodes quidem romam talibus pactis firmatis aduehitur.Sed cum reuerſus ſuiſſet:peragens romæ propter quæ fuerat euocatus uxor eius fideliter cũcta cognoſcens:quæ inter eũ fuerant herodiadẽq; cõpoſita:anteq; eã ille cũcta cognouiſſe ſentiret:rogat uiꝝ:ut in macherunta ubilimes erat arethe herodiſq; regionis: ab eo mitteretur: nihil ſuæ uolũtatis aperiẽs,Hoc herodes libenter accipiens: mittit uxorẽ: nihil eã ſenſiſſe pœnitus arbitratus.Illa uero:permiſerat enĩ ante multũ tẽpus ad patrẽ:ut ei apud macherunta oĩa pararentur quæ itineris uſus expoſceret:a ductoribus arethe ſuſcipitur:confeſtiq; itrat arabiam atq; ibi ab illis ductoribus ad alios:ab illiſq; rurſus ad alteros tranſmiſſa cũ ſumma celeritate patri perducitur:cui cunctã herodis aperit uoluntatẽ.Ille uero exhic inimiciciaꝝ ſumpſit initium:atq; ab utroq; exercitu congregato in regione gamalica bello conflgitur:non quidẽ ipſis præſentibus: ſed ductoribus ab utraq; parte trãſmiſſis.Pugna atq; facta: & exercitu herodis afflicto:proditione profugaꝝ:qui de philippi tetrachia ad herodẽ quaſi auxiliãdi cauſa cõuenerant: hæc herodes ſcribit ad tyberium. Ille autem indignatus q̃ arethas talia perpetrauerit:ſcribit uitellio: ut ei incunctanter bellum inferret & aũt uiuum eum uinctum adduceret: aut certe mortui caput auferet. Tyberius qdẽ ut hæc ageret:rectori ſyriæ demãdabat.

Capitulum.XIIII.

Vibuſdã aũt iudeoꝝ uidebaf ideo periſſe herodis exercitũ q̃ in eũ ſatis iuſte indignatio diuina cõmota ſit:pro uindicta iohannis:qui uocabaf baptiſta. Hunc enĩ herodes occidit:uirum ualde bonũ qui præcipiebat iudeis uirtuti operã dare:iuſticiã colere:in deũ ſeruare pietatẽ:& p baptiſmũ in unũ coire:tũ demũ enĩ baptiſmũ acceptabile fore:ſi nõ ſolũ ad abluẽda peccata ſumaf:uerũetiã ad caſtimoniã corporis:atq; ad animæ iuſticiã purificationẽq; ſeruetur: omniumque pariter uirtutum uelut ſignaculum & cuſtodia quædam fideliſ habeatur. Quæ cũ ab eo ꝓcepta huiuſmõi docerenf:atq; ad audiẽdũ eũ per pluria multitudo cõcurreret: ueritus herodes: ne forte doctrinæ eius ꝓſuaſiõe populi a ſuo regno diſcederẽt: uidebat enim: q̃ ꝓceptis eius ac mõitis parata eẽt plebs in oĩbus obedire melius credidit priuſq; noui aliqd fieret: euenire hoiem nece;quã poſtmodũ turbatis rebus:ſerã penitudinẽ gerere. Ex ſoſa hac ſuſpitione herodis uinctus in caſtellum macherunta abducitur iohannes: ibique obtruncatur. Iudeis autem ſicut iam diximus uidebatur pro eius ultione interitum illius exercitui deum importaſſe quo herodes ſumpſiſſet digna ſupplicia. Vitellius uero cœpit omnia præparare: ut bellum cum

aretha peragere:t.Sumens igitur duas legiones:& peditum & equitum uniuerſum manũ:cũctoſq; auxiliarios ex regibus qui ſub romanis erant ſimul adducens:pergebat per iudeam tranſitum facere.Sed uenientes in occurſum eius primates iudeoꝝ:poſtulabant ne per eoꝝ regionẽ iter ageret:ne compellerentur contra legem ſuam imagines & ſigna ſuſcipere. Quibus auditis ille pluſus:mutata ſnia quã ante conſulto prouiderat:per campũ mãgnum ire præcepit exercitum: ipſe aũt cum herode tretrarcha & amicis aſcendit hieroſolymã de hoſtias ímolaturus. Nam dies feſtus iudeoꝝ propinquus inſtabat.Ad quam feſtiuitatem occurrens:fauorabiliter ac decenter ab omni muſtitudine iudeoꝝ exceptus ibiq; peragens dies feſtos:ionathan pontificali remouit officio:qđ eo filio eius fratri cõtradidit.Quarto aũt die allatæ ſunt illi litteræ: ĩ quibus ſignificabat mors tyberii: & ut oẽm multitudinem congregans:ad deuotionẽ gaii iurare cõpelleret. Milites quoq; & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat:q; bellum iam gerere non ualeret neſciẽs gaii propoſitum:in quẽ poteſtas rerum tranſlata conſtaret. Dicebatur etiã q; hoc arethas ex augurio antea cognouiſſet.Nam cum ad eum uitellius nuncium belli miſiſſet:ferebat uitellii militibus reſpondiſſe: impoſſibile eſſe:prorſus:ut ad petreos romãus exercitus aduenerit:antea enim unum ex principibus moriturꝝ:uel eũ qui bellum imperauiſſet:uel illum qui impetrantis propoſito miniſtraret:uel illum aduerſus quẽ prælium pararetur. Vitellius interea in antiochiam repedauit. Agrippa uero ariſtoboli filius: anno antequã tyberius moreretur romã uenit:uolens apud imperatorem agere:ut ſibi aliquã tribueret poteſtatẽ.Volo igitur plenius explicare:de uniuerſo herodis genere:qualiter fuerit propagatũ:ſimul enim & ſermo ad hanc hiſtoriã pertinẽs amplius enitеſcet:per quẽ probabiť nihil prodeſſe uel exercitus uim:uel corporis ualitudinem: uel alia quæ uidentur mortalibus appetenda:ſine pietate qua colitur deus.Siquidem intra.c.annoꝝ ſpacium præter paucos:nam admodum plures erant:cuncta herodis origo cõſumpta eſt. Super hæc etiã ad humilitatem & modeſtiã humanum genus adducitur:cum illius familiæ calamitates audierit poſtremo etiã:omnis res agrippæ declarabitur:digna maiore miraculo:qualiter & priuatus & abiectus ad tantam magnitudinem poteſtatis aſcendit: quod nullus ſcientiũ eum de illo homine aut ſperare poſſet:aut credere.Dixi quidẽ etiam antea de his:tamen nunc quoq; diligẽtius explanabo.Herodi maiori fuere ex mariãne hircani:filiæ duæ:ex quibus una:ideſt ſalome nupta fuerat faſelo nepoti ſuo: filio faſeli fratris herodis:hanc enim pater ipſe tradiderat:altera uero: ideſt cypris antipatro:etiã ipſa nepoti quidẽ herodis:filio aũt ſororis eius ſalome.Et faſelo quidem ex ſalome procreantur filii.v.antipater:herodes:& alexander:filiæ aũt alexandra & cypris: quam in coniugium acceperat agrippas filius ariſtoboli. Alexandram autem honorabilis uir ciprianus ex nobilibus habebat uxorem :ſed nullos ſuſcipiens filios cypris emoritur. Verum ex agrippa quidem pueri procreantur duo : filiæ autem tres:berenice:mariamne:druſilla. Agrippa aũt & druſus pueri uocabantur : quorum druſus:antequam ad adoleſentiã ueniret emoritur:agrippa aũt a patre mittebatur. Herodes aũt & ariſtobolus:& berenice:etiam hii quoq; filii fuerũt herodis maioris:berenice aũt cuſtodibari fuit & ſalome filia ſororis herodis. Hos ariſtobolus ſan tulos dereliquerat: occiſus a patre cum alexandro fratre ;ſicut ante iam diximus. Sed hii poſtquã adoleuerũt: ducũt quidẽ agrippæ frater mariãnem filiam olimpiadis:herodis regis filiæ:& ioſippi qui erat herodis regis frater ariſtobolum.Tertius aũt agrippæ frater ariſtobolus ducit iotapatam ſigerammi filiam emeſoꝝ regis:ex quibus naſcitur puella cuius audiendi ſenſus fuerat:obiuratus: nomine iotapata:& iſti quidem maſculoꝝ filii fuere:herodiadis quoq; erathis ſoror progenita:quæ herodi herodis maioris filio fuerat iuncta:quẽ ex mariãne ſuſceperat ſymonis pontificis filia.Ex iſtis etiã ſalome filia ꝓcreatur qua ꝓcreata:herodiadis legem paternã tranſgrediens: herodi coniungitur:fratri uiri ſui:ex uno patre progenita:uiuum deſerens uirũm.Hic autem cui coniuncta eſt;tetrarchiã habebat galileæ:filia uero eius ſalome philippo filio herodis nupta eſt: tetrarchæ traconitidis regionis.Sed iſto ſine filio moriẽte ariſtobolus eam in coniugiũ ſuſcepit: filius herodis:frater agrippæ. Ex quibus filii quoq; naſcũtur.iii.herodes:agrippa:ariſtobolus.Et ſalome quidem tali modo proſapia propagatur. Ei aũt ex antipatro filia procreatur cypris: quã alexas ſelcias ſumit uxorem.Alexe uero huiuſq; mulieris filia:fuit item cypris.Herodes autem & alexander:quos fratres diximus antipatri:ſine filiis moriuntur.Alexandro aũt herodis regis filio qui a patre fuerat interemptus:alexander & tygranes filii generantur: ex archelaicha pradocorũ regis filia & tygranes quidẽ cum regnaret in armenia:accuſatus ĩ roma:ſine prole defungiť.Alexandro aũt tygranes omonimus fratris eius gignitur filius. Et iſte alexander qui duxit antiochi cõmagenoꝝ regis filiã iotapatã noťe:leſidi ciliciæ ciuitatis a ueſpaſiano rex efficiť. Et alexandri quidẽ origo cõfeſtim ut pullulauit:culturã gentis ſuæ dereliquit:ad ritus tranſiens moreſq; gentilium:cæteræ uero filiæ herodis:nullam prolem pœnitus habuere.Herodis aũt quã memoraui

prosapia permansit usq; ad tempus quo agrippa maior regnum accepit.

Capitulum.XV.

Is itaq; de herodis genere declaratis:nūc de agrippa narrabo:uel qualis illi aduersitas fortunæ prouenerit:uel qualiter omēs calamitates effugerit:atq; ad magnā dignitatē potestatēq; conscenderit. Ante paucū igitur tempus q̄ rex herodes de uita discederet: agrippa apud romā erat:ubi maximā familiaritatē cū druso tyberii filio cōquisierat: & cum antonia drusi maioris coniuge:propter quod hæc matrē eius in honor magno haberet: & uenerabiliter appellaret. Agrippa uero magnus & natura largus existens:& ad donandū ualde munificus uiuente quidē matre suā uoluntatem non ualebat ostendere:ueritus:ne illā in aliquo contristaret. Mortua uero matre:& proprii factus arbitrii:cœpit opes suas abundāter effundēr: & alia quidem quotidiani uictus gratia opulenter erogarat:alia muneribus in diuersis expenderat plurima uero i libertis cæsaris dabat:q; p eos posset aliquid adiuuari. Proinde hoc mō semet ipsum exhibens:breui ad magnā penuriam egestatē peruenit. Accessit etiā illi aliud:unde romæ permanere prohiberetur. Contigit enī tyberii filiū mori. Quo mortuo:tyberius prohibuit oēs amicos filii sui omnesq; familiares ante faciē suā accedēr:ne illis uisis recordatione filii facta:dolor ei luctusq; moueretur. Ob hanc igitur cām in iudeam agrippa nauigando perrexit:uidens se apud romam miserabiliter uiuere:propter quod omnes suas opes amiserat: & nullus illi aditus esset:unde posset aliquos questus habere:nam multas etiā ibi pecunias sub fœnore acceperat: a quibus cum urgeretur:unde debitū consolueret:non habebat. Defectu igitur cōsilii & cōfusiōe q; se aliter uideret:discessit in quandā turrem:quæ in malathoes fuerat costituta:addicēs semetipsum:ut de hac luce defungeret. Quæ cū uxor eius cypris ita esse sentiret: cœpit oībus modis laborare:ut eū a morte prohiberet. Inuenit ergo consilium:ut ad suam sororē herodiadē scriberet:quam herodes tetrarcha uxorē acceperat intimans ei in quibus agrippa esset constitutus uel qualiter se uellet mortedamnare:oportere illā propter consanguinitatē auxilium ferre. Illi uero euocantes agrippam:habitationē illi in tyberiada cōstituunt:& aliquantū eris p singulos dies:qđ ad uictū eius subministraretur dare præcipiūt. Sed in hoc herodes non multo tēpore perseverat licet etiā ipsa quæ darentur sufficientia non fuissent. Nam cū aliquo die p uinū hoc herodes exprobraret agrippæ:agrippa ipaciēs exprobrationis abscessit:atq; inde prexit ad flaccū uirū cōsutarem cū quo romæ amicitiā non puam induxerat. Is enī tunc gubernationē syriæ dispensabat. Cunq; suspectus esset a flacco:apud eū interim degebat. Retinuit etiā ibi flaccus aristobolū fratrem agrippæ:sed simulate diuersum:haud sane p hoc i aliquo præpediebātur:quo minus amicitiam consulis honorēq; mererent. Sed non tamen aristobolus aduersando cessabat: donec eū flacco quoq; reddidisset inuisum:huiusmodi cām offensionis inueniens. Damascēni cū sydoniis pro militibus certamen exercebant. Cunq; iter eos flaccus auditurus foret:illi cognoscētes agrippam:quod apud eū plurimū posset:rogabant:ut eor̄ ptis fautor existeret argentū ei plurimum promittentes. Et ille quidē oīa studiose gerebat:q; damascenis suffragaretur auxiliū. Aristobolus autem:non enī eū latuit pecuniarū quæ fuerat facta promissio:cām deportat ad flaccū. Quæ cū fieret examinatiōe manifestior:a sua gra repellit agrippā. Ille aūt extrema penuria circūseptus ad ptolomaidā pgit:atq; ibi necessitate rei familiaris strictus:cōsiliū capit in italiā nauigandi. Sed cū eum sumptuū prohiberet inopia:marsiū libertū suum rogabat ut ei in tanto molimīne adiutor existeret:ab aliquibus pecunias mutuādo:& marsias primū quēdā berenice matris agrippæ libertum:sed iure testamenti eius:factū ditionis antoniæ:postulat:ut ei aliquas pecūias daret scriptura & fide mediante. Ille uero querebatur de agrippa pro cuiusdā fraude pecuniæ:& cōpellit marsiam:sub cautione dare miliū atticarū facereq; ut duo milia minus q̄ngētos acciperet. Ille porro concessit:quia nō erat aliud quod egisset. Sūpta itaq; pecunia agrippa athedonā uenit & repiens nāuē tunc propōitū pagebat. Hoc agnoscens erēnius capito;ianniæ curator milites mittit:ab ut eo argenti.xxx.miriadas exigerēt:quæ romæ thesauris cæsaris debebant. Quiq; uenientes:agrippam pecuniā dare cōpellunt. Ille uero factus se qđ uidebatur assimulās:nocte alexādriā pfugit: ubi alexandrū depcatur alabarthū:ut ei.xx.miriadas mutuas largiretur. At ipse quidē sibi daturū se non promisit: cyprie aūt similia postulanti nō abnuit:obstupescens studiū dilectiōis eius erga propriū uirū:& q; eā uidebat honestatis cuncto genere decoratā. Alexāder igitur.v.illis talēta in alexandria mutuatur:promittens:ut cū inde archeā ueniret:ibi reliquū daret:timens agrippā: q; esset in expensis profusior. Et cypris quidē exinde uirū in italiā nauigatur̄ dimittens: ipsa cum filiis in iudeā reuertitur. Agrippa uero puteolis appulsus:epistolā ad tyberium cæsarē scribit:qui tunc capis agebat:præsentiā suā significās:ut dignus fieret uultui cæsaris apparere:quo cōtinētiā ab eo mereret. Petebat ergo;ut ei capreas uenire cōcederet. Tyberius aūt nihil stilatīe ꝓducēs:

clementer illi & humane rescripsit: iter alia quoq; se gaudere significas illū ad se sopitē repedare. Cunq; ille capreas aduenisset: nihil minus ei cæsar alacritatis exhibuit: q̄ p litteras ostenderat. Nā & amplexatus est eū & magnifica hospitalitate suscepit. Sed postero die allatis litteris ab herēnio capitone: in quibus significabat: q̄ agrippa. xxx. miriadas debens soluēdo nō adesset: & ob id ipe quo se spopōderat redditus: pfugit exactores deuitās animus cæsaris imutatus est. Nam cū illā legisset epistolā: indignatione cōmotus: ingressum ad se interdixit: donec ab eo debitū redderet. Ille autē nequaquā ex cæsaris indignatiōe cōmotus: ātoniā deprecabat germanici matrē: & gaii: q̄ postea cæsar effectus est: ut ei. xxx. miriadas mutuas ipartiret: ne ab amicitia tyberii decidisset. Illa uero berenicæ matris agrippæ recordatiōe nā se hæ mulieres admodū diligebant: siquidem pariter gaio lac præbuerant: pariterq; illum enutrierant: argentū qđ postulat impertitur. Quod cum pro debito reddidisset: nullomodo post hæc ab amicitia tyberii prohibetur. Deinde tyberius cæsar eū suo nepoti coniunxit: iubens: ut ei in omnibus processionibus adhesisset. Agrippa uero: propter quod ab antonia cū magna gratia fuisset exceptus: cœpit omni nisu agere: ut gaiū eius filium in omnibus accuraret: qui fauore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi forte quidam genere samareus: libertus cæsaris: ab eo mutuatur: miriadas centū: ex quibus ātoniæ restituit quo i debebat: ex reliquo autē: gaium amplius accurabat: unde apud eū māiorē adipiscitur dignitatē. Per dies igitur agrippa circa gaiū i melius procedente: quodā die sermo fit de tyberio. Cunq; agrippa ex affectu uota profunderet: ut celeriter defuncto tyberio: gaio daretur imperium: quem meliorē digniorēq; in omnibus esse firmabat: inter auditores horū uerborum fuit quidā etiā eutychus agrippæ libertus & auriga: & tūc quidem silentio quod audiuerat tradidit. postea uero cū eū agrippa furti argueret pro uestibus aliquibus: & reuera aliq̄ uestimēta subtraxerat fugiens cōprehenditur. Cunq; ad pisonem ducerēt: qui tunc custos fuerat ciuitatis: causam fugę requisitus: uerba quædā secreta cæsari se nūciare dicit: eius munimini salutiq; p futura. Proinde uinctum mandat ad capreas. Tyberius aūt more suo utens: habuit eum in uinculis custoditum. Magnam enim sollicitudinē pro semetipso gerebat: sup quēlibet aut impatorē cogitans aut tyrannum. Nam neq; legationes facile suscipiebat: neq; ducum suorū: uel curatorum: uel aliorum in cæteris constitutorum officiis remotiones: uel profectiones celebrabat: nisi forte: cum quisquā in aliqua deprehēderetur offensa. Alioquin nulli ab eo dabat nisi morte successio: nam uinctorum aliquas secretas denūciat omnes suspectas habebat. Vnde cū amici cām huius dispositionis inquirerēt: respondisse fertur: legationem uinctorū se quidē ideo nec facile suscipe: nec ci: ó dimittere: ne cæteri uidentes alios facilius absolutos: ex hoc plures ad se uenire incitarentur: & sibi frequentia legatorū molestiā inquietudinis apportaret: præsertim cū necesse esset etiam eis donā largiri. Magistratus autē semel datos: iō se iugiter permittere dicebat illis quibus fuerint concessi q̄ intelligeret consuli p hoc & prāstari ex magna pte subiectis. In natura nanq; omnem administratione hoc habere firmabat: ut circa opes acquirendas faceret hoies studiose festinare. Cum sibi non se aliquis penné in officio pmanere perspexerit: manifestū: q̄ omne gerat studium: ut antequā arceatur officio: q̄ plurimū possit acquirat. Vnde quoq; ad furta plurimi & rapinas concitantur. Si uero pleueraturos se i administratiōibus certo cognoscant: licētia pluria conquirendi pigriores & quietiores fiunt ad furta uel fraudes aliquas faciendas. Cū autē celeres successiones dantur hoibus: ne quaquā subiecti sufficiūt: ducibus depredantibus: quibus largitas non est temporis attributa quo repleti essent studium omne lucrādi deponere. Exemplum etiā eis proferebat quendam uulneratum: ad cuius uulnus muscæ congregabantur plurimæ. Quem quidā trāseuntiū cū uidisset: miseratus est eius calamitatē: ratusq; imbecillitate nimia muscas illas a se non posset abicere: & opus haberet alterius beneficio: interrogauit eū cām cur sibimetipse non auxiliaretur: molestiam repellendo muscarum. Cui ille respondēs amplius inquit mihi lesionis importas: si has præsentes fugaueris. Istæ quidem iam repletæ sanguine: nō eo mō molestæ sunt: quin etiam aliquantulum remissius insistunt: si uero his amotis aliæ famelicæ congregentur: ita illud uulnus inuadunt: ut etiam si intereant: non ualeant effugari. Propterea igitur & seipsum dicebat subiectis per rapinas iudicum fatigatis consulere: per hoc quod non crebro in administrationibus alios substitueret: qui more muscarum cum naturaliter ad lucra referent tum etiam remotionis timore: amplius incitarentur ad rapiendi cupidinem. Testificatur autem huic meo sermoni q̄ huius esset naturæ tyberius: ipsum eius opus inspectum: quomodo quidē duobus &. xx. annis imperio actis: duos tantum dispensatores in iudeam misit: quorum illa gens gubernatione regeretur: gratum atq; pilatum: qui ei successerat: nec in sola iudea forte talis extitit: sed etiam in cæteris regionibus non aliter apparuit. Sed etiam uinctorum examinationes se differre propterea dicebat: quia si condēnati morerētur liberatio per hoc hominum malignoꝝ

imminentium illis adeſſet:cū uero in cuſtodia tenerentur maiorē illis ſicut meriti eſſent iferri calamitatem.Propter has igitur & huiuſmodi cauſas etiam euthicus auditus non fuerat : ſed retinebantur in uinculis.Tempore uero procurrente:tyberius ex capreis tuſculanum uenit:diſtantem a roma interuallo ſtadiorum centum.Agrippa uero rogabat antoniā:ut ageret:quo euthici aduerſum ſe diſcuteretur accuſatio.Honorabilis qppe apud tyberiū habebat antonia & cognationis & dignitatis gratia:nā druſi fratris eius extiterat:ſed etiam uirtute pudiciciæ.Aetate nāq; uiridi uiduata permanſit : ſpernens ſecundi uiri coniūgium:cum etiam a ſebaſto cuicunq; nubere iuberetur:omnemq; ſuam uitam liberam detractionibus geſſit.Tyberio quoq; beneficium grande præſtiterat:cum fuiſſent a ſeano inſidie preparate:amico uiri ſui:& potentiam magnam tunc habente:eo q; multarum tunc miliciarum ductor exiſteret & q; in conſilium eius plures ex nobilitate concurrerent:libertorumq; ſe ad eum magna manus addiderit : ſed & militia omnis fuerat ante corrupta.Igitur omnibus per dies augmentum accedebat inſidiis:& pene ſeianus totum opus impleraſſet:niſi antonia ſeiani malignitate prudentior ſuam exercuiſſet in hac cauſa fiduciā. Nam cum cognouiſſet :quæ de tyberio tractarentur:ſcribit ad eum omnia diligenter:&. per pallantem quendā ſeruorum ſuorum fideliſſimum:litteras in capreas deſtinat ad tyberium Ille autem inſinuata cognoſcens ſeianum cum conſciis uniuerſis interimit: antoniam aūte licet etiam ante uenerabilem haberet:uenerabiliorē tamen ex eo habuit:eiq; in omnibus obediebat. Ab hac igitur tyberius rogatus ut exanimi daret euthicum:ſiquidem inquit tyberius mendaciū eſt:aduerſus agrippam quod dicitur:meritum habebit euthicus dignumq; ſibi ſuppliciū: ſi uero in examine datus:quæ dicit uera claruerint:in illum qui cauſam examinari compellit omnis pœna reuertitur.Sed agrippa cum ei hæc ab antonia dicerētur magis inſtabat:deprecās examinationē cauſæ fieri. Antonia uero:non enim ualebat agrippam cōtemnere:q; erat uehemens in petendo: tempus oportunum inueniens ; procedente etiam agio eius filio & agrippa pro meridiano: iam quippe pranci proceſſerant poſtulabat tyberium:ut uocato euthico:celebraretur examen. Tum ille:ſcīunt inquit antonia dii:quia non ex mea ſententia:ſed a te coactus geram:quicquid in hac cauſa fuerit geſtum.Hæc dicens:iubet macronem qui ſeiano ſucceſſerat:ut adduceret euthicum At ille ſine ulla dilatione cum eſſet adductus:cœpit eum tyberius percontari: quid nā dicendū haberet aduerſus eum:qui ei libertatis munus indulſerit. Tum ille:o domine inquit:uehebatur carruca gaius & agrippa cum illo:ego autem ante pedes eorum aſſidebam:& cum multi ſermones uerterentur:hoc etiam inter plura locutus eſt ad gaium agrippa. O ſi ueniat aliquando dies: quando iſto ſene defuncto:mundi tu ſuſcipias principatum:nihil enim tyberius filius eius impediet:q; a te facile ualebit occidi.Tum enim mūdus beatus erit & ego cum eo beatus efficiar.Tūc tyberius credibiliā quæ acta ſunt reputans:ſimul etiam q; iram ueterem reſeruaſt agrippæ: propter quod eum iuſſerat tyberium ſuum filium:nepotem druſi frequentare ſuis conuentibus:& curare:quam iuſſionem agrippa contemſerat:totumq; ſe gaio dediderat:hunc inquit macro uinciri facito. Sed macro nō ſatis intelligens:de quo illud uerius imperaret: nam nec ſperabat eum de agrippa tale unquam aliquid cogitare:ſed interrogauit : ut certius quod iuberet agnoſceret. Cunq; cæſar in yppodromio deambularet:peruenit ad agrippam:eumq; manu comprehendēs: dixit.O macro:hunc iuſſi uinciri.Illo etiam tum inquirenſi quem nam ꝑciperet:agrippam inqt. Et agrippa ſubito perturbatus ad deprecationes conuertitur ; commemorationem eius filii faciens:cum quo fuiſſet una nutritus:& tyberii:cum quo pariter fuerat educatus.Haud tamē ꝑficiebat aliquid:ſed ducebatur oſtro ueſtitus in uinculis:& erat ardor magnus: nam æſtatis tpus extabat; & ex uino quo in epulis multo fuerant uſi:cœpit ſiti uehementer incendi. Vnde quoq; anxius factus:præter decus atq; dignitatem cœpit cuncta reſpicere : unde poſſet ſitis inuenire remedium:conſpitienſq; quendam ex famulis gaii taumaſtum nomine:aquam i uaſe portātem: petiuit bibere.Illo autem porrigente:ſuſcepit:atq; auide bibit:& ſpero inquit o puer : q; in bono tibi hæc effecta fuerit miniſtratio.Nam cum hæc effugero uincula:nullomodo tardabo libertatem tibi à gaio promereri qui mihi etiam uincto miniſteriū prebuiſti:ſicut etiam ante nunquā neglexiſti:cum fuiſſet in dignitate conſtitutus.Neq; enim hæc dicens mentitus eſt:ſed uiciſſitudinem ei meritam reddidit.Nam poſt modum rex effectus: taumaſto libertatē a gaio ꝑmeruit: curatoremq; eum fecit ſuæ ſuſtantiæ : ſed etiam moriens filio ſuo agrippæ & berenicæ filiæ in eodem miniſtraturū officio dereliquit:atq; in hoc honore ſenio grandeuus defungitur. Et hæc quidem poſtea facta ſunt . Agrippa uero tunc uinctus ſtabat ante palatium:in quadā arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis : qui ſimul fuerant uincti : & quodam ālite conſidente ſuper arborem in qua fuerat agrippa reclinatus:quem bubonem romani uocant:quidem ex uinctis germanus nomine contemplatus:interrogauit milites:quiſnam eſſet ille:qui oſtro ueſtiret:

& agnoſcens:q; agrippa uocaretur:genere autē eſſet iudeus:ex his q̄ in illa gente primates habe-
rentur:periuit conligatum ſibi militem:ut ad eum copiam acciperet accedendi:q; uellet ab eo de
patria eius aliquid percontari.Quod cum ei concederetur acceſſit & p interpretem: o iuuenis i-
quit:affligit quidem te repentina mutatio:magnam tibi fortunam calamitatis importans: ſed
uerba tibi denunciabo:quæ tibi ex̄ numine diuino fugā totius mali portendūt. Scito ergo deos
tibi tam meæ patriæ quam huius loci teſtes inuoco:ex quorum prouidentia hæc nobis uincula
prouenerunt:q; neq; cupidine fallendi neq; uanum tibi gaudium afferre deſiderans:dicam: quæ
dixero.Siquidē tales prænunciationes q̄ nō ualent ipſis opibus approbari:magis faciunt meroris
augmentum quam ſi nihil uerborum illorum aduertas:ideoq; iuſtum putaui hoc deorum præ-
ſagium nunciare.Impoſſibile nanq; eſt:non te conſeſtim de his uinculis liberari:& ad prouectū
diuturnum magnæ dignitatis & poteſtatis aſcendere:ita ut inuidiam ab uniuerſis habeas:qui te
nunc miſeranter attendunt:exitus etiam uitæ in beatitudine te reppiet conſtitutum : diuiciaſq;
plurimas:omniaq; quæ prima mortales dicunt tuis filiis qui tibi nati fuerint derelinquens. Me-
mineris autem: quomodo cum iterum hunc alitem uideris:intra quinq; dies finē uitæ tibi uen-
turum.Et hæc quidem tibi cuncta complentur:niſi uano hæc a numine diſponuntur:cui placu-
it prænunciandi cauſa illum alitem deſtinare.Ego autem iniuſtum putaui ſi talia cognoſcens:
te quoq; ne cognoſceres defraudarem. Nam utile tibi fore iudicaueris paululum afflictum eſſe
meroribus:cum in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerit:& omnem infœlicitatem in
qua nunc detrahimur effugeris. Et germanus quidem talia prædicens:tantum riſum excitauit
agrippæ:quantum poſtea apparuit dignus miraculo.Antonia uero grauiter ferens agrippæ cala-
mitatem:intercedere quidem pro eo apud tyberium ſuſpectum eſſe cernebat:ad hæc etiam in-
fructuoſum fore.Sane inuenti ſunt ei a macrone milites tales:qui cum ſine diſtrictiōe ſeruarēt.
Adhibetur etiam talis centurio:qui illis præeſſet militibus:ſed etiam qui cum eo ligaretur talis
inuentus eſt.Lauacra quotidiana concedebantur ſed etiam copia libertis & amicis ad eum intrā
di tribuitur aliaq; omnia permittuntur:quibus ſollicite curaretur.Intrabant autem ad eum ami
cus ſylas & ex libertis marſias:& ſtocheus cibos afferentes quos libenter habebat: aliāq; diligen-
tiam quæ neceſſaria ſolet eſſe in rebus talibus exercebant: indumenta quoq; deportantes : ſub
oſtentu uendendi.Cum autem noctis adeſſet aduentus:ſtramina componebant:conſciis ſauen-
tibus militibus.Nam eis macro commendans autem prædixerat.Et hæc quidem agebātur per
menſes ſex:quibus agrippa in his infortuniis habebatur.Tyberius autem reuerſus in capreis:fe-
brium ardore corripitur:& primū quidē mediocriter:ſed in peius egritudine pcedēte cōtrariā
de eo ſpem habebat euodus amātiſſimus ei omnium libertorum.Is iuſſit ad eum filios eius ad-
duci.Oportere nanq; dicebat:ut cum eis loqueretur:antequam terminum uitæ ſuſciperet. Erāt
autem illi filii:non quidem proprii ſed adoptati:nam druſus eius filius iam fuerat mortuus: cu-
ius filius tyberius fuerat adoptatus cognomento gemellus:& gaius germanici fratris filius : iam
adoleſcentibus:& liberalibus apprime diſciplinis iſtitutus:qui etiam & populo honorabilis erat
& carus propter germanici patris eius uirtutem.Nam hic ad magnum honorem apud populos
fuerat ſublimatus:propter manſuetudinem morum:& propter affabilitatem qua cunctis gratus
extabat.Et cum ipſe clarus eſſet:non ſe tamē preferebat:ſed oībus par eſſe uolebat. His igitur
rebus non ſolum apud populum:ſed etiam apud ipſum ſenatum magnus habebatur. Ad hæc
etiam unuſquiſq; diuerſarum gentium:alius conſabulationis gratia alter fide ac manſuetudine
quam in eius moribus motibuſq; cernebat:ad amorem fuerat excitatus. Cæterum eius morte
luctus magnus apud uniuerſos expoſitus eſt:non ſicut aſſolet:ut principi placaretur:ficto dolor
monſtrato:ſed uera cuncti triſtitia merebant.Nam eius mortem unuſquiſq; propriam ſuam re-
putabat:ita eius mores eiuſq; colloquia cunctis hominibus grata fuerāt.Vnde ad filium quoq;
ipſius amor cunctorum fauorq; peruenerat:maxime autem omnis militia eius amore tenebat:
ita ut gloriam reputarent pro eo mori ſi rō poſtularet quo ipſe ſuſciperet principatum.Sed tunc
tyberius euodo iuſſit:ut ſub ipſo diluculo infantulos illos adduceret.Ipſe autem diis prīs ſuppli
cabat:ut ei ſignum manifeſtum oſtenderent quiſnam poſt eum in imperium ſuccederet:feſtinās
quidem ut nepoti ſuo principatum relinqueret maiorem tamen credens ſua ſnīa:ſuoq; conſilio
diuinæ diſpenſationem prouidentiæ:ideo a diis ſibimet demonſtrari deſiderabat. Supplicanti
denicq; illi omen tale monſtratur:ad illum uidelicet uenturum eſſe principatum:qui ad eum ſe-
quenti die primus ex omnibus aduenīſſet.Hæc ille cognoſcens:mittit ad nepotis ſui pedagogū:
iubēs ut primo mane puerum ad ſe perduceret:putans ulla re huminis ſuperare ſententiam.Sed
deus econtra de imperio decernebat.Illo igitur talia cogitāte:ecce dies illuxit:& iubēs euodo: ut
quiſquis foris eſſet infantulus:eum ad ſe primitus euocaret:illeq; egreſſus:gaiū ante tabernaculū

reppit:nam tyberius necdum aderat:ciborum acceptione tardatus.Ille autem ignorans rorum quid agebat:quicq; tyberius cuperet:ueni inquit:uocat te pater.Et hoc dicto:eum in tabernaculum introduxit.Tyberius autem ut uidit gaiū:tum primum intellexit maiestatis supernæ potē tiam:& q̄ non sit in hominum potestate de imperii constitutione decernere.Tunc ille primum lamentatus est semetipsum quidem:q̄ eius consilium fuerat infirmatum:& ei potestas ordinandi quem uellet ablata: tyberium autem nepotem:q̄ nō solum de imperio decidisset : sed etiam ipsam salutem & uitam agere non illi sine periculo fore cernebat:ad hæc etiam inuidiam illi ex cognatōne futuram esse.Nam timore uel odio suspectum fieri gaium rebatur:tam ex eo q̄ principatum accipere festinauerit:quam ex eo q̄ eum insidiaturum sibi putaturus esset:credēs:quasi festinaturum in se redigere potestatem.Et tunc quidem in his malis erat tyberius:ex illo euentu augurii:quod ei presagum fuerat:eo q̄ eius nepos amisisset imperium.Vnde multum anxius:se quoq; culpabat:q̄ illud augurium postulasset accipere;& q̄ cum liceret de hac uita meroribus liber abscedere ignoratione futurorum:per suam ipius imprudētiam factum esse:ut cum infœlicitate magna;& magno dolore discederet.Tunc tamē licet ualde turbarus :q̄ impetū ad quos nollet cernebat esse uenturū pugnauit cum animo suo:ut huiusmodi uerba loqueretur ad gaiū. O fili inquit cum̄ habeam propinquiorem tyberium:tamen tibi ex mea sentētia deorumq; decreto: imperii contribuo potestatem. Rogo autem te:ut nihil aduersus aliquem recorderis : qui mihi in principatu administer extiterit:uel qui mihi beniuolentiam exhibuerit aut fauorem: ne aliquem ledas propter me:qui te ad tantam sublimo magnitudinem dignitatis:neq; circa tyberium minus aliquid charitatis exhibeas:q̄ te & cognationi debere cognoscis:& mihi:qui tibi tā torum bonorum auctor existo:ut dignam uicissitudinem meæ circa te beniuolentiæ reddas: & simul tyberium cures:ut etiam consanguinitati quod debes exhibeas:& munimen tibi uel principatus uel salutis acquiras:cum tibi eum feceris adiunctum.Nam solitarius quisq; amplius patet periculis maxime cum in tanta rerum celsitudine alias mobilitate quisquam fuerit constitutus ad hæc quoq; quia nec dii impunitum quicq̄ reliquunt:quod contra fas aut ius : aut contra fœdus naturæ fuerit perpetratum.Et hæc quidem tyberius loquebatur.Gaius autem & si ficta locutum tyberium senserat:& ipse longe aliter in animo gerebat:tamen pro tempore benigne respondit.& facturum se omnia pollicetur.Cæterum in imperium ueniens:& tyberium extixit: & ipse non post multū tēpus insidiis interemptus est.Sed hæc postea.Tunc autem tyberius gaiū successorem in principatu pronuncians:paucis diebus aduiuens uita defungitur.Imperauit autē dies.iii.menses.vi.annos.ii.&.xx.Gaius autem quartus romanorū efficitur imperator.At romani au lentes tyberii mortem:hilares agere cœperunt:prospero letificati nuncio:non tamen ad credendū:uel exercendum gaudium fiduciam gerebant:non quia forte nollent:nam multis suis pecuniis comparare diligerent:illum nuncium uerum esse sed timuere:ne si falso nuncio concitati;gaudia sua proderent:ab illo cogniti perirent:q̄ eius mortē gauderent.Plures quippe ille nobiles romanorum extinxerat.Nam erat importabilis:in ira irreuocabilis:ad quicquid perpetrandum cupiditas impulisset:& sine ratione quoq; iudeorum occisionem inueniens:i omibus quæ facienda decernebat asper agrestisq; constabat.Ob hæc illi mortem eius audiētes suam letitiam manifestare uerebantur.Interea marsias agrippæ bonum deportans nuncium:cum in balneo reperisset:iam egredienti noto ei signo dato:hæbreaq; lingua locutus:mortuus est inquit leo. At ille uerbum intelligens:gaudio cœpit extolli.Tibi inquit sup oīa pro hoc etiam bono nūcio gratiæ abundantes;repositæ sunt:tantum ut uera sint quæ dicuntur.Tunc cēturio qui agrippæ custodiendo præerat: intendens iam festinationem marsiæ qui aduenerat:q̄ gaudium agrippæ qđ ex eius uerbis illi contigerat:ratus nouitatem quandam significatam:interrogabat eos quid uel let ille sermo qui fuisset allatus.Illi tantisper secretum auferre trepidabant:sed dum urgeret:nihil hesitans indicauit agrippa.Iam enim amicitiam magnam induxerat.Ille autem gaudium magnum ille sermone præcipiens q̄ etiam prosperitatē ex hoc agrippæ cernebat cōuiuiū: ponit. Eis epulantibus:potuq; indulgentiore procedente:uenit quida dicens:uiuere tyberium: & intra paucos dies in ciuitatē uentur.Tunc cēturio aspere ualde illo sermone turbatus: propter quod cernebat morte digna quæ gesserat:q̄ morte cæsaris audita:cū illo uincto gaudēs cōuiuiū celebrauerit:ex lecto ponit agrippā.Tu inquit fallere festinasti:mortē imperatoris falso denūciās:sed scito hunc sermonē pœna tui capitis expiandū.Hæc dicens:confestim ligari iubet agrippā:& cōstringi arciore custodia.Et nocte quidē illa agrippa in malis fuerat constitutus:sequēti uero die per oēm ciuitatē de morte tiberii sermo firmatur:& iā iamq; hoīes illū sermonē cōfidēter ac publice proferebant.A gaio quoq; destinanē epistolæ:una quidē ad senatū:mortē tyberii nunciās: altera uero ad pisonē custodē tūc tēporis ciuitatis:i q̄ iubebat agrippā ex militū auferri custodia:

&ad bonũ transferri in qua primitus habitabat:anteq̃ haberetur in uinculis:& ibi tũc iteri erat: in remissiori custodia.Sed gaius postq̃ romã uenit:tyberii corpus secũ adducens:iusta ei secundũ morem patriũ opulenter magnificeq; celebrauit.Agrippã uero cũ ipsa die cuperet absoluere:antonia prohibuit:non odio aliquo circa uinctũ:sed opinioni consulens gaii:ne putaret morté tyberii gratanter accipere si eũ tam celeriter absoluisset:q; ille duinxerat. Verũtamen non multis diebus ptereuntibus:cũ accersiuit i domũ tõdiq; præcepit:& uestibus cultuq; mutato:dyadema capiti eius imposuit & regé cõfirma tetrarchiæ philippi:donãs ei etiam lisaniæ alterã tetrarchiã. Pro catena uero ferrea quam gerebat auream ei paré pondere condonauit.Magistrum aũt equitum in iudea constitutoq; maxillũ destinat.Verum secundo anno gaii cæsaris agrippa postulat: ut nauigare pmitteretur ad propria:quo puinciam sibi cõmissam: & aliqua necessaria certo dispensans moderamine:reuertatur.Et pmittẽte imperatore:uenit in patriã:& præter spem omniũ rex ab omnibus cernebatur cũ magno miraculo & in hoc cunctis apparebat:quantã habebat in omnibus fortuna licentiã.Omnes etiã hesitabant cõparantes penuriam hominis in quam tẽpori priori deuenerat:& prosperitaté præsenté qua fuerat sublimatus.Pleriq; etiã beatificabãt.hoiem: q; non fuerit defraudatus recuperatione fortunæ.Alii etiã pene incredibilia putabant: licet suis intuerentur obtutibus.Tantaq; quippe in agrippa regé mutatio cernebaf;ut quorundam mẽtes uterentur in dubium.

Cap.XVI.

Erodias aũt soror agrippæ quæ herodi cuncta fuerat:tetrarcha enĩ erat iste galileæ puĩtiæ:& trans iordanem:potestaté fratris ex inuidia non ferebat : q; cũ in maiori dignitate cerneret q̃ maritũ:& q; de prouintia quidé cũ fuga discesserit:debitũ nõ ualés absoluere: reuersus aũt esset cũ amplissima dignitate.Contristabaf igitur grauiterq; portabat: tantã mutationé fratris:maxime aũt quando cum intuebaf cũ regalibus insignis incedenté:atq; hinc inde circũferre multitudine populoq; infœlicitaté suæ tolerabat inuidiæ. Sed uiri alium concitabat: exhortando:ut romã nauigaret:similéq; sibi dignitaté imploraret a cæsare:intolerabilé nãq; sibimetipsi uitam esse firmabat:si agrippa filius aristoboli:qui culpatus a patre:mori meruerit:copia magna cõpressus:ita ut aliter non posset euadere creditores nisi nauigatione diffugeret:atq; hoc modo patria decedens:cũ regali fuisset dignitate reuersus:ipse uero cũ esset filius regis;& frater eius qui tetrarchiã illã ante possederat:unde magis ei cognationis iure deberet sedere in humilitate:priuatæ degens uitæ. Quod si antea nihil herodé contristabat:q; minoré honoré parente proprio possideret:saltẽ tunc excitari deberet consanguinei tam præclarissima dignitate: neq; se pati debere:superari ab eo:cui pecunia sua subuentũ est:confusionicq; debere deputare;ut ille pret honoribus:qui ãteriori tẽpore sua sustentabaf misericordia. Verũ romã inquit pgamus:nec labori percentes:nec sumptibus:non enĩ pro auro re peritura debemus phiberi:ne ad honores ualeamus ampliores ascendere:sed omne quicquid nobis est expendamus:ut regnũ ualeas adipisci. Ille uero repugnabat ociũ diligens & quieté:& molestiã romæ declinãs:moliebaf eã rõne deplacare.At illa quanto uidebat eũ quiescere cupienté:tanto amplius instabat:iubens ne aliquid agé dum prætermitteret:quo posset regnũ a cæsare pmereri.His igitur illa nullo mõ cessabat donec sepius fatigando: in eũ suã fecit transire sniam,Ille igitur præparans opulenter uniuersa : & nihil sumptibus parcens nauigat romã:simul secũ herodiã adducens.Agrippa uero intentioné eorum intelligens:uel qualiter prepabant attẽdens:etiã ipse seipsum preparabat.Cum aũt nauigasse eos cognosceret:mittit etiã ipse romã quẽdã de libertis suis noie fortunatũ:pluria cæsari munera deportanté:& epistolã aduersus herodẽ.Ipsum etiã instruit:quæ ore pprio gaiũ edoceret oportunitate reperta.Qui cũ subsecutus esset herodé:epistolas cæsari reddidit.Nã simul i dicearchea uenientes:gaiũ apud baias nõ inueniũt:quæ ciuitas est pua cãpaniæ,v. stadioq; interuallo distans a dicearchea.Habitacula quoq; ibi impialia opulenter cõstructa sunt opibus diuersoq; p tpa principũ magnifice portata.Lauacra calida ille locus exhibet:aquis ex terra ultro manãtibus:aptis saluti corpoq;:quos alias quæ ibi lauari contigerit.Gaius aũt mox ut herodé susceptt & primũ sermoné cũ eo commiscuit: cõfestim agrippæ suscepit epistolas:quibus accusationes continebãtur herodis.Accusationes aũt erãt hmõi:cõsiliũ habuisse herodé cũ seiano aduersus tyberiũ: & cum artabano partho aduersus gaiũ. Probamẽtũ aũt huius rei dicebatur:q; haberet herodes cõstructioné imensam armoq;:quæ.lxx.milibus pugnatuq; sufficisset:hanc in armamentario herodis repositã dicebat asseruari.Quibus lectis motus gaius pcontaf herodẽ:si uerũ esset qđ de armis nunciaretur.Ille uero cũ aliter dicere nõ posset:ne ueritate conuiceret;respondit esse arma.Túc cæsar uerã credés accusationé tetrarchiã eius abstulit;& agrippæ regnũ cõiunxit: sed etiã oés eius opes similiter agrippæ cõtribuit:ipsum aũt eterno condẽnauit exilio: habitaculum illi cõstituẽs in lugdunẽsi galliæ ciuitate.Cognoscés uero herodiadẽ agrippæ eé sororé: opes & alia quæcũq;

propria esse probarentur ei restituit:arbitrans ī consilio uiri consciam non fuisse turabatur eni eam q̄ sororē agrippæ cognouerat. At illa:tu quidē inquit impator magnifice satis sicut dignitatem tuā decebat hæc mihi largiris:uerū ego tuo uti nō possum beneficio:tuisq; mūeribus pr̄ter dilectionē qua marito meo constringor:cui socia in prosp̄itatibus existens:iustū non existimo:ut eum in hac fortuna derelinquā. Tum ille magnitudinē animi eius īdigne suscipiens statim eam cum herode misit in exiliū:eiusq; substantiā agrippæ contribuit. Et herodiadi quidē pro inuidia quā circa fratrē gerebat:& herodi ob id q̄ muliebres orationes & uanitates aduertit:tale iudicū ex prouidentia diuinitatis illatū est. Gaius aūt primo quidē ac sequēti āno magnifice rebus ūtebatur & mediocrē semet exhibēs:fauor illi p dies tam apud romanos:q̄ apud cæteros subiectos amplior augebatur. Sed procedente tēpore magnitudine dignitatis:humanū perdidit intellectū: & sese uolebat diuinitate quæ uera est honorari.

Capitulum.XVII.

Illo tempore cum ī alexandria seditio proueniret inter iudeos ibidē habitantes:atq; paganos:terni ex unaquaque p̄te legati mittuntur ad gaium.

Capitulum.XVIII.

Erat uero inter alexandrinos & legatos unus:appio noīe:qui iudeos plurimū blasphemabat:multa quidē & alia dicens:illud autē eos p̄ cæteris accusabat: quoniā cæsaris honores haberent omnino contēnui. Nam cum romano impio subiectos:tēpla gaio fundare altera constituere:atq; alia sicut diis celebrare firmaret:a solis iudeis duci p̄clamat īgloriū: debere quoq; istos simulacris honorare cæsare:nomenq; eius habere iurabile. Hæc igitur appione:& alia huiusmodi durissima prolocuto:quibus eum in supbiam eleuari posse censebat. Philo econtra suscepit:qui præerat legationi iudeos uir in omnibus utiq; magnæ gloriæ:nam alexandri alabarchæ germanus extabat philosophiæ quoq; non expers:idoneus etiā defensare causas:& perorare quæcunq; accusationibus subiacebant. Ad hunc ex secretario gaius iubet excludi:absentemq; fieri. Nam indignatiōe succensus est: ut crederetur aliquid seuissimū perpetrare. Tum philo egredius e secretario dixit ad iudeos qui forte circa illum fuerant:ut aio confidentes existerent:neq; gaii furore terrerētur:nā prope esse:ut ipsis operibus deū repugnare clarescceret.

Capitulum.XIX.

Interea gaius grauiter ferens:q̄ in tanto despectu apud iudeos solos existeret legatū ī syriā mittit petroniū:successorē uitellio:iubens ut cum numerosa manu iudeā inuaderet:& si quidem sponte susciperent eius simulacrū:erigeretur ī templo dei: si uero resistere molirentur pūgnando superans:idipsum incūctanter efficeret atq; ita petronius in syriā decreta cæsaris exigens p̄gebat:ut mandatis cæsaris minister existeret. Cunq; auxilia plurima quanto potuit congregaret duasq; romanæ militiæ legiones assumeret: ptolomaidam uenit:ibiq; hiberna pagens:ut primo ueris tēpore pliū posse agere cū iudeis:inde quoq; consiliū suū cæsari p̄ litteras ītimauit. Ille aūt laudabat eius sniam iubens ut nullo mō prætermitteret:& si minus obedientes essent:prælio iudeis intentius importaret. Interea iudeos multa milia uenirunt ad petroniū in ptolomaidā dēp̄cantes:ne ad solutionem:& ad transgressionē paternæ legis cogerentur. Si aūt modis oībus statuisset simulacrum in hierosolymā inferre:ibiq; constituere: semetipsos primitus si placeret iterimi postulabāt. Neq; ei possumus inquiūt quoad uiuimus rē istā admittere:quæ nobis ne fieret interdicta est:ab eo legislatore:cuius autoritatē non ualemus omnino contēnere:neq; illas cōstitutiones paruipēdere possumus:quos proaui maioresq; nostri utq; ad suū interitū seruare. Petronius aūt respondit. Si in primis essem:ut meis uterer ad agendū qd oporteret cōsiliis:iusta uobis ad me hæc esset ratio:nūc aūt cæsare iubēte:incubuit mihi multa necessitas:eius decreta cōplendi:ne si cōtēp̄sero:aliud piculū maius īcurrā. Tūc iudei:quoniā inquiūt ita sapis o petroni:ut trangredi cæsaris mādata nō audeas:neq; nos legis diuinæ p̄cepta transgredimur:qui uirtute maiores nostros & laboribus instituti:nūc utq; sine transgressiōe uiuimus:neq; in tantā ausi fuerimus nos p̄cipitare neqciā:ut quæ a deo īterdicta sunt fecerimus: uel aliqbus bonis illecti:uel metu mortis adacti:sed fixū aio tenemus. ut p̄ seruatione legis nr̄æ cūcta picula subeamus:specie gerētes. fortissimā deū nobis auxiliatus & in p̄sentia:& mercedē postea redditus:si p̄ eius cultura fuerius aliq; mala ppessi. Si uero uoluerimus tibi obedīr:nō solū īfamiā debilitatis īcurrimus q̄ tiore trāsgressores legis efficimur:uerūetiā īmaniter offendimus deū:qui etiā te iudice multo antiqor tp̄e censet esse q̄ gaius. Tunc petronius cōsiderās ex uerbis eos & imutabile firmūq; ppositū:& sine pugna nō posse gaii p̄cepta pficere ī eius erigendo simu-

lacro:nec ſine multa cæde negociū illud euadere:aſſumens oēs amicos: & cuncta ſua ſeruitia:in tyberiadē pgit uolēs iudeoꝝ & conſtituta cognoſcere uel cuiuſmodi eſſent:uel q̄libet ordinibus haberent. Iudei uero magnū quidē ſibi ex bello romanoꝝ cernebant iminere piculū:ſed magis iudicabant ſubigi:q̄ ipij efficerent in deū. Multa itaq; milia petronio in occurſum ueniunt ad tyberiadē undiq; confluentes:& ſupplicationibus utebant nec cogerent ad talia: neq; polluerentur ciuitas erectione ſimulacri. Ad hæc petronius:& pugnabitis inquit contra cæſarem: neq; illius potentiam neq; ueſtrā reputantes infirmitatē. At illi:minime nos inquiunt pugnare diſponimus:uerūetiā ſumus mori ante parati:q̄ legis noſtræ mādata ſoluamus. Simulq; in facie pſtrati: primi ſe paros eſſe firmabant. Et hæc quidē p dies. xl. gerebant:cultura quoq; terræ ngligētes:cū maxime tempus exigeret. Nam iam ea pars anni uertebatur:quādo ſolent ſemina terræ mādari: tantus quippe eos fauor moriendi accenderat ne ſimulacrū aliquod poneretur i ciuitate. Taliter igitur ſi rebus habentibus:ariſtobolus agrippæ regis frater:& elicias maior:& alii quoq; optimi uiri ex eadē ipſa familia:& plures de primatibus ad petroniū uenere deprecantes: ut bene de negocio præſenti conſuleret:neq; de tantæ multitudinis pditione cogitaret:quin potius ſcribendū gaio decerneret:ſignificans imobilem animū iudeoꝝ: neq; eos conſtitutionē ſimulacri uelle ſuſcipere: oēm quoq; culturam terræ negligere:ſed in occurſum ſuū uenīſſe:& pugnare quidē nec uelle nec poſſe:mori tamen incunctanter paratos:antequam tranſgreſſores ſuæ legis exiſterent: debere igitur conſuli:ne in aliud intenta multitudine: terra inculta remaneat:& poſtea per inopiam latrocinia ppetrarentur. Fortaſſis eni poſſit gaius tyberius emoliri:& nihil crudele decernere:neq; alia diſponere quibus ad ſeditionem populus excitetur. Et ariſtobolus quidē: aliiq; q cū illo erant:talibus petronium deprecantur. Petronius uero inſtante ariſtobolo & cæteris: uidēs quoniam non pro rebus minimis ſupplicant:uidens etiam iudeoꝝ conſtantiā ſeuū quoq; ratus: ut multa milia hominū per ipſum darentur in mortē:ſi uellet gaii furiæ miniſtrare:ſimul etiam ſe deum offenſurū:& cū peſſimis poſtea ſpēbus adiuuere:multo melius iudicat:ut ſcribēti gaio: aut eius animū mitigans:ut nihil per eū iniquum contingeret:aut ſi forſitan indignationē commoueretur q; eius minime mandata cōpleuerit:& aduerſus eū aliquid mali decerneret:bene cōtentum eſſe iudicabat pro meliore cauſa:& pro tanta hoium multitudine ſubire diſcrimen. Cōuocans igitur in tyberiadā magnam multitudinē iudeoꝝ:nam multa milia illuc fuerant cōgregata:& conſtituens in circuitu cūctas militias & turmas:uiſus eſt primo nō ſuā:ſed cæſaris pterre ſententiam dicens:timere ſe iracundiā gaii:proinde acceſſuꝝ ad pficienda quæ ſibi præcepta ſint oportere ſe firmabat:qui tanto fuiſſet ex eius beneficiis honore ſublimatus:ut nihil cōtrarium eius uolūtati pageret. Verum non arbitror inquit iuſtum eſſe ut ſalutē honorēq; meū nō pro uobis qui tam plures eſtis impendā:nec pmittam:ut p me paternæ ueſtræ legis inſtituta ſoluantur:neq; adeo dignitatem templi dei cōtēnere: ut per poteſtates principū:iniuriæ ueſtris religionibus ingerantur:ſed ſcribam ad gaiū ueſtras illi uoluntates:intimans quantū poſſum cām adiuuans:& uīm in bono propoſitum:& ſpero quia aderit deus:cuius poteſtas potior eſt omni humano molimine:humanaq; uirtute:potens eſt enim:& nos in conſeruatione legis ueſtræ pte tegere:& me tutari:ut nec ab ipſis etiā excidā humanis honoribus:q; ſi etiam exaſperet forſitan gaius:ut iram ſuā i me uellet effundere:ſumā omne piculū:oēm miſeriā:quæcūq; corpori poſſit infligi:ne uos tantos p rebus optimis peuntes ituear. Ite igitur unuſquiſq; ueſtrū ad opus ppriū: & terræ ueſtræ cultura impendite:ego uero romā litteras deſtinabo:& omnia pro uobis:tam p me quam per amicos:quæ rei conueniant agere non omittam. Hæc dicens:iudeoꝝ dimittit congregationē iubet ut culturæ terræ diligentiā exhiberent. Omnes aūt nobiles populos alloquio adhortabatur ut ſpem melioré gererent. Et ille quidē hoc mō multitudinē leniebat feſtinabat. Deus aūt ſuā manifeſtauit repente præſentiā & adiutoriū ſuū in oibus fore petronio. Simul eni ut ſupē loquendi fecit:conſeſtim ingens deſcēdit pluuia præter ſpē oium nā illo die ab ipſo ſolis ortu ſerenitas magna claruerat:nullūq; ſignū pluuiæ in cælo fuerat uſum:ſed etiā omnis annus magna fuerat ariditate ſiccatus:ita ut deſperatio fuiſſet exorta:nō ſolum pluuiæ:ſed et ſi unquā poſſet cælū tectū nubibus apparere. Tunc igitur etiā præter cōſuetudinē tanta inundatio uenit aquaꝝ:ut iudeis ſpes magna fecit i nullo fruſtratum iri petronium pro coꝝ negocio laborantē. Petronius autem amplius obſtupuerat:uidens manifeſtiſſime deum iudeorum ſe cōſolatorum oſtendere:& multū ſuā declaraſſe ſententiā:ita ut nec illi ſorte cōtradicere ualerēt:quibus religioi noſtræ reluctari tota laborat intentio. Scribit ergo ad gaiū poſtulans:ne tanta milia hoium contemneret:quæ non poſſent ſine bello & ingenti cæde a tranſgreſſione ſuæ religionis impelli: perire quoq; tanta tributa quæ ab illa gente darentur:memoriam etiam non boram romani nominis i poſteriora tēpora relinqui:ſup hoc quoq; uirtutē diuinā iudeis pbere præſidiū. Nam

probatum esse firmabat:pro iudeis euidēter inditium.Et petronius quidem huiusmodi litteras destinauit:agrippa uero rex iam enim tunc romæ fuerat amplius in amicitia gaii gratiaque crescebat. Et forte quandam die epulum præparauerat cæsari:ubi magnam impenderat diligentiam; ut omnium in cibis elegantiam uinceret:omnesque suauitates:& delicias studiosius prouideret ita ut non solum cæteros anteiret adinuentionibus epularum: sed nec ipse gaius multū cupiens ei posset equari. Tunc gaius ad modum admiratus tam ingenium eius quam magnificentiam animi: q̄ super uirtutem suam sumptus expenderet ut sibi placeret: uoluit munificentiam agrippæ remunerare. Tum itaq; ex deliciis & uoluptate:ac uino hilarior effectus cum ab agrippa ad potum inuitaretur:& primum inquit quam tibi honorificentiā exhibui pro beniuolentia & fauore quā circa me semp habuisti: ut etiā apud tyberiū piculū ingens incurreres: uerū quia in omnibus te uideo & uirtute præditum:& nos amore superantem: idecorū existimo tuo circa me studio superari. Volo itaq; quod antea minus feci:modo perficere:& tantas tibi munerum codias attribuere:ut magnum nomen tuis opibus:& tuis accedat honoribus. Et ille quidē hæc dicebat:existimans q̄ posset aliquos reditus sibi donodare:uel ciuitates exhibere. Ille autē quamuis præparatum haberet:quod petere cupiebat: timens uero: suam noluit aperire sententiam:sed confestim respondit gaio:quia neq; primo lucro:sed eius gratia delectatus:ut contra tyberii præceptum studium,accurationis ei impenderet: neq; modo se aliquid agere intentione lucri:sed sola eius gratia semper fuisse contentum:nam & multa sibi ab eo & maiora fuisse donata:quæ si tua inquit uirtute tuaq; potentia minora sunt: meo tamen hoc est accipientes merito & dignitate mea;multum constat esse maiora.Gaius autem obstupescens eius continentiam magis instabat:ut diceret quod sibi cuperet donari.Ille quomodo inquit o domine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis existimas: postulem:nihil quidem quod ad diuitias opesque pertineat: nā me anterioribus tuis mūeribus admodum locupletem reddidisti:sed illud peto:qd tibi & opinionem pietatis efficiat:& diuinitatis mereatur auxiliū;una etiam mihi gloria fuerit apud audientes:q; nihil aute petierim: ad usus pertinens temporalium rerum. Postulo igitur:ut erectionem statue quam in templo iudeorū faciendam petronio præcepisti: ultra nolis effici.Et ille quidem licet periculosum existimaret illud exposcere:nam nisi rectum quod petebatur iudicaret cæsar:nihil aliud nisi mortem auferret illa petitō:ergo quāuis periculosum esse censeret:tamen contentis aliis sibi necessariis:& utilibus:illud a cæsare postulauit. Gaius aūt: tum ab eo q̄ ab agrippa taliter fuerat accuratus:quia indignum existimabat mendax coram tātis arbitris apparere:ātē quos alacriter cōpellabat agrippā:quod uellet expetere:paululum sui penitēs:mox uero uirtutem agrippæ miratus:q̄ suum regnum non leditibus non pecuniis:non alio quocunq; munere amplificare cupiuerit:sed pro conseruanda rege culturaq; diuinitatis illibata celebrāda interuentor extiterit:concessit:ac scribit ad petroniū: laudās quidē eū:q̄ exercitus istruxerit:pugnareq; cū iudeis fuerit p̄paratus:& omni nisu laborauerit inūcta plicere.Verū statuā inquit:si te contigerit erexisse:ut cōstituta est pseueret:si uero necdum erecta est:nihil ultra fatigandū exercitum:& auxilia dimittenda:teipsum uero ad ea quæ missus es curanda conuenit proficisci:nā ultra iam opus non habeo ut erigatur statua.Hoc enim agrippæ gratiæ cōcessum esse uolo:uiro honorabili mihi semper:sed nūc amplius honorādo.Et gaius quidē talia scribit petronio:anteq̄ seditio maior oriret.Nā ita iā mentes oīum tumebant:atq; talia uoluntatū;eoꝝ indicia mōstrabantur:ut si forte cōtrarius nūcius adueniret:parati eēnt apertū bellū gerere cū romāis. Sed gaii amicus erat obnoxius turpitudini:alienus boño cōsilio:& in omnibus quæ facienda decerneret: ira māgis pertinax ad implendum: moderari se nullomodo sciens:sed beatitudinem iudicans: si omne quod sibi esset uoluptati perficeret. Postea scribit petronio huiusmodi uerba. Quomodo inquit dōna quæ tibi iudei dedere:meliora iudicas:quam mea complere præcepta: & cuncta quæ illis libita sunt studes efficere:mea mandata contemnens:iubeo tui temetipsum iudicē fieri: & eligere qd debeas pati q me ad tantā iracūdiā cōcitasti:ut exemplū efficiare cūctis & p̄sentibus & futuris:q; nullus audeat iperatoris mādata cōtēnere. Hāc igit epistolā destinauit quidē petronio:nō tamē ipso uiuēte pducit. Petronius aūt tardius eam aliquāto suscepit:remoratis nauigio portitoribus:intantū ut et ante hāc epistolā alias:petronius līas accepisset i qbus de morte cæsaris certior redderet.Nōn enī obliuisci poterat deus tātoꝝ piculoꝝ:q petronius cū alacritate magna subierat:ut iudeis i honore eius religiōis gr̄am p̄stitisset& gaiū de medio auferens:mercedē illi dignā ,p illius ipietate restituit coopatus ē āt petronio.Nā tāta illi dilecto cōpata ē:tā romæ: quā i uno quoq; regno:ut dei gratia super eum euidēs appareret. Romæ quoq; senatori ordinis & quotquot dignitatibus eminebant:tam uirtutis merito:quā odio gaii:quod propter eius crudelitatē iniquitatēq; conceperant:circa petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem

eſt:non poſt multum temporis quã fuerat epiſtola ſcripta petronio:in qua eũ morte dãnauerat. Cauſam autem per quã extinctus eſt:& totum ordinem inſidiarum: narrabo procedẽte ſermõe. Petronio uero primo uenit epiſtola:mortem iudicans gau:poſt aliquantum uero temporis ea i qua propria manu ſemetipſum interimere iubebatur. Vbi miranda eſt diuinæ clementiæ prouidentia quomodo ſine ulla dilatione tantam illi retributionem mercedis indulſerit pro honore quem exhibuit templo dei:& pro adiutorio quod iudeis præſtitit:ut per eum beneficium ſalutis acciperent.

Capitulum.XX.

Contigit etiam per id tẽpus iudeis illis qui in meſopotamia & babilonia habitabant ualde magna calamitas:ubi quoq; multa cædes accidit:quanta nunquam ante referf in hiſtoria. De qua cuncta diligenter abſoluam: ut cauſas ipſas ex quibus prouenit inſinuem.Neerda dicitur babiloniæ ciuitas:admodũ pupuloſa: habens circa ſe plurimam ſecũdamque regionem: quæ cum aliis plurimum bonis tum etiam hominibus referta eſt: hoſtibus quoq; ipſa dicitur inabilis. Nam eam eufrates undique circunueniens:in medio cõtinet uniuerſam. Ad hæc etiam menibus eſt munita firmiſſimis. Eſt autem alia ciuitas:cuius nilibus uocabulum eſt:circa eiuſdem fluminis fluenta conſtructa:unde iudei quoq; natura confidentes locorum:cenſum quem ſolent in honore dei tribuere:ibidem cuſtodiendum illo tempore deponebant. Sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere: nam eis ueluti pœno:uel promunctorio munitiſſimo ſecurius utebantur: hinc autem in hieroſolymam cum tempus expeteret pecunias dirigebant.Plura quoq; inde hominum milia paſcebanf. Erant itaq; duo quidem homines:aſineus:& anileus alias anuleus nomine neerdatienſes quidem gene re & inter ſe germani fratres.Hos præceperat mater:nam patre orbati fuere:ut nauium operarẽtur uelamina:quia non indecorum apud eiuſdem loci ciues hoc opus habebatur:ita ut etiã plures apud iudeos uirorum: eis exerceantur operibus quæ uſui marino proficiant. Hos quadam die magiſter qui eidem operi præerat: apud quem etiam ipſam artem didicerant:de aduentu & tarditate culpauit:in eoſq; uerberibus ultus eſt. Illi ergo grauiter hoc ſerentes:arma quæcunque in eius domo ſeruabantur abripiunt:& pergunt in quendam uicum:qui diruptio fluminum uocabatur:ubi optima ſolebant paſcua germinare:eaque ibi repoſuerunt. Quo facto:congregantur ad eos plurimi iuuenes:quotquot egeſtate laborant.Hos armis inſtruunt:ipſi uero ueluti duces agebant.Ibi quandam ſibi extruentes arcem:demandat uniuerſis:quĩ per illa paſcua armẽta ſua ductabant:ut eis cenſum redderent:atq; ex hoc & cum eis amicicia haberent:& aduerſum hoſtilem quidem populum ſi forte prorumperet auxilio ſe fore firmabant. Illi uero dicto obaudientes fuere:non enim aliter facere ualebant:& expecoribus mittebant quantacunq; iubebãtur.Hinc proinde manus illis & uirtus amplior accedebat:& poteſtatem habebant quæcũq; animus uellet efficere:alios fugare uel ledere:alios regere uel curare:non ſolum incolas regionis:ſed etiam quos forte tranſire contingeret:nomenq; eorum formidoloſum ſatis habebatur & p dies ſingulos de eis ſermo creſcebat:donec ad regem parthorum uſq; peruenit auditus. Satrapa uero babiloniæ poſtquã iſte cognouit uoluit eos in ipſis initiis reprimere antequam eis licentia creſcente:malum amplius oriretur.Et congregans manum quãplurimam potuit: ſed etiam ex parthis:babiloniiſq; quãplurimos:aduerſum eos repente:tendebat:nolens eos nuncium ſui antequã ueniret accepere:per occulta ductans exercitum.Et ueniens in quẽdam memoroſum locum:ibidem latuit.Et ſequenti die:illuceſcebat nanq; ſabbatum:quo iudei nihil operantur:ratus eſt reſiſtere non auſuros:atq; hoc modo ſine pugna uinctos poſſet abducere.Paulatim ergo ac pedetẽtim accedebat ad locum:ut cum proximis fieret ſtatim in eos irrueret. Sed aſineus ſicut forte cũ aliis nonnullis conſederat:ante quos arma fuere iacentia:o uiri inquit: hinnitus equorum meas aures allapſus eſt:non equarum amore: ſed equorum uiros uehentium hinnitus exiſtere nã etiã ſtrepitum frenorum ſimul aduerto. Vereor itaq; ne nos circunfuſi hoſtes aggreſſi ſint. Sed citius quiſpiã ex uobis ſpectatũ procurat: qui nobis quid nam iſtud ſit manifeſte denunciet.Opto autem falſa me locutum fuiſſe:& deceptum potius ueri ſimilitudine ſonitus:quam uera ſenſiſſe Et ille quidem huiuſmodi uerba locutus eſt. Cum ecce:ſimul quidam aduenĩunt ſpectaculi negocium:& celeriter accurrẽtes:neq; tu inquiũt falleris:ſed integre coniectaſti:quæ aduerſus nos geruntur.Ab hoſtibus circundati quippe ſumus dolo: nihil brutorum animaliũ differẽtes. Nã plurimus equitatus iuadit:eo pſertim tẽpore:quãdo nudi oibus armis extamus:obid:q; lex paterna uacare nos:& nihil agere pcipiat.Aſineus porro nõ ſecundũ ſpeculatoris ſententiã q; deberet fieri decernebat:ſed legale magis exiſtimans:ne dimiſſis mãibus pereũtes leticiã hoſtibus exhiberent:oportẽ iudicabat:ut nõ ſine hoſtiũ ultiõe oparenf. Arma itaq; corripit:alios q circa illum erãt ſimiliter adhortat:eos i audaciã excitãs:ut uirtutis meores:hoſtes itiere ſeſſos iuaderẽt: atq;

impetū facientes:multos obtruncāt:alios effugauerūt.Nam eos ſecuritas qua ſe putauerāt quaſi cuncta parata reperturos:ignauos & mollos effecerat. Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium aduenīſſet:obſtupefactus ſuper illorum fratrum audacia: deſideraut eos uidere: & cū eis miſcere colloquium: & mittit ex armigeris fideliſſimum qui diceret: quomodo imperator. Artabanus quamuis Ieſus a uobis:& quamuis ſua prouincia depredata: tamen nulla circa uos indignatione quam debebat accenſus eſt:ſed conſideratione uirtutis ueſtræ magis in ueſtram gratiam factus attonitus: miſit me:dextram uobis fidemque præbiturum:ut ad eū ueniatis:& eius habeatis amicicia.nullum dolum:aut inſidias formidantes:dona etiam ſe daturum promittit:& honoribus ſublimare:ex quibus potentia uobis maior acreſcat. Tunc aſineus ipſe quidem diſtulit: ſed fratrem ſuum anileum alias anuleum cum muneribus mittit quæ præparare potuerunt. Et ille quidem ita perrexit: atque perueniens:ad imperatorem ingreditur. Artabanus autem audiés anileum alias anuleū uenīſſe:iterrogabat cauſam:cur etiá aſineus nō ſimul aduenīret. Cūque audiſſet q timore ſuum aduentum ſubtraxerit:tunc per deos cœpit patrios conteſtari:nihil ſe mali facturum in eos:ſi ſe eius committeret fidei. Inter illos barbaros eſſe ſolet indicium:ut nunquam quiſquam inter eos poſtquam dextram præbuerit mentiatur: nec quiſq de fide dextrarum dantis dubitauerit. Et artabanus quidem iſta gerens: mittit anileum alias anuleum perſuaſurum fratri:ut ad eum etiam ipſe pariter aduenīret. Agebat autem hæc imperator: opus habens illis fratribus:protutamine illius ſatrapiæ:ppter quod in illa regione facile poſſent ab eius imperio decedere:ut antequam tale aliquid contingeret:ipſe illos per amicicíam occuparet. Timebat etiam:ne in babilonia plurimi ſe aſineo conungerent:& ille manu ualida congregata præſertim in illis locis tam munitiſſimis:facile ſe a perſarum imperio defenſaret. Et ille quidem talia reputans:dimittebat anileum. Anileus alias anuleus autem perſuaſit fratri: intimans ei munificentiam & alacritatem imperatoris: tum etiam iuſiurandum quod ei præbuerat:pinde ad artabanum cum alacritate pergebant. Ille autem cum gratia magna eos ſuſcipiens:admirabatur aſineum:q ita magnanimus extitiſſet: cum corpus poſſideret ad uidendum breue: & quod contentui ab intuentibus haberetur:eiuſque prudentiam ſtrenuitatem:q conſiderans:fertur ad amicos dixiſſe:quod maior eſſet anima corpore tam minore. Oſtendenſq aſineum uni ductoꝝ ſuorum abdagati nomine:atq eius nomen indicans: omnemq uirtutem & ſtrenuitatem eius intimans:qualis extitiſſet in bello:abdagates poſtulabat permiſſum ſibi contribui:ut eum occideret:atq iniurias eius & depopulationes quas in prouincias commiſerat:ultum iſſet. Non permittam inquit imperator hæc fieri in eum uirum qui mea fide præſumens:dexteram a me:iurationemq deoꝝ accipiens:uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello:nihil periuriis meis opus eſt:ut parthorum iniurias ulciſcaris:deſcendentē uero ſi cupis inſequere:eum ſi poteris iubelli ſupato. Manc itaq facto:accerſiri iubet aſineum. Tempus tibi eſt inquit:ō iuuenis ad ppria deſcendendi: ne forte plurimos ad te ductorum irrites:& ſine mea conſcientia pereas. Commendo autem tibi babilóniæ regionem:ut eam ledi a latronibus non permittas: ſed tua uirtute a malis omnibus defendatur. Dignus nanque ſum a te optimo homine hanc reciprocationem accipere:qui tibi fideles amicos omnino ſeruauerim:neq ad eos attēdi:qui fuerant ad tuum interitum irritati:ſed ad ſalutem tuam tutandam ſedulo feſtinaui. Hæc dicens:eum donatum muneribus competētibus: in propriam deſtinat regionem. Ille autem domum reuerſus:opida conſtituit & caſtella:quæ primo fuere reſtaurando confirmat: atq ita ex breui magnis effectus eſt: tantaq per eum negocia gerebantur:quanta nunquā ab alio ante ipſum geri potuerunt. Tantus ergo fuerat factus:ut etiam ab ipſis parthorum ductoribus honoraretur:qui ad illam regionem per tempora mittebantur. Nam ſolam babiloniorum honorificentiam habere minorem ducebat:quam ſuæ uirtutis merito deberī iubebat exolui. Omnia igitur negocia quæ i meſopotamia gerebantur:ex eius poteſtate pendebat:& amplius eius fœlicitas per ānos.xv. aplificata creſcebat: & bonoꝝ omniū uigore ac flore pollebat. Sed dum tali pſperitate fruerétur ſubito malorū illos occupauere principia: quæ hmōi de cauſis acciderunt. Poſtquā enī ſtrenuitate ac uirtute ad magnam peruenere potentiam:conuertuntur ad iniurias perpetrandas: & trāſgreſſiones paternarū legum: cupiditatibus in tranſuerſum agentibus. Deniq parthoꝝ quendam ductorem inuadunt qui ad gubernandam illam miſſus fuerat regionem. Quem etiam propria uxor fuerat cōmitata. Hæc cūm in aliis pluribus rebus laudabilis extitiſſet:tunc pulcherrime cunctas fœminas anteibat: ita:ut magnum decoris miraculum ſpectantibus apportaret. Hanc anileus alias anuleus ſiue pulchritudinem eius auditu cognoſcens: ſiue proprio uiſu proſpiciens: adamauit. Deinde cœpit inſidias eius uiro præparare:eumque hoſtiliter inuadens interimit: illam autem abripens ſibi coniunxit. Quæ mulier haud equidem ſine magnis calamitatibus anilei alias

anulei domum ingreſſa eſt ſed tam ipſi quã aſineo fratri: magnoꝝ maloꝝ deportauit aggerem per huiuſmodi cãm. Cum enĩ illa poſt mortẽ uiri deoꝝ ſuoꝝ ſimulacra ſũpſiſſet: quæ more paterno tam ab ipſa quã uiro eius religione colebãtur: cœpit ea domi habere: & ſimili ea cultu uenerari: ſed etiam cum alicubi forte pergebant in exteras regiões: ſecum illa ſimulacra portabat. Et primo quidem latenter hunc ritum religionis exercebat: poſtea uero cœpit etiã marito monſtrare: quali modo uel lege deos illos cum primi ſui coniuge coleret. Tum ſocii eorum: qui ab eis inter primos honorabantur: primum quidem inter ipſum anileum alias anuleũ locuti ſunt: quia non deceret hæbraicoꝝ cõtento: & neglectis ſuis legibus eam mulierem accipere: quæ cõtrario ritu aliam religionẽ habens: interdicta ſibi ſacrificia diis extraneis exhiberet: debere illũ aiebant rebus ſuis bene conſulere: ne forte amore mulieris & uoluptate corporis captus: illa celebrari permitteret quæ ſe regnũq; ſuũ peſſundaret. Sed cum nihil proficerent talia cõmonentes: uirum etiã quendã illoꝝ quæ maxime inter eos honore fungeretur: quõ amplior fiducia locutus ſit: interemit. Ille uero moriens: male dixit ipſi anileo alias anuleo: fratriq; ipſius aſineo cunctiſq; ſocis: ut ſimiliter ab hoſtibus interirent: ipſi quidẽ q; tale in ſe facinus ꝓperraret: illis aũt q; nõ ꝓhibuerit: neq; ullum auxiliũ tulerint homini pro legibus paternis: & ꝓ tota gente ꝓloquẽti. Cuius mortẽ oẽs quidẽ grauiter ferebant: tolerabãt tamẽ nõ ob aliud: niſi quia illoꝝ potẽtia ad ĩfœlicitatem ducebat. Cum aũt cultura etiã deoꝝ parthoꝝ audiſſent: ultra tolerandũ nõ eẽ iudicabant opus anilei alias anuleiq; in legẽ patriã iniuriæ gerebant. Itaq; plurimi cõgregati ad aſineũ acceſſerunt: & cum magnis uocibus increpabant dicentes. Bene quidẽ eſſet: ſi neq; primũ tale aliquid fieret. Sed quia iam factũ eſt: ſaltem nunc correctio conſequatur: antequã illud peccatũ tam illi: quam cæteris oĩbus adducat interitum: eiq; exprobrabant propter nuptias cũ alienigena muliere confectas: cõtra cõſuetudinẽ legis ipſoꝝ & ſuperſticionẽ mulieris quæ ad iniuriã dei ſui fuiſſet inducta. Ille aũt: quãuis peccatum fratris agnoſceret magnoꝝ maloꝝ fuiſſe cãm & fore: ueꝝ tamẽ uictus conſanguinitatis fauore colerabat: ueniãq; fratri dabat: q; fortiore malo libidinis uincebat. Sed cũ plures ad eũ per dies accuſationes a pluribus adueniret: tũ de his anileo alias anuleo loqui cõpulſus eſt: increpans eũ & quieſcere de cætero iubẽs ab illis operibus: & ut mulierẽ ad ſua proprĩa: parenteſq; reuocaret. Sed nihil eoꝝ uerboꝝ præcipiebat effectum. Mulier aũt ſentiens tumulum qui propter ſe populos obtineret: uenenũ inter cibos dedit aſineo. Quo ille accepto: defunctus eſt. At illa ſine ullo timore poſtea degere cœpit: ſolum ſui iudicẽ habens: quẽ ſentiebat ſuo amore conſtrictum. Porro anileus alias anuleus ſolus regni moderamina excipiens: exercitũque ſumẽs: uicos mitridatis inuadit uiri apud parthos in primo loco conſtituti: & regis artabani filiam in coniugio poſſidentis. Vbi cum irrũperet: omnia prædæ dedit: & multas pecunias ide: multoſq; captiuos abripuit: & numeroſum pecus abduxit: & alia plurima quæ ad diuitias opulẽtiamq; pertineret noſcuntur. Sed cum hæc mitridates audiſſet: q; talis ĩ ſuis uicis præda & captiuitas fuiſſet effecta: grauiter ferens: q; ipſe ante nihil leſiſſet anileum alias anuleum: anileus alias anuleus uero q; exordium tãtæ ſumpſiſſet iniuriæ: tanta in ſe dignitate contenta: congregans q; plurimum potuit equitatum: ſed etiam ætate feruentium non minimam manum: aduerſus anileum uenit: & contendebat: ut cum eo bello decertaret. Sed antequã ad eum ueniſſet: quodam uico occulte caſtra diſpoſuit: ut inde proxima die ĩ hoſtes irrumperet alias irrueret: quõ ſabbatum illuceſcebat quoniã a iudeis otiũ & uacuitatu exercetur. Anileus alias anuleus autem iſta cognoſcens a quodam homine ſyro: alienigena ex alio uico qui cum alia integre nunciaret: tum etiam uicum ĩtimabat: ubi nutridatus manſionem fecerat milites itaq; paratos faciens: caſtris egreſſus eſt: cunctis ignorantibus q; aduerſus parthos tenderet. Et circa noctis ſere quartam cuſtodiam hoſtes inuadit: alios dormientes obtruncat: pleroſque in fugam conuertit. Mitridatem autem uiuum tenens: ſecum ducebãt ſuper aſinum nudum imponens: quod ualde ignominioſiſſimum apud parthos habetur. Cumq; ad locum proprium peruenit hortabantur amici ut mitridatem extingueret. Sed contra ipſum conſilium ille aliud dicebat: non rectum eſſe dicens: ut mitridatem extingueret: uirum primo genere apud parthos ortum: & neceſſitudine connubii apud regem artabanum magnifice honorabilem: nunc autem ut cunq; tolerabile cẽſeatur eſſe quod factum eſt: quoniam ac ſi iniuriatus eſt mitridates: uerumtamen beneficio ſalutis: erit ſe liberanti bus gratiam debiturus: ſi uero quicquam patiatur: nequaquam regem artabanum patienter laturum: ſed magnam cladem iudeis importaturũ babilonĩ conſtitutis. Parcere itaq; illi melius uidetur: & propter conſanguinitatem qua regi coniunctus eſt: & pro tanta dignitate qua inter ſuos honorabilis ac magnus habetur. Et ille quidem talia in contione loquens: omnibus perſuaſit. Dimittitur igitur mitridates. Sed ei reuertenti: eius mulier exprobrat: niſi ſcelleratus ut pote regis gener in tanta dignitate conſtitutus: ſupplicia ſumere de his qui contumeliam ingeſ

ſiſſent. Turpe nanque illi eſſe dicebat:ut ſalutem eligeret poſtquã captiuus in manus hominis uenit:& nunc aut ultum ire ſuam iniuriam intenderet: aut ſe per deos iurare coniugi federa ſoluturam.Has ille exprobratiões per dies ſingulos minie ferens magnanimitatẽ etiã mulieris metuens:ne inter eos coniugiũ ſolueret: nõ ſpõte quidẽ neq; uolens congregãs manũ quã plurimã potuit aduerſus iudeos tendebat in tollẽnam:ſaluẽ eſtimans:ſi parthus ſpune fuiſſet a iudeis repulſus belli certamine.Anileus alias anuleus aũt ut cognouit ad ſe tendentẽ cũ multa manu mitridatem:ingloriũ iudicauit ſi in locis ſuis maneret:& nõ magis anteueniẽs hoſtes occurreret:ex proſperitate prima cõfidens:iterũ ſe pugnaturũ credẽs:audentibus uirtutis etiã robur acreſcere. Multi itaq; ſe illi ſuperiorũ exercitus cõiunxere:ſperãtes prædam ſe ſicut antea relaturos: & ipſa prima facie horrorẽ hoſtibus illaturos.Pergunt itaque illo die ſtadia.xc.per loca uaſta & ſaquoſa iter faciẽtes:ſed medio die ardore ſolis ingẽs ſitis iudeos occupat.Mitridates aũt apparẽs cõtinuo:feſſos itinere:ac ſiti fatigatos inuadit.Illi nec eſtum;nec arma ferre ualẽtes ,pfugiunt.Parthi uero inſequentes:magnã cædem faciunt:iudeorũ multe miriades alias plebes occũbunt.Anileus alias anuleus aũt:& quotquot circa eum erant;in ſilua ſe recipiunt.Mitridates itaq; magnam uictoriam ſumens:magno gaudio cœpit exultare.Congregatur aũt ad anileum alias anuleum infinita multitudo hominũ peſſimorũ:& ſuam ſalutem puipendẽtium quos anileus alias anuleus ſuſcipiebat:uolens ex his recompenſationem efficere multitudinis quæ bello perierat: ſed haud ſane ſimiles illis:qui bello perierant.Nam erat uulgus inexercitũ.Sed tamen cum hac multitudine irrupit in uicos babiloniorũ:eoſq; paſſim depopulatur. Tum babilonii quãuis ad bellum parati;mittunt tam in neerdam;ad iudeos qui ibidem habitabant: tradi ſibi anileum alias anuleũ expetentes.Illi uero nequaquã illorum ſermonem accipientes;prouocabant eos ad prælium. Verumtamen aditũ legatis babilonioꝝ permiſere;ut ad anileum alias anuleum peruenirẽt:& cũ eo quicquid uellẽt protinus loquerentur. Babilonii locũ integre ſpeculantes:quo ſe conſtituerat anileus alias anuleus:& cũcta diligenter inſpicientes occulti nocte ſomno depreſſos inuadũt:necant quantoſcunq; reperiunt:ipſumq; anileum alias anuleum obtruncant: atq; hoc modo babilonii iniuriis anilei alias anulei:& grauedine liberati ſunt. Impreſſio nanq; eis illa magna conſtabat: odio quo circa eos detinebatur.Nã pœnæ ſemp inimicicias exercebãt.Cauſa uero huius ire fuit lex eorũ paterna:quã ille oppugnabat:& ,pterea ſibi ſemp inuicẽ emulabãtur:unde ſuorum quiſq; oportunitatẽ inuenerat:ab iniuriis non parcebat. Tunc itaq; hoc modo pereunte anileo alias a nuleo cœpere babilonii iudeis inſtare. Illi uero & grauiter ferentes impreſſionẽ babiloniorum:& repugnare pœnitus non ualentes:in ſeleuciam cum ſuis omnibus emigrarunt.Seleucia ciuitas eſt ad modum opulens & decora:quam ſeleucus nicanor fabricatus eſt. Habitant autem eam macedoniorum plurimi:& græcorum abundantiſſimi. Eſt ibi etiam ſyriorum non minima multitudo.In hanc igitur iudei refugiunt:& per.v.quidem annos illeſi:& inexperti malorũ fuere Sexto uero anno:nam babiloniæ corruptio eorũ magna contigit & ruina: & ob hoc plurimi in ſeleuciam magis magiſq; confugiunt:eos amplior ibi clades ſuſcepit:,pter cauſam quã breuiter enarrabo.Græcis in ſeleucia habitantibus aduerſus ſyros ex maxima parte inimiciciæ uitæ gerebantur:ſed græci ſemper ſuperiores extabant.Tunc itaq; cohabitabãt eis & iudei qui aduenerãt. Syri autem ſeditionem mouentes:cœperunt ſuperiores exiſtere ex cõſenſu & auxilio iudeorum: hominum conſiderate ſe in periculo præcipitantium:& intentionem ſolam ad bellum gerendũ habentium. Tunc iudei hac ſeditione ſuperant.Illi uero nullam aliam rationem cernebãt: qua poſſent ſtatum ſuum priſtinum & dignitatem reformare:niſi ſyros a iudeis ſeperarẽt.Vnuſquiſque igitur eorum uerba faciunt ad ſyros cum quo quiſq; ſe familiaritatem habere cernebat:atque hoc modo pacem inter ſe: amiciciaq; componunt. Primates itaq; uiri ex utraq; parte pacta quibus & pax & concordia ſeruaretur inſtituunt:atq; hoc modo inuicem exhortantur:ut cũ iudeis bellum gerant. Quos ex conſtituto repente inuadunt: interimuntq; ſuper quinquaginta milia hominũ.Pereunt igitur omnes præter admodũ paucos:qui forte aut amicorũ aut uicinorũ miſericordiam conſeruati ſunt.Et cũ iam ibidẽ uſuere nõ poterant:diſcedũt exinde in theſifontem ciuitatẽ uicinã ſeleuciæ: ubi cõſuetus eſt parthorũ rex per ſingulos annos hiberna peragere; ubi etiã plurime eius opes:& plurimus regni cultus aſſeruatur. Nulla tamẽ iam eis ſpes uſuendi fuerat derelicta:nã etiã ibi ois gens iudeorũ terrore regis præmebat.Non enĩ tam babilonios q; ſeleucos formidoloſos habebant:ſed etiam ois multitudo ſyrorũ:quæ in illis locis habitabãt ad ipſum cũ ſeleucis loquebantur:ut bellum gererent cum iudeis.Ob hoc ergo diſcedunt etiã inde in neerdam:& in niſibis: & propter munimentum illarum ciuitatum tutos ſe eſſe poſſe cẽſebãt. Super hæc etiam habitabãtur ille ciuitates ab hoibus bellicoſis. Et ea quidem quæ circa iudeos babiloniæ conſtitutos;acta ſunt huiuſmodi fuere.

Aec ſunt capitula in.xix.librū hiſtoriaꝝ:atiquitatis iudaicæ. Cap.i.
Qualiter gaius cæſar inſidiis a caſſio cherea extinctus eſt. Cap.ii.
Qualiter claudius patruelis eius coactus a militibus ſuſcepit imperium: & ſeditio ſenatus & populi adinuicem:& utriuſq; partis. Cap.iii.
Legatio regis agrippæ ad ſenatū:& qliter cōſequētes milites q erāt cū ſenatu : ad claudiū trāſire: & de morte chereæ ſeu aliog gaii iterfectogꝝ:ipſi quoq; claudio repugnantiū. Cap.iiii.
Qualiter claudius cæſar reddit agrippæ omne regnū paternū: adiicies etiā illi liſanie tetrarchiā: & libertas iudeorum:quæ prouenit eis ſub claudio:cum prius amiſiſſent eā ſub gaio: nauigatio quoq; regis agrippæ in iudeam. Cap.v.
Epiſtola publii petronii rectoris ſyriæ ad doritas pro iudeis:& qualiter rex agrippa hieroſolymorum muros locupletius conſtruēs:ſtudium ſuum imperfectum dereliquit:prohibente cæſare: q opus ipſum ſuſpectum habuit. Cap.vi.
De honore quo beritho honorauit:& de aductu regū ad ipſū i cīitate tiberiada. Cap.vii.
Qualiter proceſſit de ciuitate cum regibus i occurſum marſi:præſidis ſyriæ uel qualiꝫmodo ultam finierit:cum non dediſſet honorem deo:populo ſibiattribuente honores diuinos & nō humanos in theatro:quare confeſtim ſenſit plagam dei. Cap.viii.
Mortuo rege agrippa: cæſarienſes uel ſebaſteni indecenter blaſphemabant defunctum: ſtatuas quoq; filiarum eius diripentes:cōtumelioſe tractauerunt. Cap.ix.
Poſt mortem agrippæ:claudius cæſar cuſpium fadum mittit præfectū in iudeā:cui etiā iniungitur ulcio exercenda in cæſarienſis:& ſebaſtonos pro defuncti agrippæ contumeliis.

Incipit liber decimuſnonus antiquitatis iudaicæ.

Aius non in ſolos iudeos:qui in hieroſolymis fuere: & eos qui in his regionibus habitabāt:iniuſticiæ ſuæ demōſtrabat inſaniā:ſed p oēm terram & p omē mare ſuper eos præcepta deſtinabat: q̄qua uerſum imperiū romanū ptendit:& pluribus cūcta calamitatibus adipleuit: quales ante nunquā hiſtoriæ pdiderūt.Maxime aūt oīūm roma clādē ppetiebatur:quā in nullo honorabiliorē cæteris ciuitatibus eſtiabat.Nam cū oēs cæteros libēter tractaret:haud alias non ita ſe natū: & omnes quanticūq; ex nobilibus uel generoſis clariſſimi cōſtabāt. Multa ēt crimina ppetrabat aduerſus equites rōanos. Quidā hoc dignitatis noīe cenſebant: opibus aūt pœnæ pares ſenatoribus exiſtebant:pp quod etiā in cōuentu ſenatus intereſſe ſolebāt:quos ualde inhonoros habuit: pluriosq; ex eis morte dānabat:quoꝝ etiā pecunias auferebat, Nam multas etiā cædes nō ob aliud:niſi ut eorum auferret pecunias perpetrabat. Diuinū uero ſibi cultū & honores uolebat nō cū hoſtibus exhiberi:ſed etiā in tēplū iouis ueniens:quod capitoliū quidē uocant:magis uenerabile aūt illis eſt oīum temploꝝ:fratrē ſe iouis eſt auſus appellare.Sed etiā alia quæ gerebat:non erant furoris aliena.Nam etiā ex dicearchia ciuitate qui in cāpania cōſtituta eſt:ad meſanā quæ alia quoq; eſt maritima ciuitas:graue putans ut remis tranſitū faceret:putāſq; ſubiicere ſibi etiā hoc clementū poſſe: uelut domino maris exiſtente:talia etiā uolebat fluctibus gerere:qualia ſolet terræ natura ſuſtinere.Voluit ergo & a litore ad litus ſtadia ferme.ccc.in medio mari:& itra tam uaſtū ſinum ponte conſtruere:ſup quē carrucis & diuerſis uehiculis itinera ualeret efficere.Sed etiam templorum paganorum nullum deſpoliatum reliquit.Quæcunque enim pictura aut ſculptura uenuſta fuere:uel alio quolibet opificio pulchra ſimulare:atq; omnimodo anathematizata: deferri iuſſit ad ſe.Nō enī alibi pulchras res eē dicebat oportere:niſi i pulchriōr loco.Hūc aūt romā eē firmabat:Nō ſolū aūt ſuā domū:ſed ēt hortos aliaq; ſua habitacula ubicūq; terraꝝ italiæ conſtabāt:ex talibus repleuerat ornamētis.Nam etiā iouem olimpium qui maxime apud gentiles uenerabilis habetur:quē fideas araneus fecerat auſus eſt in romanā trāſferre ciuitatē:nec tamē ad effectū res perducta eſt:architectis dicētibus ad meminiū regulū:cui res illa fuerat īperata:eo q; ſi illud moueretur ſimulacrū: aliqd malū poſſet accidere.Fertur aūt meminius etiā prodigiis ꝓpter hoc multis acceptis diſtuliſſe negociū.Verūtamen eiuſmodi uerba ſcribit ad gaium:unde periculū mortis illi protinus imminebat:euaſit tamen:quomodo gaius morte præuentus eſt.Intantum etiam proruperat eius inſania: ut cum ei filia fuiſſet exorta: eam perducens in capitolium ſuper genua ſimulacri conſtitueret: cōmunem ſibi natam:iouiq; cōfirmās:duos patres uni proli conſtituens. Et hæc illū talia perpetrantem: proh nefas homines tolerabant. Molitus eſt etiam ſeruos ad

accuſationem excitare dominoꝝ:quæcunq; uellent impublicum crimina deportare. Illi autem quæcunq; illis peſſima oriebant in aio:nulla phibebantur dicere rone:cernentes gratū illi fore: quicquid mali dixiſſent:ita:ut etiā claudiū auderet polideuces ſeruus eius accuſare:& ille patieba tur aduerſus patruū ſuū geri capitale iudiciū:ſperans etiā ipſum quo facilioꝛe potentia aduerſus cæteros adipiſceret extiguere:nō tamē aſſecutus eſt qd uolebat.Repleta igit uniuerſa republica diuerſis malis:diuerſiſq; calūnijs exaudacia ſeruoꝝ aduerſus domios ubiq; inſidiæ gerebant:ab aliis quidē ut ſuas iniurias p his quæ paſſi ſunt defenſarēt:ab aliis aūt p uenire hoſes cupientibus cū ſibi ab eis pro culpis ſuis aliquod ſuppliciū iminere ſentirēt. Proide quō corruptis legibus & hoibus in afflictione cōſtitutis:nō paruū beatitudinis momētū:illius mors hoīs apportauit: ſed etiā gēti noſtræ:quæ breui iam oīs iteriret:niſi mors illū celeriter occupaſſet: uolo ſup eo cūcta diſſerere.Nā alias de deo quoq; magnā fidelitatē cōfert hoibus:& ſolaciū in calamitatibus cōſtitutis:at ēt correctionē his:qui putāt p ſperitatē eſſe ppetuā docetq;:ne rebus ſecundis q ſq; peſſime cōmutet:ſed uirtute ſtudiū eſſe pcolendū. Vias equidē tres mors illa p̄uerat:& hanc unuſq; que uiri bōi primatū in cōſiliis habebāt.Emilius enī regulus ex corripe hiberiæ ciuitatē originē ducens:cōgregauerat plurios:ut ſine p illos:ſiue p ſemetipſū alacriter gaiū iterimeret:alterius āt pricipatū gerebat caſſius chereas tribunus: ſed etiā minutianus nō paruā partem hoium ad hoc opus cōgregauerat.Cauſa aūt erat illis odiū:quo circa gaiū uniuerſi tenebant. Et regulus quidē iracundiā eius & iuſticiā qua ih cūctos utebant horrebat. Gerit quippe idignationis aliqd aius liber ut iniquitatē ſerre non ualeat.Hic ergo cū multis aduerſus gaiū conſiliū capit:cū aīcis & cū alijs:qui eiuſdē ces ei uidebant ad cām minutianus aūt:ut lepidū ulciſceret amicū ſuum : hūc enī cū aliquibus ſuis cōciuibus gaius extinxerat.Super hoc quoq; ſibi timebat:ne a gaio ſimiliter pa teretur.Nam uidens ex aliis exēplis ſibi mortē iminere;feſtinabat ſuū præuenire periculū. Chereas uero confuſionē ſuā & gaii obprobria nō ferebat:quibus eū arguebat: q; quaſi nihil in ſe fortitudinis gereret:inſup etiā plurimū ſibi p ſingulos dies iminere cernebat. Mortē q;q; gaii oēs honeſtū opus & liberū:libenter excipere reputabant:cæteri uero cupiebāt ſuper hoc habere cōmune conſiliū uidētes tantas iniurias:& exēplū paruū dari cupientibus pricipatū.Omnes ergo ut tātis claudibus liberarent: deſiderabāt aduerſus gaiū aliquid geri:deceptaq; ad talia negocia bonos uiros accedere: p ſalute pietatis:& iperii macula auferenda:aiebant cū ſuo diſcrimine. Super omnia aūt chereā ad opus gerendū excitabat melioris fame cupiditas:& quia cernebat facilē ſibi aditum fore ad gaiū:tribunus nanq; erat:& per hoc ſe oportunitatē repertuꝝ putabat:qua perimeret gaiū. Interea ludi curules agebant:circa quæ ſpectacula:magnū geritur a romanis ſtudiū. Concurrunt enī alacriter ad circū & pro quibuſcūq; rebus opus habuerit:ab iperatoribus cōgregatione facta depoſcūt.Illi uero q; multitudini nō iudicant reſiſtendū:cōfeſtim grate petita concedūt.Rogabāt itaq; tūc gaiū:cum omni itentione poſtulationibus utentes:ut cenſuū releuationes efficeret: & grauedines cunctas auferret.Ille uero nolebat iſta cōcedere.At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuerſos per diuerſa loca mittens:iubet clamantes abripi:& ſine ulla dilatione confeſtī interimi.Et ille quidē talia iuſſerat:quibus aūt præceptum erat:iuſſa cōplebant.Plurimis itaq; pro hac cauſa morientibus:populus ſpectans:clamare ceſſauit. Tūc omnibus ſuæ facultates in contentū fuere uidentibus alios pro ſuis opibus ad interitū peruenire. Hæc & huiuſmodi cheream excitabant:ut magnanimiter ingrediretur cām:& inſidias quas parauerat gaio p ficeret:ut eū tam nequiter aduerſus hoies exaſperatum reprimeret.Et ſepius conuiuio gaii:uolebat rem aggredi:& tamē conſideratione reuocabatur:nō ſecernens inuenire oportunitatē:qualē negociatā eſſe iudicabat:uerens:ne fruſtra ad tantū opus accederet:ſed ita rem moderabatur: ut cōſilium ſui animi cōſequereſ effectū.In hoc igitur multo tēpore militabat:nō libenter cōuerſationē ſuſtinēs gaii.Cum aūt eū cōſtituiſſet gaius ſuper oēs publicas functiones:& cætera alia q cæſaris erant:inferenda theſauris:per illud omne opus a rato negocio priuabatur.In quo tamen maiorem ſibi uirtutem iplēdi operis aggregabat:q; more ſuo magis rebus utebaſ quā gaii obediebat imperio:parcebat enī humilibus:atq; depreſſis. Vnde ad iracūdiā quoq; puocauit gaium; ita ut eum de mollicie prius: & de ſocordia criminaretur: non ualentem ſicut ipſe uellet pecunias congregare. Contumelias igitur illi plurimas ingerebat:& muliebria oppigebat nomina: omni confuſione pleniſſima.Et hæc quidem:cum in aliis increparet ipſe magis gerebat:in quibuſdā celebrationibus miniſteriorum:quas ipſe conſtituerat. Stolas nanq; muliebres induebatur: & circumpoſitōnem complicatorum crinium adhibens:aliaq; quæ ad ornamentum cultumq; muliebrem pertinent:ipſe ſuſtinens : huius confuſionē criminis audebat aliis exprobare. Chereas aūt:quando hæc ueſtimenta cæſar ſumebat indignatione ferebatur:maxime cum illa ueſtimenta indignatione ferebatur;maxime cum illa ueſtimēta miniſtris irridentibus redderet;ita ut etiā

tribuni in derisionem eum haberent & obprobriũ. Nam cum sumpturi essent ministri a cæsare muliebria uestimẽta prædicabãt:aliqs ut cõsueti erant ad lusum illũ ꝓferre facetias.Propter hoc etiã ei fiducia maior accessit:ut socios quosdã acciperet:quibus se ostenderet nõ pro causis minoribus indignari.Nam erat etiã põpidius senatorius:qui pœnæ per oẽs ordines & gradus administrationis trãsierat.Epicureus aũt erat:& pp hoc:ocii & quietis studiosus. Hunc dimidius inimicus eius accusauit eo ꝙ posset gaium male loquiis turpibus infamare & eo assumens quintiliam mulierẽ: quæ in rebus scenicis erat ꝓpter pulchritudinẽ clara:& pulchritudĩe plurimoꝝ amorẽ habebat & studiũ:nam etiã ab ipso põpidio diligebatur:accusatio aũt fuerat falsa.Illa uero graue iudicante testimoniũ in causa mortis aduersus amatorẽ ꝓferre:puniri eã dixit debere dimidius. Tum gaius excitatus iubet chereã sine ulla dilatione continuo tormẽtis examinare qntiliã. Nã & in rebus capitalibus:& ubicũq; tormẽtis opus esset:eodẽ cherea utebatur:ꝓpter quod eũ crudelius arbitrabatur ministeriũ exhibere:timentẽ:ne ab eodẽ mollicie & socordie culparet. Quintilia itaq; dum ad tormẽta duceret:consocioꝝ cuiusdã pedẽ calce deprimens:signauit eos debere considere:& nihil detormentis eius pœnitus timere.Chereas tamẽ eã ac si nolens adegit:timens põpter illã ipse subire periculũ.Et nihil differens:eam incõspectũ gaii deducit:fedatã tormentis atq; deformatã ut etiã ab amatoribus suis sine ulla uoluptate uideretur.Tunc gaius illã ꝓspiciem non sustinens:sed admodũ cõpassus quintiliæ:eo ꝙ grauiter tormẽtis fuisset affecta:liberã crimine:absolutãq; ꝓnunciat:& cum ea simul pompidiũ.Ipsam etiã pecuniaꝝ dono muneratur:unde illã solatiũ esse:ꝓpter quod grauiter erat debilitata tormẽtis.Nam non solum sanitas eius corporis suppliciis corrupta erat:sed etiã pulchritudo defedata.Hæc igitur grauiter chereã cõmouerũt ꝙ per eum hoies torquerentur.Vnde quoq; suã iracundiam non sustinẽs dixit ad clementẽ: atq; papinium:quoꝝ clemens quidem super militiã constitutus erat.Papinius super eos qui gaii fuere custodes.O clemens inquit minus fecimus in agendo quæ pro imperatore constabant. Nam etiam eos qui aduersus eius principatum coniurationẽ fecerant multa prouidentia uigilantes:& laboribus desudantes:alios quidem extinximus:alios aũt tormentis affecimus:intantum:ut etiã ipsi gaio miserabiles uiderentur.Ita nostrã militiam cum nimia seueritate tractamus. Tacẽte aũt clemente:grauiter quidem se ferre quæ ꝑabantur:tam oculis erat quã uultu:& colore manifestus:uerbis aũt insaniam ꝑatoris aperire iniustũ esse iudicauit. Chereas aũt clementem prouidenter præparans:cœpit fiducialibus uti sermonibus & ad eum enarrabat mala: quæ ciuitatem: & illud obtineret imperiũ:& ꝙ uerbo quidẽ gaius illoꝝ esse causa malorꝝ diceretur:si uero quisquã rem inquit cum ueritate discutiat:inueniet o clemens ꝙ ego sim totius mali causa:& hic papinius:& tu:qui romanis & uniuersæ humanitati pro bonis omia tormenta:& oẽs clades ingerimus:non imperiis compulsi gaii:sed nostra in hoc uoluntate progressi. Festinemus igitur cõprimere tantũ iniuriatorẽ in ciues socios;oẽsq; subiectos:cui nos ministerium exhibeamus:& uelut satellites atq; carnifices ad eius crudelitates implendas extamus: & arma quæ aduersus hostes proferre debemus:in nros ciues cõuertimus:nõ pro libertate:nõ pro ꝑio rõano:sed pro salute eius: qui suæ iniquitati festinat cuncta subiicere. Nam simul & nostra corpora & nostras cõscias per singulos dies polluimus tormentis & sanguine miseroꝝ: donec etiã alter aliquis inueniatur: qui in nos quoq; tale gaio ministerium exequatur.Non enĩ propter hæc quæ gerit cũ fauore circa nos cõuersabit:magis aũt cũ suspitione. Ad hæc etiã cũ pereuntiũ multã strage effecerit:nõ ei poterit gaii unquã seuicia terminari: quõ nõ iudicio in talibus causis intẽdit:sed sola libidine ad hoium cædem impellit:tum demũ etiã nos cunctis pereuntibus cõiunget. Ad hæc clemens cõsilium chereæ manifestius approbabat:taceri aũt iubebat:ne ꝑ plures sermo ferret:& diffusis passim rebus quæ gererent;antequã ses cõsequatur effectũ:secreto prodito:& insidiis ꝓpalatis: ipsi ducerentur ad pœnam sed tempore ꝓcedẽte rem spei cõmittere:ut oportunitate fortuna tribuẽte opus nouũ adiplerent;se tamẽ dicebat per senectutem non posse audaciã gerere: ad tantum negocium inchoandũ.His uero quæ a te o cherea tractata dictaq; sunt:cautius aliquid fortassis inueniã:decẽtius aũt quis poterit iuenire. Et clemẽs quidẽ cõtinuo mutare sententiã:omia quæ audierat: quæq; ipse dixerat:cœpit efferre ꝑ plurios.Chereas aũt formidãs:prexit ad sabinũ:extãtem uirum dignũ:quẽ etiã libertatis cognouerat amatorẽ: & ꝓpterea dispositiones illoꝝ tẽporũ hostiliter adhorrentẽ.Opus itaq; putãs ut celeriter quæ cogitabat inciperet;oportunũ est ratus: ut cũ eoꝝ cõicaret maxiõ duce timore:ne a clemente secreta ꝓderentur.Sup hæc etiã dilationes tempoꝝ aliqd cõtrarii reputabat allaturas.Cum aũt libẽter sabinus ad talẽ cogitationẽ talemq; uoluntatẽ cõsentiret:tũc quidẽ tacere se dixit:& ad nullũ de tali re suã ꝓferre uoluntatẽ:nec manifestatuꝝ eẽ firmabat:sed si aliqd inquit uiriliter uolumus efficere:nihil dilationis pœnitus detur.His igiẽ dictis;exide cõuertunt ad minutianũ:ipsis quidẽ studiis & uirtute parẽ:& similia ex

animi magnitudine cupientē:consanguineū tamen gaii:sed suspectum propter mortem lepidi. Multā nanq; inter se amicitiā minutianus lepidusq; possidebāt:& propterea etiā ipse timore pi-clitabatur:ne similiter eū perimi contingeret.Erat quippe gaius omni nobilitati terribilis:ut pu taretur aduersus unūquēq; singulari insania prorupturus.Propter hoc enī alterutri sibimet erāt pro rerum necessitate formidini:& uoluntatē quā circa odiū gaii gerebant indicare nō poterāt. Ob cuius utiq; suspitionē:nec deuotionē sibimet aperte impendere presumebant. dum igit cō-uenissent: & minutiano honorē sicuti prius exhibuissent:erat enī dignitate p̄clarus ciuiū & cū-ctorum ore laudatus:inter principia sermonū p̄cedens ille uerba fecit ad chereā:requirens quod signum illa die perceperit.Per totā nanq; ciuitatē grata chereæ uidebat iniuria:quā pro signo-rū datione ipse portabat.Et ille iter uerba iocanda nihil motus:minutiano respondit:eiq; sermonē de rebus talibus faciendū esse cōmilit:& tu mihi inquit da libertatis signū. Gratias ago tibi:qui me amplius acuisti:q̄ ego per memet implere consueui . Neq; mihi sermōibus iā pluribus opus erit:sed hoc sufficere iudico:si etiā tibi idem placeat quod & mihi: quando etiā priusq̄ cōuenire mus:eius noscimur fuisse cōmunionis.Vno itaq; gladio sum accinctus:q sufficere possit ābobus: in quo consenti fortiter:& accedamus ad opus.Princeps aūt si uis ipse consisto:iubens operibus imminere.Quod si cepero tui cooperationē soiatii:prosequar grassatōe ferri cōcessa mihi te cō-firmante fiducia:per hoc enī ipsum quoq; ferrū efficacius solet existere.Impellor enī ad actū: nō pro his quæ patior ego:dum spe ipse circūferar.Non utiq; hæc lenitas mea periculā tantummō me considerare permitit:dū & liberæ patriæ:atq; legibus:& ademptæ uirtuti:& tantæ condoleā pesti:quæ cunctos simul ,pter gaiū apprædēdit.Dignus enī sum apud te iudicē fide reg; hmōi: quando etiam tu sapere talia cōprobaris. Tunc minutianus considerans ardorē sermonū eius: libenter amplexatus est:& eius audaciam approbauit atq; laudauit:& ualedicto cū uotis eū præ-cibusq; dimisit. Quidā enī asseruabāt ea quæ cogitabantur quōdā auspicio fuisse firmata.Nam dum chereas ingrederetur curiā uox cuiusdā de populo fertur emissa:quæ q̄si admoneret dicēs. Perfice quod agendū est:opitulante diuinitate.Quo facto;primū quidē chereas expauit:ne quis coniuratog; uideretur prodidisse secretum:nouissime uero considerans: quia hæc p̄ inuitatiōe dicerentur:siue cōmonēte aliquo conscio;:seu certe deo:qui cuncta humana respicit cōsulēte: omnibus ad confortationē insidiarū causa patuisset:uniuersi simul armati sunt:alii quidē ex or-dine senatorio:alii uero romanorū & equitū qui conscii esse uidebantur.Neq; enī erat uir nobi-litate seu fœlicitate præditus:qui gaii tranſitum non ārdenter appeteret.Quapropter omēs quo possent studio ut uita priuaretur:totaq; confidentia atq; uirtute ad tyranni cædē erāt & sermo-nibus & operibus præparati . Nam & calistinus libertinus gaii:uir unus potētia summi culminis eleuatus:qui nihil aliud potestate sua q̄ tyranno equus esse putaretur timore cunctorū & magni tudine pecuniarum quæ ei nimis accesserant eo q̄ esset in muneribus accipiendis: & iniuriis ex-ercendis accerrimus:& uigorē ultra modū haberet:cum naturā gaii stabilē esse sciret:& in qbus declinasset nequaquā posse reuocari:& multas quidē alias p̄culi causas:necnon & magnitudinē pecuniarū habere:accedit latenter ad claudiū sperans quia si ei cæderet principatus deficiente gaio:honorem similē ei præberet:eo q̄ illi gratiā & uerba clementiæ impendisset primitus. Ait ergo quia iussus a gaio claudiū ueneno perimere crebras huius rei dilationes exquisisset:ne talia perpetraret.Sed mihi uidetur:quia fingebat hæc calistinus uolens capere claudiū. Nā neq; gaius studēs interfici claudiū: honestas poterat occasiones exquirere:neq; calistinus iussus optabilem rem gaio perpetrare si distulisset mandata domini sui picula potuit declinare.Sed claudiū diuini tas quidē a gaii uesania liberauit.Calistinus aūt pro cōmendatione sui finxit hanc grām: quæ ei nequaq̄ probabatur iniuncta.Hii quidē qui circa chereā erant:differebant quotidie dū multos segnicies detineret:chereas aūt nullā morā gerebat:sed oē tēpus ad agendū oportunissimū iudi-cabat.Nam dū gaius in capitoliū ascendisset:ut pro filia sacrificaret:uenit frequenter ad eū:& in impialis loci culmine stantē uidens ac populo auri & argenti pecunias dispergentē: dum hæc in ministeria gererentur:præcipitē ex eminenti loco cogitauit ipellere:cū se a nullo uideri putaret. nec insidias feciſse crederetur:& licet nō optata mors euenisset:ipsi tamen accessissēt audacia ut etiā præter ferrū pimeret gaiū.Tantū habuit cū cōiuratis chereas ardorē:metuēs ne tpa oportūa diffluerent.Illi uero uidebāt quidē eū p̄ sua libertate sollicitū:poscebāt aūt:ut patū tpus:usq; ad solēnitatem spectaculoꝝ differret:ne dū conamen nequiuerit implere alias impleri turba fieret ciuitati dū cōscii requirerētur a gaio:& insidiarū nō ualeret utilitas in futuro:sed hoc utile fore: ut in celebratione spectaculoꝝ res potius tentaretur agi.Hæc spectacula i palacio ob honorem cæsaris i puo eius rotundo tēplo aguntur; qui primus ptātem populi conuertit in seipsum:quæ scilicet romani nobiles cum filiis simul & cōiugibus libēter spectare noscūtur.Tūc enī gaius ne-

x

gligens:ad oēs ita facilis erat incursus quādo multa milia hoīum puulo cōcurrerāt: ut potuisset quilibet ad eius necē audacter accedere:absentibus quoq; custodibus:qui licet uellēt: non tamē ei presidiū facile deportarēt.Spectabat ergo chereas:& ueniētibus spectaculis;prima die nitebat: ut quod fuerat præcogitatū:sine dilatione fortunæ solaciis adimpleret:qui tamen tribus diebus ludoq; transactis:uix die nouissimo opus ualebat terminare.Itaq; chereas aduocans coniuratos: satis inq;t:o etiā præteritū tēpus nostrā pater obiurare segnicē;p his quæ cū tāta uirtute tractata sunt & neglecta noscuntur.Et melius est:ne prodit̄oē facta pereat cā:& potius gaius nos afficiat: cunctorū;q auferat libertatē his diebus quos nos tyrānidi eius adiicimus:cū & nos decætero debeamus eē liberi:& aliis cām p̄bere felicitatis:p̄teritiq; seculi honorē & miracula repare.Illis uero nequaq; contradicentibus:q̄si nō bene fuisset hortatus neq; actū hunc aduerse suscipientibus: sed potius contice scētibus:cur inquit o fortissimi segnes estis.An nō uidetis hodie spectaculoq; diem esse nouissimū:& gaium ferri ad alexandriā nauigaturę:ut egyptū contēplet̄ur. Bonū ergo nobis est:ut uiris manibus romanæ gloriæ auferatis opprobriū: & hoc terra mariq; diuulgetur. Nam quō non iuste erimus confusionis obnoxii:siquis cū egyptius uideat pimere:iniuriā nō ferens libertatis oppresse.Ego siquidē nequaquā cogitationes uestras differre potero:sed hodie ad pericula simul accedo:grate ferens:quicqd ex eis euenerit:a o scilicet cōsistēs ad picula oia præparato:quā ut mihi huius laudis possit euenire priuatio.Hæc ille dicēs:& ipse audaciis armatus ē: & reliquis fiduciā preparauit:cunctisq; iā erat desideriū:ut conamen attingeret nihilq; differens diluculo ad palatiū multitudo equestriū armata cōuenit.Mos erat tribunis ensæ cīctis petere ab imperatore signū qđ ei cōpetebat:ut signū acciperet.Concurrebant ergo ad palatiū omnes: ut p spectaculo loca sibimet occuparēt.Cunq; multa plebe atq; cōpressisse gaius exultaret,ita ut præ multitudine:neq; ipso senatui:nēc romanis equitibus locus esset: sed omnes pmixti sederent:cū uiris piter mulieres:& liberi una cū seruis:gaius ꝓcessu sibimet facto:pio cæsari solēniter īmolabat:cuius etiā spectacula celebrabat.Et dū de sacrificiis aliquid sanguinis cecidisset cōtigit:ut ex eo cruore cuiusdā senatoris asprene noie uestis adimpleret:qđ factū gaio quidē ꝑbuit nīum:aspne uero auguriū fuit aptū:qui scilicet una cū gaio pemptus est.Fertur itaq; gaiū ultra suā naturā illa die mitissimū:ita ut oībus eius humilis salutatio mira uideret. Qui post sacrificia ad spectacula uenies presidebat & circa eū primi procerū. Est aūt ipsum spectaculū:ubi annis singulis exhibetur in diīabus cellis quaę altera quidē ducit ad atriū:altera uero ad porticū : ingressibus & egressibus arta:q̄tenus non turbent q interius esse noscunt.Est enī illic & alia cella:in qua lusores exerceri solēt atq; cantores:Residente itaq; populo:& cherea cū tribunis nō ꝑcul a gaio:dextrū nāq; cornu cæsar tenebat:quidā batibius ex ordine senatoq;:uir militaris clūditū cōsularem uirū iuxta se residentē nullo audiente requirebat:siquis ei aliquid dixerit nouitatis.Quo dicēte: nihil sibi ea die nūciatū:o cludite inquit hodie tyrānicidii certamen agitur.Tunc cluditis:o fortissime inquit race:& mox uersus subiunxit homeri dicens in græco q̄d est i latino:ne quis alius maliuolus sermonē exaudiat.Cunq; multa poma in theatro spectātibus spargerēt:& piter aues innumere:& quæ pro raritate sua fuit cōparātibus p̄cioseː gaius lites & rapinas ꝓpter hæc actas libenter inspiciebat.In illo siquidē spectaculo duo ei auguria ꝓuenerūt.Midus naq; est introductus quo actū ē:ut iudex depræhensus crucifigeret: & patho mimus fabulā saltauit cyrinæ i qua & ipsa occisa:& eius filia mirra uidebatur:atq; sanguis inimica arte diffusus:& circa iudicem crucifixum:& circa cyrinā atq; mirrā.Constat aūt:quoniā & dies ipse fuit:quo philippū aminthe filium:macedonū regē i spectaculū ingrediēte unus socioq; sustinet in spectaculo usq; ad finē: eo q; nouissimus erat dies:an certe usus balneis:atq; cibis illic deinde remearet;sicut & prius.Minutianus iuxta gaiū sedens:ac metuens:ne in uacuū tps efflueret:surgēs cū etiā cherā uideret egressum:pgebat ut confortaret eū.Tunc egredienté tenuit gaius a uesse:& q̄si p amicitiā:quo inquit pgis o beatissime.At ille reuertus cæsarē cū tiore sedit.& paululū qescēs:duo surrexit & abiit. Cui egredienti nō ꝑpediuit iter gaius:credens eū ad necessaria ꝓgredi.Asprenas quoq; cū esset & ipse priceps opis admonebat gaiū sicut & prius ut ingressus ad balnea atq; prandiū ad spectacula remearet:q̄rens:ut ad finem sua tractata pducerēt. Illi siquidē qui circa chereā erāt exacuebāt alterutros:q̄si tps esset singulos preparine ad opus abeuntes inuenirent:& negligentes oportunū tps amitterent.Erat nanq; etiā dies iā circa horā nonā.Chereas itaq; tardante gaio erat ꝑatus ut ingrederetur ad sedē eius:prescius tamē:quia illic necē princip is cū multo sanguine senatoq; & simul equestriū adimpleret licetq; auderet:melius tamen esse iudicauit:oium tutamē libertatemq;seruare.Cunq; essent oēs ad spectaculoq; uota cōuersi gaius signū surgendi fecit: turbaq; repente facta:conuersi sunt coniurati & populos impellabant:ut q̄si gaio secreti officiū ꝑ̄berent opere uero uolētes habere licētiā:ut cū in silētio trucidarent.Precedēbat itaq; claudius patruus

eius:& marcus minutianus sororis coniunx:necnon & ualerius asyaticus quos etiã si uoluissent repellere:propter dignitatis reuerentiã nõ ualebãt.Gaius uero sequebat cũ paulo aruntio.Cumq; iam esset intra regalia:rectũ dimisit iter:ubi constituti erant famuli:qui ei gratifice ministrabãt. claudio scilicet præcedente:& conuersus est ad locũ quẽdã angustũ:atq; sileter iturus ad balnea: simul & pueros qui uenerant ex asya contemplaturus qui eorum forent utiles ad himnos ministeriorum quæ erat celebrare cõsuetus:aut qui ad pyrricã in theatris apti esse uiderentur.Tũc itaq; occurrit ei chereas:ut signũ peteret.Quo quasi ad eius illusionẽ signũ dante languentium nihil ille moratus: iniuriis utebatur aduersus gaiũ:& euaginato gladio ei intulit plagã uehemẽtem:non tamẽ ẽino mortalẽ.Sunt qui dicunt:hoc prouidentia chereæ factũ ne gaius unius plagæ uulnere moreretur:sed plagarũ multitudine fauciatus:maiori dolore cremaret.Sed mihi nõ uidetur hic sermo credibilis:eo q; in huiusmodi actibus timor talẽ nõ exigit rationẽ. Nã si chereas ita cogitauit otium stulticiã pcessisse credendus est:uoluptatẽ magis fauori præbens : quã p celeritatẽ sibi & coniuratis periculoq; euasionẽ acquirens:dum possent multæ machinatiões auxiliorum gaio conferri:anteq; potuisset mori.Vnde certũ est quia chereas nõ circa supplicia gaii restitit:sed de se & ãmicis ut potuit cogitauit: quãdo etiã acta causa silentio magis est:ut iudiciũ fugeret ac iracundiã:& quatenus res gesta celaretur:sermonibus usus:& p se pderet:simul & tps. Et hæc quidẽ licet ut uoluerit unicuiq; tractare.Gaius itaq; uulneris dolore ferebatur: inter humerum enĩ & collũ ensis illatus iuguli ẽ ossibus retẽtus:ne ulterius posset accedere. Quo facto: neq; clamauit;neq; uocauit quẽlibet amicoq;:seu incredulitate:siue imprudentia:sed dolorẽ fortiter ferens:anterius fugiebat.Quẽ suscipiens cornelius sabinus:& ipse iam sua mente pstructus impulit.Tũ genu flexo cadentẽ multi circũstantes:singuli adinuicẽ gladiis.& quasi ad certamina discerpserunt.Constat autẽ:quia ultimus aquilas ei mortis intulit plagã. Omnis itaq; causa chereæ indubitanter attribuenda est.Nam licet cũ multis hoc opus effecerit:tamen primus cogitauit quẽadmodũ gereretur & primus cæteris hoc ausus fuit edicere:quibus suscipiẽtibus in illius necẽ uerbo:subinde alios congregauit & sapienter cuncta disponens:ubi erat sniaq; adhibenda professio;etiã sermonibus locutus est utilibus:non necessitatẽ suæ psumptionis iponẽs ut dum tẽpus exigeret:manibus uteretr.Is quoq; rẽ prior aggressus ẽ:& uirtutẽ illius necis adipleuit:atq; uisum facilẽ gaio iã moriente concessit.Quapropter iustũ est ut etiã q̃cunq; cæteri gesserũt:chereæ cogitationi & labori manuũ:ac uirtutibus applicent.Gaius itaq; hoc mõ multis uulneribus iacebat extinctus.Chereas uero & cæteri pimentes gaiũ:p eadẽ itinera reuertentes:euadere se im possibile iudicabant propter hæc utiq; quæ fuerant gesta.Non enĩ paruũ erat piculum pemisse principẽ stulticia populi sepius honoratũ cũ & a militibus nõ sine sanguĩe de morte eius esset faciẽda seditio.Ita dũ essent angustæ uiæ:in quibus hoc opus effectũ ẽ:& maxia turba repleret eas militũ.qui illo die pro custodia principis aderant:p uias alias discedẽtes ad domũ uenere germanici patris gaii:q̃ tũc etiã pemerũt.Erat enĩ hæc domus cõiũcta regalibus:eo q; hii q in eminẽtia constituti sunt diebus suæ potẽtiæ i talibus habitare noscũt:& declinãtes multitudinis inuasionem:esse iã debebant in requie.Cũ itaq; lateret adhuc pestis illato gaio:primũ a germãis ẽ agnita. Erant enĩ armigeri equitumq; gentis suæ celtice habẽtes tacina:quoq; patriæ mos est portabili uti furore sicut hispãis;aut cæteris barbaris:eo q; oẽs hmõi hoies rõe mores sint:corpis robusti: & impetu primo quibuscũq; congressi hostibus pualẽtes: cũ nõ haberẽt uirtutibus discretionẽ pro utilitate cũctoq;:sed tantũ sibi prospicerẽt:quibus gaius carissimus ob hoc erat:q; pecuniaq; muneribus eos sibi placauerat alias placauerit.Euaginatis ergo gladiis igressi sũt domũ pscrutãtes cæsaris pemptores quoq; tribunus sabinus erat:qui nõ tantũ uirtute & fortitudine maioq;: quantũ suo robore cũ monomachus esset hanc obtinuerat dignitatẽ.His itaq; requirẽtibus asp nas primus occurrens exoluit pœnas:cuius uestẽ sanguis sacrificioq; sicut diximus cruentauerat & non ei bonũ feciss augurũ uidebatur.Post hunc occurrit eis barbarus norbanus fortissimus ciuiũ:& de cuius maioribus imperatores multi processerant cuius etiã ciues eminentiũ nõ ignorabant.Is cũ esset ualitudine robustus:primo sibimet occurrentiũ abripiẽs gladiũ:pmixtus aliis cõtẽdebat:ne sine alioq; interitu moreret.Qui multoq; agmine cõstipatus:frequentiũ uulnerũ illatione defunctus est.Tertius aũt anteius ex ordine senatorio:germanis sicuti priores occurrit.Is ut uideret gaiũ iacentẽ & letaret aduenerat:qa patrẽ illius eiusdẽ nois effugauerat:eũq; ne sic saciatus:militibus destinatis occideret. Aderat ergo anteius ut gaii uideret funus turbataq; subito domo:dũ se uellet occulere:furentes germanos & tunc subtiliter inquirentes:q gaiũ occidẽt etiã inoxios una pimentes latere nõ potuit.Et illi quidẽ ita sunt mortui. Dum igitur i theatro de gaii morte ueniss sermo:admiratio & incredulitas facta ẽ.Alii nãq; ualde delectabantur in eius morte:& licet dudũ scirent sibimet utilẽ fore hoc nõ sinebant credere p timorẽ.

Quibusdã uero hoc in desperatione erat: cũ neq; uellent circa gaiũ hmõi aliquid pcire: nec uere hoc crederẽt: qsi nõ posset aliqs hoim opus huius uirtutis iplere. Erant enĩ quibus nõ erat grata mors gaii: mulieres: & infantes & quidã militũ: alii pter mercedẽ: & nihil aliud quã tyrãno cõuenĩcte ad iniurias potentissimoz ciuiũ illius ministerio preparati: mulieres aũt ac iuuenes pter spectaculoz: & monomarchoz munera: in quibus solet uulgo delectatio mistrari: & pter carnium dilacerationes qs in ludis agebat gaius: ut qsi populo uoluptatẽ exhiberet: p ueritate ât ad faciendã suæ crudelitatis insaniã. Serui itaq; dominos cõtẽnebãt: & ad iniuriãdũ eos: eius sulciebant auxilio. Facile náq; eis mẽticitibus cõtra dominos credebat: eorũq; pecunias ostẽdentibus & libertas & diuitiæ succedebãt: nec accusatiõe metuebãt pœnã: qbus erãt pposita premia: octaua ps substãtiæ senatoz. Igitur uel si aliquibus in theatro credibilis uidebat de gaii pẽptiõe sermo: eo q; aut prescissent insidias: aut optassent de his quæ núciabãt: nõ solũ gaudia retinebãt: sed etiã audire hoc aut dicere fugiebant: metuentes: ne cũ uez nõ appareret: pene succũberent: qsi nota suæ uoluntatis apientes. Illi uero qui insidias prescibant: áplius se celabãt formidãtes: ne dũ alicui amatori tyrãnidis hoc panderẽt: pdentes uiuẽte gaio punirẽt. Nã & alius sermo fuerat dispsus i populo: quia res quidẽ a cõiuratis fuisset tẽtata: nõ tamen gaius extinctus, sed ablatus a medicis: ductus fuisset ad curã: nulluſq; uerax cui se quicũq; cõmitteret: aut suã páderẽt uolũtatẽ. Nam & siquis amicus erat: pter fauorẽ tyrãni uidebat esse suspectus & multomagis odiosis nõ poterat credi. Dicebat ut senatoribus a quibusdã eoz alios prturbantibus: eo q; inter ipsa picula atq; uulnera ut erat sanguine cruentatus uenisset in foz: & cõtionẽ habuisset ad populũ: quæ reficiebãt eoz mentes: neq; loca suæ custodiæ relinquebãt: formidantes ne illis quẽlibet impigeret cusa: quando nõ q uoluntate discederent accusari poterant: aut dãnari: sed quẽadmodũ uellent accusatores aut iudices. Cũ itaq; turba germanoz euaginatis gladiis spectaculũ circũdedisset: cũctis spectantibus: metus suæ pditionis accessit: & ex oĩbus aditibus terror erat: qsi repente ingredientium gladiis caperẽt & neq; discedendi securitatẽ habebant: nec i theatro poterant morari sine periculo. Illis igit irruentibus in theatro fragor eruptus est supplicantiũ atq; dicentiũ quia & q cogitata fuissent: si tamen aliquid pueniret: & quæ dicebant gesta nescirent: & deberent pceri: *nec aliena presumptione eis qui nõ essent culpabiles irrogarẽt*: sed exquirerent cõmissores: si tamen aliquod scelus pbaret esse cõmissum. Et illi quidẽ hæc & his potiora cũ lachrymis & pcussione uultus sepius clamitabant: facientes ea quæ piculi & mortis uicinitas exigebat. Ad hæc militũ ira cessauit: & præsentia ducti sunt i spectaculo cõstituros occidere. Erat enĩ crudelẽ etiã illis: licet uiderent exasperati: portabant enĩ capita asprene: & eoz quos una pemerũt. Quæ cũ uiderent in spectaculo positi: amplius sunt cõcussi p dignitate uiroz: & misericordia hmõi casuũ. Quapropter & semetipsos a talibus erumnis euadere nõ credebant: & incertũ sibi fore: si tãta picula possent declinare. Ideoq; licet aliqui apte & iuste odiũ circa gaiũ habuissent: eius alacritatis munus expulere: cũ ad tanta picula puenissent: & spe totius cecidẽt uitæ. Fuit igit arrutius quidã gratus homo inter pcones regz uenaliũ: & pterea magnitudine uocis utebat: indutus uestibus diuersi coloris: ad instar nobiliũ romanoz: habebatq; potentiã agendi quæ uellet i ciuitate in his quæ tunc & postea gerebant. Is aptauit semetipsum ueluti dolentẽ. licet & ipse odio gaiũ haberet: eratq; timore superior eius contio atq; militia: qua nitebat salutẽ in rebus præsentibus apparere: & oẽm apparatũ & ornatũ qsi de carissimi principis morte amissẽ cõfingẽs pgressus est in theatrũ: ut morte gaii denũciaret. Quo facto: quies hoim affuit: ne possent ulterius ignorãtiam fluctuari. Deide etiã statuas arruntius & loca singula circuibat: reuocãs germanos: & cũ eo tribuni iubentes recondi ferrũ: atq; manifestantes: gaiũ fuisse defunctũ. Hoc ergo factũ apte in theatro collectos eripuit: & uniuersos qui furorẽ incurrerãt germãoz a morte seruauit: ná prius spẽ habentes uiuere gaiũ: a nulla factione pœnitus abstinebant. Tantã enĩ deuotionẽ circa eũ habuerãt: ut ẽt post amissionẽ animæ eius fauorabiles essent. Quæ dũ apte mortuũ cognouissent: ab iracũdia diuersoz: & supplitio quieuerũt: eo q; uindicta illis utilis iam nõ esset: nec foret qui eis p talibus repensaret. deide timentes ad potiorẽ iniuriã prũpere: ne senatũ cõtra se puocarẽt: si ad eos iperii sũmitas deueniret. Igit germani a sua rabie quæ eos inuaserat p gaii morte quieuerunt. Chereas aũt: dũ nimis esset deminutiano sollicitus: ne germanoz isania fuisset extinctus: singulos militũ de eius salutẽ requirebat. Et minutianũ quidẽ clemens adduxit in mediũ: ad cheream uero cõuersus cũ multis aliis senatoribus: iustitiæ & uirtuti attestabat eius laudãs cogitationẽ & actũ sine formidie cõpletũ tyrãnidẽ dicẽs ad nihilũ fuisse pductã: eo q; iniuriaz uoluptate fuerit eleuata: quippe cũ non posset fœlix uita illi præberi: qui uirtuti pbaret odibilis: sed cũ tali calamitate desicere qli gaius: qui etiã ante coniuratoz cõsensum ppriũ facinus sibi cõstituit inimicũ: agẽdo iniurias diuersoz: & puidẽtiã legis exterminãdo: ut quos habebat caros: sibi hostes

efficeret:& ſermone quidē alios eius eſſe pemptores:opē uero ſemetipſum ſine dubio pdidiſſet. Iam ergo ſurgebant de theatro cuſtodiæ:quæ principio pnitioſe fuerant:quando oēs abſcedere feſtiabāt. Cuius mali tūc cā fuit altior medicus abreptus q̄dē q̄ſi ad curā aliquoꝝ uulneratoꝝ: & mittens qui cū eo erat:ut q̄ſi ad medicinā neceſſaria deportarent:quos exinde ꝑ ueritate diri-gebat:ut picula declinarent. Interea conuentus agitur ſenatoꝝ & plebis ī foro. Et populus quidē inquiſitionē de gaii pemptoribus uehementius faciebat. Aderat & ſenatus: inter quos aſyaticus ualerius:uir cōſularis:ſtās ī populo:tumultuantibus illis & dirū eſſe clamantibus:eo q̄ impator eis ignorantibus uideretur occiſus:dū & cūcti requirerēt:qui ſunt q̄ gaiū interemerunt:utinā ī-quit ego. Ad hæc aūt & conſules edicta ꝓpoſuerunt accuſantes gaiū atq; iubentes populo ſimul & militibus:ut ad propria remearent:populo quidē multā requiē ꝑmittentes:militibus aūt ho-nores:ſi tamen cū ſolita diſciplina conſiſterēt. & nulli quodlibet cōtumeliæ genus inferrēt. Erat enī metus ne forſan exaſperati mala ciuitati facerēt:& ad rapinas:aut ad tēplorū ſpolia uerterēt. Cōuenerat itaq; omnis multitudo ſenatorū:& maxime conſentiētes aduerſus gaiū: fiducia iam utentes:& in contentu maximo conſtituti:quaſi in eis reſpublica reſideret.

Capitulum.II.

INterea ſubito de domo raptus eſt claudius. Milites enī facto concilio:alterutri de rebus agendis dedere ſermonē. Videbant enī impoſſibile fore:ut tantis rebus exiſtētibus quis rēpublicā gubernaret:nec ſibi utile ſiquis illoꝝ qui cooperatores in nece gaii fuerunt:ad imperiū ꝑueniret:ſed bonū eſſe:ſi nō dū ꝑfectis rebus:claudiū principē facerēt:defuncti patruū: & olim ſenatoria dignitate ꝓcipuū:uirtute maioꝝ fultū:militari diſciplina piter eruditū. Hunc deliberauerūt in medio ſtatuētes impatorē facere:digniſq; ſolēnitatibus honorare. Sentius itaq; ſaturnius licet claudiū cognouiſſet raptū:& quia idē uidebaſ ad hoc inuitus accedere:nō tamen declinabat integra uoluntate:ſtans in medio ſenatus:nihilq; metuēs: apud liberos ferteſq; uiros p̄orauit hæc dicens. Licet incredibile ſit o romani libertatis nos acquiſiſſe dignitatē: eo q̄ lōgo tēpore nobis abfuerit:uerūtamen tenemus eā incertā quidē:quātū ad magnitudinē priſtinæ ſer-uitutis ſed tamen alacritatē ferre poſſibilē:ſi eius fœlicitatē nequiuerimus amittere. Satis eſt enī & una hora ſenſum uirtutis habentibus cum ſecura uoluntate in patria libera degere:& legibus florentibus aliquādo cōicare. Ego ſiquidē iā prioris libertatis oblitus:quā olim quidē amiſimus: nunc aūt magna brūtudine retinemus:reuerentiā exhibendā his qui gnīeti in ea atq; nutriti ſūt: & nō minorē a diis honorē his uiris p̄bendū eſſe decerno:qui licet ſero & in hac ætate nos eam guſtare fecerunt ita ut etiā in futuro ſecula eius premia teneamus. Sufficiet itaq; etiā hæc dies & iuuenibus noſtris & quicunq; ſenuimus quidē:quando eius cōſpicientes libertatē: cū dulcedine moriemur:iunioribus aūt eo q̄ ſit eis doctrina uirtutis. Vnde cōſtat:uiros eſſe iſtos: quoꝝ labo re cōſiſtimus propter hæc quæ nup geſta noſcunt:quia nihil q̄ cū uirtute degere maius eſt:de qua conſueuit libertas humana ſolummō cogitare. Ego ſiquidē antiq̄ noui:auditu cognoſcens: quæ uero uiſu conſpexi:ualde ſunt grauia. Malis enī in gentibus inuaſerunt rēpublicā principes tyrannide prohibentes utiq; oēm uirtutis modū:& magnanimitatis officiū libertati derogātes: docentes blandimenta piter & timorē:eo q̄ nō principibus cuncta ſubiiciant. Ex quo enī iulius cæſar poteſtatē populi ſoluit:& ornamenta legū cōprimēs rēpublicā cōturbauit: iuſtitiā ꝓuari-catus & ſua delectatione uictus: nihil eſt mali qđ nō irruit ciuitatis ſucceſſoribus adinuicē ipiū ſibi detrahentibus:ad deſtructionē ſcilicet patriæ libertatis:& ut præcipue in defectū robur ciui-ūm deueniret:arbitrati ſuā eē minutionē:ſi uicioſis uterent hoībus. & uirtute precelſos:nō ſolū gloriæ īmanitate priuarent:ſed etiā ad mortē uſq; ꝓducerēt. Singuli nāq; regnātiū queq; grauia cōmiſerūt. Quoꝝ gaius qui hodie mortuus eſt amplius extitit ſeuior uniuerſis q̄ nō ſolū ī ciues ſed etiā in cognatos piter & amicos effrenatā intulit ſuæ ferocitatis inſaniā iniuſte pœnas exigēs: & ueluti furioſus in hoies atq; deos ferus exiſtens. Nil eteni tyrānus ſuauitatis habere pōt. Nōne cū iniuria uobis abuſus ē. Nonne ī pecuniis uos & in cōiugibus contriſtauit. Nonne omne uotū uſm præcibus angebaſ inſiſtentibus inimicis. Aduerſa ſiquidē tyrannis cūcta libertas eſt: nec eis unq̄ fauere pōt:ſed nec ipſi:q̄ conſentiūt eis patiunt turpia ſuſtinere. Sentientes nāq; tyrāni qui-bus malis inſignes uiros affligant:& eos uidentes impacienter talia ſuſtinere:nec tamen ignoraſ quod geritur:ſed ſolatiū expectare:hoc ſolummō ſuā credunt cōpare ſecuritatē:ſi eos potuerint pœnitus amputare. His igitur erepti malis:& ſub alterutra ueſtri ditione cōſtituti qđ reipublicæ maxime prodeſt & ad præſentē reſpicit deuotionē:inſidiis amputatis:& reſtituta ciuilitate:iuſtū eſt cōi utilitati prouideatis:& q̄ placet nō iminēte piculo cēſeatis:quādo nō erit dominus q̄ rē-publicā gubernaturus eligiſ ut ciuitatē ledere:& impiali iure cuilibet loquēti pœnaꝝ multa ge nera poſſit inferre. Sub tyrāno ſiqdē q̄ illi diſpliceat dici pōt:nec diuerſa ſnīa reluctari. Hactēnus

igitur amittẽtes delectationẽ pacis:& consueti degere mõ seruili:importabiles incurrẽtes erũnas: etiã ꝓximis malos uidebamur auctores:fugientesq; cũ uirtute mori:nouissima cõfusione piui- mus.Quapropter primitus tyránicidis decernite honores egregios:& maxime cassiũ chereã prin- cipẽ fortiũ uiros annũciate:qui cũ aliis uir unus & cõsilio & ope acquisitor nr̃æ libertatis appa- ruit:cuius nunq; dignũ est obliuisci:qui cõtra tyrannidẽ nostra ꝓ libertate primus cõsiliũ fũpsit: & semetipsũ piculo ꝓ salute nr̃a ante cũctos ingessit.Opus est enĩ optimũ:& uiris liberis opor- tunum:beneficiũ præstantibus aliquid repensare dignũ.Qualis scilicet uir iste circa nos extitit. Non simul cassio & bruto:qui gaiũ iuliũ pemerunt.Illi náq; principia seditionis bellos; ciuiliũ: subuersionẽq; ciuitatis excitauerunt:hic aũt cũ tyránicidii grassatiõe etiã malis eius priuauit ur- bem.Sentius itaq; his sermonibus usus est:senatu delectabiliter audiente & equitibus romãis q̃ pñtes erant.Quo facto:quidã trebellius maximus insiliens:anulũ de digito traxit: habentẽ la- pidem inclusum:in quo forma gaii celata uidebat:quẽ ille sibi studio dicendi quæ suadebat ple- ri fuerat oblitus detrahere. Et celatura quidem est agnita nox autem continuo subsecuta est. Chereas uero cum signũ a cõsulibus petisset:& illi libertatẽ ei dedissent:miraculũ fuit cunctis: & uelut incredulitas:quia reuersa uideretur ad consules hæc potestas.Hii siquidẽ anteq; tyránus inuaderet ciuitatẽ:rebus ciuilibus & militaribus præsidebãt:qui senatui consentiebant.Erant ãt cohortes quatuor:quibus uiuere sine principe magisquã sub tyránide cõplacebat.Milites itaq; cũ tribunis abibant.& populi discedebant leti hanc spẽ habentes atq; cogitationẽ:q̃si ipsi guberna- tionẽ reipublicæ rursus acquirerẽt:& nequaquã alii subiacerẽt:inter quos chereas precipuus exi- stebat.Igitur chereas piculũ credens si gaii uxor & filia supessent:& nõ omnis domus eius piter depiret:quando siquis ex eis derelinqueret:nõ hoc sine peste ciuitatis letoq; cõstaret: insup & ꝓ- positũ suũ pficere:& odiũ qđ circa gaiũ habebat explere festinans:misit lupum unũ tributoq; q uxorẽ gaii filiáq; timeret.Erat enĩ is lupus cognarus clemẽtis cui hoc officiũ tradiderũt:q̃tenus uel hoc ope uirtutis tyránicidii particeps esset:& q̃si in oibus uideret insidiis priotibus consen- sisse.Quibusdã uerõ cõiuratoq; crudele uidebat:ut cõtra mulierẽ taliter uteret:dicentibus gaiũ sua magis natura malis usum:quã uxoris cõsilio facinora molitũ:quibus & ciuitas uexata esset: & flos ciuiũ deperisset.Et illi quidẽ his assertionibus eã defendere nitebãt.oĩm aũt malos; quæ gesta fuerant a gaio:hæc erat caput.Gaio náq; dederat poculũ:ut eius mentẽ suo potuisset sub- iugare seruitio & amori:incantationibusq; ad uesaniã trãsformatũ ita sibi deuixerat:q̃tenus for- tunæ oĩum romanoq; & totius urbis cui presidebat ei subdite uiderent nihilq; defensores eius ualere potuerũt.Missus itaq; lupus:in nullo moratus est ministeriũ eo momẽto differre: ne cul- pabilis esset in his quæ pro utilitate publica uidebãtur iniuncta:uenienscq; ad palatiũ:inuenit cõ sponiã gaii coniugẽ iuxta uiri corpus humi ꝓstratã & oẽs ĩ luctu positos sicuti moris est mortuis exhiberi corporibus:eratq; sanguine uulnerũ eius plena:& maxia calamitate circũdata: necnõ & filia iacebat simul:nihilq; aliud illic audiebatur:nisi culpa gaii:tanquam non bene gubernãtis:& quia uxor eius frequenter uentura talia ꝓdixisset. Hæc enĩ ratio & tunc & nunc simul estimat: & in oĩm mentes ita est circa eos qui cõpatiunt.Alii náq; dicebant quia suasisset gaio:ut recedẽs a seuicia & crudelitate ciuiũ:humiliter & cũ uirtute rẽpublicã gubernaret:q cũ in sua seueritate uiueret:ꝓpterea taliter depisset:alii uero:quia cũ sermo de coniuratis pueniisset ad gaiũ suasisset illa:ut sine ulla dilatione uelociter cũctos placaret:quia licet nihil iniuste rẽtasse aliqui ꝓuarent: tamẽ hoc agens cuncta picula declinaret.Quæ uero a cesonia dicta sunt:& quæ de ea hoies dice bant hæc sunt.At illa cũ uidisset uenientẽ lupũ corpus gaii monstrabat:& ut ad ꝓximũ ueniret eũ cum lachrymis exorabat.Cunq; eũ uidisset mente attonitũ:& nulla cõpassione motũ:cogno- scens ad qđ uenerat:ei suũ iugulũ ꝓparabat:& lugens:ꝓptius ea faciebat:quæ agere soliti sũt: qui in uitæ despatione constituuntur.Tum inuitauit eũ:ut quæ decreta fuerant: non moraret implere.Et illa quidẽ magnanimiter a lupo hoc modo pempta est:& sup eã filia piter extincta ẽ. Hæc dũ egisset lupus:se uertens:chereæ & eius sociis indicauit. Gaius igitur.iiii.impii sui anno: minus.iiii.menses:ita defunctus est:uir & ante regnũ nequitia summus:libidinibus subiugatus: derogationibus amicus:in rebus terribilibus timidus:& semp auidus potestatis:in quibus non oportebat nimie largus:acquirens diuitias occidendo:& contra leges agendo:& diuinitate ac le- gibus maiorem se esse studens:atq; uideri uolens.Is fauore populi sepe deceptus:quæcunq; leges tanquam turpia sapiunt:sua credidit esse ornamẽta:uirtutis & amiciciarum immeor:quado cõ tra hæc cum illatione supplicii frequenter exorsus est:inimicum sibi estimans quicquid uirtuti esset aptissimum:& in his quæ concupisceret nullo contradicente cedens. Vnde etiam propriæ sorori permixtus:odium ciuium maxime cœpit habẽre:eo ꝙ simile aliquid longo tempore mi- nime factum esse constaret.Opus autem magnum aut regium nihil ab eo ad utilitatem præsen-

rium temporum:aut futurorū reperitur geſtum:niſi q̄ circa regium & ſyriam propter aduentū nauium frumenta ex egypto deferentium horrea decenter inſtituit:hoc enim conſtat maximū & nauigantibus ultimum:quod tamen nō uenit ad effectum:ſed ſemiplenū ab eo dum ſegnius conſtruitur derelictum eſt.Cuius more hæc cauſa fuit:eo q̄ rebus inutilibus ſibiq̄ placitis uolū ratibus ſtudens:& illic expenſas efficiens:melioris operis dereliquit utilitatem.Inſuper & fuit rethor optimus:græca lingua pariter & latina ad dicendum uelociſſimus:& ad intelligenda aliena opera præparatus:ita ut maiori oratione dictis contradiceret alienis:& acerrimo ingenio:meditationiſq̄ labore ſuum magis opus excellere dictionis fortitudine comprobaret.Hunc nanq̄ tyberius tanquam fratris nepotem:quem etiam habuit ſucceſſorē:magna neceſſitate ſtuduit erudiri:cum ipſe eiſdē ānis primo floruerit.Gaius itaq̄ puer colebat hæc quaſi cognatus:& imago principis.Ob quā rem ciuibus meruit præſidere : qđ nō tamen obtinere p̄ualuit:neq̄ ex eruditionis opere bona congregata ſeruare:ſed abuſus poteſtate peruenit ad mortem.Difficile nāq̄ eſt:ut illis poſſit acquiri uirtus:quibus facile uideturagere quo trahuntur.Initio ſiquidē:faciēte eruditionis cauſa amicis ſtudebat dignis:zelo meliorum rerum poſtea perductus ad iniuriam: onus & odium quod circa eum homines omiſſa priori deuotione gerebant ad id uſq̄ deſcēdit: ut ab eiſdem inſidias paſſus extingueretur.Claudius igitur ſicut dixi ſuperius: interruptione facta uiarum:egrediebatur de theatro.Qui gaio mortuo:& domo cæſaris nece turbata:i anguſtia pro ſua ſalute conſiſtens:& in quodam artiſſimo loco deuenies ſe celabat:nullam periculorum cauſam:niſi ruborum formidans.Is enim cum priuatus eſſet:mediocriter ſe tractabat inter omnes:ſufficienter doctus:& diſciplina maxime græca compoſitus:qui etiam ſe ab omni turbarum inquietudine ſubtrahebat.Tunc itaq̄ dum trepidatio populos obtineret:& omne palatium ferocitate militum plenum eſſet:& terror atq̄ indiſciplinatio cunctos priuatos apprehendiſſet:ſūmi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et gaii quidem interitum peruipendentes:eo q̄ iuſte uideretur extinctus:quæ ſibi eſſent utilia potius cogitabāt:quemadmodum bene cuncta diſponerentur.Cunq̄ germani ad necem peremptores gaii requirentes:ſuæ magiſquam cunctorum utilitati conſulerent:claudius turbatus:& nequaquam de ſalute ſua ſecurus: maxie: quia capita ferri uiderat aſprene:& quos cum eo conſtabat occiſos:ſtabat in quodam loco ſuper paucos gradus:obſcuritate celatos.Tunc gratus quidam militum in palatio uidēs eum: nec perfecte præ obſcuritate cognoſcens:credens hominem eſſe:qui magis in eo loco inſidias faceret:p xime ueniens eumq̄ apprehendens agnouit:ſeq̄ ſequentibus ait.Iſte germanus eſt: eum conſtituamus imperatorem.Claudius uidens eos in ſuo raptu præparatos:& metuens:ne propter gaiū ipſe quoq̄ moreretur:parcendum ſibi eſſe poſcebat:eiſq̄ ſua facta commemorabat. Tūc gratus ſubridens dexteram ei porrexit:& noli inquit de tua ſalute puſillanimis eſſe:cum te magis oportet magnanimiter de imperio cogitare:quod dii auferentes gaio:mundoq̄ p̄ſpicientes:tuæ cō ceſſere uirtuti.Perge nunc:& maiorum tuorum recipe ſolium.Supportabatq̄ eum:nequaquam ualentem ambulare pedibus:propter timorem ſcilicet:gaudiumq̄ dictorum.Concurrebant aūt circa gratum etiam multi militum:& uidentes claudium duci quaſi ad ſupplicium rerum geſtarum tanquam pro uiro ſua uita quieto:& multa pericula in principatu gaii perpeſſo dolebant. Pluribus autem militibus aggregatis:factiſq̄ turba:fuge totius plebis exortæ ſūt.Tunc claudio propter corporis debilitatem fugere non ualente:eum in uehiculo rapientes pro eius incolomitate ſolliciti:cum fuga ad palatium uenerunt.Qui locus ut ſermo tradit primus in ciuitate romana habitaculum dedit hominibus. Cunq̄ iam rempublicam tenere uideretur:multomagis militum concurſus procedebat:cunctis utiq̄ aſpectum claudii libenter inſpicientibus : eumq̄ principem ſtatuere feſtinantibus:pro fauore germanici eius fratris:qui magnā gloriam ſuæ uitæ reliquerat uniuerſis:inſuper etiam cogitātibus de auiditate ſenatoriæ poteſtatis:& quæ pridem ſuo principatu deliquerant.Inter hæc etiam rurſus cogitabant:quia imperium deductū ad unū periculo non careret:quando quodcunq̄ uellet ſolus efficere pro fauore ſenatui gratiam propēſaret ſufficienter inter alterutros cogitabant:& quæ ſolent prouenire quotidie loquebant. Erāt ergo diuiſæ hæ ſentētiæ populi atq̄ ſenatus. Hi dignitatem priſtinam appetebant:& onerotum ſeruitium pro tyrannorum iniuria declinabant:populus autem inuidiam circa ſenatum habēs: & auaritiam eius effugiens in raptu claudii pro imperatoris ordinatione gaudebat . Tunc itaq̄ pene bellum iam ciuile ſub pompeiō flagrabat:quod tamen imperatore conſtituto ſedatum eſt. Inter hæc ſenatus agnoſcēs claudium a militibus abreptum:miſit ad eum uiros de ſuo cetu uirtute claros:qui eum admonerent:ut pro adeptione regni nullam uim faceret:ſed magis ut ſenatui tantorum uirorum unus cēderet : & cōmunem utilitatem proſpicientibus legibus ſubiaceret:utq̄ memor eſſet:quorum malorū priſci tyranni occaſio fuerint ciuitati:& qui ſub gaio etiā

ipſe cum eis pericula pertulerit neq; imitaretur tyrannidis onus: & iniuriam ab aliis grauiter irrogatam:ſponte ad ſubuerſionem patriæ coarmaret:ſed ut magis priorem uirtutẽ ſuæ quietis oſtenderet:quatenus ei honore liberiorum ciuium:& legum decreta ſuccederent:quo ſcõ fauorem impantium:& quibus impatur acquireret:quia ſi neq; mortem temperare uellet: nec cederet auctoritati ſenatoriæ:grandem manum ad reſiſtendum haberent:& armatorũ copiã & multitudinem famulorum:quibus aduerſus eum fortiter uterentur maximum uero ſibimet eſſe remedium ſpei atq; fortunæ:ſed etiam deos non aliis præbituros eſſe ſolatia:niſi eis qui cũ uirtute & bono principio ad congreſſionem certaminis aduenirent:cum ipſi:ſ. pro patriæ libertate pugnarent. Et legati quidẽ uenarius & braccus ambo tribuni his utebãtur uerbis:& proſtrati claudium ſuppliciter exorabãt:ne bellorum ac ſubuerſionis foret occaſio ciuitati:uidẽtes utiq; eum militum multitudine circũſeptum:& in compatione illius exercitus conſules nihil eſſe: ſuadebantq; ſimul:ut ſi appeteret principatum:a ſenatu magis ſibi datum acciperet:quod eſſet proſperius atq; felicius': ſi non cum iniuria:ſed cum fauore decernentium potius imperaret. Claudius igitur ſciebat quidem cum qua ſenatus arrogantia uerba hæc direxiſſet:& ad præſens mitti ſententia mediocriter ſe tractabat:ſed tam propter metum & inſtantiam militum:quam regis agrippæ præceptum cogebatur tantum principatum qui ſponte uenerat cædere non debere.

Capitulum.III.

Ic ergo agrippa complet is ſolennibus circa mortem gaii a quo fuerat honoratus & eius lectum lugubriter proſecutus:agnoſcens claudium a militibus raptum feſtinabat ad eum. Quem turbatũ inueniens & paratũ ut ſenatui cæderet: exacuit monens: ut imperium ſibi defenderet. Cunq; talia dixiſſet abſceſſit. Quẽ cũ ſenatus euocaſſet ad curiam:unguens caput unguentis quaſi ab ſcorio remearet:ſenatũ interrogabat:quid de claudio gereretur. Illis autem quæ geſta fuerant dicentibus & conſulentibus quam ipſe ſententiam poſſideret:paratum ſe quidem mori pro gloria curiæ ſermone profeſſus eſt:& tractandum ſuaſit de utilitate cunctorum:opus eſſe dicens:ſi reſiſtere claudio uellent armis atq; militibus: quibus eum uiriliter expugnarent:ne forſitan impati incidere uiderent in malis. Reſpondente uero ſenatu armorum copiam & pecunias abundare:ſed etiam militum aliquam partem cõgregãda: quatenus libertas ſeruis emergeret:opto inquit agrippa & curiam peragere:& uos quæ deſiderii ueſtri ſunt:dicendum tamẽ eſt indubitanter:q; credo fore pro ueſtra ſalute. Scitis militiam: quæ pro claudio pugnat:longo tempore armis imbutam:noſtra uero pars hominum eſt incerta:fluctatio & turba multorum:& ſeruitute inopinabiliter liberata retineri difficilis. Nos ergo aduerſus expertos bella ſuſcipimus:producentes uiros:neq; gladios ſciẽtes educere. Quapropter mihi uidetur eſſe mittendum ad claudium:qui ſuadeant componendam eſſe huiuſmodi cauſam. Si cenſetis etiam me legatione fungi:paratus ſum. Hæc cũ dixiſſet:cunctis conſentientibus:miſſus cum aliis:claudio tumultum ſenatus expoſuit:eumq; magis latenter exacuit imperialiter & dignitatis poteſtate reſpondere. Tunc Claudius ait non eſſe mirabile:ſi imperatorem nõ libenter exciperet curia:quæ crudelitate priorum principum fuerat uulnerata. Sed dum eius manſuetudinem proguſtaret:cum nomine tantũ ipſe princeps foret:opere uero cõmunitas imperet: eo q; multaꝫ uariarũ ꝓ rege uideret exptus: ꝓſpere uero ſpiũ ſibimet obueniſſe gauderẽt. Et legati quidẽ hæc audientes uerba reuerſi ſunt ad ſenatũ. Claudius ãt cõgregato exercitu loqbat: ab eis iuſiurandũ ſecũ pmanẽdi accipiẽs: dõauitq; ſingulos cuſtodes corpoꝫ qnq; milibus dragmis:& ducibus numeꝫ promeritã portionẽ largitus eſt: ſed & militibus abſentibus ſimilia cõpromiſit. Conſules itaq; cõuocare ſenatũ ad tẽplũ triũphatoris adhuc nocte exiſtẽte: quoꝫ alii qdẽ ſemetipſos in ciuitate celarũt: cõſultationẽ refugientes eoꝫ: alii uero in agros proprios ſunt egreſſi: ꝓſpicientes: quõ ſires ad effectum ueniret: in libertatis deſpatione cõſiſterent pſtantius iudicantes ſine piculo ſeruiendi cũ ſegnicie uiuere: q̃ poſſidẽtes dignitate patrum ſub ſalute dubia commanere. Verumtamen niſi amplius. c. collecti ſunt: quibus in cõmune de præſenti ſtatu tractãtibus repente clamor congregati exercitus eſt emiſſus: petentiũ ut militaris impator eligeretur: & nequaquam principatus romanus a multis ſolueretur. Et hoc quidem milites apud ſemetipſos decreuerant ne cunctis ſimul: ſed uni traderetur imperium: hoc tantũ ſenatui cõcedentes ut ipſis q̃ dignus uideretur eligerent. Ob quã rem cõtraria erant uota ſenatus & populi: multo magis autẽ tam ꝓ amiſſione gloriæ libertatis: quã ꝓ formidine claudi. Erant uero qui eligerent aliquos ex genere nobilium: dignitatibus & coniunctione coniugũ ꝓpollentes. Minutianus nãq; marcum fortitudine dignum qui iuliam gaii ſororem habebat uxorem ſtudebat eligere: ut rerum culmine potiretur. Conſules uero diuerſis occaſionibus differebant. Sed etiam ualerium aſyaticum minutianus anteponebat: & pene homicidia fcã ſunt deſiderantium principatum: ut claudio quoquo

modo repugnaretur. Monomarchoꝝ uero turba non parua militū per noctem ad ciuitatis cu-
ſtodiam poſitoꝝ cōcurrebat ad claudiū. Quapropter alii nō ante urbis libertatē: alii quoq; clau-
dium metuētes a cōſulibus abſceſſerūt. Diluculo aūt chereas cū ſociis ad mediū trāſeuntes uer-
ba facere nitebātur ad milites. Quos cū multitudo uidiſſet: ſilentiū poſtulantes: & dicēdi initia
facientes cōtinuo diſturbauit: nō acquieſcens eis ut aliquid allegarent: eo q; ipſi ad monōarchiā
pariter conſpiraſſent. Tum regnaturo ſauebant: tanquā non patiētes ſenatui cedere poteſtatem:
qui etiam ſi imperare niterentur: milites non ſinerent interfectores gaii regnare. Inter hæc igi-
tur chereas iram nō ferens: imperatore poſcētium populoꝝ datuꝝ repromiſit ducē: qui ei ſignū
abeunti deportaret. Erat enim hæc ethicus: agitator piſani: gario & militibus circa ſolennitates
circēntium: & ſeditiones: atq; opera inhoneſta deuotus: multaq; chereas obprobria ſibi reluctan
tibus inferebat: ſed & caput claudii ſe dicebat ablaturum. Peſſima nanq; eſt inſipientia cū furore
Milites ergo non reuertentes uerba chereæ: ſed euaginantes gladios: & ſigna tollētes ad claudiū
deuenerunt: cōmunicaturi illis qui etiam præbuerant iuſiurandum. Senatus aūt & conſules ī de-
ſolatione relicti ſunt: non differentes aliquid a priuatis: eratq; eis formido piter & anguſtia: igno
rantibus quid paſſuri forent: dū claudius præualeret: & ſemetipſis adinuicē derogabāt: & pniam
facti gerebant. Sabinus aūt unus interfectoꝝ gaii tranſiens ad mediū: primitus ſemetipſum iter
ficere minatus eſt: quā claudiū principē conſtituere: & ſeruitutem damnari uidere. Sed & chereas
hāc magnanimitatē aſſequi cōpulit. Qui dum contēſiſſet gaiū: & primus auctor bonæ fuiſſet ui
tæ: neq; ſic patriæ uindicare potuit libertatē. Chereas aūt de morte quod in nullo dicebat eē du-
bitandum: uel tamē mentē claudii trutinare: & illi quidē in his erant. Ad milites aūt oīs undique
populus concurrebat. Interea quintus pompeius dum accuſaret milites: & pro libertate ſenatui
ſupplicaret: īpetu facto euaginatis gladiis niſi mitis claudius phibuiſſet opus in eū necis īpleue-
rant. Tunc claudius ereptū conſule a periculo: fecit ſibimet affidere. Senatores aūt qui cū quinto
fuerant: non ſimili honore ſuſcepit. Nam quidā eoꝝ etiā plagis affecti ſunt: & ad eū uenire cō-
pulſi. Antonius aūt uulneratus effugit: eratq; periculū uniuerſis. Tunc rex agrippa accedens ad
claudium: poſtulauit ut circa ſenatū mitis exiſteret: dicens: quia ſiquid crudelitatis exerceretur ī
curia: nō eēt ſuper quos eius conſiſteret iam poteſtas. Claudius aūt his flexus, ſenatū ad curiā cō-
uocauit. Cunq; de palatio per ciuitatē ipſe pcederet: obſequētibus in eius pceſſu militibus: cum
multo nimis īpetuq; a ridiculo gaii īterfectores in publicū pruperunt: chereas & ſabinus phibē
tes eū mādato pollionis: quā ante paululū claudiuſ ducē cuſtodū corporis īſtituerat. Claudius ita
que dū ad palatiū denuo ueniſſet: cōgregans alios ptulit ſniam in cherēā: cuius opus quidē uide
batur eſſe pclaꝝ. Sed pollioni præcipue cām mortis applicabant: qui tantū opus fieri pſuaſerat
& ut ipſe piter pro metu futuri tēporis deperiret: iuſtū eſſe clamabant. Ducebaī itaq; chereas ad
mortē: & cū eo lupus: ſequebantur q multi romanoꝝ. Dicitur autē quia chereas magnanimiter
hanc cladē excepit: nō ſolū uultu nequaq; depoſito: ſed etiā lupū reſorutū in lachrymas obiurgā
do. Cunq; turba ad uidendū proſequeretur: dum ueniſſet ad locum: requirebat militem: ſi inter-
ficiendi meditationē haberet: rogauitq; ut gladiū ad necem ſuam deferret: quo gaiū ipſe uideba
tur occidiſſe. Et feliciter ergo mortuus eſt chereas: unius uulneris percuſſiōe finitus: lupus autē
crudeliter eſt extinctus plurimarum ictu plagarum: eo q; ceruicem mollius præparaſſet ad necē.
Poſt paucos uero dies īminente feſtiuitate: romani honorauerunt facta chereæ: petentes expiati-
onem fieri: eo q; eius memoriæ fuiſſent ingrati. Hoc itaq; modo chereas uita priuatus eſt. Sabi-
nus aūt dum eum claudius nō ſolum abſoluiſſet a culpa: ſed etiam dignitatem quam habuerat
remiſiſſet: iuſtū credens ut relinqueret coniuratos: ſemetipſum occidit gladio: ſic incūbens: do-
nec eum uſq; ad capulū uulnus abſorberet.

Capitulum.IIII.

Laudius itaq; ſuſceptos milites diſpergēs: edicta poſuit: & principatū agrippæ: quē gaius
ei pſtiterat ipſe cōfirmans: regē quoq; collaudās: adiecit ei omnē herodis: qđ ad uſus eius
ſuper iudeos & ſamaritas habuerat. Et hæc quidem dēbitum proprii generis ei reſtituit.
Abelan uero liſaniæ: & quæcūq; in libano monte ſunt: ei de ſuo pariter adiecit īperio: & publice
in media ciuitate romana cū agrippa fœdera celebrauit. Antiocho quoq; regnū auferēs, qđ habe
bat: ciliciā & cōmagenē dōauit ei. Diſtinxit āt liſimachū āte ſibi aīciciaꝝ iure cōiunctū: q etiā an
toniæ mris eius tutor extiterat: & circa gaiū deuictus erat: cuius filius berenice agrippæ filiā du-
xit uxorē. Quam dum marcus alexādri filius fuiſſet mortuus reſumēs uirginē fratri ſuo herodi
agrippa coniunxit: petens ei regnum chalcidis a claudio. Hoc itaque tempore ſeditio inter iu-
deos atq; paganos in alexandrina ciuitatē ſurrexit. Moriente nanque gaio ſub cuius principatu
ab alexandrinis uidebatur afflicta iudeorum gens recepta fiducia repente ueniunt ad prælia.

Claudius aũt egypti præfecto mandauit ut ſeditionẽ amoueret. Et ſupplicantibus ſibi regibus agrippa pariter & herode;edictum miſit in alexandriam atq; ſyriã:hmõi oratione conſcriptum. Tyberius:claudius:cæſar:pius:germanicus:tribunitiæ ptãtis dicit.Notũ eſt iudeos in alexandria cõſtitutos:qui ẽt alexandrini.uocant':cohabitaſſe tẽporibus priſcis alexãdrinis:& patria ciuitatis iura a pricipibus ipetraſſe.Quod palã ẽ ex reſcriptis eoꝝ piter & dictis.Sed poſtq; nr̃o iperio alexandria per ſebaſtũ noſcit' ſubiugata:ſeruata eis ſunt iura ſua a p̃fectis p diuerſa tẽpora deſtinatis & nulla de legibus eoꝝ mutatio facta eſt tẽpore quo aliquas in alexãdria fuit.Moriente uero ſebaſto;principe gentis eórꝝ:ſic fuerunt ut ſinguli eoꝝ in ſuis ſolẽnitatibus pmanerẽt: neq; coacti ſunt religionis paternæ iura trãſcendere.Quapropter alexãdrinos eleuatos cõtra iudeos ibidem conſtitutos: qui tẽporibus gaii cæſaris pro uehemẽti eius ſuperbia ſimul & ipudentia:alias ipudentia:q; nollet gens iudeoꝝ patriã religionẽ trãſcendere:& illũ deũ appellare:humiliati ſũt:pcipio:ut neq;quã pp ipudentiã gaii de iure iudeoꝝ aliquid auferri nitat':ſed ſeruata eis iura priora maneant utiq; in ſuis ſolẽnitatibus:quãobrẽ partẽ utranq; p̃cipio magnã habere curã:& poſtquã hæc dicta fuerint ꝓpoſita nulla decætero turba fiat. Edictũ ſiquidẽ in alexandria p iudeis miſſum hoñ:o eſſe dinoſcit'.Quod uero ĩ omni orbe directũ eſt:his cõtinet' eloquis.Tyberius claudius:pius germanicus tribunitiæ ptãtis conſul ordinarius ſecundo dicit. Petentibus me regibus agrippa & herode cariſſimis:quatenus eadẽ iudeis iura concederẽ ĩ omni ipẽrio rõanoꝝ:potiuſque in alexãdria cõſtitutis:libenter hoc præbui:nõ ſolũ petẽtibus hoc cõcedẽs:ſed etiã ipſos pro quibus rogatus ſum dignos exiſtimãs propter fidẽ & amiciciam rõanis ipenſam: p̃cipue iuſtũ eſſe decernens:ut neq; græcoꝝ ulla ciuitas eoꝝ iure priuaret':quõ ad dei cultura hæc ſeruare naſcuntur. Optimũ ergo iudico iudeos in omni mundo ſub nobis conſtituto paternas ſolẽnitates ſine phibitõe celebrare:quibus iam nunc præcipio:ut meã hanc manſuete cuſtodiãt:& ipſi aliarum gentium religionẽ nequaquã adnihilare prentem:ſed ſuas leges obſeruent.Hoc igit' edictũ meum iudices ciuitatũ atq; coloniarũ:& municipioꝝ intra italiã & extra eam:regeſq; piter & potentes per ꝓpios legatos tranſcribere uelint:ꝓpoſitũ nõ minus.xxx.diebus eſſe in loco:unde ex humili ab oĩbus legi poſſit.His igit' edictis in alexandriã & oẽm terrarũ orbẽ directis:oſtẽdit cæſar claudius quã uoluntatẽ circa iudeos habuerit. Mox aũt etiã agrippã reddito ei regno:maxis cumulatũ donis remiſit ad ꝓpria principibus ꝓuinciarũ atq; p̃cipuis litteris ſuis ſcribens:ut ei honorẽ debitũ exhiberent.Ille uero dũ meliori fuiſſet fortuna ꝓuectus: cũ celeritate reuerſus eſt:ueniensq; ad hieruſalẽ:gratificans hoſtias celebrauit:nihil qd erat legitimũ derelinquẽs:unde & multos nazarenos tondi præcepit.Aureã uero catenã quã ei dederat gaius:factã ad inſtar ponderis ferreæ catenæ:i qua manus regiæ fuerãt obligatæ:ut triſtis fortunæ memoriã reuocaret:& teſtimoniũ de rebus melioribus phiberet:in tẽplo ſuſpendit ſupra gazophilatiũ ut & maximum eius indicaret caſũ:& ſimul oſtenderet:poſſe eũ qui corruerit denuo ſuſcitari. Hoc enĩ illius catenæ oblatio oĩbus idicabat:quã rex agrippa ex parua tã antequam dignitatẽ ſuerat adiugatus:& poſt paululũ cõpedibus abſolutus:ad regnũ præcũ ꝓbat' clarius euectus.Propter hæc ergo oportet intelligi:quia res hoĩum & lapſũ faciẽtẽ corrũit:& inclinata ad culmis faſtigiũ ſepius reducuntur. Perfecto igit' agrippa cultu exhibito deo:ſeophilũ quidẽ ione filiũ pontificatu ſemouit: & boetho ſymõis:cui cognomentũ erat canthera:honorẽ eius atribuit. Duo eteni erant fratres ſymoni:& boethus pater':cuius filiã habuit rex herodes uxorẽ:ſicut ſupius declaratũ eſt.Cum fratribus ergo ſacerdotiũ habuit.Symonis aũt oniæ tres filii ĩ macedonioꝝ pricipatu fuerũt: ſicut in priori ſcriptura cõtradidi.Rex igit' agrippa hoc mõ ſacerdotes cõſtituens hieroſolymitis cõpẽſationem eoꝝ deuotioni reſtituit:& uniuſcuiuſq; modũ bene diſponẽs:affectuoſam ꝓbuit largitatem.Præfectũ uero militiæ totius fecit ſylã:uirum qui multis laboribus ei ſepe cõicauerat.Igit' tempore paruo prætereũte dorite iuuenes ꝓponentes ueneratiõi ꝓſumptionẽ:cũ natura uideãtur audaces:tollentes cæſaris ſimulacrum in ſynagoga ſtatuere iudeoꝝ.Quod opus agrippã uehemẽter exaggerauit.Videbat' nãq; ad deſtructionẽ paternæ legũ eſſe cẽlebratũ. Pro qua re ad publiũ petroniũ præſidẽ ſyriæ feſtinãter aduenit:& cõtra doritas cõqueſtus eſt:qui nõ minus indignatus cũ utiq; & ipſe tranſgreſſionẽ legũ factã nimiã eſſe iudicaret ipietate idiſciplinatorũm doritarũ hæc cũ magna idignatione ſcripta direxit.

Capitulum.V.

Vblius petronius legatus tyberii:claudii cæſaris:pii germãici:primatibus doritẽſiũ dicit. Audiuimus:quoniã quidã ueſtrũ tantæ ſuperbiæ ꝓſumptiõe abuſi ſũt: ut nec dictis cæſaris claudii:pii germãici ſubderent':qbus ſanctitũ ẽ:iudeos obſeruatiõe pr̃naꝝ legũ eſſe dimittendos:uoſq; omnia contraria feciſſe cognouimus:ſynagogam prohibentes conſiſtere iudeorum cum in ea poſueritis cæſaris ſimulacrum: præuaricationem ſcilicet agentes non ſolum

contra iudeos: ſed contra ipſum imperatorē:cuius ſimulacrum melius ponere in omni iudeorum tēplo:quā in debito loco:cum utiq; decreto cæſaris ſit ſanctitū: unumquēq; habere in locis propriis poteſtatē. Verūtamen cum edictū iperatoris precipientis: ut iure ſolēnitatibus ſuis utātur:& cū græcis pariter cōuerſentur:contēpſeritis:riſibile eſt ſi dicā cur mei iudicii fueritis imemores. Quapropter eos qui contra dictū cæſaris talia cōmiſerunt:cū etiā eoꝝ iudices idignētur quando nō propria uoluntate aſſerunt:ſed impetu plebis impletū a centurione ꝑclo uitellio ad me duci præcipio:quatenus poſſint geſtoꝝ reddere ratioē. Primates uero ſeu principes moneo: ut ſi nolint uideri hanc querelā ſua uoluntate celebratā:culpabiles perſonas centurioni demonſtrent:nullā ſeditionis aut ſitis relinquētes occaſionē:quā ſcilicet maliuoli uenerari his operibus demonſtrant. Mihi nanq; & cariſſimo meo regi agrippæ nulla potior cura eſt:quā ne gens iudeorum occaſionē ſumat uindictæ gratia:ut ad tumultū ſeditionis accedat. Vt autē apertius ſciatis quid & cæſar ex huiuſmōi cauſa præcepit:dicta eius alexandriæ deſtinata:huic ſcripturæ præpoſui quæ licet omnibus nota eſſe uideant:tunc etiā apud tribunal meū cariſſimus mihi rex agrippa hæc legit:allegans:ut non oporteat eis dona iperatoris auferri. Agite itaq; me ꝑnunciante ut decætero nulla ſeditionis aut turbæ queratur occaſio: ſed unuſquiſq; ſuæ religiōis iura ſectetur. Petronius igitur hoc modo quæ fuerant cōmiſſa correxit:ut denuo nihil poſſet huiuſmodi perpetrari. Rex aūt agrippa ſymonē cantheꝝ pontificatu priuauit:& denuo ionam anne conſtituit: eum ſcilicet exiſtimans dignioré:cui tamē gratū non fuit tantā recipere dignitatē:pro qua reſupplicabat:hæc dicens. Tu quidem o rex meo honori congaudens:hanc mihi conſtituis ꝑprio cōſilio dignitatem:licet me ad pontificatū nunquā dignum iudicauerit deus:ſemel tamen cū indutus ſim ſtola ſacerdotii ſufficit mihi:prius enī tū dignus idutus:quā nūc denuo recepturus. Tu uero ſi mō uis: ut accipiat:ignior hunc honorē:agnoſce:qa omni peccato mūdior eſt apud deum: & apud te rex frater mihi:qui poſſet ad hūc honorē dignus accedere. In his ergo ſermonibus rex agrippa collaudās ſone uoluntatē:præbuit mathiæ eius fratri pontificatū:& non multo poſt tpe petronio ſucceſſit marſus qui ſyriam gubernabat. Sylas igit præfectus regis agrippæ:quoniā in omni fortuna ei fidelis extiterat:& nec in periculoꝝ eius cōtione receſſerat:ſed cū eo in māifeſtis laboribus atq; neceſſitatibus ſuccubuerat:circa eū magnā habebat fiduciam cōcedere ſibi petiit apud eū parē honorē pro amicitiaꝝ priſtinafirmitate: & neqquā patiebat ei legaliter obedire: ita ut maxia ab eo beneficia poſtulando:honeroſus eſſe uideret: cū ſemetipſum imenſa arrogatione gloſificaret:& regi ſepius ad memoriā cās triſticiæ ꝑduceret ut ſtudiū quo tunc circa eum gerebat oſtenderet. Quod cū crebro faceret ut mihi uidet iproperare beneficia noſcebat. Cuius rex apertā fiduciā tolerare nō potuit. Non eſt enī tēporꝝ ignobilium grata memoria:neq; ſuauis agnoſcit:qui frequēter ea quæ præſtat:iproperat. Quid plura dum frequenter ſylas regis ꝑuocaret irā:& ille plus indignatiōi quā rationi tribueret:non enī remouit a præfectura ſolūmodo:ſed etiā tradendū uinculis in patriā deſtinauit. Cunq; eius ira longo fuiſſet tēpore mitigata & perſpecta ratione in memoriā reuocaſſet:quātos pro eo labores ille ptulerat:cius remiſſit culpā. Die ſiquidem feſtiuo natiuitatis ſuæ:dū cuncti quibus iperabat in leticia magna cōſiſterent:ſylā reuocari iuſſit:ſecū ſcilicet cōmenſuꝝ. Ille uero modū libertatis quē iuſtū eē credebat: uenientibus ad ſe nō tacuit dicens. En ad quē me honorē euocat rex:quē denuo poſt paululū ablaturus ē. Quippe nec primos honores deuotionis exhibite cuſtodiuit:qui iniuriis me afficere nō quieuit. Cum qua ergo fiducia:aut qua conſcientia ad eum ueniam. Quantis eum malis eripui:pericula quanta ſuſtinui ut illi ſalus acquireretur & honor:pro quibus omnibus retributionem merui:uincula & carcerem tenebroſum. Nunquam ergo horum obliuiſcar malorum:mihi enim pro bonis actionibus:etiam poſt ſolutōnem carnis & animæ hæc memoria reſeruatur. Hæc loquens poſcebat ut regi dicerentur agrippæ. Qui dum eūm cognouiſſet:animo non poſſet mitigari:dimiſit eum in carcere cuſtodiri. Hieroſolymorum uero muros:qui circa nouam reſpiciunt ciuitatem: publicis ſumptibus munitiſſimos latitudine & altitudine fabricatus eſt. & omni humano reddiderat tutamīe fortiores:niſi marſus ſyriæ ꝓſes claudio cæſari:qđ agebat ſuis lris indicaſſet. Quāobrē claudius rebellādi cauſa ſuſpicatus hoc fieri agrippæ mādauit:ut a muroꝝ edificatione ceſſaret. Qui mox ut iuſſum agnouit:reluctandum ei non cenſuit. Fuit etenim rex iſte natura bonus:& ab beneficia munifica præparatus:& ciuitatē propriis ſumptibus exornare non tardus:ita ut ſua claritate:muneribuſq; gauderet:& fauorabiliter ſuæ uitæ iura diſpōeret:i nullo ſimilis herodi regi. Illi nāq; erat mēs callida ad ſupplicia ꝓparata:& aduerſus odioſos ſine retētatiōe pniciosa:græcis magiſq; iudeis familiaris exiſtes:& alienigenaꝝ citates ſepe nobilitās:impēſa magna pecuniarum balnea:theatra:& templa:porticuſq; cōſtituens:iudeorum uero ciuitatem nulla fabrica reperauit:nec aliquā eis præbuit ipenſam: unde potuiſſent habere eius memoriā. Mores autē

agrippæ erant manſueti circa omnes beneficia ſimilia cõferebat. Alienigenis quoq; erat clemẽs etiá i illis dona ſuæ uoluntatis oſtẽdens circa ſuam gentẽ pro mõ benignus: & potius cõpaſſiõe pronus. Grata ſiquidem ei cõmoratio:atq; frequẽs in hieroſolymis erat:ſecũ in paterna ſolẽnita te ſeu puritate ſeruabat:nullaq; dies præteribat:oſtiis uiduta ſolẽnibus. Quidá igit in hieroſoly mis uir noie ſymon qui putabat mandata legitia perfecte diſcernere multitudie in eccleſia con gregata:cũ rex cæſareá prexiſſet:eũ accuſare præſũpſit: quaſi nõ ſanctũ: & iuſtũ:ſuadens: uti rex prohibereť a tẽpli limĩe:quo niſi dignis ingredi nõ liceret.Hæc ergo regi īris idicata ſunt a præ fecto:quia ſymõ talia cõcionatus eẽt.Qué rex euocatũ dũ tunc eẽt in theatro:ſedere iuxta ſe fe cit:& ſub ſilentio mitiſſime requiſiuit. Dic mihi qd hoy quæ hæc agunt cõtra legẽ eſſe cenſeť. Ille uero nihil habẽs qd reſpõderet:ueniá poſtulabat. Tunc rex circa eũ magis:placatus q̃ ab ali quo crederet: iudicans etiá manſuetudiné conuenire regi potius quá furore muneribus hono ratum remiſit ad propria.

Capitulum.VI.

T cum multis multa cõceſſerit:præcipue bericios honorauit. Inſtruxit enī theatrũ ãpli tudine & pulchritudine præcipua decoratũ:& amphiteatrũ copioſa ipenſa cõſtructũ:ſed & balneas & porticus celſis opibus exaltauit:nullaq; tenacitate ſumptuũ:aut pulchritudi ne ſedauit:aut magnitudinẽ quálibet iminuit:quoy oĩum dedicationẽ largiſſime ac magnifice miniſtrauit. Cum igit i theatro ſpectacula celebraret: muſica quæq; illic inſtrumenta pduxit:& uaria delectationũ opa affluenter exhibuit.In amphiteatro aũt multitudini monomarchoy ſuá largitaté cuncte oſtendit. Vbi uolẽs numeroſitate cõcertantiũ delectationẽ ſpectãtibus exhibeť: alios ſeptingẽros pugnaturos emiſit:quoſcũq; malignos habuit:in hac actione diſtribuens:ut & illic hoc mõ pugnarẽt:& opus belli uolũtas pacis exiſterẽt. Hos itaq; paſſim hoc mõ cũctos exti xit. Quibus ſpectaculis celebratis:i tyberiadá urbẽ galileæ migrauit:eratq; iter alios reges ualde cõſpicuus:ad quẽ uenit cõmagenẽſis rex antiochus:& damaſcenoy ſi geramus:& cõtis minoris armeniæ qui ẽt in põto polemõiaco regnabat: piter & herodes frater eius qui & ipſe calcidis ha bebat ĩperiũ:habuitq; colloquiũ apud eos ſuſceptione & amicitiis ualde digniſſimũ ita ut oſten deret ſuæ ſapiẽtiæ culmẽ:& in præſenti eos uideretur regaliter honorar.Sed his apud agrippam ita degentibus:marſus ſyriæ præſes aduenit.

Cap.VII.

Erum agrippa rex ſciens eũ honorabilẽ romanis eſſe,pceſſit e ciuitate:occurſurus ei:q̃ſi ab ſtadiis.vii.Hoc ẽteni principiũ inimiciciay circa marſum fuit.Sedens enī in tribunali agrippa inuitauit alios reges:quoy cõcordia marſo:& tanta piter aĩcicia in ſuſpitioné re pente uenit:nõ credẽti expedire romanis:reges huiuſmõi habere conſenſũ. Mox itaq; ad unum quẽq; mittẽs:mandauit:ut nõ ſegniter ad ppria remearẽt.Hæc agrippa dolenter accepit:& ppte rea quidẽ marſo factus eſt inimicus.Mathia uero pontificatu ſpoliato:p eo conſtituit ſacerdoté elioneũ cãthere natũ.Igitur cũ tertiũ annũ iudeæ cõpleſſet i regno:uenit i cæſareá ciuitatẽ: quæ primitus turris ſtratonis appellabat:ibiq; ſpectaculũ ad honorẽ cæſaris,p eius ſalute celebrabat: ad quá feſtiuitatẽ oĩs,puinciæ multitudo nobiliũ:ſimul & proceꝝ una cõuenerãt.Secunda uero ſpectaculoy die:ſtola ueſtitus undiq; argento contexta:ita ut textus eſſet ualde mirabilis: uenit ad theatrum incipiẽte die:& primis radiis ſole oriẽte dimiſſis:argenti claritas repercuſſa fulgorẽ reddit ualdẽ pſpicuũ:& oculis inſipiẽtibus formidandũ.Mox autẽ adulatores uoces fauorabiles emittebant:quæ nec illi bone ,p ueritate uidebanť:deũ ſcilicet appellantes eũ:atq; dicentes:,ppi cius eſto nobis:quia licet hactenus te uelut hoiem timueris: attamẽ iã núc ſuperioris naturæ te eſſe cõſpicimus.Has aũt uoceſ rex nequaquá cõpeſcuit:nec impia eoy uerba cõpreſſit.Poſt pau lulum uero reſpiciẽs uidit ſupra ſuũ uerticem in quodá culmine ſedentẽ bubonẽ: qué etiá mox eſſe maloy caſum ĩtellexit qui fuerat ei aliquando bonoy.Mox ergo paſſionẽ mortiferá corde ſuſcipiens:& uehemẽter uteri dolore pcuſſus:reſpicienſq; ſuos aĩcos:ergo inquit ueſter deus: ui tam iam mutare cõpellor.Repente nanq; increpitus ſum:cum mendaces ad me clamarent:nam qui uocabať imortalis a uobis:ecce iam ducor ad mortem.Suſcipienda eſt ſnia quæ,pferť a deo. Viximus etenim non praue:ſed claritatem beatitudinis appetentes.Hæc cum dixiſſet:creſcente dolore comprimebatur.Tum cum feſtinatione ad regalia reportarus eſt:& ſermo apud cunctos egreſſus eſt:quia indubitanter moriturus eſſet. Mox itaq; cuncti cũ coniugibus ſimul & liberis lege patria in ſaccis iacentes: deprecabantur pro rege deum & oĩa luctu gemituq; complebãtur. Rex aũt cũ in domo ſublimiore iaceret:deorſũ reſpiciẽs:atq; uidens eos,ſtratos eẽ:nec ipſe a la chrymis potuit abſtinere. Quíq; uero diebus cõtinuo uentris dolore cõfectus:uita priuatus eſt habẽs annũ ætatis quartũ & quinquageſimũ:ſeptimũ uero regni. Quatuor nãq; ſub cæſare gaio regnauit ãnis ſub philippo tetrarcha tribus: q̃rtum uero cũ herode tres aũt reliquos ſub claudii compleuit ipio ĩ quibus & iudeá percepit:& ſamariam:atq; cæſareá: & tributa ſui inumera auxit

imperii. Multum tamē a diuersis mutuū sumpsit. Nam cū esset ualde munificus supplicantibus larga munera conferebat: & dona sine aliqua parcitate præbebat. Igitur cum mors eius populis esset ignota: cōspirantes simul herodes calcidis rex: & rhelcia præfectus: & regis amicus aristonē quendam fidelissimum ministrorum destinauerunt & sylam quomō eorum erat inimicus qua si iubente rege peremerunt. Cap. VIII.

Ex igitur agrippa hoc mō conuersatus discessit a uita qui de suo genere filiū dereliquit agrippā noie: agētem septimū & decimū ætatis annum: & filias tres: quaꝝ alia quidē noie beronice sexto decio ætatis anno herodi pris fratri uidebat eē cōiuncta: uirgies aūt duæ erāt: maria & drusilla: maria quidē decimū agens annū: drusilla uero sextū. Eratq; despōsata a suo pre maria archelai celeusi: alias cheleu filio: drusilla uero filio antiochi cōmagenēsis regis qui dicebat epifanes. Cūq; mors agrippæ gūctis inotuisset: cæsariēsis & sebasteni benefactoꝝ eius inemores: pessimas res egerūt blasphemātes uehemēter iducēterq; defunctū. Sed & militū quæ tunc aderat multitudo i domū eius abeūtes: & statuas filiaꝝ regis uirginū diripiētes: piter ad loca fornicaria detulerūt: & statuentes eas in publico reclinātes: eis fedas contumelias īferebāt: & turpiora facinora quā dici fas ē scelestis actibus adiplebant: celebrātes cōuiuia publica coronati: & madentes unguētis & oleo: sacrificia p̄iter exhibētes: prādiaq; sibimet alterutri p̄ regia morte redentes. Erant aūt īmemores nō solū agrippæ: qui multas eis p̄buerat largitates: sed ēt aui eius herodis: qui ipsas cīates instruxerat: porticusq; simul & tēpla claris p̄babat fabricatus impēsis: filius uero defuncti agrippa erat tūc romæ: & alebatur a cæsare. Cap. IX.

Vnc claudius audiens agrippā fuisse defunctū: & sebastenos atq; cæsarienses e mortuo cō tumelias ituliſſe: graui dolore pculsus est: eratq; p̄parātus ut eius filiū in agrippā in illius regnū dirigeret successorē: uolēs etiā iusiurandū qđ cū illo habuerat cōfirmare. Et cōuocātis amicis idicauit: qđ deliberat sup cōmendato suæ fidei puero: interrogās quid & ipsis uidere tur: utrū cogitata de hoc manere: uel nō decerneret. qui perspecto cæsaris aio prudētius aliqd cō siliari sunt: collaudantes quidē benignitatis eius propositū: uoluntatē aūt eius incautā esse dicentes: ut puero: qui nec infantiles annos excesserat: magnitudinē tanti regni cōmitteret: cui eēt impossibile tanta gubernacula detinere. Cunq; uideret eos recte locutos cæsar: perfectū in iudeā tumq; regnum direxit cuspiū fadū. quo facto etiā honorē defuncto præstitit: ne marsum ad eius regnum: qui illi fuerat inimicus eueheret. Præ oībus aūt fado præcepit claudius: ut cæsarienses & sebastenos pro defuncti cōtumeliis coerceret. Cohortes uero cæsariensiū & sebastenoꝝ quinq; numero in pontū transferri iussit: ut ibidē militarent: & ex neruis romanoꝝ in syria constitutis eligerentur milites qui eoꝝ loca complerent. Sed nequaquā tali iussione migrati sunt. Mittentes nanq; legationē ad claudiū supplicauerunt: & in iudea cōsistere meruerunt. Vnde etiā futuris tēporibus causa maximaꝝ calamitatū iudeis effecturi sunt: fumentes in initio semina belli sub floro. Quamobrem tempore quo uespasianus uicit: sicut post paululum referemus: eos ex illa regione migrauit.

Capitula in librum uicesimum.

Hec insunt in uicesimo libro iosephi historiaꝝ iudaicæ antiquitatis. Cap. i.

Quemadmodum claudius post agrippæ mortem: in syriam misit successorem marso cassium longinum: & quia fadus missus procurator iudeæ indignatus iudeus qui trans fluuiū erāt positi: quia præter uoluntatē suam cōtra philadelfenos arma sumpserunt: tres uiros priores ipsoꝝ compræhendens: unum occidit: duobus fugam immisit: & de ptholomeo principe latronum ad eum deducto & occiso. Cap. ii.

Quia fadus procurator iudeæ: & cassius longinus præses syriæ præceperunt iudeorum primoribus ut talarem tunicam & pontificalem uestem in antonia constituerent sub potestate romanorum sicut & prius. Cap. iii.

Quomodo claudius cæsar rogatus ab agrippa senioris agrippæ filio: concessit iudeis petitiones ipsorum: & fado rescripsit. Cap. iiii.

Quemadmodum herodos frater agrippæ defuncti petiit a claudio potestate templi & sacerdotū ordinationem: & impetrauit. Cap. v.

Quemadmodum helena adiabenoꝝ regina & eius filius iazates solennitates & ritus zelati sunt iudeorum. Cap. vi.

De fame quæ appræhēdit ciuitatem hierosolymorum: & mitigata per helenam reginam adiabenorum & eius filium iazatem qui de paganismo conuersus fuerat in iudaismum: & de artabano rege parthorum. Cap. vii.

De mago quodã qui ꝓphetã ſe eẽ aſſerẽs plurimos iudeoꝝ ſeduxit. Cap.viii.
Quomodo tyberius alexander in iudeam directus adminiſtrator:filios iudæ galilei populum ſe ducentes occidit. Cap.ix.
Quomõ tyberio alexãdro cumanus ſucceſſit i iudea:& quia defũcto herode fratre regis agrippæ defuncti: agrippa iuuenis eius hũit pricipatũ:cæſare ſibi claudio cõcedẽte. Cap.x.
Quia aduentu cumani præſidis in iudeam a cæſare deſtinati:ſub eo multi uſq; ad.xx.miſia iudeorum perierunt quarta die azimorum. Cap.xi.
Seditio iudeorum contra ſamaritas:& quia multi iudeoꝝ extincti ſunt per cumanum adiuuantem ſamaritas. Cap.xii.
Quia numidius q̃dratus ſyriæ p̃ſes audiẽs hæc: & aſcendẽs i iudeã primates iudeoꝝ atq; ſamaritanoꝝ romã iuſſit aſcẽdere: piter & cumanũ & celerẽ:ut claudio cæſari deberent ex his quæ fuerant geſta reddere rationem:& quia quoſdam iudeoꝝ ipſe puniuit. Cap.xiii.
Quia claudius audiens inter eos: iudeos quidem abſoluit a culpa:rogatus ab agrippa rege:cumanum uero exilio deportauit: celerem aũt millenarium & ſamaritanorum primates morte multauit. Cap.xiiii.
Felix mittit ꝓcurator i iudeã:& q̃nta ptãs adiecta ſit agrippæ regi per claudiũ. Cap.xv.
Moritꝫ claudius cui ſucceſſit nero q̃ mẽ uxorẽ & alios multos generis ſui iterfecit. Cap.xvi.
Quia felix miſſus in iudeam:& inueniens prouinciam a latronibus nimis afflictam:proſpexit ut illis interemptis:pacem tribueret regioni:principem uero latronum eleazarum uinctum direxit ad cæſarem & de morte ionathæ pontificis. Cap.xvii.
Quia ueniente egyptio malefico:& multis iudeoꝝ ab eo ſeductis:felix aggreſſus eos multos occidit. Cap.xviii.
Quemadmodum iudeos & ſiros pro equitate ciuilitatis in cæſarea ſeditioſe concertantes: felix compeſcuit. Cap.xix.
Quomodo portõ feſto in iudeam miſſo pro ſucceſſione felicis:contigit prouinciam ſiccariis cõ moueri. Cap.xx.
De porticu interiore tẽpli:& quẽadmodũ eã exaltauere iudei: & qa feſtus ob hoc indignatus iuſſit opus deſtrui: ſed iudeis rogãtibus: concedi ſibi ob hoc legatos mittere ad neronem: cõceſſit miſerunt nuncios:quos audiens nero:ueniam geſti operis condonauit:& edificium manere permiſit:& quia moriente in iudea feſto: ſucceſſor uenit albinus. Cap.xxi.
Quia ſub eo a nece prouincialium ſiccarii ceſſauerunt Cap.xxii.
Quia florus ueniẽs albino ſucceſſor:tãtis malis iudeos affecit:ut eos ad arma cõtrã rõanos ueni re compelleret.

Incipit liber.xx.antiquitatum.

Oriente itaq; agrippa rege:ſicut in libro præcedẽte narrauimus:cæſar claudius miſit ſucceſſorẽ marſo caſſiũ longinũ: mẽoriæ cõferens hoc defuncti:a quo uiuente rogatus fuerat:ne marſus ulterius ſyriæ p̃ſideret:Fadus inter hæc dũ p̃fecturæ culmie i iudeã uẽiſſet cõperit iudeos habitãtes trãs fluuiũ cõtra filadelfenos habẽtes contentionẽ ꝓ finibus uici:cuius nomẽ ẽ meas. Erantq; illic armatoꝝ plurimi cõgregati:qui præter uoluntatẽ primatũ ſuoꝝ ſumẽtes arma: multos filadelfenorũ peremiſſe noſcunt.Hæc audiẽs fadus:uehemẽter accenſus ẽ:eo q̃ non eius reſeruaſſent iudicio qui ſe dicebant a filadelfenis fuiſſe leſos:ſed uſq; ad manũ ueniſſent.Qui ſumẽs tres priores ipſius ſeditionis allegari ꝓcepit. Deinde quendã eoꝝ antibã noie iuſſit occidi:duobus aũt reliqs:amaraco & eleazaro:fugã imiſit.Ptholomeus ãt princeps latronũ:& qui multa mala idumeis & arabis frequẽter itulerat:nõ multo poſt ad eũ deductus:morte multatus eſt. Hoc itaq; mõ cuncta iudea eſt latronibus eſt purgata:fadi prouidentia atq; ſollicitudine. Cap.II.

S quoq; fadus tunc cunctos uocans ſacerdotes & priores hieroſolymitarum: admonuit eos:ut talarem tunicam: & ſacerdotalem ſtolam qua ſolus pontifex indui ſolet: in antoniæ caſtro reponerent:ut ſicut prius in romanorum poteſtate iacerent. Illi uero nequaquam contradicere præſumpſerunt:ſed rogabant fadum atq; longinũ:nam & ipſe cum multo exercitu ad hieroſolymam uenerat:metuens ne præceptis fadi multitudo reſiſteret iudeoꝝ:& ab eis ſuppliciter exorabant:ut cinerent legationẽ ad claudiũ deſtinari:q̃tenus ab eo peterẽt:ut ſacerdotalẽ ueſtem haberẽt in propria poteſtate:& ipſi ſuſtinerẽt donec claudii

responsa peciperent. Illi uero ita se hæc præstare dixerunt: si eorꝝ filii obsides præberent. Quibus obedientibus filiosq; dantibus legati sunt missi. Cunctq; romá uenissent: audiens agrippa iuuenis defuncti filius causam aduentus eorꝝ. Erat namq; sicut prædiximus apud prædictũ claudiũ: cæsari supplicauit: ut eisdem iudeis concederet: mittens ad fadum sua scripta: quæ de sacerdotali ueste poscebant. Vocans itaq; claudius legatos iudeorꝝ: pmisit se concedere quæ petebant: iussitq; ut agrippæ gratias dignas exoluerent: cuius precibus hæc eis iura donaret. Quãobrem: huiusmodi ad sadum misit epistolam.

Cap. III.

Laudius cæsar germanicus: tribunitiæ potestatis: onquies cõsul: ordinarius ter: imperator decies: pr patriæ: hierosolymitaq; principibus: curiæ populo iudeorꝝ: & cunctæ gẽti salutẽ. Agrippa meo carissimo: & piissimo: quẽ ego cõutriui: & habeo mecum: producente ad me legatos uestros: gratias agentes: eo q habeã gentis uestræ sollicitudinẽ & cum summa deuotione pro sacerdotali ueste atq; corona supplicante: ut sub uestra potestate consistant: quæ sunt a me postulata concedo: sicut uir fortissimus: & michi carissimus uitellius fecit. Huic itaq; uoluntati consensi: primum quidem propter pietatem meam: uolens unum quẽ que exhibere suam in paternã traditõne culturam deinde sciens: quia dum hæc fecero: & ipsius regis herodis: & aristoboli iuuenis potentium personarꝝ: quorꝝ circa me pietatẽ & circa uos studium esse cognosco: amphissimas amicicias collocabo. Scripsi uero ob hanc causam & cuspio fado meo procuratori. Nomina uero litteras deferentiũ hæc sunt. Cornelius: leo: trifon: theodiõis dorotheus: nathelis: ioannes: iouis: panis data. xiiii. kal. iulii. consulibus ruso: & põpeio: siluano.

Capitulum. IIII.

Etiit aũt a cladio cæsare & herodes frater agrippæ defuncti: cui illo tempore calcidis regnum uidebat cẽ cõmissum ptãtem templi & sacerdotũ ordinationẽ: & oia pariter impetrauit. Ex illo uero fuit apud oẽs liberos eius hæc potestas: usq; ad belli finẽ. Herodes itaq; a põtificatu remouit cantherum: & ioseph cani filium ei successorẽ dedit.

Capitulum. V.

O siquidem tempore helena adiabenorꝝ regina: & filius eius iazates ad sollẽnitatẽ iudeorum hæc causa proueniente migrauerũt. Monobazus adiabenorꝝ rex: cui cognomen erat bozeus: sororem helenã amore captus duxit uxorẽ. Quæ dum ex eo haberet in utero: contigit: ut dum ea dormiente super uẽtrem mulieris manum poneret per soporem: quandam subito uocem audierit: præcipientem ut manum de uentre eius auferret ne infantem in ea uexaret: qui prouidente deo & principium esset & finem felicissimum possessurus. Qua uoce turbatus: repente surgens: hæc dixit uxori: & natum filium iozatũ nuncupauit. Habebat aũt ex helena & alium seniorẽ filium. nomine monobazum: & alios filios ex aliis mulieribus procreatos: maximã tamẽ deuotionẽ quasi unigenito iazati desiderabiliter impendebat. Pro qua re ille inuidiã fratrũ sustinebat. Habebat & odium quãdo cunctꝝ contristabãtur: quia eũ pater oibus præponebat. Hoc pater aperte cognoscens: illis quidem ignouit: sciens quia non hæc agebant pro malicia: sed quomodo singuli fauorem patris desiderabant. Iazatem uero cum pro eo ualde metueret: ne odio fratrum mali aliquid sustineret: multis muneribus farcinatum: in castro pasmi misit ad abenerigum regem: cõmendans ei nati salutem. Abnerigus autẽ libẽter eum excepit: & pro multa deuotione filiam suam amachos nomine ei dedit uxorem: donauitque prouinciã ex qua perciperet multa tributa. Monobazus aũt cũ iam senectute grauarẽ: & paucũ sibi tempus uiuendi superesse uideret: uoluit aspectum filii anteq; moreretur inspicere: & uocans eum: delectabiliter est amplexus. Cui dedit quoq; prouinciam quæ dicitur carrorꝝ: terra fertilis amomi: in q̃ etiã reliquiæ sũt arce noe: quæ ex ymbriũ diluuio liberata ferẽ: & hactenus uidere uolentibus demonstrat. Commorabat itaq; iazatis in hac regione: & darrabanẽ parthicũ ad iudeã destinauit. Cũ enĩ legibus crederet iudeorꝝ: studebat & ipse cõuerti: & credẽs se pfectũ non esse iudeũ: nisi lignũ circũcisionis accipet: erat hoc agere pparatus. Quod dũ cognouisset mater eius: phibuit: dicẽs ei sore piculũ: quia cũ eẽt rex multorꝝ: acqreret inimicicias subiectorꝝ: cũ pegrinas solẽnitates & suæ gẽti extraneas adiplerẽt: nec pati eos super se regnarẽ iudeũ. Et illa qdẽ hæc dicẽs: oino phibuit. At ille ad ananiã uerba referebat. Qui matri dixit: atq; iterminatus est: qã nisi aqescret: repẽte decederet. Cui mr ait: metuere se: ne cã oibus iudicata: piculũ ipse suppliicii sustineret: qui q̃si auctor & doctor existeret operũ idecentiũ apud regẽ. Tunc ille audiẽs hæc: respondit: quia posset etiam præter circuncisionem colere diuinitatem si apud se omnino decerneret leges iudaicas obseruare: & hoc esse firmius: quã circuncisionem accipere: ueniãq; illi daturum degm: opus hoc non implenti propter necessitatem: subiectorumq; formidinem. Tunc ergo rex hmõi sermonibus acquieuit. Post hæc autem cum nequaquã suũ desiderium abiecisset: iu-

deum quendam alium de galilea uenientem:melazarum nomine:& leges eruditum patrias:inui
tauit:ut circuncisionis opus impleret.Qui cum intrasset ad eum:& uenisset legem moyseos legē
rem ignoras inquit o rex moyseos iura:& per hoc alias per hæc deo facere uideres iniuriā.Non
enim solum facere te oportet eas:sed primitus facere quæ præcepta sunt. Quādiu sine circun
cisione permanens:legibus nequaquā nosceris obedire.Sed si nondū ex hoc legisti legem:ut scias
quapropter hoc geratur:uel nunc lege. Hæc audiens rex:actum differri nō pertulit:sed ad aliam
conuersus est domum:& uocans medicum quod præciebatur impleuit.Tunc euocata matre:&
anania doctore:eis quòd egerat explanauit. Qui repente non mediocri timore sunt terri:ne cau
sa cunctis manifestata rex periculum deiectionis incurreret:non patientibus subiectis uirum ex
tranei dei cultorem sibimet supereſſe:ipsiq; pariter periculum sustinerent:quasi huius rei uideri
tur autores.Deus aūt præsens erat:qui illoꝝ metum non perduxit ad terminum. Nam cū mul
ta pericula & iazates & eius filii sepius incurrissent:eum ex ingentibus liberauit angustiis:& salu
tis dona concessit:ostendēs:quia respicientibus ad eū:& ipsi soli credētibus nequaquā fructus pie
tatis aufertur.Sed hæc quidē postea explanabimus.Igitur helena regis mater uidens regē pacifice
gubernari:& suum filiū esse beatū:& ultra cunctas gentes puidentia diuina religiosum:desideriū
habuit hierosolymitaꝝ conspicere ciuitatē: atq; cūctis hostibus diuulgatū dei templū suppliciter
adorare:& hostias pacificas offerre. Ob quā rem filio supplicauit. Quo mater petente prone cō
sentiente:& multam præparationē itineris faciente:& plurimas dante pecunias:descendit in hie
rosolymam:etiā filio multo eā itinere deducēte.Cuius aduētus hierosolymitis tūc pfuit ualde.

Capitulum.VI.

Am dum eoꝝ ciuitatem illo tempore fames appræhēdisset: & multi fuissent egestate cō
sumpti:helena regina misit quosdā suoꝝ:alios quidem ad alexādrinoꝝ urbē:ut frumen
ta ex eius pecuniis cōpararent:alios ciprum:quatenus caricas ex abundāti deferrēt.Cunq;
uenissēnt hæc onera deportantes:alimenta indigentibus illa diuisit. Quapropter genti nostræ
beneficioꝝ suoꝝ maximam memoriā dereliquit.Cuius filius iazates audiens hanc famē:multas
pecunias hierosolymitaꝝ primatibus destinauit. Et alia quidē multa bona hi prīcipes in nostra
ciuitate gesserunt:quæ postea declarabimus. Artabanus itaq; rex parthoꝝ sentiens sibimet sa
trapas inimicos:degere apud eos sibi iudicauit icautum.Quapropter ei uisum est:ut pergeret ad
iazatem regē:salutē apud eum inuenire se credens:& ita ad regnum proprium remeare.Sumptis
ergo cognatoꝝ atq; familiariū circa mille uiros:uenit ad regē iazatem. Cunq; ipse illum aperte
nosset:iazates uero artabanum pœnitus ignoraret: inueniens eū in itinere cōstitutum:& astans
ei:prior secundum morē patrium adorauit. Deinde:o rex inquit:ne me despexeris tum seruum:
nec circa supplicem sis superbus: miser enim rerum mutatione factus existens ex rege priuatus:
tuum posco solatium.Perspice siquidem inconstantiā fortunæ: & hanc scito eē cōmunē:& uim
similem habiturā.Nam si me sine uindicta despexeris:erunt audaciores plurimi circa alios etiam
reges.Hæc ergo artabanus cum lachrymis edicebat:capite rèclinato deorsum. Iazates autem ut
eius nomen audiuit:& artabanū suppliciter sibi respexit astantem:mox ex equo resiliens:habe in
quit fiduciā o rex: nec te præsentia facta confundant.Velociter enim erit tibi mutanda tristicia:
amicum nanq; me & auxiliatorē inuenies plusquā credis:aut enī in parthoꝝ regno te rursus:aut
in meo cōstituā regē. Hæc dicēs:regē artabanū imposuit equo:ipse uero pedibus sequebatur:
honorem tribuens ei:quasi regi maiori. Respiciens igit hoc artabanus grauiter tulit:& p præ
sentem fortunā honorēq; iurauit:descensuꝝ se:nisi ille rursus ascenderet atq; preiret. Tunc ille
in equo ascēdens: eūq; ad regalia sua perducēs:oēm ei honorem libenter exhibuit:& in conseſſu
atq; conuiuiis primū recubitū ei parauit:non præsentē fortunā intendens:sed eius pristinā digni
tatem eūmq; ratione frequēter cōsolatus est: quia cōmunes sunt oībus fortunæ pmutationes
hoībus.Scripsitq; parthis suadens eis:ut artabanū susciperent regem promittēs eum pristinorū
in se non habere memoriam: simul & iuramēta præbens.Parthis uero suscipere quidem se uelle
eum nō negantibus:sed non posse dicētibus habere regē: eo q; cinnamū iam cōstituissent princi
pem:ne forte inter eos emergeret: agnoscens eorum cinnamus uoluntatē:mādauit ut ueniret ar
tabanus:regnum propriū recepturus.Cui utiq; credens artabanus reuersus est: occurritq; cinna
mus:& adorans eū:& regē simul appellans:& auferens de suo capite: iposuit eius uertici dyadema.
Sic igitur artabanus per iazatem rursus in regno unde per proceres suos ceciderat restitutus est:
nec fuit imemor beneficioꝝ in se gestorum:sed iazatem magnis muneribus redonauit. Nam &
thiara recta permisit ei uti:& in aureo lecto quo solis parthoꝝ regibus licet dormire cōcessit de
ditq; ei maximā & optimā regionem regis armenioꝝ:cuius terræ nomē est nisibis:in qua etiam
primitus fecerunt antiochiā ciuitatē:quā migdoniā nuncupauerunt.His itaq; mulieribus a rege

parthoꝝ iazates honoratus eſt.Poſt paululũ uero tẽpus artabanus regnũ perdani filio dereliqt. Is ueniens ad iazatem:ſuadebat ei:ut ſibi contra romanos pugnaturo ferret auxilium :cui tamẽ ſuadere nõ potuit.Iazates enĩ romanoꝝ ſciens potentiã atq; fortunã:putabat eum impoſſibilia bella tentare. Inſup dum miſiſſet quinq; filios ætate nouellos ut linguã noſtræ patriæ & erudi-tionem ſub integritate condiſcerent:ſed & matrẽ:ut templum ſicut ꝓdiximus adoraret:erat ſe-gnior ad bellandum.Sed & pardanẽ ſepius prohibuit narrans ei romanoꝝ uirtutes: & credẽs eũ per talia uerba terrere:q̃tenus a deſiderio contra romanos bellandi recederet.In his ergo pthoꝝ rex indignatus:bellum aduerſum iazatẽ repente pronunciauit .Sed nullã in hoc utilitatem hẽ promeruit:deo ſcilicet ſpem eius adnihilante.Agnoſcentes enim parthi pardanis uoluntatem & quia contra romanos bellum ſuſcipere decreuiſſet:illum quidem extinxerunt: pricipatum uero cotardi eius germano contradiderunt.Cui etiã poſt paululũ per inſidias rebus humanis ablato: ſucceſſit frater bologeſſis:qui duobus ex eodem patre germanis ſuis ꝓbuit poteſtatem:paccoro quidẽ ſeniori medorum:tiridati uero iuniori dedit armeniã.Monobazus igit̃ regis frater:piter & eius cognatio:uidentes iozatem propter pietatẽ quam circa deũ habebat ultra omnes hoĩes excellentem:habuerunt & ipſi deſiderium:ut mores patrios relinquẽtes iudaicis ſolennitatibus obedirent. Horum niſus ſubiectis fuit ualde gratiſſimus:& in hoc proceres indignati:tñ equi-dem retinebant expectantes oportunum tempus : ut in eis ulciſcerentur. Quamobrem ad abĩ regem arabiæ ſcripſerunt:multas ſe daturos pecunias promittentes: ſi contra eoꝝ regem caſtra moueret:ſimulq; profeſſi ſunt circa primã congreſſionẽ eũ ſe quoq; deſerere:quẽ uellent ꝓpter odium quod eorum cultum reliquerat pœnas exoluere.Dictis ergo ſacramẽto firmatis: feſtina-bant ad terminum peruenire.His itaq; flexus arabiæ rex:cum multo exercitu uenit ad iazatem. Tunc in ipſa prima cõgreſſione:antequam ad manus accederẽt:facto ſingo omnes iazatẽ uelus uno uincti funiculo reliquerunt:& dorſum hoſtibus dantes effugierunt.Non tamen iazates ex-pauit:ſed concilium proditionis agnoſcens a primatibus factum & ipſe cum exercitu diſceſſit: cauſamq; requirens : ut agnouit conſtitutum ad arabas factum : auctores quidem interfecit. Altera uero die congreſſus plurimos occidit:omnes autem ſimul in fugam uertit:ipſumq; regẽ pẽrſequens:in quodam caſtro arſanum nomine circunclauſit.Qub tamen forti dimicatiõe ꝑua luit:captoq; caſtro dum abiam regem non inueniſſet uiuum : quoniam ſe ipſe peremerat: ab-ripiens omnem prædam quæ in eo uidebatur eſſe magna amplitudine conſtituta:madiabenoꝝ regreſſus eſt regionem.Primo quidẽ conamine adiabenoꝝ proceres nõ ualentes aduerſus regẽ: deo ſcilicet eos eius poteſtati tradente:neq; tũc quieſcere uoluerunt:ſed ſcripſerunt pthoꝝ regi bologeſſi:rogantes eũ:ut iazatẽ occideret:& eis principẽ de pthoꝝ genere conſtitueret: dicẽtes ſe odio habere propriũ regẽ:qui iura patriæ deſtruxerat:& extranea diligebat. Hæc audiens rex parthoꝝ:eleuatus ad bellũ eſt:& cũ iuſtã belli non inueniret occaſionẽ:datos ei a patre honores repetit: & reſiſtẽti bellũ ſe inferre minatus eſt.His auditis:iazates non mediocriter turbatus eſt: & iudicãs turpitudinẽ ſibi fore:ſi ꝓpter metũ collatis honoribus cædere uideret:ſciens inſuper: quia etiã ſi his cæderet:pthoꝝ rex ab eius inimicitiis non ceſſaret: decreuit magis deo curatoris omniũ aiæ ſuæ ꝑicula cõmittere:eumq; maximũ habere ſe arbitratus auxiliatorẽ:filios quidẽ & coniuges conſtituit in munitiſſimis locis:cunctaq; fruméta & fœnũ:& pabula cõgregauit.Qui-bus geſtis:hoſtiũ ſuſtinebat aduentũ.Veniente uero pthorũ rege cũ exercitus ſui multa uirtute pedeſtrium piter & equeſtriũ:& cum magna uelocitate faciente uallũ circa flumen medoꝝ ſcili-cet & adiabenoꝝ prouinciã terminãte:etiam iazates caſtra poſuit non procul ab eo habẽs circa ſe equeſtriũ quaſi,vi.milia.Quo facto:uenit ad iazatem nuncius a pthoꝝ rege directus:qui eoꝝ uirtutem ediceret:quomodo ab eufrate fluuio uſq; ad betroꝝ terminũ reſideret:ſimul & ſubie-ctos reges ei adeſſe dicens interminatus piter:quia pœnas iazates exolueret:eo q; circa ſuum do minum eſſet ingratus:a cuius manibus:neq; deus eum poſſet quẽ colebat eruere. Hæc dicente nuncio:iazates noſſe ſe quidem parthorum exercitum dixit ſuo abundantius potiorem. Sciẽdũ tamen:quia cunctis hominibus melior eſſet deus.Et huiuſmodi dato reſponſio:ad ſupplicatio-nem dei cõuerſus terræ ſe proſternens:& cinere caput implens:cum filiis & uxoribus ieiunauit: inuocans deum atq; dicens.Dominator domine:ſi nõ fruſtra me tuæ dignitati ſubiecti: & iuſte omnium te ſolum & primum dominum eſſe cognoui:adueni auxiliator:non pro me ſolummõ ulturus in hoſtibus:ſed quia etiam cõtra tuam uirtutem cum nefanda præſumptiõe locuti ſũt. Et illi quidem hoc modo ingemiſcens:cum lachrymis ſupplicabat : quem repente deus exaudi uit.Ea nanq; nocte bologeſſus accepit epiſtolas:in quibus ſcriptum erat:quia dacus & iſacus cũ maxima manu contemnentes eius abſentiam ad diripiendam parthorum prouinciam deueniſ-ſent.Quapropter nihil agens:retrorſum denuo remeauit.Sic itaq; iazates deo prouidẽte pthoꝝ

regis interminationem effugit. Poſt paululum uero tempus: cū quinquageſimumquintū ætatis; & uiceſimumquartum regni compleſſet annum: relinquens filios maſculos. xxiiii. & filias. xxiiii. uita priuatus eſt: ſucceſſionem regni fratrem monobazum habere præcepit: repenſans ei: quia per eius abſentiam poſt mortem patris regnum ei fideliter conſeruaſſet. Cuius mater helena audita filii morte: grauiter quidem tulit: & ſicut potuit mater quæ piiſſimū filium uidebat amiſiſſe: uerumtamen conſolata eſt: audiens regni ſucceſſionem ad ſeniorem ſuum filium fuiſſe perductam: ad quem etiam pergere feſtinabat. Cumq; uenifſet ad regionem adiabenoꝝ: non multo tēpore ſuper filium iazatem uixit. Monobaſus aūt & illius oſſa pariter & germani mittens in hieroſolymis: ſepelire præcepit in mauſoleis: quos mater tribus procul ſtadiis ab hieroſolymis cōſtruxiſſe uidebatur. Sed quæcunq; rex monobaſus in uitæ ſuæ tpe geſſerit: poſtea declarabimus

Capitulum. VII.

Gitur dum ſadus iudeam prouinciā gubernaret: quidā uir magnus noīe theodas populo multa ſuaſit: ut ſumentes ſubſtantias ſuas ſequerēt̄ eū ad iordanem fluuiū: ſemetipſum aſſerens eſſe prophetam: & præcepto fluuium diuidere: ut eis facile tranſitum præberet. Hæc ergo dicens: ſeduxit quidem multos: non tamen permiſit eos ſadus ad experimentum ſuæ inſipientiæ peruenire: ſed repente cohortem miſit equeſtrium ſup eos: quæ iopinabiliter irruēs: multos quidem peremit: plurimos autē uiuos cœpit: ipſumq; theodā cōphendētes: capitis ſectione multauerūt. Hæc ſunt ergo quæ iudeis contigerūt: tēpore quo ſadus i coꝝ p̄fuit regīe.

Capitulum. VIII.

Enitq; ſado ſucceſſor: tyberius alexander alexandri filius: qui etiā alexandriæ fuit alabarchis: id eſt princeps ſalis: genere diuiciſq; alexandrinoꝝ cunctos excellens ſed etiam filio ſuo alexandrō diuina cultura melior: quippe cū ille in paternis ſolennitatibus nō pmāſit. Horum ergo temporibus contigit illa maxima fames: quam etiā helena regina multis pecuniis frumenta comparans ex egypto: indigentibus ſicut prædiximus eſt partita. Inſup autem iacobū atq; ſymonem: & filios iudæ galilei: qui populum a romanoꝝ poteſtate ſubducere nitabantur ſub cirino iudeæ preſide ſicut prædiximus crucifigi alexāder imperauit.

Capitulum. IX.

Erodes aūt rex calcidis remotiorē ſucceſſionē hanc ananiæ nibidei contribuit. Tyberio autem alexandro cumanus ſucceſſor aduenit. Defunctuſq; eſt herodes frater regis agrippæ maioris: octauo anno claudii principatus: tres filios derelinquens ariſtobolum: qui et de priori fuerat uxore progenitus: & ex berinicæ fratris filia: berenicianū: & hircanum. Cuius regnum claudius cæſar agrippæ inueni tradidit.

Capitulum. X.

Editione igitur incidente in hieroſolymitaꝝ ciuita te: dū cumanus in iudea pro reꝝ gubernatione conſiſteret: multi iudeoꝝ pempti ſunt: ſed primitus cām narrabo ꝓpter quā talia prouenerūt. Inſtāte feſtiuitate paſchæ in qua mos eſt nobis azima offerre: dū undiq; ad feſtiuitatē hāc populus cōueniſſet: metuens cumanus: ne q̄ per multitudinē turba aut res uel actio naſceretur: iuſſit militibus: ut unā acie armatoꝝ facientes: circa pontifices tēpli cōſiſterēt: ut ſi forte tale aliquid naſceref: tumultuantiū iquietudinē ꝓhiberēt: hoc enī & priores p̄ſides iudeæ in hmōi feſtiuitatibus faciebant. Cumq; q̄rta dies eius celebrationis exceſſiſſet: quidā militū reuelans genitalia ſua populo demonſtrabat. Quod illi uidentes: ad irā furorēq; pducti ſunt: nō ſemetipſos contumeliā paſſos: ſed in deo impietatē geſtā eſſe dicentes: quidē uero ꝓatiores: cumanū blaſphemantes: aſſerebant militē ab eo ſūmiſſum. Cumanus aūt audiens: & ipſe nō medio criter ꝓuocatus eſt. Verūtamē hortabaf eos a ſeditione quieſcere ne in feſtiuitate inquietudines excitarent. Quibus dū ſuadere non poſſet: & illi ad blaſphemias magis accēderenf: iuſſit omnes milites arma ſumentes ad antoniā conuenire. Erat enī hoc caſtrū ſicut prædiximus ſuppoſitum templo. Multitudo itaq; uidēs ibidē milites congregari: pterrita cœpit effugere. Et dū ſe milites perſequi crederent: p anguſtos egreſſus pariter cū timeſ fugientes oppreſſi ſunt: & multos adinuicem conterentes interemerūt. Viginti milia enī annumerati ſunt qui in illa turba defecerunt. Quapropter erat eis pro feſtiuitate luctus: & omnes obliti rationū: atq; ſacrificioꝝ: ad lamentationes lachrymaſq; conuerſi ſunt. Has ergo paſſiones unius militis luxuria generauit. Non dum uero luctus quieuerat: & alter incidit denuo ſuper eos. Quidā enim qui ex illa turba fugientes euaſerunt: uia publica uenientes quaſi centum ſtadiis procul a ciuitatē: & ſtephanum cæſaris ſeruum iter agentem more latrocinii ſpoliantes omnem eius diripuere ſubſtantiam. Audiens hoc cumanus milites continuo deſtinauit: præcipiens uicinos diripi uicos: & nobiles eorum uictos ad ſe adduci. Igitur uaſtatione facta: quidam militum leges moyſeos in quodam uico reperiens:

easq; sumẽs cunctis uidentibus rupit:& multas blasphemias atq; cõtumelias eis imposuit. Iudei uero hæc audientes:& multi pariter concurrentes:in cæsaream descenderunt. Illic enĩ cumanus erat. Ad quem accesserunt dicentes:non se: sed deũ ad cuius iniuriam hæc facta uidebantur ulturum:se autẽ nolle uiuere:dum leges patrias sic tractari uiderent. Cumanus autẽ metuẽs:ne denuo tumultum populus excitaret:suadentibus amicis militiæ qui contumeliã fecerat legibus se cure percusso:occasionem secundæ seditionis abrupit.

Capitulum.XI.

Ost hæc igitur inter samaritas atq; iudeos inimiciciæ hmõi causa prouenerunt. Mos erat galileis tempore festiuitatũ ad sacrã concurrere ciuitatẽ:& iter facere p samariã. Dum ergo aliquando iter haberent per uicũ noĩe ginais iter samariã & campũ maximum constitutũ:quidã conferentes litem:multos eoꝝ interemerunt. Primi itaq; galileorum audientes quæ gesta fuerant ad cumanũ uenerunt rogantes eũ ut interemptoꝝ necẽ inquireret. At ille pecunias a samaritis accipiens:neglexit hoc facere. Tunc galilei dolentes:multitudiné excitauere iudeoꝝ:ut arma sumerent:& sua defenderent libertatẽ:seruitutẽ amarissimã esse dicẽtes:& iniurias iportabiles:si talibus nõ defendi. Primatibus aũt eoꝝ eos cõpescere uolẽtibus ac promittentibus quia faceret uindictã cumanus:illi pœnitus nõ acquiescentes:ad manus progressi sunt:& sumentes in auxilio eleazaꝝ dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus:uicos aliquos samaritanoꝝ incendẽtes:cuncta diripuerẽt. Cumanus aũt hoc audiẽs: atq; sumens sebastinoꝝ cohortẽ & pedestriũ. iiii. ordines:& coarmãs piter samaritas sup iudeos egressus est:fcãq; cõgressione:multos quidẽ pemit:plurimos aũt uiuos cœpit. Primi uero hierosolymoꝝ genere piter & honore:uidentes ad quantã calamitatũ magnitudinẽ deuenissent:iduti saccis:& cinere capita sua cõplentes:qio eis qui resultauerant ut quiescerent supplicabãt:ponẽtes ante oculos eorum subuertẽdam propriã regionẽ:& tẽplũ piter cõcremãdũ:uxoꝝ ac filioꝝ captiuitates futuras & iõ rogabant ut mutarent uoluntatẽ:& proiicientes arma quiescerent: & decætero ad propria remearẽt. Hæc ergo dicẽtes:flexeret eos. Quoꝝ alii recesserẽt:latrones aũt ad munitiora loca profecti sunt. Ex illo omnis iudea latrociniis est impleta.

Capitulum.XII.

Amaritanoꝝ uero primates ad numidiũ q̃dratũ syriæ p̃sidẽ:qui illo tempore in tyro erat aduenientes accusare iudeos:quia uicos eoꝝ incenderint ac diripuerit. Et p his quidẽ quæ ipsi passi fuerant:non tantũ se dolere dicebant:nisi quia romanoꝝ cõtẽserint potestatẽ:ad quoꝝ iudiciũ debuerant pro sua siqua fuisset lesione concurrere. Nunc autẽ quasi romanos iudices non haberent:hæc ab eis acta dicebant:& propterea uindictã fieri postulabant. His ergo samarite querebant:iudei uero & seditiõis & litis auctores samaritas fuisse dicebant:& ãte oẽs cumanũ munerꝝ oblatione corruptũ:qui emptoꝝ necẽ uoluerit uidicare. Quadratus aũt cũ audisset distulit uindicare:dicens:tunc se sniam prolaturũ: cũ iudeam ueniens ueritatẽ subtiliter indagaret. Et illi quidẽ nihil agentes reuertebãtur. Post paululũ uero tempus quadratus in samariã uenit:ubi auctores seditionis audiens: & quosdã samaritanorũ ac iudeorum indisciplinatos inueniens:crucifixit eos:quos cumanus captiuos habuerat. Et ex inde ueniens in quendã uicũ noĩe liddã:nõ breuiore magnitudine ciuitatis: sedens in tribunali: & secundo samaritas audiens:a quodã samareo didicit:quõ quidã primus iudeoꝝ noĩe dortus:& alii qui cũ eo iuuenũ numero quatuor populo suasissent:ut a romãoꝝ potestate recederẽt. Et illos quidẽ q̃dratus p̃cepit occidi:anianũ uero pontificẽ:& anianũ magrm alligans:romã direxit:q̃tenus de his quæ gesta fuerant:redderent cæsari claudio rõem:iussitq; primatibus samaritanoꝝ atq; iudeoꝝ piter & cumano & celeri millenario & uiolentiaꝝ inhibitori:ut ad imperatorẽ pgerent pro alterutris inter se q̃ibus audiendis. Ipse uero metuens:ne multitudo iudeoꝝ seditionẽ iteꝝ incitaret:hierosolymis uenit:inuenitq; urbẽ in pace degẽtẽ:& festiuitatẽ patriã deo celebrãtem. Cõfidẽs ergo nihil ab eis inqetudinis generari:reliquẽs eos festiuitate: reuersus ẽ ãtiochiã.

Capitulum.XIII.

Vmanus aũt & qui cum eo erant:necnon & primi samaritanoꝝ romam directi: acceperunt ab impatore constitutũ diẽ:quo deberẽt regi suaꝝ cãs exponere. Habebãt enĩ patrociniũ cumanus & samarite libertoꝝ cæsaris & piter amicoꝝ:q scilicet pua lere potuerãt cõtra iudeos:nisi agrippa iuueis cũ romæ cõsisteret:& primos iudeoꝝ opprimi uideret:uxorẽ imparoris agrippinã suppliciter exorasset:ut marito suaderet: q̃tenus decenter audiẽs:sua iustitia seditionũ puniret auctores. Claudius aũt his p̃cibus p̃structus: cãm audiens:dũ agnouisset malos principes fuisse samaritas:eos qdẽ q ascenderant ad eũ:iussit occidi: cumano autem fugã dedit. Celerem uero millenarium præcepit in hierosolymam duci:& oĩbus

uidentibus per totam urbem tractum laceratumq; dispergi. Cap.XIIII.

Ifit aũt & claudiũ felicẽ pallantis fratrẽ in iudeã presidẽ:q rebus i regiõe iudeæ pfideret. Cunq; decimũ principatus cõpleſſet annũ:agrippæ philippi tetrarchiã donauit & bathaniam:& traconitidẽ ſimul adiecit:una cũ abela quæ fuerat de tetrarchia liſanie.Calcidem uero ei abſtulit:cui.iiii.præfuerat ãnis.Agrippa aũt ſumens donatiões cæſaris:a ziazo regi amaſorum uolenti ſe circuncidere ſororẽ druſillã dedit uxorẽ,Epiſanes eni antiochi regis filius:eius nuptias refutauit:nolens iudeoꝝ ſolennitates ſequi:licẽt hoc facturũ ſe eius cõpromiſerit patri. Mariam uero dedit archelao helicii filio:cui agrippa patre fuerat primitus deſponſata. Quibus nata ẽ filia:noĩe beronice. Nuptiæ aũt inter druſillã & aziazũ celebrate nõ multo tẽpore interueniente hmõi cã ſolutæ ſunt.Dum felix in iudeam ueniſſet ãminiſtrator::uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine precellentẽ:eius ſpeciẽ cõcupiuit:& quendã iudeũ ſymonẽ:noĩe aĩcum ſuum:genere cipriũ magnũ:mittens ad eã:ſuadebat:ut derelicto uiro nuberet ei : promittens eã beatam fieri.Illa uero nõ bene faciens:& declinare uolens inuidiã beronicis ſororis propter pulchritudinẽ ſuã; tranſcendere paternã ſolẽnitatẽ flexa eſt:& felicis nuptias eſt ſecuta. Ex quo ſuſceptum filium uocauit ad agrippam. Sed quẽadmodũ iſte iuuenis cũ uxore per incendiũ bebii montis tẽporibus titi cæſaris deperierit:poſtea declarabimus.Beronices uero poſt herodis mortem qui eius fuerat maritus & patruus:multo tempore uiduata:fama diſcurrente:quia cũ fratre coiret ſuaſit polẽmoni regi licie:ut circunciſus eam haberet uxorem.Sic eni iudicabat falſas obiectiones poſſe mõſtrari.Polemon aũt flexus eſt:maxime propter diuicias eius. Non multo tamen poſt eoꝝ nuptiæ permanſerunt:ſed beronice propter nimietate coitus ut dixerunt polemõnẽ dimiſit.At ille ſolutis nuptiis:etiã ſolẽnitates iudeoꝝ pariter dereliquit.Eodẽ uero tẽpoꝝ & maria repudians archelaum:coniuncta eſt demetrio alexãdrino:iudeo genere & diuitiis ualde claro:tunc eni & alabarches erat.Suſceptũq; ex illo filiũ:agrippæ uocabulo nuncupauit. Sed de ſingulis hoꝝ ſubtiliter poſtea declarabimus. Cap.XV.

Laudius interea cæſar defunctus eſt:cũ impaſſet ãnis tribus & decẽ:& menſibus.viii.diebus xx.Eſt aũt ſermo quorundã:quia ab uxore agripippina fuerit ueneno pẽptus cuius agrippinæ pater fuit germanicus cæſaris frater:uir aũt eius dometius:barbarus:nobiliſſimus romanoꝝ.Quo moriente:uiduatã multo tẽpore claudius duxit uxorẽ:habentẽ filium:qui patris nomine dometius uocabatur.Claudius ergo ꝓpter zelũ agrippinæ:meſſaliã pemit uxorẽ: ex qua filios habuerat:brittãnicũ & octauiã.Erat aũt ei & ãtonia filia ſenior quã prima uxore nomine petina habuerat.Octauiã itaq; deſpõſauit neroni:ſic eni eũ poſtea uocitauit:cum cæſar eũ filium adoptaſſet.Agrippina autẽ metuens ne britannicus creſcẽs regnum a patre perciperet:& uolens imperium ſuo filio preparare:de morte claudii ſicut erat ſermo tractauit.Quo mortuo; repente miſit principẽ militiæ burrũ:& cũm eo tribunos libertoꝝ ualde præpotẽtes:qui deducerent per caſtra neronem:& eum morte principis adorarent. Nero itaq; hoc modo principatu ſumpto brittannicum quidem ueneno latenter occidit:matrẽ uero propriã interemit:hoc ei retributiõis munus impendens:non ſolum pro matris officio:ſed etiam q; ei ſuis machinamentis romanorum præbuerat principatum.Peremit etiam octauiam ſuam uxorem;multoſq; uiros in ſignes:quaſi inſidias ei feciſſent.Sed de his quidem deſino plura narrare:multi nanq; de nerone hiſtoriis conſcripſerunt.Quorum quidam pro gratia beneficiorum eius neglexere ueritatem: alii uero propter odium & eius inimicitias ſic impudenter mendaciis inuoluti ſunt:ut aperta reprehenſione ſint digni. Mirandi tamen a me non ſunt:qui de nerone mentiti eſſe noſcuntur: dum neq; priorum geſta conſcribentes:ueritatem uideantur hiſtoriæ cuſtodiſſe : licet circa eos neq; odium habuiſſe noſcantur:eum longis poſt eos temporibus extiterunt. Sed de his quidem qui ueritatem hiſtoriæ prouidere nolunt:liceat ſcribere ſicut uolunt. Probantur enim hoc habere grauiſſimum. Nos aurem propoſitum ueritatis : perfectionem præſentis negocii breuiter comprehendere nitimur:& quæ nobis iudeis euenerunt ẽnunciamus non negligentes aut calamitates:aut delicta referare ſtudentes.Reuertar igitur ad narratõnem caſuũ gẽtis noſtræ.Primo itaq; imperii neronis anno:moriẽte aziazo alias aziozo amaſorum rege:frater eius ſucceſſit in principatu.& minoris armeniæ ꝑſulatus ariſtobolo herodis regis calcidei filio a nerone cõmiſſus eſt.Sed agrippæ donauit cæſar partem quandam galileæ tyberiadis tetrarchiæ præcipiẽs: ut ei eſſet ſubiectus:deditq; ei & iuliadem ciuitatem:trans fluuium conſtitutam: & uicos circa eam poſitos.xiiii. Cap.XVI.

Es itaq; iudeoꝝ cremẽtũ ſp a peiori ſuſcipiebãt.Latronũ nanq; denuo & magoꝝ hominum turbis ſeducẽtiũ populũ:ẽ repleta,puitia.Quoꝝ multos cotidie cũ latroibus capiẽs felix necabat:piter & eleazaꝝ diei filiũ:q latronu ordinẽ iſtituerat:p iſidias cœpit uiuũ.

Dans enim fidem:quia nihil mali ſuſtineret:flexit eum ad ſe uenire:quē uinctū romā direxit ad cæſarem.Habens aūt inimicitias felix apud pōtificē ionathan:eo q̄ eſſet pius:& ab eo moueret: ut rebus iudeoꝝ melius p̄ſideret:ne querelā a plebe ſuſciperet:cum populus petiſſet a cæſare:ut ipſe i iudeā dirigeretur adminiſtrator:occaſionē quærebat per quā remoueret eū:qui uideret ei ſepius importunus.Graue nanq̄ eſt nocere uolentibus ſi crebrius arceantur. Pro hac igitur cā felix fideliſſimū amicoꝝ ionathæ quendā noīe ioſeph:genere hieroſolymitā:multaq̄ pecuniaq̄ promiſſione flexit:ut ſup ionathā latrones induceret:q̄ eū uita priuarent.Ille aūt ſumpto cōſilio hoc modo p latrones necē illius appetiuit.Aſcenderunt quidā eoꝝ ad ciuitatem:quaſi adoraturi deum:gladioſq̄ ſub ueſte portantes:& pmixti populis:pemerunt eū. Cunq̄ mors eius multa remanſiſſet:decætero cū omni fiducia latrones in feſtiuitatibus aſcendebant:& gladios abſconſos habentes:quos uolebant inimicoꝝ pmixti populis pimebant:& non ſolū in reliqua ciuitate:ſed etiam in templo quoſdā interimebāt.Nam & ibi ſepius cædes facere p̄ſumpſerunt : nihil ſe ageſ impietatis exiſtimantes. Ob quā cām arbitror etiā deū auerſatū nr̄am urbē & templū:uelut nequaq̄ ſuo habitaculo mundū tradidiſſe romanis:& ut purgatio fieret ciuitatis:ignē & ſeruitium intuliſſe:dū uellet nos cū uxoribus atq̄ filiis crebris caſtigaī calamitatibus.Opera itaq̄ latronū hoc implebant ſcelere ciuitatē.Magis uero & ſeductores populos ſuadebant:ut eos i heremū ſequerentur:dicentes ſe dei prouidentia ſigna & prodigia monſtraturos. Multiq̄ in hac inſipiētia flexi ſupplicia pertulerunt:quoniā dum ad hoc acceſſiſſent:a felice puniti ſunt.

Capitulum.XVII.

Oc enī in tempore uenit aliquis ex egypto ad hieroſolymā dicens ſe eſſe prophetā:& populari multitudini p̄ſuaſit:uti cū eo ad montē qui dicitur oliuarū poſitū e diuerſo ciuitatis procul ſtadiis.v.conſcenderent:uelle dicens eis exinde monſtrare:quia eo uiuente hieroſolymoꝝ muri corruerent:unde ingreſſum eis faciēdū eſſe promittebat. Felix aūt dū hæc audiſſet:iuſſit militibus ut arma ſumerent.Quo fcō cū multis equeſtribus impetu facto ab hieroſolymis irruit ſup eos:quadringentos quidē eoꝝ gladiis iteremit:ducētos uero uiuos cœpit:ipſe aūt egyptius lapſus fuga diſpuit.Rurſus itaq̄ latrones populū cōtra romanoꝝ p̄lia cōcitabāt ſuadētes:ne eis ſubiacere deberēt:& ſibi reſiſtētiū uicos incēdebāt atq̄ diripiebāt.

Capitulum.XVIII.

Nter hæc autē iudei habitores cæſareæ:contra ſyros p̄ equitate ciuilitatis hmōi facere ſeditionem.Iudei nanq̄ primos ſe eſſe dicebant eo q̄ conditor cæſareæ rex herodes de genere fuerit iudeoꝝ.ſyri uero de herode quidē ita eſſe profitebant:dicebant autē cæſaream ſtratonis turrim primitus uocitatā:& tunc nullū habitatorē ipſius ciuitatis fuiſſe iudeū:Hæc audientes p̄fecti prouinciæ:ſumēteſq̄ ex ūtraq̄ pte ſeditiōis auctores: plagarum affecere uulneribus:& tempeſtatē litis eoꝝ ad breue tēpus hoc opere ſedauerūt.Rurſus quoq̄ iudei habitantes in ciuitate:diuitiis confidentes:& ꝓpterea ſpnētes ſyros: blaſphemiis ſtudebāt eos ad iurgia denuo prouocare.Illi uero pecuniis quidē minores:ſed ſapiētia fortiores dum multi cæſarienſiū & ſebaſtenoꝝ ſub romanis ibidē militarent:pauco tēpore & ipſi iudeis iniurias ſermonibus inferebant.Poſt:alterutros ſe ita lapidauerunt donec ex utraq̄ pte uulnerati conciderent:uerūtamen uicere iudei.Felix aūt cū uidiſſet belli mō eoꝝ eſſe certamē:metuens petebat iudeos:ut a lite ceſſarent.Quibus non audiētibus milites armatos miſit:& multos qdē eorum pemit:plurimos autē uiuos cœpit:& domos quorūdam multis pecuniis refertas expilari militāri irruptione pmiſit.Iudeoꝝ uero modeſtiores & dignitatē nobiliores:metuentes ꝓ ſemet ipſis rogauere felicē:ut milites miſſa turba reuocaret:eiſq̄ detero pceret.Quod felix facere eoꝝ p̄cibus acquieuit.Hoc itaq̄ tēpore:rex agrippa dedit pontificatū hyſmaheli filio ſiab. Exorta eſt enī & pōtificum cōtētiō cōtra ſacerdotes & hieroſolymitaꝝ primates.Vnuſquiſq̄ enī eoꝝ cateruas procaciū & ſeditioſoꝝ hoim colligens:uidebatur eſſe princeps.Et cōſerentes ſemetipſos ad lites:alterutris derogabant:& ſe lapidibus obruebant.Qui aūt prohiberet non erat:ſed ut in ciuitate ſine p̄ſule:audaci poteſtate ab oībus talia gerebant.Tantam ſiquidē impudentiā atq̄ p̄ſūptionem pontifices obtinuerant:ut etiā ſeruos ſuos ad areas deſtinare præſūpſerit:qui decimas ſacerdotibus cōpetentes auferrent.Vnde fiebat:ut ſacerdotes ꝓ inopiā depetirēt. Sic enī inquietorū uis oppreſſa grauitate iuſticiæ prævaluerat.

Capitulum.XIX.

Ortio ſiquidē feſto directo a nerone pro ſucceſſiōe felicis:primi iudeoꝝ cæſareā habitātes: aſcēderūt romā:accuſaturi felicē.Qui ſine dubio poterat pœnas exoluere ꝓ leſione iudeoꝝ:niſi plurimū cinero pro frīs pallātis præcibus indulſiſſet:cui tūc honorē maximū impendebat.Interea primates ſyroꝝ cæſarienſiū berillo pedagogo ne-

ronis:qui officiū ſup grecos habebat:p epiſtolas multis pecuniis ſuaſerunt:ut a nerone peteret: dari eis epiſtolam:p quā ius ciuilitatis cd cū eis habebāt iudei coiter pœnitus non fieri itimaret Berillus ergo ipatorē rogauit atq; promeruit:ut hmōi ſcriberet epiſtola:q̄ tamē gēti nīæ poſtea ingētiū malorū fuit occaſio. Agnoſcentes nāq; iudei cæſarienſis:q fuerant ſcripta p ſyris;tantas ſuſcitauere ſeditiones:donec bella ſuccederent. Feſto igit in iudeā ueniente contigit ut puintia a latronibus uaſtaret & uici omnes incēderentur,præcipue nanq; ſicarii abundabant utentes gladiolis magnitudine ſimilibus ptcorū enſiū:cū cūmitatibus obuncis:& q̄les ſunt romanorū ſicæ: qbus etiā uocabulū ſicariorū latrocinātes habuerūt. Hii nāq; latēter pmixti:i feſtiuitatibus populorū ſicut prius diximus ad citatē p cultura dīna cōuēiētiū:quos uolebāt facile pimebāt. Sepius etiā cū armis ad uicos inimicorū uenientes diripiebāt:& cuncta piter cōcremabāt. Interea diuerſis rebus turbata puintia:feſtus multitudinē deſtinauit equeſtriū atq; pedeſtriū:ſup populos qui decepti fuerant a quōdā mago:ſalutē eis:& malorū requiē pmittente: ſi eū ſequi in deſertū cōderent. Quo facto:& ipſum ſeductorē & ſeductos:irruentes qui miſſi ſunt occiderunt.

Capitulum.XX.

Oc tpe rex agrippa fabricatus eſt edificiū magnitudine ualde pcipuū:in palacio hieroſolymorū:iuxta theatrū. Quod palaciū factū eſt olim a filiis aſamonei:in loco eminenti poſitū. Quod etiā uolentibus ciuitatē reſpicere delectabilē conferebat aſpectū: unde rex inclinatus:inſpiciebat ea quæ gerebant in tēplo. Hæc itaq; uidentes hieroſolymorū primates grauiter habuerunt. Non enī patriū erat:ut ea quæ fiebant in tēplo:& maxie cum ſacra diſpēſarentur:aliquis exceptis ſacerdotibus aſpiceret. Quapropter parietē excelſū edificauerunt circa ædē:quæ erat in interiori ſacrario ad occidentē uerſa. Hic ergo paries nō ſolum triclinii regalis aſpectū abſtulit:ſed etiā occidentalis porticus quæ erat in exteriori tēplo:ubi cuſtodias in feſtiuitatibus ppter tēplū habere romani ſolebant. In his igit indignatus rex agrippa: & præcipue feſtus pfectus:præcepit eis:ut opus edificatū repente deſtruerent. At illi rogauerunt ut eis poteſtas daret:q̄tenus ob hoc legatos dirigerent ad neronē:dicentes nō ſe uitā habituros: ſi quædā ps tēpli deſtrueret. Tunc pmittente feſto:miſerunt de ſuis primatibus decē: ſimul & hyſmaelē pontificē:& helchiā gazophilacē. Nero aūt audiens eos:nō ſolū uenīā geſti opis cōdonauit:ſed etiā edificiū manere pmiſit:hoc beneficiū pompeiæ coniugi religioſæ:p iudeis ſupplicanti condonans. Qui decē quidē qui uenerant redire pcepit:helchia uero & hyſmaelē obſidum loco retinuit. Rex igit hæc agnoſcens pontificatū dedit ioſeph filio ſymonis pontificis: qui cognomen habebat cadis. Porro cæſar miſit albinum in iudeā præfectū:mortem feſti cognoſcens. Rex autem denuo ioſeph quidem pōtificatu priuauit:& anani filio qui & ipſe ananus uocabat eius ſucceſſionē dedit. Hunc etenim ſeniorem ananum dicunt fuiſſe feliciſſimū:filios nanq; habuit:qui omnes dei pontificatu ſunt functi:dum & ipſe primitus hunc honorem plurimis temporibus habuiſſet:quod nulli pontificum apud nos proueniſſe dinoſcitur. Ananus autē iunior cum pontificatum ſuſcepiſſet:erat uehementer aſprimus & audax:ſecta ſadducens:qui circa iudicia ſunt ultra omnes iudeos ualde crudeles:ſicuti iam declarauimus.

Cap.XXI.

Vm ergo huius ſecte ananus eſſet:credens ſe inueniſſe tempus oportunū: feſto mortuo & albino in itinerē conſtituto:concilium fecit iudicum:& quoſdam deducēs ad ſemetipſum inter quos & fratrem ieſu qui dicitur xp̄s:nomine iacobum: quaſi cōtra legem agētes accuſans:tradidit lapidandos. Qui autem uidebant moderatiſſimi eſſe ciuitatis:& circa legis integritatem habere ſollicitudinem:grauiter hæc tulere:miſerūtq; latēter ad regē:rogantes eū:ut ſcriberet anano:ne talia perpetraret:cum neq; prius recte feciſſet. Quidā uero eorū etiam albino occurrerē: ab alexandria uenienti:eumq; docuerunt:quia non liceret anano præter illius uoluntatem congregare cōciliū. Albinus autē eorū ſermonibus flexus: cum iracundia ſcripſit anano:interminatus eum pœnas exoluere. Quapropter & rex agrippa ſublato ei pontificatu:q̄ tribus habuerat menſibus:ieſum dānei filiū in eius loco conſtituit. Cumq; albinus in hieroſolymitanā uenīſſet urbem:omni prouidentia niſus eſt:ut puintia pacem haberet:& ideo ſicariorū plurios iteremit. Pōtifex igit anānus p ſingulos dies ad meliorē gloriā cōſcēdebat & fauorē ciuiū habebāt piter & honorē. Erat enī locuples:& quotidie albinū atq; pontificē muneribus cōplacabat. Habuit aūt famulos ualde laborioſos:q cū pcacibus conuerſati uiris;pgētes ad areas:ſacerdotū decadas accipiebāt:tū faciētes:& nō abſtinētes a cæde nō dantiū:ſed etiā alii pōtifices ſimilia ſeruorū illius pagebant:nec nullūs utiq; phiberet. Quapropter ſacerdotes q olim ex decadis alebantur:tunc inopie neceſſitate deficiebant. Rurſus igitur ſiccari feſtiuitatis tempore noctu ciuitatem ingredientes:comprehenderunt uiuum ſcribam magiſtratus eleazari filium ananiæ pontificis:& alligantes eduxerunt ē ciuitate. Deinde mittentes ad ananiam: dixerunt ita

ſeſe ſcribam remiſſuros ad eum:ſi albino ſuaedret:ut decem uiros quos ex eis cœperat:& uinctos habebat abſolueret. Ananias autem propter neceſſitatem albino ut hæc faceret perſuaſit: quod opus maximorum malorum fuit initiū.Latrones nanque ſemper moliebantur ut aliquos familiarium caperent annaniæ:quos nō aliter:niſi quoſdā ſicariorū reciperent:dimitebāt.Cunq; numerus eorū iterū acreuiſſet: capta fiducia rurſus ꝓuinciā afligebat. Hoc itaq; tpe rex agrippa philippi cæſareā amplius fabricatā:ad honorē neronis nerodiā appellauit: & bericiis theatrū pecuniis multis inſtructū annalibus ſpectaculis cōdonauit:innumeras illic expenſas efficiens.Frumenta nanq; populo copioſa: & oleū opulenter exhibuit: & omnē pariter ciuitatē ſtatuarū pulchritudine:& antiquorū imaginibus exornauit;& pœnæ omne decus regium ibi migrauit.Qua propter creſcebat aduerſus eum odiū ſubiectorū eo ꝙ illorū pompā auferēs:ornaret extraneā ciuitatem:leſus aūt gamelielis filius a rege ſucceſſionē pontificatus accepit;ieſu dānei honore priuato:& propterea ſeditio inter alterutros orta eſt.Facientes enī collectionē prauorū hōium: frequenter uſq; ad lapides blaſphemiis præcedētibus incidēt. Ananus aūt ꝑcellebat eos: quando diuitiis ſuis paratos accipe pecunias redimebat.Cuſtobarus enī & ſaul maximā ei multitudinem congregabant:cū eſſent de genere regio:& ꝓp agrippæ cognationē populi fauorē haberent: uolenti ſcilicet iura & res infirmorū diripere præparati.Ex quo præcipue contigit noſtrā ciuitatem languere magis:cum utiq; res eius ad peiora proueheretur. Cap.XXII.

Ibinus itaq; cū audiſſet ſibi ſucceſſorē geſſiū florū fuiſſe directum:uolens aliquid hie roſolymitis præſtare:producēs uinctos qui erant indubitanter morte digni eos præcēpit occidi. Alios aūt qui ex parua querela tenebantur in carcere:pecuniis ſumptis abire præcepit:& ita geſtū eſt:ut carcer quidē purgaretur a noxiis;ſed ꝓuincia latronibus ipleretur.Interea extribu leui quicunq; erant hymnorū dictores:perſuaſerunt regi ut facto concilio eis cōcederet quatenus ſtola linea ꝓxime ſacerdotibus uterentur eius regnū decere dicētes: ut memoriam de nouitate introducta præciperet.Quod petentes:impetrauerunt.Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio præſidebant hymnidicis hoc conceſſit:ut poſita ueſte prima.Linea ſicut uoluerant uterentur.Omnia contraria paternis legibus agebātur quibus ſpretis non poterant pœnæ non ſolui.Igitur cum iam tunc etiā templum uideretur eſſe præfectum:& ciues conſpicerent:artifices ultra decem & octo milia uacantes operibus & labore indigentes unde mercedes acciperent:quibus ſcilicet ex opere templi alimenta miniſtrabantur pecuniaſq; repoſitas propter timore romanorū habere non ualere;tunc habito conſilio;ut cura haberetur artificum; & eis potius liceret expendi theſauros:quando ſi una hora quilibet operaret:mercedes acciperet:regi perſuaſerunt:ut orientalē porticū altius eleuaret. Erat aūt hæc porticus in exteriori templo poſita in conualle profunda quadringentorū cubitorū parietes habens:ex lapide quadrato alboq; conſtructos:Singulorū enī lapidum erat longitudo cubitorum uiginti:altitudo uero ſex:opus ſalomōis regis:qui primitus templum omne conſtruxit. Rex autem dum ei a claudio templi fuiſſet cura commiſſa:iudicans quia omnis operis deſtructio quidem eſſet facilis ſtructio uero difficilis: & præcipue ad hanc porticum & tempore & copioſis pecuniis opus eſſet:hoc quidem ſupplicantibus fieri denegauit ciuitatem uero ſterni albo lapide non prohibuit. Ieſu autem filio gamalielis pontificatum priuato dedit hunc honorem mathiæ theophili:ſub cuius pontificatu:& bellū romanorum contra iudeos ſumpſit initium.Neceſſarium inter hæc credo & hiſtoriæ præſenti eſſe conueniens:narrare de pontificibus quō inchoauerunt:& quibus fungi hoc honore permiſſum eſt:& quanti fuerunt uſq; ad bellum finem. Primum itaq; omnium dicunt aaron fratrem moyſeos pontificatum ſumpſiſſe diuinum:quo moriente ſucceſſiſſe mox filios: & ab aliis corū denuo liberis honorem unius diſtributum.Vnde legitimum eſt nullum poſſe pontificatum percipere:niſi deſanguine fuerit aaron:ex alio nanq; genere neq; ſi in regno coſtitutus ſit:pontificatum poteſt adipiſci.Fuerunt itaq; omnes ab aaron ſicut diximus primo uſq; ad finaſum qui bel li tempore per diſcordiam pontifex ordinatus eſt:numero.lxxxiii.Ex quibus in deſerto temporibus moyſeos conſiſtente tabernaculo quod moyſes deo dicauit:uſque dum ad iudeam populus aduenīſſet:ubi ſalomō rex edificauit tēplū:pontificatū habuerūt uiri nūero.xiii. Primi nāq; donec uitā finirēt morte:habebāt inerūpibiliter hūc honorē poſtea uero ēt uiuētibus ſucceſſio ꝑbebaī.Sed dii qdē.xiii.aaron exiſtētes ex genere:ꝑ ſucceſſionē ſumebāt honorē.Fuit aūt hæbreorū reſpublīca primo qdē ſub populi ptāte:poſt hoc aūt ſua unius prīcipatu ſita:tertio uero ſub regibus.Tempus ergo quo iſti.xiii.habuere principatū:a die q̄ egyptū pres nri moyſe duce reliquerūt:uſq; ad edificationē tēpli qd ſalomō rex hieroſolymorū i urbe cōſtruxit:fuit ānorū.xii.& ſexcētorū.Poſt illos itaq;.xiii.pōtifices.decē & octo alii hāc tenuere prātem:a ſalomōis regis tem poribus hieroſolymis ſibimet ſuccedētes:uſq; ad aduentū nabuchodonoſor babilonioꝝ regis:

qui caſtrametatus eſt aduerſus urbem:tẽplũ quidẽ concremauit:gentẽ uero noſtrã in babiloniã migrauit:& pontificem ioſedech captiuum duxit. Tempus enim pontificatus horum quadringẽ torum.lxvi.fuit annorum:menſium ſex:dierumq; .xx. eum utiq; iudei ſub regibus eſſent conſtituti. Poſt tempus autem annoꝝ.lxx. captiuitatis geſte per babilonios cyrus perſaꝝ rex dimiſit ex babilonia iudeos ad propriam remeare terram:atque conceſſit templum edificare captiuis. His itaq; remeãtibus:ſiſon pontificatũ ſũpſit:& ex eius genere alii.xv.uſq; ad tẽpus regis antiochi:qui uocabatur eupator huc habuere præſulatũ. Conuerſabantur ãt populari ptãte annis q̃dringentis xiiii. primuſq; ãtiochus quã p̃diximus:& princeps eius militiæ liſias:oĩa cui erat menelaus cognomẽtũ põtificatu depoſuerunt:perimẽtes eũ in heroea & conſtituerũt pontificẽ ioachim ex genere quidẽ aaron:nõ aũt ex iſta domo. Propterea aũt & onias defuncti fratruelis: & nomẽ referens patris:ueniens in egyptum ptholomei philometoris amicus effectus & cleopatre eius uxoris:ſua ſit eis:ut ſecundũ heliopoliticã legẽ deo conſtituerent templũ:hieroſolymitano ſimile:& eũ pontificem ordinarent. Sed de templo apud egyptũ edificato:ſepius declarauimus. Ioachim uero cũ tribus annis habuiſſet põtificatũ defunctus eſt cui nemo ſucceſſit:ſed p annos.vii.citas fuit ſine pontifice. Igitur ionathas frater iudæ machabei ipſo tẽpore ſuſcepit põtificatũ quẽ tenebat.iiii. annis. Quo per inſidias moriente dolo triphonis:ſicut ſuperius iam quodã loco narrauimus:accepit hunc honorẽ ſymon germanus eius. Huic per dolũ quoq; generi in cõuiuio morieti: filius ſucceſſit hircanus. Qui cũ tenuiſſet pontificatũ annis.xxxi.in ſenectute moritur cũ & pontificatum tenuiſſet & regnũ. Quo defuncto:ariſtobolus eius maior filius ei ſucceſſit: qui primus ſibi diadema ipoſuit:ac poſt annũ mortẽ. Cuius uxor alexãdra fratrẽ eius alexãdra cõſtituit ĩ regno. Alexander aũt:cum & regnaſſet:& ſacerdotium tenuiſſet annis.xxvii. uita priuatus eſt: alexãdræ coniugi præcipiens:ut ipſa pontificem ordinaret. Quæ pontificatũ quidem hircano ſuo filio dedit:regnum uero ipſa retinens annis.ix. defuncta eſt. Cuius filius hircanus per tempus pontificatum obtinuit. Poſt mortẽ nãq; alexandræ:dimicauit aduerſus eũ frater eius ariſtobolus: & dum uiciſſet:illum quidẽ pontificatu remouit:ipſe uero & regnum tenuit:& dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni:menſe ſimiliter tertio:ueniens pompeius:& hieroſolymitaꝝ ciuitatẽ forti dimicatione deuincẽs:ipſum quidẽ romæ cũ filiis uinctũ miſit: hircanũ uero denuo in põtificatu reſtituit:quẽ gentis quidẽ præſidatũ habere permiſit:diademate uero uti prohibuit. Habuit aũt hircanus hanc poteſtatẽ ſuper nouẽ priores alios annos.xl. Barzafranes aũt & pacorus pthiæ potentes:tranſeuntes eufratem:& pugnantes aduerſus hircanũ:ipſum quidẽ cœperunt: ariſtoboli uero filium antigonũ conſtituere regem. Qui dum tribus annis & menſibus totidẽ tenuiſſent regnum:ſoſſius & herodes obſederunt eũ:captũq; tramiſerũt antonio. antonius uero defunctũ antiochiam trucidauit. Herodes uero cõmiſſo regno ſibimet a romanis nequaquã conſtituit ex genere aſamonei põtifices:ſed quibuſdã ignobilibus & qui ſolũmodo de ſacerdotibus eẽnt præter ariſtobolum tribuit hunc honorem. Ariſtobolum nanq; filium hircani:qui a parthis captus fuerat:pontificẽ cõſtituens:ſororẽ eius mariamnẽ duxit uxorẽ. Ob quã rẽ fauorẽ populi ſibimet collocauit: ppter hircani memoriã. Deinde metuens:ne cuncti ad ariſtobolũ declinarẽt:eũ ĩ hiericho ſuffocari dolo machinatus eſt cũ natarẽt:ſicuti iam declarauimus. Poſt hunc aũt neq; quã alicui ex genere aſamonei pontificatus tribuit ptãtem. Similia quoq; geſſit in cõſtitutione ſacerdotum archelaus herodis filius:pariter & romani poſtea ſuper iudeos obtinentes imperiũ. Sunt ergo uiri qui ab herodis temporibus pontificatũ habuerunt uſq; ad diem quã titus templum & ciuitatem capiens concremauit:cuncti ſimul uigintinouem. Tempus aũt hoꝝ:anni ſunt cẽtum & ſeptem. Quoꝝ quidam conuerſati ſunt:ſub herodis regno:& filii eius archelai. Poſt hoꝝ uero mortem:populi quidem poteſtate cuncta gerebantur:præſulatum tamen gẽtis pontifices obtinebãt. Hæc ergo de pontificibus dicta ſufficiant. Geſſius itaq; florus miſſus a nerone ſucceſſor albino:pluris malis iudeos attriuit. Erat nanq; genere dazonius:habuit aũt uxorẽ noie cleopatrã:quæ dũ eẽt amica põpeiæ nerõis uxoris:& malignitate marito nõ minor:p eã uir eius ſublas huius dignitatis adeptus ẽ. Sic aũt florus circa ptãtem malignus fuit & uiolẽtus:& p magnitudine maloꝝ eius:albinũ quaſi beneficii largitorem iudei laudarent. Ille nanq; malignitatem celabat:& ne pœnitus depræhenderetur a turba quodãmodo præuidebat. Geſſius aũtẽ florus qñ ad docendam nequiciã miſſus iniquitates ſuas ĩ gentem noſtrã aperta malignitate põpabat:neq; direptioni parcens:neq; modũ iniuſti ſupplicii derelinquens. Erat enĩ inflexibilis ad miſerandũ: & oĩbus lucris auarus qui etiã in latronum direptione cõicabat. Sine timore nãq; multi ad hoc accedebãt cũ illius pmiſſione:ut de ſua ſalute mĩne cogitarent. Quod opus nõ erat mediocriter cõdolẽdũ. Quapp infelices iudei cũ nõ ualerẽt uaſtatiões ſuſtinere latronũ:cogebant a ppriis ſolẽnitatibus recedẽtes cũcti diffugere:ut melius ubicũq; liceret apud aliẽigenas hitarẽt. Florus igit

fuit:qui nos cõtra romanos bellũ fecit assumere:melius iudicans citius q̃ paulatim:& per tẽpora nos perire.Initium quippe sumpsit hic prælium secundo quidem anno aministrationis flori.xii. aũt neronis imperii.Sed ea quidẽ quæcũq; aut facere coacti sumus:aut pati: pfecte scire poterũt qui legere voluerint libros a me de iudaica dimicatiõe cõscriptos.Hic igitur ponã terminũ anti quitatis historiæ:postq̃ etiã bellũ cœpi cõscribere.Continet aũt hoc opus a prima hois natiuita te traditionẽ usq; ad.x.annũ neronis iperii.Ea siquidẽ quæ nobis iudeis ꝓuenerunt in egypto:& syria:palestina:& quæcũq; perpessi sumus ab assyriis & babiloniis.uel circa nos perse seu macedo nes egerunt:& post eos romãi: sicuti reor sunt cũ integritate cõposita.Nisus sum aũt etiã descri ptione cõseruare:qui per ãnos duo milia constituti sunt.Conscripsit etiã sine errore successiones regum:actus eoꝝ:& cõuersationes enunciãs:& monamarchoꝝ ptates enarrans:sicut ex sacris li bris de rebus oĩbus descriptio continet,Hoc enĩ ĩ pricipio historiæ me facere cõpromisi.Dico ñ quidẽ cũ fiducia:opere iam pfecto:quia nullus alter licet uoluntaté habuerit:neq; iudeus:neque alienigena potuit hic negocium græcis ita subtiliter explanare.Habens enĩ indubitãter a cõgen tilibus meis maximã eruditionẽ nostræ ꝓuinciæ etiã græcas studui litteras adipisci. Artis nãq; grãmatice experimẽtũ sumpsi:integritaté uero ꝓlationis uerboꝝ:possidere me paterna cõsue tudo ꝓhibuit: qppe cũ apud nos nõ recipiãt eos:qui elocutionẽ multaꝝ gẽtiũ didicisse nosc̃ tur.eo q; cõmune paré hoc officium nõ liberis tantũmõ sed etiã uolentibus seruis. Sapiam uero illos teſtanf habere tantũmõ:qui leges sub ĩtegritate cognoscũt:& uirtuté sacraꝝ litteraꝝ inter præsari possunt. Propterea multis in hoc studio laborantibus:uix duo quidẽ aut tres adepti:& laboꝝ fructu repente potiri sunt.Non erit forsan iuidiosum etiã de genere meo:& uitæ actibus postea breuiter enarrare.In his ergo dicere ulterius de antiquitate cessabo:libris existentibus.xx. habentibus uero.lx.milia uersuũ. Et si diuinitas cõcesserit:per discursũ:cõmemorabo rursus & causas belli:& eoꝝ quæ ad præsentẽ pertinẽt diẽ:quæ est tertiidecimi quidẽ anni domiciani cæ saris pricipatus:mihi aũt a natiuitate quinq̃gesimi & sexti. Proposui quoq; uobis cõscribere no stras etiã idest iudeoꝝ sectas:in.iiii.libris:de deo eiusq; substãtia:& de legibus & cur secundũ eas aliud facere ꝑmittimur:aliud prohibemur.

Vita Iosephi,

Hieronimus squarzaficus alexandrinus,Raynaldo de nouimaio impressorie artis.op.ſ.

Vm egræcia in Italiam traiecissem: iosephiq; libros offendissem: quos antea quam hinc decederem librariis castigatissimos: & emendatissimos summa diligentia imprimendos esse demandaueram.Non ut questum consequerer: sed ut aliqua ex pte de lingua latina bene meritus essem & cognitiões multarum reꝝ ꝑpagarẽt. Vidi opus eruditissimũ nundũ ab solutũ : & ut ĩ ãnalibus uetꝝ facile de ꝓhendi põt a Ruffino aquiligiensi in linguã latinã trãsla to:opus egregii inquã auctoris:qui sine titulo:sine uita:& sine elogio erat in lucem proditurus: quod cum aiaduertissem hoc a me ferendũ minime putaui.Obiter ipsius uitã ex iuratissimis au ctoribus elicitã subiecimus. Fuit enĩ iosephus hierosolymitanus:matrhatiæ sacerdotis filius tẽ pore Tyberii cæsaris natus. Cum iesus esset cruci affixus:& usque ad traiani tẽpora consenuit a Vespesiano cum Tito filio cum bellũ in hierosolymã gererent:captus fuit quidẽ litterarum: & multaꝝ reꝝ peritus:sacerdotio insignitus: prophetaꝝ ac somnioꝝ interpræsoptimus: ac futu rorum non ignarus:ꝓdigia & multa exposuit. Apud iudeos Nerone regnante:quæ uisa fuerẽ ar matas acies.ſ.cælo currere:atq; aera subito nubiũ igne collucere : & pleraq; alia multa quæ ĩ eius leguntur historia.Iosephus ad perniciem urbis futura affirmauit. Cui sentẽtiæ uulgus assentiẽs ab imperio romano deffecere:occasione sibi oblata. Propterea q; præfecti romãi missi essent cõ tra iudaicam religionẽ ut aquilas templo inferrent.Iudei romanoꝝ auaritia uexati eoꝝ ꝓfectos trucidarunt.Aquilas e templo deiecerunt:ipsamq; ciuitatẽ iugo Neronis leuarunt:prouincias muniunt:qui eis præessent creant:atq; ex tribus in qua est metropolis hierosolyma eiq; samaria proxia.Tertia galilea gentibus finitima iosepho obuenit qui rei militaris belli impetũ a romãis missum primo exciperet.Et cũ igni ferroq; oĩs ꝓuincia deuastaret:in iopathã mõtanã ciuitatem obsidetur. Tandem iosephus perquisitus a Vespasiano dum in puteo latitaret mulieris indicio cognoscitur:eo nicanorem tertium tribunũ militum misit:cũ priores milites ab iosepho nõ au direturq; factũ incensaꝝ metu ꝓterritus delusis sociis.Nã & ꝑmulti iudeoꝝ cũ eo erãt ꝓtesta tem romanoꝝ ꝓuenit.Quẽ iperator diligẽti custodia seruari iussit.Iste aũt uespasiano semotis ar bitris alloquitur:sibi & filio imperatores fore prædixit:quẽ uespasianus nõ inuitus audiuit:quæ oĩa ut euenere iosephũ ab omi seruitute soluit:atq; sũmis laudibus tollit. Augustis post euersiõe

hieroſolymæ præfecit ciuitatē donatus:cum tito:& ueſpaſiano patre uixit ānis.xxvi.atq; cognomine flauiæ familiæ donatus.Nec etiam prætermittenda duxi:quæ ex hieronimo carptim & ceſſim:ideſt ſub epythomate collegi: quod ob ingentia eius illuſtria facinora: utpote uir ſingularis eruditione præditus ut ex libris.vii.iudaicæ captiuitatis quos imperatoribus patri & filio obtulit exploratiſſimum fuit ſtatuam romæ meruerit:quodq; ſcripſerit alios.xxiiii. antiquitatum libros ab *exordio mundi uſq;* ad quartumdecimum ānum domitiani cæſaris quodue archeoreos ideſt conflictus aduerſus appiōem grāmaticum alexandrinum. Aliaq; præclara opera accuratiſſime conſcripta reliquerit: quæ in manus noſtras præterquam.xx.uolumina antiquitatum: & hieroſolymæ captiuitatis ſeptem: & in appionem duo recideret. Non ad commemorandum ſumus admodu m curioſi:ſed a me hoc unum interpoſitum iri ſummo ſtudio duxi ī ignominiā iudaicæ prauitatis: quando uir egregius optime de xp̄o ſenſiſſe uideatur cum inquit. Eodem tempore ieſus uir ſapiens:ſi tamen uerum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operū: qui libenter uera ſuſcipiunt plurimos quoq; tam de iudeis:quā degentibus ſui ſectatores habuit & credebatur eſſe xp̄s cunq; inuidia noſtrorum principum cruci eum pilatus addixiſſet:nihilominus qui eum dilexerant perſeuerauerunt.

a	iiiii	b	iiii	c	iiii	d	iiii	d	iiii
e	iiii	f	iiii	g	iiii	h	iiii	i	iiii
k	iiii	l	iiii	m	iiii	n	iiii	o	iiii
p	iiii	q	iiii	r	iiii	ſ	iiii	s	iiii
t	iiii	u	iiii	x	iiii	y	iii		